

CÆSARIS BARONII
ANNALES ECCLESIASTICI

TOMUS OCTAVUS

Cet ouvrage, par les corrections et les additions considérables qui y ont été opérées, est devenu la propriété des Editeurs, qui se réservent tous leurs droits. Toute contrefaçon ou imitation, quelle que soit la forme sous laquelle elle se présente, sera poursuivie rigoureusement, conformément aux lois.

Hoc in opere tam multa sunt aut correcta aut addita, ut id summ Editores reddiderint et, quidquid suorum jurium sit, sibi vindicent. Itaque, si quis idem aut furto ediderit aut quoquo modo erit imitatus, in crimine erit et de injuria postulabitur.

H. Fecit
B.

CÆSARIS S. R. E. CARD. BARONII

OD. RAYNALDI ET JAC. LADERCHII

CONGREGATIONIS ORATORII PRESBYTERORUM

ANNALES ECCLESIASTICI

DENUO EXCUSI ET AD NOSTRA USQUE TEMPORA PERDUCTI

AB AUGUSTINO THEINER

EJUSDEM CONGREGATIONIS PRESBYTERO, SANCTIORUM TABULARIORUM
VATICANI PÆSECTORI, ETC., ETC.

TOMUS OCTAVUS

449-499

73 14
10-31
99

PARISIIS
APUD VICTOREM PALME, BIBLIOPOLAM
via dicta Grenelle-Saint-German, 25

BARRI-DUCIS, LUDOVICUS GUERIN, EQUES ORDINIS S. SILVESTRÆ, & SOCI,
TYPOGRAPHII EDITORES.

M DCCC LXVII

B.R.
145

E. 27

E. 27

E. 27

SUMMARIUM

TOMI VIII.

CDLXIX.

1-3. Theodoreti Epistola ad Protagenem consulem, aliosque viros pro sua causa. 4-7. Quid sanctus Leo litteris Eutychetis præventus ad Theodosium et Flavianum rescripsit. 8-10. Flavianus Leoni respondens rei veritatem docet. 11-21. Secundum Concilium Constantinopolitanum in causa Eutychetis, Chrysaphio protectore superbientis. 22-37. Synodus Ephesina indicitur a Theodosio ad arbitrium eunuchi Chrysaphii, contra canones et ægre ferente Leone. 38-60. Celebris Leonis papæ Epistola Encyclica de Verbi Incarnatione ad Flavianum per legatos missa. 61-63. De Galliae nonnullis episcopis Leoni gratulantibus. 64-70. Inter plores Epistolas Leonis ad Theodosium, Pulcheriam aliosque, illa recenset scripta ad Synodum. 71-73. Petri Chrysologi ad Eutychetem Epistola. 74-77. Theodosii Epistolæ ad Elpidium comitem et ad episcopos. 78-80. Synodi Ephesinae exordium malis artibus et violentis insigne. 81-89. Eutyches ad Synodum admissus suum legit libellum. 90-109. Dioscori vi et minis Synodus gubernatur, Eutyches absolvitur, Flavianus Eusebiusque damnantur, frustra reclamantibus legatis; et eaetera a *Latrocinio Ephesino* scelera patrata; ubi maxime de cæde Flaviani. 110-112. Flaviani et Ibae laudes per Theodoretum. 113, 114. Qualis haec Synodus. 115-131. Theodoreti legatio et Epistola ad Leonem appellantis, aliaque ejusdem ad alios datae in eodem arguento. 132-133. Edictum Theodosii pro Pseudo-Concilio Ephesino. 136-143. Theodoreti injuste dannati Epistolæ, liberrime adversarios objurgantibus, et Catholicam fidem propugnantis. 144-149. In Synodo Romæ habita a Leone, Ephesina Acta destruuntur. 150-156. Leonis ex Synodo Epistola ad Theodosium Concilium in Italia postulantis, aliaque privatae ad ipsum aliosque datae. 157-164. Valentini et Gallæ Placidæ ad Theodosium et Pulcheriam Epistolæ objurgatorie. 165, 166. Theodosius in Epistola ad Valentinianum suam ostendit pervicaciam. 167. Gallæ Placidæ obitus et laudes. 168-172. Dio- scori execrandum scelus, et lapsorum episcoporum status miserandus. 173. Marinæ obitus.

CDL.

1. Annus benignitatis. 2-4. Leonis ad Pulcheriam et archimandritas litteræ. 5-11. Anatolio recipiendo, et episcopis lapsis restituendis studet Leo per legationem, ope præsertim Pulcheriæ. 12-16. Theodosii pœnitentia et obitus. 17-21. Marciani in imperium et conjugium assumpti a Pulcheria primordia, et ad Leonem Epistola de fide Catholica agentis. 22-27. Tum Marcianus, Ium Pulcheria per litteras cum Leone agunt de cogendo Concilio, deque Flaviani corpore Constantinopolim transferendo. 28-34. Constantinopolis in Concilio eorum legatis Apostolicis episcopi subscrubunt fidei Catholicae, quibus accedit per Epistolam Theodoretus. 35-48. Theodoreti ad Vinculum, Asparem, et Joannem archimandritam Epistole de sua, et de communis Ecclesie causa. 49, 50. Catholica veritate affulgente, Orientalis Ecclesie gaudium. 51-60. Inter Arelatensem et Viennensem Ecclesiam de primatu quæstio a Leone definita. 61. Ingens famæ Itahan vexat.

CDLJ.

1-4. Leonis Anatolio de fidei professione gratulanlis, de lapsis statuentis, imperatori gratias agentis Epistole. 5-9. De Synodo edicenda Leonis Epistola ad Marcianum, et hujus edictum. 10-12. Quid de Eutychete et de lapsis episcopis Leo statuerit. 13-20. Per priores legatos reversos Medolam celebratur Concilium, cuius est Epistola ad Leonem. 21. Presbyteri Romam veniunt poenitentiae causa. 22-24. Leonis Epistola ad Synodum oecumenicam. 25-28. Ad sedandos tumultus tum Constantinopoli tum Nicææ, Marciam edictum, et Pulcheria Epistola. 29-33. Nicæa Chalcedonem vocatur Synodus. 34-37. Attilæ exercitus et mores. 38-50. Attilæ res gestæ in Gallis; ubi de clade plorium civitatum, maximeque Aurelianensi, et de S. Lupo episcopo cum Attila agente. 51-54. Attila ab Aetio in pœlio superatus fugit. 55-63. De Basilica sanctæ Euphemiæ et ejusdem Secretario ubi Chalcedonense Concilium celebratur. 64-68. Praeter Romani Pontificis legatos, qui alii ad Concilium venerint, et quo ordine sederint. 69-90. Quando incepérint Concili sessiones, quarum in prima, secunda et tertia Dioscorus accusatur et damnatur. 91-94. Sessio quarta de episcopis et archimandritis, Dioscoro et Eutycheti faventibus. 95-103. Quinta, de Garoso et Dorotheo actum, et Photio episcopo Tyri metropolitana jura decreta. 104-111. Sexta, formula fidei definitur. 112-123. Septima Sessio; concilio imperatoris ad Synodum in die S. Euphemiæ de cuius miraculo circa Symboli approbationem quid sentiendum. 124-127. Octava Sessio; de controversia inter episcopos Antiochenum et Hierosolymitanum, deque causa Theodoreti et Ibae. 128-133. Caeteræ Sessiones usque ad duodecimam habitæ de variis causis et juriibus episcoporum. 134-143. Fraude Anatolii insertus canon de privilegiis Ecclesiæ Constantinopolitanæ, refragantibus legatis Romani Pontificis. 146-151. Synodalis Epistola ad Leonem, ubi de præsumpta excellentia Ecclesiæ Constantinopolitanæ. 152-159. Insignes sanctitate viri, maxime Auxentius, qui etiam miraculis Synodo Chalcedonensi conciliant fidem. 160. Dioscori relegatio. 161, 162. Quid Marcianus in Idololatras.

CDLII.

1-6. Marciani edictum vetans de fide disputationes et damnans heresim Eutychianam, contra quam scribunt et multi. 7, 8. S. Leo promulgat in Occidente Synodum Chalcedonensem. 9-18. Leo dat litteras objurgatorias Anatolio ob primatum præsumptum sedis Constantinopolitanæ, eodemque argumento scribit ad Marcianum et Pulcheriam. 19-26. Electo Proterio episcopo Alexandrino, maximæ a laventibus Dioseoro turbæ excitantur, quas compescere nitiuit Marcianus. 27-36. Theodosii pseudomonachi Hierosolymæ sedem invadentis, et plures monachos Eudociamque in errorem inducentis facinora et clades in Palæstina, quem sanctus Euthymius confundit. 37-45. Hæreticis monachis Pulcheriam seducere conantibus quid rescripserit Marcianus. 46-51. Imperatoris edicta tum Flaviani memoriam restituentis, tum in hæreticos poenas infligentis. 52. Forum Ecclesiasticum demptum a Valentimano. 53-62. Attilam, expugnata Aquileia, progrederi conantem S. Leo mire coercet. 63, 64. De Venetiis et Aquileia. 65. Theodorus episcopus Forojuiliensis consult Leonem. 66. De gratias episcopus Carthaginensis creatur.

CDLIII.

1-6. Ad Anatolii audaciam retundendam S. Leo scribit Epistolam circularem de approbatione Concilii Chalcedonensis, cuius Acta in latinum verti jubet. 7, 8. S. Leonis querelæ de Aetio archidiacono deposito. 9-11. Julianus episcopus Coensis vicarius Apostolicus in Oriente. 12-15. Eudociam et monachos hæreticos per Epistolam monet Leo. 16-19. Ad moniales scribit Pulcheria, ut eas a Theodosio erroribus revocet. 20-25. Pulcherie obitus, et præclara ejus pietatis monumenta. 26-31. Singulis Orientis Ecclesiis sapienter consulti Leo. 32, 33. Theodoreti, ad quem Leo scribit, obitus. 34-40. De Cyclo Paschali, et die Paschatis statuendo Leonis sollicitudo. 41-50. Concilium Arelatense, sub Cæsario episcopo, doctrina et sanctitate insigni; ubi de monasterio Lerinensi. 51-55. Concilium Andegavense.

CDLIV.

1-3. Aetii consulatus et obitus. 4, 5. Leo sollicitus de rebus Alexandrinæ Ecclesiæ ad Marcianum scribit. 6-10. Marciani rescriptum adversus hæreticos. 11-16. Anatolii resipiscentis ambitio repressa, et Eutychetis durus exilium. 17-21. Juvenalis episcopus Hierosolymorum a Leone objurgatur. 22. Clades Sicilæ. 23, 24. Attilæ interitus. 25-31. Severinus apud Noricos sanctitate clarescit. 32-34. Ingens penuria vexat orbem, contra quam Viennensibus præsto est Severinus.

CDLV.

1, 2. Annus ultionis. 3-5. Valentiniano occiso, Maximus imperium occupat. 6-11. Eudoxia in Italiæ Gensericum vocat, a quo Maximus occiditur. 12, 13. In direptione Urbis parcunt primariis Basilicis. 14-17. Romanos captivos Carthaginem delatos Deogratias episcopus reficit. 18-23. Eudoxia calamitatibus edocta, resipiscit. 24. Avitus creatus imperator. 25-28. Marcianus abrogat leges adversus clericos latas. 29. Prosperi Chronicon.

CDLVI.

1. Aviti consulatus. 2, 3. Aviti imperatoris abdicatio. 4-7. Childericus, qui regnum Francorum statuit in Gallia, mirifice colit sanctam Genovensem. 8-13. Romani exules Christiani in Mauritania martyria subeunt, fidem propagant. 14-16. Consulti S. Leo episcopis Ecclesiæ Mauritanæ. 17-29.

In persecutione Genserici in Africa insignium scriptorum copia, martyrum præclara certamina, præsertim Armogastis et Saturi. 30, 31. De Basilio episcopo Antiocheno et de Philippo presbytero.

- CDLVII. 1, 2. Marciani obitus et laudes. 3-6. Leo imperator eligitur et cur Ecclesiam S. Mariæ *ad fontem* ædificaverit. 7-11. Leo Augustus Leonis papæ litteris excitatus Catholicam fidem tinetur. 12-29. Cleri Alexandrini et Egyptiorum episcoporum Epistola ad Leonem imperatorem querentium de sceleribus Timothei, qui occiso Proterio episcopo, sedem Alexandrinam invadit, et Catholicos vexat. 30-33. Hæretici imperatori per litteras tideri professionem offerunt, quas ipse Anatolio examinandas tradit. 36-40. Anatolius respondens Timothei facta improbat, de quo et consult papam cæterosque orbis episcopos. 41-44. Quid S. Leo ad imperatorem et ad Anatolium rescripsit. 45-53. Hæreticis Concilium generale audacter petentibus Leo papa refragatur, iā eosque sapienter decernit. 54, 55. Proabant metropolitanani Concilium Chalcedonense. 56-58. De Majoriano imperatore, obitu Juvenalis episcopi Hierosolymæ et Saba monacho.
- CDLVIII. 1-3. Majorianus imperator laudatus a Sidonio ad senatum Romanum dat litteras. 4, 5. Quid de virginibus et viduis, suadente Leone papa, sanxerit Majorianus, et quos elegerit ministros. 6-12. Leoni imperatori per legatos et Epistolam Leo papa quid de hæreticis Concilium petentibus statuendum significat. 13-15. Anatolium redarguit Leo papa de Attico hæretico recepto. 16-26. Sanctos anachoretas per litteras consulit Leo imperator, cui respondent Simeon Stylita et Baradatus de cuius sanctitate multa. 27-30. Ingens Antiochiae terra motus. 31-33. Defuncto Anatolio Gennadius successor disciplinam restituit. 34-36. Anastasius, cui id Euthymius prædixerat, episcopus Hierosolymæ eligitur. 37. Translatio reliquiarum S. Anastasiae.
- CDLIX. 1-8. Concilium Constantinopolitanum, ex quo unus qui superest, canon adversus Simoniacos. 9, 10. Gennadius in restituenda disciplina acerrimus. 11-15. In encæniis Ecclesiæ S. Anastasiæ miraculum. 16-18. Monasterium Studitarum, seu Acacmetarium, erectum. 19, 20. S. Leonis decretalis Epistola circa disciplinam et præsertim confessionem peccatorum secretam.
- CDLX. 1-8. Pulso Alexandria Timotheo, Leonis papæ Epistolæ ad Gennadium et imperatorem carentis ab ipso Timotheo, et de novi episcopi electione agentis, qui item Timotheus nominatur. 9-16. Legatio Timothei, episcoporum Egyptiorum et cleri Alexandrini ad Romanum Pontificem cuius ad singulos Epistolæ. 17-21. Simeonis Stylitæ obitus cuius celeberrimam sanctitatem Daniel ejus discipulus emulatur. 22-24. Eudocia interitus et optimæ res gestæ.
- CDLXI. 1, 2. Majoriani mors, et Severi imperium. 3-14. Defuncto S. Leone, cuius recensentur scripta et cæteræ res gestæ, Hilarius papa succedit, qui decretum fidei confirmat. 15-17. Leo imperator et Eudoxia Valentiniæ uxor consulunt Danielem.
- CDLXII. 1-11. Hilari papæ diversæ Epistolæ, tum de sua creatione, tum de rebus disciplinaribus ad episcopos et metropolitanos.
- CDLXIII. 1. Basilii consularius. 2, 3. Novus Cyclus per Victorinum. 4-7. Ad episcopum Arelatensem et episcopos Galliarum Hilarius dat litteras adversus Viennensem episcopum.
- CDLXIV. 1. Evaricus rex Gothorum Ecclesiam persequitur. 2, 3. Daniel futurum prædictit incendium. 4-8. Hilari papæ decretum adversus Viennensem episcopum.
- CDLXV. 1-9. Immane Constantinopoli incendium, in quo Marciani miraculum; unde de nova ædificandi ratione constitutio. 10-15. Alia illius urbis mala, præsertim imperatoris vita discriben, a quo Danielis precibus liberatur. 16. Quiriacus anachoreta. 17-26. Occasione diei natalis Romani Pontificis Concilium Romæ habitum, in quo de quibusdam ordinationibus episcoporum in Hispania prudenter decernitur. 27-30. De Maximo Taurinensi et de Maximo Tolosano episcopis. 31-33. Severus imperator occiditur; unde Wandalorum incursiones. 34. Translatio S. Simeonis Stylitæ.
- CDLXVI. 1-9. Qua occasione Leo imperator pro confugientibus ad Ecclesiam amplissimam ediderit sanctionem. 10-13. Adversus Gothos res ab Ecdicio fortiter gestæ. 14, 15. Prosperi episcopi Regiensis interitus et scripta. 16. Epiphanius episcopus Ticinensis.
- CDLXVII. 1-3. Cum Anthemio imperatore hæresis Romam advecta, cui resistit Hilarius. 4-10. Hilari papæ obitus et ejus munificentia in sacris ædificiis. 11, 12. Simplicius papa creatur. 13, 14. Sidonius Romam venit.

- CDLXVIII.** 1. Anthemius a Sidonio laudatus. 2-10. Arvandus Galliarum præfetus criminis majestatis damnatur. 11-17. Galba a præfectus Romanis exagitatio. 18-25. Marcelliano et Basilisco hæreticis exercituū ducibus male res gestæ adversus Wandalos. 26. Rex Hunnorum occisus.
- CDLXIX.** 1-6. De filio Asparis creando Cæsare Leo sollicitus. 7, 8. De sanctificandis diebus festis Leonis constitutio. 9, 10. Ejusdem contra Simoniacos sanctio.
- CDLXX.** 1. De consulatu Severi, sive Severiani. 2-6. Asparis et filiorum cædes.
- CDLXXI.** 1-3. Gennadio defuncto succedit Acacius episcopus Constantinopolitanus. 4-13. Petri Fullonis scelera Ecclesiam Antiochenam Zenonis ope invadentis et inde pulsi. 14-27. Ricimer in Anthemium imperatorem insidias molitus eidem per legationem Epiphanii episcopi Ticinensis verba dare pacem postulando nñit. 28. Endocæ fuga ex Africa et obitus. 29-31. Ingens Vesuvii eruptio. 32, 33. Fides catholica probata miraculis. 34-37. S. Remigius Rhemensis episcopus divinitus creatus quibus emeuerit virtutibus.
- CDLXXII.** 1. Consules. 2-7. Acacio primatum sedis Constantinopolitanæ impudenter affectanti resistit Simplicius. 8. S. Euthymii obitus. 9-11. Anthemius Augustus a Ricimere Gothio necatur. 12-22. Sidonius Apollinaris creatus episcopus Arvernensis sanctitate et doctrina conspicuus.
- CDLXXIII.** 1, 2. Occiso Olybrio, Glycerius imperator creator. 3-9. S. Severinus cum rege Rugorum agit, mira operatur. 10. Leonis junioris ortus.
- CDLXXIV.** 1-4. Utriusque Leonis obitus et in quo senior improbandus, et in quo laudandus. 5-10. Zenonis arripiens imperium iñpietas et turpissimi mores. 11-14. Nepos Occidentale imperium capescit et patriciatus dignitatem conferit Ecdicio. 15-21. Legatio Epiphanii ad Evaricum regem Gothorum pacem sancientis inter ipsum et Nepolem. 22-25. Leonis, oratoris nomine Evarici responsa dantis, ingenium et doctrina.
- CDLXXV.** 1, 2. Augustulus imperator. 3, 4. Odoacer rex Ernlorum vocatur in Italiā. 5-7. Ticinensis civitatis clades. 8-18. In Galliarum perturbatione, quid pro suis Avernis Sidonius gesserit; ubi de Rogationum usu ac disciplina in Ecclesia. 19-21. Inventio sanctorum martyrum Ferreoli et Juliani. 22-29. Ecclesia Gallicana ab Evarico dire vexata. 30-33. De sancto Patiente episcopo Lugdunensi aerumnas Galliarum sublevante, et maxime penuriam, una cum Ecdicio et S. Severino. 36-41. Timotheus hæreticus, rursus occupata sede Alexandrina Constantinopolim pergit, Catholicos, Zenone connivente, vexat, qui legationem ad Simplicium mittunt. 42. Gaudentio Aufiniensi episcopo interdicta ordinatio. 43. Gerasimi anachorete obitus.
- CDLXXVI.** 1-5. Exstincto Occidentali imperio Odoacer regnat in Italia. 6, 7. Miserandus Christianæ religionis status, principibus hæreticis ubique regnantibus. 8-16. Simplicius papa facinora Timothei deplorans, Epistolam paraeneticam ad Zenonem scribit. 17-22. Ejusdem Simplicii in eodem argomento Epistole, tum ad Acacium, tum ad presbyteros et archimandritas Constantinopolitanos. 23-28. Pulso Zenone Basiliscus imperium occupat, qui et Timotheo favet et Catholicos vexat. 29-39. Basilisci Epistola Encyclica adversus Concilium Chaledonense et ejus confutatio. 40-45. De episcopis qui litteris Basilisci subscripterunt. 46-61. Ad defensionem fidei Catholicæ Daniel Stylita ab Acacio vocatus signis occurrit, hæreticos confundit, Basiliscum terret. 62-66. Acacii opera novam Basiliscens dat sanctionem. 67. Gelasii cuiusdam lucubratio de Synodo Nicæna. 68. Thalmud Babylonicum. 69, 70. Genserici obitus, cui succedit filius Hunericus.
- CDLXXVII.** 1-5. Basilisco victo, qui et misere necatur. Zeno iterum regnat, et S. Thecke templum excitat. 6-10. Simplici papæ ad Zenonem respondentis Epistola, qui ei suæ fidei integritatem testatus inerat. 11-13. Asiae episcopi respicunt. 14. Ingens terræ motus. 15-19. Timotheus Aelurus ex quo hæretici Timotheani, sibi mortem consciscit. 20. Petrus Magnus episcopus Alexandrinus. 21-29. Martyrius succedit Anastasio in sede Hierosolymitana, et de miraculis præcedentibus conversionem hæreticorum in illa civitate. 30, 31. De Ambrosio Britanniae vindice.
- CDLXXVIII.** 1-5. Acceptis litteris Acacij de statu Orientalis Ecclesiæ, Simplicius papa ketatur. 6-8. Ad Acacium ejus deploratur mutatio respondet Simplicius. 9-16. Timothei in sedein Alexandrinam restituti legatio ad Simplicium; ubi hujus Epistole ad Zenonem et Acacium. 17-19. Ejusdem Timothei legatio ad Zenonem.
- CDLXXIX.** 1-3. Inter turbas in Antiochenæ Ecclesia ab hæreticis excitatas Stephanus episcopus martyr occumbit. 4-11. Electo Constantiopoli alio Stephano episcopo Antiochiae, de statu Antiochenæ Ecclesiæ Simplicius ad Zenonem et ad Acacium scribit. 12, 13. Acacius ambitione laborat. 14-16. De S. Lupi obitu et ejus discipulis sanctissimis.

- CDLXXX.** 1-5. Africana Ecclesia recreatur ob electionem Eugenii episcopi Carthaginensis. 6-12. Arvernensis urbi, quam jam Evaricus ditione acceperat, praetetur Victorius. 13, 14. De sancto Abraham abbe. 15-18. Victorius in deterius mutatus Eucherium nobilissimum senatorem occidit. 19-22. Eximia apud Arvernenses castitatis exempla. 23. Terræ motus Constantinopoli.
- CDLXXXI.** 1, 2. Theodoricus Scytha aggressurus Constantinopolim occiditur. 3-6. De futura persecutione præsagia. 7-14. Hunerici mira crudelitas, tum in Catholicos, tum in suos.
- CDLXXXII.** 1-4. Calendion electus episcopus An'iochenus reliquias S. Eustathii transfert Antiochiam. 5-10. Calendion in exilium pellitur, calumniam passus in perduellum motibus contra Zenonem; et Petrus Fullo sedem occupat. 11-18. Defuncto Timotheo, eligitur Joannes Alexandrinus episcopus ejus electionem, obsidente Zenone, confirmat Romanus Pontifex scribens ad Acacium. 19-21. Petrus Mogus, Acacio favente, iterum introduceitur in sedem Alexandrinam, pulso Joanne. 22-25. Quanta et cur adversus Joannem molitus fuerit Acacius. 26-34. Zenonis Enoticon sive impium Edictum, quod Petrus Mogus publicat. 33-43. Versutæ Zenonis et hæreticorum fide acceptantium Chalcedonense Concilium, ut Catholicorum odium effugiant. 44. Simplicius Joannem Ravennatem arguit. 45, 46. Zeno episcopus Hispanensis vicarius Apostolice Sedis a Simplicio eligitur. 47-50. Synodus Turonensis; ubi de translatione S. Martini et Basilica illi erecta a Perpetuo episcopo. 51, 52. Jejunia et vigiliae ab eodem S. Perpetuo instituuntur. 53-63. S. Severini Noricorum Apostoli acta cum Alemannorum et Rugorum regibus, et cætera ejus gesta et obitus. 64. Auctoris in hæreticos compellatio.
- CDLXXXIII.** 1-3. Joannes episcopus Alexandrinus appellat Romanum Pontificem. 4-9. Papæ Simplicii obitus et res gestæ. 10-15. Quæ tempore sedis vacantis præsumpta sint per Basilius præfectum praetorio. 16, 17. Felix papa tertius eligitur, qui Zenonis Enoticon detestatur, Joannem Alexandrinum audit. 18-31. Concilium Romanum in causa Acacii; et inde legatio et litteræ Felicis ad Acacium et Zenonem. 52-78. In eodem Concilio damnatur Petrus Fullo cuius hæresim post papæ sententiam universi episcopi execrantur, ac plures refellunt. 79-97. Ecclesia Africana dirissimam patitur ab Hunerico Wandalorum rege persecutionem, in qua plurimum martyrum virtus, ac persecutorum crudelitas et versutiæ clarescunt.
- CDLXXXIV.** 1. Zenoni Theodoricus stndet. 2-6. Apostolice Sedis legati per Zenonis violentiam et Acacii fraudes prevaricantur. 7-12. Romanum Concilium in quo legati damnantur. 13-19. In eodem Concilio Acacius a suo scelere frustra revocatus tandem damnatur. 20-32. De damnatione Acacii ad episcopos Orientales et maxime ad clericos et monachos Constantinopolitanos Epistola Synodalnis. 33-35. Quando et quomodo libellus sententiae redditus Acacio. 36-41. Acacius Catholicos episcopos deponit, unde in Ecclesia Orientali et maxime in Ægypto et Alexandriæ auctæ turbæ. 42-47. In Africa miraculum de caeo illuminato ab Eugenio episcopo anteit indictum de fide conflictum. 48-53. Disputatio de fide inter Catholicos et Arianos episcopos, horum fraude et violentia insignis. 54-61. Hunerici edictum contra Catholicos, unde persecutio. 62-68. Quid episcopi Catholicæ Carthagine ad Collationem congregati passi fuerint. 69-71. In persecutione Wandalica Eugenii exulantis Epistola ad suos. 72-75. Cyrolæ Ariani episcopi falsum miraculum in verum convertunt Catholicæ. 76-78. Catholicorum episcoporum diversa exilia. 79-87. Praeciarissima in Africa martyrum certamina. 88-98. Miraculum de Confessoribus excisa lingua adhuc loquentium certissimum adstruitur. 99-107. Iterum de acerbitate persecutionis et aliis martyribus. 108-114. In clericum Carthaginem exulantem et maxime in Eugenium mira sævitia. 115-122. Arianorum rebaptizantium invitox plura crudelitatis exempla. 123, 124. Fames et pestilentia grassantur in Africa. 125-128. Hunerici portentosus obitus. 129. Gundabundus rex Wandalorum. 130. Evarico Gothorum regi mortuo succedit Alaricus. 131-135. Defuncto pariter Childerico Francorum rege, ei succedit Clodoveus, a quo verum illius gentis christiano nomine exorditur decus. 136-144. Sidouij Apollinaris Epistola ad Orentium; tum ejus scripta et res gestæ usque ad obitum.
- CDLXXXV.** 1-3. Frustra ad resipiscentiam a Felice invitatur Acacius. 4-14. Corpus S. Barnabæ repertum, et cum eo Evangelium S. Matthæi. 15-19. Xenajas auctor Iconoclastarum. 20-25. Martyrio episcopo Hierosolymitano defuncto succedit Sallustius qui Sabam presbyterum ordinat. 26. De Longino Zenonis imperatoris fratre, homine turpissimo. 27. Quales Zenonis magistratus. 28. Filius Zenonis male moratus interit. 29, 30. Acacio connivente mali mores invalescunt.
- CDLXXXVI.** 1, 2. Nestoriana hæresis propagatur. 3. Petri Fullonis obitus, cui succedit Palladius et ipse hæreticus.
- CDLXXXVII.** 1-6. Concilium Romanum quo lapsis in Africana persecutione medela parator. 7-9. Theodoricus Zenoni infestus de Italia invadenda molitur; postquam Odoacer Rugos devicerat.
- CDLXXXVIII.** 1-6. Defuncto Acacio, Flavitas malis artibus occupat agitalque Constantinopolitanam Ecclesiam,

- CDLXVIII.** 1. Anthemius a Sidonio laudatus. 2-10. Arvandus Galliarum praefectus criminis majestatis damnatur. 11-17. Galba a praefectus Romanis exagitatae. 18-25. Marcelliano et Basilisco hæreticis exercituum ducibus male res gestae adversus Wandalos. 26. Rex Hunnorum occisus.
- CDLXIX.** 1-6. De filio Asparis creando Cæsare Leo sollicitus. 7, 8. De sanctificandis diebus festis Leonis constitutio. 9, 10. Ejusdem contra Simoniacos sanctio.
- CDLXX.** 1. De consulatu Severi, sive Severiani. 2-6. Asparis et filiorum cædes.
- CDLXXI.** 1-3. Gennadio defuncto succedit Acacius episcopus Constantinopolitanus. 4-13. Petri Fullonis scelera Ecclesiam Antiochenam Zenonis ope invalidis et inde pulsi. 14-27. Ricimer in Anthemium imperatorem insidias molitus eidem per legationem Epiphanius episcopi Ticinensis verba dare pacem postulando nititur. 28. Endociae fuga ex Africa et obitus. 29-31. Ingens Vesuvii eruptio. 32, 33. Fides catholica probata miraculis. 34-37. S. Remigius Rhemensis episcopus divinitus creatus quibus emicuerit virtutibus.
- CDLXXII.** 1. Consules. 2-7. Acacio primatum sedis Constantinopolitanae impudenter affectanti resistit Simplicius. 8. S. Euthymii obitus. 9-11. Anthemius Augustus a Ricimere Gotho necatur. 12-22. Sidonius Apollinaris creatus episcopus Arvernensis sanctitate et doctrina conspicuus.
- CDLXXIII.** 1, 2. Occiso Olybrio, Glycerius imperator creator. 3-9. S. Severinus cum rege Rugorum agit, mira operatur. 10. Leonis junioris ortus.
- CDLXXIV.** 1-4. Utriusque Leonis obitus et in quo senior improbandus, et in quo laudandus. 5-10. Zenonis arripiens imperium impietas et turpis mores. 11-14. Nepos Occidentale imperium capescit et patriciatus dignitatem confert Ecdicio. 15-21. Legatio Epiphanius ad Evaricum regem Gothorum pacem sancientis inter ipsum et Nepotem. 22-25. Leonis, oratoris nomine Evarici responsa dantis, ingenium et doctrina.
- CDLXXV.** 1, 2. Augustulus imperator. 3, 4. Odoacer rex Ernlorum vocatur in Italiam. 5-7. Ticinensis civitatis clades. 8-18. In Galliarum perturbatione, quid pro suis Avernis Sidonius gesserit; ubi de Rogationum usu ac disciplina in Ecclesia. 19-21. Inventio sanctorum martyrum Ferreoli et Juliani. 22-29. Ecclesia Gallicana ab Evarico dire vexata. 30-35. De sancto Patiente episcopo Lugdunensi aerumnas Galliarum sublevante, et maxime penuriam, una cum Ecdicio et S. Severino. 36-41. Timotheus hæreticus, rursus occupata sede Alexandrina Constantinopolim pergit, Catholicos, Zenone connivente, vexat, qui legationem ad Simplicium mittunt. 42. Gaudentio Aufiniensi episcopo interdicta ordinatione. 43. Gerasini anachoreta obitus.
- CDLXXVI.** 1-5. Exstincto Occidentali imperio Odoacer regnat in Italia. 6, 7. Miserandus Christianæ religionis status, principibus hæreticis ubique regrantibus. 8-16. Simplicius papa facinora Timothei deplorans, Epistolam paraeneticam ad Zenonem scribit. 17-22. Ejusdem Simplicii in eodem arguento Epistole, tum ad Acacium, tum ad presbyteros et archimandritas Constantinopolitanos. 23-28. Pulsus Zenone Basiliscus imperium occupat, qui et Timotheo favet et Catholicos vexat. 29-39. Basilisci Epistola Encyclica adversus Concilium Chalcedonense et ejus conflutatio. 40-45. De episcopis qui litteris Basilisci subscripterunt. 46-61. Ad defensionem fidei Catholicæ Daniel Stylita ab Acacio vocatus signis occurrit, hæreticos confundit, Basiliscum terret. 62-66. Acacii opera novam Basiliscus dat sanctionem. 67. Gelasius cuiusdam lucubratio de Synodo Nicæna. 68. Thalmud Babylonicum. 69, 70. Genserici obitus, cui succedit filius Hunericus.
- CDLXXVII.** 1-3. Basilico victo, qui et misere necatur, Zeno iterum regnat, et S. Thecle templum excitat. 6-10. Simplicii papæ ad Zenonem respondentis Epistola, qui ei suæ fidei integritatem testatus fuerat. 11-13. Asiae episcopi respicunt. 14. Ingens terræ motus. 15-19. Timotheus Aelurus ex quo hæretici Timotheani, sibi mortem conciscit. 20. Petrus Mogus episcopus Alexandrinus. 21-29. Martyrins succedit Anastasio in sede Hierosolymitana, et de miraculis præcedentibus conversionem hæreticorum in illa civitate. 30, 31. De Ambrosio Britanniæ vindice.
- CDLXXVIII.** 1-3. Acceptis litteris Acacii de statu Orientalis Ecclesiæ, Simplicius papa ketatur. 6-8. Ad Acacium enjus deploratur mutatio respondet Simplicius. 9-16. Timothei in sedem Alexandrinam restituti legatio ad Simplicium; ubi hujus Epistole ad Zenonem et Acacium. 17-19. Ejusdem Timothei legatio ad Zenonem.
- CDLXXIX.** 1-3. Inter turbas in Antiochenæ Ecclesia ab hæreticis excitatas Stephanus episcopus martyr occumbit. 4-11. Electo Constantiopolis alio Stephano episcopo Antiochiae, de statu Antiochenæ Ecclesiæ Simplicius ad Zenonem et ad Acacium scribit. 12, 13. Acacius ambitione laborat. 14-16. De S. Lupi obitu et ejus discipulis sanctissimis.

- CDLXXX.** 1-5. Africana Ecclesia recreatur ob electionem Eugenii episcopi Carthaginensis. 6-12. Arvernensium urbi, quam jam Evaricus deditio acceperat, præticitur Victorius. 13, 14. De sancto Abraham abbatte. 15-18. Victorius in deterius mutatus Eucherium nobilissimum senatorem occidit. 19-22. Eximia apud Arvernenses castitatis exempla. 23. Terræ motus Constantinopoli.
- CDLXXXI.** 1, 2. Theodoricus Scytha aggressurus Constantinopolim occiditur. 3-6. De futura persecutione præsagia. 7-14. Hunericī mira crudelitas, tum in Catholicos, tum in suos.
- CDLXXXII.** 1-4. Calendion electus episcopus An'iochenus reliquias S. Eustathii transfert Antiochiam. 5-10. Calendion in exilium pellitur, calumniam passus in perduellium motibus contra Zenonem; et Petrus Fullo sedem occupat. 11-18. Deluncto Timotheo, eligitur Joannes Alexandrinus episcopus cujus electionem, obstante Zenone, confirmat Romanus Pontifex scribens ad Acacium. 19-21. Petrus Mogus, Acacio favente, iterum introducitur in sedem Alexandrinam, pulso Joanne. 22-25. Quanta et cur adversus Joannem molitus fuerit Acacius. 26-34. Zenonis Enoticon sive impium Edictum, quod Petrus Mogus publicat. 35-43. Versutæ Zenonis et hæreticorum fidei acceptantum Chalcedonense Concilium, ut Catholicorum odium effugiant. 44. Simplicius Joannem Ravennatem arguit. 45, 46. Zeno episcopus Hispanensis vicarius Apostolicæ Sedis a Simplicio eligitur. 47-50. Synodus Turonensis; ubi de translatione S. Martini et Basilica illi erectora a Perpetuo episcopo. 51, 52. Jejunia et vigiliae ab eodem S. Perpetuo instituuntur. 53-63. S. Severini Noricorum Apostoli acta cum Alemannorum et Rugorum regibus, et cætera ejus gesta et obitus. 64. Auctoris in hæreticos compellatio.
- CDLXXXIII.** 1-3. Joannes episcopus Alexandrinus appellat Romanum Pontificem. 4-9. Papæ Simplicii obitus et res gestæ. 10-15. Quæ tempore sedis vacantis præsumpta sint per Basiliū præfectum prætorio. 16, 17. Felix papa tertius eligitur, qui Zenonis Enoticon detestatur, Joannem Alexandrinum audit. 18-31. Concilium Romanum in causa Acacii; et inde legatio et litteræ Felicis ad Acacium et Zenonem. 32-78. In eodem Concilio damnatur Petrus Fullo cujus hæresim post papæ sententiam universi episcopi execrantur, ac plures refellunt. 79-97. Ecclesia Africana dirissimam patitur ab Hunericō Wandalorum rege persecutionem, in qua plurimum martyrum virtus, ac persecutorum crudelitas et versutiæ clarescant.
- CDLXXXIV.** 1. Zenoni Theodoricus vindicatur. 2-6. Apostolicæ Sedis legati per Zenonis violentiam et Acacii fraudes prævaricantur. 7-12. Romanum Concilium in quo legati damnantur. 13-19. In eodem Concilio Acacius a suo scelere frustra revocatus tandem damnatur. 20-32. De damnatione Acacii ad episcopos Orientales et maxime ad clericos et monachos Constantinopolitanos Epistola Synodalnis. 33-35. Quando et quomodo libellus sententiae redditus Acacio. 36-41. Acaenus Catholicos episcopos deponit, unde in Ecclesia Orientali et maxime in Ægypto et Alexandriæ auctæ turbæ. 42-47. In Africa miraculum de caeco illuminato ab Eugenio episcopo anteit indictum de fide conflictum. 48-53. Disputatio de fide inter Catholicos et Arianos episcopos, horum fraude et violentia insignis. 54-61. Hunericī edictum contra Catholicos, unde persecutione. 62-68. Quid episcopi Catholicī Carthaginē ad Collationem congregati passi fuerint. 69-71. In persecutione Wandalica Eugenii exulantis Epistola ad suos. 72-75. Cyrolæ Ariani episcopi falsum miraculum in verum convertunt Catholicī. 76-78. Catholicorum episcoporum diversa exilia. 79-87. Praecrässima in Africa martyrum certamina. 88-98. Miraculum de Confessoribus excisa lingua adhuc loquentium certissimum adstruitur. 99-107. Iterum de acerbitate persecutionis et aliis martyribus. 108-114. In clericum Carthaginem exulantem et maxime in Eugenium mira sævitia. 115-122. Arianorum rebaptizantium invitatos plura crudelitatis exempla. 123, 124. Fames et pestilentia grassantur in Africa. 125-128. Hunericī portentosus obitus. 129. Gundabundus rex Wandalorum. 130. Evarico Gothorum regi mortuo succedit Alaricus. 131-135. Defuncto pariter Childerico Francorum rege, ei succedit Clodoveus, a quo verum illius gentis christiano nomine exorditur decus. 136-144. Sidouii Apollinaris Epistola ad Orentium; tum ejus scripta et res gestæ usque ad obitum.
- CDLXXXV.** 1-3. Frustra ad resipiscentiam a Felice invitatur Acacius. 4-14. Corpus S. Barnabæ repertum, et cum eo Evangelium S. Matthæi. 15-19. Xenajas auctor Iconoclastarum. 20-25. Martyrio episcopo Hierosolymitano defuncto succedit Sallustius qui Sabam presbyterum ordinat. 26. De Longino Zenonis imperatoris fratre, homine turpissimo. 27. Quales Zenonis magistratus. 28. Filius Zenonis male moratus interit. 29, 30. Acacio connivente malis mores invalescunt.
- CDLXXXVI.** 1, 2. Nestoriana hæresis propagatur. 3. Petri Fullonis obitus, cui succedit Palladius et ipse hæreticus.
- CDLXXXVII.** 1-6. Concilium Romanum quo lapsis in Africana persecutione medela paratur. 7-9. Theodoricus Zenoni infestus de Italia invadenda molitus; postquam Odoacer Rugos devicerat.
- CDLXXXVIII.** 1-6. Defunctio Acacio, Flavitas malis artibus occupat agitatque Constantinopolitanam Ecclesiam,

communicationem præ se ferens Romani Pontificis. 7. Fenis pape Epistola ad S. Cæsarium Arelatensem episcopum circa ordinandos ad sacerdotium. 8. Theodorici apparatus ad invadendam Italiani adversus Erulos. 9-15. Occasione victoriae ab Odoacre in Rugos iterum relatæ, ossa S. Severini in Italiam transferuntur, ubi de ejus miraculis et disciplulis.

- CDLXXXIX.** 1-3. Euphemius Flavitæ successor ideo improbandus, quod Acacii nomen non expunxerit a Diptychis. 4, 5. Danielis Stylitæ obitus et miracula. 6-12. Theodoricus adveniente in Italiam, præclare facta Epiphanius Ticinensis et Laurentius Mediolanensis episcoporum. 13-15. De rebus gestis ab Honorato Novariensi episcopo. 16-19. Francorum incursions, in quibus Clodovei regis eluet justitia.
- CDXC.** 1-8. Recrudescere in Africa persecutione, S. Fulgentius diros patitur cruciatus. 9. De Theodulo presbytero scriptore. 10-36. Cæsarius Arelatensis episcopus librū scribit de *Gratia et libero Arbitrio* ad refellendas Fausti lucubrationes de eodem argumento, quarum texitur historia, erroresque deteguntur qui ubique improbantur. 37-41. Quantus fuerit Claudianus qui confutavit Faustum. 42. De Fausto judicium. 43-47. De scriptis Honorati episcopi Massiliensis, Gennadii aliorumque missis ad Romanum Pontificem. 48. Petro Mogo mortuo Athanasius et ipse hæreticus subrogatur. 49-52. Pelagius patricius justissimus injuria occiditur a Zenone. 53. Odoacer iterum vineitur et obsidetur.
- CDXCI.** 1-5. Miserrimus Zenonis interitus, et de eo judicium. 6-8. Anastasius imperator qui se simulat Catholicum. 9-13. Felix papa dat litteras gratulatorias Anastasio, cuius optima primordia vertuntur in pessima. 14. Civile bellum Constantinopoli. 15-18. Joannes, episcopatu Coloniensi dimisso, in solitudinem divino consilio pergit. 19. Italie status. 20. S. Patricii obitus.
- CDXCII.** 1-5. Felicis papæ obitus et gesta, de ejusque proneptibus Tarsilla, Æmiliana et Gordiana historia. 6. Gelasius papa. — 7-28. Quomodo Gelasius cum Euphemio per litteras egerit renuentu delere nomen Acacii a sacris tabulis. 29-31. Gelasius dat litteras circulares ad episcopos Macedoniam Acacianis inhærentes. 32-35. Litteræ et legatio Gelasii ad Dardaniae episcopos de cavendis hæreticis. 36-40. Defuncto Sallustio succedit Elias Hierosolymorum episcopus, qui monachos, duce Saba, apud se congregat. 41-46. Miserrimus status Ecclesiæ Orientalis, Anastasio in prava circa religionem abeunte.
- CDXCIII.** 1. Consules. 2-7. Theodoricus, occiso Odoacre, potitur Italia, litteras legatosque ad Anastasium mittit et ad Clodoveum; bene meretur de omnibus. 8-22. Fausto legato Constantinopolim, Gelasius scribit *Commonitorium* ad refellendam Euphemii audaciam. 23-26. Gelasii Epistolæ ad Honoriū in Dalmatia episcopum de Pelagianis inquirendis. 27-38. Eadem hæresi per Picenum serpente, acriter illius provinciae episcopos per Epistolam admonet Gelasius. 39. Vulgi tumultus Constantinopoli. 40, 41. Quomodo episcopi Orthodoxi communicent Euphemio. 42-44. De apparitione S. Michaelis in Gargano monte.
- CDXCIV.** 1-15. Insignis Gelasii papæ ad Anastasium Epistola parænetica. 16-18. Euphemio in sententia obstinatus persistente, Gelasius episcopos Dardaniae et Illyrici ne cum eo communicent, confirmat. 19-22. Romanam Synodus congregat Gelasius, in qua, inter cætera, de Romanæ Ecclesiæ primatu decernitur. 23-27. Ad diversos episcopos Gelasii Epistolæ de disciplina revocanda, et maxime de usu bonorum Ecclesiae. 28-31. Faustus auspiciis Clodoveus uxorem dicit Clotildem Burgundia regis neplam. 32-36. Legatio Epiphanius episcopi Ticinensis ad Theodoricum ad veniam implorandum pro perduellibus, tum ad regem Burgundionum, auctore ipso Theodoricu, pro liberandis vel redimendis captiuis; quæ omnia feliciter eveniunt. 37, 38. Theodoricus favet Catholicis. 39-66. Iusig + miraculum Constantinopoli adversus Arianam impietatem. 67-69. Avitus episcopus Viennensis plura agit ac scribit pro fide Catholica. 70-78. Primordia S. Benedicti enucleantur, et mirabilis progressus ac fœcunditas illius ordinis. 79-81. Britanni ab invasoribus liberati morum pravitate fœdantur.
- CDXCV.** 1-4. Novæ Gelasii litteræ ad Dardaniae episcopos refellentis commenta quibus Euphemius eos ad se allicere conabatur. 5-21. Concilium Romanum, in quo Misenus absolvitur. 22-24. Euphemius in exilium pellitur, eique subrogatur Macedonius. 25, 26. Exilium et obitus S. Eugenii episcopi Carthaginensis.
- CDXCVI.** 1-18. Obitus Gelasii papæ; de ejusque scriptis accurate inquiritur, et maxime de volumine contra Eutychetem et Nestorium. 19-22. Gelasii decretum de communione sub utraque specie elucidatum. 23-27. Ejusdem sententia de potestate ecclesiastica et politica. 28-47. Adversus gentilitios ritus et Lupercalia libellus apologeticus Gelasii. 48-52. Translatio S. Severini Neapolim. 53-55. Cælera acta S. Gelasii, cui succedit Anastasius. 56. Flavianus episcopus Antiochenus. 57-59. Epiphanius Ticinensis altera legatio ad Theodoricum, et obitus.

- CDXCVII. 1-12. Anastasii papæ ad Anastasium Augustum legatio et litteræ. 13-22. Apocrisiarii Ecclesiæ Alexandrinæ libellum deferunt legatis Constantinopoli degentibus. 23-28. Festi legati consilium de inducendo papa Anastasio ut subscriberet Zenonis Enotico; idem tamen papa defenditur. 29. Joannes Mela Alexandrinus episcopus.
- CDXCVIII. 1-8. Post obitum Anastasi conflatitur schisma Laurentii adversus legitimum papam Symmachum. 9. Longini miserandus exitus. 10. Joannes Silentarius innotescit.
- CDXCIX. 1-10. Concilium Romanum indicit Symmachus in quo de creatione Romani Pontificis statuta. 11. Symmachus frustra admonet Anastasium imperatorem. 12-14. Bulgarorum irruptio et terræ motus. 15-21. Alemanno bello feliciter confecto Clodoveus cum suis Francis ad Christum convertitur. 22-25. De S. Vedasto primo Clodovei catechista. 26-33. Remigius Francorum Apostolus, miraculis insignis Clodoveum baptizat. 34, 35. Iterum recrudescit schisma. 36, 37. Duæ Symmachi Epistolæ ad Eonium Arelatensem episcopum.

ANNALES ECCLESIASTICI.

LEONIS ANNUS 10. — CHRISTI 459.

1. *Theodoreti Epistola ad Protagenem consulem, aliosque viros pro sua causa.* — Qui ordine temporum sequitur annus Domini quadringentesimus undequinquagesimus, Asterio atque Protagene consulibus aperitur: quorum alterum, nempe Protagenem, Orientale dedit imperium; Asterium vero vetus Roma promovit. Est mentio Asterii consulatus apud Sidonium Apoltinarem clarissimum virum, cum hæc ad Nammatium scribit¹: « Audivi enim adolescens, atque adhuc puer ex puerō, cum pater meus prefectus prætorio Gallicanis tribunalibus præsideret, sub eius videlicet magistratu consul Asterius anni sui fores votivum trabeatus aperuerat. Adhærebam selle curuli, et si non latens generositas per ordinem, certe non sedens per aetatem; mixtusque turmæ censualium penulatorum, consuli proxime proximus eram, etc. » Ex quibus etiam et ipsius Sidonii aetatem valeas intelligere. Addit ipse de Nicetio rhetore, qui tunc panegyricam habuit orationem. Ad alterum vero consulum Protagenem, hoc ipso ejus magistratus exordio Theodoreetus hanc dedit Epistolam², cum Syriae episcopi legati proficiserentur Constantinopolim:

2. « Largitus est jam clementissimus Dominus tibi potentiam, ut ea rectæ menti ministrare posset: nunc vero illam majorem reddidit, quo facilius veritatem agitatam prolegeret tua celsitudo, et mendacium deleret, et optatam Ecclesiis quietem procuraret. Quanta enim tempestate Orientis Ecclesiae replete sint, a multis quidem atque diversis tua magnificientia neverit, aperiens autem et exactius a Deo dilectissimis episcopis didicerit, qui tempore hiemali hac de causa longum iter hoc suscepserunt, post divinam opeim, tua potentiae et prudentiae confidentes. Tempestatem igitur hanc, o Christo dile-

eti, dissipate, et tenebras has in puram serenitatem converlite; et linguas, que contra nos inveniuntur, reprimite. Nos enim divina ope et gratia, pro Apostolicis dogmatibus pugnamus; et eam quæ in Nicaea edita fides est, inviolatam custodimus; et eos qui haec adulterare audent dogmata, impios appellamus. Et horum testimonium perhibent, qui a nobis catechizantur, quive baptizantur, et qui nostras in Ecclesiis conciones audiunt. Si vero legilime nos accusare voluerint, opus est, ut nos praesentes arguant, et non ut absentes calumnientur. Ita enim etiam aliis in rebus tua magnificientia jura dans, edit sententias, et decreta promulgat, ex iis que accusatores et rei dicunt, quid justum sit colligendo ». Haec ad Protagenem consulem Theodoreetus heresis accusans, et in penam (ut diximus) sue civitatis terminis circumscriptus.

3. Porro legalio free episcoporum, cuius meminit, a Domino episcopo Antiocheno missa est Constantinopolim: nam eodem legatos commendans senatori patricio, hæc ait³: « Tuam magnificientiam per dilectissimos Deo ac beatissimos episcopos salvere jubemus, cuius memoriam perpetuam circumferimus: ipsos autem, ut ad regiam accederent urbem, effecit beatissimus episcopus dominus Dominus, ut confictum contra me mendacium arguerent atque dissoluerent, etc. » Commendavit aliis item litteris eodem legatos Anatolio⁴, neconon Antiocho⁵, qui consulatum gessit cum Basso. Extant et aliae eadem occasione, eodemque tempore datæ ab eodem Theodoreto litteræ⁶ per eodem episcopos Constantinopolim ad viros clarissimos, consulares atque patricios, nempe ad Anatolium, Vincolum, Sporatum, Florentium, Nomum, Constantium,

¹ Sidon. l. viii. Ep. vi. — ² Theodoret. Ep. xciv.

³ Theodoret. Epist. xciii. — ⁴ Ibid. Ep. xcii. — ⁵ Ibid. Ep. xciv. — ⁶ Ibid. Ep. lxxxix. xc. xci. xcii. xciv.

sive Constantimum. Quid anlem E etum sit, non appareat, nisi quod eodem ipse remansit Theodosii imperatoris edicto sicuti antea obligatus. Etenim turbae illae atque clamores Constantinopoli Eutychetis causa excitati posthaberi fecerunt Theodorei querelas, et legationem Domini episcopi Antiocheni. Quia igitur in ejusdem Eutychetis causa hoc anno Constantinopoli transacta sint, jam narrare aggrediamur.

4. *Quid sanctus Leo litteris Eutychetis prævenitus ad Theodosium et Flavianum rescripsit.* — Cum littere Eutychetis, atque ab imperatore pro eodem Eutychete date ad S. Leonem Romanum Pontificem, majori tabellariorum industria citius Romanum perlate fuissent, prævenissentque eas quas S. Flavianus ad cumdem Pontificem conscripsisset; ipse Romanus Pontifex, illis acceptis, ita primum ad ipsum imperatorem Theodosium rescripsit¹:

« Quantum præsidii Dominus Ecclesie sua in fide vestre clementie præparavit, his etiam hiteris, quas ad me misistis, ostenditur; ut vobis non solum regium, sed etiam sacerdotalem animum esse gaudemus. Siquidem preter imperiales et publicas curas, piissimam sollicitudinem Christiane religionis habetis, ne scilicet in populo Dei aut schismata, aut haereses, aut ulla scandala convalescant: quia tunc est optimus regni vestri status, quando semper terna et incommutabili Trinitati unius Deitatis confessione servitur. Quia autem in Constantinopolitana Ecclesia perturbationis acciderit, quod ita fratrem et coepiscopum nostrum Flavianum potuerit commovere, ut Eutychetem presbyterum communione privaret, nondum potuimus evidenter cognoscere. Quamvis enim prædictus presbyter ad Sede Apostolicam per libellum doloris sui querimoniam miscerit; breviter lumen aliqua prælibavit, asserens se Nicene fidei constituta servantem, frustra in fide diversitate culpatum.

5. « Eusebii autem episcopi accusatoris ejus libellus, cuius exemplaria ad nos prædictus presbyter misit, de objectionis evidentiâ nihil habebat: sed cum presbytero haeresos crimen intenderet, quem tam in eo sensum arguerit, non evidenter expressit, quamvis et ipse episcopus Nicene Synodi profiteatur hac in re haerere decreta: propter quod non habuimus unde aliquid disceremus. Et quia cause ineritum, fidei ratio, et laudabilis sollicitudo vestre pietatis exigit, necesse est jam locum subreptionibus non patere: sed prius, de quibus eum æstimat argutendum, instrui nos oportet, ut possit de bene cognitis congrue judicari. Ad prædictum autem episcopum dedi litteras, quibus mihi displicere cognosceret, quod ea quæ in lata causa gesta fuerant, etiam nimio silentio reticeret, cum studere debuerit primitus nobis cuncta reserare, quem credimus vel post admonitionem omnia ad nostram notitiam relaturum; ut in lucem ductis his, quæ adhuc videntur occulta, id quod Evangelicæ et Apostolicæ doctrinæ convenit, judicetur.

Dal. ad kalendas Marthas, Astero et Protogene viris clarissimis cons. » Haecne ad Theodosium Augustum S. Leo: quibus vides dolosi haereticæ fraudulentiam, qua sibi Catholicum nomen apud Romanum Pontificem auctorari quæsivit. Sed autem quā rem ulterius prosequamur, attende, lector, ex veteri instituto absque controversia profiteri eosdem inter se alterantes Flavianum et Eutychetem, legitimū et præcipuum judicem Ecclesiasticarum controversiarum esse Romanum Pontificem, ad quem tam actor, quam reus sponte currunt, sua jura prosecuturi.

6. Quid igitur per magistrum (sic enim vocabant tabellariorum præfectum) nullæ cum aliis redditæ fuerint litteræ Flaviani ad Leomem Romanum Pontificem, quas certus peculiarisque nunlius deferebat, sed nondum Romanum pervenerat; idem Romanus Pontifex id nesciens, ad Flavianum, ejus redarguens in re tanta silentium, has litteras dedit¹:

« Cum christianissimus et clementissimus imperator sanctæ et laudabilis tñdei, pro Ecclesie Catholicæ pace sollicitus, ad nos scripta transmiserit de his, qui apud vos perturbationis strepitum moverant: miramur fraternitatem tuam, quiequid illud scandali fuerit, nobis silere potuisse, non potius procurasse, ut primilus nos insinuatio magis tuae relationis instrueret, ne de rerum gestarum possemus sive ambigere. Accepimus enim libellum Eutychetis presbyteri, qui se queritur, accensante Eusebio episcopo, immerito communione privatum; maxime cum evocatum se adfuisse testetur, nec sui præsentiam denegasse: adeo ut in ipso iudicio libellum appellationis suæ se asserat obfulisse, nec tamen fuisse susceptum, qua ratione compulsus sit, ut contestatoris libellos in Constantinopolitana urbe proponeret. Quibus rebus intercedentibus, needum agnoscimus, qua justitia a communione Ecclesiae fuerit separatus: sed respicientes ad causam, facili tamen volumus rationem, et usque ad nostram notitiam cuncta deferri. Quoniam nos, qui sacerdotum Domini matura volumus esse iudicia, nihil possumus, incognitis rebus, in cujuspiam partis præjudicium definire, priusquam universa quæ gesta sunt, veraciter audiamus.

7. « Et ideo fraternitas tua per idoneam maxime aptamque personam plenissima nobis relatione significet, quid contra antiquam fidem novitatis emerserit, quod severiori sententia dignum fuerit vindicari. Nam et Ecclesiastica moderatio, et religiosa piissimi principis fides multam nobis sollicitudinem Christianæ pacis indicunt: ut amputalis dissensionibus, fides Catholicæ inviolata servetur: et his qui prava defendant, ab errore revocatis, nostra auctoritate, quorum fides probata fuerit, munitatur. Nec aliqua poterit ex hac parte difficultas affterri, cum memoratus presbyter libello proprio sit professus, paratum se esse ad corrigendum, si quid inventum fuerit, quod reprehensione sit dignum.

¹ Leo, Ep. vii.

¹ Leo, Ep. viii.

Decet enim in talibus causis hoc maxime provideri, ut sine strepitu concertationum, et claritas custodiatur, et veritas defendatur, frater carissime. Et ideo quia dilectio tua de tanta causa nos videt esse sollicitos, quam plenissime et dilucide universa nobis annuntiet : quod ante facere festinet; ne inter assertiones partium aliqua ambiguitate fallamur : et dissensio, que in suis initii abolenda est, nutriatur : cum in corde nostro ea observantia, Deo inspirante, permaneat, ne constitutione venerabilium Patrum diutius roboratae, et ad soliditatem fidei pertinentes, prava enjusquam interpretatione violentur. Deus autem te custodiat incolorem, frater carissime. Dat. XII kalendas Maii, Asterio et Protogene viris clarissimis coss. » Hec quidem Leo, cum tanquam pro tribunali eminentiori sedens, et potestati super omnes habens legitimus universalis Ecclesiae judex, legitimum parandum esse judicium monet. Missae sunt haec litterae per Pansophium coitem.

8. *Flavianus Leoni respondens rei veritatem docet.* — Cum has accepisset Flavianus, ad ipsum S. Leonem rescripsit aliam mox Epistolam, qua encontra temere tentata per Eutychetem post ipsius condemnationem palam facit, et scripta ab eo mendacia redarguit. Est Flavianus hujus Epistolae exordium¹ : « Pietate et reela prædicatione Verbi, etc. » Ubi post dilucidius demonstratam Eutychetis hæresim, haec de eodem habet : « Justum autem est, et hoc vobis (sicut arbitror) intimare; quia idem Eutyches passus justam et canonicam damnationem, cum debuissest secundis salvare priora, et per penitentiam perfectam multasque lacrymas placare Deum, nostrumque eorū vehementer contristatum in ejus ruina, per veram sanare penitentiam, non solum non fecit, sed etiam per omnia conturbare sanctam que apud nos est Ecclesiam festinavit, propositiones injuriarum publice ponens, et maledictionibus plenas. Super haec et preces offerens piissimo et Christi amantissimo nostro imperatori, et easdem arrogantis et peccantia plenas; per omnia divinas regulas conculecare conatus est.

9. « Sed his ita gestis, litterae nobis datæ sunt vestrae sanctitatis per admirabilem comitem Pansophium, per quas suum edocti, quia idem Eutyches libellos direxit vobis plenos omni fallacia atque calliditate, dicens, judicij tempore libellos se deditisse appellationis et nobis et hic convenienti sancto Concilio, et appellasse vestram sanctitatem : quod nequaquam ab eo factum est. Sed etiam in hac parte mentitus est, tanquam per fallaciam mendacii subrepere se sanctis vestris auribus putans. Commotus itaque, sanctissime paler, in his omnibus que ab eo presumpta sunt, et ob ea que in nos et sanctissimam Ecclesiam facta sunt atque fiunt, pro consueta fiducia fiducialiter age, secundum quod sacerdotio competit : propriisque faciens communem causam, et sanctarum Ecclesiarum disciplinam,

simul decernere damnationem adversus eum regulariter factam et per propria scripta dignare : confortare autem piissimi et Christo deditissimi nostri imperatoris fidem.

10. « Causa enim eget solummodo vestro solatio alique defensione, qua debeat consensu proprio ad tranquillitatem et pacem cuncta perducere : sic enim hæresis quæ surrexit, et turbae quæ propter eam factæ sunt, facile destruentur, Deo cooperante, per vestras sanctissimas litteras : removebitur autem et Concilium quod tieri divulgatur, quatenus nequaquam ubique sanctissimæ turbentur Ecclesie ». Haec Flavianus : quibus intelligis, tantam vim inesse litteris Apostolicis, ut Concilio dicat non indigere ecumenico id quod ejusdem Romani Pontificis fuisset litteris definitum. His acceptis et aliis ab eodem antea datis litteris S. Leo, simulque lectis missis una cum illis Synodalibus Actis, cognitisque cunctis contra Eutychetem a Flaviano et Synodo rebus legitime gestis, sero licet, tamen probe novit imposluram nelandi hæresiarchie : primumque omnium adversus ipsam hæresim insurrexit, atque de fide Catholica et Verbi incarnatione solida veritate constantem omnibus omni ex parte numeris absolutam ad ipsum Flavianum, publicam lauen cunctis, scripsit Epistolam : de qua antequam agere aggrediamur, singula que Constantinopoli ab Eutychete hoc tempore sunt temere alique dolose peracta, hic describamus.

11. *Secundum Concilium Constantinopolitanum in causa Eutychetis, Chrysaphio protectore superbientis.* — Damuato (ut vidimus) anno superiori Eutychete, nullum non movit lapidem Chrysaphius eumulus imperatorii cubiculi praefectos, ut legilime a Flaviano confecta in Synodo Acta irrita prorsus reddat, et in ipsum Flavianum damnationis panam convertat. Hujus rei causa in primis (ut dictum est) permovit Theodorum imp. ut ad Leonem Pontificem pro Eutychete scriberet. Cum vero ejus sciret infraeti animi robur, et non nisi solidam, firmam, constantemque ab eo exspectandam fore sententiam ; judicium antevertit, et quod parabatur examen, est conatus eludere, dum persuadet imperatori, ut confessim Constantinopolim episcopos convocet, qui causam Eutychetis sint cognituri : eidemque tringinta episcoporum Concilio, quem vellet Eutyches, ut praesideret Theodosius episcopus Cæsareæ Cappadocie, sua dexteritate confecit. Quanta vero id perficerit celeritate, ex eo accipe, quod hoc anno sub nominatis consulibus ad quintum idus Aprilis iidem convocati ab imperatore Constantinopolim convenerunt simul ad Synodus celebrandam in Baptisterio majoris Ecclesiae. Quæ autem ab his gesta sint, ipsa Acta declarant, que intexta leguntur prima actioni magni Concilii Chalcedonensis, ex quibus ea tantum, que ad historiam, exclaimque rerum gestarum cognitionem spectant, hic describemus¹ :

¹ Apud S. Leon. ante Ep. ix.

¹ Apud Conc. Chalced. Act. i.

adoptione promissa recte eridentibus ». Et subscriptio : « Domine Iesu Christe adjuva nos ». Et iterum : « Haec scripsi manu mea ad satisfactionem vestrae potestatis, ut confundantur calumniam facientes nostrae simplici conversationi ». Haec tenus professio Flaviani ab imperatore ea de causa exacta, quod Eutyches et sentientes cum eo ipsum calumniati essent eadem sapere cum Nestorio, et sub duarum naturarum in Filii Dei confessione duas pariter subintroduce velle personas : ob id enim in hac sua professione Flavianus multis fuit in damnando Nestorio. Quæ autem post hæc acta sint, ita subdit Liberatus diaconus¹ :

21. « Postquam ergo nihil probatum est notariis de falsitate Gestorum, Eutyches petit Dioscorum Alexandrinum episcopum, ut quereret quæ de illo acta sunt. Urgebat (agebat) apud principem, universale fieri Concilium, ut improbaretur Concilium Flaviani. Scripsit ergo Dioscorus Theodosio imperatori, quia aliam fieri Synodus oportet, et quod ut fieret, persuasit Eutyches. Annuit imperator ». Hæc autem omnia molitione esse facta Chrysaphii, Nicephorus tradit his verbis² : « Porro ubi illa Acta et decreta legitima esse, anctoritate sua comprobarerunt, Chrysaphius eunuchus, qui idem cum Eutychete sentiebat, cum contumeliam ferre nequiret, iram suam adversus Flavianum maxime auxit; et Dioseoro Alexandrino, impio illi indieavit. se illi in rebus que placita essent gratificaturum omnibus, si Eutychetem periclitantein defenderet, Flavianum autem et Eusebium Dorikeum oppugnaret. Eodem modo Eudociam Augustam excitavit, cum multa alia, tum ea potissimum dicendo quæ ei a Puleheria acerba accidissent ».

22. *Synodus Ephesina indicitur a Theodosio ad arbitrium eunuchi Chrysaphii, contra canones et orgre ferente Leone.* — Bis igitur ita dispositis, ad kalendas Augusti indicitur Synodus Ephesi : « Diringensque », inquit Liberatus³, « imperator Sacram Dioscoro in Alexandriam, præcipit ut decem metropolitanos episcopos, quos voluisse, ipse eligeret, et veniret Ephesum, et congregato Coneilio, Eutychetis causam disuteret; jubens Barsumam archimandritam interesse, et vices agere omnium monachorum Orientales episcopos accusantium : Theodoretum vero Cyri episcopum adesse Concilio interdixit, et in sua civitate permanere eum jussit. Jam enim ibam Edessemum episcopum. ne Synodo adesset, per illum filium suum, quem dixi, Chrysaphium, in multas mansiones Eutyches relegarat exilio ». Hæc de indicta Synodo Liberatus. Cum autem ista de œcuménico celebrando Coneilio ore multorum jactari cœpissent, hæcque litteris Domini episcopi Antiocheni Theodoretus Cyri episcopus accepisset : existimans ista curari per Dioseorum Alexandrinum episcopum, quem patiebatur adversarium, quo futuræ Synodi œcuménicæ decreto duodecim illa vulgata Cyrilli capitula, quorum

causa diu multumque fuerat alteratum, comprobarentur : hanc tunc ad eundem Dominum Epistolam reddidit, quæ inter ejus Epistolas græce scriptas in codice Vaticano numeratur centesima duodecima, atque sic se habet:

« Theodoretus episcopus Cyri, Domno episcopo Antiochiae.

« Speravimus jam nostra mala quievisse, ubi nolis nonnulli significarent, jam pacatam imperatoris victoris et triumphatoris indignationem, et quod jam induciae factæ sunt inter eum, et religiosissimum episcopum Flavianum, et quod jam sedata est Synodi convocatio, et pax Ecclesiarum reversa est. Quæ vero nunc a tua pietate scripta sunt, magna nos affecerunt molestia. Nihil enim boni licet exspectare ab ea, quæ mussitatur Synodo, nisi clementissimus Deus consuetam nostri curam gerat, et sedaverit technas et machinas turbulentiarum a dæmonibus concitatarum. In magna enim Synodo, quæ Nicæa fuit congregata, una cum Orthodoxis idem decreverunt etiam illi qui Arii partes secebat, et Apostolicæ fidei expositioni per manus subscriptionem consenserunt. Fuerunt tamen revera hostes, nec unquam quievere illam oppugnare, quousque corpus Ecclesiæ considererunt, et triginta annis inter se communicarunt, atque Apostolica dogmata prosequabantur etiam qui Arii morbo laborabant. Cum vero Antiochiae postrema habita esset Synodus, quando Dei hominem, magnum illum Meletium in Apostolico illo throno constituerunt et confirmarunt, ac deinde post paucos quidem dies imperatoris auctoritate illum ejecerunt, propositus quidem fuit Enzoius Arii morbo aperte laborans, et quamprimum se abalienarunt illi qui Evangelica dogmata protegebant. Et ex eo tempore divisio et schisma remansit.

« Illa igitur intuens anima mea tristis, ac similia prævidens, gemit ac lamentatur, nihil boni exspectans. Neque enim sciunt, qui ex aliis dioecesisib[us] sunt, venenum, quod inest duodecim illis capitibus, sed auctoritatem ejus qui illa scripsit intuentes, nihil malum suspicantur. Et arbitror eum qui illius in sedem successit Dioscorus, hæc omnia agere, ut altera Synodo eadem confirmetur. Qui enim mandato et jussu hæc ante scripsit, et anathemati denunciavit eos, qui illis assentiri et stare minime voluerint : quid non faciet in œcuménica præsidens Synodo? Et scito, domine, quod nullus eorum, qui eam hæresim, quæ in ipsis latebat, cognoverunt, accipiet, quamvis bis totidem id decernant. Cum enim etiam plures hæc confirmaverint Ephesi, illis adversati sumus, nec ante communicavimus Cyrillo qui illa seripserat, quousque doctrinam, et professionem fidei edidit consonam in qua a nobis edita sunt, nulla de illis capitibus facta mentione. Idque cognitu facile est tuae beatitudini, si præceperit, ut perquirantur quæ gesta sunt. Sunt enim juxta modum consuetum Synodi, plura quam quinquaginta synodica gesta et scripta, quæ duodecim capitum damnationem ostendunt. Ante enim quam ad Ephesi

¹ Liberat. diac. l. ii. — ² Niceph. l. xiv, c. 47. — ³ Liberat. c. 42.

sum accederemus, beatus Joannes Antiochenus scilicet episcopus scripsit ad religiosum episcopum Eutherium Thyanorum, et ad Firmum Cæsareæ episcopum, et Theodotum Aucyrae, Apollinarii doctrinam haec capita nuncupando. Et ea quæ a nobis Ephesi damnatio facta fuit contra Alexandrinum, et Ephesinum episcopum hinc orteum habuit, quoniam capita illa ediderunt et confirmarunt.

« Et littere multæ Synodales Ephesi ad victorem et triumphatorem imperatorem, et ad magnos principes de his scriptæ sunt, similiter etiam ad populum Constantinopolitanum, et religiosissimum clerum. Et Constantinopolim nos vocati quinque controversias de nobis ipsis coram imperatore habuimus, et egimus, et tres alias deinde cum testibus ad ipsum misimus, Deoque dilectissimis Occidentis episcopis, Mediolanensium, inquam, et Aquileiæ, et Ravennæ de his scripsimus, significantes quod Apollinarii novitate, et vanitate repleta sunt ea capita. Et ipsomet Cyrillo qui illa scripsit, beatus Joannes scribendo, B. Pauli auctoritatibus aperie illa arguit et confutavit : similiter etiam beatae memoriæ Acacius, et (ut paucis tua sanctitas omnia cognoscat) ego nisi exemplar illius Epistole, quam beatus Acacius et Joannes ad Cyrillum beatæ memoriæ scripserrunt, ut cognoscas, quod dum de pace et conventione inter se scriberent, illamet capita accusabant et damnabant. Ac ipsem Cyrillus dum scriberet ad beatum Acacium, suam de his capitibus mentem et animum declaravit, cum dixerit, se illa scripsisse, ut se objiceret et opponeret ad illius novitatem et vanitatem, et quod composita pace, erant omnia clara et manifesta. Itæ igitur excusatio accusationem confirmat. Misi etiam exemplar eorum, quæ tempore conventionis et pacis scripta sunt, ut noris, domine, quod nullam de his mentionem fecit, et quod oportet eos qui ad Synodum irent, afferre ea quæ conventionis tempore scripta sunt; et (ut aperie dicam) quænam fuerunt dissensionis causæ, et qua ratione quæ inter se dissidebant, convenierunt et conciliata sunt. Oportet enim eos, qui ad pietatem tuendam et propagandam vocantur, omnem suscipere laborem, et divinum invocare auxilium, ut eam quam nostri majores nobis reliquerunt sortem, inviolatam conservemus. Decet autem animadvertere tuam sanctitatem, et eos religiosissimos episcopos qui nobiscum sentiunt et convenient, filios de perfectione docere, ac eos etiam religiosissimos clericos, qui proprietate zelum habent, ne a nostris metu sociis prodihi, vel cogantur aliquid facere eorum quæ Deo omnium displicant, vel soli relieti facile opprimantur ab hostibus. Fides est (hortor te) in qua spem habemus salutis; et oportet omnem lapidem movere, ut nihil adulterium, vel depravatum introducatur, neque Apostolica doctrina corrumpatur. Haec ego, licet procul absim, lugens et gemens scribo, et communem nostrum Dominum oro, ut alram hanc tempestatem dissipet et dissolvat; et claram et perspicuam serenitatem nobis largiatur ». Hactenus ad Dominum

Antiochenum Theodoreti Epistola a Metio Thermularum episcopo latinitate redditæ : ex qua vides quo animo ipse perseveraverit adversus duodecim capita illa Cyrilli, que adeo timeret ecumenice Synodi auctoritate firmari. Innotuerunt, polo, ista imperatori, qui cum suo edicto vocasset ad Synodum episcopos, vetuit ne Theodoreetus adesset ut andisti a Liberato, et ex ipso imperatoris apparebit edicto. Sed describamus hic ipsius Theodosii imperatoris pro Synodo Ephesi cogenda rescriptum : est enim hujusmodi ad Dioscorum episcopum Alexandrinum datum¹ :

23. « Imperatores Cæsares Theodosius et Valentinianus, viatores, triumphatores, maximi, semper venerabiles Augusti, Dioscoro.

« Cunctis constitit manifestum, quia nostræ Reipublicæ status et omnia humana, divina pietate moderantur atque firmantur : Deo enim propitio constituto, prospere et secundum vola nostra gubernari res et proficere solent. Imperium ergo diuino mutu sortili, subditis pro pietate et mansuetudine similiter plurimam sollicitudinem imperimus, quatenus et vera religio et nostra Respublica cultu Dei purissimo et pietate firmata perfulgeat. Quod igitur in præsenti subita emergente dubitatione, ad Catholice et Apostolice doctrinæ ac nostræ fidei eusodiā, quæ, ut sit, diversis sententiis impugnata, conturbat et confundit hominum sensus et animas : intolerabile duximus, hujusmodi delictum contemnere, ne per talē negligentiam ipsi Deo inferre contumeliam videremur. Ideoque sancimus, in nimis sanctissimos et Deo placitos convenire viros, quibus pro pietate Catholica atque vera fide plurus sermo est ; ut universa quidem talis vana dubitatio, subtili proposita inquisitione, solvatur; vera autem et Deo amica Catholica fides firmetur.

24. « Igitur et tua sanctitas, sumptis seemm decem reverendissimis metropolitanis episcopis, qui sub tua degunt diœcesi, et aliis similiter deceem sanctis episcopis sermone et vita ornatis, qui in doctrina et scientia recte et immaculate fidei præeunctoris apud cunctos eminent, proximis kalendis Augustis Ephesum metropolim Asie convenire absque ulla dilatione festinet, nullo scilicet alio praeter predictos viros sanctam Synodum molestante : quatenus universis sanctissimis et beatissimis episcopis, quos convenire per saeras nostras Epistolas sancimus, ad predictam eoncurrentibus civitatem, et subtilissime investigantibus et quærentibus, omnis de medio error contrarius auferatur, Catholica autem doctrina et Orthodoxæ fidei Salvatoris nostri Christi amicissima solidetur, et consuete effulget, quod universi in posterum inconcussum, Deo propitio, et intemeratum custodiant.

25. « Si quis vero tam necessariam et Deo amicam Synodum prætermiserit, et non omni virtute secundum prædictum tempus ad præfinitum locum pervenerit ; nullam excusationem, neque

¹ Apud Conc. Chalc. Act. 1.

apud Deum, neque apud nostram inveniet pietatem. Sacerdotalem enim conventum nonnisi quis mala propria conscientia sanciatus evitat. Theodoreum sane episcopum Cyri civitatis, quem pridem jussimus sua soli vacare Ecclesiae, sancimus non prius ad sanctam Synodum convenire, nisi universo sancto placuerit convenienti Concilio et ipsum concurrere, et pariter interesse. Si vero aliqua discordia de eo emerserit, absque illo sanctam Synodum convenire, et quae jussa sunt ordinare præcipimus. Dat tertio kal. Aprilis, Constantinopoli, Zenone et Posthumiano viris clarissimis consulibus ». Sed depravatam esse in die et consulibus ejusmodi Epistolam Theodosii ad Dioscorum scriptam, dum data habetur dicta die Martii, nemo non videt; cum constet ex iis quae dicta sunt ultimam Synodi Actionem habitam vicesima septima mensis Aprilis, et post eam has ab imperatore datas fuisse litteras. Quod vero ad consules spectat, cum eosdem superiori anno consulatum gessisse certum sit, quid commune illis cum rebus anni praesentis? Restituendum est ergo: « Tertio kalendas Maias, Asterio et Protogene consulibus ».

26. Rursum vero ad eundem Dioseorum Theodosius has litteras dedit, quibus voluit ipsum eidem indicare praesesse Synodo¹:

« Diosecoro reverendo episcopo Alexandriæ.

« Ante hoc quidem, Theodoreum episcopum Cyri civitatis præcepimus in S. Synodum minime pervenire, donec de eo, quod placuerit, S. Synodus constitutus: aversati eum, quia præsumpsit proferre contraria iis quae scripsit de fide sanctæ memoriae Cyrillus Alexandrinæ quondam civitatis episcopus. Quoniam vero suspicamus aliquos sectatores Nestorii assumere studium et conferre, ut omnino inter se sanco Concilio: hac de causa necessarium duximus, his sacris litteris ad tuam reverentiam datis, manifestum facere tuae beatitudini et universæ S. Synodo, quod nos regulas sanctorum Patrum sequentes, non solum propter Theodoreum, sed alias omnes, qui ad congregatam S. Synodum pertinent, auctoritatem et primatum tuae præbemus beatitudini, scientes diligentius, quod et reverendissimus archiepiscopus Hierosolymorum Juvenalis, et beatissimus archiepiscopus Thalassius, et omnis talis fervens amator et æmulator Orthodoxæ fidei consentanei erunt tuae sanctitati, radianti per Dei gratiam honesta vita et Catholica fide. Eos namque qui aliquid per additamentum aliquod aut immunitationem conati sunt dicere praeter quæ sunt exposita de fide Catholica a sanctis Patribus qui in Nicæa, et qui postmodum in Epheso congregati sunt, nullam omnino fiduciam in S. Synodo habere patimus; sed et sub vestro judicio esse volumus, quia haec de re et nunc sanctam Synodum disponimus convenire ». Hactenus ad Dioscorum Theodosius.

27. Porro intentatum hactenus sibi idem Theodosius imperator jus arrogat et usurpat, dum cele-

brandæ Synodo œcumene, qui illi in omnibus præsit, episcopum deligit; quod quidem Romani esse Pontificis, docent quæ acta sunt in habitis antea Synodis œcumenicis: siquidem Nicæna Synodo Osnius a S. Silvestro missus præfuit, Ephesino vero haud pridem celebrato Concilio Cyrillus episcopus Alexandrinus a Celestino defectus, ut eorumdem Conciliorum Acta significant. Sed Deo vindice, ubi talen sibi Theodosius pontificiam auctoritatem arripuit, imperio privatur, anno sequenti ex hac vita sublatus, ut suo loco dicemus. Quod igitur talibus sacrilegiis est cœptum Concilium, quibus fuerit secleribus auctum et consummatum, ejusdem Acta declarant.

28. At observa dolim, quam caute agatur, ne quis ex iis, qui constantissime essent adversus Eutychetem propugnaturi fidem Catholicam de duabus in Christo naturis, in Ephesinum indictum Concilium admittatur, ea rectitudinis specie, quod iidem essent haeresis Nestorianæ fautores: sieque Theodoreus exploditur, et Ibas suasione Eutychetis fuit antea relegatus: contra vero illi, qui Eutychetis studiosissimi essent, Synodo interesse et præesse jubentur, eo quidem colore, quod essent hi hostes Nestorianæ perfidia; quasi non contra emergentem novam haeresim, sed contra Nestorium bellum suscipiendum esset, sed et inter alios nominatus Barsumas in Syria archimandrita omnium celestissimus curatur ab amicis Eutychetis, puto Chrysaphio, ut ab imperatore Synodo interesse jubeatur: enijs rei causa has rursum ad Dioseorum idem Theodosius litteras dedit²:

29. « Pervenit ad nostræ serenitatis auditum quia multi reverendi Orientalium archimandritæ simul cum Catholicis populis adversus quosdam episcopos, qui Nestoriana impietate ægrotare dicuntur, in quibusdam Orientalium civitatibus constituti laborarent, et pro Catholicæ fide contendenter. Hac de causa nostræ serenitati (divinitati) complacuit religiosissimum presbyterum et archimandritam Barsumam puritate vitae et Catholicæ fide probatissimum adesse Ephesinæ civitati, et tenentem locum cunctorum Orientalium archimandritarum considerare tam haec sanctitati, quam universis sanctissimis Patribus ibidem convenientibus; quatenus Deo placila de omnibus sententia proferatur. Dignetur proinde tua religio pervidens (quia omnis nobis est pro Catholicæ fide sollicitudo) affectuose et prædictum reverendum archimandritam suscipere, et operam dare, vestræ eum sanctæ Synodi participem fieri. Dat. idibus Maii, Protogene viro clarissimo consule, et qui fuerit nuntialis ». Ad ipsum vero Barsumam his verbis²:

30. « Nostram pietatem latere non potuit, in quali sint certamine constituti per Orientem religiosissimi et sanctissimi archimandritæ pro fide laborantes Catholicæ, et quosdam episcopos in civitatibus Orientis constitutos Nestorianæ haereseos participes

¹ Apud Conc. Chalc. Act. 1.

² Apud Conc. Chalc. Act. 1. — ² Ibid.

aversantes, collaborante etiam Orthodoxo populo eisdem religiosissimis Archimandritis. Quoniam igitur et tua sanctitas pro Catholica fide tantum labore sustinuit, ut ad nostram perveniret pietatem : justum esse duximus, tuam sanctitatem puritate vite et Catholica fide probabilem ad Ephesinam pergere civitatem, et locum tenentem omnium religiosissimorum archimanditarum Orientalium considere sanctae Synodo, quæ ibi disposita est convenire, et cum aliis sanctis Patribus, et episcopis quæ sunt Domino placita ordinare. Datum pridie idus Maii ». Haec ibi. Conscripsisse eumdem Theodosium ad alios Orientalis Ecclesie episcopos metropolitanos, Synodalia Acta fidem faciunt.

31. Quoniam vero idem imperator seiebat, nullum fore Concilium oecumenicum absque Romani Pontificis auctoritate; sed quod et satis intelligi poterat, Leonem papam Eutycheti adversaturum: illud consilium init, ut ita eum vocaret, ut tamen ne adesset, caveret. Et quomodo id factum? Primum angustissimo termino tempus clausit, ut adesse nonnisi magno incommodo posset: adiecit etiam, ut ipse scribens Theodosius ad ipsum S. Leonem Romanum Pontificem litteras, ejus personam Ephesinae Synodo praesentem esse peteret, ratus nimirum, id minime ab eo fore praestandum: de mittendis vero legatis, si venire non posset, nullam penitus habuit mentionem: hoc plane argumento scriptam esse a Theodosio imperatore ad ipsum Romanum Pontificem Epistolam ipsius Leonis papæ litteræ ad Pulcheriam Augustam manifeste declarant, in quibus hæc leguntur¹:

32. « Augustissimus, et christianissimus imperator cupiens, quam celerrime turbata componi, episcopali Concilio, quod Ephesi vult haberi, nimum breve et angustum tempus indixit, diem kalendarum Augustarum præstituendo conventui; eum a tertio iduum Maiarum, quo serenitatis suæ scripta suscepimus, major pars reliqui sit temporis assumenda, ut prolelio sacerdotum, qui negotio sufficient, valeat ordinari. Nam illud, quod pietas ejus etiam me credidit debere interesse Concilio, etiamsi secundum aliquod præcedens exigeretur exemplum, nunc tamen nequaquam posset impleri; quia rerum presentium nimis incerta conditio a tante Urbis populis me abesse non sineret, et in desperationem quamdam animi tumultuantium mitterentur, si per occasionem causæ Ecclesiastice vide-rer patriam et Apostolicam Sedem velle deserere ». Haec S. Leo, cum bellum Hunnicum immineret hoc anno, de quo in fine ejusdem acturi sumus.

33. Cum autem de cogenda Ephesi Synodo sanctus Leo litteras Theodosii accepisset; ut anteverteret mala quæ præsagiebat inde esse ventura, persuadere Theodosio conatus est, ut ejusmodi Concilium haberi sineret in Italia, haecque de causa ad ipsum ista rescrispit²:

« Pro integrilate fidei Catholicae christianissi-

mum principem convenit esse sollicitum: et hoc indefessis precibus divinam misericordiam posco, ut cordi vestro id quod est veritatis inspiret, neque falli vos in aliquo humanarum calliditatum æmulatione patiarur ». Haec idecirco ipso Epistolæ exordio Leo ingerit, quod subodoratus esset, calliditate Chrysaphii in odium S. Flaviani episcopi Constantiopolitanum omnia ista dolose peragi; sed pergit: « A me autem, atque ab omnibus Catholicis sacerdotibus, quæ Evangelicæ fidei pietas defendatur, satis plene ac lucide litteris meis, quas clementiam vestram jamdudum per famulum vestrum Epiphanium tribunum, qui pro hac causa missus est, arbitror vos accepisse, reseratum est; nec ambigi potest, hoe nos purissime credere, hoc constanter asserere, quod etiam venerandi Patres quondam apud Nicæam congregati, secundum fidem Symboli credendum et confitendum, sacratissima auctoritate sanxerunt. Nos enim, venerabilis imperator, sicut Nestorii dogma perversum merito anathematizavimus, ita juste etiam horum impietatem, qui veritatem carnis nostre negant a Domino Jesu Christo susceptam esse, damnamus. Unde si pietas vestra suggestioni ac supplicationi nostræ dignetur ammovere, ut intra Italianam haberi jubeatis episcopale Concilium: cito, auxiliante Deo, poterunt omnia scandala, quæ in perturbationem totius Ecclesie sunt commota, researi: ut per universum regnum vestrum Catholicae fidei integritate servata, et pacem Christianam manere, et vestram apud Deum crescere gloriam gaudemamus. Data octavo kal. Junias, Asterio et Prologene viris clarissimi cons.

34. Quod autem his litteris declarat S. Leo secretæ fidei normam scripsisse per Epiphanium tribunum, haud existimes ipsum intelligere de celebri illa ad Flavianum Epistola data, qua Incarnationis Filii Dei sacramentum reddidit omni ex parte perspicue definitum: siquidem litteras illas ad Flavianum non ante hanc Epistolam esse datas appetat, utpote quæ scriptæ habeantur hoc anno idibus Junii.

35. Rursum vero eum aliis litteris Theodosius ad Leonem Pontificem datis instaret de cogendo Ephesino Concilio, ino et rogaret ipsum Leonem, ut eidem suam presentiam exhiberet: idem rursus ad eum rescrispit, et coitionem hanc episcoporum dissuadere conatus est, eo quod in re adeo perspicua hand tanta esset consultatio adhibenda; seque hand eidem fore præsentem excusavit, his ad eum breviter scriptis¹.

36. « Acceptis clementiae tuæ litteris, et multum universalis Ecclesiæ gaudendum esse prospexi, quod Christianam fidem, qua Divinitas honoratur et colitur, in nullo dissimilem, in nullo vult esse discordem. Quid enim rebus humanis ad exorandom misericordiam Dei efficacius suffragetur, quam si una gratiarum aetio, et unius confessionis saeculorum majestati ejus ab omnibus offeratur? in quo

¹ Leo, Ep. XIII. — ² Leo, Ep. IX.

¹ Leo, Ep. XVII.

el sacerdolum et cunctorum fidelium ita demum erit plena devotio, si in his que per unicum Dei Filium Deum Verbum pro nostra redemptione sunt gesta, nihil aliud sentiatur, quam quod ipse predicari de se jussit et credi. Unde quanvis ad diem Concilii episcopalium, quem pietas vestra constituit, occurrere me ratio nulla permittat; cum nec aliqua de hoc exempla praecesserint, et temporalis necessitas me non patiatur deserere civitatem; praeferim eum tam evidens fidei causa sit, ut rationabilibus causis ab indicenda Synodo fuisse abstinentem: tamen in quantum Dominus juvare dignatur, meum studium commodavi, ut clementiae vestrae statutis aliquatenus pareatur, ordinatis hinc fratribus meis, qui amputandis scandalis pro causa aequitate sufficient, quique praesentia mea impleant vicem: quia non talis quæstio orta est, unde aut possit, aut debet dubitari. Data XII kal. Julii, Astero et Protagene virisclarissimis cons.

37. Considerastine, lector, quam blande, lenique manu reprehendat Leo Pontifex Theodosium, dum haud dignam ait esse causam, pro qua deberet Synodus œcumonica celebrari? Eo plane, perditissimo tempore isto, infelicitatis provenerunt res Orientalis Ecclesie, ut arbitrio unius eumueli cuneta sursum deorsumque agitarentur: qui contra sancta Constantinopolitana Synodi, pro restituendo uno homine, sene deliro justissime condemnato, non aliam tantum Synodus Constantinopoli (ut vidimus) per imperatorem iterum voluerit convocari; sed ex totius orbis episcopis Conventum Ephesi indici tecerit litteris ejusdem imperatoris. Sed ad eadem oves polis, quam ad Synodum dixeris esse convocatos episcopos.

38. *Celebris Leonis papæ Epistola Encyclica de Verbi Incarnatione ad Flavianum per legatos missa.* — Cum igitur S. Leo nec reprimere Theodosium valuisset ab hujusmodi cogendo Conventu episcoporum; neque ut in Italia ageretur, persuadere potuisset: tandem ne fidei causa dispendium aliquod pateretur, quam seiret appeti studiis summæ potentiae fautorum Eutychetis eundem imperatorem præcipitem abducentium: salubre illud in primis consilium iniit, ut e Latere legatos mitteret Ephesum ad Concilium, eisdemque daret ad Flavianum episcopum Constantinopolitanum Epistolam, qua non ipse solum, sed universa Synodus, quid de Verbi Incarnatione sentiendum esset, ex sententia Evangelicæ veritatis acciperet; ut sic tanquam fixa anchora, fides Catholica haud abriperetur a furentibus factiosorum fluctibus, discordia spirilibus agitatis; sed inconcussa solida firmitate subsisteret. Qui autem in re tanta obeunda sunt directi legati, eorum haec sunt nomina. Julianus episcopus Puteolanus¹, Renatus presbyter Cardinalis tituli S. Clementis, atque Ilarius S. R. E. diaconus Cardinalis.

39. Data est his Epistola ad Flavianum, non

quidem privatum ad eum, qui probe Catholice illa minime indigeret; sed ut publica, et communis omnibus in plena Synodo legeretur: imo et illud constat, non Orientales solum S. Leonem ea votuisse reddi communis Epistola, sed et Occidentales omnes, tanquam ad novæ emergentis haeresis venenum cavendum parato antidoto: quamobrem eamdem quam scripsit ad Flavianum Epistolam, legendam in Synodo voluit esse Occidentalibus omnibus Circularem, quam Graeci dicunt Encyclicam, eo quod per universam Ecclesiam redditam omnibus manifesta, per manus data atque descripta ab omnibus, aequo omnibus innotesceret. Id plane genus fuisse Epistolam S. Leonis ad Flavianum, docent litteræ² Galliarum episcoporum ad ipsum S. Leonem conscriptæ, de quibus inferius dicturi sumus.

40. Sed quid prodigiosum accidisse tradatur, eum ejusmodi Epistolam Christianæ fidei regulam sanctus Leo scripsisset; testimonio (ut asseritur) S. Gregorii papæ, relatione sancti Eulogii episcopi Alexandrinii, scriptione vero Sophronii, hic primum reddendum putavimus: sie enim se habet³:

« Narravit nobis et hoc abbas Menas ejusdem eœnobii Pater, audisse se eumdem abbatem, Eulogium Alexandrinum patriarcham dicentem: Cum prefectus essem Constantinopolim, fructus sum contubernio domini Gregorii Romani archidiaconi, et singularis viri: qui narravit mihi de sanctissimo ac beatissimo Leone Romano Pontifice, dicens haberi scriptum in Ecclesia Romana, quod cum scripsisset Epistolam ad S. Flavianum Constantinopolitanum episcopum contra impios Eutychetem et Nestorium, posuerit eam super tumulum principis Apostolorum Petri, et orationibus ac vigiliis, et jejuniis vacans oraverit ipsum summum Apostolum, dicens: Si quid, ut homo, vel minus caule posui, tu, cui a Domino Salvatore nostro Jesu Christo, et haec Sedes et Ecclesia commissa est, emenda. Post quatuor (quadraginta) vero dies apparuit ei Apostolus, ac dixit: Legi et emendavi. Sumensque Epistolam de sepulcro B. Petri, aperuit eam, et invenit Apostolica manu emendatam ». Haec ibi. Sed præstat audire potius sententiam Petri, quam visionem Petri dicentis³: « Firmorem quavis visione habemus sermonem propheticum, etc. » Etenim majorem sibi et Epistola fidem vindicat ex divinis Scripturis, traditionibusque sanctæ Ecclesie, et communis sanctorum Patrum consensu, quam ex recensita modo visione. Sed quid per visum ostensum fuerit de ipso Eulogio pro eadem Epistola adversus haereticos laborante, ista idem auctor subnexit:

41. « Theodorus sanctissimus episcopus Dornæ (Dernæ), quæ est in Lybia, narravit nobis, dicens: Cum essem cubicularius sancti papæ Eulogii, vidi in somnis virum reverendi habitus, statura procerum, dicentem mihi: Nuntia meum Eulogio papæ adven-

¹ Ita apud Maria. Sec. in Chron.

² Apud S. Leonem post Ep. li. — ³ Sophr. Præt. spirit. c. 147. 148. — 2. Petr. I.

tum. Ad quem ego : Quis es tu, qui jubes ut nuntiem ? Respondens ille, dixit mihi : Ego sum Leo Romanus Pontifex. Ingressus igitur ego nuntiavi dicens : Sanctissimus et beatissimus papa Leo Romanus Sedis antistes convenire vos vult. Cum hoc audisset papa Eulogius, exsurgens concitus occurrit in occursum ejus. Salutantesque se invicem, oratione facta, considerunt. Tunc vero dominus et eximius Leo dixit S. Eulogio : Seis quare huc venerim ad vos ? Respondit ille : Non. Ait ipsi : Veni, ut vobis gratias agerem, quia rite et magnifice pro mea Epistola respondistis, quam scriptam misi ad fratrem meum Flavianum Constantinopolitanum patriarcham, sensum quidem et sententiam meam aperientem, hereticorum autem ora obstruentem. Scito autem, frater, quia non mihi tantum vestrum divinum laborem studiumque contulisti, sed etiam supremo culmine Apostolorum Petro, et ipsi praे omnibus quæ a nobis prædicatur veritati, qui est Christus Deus noster. Ista non semel tantum, sed bis terque conspiciens, tripla apparitione firmatus, enarravi sancto papæ Eulogio : qui cum audisset, lacrymatns est, extendensque in caelum manus suas, Deo gratias retulit, dicens : Gratias tibi ago, Dominator orbis, Christe Deus noster, qui eum indignus sim, veritatis tuae præconem me facere, et per orationes servorum tuorum Petri et Leonis parvam et modicam alacritatem nostram, tanquam duo viduæ minuta, summa et ineffabili benignitate tua suscipere dignatus es ». Haec enim ibi.

42. At certioris fidei, solidiorisque testimonij apud me est de Epistola S. Leonis publica Concilii œcumenici Chalcedonensis assertio et prædicatio, quam quælibet privatæ hujusmodi visiones. Quid autem tantæ fuerit estimationis ejusmodi Leonis Epistola ad Flavianum, non inde accedit quidem, quod quid novum attulerit, vel inauditum annuntiaverit : imo quod, quid a majoribus acceptum in Ecclesia esset, eo ordine et certitudine demonstrat, ut viam plane regiam straverit, per quam quisque fidelis incendens non declinaret neque ad dexteram, neque ad sinistram ; vitaretque lacunas, et scrobes Eutychetis altera ex parte, ex altera vero abrupta Nestorii præcipitia. Sed audiamus de Epistola hac elogium sexcentorum sanctorum Patrum ad Marcianum imperatorem¹ : « Non innovans, inquietum, aliquid adversus Nicenam fidem nunc sanctissimus archiepiscopus Leo scripsit Epistolam ad sanctæ memorie Flavianum Constantinopolitanae regiae urbis episcopum ; sed sanctos Patres secutus sit, qui et post magnam Synodum Nicaenam hereses, quæ per unumquodque tempus exorlæ sunt, similiter refutaverunt ». Et paulo post : « Unde nobis inexpugnabilem in omni errore propugnatorem Deus providit, et Romane Ecclesie papam ad victoriæ preparavit, et doctrinis eum per omnia veritatis astringens ; ut quemadmodum Petrus, et hic affectu ferventiore decertans, omnem ad Deum (ad

verum, vel, ad eum) sensum intelligentiamque perducat ». Haec ibi.

43. Sed audi de hac eadem Epistola Gelasii papæ decretum² : « Probatum (inquit) Epistolam B. Leonis papæ ad Flavianum Constantinopolitanum episcopum destinatam. Cujus textum quispiam si usque ad unum iota disputaverit (disputaverit), et non eam in omnibus venerabiliter repperit; anathema sit ». Haec ipse. His addimus, morem fuisse tum Romanæ tum omnium Occidentalium Ecclesiarum, eamdem Epistolam legere publice in Ecclesia, merse Decembribus, ante Domini Nativitatem, quo tempore a majoribus celebrari consuevit Domini adventus in carnem : id quidem nos acceperimus ex scripto codice sanctæ Mariæ ad Martyres : quod scilicet ea Epistola Dominicæ incarnationis doctrinam absoluissimam contineret. Summis insuper eam extollit præconiis Theodoreetus in Epistola ad ipsum S. Leonem postea data, et alii immuri Orientales eamdem divinis plane laudibus sunt prosequenti, eidem ut sacrae anchoræ in immenso fluctuum motu inhæscentes.

44. Sed accipe de eadem illud admiratione dignissimum. Cum eam deseribendam accepissent Occidentales, et inter alios episcopi Galliarum ; ex illis tres insignioris nominis antistites, Cerelius, Sathonius atque Veranus, cum eam exscripsissent, ipsum ab eis exaratum exemplar Romanum ad eundem S. Leonem mittendum putarunt, ne quid minus a prototypo in eo haberetur exscriptum : post enim multa de eadem Epistola ab ipsis effusa præconia, haec habent³ : « Deprecamur, ut opus et præsentibus et futuris temporibus profuturum, quod nos asservandi studio foliis mandare curavimus, sanctitas vestra percurrere, et si quid librarii errore defuerit, emendare dignetur : vel si salutarem lecturis omnibus paginam aliquo studii vestri accumulastis augmento, id ipsum addi libello, hinc sollicita pietate jubeatis : ut non solum plures sancti episcopi fratres nostri per Gallias, verum etiam multi ex Iæcis tibi vestri, qui Epistolam islam magnopere pro veritatis manifestatione desiderant, remissam ad nos, et sancta manu vestra emendatam transcribere, legere, et tenere mereantur ». Haec tres nominati episcopi.

45. Considerastne in his, lector, candorem fidei Ecclesiae Gallicanæ, eum, licet doctissimi essent episcopi, eamdem Encyclicam Epistolam exscribentes, maxime timerent, ne vel in apice uno a fide scripta a Romano Pontifice diserearent? Tantus enim apud eos vigebat erga supremum antistitem cultus et observantia, ut ab ipsis decretis vel tenui linea declinare, dicerent esse sacrilegum atque impium, et a veritate omnino deficere. Quam quidem dum tenuit observantiam, ab omni prorsus hereticorum labe illibata permanuit omnium ore laudata Ecclesia Gallica ; cuius antistites antiquæ gloriæ memo-

¹ Conc. Chalc. Act. vi.

² Gelas. in Conc. Rom. de libr. authent. — ³ apud S. Leon. post. Ep. L.

res, teneaeque pristini comparati sibi ex Catholica fide splendoris, non ut insensati Galatae, sed sapientissimi Galli antecessores episcopi ad numeros omnes, lineas, atque apices concordes, et obedientes veritati, inherentesque Ecclesiae Romanae, retinente quæ a majoribus accepere Catholicam fidem; ne ab ea vel latum unguem aberrarent, more majorum, prototypum consulunt in archivo Romæ servatum. Sed jam sancti Leonis tot tantisque laudibus celebrata reddenda est hic nobis Epistola, eujus cum tot tantaque audiveris præclara præconia, te eam expetere, certo scimus. Est hujusmodi¹:

46. « Leo episcopus dilectissimo fratri Flaviano Constantinopolitano episcopo.

« Leitis dilectionis tuæ litteris, quas miramur fuisse tam seras, et Gestorum episcopatum ordine recensito: tandem quid apud vos scandali contigerit, atque contra integratatem fidei exortum fuerit, agnovimus, et quæ prius videbantur occulta, nunc nobis reserata patuerunt. Quibus Entyches, qui presbyterii nomine honorabilis videbatur, multum imprudens et nimis imperitus ostenditur; at etiam de ipso dictum sit a Prophetæ²: Noluit intelligere ut bene ageret: iniquitatem meditatus est in cubili suo. Quid autem iniquius, quam impia sapere, et sapientioribus doctioribus que non credere? Sed in hanc insipientiam cadunt, qui cum ad cognoscendam veritatem aliquo impedirent obscurio, non ad Propheticas voces, non ad Apostolicas litteras, nec ad Evangelicas auctoritates, sed ad semetipsos recurrent. Sed (et) ideo magistri erroris existunt, quia veritatis discipuli non fuere. Quam enim eruditionem de sacris Novi et Veteris Testamenti paginis acquisivit, qui nec ipsius quidem Symboli initia comprehendit? Et quod per totum mundum omnium regeneratorum voe depromitur, istius adhuc senis corde non capitur. Nesciens igitur quid deberet de Verbi Dei Incarnatione sentire, nec volens ad promerendum intelligentiae lumen in sanctorum Scripturarum latitudine laborare, illam saltem communem et indiscretam confessionem sollicito apprehendisset auditu, qua fidelium universitas proficitur: Credere se in Deum Patrem omnipotentem, et Iesum Christum Filium ejus unicum, Dominum nostrum, qui natus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine: Quibus tribus sententiis omnium fere hæreticorum machinae destruuntur.

47. « Cum enim Deus et omnipotens et æternus Pater creditur, consempiternus eidem Filius demonstratur, in nullo a Patre differens: quia de Deo Deus, de omnipotente omnipotens, de æterno natus est coæternus, non posterior tempore, non inferior potestate, non dissimilis gloria, non divisus essentia. Idem vero sempiterni Genitoris Enigenitus sempiternus natus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine. Quæ nativitas temporalis illi nativitatì divinæ et sempiternæ nihil minuit, nihil contulit; sed to-

tam se reparando homini, qui erat deceptus, impedit; ut et mortem vinceret, et diabolum, qui mortis habebat imperium, sua virtute destrueret. Non enim superare nos possemus peccati et mortis auctorem⁴, nisi naturam nostram ille susciperet, et suam faceret, quem nec peccatum contaminare, nee mors poluit detinere: conceptus quippe est de Spiritu sancto intra uterum matris Virginis; quæ ita illum, salva virginitate, edidit, quemadmodum salva virginitate concepit.

48. « Sed si hunc de Christianæ fidei fonte purissimo sincerum intellectum haurire non poterat, quia splendorem perspicueæ veritatis obsecratione propria tenebratal, doctrinæ se Evangelice subdividisset, dieente Matthæo²: Liber generationis Iesu Christi filii David, filii Abram: Apostolicæ quoque prædicationis expetiisset instrumentum, et legens in Epistola ad Romanos³: Paulus servus Iesu Christi, vocatus Apostolus, segregatus in Evangelium Dei, quod autem promiserat per Prophetas suos in Scripturis sanæ de Filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem: ad Propheticas paginas piam sollicitudinem contulisset, et inventisset promissionem Dei ad Abraham dicentis⁴: In semine tuo benedicentur omnes gentes. Et ne de hujus seminis proprietate dubitaret, secutus fuisset Apostolum dicentem⁵: Abram dictæ sunt promissiones, et semini ejus: non dicit, et seminibus, quasi in multis; sed quasi in uno, et semini tuo, quod est Christus: Isaïæ⁶ quoque prædicationem interiori apprehendisset auditu, dicentis: Ecce Virgo in utero concipiet, et pariet filium, et vocabitur nomen ejus, Emmanuel, quod est interpretatum: Nobiscum Deus; ejusdemque Prophete verba legisset⁷: Puer natus est nobis: filius datus est nobis, cuius potestas super humerum ejus, et vocabitur nomen ejus, magni consilii Angelus, Admirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis, Princeps pacis, Pater futuri sæculi.

49. « Nec frustratorie loquens ita Verbum dicaret, carnem factum, ut editus utero Virginis Christus haberet formam hominis, et non haberet materni corporis veritatem. An forte ideo putavit Dominum nostrum Iesum Christum non nostræ esse naturæ, quia missus ad beatam Mariam Angelus ait⁸: Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi: ideoque et quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei: ut quia conceptus Virginis, divini fuit operis, non de natura concipientis fuerit caro concepti? Sed non ita intelligenda est illa generatio singulariter mirabilis, et mirabiliter singularis, ut per novitatem creationis proprietas remota sit generis. Fecunditatem enim Virgini Spiritus sanctus dedit: veritas autem corporis sumpta de corpore est, et aedificante sibi Sapientia⁹ dominum, Verbum¹⁰ caro factum est, et habitavit in nobis: hoc est, in ea carne, quæ

¹ Leo, Ep. x. — ² Ps. xxxv.

³ Rom. i. — ⁴ Genes. xxii. — ⁵ Galat. iii. ii.
— ⁶ Isai. vii. — ⁷ Isai. ix. — ⁸ Luc. i. — ⁹ Prov. ix. — ¹⁰ Jo. i.

sumpsit ex homine, et quam spiritus vitæ rationalis animavit. Salva igitur proprietate utriusque naturæ, et in unam coeuntes personam, suscepta est a majestate humilitas, a virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas : et ad resolvendum conditionis nostræ debitum, natura inviolabilis naturæ est unita passibili : ut quod nostris remediis congruebat, unus atque idem mediator Dei et hominum homo Christus Jesus, et mori posset ex uno, et mori non posset ex altero.

50. « In integra ergo veri hominis perfectaque natura verus natus est Deus, totus in suis, totus in nostris : nostra autem dicimus, quæ in nobis ab initio Creator condidit, et quæ reparanda suscepit. Nam illa quæ deceptor intulit, et homo deceptus admisit, nullum habuere in Salvatore vestigium : nec quia communionem humanarum subiit infirmatum, ideo nostrorum fuit particeps delictorum. Assumpsit formam servi sine sorde peccati : humana angens, divina non minuens : quia exinanitio illa, qua se invisibilis visibilem præbuit, et Creator ac Dominus omnium rerum unus voluit esse mortalium, inclinatio fuit miserationis, non defectio potestatis. Proinde qui manens in forma Dei fecit hominem, idem in forma servi factus est homo : tenet enim sine defectu proprietatem suam utraque natura, et sicut formam servi Dei forma non adimit, ita formam Dei servi forma non minuit. Nam quia gloriabatur diabolus, hominem sua fraude deceptum divinis caruisse muneribus, et immortalitatis dote nudatum, duram mortis subiisse sententiam, seque in malis suis quoddam de prævaricatoris consortio invenisse solatium ; Deum quoque (justitiae exigente ratione) erga hominem, quem in tanto honore condiderat, propriam mutasse sententiam : opus fuit secreli dispensatione consilii, ut incommutabilis Deus, cuius voluntas non potest sua benignitate privari, priuam erga nos pietatis sue dispositionem sacramento occultiore compleret ; et homo diabolice iniquitatis versatia actus in culpam, contra Dei propositum non periret.

51. « Ingreditur ergo hæc mundi infima Filius Dei, de cœlesti sede descendens, et a palerna gloria non recedens, novo ordine, nova nativitate generatus : novo ordine, quia invisibilis in suis, visibilis factus est in nostris : incomprehensibilis voluit comprehendendi : ante tempora manens esse cœpit ex (in) tempore : universitatis Dominus servilem formam, obumbrata majestatis suæ immensitate, suscepit : impassibilis Deus non dignatus est esse homo passibilis, et immortalis mortis legibus subjacere. Nova autem nativitate generatus ; quia inviolata virginitas concepientiam nesciens carnis materiam ministravit. Assumpta est igitur de matre Domini natura, non culpa : nec in Domino Iesu Christo ex utero Virginis genito, quia nativitas est mirabilis, ideo natura est dissimilis. Qui enim verus est Deus, idem verus est homo : nullum est in hac unitate mendacium, dum invicem sunt et humilitas hominis et allitudo Deitatis. Sicut enim Deus non muta-

tur miseratione, ita homo non consumitur dignitate. Agit enim utraque forma cum alterius communione quod proprium est, Verbo scilicet operante quod Verbi est, et carne exequente quod carnis est. Unum horum coruscat miraculis, alterum succumbit injuriis : et sicut Verbum ab æqualitate paternæ glorie non recessit, ita caro naturam nostri generis non reliquit. Unus enim idemque est (quod saepe dicendum est) vere Dei Filius, et vere hominis Filius : Deus per id quod in principio¹ erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum ; homo per id quod Verbum caro factum est, et habitavit in nobis : Deus per id quod omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil ; homo per id quod factus est ex² muliere, factus sub lege.

52. « Nativitas carnis, manifestatio est humanæ naturæ, partus Virginis, divinæ est virtutis indicium ; infantia parvuli ostenditur humilitate cunarum, magnitudo Altissimi declaratur vocibus Angelorum. Similis est rudimentis hominum, quem Herodes impius molitur occidere; sed Dominus est omnium, quem Magi³ gaudentes veniunt suppliciter adorare. Jam cùm ad precursoris sui Joannis baptismum venit, ne lateret quod carnis velamine divinitas tegetur, vox Patris de cœlo intonans dixit⁴ : Ille est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Quem itaque sicut hominem diabolica⁵ tentat astutia, eidem sicut Deo Angelica famulantur officia. Esurire, sitire, lassescere, atque dormire, evidenter humanum est : sed quinque⁶ panibus quinque millia hominum satiare, et largiri Samaritanæ⁷ aquam vivam, cuius haustus bibenti præstet ne ultra jam sitiat ; supra dorsum maris plantis⁸ non subsidentibus (subnubantibus) ambulare, et elationes fluctuum increpata tempestate consternare, sine ambiguitate, divinum est. Sicut ergo (ut multa præteream) non ejusdem naturæ est flere miserationis affectu aunicum mortuum⁹, et eundem, remoto quadruanæ aggere sepulturæ, ad vocis imperium excitare redivivum ; aut in ligno pendere¹⁰, et luce in noctem conversa, omnia elementa tremefacere ; aut clavis transfixum esse, et paradisi portam fidei latronis aperire ; ita non ejusdem naturæ est dicere : Ego¹¹ et Pater unum sumus, et dicere : Pater major me est.

53. « Quamvis in Domino Iesu Christo Dei et hominis una persona sit; aliud tamen est, unde in utroque communis est contumelia ; aliud, unde communis est gloria. De nostro illi est minor Patre humanitas, de Patre illi est æqualis cum Patre divinitas. Propter hanc unitatem personæ in utraque natura intelligendam, et Filius hominis legitur descendisse de cœlo, cum Filius Dei carnem de ea Virgine, de qua est natus, assumpserit. Et rursus Filius Dei erexitus dicitur ac sepultus, cum hæc non in divinitate ipsa, qua Unigenitus consemper-

¹ Joan. I. — ² Galat. IV. — ³ Matth. II. — ⁴ Matth. III. — ⁵ Matth. IV. — ⁶ Joan. VI. — ⁷ Joan. IV. — ⁸ Matth. XIV. — ⁹ Joan. XI. — ¹⁰ Matth. xxvii. Luc. xxiii. — ¹¹ Joan. X. XIV.

nus et consubstantialis est Patri, sed in naturae humanae sit infirmitate perpessus. Unde Unigenitum Filium Dei crucifixum et sepultum omnes etiam in Symbolo confitemur, secundum illud Apostoli dictum¹: Si enim cognovissent, nunquam Dominum majestatis crucifixissent. Cum autem ipse Dominus noster atque Salvator fidem discipulorum suis interrogationibus eruditus: Quem, inquit², dicunt esse Filium hominis? Cumque illi diversas aliorum opiniones retexissent: Vos autem, ait, quem me esse dicitis? Me utique, qui sum Filius hominis, et quem in forma servi, atque in veritate carnis adspicitis, quem me esse dicitis? Ubi beatus Petrus divinitus inspiratus, et confessione sua omnibus gentibus profuturus: Tu es, inquit, Christus Filius Dei vivi. Nec immerito beatus est pronuntiatus a Domino et a principali petra soliditatem et virtutis traxit et nominis, qui per revelationem Patris eundem et Filium Dei est confessus et Christum: quia unum horum sine alio receptum non proderat ad salutem: sed aequalis erat periculi, Dominum Iesum Christum aut Deum tantummodo sine homine, aut sine Deo solum hominem credidisse.

54. « Post resurrectionem vero Domini, quæ utique veri corporis fuit, quia non alter est resuscitatus, quam qui fuerat crucifixus et mortuus: quid aliud quadraginta dierum mora gestum est, quam ut fidei nostræ integritas ab omni caligine mundatur (enudaretur)? Alloquens³ enim cum discipulis suis et cohabitans, atque convescens, et pertretari⁴ se diligentius curiosoque contactu ab iis, quos dubicias perstringebat, admittens (permittens): ideo et clavis ad discipulos januis introibat, et flatu suo dabat Spiritum sanctum, et donato intelligentiae lumine sanctorum Scripturarum occulta pandebat: et rursus vulnus lateris, fixuras clavorum, et omnia recentissimæ passionis signa monstrabat, dicens⁵: Videte manus et pedes, quia ego sum: palpate et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere: ut agnoscetur in eo proprietas divinae humanæque naturæ individua permanere, et ita sciremus, Verbum non hoc esse quod carnem, et ut unum Dei Filium et Verbum confiteremur et carnem.

55. « Quo fidei sacramento Eutyches iste nimium aestimandus est vacuus, qui naturam nostram in Unigenito Dei nec per humilitatem mortalitatis, nec per gloriam resurrectionis agnoscit: nec sententiam beati Apostoli et Evangeliste Joannis expavit dicentis⁶: Omnis spiritus qui contilevit Iesum Christum in carne venisse, ex Deo est: et omnis spiritus qui solvit Jesum, ex Deo non est, et hic est Antichristus. Quid autem est solvere Jesum, nisi humanam ab eo separare naturam, et sacramentum fidei, per quod unum salvati sumus, impudentissimis evacuare figmentis? Caligans vero circa

naturam corporis Christi, necesse est, ut etiam in passione ejus eadem obsecratione desipiat. Nam si Crucem Domini non putat falsam, et susceptum proximi salutis supplicium verum fuisse non dubitat; enjus credit mortem, agnoscat et carnem: nec diffiteatur nostri corporis hominem, quem cognoscit fuisse passibilem: quoniam negatio verae carnis, negatio est etiam corporeæ passionis.

56. « Si ergo Christianam suscepit fidem, et a prædicatione Evangelii suum non avertit auditum, videat quæ natura transfixa clavis pependerit in Crucis ligno, et aperto per militis lanceam latere crucifixi, intelligat unde sanguis et aqua effluxerint¹, ut Ecclesia Dei et lavaero rigaretur et poculo. Audit et B. Petrum Apostolum² prædicantem, quod sanctificationis spiritus per aspersionem fiat sanguinis Christi. Nec transitorie legat ejusdem Apostoli verba dicentis: Scientes, quod non ex corruptibili auro et argento redempti estis de vana vestra conversatione paternæ traditionis, sed pretioso sanguine quasi agni incontaminati et immaculati Iesu Christi. Beati quoque Joannis testimonio non resistat dicentis³: Et sanguis Iesu Filii Dei emundat vos ab omni peccato. Et iterum: Hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra. Et quis est qui vincit mundum, nisi qui credit quia Jesus Christus est Filius Dei? Hic est qui venit per aquam et sanguinem Jesus Christus, non in aqua solum, sed in aqua et sanguine. Et Spiritus est qui testificatur, quoniam Christus est Veritas: quia tres sunt qui testimonium dant in cælo, Spiritus, Aqua, et Sanguis; et hi tres unum sunt: Spiritus utique sanctificationis, et sanguis redemptionis, et aqua baptismatis; quæ tria unum sunt et individua manent, nihil eorum a sui connexione sejungitur, quia Catholica Ecclesia haec fide vivit, et proticit, ut in Christo Iesu non sine vera divinitate humanitas, nec sine vera credatur humanitate divinitas.

57. « Cum autem ad interlocutionem examinis vestri Eutyches responderit, dicens: Confiteor ex duabus naturis fuisse Dominum nostrum ante adumnationem, post adumnationem vero unam naturam confiteor: miror tam absurdam, tamque perversam ejus professionem nulla judicantium increpatione reprehensam: et sermonem nimis insipientem, nimisque blasphemum ita omissum, quasi nihil quod offenderet, esset auditum: cum tam impie duarum naturarum ante incarnationem Unigenitus Filius Dei fuisse dicatur, quam nefarie, postquam Verbum caro factum est, natura in eo singularis asseritur. Quod ne Eutyches vel recte, vel tolerabiliter estimet dictum, quia nulla vestra est sententia confirmatum: dilectionis tuæ diligentiam commoneamus, frater carissime, ut si per inspirationem misericordiae Dei ad satisfactionem causa perducitur, impudentia hominis imperiti etiam ab hac sensu sui macula per te purgetur: qui quidem (sicut Gestorum ordo patefecit) bene cœperat a sua persua-

¹ 1. Cor. ii. — ² Matth. XVI. — ³ Act. i. — ⁴ Joan. xx. — ⁵ Luc. xxiv. — ⁶ Joan. iv.

¹ Joan. xix. — ² 1. Petr. ii. — ³ 1. Joan. i.

sione discedere, cum vestra sententia coartatus profiteretur se dicere, quod ante non dixerat, et ei fidei acquiescere, cui prius fuisset alienus. Sed cum anathematizando impio dogmati noluisset præbere assensum, intellexit eum fraternitas vestra in sua permanere perfidia, dignumque esse, qui judicium condemnationis exciperet.

58. « De quo si fideliter atque utiliter dolet, et quam recte mota sit episcopalis auctoritas vel sero cognoscit; vel si ad satisfactionis plenitudinem, omnia quæ ab eo male sunt sensa, viva voce et præsenti subscriptione damnaverit: non erit reprehensibilis erga correptum quantacumque miseratione: quia Dominus noster¹ verus et bonus pastor, qui animam suam posuit pro ovibus suis, et qui venit² animas hominum salvare, non perdere, imitatores nos esse vult suæ pietatis, ut peccantes quidem justitia coercent, conversos autem misericordia non repellat. Tunc enim demum fructuosissime fides vera defenditur, quando etiam a sectatoribus suis opinio falsa damnatur. Ad omnem vero causam pie ac fideliter exequendam fratres nostros Julianum episcopum, et Renatum presbyterum tituli S. Clementis, sed et filium meum Hilarum (Hilarium) diaconum vice nostra direximus: quibus Duleitium notarium nostrum, cujus fides est nobis sepe probata, sociavimus: confidentes affuturum Divinitatis auxilium, ut qui erraverat, damnata sensus sui pravitate, salvetur. Deus te incolumem custodiat, frater carissime. Data idibus Junii, Astero et Protagene VV. CC. cons.

59. Haec illa S. Leonis Epistola de Verbi Incarnatione ad Flavianum data, quam singillatim Palres et Concilia oecumenica summis sunt præconiis et acclamationibus prosecuti; quæ in primis duas in Christo naturas unitas indivise et inconfuse in unius personæ subsistentia inseparabiles docet. Claudit de duabus naturis in una eademque persona conjunctis Incarnationis mysterium Fortunatus de Partu Virginis duobus his versibus³:

In Deitate, Patri æqualis, sed corpore, matri,
Et sine peccato de genitrici caro.

Quam quidem doctrinam ab ipsis Apostolorum temporibus Catholica semper custodivit Ecclesia.

60. Quod rursus ad hanc Epistolam spectat Marcellinus comes in Chronico sub consulatu Olympii et Rustici, ubi agit de S. Prospero Aquitano, haec inter alia habet: « Epistolæ quoque Leonis adversus Eutychen de vera Christi incarnatione date, ab isto dictæ creduntur ». Id ipsum putavit Gennadius⁴. Cæterum nonnisi S. Leonis eam esse dixerim: etenim eamdem dictionem, quæ est in Epistola, utique recognosco in ejusdem S. Leonis papæ sermonibus.

61. *De Galliae nonnullis episcopis Leoni gra-*

tulantibus. — Data autem eadem Epistola in Orientem ad Flavianum, ejus quoque exemplaria missa sunt ab eodem Pontifice (ut dictum est) ad episcopos Occidentales: inter quos, praeter tres illos superiori nominatos antistites, quadraginta quatuor episcopi Galliarum simul, ubi eam acceperunt, convenientes in Gallia Narbonensi, gratias agentes reddiderunt Synodalem Epistolam ad eundem Romanum Pontificem, cuius est exordium: « Perlata ad nos Epistola beatitudinis vestræ, quam ad Orientem pro Catholicæ fidei assertione misistis, etc. » Ubi post alia: « Multi itaque in ea gaudentes pariter et exultantes recognoverunt fidei sue sensum; et ita se semper ex paterna traditione tenuisse, ut vester Apostolatus exposuit, jure letantur. Nonnulli vero sollicitiores facti, beatitudinis vestræ admonitione percepta, modis omnibus se gratulantur instructos, datamque sibi occasionem gaudent, qua libere ac fiducialiter, suffragante etiam Apostolicæ Sedis auctoritate, loquantur, et asserat unusquisque quod credit ». Ad finem vero hæc de ipso S. Leone: « Quod nos ante oculos semper habentes, non desinemus Deo ac Domino nostro gratias agere, et pariter supplicare, gratulantes, quod tantæ sanctitatis, tantæ fidei, tantaque doctrinæ Apostolicæ Sedi, unde religionis nostræ propilio Christo, fons et origo manavit, amissitem dederil: petentes etiam, ut datum concessumque munus Pontificii vestri longissima ad aedificationem suarum Ecclesiarum ætate custodiat? » Hæc et alia illi, non ut novatores ingrati, qui ab Asianis, non ab Apostolica Sede fidem se accepisse, dixerunt: nam si qui vel ex Asia, vel Irenæus, vel ex Græcia, ut Dionysius, episcopale munus in Galliis obiere; haud negari potest, quin jubeat vel assentiente Clemente Romano Pontifice, et ante eum Apostolis Petro et Paulo, eo profecti fuerint: sed de his superiorius suo loco jam diximus. Qui autem in ea Epistola primus ordine inter Gallicanos episcopos ponitur Ravennius, constat ex his quæ dicta sunt, fuisse hunc episcopum Arlatensem Hilarii successorem; Rusticum vero, qui sequitur, episcopum Narbonensem. Vides igitur tanquam coloribus expressum in fabula, ipsum Romanum Pontificem universo Christiano orbi præsidere magistrum, ac velut ex eminenti cathedra docere omnes Catholicam fidem.

62. Quod autem nobis haec fuerat incomptum, quo potissimum Christi anno sedere cœperit post S. Hilarium Ravennius episcopus Arlatensis: e duabus S. Leonis Epistolis nuper acceptis ex antiquitus scripto codice Arlatensis Ecclesiæ, certiores utique reddimur ipsum hoc anno sub consulatu Asterii atque Protagenis sedere cœpisse, earum prior scripta habetur ad comprovinciales episcopos verbis istis:

« Dilectissimis fratribus Constantino, Audentio Rustico, Auspicio, Nicetæ, Nectario, Floro, Asclepio, Justo, Augustali, Hymnatio, et Chrysaphio, Leo papa.

« Iusta et rationabilis causa gaudendi est, cum

¹ Joan. x. — ² Luc. ix. — ³ Fortunat. de Partu Virg. — ⁴ Gennad. de Vir. illustr. c. 84.

a sacerdotibus Domini ea gesta cognoscimus, quae et paternorum canonum regulis, et Apostolicis congruant institutis. Necesse est enim, ut omne corpus Ecclesiae salubri erescat augmento, si membra, quae praesunt, et vigore excellant auctoritatis, et tranquillitate moderantur. Quod ergo in Arelaten-sium civitate, defuncto sancte memoriae Hilario, virum etiam nobis probatum fratrem Ravennium, secundum desideria cleri, honoratorum et plebis, unanimiter consecrastis, bonum fraternitatis vestrae opus nostro judicio roboramus. Quia electionem pacificam atque concordem, cui nec merita morum, nec studia civium defuerunt, postulationis quidem humanæ, sed inspirationis credimus fuisse divinæ. Utatur itaque, fratres carissimi, Dei munere memoratus antistes, et secundum consonantia omnium ordinum vota, quid ex ipso devotionis exspectetur, intelligat: ut dispensationis sibi creditæ diligens ac temperans executor, vestro testimonio non inferior, et nostro favore per omnia sit dignior. Deus vos incolumes custodiat, fratres carissimi. Dat. XI kal. Septemb., Asterio et Protogene consss. » Habet igitur cum tempore promotionis Ravennii, etiam certum tempus quo S. Hilarius predecessor ex hac vita migravit. Ex quibus redarguas Gennadium asserentem eum defunctum esse tempore Valentini et Marciani imperatorum. Quo pariter anno et die data extat in eodem codice Epistola ejusdem S. Leonis ad ipsum Ravennium, que habetur nonagesima quarta numero Epistolarum ipsius S. Leonis absque die et consule extra ordinem collocata, eodem argumento conscripta, quam tu legere poteris. Reddamus vero hic tibi litteras nondum ceras ex eodem scripto codice petitas ad eundem Ravennium datas his verbis:

63. « Dilectissimo fratri Ravennio, Lee.

« Circumspectum te volumus esse atque sollicitum, ne quid sibi plectenda possit vindicare presumptio, que cum aditum falsa surreptione repererit, ad majorem se temeritatem nomine usurpatæ dignitatis extendit. Petronianum quemdam vagum et semper erroneum certa nos clericorum tuorum suggestione didicimus per Gallias se nostrum esse diaconum jaetasse, et sub hujus honoris obtentu diversas ejus provinciæ Ecclesiæ circuire. Cujus audacia tam nefandæ dilectionem tuam, frater carissime, ita volumus obviare, ut cum, admonitus etiam totius provinciæ episcopis, in sua falsitate deteclum, ab omnium Ecclesiarum communione, ne ulterius hoc usurpet, expellas. Dominus te incolumem custodiat, frater carissime. Dat. sub die vii kalend. Septembr., Asterio et Protogene VV. CC. consulib. » Sed quas anno sequenti idem sanctus Leo dederit ad Galliarum episcopos litteras nondum ceras, suo loco ex codice descriptas Annalibus intextemus

64. *Inter plures Epistolas Leonis ad Theodosium, Pulcheriam aliosque, illa recensetur scripta ad Synodum.* — Sed iam prosequamur nobilem legationem una cum recitata ad Flavianum Epistola

ab ipso Romano Pontifice missam ad Synodum Ephesi convocatam. Quo ipso die data legitur dicta Epistola idibus Junii ad Flavianum, eodem scripta habetur alia brevis¹ ad Theodosium imperatorem, qua indicat inter alia, Eutychietem, missò Romanum libello, declarasse, paratum se fore corrigerem, quicquid corrigendum ipse Summius Pontifex judicasset. Commendat eisdem litteris quos mittit Ephesum ad Concilium legatos a Latere. Est earum exordium: « Quantum rebus humanis consulere providentia divina dignetur, etc. » Eadem quoque die iduum Juniarum scripta ab eo extat eodem argumento Epistola ad Pulcheriam Augustam², exordiens in haec verba: « Quantum præsidii Dominus Ecclesie sue in vestra clementia præparavit, multis saepe probavimus documentis. Et quicquid nostris temporibus contra impugnatores Catholicæ veritatis industria sacerdotalis obtinuit, ad vestram maxime gloriam redundavit »: egregiam profecto laudem, qua damnatio Nestorii contra faventes ipsi magistratus, tanti testificatione Pontificis, S. Pulcheriæ feratur accepta. Agens ibi demum de sententia et errore Eutychetis improbi senis, cum divinae Scripturæ contraria penitus esse docet, tum etiam Apostolorum Symbolo damnatam ostendit. Commendat denique missos a se legatos in Orientem ad Concilium Ephesinum.

65. Eadem itidem die decima tertia Junii idem S. Leo eadem ex causa litteras dedit ad Julianum Coensem episcopum, virum disertissimum et Catholicæ veritatis acerrimum defensorem³. Rursum vero alias eadem die scripsit ad archimandritas Faustum, ac Marcianum, atque alios Constantiopolis agentes⁴. Praestaret quidem hic singulas reddere, quod multo fidelier quavis alia ea graditnr historia, que ex Epistolarum concinnatione depromitur: sed parcimus, nimicæ prolixitatis vitandæ causa, quod easdem qui vult possit apud ipsius S. Leonis scripta consulere. Sed ea minime prætermitti conceditur, quanam ad ipsam Synodum Ephesi ad prescriptam diem kalendarum Augustarum conendum idem S. Leo papa conscripsit: est autem hujusmodi⁵:

66. « Religiosa clementissimi principis fides, sciens ad suam gloriam maxime perfinere, si intra Ecclesiam Catholicam nullius erroris germen exsurgeret: hanc reverentiam divinis detulit institutis, ut ad sanctæ dispositionis effectum auctoritatem Apostolice Sedis adliberet, tanquam ab ipso Petro cuperet declarari, quod in ejus confessione laudatum sit, quando dicente Domino⁶: Quem me esse dicunt homines? Filium hominis varias quidem diversorum opiniones discipuli memorarunt. Sed cum ab eis, quid ipsi crederent, quereretur; princeps Apostolorum plenitudinem fidei brevi sermone complexus: Tu es, inquit, Christus Filius Dei vivi: hoc est: Tu qui vere es Filius hominis, idem

¹ Leo, Ep. XII. — ² Leo, Ep. XIII. — ³ Leo, Ep. XI. — ⁴ Leo, Ep. XIV. — ⁵ Leo, Ep. XV. — ⁶ Matth. XVI.

vere es Filius Dei vivi. Tu, inquam, verus in veritate, verus in carne, et salva geminae proprietate naturae utrumque unus. Quod si Eutyches intelligeret ac veraciter crederet, nequaquam ab hujus fidei tramite deviaret, propter quam ipsi Petro responderetur a Domino : Beatus es Simon Barjona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui est in caelis. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam.

67. « Nimis autem a compage hujus aedificationis alienus est, qui et beati Petri confessionem non capit, et Christi Evangelio contradicit, ostendens se nullum unquam studium cognoscenda veritatis habuisse et superfluo honorabilem visum, qui nulla maternitate cordis ornavit canitatem senectutis. Verum quia etiam talium non est negligenda curatio, et pie ac religiose Christianissimus imperator haberet voluit episcopale Concilium, ut pleniore judicio omnis possit error aboleri : fratres nostros Julianum episcopum, Renatum presbyterum, et filium meum Hilarum (Hilarium) diaconum, cuncte his Dilectissimum, notarium probatae nobis fidei misi ; qui vice mea sancto Conventui vestrae fraternitatis intersint, et communis vobiscom sententia, que Domino sint placitura, constituant : hoc est, ut primitus pestifero errore damnato, etiam de ipsis, qui impudenter (imprudenter) erravit, restituzione tractetur, si tamen doctrinam veritatis amplectens, sensus haereticos, quibus imperitia ejus fuerat irretita, plene aperleque propria voce et subscriptione damnaverit ; quod etiam in libello, quem ad nos miserat, est professus, spondens per omnia nostram esse secuturum sententiam. Acceptis autem fratris et coepiscopi nostri Flaviani litteris, plenus ad eum de his, que ad nos videtur refulisse, rescripsimus : ut abolito hoc quo inquinatus videbatur errore, in laudem et gloriam Dei per totum mundum una sit fides, et una eademque confessio, et in nomine Iesu omne genulectatur, caelestium, terrestrium, et inferorum, et omnis lingua confiteatur quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris. Data idibus Junii, Astorio el Protogene cons. » Haec ad Synodus S. Leo.

68. In qua quidem Epistola illud velim, lector, quam diligentissime expendas, et tenaci memoria nunquam abolendum conserves, non sine auctoritate Romanorum Pontificum imperatores consueveris indicere Synodos. Quantumlibet enim, ipso agre ferente S. Leone, Theodosius (ut vidimus) instituerit cogendum Ephesinum Conventum, cui nec cuperet ipsum per suos interesse legatos : haud tamen id ausus prosequi, neque perficere absque ipsius Romani Pontificis auctoritate, prout declarant verba illa in Epistola exordio collata, quibus ait : « Hanc reverentiam divinis detulit institutis, ut ad sanctae dispositionis effectum auctoritatem Apostolicæ Sedis adhiberet, tanquam ab ipso B. Petro cuperet declarari, etc. » Sic igitur cum audis, vel legis imperatorum mandatis esse sacra Concilia convo-

cata, ejusmodi pernoscas exemplo, nunquam id absque Romani Pontificis auctoritate executioni fuisse mandatum.

69. Sed et ex eadem Leonis ad Synodum Epistola illud considera, prescribere legem Romanum Pontificem œcumenicæ Synodo, quid decernendum sit, cum iubet Eutychetem debere suam haeresim condemnare, atque ita de ejus restituzione tractandum : de quo etiam in alia Epistola ad Pulcheriam eadem die data, qua legatos commendat, hec habet¹ : « Sedis, inquit, Apostolicæ moderatio hanc temperantiam servat, ut severis agat cum obduralis, et veniam cupiat præstare correctis ». Nec quidem minimi negotii opus illud, ut de restituzione haeresiarchæ tractari posset, quod a Romano Pontifice Synodo indulgetur : nam auctores haeresum non recipiendos esse ad pristinum gradum, etiam si mille offerant libellos penitentie, legibus Ecclesiasticis sancitum, et in Ecclesia jugiter observatum, superius vidimus. Sed Leo id Eutycheti præstandum esse voluit, quod (ut dictum est) libellum miserat Romanum quo pollicebatur, si quid errasset, sese ex ipsis Romani Pontificis arbitrio correcturum : quod ipse etiam Leo testatur in Epistola ad Theodosium imperatorem². Sic igitur Eutychetis damnationem a Flaviano atque Synodo factam voluit Pontifex in suo robore permanere ; ut si resipisceret, eamdem iuberet irritam prorsus reddi, ac proinde illum in pristinum locum recipi : hoc ipsum idem S. Leo in litteris ad Julianum³ et in dicta Epistola ad Pulcheriam, qua ait⁴, ut resipiscens Eutyches, in communione sui ordinis, nempe presbyteratus, recipereatur.

70. Rursum autem ex recens acceptis litteris data occasio est eidem Leoni Pontifici iterum ad Flavianum eodem mense Junii scribendi litteras⁵, que ejusdem sunt cum prioribus argumenti ; adeo ut in his non sit immorandum. Sequenti vero mense Julii contigit Basilius diaconum a Flaviano Romanum ad Leonem Pontificem missum præsto esse cum litteris, quibus de his que ab adversariis magno studio adversus fidem Catholicam pararentur ipsum redderet certiorem. His acceptis S. Leo, ad eum rescribens⁶, fortis atque constanti iubet animo esse, haec habens inter alia : « Dilectionem tuam per gratiam Dei, in qua fidimus, cohortamur, nientes verbis Apostoli⁷, atque dicentes : In nullo terrenum ab adversariis : que est illis causa perditionis, vobis autem salutis ». Ita quidem propheticæ S. Leo : nam eorumdem sceleratorum haereticorum nequitia contigit S. Flavianum nobilitari corona martyrii, ipsis vero perpetua damnatione percelli.

71. *Petri Chrysologi ad Eutychetem Epistola.* — Inter haec autem cum perditissimus Eutyches litteris suis ad Occidentales, qui magni erant nominis, episcopos, adversus S. Flavianum conscriptis,

¹ Leo, Ep. viii. et supra Ep. xiii. in fin. — ² Leo, Ep. xii. — ³ Leo, Ep. xix. — ⁴ Leo, Ep. xii. in fin. — ⁵ Leo, Ep. xvi. et xvii. — ⁶ Leo, Ep. xx. — ⁷ Philp. i.

eosdem conatus esset concilare, et contra eundem impellere : ab iisdem, utspte Orthodoxis, errorumque omnium acerrimis pro Catholica fide vindicibus, acriter redarguitur. Constat quidem ad eum inter alios rescriptsse S. Petrum Chrysologum Ravennatum episcopum, dignam plane tanto sacerdote Epistolam, que sic se habet¹ :

72. « Dilectissimo et merito honorabili filio Eutycheti presbytero Petrus episcopus Ravennae.

« Tristis legi tristes litteres tuas, et scripta moesta moerore debito percurri. Quia siue nos pax Ecclesiarum, sacerdotum concordia, tranquillitas plebis gaudere facit gaudio caelsti : ita nos afflit et dejicit fraternal dissensio, praesertim cum talibus oriatur ex causis. Triginta annis humanæ leges humanas admixtæ quæstiones : et Christi generatio, quæ divina lege seribitur inenarrabilis, post tot saecula disputatione temeraria ventilatur? Quid Origenes principiorum scrutator incurrit; quomodo Nestorius lapsus sit disputans de naturis, non latet prudentiam tuam. Magi enim in cunabulis Deum mysticis numeribus confitentur : et sacerdotes, quis sit qui virginarii partu de Spiritu sancto natus est, dolenda interrogatione disquirunt? Cum vagitus daret Jesus in cunis, Gloria in excelsis Deo, clamat cœlestis exercitus : et modo, quando in nomine Jesu omne genu flectitur cœlestium, terrestrium, et inferorum, originis ejus quæstio commovetur?

73. « Nos, frater carissime, una cum Apostolo dicimus : Etsi novimus Iesum secundum carnem, sed nunc jam non novimus. Nec possumus curiose perscrutari, qui jubemus honorem dare, et timorem reddere, et exspectare (non discutere quem), dum non perscrutandum judicemus confitemur. Haec breviter respondi, frater, litteris tuis, plura scripturus, si ad me frater et coepiscopus Flavianus aliqua de hac causa scripta misisset. Si enim tibi displicet, quoniam scripsisti electum (neglectum) judicium : nos quomodo de his judicare poterimus, quos neque vidimus propter absentiam, et quid intellexerunt eorum faciuntate nescimus? Justus mediator non est, si unam partem audit, ut nihil alteri parti reservet. In omnibus autem hortamur te, frater honorabilis, ut his que a beatissimo papa Romane civitatis scripta sunt, obedientes attendas : quoniam B. Petrus, qui in propria Sede vivit et præsidet, præstat querentibus fidei veritatem. Nos enim pro studio pacis et fidei extra consensum Romane civitatis episcopi causas audire non possumus. Incolunem tuam dilectionem Dominus tempore longissimo conservare dignetur, carissime et honorissime fili ». Haec ad Eutychetem Petrus Chrysologus qui hoc anno vel sequenti, secunda die Decembris (ut produnt Ecclesiastice tabule²) fine humanis rebus imposito e vita migravit. Est quidem hujus rei firma assertio ex eo quod Leo Romanus Pontifex sub consulatu Marciani post annum sequentem, mense Octobris, ad ejus successorem Leonem epi-

scopum, seu (ut alii legunt) Neonem, litteras¹ dedisse reperitur. Reliqua de Petro consule Hieronymum Rubeum, qui res Ecclesie Ravennatis diligenti ac copioso prosequens est stylo.

74. *Theodosii Epistola ad Elpidium comitem et ad episcopos.* — Inter haec autem appropinquante iam die cogendæ Ephesi Synodo præstituta. Theodosius imperator ad suos magistratus, quos jusserset eidem interesse, litteras dedit, atque in primis ad Elpidium comitem in haec verba² :

« Sanctæ quidem Synodi pridem apud Ephesum factæ, Nestorii impii contra Denm blasphemia extitit causa : et ideo a sanctis Patribus, qui ibidem convenerunt, dignam suscepit sententiam. Quoniam igitur et nunc altera iterum contra divinam fidem excitata est dubitatio, secundam haec Ephesi fieri Synodus sancimus, mali radicem omnino excidere festinantes; quo undique perturbationem dogmatis ejicientes, mundam rationis (orationis) justitiam in cordibus reservemus, ut sit hoc Reipublicæ munimen, et humanitatis utilitas. Ideo igitur tam charitatem tuam, quam Eulogium virum spectabilem tribulum et notarium ad ministerium elegimus fidei, sicut probatos tam in aliis rebus rectissimos, quam circa Dei cultum opinatissimos, et valentes diligenter nostris iussionibus ministrare; et de his quæ a sancta Synodo Ephesi fuerint constituta et nullum fieri tumultum permittere :

75. « Sed et si quem viderit conturbationibus et tumultui studentem ad lesionem sanctæ fidei, bunc custodie mancipare, et ad nostram perferre notitiam; et causam quidem ordine prævenire; interesse autem judicio, et operam dare, celerem et circumspectam probationem a sancta Synodo fieri, et nobis cognitam facere; his qui pridem Eutychetis religiosissimi archimandrita judices extiterunt, præsentibus quidem et facientibus, nullum tamen judicantium habentibus locum, sed communem aliorum omnium sanctorum Patrum sententiam exspectantibus; quoniam ea quæ ab ipsis dudum judicata sunt, nunc retractantur. Non facere autem ullum aliquid movere ex pecuniariis capitulis, antequam ea quæ de fide sunt Catholica, effectui mancipentur. Ideo namque et civile per litteras, quas ad virum spectabilem proconsulem ac reliquos scripsimus, et initiatre vobis auxilium delegavimus, quatenus et vos super proprium studium his fulti auxiliis, sufficiere possitis ad ea quæ præcepimus adimplenda; quæ tanto omnibus bonis meliora sunt, quanto solent humanis divina præcellere: et quæ in hac causa fuerint constituta, ad nostram perferre notitiam ». Haec Theodosius ad Elpidium : codem quoque scripsit argumento ad Eulogium, et ad Proclum Asiae proconsulem.

76. Puto jam intelligere vales, lector, non parari sanctorum Concilium, sed violentorum grassatorum fatrocinium, dum qui possent contradicere Eutycheti, tanquam Nestoriani non sinuntur ad Sy-

¹ Extat tom. 1. Conc. ante Conc. Chal. — ² Rom. Martyrol.

¹ Leo, Ep. xxxvii. — ² Apul. Conc. Chal. Act. 1.

nodus venire, illi vero vocantur qui Eutychetis essent studiosissimi; atque etiam qui in Synodo Constantinopolitana eamdem causam Eutychetis judicassent episcopi, sic jubentur assistere, ut tamen omnino tacerent: jam, inquam, satis intelligis, hand præparari sacrum Conventum, sed colligi prædonum manum, qui veritatem hostiliter adoriantur et perdant, et eam defendentes occidant: ut merito illud ejusmodi Synodus egregium nomen fuerit conseinta, ut non sacrosanctum oecumenicum Concilium diceretur, sed Synodus prædatoria, vel Latrocinium Ephesinum. Audisti jam tragœdia nomen, actus inspice luctu dignissimos. Sed redendæ sunt hie primum litteræ, quas vocant Sacras, ad ipsam Synodum Ephesi coactam a Theodosio datæ, quæ sic se habent¹:

77. « Vellemus quidem absque ulla perturbatione sanctas Dei Ecclesias persistere, et vos sanctis imminentes Ecclesiis, consuete ea quæ ad Divinitatis placationem pertinent, celebrare, et non tantum vobis laboris et afflictionis fieri. Sed quoniam beatissimus episcopus Flavianus aliqua de sancta fide movere voluit adversus reverendum archimandritam Eutychetem, et Concilium congregans aliqua cœpit agere: nos quidem saepius dirigentes ad eundem beatissimum episcopum, voluimus, quæ mota est, conturbationem compescere, persuasi sufficere nobis traditam a sanctis Patribus in Nicæna Synodo Catholicam fidem, quam et sancta Synodus, quæ in Epheso facta est, confirmavit. Sed quoniam saepius a nobis rogatus idem beatissimus episcopus, desistere a tali quæstione, ne conturbatio universitatii fiat, minime acquievit: cogitantes non esse tutum absque vestra sancta Synodo, et absque sanctarum Ecclesiarum præsulibus hujusmodi quæstionem de fide renovari, necessarium duximus, vestram convenire sanctitatem; quatenus vos, quæ hie acta sunt, cognoscentes, et quæstionem motam, et omnem diabolican stirpem possitis evellere; et eos qui Nestorii impii blasphemiam sectantur, aut retinent, a sanctis Ecclesiis repellere; Catholicam vero fidem firmissimam et inconcussam custodiri disponere: quoniam nostra omnis spes est, et nostri imperii firmitas ex Catholicâ fide et vestris sanctis orationibus pendet ». Hactenus Epistola Theodosii imperatoris ad Synodum, qua quidem (ut audis) non Eutyches auctor malorum, sed S. Flavianus perstringitur, ut turbarum excitator, et rerum novandarum cupidus; cuius et inquieto animo adscriberetur, quicquid vocati episcopi laboris et impensarum Ephesum veniendo contraherent; ut eo modo magis magisque in eum totius Synodi animus commoveretur. Porro haec omnia non tam Theodosio, quam Chrysaphio ipsum imperatorem pro arbitrio manu ducenti, sunt adscribenda; cum tamen ipse culpa non vacet, in re tanta vel dormitasse, vel privatis animi affectibus in Flavianum commotis ni-

mium indulsisse. Sed jam ipsa Acta Synodi referamus.

78. *Synodi Ephesinæ exordium malis artibus et violentiis insigne.* — Quæ igitur (ut vidimus) ad kalendas Augustas indicta Synodus fuerat¹, cepta est quarto idus ejusdem mensis, cui interfuisse numerati sunt episcopi centum duodecim, præter paucos aliquos, qui per suos vicarios ad hoc missos interfuerunt; præsto etiam fuere Apostolicæ Sedi legati, Julianus episcopus, Renatus presbyter, et Hilarius diaconus, ac Dufcilius notarius. Dioscorus Alexandrinus episcopus adfuit, et præfuit, qui primum sibi indebitum, auctoritate tamen imperatoris, locum in Synodo vindicavit. Convenerunt inter primos pariter Dominus episcopus Antiochenus, Juvenalis episcopus Hierosolymitanus, Flavianus Constantinopolitanus, Thalassius episcopus Cæsareæ Cappadociae, Stephanus episcopus Ephesi, et alii, qui omnes in unum ad hoc delectum locum in Basilica sanctæ Dei Genitricis Mariæ ad celebrandam Synodum advenero; ubi in sessione Flavianus non post Antiochenum sedere antistitem a Dioscoro permisus est, sed post Juvenalem Hierosotymorum episcopum. Cum autem omnes simul consedissent, jussæ sunt a Dioscoro legi litteræ imperatoris ad ipsum Alexandriam datae: legati vero Apostolicæ Sedi de sua legatione Synodum docerunt: excusaveruntque Leonis papæ denegatum adventum in Synodum ad quam præsens vocatus erat, eo quod moris non esset nisi per legatos extra Urbem Romanos Pontifices Synodis interesse.

79. Post haec iidem obtulere scriptas ad Synodum et ad Flavianum litteras ejusdem sancti Leonis papæ legendas; quas Dioscorus suscipi jussit: verumtamen nec lectas, immo neque susceptas fuisse testatus postea fuit Aetius archidiaconus Constantinopolitanae Ecclesiæ: sed lectione aliarum litterarum imperatoris ad diversos causa Synodi conscriptarum a cœptis per legatos sermonibus discessum est; ex composito quidem, ut vitaretur lectio litterarum Romani Pontificis; cum tamen id instanter petentibus legatis Dioscorus juramento sit pollicitus se facturum: quod nunquam præstít. Etenim in Concilio Chalcedonensi postea hujus rei causa Dioscorus ut perjurus est accusatus: haec enim ibi leguntur²: « Super haec vero neque Epistolam legi permisit beatissimi papæ Leonis scriptam ad sanctæ memoriae Flavianum, et hoc frequenter rogatus a portitoribus recitari eam, et cum juramento fieri lectionem promittens. Qua non lecta, scandalum et læsionem sanctæ Dei Ecclesiæ per totum orbem terræ pertulerunt ». Haec ibi. Vides quo exordio Synodus inchoetur, cui satanas præsidens primario throno consideat.

80. Absoluta autem recitatione litterarum imperatoris, de tide esse agendum suggestio facta est: sed negavit Dioscorus, affirmans ex decreto impera-

¹ Apud Conc. Chal. Act. I.

² Apud Conc. Chal. Act. I. — ² Conc. Chal. Act. III.

toris traelandum de controversiis obortis Constanti-nopoli inter Flavianum, et Eutychetem. Qui vero Synodi excipiebant Acta, notarii Dioscori, his addiderunt ex jussione Dioseori, episcopos Synodi acquiescece Dioseoro, aeclamasseque de tide nihil agendum, nec quicquam innovandum: id quidem postea in Concilio Chalcedonensi¹ demonstratum est, nihilque hujusmodi ab episcopis dictum esse. Sed et patet factum est etiam quod ab eisdem Dioseori notariis insolenter nimis ilidem in Synodo est perpetratum; nimirum factum ab eis impetum in notarios Stephani episcopi Ephesini, deletumque quod recens fuerat exaratum, vimque magnam adhibitam, ut eorum thecas abriperent, et ab eisdem digitos resistentium prene confractos esse.

81. *Eutyches ad Synodus admissus suum legit libellum.* — His ita primo loco transactis, ex suggestione Elpidii comitis, probantibus episcopis, Iesus est ingredi Eutyches, causamque suam agere, et quae sentiret de fide docere²: cum ille callidus serpens fidem editurus suam, ista blande præfatus est: «Ego commendavi me ipsum Patri et Filio et Spiritui sancto, et verbo veritatis vestrae justitiae: et testes vos habeo meæ fidei, pro qua et laboravi cum sancta Synodo, quæ ante vos hic congregata est, sicut et vestra sanctitas testis est. Habeo præ manibus libellum fidei meæ, et jubete eum recitari, et confessionem fidei, quæ in eo continetur». Haec prælocutus est Eutyches; legique jussus libellus ab eo oblatus, qui est hujusmodi:

82. «Sanctissimæ et Deo amantissimæ universali Synodo congregatæ in Epheso metropoli, ab Eutychete archimandrita.

«Gratias ago per omnia sancto Deo, præsentis die, in qua per vos pietas recepit fiduciam. Et docebo vestram sanctam Synodum, que in me, magis autem contra rectam fidem commissa sunt. Propositum mihi fuerat a pueritia, in silentio absque ullo negotio usque ad decrepitam senectutem degere, et absque ulla conturbatione persistere. Non sum autem permisus frui proposito; sed et pessimis periculis insidianum circumdatus sum, eo quod secundum definitionem prioris vestri Ephesini hic congregati Concilii, non acquieci, præter eam que in Nicæa a sanctis Patribus fides est exposita, sapere. Necessarium vero arbitror, antequam ea, quæ in me commissa sunt, doceam, ad satisfactionem vestrae sanctitatis, quam habeo de sancto dogmate confessionem iterum facere manifestum, attestante mihi tam Deo, quam vestra sanctitate, quodque ipse semper juxta virtutem meam pro Catholica fide adversus hereticos steti». Haec præfatus, subiicit Nicanum Symbolum:

83. «Credo in unum Deum Patrem omnipotem, omnium visibilium et invisibilium creatorem, et unum Dominum Iesum Christum filium Dei natum de Patre Unigenitum, id est, de substantia Patris, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum ve-

rum de Deo vero, natum non factum, homousion Patri, id est, unus cum Patre essentia: per quem omnia facta sunt, quæ in caelo et quæ in terra. Qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendit, et incarnatus est, et homo factus est, et passus, et surrexit tertia die: ascendit in caelos, inde venturus est judicare vivos et mortuos. Et in Spiritum sanctum. Eos qui dicunt: Erat quando non erat, et antequam nascetur non erat, et quia ex nullis extantibus factus est, aut ex alia subsistens vel essentia dicentes esse, aut convertibilem, aut mutabilem Filium Dei: hos anathematizat Catholica et Apostolica Ecclesia.

84. «Sie ab initio a progenitoribus meis accipiens, credidi: in hæc autem fide et sum genitus, et statim consecratus sum Deo, et suscepit me ipsius misericordia: et in hac fide baptizatus, signatus sum, et usque hodie vixi in ea, et mori opto. Hanc fidem et memorata hæc anterior sancta et universalis Synodus (nempe prior Ephesina) confirmavit, cuius præsol fuit beatæ et sanctæ recordationis pater noster et episcopus Cyrilus, et diffinitionem protulit, eum qui præter ista addiderit aliquid, aut minuerit aut docuerit, damnationibus, quæ tunc scriptæ sunt, subjacere; quorum exemplaria in codice destinavit mihi memoratus pater meus et episcopus Cyrilus, que et præ manibus habeo. Subjiciens igitur me ipsum sanctæ Synodo, et diffinitionem ejus usque nunc custodivi, et omnes sanctos Patres, sicut vestra sanctitas, Catholicos habui et fideles, et doctores meos posui, anathematizans Manichæum, Valentimum, Apollinarium, et Nestorium, et omnes hereticos usque ad Simonem magum, et eos qui dicunt eamē Domini et Dei nostri Iesu Christi de cælo descendisse.

85. «Sed secundum hanc fidem vivens et permanens in orationibus, accusationem ex insidiis Eusebii episcopi Dorilæ sustinui, libellos porrigitis adversum me reverendissimo episcopo Flaviano, et diversis aliis episcopis, qui tunc pro privatis causis in urbe degebant regia, haereticum me injuriose vocantis, nullam autem speciem haereseos libellis inserentis. Ut subito in allerationibus quæstionum Iapsum linguae (sicut solet) ex tumultu et novitate vocum percessus irruente in peccatum, me quidem adversus libellos accusationis memoratus reverendus episcopus occurrere ad satisfactionem accusationis præcipiebat. Ipse tamen in multis cum accusatore degebat, et paene inseparabilis erat ab ipso, putans me (sicut solebam) semper in monasterio perdurare, non meam exhibere presentiam, et ideo quasi non occurrentem dammare. Sed subilo postquam perveni in regiam civitatem de monasterio meo, discens a viro laudabili magno silentiario, quem mihi piissimus et fidelissimus noster imperator delegavit ad non concedendum me comminatum periculum salutis sustinere, qui superfluan de cætero meam esse presentiam respondit, ut jam ante discussionem damnati, sicut et postea facta a viro laudabili silentiario prosecutio docet.

¹ Apud Conc. Chalc. Act. i. — ² Ibid.

86. « Sed quoniam etiam sic in iudicium ad satisfaciendum occurri : causa quidem quae pro divina confessione a me facta est et subscripta doctrina secundum eam quae exposita est a sanctis Patribus in Nicæa fidem, et postea confirmata est a priore sancta Synodo Ephesina, neque suscipere dignabatur, neque permittebat recitari : et tumultu et conturbatione secretarium replebatur, multis inordinate supervenientibus, et undique clamoribus me turbantibus, sicut postea prolate interlocutiones judicum, quae scriptis tenentur, de tali facto tumultum designant. Et cum jussus fuisse per me ipsum confessionem fidei dicere : et dixisse sapere, sicut trecenti decem et octo Patres quae in Nicæa sanxerunt, et quae in Epheso sancta Synodus confirmavit : exigebat a me alia aliqua, praeter quam quae exposita sunt in Nicæa et in Epheso prins, dicere. Ego vero timens prævaricari, prolatam definitionem a sancta Synodo, quae hic Dei voluntate prius congregata est, et ea quae definita erant a sanctis Patribus qui in Nicæa convenerant, rogabam innotescere vestro sancto Concilio ; ut his quae a vobis approbarentur, acquiescerem, paratus in his manere.

87. « Et hæc dicenti, subito contra me longe ante scripta, ut ipsi videbatur, damnatio legebatur. Et secreto jam postea aliquæ ipsorum voces, ac professiones meæ, et aliæ allegationes, et maxime ubi ego secundum sanctos Patres in Nicæa, et postea in Epheso congregatos sapere confitebar, in monumentorum serie mutabantur, sicut postea scriptis acta ex mea supplicatione et iussione piissimi et Christianissimi imperatoris ostendunt, nullum verbum faciente de appellatione mea ad vestram sanctitatem reverendissimo episcopo Flaviano, neque meos erubescente canos, in preliis contra hæreticos et pietatis confessione senescentis. Sed sicut potestatem habens omnia de fide solus agere, et nihil vestræ sanctitati æquitate tanti iudicii reservare, condemnavit me, et ab Ecclesia (ut putabat) abscondit, et sacerdotio (ut arbitratus est) privavit, et a divinorum ac canonum communione prohibuit, et præesse monasterio consequenter impedivit, et tradidit multitudini ab eodem præparatae, ut per episcopum et per publicum, sient hæreticum, ac blasphemum, Manichæumque protraherent ; nisi divina me providentia conservans, usque in præsentem diem vestræ beatitudini custodiret. Sed et in diversis oratoriis, Memoriisque sanctorum post appellationem fecit in me prolatam legi sententiam. Et anathematizabat me, et eos qui conveniebant ad me et colloquebantur mecum, alienos faciens a sancta communione, non exspectans vestræ sanctitatis iudicium. Sed et subscribere dictam adversum me sententiam monasteria compellebat, nunquam (sicut et vestra novit reverentia) tali habita consuetudine nec contra apertos hæreticos. Et in Oriente et per alia diversa loca chartas destinavit, ut etiam ab aliis religiosis episcopis et monachis, et hoc qui non judicaverunt, subscriberentur : cum magis

oportuerit ante omnibus pontificibus scribere, quos et appellaveram.

88. « Tune vix salvatus per libellos manifesta feci vestrae sanctitati quæ subsecuta sunt; et piissimo et fidelissimo imperatori supplicavi, vos et sanctos et Deo dignos, atque omnem injustitiam atque factionem abominantes, judices fieri eorum quæ judicata sunt. Rogo igitur nunc vestram sanctitatem, considerate compositam mihi calumniam, et factiones et ex hac causa factam ubique sanctis Ecclesiis perturbationem, et ex hoc pullulans plurimis scandalum : et per insitam vobis Christianissimam sapientiam, eos, qui injus mali occasio facti sunt, Ecclesiasticis regulis subdit : omnem vero radicem blasphemie et impietatis abscindite. Ego enim vestra beatitudinis iudicium ab initio postulavi, et iterum contestor coram Jesu Christo, qui testimonium perhibuit sub Pontio Pilato bonam confessionem, quia sic sapio et cogito et intelligo, sicut tradiderunt nobis fidem sancti Patres in Nicæa convenientes, quam et in Epheso secundo (primo) Concilio sancti Patres roboraverunt. Et si quis praeter istam fidem glorificat, hunc anathematizo secundum definitionem eorum ». Subscriptio : « Eutyches archimandrita sic credo, sicut supra scriptum est, et subscripti manu mea, et tradidi libellos ». Hactenus ipse.

89. Quis, amabo te, lector, hæc legens, et nesciens esse Eutychetem, non existimet unum quempiam ex sanctissimis Patribus Orthodoxæ fidei præcipuis defensoribus loqui? Vel quis sciens dici ista ab Eutychete, et nesciat quæ præcesserunt, quæve subsecuta sunt, non enim statim conjungat eum antesignanis fidei Catholicae, Athanasii, Gregoriis, Basiliis, atque Chrysostomis? Sed et quis sciens præterita, ignoret vero superaddita mendaciorum velamenta, non putet calumniam passum Eutychetem, Flavianum vero persecutorem, et episcopos judices fraudulentos? Videre mihi quidem videor, dum Eutychetem intueor hujuscemodi mendacii circumqueaque conjectum ac bene armatum securum progredi, eam quæ apud Job bestia est, bestiarum omnium maximam Behemoth, de qua dicitur¹ : « Corpus illius quasi scuta fusilia, compactum squaminis se prementibus : una uni conjungitur, et ne spiraculum quidem incedit per eas : una alteri inhæredit, et tenentes se nequaquam separabuntur ». Ita quidem iste, qui et (sicut de illa subditur) derideat vibrantein hastam, adversantes nempe sibi omnes contemnat episcopos. Disce ex Eutychete, lector, reliquos omnes hæreticos, ita loquentes, ut nihil præterea nisi puram fidem, morumque sanctitatem spirare credas : ut in agno plane periculo eos quisque fidelium audiat, vel eorum scripta legat. Unde merito clamat Apostolus²: « Videte (cavete scilicet) canes, videte malos operarios, videite concisionem ».

90. *Dioscori vi et minis Synodus gubernatur,*

¹ Job. xli. — ² Philip. iii.

*Eutyches absolvitur, Flavianus Eusebiusque dam-
nantur, frustra reclamantibus legatis; et cœtera a
Latrocinio Ephesino scelerata patrata; ubi maxime
de cœde Flaviani.* — Sed prosequamur Acta; tu
vero piraticam grassationem attende. Cum S. Fla-
vianus, recitato Eutychetis libello in Synodo, peteret
dari locum accusatori, juberique ingredi Eusebium
episcopum Doriæ; nunquam auditus, sed repulsus
est, vetitusque Eusebini admitti in episcoporum con-
sessum. Ita quidem ipse postea expostulavit, lamenta-
tusque est coram saero Concilio Chaledonensi¹:
ubi Dioscorus tanlam facti turpitudinem rejecit
in Elpidium comilem, comes vero rejecit in im-
perialorem, quod scilicet ita jussisset, nempe non
esse Flaviani aliquid petere, qui olim iudex, huc
autem in Synodo reus assisteret judicandus; cuius
esse deberet Eutyches accusator, qui jam ante accu-
sationis suæ munus implessus: sieque tam Euse-
bium quam Flavianum non acturos causam in
Eutychetem, sed judicandos in Synodo esse vocatos
ab imperatore. Post hujusmodi Elpidii criminosaam
excusationem, suggestit Dioscorus esse legenda quæ
adversus Eutychetem Constantinopolitana facta essent:
consentientibus nonnullis, refragatus est Julianus
Apostolicæ Sedis legatus; qui adjectit, non permis-
surum se Acta legi, nisi prius S. Leonis papæ Epis-
tola legeretur: id ipsum quoque fieri debere, con-
testatus est Hilarius diaconus ejusdem Apostolicæ
Sedis legatus. Tunc prodiens impudens Eutyches,
eosdem missos a S. Leone papa legalos suspectos
sibi redditos proclaimavit, quod apud S. Flavianum
mansissent, atque prausi apud eumdem essent. Ac-
cepta Dioscorus ejus tergiversatione, et repulsa
legatorum petitione, ipsis invitatis, jussit legi Acta
Constantinopolitana.

91. Inter legendum cum ventum es ad scripta
Cyrilli Alexandrini, illis lectis, Eustathius Berythi
episcopus suggestit, ex sententia Cyrilli non dicen-
das duas in Christo naturas post incarnationem, sed
tantum unam ex sententia Athanasii. Evictam cau-
sam conclamarunt Eutychiani, non attendentes,
sive Cyrillum, sive Athanasium interdum naturam
pro persona usurpasse: cum tamen ex aliis pluribus
eorundem scriptorum locis manifeste daretur in-
telligi, ambos quam exactissime duas in Christo
naturas in una persona esse professos. Lectis vero
aliis nonnullis, exclamatum est ab iis qui erant ex
parte Dioscori, post adunctionem non dicendas
duas in Christo naturas, sed unam: sieque haeresis
Eutychiana haclenus pallio Orthodoxæ circum-
amicta fidei, denudata penitus est, et exultans
atque insultans pariter in Synodo tanquam in
scena meretricia fronte gestivit, sed petulantius
cum ventum est ad illam extremam Actorum partem,
in qua Eusebius Eutychetem compellavit, ut
post adunctionem Verbi cum carne confiteretur
duas ab invicem distinctas esse in Christo naturas.
Tunc enim ab illis qui Eutycheti favebant, exclama-

tum est¹: « Tolle, incende Eusebium: iste vivus
ardeat, iste in duo fiat; sicut parlitus est, parti-
tiatur ».

92. Tunc vero Dioscorus his verbis Synodum
percontatur: « Tolerabilis est vobis iste sermo: Post
adunctionem duas naturas dicere? Synodus dixit:
Anathema qui dixerit ». Haec enim dixerunt illi, qui
eidem ad blandiebantur Dioscoro, ut postea testati
sunt alii Patres qui aderant, cum eadem causa rur-
sum agitata est in Concilio Chaledonensi, ubi inter
alios Basilius Seleuciae in Isauria episcopus dixit²:
« Per B. Joannem episcopum rogavi emendari in-
terlocutionem meam, timens, ac metuens te, rever-
rendissime Diosecore. Magnam enim nobis necessi-
tatem imposuisti tunc, tam ab iis qui foris erant,
quam ex lingua tua. Irruebant in Ecclesiam milites
cum armis: instabant monachi qui cum Barsuma
erant, et qui Parabolani nuncupabantur (hi erant
Corporati Alexandrinæ Ecclesie) et multitudo alia
grandis ». Ista Basilius de vi et metu per Diosecorum
Patribus tyramnicè lunc illatis: quod et reliqui
postea in eadem Synodo Chaledonensi testati sunt.

93. Ad quid inter haec Apostolicæ Sedis legali?
tantum abest ut eum haereticis tumultuarie, ut alii
perfidi acclamarint, ut potius reclamarint, et exclama-
marint, atque publice contestati fuerint, nullarum
esse virium Acta illa quæ vi illata extorquerentur;
nullumque posse tieri præjudicium Catholicæ fidei,
cuius formam a Sede Petri ad Synodum missam
nee legi sivisset nefarius Dioscorus. Testatur id
quidem S. Leo in Epistola, quam postea de his
queslus, ad Theodosium imperatorem³ atque ad
Pulcheriam misit. Audire haec est saepius ab episco-
pis qui postea interfuerunt Synodo Chaledonensi,
lamentantibus se vim passos esse, neconon querentibus
se Nestorianos esse proclamatos, quodque
duas naturas assererent, ut impios esse necandos.
Sed audi lugubres voces istorum⁴: « Minabatur
nobis damnatio, minæ exilii intendebantur: milites
cum fustibus et gladiis instabant. Timebamus gla-
dios et fustes. Ubi gladius et fustes, qualis Synodus
est? » Contestati sunt pariter, tacere jussos quadra-
ginta duos episcopos, et quindecim tantum permis-
sos loqui, qui Eutycheti favebant. Et de Barsuma
archimandrita, imo carnifice, haec retulerunt:
« Surrexerunt postmodum omnes Aegyptii, et mo-
nachi qui sequebantur, Barsumas⁵ et omnis turba,
et cœperunt dicere: Eum qui dicit duas naturas,
in duo incidite: qui dicit duas naturas, Nestorianus est ».

94. Lectione denique absoluta Actorum Synodi
Constantinopolitanae adversus Eutychetem, conclama-
mala est a Diosecore alque ejus seclatoribus ejusdem
Eutychetis absolutio, reclamante Flaviano, et con-
testante se non esse auditum. Altamen secuta est
subscriptio episcoporum ralem habentium Eutychetis
absolutionem. Proh pudor! inducti sunt in

¹ Conc. Chalc. Act. 1.

² Apud Conc. Chalc. Act. 1. — ³ Ib. Act. 1. — ⁴ Leo, Ep. xxv. —
⁴ Conc. Chalc. Act. 1. — ⁵ Ead. Act. 1.

eam ruinam præcipites etiam Dominus Antiochenus episcopus, atque Juvenalis Hierosolymorum antistes, neconu Stephanus episcopus Ephesinus, atque Thalassius quoque Cesareæ quæ est in Cappadocia metropolitanus antistes, præter alios plures insignis nominis præsules diversarum Ecclesiarum, de quibus dicere prætermittimus. Quisnam ex reliquis subtilitessel, corridentibus tot tantisque antesignanis, quos perterrefecit Dioscorus minis exilio, et sedium abrogationis? ut merito eidem conventiculo illud Davidicum¹ fuerit imprecandum: « Montes Gelboe, nec ros nec pluvia venial super vos, neque sint agri primitiarum, quia ibi abjectus est clypeus fortinū ». Post subscriptiōnem vero decreti absolutionis et restitutionis Eutychelis, ab ejus monachis² oblatuſ est libellus, quo petebant et se ipsos absolvi, qui etiam fuerant a Flaviano excommunicati: quod absque controversia sunt consecuti; videbatur enim eadem illorum causa esse communis cum Eutychete, atque proinde illo absoluto, iis absolutionem minime negari debere.

93. Post hæc autem jussu Dioscori lecta sunt Acta prioris Synodi Ephesinæ, et quæ ibi de fide statuta fuerunt, anathematique subjectus si quis aliter sentiret. Et rogante Dioscoro, num eidem Synodi decreto omnes pariter assentirentur; annuerunt episcopi omnes, quod par erat, ut ab universa Ecclesia Catholica firmarentur quæ adversus Nestorii impialem fuerant summa religione sancta³. Intellexit tamen Onesiphorus Iconii episcopus lectionem, palamque eam fecit proxime sibi assidentibus episcopis Orthodoxis, nimiriū ista agi, ut quasi Nestorianus damnaretur Flavianus episcopus Constantinopolis. Probatis igitur ab omnibus que in sacrosancta Synodo Ephesina statuta erant: tunc Dioscorus in S. Flavianum atque Eusebium episcopum Dorilæ ejusmodi tulit damnationis sententiam⁴:

96. « Quoniam sancta et magna Synodus, quæ jamdudum in Nicæa congregata est per voluntatem Dei, reclam nostram et immaculatam fidem exposuit, quam et nuper hic congregata sancta Synodus confirmavit, et hanc solam regulam teneri et in Ecclesia tradi definitivit, ordinans et hoc, qualenus nulli licet alteram fidem præferre hanc vel exponere et inquirere, vel innovare, aut penitus commovere de nostra venerabili religione: eos autem qui præter hæc tentant aut sapere, aut querere, aut compонere, aut omnino quæ ordinala sunt retractare, certis subjacere damnationibus: ita ut si episcopi sint, alieni sint ab episcopatu, et clerici a clericatu; si vero laici, priventur communione. Hæc namque ex supra lectis monumentis didicimus. Apparet vero (sicut omnis vestra sanctitas, et universalis Synodus prævidet) omnia pene renovantes et immutantes Flavianus quondam Ecclesiae Constantinopolitanæ episcopus, et Eusebius Dorilei, et scandali et conturbationis faeli occasio sanctissimis Ecclesiis et

ubique Catholicis populis: certum est hos ex semetipsis subjacere Synodis olim a sanctis Patribus definitis damnationibus. Unde et nos, quæ eorum sunt, confirmantes, memoratos, id est, Flavianum et Eusebium, ab omni sacerdotali et episcopali dignitate esse judicamus alienos. Confiteatur vero unusquisque religiosissimorum episcoporum suam propriam voluntatem, et manifestam hanc faciat sub fide monimentorum. Universam autem quæ acla sunt hodie, innotescant piissimis Christo amantissimis imperatoribus ». Hactenus sententia Dioscori in Flavianum alque Eusebium lata.

97. Quæ hæc autem secuta sint, docuerunt episcopi Chaledone postea istis verbis¹: « Tunc Flavianus dixit: Appello a te. Hilarius diaconus Romane Ecclesie dixit: Contradicitur. Tunc Onesiphorus episcopus Leonii tollens secum alios episcopos, surrexit, et tenet genua ipsius Dioscori, dicens: Noli per vestigia reverentiae vestræ. Nihil dignum damnatione egit Flavianus: si autem reprehensione dignus est, reprehendatur. Exsurgens de throno Dioscorus, slans super scabellum suum, dixit: Etiam si lingua mihi præcidatur, aliam vocem non emitto. Cumque persisterent episcopi, tenentes genua ejus, et rogantes eum: tunc emisit Dioscorus hanc vocem: Ubi sunt comites? Ingressi autem sunt comites, et introduxerunt proconsulem cum multitudine magna et catenis. Propter quod unusquisque nostrum subscrisit ». Hæc testati episcopi qui subscriperunt, eum ea de re agitatum est judicium Chaledone in Concilio œcuménico.

98. Extant ipsæ singulorum subscriptiones episcoporum in S. Flavianum et Eusebium, atque primo loco Juvenalis episcopi Hierosolymorum his verbis²: « Sese alienos a sacerdotio et gradu episcopali monstraverunt Flavianus et Eusebius, qui conati sunt addere et minnere aliquid de sancta fide, quæ in Nicæa a sancto Concilio exposita est, et confirmavit sancta et universalis Synodus in hac Ephesina civitate pridem collecta: quapropter justum est eos qui audent aliquid addere fidei, aut minuere, alienos esse a sacerdotio, et maxime, qui tantam fecerunt confusionem. Unde ego consona decreno in sancta et universalis Synodo et sanctissimo archiepiscopo Dioscoro, alienans eos ab episcopatus dignitate ». Ita Juvenalis, quem secutus est Dominus episcopus Antiochenus, et alii subscríbentes, probantesque sententiam Dioscori latam in Flavianum atque Eusebium: id ipsum et alii plerique, qui videbantur esse columnæ, ut inter eos Basilius Seleuciæ: extant vero numero nonaginta sex episcoporum subscriptiones magna cum ignominia recitata postea in Concilio Chaledonensi³, cum causati sunt vim illatam, dum catenæ expositæ essent et parati milites, ut si quis reluetaretur, vinclitus catenis in exilium duceretur. Nam inter alia hæc in faciem Dioseori postea in restaurato in Synodo Chaledonensi judicio: « Puræ chartæ sub-

¹ 2. Reg. I. — ² Apud Conc. Chalc. Act. I. — ³ Ibid. — ⁴ Ibid.

¹ Apud Conc. Chalc. Act. I. — ² Ibid. — ³ Ibid.

scripsimus compulsi, et violenter, et multa mala perpessi, nolentes, sed et per potentiam oppressi subnotavimus. Usque enim ad vesperam lenuerunt nos recludentes in Ecclesia, et agrotantes nos neque quiescere permiserunt, neque concedere ut aliquantulum refocillaremur, sed milites nobis cum fustibus et gladiis imposuerunt, et sic nos fecerunt submolare ». Haec Acacius episcopus coram ipso Dioscoro. At quid de Apostolice Sedis legatis? num in tali tantoque Ecclesie terra motu, quo solidæ quæ videbantur stare columnæ prostratae sunt, eodem ipsi fuere lapsu prostrati, atque ruina sepulli? minime gentium.

99. In tali namque ac iam horrendo episcoporum naufragio navicula tantum Petri salvatur, emergens incolumis. Cum enim omnes æque episcopi et Eutychetis impietati, et ejus restitutioni, neenon abrogationi Flaviani et Eusebii episcopi Dorikæ et aliorum suffragati essent; tantummodo Apostolice Sedis legati Dioscoro audacissimo in faciem restilere, contestantes, nullius esse roboris quæ per vim ei melum extorquerentur. Porro elsi hujusmodi protestationis legatorum memoria desideretur in Actis quæ Dioseorus (ut vidimus) per suos notarios ad tibitum confici voluit; est tamen de his expressa mentio in pluribus litteris Leonis Romani Pontificis datis tum ad Theodosium imperatorem, tum etiam ad Augustam Pulcheriam, ad quam hæc habet¹ in primis de Hilario diacono Cardinale fuga lapsus: « Vix unus illorum Hilarus diaconus noster fugiens sit reversus ». Et paulo inferius: « Etiiquidem legati, qui missi sunt (quorumque unus vim Alexandrini episcopi omnia sibi vindicantis effugiens, rerum gestarum nobis ordinem fideliiter nuntiavit) reclamarunt in Synodo, sicut oportuit, unius hominis non tam judicio quam furori, protestantes, ea quæ per vim metumque gerentur, sacramentis Ecclesie, et ipsi Symbolo ab Apostolis instituto prejudicare non posse; nec se ab illa fide ulla injuria separandos, quam plenissime expositam atque digestam e Sede B. Petri Apostoli ad S. Synodus detulissent ». Haec ad Pulcheriam S. Leo, eademque habet ad Theodosium², nec non ipse Hilarus in Epistola ad eamdem Pulcheriam data.

100. At quoniam unus dicitur fuga lapsus Hilarus diaconus, ne subscriberet; non ob id putas, duos reliquos iegalos, qui ictibus expositi remansere, subserpisset: etenim quam naviter omnes egerint, præsertim Renatus presbyter Cardinalis tituli S. Clementis, ex Theodoreti Epistola³ ad ipsum data hoc anno paulo inferius apparebit. Porro cum timeret Dioseorus, ne (quod accidit) Hilarus expeditior inde recederet nuntiaturus omnia Romano Pontifici, quæ tyraunice gesla essent, eum vi adhibita retinere tentavit: sed ipse ocius fuga lapsus, per invia loca, ne caperetur, per multa pericula Romanam tandem pervenit liberatus quidem ope divina potius quam humana: nam liberationem ipse nun-

cupalis Deo! per S. Joannem Apostolum et Evangelistam volis expetiit et impetravit; que suo postea tempore persolvit, cum eidem S. Joanni Evangelistæ Ephesine civitatis patrono, simul ac Romanus creatus ipse est Pontifex accepti beneficij memor ædiedam erexit Romæ in Baptisterio Constantini, ornavitque eam munivo opere: in cuius superliminari beneficium ab eo acceptum voluit posteris omnibus reddi testatum istis verbis:

101. LIDERATORI SUO BEATO JOANNI EVANGELISTÆ
HILARUS EPISCOPUS FAMULUS X P. Egregium plane antiquitatis monumentum, quo paucis notis nota reddatur sceleratorum hæreticorum facta grassetatio adversus Catholice fidei defensores sub titulo Concilii œcumени, in latrocino Ephesino: innocentia et eadem inscripione Dei benignitas per S. Joannis preces adhibita in liberando ipsum Hilarum fuga lapsus de ore leonis. Qui et ex adversa ejusdem Baptisterii parte allerae Joanni Baptiste excitavit aediculam, quæ hactenus a piis magno studio frequentatur; in cuius superliminari hæc leguntur: † HILARUS EPISCOPUS † SANCTE PLEBI DEI † in ipsis vero æncis portis verba hæc in aere cavata argento superinducto habentur: IN HONOREM BEATI JOANNIS BAPTISTÆ HILARES EPISCOPUS DEI FAMULES OFFERT. Porro de earumdem aedicularum ornatu inferius dicendum est.

102. Si autem adeo gravia Hilarus legatus passus est fugiens: quænam, putas, fuit conditio remanentium, et ex adverso in ipsa aciei fronte pugnantium, atque se contra torrentis impetum opponentium, cum præseruum fuga Hilaris iidem fidei Catholice perduelles essent redditi truciores? Quænam autem idem Hilarus Romam veniens, irritis jam redditis a S. Leone omnibus Dioscori et illi consentientium Actis, serpsit ad Pulcheriam Augustam, nos suo loco dicemus.

103. Jam vero quæ sunt reliqua Synodi prædictoriae summatum hic perstringamus. Damnatis Flaviano alique Eusebio, condemnati sunt pariter et alii, nempe Ibas episcopus Edessemus, ante (ut diximus) judicio episcoporum absolutus: damnatus est et Theodoreus episcopus Cyri, quod olin serpsisset contra Cyrillum. Accepil quoque sententiam condemnationis Dominus Antiochenus episcopus, licet in Flavianum et Eusebium impiorum decreto subserpisset: illud enim in eum objectum fuit, quod et ipse olim contra Cyrilli capitula serpsisset; vel (ut alii dicunt) quod facti pœnitens, suum repelisset deleri chirographum, quo Flaviani et Eusebii damnationem probassel. Damnatus est etiam Sabianus Parenensis episcopus.

104. Privatos pariter episcopatu tradit Evagrius⁴, Danielem Carrhorum, Aquilinum Bibli, et Ireneum Tyri episcopos: sed jam ante redactum in ordinem fuisse Ireneum, superius dictum est: in enjus locum subrogatus Photius præsens fuit huic Synodo, cui et subserpsit. Constat pariter ex litteris

¹ Leo, Ep. xxvi. — ² Leo, Ep. xxv. — ³ Theodoret. Ep. cxvi.

⁴ Evagr. l. i. c. 10. et Niceph. l. xiv. c. 47.

Pulcheriae¹ Augustæ ad Leonem Romanum Pontificem datis, episcopos qui subscrivere recusarunt, jussos a Dioscoro per milites in exilium deportari: quinam isti fuerint, haud liquet; putamus autem hos eosdem esse, quos etiam voluit sede privatos. His igitur e gradu depositis, alii a Dioscoro subrogati sunt atque in primis in locum sanctissimi Flaviani Anatolius, qui erat apocrisiarius Dioscori Constantinopoli: pro Domino episcopo Antiocheno suffectus est Maximus, pro Iba Nonnus, atque pro Sabiniano Athanasius: pro Theodoreto autem atque Eusebio quinam fuerint substituti, non liquet. Haec ex Liberato diacono², Evagrio³, et aliis.

103. Sed nondum finis: illi namque subjacent divini judicij sententiae impii, ut in deterius labi, et in profundiora barathra præcipites ferri sinantur; ut qui sordescit⁴ sordescat adhuc. At quidnam istud? Audi portentum, et concutieris horrore. « Flavianus autem », inquit Liberatus diaconus⁵, « contra se prolata sententia, per ejus legatos Sedium Apostolicam appellavit libello ». Donec enim id voce tantum (ut vidimus) praestitit, haud adeo adversariorum animi commoti sunt, ut in eum hostiliter insilirent: « Sed cum scriptum appellatio- nis libellum illum ipse legatis obtulit, cæsus est (inquit Liberatus) Flavianus, et multis injuriis affec- tus; dolore plagarum migravit ad Dominum ». Mox enim, ubi per appellationem legitime interpo- sitam universa ipsorum machinamenta vana reddi satis perspicue intellexerunt, insilierunt fruulentे bestiæ in sanctissimum Flavianum, quem ita mar- tyrio coronarunt.

106. Decuit plane, decuit, inquam, adeo digna et nobili causa tantum episcopum promoveri coro- nam martyrii: decuit pariter et sanguine tan- ti martyris consignatum et consecratum relinqui titu- lum Apostolicæ Sedis jurium, Romaneque Sedis primatus, appellandi nimurum ab ecumenica Sy- nodo ad Romanum Pontificem: ut qui his refraga- tur, illud in Caim⁶ a Domino dictum audiat: « Vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra ». Ipsa quidem causa, cuius gratia Flavianum conti- gerit martyrium pati, id præclare demonstrante. Nam etsi non Concilii, sed latrocini, ob ingentia in eo scelera perpetrata, nomen rei accomodatum Conventus ille nancisci meruit: tamen antequam penitus improbaretur a Romano Pontifice, ecumenici, quod semel acceperat, nomen inditum refinebat, utpote quod auctoritate ejusdem Romani Pon- tificis fuerat congregatum, et per legatos a Latere missos suam illi presentiam exhibuerat, et nihil minus haberet (si initia species) ab aliis ecumenicis Conciliis, diversis temporibus legitimate celebratis.

107. Quod autem ad S. Flaviani cædem perli- net: auctorem fuisse immanis sceleris nebulonem illum, pseudomonachum, satellitem satanæ, Bar-

sumam archimandritam, tot præconiis per litteras Theodosii commendatum, testati sunt iidem qui interfuerunt Patres, cum postea tantum sacrificium delatum est in judicium SS. Patrum Chalcedone habitum: ubi Diogenes episcopus Cyzici dixit¹: « Barsumas, qui inter alios intravit, occidit beatum Flavianum. Ipse enim instabat, et dicebat: Occide »: et de eodem alii episcopi Syriæ exclama- runt: « Omnes Syriam Barsumas evertit: duxit super (adversus) nos mille monachos »: et paulo post: « Omnes reverendissimi episcopi clamave- runt: Homicidam Barsumam mitte foras. Homicidi- dam in arena, ut gladiatorem; anathema Barsumæ: Barsumam in exilium ». Haec in nefarium hominem fuere in plena Synodo conclamata. Cæterum quic- quid per Barsumam est perpetratum, redundavit in impium Dioscorum malorum omnium auctorem. Ob idque in eadem magna Chalcedonensi Synodo² appellatus est idem Dioscorus a Saba episcopo Palli novus Cain, et a Quinto³ Phocensi episcopo dictus est interactor Flaviani. Sane quidem Evagrius⁴ ex relatione Eusebii Dorilæi facta imperatori ait: Flavianum miserandum in modum a Dioscoro inter- fecit, per vim ab eo Ecclesia extrusum, et calcibus appetitum.

108. Cum vero una omnium sententia constet, S. Flavianum ex his quibus ibi fuerit affectus verberibus, mori contigisse; quo tempore potissimum animam exhalaverit, non omnium est una assertio: nam post triduum id accidisse, Nicephorus⁵ et alii dicunt: at Marcellinus⁶ in Chronico ait, cum ita male habitum in exilium hoc anno a Dioscoro mis- sum esse in Epipam: id ipsum habet Vaticanus codex a nobis citatus in Notis. Porro qui Epipa dici- tur locus, in Lydia ea civitas erat, quæ apud Ptole- mæum Hypepa, apud Plinium vero depravate Evyp- pa, dicitur. Flaviani vero gloriosum triumphum Græci annis singulis celebrant die decima octava Februarii, qua translatio ejus facta est Constantino- polim (ut dicemus) sub Marciano, isto præconio⁷: « Commemoratio sancti patris nostri archiepiscopi Constantinopolis Flaviani: qui ab impio Dioscoro et hereticis cum eo conspirantibus ejectus, atque in exilium missus, variis pressuris et arumnis vexatus, vita functus est ». Haec, inquam, ex Menologio anniversaria die ejus celebritatis consueverunt Græci publice in Ecclesia decanlare: quibus paria recinit Occidentalis Ecclesia eadem die: sed quod post triduum finem vivendi fecisse tradit; triduum hoc, postquam pervenit in exilium, esse accipien- dum, in Notis demonstravimus. Perrexisse ipsum quidem in exilium, imo contusum verberibus per milites catenatum esse perductum; illicque victri- cem animam auctam corona martyrii, triumphali pompa decoram ad Deum migrasse, verior sententia est.

¹ Extant in præambulis Conc. Chalc. — ² Liberat. diac. Brev. c. 12.
— ³ Evagr. I. I. c. 40. — ⁴ Apoc. XXII. — ⁵ Liberat. Brev. c. 12.
— ⁶ Genes. II.

⁷ Apud Cone. Chalc. Act. IV. — ⁸ Chalc. Cone. Act. III. — ⁹ Eal. Act. III. — ¹⁰ Evagr. I. II. c. 2. — ¹¹ Nicep. I. XIV. c. 47. — ¹² Marc. sub Cons. Aster. et Protog. — ¹³ Menolog. die XVIII. Februar.

109. Porro idem qui legalus interfuit Ililarus, postea Leonis successor papa, in mirifico illo et nobilissimo S. Crucis Oratorio, quod ad dexteram atrii Baptisterii Constantini construxit, et magnificeissime exornavit, monumenta certaminis hujus musivo opere expressa reliquit, nimisrum S. Flaviani ex defensa fide coronam, palmarum, digna trophya, atque triumphum; eum videlicet a Diocoro et reliquis ejus satellitibus appetitus calcibus glriosum martyrium est consecutus. Erant haec et alia in pariete et testudine Oratorii musivo opere expressa: quae temporis vetustate collapsa, adeo ut pauca vix signa supererent, fuere restituta pieleuris, et quidem rudis crassaque minervae pro ratione saeculi illius, quae ob ingruentia jugiter in Italia bella una cum scientiis collapsae sunt nobiles etiam artes. Sed magno dolore piorum omnium, potissimum vero Ecclesiasticarum rerum studiosorum, adeo egregium monumentum, ipsum integrum Oratorium haud pridem sub Sixto papa solo aequatum vidimus. At vivat restituta saltem in chartis, quae cum parietibus est disjecta sub sanctae Crucis praeclaro titulo Flaviani gloria memoria in perpetuum permanstra. De egregiis vero ejusdem Oratorii ornamentis, et aliorum, que idem Ililarus papa construxit, dicemus inferius in obitu ejusdem Pontificis.

110. *Flaviani et Ibae laudes per Theodoreum.* — Non defuit qui Flaviano vineenli faustis, ex more, vocibus acclamaret, egregiisque praeconiis tantum victorem extolleret, ac prosequeretur oratione triumphum. Preslitit id sane Theodoreus scripta ad ipsum Epislola, quam velut nobilis violariae epithaphium his altigimus: sic enim se habet¹:

« Orbis lucidissimum jubar le universorum Creator et rector esse ostendit: et profundissimam obscuritatem, quam hucusque es passus in perspicuum meridianum splendorem commutavit. Et quemadmodum ignis qui apud portus accenditur, et splendet navigantibus noctu, portus indicat oslia: illa tuae sanctitatis radius illis qui pro piebate prelliantur, et mala sustinent, maximum extitit solatium, et Apostolicae fidei portum ostendit; et eos qui illum agnoscunt, letitia replevit: et eos qui illum ignorant, scopulorum illorum, qui latent, periculis liberavit. Ego vero precipue bonorum largitorem Deum laudo, divini timoris propugnatorem nactus talem, qui hominum metum propellat, et pro Evangelicis dogmatibus alacriter pericula subeat, et Apostolorum certamina hilariter suscipiat. Quapropter omnis lingua ad tuam sanctitatem celebrandam concitat. Non enim solum pietatis alumni tuae fideli pietatem et sinceritatem admirantur, sed veritatis etiam hostes tuam fortitudinem mirum in modum extollunt. Veritatis enim fulgor mendacium cedere cogitur. Haec ad te nunc scribo, cum didicerim venerabilissimum et plentissimum Hypatium Anagnosten tuae beatitudinis nutibus libenter ministrare, et frequenter tua reele facta

omni laude digna in memoriam revocare. Nos vero tuum sanctum et Deo carum caput salutantes, tuis orationibus nos confirmari precamur, ut quod reliquum est vite juxta divinas leges exigamus ». Hactenus Theodorei Epistola ad Flavianum, quam cum hic descripsimus, veluti permansuram semper sculptam amplissimis titulis columnam perspicuam cunctis ereximus.

111. Consolatus est idem Theodoreus Ibam Edessae episcopum ab iisdem impiis in eodem Ephesino Latrocincio condemnatum, et longa exilio peregrinatione fatigatum, isla ad ipsum breviter scribens¹:

« Eos qui injuria afficiuntur, non moleste ferre, sed laetari, praecepit Dominus, et ex velustis exemplis trahere et lucrari consolationis occasionem et modum. Ex iis enim qui primi nati sunt homines, usque ad hoc tempus, eos qui Dominum omnium colere, et venerari studuerunt, licet invenire, ab iis qui simul cum ipsis vitam ducebant, injuria affectos, et infinitis malis circumventos. Et horum catalogum percurrerem et ponem, si seriberem ad hominem qui sacram Scripturam minus exacte tractassel. Quoniam vero a puero in sacra Scriptura educatus et enutritus es, Deo dilectissime, superfluum duxi hoc facere. Ad illos tantum respicere precor, et ad elementissimos sacerdotes, qui eos, qui alias injuria affecerunt, lugere; eos vero qui ipsos negligunt, miserari solent, et Ecclesie tempestatem conqueri. Quod vero pro piebate mala passi sumus, gaudere et laetari debemus, et illum indesinenter laudare, qui nos in hae sorte collocavit. Et concedamus interfectoribus et honorem et voluptatem, et primatum, et gloriam miseram et infelicem: nos vero Evangelica dogmata teneamus; et cum illis, si oportuerit, quodecumque malum toleremus, et laudabilem paupertatem divitiis curarum plenis praeponamus.

« Haec autem scribo, non ut tibi consulam, vel te admoneam; novi enim fortitudinem et constantiam tuam in rebus adversis: sed potius ut meam mentem tuae dilectioni patefaciam: teque doceam, domine, quod commilitones habes, qui pro veritate libenter pericula subeunt. Haec jamdiu cum scribere vellem, non inveni cui litteras darem: cum vero nunc naclus fuerim venerabilissimum et religiosissimum presbyterum Ozam, virum pro pietate pugnantem et pro tua perfecta pietate, et seribo et amplector tuam piebatem; teque oro, ut orationibus nobis opem feras, ac litteris nos confirmes ». Hucusque ad Ibam Theodoreus.

112. Quanta enim mala ab adversariis idem passus sit Ibas postquam sententiam damnationis accepit; ipsum audi haec coram Patribus postea in Chalcedonensi Concilio exclamantem²: « Eutyches adversum me perfide (pro fide) quædam falsa confinxit, nec me in Synodus introire permisit: per quadraginta mansiones, per diversos ad invicem

¹ Theodore. Ep. xi.

² Theodore. Ep. cxxxiii. — ² Conc. Chalc. Act. x.

succedentes ordines deduxit me », in exilium scilicet : « viginti et amplius carceres mutavi, tanquam non esset carcer Antiochiae, etc. » Ita plane, dum vixit Theodosius imperator, liberum fuit Eutycheli scelerorum antesignano, quae vellet in condemnatos episcopos perpetrare ; sic fatigans eos, ut labore peregrinationis, quod sancto contigit Flaviano, extrellum emittere spiritum cogeret. Quam autem præ se tulerit Theodoretus ipse constantiam, cum eadem ex causa et ipse solum vertere coactus est, paulo inferius suo loco dicturi sumus. Porro ex his, quæ passus est Ibas, reliqua meditare quæ sanctissimi episcopi confessores ab iisdem Eutychianis hæreticis eadem ex causa damnati perpessi sunt. Ubi enim eadem inerat causa patiendi, idemque persecutor instabat Eutyches truculentus ; eadem esse illos secuta supplicia, quisque jure existimabit.

443. *Qualis haec Synodus.* — Hunc tandem consecuta est finem Synodus œcumonica posterior, quam improbatam a S. Leone Romano Pontifice jure majores nostri prædatoriam appellantur : in qua nihil nisi per vim et metum tentatum et extortum : in qua, loco sacrorum librorum, gladii atque fustes : in qua suffragiorum libertas fuit vineta catenis : in qua pro Dei laudibus auditæ sunt militum minæ : in qua perfidus hæresiarcha patronus : in qua hæresis est stabilita : in qua nullus servatus est a sanctis Patribus sancitus ordo judicii, nulla viguit censura canonum et decretorum : in qua siluerunt episcopi, clamaverunt hæretici : in qua de oppressa fide Catholica impietas triumphavit : et de manubiis lapsorum episcoporum diabolus trophya erexit, atque tandem de cede martyris superbis tyrannus Dioscoris triumphavit : de qua in universa Catholica Ecclesia auditi sunt undique gemitus, luctus, et clamor : de qua iidem ipsi qui subscripti Orientalis Ecclesiæ præsules repleti sunt undique lacrymis, semetipses erubescentes, adspectumque suorum vitantes, quod tam ignaviter fidem Catholicam prodidissent, infamem hæresiarum restituissent, et innocentissimum Flavianum una cum aliis sanctis episcopis condemnassent.

444. Triplex namque fuerat lapsorum episcoporum negatio, tripli subscriptione firmata, videbatur in restitutione Eutychetis, in confirmatione promulgata ab eo hæresis, atque demum in damnatione sanctorum episcoporum. Qui igitur metu perculti, tertio instar Petri negassent : cum ex atrio sunt egressi deterioris Anna et Caipha Dioscori, respiacente illos Domino, ut Petrus, flere cœperunt amare, adeo ut ad luctum suos omnes sibi subditos etiam provocarent : id enim Theodoretus affirmat in Epistola ad Joannem episcopum Germanieæ, quam ad finem anni hujus suo loco reddemus. Perseveravit ita in luctu lugubribus induita vestibus pallens et mœrens Orientalis Ecclesia biennii ferme temporis spatio : cum Deus haud diutius ferens vi potentium fidem Catholicam oppugnari, e medio sustulit Theodosium imperatorem, et successorem dedit maxime pium, qui prostratæ religioni manu

porrigens, eamdem in statum pristinum vindicavit. Quomodo autem haec fieri configerunt, suis opportune locis oratio patefaciet. Nunc vero quæ subsequuta fuerint, enarreremus.

445. *Theodoreti legatio et Epistola ad Leonem appellantis, aliæque ejusdem ad alios data in eodem argumento.* — Inter haec autem Theodoretus episcopus Cyri, eum audisset se a Pseudo-Synodo Ephesina esse depositum, appellans (uti Flavianus fecerat) Romanum Pontificem, quem unicum sciret esse reliquum legitimum judicem, qui perperam a Synodo facta rescindere posset : honorificam ad eum legationem misit, prosecuturus jam ipse præsens causam suam apud ipsum sanctum Leonem papam, si qui jussus erat Theodosii rescripto a sua Ecclesia non recedere, ab eodem commeatum obtinere valuisse. Legati autem ab eo missi fuerunt Hypatius et Abrahamius chorepiscopi, neconon Alypius archimandrita, quem illum putamus, cuius idem Theodoretus¹ meminit in libro sanctorum Patrum Deum amantium in Marciano. Ornavit insuper eamdem legationem pluribus Epistolis, atque in primis ad ipsum Romanum Pontificem istis verbis² :

446. « Si Paulus³ præceo veritatis, tuba sanctissimi Spiritus, ad magnum Petrum cucurrit, ut iis qui Antiochiae contendebant, ab ipso afferret solutionem : multo magis nos, qui abjecti sumus et pusilli, ad Apostolicam vestram Sedem currimus. Vobis namque per omnia primos esse convenit. Multis enim, quibus superiores estis, ornatur vestra sedes. Alias siquidem urbes ornat vel magnitudo, vel pulchritudo, vel multitudo eorum qui inhabitant : nonnullas autem privata dona quædam illustrant spiritualia : vestræ vero redundantem bonorum copiam dedit is, qui est bonorum largitor. Ea est enim omnium maxima et præclarissima, et quæ præest orbi terrarum : et eorum qui inhabitant, abundat multitudine. Accedit his quoque quod qui rerum potitus peperit imperium, propria sua appellatione eos quibus imperat, impertiit.

447. « Præcipue autem et insigniter eam exornat fides, et fide dignus testis divinus Apostolus, qui clamat⁴ : Fides vestra annuntiatur in universo mundo. Si autem divinae prædicationis statim susceptis seminibus, mirabiles hos fructus, et tam uberes tulit : quænam ad eam, quæ nunc in ea versatur, pietatem laudibus celebrandam sufficerit oratio ? Habet autem communium quoque Patrum et veritatis doctorum Petri et Pauli sepulera, quæ fidelium animas illuminant. Horum autem beatissimum par et plane divinum exorlum quidem est in Oriente, et radios omnem in partem emisit : in Occidente autem prompto et alacri animo vitæ suscepit occasum, et nunc illinc orbem terræ suis radiis illustrat. Hi vestram sedem effecere magis illustrem : ea est vestrorum bonorum colophon.

¹ Theodoret. lib. SS. Patr. c. 3. — ² Theodoret. Ep. cxiii. —

³ Act. xi. — ⁴ Rom. i.

Illorum autem Deus nunc quoque sedem claram insignemque reddidit, cum vestram sanctitatem in ea collocaverit, quae radios fidei Orthodoxæ emilit. Atque hujus quidem possunt multa quoque alia inveniri indicia: sufficit autem et vesler zelus in nefandos infamatosque Manichæos, quem vestra nuper sanctitas aperuit, ostendens vestram in Deum pietatis studium.

118. « Satis sunt etiam quæ nunc a vobis scripta sunt ad significandum vestrum characterem Apostolicum. Incidimus enim in ea quæ scripta sunt a vestra sanctitate de suscepta a Deo Salvatore nostro humanitate; et quæ accurate et perfecte scripta essent, admirati sumus: ubruinque enim simul declarant, et aeternam Unigeniti ex aeterno Patre divinitatem, et quæ erat ex semine Abrahæ et David humanitatem: et quod quæ sumpta erat natura, nobis similis, erat in omnibus, solum autem erat dissimilis, quod ab omni peccato permanerit alienus; quando quidem id non a natura, sed ab animi instituto et libero arbitrio nascitur. Habant autem hæc quoque scripta, quod unus quidem est unigenitus Dei Filius; est autem ejus divinitas impenetrabilis, immutabilis, et in quam non eadit alteratio, sicut is qui genuit eum Pater, et sanctissimus Spiritus: et ideo patibilem suscepit naturam, quandoquidem in divinam naturam non cadit passio, ut suæ carnis passione largiretur impassibilitatemque in ipsum credidissent. Hæc, et quæ sunt his similia, scripta continebant. Nos autem spiritalem admirati sapientiam tuam, quæ per vos locuta est, sanctissimi Spiritus gratiam laudamus: hortamurque, rogamus, obsecramus, et supplicamus sanctitati tuæ, ut quæ tempestate agitantur, Dei Ecclesiæ opem feras.

119. « Nam cum per ea quæ a vestra sanctitate Ephesum scripta sunt, sperassemus fore, ut sedarentur fluctus: in graviorem tempestatem incidimus. Justissimo enim Alexandrino presuli non sufficiat iniqua atque adeo injustissima depositio sanctissimi et religiosissimi Constantinopolitani episcopi domini Flaviani, nec ejus explevit animum similis cedes aliorum episcoporum; quin etiam me quoque absentem calamo similiter jugulavit, cum me nec in jus vocassel, nec presentem judicassel, nec quid de suscepta a Deo et Salvatore nostro humanitate sentirem; interrogasset. Atque homicidas quidem, et sepulcrorum effossores, et eos qui aliena cibilia violaverint, non prius condemnant judices, quam ipsi accusationem confessione sua confirmaverint, vel ab aliis qui in divinis legibus est edocitus, triginta quinque dierum spacio remotos condemnaverint, ut voluit. Et nec hoc solum fecit, sed etiam anno superiore, cum duos viros, qui in morbum Apollinaris inciderunt, illueque excurrerant, et calumnias in nos contexuerant, excitasset: nos in Ecclesia notavit anathemate, idque cum ad eum ego scripsisse, et quæ sentio litteris significassem.

120. « Ego autem Ecclesiæ quidem defleo tempestatem, quietem autem amplector. Nam cum viginti sex annis ab universorum Deo creditam Eccle-

siam per vestras preces rexerim: non tempore beatissimi Theodoti Orientis presulis, non tempore illorum qui ei in sede Aniochena successere, quantumvis levem subii reprehensionem: sed mihi divina opem ferente gratia, plusquam mille animas liberavi a morbo Marcionis, multas autem alias a secta Arii et Eunomii adduxi Christo Domino: et ut in octingentis Ecclesiis pastor essem mihi sorbito obligit (tot enim parvicias habet Cyrus) in quibus per vestras preces ne unum quidem remansit zizanum, sed ab omni errore haeretico liberatus fui grex noster. Novit qui omnia intuetur, quot a nefariis haereticis lapides in me immissos sustimerim, quam multa in multis Orientis civitatibus certamina suscepimus adversus Gentes, adversus Judæos, adversus omnem haereticorum errorum. Et post tot sudores et labores, nec in jus quidem vocatus, sum condemnatus.

121. « Ego autem Apostolicæ vestrae Sedis exspecto sententiam: et supplico et obsecro vestram sanctitatem, ut mihi appellanti justum vestrum et rectum judicium, opem fera; et jubeat ad vos accurrere, et ostendere meam doctrinam vestigia Apostolica sequentem. A me enim scripta sunt alia quidem ante viginti annos, alia vero ante decem et octo, alia ante quindecim, alia ante duodecim, parlim quidem adversus Arianos et Eunomianos, partim vero adversus Judæos et Gentes, partim vero adversus Magos, qui sunt in Perside, alia rursus de universa ac generali providentia, alia rursus a me per divinam gratiam sunt explicata de Theologia et divina humanæ naturæ susceptione, et scripta Apostolica, et Propheticæ predictiones: et ex eis facile scire potest, an servaverim reclam atque inflexam fidei regulam, an rectitudinem ejus transilierim.

122. « Sed supplicationem meam, quæso, ne respuatis, nec miseram meam canitatem despiciatis, quæ post tot labores affecta est contumeliis. Ante omnia autem rogo, ut sciā a vobis, an in injusta hac depositione me oporteat acquiescere, an non. Vestram enim exspecto sententiam: et si judicatis me stare asseritis, stabo, nec ulli deinceps homini molestiam exhibebo: sed (quod flecti non potest) Dei et Salvatoris nostri exspectabo judicium. Mihi autem (ut Dominus Deus est testis) nec honor curæ est, nec gloria, sed tantum scandalum quod factum est, quod multi ex simplicioribus, et maxime qui ex diversis haeresibus a nobis capti sunt, sedem eorum qui nos condemnaverunt, attendentes, existimabunt nos forlasse haereticos; ut qui quod sit rectum perfectumque dogma videre nequeant.

123. « Quod autem cum tot annis fuerim episcopus, non dominum (domum) possederim, non agrum, non obolum, non sepulcrum; sed sponte electam amplexus sim paupertatem; et que nobis a parentibus obvenerant, post illorum mortem statim distribuerim, norunt omnes qui in Oriente habitant. Ante omnia autem supplico vestro sacro et Deo amico capili, ut precum mihi præbeat auxi-

lium. Hæc per religiosissimos presbyteros Hypatium et Abrahamum chorepiscopos, et Alypium præsidem eorum qui sunt apud nos monachorum, vestram docui sanctitatem : quandoquidem ne ad vos venirem, me imperatoris litterarum vincula retinuere. Sicut ergo alios, rogo etiam sanctitatem vestram, ut eos paterne afficiat, et inflexas aures benevolas eis præbeat ; et quæ calumniis et temere oppugnatur, senectutem meam vestra dignetur cura ac providentia ; et ante omnia fidei, cui insidiæ tenduntur, omnibus viribus curam gerat ; et Ecclesiis paternam suam integrum conservet hæreditatem : ut pro his quoque remunerations accipiat sanctitas vestra a liberali et munifico Deo ». Hactenus Theodoreti appellantis ad Apostolicam Sedem, ad ipsum Leонem papam Epistola : ex qua quidem perspicuo videoas, contrectesque manu, unum semper fuisse Hierarcham in Ecclesia, ad quem passi injuriam vel a suis episcopis, aut a comprovincialibus, sive oecumenicis Conciliis, omnes confugiant.

124. Sed quid per eosdem legatos ad Renatum presbyterum cardinalem tituli sancti Clementis, una cum Juliano et Hilario legatione functum in Ephesino Concilio hoc anno celebrato, idem Theodoretus scripsit, dignum est recensere : siquidem perfunctos ab eo in dicto Concilio Ephesino adversus ingruentem impietatem labores in memoriam revocat, et perpetuis monumentis testata reliquit quæ desiderantur in publicis Actis, haud dubium malitia Dioscori vel prætermissa, vel dempta. Prodimus hanc, sicut alias Theodoreti Epistolas, ex thesauro Vaticane bibliothecæ, ex quo volumen Theodoreti Epistolarum (ut superius diximus) magno horum temporum rerum gestarum cognitionis emolumento, latino sermone quam fidelissime redendum curavimus a nostro Federico Metio utriusque linguae peritissimo : inter quas cum aliquæ sint quæ ad hanc legationem spectant, haud cunctabimur pro rerum gestarum scientia, hic tibi describere. Ad Renatum igitur S. R. E. presbyterum Cardinalem data sie se habet Epistola¹ :

125. « Cognovimus calidum et ferventem ac justum tuæ pietatis zelum, ac justissimam et legitimam auctoritatem, qua usus, domine, ea quæ Ephesi audacter gesta sunt, arguisti, et repressisti. Non autem nos soli hæc didicimus, sed in universam terram tuæ rectitudinis sonus exivit, et omnes celebrant justitiam, zelum, auctoritatem, et majestatem, et quas minas tu comminatus sis adversus reprobos et pravos homines, vel adversus iniuriam illam. Et hæc fecit tua pietas, cum unicam tantum cædem videris : si vero alias etiam vidisses, quæ post tuam profectionem sentie sunt, fortasse Phinees illius zelum fuisse imitatus.

126. « Unus vero ex illorum numero qui fuerunt damnati, etiam ego sum, cui per litteras imperatoris illuc accedere fuit interdictum, et absens

fui damnatus. Post enim sex et viginti episcopatus annos, post magnos et sexcentos labores, post certamina pro pietate gesta, postquam omnium Salvatori adduxi multas hæreticorum myriadas a primo errore revocatas, me sacerdotio privarunt : ejiciunt etiam e civitatibus, neque senectutem veriti, neque canitiem in pietate nutritam. Hac igitur de causa tuam oro sanctitatem, ut persuades sanctissimo ac beatissimo archiepiscopo, ut Apostolica utatur auctoritate, et præcipiat ad vestrum convolare Concilium. Habet enim sanctissima illa Sedes omnium per orbem Ecclesiarum ducatum et principatum multis quidem de causis, præcipue vero, quod hæretica Iabe immunis permanit; et nullus qui contraria sentit veritati, in illa nunquam sedet, sed Apostolicam gratiam integrum et immaculatam servavit.

127. « Quæ enim a vobis decernuntur, contenti his erimus, et illis acquiescemos, quæcumque illa fuerint, vestro justo judicio confisi. Et rogamus, ut ex iis quæ scripta sunt, judicium proferatur. Plures enim quam triginta scripsi libros adversus Arium et Eunonium, adversus Marcionem, adversus Macedonum, adversus Gentes, adversus Judeos. Exposui etiam divinam Scripturam : et facile est, quicumque voluerit, discere quod Apostolica vestigia sunt secutus, unum Filium prædicans, ut unum Patrem, et unum Spiritum sanctum, unam Trinitatis divinitatem, unum regnum, unam potentiam, immortalitatem, aternitatem, immutabilitatem, impenitabilitatem, unam voluntatem, perfectam Domini nostri Iesu Christi deitatem, perfectam humanitatem propter nostram salutem assumptam, et pro nobis morti traditam. Non aliud novi Filium hominis, aliud Filium Dei, sed eundem, Filium quidem Dei ut Deum a Deo genitum, Filium autem hominis propter assumptam a semine Abraham et David servi formam. Hæc et his similia frequenter doceo : hæc etiam in litteris sanctissimi et beatissimi archiepiscopi domini mei Leonis scripta inveni, et omnium Dominum laudavi quod Apostolicis ejus dogmatibus consona sentio. Meas igitur preces suscipite. Hac enim de causa Deo dilectissimos presbyteros Hypatium et Abrahamum chorepiscopos, et Alypium monachorum qui apud nos sunt præfectum ad tuam Dei dilectionem misimus et destinavimus, vita quidem celebri ornatos, qui etiam coram diligenter vos docere valeant, quæ nostræ humilitati contigerunt ». Hactenus ad Renatum Theodoreti Epistola ; quam una cum aliis ipsius litteris eodem argumento conscriptis, hoc anno datam esse, ex eo liquido palet, dum numerat annos sedis sue viginti sex, sicut et in Epistola ad S. Leonem Pontificem. Cum enim (ut dictum est late superius) ipse creatus fuerit episcopus anno Domini quadragesimo vicesimo tertio ; si huic numero viginti sex annos addas jam ad præsentem annum quadragesimum quadragesimum nonum pervenies.

128. Eodem quoque argumento extat ejusdem

¹ Theodoret. Ep. cxvi.

Theodoreti Epistola ad Florentium¹ episcopum in commendatione legalorum, qua et hortatur eumdem ad defensionem fidei. Quisnam iste Florentius fuerit, nos quidem latet. Est ejus Epistolæ exordium : « Non omnino dereliquit Dei et Salvatoris nostri gratia humanum genus, etc. » Addidit his insuper aliam ad Romanæ Ecclesie archidiaconum per breve Epistolam istis quidem verbis² :

« Gravissima tempestas nostris est exorta Ecclesiis : qui vero Apostolicam tueruntur fidem, tuam sanctitatem facilem et promptum habent portum et tranquillum : non enim solum propugnatis Evangelica dogmata, sed etiam quæ contra nos injuste facta sunt odio habent. Cum enim nos procul abesseamus, triginta quinque videlicet mansionum et dietarum iter, condemnaverunt ut voluerunt, justissimi scilicet judices. Et præter eam, quæ a præsentia Dei et Salvatoris nostri usque hodie viguit, cum dereliquerint doctrinam, introduxerunt novam quamdam et spuriam, et omnino contrariam Apostolorum traditioni : et eos qui veterem disciplinam et doctrinam et dogmata tuerentur et sequuntur, inseclantur aperte.

429. « Dignare igitur, Deo dilectissime, zelum accendere sanctissimi in omnibus et beatissimi archiepiscopi, ut etiam Orientis Ecclesie vestra fruuntur protectione, et præcipue fidem defendere a saeris Apostolis omnibus traditam, et integrum et inviolatam paternam sorlem et hereditatem custodire, et imminentem nebulam dissipare, et pro tenebris puram serenitatem efficere ; et quæ contra nos facta est cædes, arguere et castigare. Decet enim tuam beatitudinem, ad alia sua publice gesta opera hunc zelum etiam adjicere ». Haec ad archidiaconum Romanæ Ecclesie Theodoretnus : quibus vides præstantem Romani Pontificis auctoritatem in orbis totius Ecclesias. Haud tamen frustra ad Sedem Apostolicam Theodoretnus appellasse cognoscitur : nam ab ipsa et absolutus est, et in sedem restitutus, ut appareat ex Actione prima Concilii Chalcedonensis ; sicut et Eusebius Dorilæ episcopus, qui Romanum venit, et a sancto Leone papa itidem in sedem suam restitutus pariter fuit, ut constat ex eadem Actione prima ejusdem Concilii. Privilegium quidem solius Ecclesiae Romanae esse reperitur, ut depositus a Synodo episcopus absque alia Synodo majoris numeri restitui possit per Romanum Pontificem : quod aliis sedibus incoherens fuisse liquet; nimirum, ne depositus in Synodo episcopus ab alia non majoris numeri Synodo restitui queat.

430. Quod vero ipsi Theodoreto Romam, ut optabat, se conferre ad judicium non licet, eo quod litteris Theodosii imp. (nt dictum est) vetitus esset e sua civitate recedere : ad Anatolium patrium Constantinopolim scripsit Epistolam, qua post plura hæc quæ ad suam profectionem in urbem instituendam pertinent, habet, cum rogal eum ut ab imperatore proficisciendi licentiam obtineat³ :

« Tuam magnificentiam oro, ut hanc gratiam a triumphatore imperatore obtineas, ut ad Occidentem accedam, et ab illis Deo dilectissimis et sanctissimis episcopis judicer : et si vel minimum quidem fidei regulam transgressus esse ipse repertus fuero, in ipsum maris profundum projiciar. Si vero neque has nostras suscepit preces, liceat mihi per eum, nostrum incolere monasterium, quod Cyro abest centum viginti passuum milliaribus, et Antiochia septuaginta quinque, et ab Apameensium civitate tribus millibus : hoc quidem, si fieri potest, prius gratissimum mihi erit : sin minus posterius mihi concedi per tuam celsitudinem oro, etc. » Adjicit ad eundem Anatolium¹ aliam Epistolam, qua pluribus commendat sancti Leonis papæ Epistolam ad Flavianum de fide Catholica datam, cui in omnibus se consentire profitetur et gaudet.

431. Sunt et aliae plures ad diversos datae ab ipso Theodorelo eodem argumento his diebus Epistolæ, quæ omnes haud dubium ab eo scriptæ sunt antequam a Theodosio imperatore pro confirmatione Pseudo-Synodi Ephesinae promulgatum esset edictum, quo inter multa auditu execrabilia, ipsius Theodoreti, perinde ac Nestorii atque Porphyrii, scripta fuerunt omnino vetita, incendioque damnata : Si enim ante datas a se superiores litteras fuissest ejusmodi sanctio promulgata, quales putas clamores dictis litteris edidisset, et lugubres querelas iisdem intexusisset? Edidit quidem eam sanctionem Theodosius imperator Eutychianorum artibus circumventus, in primis vero eorumdem antesignani Chrysaphii : qua omnem gloriam, quam ob pietatem hactenus sincere servatam ipse Theodosius fuerat conseculus, penitus labefactavit. Sed jam ipsum audiamus edictum, quod sic se habet² :

432. *Edictum Theodosii pro Pseudo-Concilio Ephesino.* — « Olim quidem prius Nestorius, qui fuit Constantinopolitanus episcopus, nova et pestifera, præter illa quæ tradita sunt, tentans inducere dogmatum Christianorum pure et Orthodoxæ fidei contraria, a sancta Synodo est ejectus, quæ Ephesum ex universo orbe, principali sanctione convenit. Quæ sancta Synodus pariter confirmavit etiam Catholicam fidem ab episcopis qui Nicæa congregati sunt traditam. Et nos confirmantes quæ salubriter instituta sunt ab eodem sancto Concilio quod Ephesi congregatum est, generalem promulgamus legem, quæ tam prædictum Nestorium, quam eos qui similia sapient, damnat; præcipiens ne Christiano saltem nomine censerentur, sed ut Simoniani potius vocarentur, quoniam blasphemiam Simonis dilexerunt : definivimus enim cæteris eos debere ultionibus subjacere, quas continent præfata præceptio.

433. « Quoniam vero præsenti tempore, dum post illam jampridem quielæ essent Ecclesiæ, Flavianus Constantinopolitanus episcopus, et Eusebius alter episcopus, perniciosas seditiones sequendo, Nestorii schismata Ecclesiis injecerunt: præcepimus

¹ Theodoret. Ep. cxvii. — ² Ibid. Ep. cxviii. — ³ Ibid. Ep. cxix.

¹ Theodoret. Ep. cxxi. — ² Conc. Chalc. Act. iii.

rursum in ejusdem civitatis Ephesiæ sanctissimam Ecclesiam utique denuo convenire Concilium, ut cum omni subtilitate, vera fide firmata, a sanctis Ecclesiis injecta per eos hæresis anferretur. Haec ipsa igitur sancta Synodus definitivit, obtinere quidem fidem, que Nicaeæ a trecentis decem et octo Patribus tradita est : excludi vero ab episcopatu non solum Flavianum et Eusebium, sed et Dominum qui fuit Antiochenus episcopus, et Theodoretum, et alios quosdam, qui eadem præfatae hæreseos cæcitate participant, et ob hoc sacerdotalibus indigni sunt sedibus. Et nos igitur ejusdem sanctæ Synodi decreta laudamus atque firmamus, hanc Orthodoxam fidem putantes atque nominantes, quæ a trecentis decem et octo Patribus exposita est, et firmata in sanctis Conciliis quæ Ephesi congregata sunt.

434. « Ut vero et in reliquum tempus perfectissima fiat totius solutio quæstionis : jubemus, ut in omni orbe terrarum huic ipsi fidei, quæ in Nicaea prolata est, undique episcopi universi subserbiant per metropolitanos singulorum locorum, et hoc ipsum nobis per proprias eorum litteras intimetur. Omnino autem nullus, qui Nestorii et Flaviani et eorum qui ejusdem sententia detinentur, ullo modo episcopus ordinetur. Sed etsi quis jam maligno pervenit est ordinatus, aut si quis de cætero per concursum fuerit, simulationemque proiectus ; hic Orthodoxorum projiciatur decreto Pontificum. Et nec usque ad verbum eidem sanctæ fidei vel adjiciatur aliquid vel dematur. Sed nec habeat aliquis, vel legat, aut transcribat, proferatve Nestorium, vel terniones ejus, aut codices noxios, et maxime quos contra solas Porphyrius edidit Christianas litteras, neque Theodorei scripta : sed quicunque hujusmodi codices habet, publice illos proferat, et cunctis videntibus igni tradantur.

435. « Et eos qui hanc religionem colunt, vel doctores eorum, nullus neque in civitate, neque in agro, neque in suburbio suscipiat, neque eos secum patiatur habere consessum : alioquin rebus ejus publicatis, ipse perpetuo exilio relegabitur, quisquis hoc egerit, vel qualislibet extiterit, vel quisquis codices habuerit interdictam fidem Nestorii ac Theodorei continentem, ut interpretationes eorum, qui vocantur sermones allocutorii, sive traditiones, iisdem tormentis subjaceat ; vel si ea quæ ab illis composita, alterius nominis fuerint prænotata ». Hactenus Theodosii edictum, Eutychianorum arte compositum, quo sub specie confirmandæ Nicænae fidei damnantur immeriti, probaturque posterior æque ac prior Synodus Ephesina, ac proinde Eutychiana hæresis validatur. In hec plane præcipitia feruntur, qui privatis indulgent affectibus, et incauti ipsi cæci cæcorum ducibus dirigendos imprudenter sese committunt.

436. *Theodorei injuste damnati Epistolæ, liberrime adversarios objurgantis, et Catholicam fidem propugnantis.* — Ali qui tanta passus Theodorus, nempe damnationem, sedis abrogationem,

exilium (ut ipse testatur in Epistola ad Anatolium¹) scriptorumque ex imperatoris edicto jacturam, numquid inserviens temporis tacuit, vel turpiter adulatus, liberationem suppplex ab auctiis imploravit? minime gentium : imo ipse ferme solus adversus nefandos hæreticos exclamare auditus, et vehementius quam par esset, id facere visus est Uranio Emesæ episcopo ejus pernecessario : qui cum, ut ficeret, ipsum Theodoreum admonuisset, audi quodnam ab eo responsum per litteras accipere meruit² :

437. « Quod litteris quidem conjuncti simus, qui jam animis conjuncti eramus, pergratum mihi fuit. Non animadverteram tamen, quod non sint hujusmodi verba tua. Si enim salutationis causa tantum a te dicta sunt, non agre fero quod dictum est : si vero consilii memoriam revocas, silere admonendo, et ea quæ dicitur œconomia et dispensatione uti, nos gratiam habemus, admonitionem tamen non accipimus. Divinus enim Apostolus³ contraria præcipit : Insta opportune, importune. Et Dominus⁴ etiam noster huic præconi similia mandat : Loquere, et ne taceas. Neenon Isaías⁵ : Exclama potentia tua, et ne desinas. Et Moysi⁶ : Descendens, testifica populo huic. Et Ezechieli⁷ : Speculatorum dedi te domui Israel : si autem annuntiaveris impio ; et quæ sequuntur : superfluum est enim doctis viris orationem in longum protrahere. Nos igitur non pavescimus, forti dum suus animo, sed potius letamur et exultamus, et laudamus eum, qui his malis nos dignos fecit : eos etiam qui hujusmodi certaminibus sunt exerciati, ut idem faciant, precamur. Si enim dicunt nos Apostolicam regulam fidei minus observare, sed declinare ad dexteram vel ad sinistram : odio nos prosequantur, et cum adversariis et inimicis nostris contra nos stent : si vero rectam Evangelicæ prædicationis doctrinam nos sequi, testimonium ipsi perhibent ; ad ipsos clamamus : Stale etiam et vos succineti lumbos vestros in veritate, et calceati pedes in præparatione Evangelii pacis : et quæ sequuntur. Aiunt enim virtutem non solum temperantiam, justitiam, et prudentiam, sed etiam fortitudinem esse, et per hanc illas etiam dirigi. Justitia enim in bello adversus injustitiam indiget fortitudine ; et temperantia auxilio fortitudinis cum utitur, vincit intemperantiam. Haec igitur de causa omnium Deus Prophetæ dixit⁸ : Justus autem meus fide vivit : et si subterfugiat, non gaudebit anitua mea in ipso. Subterfuge vero, pusilliinitatem appellavit. Tuere igitur, o carum caput, Apostolica dogmata. Veniet⁹ enim jam qui venturus est, et non tardabit, et reddet unicuique secundum opera sua. Transitenim¹⁰ figura mundi hujus, et apparebit rerum veritas ». Hactenus ad Uranium episcopum Theodoretus.

438. His itle acceptis litteris, alias reddidit amoris quidem plenas, et indices suæ erga sana dog-

¹ Theodoret. Ep. cxxix. in fin. — ² Ibid. Ep. cxxii. — ³ 2. Tim. iv. — ⁴ Luc. ix. — ⁵ Isai. xl. — ⁶ Exod. xix. — ⁷ Ezech. iii. — ⁸ Hab. ii. — ⁹ Hebr. x. — ¹⁰ 1. Cor. vii.

mala sineeritatis et zefi : addidit et eulogias, quibus in exilio positus Theodoreus paupertatem, quam patiebatur, sustentere valeret : quas licet ab aliis renuisset accipere ipse paupertatis voluntarius eulogio, grato accepit animo, eidemque breves litteras reddidit, dignas quidem digno fidei Catholice defensore : quibus nunquam hactenus editis tu primus, lector, frueris : indignum enim esse putamus, labores et preclaras virtutes in tanto confliuctu Orthodoxorum pugilum silentio sepultas prætermittere, et non potius undique diligenti pervestigatione quæsitas, in medium spectandas exhibere. Accipe igitur quas secundo reddidit Uranio Emeseno episcopo litteras Theodoreus¹ :

139. « Et longa fuit Epistola, et jucunda, et amoris vehementiam et veritatem indicavit, et tanta me lætitia replevit, ut minime ipse animadvertebam, quod alia sit (ut inde cognovi) prioris Epistolæ procœmii sententia. Litterarum enim sententiae ignoratio, fraternalæ dilectionis thesaurum demonstravit, et fidei perspicuitatem declaravit, et pietatis zelum significavit. Et Prophetæ quidem verba et tentationes inter nos distribuimus : tua quidem pietas verba sumpsit; nos vero fluctibus et temptationibus agitamus; et adversus eos qui naviculam remis impellunt, una cum illo clamamus : Qui custodiunt vanitates et mendacia, misericordiam suam dereliquerunt. Concedat autem Dominus noster et illius, ut nos e profundo emergamus, et a cete liberemur. Si vero fluctus fervens et vehemens duraverit : speramus etiam hoc pacto a divina Providentia non fore derelinquendos : et experientia discere, quod virtus² ejus in infirmitate perficitur. Pericula enim nostra imbecillitate metitus est. Divinum enim illum Prophetam³ omnes qui simul navigabant, in mare projecerunt : mihi vero etiam tuae pietatis solarium præbuit, ac aliorum etiam Deo dilectorum hominum : quos mirabilis illius Onesiphori⁴ benedictionem obtinere una cum tua dilectione precor; quia catenam meam non erubuistis, sed passionum, quas ipse pro fide passus sum, socii mihi fuistis. Id quidem certo scito, o domine, quod cum alii Deo dilectissimi episcopi eulogias mihi misserint, illas minime accepi: non quod iflos qui eas miserunt, contempserim; sed quia adhuc ab eo necessarium vietum habemus, qui etiam corvis abundanter illum largitur: Tuæ vero pietati nihil tale feci: revera enim vicit amoris fervor eam quam hucusque habui sententiam. Quod enim ex quo nobis consuetudo crevit, amor etiam vehementior fuerit factus, tua Deo dlecta anima certo sciat ». Hæc ad Uranium Theodoreus: qui tunc exul enram gessit exufum episcoporum ejusdem eatenæ consortium: quod intelligere possumus ex perbrevi illa Epistola, quam ad Alexandram clarissimam feminam dedit his verbis⁵:

140. « Accepi paulo ante tuæ gravilatis litteras:

et cum didicerim qua pro nobis usa es diligentia, gratias habui, et omnium Dominum rogavi, ut praesentia tibi custodiat bona, et majora addat, et futurorum et æternorum gloriam largialtur. Credimus autem ipsum exaudire relegatos, et hos multo magis, qui propter ejus divinam doctrinam hanc sustinent pœnam. Itæ per episcopos Deo dilectos ad te scribo, te in primis orans, ut eorum curam suscipias: pro Evangelica enim fide et Ecclesiarum pace hanc longam sustinent peregrinationem ». Hæc ad Alexandram Theodoreus.

141. Nactus est autem in his suis ærumnis adjutorem Sporatum comitem domesticorum, qui nihil penitus verens Chrysaphium, cuius arbitrio imperator Theodosius movebatur, Theodorei suscepit patrocinium. Quisnam autem adeo pietate insignis Sporatus iste fuerit, nihil præterea quod de tanto viro dicamus, invenimus, nisi quod ob excellentiā probitatis sinceræque fidei Orthodoxæ meruit sedere iudex cognitor una cum aliis præstantissimis viris in Concilio Chaledonensi, ut ejus Acta declarant. Quod præterea iste præ cæteris animose patrocinium Theodorei suscepit, inde arbitror accidisse, quod præ cæteris ipse sciret, quam revera idem Catholicus esset. Licet enim post restitutam Ecclesiae pacem, Cyrilli tempore, idem Theodoreus apud Catholicos omnes, præsertim vero Constantinopolitanos versatus sciretur esse Orthodoxus, et communicare cum Orthodoxis, haud tamen contractam semel ex pristina societate cum Nestorio maculam diluere valuit. Sicuti enim Paulo olim persecutori accidisse scimus: qui licet ad Christum conversus esset, ac pro fide Christi multa certamina subiisset, et in extrema pericula incidisset; tamen (ut Acta habent Apostolorum¹) cum Hierosolymis vellet se conjungere discipulis, haud ad miserunt timentes et non credentes quod esset discipulus: ita, inquit, Theodoreto evenit, qui licet a Nestorii societate penitus descivisset, Catholicisque conjunetus esset, et pro Catholicæ fide verbis scriptisque strenue laborasset, timor tamen prudentiores tenebat, num ista ipse ex animo faceret, vel lupus intus latens ovem extrinsecus præ se ferret.

142. Solvit autem ipse omnes hujusmodi insidentes animis ambiguitates, ubi ad eundem Sporatum comitem misit Constantinopolim historicam tractationem contra Nestorium, qua simul docuit seculari se sincere fidei veritatem: est ejus exordium: « Cum universus orbis jam paulatim rueret, etc. » primum enim locum obtinet inter ipsius Theodoreti Epistolæ, meritoque præ foribus collata, quo eam legentes statim intelligerent, pollere auctorem fidei Catholicæ, absterrisseque penitus inustam olim ex Nestorii consortio notam: quod quidem ipsum aliis quoque litteris ad diversos datis idem Theodoreus frequentissime præstítit. Sporatus igitur inter alios plenissime certior redditus

¹ Theodoret. Ep. cxxiii. — ² 2. Cor. II. — ³ Jo. I. — ⁴ 2. Tim. II.
— ⁵ Theodoret. Ep. c.

¹ Act. IX.

sincerae fidei Theodorei eumdem ut vere Orthodoxum, quibus valuit, est prosecutus officiis : eius rei gratia, grates debilas reddilurus idem Theodoreus ad ipsum perbrevem ejusmodi Epistolam dedit, indicem ejusdem Sporatii pietatis : sic enim se habet¹ :

143. « Theodoretus episcopus Cyri, Sporatio (Sporadio) comiti.

« Tuæ magnificentiae litteræ magnopere me sunt consolatae : longe autem majorem letitiam meam reddidit Deo dilectissimus presbyter et monachus Jamblichus, ferventem tunum zelum cum nobis narraverit, et quo teneris circa res divinas studio, et tuam erga nos animi propensionem. Ego vero cum hæc didicerim, et gloriostissimi et Christo dilecti domini Patricii, quos pro nobis agones et labores sustinet, audierim, Apostolicam benedictionem vobis pronuntio, quam B. Onesiphorus a sancta illa lingua Apostolica obtinuit² : Tuæ familiæ Dominus misericordiam largiatur : det misericordiam Dominus domui tuæ, quia sœpe me refrigeravit, et catenam meam non erubuit : det tibi Dominus invenire misericordiam a Domino in illa die. Haec vobis precor, licet majoribus malis veritatis hostes me (ut putant) concilcent. Ad præstidam enim mercedem respicere et inlueri edocti sumus. Et hoc unum sciat tua magnitudo, quod cum pietate etiam mors nobis jucundissima, et extremæ orbis partes. Ecclesiarum tantum tempestas et turbo nos turbat quem universorum Dominus solvere et sedare potest ». Hactenus ad Sporatum comitem Theodoreus. Qui plane quicquid tempore oecumenici Concilii Ephesini deliquit, aucto tenore in hoc tumullario. Ephesino celebrato Conventu persolvit, stans ante alios in suscepto certamine indefessus fidei Catholicæ propugnator. Quo quidem officio naviter impleto, et munere integre persoluto, non solum priores delevit ex Nestorii contagio aspersas maculas, sed desuper illas jam ablutas superindueens opere Phrygio victoria signa, aureas palmas, palmatam inde sibi ad triumphum tunicam preparavit. At de Theodereto modo satis.

144. In Synodo Romæ habita a Leone, Ephesina Acta destruuntur. — Sed jam res Occidentalis Ecclesiæ invisamus. Quid in tanto Catholicæ fidei naufragio, qui clavum tenebat, Romanus Pontifex S. Leo? Ul haec sciamus, opus est ut singillatim res ab eo hoc anno gestas ex suis ipsius Epistolis intelligamus. Ac primum quidem de eo illud occurrit : quod dum adhuc dubius ejusdem Ephesini Conventus penderet exitus, pendebat et ipse animi anxius, ne (quod jam longe fuerat odoralus) fides Catholicæ circumventa fraudibus perditorum hereticorum, detrimentum aliquod pateretur. Illic ipse primum, cum quæ Ephesi agerentur, penitus ignoraret, de futuro eventu sollicitus, tertio idus Augusti, biduo post illa habita ibi scelerata comitia, ad S. Flavianum Constantinopolitanum episcopum litteras de-

dit, dolens in primis, quod cum immensæ molis opus agitaretur, in quo fides Catholicæ magno discrimine laboraret, ipse nihilominus diutius siluisset : denum eum admonuit viriliter atque strenue agere. Est earum exordium¹ : « Auget sollicitudinem nostram taciturnitas tua, etc. » Ac rursus ad eumdem scripsit, cum Hilarius diaconus legatus fuga lapsus Romam pervenisset, et ab ipso de eo quod Flaviano ante ejus discessionem contigisset certior reddilns esset : cum hæc panis ad ipsum scribens vicesima nona mensis Septembris, certo tidoque nuntio datis litteris significavit² :

145. « Quæ et quanta dilectio tua pro Catholicæ fidei defensione patiatur, per diaconum, qui ab Epheso furlim est lapsus, cognovimus. Et licet magnificens Deum, qui te gratiæ sue virtute confortat ; necesse est tamen nos dolere eorum ruinas, per quos veritas impugnatur. Quia vero providentia Dei semper suis necessarium præstat auxilium : seire debet fraternitas tua, nos pro communi causa nihil eorum, quæ agenda sunt preterire ; ut primus ad ea, que universitatí fidelium prosint, pervenire mereamur. Sin est, ut fortiter interim dilectio tua toleret, quæ sibi ad aeternam gloriam non dubitat profutura. Per aliorum sane brevis hujus Epistole fidei sermone poterit enarrare, quicquid illud est, ad quod, adjuvante Domino, studio fidei et charitatis intendimus. Dat, tertio kalend. Octobris, Aetio et Protogene viris clarissimis cons. » Ita quidem Leo, nuntio magis credens secreta, quam litteris, quod timeret ne ille ab adversariis Flavianum ensludentibus interciperentur.

146. Sed quænam ista, quæ litteris minime committenda putavit? illud nimirum, quod ipse Leo Pontifex Synodum coegisset, in qua cuncta quæ more prædomum Ephesi ab Eutychianis hereticis gesta essent, penitus damnavit. Collegit enim quam citissime potuit S. Leo episcoporum Occidentalium Synodum, in qua cuncta quæ perfidi illi præsumپissent, pontificio decreto rescidit, irrlaque penitus esse decrevit. His ergo peractis, summa celeritate de rebus Romæ gestis ad Pulcheriam Augustam litteras dedit, et ad clericum Constantinopolitanum, neenon ad alios. At de Synodo tunc Romæ coacta reddendæ sunt in primis litteræ Hilari diaconi tunc ad Pulcheriam Augustam scriptæ, quæ sic se habent³ :

147. « Gloriosissimæ et piissimæ Augustæ, Iliaritus diaconus.

« Studium mihi fuisse post Synodum venire Constantinopolim, dicere non habeo : quando manifesta necessitas erat, quæ me litteras beatissimi papæ ad vestram clementiam directas afferre compelleret, et vestræ pietati ac invictissimo Christiano principi officium, quod debebam, venerationis exsolvere. Sed huius congruo meo proposito illud impedimentum evenit, quod omnium bonorum

¹ Theodoret. Ep. xcvi. — ² 2. Tim. i.

³ Leo, Ep. xxi. — ² Leo, Ep. xxvii. — ³ Extant tom. I. Codex in pref. Conc. Chalæ.

inimicum est, et Christianorum ingemiscit affectus, hoc est, Alexandrinus episcopus in damnatione virorum inculpabilium potentissimus. Nam postquam injusta ejus voluntati atque sententiae communicare non potui, ad aliud concilium (consilium) terroribus atque insidiis me evocare conatus est : quatenus me (quod absit) aut seductionibus taceat consentire ad condemnandum sanctissimum Flavianum, aut resistentem teneret, ut mihi non esset licentia ad pietatem restraint Constantinopolim percurrere, aut ad Romanam Ecclesiam remicare. Verumtamen confidens de auxilio Christi, quod attinet ad damnationem reverendissimi et sanctissimi viri, innocentem me integrumque servavi; hie nulla flagella, nulla tormenta me possent facere ejus sententiae consenire : sed omnibus derelictis, inde discessi, per incognita et invia loca Romanam veniens ; ut reverendissimo papae, omnium quae in Epheso gesta sunt, idonens nuntiator existerem.

448. « Vestra itaque veneranda clementia cognoscat, a prefato papa cum omni Occidentali Concilio reprobari omnia, quae in Epheso contra canones per tumultus et odia saecularia a Diocoro episcopo gesta sunt, et nulla ratione haec in his partibus suscipi posse, quae per potentiam praedicti non sine lesione fidei, et prejudicio sauctissimi viri innoxiique commissa sunt. Quae vero constanti ac forti auctoritate pro fide a me nuntiata sunt, superfluum credo narrare : nam haec ex litteris beatissimi papae poleritis cognoscere. Unde, domina splendidissima atque elementissima Augusta adoranda vestra pielas, in quibus libenter fecit initium, relinquere non debet, sed haec zelo religiose fidei constanti voluntate servare ». Itac Hilarus ad Pulcheriam.

449. Quo autem mense vel die Romae Concilium contra Diocorum fuerit congregatum, inde certius cognoscere potes, quod litterae a sancto Leone papa post Synodum celebratam scriptae habentur octavo idus Octobris : ut plane valeas intelligere, vel ea ipsa die, vel pridie ejus diei idem Romae ad destruenda Acta Ephesina fuisse Concilium celebratum ; in quo quidem omnes episcopi in unam conspirantes sententiam, in rescissionem male gestorum Ephesi tulere suffragium, omnium animis ad detestabile facinus uliscendum incensis. Extat enim ab hac Synodo data Epistola ad archimandritas¹ hoc anno, octavo id. Octobris, et aliae plures tertio idus ejusdem mensis ab eodem Synodo scriptae ad Theodosium, ad Pulcheriam, ad clericum, et populum Constantinopolitanum.

450. *Leonis ex Synodo Epistola ad Theodosium Concilium in Italia postulantis, alieque private ad ipsum aliosque datæ.* — Sed eum hujusmodi Synodus ex plurimis provinciis congregata esse dicatur in litteris Valentianis et Gallæ Placidæ, quas redditori sumus inferius : unde, dices, facultas suppeditata, ut tam brevi temporis spatio tam magna Synodus potuerit congregari ? sed meminisse debes

que haud pridem dicta sunt ex ejusdem S. Leonis Epistola ad Sicilie episcopos² data, moris fuisse annis singulis ad tertium kalendas Octobris convenire Romanum episcopos ad Synodum celebrandam, ad quam etiam jussit e Sicilia insula debere ternos accedere. Quamobrem opportune accidit, ut absque alia episcoporum vocatione, post Hilari diaconi redditum, Romæ ex pristino usu sancta Synodus cogeretur ; in qua cum damnata esse Ephesina Acta testetur Hilarus ad Pulcheriam scribens, et innuat S. Leo in Epistola novissime data ad Flavianum, nec de ea damnatione mentio habeatur in Synodalibus litteris ad diversos missis : factum putamus ut ad tempus voluerit Leo Pontifex ista obtagi silentio, ob eam potissimum causam, quod speraret, universali Synodo in Italia cogenda, omuem illam Orientalium Ecclesiarum ruinam fore resarcendam. Patres enim ipsi hujusmodi consilium inierunt, ut de cogendo in Italia Concilio œcumeno scriberent ad Theodosium imperatorem. Literæ autem sic se habent³ :

451. « Leo episcopus, et sancta Synodus quæ in Urbe Roma convenit, Theodosio semper Augusto.

« Litteris clementiae vestræ, quas dudum ad B. Petri Apostoli Sedem pro Catholicæ fidei amore misistis, tantam fiduciam sumpsimus defendendæ per vos veritatis et pacis, ut in causa tam simplici tamque munita nihil putaremus posse existere quod noceret : præsertim cum ad episcopale Concilium, quod haberi apud Ephesum præcepistis, tam instructi sint missi, ut si scripta quæ vel ad sanctam Synodum, vel ad Flavianum episcopum detulerunt, episcoporum publicari auribus, Alexandrinus permisisset antistes : ita manifestatione purissimæ fidei, quam divinitus inspiratam et accepimus et tenemus, omnium concertationum strepitus quietisset, ut nec imperitia ultra desiperet, nec occasionem nocendi æmulatio reperiret. Sed dum private cause religionis exerceantur obtentu, commissum est impietate paucorum, quod universam Ecclesiam vulneraret ». Vides ex his, probe novisse S. Leonem, ob odium adversus Flavianum conceptum, tum ab imperatore, tum etiam a Chrysaphio, omnia illa adeo funesta Ephesi esse peracta pro Eutychete contra fidem Catholicam, ut Flavianum e sede deponerent, nulla habita ratione læsa Catholicæ fidei : quod S. Leo deplorat, qui et subdit :

452. « Comperimus enim non incerto nuntio, sed fidelissimo rerum quae gestæ sunt narratore Hilario diacono nostro (qui vix, ne subscribere per vim cogeretur, effugil) convenisse ad Synodum plurimos sacerdoles, quorum utique frequentia consultationi et judicio profuisset, si is qui sibi locum principem vindicabat, sacerdotalem moderationem custodire voluisse, ut (sicut moris est) omnium sententiis ex libertate prolatis, id tranquillo et æquo

¹ Leo, Ep. xxviii. et supra Ep. xxii. xxiii. xxv. xxvi.

² Leo, Ep. xxv.

consiluereetur examine, quod et fidei congrueret, et errantibus subveniret. In ipso autem judicio, non omnes qui convenerant, interfuisse cognovimus: nam alios rejectos, alios didicimus intromissos, qui pro supradicti sacerdotis arbitrio impiis subscriptionibus captivas manus dederunt, quod nocitum statui suo scirent, nisi imperata fecissent: tandemque ab ipso prolatam esse sententiam, ut dum homo unus impetratur, in omnem Ecclesiam senviretur. Quod nostri ab Apostolica Sede directi adeo impium et Catholicæ fidei contrarium esse videbunt, ut ad consentiendum nulla potuerint oppressione compelli: constanterque in eadem Synodo (ut decuit) fuerunt protestati, nequaquam id quod constituebatur, Sedem Apostolicam recepturam: quoniam revera omne Christianæ fidei sacramentum (quod absit) a temporibus vestræ pietatis excluditur, nisi hoc celestissimum facinus, quod cuncta sacrilegia excedit, aboleatur.

453. « Quia vero diabolica nequitia subtiliter fallit incautos, et ita quoruundam imprudentiam per similitudinem pietatis illudit, ut pro salubribus persuadeat nocitura: removete, quæsumus, a vestræ pietatis conscientia periculum religionis et fidei: quodque in sacerdotalibus negotiis legum vestiarum æquitate coneeditur, in rerum divinarum pertractione præstate, ut Christi Evangelio vim non inferat humana præsumptio. Ecce ego, christianissime et venerabilis imperator, cum consacerdotibus meis implens erga reverentiam clementiæ vestræ sinceri amoris officium, cupiensque vos placere per omnia Deo, cui pro vobis ab Ecclesia supplicatur, ne ante tribunal Christi Domini rei de silentio judicemur: obsecramus coram unius Deitatis inseparabili Trinitate, quæ tali facto laeditur, cum ipsa vestri sit custos et auctor imperii, et coram sanctis angelis Christi, ut omnia in eo statu esse jubeatis, in quo fuerunt ante omne iudicium, donec major ex toto orbe sacerdotum numerus congregetur: nec alieno peccato patiamenti vos gravari: quia (quod necesse est nos dicere) veremur, ne cuius religio dissipatur, indignatio provocetur.

454. « Præ oculis habete, et tota mentis acie reverenter adspicite B. Petri gloriam, et communis cum ipso omnium Apostolorum coronas, cunctorumque martyrum palmas, quibus alia non finit causa patiënti, nisi confessio veræ divinitatis et vere humanitatis in Christo. Cui sacramento quia impie nunc a paucis impudentibus obviatur: omnes partium nostrarum Ecclesiarum, omnes mansuetudini vestræ cum gemitibus et lacrymis suppllicant sacerdotes, ut quia et nostri fideliter reclamarunt, et iisdem libellum appellationis Flavianus episcopus dedit, generalem Synodus jubeatis intra Italiam celebrari, quæ omnes offensiones ita aut repellat, aut mitiget, ne aliquid ultra sit vel in fide dubium, vel in charitate divisum; convenientibus utique Orientalium provinciarum episcopis: quorum si qui superati minis atque injuriis a ve-

ritatis tramite deviarunt, salularibus remediis in integrum revocentur: ipsique quorum est causa durior, si consiliis melioribus acquiescant, ab Ecclesiæ unitate non excedant.

455. « Quam autem post appellationem interpositam hoc necessarie postuletur, canonum Nicææ habitorum decreta testantur, quæ a tofius mundi sunt sacerdotibus constituta, quæque subter annexa sunt. Favete Catholicis, vestro more, parentumque vestrorum. Date defendendæ fidei libertatem, quam, salva clementiæ vestre reverentia, nulla vis, nullus poterit mundanus terror auferre. Cum enim Ecclesiæ causas, tum regni vestri agamus et salutis, ut provinciarum vestrarum quieto jure poliamini; defendite contra hæreticos inconcessum Ecclesiæ statum, ut et vestrum Christi dextera defendat imperium. Dat. III idus Octobris, Asterio et Protogene viris clarissimis eoss. » Felix plane Theodosius, si patrem audisset S. Leonem talia monentem: sed quod contempnit, illud plane ipsi evenit, quod vacinatus est idem sanctissimus Pontifex, nimirum fore, ut nisi audiret, adversum se divinam provocaret indignationem, cælitusque vindictam acceleraret. Etenim qui tot tantaque illi præstiti beneficia Deus creator omnium, terribilem, qui autert spiritum principum, se in eum juxla prophetam¹ ostendit: talem ipse postea (ut suo loco patebit) infelix expertus est Deum, autea semper erga ipsum amplissimum bonorum largitorem.

456. Porro qui ex Synodo has ad Theodosium litteras dedit Synodales, privatum idem S. Leo alias ad ipsum litteras scripsit eodem die sub iisdem consilibus. Est earum exordium²: « Olim et ab initio in conciliis celebratis tantam nos perceperimus a beatissimo Petro Apostolorum principe fiduciam, ut auctoritatem habeanus ad veritatem pro nostra pace defendendam, quatenus nulli liceat sic eam mutitan in aliquo commovere, dum repente læsio removetur, etc. » Rursum vero eodem argumento quo superiores, scripsit idem S. Leo ex eadem Synodo Romæ collecta ad Pulcherianum Augustam Synodalem Epistolam eadem die, tertio idus Octobris³, necon alias ad clerum populumque Constantiopolitanum et ipsas duplices⁴. Alias præterea adjecit ad archimandritas⁵ Constantinopoli agentes, illud in primis hortatus, ut in communione atque dilectione ipsorum episcopi Flaviani persisterent, nec sinerentur violentia tempestatis in transversum agi, neque communicarent cum intrusoæque impie per Dioscorum pseudoepiscopo Anatolio. Aliæ⁶ insuper eodem die hoc anno leguntur a S. Leone Epistolæ ad Anastasium atque Julianum episcopos eadem ex causa conscriptæ, quas, si libet, lector consulere ipse poterit: hæc nobis satis ad rerum gestarum historiam quam verissimam insinuandam. Misit autem ipse S. Leo has omnes litteras per certos fidosque Apostolicæ Sedis nuncios, nimirum Epiphanius

¹ Psal. LXV. — ² Leo, Ep. XXIV. — ³ Leo, Ep. XXVI. — ⁴ Leo, Ep. XXIII. — ⁵ Leo, Ep. XXVII. — ⁶ Leo, Ep. XXIX.

alque Dionysium S. R. E. notarios, ut idem indicat in posterioribus litteris¹ ad clerum Constantinopolitanum idibus Octobris hoc anno datis.

Opportune autem contigit, ut hoc ipso tempore celebratae Romae Synodi, in Urbe esset imperator Valentinianus una cum Eudoxia conjugé Augusta, et Galla Placidia ipsius Valentiniani imperatoris matre: venerant enim, ex more, ad saera Apostolorum limina. Porro iidem, ut p̄i principes, exhortuerunt, cum quae Ephesi tyrannice facta essent, audissent: ad quod immane facinus destruendum singuli singulas dedere in Orientem litteras, atque Valentinianus in primis his verbis ad Theodosium scribens²:

157. Valentiniani et Gallæ Placidiae ad Theodosium et Pulcheriam Epistolæ objurgatoriae. — « Domino meo Theodosio glorioissimo victori ac triumphatori perpetuo imperatori et patri Valentinianus gloriosus triumphator semper Augustus et filius.

« Cum advenisset in Urbem Romanam, ad Divinitatem placandam, sequenti die ad Basilicam Apostoli Petri processi: et illic post venerabilem noctem diei Apostoli, et a Romano episcopo, et ab aliis cum eo ex diversis provinciis congregatis rogatus sum scribere vestræ mansuetudini de fide, qua, cum sit conservatrix omnium animarum, dicitur perturbata; quam nos a nostris majoribus traditam debemus cum omni competente devotione defendere, et dignitatem propriæ venerationis beato Apostolo Petro intemeratam et in nostris temporibus conservare; quatenus beatissimus Romane Ecclesie episcopus, cui principatum sacerdotii super omnes antiquitas contulit, locum habeat ac facultatem de fide ac sacerdotibus judicare, domine sanctissime pater et venerabilis imperator. Hac enim gratia secundum solemnitatem Conciliorum et Constantinopolitanus episcopus eum per libellos appellavit propter contentionem que orta est de fide.

158. « Huic itaque postulanti, et conjuranti salutem nostram communem, annuere non negavi, quatenus ad tuam mansuetudinem meam pelitionem ingererem: ut prædictus sacerdos, congregatis ex omni orbe etiam reliquis sacerdolisbus in Italia, omni prejudicio sulmolo, a principio omnem causam, quæ verlitur, sollicita probatione cognoscens, sententiam ferat, quam fides et ratio vestrae divinitatis (dignitatis) expostulat. Non debet enim nostris temporibus contra religionem turbatam petulantia prævalere, dum incommoda fides hactenus fuerit conservata. Ad perfectiorem vero agnitionem vestræ dignitatis direximus etiam Gestæ, per quæ desideria et acclamaciones omnium pietas vestra cognoscet ». Hactenus Valentinianus ad Theodosium, Galla autem Placidia in hunc modum ad eundem imperatorem Theodosium³:

159. « Domino victori Theodosio triumphatori

semper Augusto filio, Galla Placidia piissima et perpetua Augusta mater.

« Dum in ipso ingressu civilatis antiquæ hanc curam habuissimus, ut cultum beato Petro Apóstolo redderemus: in ipso adorando altari martyris reverendissimus Leo episcopus, paululum se post orationem retinens, propter Catholicam fidem apud nos deflevit, ipsum similiter summum Apostolorum, quem nuper andieramus, teslem objiciens, episcoporum multitudine circumseptus, quos ex innumerabilibus civitatibus Italiæ pro principatu proprii loci, seu dignitate collegit; et verbis perniseens lacrymas, ad communionem sui fletus nostros quoque gemitus provocavit.

160. « Non modicum detrimentum est ex his quæ gesla sunt, ut fides, quæ tantis temporibus regulariter custodita est a saeralissimo patre nostro Constantino, qui primus imperator resplenduit Christianus, perturbata sit ad arbitrium unius hominis, qui in Synodo Ephesinæ civitatis odium et contentiones potius exercuisse narratur, militum præsentia et metu impelens Constantinopolitanæ civitatis episcopum Flavianum, eo quod libellum ad Apostolicam Sedem miserit, et ad omnes episcopos harum partium per eos qui directi fuerunt in Concilium (Concilio) a reverendissimo episcopo Romæ, qui secundum definitiones Nicæni Concilii consueti sunt interesse, domine sacratissime fili venerabilis imperator.

161. « Hac itaque gratia, tua mansuetudo tantis turbis resistens, veritatem immaulatam fidei Catholicæ religionis servari præcipiat: ut secundum formam et definitionem Apostolicæ Sedis, quam et nos tanquam præcellentem similiter veneramur, in statu sacerdotii illæso manente per omnia Flaviano, ad Concilii et Apostolicæ Sedis judicium transmittatur, in qua primus ille, qui caelestes claves dignus fuit accipere, principatum episcopatus ordinavit. Quando scilicet decet nos huic maxime civitati, quæ domina est omnium civitatum tuarum, in omnibus reverentiam conservare: diligenter autem etiam in hoc providere, ne quod præcis temporibus nostra generatio custodivit, sub nobis immunit videatur, et per præsens exemplum schismata generentur inter episcopos et sanctam Ecclesiam ». Huensque Galla Placidia ad Theodosium. Eadem ferme Eudoxia⁴ filia Augusta ad patrem Augustum scripsit: at non est opus omnes hic describere tunc das Epistolas, nisi tantum quæ ab eadem Galla Placidia tunc eadem occasione data fuit ad Pulcheriam imperialricem, digna quidem perpetuis monumentis, quæ sic se habet²:

162. « Galla Placidia piissima semper Augnsta, Eliæ Pulcheriae piissimæ semper Augustæ filia.

« Ut Romam frequentibus concursionibus adæque desideremus inspicere, causa nobis est amplectendæ religionis, ut terminis sanctorum nostram exhiberemus præsentiam: quos certum est, pro

¹ Leo, Ep. xxiii. — ² Extant tom. i. Conc. ante Chalc. Gener. — ³ Ibid.

⁴ Extat ibid. ante Conc. Chalc. — ² Ibid. ante Conc. Chalc.

sua virtute in ecclasticis constitutos, neque inferiora despicere. Nos, inquam, sacrilegum esse credimus, si solemnium ordinem denegemus. Cum igitur beato Apostolo Petro nostram præsentiam dedissemus: illuc multitudine sacerdotum reverendissimus Leo papa circumdatus pro dignitate sui loci, nos primus adiit. Qui propter interposilam gemitus sui tristitiam desiderium plene suum verbis insinuare non potuit. Vicit tamen constantia sapientiae sacerdotis, ut lacrymas paululum retinere; et causam violatæ fidei, tanquam hujus vindictæ, manifesto sermone preferret. In quo sermone cognovimus, nostris temporibus Catholicam fidem esse turbatam. quam a divo patre nostro Constantino nostri generis parentes haec tenus servaverunt.....

463. « Secundum voluntatem namque ejusdem pravum aliquid adversus sacerdotem Constantiopolitannum excitatum dicitur. Nos itaque in Ephesino Concilio, in quo nullus ordinem sacerdotum custodivit neque mensuram, sine consideratione Divinitatis omnia esse gesta cognovimus, quatenus præsumptio et injustitia in quorundam damnationem vim obtinuisse (obtinere) dicatur: quæ nostris temporibus terribilia esse videntur. Debet itaque fides proprie valere, sanctissima atque venerabilis filia Augusta. Igitur tua clementia secundum Catholicam fidem (quod semper nobiscum fecit) et nunc similiiter conspirare dignetur: ut quicquid in illo tumultuoso miserrimo Concilio constitutum est, omni virtute removeatur: ut omnibus integris permanentibus, ad Apostolicæ Sedis Pontificem, in qua primus Apostotorum beatus Petrus, qui etiam claves regni cœlestis suscipiens sacerdotii principatum tenuit, episcopatus causa mittatur. Debemus enim primatum in omnibus immortali conservationi (conversationi) tribuere, quæ totum mundum propriæ virtutis dominatione complevit, et nostro imperio orbem gubernandum servandumque commisit ». Hactenus ad Pulcheriam Galla Placidia.

464. Porro quo tempore haec omnes datae sint litteræ, accuratius pervestigandum est, ne quis putet de natati die Apostoli Petri, qui ubique et semper vicesima nona Junii celebrari consuevit, Valentianum imperatorem in litteris ad Theodosium datis intellexisse, ubi ait: « Post venerabilem noctem diei Apostoli ». Nam eo tempore ne ipsa quidem Ephesina Synodus celebrata erat, in qua tot nefanda idem queritur esse commissa. Sed quæ alia dies solemnis Romæ principis Apostolorum? Equidem puto debere intelligi de die dedicationis ejusdem basilicæ, quæ solemnissimo ritu solita est celebrari decima octava Novembbris: ad quam exstimatorum retentos fuisse episcopos qui Synodo interfuerunt, vel ut exspectarent quid Theodosius ad datas ab eis litteras responderet; ut si placuisset illi generale Concilium (ut petierant) in Italia peragi, absque alia mora et viarum dispendio se eo omnes æque conferrent.

465. *Theodosius in Epistola ad Valentianum*

suam ostendit perricaciam. — At quid primum Theodosius ad Leonis papæ et totius Synodi litteras responderit, licet non constet: ex illis tamen quas idem rescripsit ad Valentianum Augustum, Gallam Placidiam, et Eudoxiam fratrem Augustam, satis intelligi posse videtur. Audi vero litteras perbreves a Theodosio ad Valentianum redditas¹:

« Domino meo Valentianino Augusto, Theodosius.

« Et Romanam pervenisse tuam mansuetudinem, et petitionem oblatam a sene reverendissimo patriarcha, in ipso principio litterarum, ex tua maiestate significatum est. Et de tua quidem incolumi in Romanam Urbem reversione gratias competentes divine majestati reddidimus, domine sanctissime fili, et venerabilis imperator. De his autem quæ dixit memoratus reverendissimus vir, indicatum est ad eumdem latius atque plenius (sicut arbitrii sumus) et cognovit nos in nulla parte a paterna religione et majorum traditione resiliisse. Nihil aliud volumus, quam sacramenta paterna per successionem nobis tradita inviolabiliter custodire. Propter hanc igitur causam, quoniam quosdam cognovimus sanctissimas Ecclesiæ nocibili novitate turbare, Synodum decrevimus Ephesi fieri. In præsentia quippe reverendissimorum episcoporum cum multa libertate, et integra veritate, et indigni sacerdotio amoti sunt; et qui judicati sunt esse digni, suscepti sunt. Nihil igitur ab his contrarium regulæ fidei, aut justitiae factum esse cognoscimus. Omnis igitur contentio sacro iudicio examinata est. Flavianus autem qui reus inventus est læsibilitis novitatis, debitum exceptit: et hoc remoto, omnis pax et omissis concordia regnat in Ecclesiis, et nihil aliud quam veritas viget ». Hactenus ipse.

466. Videsne, lector, quam difficile sit principes, cum semel tuendam suscepint injustam causam, oslensa licet veritate, in rectum iter fleeti et revocari, quoniamvis millies certissimis testificationibus arguantur erroris? Consideras insuper, quam facile subdoli consiliarii animum principis, licet pium, falsis relationibus atque suasionibus in præceps agant? Ita plane haec ex parte infelicissimi principes deplorandi, qui et facilius in errorem inducantur, et difficilius corriganter. Sed refixa prosequamur. Sunt quidem ejusdem generis aliae Theodosii litteræ, quas ad Gallam Placidiam, et ad fratrem Eudoxiam reddidit: at non opus singulas recitare. Quæ autem Pulcheria ad S. Leoneum rescripserit, ignoramus: quam tamen strenue ac fortiter adversus impios et impietatem egisse, dicemus anno sequenti.

467. *Gallæ Placidie obitus et laudes.* — Quod insuper ad Gallam Placidiam spectat: quoniam post litteras (ut vidimus) hoc anno datas tum ad Theodosium imperatorem, tum etiam ad Pulcheriam Augustam, multa usquam de ipsa mentio habetur, haud diutius creditur fuisse superstes, sed extreimum clausisse diem femina quidem magni consilii,

¹ Extant ante Conc. Chalc. tom. i. Concil.

et diversis agitata casibus, in qua potissimum enituit Christiana religio : quod et cusa nunismata præ se ferunt, dum nomen Christi super dexterum gestasse brachium, unum ex iis docet¹. Deo autem imperium acceptum tuisse, cælitus demissa corona voluit demonstrari : et nonnisi Crucis virtute insurgentes colibuisse tyrannos, signum Victoriae Crucem dextera tenentis ostendit. Maximo quidem damno Valentinianum orbatum fuisse matre, ejus posteriora in deteriora prolapsa, et in interitum tandem adducta facile declararunt.

In musivo opere super areum majorem basilicæ S. Pauli memoria est Gallæ Placidiae istis versibus.

PLACIDÆ PIA MENS OPERIS DECUS HOC (faciebat).

SUADET PONTIFICIS STUDIO SPLENDERE LEONIS.

Porro ipsam quinto kalendas Decembri diem obiisse, sepultamque esse Ravennæ in Ecclesia sanctorum martyrum Nazarii et Celsi, adhucque extare monumentum ipsius fidem facit qui eruditus scripsit res Ravennates Hieronymus Rubeus. Verum de Galla Placidia hactenus.

168. *Dioscori execrandum scelus, et lapsorum episcoporum status miserandus.* — Sed quid interea nefarius Dioscorus, cum reversus est Alexandriam ? Perinde ac si ad hoc unum natus esset, ut mortales omnes peccando superaret, et scelera perpetraret quæ nullus perditionum hactenus cogitasset, colligens pancorum episcoporum Concilium (haud enim plures, quod facinus exhorrerent, valuit impudens suæ impudentiæ atque dedecoris habere eousortes), ausus est in S. Leonem Romanum Pontificem excommunicationis sententiam jaculare. Tali gloriantur novatores antesignano, tantoque exultent auctore, qui primus a primario, cui subjectus erat, antistite, et a quo duebat originem, et potestatem acceperat, rebellans, illo afflatus spiritu quem eructat infernus, ferre in eum sententiam anathematis ausus est. Testatur id quidem Liberatus diaconus². Sed ipsa Acta Concilii Chalcedonensis hæc his verbis habent ex Theodori libello³ :

169. « Hic autem sanctissimus, magis autem circa omnia ferocissimus (Dioscoris scilicet) in consuetudine habens leges prævaricari, nihil arbitrans quod ab ipso in sanctæ et saceræ memoria Flavianum commissum est, insuper ad mala majora se vertit. Excommunicationem faciens contra sanctissimum et beatissimum Apostolicæ Sedis magnæ Romæ episcopum, suasit subscribere, qui cum ipso de Ægypto exierunt, sanctissimis episcopis plus minus numero decem : neque enim plures ausi sunt exire cum ipso, propter ea, quæ ab ipso in Epheso contra leges peracta sunt; aliquoties communans, aliquoties volentes decipiens. Unde lacrymantes atque gementes nefandæ illi chartæ subscrivserunt ». Itæc

ipse in libello Theodorus. Mirum dictu, longe maiorem numerum episcoporum, qui Ephesi in Concilio haeresi Eutychianæ contra fidem Catholicam subscriverent, invenit Dioscorus, quam cum in Romanum Pontificem damnationis sententiam protulit : adeo enim omnes inauditum hactenus exhortruere facimus et sunt execrati portentum, ut licet hæretici facti essent, et Catholicæ fidei adversarii, veriti tamen sint majestatem sublimitatemque Apostolici throni. Sed audi Liberatum diaconum⁴ : « Ægyptii, Thraces, et Palæstini episcopi (præterquam in anathemate Leonis papæ) dioscorum sequabantur ; Orientales, Pontici, et Asiani partes sanctæ memoria Flaviani : quod schisma permansit usque ad obitum Theodosii principis ». Hæc Liberatus.

170. Cæterum illi ipsi qui Dirosorum sectati fuerunt, sed inviti, postea autem ab eo facta detestati sunt; hand tamen tantæ erant animi constantie, ut licet ad suas sedes reversi essent, in ipsum facti pœnitentes insurgerent ; sed jacturam sedim timentes, mœrem silentio devorabant. Proh dolor ! eo statu reposita tunc erat Orientalis Ecclesia, ut non reperiretur qui ex adverso consugeret contra nefandam impietatem, nec qui libere loquens, staret⁵ pro muro domui Israel, quæ sua essent singulis quæritantibus, et non quæ Domini. Deplorat hæc quidem Theodoreus in Epistola hoc eodem tempore ad Joannem episcopum Germanicæ scripta, qua cum foeda turpisque facies Orientalis Ecclesiæ exprimatur, ad rerum gestarum exactam scientiam hic eam describere, operæ pretium ducimus : sic enim se habet⁶ :

171. « Priores litteras cum primum accepi, rescripsi : de rebus vero quæ in illis habentur, vel præsentibus, nihil boni sperare licet. Vereor enim omnino de apostasia et defectione. Dum enim illi qui lugent et dolent pro iis quæ (ut aiunt) Ephesi violenter gesta sunt, aliqua pœnitentia non corrigantr : sed potius persistentes in iis quæ impie ipsi ausi sunt, et superædificant injustitiam simul et impietatem : et quod cæteri neque illis consulunt, ut res ab illis audacter gestas damnent, et tanquam malas abrenuntient et vituperent ; neque vitant eorum commercium, tanquam perseverantium in iniquitatibus : quid boni licet inde sperare ? Si enim laudarent quæ gesta sunt tanquam bene et recte se habentia, merito persistent in iis quæ ab ipsis laudarentur : dum vero lugent (ut aiunt), et necessitate et vi ea fecisse dicunt : qua igitur de causa non refutant et abrenuntiant quæ impie et inique gesserunt ? sed potius quæ præsentia sunt, licet sint brevi tempore duratura, rebus futuris præponuntur.

172. « Cur etiam aperte mentiuntur, et aiunt nihil circa dogmata innovatum ? Propter quas cædes et magicas artes ego ejectus sum ? Alius quænam adulteria perpetravit ? Alius quæ sepulcra

¹ Num. aur. Lælii Pasqualini Rom. — ² Liberat. diac. c. 12. — ³ Conc. Chalc. Act. I.

⁴ Liberat. in Brev. c. 12. — ⁵ Ezech. xiii. — ⁶ Theodoret. Ep. cxxv.

effodit? Perspicuum est etiam Barbaris, quod propter dogmata me et alios ejecerunt. Dominum enim Dominum Antiochenum episcopum, quasi capitula non reepperit (Cyrilli videlicet) deposuerunt optimi illi, omni laude digna ipsa vocantes, et persistere in illis consitentes. Ego enim eorum depositiones legi. Me vero tanquam haeresis principem damnaverunt, et alios similiter eadem de causa ejecerunt». Et inferius: « Non igitur ludant, atque impietatem occultent, quam linguis et manibus confirmarunt et aperte ostenderunt. Si vero haec non ita se habent, dicant cædium causas, faleantur Salvatoris nostri naturarum distinctionem et unionem sine confusione: dicant quod etiam post unionem integra et divinitas et humanitas permansit. Deus non irrideatur, etc. » Multa enim habet de instabilitate eorum pro aura spirante sese undequaque vertentium. Sic igitur infelices isti perinde atque in dogmatibus nihil esset innovatum, quod in Pseudo-Synodo Ephesina ab omnibus recepta esset Nicæna fides, gloriabantur Catholico nomine, cum tamen recentem Eutychetis haeresim minime audenter condemnare. Cætera autem (ut quæque reddamus suis temporibus tempora) dicemus anno sequenti.

473. *Marinæ obitus.* — Hoc ipso anno sub eodem consulatu Prologenii et Asterii defunctam

esse Marinam Arcadii filiam, Theodosii sororem, habet Marcellinus in Chronico: verum mendose ibi legitur Marina uxor Theodosii, dicenda soror: Eu-docia enim uxor Theodosii erat, eademque etiam post obitum ejus superstes. Porro Marina ista laude dignissima (ut pole alumna S. Pulcherie majoris natu sororis) in sanctæ virginitatis professione educata consenuit, atque diem in eodem vitæ instituto clausit extreum, admirante plane orbe terrarum, quod ipsa regia fuerit conversa in monasterium; de qua plane in Galliis S. Eucherius scribens ad Valerianum magna cum admiratione habuit mentionem, his verbis: « Nonnulli quoque ex recentioribus extiterunt, atque hac nostra tempestate principes, qui ad agnitionem veri regis proprius accesserunt, sumnumque illum Domini-num dominorum summa cordis contritione confessi sunt. Ad tantam divinae majestatis reverentiam etiam uterque sexus ex aula exhibuit ». Haec S. Eucherius alludens ad Theodosium ejusque sorores, ea scribens, cum nondum ille in deteriora prolapsus, egregium specimen sanctitatis edebat. At jam tantorum pertesa malorum ad feliciora festinat oratio; diuque tristium narratione detenta, fatigataque immensarum Ecclesie elodium dictione, ad tranquilliora suspirat.

Anno periodi Græco-Romanæ 5912. — Olymp. 307. — Jesu Christi 449. — Leonis pape 40. — Theodosii Jun. 48. et 42. Valentinianni III. 25.

4. *Consules.* — (t) Coss. *Fl. Asturius*, et *Fl. Protagenes*. Prior in Occidente creatus kalendis Januarii in Gallia iniit consulatum, ut liquet ex Epistola vi Sidonii Apollinaris a Baronio num. t recitata. In Diptycho Leodiensi. legitur *FL. ASTYRIVS. V. C. ET IIVL. COM. ET MAG. VTRIVSQ. MIL. CONS. ORD.* Ubi observandum, Y pro V veteres saepe usurpassem. Hinc in Chronico Idacii, in quo non semel hujus consulis mentio, vocalur *Asturius*, et in Fastis grecis Heraclii, *Astyrius*. Ad Ircæ et V aliquando allernant; indeque in inscriptione Reinesiana pag. 363, loco *Aruspicio*, ponitur *Arespex*, et in variis subscriptionibus loco *Asturii*, scribitur *Asterius*. Em. card.

Norisius in Cenolaphiis Pisanis Dissert. iv, cap. 4, parag. 4, ostendit, Withemium in Appendice ad Diptychion Leodiense male confundisse *Fl. Asturium* hoc anno consulem cum *Turcio Rufio Asterio* anno cccciv consule ordinario. *Fl. Protagenes*, ut vocatur in Act. i Coneil. Chaled., pag. 236, in Oriente creatus, quia ibidem dicitur *Fl. Protagene U. C. et qui fuerit nuntiatus, coss. sub die vi id. April.* quia sc. *Asturium* in Occidente consulem processisse, nondum Constantinopoli innotescet. Inter viros illustres, qui comitati sunt *Marcianum Aug.* quando ingressus est Synodus Chalcedonensem, memoratur *gloriosissimus praefectus, et exconsul, ac pa-*

(t) *Coss. Fl. Asturius et Fl. Protagenes*, Relandus: *Protagenes et Asterius*, Fasti Idatii et Victor: *Asturio et Protagene*, Marcellinus: *Protagene et Asterio*, Epistola S. Leonis pape ad Flaviannum in vetustis codicibus Ecclesiæ Veronensis, ut videt Banchinus: *Asturio et Protagene VV. CC. coss.*, Acta Concilii Constantinopolitanæ II, meuse Aprilis, A. D. 449: Concil. tom. iii, pag. 1470. *Flavio Protagene viro clarissimo, et qui fuerit declaratus, consulibus.* Nempe nondum Constantinopoli vulgatum fuerat nomen consulis occidentalis, qui erat *Flavius Asturius*. Prosper vulgaris: *Asturio et Protagene*. Prosper Vaticanus Ms. *Astyrio, et Protagene*. Nonnulli inter recentiores Fastorum cinnatores habent: *Fl. Protagenes, Fl. Asturius, aliis Turcius Secundus Asterius*.

tricus *Protagenes*, ut videre est pag. 573 ejusdem Synodi.

2. *Variæ Epistolæ Theodoreti suis annis redditio*. — A num. 1 ad 4. Epistola xciv Theodoreti ad *Protagenem praefectum*, ut in inscriptione vocatur, data anno superiori, quo Theodoreetus haeresis accusatus est, sicuti et Epistola xci deprecatoria ad *Senatorem patricium*, Epistola xcii deprecatoria ad *Anatolium patricium*, Epistola xcv deprecatoria ad *Antiochion præfectum*, ut ex dictis eo anno liquet. Epistola Theodoreti cxl ad *Vincomalum magistrum*, qua eum rogat, ut suo nomine gratias Augustis agat, et suadeat haberi Synodum, anno sequenti scripta. Epistola xcvi data *Sphoracio comiti* ad hinc vel sequentem annum referenda, sicuti Epistola xcix ad *Florentium patricium*. Sed Epistola xl ad *Constantium præfectum*, quæ est de relevandis Cyresticæ provinciæ tributis, scripta est anno cdxlv post promulgatam et executioni mandatam Novellam xxxiii de relevatis adaratis vel donatis possessionibus, datam III idus Decemb. Theodosio Aug. XVIII, et Albino coss., id est, anno Christi cdxlii.

3. *Litteræ S. Leonis in causa Eutychetis*. — A num. 4 ad 11. Sanctus Leo nondum edoctus ea, quæ anno superiori in Eutychetis causa gesta erant, scripsit ad Theodosium Augustum Epistolam xxi, quæ alias erat vii, recitalam a Baronio, in qua ait, presbyterum nota haereses non inurendum, nisi sensu, in quo peccaverit, clare exposito : « Sed enim presbytero haereses crimen intenderet, quem tamen sensum in eo arguerit, non evidenter expressit », sc. Eusebius Dorylensis episc. enjus libellum Eutyches ad sanctum Leonem miserat. Praeterea idem Leo, cum nullas accepisset a Flaviano litteras, ad eum scripsit Epist. xx, quæ alias erat viii, quæ extat etiam apud Baronium. In ea, ait Leo, lente exercenda judicia, cum maxime de rescindenda communione agitur, nec tam in errore confodiendo quam in emendando errantem laborandum, nec adeo animo indulgendum specie defendendæ veritatis, ut locus charitatis non sit.

4. *Flavianus duas de Eutychete ad Leonem scripsit Epistolas*. — Baronius anno DCXLVIII, n. 51 et seqq. scribit, *Flavianum* de damnato a se *Eutychete* certiore reddidisse S. Leonem, et in injus rei confirmationem recitat Epistolam n Flaviani inter Leoninas xx, alias vii, cuius initium : *Nulla res diaboli venena compescit*, quam priuam esse existimabat, quæ cum secunda Flaviani fuerit, ad presentem annum revocanda : superiori enim anno nihil a Flaviano scriptum, ut ibidem ostendimus. *Flavianus* autem hoc etiam anno rescripsit ad sanctum Leonem Epistolam suam secundam, quæ a Baronio hoc anno num. 8 et seqq. recitatur. Misit *Flavianus* cum sua ad Leonem Epistola prima Acta Constantinopolitanae Synodi in causa *Eutychetis*. Sed cum tardius *Leoni* redita fuisset, et nihil *Flavianus* de prima sua Epistola audiret, secundam scripsit, in qua prioris meminit, et Actorum, quæ

simil direxerat. Baronius deceptus codicum præpostero ordine eam, que secundo scripta, primo scriptam credit. Sed contrarium ex ipsius Epistolæ serie deducit Quesnellus in dissert. 1 de Vita S. Leonis Magni, quia videlicet hæc prioris meminit cum Actis Concilii Constantinopolitanæ missæ, et insuper ex Epistola xxxiv ad Flavianum data *Julii die xxiii*, ubi testatur Leo, se alteram illam Epistolam non accepisse, nisi legatis suis jam in Orientem profectis. Hi vero nondum urbem reliquerant *Junii die xvii*, quemadmodum docent Epistolæ xxxii et xxxiv Leonis ad Flavianum; ex quibus inter se collatis apparet, inter hujus et illius scriptionem, legatos ad Synodum missos sese viæ dedisse. In his litteris scribit *Flavianus*, se secundum canonem in Eutychen animadvertisse, non indicta causa damnatum, ac ejus errores commemorat.

5. *Leo ad Flavianum de Eutychē scribit*. — Acceptis litteris *Flariani*, *Leo* opem operamque suam adversus *Eutychetem* pollicetur : et per illustrem virum *Rhodanum* Epistolam mittit ordine xxii, quam primum Quesnellus publicavit, quam et secuta est alia ad Theodosium, quæ ordine est xxii ; in qua Nicæna fidei se inhiberere proflitetur, *Nestorii et Eutychis* dogmata condemnat, postulatque Synodum intra Italiam congregari. In ea ampliores litteras promittit per *Flariani* nuntium, fuitque illa celebrata adeo ad Flavianum Epistola, alias ordine x, nunc xxiv, laudata Chalcedone, Patribus approbata, et retenta ad fidem Ecclesie de *Incarnatione Christi* explicandam, ut hac quasi Lydio lapide sincera adulterinaque fides probetur.

6. *Conventus Constantinopolitanus in causa Eutychis*. — A num. 11 ad 22. Dum *Leo* et *Flavianus* bono Ecclesiae consulunt, *Eutyches* libellos supplices dat imperatori, Actaque Synodi Constantinopolitanæ anno superiori habitæ diminuta falsaque arguit. Imperator *Chrysaphii* eumuchi sermonibus deceptus, retractari Acta jubet, et videre an quid omissum, mutilum, adulteratumque reperiatur. Quamobrem eosdem episcopos, qui anno superiori Synodum fecerant, jubet iterum cogi, sed illis Thalassium episcopum Cæsareæ in Cappadocia præficit, amoto Flaviano Constantinopolitano, cui jus sedendi auferitur. *Concilium II Constantinopolitanum* vocatur a Baronio, a Quesnello vero laudato *Appendix Synodi* superiori anno Constantinopoli habitæ, vel *Concilii oecumenici præludium*, quod ad kalendas Aug. indictum videbimus. Quinto itaque idus Aprilis cœpta est Synodus: ad examen Acta revocatur: nihil depravatum aut immutatum reperitur, omniaque uti gesta erant, ita scripta esse omnes approbant. Constantinus reverendus diaconus dixit : « Eutyches, dum legeretur damnatio, appellavit sanctum Concilium sanctissimi episcopi Romani, Alexandrini, et Hierosolymitani et Thessalonicensis », ut legitur in Act. 1 Concil. Chaled. De Antiocheno episcopo silentium : quia episcopi hujus dioeceseos Nestorianismi suspecti erant.

7. *Dioscorus aliam Synodum in causa Eutychē*

chis postulat. — *Eutyches*, dum hac via omnes adiutus interclusos intelligit, *Dioscori* episcopi Alexandrini *Flaviano* inimici patrocinium implorat. *Dioscorus* ad imperatorem scribit, aliamque Synodum postulat, cui per litteras imperatoris iubetur praesidere, rejecto ex illo cœtu *Theodoreto*, qui Diosecoro infensus erat, et *Eutychianæ* doctrinæ aperte contrarius. Synodum prius meditatum, etiam ante conveniunt *Constantinopolitanum*, arbitratur Quesnellus cilatus. Nam dum consuleretur de procuratoribus *Eutychis* admittendis, qui se, criminis accusabatur, et eam ob rem ipsum episcopi adesse vellent, *Meliphtongus* episcopus eum quidem praesentem volebat, posse tamen per procuratores audiiri, si ita Augusto visum; rem se, iterum examini subjiciendam, quoniam imperator jusseral universalem Synodum fieri: « Præcipue quia universalem præcepit fieri Synodum, et necesse est majores causas in illud reservare Concilium », ut legitur Act. I Concil. Chalced. Hæc de Synodo jam indicta disseverabat *Meliphtongus V idus Aprilis*; ex coquæ liquet, errorem, quod tamen Baronius num. 25 putavit, non irrepsisse in diem, quo date sunt litteræ Theodosii ad Dioseorum, III kal. April. tmo litteras ejusdem Theodosii de convocatione Synodi receperat Leo III idus Maii, quas missas ante mensem solidum oportuit, quod Leo testatur in Epistola xxvii, alias xiii, cap. 4 ad *Pulcheriam* scribens. Sed ea, quæ prius ab Augusto ordinata fuerant, postea immutata hanc dubium est, inquit Quesnellus loco citato. Porro quod Baronius num. 31 ex Nicophoro lib. 14, cap. 47 refert, *Eudociam*, sc. Augustam, excitatam fuisse a *Chrysaphio* eunucho adversus Flavianum, quod et Theophilanes asserit, verum non esse existimo, quia prioribus saltem hujus anni mensibus jam illa ab aula aberat, et *Pulcheria* rerum sumnam administrabat. Quamobrem S. Leo ad *Pulcheriam* scripsit Epistolam citatam xxvii, datam idibus Junii praesentis anni, qua ejus zelum adversus *Eutychen* laudat, ideoque non *Eudocia*, sed *Pulcheria* in aula versabatur.

8. *Theodoreetus anxius de successu futuræ Synodi.* — A num. 22 ad 77. Evocatoria Pseudo-Synodi Ephesinæ data est III kalend. Aprilis, ut ad kalendas Augusti inciperetur. Ejus inductione audita *Theodoreetus*, qui credebat imperatorem consilium de ea celebranda deposuisse, ex quo reconciliatus fuerat cum Flaviano, scripsit Epistolam cxii ad *Domnum Antiochiae* episcopum a Baronio num. 22 recitatam, in qua suam de capitibus S. Cyrilli sibi non probatis pertinaciam oslendit. Ex ea Epistola liquet, quanta tunc temporis Orientalium episcoporum dissensio fuerit, aliis pro *Cyrillo* slantibus, aliis contra eum.

9. *Præsides Pseudo-Synodi Ephesinæ.* — Cum sanctus Leo Theodosium a cogendo Concilio avocare non potuisset, misit qui suas vices gererent: « Ad omnem vero causam pie ac fideliter exequendam fratres nostros Julianum episcopum et Renatum presbyterum tituli sancti Clementis, sed et filium meum

Hilarum diaconum vice nostra direximus, quibus Dulcitium notarium nostrum, cujus tides nobis est probata, sociavimus », inquit Leo in Epistola xxiv ad Flavianum, que alias erat x, data idibus Junii, et recitata a Baronio num. 43 et seqq. Celeberrima haec Epistola olim integra in Ecclesia Romana tempore *Adventus* legebatur, quod etiam in Ecclesiis Galliarum factitatum esse eruit Quesnellus citatus Ms. codice Bibliothecæ Regie. Legati illi fuere *Julianus* episcopus Puteolanus et *Hilarus* archidiaconus. *Renatus* vero presbyter, qui cum illis missus fuerat, in Delo insula morte præventus est, ut testatur auctor Breviculi Eutychianistarum: « Interfuerunt etiam vicarii ab Apostolica Sede directi, *Julianus* Puteolanus episcopus, *Hilarus* archidiaconus, quia presbyter *Renatus* in Delo insula morte preventus est ». Baronius num. 37 *Julianum* vocat *Julianum* episcopum Puteolanum, eamque in rem laudat Marianum Scotum in Chronico. Verum in hodiernis codicibus hujus Chronographi, non *Julianus*, sed *Julianus* legitur, eamque fictionem confirmant Ms. codices Epistole ad Flavianum, Evagrius lib. 1, cap. 10, Nicophorus lib. 14, c. 47, Prosper in Chronico, Anastasius aliquique. Nonnisi itaque per errorem librariorum in aliquibus codicibus Ms. *Julianus*, loco *Julii* habetur. Valesius in Notis ad Evagrium citatum, et Quesnellus in Notis ad Epistolam xxiv Leonis ad Flavianum contendunt, non *Julianum Puteolanum* episcop., sed *Julianum Coensem* episcopum Synodo Ephesinæ vice Leonis interfuisse, indeque Valesius in Evagrio, non *Julii*, sed *Juliani* nomen legendum esse arbitratur. Verum, ut animadvertisit Baluzius in Praefatione ad Acta Concil. Chalced., num. 30, in Gestis Concilii Chalced., ubi gesta predatoria Synodi Ephesinæ referuntur, vicarius papæ Leonis constanter vocatur *Julius* in omnibus antiquis Ms. nisi aliquando toca corrupta sint. Quod si *Julianus Coensis* huic Synodo interfuisse, Acta quea Hilaris diaconi et Dulcitii notarii meminere, illius quoque mentionem facerent. Denique supersunt plures *Juliani Coensis* ad Leonem Epistolæ, et plures hujus ad Coensem, in illisque nullum de præsidentia Coensis verbum habetur.

10. *Renatus unus e legatis ante coactam Synodum mortuus.* — Quesnellus quidem fatetur, *Julianum* episcopum *Puteolanum* Roma missum esse ad Synodum; cum in Epistolis Leonis saepius cum aliis legatis commemoretur, sed contendit, non eum, sed *Julianum Coensem* Synodo interfuisse; vel quod *Julius* vita functus sit, antequam ea inchoaretur, vel aliud quid impedimento fuerit, ne Ephesum accederet. At si *Julianus* in locum ejus subrogatus fuisset; hujus substitutionis aliqua in Actis mentio esset; præsertim cum p[re]maximorum sedium antistitibus vicariatum illum obtinueret. Praeterea Quesnellus ibidem vult, *Renatum* Synodo interfuisse, et auctorem Breviculi Eutychianistarum, qui eum ante Synodum mortuum asserit, incertis rumoribus scriptisque deceptum; quod Theodoreetus scribat Epistolam cxvi ad Renatum

presbyterum, quasi interfuisset Iatrocinali Synodo, et inde Roman revertisset. Verum cum Acta a *Renati* nomine semper abslineant, manifestum est, eum hinc non pervenisse, falsaque esse illius Epistola inscriptionem; qui errores a veteribus librariis frequenter commissi. Cum vero ex ejus Epistola lectione pateat, eamdem ad unum ex legatis, enjus « omnes justitiam, zelum, libertatem, et adversus iniquitatem injectas minas » decantarent, ut ait Theodoretus, scriptam, existimo eam ad *Hilarum diaconum* legatum datum esse, de quo Prosper in Chronico, recitata Flaviani damnatione, ait: « Reclamante Hilario diacono Ecclesie Romanae, qui vices Leonis papae cum Julio episcopo Puteolanu a Sede Apostolica fuerat destinatus »; ubi etiam vides Prosperum, qui tunc Romae erat, nullam Renati mentionem facere. Vel dici potest cum Baluzio citato, hujus erroris hanc originem esse. Theodoretus litteris imperatoris ad hanc Synodus accedere prohibitus est, et ab urbe Ephesina Theodoretus distabat triginta quinque dierum spatio, ut ipsemet scribit ad S. Leonem in Epist. cxxii. Quare mirum videri non debet, impositum illi fuisse per incuriam aut ignorantiam eorum, qui eum de rebus in Synodo gestis certiorem fecerunt, qui cætera quidem veri, in nomine *Renati* fuerint falsi.

11. *Pseudo-Synodi Ephesinae synopsis.* — A num. 77 ad 114. *Synodus Ephesina*, quæ ad kalendas Augustas indicta fuerat, cœpta est tantum die viii ejusdem mensis. Eadem interfuerere cxxx episcopi, præsedilique *Dioscorus* episcopus Alexandrinus. *Eutyches* introductus continuo confessionem fidei propositus, falsitatis et simulationis plenam, et ambage verborum perplexam. Retractata deinde Acta ejus condemnationis, isque declaratus innocens, et solutus ab excommunicationis vinculo. *Flavianus* vindicta fidei condemnatur eum *Eusebio Dorylai* episcopo, plurimique Pontifices proscripti condemnative, inter quos *Ibas* Edessenus episcopus, *Theodoreetus Cyrensis*, et ultimus omnium *Domnus Antiochenus*. *Flavianus* appellationem interposuit, ob idque indignis modis acceptus; adeo ut vi plagrum animam exhalarit. In tanta rerum desperatione legati obfirmate restiterunt conilibus haereticorum adversus condemnationem *Flaviani*, indeque in custodiam dati. Quæ omnia fuse ex Aclis publicis a Baronio narrantur.

12. *Ibas ab episcopatu Edesseno dejectus.* — *Ibas* prioribus hujus anni mensibus absolutus fuerat in *judicio* Berytensi, ac postea in *judicio* Tyriensi, quod ultrumque hinc revocandum esse anno superiori demonstravimus. Cæterum non modo clerici ejus accusatores ab initia cum eodem pace, de qua ibidem egimus, resilierunt; verum etiam iidem episcopi, qui *Ibam* absolverant, ipsum eodem anno damnarunt, et sede episcopali dejecerunt in hæc Synodo Ephesina. *Eustathius* Beryti episcopus, Act. x Synodi Chalced. interrogatus de iis, quæ contra *Ibam* apud Ephesum gesta fuerant, respondit: *Quia introducerunt tres, et sex, et duodecim testes, pro-*

pter dictionem, quam dixit, hoc est, non in video Christo facta Deo. *Hic est Phothius episcopus*, etc. Ex his colligit Einin. card. Norisius in Dissert. iv de anno et epochis Syro-Macedonum causam *Ibae* post diem viii Augusti, qua, jam incumbente nocte, sanctus *Florianus* damnatus fuit in Iatrocinali Synodo Ephesina, discussam iterum fuisse. Hoc etiam in eadem Act. x. prodit Theophilus *Ibae* accusator: « Relegantur, inquit, quæ in Epheso in ultimum de *Iba* reverendissimo episcopo gesta sunt ». Haque gesta apud Ephesum in causa *Ibae* posteriora fuisse utroque *judicio*, Tyrio et Beryensi. Hoc ipsum diserte tradunt Patres Synodi V, in Collat. 6, ubi Geslis apud Tyrum recitatis, hæc statim addunt: « Cum haec ita judicata essent, et finem non suscepissent, sicut est invenire ex his, quæ posterum sunt », nempe apud Ephesum, « ejicitur *Ibas* ab episcopatu, nec non etiam *Domnus Antiochiae episcopus* ». Et rursus Collat. 8 cum dixissent, *Ibam* apud sanctum Flavianum antistitem CP. et imperatore Theodosium accusatum fuisse, inquit, « qui et causæ examinationem delegaverunt Photio episcopo Tyri, et Eustathio episcopo Berytorum civitalis ». Postea vero, videbat apud Ephesum, *inculpatus idem Ibas ab episcopatu dejectus est*. Cum autem *Ibas* mense Augusto in Concilio Ephesino sede depulsus fuerit, neutquam proximis kalendis Septembribus ejusdem causa discussa fuit; sed illud judicium mense circiter Februario hujus anni habilum; et Indictionem ii una cum mense Septembri memoratis Actis fallaci manu præfixam fuisse, doceat collegit Card. Norisius citatus. Hinc quæ Baroniis anno precedenti a num. 57 ad 84 de ulro que Conventu habet, huc transferenda.

13. *Ordinatio Maximi patriarchæ Antiocheni ritiosa fuit.* — *Domnus* patriarcha Antiochenus, quem dignitate molam diximus, sed sit annos octo, juxta Nicophorum in Chronico, et Tabulas Theophanis, eique *Maximus* suffectus est. Porro legati Sedis Apostolice in Act. x Concil. Chalced. diserte asserunt, hujus ordinacionem Ephesinæ Synodi non esse accensandam, eamque fuisse Leonis papæ mentem; cum ex una parte omnia, quæ ibi acta sunt, irrita esse judicavit, et ex alia *Maximum* in suam communionem recepit. Verba legatorum in aliquibus corrupta emendare tentarunt Marca lib. 3 de Concordia cap. t4, num. 1, et Quesnellus in Dissert. de *Causa Domni episcopi*, num. 29 et seq. Ordinationi *Maximi* duo inter alia vitia ine-
rant, unum quod *Domnus* ab impia Syndo Ephesina damnatus esset: allerum quod ordinatio illa aduersus Nicanos canones, Apostolicos et Constantopolitanos ab *Anatolio* peracta fuisse; cui tamen Leo connivere voluit ob pacis studium, ut ipsem in Epistola ad Marcianum Aug. data XI kalend. Junii *Herculanu clarissimo consule*, anno sc. CDLII, declarat: « Neque sibi aestimet lieuisse (nempe *Anatolius*) quod Antiochenæ Ecclesiae sine ullo exemplo, contra statuta Canonum, episcopum ordinare præsumpsit: quod nos amore reparandæ fidei et

pacis studio retractare cessavimus ». Nisi enim Leo benigne se gessisset in Maximum, ejus ordinatio nem retractare potuisset, ut ex laudatis verbis Marca dedit. Facundus lib. 3, cap. 3, scribit *Maximum* Antiochenum, et *Juvenalem* Hierosolymitanum, vel dogmata, vel communione pollutos ante fuisse. Sed quoad *Maximum*, vel pura puta Nestorianorum, quod illuc Facundus insinuat, calumnia fuit, vel Facundi ipsius mera suspicio, inde nata, inquit Quesnellus, quod *Maximum* et ab Eusebianis ordinatum, et consequenter eorum saltem communione infectum putavit; cum tamen ab *Anatolio*, teste sancto Leone, fuerit ordinatus. Verum quod ambitiose et contra consuetudinem ab *Anatolio* Constantinopolitano episcopo praesumptum, ab Aca cito ejusdem sedis episcopo, Zenonis imp. jussu postea preslitum, ut suo loco videbimus.

44. *S. Flavianus martyr moritur.* — Sanctus *Flavianus* mortuus est *Epipe*, quo amandatus fuerat in exilium, ut habeat Marcellinus sub hujus anno coss., seu superveniente, seu ingesta morte; variae enim hac de re sunt scriptorum sententiae. Aliqui tradunt, eum in ipso Synodi loco interfectum esse a *Barsuma* et suis monachis, aliique postriduum ex acceptis plagis interisse. Porro *Hypēpa* seu *Eipa* civitas est Lydiæ. Colitur a Græcis die xviii mensis Februarii; sed certum est, eum hoc anno longe post illum mensem animam Deo reddidisse. Sed il annuum unum, et menses decem, ut suo loco diximus. Ordinalus enim funeralis anno CDXLVII, post diem xxiv Octobris, menseque Augusto depositus est. Ejus elogium historicum exhibet Henschenius ad diem xviii Februarii.

45. *Theodoreetus in episcopatum Cyrensem restituatur.* — A num. 414 ad 167. *Theodoreetus* nuntiis de sua depositione acceptis, de ea ad Sudem Apostolicam appellavit, et Epistolam cxiii ad Leonem papam scripsit, quam Baronius num. 115 et seqq. recitat. Scripsit et ad unum e legatis, qui Synodo Ephesinae prefuerant Epistolam cxvi, cuius tamen titulus depravatus. *Renatus* enim, cui ea inscripta, ante Synodi celebrationem e vivis abiit, ut jam dixi. Baronius, qui num. 423 et seqq. eam refert, *Renatum* Concilio interfuisse credidit, recitatque alias Theodoreti litteras ad diversos das. Verum Epistola ad *Sporacium* comitem domesticorum, que est de Nestorio, quamque Sirmondus librum appellavit, supposita fuit Theodoreto, ut jam saepius diximus. *Theodoreetus* sedi suae restitutus est, vel expresso judicio Concilii Romani, de quo mox, vel rescissa reprobataque Psendo Synodo Ephesina, vel data receptaque communione.

46. *Synodus Romana qua Ephesina reprobata est meuse Octobri habita.* — *Valentinianus* imp. Theodosio Augusto Epistolam scripsit sine die et consule, a Baronio num. 157 et seq. recitatam, in qua ait: Se post venerabilem noctem diei Apostoli rogatum esse a sancto Leone, ut ad *Theodosium* scriberet. Hanc Epistolam hoc anno datam, et solemnitatem illam principis Apostolorum aliam non

fuisse, quam dedicationem Basilicæ sancti Petri die xviii Novemb. celebrari solitam, aulamavit Baronius. Unde concludit, *Conventum* a Valentiniiano notatum in ea Epistola, alium non esse, quam Synodus episcoporum hoc anno Romæ habitam post Ephesinum latrocinium, cuius decreta ibidem improbata rejectaque: quam sententiam omnes passim amplexi sunt. Verum, ut animadverfit Quesnellus citatus, non videtur verosimile episcopos, qui ad tertium kalendas Octobris ex consuetudine Romana in Urbe convenire soliti erant, per quinquaginta dies Synodus habuisse; præsertim cum jam a die xv Octob. Romana Synodus absoluta videatur, dulis scil. ex ea ad Orientales partes litteris.

17. *Valentinianus fuit Romæ die Cathedræ S. Petri.* — Existimo itaque *Valentinianum* cum matre *Placidia*, Eudoxiaque uxore Romam anno tantum sequenti venisse ad tumulum Apostolorum, non quidem paulo ante hujus sancti Apostoli natalem diem, ut interpretatur Quesnellus, sed paulo ante Festum Cathedræ S. Petri Antiochiae die xxii Februarii antiquitus, uti etiam hodie, celebrari solutum. Anno enim sequenti *Valentinianus III* nonas Martii Romæ emisit Constitutionem de indulgentiis debitorum, qua lib. 2 Novel., lit. 7 refertur, Romæque etiam fuit maxima parte anni CDLI, ut ex variis Novellis ibidem ab eo datis liquet. Denique mors *Placidie* Augustæ, que exente anno sequenti Romæ contigit, *Valentinianum* et Augustas eo tantum anno Romam se confulisse ostendit; præsertim cum currenti anno XV kal. Julias Ravennæ adhuc fuerit Valentinianus, ut constat ex Novella de xxx annorum prescriptione, in Urbe lata. Si itaque præfata Epistola a Valentiniiano anno sequenti scripta, ut fatetur Quesnellus, dies Apostoli, enjus in ea mentio, non potest esse Natale S. Petri, quod die xxx mensis Junii celebratur. Est itaque Natale illud membrorum in veteri membrana apud Bucherium in opere de Doct. Temp. in qua legitur: *Octavo kalendas Martii Natale Petri de Cathedra*.

18. *Valentinianum loqui de Festo Cathedræ S. Petri magis probatur.* — Illud eo magis dicendum, quod in Epistola sua ad Theodosium, eodem tempore, eademque de causa scripta, et a Baronio num. 159 et seqq. recitata, *Galla Placidia* Augusta Valentiniani mater de Flaviano quasi adhuc superstite loquatur: *In statu sacerdotis illæso manente per omnia Flaviano*, qui tamen exente mense Augusto currentis anni depositus fuerat, et non multo post crudeliter occisus, quod anno sequenti mense Junio ignorari non potuit ab imperatore et ejus matre; cum sanctus Leo in Epistola LII ad Theodosium Aug., quæ alias erat xxxii, data XVI kalendas Augusti Valentiniano VII et Avenio eoss. anno nempe sequenti, consensum suum ad ordinationem *Anatolii* successoris Flaviani suspendat, et Eudoxia Aug. in litteris ad Theodosium cum Epistolis Valentiniani conjugis et Placidie Constantiopolim missis, dicat Leonem papam sibi signifi-

casse *Flavianum* ab episcopo Alexandrino expulsum fuisse. Cum igitur mense Junio exente anni CDL, cædes Flaviani Romæ cognita et explorata fuisse videatur, Concilium episcoporum, quod ibidem eo anno celebratum esse recte conjicit Quesnellus, mense Februario illius anni, forsitanque *Valentinianum* Augusti occasione, congregatum, non autem mense Julio, ut perperam Quesnellus arbitratus est.

19. *Synodus Romana anno sequenti habita.* — Sanctus Leo anno sequenti obviam factus est *Valentiniano*, *Placidæ*, *Eudoxiæque* cum episcoporum eortu, simulque *Augustum* Augustasque ostestati sunt, ut litteris apud *Theodosium* agerent pro fidei causa, quod non difficulter impetrarunt. Libellus Synodiens, postquam de Synodo Romana hoc anno aduersus latrocinium Ephesinum coacta sermonem habuit, alterius Synodi Romanæ his verbis meminit: « Idem Leo Romæ convocata Synodo admonitionis scripta transmisit imperatori Marciano, cum imperator Theodosius res terrenas jam reliquisset, et ut convocata Synodo Flaviani causa cognoscetur ». Quare Abundius, Asterius, Basilius, et Senator, qui anno sequenti die XVII mensis Juli in Orientem legati missi sunt, ut liquet ex Epistola Leonis ad Theodosium, quæ ordine est LII, quæque data dicitur *XVI kalend. Augusti, Valentianum VII et Avieno coss.* in aliqua Synodo Romana deputati non sunt, ut credidit Quesnellus; cum Leo anno sequenti Synodum Romanam, cuius mentio in libello Synodico, non convocari in causa Flaviani, nisi iam imperante Marciano, et intra tam breve tempus non videatur Leo duas Synodos Romanas indixisse.

20. *Moritur Placidia Augusta.* — Ad num. 167. *Galla Placidia* Augusta Valentianæ imp. mater anno tantum sequenti ad Deum migravit, teste Prospero, qui in Chronico, *Valentiniano VII et Avieno coss.*, anno sc. CDL, habet: *Placidia defuncta est quinto kalendas Decembris*. Eundem annum exhibet Pseudo-Prosper in Chronico imperiali. Quare errarunt Sigebertus et Idacius in Chronicis, qui ejus mortem in annum CDLI differunt. Cum autem uterque scribat, eam *Romæ* mortuam, et Hieronymus Rubeus in Historia Ravennatensi testetur, eam Ravennæ sepultam esse, et adhuc extare monumentum ejus corpus Roma post mortem Ravennam deportatum fuit. Porro hallucinatur Ducangius in familiis Byzantinis, ubi ait extare Gregorii Eliberitani episcopi librum *de fide*, *Gallæ Placidæ* inscriptum: liber enim ille *Gallæ* secundæ Theodosii Magni uxori dicatus fuit, non vero *Gallæ Placidæ*; cum Gregorius eo imperante floruerit, et, ut intelligitur ex sancto Hieronymo lib. de Script. Ecclesiast. cap. 103, anno CCCXCI adhuc in vivis fuerit. Vide quæ de eo scripsi anno CCCLXXXVIII. Baronius refert nummum Gallæ Placidæ Augustæ, in cuius postica legitur vot. XX, mult. XXX; sed is in vicennialibus Valentianiani tili ejus pereussus fuit. Ex quo intelligimus, quæ in numinis imperatorum vel Augustarum habentur, non semper referri ad eos, in quorum gratiam eusi sunt.

21. *Angli et Saxones in Britanniam veniunt.*

— Beda in Recapitulatione Historiae gentis Anglorum scribit: « Anno CDLIX, Marcianus cum Valentiano imperium suscipiens septem annos tenuit, quorum tempore Angli a Britonibus accersiti Britanniam adierunt ». Verum Marcianus anno tantum sequenti Theodosio successit, annoque CDLVII, non vero antecedenti, mortuus est. Beda itaque, qui etiam lib. 2, cap. 1, mortem Gregorii Magni perpetram cum anno DCV copulavit, res quidem gentis suæ accurate calluit, sed in exteris narrandis quandoque erravit, quod et de Gregorio Turonensi sœpe videbimus. Quod qui non observarunt, adventum Anglorum in Britanniam ab hoc anno removerunt, Bedam non minus in hac epocha, quam in initio imperii Marciani referendis deceptum esse existimantes. Eos in hac opinione confirmavit, quod in Hist. lib. I. cap. 15, tradit: « Anno ab Incarnatione Domini quadragesimo nono, Marcianus cum Valentiano XLVI ab Augusto regnum adeptus septem annis tenuit. Tunc Anglorum sive Saxonum gens invitata a rege præfato (sc. Wotigerno) in Britanniam tribus longis navibus advehitur, et in Orientali parte insulæ jubente codem rege locum manendi quasi pro patria pugnatura, re autem vera hanc expugnatura suscepit. Initio ergo certamine cum hostibus, qui ab Aquiloniæ ad aciem venerant, victoriæ sumpsere Saxones ». Sed utrobius male. Librarii enim posuere anno CDIX pro anno CDLIX, et ipsem Beda Marciani imperium citius quam par erat, inchoavit; Anglos vero et Saxones hoc anno in Britanniam descendisse, non solum Beda; sed etiam Ethelwerdus lib. 1, Malmesburiensis lib. de Reg. cap. 1, Huntindoniensis lib. 2, Florilegus, Chronographus Saxo, et meliores Historici rerum Anglicarum uno consensu docent. In ipso adventu inierunt certamen contra *Pictos et Scotos*, sed hi tandem fuga saluti sue consuluerunt. Britanos inter et Anglo-Saxones conventum, ut hi « invictis umberibus sudores suos patriæ impenderent, recepturi emolumenta militiae ab his, quorum saluti vigilias prætenderent », inquit Malmesburiensis citatus.

22. *Hengisto et Horsa ducibus.* — « Advenerant autem », pergit Beda, « de tribus Germanie populis fortioribus, id est, Saxonibus, Anglis, Vitis. De Vitarum origine sunt Cantuarii et Vectuarii; hoc est ea gens, quæ Vectam tenet insulam, et ea quæ usque hodie in provincia Occidentalium Saxonum Vitarum natio nominatur, posita contra ipsam insulam Vectam. De Saxonibus, id est, ea regione, quæ nunc antiquorum Saxonum cognominatur, venere Orientales Saxones, Meridiani Saxones, Occidui Saxones. Porro de Anglis, hoc est, de illa patria, quæ Angulus dicitur, et ab eo tempore usque hodie manere desertus inter provincias Vitarum et Saxonum prohibetur, Orientales Angli, Mercii, tota Nordanymbrorum progenies, id est, illarum gentium, quæ ad Boream Ilumbri fluminis inhabitant, cæterique Anglorum populi orti sunt. Duce suisse perhibentur eorum primi, duo

fratres Hengist, et Horsa ». *Saxones* habitabant regiones vicinas Oceano ad osium Albis fluvii, ubi postea aedificata sunt Hamburgum, Lubeca, et Brema. *Angli* a ducatu Slevicensi inter Holsatiam, ab antiquis Saxonibus habitatam, et Juttiam siti, profecti sunt, ut ex landatis Bedæ verbis colligitur, et Ethelwerdus pag. 833 clare explicat : « Porro, inquit, Anglia vetus sita est inter Saxones et Giotos habens oppidum capitale quod sermone Saxonico Sleswie nuncupatur, secundum vero Danos Haithaby ». Legendus etiam Camdens pag. 93. Juttæ, corrupte Vitæ a Beda appellati, venere e Juttia, hodie Jutlandia, ad Septentrionalem Cimbrice Chersonesi partem posita. Hic regnum Kontii, Vectam insulam et Sudhantonium occuparunt. Tres hi populi, qui hoc anno in Britanniam venere, quos unam gentem fuisse, ex Beda, aliisque colligitur, progressu temporis Britanniam in septem regna distribuerunt, Eptarchiamque constituerunt. Baronius anno CDLXXVII, num. 30, et anno CDXCIV, num. 49 epocham adventus Anglorum in Britanniam ab imperio Marciani deducit, deceplu scilicet duobus locis Bedæ laudatis, nullibique de eorum adventu ex professo agit. Denique Bedam, in temporum intervallis dimetendis, Anglorum in Britanniam adventum, ab anno CDLXVII deducere, quod tunc primum in eam vocati fuerint, eo Christi anno monstravi.

23. *Dioscorus S. Leonem excommunicat.* — Ad num. 458 et seq. *Dioscorus* ira ac vindicta impotens facinus intentatum aggreditur; *sanctum Leonem* a communione Ecclesiae abscondit, re cum decem episcopis, quos sibi comites adsciverat, peracta. Verum id factum non post Pseudo-Synodus Ephesinam, ut putavit Baronius, sed anno CDLI Nicæae ubi Concilium generale coactum fuerat, antequam Chalcedonem transferretur. Theodorus enim diaconus Alexandrinus, in suo libello contra Dioscorum

exhibito, et recitato Act. III Concil. Chalced., loquens de gestis a Dioscoro, dum Nicææ Synodus haberetur, ait : « Ostendam eum omnia, quæ dicta sunt, perpetrasse, neenon etiam contra gestum in metropoli Nicæa Concilium temerarium extitisse. Hic namque sanctissimus, magis autem circa omnia ferocissimus, in consuetudine habens leges prævaricari, nihil arbitrans, quod ab ipso in sanctæ et sacrae memoria Flavianum commissum est, insuper ad mala majora se vertit. Excommunicationem namque faciens contra sanctissimum et beatissimum Apostolicæ Sedis magnæ Romæ episcopum suasit subscribere eis, qui cum ipso de Aegypto exierunt, sanctissimis episcopis plus minus numero decem (neque enim ampliores ausi sunt exire cum ipso, propter ea quæ ab ipso in Epheso contra leges peracta sunt) aliquoties comminans, aliquoties nolentes decipiens : unde lacrymantibus atque gementibus, nefandæ illi chartæ subscriptærunt ». Quare Liberatus cap. 12 ejus haec verba Baronius recitat : « Aegyptii, Thraces, et Palæstini episcopi Dioscorum sequebantur. Orientales, Pontici, et Asiani, sanctæ memoria Flavianum. Quod schisma permansit usque ad obitum Theodosii principis », ad hanc excommunicationem non respicit; cum loquatur de re ante Theodosii mortem gesta, et non nisi eo mortuo, *Dioscorus* crimen illud admiserit. Legati Sedis Apostolicæ in III. Concil. Chalced., pag. 425, hujus facinoris Dioscori his verbis meminerunt : « Sed quoniam secundis excessibus priorem iniquitatem valde transcendit (præsumpsit enim et excommunicationem dictare adversus sanctissimum et beatissimum archiepiscopum magnæ Romæ Leonem) insuper etiam multi libelli, etc. »

Judicia Tyrium et Berytense ad hunc annum CDLXIX pertinent, ut anno superiori num. 9 ostensum.

4. *Annus benignitatis.* — Quinquagesimus post quadringentesimum Domini illuxit annus, Jubitei numero consecratus, faustus et felix : quo depulsis tandem tenebris, cælitus missa lux obiectas catigine Orientales illustravit oras, et Occidentales mœrore

ciūm præparatur. Ut plane Propheticum illud li-
enerit occinere canticum¹: « Quomodo cessavit
exactor, quievit tributum? Contrivit Dominus ba-
culum impiorum, virgam dominanlium ». Tot igit-
ur donis, tautisque muneribus divinitus impertitis
circumagit præsens annus, dicendus plane præ-
bonorum fecunditate: Annus benignitatis; cui et
aptari potest illud Davidicum²: « Benedic
coronæ anni benignitatis tuæ, et campi tui replebun-
tur ubertate »: cum, evnlsis zizaniis, valles abun-
darunt frumento, et induiti sunt arietes ovium,
lapsis nimirum episcopis per pœnitentiam restitutis.
Tam itaque felix annus aperitur consulibus Valentini-
ano septimum cum Avieno collega, de quo pluri-
bus meminit Sidonius ad Heronium³. Sed quo
ordine cuncta hæc a Deo sint hoc anno dona con-
cessa, jam aggredimur enarrare.

2. Leonis ad Pulcheriam et archimandritas litteræ. — Magna illa pietate insignis Augusta Pul-
cheria virgo (enī sicut Nestorii, ita et Eutychetis
damnationem acceptam fert Summus Pontifex Leo)
cum hactenus ob domesticas quas vidimus simul-
tates vitam agens pñne monasticam, procul a negotiis
sese in Hebdomo continuerit: mox instar De-
boræ, ubi deesse vidit qui pugnarent prælia Domini,
fide armata processit, nec cessavit, quousque reli-
gionem prostratam erexit. Has quidem illi laudes
tribuit sanctus Leo, qui ubi ab eadem litteras accep-
isset, magna spe erectus ad ipsam hoc anno mense
Martii rescripsit⁴:

3. « Gaudere me plurimum et exultare in Do-
mino pietatis tuæ scripta fecere, quibus evidenter
ostenditur, quantum Catholicam diligas fidem, et
quantum hæreticum detesteris errorem. Hæresis
quippe est nimis impia, et Evangelio veritatis ini-
mica, quæ non portionem aliquam lñdere, sed ipsa
religionis conatur fundamenta convellere, negans
sempiterni Patris Filium sempiternum de utero
beatæ Virginis matris veram carnem nostræ sum-
psisse naturæ; et eos damnatione percellens, qui ab
Evangelica et Apostolica fide nullo deduci errore
potuerunt; illudque frustra pretendens, quod Ni-
cænæ Synodi fidem teneat, cuius eum constat esse
alienum, glorioissima Augusta. Unde quia non de-
serit Ecclesiam suam divina protectio, dicente Do-
mino⁵: Ecce ego vobiscum sum usque ad consum-
mationem saeculi: eodem quoque opere et tempore
Spiritus Dei et clementiae vestrae sollicitudinem, et
curam nostri cordis accedit, ut de remedis pro-
curandis eadem utrique cuperemus. Quæ prius po-
posei, nunc quoque instantius peto, majore utens
fiducia deprecandi, posteaquam præsidium vene-
randæ exhortationis accepi, sperans ad futuram
misericordiam Dei, ut cooperante vestra clementia,
pestiferi erroris possit morbus auferri: ut quiequid
ipso inspirante atque auxiliante, potuerit salubriter
fieri, cum vestræ fidei laude peragatur: quoniam

res humanæ aliter tutæ esse non possunt, nisi quæ
ad divinam confessionem perlinent et regia et sa-
cerdotalis defendat auctoritas. Data XVI kalendas
Aprilis, Valentiniano Aug. VII et Avieno viris CC.
coss. Æra quadragesima octogesima octava ».
Hæc ad sanctam Pulcheriam Leo papa.

4. Eadem quoque die ad archimandritas Con-
stantinopoli agentes (ut fecerat prius) litteras dedit,
quibus eos hortatur strenue pro fide Catholica
agere, suo exemplo, qui indefesso studio id ipsum
per litteras soleat ubique præstare: et inter alia,
hæc ad finem de sua pervigili cura in protegenda
fide Catholica¹: « Memor enim sum, me sub illius
nomine Ecclesiæ præsidere, cuius a Domino Jesu
Christo est glorificata confessio, et cuius fides om-
nes quidem hæreses destruxit, sed maxime impi-
tatem præsentis erroris expugnat: et intelligo
mihi aliud non licere, quam ut omnes conatus
meos ei causæ, in qua universalis Ecclesiæ salus
infestatur, impendam ». Hæc ipse, qui quidem
non litteris tantum adversus profanam hæresim
egit, sed verbis etiam eamdem cibarius pro con-
cione insectatus est, in eam acerrime semper in-
vectus, ut ejus qui extant sermones significant.

**5. Anatolio recipiendo, et episcopis lapsis resti-
tuendis studet Leo per legationem, ope præsertim
Pulcherie.** — Quid vero inter hæc Theodosius im-
perator? Etsi infelix ab Eutychete atque Dioscoro
deceptus, et in transversum actus ratam habuit
Flaviani damnationem: haud tamen eo impietatis
profundi demersus est, ut auctoritatem Romanæ
Ecclesie contemnendam prorsus existimarit: imo
eamdem medium omnium caput intelligens, non
prius Anatolium a Dioscoro in locum Flaviani suf-
fectum recipiendum putavit, quam id ipsius Ro-
manæ Sedis Pontificis probaret assensus, deque his
litteras daret ad sanctum Leonem, exploraturus
ejus voluntatem, et auxilium imploraturus. Non
extat illa quidem Theodosii ad Leonem Epistola;
sed quam ad eum reddidit S. Leo, omnia ista,
exacte demonstrat. Est vero Leonis ad Theodosium
Epistolæ hoc exordium²:

6. « Omnibus quidem vestræ pietatis Epistolis,
inter eas sollicitudines quas pro fide patimur, spem
nobis securitatis maximam præstitis, Nicænum
commendando Concilium: adeo ut ab illo (sicut
saepè jam seribitis) non patiamini sacerdotes Domini
deviare, etc. » Subdit vero, non recepturum se fore
Anatolii communionem, neque electionem proba-
turum, nisi prius constaret de ejus fide Catholica.
Qua in his quæ ad Verbi incarnationis rectam doc-
trinam pertinent, explorata probeque cognita, tum
ex Cyrilli de Incarnatione Verbi scriptis volumini-
bus, tum ex Epistola a se scripta ad Flavianum,
examinata, cognita, probata publicaque subscrip-
tione munita, et clero ac populo declarata; tunc
fore, ut bono pacis in Apostolice Sedis communio-
nem recipiatur, et sedere sinatur. Quid insuper

¹ Isai. XIV. — ² Ps. LXIV. — ³ Sidon. I. II. Ep. IX. — ⁴ Leo,
Ep. XXXI. — ⁵ Matth. XXVIII.

¹ Leo, Ep. XXXII. — ² Leo, Ep. XXXIII.

præter hæc ab eo impendendum exigat, idem sanctus Leo in eadem ad Theodosium Epistola declarat his verbis :

7. « Quia vero et nos et beati Patres nostri, quorum doctrinam veneramur et sequimur, in unius fidei concordia sumus, sicut provinciarum omnium protestantur antistites : agat clementia vestrae devotissima fides, ut quamprimum ad nos Constantinopolitani episcopi, qualia debent, probati et Catholicici sacerdotis scripta perveniant, aperte scilicet et dilucide protestantia, quod si quis de incarnatione Verbi Dei aliud aliquid credat, aut asserat, quam Catholicorum omnium et mea professio protestatur, hunc a sua communione secerat : ut ei fraternalm in Christo charitatem merito possimus impendere ». Hæc sanctus Leo ab Anatolio exigit, quibus plane in Dioscorum, Eutychetem, et omnes ejus sectarios connexum esse voluit anathema. At quoniام non unius Anatolii tantummodo explora nra fides erat; sed quod plurima esset lapsorum multitudine, ab eodem Pontifice aperta jam via omnibus lapsis episcopis ab errore resipisciendi, et ad fidem Catholicam revertendi; visum est eidem sancto Leoni Romano Pontifici Petri agenti personam, cui a Domino jussum est confirmare fratres, legatos a Latere mittere Constantinopolim, qui lapsos redire volentes ad Ecclesiam, a qua, impie cogente Di scoro, vel fallente Eutychete, turpiter defecissent, probarent : de qua quidem legatione hæc idem habet in eadem Epistola ad Theodosium :

8. « Ut autem salubribus curis velocior pleniorque, auxiliante Domino, per vestrae clementiae fidem præstetur effectus; ad pietatem vestram fratres et coepiscopos meos Abundium et Asterium, sed et Basiliū et Senatorem presbyteros, quorum mihi devotio est probata, direxi : per quos, quæ nostræ forma sit tidei, manifestatis instructionibus, quas misimus, possitis dignanter agnoscere. Ut si Constantinopolitanus antistes in eamdem confessio nem toto corde consentit : securi (ut dignum est) de Ecclesiæ pace hætemur, neque aliquid residere videatur ambiguū, ut de supertius forsitan suspicionibus laboremus. Sin vero aliqui a puritate nostræ fidei atque Patrum auctoritate dissentiant, Concilium universale intra Italiam (sicut Synodus, quæ ob hanc causam Romæ convenerat, mecum petit) clementia vestra concedat : ut in unum convenientibus omnibus his qui aut ignorantia, aut timore profapsi sunt, correctionis remedii consu latur : nec cuiquam ultra sit liberum, ita Nicænae fidei facere mentionem, ut ejus fidei inveniatur esse contrarius ». Hæc idcirco S. Leo, quod (ut dictum est) sub professionis Nicænae prætextu, quam probassent Eutychiani in Pseudo-Concilio Ephesino, hæresis quæ damnanda erat occultaretur : ut inter alios ipse Theodosius sibi de fide Catholicæ blandi retur, qui eo prætextu Concilium illud abominandum probaret, quod tidei Nicænae in eo fuisset professio conclamata. Hæc quidem Leo ad Theodosium decimo septimo kalendas Augustas.

9. Vetus ista fuit Romanæ Sedis consuetudo, ut collapse Orientali Ecclesiæ, qui cam erigerent, Roma legatos mitteret : ita namque factum esse post Constantii obitum, quæ dicta sunt superius ex Gregorio Nazianzeno atque Basilio, satis docent : id ipsum ab eadem præstitum sub Valente, plures ipsius sancti Basili Epistolæ clamant. Id denique modo tentatur more majorum ab ipso Leone Pontifice, qui sequenti die eodem argumento ad archimandritas¹ litteras dedit, quibus declarat se legatos mittere non unius tantum Anatolii restitutionis causa, sed lapsorum omnium, nempe ut per eos probarentur, qui lapsi in errorem vellent recipi in Ecclesiam.

10. Diebus vero tribus interlapsis, ipso decimo tertio kalendas Augustas idem sanctus Leo ad Pulcheriam² Augustam ea quoque de causa litteras dedit : cui et legatos commendans, laudat magnopere ejus in restituenda Ecclesia pace studium, adeo ut ei tribuat totum quod ageretur in Ecclesia Catholicæ depressa nimium sublevanda ; ipso enim Epistolæ exordio hæc præfatur : « Gaudeo fidei clementiae vestrae, quod religiosum studium dignanter impenditis, ut pax Ecclesiastica renovetur, quæ quorundam dissensionibus videbatur esse turbata. Debetur enim hoc vestrae specialiter gloriæ, ut ablati omnibus scandalis, quæ contra Catholicam fidem inimicus excogitarat, una eademque sit per totum mundum confessio veritatis ». Hæc sanctus Leo de sancta Pulcheria : enjus consilio donec Theodosius se ipsum et imperium moderatus est, nihil felicius ipsi potuit accidere et gloriösus : adeo ut ficeret olim puerulus, magno tamen splendore refulserit : nam summa pace atque concordia omnibus bene dispositis, felicissime illi cuncta cessere, perstitereque, majoreque sunt augmento propagata, quod ejusdem arbitrio, quæ divini Spiritus instinctu in omnibus regebatur, cuncta omnino commiserit.

11. Certe quidem in ipsius imperii regimine eximio semper resulgens religionis exemplo Theodosius ex institutione Pulcheriae, et vitæ moribus integerimis pollens, superiores omnes Christianos principes videri poterat superasse : cum vero uxoris et eunuchorum consiliis sese ab eadem sancta Pulcheria ablegavit, quasi optimi regiminis ruptis habenis, in præceps actus, deteriora ceteris principibus perpetravit : cum favens privatis affectibus, summum Catholicæ tidei intulit detrimentum, et immensa clade Ecclesiam Orientalem afficit : cuius rei gratia in se ipsum primo e patientis Dei manu diræ ultiōnis fulmen extorsit. Ut plane ad ejus exemplum, illud sit sœpe Davidicum repetendum : « Et nunc Reges intelligite, et eruditimi qui iudicatis terram : servite Domino in timore ». Etenim non homo iacessitur, sed ipse Deus ultionum, qui auferit spiritum principum, et qui est terribilis super omnes reges terræ. Ceterum, quod miserationes Domini super omnia opera ejus, non statim in Theo-

¹ Leo, Ep. xxxiv. — ² Leo, Ep. xxxv.

dosium irae suæ sagittas emisit, in quibus paravit vasa mortis, ne simul cum corpore et anima æternæ salutis dispendium pateretur; sed pœnitentiaæ tempus indulxit, illuxitque fulgore gratiæ suæ, ut sanctæ sororis consiliis acquiesceret, et remedia ab illa ministrata perciperet.

12. *Theodosii pœnitentia et obitus.* — Feruntur quidem multa et admiratione digna in expiationem admissi sceleris hoc anno ab ipso Theodosio præstata, quæ Nicephorus ita describit¹: « Deinde vero Theodosius, ubi re secum perpensa, se Chrysaphii astutia deceptum esse comperit: perquam graviter et impietatem in Flavianum perpetratam, et aliis episcopis nefarie illatam contumeliam et condemnationem tulit. Et cum dolori suo mederi non posset, in Chrysaphium legitimum justumque effudit furorem. Itaque illum primum dignitate, mox etiam substantia omni spoliatum, in insulam quamdam relegavit. Cujus judicium quod cœlestis quoque calculus comprobaret, in mari navigantem assecutus est ». Hæc ipse, in mare mersum significans. Sed diverso Marcellinus in Chronico, ubi sub hujus anni consulibus ita habet de Chrysaphio auctore malorum omnium: « Chrysaphius eunuchus, Pulcheriae Theodosii sororis nulu, sua cum avaritia interemptus est ». Sed, quomodo ejus nulu, audi Cedrenum: « Pulcheria autem injustissimum istum eunuchum Chrysaphium Jordani tradidit Joannis filio, quem ille dolo necaverat: atque Jordanes vicem rependit ». Hæc ipse. Ita plane qui inimicitias exercuit cum Flaviano, et in eis tum Theodosium, tum Eudociam Augustam implicuit, alque illi nocendi causa hæresiarcham in eum excitavit, et Diocorum ad omne scelus impulit, meritas pœnas exolvit. Sed pergit Nicephorus dicere de pœnitentia Theodosii imperatoris :

13. « Postea conjugem quoque Eudociam per acrem objurgationem male admodum accepit: quippe quæ malorum invalescentium causa fuisse. Ad hæc injuriam quoque germanæ sua Pulcheriae, quæ ejus causa imperiali aula ejecta esse factam adjecit; atque insuper illam de Paulino suspicionem et contentionis ovem² vehementer eam perstringens, in medium protulit. Illa consilii dubia, cum in magnum esset conjectum: melum, ut sibi Hierosolymam petere licet, petiit: ad quam profectionem se, voto nuncupato, Deo obligaverat, si in matrimonium collocatam filiam vidisset. Imperator confessim in Septimum eam misit: sororem Pulcheriam septimum jam ibi annum agentem revocavit, quæ magno cum apparatu et comitatu in aulam rediit. Ephesum certis hominibus missis, sacrum Flaviani corpus inde in urbem imperantem transtulit; atque id per medianam civitatem cum observantia et pompa celebri illatum, intra adyta sanctorum discipulorum Christi templi splendide et religiose reposuit ».

14. At nec in his quidem fides vera Nicephori elenim id peractum esse ab ejus successore Mariano Augusto, ex Epistola S. Pulcherie¹ ad S. Leonem papam habetur expressum, ut dubitationi nullus sit penitus locus. Neque Ephesi morluus est Flavianus, ut inde transferendum peteretur corpus ipsius. Sed in eo manifestis erroris redarguendus est Nicephorus, dum ait septem annos Pulcheriam in septimo vitam privatam duxisse, cum ejus ibi mansionis vix annos quatuor numerari contingat, cum eo proœcta sit non ante, quam post obitum Proeli in ejus locum Flavianus est subrogatus Constantinopolitanus episcopus. Porro sedisse Proclum usque ad annum quadringentesimum quadragesimum sextum, quo famosissimus ille evenit terræ motus, quod omnium testificatione probatur dubitari et in controversiam adduci non potest ». Pergit vero Nicephorus: « Poslea Judæorum synagoga in fabrorum foro in templi formam redacta, pulchritudine simul et amplitudine exornata, insignem Dei Genitrici ædem sacram construxit: ubi minoribus aliis adjectis aedificiis, venerandam et sacram Dei Matris in ipso sanctioris mensæ tumulo zonam reposuit; et ex eo tempore ea Dei Genitricis ædes Sacri tumuli nomen est consecuta ». Haecenius ibi Nicephorus, qui et inferius hæc de Theodosii morte addit²:

15. « Et cum obilus ejus appropinquaret, Ephesum venit, S. Joannem illum virginem et Evangelistam honoraturus: templumque illius ingressus, orationi sese dedidit: in qua eliam, quis ei in imperio Romano successorus eset, edocere se a Deo petiit. Quod ubi per visionem ei Deus ostendit, Constantinopolim rediit. Nec ita multo post, exercitu ex bello adversus Attilam gesto reverso, urbe egressus est, ut equitatione et venatione se recrearet. Atque inter equilandum equo delapsus, spinæ vertebram luxavit. Quapropter lectica in urbem relatus est. Atque ubi se moriturum esse sensit, cum Pulcheria sorore, secreto ad se evocata, de Mariano tribunitio locutus est, Deo gratum placitumque esse dicens, ut ille post se Romanam administraret ditionem. Et ille quidem eum hæc dixisset, mortuus est ». Ilucusque auctor: licet Zonaras diversam tradat de ejus obitu esse aliorum sententiam, quod alii dicant morbo periisse, alii lapsum ab equo: cui sententiae Cedrenus visus est assentire, sicut aliis de peregrinatione Ephesum facta, et prædictione successoris imperatoris. Theodorus lector in Collectaneis agens de obitu Theodosii, novam assert causam his verbis: « Theodosius junior ad venationem egressus, et in fluvium Albium abreplut, sequenti nocte mortuus est, et in sepulcro Arcadii patris ipsius sepultus. Et Eudocia imperatrix Hierosolymam profecta, non est amplius reversa ». Hæc Theodorus.

16. Quod autem ad rationem temporis spectat, contigit Theodosii obitus quarto kal. Augusti, anno

¹ Niceph. l. xiv. c. 49. — ² Vide de hac ove Nicephor. l. xiv. c. 23.

¹ Extat. tom. I. Conc. ante Conc. Chale. — ² Niceph. l. xiv. c. 58.

eius imperii ab exitu parentis Areadii quadragesimo tertio per tres menses inchoato, aetatis suae undequivocatus. Qui quidem attemperatam misericordia Dei viudictam expertus est, quod datum illi sit ante obitum, admissum facinus intelligere, remedia querere, in auclorem ulcisci, Romano Pontifici obedire, eidemque communicare, ut datae mutuo litterae docent. Tanta haec, haud dubium, precibus sancte sororis obtinuit, ne preterite optime functae vitae bona opera interirent. Sed et misericordiae quoque divinae fuit, ut immanis perpetrati sceleris in hae vita potius daret poenas, quam in futura; cum non judicet Deus bis in id ipsum: nam sic, ex sententia Apostoli¹, electi in hoc mundo corripiuntur a Deo, ut non cum hoc mundo damnentur.

47. Marciani in imperium et conjugium assumpti a Pulcheria primordia, et ad Leonem Epistola de fide Catholica agentis. — Defuncto autem Theodosio imperatore, voluntate sanctae Pulcheriae, ex Senatusconsulto delatum est imperium Marciano. Quod enim nultum exemplum praecesserat, ut Augusta sola habens moderaretur imperii, ei ipsa Deo (ut dictum est) virginitatem vovisset, jamque aetate grandior esset, utpote quae ageret annos quinquaginta et unum, nata sub consulatu Theodori et Eutropii: salubre illud consilium init, ut conjugii titulo virum eveharet in imperium aetate maturum, consilio gravem, continentia probatum, atque militari virtute ubique spectatum: sieque optimo imperii regimini opportune consuleret, ut tamen devote Deo virginitatis integritali esset omnino prospectum: haud immemor, facti hujus dignissimum in divinis Scripturis exemplum haberi litteris commendatum, cum sanctissima Virgo Deipara ita fuit matrimonii legibus juncta conjugi, ut nunquam desierit esse virgo. Hoc igitur tam nobile exemplum facere edocuit, quod necessitas exigit temporis, et virtus hominis persuasit. Quisnam autem iste fuerit Marcianus, audiamus Evagrium²:

48. « Thrax, inquit, erat genere, filius viri rem exercentis militaris: qui, propterea quod studio paternae vitae emulandae ducebatur, ad Philippopolim recta se contulit, inque ea civitate adscriptus est in militum numerum. Forte fortuna ei illuc proficiens, inter vias corpus recens occisum, humique projectum visum est. Cui adstans (erat enim cum in aliis vite officiis facite praestantissimus, tum propensissimus ad misericordiam) factum admodum miseratus est; et diu ibi propterea commoratus, quod fratri justa solvere cupiebat. Verum ubi quidam ista viderunt, rem deferunt ad magistratus Philippopolis. Illi prehendunt Marcianum, quæstionem de cæde facta in eum exercent: ac cum conjecturis ac signis plus tribueretur, quam aut veritati, aut verbis Marciani cædem pernegantur: cumque Marcianus jam poenas homicidae esset persoluturus: ex improviso, divina largiente gratia,

deprehensus est ille ipse, qui cædem fecisset: quo præ facinore capite muletato, Marcianus capitis periculo liberatur.

19. « Quocirca mirandum in modum eruptus discrinine, ad quanidam militum turbam ibi accolentum venit, cupiens in eorum numerum nomen dare. Illi admirati hominem, et præpotentem fore certis conjecturis augurati, libentissime eum admittunt, inque suum album referunt; neque ponunt infimo in loco, sicut lex postulabat militaris; sed ad quenamdam honoris gradum, quem vir nuper mortuus, cui nomen erat Augustus, obtinuerat, Marcianum, qui item Augustus appellabatur, afferunt, inque album scribunt, sicut nomen quo donantur imperatores nostri una cum purpura (vocantur enim Augusti) priusquam potiretur imperio obtinuit». Subdit de prodigo quod in Africa contigit sub Genserico, de quo nos suo loco superius egimus. Vitam vero ipsius a Patrisco hujus temporis præclaro rhetore litteris commendatam fuisse, idem Evagrius tradit: non extat illa quidem. At nos ea recensere contenti erimus, quæ ad Ecclesiasticam tractationem spectare videntur: atque illud in primis, quod simul ac in imperium elatus est, nihil antiquius habuit, quam haereticos recens oborlos edita sanctione vexare. Ipsiis igitur kalendis Augustis, biduo, sive triduo ab ejus electione ejusmodi per Palladium præfectum prætorio promulgavit edictum¹:

20. « Eos qui Catholicarum Ecclesiarum clerici, vel Orthodoxæ tidei monachi, relicto verae Orthodoxæ religionis cultu, Apollinaris, vel Eutychetis haeresim et dogmata abominanda secuti fuerint: omnibus penis, quæ superioribus legibus adversus haereticos constituta sunt jubenus teneri, et extra ipsum solum Romani imperii repelliri, sicut de Manichæis præcedentium legum statuta sanxerunt. Dat. kal. Aug. Valentianino VII et Avieno consss. » Rursum vero eodem sui imperii exordio idem Marcianus ad præcipuum Ecclesie visible caput convertens oculos, ejus nutu cuneta agere statuens animo, ad sanctum Leonem Romanum Pontificem has litteras dedit²:

21. « Ad hoc maximum imperium venimus Dei providentia, et electione senatus excellentissimi, cunctaque militiae. Unde pro reverenda et Catholica religione Christianæ fidei, ejus auxiliis virtutem nostræ potentiae confidimus gubernari, tuam sanctitatem principatum in episcopatu divinæ fidei possidentem saeris litteris in principio justum credimus alloquendam; invitantes atque rogantes, ut pro firmitate, statuque nostri imperii aeternam Divinitatem tua sanctitas deprecetur, ut et tale propositum alque desiderium habeamus, quatenus omni impio errore sublato, per celebrandam Synodus, te auctore, maxima pax circa omnes episopos fidei Catholicae fiat, ab omni scelere pura et intemerata consistens. Actum Constantinopoli, con-

¹ Cor. xi. — ² Evagr. l. u. c. 1.

¹ L. ult. C. de apostatis. — ² Ante Conc. Chalc. tom. i. Concil.

sulati Valentinianni perpetui Aug. » Haec tenus Epistola.

22. *Tum Marcianus, tum Pulcheria per litteras cum Leone agunt de cogendo Concilio, deque Flaviani corpore Constantinopolim transferendo.* — Inter haec autem legati quos ad Theodosium Augustum ipse Romanus Pontifex Leo direxerat, Constantinopolim pervenerunt; Marcianoque novo Augusto litteras reddidere, quae ad Theodosium scriptae fuerant. Quibus Marcianus acceptis susceptisque legatis honorificentissime, per breves has ad eundem sanctum Leonem litteras secundo scripsit¹, quibus de cogenda oecumenica Synodo tractare coepit; probe sciens, nonnisi ejusdem primariae Sedis antistitis auctoritate solere Synodos oecumenicas legitime convocari:

23. « Leoni reverendissimo episcopo Ecclesiae gloriissimae Urbis Romae Marcianus.

« De studio et ordinatione (oratione) nostra sanctitas tua non dubitet: quoniam veram Christianorum religionem et Apostolicam firmam fidem volumus permanere, et ab omni populo pia mente servari. Denique sollicitudinem nostrae potentiae in recta religione, et propitiatione Salvatoris nostri consistere, non ambigimus. Quapropter reverendissimos viros, quos ad nostram pietatem sanctitas tua direxit, libenter (sicut decebat) et animo grato suscepimus. Superest, ut si placuerit tua beatitudini in has partes advenire, et Synodum celebrare, hoc facere religionis affectu dignetur: nostris utique desideriis vestra sanctitas satisfaci, et sacrae religioni quae sunt utilia decernet. Si vero hoc onerosum est, ut tu ad has partes advenias: hoc ipsum propriis litteris tua sanctitas manifestet, quatenus et in omnem Orientem, et in ipsam Thraciam et Illyricum nostrae litterae dirigantur, ut ad quemdam destinatum locum, ubi vobis placuerit, omnes sanctissimi episcopi debeat convenire; et quae Christianae religioni et Catholicae fidei prosint, sicut sanctitas tua secundum Ecclesiasticas regulas definierit, sua dispositione declarent». Haec ad Leonem papam Marcianus Augustus, egregium in omnibus Catholicis principis specimen edens.

24. His datis litteris, idem Marcianus totus est ut componat Ecclesiam dissipatam, atque perperam facta destruat, et fidem Catholicae proculatam postliminio sanctae Ecclesiae restituat. Atque primum omnium, ex sancti Leonis papae litterarum praescripto, per legatos missos Anatolii Constantiopolitanii fidem Catholicae explorat; que quidem ejus publica professione (ut exigebat sanctus Leo) Catholica, in omnibus consentiens sancti Leonis papae scriptis inventa est. Quo etiam tempore idem imperator Marcianus jussit exulantibus ex Conciliabulo Ephesino confessores episcopos ad propria revocandos, jam in futuro Concilio suas sedes, e quibus ejecti fuerant, recepturos. Sed et illud pergratum Catholicis omnibus minus Dei obtulit, ut sicut jus-

serat quoscumque exules solvi debere, ita etiam dederit in mandatis, ut sanctissimus Flavianus quantumlibet jam vita functus, ad suam lamen Ecclesiam summa gloria remearet: quamobrem factum est, ut ex loco exilii, ubi saerae reliquiae sepultae jacebant inglorie, transferrentur solemni pompa Constantinopolim, perinde ac si ad triumphum de expugnata sua nece perfidia, et subjugata impieitate, inelytus martyr regiam inferretur in urbem. Haec autem adeo optata atque jucunda voluit sancta Pulcheria Augusta sancto Leoni Romano Pontifici, his datis ad eum litteris, nota fieri¹:

25. « Leoni reverendissimo episcopo Ecclesiae gloriæ civitatis Romæ, Pulcheria Augusta.

« Litteras tuæ beatitudinis cum omni decenti omnem episcopum veneratione suscepimus, per quas tuam fidem puram et talem cognovimus, qualis debet cum sanctitate sacro præberi templo. Ego vero similiter ac mens dominus tranquillissimus imperator meus conjux, in eadem semper mansimus et manemus, omnem pravitatem atque pollutionem et maleficium declinantes. Sanctissimus igitur gloriæ Constantinopolis episcopus Anatolius in eadem fide permansit atque religione et tuarum litterarum Apostolicam confessionem complectitur, illo errore sublato, qui ab aliquibus nunc ortus est, sicut ex ejus quoque litteris clarius tua sanctitas agnoscere poterit; et Epistolæ similiter Catholice fidei, quam ad sanctæ memorie Flavianum episcopum tua beatitudo direxit, sine aliqua dilatatione subscripsit.

26. « Et propterea tua reverentia, quoenamque modo prospicerit, significare dignetur: ut omnes etiam totius Orientis episcopi, Thraciae, atque Illyrici (sunt etiam nostro domino piissimo imperatori meo conjugi placuit) in unam civitatem velociter ab Orientalibus partibus valeant convenire: et illic sancto Concilio et de Catholica confessione, et de his episcopis qui ante hoc segregati sunt, sicut fides et Christiana pietas exigit, te auctore, decernant. Super haec autem sciat tuas sanctitas, quoniam praecerto nostri domini tranquillissimi principis mei conjugis, in gloriosam civitatem Constantinopolim sanctæ memorie episcopi Flaviani corpus allatum est; et in basilica Apostolorum in qua consueverunt praedecessores episcopi sepeliri, competenter est possum. Et omnes (hos) similiter episcopos qui propter eandem causam, quoniam cum sanctissimo Flaviano ad concordiam fidei Catholicae convenierant, exilio deportati sunt, reverti debere, robore pragmatici sui præcepit, quatenus per approbationem Synodi, atque sententiam omnium episcoporum convenientium, episcopatum et Ecclesias proprias recipere decernantur». Haec tenus ad sanctum Leonem sancta Pulcheria.

27. Vides igitur ex his in primis, lector, pristinum morem oecumenici cogendi Concilii, ut id inconsulto et absque auctoritate Romani Pontificis

¹ Ante Conc. Chalc. tom. II. Concil.

¹ Tom. I. Conc. ante Conc. Chalc.

miniine fieret, sed ejus arbitrio imperatores cuneta decernerent : ut ex his tum tum Marciani imp. tum Pulcheriae litteris, quid ab aliis Catholicis imperatoribus, quorum non extant litterae, præstatum sit in hoc ipso munere impertito, valeas intelligere ; et per litteras ipsorum Augustorum quæ extant, alias percipere possis quæ desiderantur. Quomodo vero eliam pragmatica sanctione honestare voluit imperator memoriam sancti martyris Flaviani, suo loco dicemus.

28. *Constantinopoli in Concilio coram legatis Apostolicis episcopi subscribunt fidei Catholicæ, quibus accedit per Epistolam Theodoretus.* — Quoniam autem cuncta hæc gesta sint ordine, ut intelligamus, illud in primis sciendum est, Apostolicæ Sedis legatos, simul ac Constantinopolim pervenerunt, satagentes ex jussione S. Leonis papæ restituere lapsos episcopos Ecclesiæ Catholicæ communioni, ex vicinis locis episcopos Catholicos convocari jussisse, haberique Synodus Constantinopoli, in qua primum omnium Anatolius Constantinopolitanus episcopus fidei Catholicæ professionem offerret, ac deinde alii, et qui absentes essent, per suos mitterent, ut ab eisdem legatis examinaretur, quæ qualisve cujusque fidei confessio esset. Sed et ex hac item Synodo per legatos Apostolicæ Sedis missam esse ad singulos metropolitanos Orientis Epistolam S. Leonis olim datam ad Flavianum, cui omnes scribebent, fidem faciunt quæ habentur post Actionem quartam Concilii Chaledonensis in causa Photii et Eustathii in Græcis codicibus. Sed describamus hic, quod extat ejusdem Synodi Actorum fragmentum acceptum ex rebus gestis S. Abundii Comensis episcopi, qui fuit unus ex quatuor legatis a S. Leone missis : sic enim se habet :

29. « Anatolius episcopus Constantinopolitanus Novæ Romæ, accepta Epistola S. Leonis papæ de confirmatione Catholicæ fidei contra vesaniam haereticorum, congregavit Concilium omnium episcoporum, archimanditarum, presbyterorum, et diaconorum : et ante conspectum omnium recitata est Epistola S. Leonis papæ, quam beatus Abundius coram omnibus presentavit. Concordantibus testimoniis Romanorum Patrum ac Græcorum, Anatolius episcopus Constantinopolitanus huic Epistolae S. Leonis papæ continent Catholicæ fidei veritatem, concordantibus etiam testimoniosis Patrum ab eadem Apostolica Sede decretorum, plena devotione consensit et subscriptis, anathema dicens Eutycheti et Nestorio, et ipsorum dogmati cum sectatoribus eorum. Id ipsum fecere omnes qui aderant episcopi, presbyteri, archimandritæ, atque diaconi.

30. « Mox S. Abundius, Asterius episcopus, Basilius, et Senator presbyteri dixerunt : Omnipotenti Deo gratias : quoniam reverendorum episcoporum, presbyterorum, archimanditarum, diaconorum, ac lotius cleri profesiones cognovimus, fidem rectam et a Patribus traditam profiteri, sicut eorumdem subscriptio Gestis presentibus inserta declarat. Ideo nos quoque quia omnes hoc exigere et exspectare

comperimus, secundum assertionem (accusationem) venerabilis viri Eusebii episcopi Dorilæi, et sententiam sanctæ memoriae Flaviani episcopi, vel assensum papæ Leonis, qui ad insinuandam cunctis fidem Catholicam nos Roma misit : anathema dicimus Eutycheti, vel omnibus qui ejus perfidiam sequuntur, et dicunt in Christo Domino ante incarnationem duas fuisse naturas, post incarnationem unam tantum naturam : cum Catholicæ fides et ante incarnationem unam tantum Verbi fuisse, et post incarnationem duas, id est, Verbi et perfecti hominis, fateatur in una persona, inconfusa proprietate sui, manere naturas. Nestorio etiam, qui vesanum (ut legitur) dudum dogma dispersit, dicendo Dominum Jesum Christum ex Maria Virgine hominem tantum, non etiam Deum natum : sed et sectatoribus ejus in hujusmodi perversitate durantibus anathema dicimus. Propter quod convenit, ad confirmationem subscriptionis, sanctam, quæ præsens est fraternitatem, iisdem, vel omnibus qui eorum doctrinam sequuntur, anathema similiter dicere ». Hæc ibi ex Actis Constantinopolitani Concilii coram legatis habiti.

31. Cæternum haud integra esse noscuntur, cum præter hæc alia etiam in eadem Synodo statuta esse legantur, quæ ibi desiderantur : nimirum ut episopis lapsis in Conventu satanico Ephesino, qui communionem Apostolicæ Sedis optarent, communicatio sue tantummodo concederetur Ecclesiæ, Catholicæ aulem communio nondum eisdem impariretur. Hæc quidem in hac Synodo acta esse, S. Leonis papæ Epistola ad Anatolium, de qua agemus anno sequenti, demonstrat : qua pariter declaratur, a legatis Apostolicæ Sedis statutum esse, ne in Sacris nominarentur nomina Dioscori episcopi Alexandrini, Juvenalis Hierosolymitani, et Eustathii episcopi Berythi, quod impudentes essent, antesignani schismaticorum. Quod autem ad litteras ab episopis absentibus ad eosdem Apostolicæ Sedis legatos scriptas spectat : in iisdem rebus gestis S. Abundii Comensis episcopi extat Epistola Theodoreli Cyri episcopi, quam dedit ad ipsum Apostolicæ Sedis legatum Abundium istis verbis conscripta :

32. « Domino vere amabili atque sanctissimo fratri Abundio, Theodoretus in Domino S.

« Comperi quod vestra religio veram et Catholicam fidem pia mente conservet : et gratias egit Deo omnipotenti, quod religio, quæ periclitabatur, renovata est per sanctitatem vestram, et venit in lucem. Et sicut dudum in diluvio factum est, et ad semen generis humani Noe et filii ejus relicti sunt : ita in praesenti Occidentales Patres sunt reservati, ut ex iis eliam Orientales sacrosanctæ Ecclesiæ veram custodian religionem, quam vastare iam et devorare penitus sacrilega et nova haeresis tentabat. Et opportune dici potest vox illa Prophetica¹ : Nisi Dominus Sabaoth semen nobis reliquisset, similes facti essemus quomodo Sodoma et Gomorrha. Adco

¹ Isai. II.

nobis quasi aliquod diluvium et bellum evenit ira Dei ex impia haeresi.

33. « Nunc vero Salvatoris nostri in corpore humano præsentiam, et nūm Filium Dei, et perfectam ejus deitatem, et perfectam humilitatem confitemur : et non in duos filios nūm Dominum nostrum Jesum Christum dividimus, est enim unius ; sed differentiam Dei et hominis cognoscimus, et scimus, quod alterum ex Patre est, alterum ex semine David et Abraham juxta divinas Scripturas : quodque divina quidem natura sine passione est : corpus autem ante quidem erat in passione, nūne vero et ipsum alienum est a passione : nam postquam surrexit ab omni passione constat esse liberatum. Hæc ex litteris sanctissimi ac religiosissimi archiepiscopi domini nostri Leonis didicimus. Legimus enim quæ ad sanctæ et beatæ mem. Flavianum scripsit : et gratias egimus Domino nostro humanissimo Deo quod advocationem et propugnacionem veritatis invenimus. Iis et ego litteris consensi : et huie Epistole meæ exemplum earum copulavi, cui etiam subscrpsi : et ex hoc probavi, quod regulas Apostolicas, hoc est, vera dogmata sequor, hodieque in his permaneo, et ideo bellum patior : item dominus meus Ibas, et dominus mens Aquilinus, contra quos imperatorum potestatem inventores novæ haeresis armaverunt.

34. « Superest, ut vos cum sanctissimis viris auxilium sacrosancte Ecclesiæ feratis, auferatisque impia bella quæ impendebant. Prohibete itaque sacrilegam sectam, quæ contra pietatem commota est ; et pristinam Ecclesiis reddite pacem : ut fructus laborum Apostolicorum accipiatis a Domino, qui eosdem fructus redditurum se repromisit. Omnes religiosissimos et Dei amantissimos presbyteros, et reverendos diaconos, et fratres per vestram sanctitatem saluto : et nos, et omnes qui nobiscum sunt, salutamus religionem vestram ». Hactenus Theodoreti ad Abundium Comensem episcopum litteræ, quibus (ut dictum est) adjecit exemplar S. Leonis Epistole de fide Catholica, cui eum ipse Theodoretns, tum Ibas episcopus Edesse tum Aquilinus¹ Bibli in Palæstina antistes subscrpsere, quo se vere Catholicos esse, Apostolicae Sedis legatis significant. Etenim etsi ut hostes Entychianæ sectæ passi exiliu sunt damnati in conventiculo Ephesino ; quoniam tamen Ibas et Theodoretns Nestorio aliquando favissent, male audiebant apud nonnullos Orthodoxorum : cuius rei causa saepè sæpius ipse (ut vidimus) Theodoretns litteris ad diversos datis conquestus est se calumniis jugiter exagitari.

35. *Theodoreti ad Vincomalum, Asparem, et Joauem archimandritam Epistole de sua, et de communi Ecclesiæ causa.* — Constat autem, pro Theodoreto stetisse, favisseque ejus causæ Vincomalum magistrum officiorum : hic ille, qui nūa cum aliis clarissimis viris præfuit postea judex cognitor Concilio Chalcedonensi, quique ob egregias

animi virtutes post annos duos, una cum Opilione viro clarissimo ab eodem Marciano imperatore consul ordinarius creatus est. Cum igitur Theodoretns accepisset quod sibi ab eodem Vincomalo exhibitum fuisset officium (acepit enim de his ab eo Epistolam) ad emendem litteras reddidit, et quidem hoc ipso tempore, cum, restituta pace, nondum indictum esset Chalcedonense Concilium, sed de futura inductione facienda creber esset vulgatus sermo, quippe quod Orientalis Ecclesiæ pacificus status id exigere videretur. Sed andi ejusdem Theodoreti redditam ad Vincomalum Epistolam, qua de rebus suis exactam habet historiam, ex eodem Vaticano codice depropria² :

36. « Vincomalo magistro officiorum, Theodoretnus episcopus Cyri.

« Valde sum miratus, quod cum omnino ignoret tua magnificentia res nostras, et tantum eam quæ contra me gesta est iniquitas cum didicerit, me consolari dignata est, ac omne adhibuit studium et diligentiam, ut ea, quæ contra nos conficta sunt, dissolveret atque dilueret. Sed vestræ celsitudini dabit omnino retributiones bonorum magnorum largitor. Qui enim pro modica aqua mercedem se daturum pollicitus est, majores proculdubio dabit retributiones iis qui majora dederint.

37. « Nos enim talia passi sumus non solum ab apertissimis inimicis, sed a propriis (ut veremur) amicis : ab illis quidem, dum oppugnamur ; ab his dum prodimur : qualia nullus, vel valde pauci veterum passi sunt. Quis enim tale judicium audivit unquam ? Quis cum reum triginta quinque dietarum spatio absentem delinuisse, præcepit judicibus ut iudicium decernerent de absente ? Quis ita crudelis et ferox factus est iudex, ut hominem judicet, cuius vocem non audavit : et non judicet solum, sed condemnet ? Et hoc valde crudeliter et sæve et inhumane. Cum Dominus³ præceperit, errantem ex fratribus, et consilium non audientem, post primam, et secundam, et tertiam correctionem tandem illum haberi tanquam Ethnicum et Publicanum ; rectissimi isti et justissimi judices, neque ea quæ Ethnicis et Publicanis conceduntur, fidelibus concesserunt : illos enim et vident, et aliquando alloquuntur, et maximo etiam cum honore, si aliquam habent dignitatis apparentiam : nos vero præceperrunt, neque tacto, neque aqua, neque quavis re participare : ita voluerunt imitatores³ esse Patris nostri qui in cælis est, qui facit oriri solem super malos et bonos et pluit super justos et injustos. Sed hos quidem omittam : prope est enim Domini tribunal, ubi non queritur figuræ apparitio, et ligamentum, sed rerum veritas.

38. « Tuam vero magnitudinem oro, pro nobis gratias Christo dilecto et victorioso imperatori agas, et religiosissimæ et piissime Angustæ, qui pio suo imperio radices ac fundamentum posuerint pietatem ; et eorum majestatem rogare, ut securam pa-

¹ Evagr. l. i. c. 40.

² Theodoret. Ep. cxli. — ³ Matth. xviii. — ² Matth. v.

cem et firmam Ecclesiis largiantur, et Synodum congregari præcipiant non iterum hominum perturbatorum, et qui coetum sursum et deorsum agitant, sed veritatis studiosorum, et Apostolicam doctrinam confirmantium, et novam hanc et vanam et mendacem haeresim reprobantium : ut istorum laborum laude dignorum fructus perecipiat alementissimo Domino ». Hactenus ad Vinculum magistrum officiorum Theodoretus solitus jam exilio litteris (ut vidimus) imperatoris, sed nondum Ecclesiæ sua plane redditus, quod futuro fuit Concilio universalis reservatum.

39. Eodem quoque tempore, eodemque pariter arguento idem Theodoretus ad Anatolium patricium litteras dedit. Erat iste (ut ex Actis Synodi Chalcedonensis appareat) ille Anatotius, qui olim cum Valentiniano Augusto ante annos decem consulatum gesserat ordinarium, hoc vero tempore agebat magistrum militum. Addidit insuper idem Theodoretus et alias ejusdem generis litteras ad Asparem Gothicæ militiae prefectum, euudemque exconsulem ordinarium, qui cum Areobinda eamdem primariam consequens fuerat dignitatem, patrem item consulis Ardaburii. Hos, inquam, Theodoretus litteris interpellat, ut imperatori et Augustae Pulcheriae suo nomine gratias agant de solutis exilio vineulis, et reliquis antea condemnatis iniquo iudicio sanctis episcopis liberis abire permissis : simulque admonet, qui de dicenda futura Synodo suggerere debeant imperatori : ante omnia autem, quam inique fuerit ipse prosecutus, pluribus docet. Egregias has quidem Epistolas jungemus superioribus ex codice græce scripto depromptas, quas haec enim latinitas tamdiu desideravit; cum, an aliquando simul edendæ sint, ignoremus. Fruere igitur, lector, alieno labore partis tibi divitiis, et vetera monumenta per tot sæcula conservata avide suscipe : sunt hæc enim præambula Conciliij Chalcedonensis, de quo sequenti anno dicturi sumus. Ad Anatolium itaque exconsulem magistrum militum a Theodoro scripta hoc anno, eademque occasione Epistola sic se habet¹ :

40. « Nos quidem, quam nacti sumus quietem, hilariter accepimus, et utiles ejus et jueundos percipimus fructus. Noster autem Christo dilectus imperator suæ pietatis fructus imperium adeptus, primicias imperii illi, qui ipsi imperium largitus est, obtulit, quietem videlicet Ecclesiarum, quæ tempestibus jaetabantur, et fidei quæ opprimebatur vicioram, et Evangelicorum dogmatum. His autem præposuit, ut nostra mala, quæ inique passi sumus, sanaret. Quis enim unquam tales ac tantam audiuit iniquitatem? Quis homicida damnatus absens unquam fuit? Quis nuptiarum insidiator aut adulter non præsens condemnatus? Quis murorum effessor vel sepulcrorum, vel incantator, vel sacrilegus, vel quidvis aliud a lege prohibitum et inter-

dictum ausus, ad tribunal currere festinando, fuit impeditus ne id faceret, et damnatus fuit absens judicis sententia? Sed in illis nihil tale factum est. Leges enim præcipiunt, ut ante judicem et actor et reus ex adverso stent; et iudex exspectet aperta argumenta et judicia : et tune vel ut innocentem dimittat, vel ut reum sententia condemnet. Nobis vero contrarium evenit. Imperatoris (nempe Theodosii) litteræ interdixerunt nobis ad celebrem illam venire Synodum : et justissimi judices absentem condemnaverunt, non judicantes, sed potius laudantes ea quæ ad nostram accusationem allata fuerunt scripta : et neque divina lex neque hominum vindicandi cædem meam et damnationem detinere potuit. Sed præcipiebat quidem præses, veritatem negligens et contempnens, et temporali potestati obsequens : obediebant etiam illi, qui idem nobiscum sentiunt et convenient in dogmatibus ; et nostra aliquando maxime sunt admirati : tempus tamen illud horum quidem præditionem, illorum vero pusillanimitatem patetfecit; nobis autem occasionem fiduciae largita sunt ea quæ pro veritate passi sumus; et Christus Dominus concessit nobis¹, non solum ut in ipsum credamus, verum etiam pro ipso pati. Maxima enim gratia hæc est, pro Domino pati : sanctus etiam Apostolus² hec proponit magnis miraculis.

41. « His quoque ego gloriando, licet humilis et abjectus sim, et nullam aliam gloriandi causam habeam : vestram magnificientiam oro, ut gratiarum actiones pro nostra humilitate imperatori Christo dilecto agas, ac piissimæ ac Deo dilectissimæ Augustæ, bonorum magistræ, quod hujusmodi dona retribuit Domino magnorum donorum largitor ; et quod sui imperii basim, sustentaculum, et fundamentum pietatis zelum ambo constituerunt. Rogate præterea dilectum Deo ipsorum caput, ut tñem imponant iis quæ reele sancita sunt, et Synodum congregent, non iterum perturbatorum hominum et convenarum plenam, sed ab his omnibus alienam, et eos qui res divinas recte judicant magni facientium, et præ omnibus rebus humanis veritatem æstimantium.

42. « Si vero ipsorum majestas veterem Ecclesiis voluerit restituere serenitatem et tranquillitatem (velle autem certo scio) rogate eorum pietatem, ut rebus, dum fiunt, adsint : ut eos qui contraria sentiunt, sua præsentia terreat, ut nullum habeat veritas adversarium, sed ipsa per seipsam rerum naturam perquirat, et Apostolicorum dogmatum characterem et veritatem. Haec autem vehementer peto a vestra magnificencia, non quasi desiderio tenet iterum videndi Cyrum (novit enim celsitudo tua civitatis desolationem, enjus deformitatem quodammodo teximus diversorum ædificiorum magnis sumptibus) sed ut patet, quod ea quæ a nobis prædicantur, Apostolicis convenient dogmatibus, et quod spuria sunt et fallacia adversariorum inventa.

¹ Theodoret. Ep. cxxxix.

¹ Philip. I. — ² 2. Cor. xi.

Hoc enim si fiat (ope enim divina fiat) qui mihi reliqui sunt dies, cum hilaritate vivemus, ubicumque Dominus vivere nobis praeceperit.

43. « Decet autem vos cum pietate enutritos et educatos, et virtutis divitiarum divites, hunc zelum resumere, et religiosissimum imperatorem zelo animi alacritate flagrantem, et Augustam Christo dilectam tuis exhortationibus alacriores reddere, ut laudabili zelo celeberrimum suum imperium confirmant ». Haec tenus ad Anatolium patricium Theodoretus, nec quidem frustra : siquidem celebrandæ ecumenice Synodo imperator Marcianus optatam suam exhibuit præsentiam : sed et ex ejusdem Theodoreti consilio, magnopere ab eodem Augusto cautum est, ne rerum perturbatores, discordiarumque doli artifices in locum Synodi se inferrent. At quæ idem Theodoretus ad Asparem exconsulem scripsit, accipe. Sed illud ante præmoneam, quod cum in Epistola titulo Asparis nonen consulis et patricii eidem inditum habeatur ; certum est, quod ad nomen consulis pertinet, textum esse mendosum, ut non consul, sed exconsul, sive forte consularis, sit in eo restituendum : etenim longe ante præsentem annum contigit Asparis consulatus : porro hoc anno eamdem datam esse Epistolam sub Marciano imperatore, quæ in ipsa tractantur, facile docent ; quæ sic se habet¹ :

44. « Theodoretus Aspari consuli (exconsuli) et patricio.

« Oportebat hoc etiam aliis tuæ fortitudinis et constantiæ virtutibus addere, ut religiosissimus noster et Christo dilectus imperator, quem divina gratia pro subditorum beneficio nobis targita est, per tuam magnificentiam sciat iniurias quæ contra nos gesta est excessum : et lege justa legem injustam abroget. Si enim nos a divina providentia roborti, eam quæ contra nos sancita est pœnam, bonorum causam et occasionem effecimus, et quietem hilari fronte accepimus et silentium : injusta tamen et iniqua passi sumus, cum nihil deliquerimus eorum quæ calumniatores nostri et veritatis inimici nobis objecerunt. Sed cum ea passi fuerimus mala, quæ decent eos qui maximas res patrare ausi sunt, vel potius his etiam graviora : indicta enim causa damnati sumus et absentes ; et litteris imperatoris cum nobis interdictum esset Ephesum petere, justissimam sacrorum judicium accepimus sententiam.

45. « Sed haec omnia solvit et sedavit serenissimus imperator tuæ magnificentiæ studio et diligentia. Ego vero ratus me perperam facere, si silerem, nec gratias agerem : ut has litteras scriberem adductus sum, quibus tuam precor celsitudinem, ut gratias pro nobis victorioso et Christo dilecto imperatori agas, et religiosissimæ Augustæ et piissimæ, pro quibus bonum precor Dominum pro virili, ut eorum imperium securum confirmet, ut subdolorum clementer curam gerant, et hostibus

metum injiciant, eosque terreat, et laudabilem pacem omnibus largiantur. Ipsos etiam orare luanitatur celsitudo, ut perfectam solutionem et quietem Ecclesiæ tempestati imponant, et Synodum congregari præcipiant, non iterum eorum qui turbas ciere solent, et Synodum perturbare, sed eorum qui divinas res quiete tractare soliti sunt, et consueverunt Apostolica dogmata confirmare, et res falsas discernere, et a veritate alienas : ut suum hinc lucrum tua celsitudo consequatur ». Hæc Theodoretus ad Asparem magistrum militum, qui etsi Gothus, sequeaque Arianus esset, odio tamen Eutychetis bæresim persecutus immenso. Sicut igitur David Goliae gladio ad conficiendos hostes est usus, ita et Theodoretus adversus Eutychianos Arianum immitit.

46. Ex omnibus quidem episcopis Orientalibus neminem naçti sumus, qui vehementius atque constantius adversus ejusmodi recens emergentes hæreticos egerit quam Theodoretus ; qui etsi sua damna deflevit, amplius tamen totius Ecclesiæ mala ploravit. Cum itaque ab exilio hoc anno est relaxatus, magis ex restituta ediculo imperatoris fide Catholica, et hæresi ablegata latetatus est, quam sui causa : parvipendere enim se jacturam sedis suæ, superius recitatis litteris contestatus est, ut decet Apostolicum virum, non querens quæ sua sunt, sed quod esset totius Catholicæ Ecclesiæ emolumenatum. Ita namque animo compositus erat, ut suas calamitates apud viros clarissimos deplorando, illos ad Ecclesiam depressam penitus sublevandam, ejusmodi ob oculos positis justis causis, impelleret ; cum tamen ea esset intrinsecus humilitatis virtute bene compositus, ut quacunque pateretur, suis existimaret esse adscribenda peccatis : nam audi, quæso, quam eo argumento brevem hoc eodem tempore Epistolam ad Joannem archimandritam scripsit his verbis¹ :

47. « Beatus quidem David nonnulla commisit delicta : quæ etiam ut memoriæ mandaret ad utilitatem eorum qui postea futuri essent, is qui omnia sapienter gubernat Deus effecit. Absalon² vero parvicia, et impurus et impius et pessimus tyranus, non illorum causa rabiem adversus patrem suum, sed tyrannidem desiderans, injustissimum illud bellum suscepit : et divinus quidem David, dum hæc fierent, que ipse patrarat delicta recordabatur. Et ego quoque alia quidem multa delinquisse me novi : dogmaticam vero Apostolorum doctrinam integrum servavi. Qui vero divinas et humanas leges concularunt, et nos absentes condemnarunt, non illorum quæ nos delinquimus sententiam protulerunt : non enim erant manifesta illis, quæ sunt occulta : sed mendacia et calumnias composuerunt contra nos : vel potius Apostolica dogmata aperte conculcare quareantes, me, qui illa sectabar, condemnarunt.

48. « Sed surrexit Dominus, tanquam dormiens, et arguit et confudit inimicos suos, et dedecus æter-

¹ Theodoret. Ep. cXL.

¹ Theodoret. Ep. cxxxviii. — ² 2. Reg. xv.

num dedit illis, et dogmata adulterina et spuria dissipavit: quæ vero tradidit nobis in sacris Evangelii, cum majestate et auctoritate prædicari fecit». Hæc dicens, plane alludit ad obitum Theodosii et necem violentam Chrysaphii Catholicae Ecclesie hostis, necon ad edicta nuper a novo imperatore publice pro fide Catholica promulgata: sed de se ipso hæc ingenue subdit: «Nobis vero ad perfectam consolationem hæc sufficiunt: neque enim civitatis desiderio tenemur, in qua laborantes totum absumpsimus tempus; sed rectam Evangeliorum veritatem desideramus regnarem et prædominarem videre. Hoc autem desiderium Dominus adimplivit. Lætamur hæc de causa, et gaudemus, et Denm magnorum donorum largitorem laudamus; et tuam pietatem hoc ipsum nobiscum agere precamur: et dum Deum laudatis, illum vehementer rogetis, ut eos qui nunc hæc, nunc illa dicunt, et ad tempora instar cameleonum mutantur, qui florum colore vestiuntur, clemens Dens confirmet, ut in petra stabiles reddat, ac illis largiatur, ut præ omnibus veritatem colant et teneantur». Hactenus Theodoreetus, vere justi, qui in principio accusator est sui, reddens exemplum, ut qui non gloriam propriam querat, sed ejus qui misit eum, quod Apostolici viri et veracis prædictoris evidens signum est. Sed de ipso hactenus.

49. *Catholica veritate offulgente, Orientalis Ecclesie gaudium.* — At sicut Theodoreetus, ita et alii Orthodoxi, qui ex Ephesino nefando Concilio proscriptionem passi fuerunt, et alii Catholici episcopi qui eidem minime præsentes fuere, cum post tantas offusas tenebras Catholicae veritatis claram cunctisque perspicuam lucem affulgere consperxerunt, æque immenso repleti sunt gaudio: sed et infelices illi, qui licet Catholici vere essent, tamen Dioscori minarum terrore pereulsi ad horam cesare, tempori inservientes, lœtati sunt, quod tempus advenisset, quo libere, quales essent, se possent ostendere, et prævaricationem darentur nova confessione delere: exultarunt vero multo magis, cum ab Apostolice Sedis legatis opportuna sunt remedia consecuti, nempe ut suorum communicatione contenti essent, in futura Synodo communione totius Catholicae Ecclesie fruituri. In tanto gudio omnium Orthodoxorum, sola hæresis damnata mœret: impii tantum in tenebris conficescunt.

50. Sic igitur sanctus Leo per legatos a Latere missos collapsam penitus Ecclesiam Orientalem fidei veræ, exacta ab episcopis confessione, restituit. Sed quod reliquum tantum esse videbatur, ut qui id facere defectassen, suis sedibus privarentur, et spoliati episcopali dignitate episcopi Orthodoxi eam reciperent; id quidem œcumenicæ Synodo honoris causa et disciplinæ servatum voluit et custoditum. Hæc sunt quæ hoc anno sub Marciano imperatore contigerunt: quæ mox illud magni momenti bonum consecutum est, quod Orientale imperium, ad nullorum annorum spatia assiduis cladibus ab Atilla Hunnorum rege labefactatum,

simil ac est restituta per imperatorem vera religio, continuo a Barbaris liberatur, abigiturque divinitus flagellum Dei, ubi locus datur Catholicae veritati: contra vero patuit tunc Barbaros prevalere, cum impietas regnat. Sie ergo Attila sponte recedens ab Oriente, copias convertit in Occidentem, ubi imbellem sciret regnare imperatorem per Actum patricium bella gerentem. Quando autem in Galliis victus fuerit, dicemus anno sequenti, quo fieri contigit.

51. *Inter Arelatensem et Viennensem Ecclesiam de primatu quæstio a Leone definita.* — Quod autem ad anni hujus res Gallicanas pertinet: cum (ut suo loco dictum est) anno superiori defuncto S. Hilario episcopo Arelatensi, in locum ejus Ravennius subrogatus esset: episcopi comprovinciales legationem instituerunt ad S. Leonem Romanum Pontificem pro restituendis antiquis juribus ac privilegiis Arelatensis Ecclesiae, illud in primis postulantes, ut ex more antiquo Viennensis provincia eidem Arelatensi Ecclesie subjiceretur, quam (ut dictum est superius) contra Zozimi papæ decreta, ex prescripto Nicaeni canonis Bonifacius et Cælestinus Romani Pontifices, ac demum Leo ipse, proprium habere metropolitanum, nec subjici Arelatensi voluerunt. Libeltum supplicem dictorum episcoporum asservatum hactenus in Ecclesia Arelatensi ex antiquo scripto codice hic tibi reddimus.

52. «Preees missæ ab universis episcopis metropolis Arelatensis ad Leonem papam.

«Memores, quantum honoris et reverentiae beatissimæ Sedi Apostolice, cui vos Dominus noster Jesus Christus pro meritis sanctitatis voluit præsidere, semper debitum fuerit, semperque debatur: ordinationem, qua sanctus frater et coepiscopus noster Ravennius in civitate Arelate post transitum beatæ recordationis Hilarii episcopi, concordantibus omnium votis, ad sumnum pontificium, Domino favente, provectus est, missis continuo litteris, Apostolatui vestro indicare curavimus, quibus a beatitudine vestra tanta dignatione et charitate fuisse responsum, immensas gratias agimus, etsi tantas, quantas debemus, referre non possumus.

53. Notum licet nobis ante jam fuerit, prædictum sanctum fratrem et coepiscopum nostrum maxime coronæ vestræ, gratia morum suorum, mansuetudinem et sanctitatem meruisse: perceptis nunc tamen beatitudinis vestræ litteris, quanta eum charitate complectamini, evidenter agnovimus. Unde præmissis officiis, quæ Apostolatui vestro jure debentur, suggestionem nostram, quæ justitiae partibus fungitur, audiendam a corona vestra minime dubitamus. Quippe cum non aliqua nova institui, sed prisca per vos optamus et antiqua reparari. Nec enim justum est ut honorem ejus quem (ut probavimus) impense diligitis, illa res minuat, quæ pietatem vestram alte offendit. Et sane manifestum est Ecclesiae Arelatensi divine gratiæ favorem adesse, cui talem habere contigit sacerdotem, per quem privilegia dignitatis antiquæ, quæ

dolebat sibi pro tempore diminuta, gauderet in perpetuum recentioribus Apostolicæ Sedis auctoribus reformata.

54. « Omnibus etenim regionibus Gallicanis notum est, sed nee sacrosanctæ Ecclesie Romanae habetur incognitum, quod prima intra Gallias Arelatensis civitas missum a beatissimo Petro Apostolo sanctum Trophimum habere meruit sacerdotem, et exinde aliis paulatim regionibus Galliarum bonum fidei et religionis infusum: priusque alia loca ab hoc rivo fidei, quem ad nos Apostolicæ institutionis fluenta miserunt, meruisse manifestum est sacerdotem, quam Viennensis civitas, quæ sibi nunc impudenter ac notabiliter primatus exposcit indebitos. Jure enim ac merito ea urbs semper apicem sanctæ dignitatis obtinuit, quæ in sancto Trophimo primicias nostræ religionis prima suscepit, ac postea intra Gallias, hoc quod divino munere fuerat consecuta, studio doctrinæ salutaris effudit. Cujus honoris obtentu Ecclesiam Arelatensem omnes decessores predecessoresque nostri velut matrem debito semper honore coluerunt, tenentesque traditionem totam ab hac sibi civitatis nostræ sede episcopos postularunt. Ab hujus Ecclesiae sacerdote tam decessores nostros, quam nos ipsos constat in summum sacerdotium, donante Domino, consecratos. Quam quidem antiquitatem sequentes predecessores beatitudinis vestræ, hoc quod erga privilegia Arelatensis Ecclesie institutio vetusta tradiderat, promulgatis (sicut et serinia Apostolicæ Sedis procul dubio continent) auctoritatibus confirmarunt: credentes plenum esse rationis atque justitiae, ut sicut per beatissimum Petrum Apostolorum principem sacrosancta Ecclesia Romana teneret supra omnes totius mundi Ecclesiæ principatum, ita etiam intra Gallias Arelatensis Ecclesia, quæ sanctum Trophimum ab Apostolis missum sacerdotem habere meruisset, ordinandi pontificium vindicaret. His secundum religionem utitur privilegiis Ecclesia memorata.

55. « Cæterum multa sunt, quibus secundum instituta principum eunetis intra regiones nostras civitatibus præferatur. Haec in tantum a gloriissimæ memoria Constantino peculiariter honorata est, ut ab ejus vocabulo præter proprium nomen, quo Arelas vocatur Constantina nomen acceperit. Hanc clementissimæ recordationis Valentinianus et Honorius fidelissimi principes specialibus privilegiis, et ut verbo ipsorum utamur, matrem omnium Galliarum appellando decorarunt. In hac urbe quicunque intra Gallias ex tempore prædictorum ostentare voluit insignia dignitatis, consulatum suscepit et dedit. Hanc sublimissima præfectura, hanc reliquæ potestates, velut communem omnibus patriam, semper inhabitant. Ad hanc ex omnibus civitatibus multarum utilitatum causa concurrit: et plane ita sibi erga privilegia memorata vel Ecclesie vel civitatis, divina (ut credimus) dispensatione, omnia consenserunt, ut semper sicut Ecclesia Arelatensis intra Gallias primatum in sacerdotio, antiquitatis merito, ita etiam civilas ipsa principatum in saeculo,

opportunitatis gratia possederit. Unde factum est, ut non solum provincie Viennensis ordinationem, sed etiam trium provinciarum, contemplatione sancti Trophimi (sicut et sanctorum prædecessorum vestrorum patet facta sibi testatur auctoritas) Arelatensis Ecclesie sacerdos ad sollicitudinem semper suam curamque revocarit. Cui id etiam honoris dignitasque collatum est, ut non tautum has provincias potestate propria gubernaret, verum etiam omnes Gallias, sibi Apostolicæ Sedis vice mandata, sub omni Ecclesiastica regula contineret.

56. « His itaque omnibus intimatis, et in notitiam beatitudinis vestrae fidei assertione perlatis, quæsumus et obsecramus coronam sanctiunioniæ vestrae per nomen Domini nostri Jesu Christi, qui in vobis justitiam, patientiam, tranquillitatem, et bona totius sanctitatis ac perfectionis elegit, et per beatissimum Apostolum Petrum, quem vita et conversatione vestra nobis divino munere redditum credimus, ut quidquid Arelatensis Ecclesia (sicut superius indicavimus) vel ab antiquitate suscepit, vel postea auctoritate Sedis Apostolicæ vindicavit, id omne ad suum pontificium revocare ejusdem Ecclesiæ sacerdotem beatitudinis vestrae auctoritas in perpetuum mansura præcipiat. Ipsi autem, vel officiorum causa, vel hujus legationis obtentu sanctiunioniæ vestrae nos præsentassemus adspectibus, nisi alios infirmitas, alios anni præsentis penuria ab hac votorum nostrorum cupiditate revocasset: sed confidimus in Domino Jesu Christo, qui precibus, et desideriis nostris effectum promptissimæ pietatis vestrae præsttit; quod qui nunc legationis officio fraudamur, gratiarum postea referendarum per nosmetipsos actione fungemur ». Hactenus episcoporum preces sine die et consule: verum hoc anno datas esse, sequens Epistola S. Leonis ad eos redditia docet, ex qua pariter redditur manifestum Ecclesiam etiam Viennensem mississe Romanam eadem ex causa ad S. Leonem papam legationem. Juribus autem utriusque partis diligenter examinatis, persistit S. Leo in sententia, ut Arelatensis Ecclesia nihil sibi sumeret corum, quæ essent Viennensis Ecclesiæ. Epistola vero ipsius ex eodem exscripta codice sic se habet:

57. « Dilectissimis fratribus Constantino, Armenario, Audentio, Severiano, Valeriano, Urso, Stephano, Nectario, Constantio, Maximo, Asclepio, Theodoro, Justo, Ingenuo, Augustali, Superventori, Unantio, Fonteio, Palladio, Leo.

« Lectis dilectionis vestrae litteris, quas ad nos filii nostri Petronius presbyter, et Regulus diaconus defulerunt, quam benevolum fratri et coepiscopo nostro Ravennio impendatis affectum, evidenter agnovimus: siquidem postulatis, ut ei quod decessor ipsius merito nimis præsumptionis amiserat, reformatur. Sed petitionem fraternitatis vestrae Viennensis episcopus missis litteris et legatis sua suggestione prævenerat, conquerens Arelatensem episcopum ordinationem sibi Vasensis (Vasatensis) antistitis usurpasse. Cum itaque nobis ita et paternarum re-

verentia sanczionum , et omnium vestrum servanda sit gratia , ut in Ecclesiarum privilegiis nihil con- velli , nihil patiamur excidi : consequens fuit , ut ad conservandam intra Viennensem et Arelatensem provincias pacem , adhiberetur justitiae moderatio , quæ nec antiquitatis usum , nec desideria vestra negligeret.

58. « Consideratis enim allegationibus ulius que partis præsentium clericorum , ita semper infra provinciam vestram , et Viennensem et Arelatensem civitates claras fuisse reperimus , ut quarundam causarum alterna ratione , nunc illa in Ecclesiasticis privilegiis , nunc ista præcelleret , cum tamen eisdem commune jus quondam fuisse a genibus proderetur. Unde Viennensem civitatem , quantum ad Ecclesiasticam justitiam pertinet , in honoratam penitus esse non palimur , præsertim cum de receptione privilegii auctoritate jam nostræ dispositionis utalur. Quam potestatem Hilario episcopo ablatam , Viennensi episcopo credimus depulandam. Qui ne repente semetipso factus videatur inferior , vicinis sibi quatuor oppidis præsidebit , id est , Valentiae , et Tarantasiae , et Genevæ , et Gratianopoli , ut cum eis ipsa Vienna sit conjuncta , ad cuius episcopum omnium prædictarum Ecclesiarum sollicitudo pertineat : reliquæ vero civitates ejusdem provinciæ sub Arelatensis antistitis auctoritate et ordinatione consistant : quem pro modestiæ suæ temperantia ita futurum credimus studiosum charitatis et pacis , ut nequaquam sibi credat ablatum , quod fratri vi- deat esse concessum. Data III non. Maii , Valentiano Aug. VII et Abieno V. C. cons. » In fine hujus Epistolæ , haec quæ sequuntur verba habentur : « Hoc præceptum domini Leonis confirmatum est a Sede Apostolica , præsidente Symmacho papa , Probo V. C. cons. » Habes , lector , de antiqua quaestione S. Leonis papæ sententiam ex recitali Epistola nondum cusa , perepta ex codice Arelatensi , quem eo fideliorem existima , dum quæ contra ipsam esse probarentur Ecclesiam Arelatensem , æque in- tegra asservata custodit : ubi et extat eadem die et anno data ad Ravennium ab eodem Pontifice ejusmodi Episcola :

59. « Dilectissimo fratri Ravennio , Leo.

« Diu filios nostros Petronium presbyterum et Regulum diaconum in Urbe tenuimus : quoniam et de nostra hoc gratia merebantur , et fidei , quæ nunc quorumdam errore vexata est , ratio postu- labat. Voluius enim eos interesse tractatui , et universa cognoscere , quæ per te cupimus ad omniū fratrum et consacerdotum nostrorum noti- tiā pervenire , carissime ; hoc dilectioni tuæ spe- cialiter delegantes , ut sollicitudine vigilantiae tuæ Epistola nostra , quam ad Orientem pro fidei defen- sione direximus , vel sanctæ memorie Cyrilli , quæ nostris sensibus tota concordat , universis fratribus innolescat : ut certiores effecti contra eos , qui In-

carnationem Domini pravis persuasionibus aesti- mant temerandam , spirituali se virtute præmu- niant. Habes probabilem facultatem , qua cunctis Ecclesiis , et Domino nostro episcopatus tui possis commendare , primordia , si haec ita , ut credimus atque mandavimus , impleveris , frater carissime. Quæ autem committenda litteris non fuerint , eum prædictorum filiorum nostrorum insinuatione didi- ceris , carissime , Domini fretus auxilio efficaciter (ut diximus) aut laudabiliter execuiemur. Deus te incolument custodiat , frater carissime. Data III non. Maii , gloriosissimo Val. Aug. VII et Abieno V. C. cons. »

60. Ex hac Epistola intelligis sanctum Leonem papam misse ad Gallicanos episcopos insignem , alioque famosam illam Epistolam de fide Catholica ad Flavianum scriptam ; ut non Orientalibus tan- tum , sed et Occidentalibus innotescerent , quæ de Verbi Incarnatione leneret haecenus , atque tenuis- set semper Ecclesia Catholica. Qua accepta ad Flavianum Epistola , episcopi Galliarum eadem probe cognita , et in omnibus fidei Catholice quam haec- nus custodissent , consentire probata , rescripserunt ad eundem S. Leonem Epistolam illam , quæ sine die et consule data cum habeatur , eam sub dictis anni hujus consulibus esse collocandam intelligis , cujus est exordium : « Perlata ad nos Epistola beatitudinis vestrae , etc. » Habetur in recentiori edi- tione Romana Epistolarum sancti Leonis post ejus Epistolam quinquagesimam tertiam , non tamen suo loco collocata. Sie igitur pluribus habes Epi- stolis auctum numerum Epistolarum S. Leonis Magni , cujus tanti Patris vel una reperla sententia scriptis mandata magnarum loco divitiarum fuerat aestimanda , atque litteris aureis exaranda.

61. *Ingens famæ Italianam vexat.* — Hoc eodem anno ingens famæ vexavit Italianam ; adeo ut inedia pereuntes , filios ad cibum emendum vendiderint. Est de his locuples testis Valeatiniani sanctio anno sequenti mense Januario data , qua præcipit , ut pa- rentibus licet redimere filios : meminit autem hujus penuriae istis verbis¹ : « Notum est proxime obscenissimam famem per totam Italianam desæ- visse , coactos homines et filios parentes vendere , ut disserint instantis mortis effugerent. Tantum unicuique miseranda mæcies et lethalis pereuntium pallor extorsit , ut totins , quem natura concessit , amoris oblitus , alienare suos , pietatis genus puta- rent. Nihil est enim , ad quod non desperatio salutis impellat : nihil turpe , nihil veltum credit esurie : sola cura est , ut qualicunque sorte vivatur ». Haec imperator. Sed et peste laborasse Italianam , Gelasius² papa testatur. Alique hactenus de rebus gestis præ- sentis anni.

¹ Valent. Novel. tit. xi. apud C. Theod. — ² Gelas. in And.

Anno periodi Graeco-Romanae 5943. — Jesu Christi 450. — Leonis papæ 11. — Valentinianni III. 26. Marciani 1.

1. *Quinta quinquennalia Valentinianni.* — Coss. *Valentinianus Aug. VII et Gennadius Aviensis* in Occidente creatus, de quo Sidonius lib. 1, Epist. ix et Prosper in Chronico sub coss. anni **CDLII**. *Valentinianus imperii Augustei quinta quinquennalia* dedit, ut ejus consulatus ostendit; et quidem *Romæ*, ubi eum hoc anno versatum esse, anno superiori vidimus.

2. *Eudocia Aug. bis Hierosolymam est profecta.* — A num. 2 ad 45. Antequam de his, quæ hoc anno gesta, verba faciamus, secundæ peregrinationis Hierosolymitanæ ab *Eudocia Augusta* susceptæ, annus investigandus, tollendusque vulgaris error de administratione imperii per eamdem imperatricem Synodi prædatoriae Ephesinæ tempore, in quem non solum Baronius, sed et alii, qui post ipsum scripsere, saltem qui in manus meas venere, lapsi sunt. *Eudocia bis Hierosolymam profecta est*, et non amplius, ut liquet ex Historicis Byzantiniis: « Fama est bis Eudociam Hierosolymam perrexisse, ubi plurima ad honorem Christi peregit », inquit Nicephorus lib. 14, cap. 50. Fallitur tamen Valesius in Notis ad Evagrium lib. 1, cap. 21, ubi postquam Evagrius cap. superiori asseruit, *Eudociam* ad sanctam civitatem pergentem venisse Antiochiam, ait: « Ex hac igitur urbe Eudocia bis venit Hierosolymam », ex urbe Constantinopolitana, inquit Valesius; cum tamen Evagrius de urbe Antiochena loquatur, per quam transit *Eudocia*, dum Hierosolymam proficeretur, ut ipsa Evagrii lectio manifeste indicat. Priorem Hierosolymitanam profectionem accidisse anno **CDXXXVIII** recte eo anno observavit Baronius, et inter omnes convenit. Verum quo anno secunda inita fuerit, Historicis Byzantinis inter se dissentientibus, difficile est definire.

3. *Eudocia ante Theodosii mortem secundam profectionem Hierosolymitanam suscepit.* — Baronius num. 15 Eudociam post mariti mortem Hierosolymam perrexisse existimavit; sed opinionem illam plane evertit Priscus, qui hoc tempore vivebat, in excerpt. de legal. pag. 69, ubi ait: « Constantinus una cum Attila legatis ad Theodosium venerat, et se operam daturum, ut pax longo tempore inter Romanos et Hunnos servaretur, dixerat, modo sibi uxorem locuplete in matrimonio copularet. Huic petitioni imperator annuerat, et Saturnilli filiam,

viri et opibus et genere clari et ornati, se illi nuptu daturum promiserat. Saturnillum autem occidit Athenais seu Eudocia, utroque enim nomine vocabatur, neque imperatori ad exitum perducere, quod promiserat, per Zenonem virum consularem licuit ». Marcellinus autem in Chronico ad consultum Theodosii Aug. XVIII et Albini anno **CDXLIV** gestum, scribit: « Severum presbyterum et Joannem diaconum Eudociae reginæ apud Aeliam urbem ministrantes missus ab imp. Theodosio Saturninus comes domesticorum occidit. Eudocia nescio quo exuta dolore, Saturninum prolinus obtruncavit: statimque marili imp. nutu regiis spoliata ministris apud Aeliam civitatem moritura remansit ». Haec Marcellinus, licet anno non suo. Idem habent Theophanes ad an. Incarnat. secundum Alex. **CDXLII**, et Cedrenus pag. 343. Ex laudatis itaque Prisci et Marcellini verbis constat, *Eudociam*, Theodosio marito adhuc vivente, Hierosolymis fuisse, et Saturninum, quem Saturnillum Priseus appellat, necari jussisse. Theophanes citatus eam hoc vel superiori anno a Theodosio Hierosolymam amandalam his verbis tradit: « Hoc anno res proprias accuratius perpendens Theodosius, et se Chrysaphii fraudibus circumventum agnoscens, de impiis in Flavianum perpetratis sceleribus admissis in reliquos episcopos injuriis summum animi concepit dolorem. In iram itaque prorumpens, primo Chrysaphium in quamdam insulam ablegat, tum Eudociam graviter objurgatam, malorum omnium antricem eam dicens, quæ Pulcheriam aula ejecisset, durius invenitur, et ea insuper, quæ circa Paulinum acciderant, eum probris objicit. Illa desperatis in rebus Hierosolymam se dimitti roget, etc. Tum demum beatam Pulcheriam multis precibus sollicitatam reduxit in aulam: quæ extemplo mandavit Ephesum, qui sancti Flaviani corpus asportarent, etc. » Idem habent Nicephorus lib. 14, cap. 49, et Cedrenus ad annum **XLII** Theodosii.

4. *Eudocia an. **CDXLVIII** secundo Hierosolymam profecta.* — Verum non dubito, quin utsique, saltem quoad annum *Pulcheriae* in aulam revocatae, hallucinalus fuerit. Baronius, qui Theophanem non viderat, num. 14 recte observat *Puleheriam* post mortem Theodosii fratris, præcepto conjugis Marcianni imperantis, sancti *Flaviani* reliquias Constantinopolim revocasse, quod colligit ex Epistola Pul-

cheriae ad S. Leonem, et ex hujus Epistola ad Pulcheriam Augustam, quae alias erat xxxix, inunc lxxix, dataque est *idibus Aprilis Adelphio V. C. cos.* : præterea S. Flaviani reliquie Ephesi non erant, ideoque nec inde Constantinopolim translate sunt. Cum itaque Eudocia die Epiphaniorum anni quadragesimi quadragesimi octavi e Theodosii gratia exciderit, isque statim Paulinum magistrum officiorum occidi mandarit, ut anno cdxlv ostendimus, Eudocia non multo post Hierosolymam proficisci jussa, et Pulcheria in aulam revocata, non post quartum secessionis ex ea annum, ut ibidem Baronius habet, sed tantum post aliquot menses, quam in offensionem Theodosii fratris incurserat. Nam sanctus Proclus episc. Constantinopolitanus mortuus est anno cdxlvii, die xxiv mensis Octobris, cui postquam Flavianus successit, Pulcheria ex aula abire coacta. Hanc sub finem anni Christi insequentis cdxlix, expulsa ab imperatore Eudocia, in aulam rediisse, et iterum rerum administrationem suscepisse, demonstrant Epistolæ S. Leonis ad eam directæ, aliaeque, quæ inter Epistolas Leoninas leguntur, quæ tamen datæ non sunt ante annum cdxlix. Eo enim anno *idibus Junii*, Leo ad Pulcheriam scripsit Epistolam xxvii, alias xiii, in qua ejus zelum adversus Eutychen sollicitat : « Quantum, inquit, præsidii Dominus Ecclesiæ sue in vestra clementia præpararit, nullis saepe probayimus documentis. Et quidquid nostris temporibus contra impugnatores Catholice veritatis industria sacerdotalis obtinuit, ad vestram maximie gloriam redundavit ». Quod si Pulcheria tunc in Hebdomo, exilio sui loco, gemuisset, S. Leo ejus auxilium contra Eutychen non implorasset, neque hæc contra impugnatores Catholice veritatis zelum suum ostendere potuisset. Confirmantur haec omnia ex Prisco citato, qui affirmsat, Eudociam Hierosolymis fuisse, quando Zeno consularis erat, id est, transacto anno cdxlviii, quo is consulatum gessit.

5. *Dum S. Flavianus vexabatur, Eudocia Hierosolymis erat.* — Præterea S. Leo *idibus Octobris* ejusdem anni Epistolam dedit ad Pulcheriam xli, alias xxvi, et cum ea misit exemplar Epistole alias a se ad eam scriptæ ante Synodum Ephesinam; misit et exemplar Epistole ad Theodosium a se date, Concilium ejus opera intra Italiam haberi petiit, ipsique legationem Apostolicam apud Theodosium commisit. Eodem Christi anno *Galla Placidia* Valentiniani imp. Occidentis mater scripsit ad Pulcheriam, eamque rogavit, ut quæ in Concilio Ephesino gesta fuerant, removeri curaret. Eodem tempore scripsit *Placidia* ad Theodosium imp. et *Licinia Eudoxia*, uxor Valentiniani, et filia Eudociae Augustæ, ad Pulcheriam litteras dedere, eique Flaviani causam commendarunt. Denique hoc anno Leo XIII kalendas Aug. dedit ad Pulcheriam Epistolam lii, alias xxxv, eique significavit, legatos a se in Orientem missos esse pro Conciliis generalis celebratione. Et tamen nullæ neque Placidie, neque Liciniæ Eudoxiae, neque Leonis ad Eudociam Au-

gustam litteræ reperiuntur missæ. Quod si hæc sumnam rerum administrasset, præfatae litteræ, non ad Pulcheriam Theodosio tunc invisam, sed ad illam directe fuissent. Quare Eudocia tunc Hierosolymis versabatur, et immerito Nicephorus lib. 14, cap. 47 scribit *Chrysaphium* et *Eudocianum* Augustam permovisse Theodosium, ut alteram Ephesi Synodus, cui Dioscorus precesset, celebrari jubaret. Hoc enim quoad Eudociam prorsus a veritate alienum, quemadmodum et eam aliquam partem fuisse rerum in favorem Eutychelis et Dioscori, hoc et annis duobus superioribus gestarum.

6. *Nicephorus de multis ad Eudociam pertinentibus parum edoctus.* — Profecto Nicephorus se parum de his edoctum fuisse ostendit ; loco enim citato postquam de Chrysaphii interitu locutus est, ait : « Postea conjugem quoque Eudociam per aereum objurgationem male admodum accepit ; quippe quæ malorum invalescentium causa fuisset. Ad hæc injuriam quoque germanæ sue Pulcheriae, quæ ejus opera imperiali aula ejecta esset, factam adjecit. Atque insuper illam de Paulino suspicio-neum, et contentionis pomum, vehemente cam perstringens, in medium protulit. Illa consilii dubia, cum in magnum esset conjecta metum, ut sibi Hierosolymam petere licaret, petiit. Imperator confestim Septimum inisit, et sororem Pulcheriam septimum jam ibi annum agentem revocavit ». Quomodo enim annos vii Pulcheria in Hebdomo seu Septimo commorari potuit, quæ juxta eumdem Nicēphorum lib. 14, cap. 47, illuc missa fuerat, postquam Flavianus episc. Constantinopolitanus ordinatus est, sub finem nempe anni cdxlvii, et Theodosius currenti anno naturæ debitum solverit ? Nec dici potest, errorem in numeros irrepisse ; cum cap. 50 scribat Eudociam solam absque Pulcheria *imperium annis septem administrasse*. Thicophanes, et Cedrenus in hac narratione Nicephoro consentiunt, nisi quod annos administrationis Eudociae non numerarent. Illos tamen in facto hoc referendo errasse, ex dictis intelligitur. Neque etiam verisimile est, quod ambo scribunt, imperatorem rerum summam Eudociae reliquisse, postquam hæc pomum sibi ab eo missum Paulino dedit, et imperator hunc morti tradidit. Quare recte Zonaras in Theodosio juniore, et auctor Chronicæ Alex. ad annum cdxliv produnt, Eudociam post pomum Paulino missum Hierosolymam profectam esse. Sed perperam Zonaras addit, *inde reversa, post mariti obitum eodem rediit*. Si enim hoc esset, non bis, sed tertium Eudocia Hierosolymam petiisset. Porro Baronius, qui num. 14 citata Nicēphori verba refert, versione depravata usus est, loco enim horum verborum, *contentionis pomum*, seu *malum*, habet, *contentionis ovem*, quod vox græca πόνησα non minus ovem, quam malum significet. Præterea loco horum verborum, *imperator confestim in Septimum misit*, aliquem sc. qui Pulcheriam in aulam imperiale revocaret, versio quæ Baronius secutus est, habet : *Imperator confestim in Septimum eam*

nisi, sc. Eudociam, quod nec in græco legitur, nec cum veritate consentaneum est.

7. *Chrysaphius occiditur*. — Theophanes citatus ait, *Theodosium Chrysaphium in quandam insulam relegasse, et post Theodosii mortem, Pulcheria jussu, cum occisum esse. Iltum etiam post Theodosii obitum peremptum, Marcellinus et Prosper in Chronicis sub hujus anni coss. scribunt.*

8. *Moritur Theodosius imp.* — A num. 43 ad 35. Theodosius imp. hoc anno e vivis excessit, ut inter omnes convenit, non quidem die xxix mensis Julii, ut habet Baronius, sed die vicesima octava ejusdem mensis, ut testatur Theodorus lector in fine lib. 2, ubi ait : « Theodosius junior filius Arcadii Augusti imperare cœpit mense Januario (anni sc. cdl) imperavit una cum patre annos septem, menses tres, mortuus est die xxviii mensis Julii, indict. tertia, et die trigesimo ejus lem mensis, depositæ sunt ejus reliquiae, cum imperasset in universum annos triginta duos, menses duos. Ex quibus imperavit quidem cum patre annos septem, menses tres, solus vero imperavit annos triginta quatuor, menses undecim ». Verum error irrepuit in numeros; nam cum patre imperavit tantum annos sex, menses tres, et aliquot dies; solus imperavit annos quadraginta duos, et fere menses tres. Auctor Chronicus Alex. sub hujus anni coss. ait : « Marcianus in Hebdomo ab exercitu mense Augusto VIII kal. Sept. die Jovis imperare jussus est. Imperavit solus; duxit Pulcheriam Angustam Theodosii imperatoris sororem, virginem annos natam quatuor et quinquaginta ». At dies xxv mensis Augusti hoc anno cum die Jovis non concurrit, et Pulcheria quæ nata erat *Theodoro consule*, die xix Januarii, ut testatur idem auctor, anno sc. ccxcix, annum tantum ætatis quinquagesimum secundum agebat, quando imperare cœpit. Quare loco *VIII kalendas Septembr.*, legendum *IX kalendas Septembr.*, seu die xxiv Augusti, quæ hoc anno in feriam quintam inedit.

9. *Marcianus consilium de Synodo generali cogenda init.* — Theodosius « fuit litterarum non imperitus, sed cum in aliis mathematicis libris versatus, tunc astronomia non ignarus. Cum autem leni esset ingenuo, mollior ad res gerendas fuit. Unde factum, ut castrati apud ilium gratiosi multa perperam agerent, ut Antiochus, et post ilium Amantius ac denique Chrysaphius », inquit Zonaras; Graeci die xix Julii ejus memoriam in suis Menæis celebrant. Quoad *Marciamum*, fuit is genere Thrax, et filius viri rem militarem exercentis, inquit Evagrius lib. 2, cap. 1, qui ubi imperium suscepit, sancti Leonis hortatu de Concilio generali cogendo cogitavit, interimque Constantinopolis Synodus haberi jussit.

10. *Synodus Constantinopolitana*. — Agit de ista Synodo Constantinopolitana Baronius num. 27 et seqq. refertque, quæ de ea habentur in Vita sancti *Abundii*, unius e legatis, episcopi Comensis in Italia, recitata a Bollando ad diem secundum mensis Aprilis.

Ils, et indicantur in Act. iv Concil. Chaled., ubi de causa Photii agitur pag. 543. In eo itaque lecta Epistola S. Leonis ad Flavianum, quam omnes sua subscriptione confirmarunt. Ad alios deinde metropolitanos missa, qui cum suæ provincie episcopis eam approbarunt. Anathema dictum Nestorio et Eutychi, et eorum hæresis Constantinopoli proscripta, ut testatur etiam S. Leo in Epistola LXVIII ad Paschasium episcopum Lilybætanum, data *VIII kalend. Julii Adelphio V. C. coss.* anno sc. sequenti, et post Baronii mortem edita a Quesnello. In ea, inquit Leo : « Totam Constantinopolitanam Ecclesiam cum monasteriis omnibus, et multis episcopis noveris præbuisse consensum, et subscriptionibus suis Nestorium atque Eutychen cum suis anathematizasse dogmatibus ». Porro idem Quesnellus in Dissert. i de Vita et Gestis S. Leonis ad annum cdl, recte observat, hoc Concilium non convocatum esse a legatis, ut est in Annalibus, sed ab Anatolio patriarcha Constantinopolitano, quod non tantum verba Actorum S. Abundii a Baronio citata, sed etiam Actio iv Concil. Chaled. diserte testantur : « Anatolius reverendissimus episcopus Constantinopolitanus dixit : Tenuit pridem consuetudo, ut qui in hac magna civitate morantur sanctissimi episcopi, cum eos temporis occasio vocat de emergentibus quibusdam Ecclesiasticis causis, conveniant, ac singula definiant, responsoque eos dignentur, qui precantur aliquid. Nihil ergo a me factum est, quod novitati sit affine : nec qui ex consuetudine consederunt, sanctissimi, qui in civitate erant episcopi, novam formam protulerunt. Ac ostendit præsenliam episcoporum actio quæ facta est.

11. *Ex episcopis qui Constantinopoli erant composita*. — Ex quibus Synodi Chaledonensis verbis colligitur etiam, nutare quod in iisdem Annalibus legitur, accitos fuisse ex vicinis provinciis episcopos ad Synodum; collecti enim sunt tantum episcopi, archimandritæ, presbyteri, et diaconi, qui in urbe regia erant, ut docent Acta S. Abundii, et innuunt laudata verba Concil. Chaled. In hac Synodo non reconciliati episcopi, qui desciverant a fide, nec communione Catholice Ecclesie donati, sed Ecclesie sue communione contenti esse jussi sunt. Nec expuncta ejusdem Synodi decreto nomina Dioscori et Juvenalis, ut scribit Baronius num. 31. In Epistola enim lx, alias xl, S. Leonis ad Anatolum episcopum Constantinopolitanum data *idibus Aprilis Adelphio V. C. coss.* anno sc. sequenti, inquit sanctus pontifex : « De nominibus autem Dioscori, Juvenalis, et Eustathii ad sacrum Altare non recitandis dilectionem tuam hand decet custodire, quod nostri ibidem constituti faciendum esse dixerint ». Quare, ut recte notat Quesnellus citatus, Leo ad Anatolum scribit non tamquam de re gesta, sed tantum definienda a legatis cum Anatolio.

12. *Theodoreum in sedem episcopalem restituit*. — A num. 33 ad 30. Theodoreum, qui postquam depositus fuit in Pseudo-Synodo Ephesina,

ad Sedem Apostolicam appellavit, legatis de ejus fide testimonium ferentibus, Leo, re in Concilio Romano disceptata, declaravit, injuste judicatum fuisse, et in sedem suam restituendum, ut liquet ex Actione i Concil. Chaleed. Sed incertum, an *Leo* judicialem sententiam tulerit, vel eum tantum in communionem suam receperit; in sedem tamen Cyrensem, in quam nullum Synodus Ephesina suffecerat, restitutus non est, neque ab exilio revocatus, nisi postquam *Marcianus* imperii habenas suscepit: annitentibus *Vicomalo* officiorum magistro, ad quem Theodoretus scripsit Epistolam cxxi, aut secundum Sirmondum cxxl, Aspare consulari et patricio, ad quem dedit Epistolam cxxxix, secundum Baronium cxl, et *Anatolio* patricio, ad quem scripsit Epistolam cxxxviii, secundum Baronium cxxxix. De accepto illo beneficio Theodoretus tribus his viris in aula potentissimis singulares gratias egit: petiti que agi suo nomine principibus, et simul de convocatione Synodi ferri preces. Tres has litteras Baronius recitat, recteque observat, errorem irrepisse in inscriptionem Epistola ad *Asparem* datae: hic enim in codicibus vulgatis ejus titulus: *Aspari consuli et patricio*; cum tamen Aspar anno cdxlvii consulatum gesserit, eaque Epistola post restitutionem Theodorei in sedem episcopalem scripta sit. Quare recte monet Baronius, legendum esse, *Aspari consulari et patricio*. Qua ex emendatione, quae certa est, intelligimus Epistolam lxxxii Theodorei scriptam fuisse, non *Nomo consuli*, ut prefert inscriptio, sed *Nomo consulari*; cum hic anno cdxlv consul fuerit, et exilium Theodorei, de quo in illa mentio, anno tantum cdxlviii contigerit. Garnerius in Auctario Operum Theodorei vocem *consulis* in utraque Epistola refinendam contendit, vultque Epistolam cxxxix datam esse non *Aspari*, sed *Avieno* currenti anno consuli; cuius, inquit, *Aspar subrogatus fuit vel ob Avieni mortem, vel alia de causa, quae lateat*. Verum postquam consulatus ordinarius annuus redditus est a Constantino Magno, mortuis consulibus, aut e dignitate dejectis, nulli alii sufficiebantur, ideoque ea Epistola *Aspari consulari*, non *consuli*, non autem *Avieno* directa.

13. *Attila de bello in Occidente gerendo consilium init.* — Ad num. 50. Priscus in Excerptis de Legat. pag. 3, haec scribit: « Cum primum Attila nuntiatum est Marcianum post Theodosii mortem ad imperium pervenisse, et quae Honoriae acciderant, ad eum qui in Occidente rerum potiebatur, misit, qui contenderent, Honoriam nihil se indignum admisisse, quam matrimonium secum contracturam spondisset. Misit et ad Romanos in Oriente tributorum constitutorum gratia. Sed re infecta, legati utrinque sunt reverti. Etenim qui Occidentis imperio praererat, respondit, Honoriam ipsi nubere non posse, quod jam alii nupsisset. Neque imperium Honoriae deberi, virorum enim, non mulierum Romanum imperium esse. Qui in Oriente imperabat, se minime ratum habere tributi illationem, quam Theodosius consensisset. Quiescenti

munera largiturum, bellum minanti viros et arma objectrum. Nec enim vires ei copias sibi deesse. Itaque Attila in varias distrahebatur sententias, et illi in dubio hærebat animus, quos primum aggredieretur. Tandem melius rem se habituram visum est, ad periculosius bellum sese convertere, et in Occidente exercitum educere. Illic enim sibi rem fore, non solum cum Itatis sed etiam cum Gothis, et Francis: cum his, ut Honoriam cum ingentibus divitiis in uxorem acciperet: cum illis, ut Genserici gratiam promeretur ». Erat Honoria Valentiniiani imp. soror, quæ cum ab Eugenio procuratore suo stuprata concepisset, missa fuerat ad Theodosium, qui eam tenebat inclusam. Verum Honoria, « clandestino enim misso, Attilam invitavit, ut contra fratri potentiam ejus patrocinii uteretur. Prorsus indignum facinus, ut licentiam libidinis malo publico compararet », inquit Jornandes de reb. Get. cap. 42.

14. *Provincia Viennensis in duas dividitur.* — A num. 51 ad 61. Sancto *Hilario* Arelatensi episcopo anno superiori vita functo, ut diximus anno cdxlv, episcopi Viennensis provinciae pro *Ravennio* ejus successore Epistolam seu libellum ad sanctum Leonem mittunt, restituique metropolitano Arelatensi jura suæ Ecclesiae postulant. Sanctus *Leo* hanc item ita compositum, ut Viennensi metropoli quatuor episcopatus attribueret, Valentinum, Tarentasiensem, Genvenensem, et Gralianopolitatum: reliquos subjecerit Arelatensi metropolitæ. Libellum illum, litterasque sancti Leonis Baronius recitat; Sirmondus tamen in tomo i Concil. Galliae diverso a germanis monumentis charactere libellum exaudi curavit, quod eum suppositum existinaret, qua et in sententia fuit Launois in Dissert. de duabus *Dionysiis*, et quidam alii. Verum immerito huic libello suppositionis nota inuritur, quemadmodum jam a pluribus viris doctis ostensum est, et quidem adeo solide, ut nullum hac de re dubium superesse possit.

15. *Floret Nilus.* — Floruit sanctus *Nilus* Ascetes, Theodosio et Marciano imperantibus, sancti Joannis Chrysostomi discipulus, cuius Epistolas Leo Allatius, et Opuscula Josephus Maria Snarez episcopus Vasionensis publicarunt. Ipse Nilus in Epistola ccclxv, lib. 2, et in Epistola ccclix, lib. 3, utraque ad *Arcadium* imp. scripta, alatem suam firmissime asseverat, cum *Arcadium* reprehendit, quod sanctum Joannem Chrysostomum in exilium amandarit, anno se. cdi. Allatius in Diatriba de *Nilis et eorum scriptis*, arbitratur, *Nilum* usque ad annum Christi quingentesimum, qui decimus erat Anastasii imp. pervenisse; quod in Epistola ad *Zosorium tribunum*, quæ libri primi quinquagesima septima est, Nilus postquam dixit, Iudeos ob Christum morli addictum *perpetuo excidio* traditos esse, subjugat: « En itaque quingentesimus annus, et nusquam divinum subsidium, non auxilium, non consolatio ». Inde enim infert Allatius, tum cum haec scriberet Nilus annos centum viginti tres numerasse; quia annos triginta natus videtur fuisse,

quando Arcadii labes et maculas ingennitale libera incepavit. At quemadmodum anno ccclxii observavi *Hilarium dicomm*, cum sexto mundi millennario sese scribere asserit de sexto millenario inchoato intelligendum esse : ita et *Nibus* de quingentesimo Christi anno tantum incepto, seu de quinto saeculo, numero rotundo loquitur. Quare ubi in Graecorum Menologio ad diem xii Novemboris quo sanctus *Nilus* colitur, habetur hunc floruisse *Mauricio imperante*, legendum, *Marciano imperante*, ut jam ab aliis annotatum : qui enim Chrysostomi tempore vixit, *Mauricio imp.* coaevis esse non potuit. Melius itaque Martyrologium Romanum habet, *Nilum* sub *Theodosio janiore* claruisse, quod diserte testatur Nicephorus lib. 14, cap. 54.

16. *Anglo-Saxones de Britannia sibi subjicienda consilium iaceunt.* — Westmonasteriensis gesta hoc anno in Magna Britannia his verbis narrat : « Anno gratiae CDL, emergentes ex more Scotti cum Pictis ex partibus Aquilonis, exercitum nimis grandem confecerunt; atque Aquilonares insulae partes cœperunt depopulari. Quod cum Vortigerno fuisset nuntiatum, collegit milites, atque trans Humbrum obviam perrexit. Nec multum oportuit cives pugnare : nam Saxones, qui aderant, tam viriliter prælabantur, ut hostes qui prius vincere solebant, sine mora in fugam propellerent. Vortigernus ergo per

eos victoria potitus, donaria sua ipsis ampliavit, atque duci eorum Hengisto dedit agros plurimos in Lindeseja, quibus sese suosque sustentaret commilitones ». Pergit Westmonasteriensis : « At Hengistus cum esset vir astutus, comperla regis amicitia, ipsum in hunc sermonem adivit. Domine mi rex, undique inquietant te inimici tui : si placet ergo, mittamus in patriam, ut invitamus ex ea milites, ut numerus noster augeatur. Rex igitur ejus consilio ac petitioni acquiescens, præcepit Hengisto in Germaniam mittere, ut milites ex ea invitati festinum timiditati suæ conferrent auxilium ». Paulo post : « Missa in Germaniam legatione nuntii revertentes decem et octo naves electis militibus oneratas detulerunt. Adduxerunt etiam filiam Hengisti vocabulo Rowen ; cuius pulchritudine Vortigernus illectus postulavit eam a patre suo. Hengistus vero eomporta animi regis levitate concessit ei filiam suam ». Hujus conjugii occasione et Britannorum res eversæ, et idolatria in insulam introducta.

17. *Sebastianus comes occiditur.* — *Sebastianus* comes, ut anno CDXL, num. 4 ostendimus, Generici Vandalorum regis jussu occiditur. *Valentinianus* imp. Romanum proficiscitur, ubi Synodus Romana celebratur, et *Placidia* Aug. moritur, ut anno superiori num. 20 dicitur.

LEONIS ANNUS 42. — CHRISTI 451.

1. *Leonis Anatolio de fidei professione gratuitantis, de lapsis statuentis, imperatori gratias agentis Epistolæ.* — Quadragesimus quinquagesimus primus Christi annus fætis auspiciis consulatus religiosissimi imperatoris Marciani cum collega Adelphio aperitur, memorabilis magis Concilii Chalcedonensis pacifica celebratione : de quo nos acturi, quæ ante ipsum præcessere, res gestas diligent narratione in medium adducemus. Ac primum de legatis Apostolicae Sedis Abundio atque collegis dicendum. Illos quidem de rebus gestis ad S. Leonem papam relationem misisse una cum Anatolii Constantinopolitani episcopi Epistola fidei professionem continente, ex ejusdem S. Leonis litteris constat : quam cum ipse S. Pontifex accepisset,

atque eam in omnibus intellexisset esse Catholieam, in omnibus assentientem iis quæ in Epistola ad Flavianum conscripta erant : gratulatorias atque pacificas eidem Anatolio litteras reddidit hoc anno idibus Aprilis, quarum hujusmodi est exordium¹ :

2. « Gaudemus in Domino, et in dono gratiae ipsius gloriamur, quia (sicut dilectionis luæ litteris et fratrum nostrorum, quos Constantinopolim miseramus, relatione cognovimus) sequacem te Evangelicæ eruditio ostendis : ut per sacerdotis probabilem fidem merito præsumiamus, quod tota Ecclesia eidem credita nec rugam cujusquam sit erroris habitura, nec maculam ». Hæc exordiens

¹ Leo, Ep. XL.

habet. Quod vero lapsis in haeresim episcopis, vel haereticorum communione feedatis, ad Ecclesiam Catholicam reverti cupientibus nonnisi propriæ Ecclesiae communicatio concessa esset; quid præterea iisdem indulgeat S. Leo, ita subdens in eadem Epistola ista declarat: « De fratribus vero, quos et Epistolis tuis, et legatorum nostrorum relatione communionis nostræ cupidos esse cognovimus, eo quod doleant se contra potentiam, contraque terrors non tenuisse constantiam, sed alieno sceleri prebuisse consensum, cum ita eos formido turbasset, ut in damnationem Catholici atque innocentis antistititis, et in receptionem detestabilis pravitatis trepido famularentur obsequio: iltud quidem, quod præsentibus et agentibus nostris constitutum est, approbamus, ut suarum interim Ecclesiarum essent communione contenti ». Haec jam per legatos Constantinopoli decreta erant: sed quid his amplius ipse Leo putaverit esse indulgendum, ex verbis ipsius accipe:

3. « Sed cum legatis nostris, quos misimus, participata tecum sollicitudine volumus disponatur; quatenus hi qui plenis satisfactionibus male gesta condemnant, et accusare se magis eligunt, quam tueri pacis et communionis nostræ unitate lætentur, ita ut digno prius anathemate quæ contra fidem Catholicam sunt recepta damnentur ». Haec S. Leo, quibus de primis impietatis auctoribus ista subjunxit: « De nominibus autem Dioscori, Juvenalis, et Eustathii ad sacrum altare non recitandis, dilectionem tuam hoc decet custodire, quod nostri ibidem constituti faciendum esse dixerint, quodque honorandæ S. Flaviani memoriae non repugnet, et a gratia tua Christianæ plebis animos non avertat. Nam iniquum nimis est atque incongruum, eos qui innocentes et Catholicos sua persecutione vexarunt, sanctorum nominibus sine discretione miseri: cum damnatam impietatem non deserentes ipsi se sua pravitate condemnent: quos convenit aut percelli pro perfidia, aut laborare pro venia ». Haec ipse. Commendat denum eidem clericos Flaviani, et quos vult ab ipso suscipi: sed et Ecclesiam Eusebii Dorilæ Romæ hoc tempore agentis ut curet, admonet. Reddidit has ad Anatolium litteras sanctus Leo (nt diximus) hoc anno, idibus Aprilis.

4. Eadem quoque die idem sanctissimus Pontifex ad Marcianum imperatorem litteras¹ dedit, quibus immensas illi de susceplo Catholicæ fidei palocinio gratias agit: aliam insuper addidit ad Pulcheriam² Augustam; cuius studium cum adversus Nestorium, tum adversus Eutychitem plurimum commendans, gratias pariter agit immortales de honorifice ab ea susceptis Apostolicæ Sedis legatis, deque restitutis damnatis episcopis, et sacris reliquiis sancti martyris Flaviani cum honore Constantinopolim translatis, et aliis ab ea sanctissime gestis: commendat insuper eidem Eusebii Dorilæ Ecclesiam. Hic quidem Romam ad ipsum

Leonem Pontificem, ut ab eo in sedem suam restitueretur, venit: qui fidei Catholicæ professione eidem oblata ab ipso Summo Pontifice susceptus est. De hac enim ipsius professione ipsem Eusebius meminit in sacrosancto Concilio Chalcedonensi verbis istis³: « Hanc regulam sanctissimo papæ in Urbe Roma relegi, præsentibus clericis Constantiopolitanis; eamque suscepit, etc. » Erant isti qui Romæ aderant, ab Anatolio cum ejus fidei professione missi, quorum ipse Leo meminit in Epistola ad Julianum².

5. *De Synodo edicenda Leonis Epistola ad Marcianum, et hujus edictum.* — Post hæc agi cœptum de Synodo universalis cogenda: quod quidem magna industria summaque diligentia a Leone Romano Pontifice Marcianus imperator expetuit; sed ipse pontifex ob ingruentes Hunnorum exercitus Gallias devastantes, et jam Italianam cogitantes, ad opportunius tempus existimabat differendum esse universale concilium: verum quod Marciano in optatis esse videret quamprimum ab his dissensionibus causa Eutychetis obortis pacatum reddere Romanum imperium, alios deerevit mittendos Constantinopolim legatos, qui Synodo interessent: cuius rei causa has primum ad ipsum Marcianum Augustum litteras dedit, quibus in primitis admonet consultum esse debere Ecclesiastice antiquitati, nec pateretur Filii Dei Incarnationis sacramentum ab Apostolis Ecclesiae traditum, quasi recens dogma, in controversiam adducendum. Sed audi ipsam Leonis papæ ad imperatorem brevem Epistolam³:

6. « Quamvis per Constantinopolitanos clericos ad pietatem vestram antea scripserim: sumptis tamen clementiae vestre litteris per virum illustrem præfectum Urbis filium meum Tatianum, magnam materiam gratulationis accepi, quia studiosissimos vos Ecclesiastice pacis agnovi. Cui sancto desiderio digna æquitate confertur, ut quem statum esse cupitis religionis, eundem habeatis et regni. Nam inter principes Christianos Spiritu Dei confirmante concordiam, gemina per totum mundum fiducia robatur: quia profectus charitatis et fidei utrorumque armorum potentiam insuperabilem facit, ut propitiato per unam confessionem Deo, simul et haeretica falsitas, et barbara destruatur hostilitas, glorioissime imperator.

7. « Aucta igitur per imperiale amicitiam spe cælestis auxili, confidentius pietatem vestram pro sacramento salutis humanæ incitare præsumo, ne enjusquam procaci impudentique versutia, quasi de incerto quid sequendum sit, sinatis inquiri: ut cum ab Evangelica Apostolicaque doctrina nec uno quidem verbo liceat dissidere, aut aliter de Scripturis divinis sapere, quam beati Apostoli et Patres nostri didicere atque docuerunt; nunc denum indisciplinatae moveantur et impiaæ quaæstiones, quas olim, mox ut eas per apta sibi corda diabolus excitavit, per discipulos veritatis Spiritus sanctus extin-

¹ Leo, Ep. xxxviii. — ² Leo, Ep. xxxix.

¹ Conc. Chalc. Act. xvi. — ² Leo, Ep. xl. — ³ Leo, Ep. xlII.

xii. Nimis autem impium est, ut per pancorum insipientiam ad conjecturas opiniomum et ad carnalium disputationum bella revocemur; tanquam reparata disceptatione tractandum sit, utrum Eutyches impie senserit, et utrum inepite Dioseorus judicarit, qui in sanctam emorit Flaviani condemnatione se perculit, et simpliciores quosque, ut in eamdem ruinam provolverentur, impegit: quorum multis jam (ut cognovimus) ad satisfactionis remedia conversis, et veniam de inconstanti trepidatione poscentibus, non eiusmodi sit fides tractandum est, sed eorum precibus qualiter annuendum. Unde piissimae sollicitudini vestrae, quam de indicenda Synodo habere dignamini, per legationem quae confestim ad clementiam vestram, Deo annuente, perveniet, quicquid ad causae utilitatem arbitror pertinere, plenus atque opportunius suggestetur. Dat. nono kalend. Maii, Adelphio viro clarissimo consule». Haec est prima Epist. Leonis ad Marcianum de Synodo oecumenica cogenda.

8. Dedit eodem argumento alias quoque litteras¹ quinto kal. Junias, quibus de differenda Synodo agit, et quod habebat in animo aperit; sed et causam morae eam ostendit, minirum ut liberati episcopi a barbarica hostilitate, liberi ad Synodum se conferrent. Imminebat (ut diximus) cum Hunnorum exercitu Attila, de quo in fine anni hujus acturi sumus. Quinan autem ab eo legati mittantur, nominat, nempe Paschasium episcopum Lilibaei in Sicilia, Luentium episcopum Aseulanum, Bonifacium, et Basilium S. R. E. presbyteros Cardinales, quibus participent adjunxit Julianum Coensem episcopum. Interea vero quintum ante diem ab his datis ad Marcianum Augustum a sancto Leone pontifice litteris, idem Augustus decimo kalendas Junias publicam sanctionem edidit de Synodo oecumenica, ad quam episcopos convocavit, Nicae in Bithynia celebranda: ita enim ipsi erat in animo, ibi universale celebrare Concilium adversus Eutychetis haeresim, ubi prium fuit impietas Ariana damnata. De ipsa autem indictione futurae Synodi ita se habet ad metropolitanos primum scripla Epistola²:

9. « Imperatores Caesares Valentinianus et Marianus victores et triumphatores semper Augusti ad omnes ubique reverendos episcopos.

« Omnia ad veram fidem et Christianam et Orthodoxam religionem tendentia preponenda aliis rebus existimavimus. Deo enim propitio existente, et nostrum imperium et communes causas meliores fore confidimus. Quia igitur dubitationes quedam circa Orthodoxam fidem motae sunt, sicut indicant et litterae sanctissimi archiepiscopi felicissime Romae Leonis: placuit nobis, proprie (propere) sanctum Concilium fieri in Nicæa Bithyniae civitate: quatenus eunctis concordantibus, veritate examinata, et cessante omnium studio, quo quidam abusi, religionem turbaverunt Orthodoxam, vera et saluberrima fides sic omnimodo manifestetur, ut de cælero

omnis quæstio et dubitatio auferatur. Unde tua sanctitas, cum quantis approbaverit reverendissimis episcopis sub suo sacerdotio constitutis sanctorum Ecclesiarum, expertas habentibus divinas Scripturas, et in scientia et doctrina Orthodoxæ et vere fidei præ cunctis eminentibus, ad memoratam Nicæam civitatem proximis kalendis Septembbris advenire festinet. Quisquis autem generalem et omnimodo utilem futuram Synodum refutaverit, peccare quidem et circa Divinitatem ipsam, et pielem nostram offendit (oslendit). Agnoscet autem tua sanctitas quoniam nostra pietas aderit in ipso Concilio, nisi quedam publicæ et inevitabiles curæ fecerint occupari ». Haec ad metropolitanos episcopos cuius pariter argumenti extant ibidem litteræ date ad omnes episcopos decimo kalendas Junii.

10. *Quid de Eutychete et de lapsis episcopis Leo statuerit.* — Interea autem cum ad Synodum oecumenicam nova legalio esset decreta, revocata es illa prior anno superiore Constantinopolim missa, cuius legati Romam reversi sunt ante idus Junias. Id quidem constat ex aliis litteris ejusdem sancti Leonis Pontificis ad Marcianum imperatorem¹ datis ipsis idibus Junii, quibus de legatorum reversione meminit: per eosdem enim ipse Romanus Pontifex ab eodem Marciano imperatore datas accepit litteras, quarum occasione ad eundem ipse rescriptis, gratias agens de omnibus superius numeratis pro fide Catholica ab ipso diligenter impensis officiis. Excusat iterum in fine, impossibile esse ob ingruentia bella complares episcopos ex Occidente, derelictis suis Ecclesiis, ad Synodum proficisci. Scripsit itidem idibus Junii ad Polcheriam Augustam² ad quam de Eutychete haec habet in fine: « De Eutychete autem totius scandali et pravitatis auctore hoc elementia vestra præcipiat, ut ab eo loco, qui Constantinopolitanæ urbi nimis vicinus est, longius transferatur; ne frequentioribus solatiis eorum, quos ad impietatem suam traxit, utatur. Monasterio quoque ipsius, cui perniciose indigneque præsedet, Catholicum abbatem jubete præponi, qui illam servorum Dei congregationem et a pravo dogmate liberare, et institutis veritatis possit imbuere ». Haec de Eutychete ad Pulcheriam sanctus Leo.

11. Eadem quoque die iduum Juniarum ad Anatolium Constantinopolitanum episcopum litteras reddidit, in quibus inter alia de recipiendis lapsis episcopis (quod admonuerat ante) illud rursum instantius ingerit: minirum, recipiendos omnes digne pœnitentes, qui levius delinquissent; qui autem aliis malorum fuissent auctores, non ita quidem, sed maturius de his Sedis Apostolicæ judicium exspectandum. Ilaud enim in recipiendis hujusmodi delinquentibus, perditorum antesignanis, festinato currere Romana Ecclesia consuevit. Quæ etsi nunquam curvis facinorosissimo delinquenti, vereque pœnitenti januas pœnitentiae clauerit: auctoribus tamen eriminum, vel vehementissimis

¹ Leo, Ep. XLIII. — ² Ante Concil. Chale.

¹ Leo, Ep. XLIV. — ² Leo, Ep. XLV.

corum fautoribus, resistere consuevit, et detinere diutius, donec quid de illis esset agendum, maturior consultatio definiret. Ita namque vidimus haud pridem eundem saeculum Leonem tunc diaconum Sexto Pontificie suasse, ne Julianum audacissimum Pelagianæ hæresis defensorem ad Ecclesiam revertentem statim exciperet. Quod idem factus Pontifex in Eutychianis recipiendis custoditum omnino voluit. De his enim ad Anatolium ista sunt ejus verba, ubi de indulgendo his qui levius peccassent, ante scriptisset¹:

42. « De his autem qui in hac causa gravius peccavere, et ob hoc superiorem sibi locum in eadem infelici Synodo vindicarunt, ut humilium fratum simplicitatem arrogantiae suæ præjudiciis aggravarent; si forte resipiscunt, et a facili sui defensione cessantes, in condemnationem proprii convertuntur erroris: horum si satisfactio talis accedit, quæ non refutanda videatur, maturioribus Apostolicæ Sedi consiliis reservetur, ut examinatis omnibus atque perpensis, de ipsis eorum cognitionibus, quid constitui debeat, aestimetur. Neque prius in Ecclesia, cui te Dominus voluit præsidere, cujusquam talium (ut ante scripsimus) nomen ad altare recitetur, quam quid de his constitui debeat, rerum processus ostendat ». Haec Leo: atque de his haec tenus.

43. *Per priores legatos reversos Mediolani celebratur Concilium, cuius est Epistola ad Leonem.* — Reversi igitur ubi sunt legati Romam ad Leonem Pontificem, deinde iidem remearunt ad propria, haud tamen otiose acturi. Etenim S. Abundius una cum Senatore presbytero, et in hac legatione collega, litteris ejusdem S. Leonis convenit Eusebium Mediolanensem episcopum, eisque cum eo, ut provinciali Conventu, quæ scripta esset ad Flavianum de Verbi Incarnatione doctrina publicis subscriptiōnibus se omnes recipere testarentur: quod et impigre curratum est. Convocans enim ille Mediolanensis Ecclesiae subjectos episcopos, provincialem Synodus egit. Quid in ea ex sententia S. Leonis actum fuerit, extat de his data ab eodem Eusebio Synodalis Epistola ad eundem sanctissimum Romanum Pontificem munita chirographo omnium qui interfuerunt episcoporum, inter quos Abundius mendose pro Abundio ipso subscriptus legitur²: qui quidem præter spectatam eruditioem, egregia quoque vita enituit sanctitate, dignusque est habitus, ut ejus memoria perpetuo in Ecclesia coleretur, relato ipsius nomine inter Sanctos quarto idus Aprilis.

44. Sed et ipse Eusebius, qui Synodo præfuit, ex vita pariter sanctitatem perpetuam gloriam est consecutus in Ecclesia Catholica, a qua singulis annis ejus dies natalis recoli consuevit pridie idus Augusti: ornavit eum præterea digno epigrammate Ennodius Ticinensis.

45. Rursum vero inter alios episcopos qui huic

Synodo interfuerunt, legitur saeculus Maximus Taurinensis antistes, cuius cum ob præstantem eruditioem, tum etiam ob insignem vita sanctitudinem celebre nomen est in Dei Ecclesia. De ipso enim ista Gennadius habet¹: « Maximus Taurinensis Ecclesiae episcopus vir in divinis Scripturis satis intentus, et ad docendum ex tempore plebem satis sufficiens, composuit in laudem Apostolorum tractatum, et in Joannis Baptista nativitatem, et generalem omnium martyrum homiliam, sed et de capitulis Evangeliorum et de Actibus Apostolorum tractatus multos »: et quæ sequuntur. Quod autem in fine habet: « Morti Honorio et Theodosio regnabutibus »: nisi duos Maximos Taurinenses posueris (quod a nemine dictum reperi) manifestus deprehenditur error: et enim qui hunc Concilio Mediolanensi sub Leone papa hoc tempore celebrato interfuisse legitur, imo et quem Romano Concilio sub Hilario Leonis successore præsentem item fuisse, ejus Acta declarant, plane longe post Honorii tempora supervixisse eum oportuit, pervenisseque saltem ad Domini annum quadringentesimum sexagesimum quintum. Porro ejus memoriam anniversario cullu, septimo kalendas Julii, Ecclesia celebrat.

46. Dum vero in eodem Concilio post Eusebium Mediolanensem subscriptum legis Favenium episcopum Regiensem; intelligere potes, alterius Regii, quod est in Galliis, fuisse S. Prosperum episcopum, qui his S. Leonis temporibus Regiensi Ecclesiae præerat antistes. Ornavit etiam tantorum Patrum concessum S. Crispinus episcopus Ticinensis, qui et ipse inter Sanctos relatus celebratur singulis annis septimo idus Januarias, quo die ex hac vita migrans successorem æque sanctum reliquit Epiphanius, de quo inferius sèpius agendum erit. Extat de eodem Crispino Ennodii Ticinensis epigramma, cuius est exordium:

Salve sancte Parens: salvete, o sèpe recepti,
Crispini cineres, etc.

47. Disce ex serie subscriptiōnium (quod et in aliis quoque Conciliis observari contingit) non sediū prærogativ.e, sed temporis quo quisque episcoporum sedere cœpit, haberi solitam rationem: quod vel hoc uno exemplo intelliges, dum in Concilio Aquileiensi, cui pariter episcopus Mediolanensis S. Ambrosius præfuit, in ordine subscriptiōnium episcoporum ante Diogenem episcopum Genuensem Philaster, sive Philastrius ponitur episcopus Brixianus, in hac vero Synodo primo ponitur Paschalis Genuensis aulistes, et post alios subscriptus legitur Octavianus episcopus Brixianus. Fuerunt sane iidem florentissimarum Ecclesiarum antistites: quarum Brixiana nobilitata sanguine martyrum, sanctis quoque episcopis, Philastro, Gaudentio, et aliis pluribus illustratur: Genuensis etiam nemini cedens antiquitate, sicut Mediolanensis, a S. Barnaba

¹ Leo, Ep. XLVI. — ² Apud S. Leonem post Ep. LII.

¹ Gennad. de vir. illustr. c. 40.

Apostolo se accepisse Evangelium gaudet, et sanctorum martyrum Nazarii et Celsi consuetudine gloriarur, atque sanctis quoque episcopis Syro, Romulo, Valentino, Felice, atque Salomonem, sive Sionio magis magisque facta conspicua nitet. Eadem quoque ratione Iustinus Verecellensis Ecclesie episcopus hic in imo ferme positus reperitur, qui in Concilio Aquileensi quarto loco legitur collocatus: quod et de aliis pluribus frequentissime accidisse cognoscitur.

18. Sed age jam, quod extat ejusdem Synodi tanta illustratae corona sanctorum unicum monumentum, nempe brevem Epistolam ad S. Leonem datam hic describamus:

« Domino sancto et beatissimo Patri Leoni, Eusebius Mediolanensis episcopus.

« Reversis, Domino annueniente, fratribus nostris, quos ad Orientem fidei causa sollicite provida beatitudo vestra direxerat: decursisque litteris, quas per eos tua sanctitas destinavit: omni exultatione in Christo relevatus sum, quod affectum commissae sibi legationis eosdem reportasse vestra pagina designavit. Nee mirum quod Dominus noster Jesus Christus Catholicæ fidei, quam tenemus, Majestatis suæ gratiam custodiamque præstiterit; quando vos idoneos cultus sui asseriores in Apostoli sui Sede præsules collocavit, qui et recta sentire de Incarnationis Dominicæ sacramento, et eadem potestis recte custodire. Admonitus ergo fratribus et coepiscopis meis habitoque conventu, vestrarum formam tenuimus litterarum. Nam recensita Epistola beatitudinis vestræ in sacerdotum Domini Concilio, quam sanctus frater et coepiscopus noster Abundius (Abundantius), et compresbyter meus Senalar detulerunt, agnitoque eorum narratione (sicut scripta vestra signaverant) rerum gestarum ordine: continuo requisita est, recitataque Epistola, quam fidei assertione plene digestam ad Orientem dudum sanctitas vestra transmisera, que ad nos ex vestra ordinatione, sancto fratre et coepiscopo nostro Ceretio mutuante, pervenit. Clarunt eam plenam fidei simplicitate fulgere, Prophetarumque etiam assertionibus, Evangelicis auctoritalibus, et Apostolicæ doctrinæ testimoniis, nitore quadam lucis, et veritatis splendore radiare; omnibusque sensibus convenire, quos B. Ambrosius de Incarnationis Dominicæ mysterio suis libris, sancto Spiritu excitatus inseruit.

19. « Et quia omnia majorum fidei nobis antiquitus traditæ tota puritale convenerunt, domine sancte et beatissime pater: placuit omnibus quorum subscriptio subterranea nomina poterit declarare, eos qui impie de Incarnationis Dominicæ sacramento sentiunt, quamvis intellectus sui pravitate a Catholicæ fidei veritate recedentes, se ipsos dignos abjectione fecerint, suo etiam consensu, auctoritatis vestræ precedente sententia damnatione congrua persecundos. Litterarum ergo vestrarum formam secuti, modum præscriptæ ordinationis nos servasse, his per fratrem et coepiscopum nostrum Cyriacum missis ostendimus. Superest, ut

annueniente Domino, perfectis rebus, palmarum tidei et consummati certaminis coronam quiete perpetua retinentes hoc futuris memorabile sœculis relinquatis, ut ab hoc tempore præsentis extineta impie sectæ contumacia videatur, ut vobis propugnatoribus in æternum prostrata succumberet ». Et alia manu: « Incolumem beatitudinem tuam summa Divinitas tueatur atque custodiat, domine sancte ac beatissime pater ». Sequitur in codice subscriptio tum ipsius Eusebii, tum etiam reliquorum episcoporum.

20. Sed cur, inquires, iterum per Abundium et Senatorem missa S. Leonis Epistola de Christi Incarnatione, si ante jam missam in Gallias, Eusebius eamdem acceperat a Ceretio? Ex his pristinum usum intellige. Cum œcumenicum in Oriente Concilium indicaretur, cui cum haud omnes episcopi Occidentales interesse possent: quo tamen et ipsi aliquo modo suum ferrent suffragium, soliti erant iidem (si pateretur opportunitas temporis) Romam ad Synodus convocari, vel saltem iisdem absentibus præcipere Romanus Pontifex, ut provinciales metropolitani episcopi Conventus cogerent, ex eisque litteras darent ad ipsum Pontificem, qui legatos a Latere dirigeret, non suo ipsius tantum nomine, sed totius Occidentalis Ecclesie. Sie igitur, cum sub Theodosio postremum Concilium Ephesinum indictum essent, hæc opus fuit præstari ab episcopis Occidentis: rursum vero cum hoc tempore aliud esset indictum Concilium œcumenicum, eadem requiri ab iisdem.

21. *Presbyteri Romam veniunt pœnitentiæ causa.* — Inter haec autem duo ex Oriente presbyteri haeretici pœnitentes Joannes alque Basilius ad Leonem Pontificem Romam se conculcre, ut eoram ipso tun Nestorianam, tun etiam Eutychianam heresim condemnarent: quo facto, acceptis ab eodem Summo Pontifice litteris datis¹ hoc anno decimo tertio kalendas Julii ad Anatolium, Constantinopolim reversi sunt. Exhorruisse adhuc eos putamus Anatolium, quod a Dioscoro, damnalo Flaviano, Ecclesie Constantinopolitanæ fuisset substitutus antistes: cum alioqui suscipiendo ejusmodi lapsos eidem Anatolio sciamus a S. Leone tributam esse licentiam.

22. *Leonis Epistola ad Synodum œcumenicam.* — Eodem vero mense, sexto kal. Iulii² idem S. Leo ad Marcianum Aug. de indicta Synodo scripsit Epistolam, qua legatos a se ad eam missos commendat, et fidei catholicæ patrocinium, ut suscipiat, rogal. Sequenti vero die, quinto kalendas Julias³ ad ipsam Synodum Chalcedone cogendam (locus enim ille delectus postea fuit, ut imperator ipse præsens esset) ejusmodi dedit Epistolam qua de legatis a se missis qui vice ipsius Synodo præsiderent, edocuit, deque in ea tractandis admonuit. Falso tamen habetur inscripta ad Synodum Chalcedonensem: nam de eo loco nequicquam fuerat hoc tempore mensis

¹ Leo, Ep. XLVIII. — ² Leo, Ep. XLIX. — ³ Leo, Ep. XLVII.

Junii, quo scripta habetur Epistola, ab imperatore decretum. Ea autem sic se habet¹:

23. « Oplaveram quidem, dilectissimi, pro nostri charitate collegi, omnes Domini sacerdotes in una Catholice fidei devotione persistere, nec quemquam gratia, aut formidine potestatum sacerdotium depravari, ut a via veritatis absederet. Sed quia multa saepe, quae pœnitudinem possint generare, provenerunt, et superal culpas delinquentium misericordia Dei, atque ideo suspenditur ultio, ut possit locum habere correctio; amplectendum est clementissimi principis plenum religione consilium, quo sanctam fraternitatem vestram ad destruendas insidias diaboli, et ad reformandam Ecclesiasticam pacem voluit convenire, beallissimi Petri jure atque honore servato: adeo ut nos quoque suis litteris invitaret, ut venerabili Synodo nostram praesentiam præberemus: quod quidem nec necessitas temporis, nec ulla consuetudo polerat permettere. Tamen in his fratribus Paschasino et Lucentio episcopis, Bonifacio et Basilio presbyteris, qui ab Apostolica Sede directi sunt, me Synodo vestra fraternitas existimet præsidere, non abjuneta a vobis praesentia mea, qui nunc in vicariis meis adsum, et jamdum fidei Catholice prædicatione non desum; ut, qui non potestis ignorare, quid ex antiqua traditione credamus, non possitis dubitare quid cupiamus.

24. « Unde, fratres carissimi, rejecta penitus auctoritate disputandi contra fidem divinitus inspirata, vana errantium infidelitas conquiescat; nec licet defendi, quod non licet credi, cum secundum Evangelicas auctoritates, secundum propheticas voces, Apostolicamque doctrinam plenissime et lucidissime per litteras, quas ad beatæ memoriae Flavianum misimus fuerit declaratum, quæ sit de sacramento Incarnationis Domini nostri Jesu Christi pia et sincera confessio. Quia vero noui ignoramus per pravas emulationes multarum Ecclesiarum statum fuisse turbatum, plurimosque episcopos, quia heresim non receperint, sedibus suis pulsos, et in exilia deportatos, atque in locum superstitionis alios substitutos, vulneribus his primitus adhibebantur, medicina justitiae; nec quisquam ita careat propriis, ut alter natatur alienis: cum si (ut euphemus) errores omnes relinquunt, nemini quidem perire honor debeat; sed illis qui pro fide laboraverunt cum omni privilegio oporteat jus proprium reformari. Prioris autem Ephesinae Synodi, cui beatæ memoriae Cyrillus episcopus tunc presedit, in Nestorium specialiter statuta permaneant; ne tunc damnata impietas ideo sibi in aliquo blandatur, quia Eutyches justa damnatione percellitur. Puritas enim fidei atque doctrina, quam eodem, quo sancti Patres nostri, spiritu predicamus et Nestorianam et Eutychianam sum suis auctoribus condemnat pariter et persecutur pravitatem. Data quinto kalend. Julii, Adelphio V. C. consule. Hæc ad Synodum œcumenicam Leo papa ».

¹ Leo, Ep. XLVII.

25. *Ad sedandas tumultus tum Constantiopolis tum Nicæa, Marciani edictum, et Pulcheria Epistola.* — Quid antem inter haec Constantinopolis gestum sit (ut sua quæque propriis reddamus temporibus) enarrandum est. Cum igitur promulgatum esset ab imperatore edictum de Concilio œcumenico Nicææ celebrando, mox contigit miseris in populo turbas, renovari contentiones, studia partium ilerum concitari, exortarique tumultus: quoniamobrem Marcianus imperator ejusmodi mense Julii ad populum proclamari fecit edictum¹:

26. « Denuntiantius omnibus, ut in sacrosanctis Ecclesiis, et in aliis quidem venerabilibus locis, in quibus eum pace et quiete vola competit celebrari, abstineatis ab omni seditione: nemo conclamatio-nibus utatur, nemo moveat tumultum, aut impetu committat, vel conventicula collecta multitudine in qualibet parte civitatis et vici, vel cujuscumque loci colligere aut celebrare conetur. Nam si quis aliquid contra leges a quibusdam sibi existimet perpetrari, liceat ei adire judicem, et legitimum postulare præsidium. Seiant sane omnes, quod si quis contra hujus edicti normam, aut agere aliquid, aut seditionem movere tentaverit, nullum supplicio subjacebit. Dat. III idus Julii, ipso Marciano Aug. et Adelphio consss. » Ita quidem imperator compescuit concitatos inter factiosos utriusque partis in regia civitate tumultus.

27. Qui enim in gratia Theodosii imperatoris, atque impulsibus Chrysaphii et aliorum potentium, Eutycheli semel favissent; ne levitatis arguerentur, perstabant in sententia, et omni conatu patrocina-bantur susceptæ semel inique cause: elsi non aliter, acclamationibus saltē nominis Eutychetis. His vero renitebantur majori conatu alque fiducia, qui viribus præstabant et numero Orthodoxi: perculumque haud mediocre imminiebat, ne universa civitas, his mutuo inter se allercantibus, cædibus turpiter fædaretur. Accidit vero, ut cum quæ Constantinopolis concitatæ sunt turbæ, repressæ essent (ut vidimus) edicto imperialis: rursum timeretur, ne eadem transferrentur Nicæam Bithyniæ, præstutum ad Synodum locum, confluentibus illuc compluribus monachis, atque clericis, ne non etiam laicis utrinque partis inter se mutuo digladiantibus. Ad quos expellendos favoribus diversorum in diversa commotis, sancta Pulcheria Augusta ad Strategium consularem Bithynie ejusmodi litteras dedit²:

28. « Intentio nostræ tranquillitatis est, ante civiles causas, sanetas Christi Ecclesias, eisque dicatos in pace consistere, et Orthodoxam fidem, quam continere judicamus imperium, imperturba-tam et immutabilem ab omni hominum genere custo-diri. Unde dudum prava quadam emergente discordia multam euram habuimus, ut undique multitudine sanctorum episcoporum simul congreg-

¹ L. v. C. de his qui ad Eccles. config. — ² Extant. ante Conc. Chalced.

garetur in Nicæa, quatenus universorum concordia omnis turba de medio tolleretur, et in futuro firma et immobilis fides venerabilis prævaleret. Quia ergo secundum nostram sanctionem reverendissimi quidem episcopi universi convenerunt sustinentes potestatis nostræ presentiam, quæ non post multum, Deo cooperante, aderit : quidam autem (sicut agnoscimus) cum sint soliti conturbare et confundere Deo placitam disciplinam, supervenientes in Nicæam clerici ac monachi atque laici tumultum facere tentant, contendentes absque his quæ nobis placuerunt : necessarias has pias litteras ad tuam direximus claritatem ; quatenus cum omni virtute eos qui præter nostram evocationem, aut permissionem suorum episcoporum, ibidem commorantur, clericos sive intra hunc ordinem constitutos, sive aliqui eorum a propriis episcopis sunt remoti, vel monachos, atque laicos, quos nulla ratio ad Concilium vocat, omnino debeas de civitate, et ipsis locis expellere : ut cum omni disciplina considente sancta Synodo, sine aliqua commotione atque contentione, quæ a Domino Christo revelata fuerint, communiter ab omnibus confirmenetur. Scito enim, quod si quis de cætero inventus fuerit tumultuosus ibidem commorari, aut ante præsentiam nostræ tranquillitatis, aut certe post præsentiam non fortuitum sibi imminere periculum ». Hæc Pulcheria ad Strategium.

29. *Nicæa Chalcedonem vocatur Synodus.* — Cum igitur ad præfinitam diem kalendarum Septembrium episcopi ad Synodum convocati, se Nicæam Bithyniæ contulissent, exspectarentque imperatoris adventum, qui se in optatis habere Synodo interesse, missis ad episcopos litteris significaverat ; et diebus pluribus Nicæa exspectassent : dederunt iidem Patres litteras ad imperatorem, quibus et admonuerunt, complures ipsorum ob laborem itineris defineri infirmatibus, et aliis afflictari angustiis ; petentes simul, ut sineret ex more conventus agi. Ad hos autem Marcianus Augustus rescripsit, visum esse Apostolicæ Sedis legatis, ne absque imperatoris sententia Synodus ageretur : seque prope diem affore pollicitus est : sin autem minime maturare ticeret adventum ; ut se Chalcedonem conseruent, hortatus est. Extant ipse imperatoris litteræ ad Synodum datae¹.

30. Cum vero inter haec perturbari Illyricum ob metum imminentis barbaricæ invasionis idem imperator certior redditus esset litteris præfectorum : ea de re adeo commotus est, ut in Illyricum profectionem ipse pararet. Verum quod sciret, hostes tunc facilius superari, cum primo religioni consulitur, et impietas expugnatur; susceptum jam antea institutum de œcumenico celebrando Concilio implere laborat. Quod vero Nicæam se confundi propositum depositisset (haud enim futum esse videbatur ob bellicas expeditiones Constantiopolis longe recedere) hæc de causa Patres convocat

iteratis litteris Chalcedonem, propinquam ipsi Constantinopoli civitatem. Postiores autem ipsæ ad eos tunc datae litteræ sic se habent¹ :

31. « Imperatores Valentianus et Marcianus victores semper Augusti sancto Concilio quod Nicæa per Dei voluntatem nostra sanctione collectum est.

« Dudum quidem et per alias divinas nostras litteras indicavimus vestrae religioni, quatenus in Chalcedonensium civitatem veniretis, ut ea, quæ de sancta et Orthodoxa fide a sanctis Patribus nostris sunt definita, confirmaretis, ne diutius Orthodoxorum multitudo diversis modis errando seduceretur, sed ut omnes Dominum nostrum Salvatorem Christum (sicut congruit, et sicut sanctissimi Patres nostri decreverunt) confiteantur. Nos enim propter ferventissimum tidei zelum publicarum rerum necessarias utilitates in præsenti distulimus, multum desiderantes, ea quæ Orthodoxæ et veræ sunt fidei, tranquillitatis nostræ præsentia confirmari. Nam ea, quæ in Illyrico contigerunt, et ad vestras aures perveuisse confidimus, licet Dei voluntate competenti vindicta contigerint : tamen publicarum rerum utilitas exigebat ad Illyricum nostræ tranquillitatis profectionem. Sed quoniam (sicut prædictum est) nihil Orthodoxæ fidei, et ut hæc roboretur, præponendum esse judicavimus, propterea huic quidem expeditioni interim supersedemus. Et nunc proprie vestram venerationem per alias nostras sacratissimas litteras adhortamur, quatenus sine ulla dilatione accedatis Chalcedoneum civitatem.

32. « Quoniam Attico diacono regiae civitatis sanctissimæ et Catholice Ecclesie referente nostræ tranquillitati, cognovimus, vestram sanctitatem formidare, ne forte Eutychetis sectatores aut alius aliquis seditiones et tumultus præparare pertentet : qua gratia significamus vobis, ut prædictam causam nullatenus formidantes, adveniatis in Chalcedonensium civitatem. Speramus autem de Dei clementia, quia præter aliquam turbam, atque tumultum, omnibus secundum Orthodoxam et veram fidem juste et Deo placite constitutis, unusquisque vestrum ad propria sub celeritate revertetur. Festinate itaque advenire, et nullam dilationem negotio facere ; ne per vestram segnitiam, dilationem habeat intentio veritatis. Nobis enim studium est, Divinitate propitia, prosperum finem accipiente causa, velociter iterum ad expeditionem felicissimam renescere. Deus vos custodiat per multis annos. Dat. decimo kalendas Octobris, Heracliae ». Hæc ad Synodum Marcianus : quibus emendes locum depravatum in Epistola² S. Leonis mense Julii ad Pulcheriam data, ubi legitur decreto principis Synodus jam convocata Chalcedonem : nam non nisi meuse Septembbris id factum, ipsæ litteræ imperatoris Marciani declarant. Unde cum ibi dicitur : « Quod ergo Synodus Chalcedone haberi vestra elementia præcipit, cum a me, ut in Italia habere-

¹ in preambul. Conc. Chalc.

¹ Extant ante Conc. Chalc. — ² Leo, Ep. LI.

tur, mansuetudo vestra relineat postulatum, etc. » pro Chalcedone, resiliendum esse, Nicææ, nemo non videt.

33. Sed quinam isti fuere improvisi rumores juncti formidini in Illyrico agitati, ut a præscripto loco, et die celebrandi Conventus retardaverint imperatorem? Illi quidem per Attilam tunc excitati sunt: cum enim male pugnasset in Galliis, una cum suis qui certaminis superfluerant, longius a Romanorum regione atque viribus Gothorum abscedens, tentavit Illyricum: sed inde rejectus, consedit in superioribus Venetice provinciæ partibus, illuc biematurns, donec reparalo exercitu, appeteret Aquileiam, quam anno sequenti feroci aggressus impetu expugnavit. Apparuit namque quid bene culta religio, quidve impietas possit. Dum enim impietati favetur, robuster factus Attila, indixit Orienti tribulum: dum vero impietas cum impiis coerceatur, et proculata religio sublevatur, idem Attila ab Oriente primum abigitur in Occidentem; et rursus repetens loca ubi semper vineere consuevit, nullo negotio, Dei virtute repellitur.

34. *Attilæ exercitus et mores.* — Age vero antequam Chalcedonensis Concilii Acla aggrediamur, quænam in Galliis gesta sunt a Romanis et Gothis adversus Attilam terribilem et formidandum, non Hunnorum tantum exercitu, sed plurimi barbarum nationum copiis potentissimum, prosequamur. Hi namque fuerunt illi bellorum fletus, quorum causa vidimus sancto Leoni magis placuisse differre Synodus generalem; eo quod ob ingruens bellum barbaricum, haud liberum esset episcopos (ut petierat imperator) ex omnibus provinciis ad Concilium mitti.

35. De his acutri, in primis quid de viribus Attilæ majores posteris tradidere, hic describamus: haec enim de his in collecta historia Miscellanea nomine Pauli diaconi scripta leguntur⁴: « Fultus namque Attila fortissimarum gentium, quas subjugaverat, præsidio, ad Occidentale demoliendum animum intendit imperium; ejus exercitus septingentorum millium numero ferebatur. Vir in coniunctionem orbis in mundo natus, terrarum omnium metu quoque vulgatus erat: namque superbus incessu, hue se et illuc circumferens, ut elatus potentia ipso quoque molu corporis appareret. Bellorum quidem amator, sed manu temperans ipse, consilio validissimus, supplicantibus inexorabilis, propitius in fidem semel receptis, forma brevis, lato peclore, capite grandiori, oculis minutis, barbasus, canis respersus, sinus naso, teter colore, originis suæ signa referens. Erant quidem ejus subjecti dominio rex ille Gepidarum famosissimus Andaricus, Walamir etiam Gothorum regnator ipso tunc eni serviebat rege nobilior, fortissima nihilominus genles, Marcomanni, Suevi, Quadi preterea, Heruli, Turcilingi, sive Rugi cum propriis Regulis, aliæque præter hos barbaræ nationes in finibus

Aqñlonis commanentes. Ilorum omnium Attila superbus imperio, quanquam robore facile se adipisci potaret, quod cuperet, tamen consilii astulia potius, quam armorum fortitudine hostes aggredi satagebat ». Hec ibi.

36. Porro barbaros populos, quos secum duclabat Attila, Sidonius Apollinaris recenset his versibus⁵:

subilo cum rupta tumultu
Barbaries totas in te transfuderat Aretos,
Gallia : pugnarem Rrugum, comitate Gelono,
Gipeda trox sequitur, Scottum Burgundio cogit,
Cimbris, Bellonatos, Neurus, Basterna, Torugus,
Bructerus, ulvosa quem vel oicer abluit unda,
Prorumpit Francus. Cecidit cito secta bipenni
Hercinia in fintres, et Rhenum texnit alvo.
Et jam terrifici diffuderat Attila temnis
In campos se Belea tuos : vix liquerat Alpes.
Actius, tenue et raro sine mitte dicens
Robur, in auxiliis Geticum male credulus agmen.
Incessum propnis præsumens adfore castris, etc.

Addit de Avilo tunc Galliarum prefecturam moderante, qui conciliavit, junxitque Gothos cum Romanis: sed de his inferius agendum.

37. Antea enim de Attila aliqua sunt referenda: alique illud in primis, ipsum ex prædictione eujusdam sanelissimi viri cognominari voluisse, « Flagellum Dei », quod nimurum a Deo missus esset ulti scelerum peccantium Christianorum, instar Assur, qui « Virga Irroris Domini », est nominatus⁶. Contremuerunt quidem non Galliae tantum, sed universus plane orbis Occidentalis ad nomen Attilæ: expavisse etiam Urbem, ex iis intelligis, quæ ex Leone papa superius sunt recitata.

38. *Attilæ res gestæ in Galliis; ubi de clade plurium civitatum, maximeque Aurelianensi, et de S. Lupo episcopo cum Attila agente.* — Scimus a Gregorio Turoneusi et aliis ad hæc tempora referri susceptam ad antevetendum hujuscemodi flagellum Dei peregrinationem ad limina Apostolorum a sancto Servatio Tungrensi episcopo. Verum nemini rationem temporis accurate expendenti hæc probari possunt: cum constet ex iis, quæ suo loco superius dicta sunt, sanctum Servatium ante annos ferme centum vixisse, ejusque tempore alias clades barbaricas accidisse, ut non sit opus ad hæc ea referri tempora, ut superius demonstravimus. Nunc vero Oclavia Tungrorum urbs fertur excisa, non credentibus civibus suo ipsorum episcopo Azanario ventram cladem prædicenti. Exufflanta vero sunt, quæ Aventinus æque impius atque imperitus somniavit de Theodorico et Anthemio Valentiniiani imperatoris dueibus pacem cum Hunnis firmantibus: de quibus modo salis sil reddere, quæ gravissimus auctor qui res Augustæ Vindelicorum felicissime prosecutus est, Marcus Velsorus, deliria ejusdem suggillans, habet his verbis⁷: « Aventinus Theodoricum Veronensem Triarii filium, et magistrum Anthemium,

⁴ Paul. diac. l. xv.

⁵ Sidon. de Avito Panegyric. — ⁶ Isa. x. — ⁷ Marc. Vels. rer. Aug. lib. vnt.

qui deinde imperavit, consulem, Valentiniani imperatoris generum, Danubianii limitis dues, harumque provinciarum legatos, pacem cum Hunnis firmasse, et exercitu elausis oppidis ifineris faciundi potestatem concessisse prodidit. At brevi verborum gyro tot in unum errorum nævos coegit, ut per immensum opus sparsi, hand dubie toti simul de honestando corpori satis futuri fuisse videantur, etc. » Prosequitur vir doctissimus refellere hominis rudis in unum locum congesta plura historiarum insomnia; cum tamen respectu aliarum ejusdem auctoris deformitatum, quas denudatas, opprobrio atque derisioni expositas idem Velserus frequenter ob oculos ponit, jure hos omnes in unum conjunctos errores, nævos appellat. Ad finem vero ex Augustanis Annalibus subiectit ipse, adventum Attile nequam repressum aliquibus pactis cum ducibus conditionibus fuisse oppidis absque jactura; imo feroci-simum Barbarum numerosissimo truculentorum Barbarorum pollentem exercitu, instar fulminis, quæque obvia discedisse atque protrivisse, et inter alias ipsam nobilissimam Augustam Vindelicorum civitatem eadem vi tempestatis fuisse concursum, fœdeque vastatam, Memoriamque S. Afræ martyris in flammatam. Ceterum de cladibus illatis civitatibus Galliarum, quæ memoriae commendarunt Gallicani veteres scriptores, et inter eos Gregorius Turonensis, in primis afferamus in medium: sic enim ipse ait²:

39. « Igitur Chuni (hoc namque nomine Hunnos complures majorum appellare consuevere) a Pannoniis egressi, ut quidam ferunt, in ipsa sancti Paschæ vigilia ad Metensem urbem reliqua depopulando pervenient, tradentes urbem incendio, et populum in ore gladii trucidantes, ipsosque sacerdotes Domini ante sacrosancta altaria perimenti: nec remansit in ea locus inustus, præfer Oratorium beati Stephani primi martyris ac levite. De quo Oratorio quæ a quibusdam audivi, narrare non distuli. Aiunt enim, priusquam hi hostes venirent, vidisse virum fidelem in visu quasi conferentem cum sanctis Apostolis Petro et Paulo beatum levitatem Stephanum de hoc incendio ita dicentem: Oro, domini mei, ut non permittatis obtentu vestro Metensem urbem ab inimicis exuri, quia locus in ea est, in quo parvitatis meæ pignora continentur: sed potius sentiant populi aliquid me posse cum Domino. Quod si tantum facinus populi supererexit, ut aliud fieri non possit, nisi tradatur civitas incendio; saltem hoc Oratorium non cremetur. Cui illi aiunt: Vade in pace, dilectissime frater: Oratorium tantum tuum carebit incendio. Pro urbe vero non obtinebimus, quia Dominicæ sanctionis super ea sententia jam processit. Invaluit enim peccatum populi, et clamor malitiae eorum ascendit coram Deo, ideo civitas haec cremabitur incendio. Unde proculdubio est, quod horum obtentu, urbe vastata, Oratorium permanisit illæsum ». Haec ipse. Quæ

¹ Greg. Turon. hist. Franc. l. II. c. 6.

autein de Aurelianensi civitate subdit, dicemus suo loco.

40. Certe quidem Salvianus¹ episcopus Massiliensis, dum de cladibus a Barbaris, et inter alios ab Hunnis illatis agit, longe Gallis modestiores fuisse his temporibus Ilunos, Gipetas, Francos, Saxones, pluribus docet: unde juste hi ab illis meruerint ita affligi: cum alioqui acerbius solere Deum punire peccata suorum fidelium, quam Gentilium, Apostoli illa sententia doceat, qua ait²: « Tribulatio et angustia in omnem animam hominis operantis malum. Judei primum et Graeci ». Et jure quidem, ut ab eo plura exigantur, qui plura accepit. Qui vero ibi tunc inter eos inventus est justus, nequaquam cum sceleratis puniri Dei providentia sinitur. Et enim Metensis ep'scopus, Auctor³ nomine, cum ab Hunnis capit, perculis illis continuo cæcitate, liber abire sinitur eum aliis, qui ab iisdem ibidem capti fuerant. Sed et præclare tunc accedit, ut precebus clarissimæ virginis Genovæ Parisiorum civitas ab iisdem Hunnis servaretur illæsa: id quidem Acta⁴ rerum ab ipsa gestarum testantur.

41. Sed quæ transacta sint inter Attilem et Lupum Trecensem episcopum sanctitate clarum, ex Vita ipsius fidelissime scripta hic enarramus⁵: « Non longa (inquit auctor) post tempora Hunni erumpentes, et per totam Galliam diffusi, partim simulatæ pacis arte tenebant urbes, partim vi expugnabant. Ubi ad Trecensem infesto agmine venere civitatem, patentibus campis sitam, nec armis muniram, nec muris: sollicitus pius antistes ad usitata se recipiens præsidia, solus ad Deum fusis precibus, supernæ opis auxilio eam defendit. At immanis ille et ferus Attila fidem sancti viri altiori sensu suscipiens, pro sua exercitusque sui salute et incolumitate secum eum vult proficisci ad Rhenum usque, pollicens ei, ubi eo ventum sit, se ipsum dimisurum. Mox copia offertur ab eo loco revertendi: non negatur redditus, iter quoque indicatur. Orat tyranus obnoxie sanctum virum, ut velit pro ipso Dominum deprecari, interprete usus Hunigasio.

42. « Reversus autem vir Dei, ut vidit se desperatione suorum turbatum, ad montis perfugium Latisconem cæteris solertia festinavit, ut eo transferret plebem, quam orationum suarum suffragiis, discrimini subjacentem inter excidia publica et arma defenderat. Illud perfugium distat ab urbe milliaribus quinque et quadraginta. Manens vero illic biennii spatio, offensus raritate suorum eo venientium, Matisconem sibi censuit expetendam ». Subdit miracula ab eo tunc edita, fidelissimus suorum temporum rerum scriptor, licet multa nimia brevitate transilierit: nisi forte mutilata habeantur, quæ extant ejus Acta. Hic enim alii superaddunt⁶: « Cum sanctus Lupus Attile flagello Dei Hunnorum principi occurrisset, et pro patria intercederet,

¹ Salv. de recto judic. et providen. Dei l. IV. — ² Rom. I. —

³ Siebert. in Chronic. an 453. — ⁴ Extant apud Sur. die III. Januarii.

⁵ Extant apud Sur. die XXIX. Iulii. — ⁶ Petr. Cat. l. VI. c. 4. et alij.

et princeps ferox delere omnino civitatem proponebat : divina virtute tum ipse, tum exercitus neminem videntes transierunt per civitatem a porta usque ad portam, veluti cæcitate percussi ; sique patria salvata est ». Sed de his auctoreum aliquem veterem non invenimus.

43. Qui autem fusius res Attilæ sunt prosecuti, ista adjiciunt¹ : « Lupus habitu indutus pontificali, cum multitudine cleri, Attilæ advenienti fit obvius. Is facta salutatione, interrogat Attilam, quisnam esset, qui tot regibus devictis, nationibus, populisque prostratis, urbibus eversis, cuncta sibi subdaret ? Cui Attila : Ego, inquit, sum rex Hunnorum Attila flagellum Dei. Ad haec Lupus : Et quis est mortalium, qui Dei flagello resistet ? Veni igitur, Dei mei flagellum : illoque utere, ut Deus concedit. Ad hæc verba Barbarus emoltitus, Trecensem urbem illæsam transiit ». Haec ipsi. Cæterum Trecensem rerum sub Attila adhuc alia desiderari videntur, nimirum Acta martyrii S. Nemorii ejus Ecclesie archidiaconi et sociorum, quos jussos ab Attila occidi, referunt Acta publica Ecclæiarum, in quibus septimo idus Septembbris relati iidem inter martyres habentur.

44. Lupum vero ipsum ad plures adhuc annos vitam propagasse, Sidonii Epistola² ad eum scripta, cum jam novem (ut ait) quinquennia haberet in episcopatu, demonstrat. Sed quæcumque hic esset aestimationis, ex ejusdem Sidonii Epistole exordio aceive, ubi ait : « Benedictus Spiritus sanctus, et Pater Dei omnipotens, quod tu pater patrum, et episcopus episcoporum, et alter saeculi tui Iacobus, de quadam specula charitatis, nec de inferiore Hierusalem tota Ecclesiae Dei membra superinspicis, dignus qui omnes consoleris infirmos, etc. » Haec quidem ipse ob eminentem egregiamque vitae illius sanctitudinem, qua ceteris episcopis emineret, sicut aliis Galliarum episcopis pluribus ditione inferior esset. Rursum vero sub eodem Attila martyrio coronatos ponunt alii sanctum Nicasium Rhemensem episcopum, et ejus sororem Eutropiam, atque alios ipsius Ecclesiae ejusdem palmarum consortes : verum a Wandaliis hos esse trucidatos, eorum Acta³ referunt, de quibus nos suo loco superiori tomo.

45. Nec reticendum quod Sigebertus hoc tempore Hunnicae clades accidisse tradit, post Vasatensem civitatem magno Dei beneficio liberatam, his verbis⁴ : « Vasensi urbe ab Hunnorum obsidione liberata per divinum auxilium, cum episcopus pro gratiarum actione Missam populo celebraret, respiciens sursum vidit super altare quasi de camera templi cadere æqualiter tres guttas æqualis magnitudinis crystallo clariores, quæ simul detinentes in unum conjunctæ quasi unam gemmam pulcherrimam effecerunt : quam cum in medio Crucis aureæ posuissent, aliae gemmæ ceciderunt : seorsum vero posita infirmis dabat sanitatem, adorantibus

vero imaginem sanctæ Crucis angebat devotionem ; quia piis et mundis clara, immundis obscura videbatur ». Haec ipse, eam asserens occasionem miraculi, quod Arianismo regio illa nonnulli ob Gothos illic versantes infecta esset. Sane quidem cum mirabiles instant elationes maris (juxta Prophetam⁵) tunc mirabilis in altis Dominus, faciens signa atque prodigia : et grandiora tunc semper divinitus ostensa fuisse signa, ubi vehementiora instarent mala, plurima divine Scripturæ docent exempla ; ut non sint humani captus angusta mensura, immensa omnipotentis Dei opera constringenda.

46. Conflagrassæ vero hac etiam clade Aquitaniam ipsam, S. Prosperi patriam, ipse his versibus luget⁶ :

Cumque animum patriæ subiit fumantis imago,
Et stetit ante oculos quidquid ubique perit :
Frangimur, immodicis et fletibus ora rizamus :
Dumque piis agimus, vertunur in querulos.

Porro scripsisse eam ob causam ipsum S. Prosperum carmen illud post cladem Hunnicam, de qua agimus, inde colligere certo datur, quod in eo insecatur hæresim Eutychetis confundentis in unum duas Christi naturas haud pridem exortam.

47. Sed quæ hoc item anno configerunt de Hunnis Aurelianensem civitatem obsidentibus, videamus. Atque primum dejunctis Gothorum copiis Romano exercitu sub Actio duce, opera (ut vidimus ex Sidonio) Aviti Galliarum hoc tempore præsidis, ex auctore Miscellæ in medium adducamus : haec enim ibi scripta habentur⁷ : « Prævidens Attila sagacitate qua callebat, non sibi fore tutum, si Gothi, qui intra Gallias morabantur, Romanis jungerentur auxilio : amicum se Gothis simulans, adversus Aurelianos urbem concitus pergit, regem Visigothorum sollicitare natus, ut pariter cum eo Romanum invadens imperium, æqua sorte possideret. Ad Valentianum vero imperatorem legatione missa, pacem simulat ad nesciendos Romanos de Gothis et restituenda Republica : ad Gallias et Hispanias pergere se dolose denuntiat. Sed imperatorem doli ejus minime latuerint. Itaque quam celerrime Theodoricum (Theodoridum), Visigothorum regem per Actum patricium conveniens, in suæ pacis favorem pertraxit, atque cum eodem patricio contra Attilam post vastatam fere omnem Galliam Aurelianos jam obsidentem direxit ». Haec ibi de fœdere Romanorum cum Gothis contra Attilam inito : quod per Avitum esse conjectum, Sidonius (ut dictum est) in Panegyrico ecceinit.

48. Sed de obsidione Aurelianensis civitatis agamus ex Actis⁸ S. Aniani ejus civitatis episcopi, in quibus hæc descripta narrantur : « Cum rex Attila Aurelianensem urbem vellat evertere; beatus Anianus, non quod carnem poneret brachium suum, aut hominum viribus consideret, sed ut of-

¹ Nicol. Ola. in Attila. c. 9. — ² Sidon. l. vi. Ep. i. — ³ Apud Sur. die xiv. Decembr. — ⁴ Sigeb. Chr. an. 453.

⁵ Ps. xlii. — ⁶ Prosp. in prefat. lib. de provid. Dei. — ⁷ Paul. diae l. xv. — ⁸ Apud Sur. die xvii. Novembr.

ficio suo non decesset, Arelatem profectus est, ut Aetio patricio, qui tunc in Gallis erat, barbare gentis crudelitatem explicaret. Cum autem iter ageret, ad Mamerti viri potentiæ aedes divertit, qui gravissime decumbens spiritu et voce, omnique gradiendi facultate destitutus, spem vivendi omnem suis ademisse videbatur. Ut autem præsensit uxor ejus, natione nobilissima, beatum Anianum advenisse; ad ejus se pedes abjecit, orans ut marito salus redderetur. Acedit vir Dei ad lectum ægrotantis, videt eum horas extremas ducere, procumbit ad preces, orat Dominum tota nocte cum lacrymis, donec mane æger pristinæ sanitati redditus est. Inde pergit Arelatem, et ab Aetio humanissime exceptus, indicat quo in periculo versetur Aurelia: implorat ejus opem, quam Aetius libenter ac prolixe pollicetur. Redit ad cives suos, non parum tanti pastoris absentia inquietantes: erigit animos illorum multa consolatione: præparant illi omnia propulsando hosti opportuna ». Ille usque ibi: reliqua desunt in codice. Sed his jungimus quæ sunt scripta a S. Gregorio Turonensi, qui hæc ex eisdem Actis accepit, atque¹:

49. « Attila rex Hunorum a Melensi urbe egrediens, cum multas Galliarum civitates opprimeret, Aureiam aggreditur, eamque maximo arietum impulsu nittitur expugnare. Erat eo tempore beatissimus Anianus supradictæ urbis episcopus, vir eximiæ prudentiae ac laudabilis sanctitatis, enjus virtutum gesta nobiscum fideliter refinentur. Cumque inclusi populi suo pontifici, quid agerent, exclamaverint: ille fisis in Deo, monet omnes in oratione prosterni, atque cum lacrymis præsens semper in necessitatibus Domini auxilium implorare. Denique iis, ut præceperat, deprecantibus, ait sacerdos: Adspicite de muro civitatis, si Dei misericordia jam succurrat. Suspicabatur enim per Dei misericordiam Actium advenire, ad quem et Arelatem abierat prius, suspensus futuri. Adspicientes autem de muro, neminem viderunt. Et ille: Orate, inquit, fideliter: Dominus liberabit vos hodie. Orantibus autem illis, ait: Adspicite iterum. Et cum adspexissent, neminem viderunt, qui ferret auxilium. Ait eis tertio: Si fideliter petitis, Deus velociter adest. At illi iterum fletu et ejulatu magno Domini misericordiam implorabant. Exacta quoque oratione, juxta sensim imperium adspicientes denuo, videbunt de longe quasi nubeculam de terra consurgere: quod cum renuntiarent, ait sacerdos: Domini auxilium est. Interea jam trementibus ab ietu arietum muris, jamque ruituris: ecce Aetius et Theodoricus Gothorum rex, ac Torismundus ejus filius cum exercitibus suis ad civitatem accurrunt, adversumque hostem rejiciunt ac repellunt. Haque liberata obtentu beatissimi civitate, Attilam fugant ». Hæc Gregorius. Sidonius² vero, hostes non obdisse tantum et oppugnasse, sed et irrupisse in civitatem tradit, non autem diripuisse, interrum-

pente repentina Aetii cum Gothis adventu: hæcque omnia precibus Aniani obtenta ait atque valicinio prædicta. Bursum Gregorius:

50. « His diebus Roman sonus adjit, Actium maximo discrimine inter phalanges hostium laborare. Quo audito, uxor ejus auxilia atque mortua assidue basilicam sanctorum Apostolorum adibat; atque ut virum suum de hac exspectatione susciperet sospitem, precabatur. Quæ cum diu noctuque hoc ageret: quadam nocte homo pauperulus erupatus a vino, in angulo basilicæ beati Petri obdormivit. Clausis vero ex more ostiis, a custodibus non est ejectus: de nocte vero consurgens, relucentibus per tota aedis spatia lychnis, pavore perterritus, aditum per quem foras evadat, querit. Verum ubi primi atque alterius ostii claustra pulsat, et obserata cuncta cognoscit; solo decubuit, trepidus præstolans ut venientibus ad matutinos hymnos populis, hinc liber abscederet. Interea videt duas personas se invicem venerabiliter salutantes, sollicitosque d suis esse prosperitatibus. Tunc qui erat senior, ita exorsus est: Uxor Aetii lacrymas diu sustinere non patior: pelit enim assidue, ut virum suum de Galliis reducam incolumem, cum aliud exinde fuisset apud divinum judicium præfinitum: sed tamen obtinui immensam pietatem pro vita illius: et ecce nunc illuc propero, viventem eum exinde reducturus. Verumtamen obtestor, ut qui hæc audierit, sileat, arcanumque Dei vulgare non audeat, ne pereat velociter de terra. Ille vero hæc audiens, silere non potuit, sed mox illucescente caro, omnia quæ audierat, matri familiæ pandit: expletisque sermonibus, lumine earuit oculorum ». Ita plane obcaeci videntem Dens voluit, ut cæci viderent, intercessione sanctorum plurima magnaque divinitus plentibus dari. Sed pergit auctor:

51. *Attila ab Aetio in prælio superatus fugit.* — « Igitur Aetius cum Franchis, Gothisque conjunctus, adversus Attilam confligit. At ille ad internectionem vastari suum cernes exercitum, fuga dilabitur. Theodoricus vero Gothorum rex huic certaminis succubuit. Nam nullus ambigat Clunorum exercitum obtentu memorati antistitis Aniani fuisse fugatum. Verum Aetius patricius cum Torismundo victoriam obtinuit ». Hæc Gregorius: sed quod Franchos dicit pugnasse in exercitu Romanorum, minime probatur: nam eos pro Attila stetisse Sidonius tradit. Eadem de victis Hunnis ait Isidorus¹, additque de Gothis: « Adeo extitere victores, ut Attila rex Hunorum prælio victus, metu insequentis exercitus nusquam comparuisse dicatur », in Galliis scilicet. Torismundum autem non amplius anno uno regnasse, oceum a fratribus Theodorio atque Frederico, tradit. Sed cum ad annum primum Marciani hæc referat, redarguitur a Cassiodoro, qui sub anni hujus consulibus ait: « Romani, Aetio duce, Gothis auxiliaribus contra Athlam in campis Catalauicis pugnaverunt, qui virtute Gothorum superatus

¹ Greg. Turon. hist. Frane. l. ii. — ² Sid. Apol. l. viii. Ep. xv.

¹ Isid. Chro.

abscessit ». Sequenti vero anno ab Attila Aquileiam excisam ponit : cui consentit Marcellinus in Chronico. De hoc p̄oelio ita apud Paulum diaconum : « Hoc certamen circa horam diei nonam cœptum de utrisque partibus centum octoginta milia occisorum dedit ». Gloriat quidem sunt posteri Gothorum reges, a suis majoribus Attilam superatum, ut apud Cassiodorum ¹ Theodorici regis Epistola docet ad Alaricum data.

52. Hujusmodi belli describendi Prosper Aurelianensis episcopus a Sidonio Apollinari promissionem accepit : sed ille magnitudine rerum revocatus semel a cœptis, quid de his ad eum brevi Epistola scribat, in qua suscepit operis argumentum pandit, intelliges : sic enim se habet ² :

53. « Sidonius domino papæ Prospero salutem.

« Dum laudibus summis sanctum Anianum maximum consummatumque pontificem Lupo patrem, Germanaque non imparem vis celebrari, fideliumque desideras pectoribus infigi viri lalis aetanti mores, merita, virtutes : etiam illud non absque justitia gloriae datur, quod te successore deceperit. Exegeras mihi, ut promitterem tibi Attilæ bellum stylo me posteris intimaturum, quo videlicet Aurelianensis urbis obsidio, oppugnatio, irruption, nec direptio, et illa vulgata exauditi caelitus sacerdotis vaticinatio contineatur. Cœperam scribere ; sed operis arrepti fasce perspecto, tænacil inchoasse : propter hoc nullis auribus credidi, quod primum, me censore, damnaveram. Dabitur (ut spero) precatui tuo, et meritis antistitis sumini, quatenus praeconio suo sub quaenamque et quidem celeri occasione famulemur. Cæterum tu creditor justus laudabiliter hoc imprudentiae temerarii debitoris indulseris, ut quod mihi insolubile videatur, tibi quoque videatur irreposcibile. Memor nostri esse dignare, domine papa ». Haec Sidonius : qui perficerit ne semel cœptum opus, nullus prodidit.

54. Sic igitur collectis copiis, quibus abundabat Attila, prudenti usus consilio, dirimens bellum, fugaque lapsus, longe longius abiens, a regionibus illis recedens, quo vires collapsas instauraret, consternatosque erigeret animos, Galliam deserens, se contulit in Illyricum, in Orientem reversurus : sed a Marciani imperatoris exercitu repulsus, infer fines Veneticos ad sequentis anni bellum consedit : at de his sno loco dicendum. Atque haec memus de Attilæ anni hujus rebus gestis. Sic igitur divino mutu ex insperato pacato orbe Romano, summa pace celebratum est Chalcedonense Concilium, ad eujus rerum gestarum narrationem jam admovendus est stylus.

55. *De Basilica sanctæ Euphemiar et ejusdem Secretario ubi Chalcedonense Concilium celebratur.* — Hoc igitur anno, iisdem consulibus Marciano atque Adelphio inductione quarta, mense Octobris, Chalcedone convenit ad Synodum œcumenicam celebrandam ingens numerus episcoporum. Quotnam

¹ Cassiod. Var. I. iii. Ep. 1. — ² Sidon. I. viii. Ep. xv.

autem fuerint, diversæ reperiuntur sententiae : etenim Marcellinus in Chronico, sexcentos triginta eidem saero Concilio præsentes fuisse, testatur : sed amplius addit Nicephorus ¹, nempe duplicatum illum fuisse numerum eorum qui Synodo interfuerere Nicænæ, videlicet sexcentos triginta sex omnes fuisse; sed triginta tantum super sexcentos numerat Liberatus diaconus ² : id ipsum Photius ³, ac demum reliqui ferme omnes hoe seculi scripserunt. Verum S. Leo in Epistola ad episcopos Galliarum ⁴, hæc de numero : « Non enim (inquit) ultra cuiquam excommunicationis refugium de ignorantia et inscientia, vel de intelligentiae difficultate conceditur, cum hæc ipsa sexcentorum ferme fratrum coepiscoporumque nostrorum Synodus congregata, etc. » Unde cum in prima ejusdem Concilii Actione nonnisi trecenti quadraginta quinque episcopi scripti legantur ; imo nonnisi trecentorum episcoporum numerum subduxerit, qui eadem Acla edidit : dimidiam ferme parlem in Actis, quæ exstant, desiderari certum est.

56. Quod autem ad locum spectat, haud intra mœnia Chalcedonensis civitatis collectum est, sed in suburbis, in amplissima Basilica sanctæ martyris Euphemiae, que ab Evagrio graphice his describitur verbis ⁵ : « Abest autem hoc templum a Bosphoro amplius duobus stadiis, situm in loco quodam ameno, qui adeo paulatim erigitur in acelitatem, ut ascensus per facilest, minimeque molestos præbeat ad templum martyris accendentibus, qui quidem videntur sibi derepile in sublimè sublati, atque adeo intra ipsum templi sanctuarium versari : unde tanquam e specula oculos dejicientes, campos omnes substratos cernunt, eosque in aquabilem et patentem planitiem porrectos, herba quidem virentes, omnes segetibus, arboribus cujusque generis pulchre ad aspectum vestitos : qui etiam moniles asperos scite erectos, in altitudinem levatos incurvatosque ; diversos prælerea pelagos, partim præ tranquillitate purpureum colorem præ se ferentes, et placide et quiete cum ipsis ludentes littoribus, quibus adjacentes agri a tempestatibus vacui sunt ; partim turbulentos et vastis furentes fluctibus, unde umbilici alga et minutiores pisciculi ex testaceorum genere reciproco undarum impetu exultuntur. Porro autem illud templum e regione Constantiopolis positum est, adeo ut lalis et tam egregiae urbis adspexit illi permultum splendoris afferat.

57. « Hoc templum constat ex tribus amplissimis ædificiis : unum libero cælo patens, atrio oblongo, et columnis undique concinne exornatum : alterum deinceps latitudine, longitudineque paribus istidem columnis priori simile, fastigio supposito solemmodo dissimile : ad cujus latus versus Aquilonem est alterum ædificium ductum in gyrum, quod spectat ad solis ortum, ipsiusque ad formam testudinis, columnis valde artificiose fabricatis ex eadem

¹ Niceph. I. xv. c. 2. — ² Liberat. in Breviar. c. 13. tom. II. Conc.

³ Photius de septem. Conc. c. 4. extant tom. III. Concil. —

⁴ Leo, Ep. LII. — ⁵ Evag. I. II. c. 3.

confectis materia, magnitudine cadem intus in erbum tornatum. Super his tabulatum est sublime, eodem opertum tecto in quo liberum est enique preces martyri fundere, et sacris interesse mysteriis. Intra testudinem ad Orientem est Sacrum decole constructum, in quo sanctissimae martyris reliquiae in capsula bene longa (quam propterea quidam *pazzis*, id est, longam, proprio nomine appellant) ex argento valde scienter confecta, condite reponuntur.

58. « Miracula autem, quae ab ista sanctissima martyre quibusdam temporibus eduntur nemini Christiano obscura sunt. Nam saepe numero aut episcopis qui ordine illius urbis Ecclesiam rexerant, secundum quietem ipsa martyr apparet, aut aliis quibusdam ob piam vitam rationem nobilitatis accedens, jubet ut in ipso templo festum deliciis et opiparis epulis celebrent», sacram scilicet Eucharistiam sumiendo, Deumque laudando. « Quod ubi significatum est imperatoribus, pontifici, et toti civitati; ad templum accedunt omnes, tam qui Reipublicae clavum tenent, quam sacerdotes, magistratus, ac reliqua universa multitudo, quo efficiantur misteriorum particeps. Deinde omnibus his inspectantibus, episcopus Constantinopolitanus una cum suis sacerdotibus Sacrum, in quo sanctissimum martyris corpus, de quo supra dixi, reconditum est, ingreditur. Est in ipsa capsula ad levam veluti transenna exigua, parvis Januis obfirmata, per quam ferrum oblongum spongia circumligatum ad reliquias usque immittunt; quod quidem ubi circumtorsint, spongiam plenam sanguine retrahunt, plenamque eruentis guttis concretis plurimis. Quod ubi videt populus, statim propterea Deum veneratur, gloria et laudibus effert.

59. « Tanta est autem gularum concretarum inde extractarum copia, ut piis imperatoribus, sacerdotibus omnibus ibi congregatis, et universi populi frequentie abunde satis suppetant, tum ad participandum, tum ad mittendum ceteris fideliibus per orbem universum illarum rerum cupientibus fieri particeps. At guttae illae concretae manent integrae perpetuo, et sacer sanguis neutiquam in aliam formam commutatur. Quae res fiunt non aliquo certo et definito tempore, sed prout episcopi vita et morum illius gravitas fert. Aliunt namque, cum aliquis spectatus vir et in virtutibus eximius eam gubernat Ecclesiam, hoc miraculum saepissime fieri solere: cum autem improbus illo munere fungatur, raro admodum signa illa divina edi.

60. « Aliud praeterea commemorabo, cui neque tempus, neque occasio nulla est impedimento, neque discrimin inter fideles et infideles ab ea confertur, sed omnibus ex aequo ostendit sese. Cum aliquis e loci accedat, ubi sacra capsula, in qua sunt conditae sanctissimae illae reliquiae, reponitur; tam fragrant repletur odore, ut alii omnes odores, quibus homines uti solent, ab eo longe superentur: nam neque odori florum, qui ex pratis colliguntur, similis est; neque illi qui ex rebus suavissime olentibus capi-

tur; neque talis, qualis conficitur ab unguentariis; sed peregrinus est, et praeceteris eximus, ex ipsius martyris reliquiis vim et virtutem illam ei tribuentibus efflatus. Hoc eodem loco Concilium cogitur, etc. » Ille Evagrius. Porro ad miraculum illud de sanguine sanctus Paulinus Nolanus episcopus allusisse visus est, dum ait¹:

Et quæ Chalcidicis Euphemia martyr in oris
Signat virginæ sacramentum sanguine littus.

At de Basilica satis.

61. Sed in quanam ipsius parte dispositus fuerit Synodalis concessus, ejusdem Synodi Acta saepius docent, dum omnes consedisse ante cancellos sacri altaris, habent. Nominat locum illum Liberatus diaconus Secretarium, ubi ait²: « Adveniens Marcianus imp. ad Secretarium cum judicibus et sacro Senatu allocutionis verba fecit in Concilio, etc. » Cujus rei causa, e loco mutuatus ipse nomen, singulas sessiones ibidem habitas, « Secretaria » nominavit. Moris namque fuit, ut in Basilicarum secretariis Concilia episcoporum celebrarentur. Habes de his, inter alia, plura exempla Ecclesiae Africanæ, ubi Concilia Carthaginensis in Secretariis celebrata esse reperies: necnon Romanæ sub Martino, et aliarum Ecclesiarum. Sed quisnam locus ante cancellos, quem Liberatus nominal Secretarium? non alium quidem putamus, quam eum qui ab Evagrio³ describente ipsum sanctæ Euphemie templum ita delineatur: « Ad eujus latus versus Aquilonem est alterum aedificium (quod vocat tertiam templi partem, eamdemque intimam) quod spectat ad solis ortum, ipsumque ad formam testudinis, columnis valde artificiose fabricatis ». Et paulo post: « Intra testudinem ad Orientem est Sacrum decole constructum, in quo sanctissimæ martyris reliquiae in capsula bene longa repositæ, etc. » Nominat Evagrius « Sacrum », quod Liberatus « Sanctuarium »: utriusque namque vocis eamdem esse significationem, docet canon Concilii Laodiceni verbis istis⁴: « Non oportet subdiaconos licentiam habere in Secretarium, sive Sacrum, quod Graeci diaconium appellant, ingredi, et contingere vasa Dominica ». Et alio ejusdem Concilii canone⁵: « Quod non oporteat presbyteros ante processionem episcopi introire Sacrum, et sedere ». Graece etiam invenitur nuncupatum *ἱεράτεια*, quod est, « Sacrum », sive *βημα*, quod praeceteris Ecclesiæ locis emineat.

62. Sed quomodo dici potest, ante cancellos fuisse secretarium, sive sacrum? Meminisse debes (quod et in antiquis Basilicis cernitur) inter Ecclesiæ gremium et apsidem, ubi sedes episcopi locari solebat, esse Sanctuarium collocatum, quod quidem altare erat primarium in medio situm, un-

¹ Paulin. in Natal. ix. S. Felicis. — ² Liberat. diac. in Brev. c. 13.

— ³ Evag. l. II. c. 3. — ⁴ Conc. Laod. c. 21. secund. edit. —

— ⁵ Eod. Conc. c. 57. prim. edit.

dique circum circa cancellis septimi. Describitur ejus forma graphice sane ab Eusebio verbis istis¹: « Sanctorum hoc modo absoluto et perfecto, sellisque quibusdam in altissimo loco ad praesidum Ecclesiae honorem collocatis, et subsellis præterea undique ordine dispensatis, decore eximieque exornato: altarique denique tanquam Sancto sanctorum in medio Sanctuarii sito: ista rursum, ut a plebe et multitudine eo non posset accedi, cancellis ex ligno fabricalis circumdedit ». Haec ille.

63. Ante igitur altaris cancellos apsidem res picentes appareat congregatum fuisse Concilium, totumque occupasse locum qui interjacet inter cancellos et apsidem, ubi erat thronus episcopalis: qui quidem in amplioribus Basilicis haud mediocris latitudinis et longitudinis existebat, et quidem capax cuiusvis numerosi consessus episcoporum. Intelligis, puto, et ex his, quam procul absit, ut veritatis scopum attigerint, qui de Secretariis aliter sunt opinati. Fuisse quidem ea intra apsidem, Paulinus² in Epistola ad Severum haud obscure significat; in eisdemque disponi sacra vasa ad ministerium, et sacros codices ad lectionem, ostendit. Ad hæc etiam spelat quod S. Gregorius papa³ jure ex postulat adversus Joannem Ravennalem episcopum; quod tempore Iustiniani gestare pallium per plateas, et vias, quando nec licet eo ulti in Secretario, loco nimis consueto, ubi in suo throno in apside collocato sedere soleret episcopus, et cum eo presbyteri, diaconi nequaquam: nam hæc habet canon decimusquisquis Concilii Arelatensis secundi: « In Secretario diaconos inler presbyteros sedere non licet ». At de Secretario satis.

64. *Præter Romani Pontificis legatos, qui alii ad Concilium venerint, et quo ordine sederint.* — Quod vero ad personas pertinet, constat pro Apostolica Sede a S. Leone papa et Occidentalibus omnibus episcopis legalis qualior ex Synodo Romana missos, Paschasinum episcopum Lilybæi in Sicilia, Luceutium Asulanum antistitem, Bonifacium, et Basilium S. R. E. presbyteros Cardinales. Id quidem testatur ipse S. Leo in Epistola data ad Synodum ipsam Chalcedonensem. Verum quoniam de Basilio in Aelis ejusdem Synodi Chalcedonensis musquam mentio, neque apud aliquem antiquorum scriptorum expressus habetur: conjectura ducimur, eum ante coactam Synodum predefunctum, remansisse Paschasinum, Lucentium, et Bonifacium. Porro hunc eundem esse Basilium putamus cum eo, qui anno superiori una cum Abundio et aliis collegis eodem funetus est munere, peritia usus rerum delectus, qui itidem in Orientem legationem obiret.

65. Voluit sanctus Leo et Julianum Coensem episcopum, solitum in Oriente agere res Romanæ Ecclesie, in eadem Synodo legati munere fungi: ut ex ejusdem sancti Leonis litteris, et episcoporum subscriptionibus liquet. Nec vero defuit ex Africana

Ecclesia legatio, licet Wandalica persecutione assidue vexaretur: missi sunt enim Aurelius Adrumetus, et Rusticus episcopi. Sed et adhuc pro Saracenis Eustathius, et Joannes episcopi, pro Siculis vero Joannes Messanensis antistes. Advenerunt et hostes Catholicæ fidei, qui simul conspirarant contra S. Flavianum, Diocoros Alexandrinus, et Juvenalis Hierosolymitanus: venit etiam Dominus Antiochenus jam privatus, et qui ejus loco suffectus fuit Maximus: itemque subrogalus in locum sancti Flaviani Anatolius, jam a sancto Leone papa Catholicæ reconciliatus Ecclesie. At jure reprehenditur ab Evagrio¹ Zacharias rhetor, cum affirmat ad hanc eamdem Synodum accersitum etiam esse Nestorium. Manavit enim inde ipsi errandi occasio, quod inter alios episcopos qui sancto Chalcedonensi interfuerunt Concilio, legatur² Nestorius, sed Phanagoriae civitatis episcopus: at longe hic alius a Nestorio haeresiarcha. Sed et praesto fuit Marcianus imperator una cum Pulcheria Augusta, et aliis imperii magistris.

66. Consensus autem ita dispositus reperitur, ut inter apsidem atque cancellos Patribus constitutis³, a levâ parte sederent Apostolicae Sedis legali, et post eos Constantinopolitanus, Aniochenus, et alii episcopi; a dextris autem Diocorus episcopus Alexandrinus, et post eum Juvenalis, ambo licet judicandi, ac subinde reliqui post ipsos episcopi: in medio vero ipsorum super thronum sacrosancta Evangelia ex more fuere posita. Imperator autem Marcianus et Pulcheria Augusta, una cum magistris, senatoribus, iisdemque delectis judicibus cognitoribus (ita enim nominare consuevit antiquitas judices seculares, quorum arbitrio cuncta, legitimo servato ordine, tractarentur) cum his, inquam, imperator ingressus, sedem habuit una cum Pulcheria Augusta ante cancellos.

67. Sed quid est, inquit, quod qui judicandi rei venerant Diocorus, Juvenalis, et alii, a parte dextera sunt collocati, legati vero Apostolicae Sedis, quibus primarius locus jure debetatur, a sinistris sunt positi? Ut autem intelligas legatos in sinistra ut nobiliori parte locatos, consule quae a nobis abunde satis dicta sunt superioribus tomis secundo et tertio de ratione dignitateque dexteræ atque sinistram.

68. Sed et si quae sunt dicta non placent: quomodo majoris honoris causa id fuerit ordinatum, cum ipsa sinistra in dexteram, dextera vero in sinistram commutaretur; audi quae in antiquo Romano Ordine legitur his verbis: « Sedeunt ea locali dispositione, ut intrantibus ecclesiam episcopi sint ad sinistram, presbyteri vero ad dexteram: ut quando pontifex sederit, et ad eos respexerit, episcopes ad dexteram, presbyteros conlueatur ad sinistram ». Ita ibi. Ex quibus etiam illud intelligere possumus, sic a parte sinistra legatos Apo-

¹ Euseb. l. x. c. 4. — ² Paulin. Ep. XII. — ³ Greg. l. II. Ep. LIV.

¹ Evag. l. II. c. 2. — ² Conc. Chalc. Act. I. in princ. — ³ Conc. Chalc. Act. I.

stolicie Sedis et post eos episcopum Antiochenum, a dextris vero Diosecoru[m] Alexandrinu[m] et Juvenalem episcopum Hierosolymitanu[m] esse locatos, ut positus in medio Christus Dominus noster (enjus typum gerebat sacrosanctum Evangelium super thronum in meditullio collocatum) secundum illud Psalmographi¹: « Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos dijudicat »: in eos respiciens, a dextris haberet qui sederent in sinistra, et a sinistris qui considerent in dextera. Quia quidem ratione habita, fiet ut multæ conciliari possint de sinistra et dextera parte obortae et oboriri solitæ controversiæ, concordenturque varia perplexitates, dum alia in progressu, in consessu ratio alia attendatur ex diverso adspectu primariae personæ in medio sedentis, atque adstantibus præsidentis. At de consessu salis.

69. *Quando incœperint Concilii sessiones, quarum in prima, secunda et tertia Dioscorus accusatur et damnatur.* — De tempore autem, quo Synodus cœpta, quove fuerit absoluta: ex ejusdem Iuliel Actis inchoatam esse hoc anno octavo idus Octobris, absolutam vero kal. Novembris: quo medio tempore, duodecim diebus, duodecim sessiones, sive secretaria esse habita, Liberatus testatur²: Actiones vero in eis habitas numerat ipse quindecim; sed tum latina tum græca exemplaria sexdecim continent, cum tamen ob depravatos codices interdum ex græco corrigendus sit latinus textus, et ex latino græcus, habeanturque Actiones in græco codice, quæ in latinis desiderentur. Nos autem, quid singulis diebus gestum sit, sessionis nomine suo ordine recensentes, tredecim numeramus: sed quod sub una sessione plures interdum inveniuntur celebratae esse Actiones, extant omnes decem et septem.

70. Quod igitur ad primam pertinet sessionem: dispositis eo quo diximus ordine episcoporum sedibus in Secretario ante cancellos, Marciānus imperator primus omnium allocutus est sanctam Synodum: quia quidem oratione post alia illud magnopere inculcavit, quod a S. Leone papa admonitus fuerat Patribus significandum, istis verbis: « De cætero autem nemo de nativitate Domini et Salvatoris nostri Iesu Christi aliud disputare, praeter quod Apostolicum procēdium trecentorum decem et octo sanctorum Patrum consonans huic doctrinæ tradidisse noscitur; sicut sanctissimi papæ Leonis, qui Apostolicum gubernat thronum, ad sanctæ memorie Flavianum regiæ urbis Constantinopolitanae quondam episcopum testantur litteræ. Nos enim ad confirmandam fidem, non ad ostendendam virtutem, exemplo imperatoris Constantini, adesse Synodo cogitavimus, ne in posterum multitudine populi institutionibus pravis attracti inveniantur dissentientis, etc. » Prosecuta est faustis acclamationibus orationem imperatoris sancta Synodus, eundem novum Constantinum appellans, quem

ipse imitaturus, ad ipsam Synodum se venisse testatus fuit.

71. Post hæc autem consideribus omnibus, neconon Diosecoro episcopo Alexandrino, Paschasinus Apostolicæ Sedis legatus hæc ad S. Synodum¹: « Beatissimi atque Apostolici papæ Urbis Romæ, quæ est caput omnium Ecclesiarum, præcepta habemus præ manib[us], quibus præcipere dignatus est ejus Apostolatus, ut Dioscorus Alexandrinorum archiepiscopus non sedeal in Concilio, sed audiendus intromittatur: hoc ergo observare necesse est, etc. » Ad hæc Lucentius episcopus Apostolicæ Sedis legatus adjecit in Dioscorum, ipsum esse indignum qui sedeal in Synodo, eo quod Synodum ansus est congregare absque Sedis Apostolicæ consensu, quod nunquam antea factum esset, nec rite fieri posset. His igitur anditis, judices statuerunt in Dioscorum afferri, quæ adversus ipsum essent accusationes. Instante rursum Lucentio, sedere cum aliis non debere, qui venerat judicandus: interlocutione judicium factum est, ut e Patrum consessu dimotus Dioscorus, sederit in medio, reliquis episopis in propriis locis considentibus, atque ita de ipso judicium inchoaretur. Hæc ipsa Acta docent: idem et Evagrius² ait, nimirum quod tunc loco cedere compulsus est Dioscorus, et ul reus in medio statutus, rationem redditurus, de quibus ab adversariis accusaretur.

72. Ita quidem consullius visum est, quam illum e Synodo jubere recedere, et trinn citationum longa mora juberi iudicio sisti. Sic igitur homo arrogans Dioscorus reus in medio constituitur causam dicturus, et iudicium subiturus. Quo facto, Eusebius episcopus Dorilæi accusator progressus in medium, obtulit libellum contra Dioscorum, seu Epistolam ad imperatores, hæc proclamans cum lacrymis inter alia: « Læsus sum a Diosecoro, Iesa est fides, occisus est Flavianus (lacrymis impleor) simul meum injuste damnatus est: jubete meas preces perlegi ». Lectus est libellus precium Eusebii, quo etiam cognosci petiit Acta in Ephesina Pseudo-Synodo confecta. His interessit Dioscorus, atque agendum primum esse de fide contendit. Sed interlocutione iudicium cognitorum primum omnium ipsa Ephesina Acta jussa sunt legi.

73. Dum vero ea legerentur, ventumque esset ad Epistolam Theodosii imperatoris, legereturque, Theodoretus vetitus Synodo interesse: judices interlocuti dixerunt, eum admittendum esse in Synodum, eum sanctus Leo papa episcopatum restituisset, atque imperator adesse sanxisset: sieque omnium Patrum consensu intromissus Theodoretus, cum episopis sedit, reclamantibus licet Aegyptiis, Palestinis, et Hyrcanis episopis, qui cum Nestorianum esse calumniati sunt: adversus quos, qui dira passi erant Ephesi, exclamarunt episopi Orientales, Pontici, atque Thraees. Sed reclamavit Dioscorus, assens receptione Theodorei ejici S. Cyriillum, qui ab

¹ Ps. LXXXI. — ² Liberat. in Breviar. c. 43.

¹ Synod. Chalc. Act. i. — ² Evagr. l. n. c. 4.

eo fuisse excommunicatus. In quem illi unanimiter exclamantes, dixerunt : Dioscorum homicidam foras mitte. Sieque concertantibus ad invicem Theodoreti causa Orientalibus et Aegyptiis, interloquentibus judicibus, sedere jussus est Theodoreetus, deque ejus causa postea agendum esse definire.

74. Post hæc vero, ubi Ephesina legi cœperunt Acta, Dioscorus, cuius causam primo cognosci debere iudices interloquento stabilierant, excusans se atque attenuans delictum suum, dixit, non se tantum, sed et juvenalem Hierosolymorum episcopum, atque Thalassium Cæsariensem fuisse praefectos a Theodosio imperatore Synodo Ephesinæ, atque Acta omnia confirmata esse ab adstantibus episcopis, qui præsentes fuerunt. Contra vero reclamantes episcopi dixerunt, nullum voluntarie subscripsisse, sed vi coactos : his addidere vim adhibitam per milites fustibus gladiis, minis exilio, et e sedibus abdicacionibus, contumeliasque in Flavianum jactatas : inter alios hæc pluribus exaggeravit Stephanus episcopus Ephesinus. Tunc vero Aegyptii episcopi, qui Dioscoro favebant, his omnibus suam ipsorum exprobaverunt ignaviam, nimirum quod dixissent, quod vi compulsi nolentes subscripsissent : exclamantes jure in eos verbis illis : « Christianus neminem timet; Catholicus neminem formidat »; longeque abesse a Christiana constantia addiderunt, per vim adigi ad id quod credit esse peccatum.

75. Rursum cum pergerentur eadem Ephesina Acta legi, iterum Orientales in Dioscorum concitantur ob contumeliam Flaviano irrogatam, qui in Synodo sit compulsus quinto loco sedere. Addiderunt et de vi time illata notariis. Fit denum omnium lapsorum, qui Ephesi subscripterunt, una vox clamantium : « Omnes peccavimus : omnes veniam postulamus ». Ad hæc insuper, dum eadem Acta legerentur, crebrae ab Orientalibus episcopis ingestæ querelle fuerunt, asserentibus, eadem Acta a Dioscoro esse depravata atque corrupta. Cumque ad finem professio facta ab Eutychete ex eisdem Actis recitaretur; aperuerunt Orientales versipellis imposturam dicentes : « Sic Eutychetem confessum esse Filium Dei de Spiritu sancto incarnatum, ut tamen omiserit : ex Maria Virgine ».

76. Expedita recitatione Actorum Ephesinorum, jussæ sunt legi res gestæ in Synodo Constantinopolitana, in qua damnatus est Eutyches; ex quibus Apostolicæ Sedis legati probaverunt Flavianum vere Catholicum, Eutychetem vero absque dubitatione impium haereticum. Tunc Dioscorus interlocutus, quam defenderat haecenus, manifestavit haeresim, dicens, jure damnatum Flavianum esse, quod dixisset, post adunationem duas esse in Christo naturas : sed hoc nihil sanctius dici potuit, cum ille e contra pertinaci studio contrariam sententiam penitus coram Patribus asseveraret. His adjecta est recitatio Actorum de cognitione facta de fide notiorum Constantinopoli. Inde vero lecta absolutio Eutychetis facta Ephesi, atque ejus occasione recitata sunt Acta quædam Synodi œcumenicæ Ephesinæ.

Ad postremum vero lecta est impia sententia Ephesi a Dioscoro lata in Flavianum.

77. Quibus omnibus exacte percognitis, interlocutione judicium in sequentem Sessionem dilata est de fide tractatio. Interlocutioque iidem judges cognitores rogaverunt sententiam Patrum, num illi, quos Dioecorus atque ejusdem impietatis collegæ damnassent, absolvendi essent, et in statum pristinum restituendi; contra vero, qui in eos cum ipso Dioscoro adeo iniquam sententiam tulissent, num ipsi damnandi essent. Hæc secuta mox est acclamatio episcoporum, dicentium omnes illos ex prescripto sanctorum canonum esse damnandos, nominatim vero, qui principem locum cum Dioscoro in Synodo tenuerunt, nimis post Dioscorum, Juvenalem episcopum Hierosolymorum, Thalassium Cæsareæ Cappadociae, Eusebium Aneyræ, Eustathium Berythi, et Basilius Selencie. Consecuta est hæc encomia pro gratiarum actione, et Dei laudum celebratione, sacri Trisagii acclamatio videlicet : « Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus et immortalis » : additumque : « Multos annos imperatori » : sed et multa in Dioscorum dicta. Hac brevissima summa contracta sunt omnia, que in prima Sessione facta fuerunt.

78. De qua illud considerandum quidem est, quod Julianus Coensis episcopus, agens et ipse vices sancti Leonis papæ, per interpretem in Synodo loquitur, homo græcus inter græcos. Habent enim hæc Acta : « Julianus episcopus agens vices sanctissimi episcopi Romanae Ecclesie Leonis, interpretante eum Florentio episcopo Lydiæ, dixit, etc. » Id quidem non aliunde accidisse certum est, nisi quod (ut primo Annalium tomo diximus) ob excellentiam Romanæ Ecclesie, moris esset legatorum Sedis Apostolie, latine semper loqui. Ne quis autem putet Julianum imperitum fuisse lingue græcae, ob idque locutum esse latine : habes testificatione sancti Leonis papæ ipsum græcam linguam egregie calluisse, cuius rei causa voluerit ab eo transferri in græcum sermonem Epistolam suam ad Flavianum : testatur id quidem ipse S. Leo¹ Epistola ad Marcianum : quin etiam Acta Chalcedonensis Concilii ab eodem latitudinali donari petiit, ut appareret ex litteris² ad ipsum Julianum ab eodem sancto Leone conscriptis.

79. Secunda vero Sessio habita est eodem anno, iisdemque consulibus, sexto idus Octobris; in qua de fide tractatio a Patribus habita est. Atque primum omnium lectum est sacrum Nicæni Concilii Symbolum, secundumque ejus definitionem sensisse veteres patres, Cyrillumque, et Leonem Romanum pontificem, contestati sunt omnes. Recitatum deinde est pariter ex rescripto Symbolum Constantinopolitanum Concilii œcumenici ; postea vero duæ sancti Cyilli Epistolæ, quarum alteram ad Nestorium, ad Joannem Antiochenum episcopum alteram dederat. Insuper magna illa S. Leonis Epistola de Verbi In-

¹ Leo, Ep. LXIX. — ² Leo, Ep. LVI. in fin.

carnatione ad Flavianum novissime scripta, publice recitari jussa est; quam iniurieis laudibus Patres prosecuti sunt, ita acclamantes : « Hæc Patrum fides : hæc Apostolorum fides : omnes ita credimus : Orthodoxi ita credimus : anathema qui non ita credit. Petrus per Leonem ita locutus est : Apostoli ita docuerunt. Pie et vere Leo docuit. Cyrillus ita docuit. Leo et Cyrilus similiter docuerunt. Hæc vera tides. Catholici ita sapimus. Hæc Patrum fides. Hæc in Epheso lecta non sunt. Hæc Dioscorus oculavit ». His dictis, et elucidatis atque solutis quæ ab episcopis Palæstinae et Illyrici fuerunt objecta : acquiescentibus omnibus, ac comprobantibus, atque insuper adversus Dioscorum concludantibus Patribus universis, secunda Sessio finem accepit.

80. Ad tertium vero idus Octobris denuo Conventus cogitur, sed episcoporum tantummodo absque magistratibus sacerdotalibus, eo quod in hac Sessione tractanda esset Dioseori damnatio per episcopos tantummodo facienda : neque enim ipse imperator Marcianus admissus, sed tantum episcopi Synodus ingressi sunt. Sic igitur convenientibus Patribus, primo loco recitatus est precum libellus Eusebii Dorilæi adversus Dioscorum, quo cum Acta Ephesina damnari, tum Dioscorum debere deponi petebat. Et licet hæc omnia facta videri poterant in priori Synodi Actione : quod tamen non cuncta absoluta fuissent, sed præparatio quedam judicij et cause cognitio habita esset : etsi omnium acclamationibus tunc immotuisset, quid in Dioscorum statuendum esset : ut tamen servaretur secundum Ecclesiasticos canones forma judicij, jussus est citari absens a Synodo Dioscorus, qui domi erat custoditus a militibus ne fugam arriperet. Citatus igitur a sancta Synodo per episcopos, se excusavit, quod adesse non posset, cum a militibus custodiretur, et quod non adesseret in Synodo judices sacerdotes, qui antea causam tractare coepérant. Secundo rursum vocatus, p̄t̄texuit aegritudinem, illud ingerens, nunquam fore, ut adesseret, nisi presentes essent judices sacerdotes. Ad quem tunc Cecropius episcopus Sebastenus, unus ex iis, qui ad ipsum vocandum missi fuerant, hæc dixit : « Quando quedam regularia (nempe Ecclesiastica) negotia examinantur secundum canones, neque judices alios vel laicos interesse oportet ». Habes, tector, non unius episcopi, sed ecumenicæ Synodi, imo et totius ubique videntis Catholicae Ecclesiae testimonium ex rerum usu et sanctis canonibus comprobatum, quantum sibi laici, ipsi judices sacerdotes in Ecclesiasticis causis valeant vindicare : ut plane qui inconcessa præsumat, sacrilegus habendus sit.

81. Inter hæc autem jussi sunt legi libelli adversus Dioscorum : oblatique omnes ejusmodi inscriptione notati : « Sanctissimo et beatissimo universalis patriarchæ magnæ Romæ Leon, et sancte et universalis Synodo Chalcedonensi ». Primumque lectus qui oblatus est a Theodoro diacono Ecclesiae Alexandrinæ, qui privatus ab eo fuit nulla alia de causa, nisi quod amicus fuisset sancti Cyrilli præ-

decessoris ejus episcopi : quo accusabat Dioscorum, quod Origenista esset hereticus, et blasphemus in sanctam Trinitatem, ethomicida, et incendiarius, atque vita turpissimus, quodque demum ausus fuisset excommunicare ipsum sanctum Leonem Romanum Pontificem. Lectus est post hæc libellus Ischyronis diaconi adversus eundem Dioscorum datus : qui præter catena de blasphemis in Trinitatem, et alia supra narrata, addidit, frumentum Ecclesiæ Libyæ, quæ ob nimiam provinciæ ariditatem tritico carerent, ab imperatoribus dari solitum ad conficiendam sacram Eucharistiam, et solatium peregrinorum, a Dioscoro esse subreptum ; adeo ut eam ob causam diu in Libya non fuerit oblatum inernuntum sacrificium. Adjecit insuper de bonis relictis cœnobitis et monasteriis a Peristeria nobilissima femina, ab ipso subreptis, et in turpes personas expensis ; « quodque, ut ait, nec pro ejus anima incensum obtulerit ». Vides ex his veterem usum, quo pii prosequerentur memoriam defunctorum : quod nisi sancte pieque soleret in universa Ecclesia Catholica frequentari, nequaquam eoram adeo magna Synodo fuisset Dioscoro datum criminis.

82. Addidit plura de vita ejus obscena valde : utpote qui subintroductas feminas haberet in episcopio, et lavaretur cum eis in balneo : et quod inter alias Pansophiam quādam famosissimam præ cæteris haberet in deliciis, magno scandalo Alexandrinorum omnium. Ad postremum adjecit, quæ ipse Theodorus ab eo passus esset; nimirum quod ob amicitiam cum S. Cyrillo, mox post obitum ejus in Ecclesia ministrare prohibitus esset; et possessiones, quas pertennes habebat, a monachis per Dioscorum missis, arboribus excisis, incensæ essent, et dominus, quæ erant in eis, dirutæ ; et quod ipse jussus occidi, vix fugiens evasisset.

83. Oblatus atque etiam lectus subinde est libellus ab Athanasio presbytero Alexandrino, qui unus erat ex nepotibus S. Cyrilli, quo de his, quæ crudelissime tum in ipsum, tum in fratres Dioscorus perpetrasset, reddidit sanctam Synodum certiorem quæ a nobis in ipso Dioseori ingressu sunt enarrata; ut hic eadem repetere non sit opus. Postremo loco lectus est libellus Sophronii Alexandrini Christiani hominis adversus Dioscorum conquerentis, quod sublata sua ipsius conjugi, Theodota nomine, a Macario curiali, eum ea de causa venisset ad imperatorem Constantinopolim, et rescriptum ab eo adversus Macarium impetrasset, Dioscorus intercessisset ne executioni mandaretur, dicens se esse dominum, et Aegyptum ad se magis quam ad imperatorem spectare, siveque nefarius homo etiam tyrannidem affectaret; quodque ipse ea de causa ab eo bonis omnibus spoliatus, vix mortem fuga vitasset. His junxit de blasphemis ejusdem in sanctissimam Trinitatem : adjecitque demum de arrepta tyrannide manifestissimum signum, nimirum quod allatas ex more Alexandri Marciani novi imperatoris imagines, quas sacra Laureala nominare solebant, per suos eas foras exportari jussisset. Hæc ille,

84. Vides quanta esset Alexandrinorum antistitum potentia, qua tamen Dioecorus abuteretur, pro nihilo dicens imperatorum edicta, et contemnens ipsam imperatoriam majestatem. Intelligis etiam, quales esse consueverint haeresum propugnatores, quales sibi adsciscat diabolus milites ad veritatem Catholicam oppugnandam : et quibus fuerit compitus moribus qui primus in Romanum Pontificem ausus fuit intorquere jactulum anathematis : ut plane respectu hujus stultitiae, sapientia sit reputanda, derisa insanis Cleopatrae appetere audentis Romanum imperium sub Augusto.

85. His visis, placuit Patribus, ut Dioecorus adhuc tertio vocaretur per libellum conscripnum, quo excusationes ab eo praeteusae, falsae sunt demonstratae, et monitus ipse ut veniret responsurus accusatoribus Alexandrinis, qui adversus eum libellos obtulissent. Verum ille penitus refragatus, adesse recusavit : nec quidem eum permovere potuit Joannes Germaniciæ episcopus, haec dicens : « Sacerdotum delicta, communis est turpitudo : si igitur scit tua sanctitas calumniam se ab aliquibus pati : non est longe sancta Synodus : fatigare, ut convincas mendacium ». Sed obriguit ille, suaque duritie obstinatus permansit. Cum igitur nihil reliquum esset ad ejus defensionem, vel excusationem; ipsi Apostolicæ Sedis legati adversus Dioecorum ejusmodi tulere sententiam :

86. « Manifesta facta sunt, quæ a Dioecoro quondam Alexandriae magnæ civitatis episcopo commissa sunt adversus sanctum regularem ordinem et Ecclesiasticam disciplinam, tam ex iis quæ dudum examinata sunt in priori consessu, quam in iis quæ hodie acta sunt. Illic enim (ut plurima intermitamus) Eutychetem similia sibi sapientem, et regulariter a proprio damnatum episcopo, id est, a sanctissimo patre nostro et archiepiscopo quondam Flaviano, præsumens sibi primatum, irregulariter in communionem suscepit, priusquam consideret in Epheso eum Deo amantissimis episcopis. Sed illis quidem Apostolica Sedes veniam præstitit de iis quæ ibi non voluntarie ab eis gesta sunt; qui et hactenus permanerunt obedientes sanctissimo archiepiscopo Leoni, et omni sancto universalis Concilio : hujus gratia et in sua communione eos sicut confideles suscepit. Hic autem hactenus permansit glorians in eis, pro quibus eum oportebat gemere, et se terræ prostertere. Super hæc vero neque Epistolam legi permisit beatissimi papæ Leonis scriptam ad sanctæ memorie Flavianum, et hoc frequenter rogatus a porlitoribus recitari eam, et cum juramento fieri lectionem promittens : qua non lecta, scandalum et læsionem sanctæ Dei Ecclesiæ per totum orbem terræ pertulerunt.

87. « Sed tamen talibus ab eo audacter commisis, deliberabamus, ut de priore sua pessima actione aliqua præstaretur clementia, sicut et eæteris reverendissimis episcopis, et iis qui neque similem ei auctoritatem judicandi habuerunt. Sed quoniam secundis excessibus priorem iniquitatem valde trans-

cendit : præsumpsit enim excommunicationem dictere adversus sanctissimum et beatissimum archiepiscopum magnæ Romæ Leonem : insuper etiam multi libelli multis pleni iniuriantibus contra eum in sancto et magno Concilio oblati sunt : et semel et secundo et tertio per Deo amantissimos episcopos regulariter vocatis minime voluit obedire, propria utique conscientia stimulatus ; et hos (eos) qui a diversis Conciliis regulariter damnati sunt, contra divinas leges suscepit : ideo ipse contra se elicit sententiam; sœpius Ecclesiasticos conculcans canones.

88. « Unde sanctissimus ac beatissimus archiepiscopus magnæ et senioris Romæ Leo per nos, et per præsentem hanc Synodum, una cum ter beatissimo et omni laude digno beato Petro Apostolo, qui est petra et crepido Catholicæ Ecclesiæ, et ille qui est reelec tidei fundamentum, iudavit eum tam episcopatus dignitate, quam etiam ab omni sacerdotali abalienavit ministerio. Igitur sancta hæc et magna Synodus, qua placeat regulis, super memorato Dioecoro decernat ». Haec hanc sententia legatorum, cui universi episcopi subscripsere, singuli singulis impium Dioecorum perscringentes sententiis hoc ordine : post legatos sententiam dixit Anatolius episcopus Constantinopolitanus, inde vero Maximus Antiochenus, et subinde reliqui. Hanc tandem tumens arrogantia novus Pharaon justissimam damnationem accepit, sexcentorum et amplius Patrum sententiis, veluti thulibus obrutus, conenientibus ex adverso in tuto littore fidelibus omnibus una cum Moyse eantiem Domino, qui Pharaonem eum curribus ejus in mare demersit.

89. Damnato in hunc modum Dioecoro, S. Synodus ea de re Synodalem ad Valentianum et Marcianum imperatores Epistolam scripsit, cuius est exordium : « Magnæ ægritudines et medimento forti, et medico indigent sapienti, etc. » Dedit aliam eodem arguento conscriptam ad sanctam Pulcheriam Augustam, quæ incipit : « Multa tibi dona prestentur, etc. » In his omnibus plura Patres in commendatione ipsorum pietatis erga Deum, et vigilantis curæ erga ejus Ecclesiam exhibitæ. Propositum quoque fuit publicum a sancta Synodo de Dioecori damnatione decretum ; itemque ad ipsum Dioecorum ejusmodi damnationis sue significatio missa¹ :

90. « Cognosce te ipsum, propterea quod divinos canones despexisti, et inobedient extitisti huic sancto et universalis Concilio, superque hæc, præter alia tua commissa, in quibus inventus es rens, etiam tertio vocatus ab hac sancta et magna Synodo secundum divinas regulas, ut accusationibus responderes : minime occurristi. Octobris mensis præsentis tertio decimo die, a sancto et universalis Concilio esse ab episcopatu depositum, et ab omni Ecclesiastica functione submotum ». Hæc ad Dioecorum sancta Chalcedonensis ; quæ etiam

¹ Conc. Chalc. Act. iii.

de ejusdem damnatione litteras dedit ad clericum Alexandrinum : extant omnes, sed brevitatis causa eas citasse sufficiat. Sic igitur justissima damnatione Dioscori omnium superbiissimi, crudelitate, turpitudine, omnes facile superantis, atque impietate nulli secundi clausa est Sessio tercia Synodi Chalcedonensis.

9t. *Sessio quarta de episcopis et archimandritis, Diocoro et Eutycheti faventibus.* — Eodem vero anno, iisdemque consulibus ad decimum sextum kal. Novembris iterum eodem in loco habita sunt sacra Comitia, iisdem episcopis in unum convenientibus simul cum magistratibus et judicibus cognitoribus : ubi proposita est causa episcoporum qui cum Diocoro prae fuerunt improbo Ephesino Conventui. Fuerunt hi Juvenalis Hierosolymitanus, Thalassius Cœsareæ Cappadociæ, Eustathius Berythi, Eusebius Aneyra, et Basilius Selencæ episcopi. Atque in primis interlocutione judicum cognitorum recta fides accepta ab omnibus atque probata est, nempe Nicænum Symbolum atque Constantinopolitanum, decreta Ephesi, necnon Epistola S. Leonis papæ: quibus una cum aliis episcopis subscrpsere quinque collegæ Diocori modo nominati, qui et damnaverunt his contraria sentientes : jussique sunt Synodum ingredi, a qua ante repulsi erant, utpote rei cum Diocoro in Synodo scelerum patratorum : conjunctorum sunt Ecclesie, a qua communicatione Diocori facti erant extores.

92. Post haec ingressi Aegyptii episcopi cum libello fidei quem obtulerant Theodosio imperatori : coque lecto, jussi sunt ab Apostolice Sedis legalis dicere in Eutychetem anathema, et subscribere Epistolæ sancti Leonis : sed detrectantes id facere, quod exspectarent novi Alexandrini episcopi electionem, quem in subscriptione essent secuturi; instanti rursum Synodo ut damnarent Eutychetem, fecerunt tandem : urgentibusque Patribus ut subscriberent litteris sancti Leonis, rennerunt : eo tantum usi prietextu, quod moris esset Aegypti episcopos; prostermentesque se, petiere ut placeret sanctæ Synodo primum eligi Alexandrinum antistitem. Horum postulationibus, supplicibusque votis annuit tandem Synodus, cautione adhibita, ipsos omnes non recessuros Chalcedone, sed electionem novi episcopi opperituros. Hactenus Actio quarta. In græco autem codice ante nuper recensitam Actionem quartam ponitur Actio Synodalis de Eutychianis archimandritis, distincta ab aliis vel superioribus, vel posterioribus Actionibus. Verum quod spectat ad res in Synodo gestas ab archimandritis, latinis exemplaribus magis in his deferendum putarem, quam græcis : ea potissimum ratione, quod non sit credendum archimandritas haereticos auditos esse, antequam lapsorum episcoporum causa pertractaretur ; qua (ut vidimus) hac in Actione absoluta, datus est locus archimandritis haereticis propnere que vellent.

93. Intromissis igitur post haec archimandritis illis, qui in Pseudo-Synodo Ephesina faverant contra Flavianum Diocoro et pro Eutychete prodeuentes, tidem Catholicam prodiderunt, inter quos eminebat Carosus, et Dorotheus, atque sceleribus factus notior Barsumas, in quem ut infamissimum homicidam, quod S. Flaviani necis instigator fuisset, in Synodo postea conclamatum est. His igitur ingredi jussis, preces ab eis oblatæ imperatori, necnon libellus ab eisdem Synodo datus recitari mandantur. Qui ubi ex libello, sive Epistola oblata Synodo cogniti sunt pro Diocoro supplices habere preces; ne lectio ulterius progrederetur, sed ut iisdem cum libello e Synodo ejicerentur, Synodus exclamavit. At judices cognitores libellum integrum nibilominus legi jusserunt, quo illi profitebantur se tantummodo Nicænam fidem amplecti, nullamque ejus expositionem admittere, contestati se potius extra alios seorsum a communione ipsorum vitam acturos, quam quicquam novi ad fidem pati superinduci. Ita quidem hypocrita illi, more Eutychetis atque Diocori, sub mentito pallio Nicænae fidei novam fovebant haeresim.

94. Post haec aulem lectus est libellus a Catholicis archimandritis oblatus adversus Eutychetem et ejus perfidiam consecstantes, qui quidem ut pius a sancta Synodo probatus fuit. Interea vero tridui spatium temporis datum est haereticis archimandritis ad resipiscendum, atque Catholicæ tidei adversus Eutychetem subscribendum. Erat inter illos Maximus, qui dicebatur Eutychetis magister; ceteri vero post Carosum, Dorotheum et Barsumannam, captiose sibi archimandritæ nomen usurpasse inventi sunt, iisdemque omnium improbissimi, utpote qui plurimis fuere scandalo atque ruinæ. His itaque rebus gestis clausa est a Patribus quarta Sessio.

95. *Quinta, de Caroso et Dorotheo actum, et Photio episcopo Tyri metropolitana jura decreta.* — Habet autem græcum exemplar amplius quam latum quintam, quæ sequitur, Sessionem continentem duas Actiones, una eademque die habitas, nempe decimo tertio kal. Novembris : in quarum priori actum ponitur de Caroso et Dorotheo, aliisque Eutychianis archimandritis, qui libellum Marciano imperatori obtulerant, petentes, ut sibi licet de fidei veritate cum Catholicis disputare coram ipso imperatore. Quid autem eisdem responderit Marcianus, voluit Synodo fieri manifestum per Alexandrum visitatorem, et Joannem decurionem. Qui ubi ingressi sunt Synodum, quæ nomine imperatoris significanda erant, nota fecere, verbis istis Alexandro docente de responsione ab imperatore haereticis data : « Hæc cum audisset Dominus orbis, significavit per me, et dominum Joannem decurionem : Si voluissem ego sedere inter vos atque alios monachos, et audire inter utrosque vos non hic sanctam et universalem Synodum fatigassem ; sed cum ipsis convenissent, et nos de vobis certiores essent, dixi ut vos adesselis, et ea quæ nescitis cognosceretis, et interrogando ea quæ non nostis, ad-

discretis ab iis. Justum igitur decrevinus vos ad Concilium abire. Nam (ut sciatis) quæcumque definierit sanctum et universale Concilium, ac mihi in scriptis dederit, ea sequor, his contentis sum, his fidem habeo. Hoc habete, nec a me aliud responsum accipitis ». Ubi vero haec ab Alexandro imperatoris nomine sunt in Synodo coram Patribus enarrata; ab iisdem magnis preconiis eidem Marciano (ut par erat) acclamatum est, dignis laudibus tanti principis sententiam prosequenteribus. Hæreticis vero ad resipiscendum datae sunt induciae usque ad decimam quintam Novembbris. Haec continet ejus diei prior Actio: qua quidem dignissimum habetur expressum exemplum, quid principes semper respondere hæreticis debeant, cum ab eis frequentibus libellis interpellantur, potentiibus concedi de Christianæ fidei veritate libere disputare: ut eisdem minime quod exposcent indulgeant; sed ad Catholicæ religionis antistites, a quibus veritatem addiscant abire præcipiant. Quod quidem si ab iisdem hoc nostro infelicissimo sœculo (ut decebat) præstitum esset, nequaquam Borealis Ecclesia adeo immensis exagitata cladibus esset.

96. Posterior vero ejusdem diei Actio tractationem continet obortæ controversiae inter Photium episcopum Tyri metropolis Primæ Phoenicie, et Eustathium episcopum Berythi: eaque consignata consulatu Marcianni imperatoris, die vero decimo tertio kalendas Novembbris, nempe post dies tres a celebrata quarla, de qua egimus, Sessione. Quamobrem etsi post quartam, non tamen sub quarta, quasi una eademque die habita fuerit, ponenda est. Porro quod ad propositam in Synodo controversiam pertinet, res ita se habuit.

97. Antiquitus, secundum veterum per canones factam provinciarum distinctionem, Tyria Ecclesia præerat jure metropolis Primæ Phoenicie: Accedit autem ut imperator pragmatica sanctione aliam fecerit ejus provincie divisionem, ex qua complures civitates, quæ subjacebant Tyriæ, sub Berythi Ecclesia ponerentur, nempe Byblon, Botys, Tripolis, Orhosias, Arias, et Antaradon. Huius autem divisioni cum minime Photius acquiesisset, judicium ea de re habitum est Constantinopoli coram Anatolio episcopo Constantinopolitano, et aliis cum eo residentibus episcopis; qui absentem Photium excommunicavit. Qui ut anathematis vinculo solveretur, licet invitus, jussus tamen subscripsit Synodalni decreto de aucto jure Ecclesiæ Berythensis super nominatas Ecclesias.

98. Cum vero ipse Photius episcopus Tyri venisset ad Synodum hanc oecumenicam Chalcedone convocatam, dedit libellum supplicem Marciano imp. quo questus est de jure antiquo sua metropolis diminuto, civitatibus ab Eustathio vindicatis. Imperator accepto libello, causam illam saneta Synodo tradidit iudicandam, sieque dicta die producta est ipsa coram sacro Patrum Conventu. Ubi Photius constitutus, rogavit Synodum audire causam, quam definiendam ab eadem mandaverat imperator: pe-

titque in primis recitari libellum a se oblatum imperatori. Sed ne fieret libelli lectio, Eustathius objecit, id non faciendum ante absolutam in Synodo de sede tractationem, cuius rei causa omnes essent ad Synodum convocati. Sed interlocuti judices cognitores, jusserunt tegi libellum, auditæque ex eo Photii querelæ de usurpatis ab Eustathio Tyriæ metropolis civitatibus, deque per vim et metum exterto consensu, qui nullius debeat esse momenti: quod demum rogavit, ut secundum pristina jura ablatae civitates Tyriæ Ecclesiæ redderentur.

99. Jussus autem a judicibus cognitoribus ad haec respondere Eustathius: rogavit idem eos, num secundum canones Ecclesiasticos, an vero secundum leges imperatoris causa dirimenda esset. Tunc iidem interlocuti judices ista dixere: « Sacratissimo Domino orbis placuit, non juxta saeras imperatoris litteras et pragmaticos typos res sanctissimorum episcoporum procedere, sed secundum canones a sanctis Patribus datos. Omni igitur cessante e sacris pragmaticis definitione, canones de hoc capitulo editi legantur ». Et inferius iidem ad Patres conversi: « Dicat, inquit, sancta Synodus utrum ei placeat ex regulis Patrum hujus causæ quæstionem examinari, an ex sacris pragmaticis, de quibus ea quæ sacro apice visa sunt, jam omnibus aperta fecimus. Sancta Synodus dixit: CONTRA CANONES NIHIL PRAGMATICUM VALEBIT. REGULE PATRUM TENEANT.

100. « Gloriosissimi judices dixerunt: Nunc tempus est edoceri nos a sancta Synodo, an ficeat ex sacro pragmatico alienæ Ecclesiæ jura ab aliis episcopis averti. Sancta Synodus dixit: Non licet hoc: est præter regulas ». His dictis, jussus est Photius docere Synodum de usurpatis ab Eustathio Ecclesiis Tyriæ metropolis: quo facto, petiit idem Photius a S. Synodo irrita reddi, quæ ab Anatolio et aliis episcopis haud pridem contra eamdem Tyriam metropolim ex lege imp. Constantinopoli definita fuissent. Ad haec Eustathius se excusans dixit, non a se invasa jura Tyriæ Ecclesiæ, sed factum esse lege imperatoris, consuetudinisque esse, imperatores metropoles facere. Attamen S. Synodus definitivit, nullam esse debere sententiam illam adversus Photium absentem.

101. Rursum a Photio petitum, in suas Ecclesiæ esse restituendos episcopos a se ordinatos, ab Eustathio autem ejectos episcopatu, et inter presbyteros adnumeratos. Antequam autem de his sancta Synodus aliquid definiret, jussere judices cognitores legi sacrum canonem: leclusque est canon quartus magni Nicæni Concilii, quo jubetur unum uniuscujusque provinciæ esse debere metropolitanum episcopum. Lecto itaque canone, et Eustathio respondente, licere imperatori jubere quod vellet: judices cognitores de his sancte Synodi judicium ita interpellarunt: « Sancta Synodus quid sibi videatur, doceat, utrum placeat secundum canonom trecentorum decem et octo Patrum, unum metropolitanum episcopum esse, qui in ordinationibus re-

verendissimorum in unaquaque provincie civitate episcoporum potestalem habeat; an duos, ita ut lieeat separatim in civitatibus ordinationes facere. Sancta Synodus dixit: Unum juxta regulas sanctorum Patrum postulamus esse metropolitam: petimus ut regulas sanctorum Patrum teneat. Atticus reverendissimus episcopus Nicopolis civitatis Epiri dixit: Centum decem et octo Patrum regula unum vult metropolitam in unaquaque provincia episcopum esse: et supplicamus, ut nunc etiam virtus canonum in quoslibet et in omnes provincias valeat, cessantibus omnibus quae ex concursatione et ambitione pragmaticorum fiunt, que et everterunt ea quae spiritualiter et secundum Deum a sanctis Patribus sancita sunt». Haec Atticus.

102. His omnibus auditis alique exakte percongitis, judices cognitores definita a sanctis Patribus probavere, atque sua ipsorum sententia firmavere, ita interlocuti: « Juxta regulas trecentorum decem et octo Patrum, et juxta sententiam totius sanctae Synodi, Photius reverendissimus episcopus totius Tyriorum metropolis omnem potestatem ordinandi in universis civitatibus primae Phœnices provinciae habebit. Eustathius reverendissimus episcopus a sacro pragmatico typō nihil amplius sibi vindicet, quam reliqui episcopi ejusdem provincie. At an his consentiat sancta Synodus, doceat. Sancta Synodus exclamavit: Hoe justum judicium: haec justa sententia: multos annos imperatorum: multos annos Auguste: multos annos judicum ». Ita plane definitum est in perdifficili controversia, in qua altera ex parte leges vigerent imperatoris, stareque sententia ea de re in Synodo Iata Constantinopoli ab Anatolio, praesente etiam Maximo episcopo Antiocheno; ex adverso autem unus canon Ecclesiasticus reclamaret: definitum, inquam, non ecalulis tantum universæ œcumenicae Synodi, sed etiam ipsorum imperatoris magistratum, judicium cognitorum, quibus omnibus et religiosissimus imperator Marcianus Augustus hanc invitus subscriperit: dignum plene factum, quod imitari debeant omnes Christiani principes, sequi etiam ipsorum judices: nimurum, ut cum causam in judicio agi configat, cui altera ex parte faveant sacerduli leges, repugnet vero ex altera canon Ecclesiasticus: quid tunc juste, pie, saneteque decernant, tantum extet de tanto judicio, non unius, sed plurium judicium præclarum quod sectentur exemplum. Habent et sacrae religionis antistites, non unius tantum vel alterius; sed plurium episcoporum, imo Synodi, ejusdemque œcumenici, et sexcentorum et amplius sanctorum Patrum egregium factum, quod imitetur; nimurum non turpiter adulacione molliri, frangique potentia imperatorum, sed adversus ipsorum leges pro defensione sacrorum canonum acerrimos insurgere vindices, et indefesso studio pro sacris legibus inire certamen. Sed prosequamur quae reliqua sunt ejusdem Actionis.

103. Restitutis ex sententia totius œcumenicae Synodi episcopis in diversis civitatibus a Pholio or-

bitatis, redactis vero in ordinem presbyterorum ab Eustathio promotis, improbatoque per Apostolicę Sedis legatos et alios usu illo, ut qui ab episcopatu deponebantur, sinerentur presbyteri ministrare: mox ejusmodi ad judices et ad S. Synodum facta est suggestio a Cecropio episcopo Sebastopolis: « Ne potestas vestra accusationem et querimonia a quacumque persona accipiat et fatigetur, neve nos conferamur; petimus ut sine contradictione cesserent ea pragmatica, quae in detrimentum canonum a quibusdam facta sunt in omni provincia: canones vero per omnia teneant: sie enim et fides custoditur, et unaquaque Ecclesia tutum statum habebit: ac nec licet praeter canones ordinare. Magnificentissimi et gloriosissimi judices dixerunt: Si tota sanctissima Synodus consentit petitioni Cecropii reverendissimi episcopi, doceat. Sancta Synodus acclamavit: Omnes eademi dicimus: universa pragmatica cessabunt: canones teneant, et hoc a vobis fiat. Magnificentissimi et gloriosissimi judices dixerunt: Ex sententia sanctae Synodi, in aliis quoque omnibus provinciis regulæ teneant ». His stabilitis, secuta est ex more fausta totius Synodi acclamatio. Jusseruntque judices, ut quae definita essent, effectui mandarentur. Sieque præsens Actio ex optato felicem finem accepit. Jam reliquias certis quibusque diebus habitas Actiones percurramus.

104. *Sexta, formula fidei definitur.* — Rursum vero convenientes Patres sextam habuere Sessionem undecimo kalendas Novembbris, in qua per diaconum Constantinopolitanæ Ecclesiae recitata est fidei Catholicæ definitio; quae tamen ut minus perfecta explosa est in primis ab Apostolicæ Sedis legatis, velitaque Actis interseri. Ejusmodi enim esse videbatur, ut etsi Catholicæ, nec errorem contineret, minime tamen satis sufficiens esset ad coarguendas damnandasque haereses Eutychetis. Porro ejusmodi construenda decipulæ, qua simpliciores decipi possent, architectus compertus est Anatolius Constantinopolitanus episcopus, adhuc Dioscori sui, cuius fuerat apocrisiarius, non oblitus; quippe qui et bac sexta Sessione coram adeo numeroso Patrum conventu, eorum præsentiam minime veritus, adeo temere eam effutire sententiam non sit veritus, nimurum Dioscorum non propter fidem damnatum esse, sed ob excommunicationem in Romanum Pontificem temere promulgatam. Quamobrem jure sanctæ Apostolicæ Sedis legati contestati in Synodo sunt, quod nisi ab omnibus rursum consentiretur recitata superius S. Leonis papæ Epistolæ, fore ut relictis omnibus, inde ipsi recederent, atque Synodum œcumenicum in Occidente celebrarent: id etiam et judices cognitores pariter confirmarunt. Quod autem revera Dioscorus esset hereticus Eutychianus, et adversantem illi doctrinam tidei sanctus Leo Pontifex conserpsisset; judices prudenter quidem ita sunt interlocuti: « Dioscoris dicebat: Quod ex duabus naturis est, suscipio. Sanctissimus autem archiepiscopus Leo duas dicit esse naturas in Christo unitas inconfuse, inconvertibiliter, et indi-

visibiliter in Unigenito Filio Salvatore nostro. Quem sequimini, sanctissimum Leonem, aut Dioscorum? » Quidnam Patres hoc dilemmate coartari dicturi essent? num perfidiam probare Diosecori, quem damnassent? minime gentium: sed omnes una voce ita clamare, etiam adversarii conclamare: « Ut Leo, sic erimus ». Sic igitur ex responsione ipsorum judices jusserunt addi quae ad destructiōnem Eutychianæ hæresis a sancto Leone in sua Epistola posita erant.

105. Conscripta itaque est fidei definitio, atque Actis inserta, cuius est exordium: « Dominus noster et Salvator Jesus Christus, etc. » In latina autem Suriana editione illud habet erroris, ut quae sunt ejusdem fidei definitionis, ponantur sub titulo duarum definitionum, ab illis scilicet verbis: « Sufficeret quidem ad plenam cognitionem », et quae sequuntur usque ad finem, quae in græcis exemplaribus sub una tantum habentur definitione comprehensa, quibus et Acta ipsa consentiunt. In qua quidem definitione professionibus trium ecumenicorum Conciliorum, Nicæni, Constantinopolitani, et Ephesini, conjuncta leguntur quae ad damnationem Eutychianæ hæresis atque Nestorianæ a sancto Leone papa sunt dicta in Epistola ad Flavianum. Sie igitur scripta atque lecta ipsa ex sententia legatorum et reliquorum episcoporum et judicium cognitorum, eadem fidei definitio ab omnibus laudata, et ad perpetuam Catholicæ veritatis memoriam fuit publicis Actis intexta.

106. Quod vero nos præstitimus in tribus œcumenicis Conciliis, nempe decretum fidei in ipsis editum intexere Annalibus: ut ejusdem quoque Concilii Chalcedonensis fidei definitionem recensere minime prætermittamus, par ratio persuadet: quæ ex græcis fontibus in latinum alveum derivata istis verbis habetur.

« Definitio Concilii Chalcedonensis.

« Dominus noster et Salvator Jesus Christus notitiam fidei discipulis suis firmans dixit¹: Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis: ut nullus dissonet a proximo circa dogmata pietatis, sed ex æquo veritatis ostendatur prædicatio. Quia vero non desinit per zizania sua diabolus² contra semina pietatis insurgere, et semper aliquid novum contra veritatem invenire: propter hoc Dominus (ut consuevit) providens humano generi, piissimum et fidelissimum ad amputationem erexit imperatorem, et undique sacerdotii præsides ad se convocavit, ut gratia Domini omnium nostrum Christi operante, omnem quidem mendacij a Christianis omnibus pestilentiam removeret, floribus autem veritatis eos pinguescere faciat. Quod et perficimus, communijudicio dogmata expellentes erroris: et inenarrabilem Patrum renovavimus fidem, Symbolum trecentorum decem et octo omnibus prædicantes: et eos ut proprios Patres etiam adscribimus, qui postea in magna Constantinopoli congregati sunt centum

quinquaginta, et eamdem fidem ipsi quoque confirmaverunt.

107. « Definimus igitur, ordinem et omnes formulas custodientes quæ de fide sunt constitute, et nos ejus Synodi quæ quondam in Epheso facta, cuius præsides fuerunt beatissimæ memoriae Cœlestinus Romanorum et Cyrillus Alexandrinorum antistites: præfulgere quidem recte et immaculatae fidei expositionem sanctorum trecentorum decem et octo Patrum, qui in Nicaea temporibus piæ memoriae Constantini imperatoris congregati sunt: servari autem et ea quæ apud Constantinopolim a sanctissimis centum quinquaginta Patribus decreta sunt ad expellendas quidem omnes germinantes hæreses; et ad confirmationem ejusdem Catholicæ et Apostolicæ nostræ fidei Symbolum Nicenum trecentorum decem et octo Patrum: Credimus in unum Deum, etc.: idem centum quinquaginta sanctorum Patrum qui Constantinopoli congregati sunt: Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, etc. » Usque ad finem utrumque: quibus mox haec subduntur, quæ in hoc Concilio definita noscuntur.

108. « Sufficeret quidem ad plenam cognitionem pietatis et confirmationis hoc sapiens et salutare divinæ gratiæ Symbolum. De Patre enim et Filio et Spiritu sancto perfectionem docet: Domini humanationem fideliter accipientibus representat. Sed quoniam hi qui veritatis reprobare prædicationem conantur, per proprias hæreses novas genuerunt: et hi quidem mysterium dispensationis Domini, quæ propter nos facta est, corrumpere præsumentes et vocem denegantes qua Theotocos de Virgine prædicatur; alii autem confusionem et mixtionem introducentes, unam naturam esse carnis et divinitatis stulte confingentes, et passibilem Unigeniti divinam naturam per confusionem prodigiose dicentes: propter hoc illis omnem machinationem contra veritatem volens eludere præsens nunc magna et universalis Synodus prædicationem hanc ab initio immobilem docens, decrevit ante omnia fidem integrum et intemeralam permanere trecentorum decem et octo sanctorum Patrum: et confirmat doctrinam, quæ de substantia Spiritus Sancti a Patribus centum quinquaginta postea congregatis in regia civitate tradita est propter illos qui Spiritui sancto repugabant; quam illi omnibus nota fecerunt, non quasi quod aliquid decesset antecedentibus inferentes; sed sumi de Sancto Spiritu intellectum contra illos qui divinitatem ejus respuere tentaverant, Scripturarum testimoniis declarantes. Propter illos autem, qui dispensationis corrumpere conantur mysterium, et purum hominem esse genitum ex sancta Virgine Maria impudenter delirant, Epistolas Synodicas beatissimi Cyrilii Alexandrine Ecclesie præsulis ad Nestorium et ad Orientales, congrue se habentes, suscepit ad convincendas Nestorii vesanias, et ad interpretationem corum qui salutaris Symboli pio zelo nosse desiderant intellectum. Quibus etiam et Epistolam

¹ Joan. xiv.—² Matth. xiii.

magnae et senioris Urbis Romæ præsulis beatissimi et sanctissimi archiepiscopi Leonis papæ, quæ scripta est ad sanctæ memorie episcopum Flavianum ad perimendam Eutychetis malam intelligentiam, ut pote et magni illius Petri confessioni congruentem, et communem quamdam columnam nobis adversus prava dogmata existentem, ad confirmationem rectorum dogmatum utique coaptavit.

109. « His namque qui in duos Filios dispensationis divinæ mysterium disceperere nituntur, repugnat : et illos qui possibilem Deitatem Unigeniti ausi sunt dicere, a sacro cœlu expellit : et his qui in duabus naturis Christi temperamentum aut confusione exquirunt, resistit : et eos qui cœlestem, aut alterius alicujus esse substantię dicunt quam ex nobis abstupxit servi formam, delirantes, abegit : et qui duas quidem ante unionem naturas Domini fabulantur, unam vero post unionem confingunt, condemnat.

110. « Sequentes igitur sanctos Patres, unum eumdemque confiteri Filium, Dominum nostrum Jesum Christum, constanter omnes docemus; eumdem perfectum in Deitate, eumdem perfectum in humanitate, Deum verum, et hominem verum, eumdem ex anima rationali et corpore, consubstantialem Patri secundum divinitatem, consubstantialem nobis secundum humanitatem, per omnia nobis similem absque peccato : ante sœcula quidem Patre (Patri) genitum secundum Deitatem ; in novissimis autem diebus eumdem propter nos et propter nostram salutem ex Maria Virgine Dei genitrice secundum humanitatem; unum eumdem Christum Filium, Dominum Unigenitum in duabus naturis inconfuse, immutabiliter, indivise, inseparabiliter agnoscendum : nusquam sublata differentia naturalium propter unionem, magisque salva proprietate utriusque naturæ in unam personam atque subsistentiam concurrentis : non in duas personas partitum atque divisum, sed unum eumdemque Filium Unigenitum Deum Verbum Dominum Jesus Christum, sicut ante Prophetæ de eo, et ipse nos Jesus Christus eruditivit, et Patrum nobis Symbolum tradidit.

111. « His igitur cum omni undique exacta cura et diligentia a nobis dispositis, definitivit sancta et universalis Synodus, alteram fidem nulli licere proferre, vel conscribere, aut componere, aut sentire, aut alias docere. Eos autem qui audent componere fidem alteram, aut proferre, aut docere, aut tradere alterum Symbolum volentibus ad agnitionem veritatis converti vel ex Gentilitate, vel ex Iudaïs, vel ex haeresi quacumque : hos, si episcopi fuerint, aut clerici, alienos esse episcopos ab episcopatu, et clericos a clero : si vero monachi, aut laici fuerint, anathematizari ». Haecenus fidei definitio, quam faustis acclamationibus sancta Synodus prosecuta est : finemque habuit sexta Sessio.

112. *Septima Sessio; concilio imperatoris ad Synodum in die S. Euphemiae de cuius miraculo circa Symboli approbationem quid sentiendum. —*

Septima vero Sessio habita est octavo kalendas Novembris : die enim ipsa natali ejusdem, in cuius Basilica agebatur, gloriosissima virginis et martyris Euphemiae, atque Callinici martyris, iterum convenere Patres, et ob diei celebritatem praesto fuit Marcianus imperator, simulque Pulchria Augusta una cum magistratibus solitis interesse comitiis. Ubi idem Marcianus imperator concionatus in Synodo, latine primum, ac subinde graeco sermone peroravit. Ita quidem decebat, more majorum, ob Romani imperii dignitatem Romana primum lingua loqui, ut primo Annalium tomo fusins dictum est. Ipsam autem orationem, quod haud prolixa sit, hic describendam putavimus : sic enim se habet¹ :

113. « Ubi primum divino judicio ad imperium sumus electi, inter tantas necessitates Reipublica nulla nos magis causa constrinxit, quam ut Orthodoxa et vera fides Christiana, quæ sancta atque pura est, indubitalia omnium animis insideret. Constat autem avaritia, vel studiis per media tempora, nonnullis diversa sentientibus, et pro voluntate sua, non prout veritas atque doctrina Patrum postulat, populos seducentibus, in errorem quamplurimos esse deductos. Qua de re sanctam Synodum hoc videlicet proposito fieri studuimus, et vobis labore induxisse videmur, quatenus omni errore atque caligine detersa, prout se divinitas hominibus manifestare voluit, et doctrina Patrum ostendit, religio nostra, quæ pura atque sancta est, universorum mentibus insinuala, sue veritatis luce fulgescat : nec in posterum quisquam audeat de nativitate Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi aliter disputare, quam Apostolica predicatio et instituta trecentorum decem et octo sanctorum Patrum eidem convenientia posteritati tradidisse noscuntur ; sicut etiam S. Leonis papæ Urbis Romæ, qui Sedem Apostolicam gubernat, missa ad sanctæ memorie Flavianum Constantinopolitanæ urbis episcopum scripta testantur. Remotis itaque studiis, ablatis patrociniis, cessante avaritia, cunctis veritas innotescat.

114. « Nos ad fidem corroborandam, non ad potentiam aliquam exerceendam, exemplo religiosi principis Constantini, Synodo interesse voluimus, ne vel ulterius populi pravis persuasionibus separantur. Facile enim simplicitas quorumdam hactenus nonnullorum ingenii atque superflua verbositate decepta est : et constat diversorum pravis insinuationibus dissensiones et haereses natas. Studium autem nostrum est, ut omnis populus per veram, et sanctam doctrinam unum sentiens, in eamdem religionem redeat, et veram fidem Catholicam colat, quam secundum institutionem Patrum exponere, concordantibus æque animis religio vestra festinet : quatenus sicut a Nicena Synodo usque ad proximum tempus, erroribus amputatis, vera tides cunctis innotuit; ita et nunc per hanc Synodum remotis caliginibus, quæ in iis paucis annis (sicut

¹ Conc. Chalc. Act. 1.

superius dictum est) pravilale atque avaritia quo-
rumdam emersisse videntur, perpetuo quæ statuta
sunt, conserventur. Erit enim divinæ majestatis, id
quod sancto animo fieri desideramus, in aeternum
firmiter custodire ». Itucusque Marcianus, quem
Patres immensis laudibus sunt prosecuti. Graece
deinde in eumdem ferme modum oravit, et rursum
faustæ acclamationes ingeminatae, ipsum novum
Constantinum, Putcheriam vero novam Helenam
nominantes. Dum autem eadem oratione imperator
ex avaritia ejusmodi prodiisse hæresim plusquam
semel incusat, sane quidem ad perditissimum
Chrysaphium visus est habuisse respectum: cum
ille non accepta a Flaviano quam sperabat pecunia,
adversus ipsum insurgens, partes Eutychetis suscep-
pit; nec cessavit, quounque eum per Dioscorum e-
sede depositus et occidit: sed hæc superius.

115. Lecta post hæc fuit definitio fidei in su-
periori Sessione conscripta, cui et episcopi omnes
subscriperunt. Dictumque post iteratas acclama-
tiones analhema Nestorio, Eutycheli, atque Dioscoro.
Approbataque eadem fidei definitione, has impera-
tor pro custodia ipsius, vivæ vocis oraculo, adversus
disputantes, vel turbas et tumultum concitantes,
pœnas apposuit¹:

116. « Pia et Catholica fide a sancta et univer-
sali Synodo secundum Patrum expositionem decla-
rata, justum simul et expediens nostra tranquillitas
approbavit, omnem de cælero contentionis occasio-
nem de sanctæ fidei religione penitus amputari. Si
quis igitur idiota (Paganus), vel militaris, seu cle-
ricus publice de fide turbam congregans, sub ob-
tentu disputationis tumultum fecerit: seial, quia si
quidem idiota sit, ab urbe regia expelletur; milita-
ris vero et clericus gradus sui periculum sustinebit,
et aliis pœnis subjacebit ». Seculae haec etiam sunt
faustæ Synodi acclamationes. Cum autem rursus
imperatori esset in animo alia quedam Christianæ
religioni proficia sancire, abstinuit ipse: sed ea-
dem ut a Patribus sancirentur, modestissima hujus-
modi facta rogatione, subjecit: « Quædam capitula,
quæ ad honorem vestrae reverentiae vobis reservavimus,
decorum esse judicantes a vobis hæc regulat-
riter potius formari per Synodum, quam nostra
lege sanciri ». Haec ipse.

117. Fuit quidem primum capitulum omni
acceptatione dignissimum, quo ad tollendos pseudo-
monachos, quorum causa adeo pestilens hæresis
morbus Dei Ecclesiam infestarbat, decerni petiit,
non posse a monachis absque episcoporum consensu
monasteria ædificari; cosdemque in omnibus esse
subjectos episcopis; neve adsciscant in monasterium
adscriptitios servos absque suorum dominorum
voluntate; ipsosque quod in monasterio essent,
peragere quod monachorum est, nempe vacare
jejuniis et orationibus, neque immiscere se negotiis
Ecclesiasticis, vel Reipublicæ: et aliis importunos
existere. Ob insolentiam enim Eutychianorum mo-

nachorum sese in aulas obtrudentium, et turbas
ubique concitantium, haec sancienda a sancta Syno-
do imperator expectat.

118. Addidit etiam, ut simul velaretur, ne quis
alienum clericum suscipere: et hæc quidem ad
cohendam avaritiam et inconstantiam clericorum,
extra suas Ecclesias in quibus essent ordinali, vag-
antium. Ad postremum vero idem Marcianus im-
perator proposuit, ut Chalcedoneus civitas ad ho-
norem sanctæ martyris Euphemie, metropolis
conqueretur nomine tenus dignitatem, absque
tamen prejudicio civitatis Nicomediensis: cui Pa-
tres annuerunt: petentesque dimitti, adhuc tres
vel quatuor dies exspectare imperator eos rogavit.
Sieque presentis diei Aclio finem accepit, in qua
(quod imprimis exigebatur) ipsa fiduci definitio pro-
mulgata fuit, atque omnium subscriptione robora-
la.

119. Hic autem adjicienda putamus quæ apud
aliquot Graecos auctores leguntur de eadem fidei
definitione divinitus per sanctam martyrem Euphe-
miam confirmata. Sed quo diverso modo ab ejus
scriptoribus singulis res tanta narratur, quisnam
eorum magis scopum veritatis attigerit, est quam
exactissime disquirendum. Apud Constantinum epi-
scopum in oratione quam habuit de inventione
sacrarum reliquiarum S. Euphemie, hæc narran-
tur¹: « Quando Christi gratia, quarta quæ fuit
Chalcedone Synodus tempore beatæ memorie Mar-
ciani, qui pie et sancte imperavit, congregata, cum
adversus Dioscorum papam Alexandrinum convenis-
set, et jam hereticos anathematizasset, et Ortho-
doxæ fidei Symbolum confirmasset, et decretum
exposuisset, columnam Orthodoxæ fidei: dubitanti-
bus iis qui erant ex parte contraria, bono caplo
consilio, dixerunt: Age, benedictæ Euphemie ar-
cam aperientes, in ejus quæ sunt in carne, et sunt
mirabilium operum effectrices, reliquiis, librum
ponamus; ut per eam nunc quoque virtutum Do-
minus facial miraculum, et per ejus preces nobis
aperiat, an ex ejus voluntate editum sit hoc fidei
decretum. Cum hæc ergo fecissent: simul atque
appropinquavit charta pretiosis ejus reliquiis, ali-
quid mirabile et magnum fecit Dominus opifex
miraculorum. Nam cum martyris mortuam et ina-
nimatam manum animasset, eam extendit. Cum
autem chartam manu accepisset benedicta Christi
martyr, et eam esset amplexa, pia rursus reddidit
fidei decretum ministris rectæ fidei. Hoc cum om-
nes essent admirati, et stupore essent repleti, lau-
daverunt Dominum omnipotentem. Et sic in per-
fectione rectæ fidei stabilitati confirmaverunt sanctam
et ecumenicam quartam Synodum per revelatio-
nem quæ facta est a benedicta Euphemia ». Hacte-
nus narratio Constantini.

120. Sed apud Zonaram² res aliter recensetur
in hunc ferme modum: « Cum autem Eutychetis
et Dioceori sectatores, qui in urbe versabantur, de-
creta Concilii subsannarent, ejusque auctoritatem

¹ Conc. Chalc. Act. vi.

¹ Apud Metaphr. die xi. Julii. — ² Zonar. Annal. tom. III.

non veritale, sed potentia imperatoris nisi dicerent, et pravitatem sententiae suae stabilitate conarentur : Anatolius patriarcha, et suffragatoribus suis, et adversariis convocatis, ad hos ita loquitur : Quoniam sententiam vestram adhuc mordicus tenetis, neque vos perperam sentire creditis, sed nos incusatis quasi Nestorii dogma approbemus, cum duas naturas in Salvatore praedicemus, ultraque citra confusione proprietatem suam refine : istius controversiae dubitatio, si placet, Deo permittatur. Scribatur igitur vestra de fide sententia in uno libello, et nostra in altero : atque ambo in locento gloriosae martyris Euphemiae collacentur ; et hujus judicium esto, utri recte an perperam sentiant. Haec cum haereticis etiam placuissent ; libelli scripti, remoto lapide qui loculum claudebat, pectori martyris apponuntur, et lapis in suum locum repositus ab ultraque parte signatur. Dehinc supplicationes sunt et preces ad Deum pervigiles, ut demonstret, ultra sententia ei cordi sit, et quae rejicienda videatur. Post triduum convenient, imperatore etiam praesente. Aperto loculo (o rem mirabilem !) libellus haereticorum ad pedes martyris invenitur ; alter in manu ejus dextera, quam extendisse fertur ad imperatorem et patriarcham, ac libellum eis porrexisse. Itaque rectae sententiae assertores plaudere, adversarii vero demissis vultibus et praepudore caligantibus abire. Quidam etiam veram sententiam amplecti ». Hactenus Zonaras.

121. Nicephorus autem haec ipsa referens¹, id factum a Patribus qui ad Synodum convenerunt, affirmat : reliqua vero per omnia Zonarae consentientia habet. Sed quænam horum trium Graecorum auctorum sit rejicienda vel probanda narratio, videamus. Quod ad Constantinum spectat, haud probatur assertio de haereticis ea de causa ad fidem Catholicam redeuntibus : cum praesertim nec esse soleat illorum haeretice pertinacie, de his quæ assentuntur dubitare, et a Deo quoquo modo auxilium querere. Sed et cum tempore Synodi id factum referat, ex ipsis Actis tunc exacte conscriptis mendacii arguitur auctor : haud enim res tanta silentio sepulta prorsus relicta esset : cum alioqui ipsa Acta declarent, haereticos Eutychianos, qui semel adversari cooperunt, in eodem errore obstinatissime permansisse.

122. Sic itaque nec recipiendum penitus quod assentitur a Nicephoro, id factum a Patribus in ipso Chalcedonensi Concilio : longe longius enim abest, ut Patres in saeculis oecumenicis Conciliis ex miraculis quiescierint dogmatum veritatem, quam ex divinis in primis Scripturis, et antiquis Ecclesiæ traditionibus ac demum ex sanctorum Patrum assertionibus, querere, proponere, affirmare, atque stabilire consueverunt; ut plane insulsum et omnino commentitum esse appareat, quasiisse tunc Patres per ejusmodi miraculum veritatem. Sed si id (ut vult) consulta Synodo factum est : cur res

tanta scriptis mandari prætermissa est, atque inseri actis publicis ? Evanescit igitur omni ex parte commentum, ut ex Patrum consensu, imo iisdem fuerit auctoribus factum ejusmodi experimentum.

123. Quod reliquum est, assertio Zonaræ examinanda venit, qua ponitur id post Synodum factum, dum in urbe Constantinopolitana tumultuantur Eutychiani : cum ad sedandas ejusmodi turbas, quibus populus potuisse perfacile cominoveri, Anatolius magna fiducia illud consilii inierit, ut edito miraculo et populus in officio contineretur, et haereticorum cohiberetur audacia. Habet Zonaras Gleam¹ adstipulatorem, qui id factum post Synodum Chalcedonensem, tumultuantibus rursus episcopis quibusdam et monachis, ab Anatolio tradit quadam ferme necessitate compulso hoc ipsum inire consilium. Quibus quidem auctoribus haud penitus refragamur, cum alia plura non desint exempla suis locis inferius recensenda, quibus probatum redditur, saepe a sanctis viris altercationes insuperabiles cum haereticis obstinatissimis semel susceptas ejusmodi miraculorum virtute esse extinctas, et titubantem populum confirmatum, idque privato divini Spiritus factum instinctu : cum tamen ad veritatem confirmandam, firmorem esse Propheticum sermonem, ipsam nimirum divinam Scripturam, S. Petri Apostoli² testificatione habeatur expressum. Sed jam ad octavam Synodi Sessionem transeamus.

124. Octava Sessio ; de controversia inter episcopos Antiochenum et Hierosolymitanum, deque causa Thodoreti et Ibor. — Ad septimum kal. Novemb. itidem ad Synodum convenere Patres ad diversarum Ecclesiarum controversias dirimendas. Tres enim sub hac una Sessione reperiuntur habitæ Actiones : quarum prima composita est controversia inter episcopos Antiochenum et Hierosolymitanum : iudicataque causa, date sunt sedi Antiochæ duæ Phœnicie atque Arabia, Hierosolymitano vero episcopo adjudicatae sunt tres Palæstinæ. Ex quibus jam perspicuo appetit, jus metropolis Palæstinæ, quod erat Cæsariensis Ecclesiæ, in Hierosolymitanam Ecclesiæ esse translatum. Secunda vero Actione de Theodoreto Cyri episcopo actum est. Ille enim a Dioscoro in conventiculo Ephesino depositus, et tanquam si Nestorianus esset, exulare coactus, diu multumque conquestus tum apud Romanum Pontificem, tum etiam Orientis episcopos, et magistratus Orientalis imperii, se vere esse Catholicum, crebrioribus (ut vidimus) litteris significavit : cum tamen adhuc apud nonnullos, qui noscent eum aliquando secutum esse Nestorium, fidem minime inveniret, eo quod ipsum infensissimum hostem, nec defensorem tantum Nestorii, sed fortissimum impugnatorem scriptorum S. Cyrilli Alexandrini episcopi, Concilium oecumenicum Ephesinum esset expertum.

125. Quamobrem cum in hac Sessione de eo

¹ Niceph. l. xv. c. 5.

¹ Gle. Annal. par. iii. — ² 2. Pet. 1.

agi cœptum, una ferme omnium Orientalium episcoporum voce concilatum est, ipsum Theodoreum ante omnia debere dicere anathema Nestorio; cum tamen ipse libere profiteretur se esse Catholicon ejusdemque Nestorii adversarium. Sed et urgentibus illis, quod antea sœpe fecerat, ingenuo iterum præstítit: quo facto omnium episcoporum conciliavit sibi gratiam, omniumque sententia in pristinam sedem est restitutus, probantibus omnibus Leonis papæ sententiam, a quo fnerat in communionem susceptus. At licet tum sanctus Leo Romanus Pontifex, tum ipsa Synodus universalis eumdem Theodoreum Nestorium anathematizantem suscepissent; tamen post ejus obitum, per multos annos, cum Eutychiani ausi essent infringere de Theodoreo judicium Synodi, Vigilius papa, quod par erat, suis scriptis (ut suo loco dicetur inferius) Synodi sententiam confirmavit. Ista quidem Theodoreus præsagiens, bene sibi consultuit, dum pluribus Epistolis suis ad diversos conscriptis lide Catholicam adversus Nestorianam heresim crebro professus est, ne apud quempiam de se dubitandi reliqua remaneret occasio.

126. Eadem die, nempe septimo kalendas Septembri, octavæ (ut diximus) Sessionis celebrata est Actio tertia, in qua de Iba episcopo Edesseno actum. Hic licet fuisse jam ante duobus judiciis absolutus, in Ephesino tamen conventiculo a Dioscoro condemnatus est. Quomodo autem in hac Actione, præteritis de eo judiciis exakte percognitis, a Patribus fuerit absolutus, sed et quoniam pacto postea invidiā passus sit, pluribus diximus, ubi egimus de Concilio Berythensi. De Nonno autem episcopo in locum Ibæ subrogato, a Synodo autem ab indebito usurpato loco deposito, actum est, ut Maximus Antiochenus episcopus de eo curam gereret. Porro constat Nonnum post obitum Ibæ redditum Ecclesie Edessenæ successorem episcopum: etenim in litteris Syriæ episcoporum datis tempore Leonis imp. Nonnus Edessæ episcopus reperitur esse subscriptus. Sic igitur hæc una Sessione octava, una die habita, tres fuerunt Actiones absolutæ: cui veritati consentit etiam Liberatus diaconus, licet eas ponat sub septimo Secretario, cum tamen locanda fuisse sub octavo: unum enim ipsum præteriit Secretarium, ex græcis exemplaribus superius restitutum.

127. Quod autem ad Nonnum episcopum, de quo mentio facta est, perfinet; tradit Nicephorus¹, hunc illum fuisse Nonnum, qui Pelagiam meretrem ad Christi fidem convertit: ait enim: « Ecclesiæ vero Edessenæ divinus ille præfuit Nonnus, qui primariam in urbe Antiochena luxu perditam Menadæm verborum persuasione adductam, et præter opinionem omnem Deo consecratam, nympham et sponsam purissimam illi representavit, pro Margarita Pelagiam eam cognominans, in qua certe meritoque aliquis divini judicij pelagus admiretur ».

Hæc ipse. Extat rei gestæ præclara historia scriptis mandata a Jacobo diacono Heliopolis: ubi cum dicitur idem Nonnus fuisse episcopus ejusdem Heliopolis Phœnicie civitatis subjectæ episcopo Antiocheno, in dubitationem adduci possunt quæ a Nicephoro scripta sunt: num videlicet idem iste sit ille Nonnus cum eo qui a Dioscoro pro Iba substitutus fuit episcopus Edessæ, et postea inde, restituto Iba, rejectus, et traditus Maximo Antiocheno, a quo potuerit creari episcopus Heliopolis. Etenim qui Pelagiam Nonnus convertit, primus ante hæc tempora fuisse videtur episcopus Heliopolis: nam ista in Actis illis de eo leguntur a pravo daemone proclamata. « Non tibi sufficiunt trigesinta millia Saracenorū, quos mihi abripuisti, et baptizasti? Non tibi sufficiebat me ejecisse de tuis Heliopolitanis: quoniam cum et ipsa civitas esset mea, et omnes qui in ea habitabant me adorarent, tu mihi abripuisti, et obtulisti Deo tuo? » Hæc ibi. Cæterum ante Nonni hæc tempora constat fuisse ejusdem civitatis episcopum Josephum nomine, qui huic interfuit Concilio Chalcedonensi: sed et ante hunc alias Concilio Ephesino œcuménico sub Cyrillo Marinus episcopis Heliopolis subscriptus habetur. Liqueat insuper ex Epistolis sancti Joannis Chrysostomi¹, iam olim Phœnices habuisse Ecclesias, et monachos illuc profectos ad conversionem Gentilium ibi degentes, persecutionem tamen ab illis esse passos, ut dictum est pluribus superiori tomo: ut plane apparet, ante Nonnum hunc, alium ejusdem nominis Evangelium ibidein prædicasse circa ejusdem Joannis Chrysostomi tempora. Sed jam ad Acta redeamus.

128. *Cæteræ Sessiones usque ad duodecimam habite de variis causis et juribus episcoporum.* — Que sequitur Sessio, nona est, habita ipsa quidem sexto kalendas Novembri, in qua absoluta est causa Ibæ episcopi, de qua nos superius. Sed et « Eadem Sessione (inquit Liberatus² diaconus) id etiam invenitur esse decretum, ut quod sub Dioscoro in Epheso congregatum est Concilium, nomen Concilii minime obtineret, sed et ut peteretur ab imperatore, ut de hoc ipse lege sanciret ». Hæc Liberatus.

129. Sub hac ipsa die sexto kalendas Novembri alia habita legitur Actio de Domino episcopo Antiocheno; quam sub dicta die, non tamen suo loco exhibet vetus latina editio, nempe sub septima Actione. Quæ enim sub una eademque die tractata sunt sub una eademque sessione repou debere, ratio persuadet. Quod vero ad posteriorem hanc ejusdem diei Actionem spectat: cum a Dioscoro et ejus sectatoribus ipse Dominus Antiochenus episcopus sede privatus fuisse in Conciliabulo Ephesino, in locum ipsius Maximi subrogato: et causa cognita, cum juste damnatum S. Leo Romanus episcopus intellexisset, ac Maximi substitutionem in locum

¹ Niceph. l. xiv. c. 30.

¹ Chrys. Ep. XXI. LI. LIII. LV. LXIX. CII. CXX. — ² Liberat. diaconus in Brev. c. 13.

Domini faclam Apostolica auctoritate firmasset; visum est eidem Maximo, pio miserationis intuitu, a saeculari Hac oecumenica Synodo petere, ut sibi licet ex sua Ecclesie redditibus Domino exanimatorato alimenla praestare; cui sancta Synodus annuit. Hac habet Actio, quae desideratur in greco codice: certum vero est eadem caruisse graeca exemplaria temporibus Iustiniani imperatoris; quod et aperte declarat ejusdem imperatoris constitutio data ad Joannem Romanum Pontificem, cuius est exordium¹: « Scientes quod nihil aliud sic potest misericordiam Dei placare, etc. » In qua et ista leguntur: « Chalcedonensis S. Synodus Dominum Aniochiae factum episcopum post mortem damnavit, qui ausus est scribere, oportere solum faceri duodecimi capitula Cyrilli. »

130. Sed quomodo dixisse potuit, damnatum a sancta Synodo Chalcedonensi Dominum post mortem, si eidem hac Actione hoc anno sub eisdem consulibus dicta die sexlo kalend. Novembribus celebrata, decernuntur, petente Maximo episcopo Antiocheno, alimenta? Ex quibus quidem satis intelligitur, Justinianum Augustum hujus Actionis nescium, alicius alterius, quam nusquam legimus, cognitionem habuisse. Porro haec ipsa Actio in latino veteri scripto codice Valicano, qui Proculi et Albini fuisse dicitur, sub nona Actione reponitur, et sub eadem die, nempe sub sexto kalendas ejusdem mensis Novembribus: sed dicenda potius Sessio nona, quam Actio nona: Actionum enim numerus exceedit numerum Sessionum, quod (ut dictum est) sub una Sessione plures interdum reperiantur habite Actiones.

131. Quae sequitur ordine decima Sessio, habila reperitur quarto kalend. Novembribus: quas enim diversis diebus celebratas reperimus Actiones, easdem ad confusionem vitandam sub suis singulis reponimus Sessionibus, secuti Liberatum diaconum, addentes tamen quae ipsum præterierunt, ex gracie codicibus. Tractata autem in hac est controversia inter Bassianum e sede depositum Ephesina, et Stephanum in ejus locum subrogatum: sed cum multis se criminacionibus iidem episcopi lacerarent, in sequentem undecimam Sessionem res dilata est; in qua ea sententia prolata fuit, ut neuler esset Ecclesiae Ephesinae episcopus, sed alius ordinaretur: ita tamen, ut uterque remaneret in episcopali dignitate, singulisque præstandi essent solidi ducenti ab eadem Ecclesia Ephesina. Ad accusationem vero atque depositionem Stephani facta est acclamatio sancto Flaviano jam martyri, utpote quod præsto esset, et judicaret causam suam, et oraret pro Synodo in ultionem ejusdem Stephani potentissimi Dioscori administrari.

132. Cum vero ad tertium kalendas Novembribus Patres demum convenissent, Sessio undecima celebrata est, in qua post absolutam præcedentis Actionis controversiam, agitata est etiam causa Eunomii

Nicomediensis episcopi cum Anastasio Nicæno. Licut enim rescripto imperatorum Valentiniani alique Valentis Nicæna Ecclesia consecuta esset dignitatem metropolis; tamen episcopo Nicomedie debere subjacere decrevit S. Synodus. Anastasius autem qui ibi dicitur Nicænus episcopus, longe diversus est ab ejusdem civitatis episcopo Anastasio, qui scripsit librum diversarum quæstiounum: nam post Iconomachos imperatores cum vivisse, ex suis ipsis scriptis intelligi potest.

133. Sequenti vero die, nempe pridie kalendas Novembribus, duodecima Sessio celebratur, in qua Sabinus, sive Sabinianus restitutus est in Ecclesiam Parenorum, qua fuerat a Dioscoro spoliatus: Anastasius vero in locum ejus antea subrogatus, quiescere jussus est, apud Maximum Antiochenum infra octo mensium spatium sua jura prosecuturus.

134. *Fraude Anatolii insertus canon de privilegiis Ecclesiæ Constantinopolitanae, refragantibus legatis Romani Pontificis.* — Hac absoluta causa, soluta sunt Comitia, abidereque judices, atque legati Apostolice Sedis egressi sunt pariter: remansere autem catilla arte Orientales episcopi, canones sancientes, omnes numero viginti seplem vel (ut græcum habet exemplar) triginta clanculo scriptos. Verum a S. Leone Romano Pontifice haud recepti videntur: nam nihil preter fidei definitionem esse firmatum, ipse postea testatus est in Epistola data post sequentem annum ad episcopos Synodi Chalcedonensis¹ quam suo loco ponemus.

135. Plane apparuit, secundum illud Evangelii²: « Qui male agit, odit lucem »: dum Anatolio Constantinopolitanu episcopo rem omnem dolo malo agenti, subripereque etiam conanti jura Alexandrinae et Antiochenæ Ecclesiarum, sibique furtim vindicare curanti; assentientes Orientales episcopi, rem plane tam digno consessu indignissimam perpetrarunt. Tantam infamiae notam inuissit sacro-sancto Conventui unus Anatolius ex schola Dioscori prodiens, sed eum deserens, ut Constantinopolis esse posset episcopus. Hic igitur totius fraudis inventor, et dotosæ machine architectus, cum jam experitus esset Apostolice Sedis legatos petitioni sua ipsius adversantes, eam occasionem aucepatus est, ut illis absentibus, clandestine atque dolose tractaret, eliceretque a reliquis quod euperet, nemine contradicente. Decretum enim ab eo conscriptum, et in Synodo recitatum est, quo Ecclesia Constantinopolitana primum post Romanam locum obtineret. Canon autem ibi propositus, et sequenti Actione jussus prodi atque coram Patribus recitari, ita se habet:

136. « Definitiones sanctorum Patrum sequentes ubique et regulam, et quæ nunc relecta sunt centum quinquaginta episcoporum, qui congregati sunt sub pœ memorie imperatore majore Theodosio in regia civitate Constantinopoli nova Roma, cognoscentes et nos eadem definitivimus de privilegiis

¹ Extat tom. I. Conc. vet. edit. in nov. tom. II.

² Leo, Ep. LXI. — ² Joan. III.

ejusdem sanctissimae Constantinopolitanae Ecclesiae novae Romae. Elenim Sedis senioris Romae propter imperium civitatis ultius Patres consequenter privilegia reddiderunt. Et eadem intentione permotis centum quinquaginta amantissimi Deo episcopi aequae sanctissimae sedi novae Romae privilegia tribuerunt; rationabiliter judicantes, imperio et senatu urbem ornatam aequae Romae senioris privilegiis frui, et in Ecclesiasticis, sicut illa, majestatem habere negotiis, et secundam post illam existere; et in his quae in Pontis sunt et in Asia, et in Thracia diocesisbus metropolitanos solos, rursus autem et qui inter Barbaros sunt episcopos prefatarum diocesum ordinari a predicta sanctissimae Constantinopolitanae sedis sanctissima Ecclesia: quippe, ut unusquisque metropolita prefatarum diocesum cum episcopis sue provinciae ordinet suae regionis episcopos, sicut divinis canonibus est praecipuum: ordinari autem metropolitas (sic: dictum est) prefatarum diocesum a Constantinopolitano archiepiscopo, deeretis consonis secundum morem factis, et ad eum relatis». Hactenus de privilegiis Constantinopolitanae Ecclesiae canon clandestinus et subscriptus. Quod cum legati Sedis Apostolicae acceperint, rursum convenire Patres die sequenti voluerunt, ut adversus subdolum factum publice reclamarent: idque haud segniter praestiterunt.

437. Sequenti igitur die, nempe kalendis Novembris, rursus collecta est Synodus, atque decima tertia sessio eademque novissima habita est, praesentibus ipsis quoque judicibus cognitoribus, et aliis ex more episcopis. De qua sessione antequam agamus, perspicue satis intelligi potest (nescio qua incuria) tum graeca, tum etiam latina exemplaria reperiiri mendosa, dum hanc novissimam decimam sextam Actionem celebratam habent quinto kalendas Novembris, cum tamen in ejusdem contextu habita reperiatur sequenti die post decimam quintam Actionem, quam pridie kalendas Novembris absque ulla ambiguitate celebratam esse, eadem exemplaria aequae consentiunt. Apostolice enim Sedis legati, die sequenti post decimam quintam Actionem ob res perperam gestas per Anatolium se convenisse, in hac eadem decima sexta Actione professi sunt. Id ipsum quidem affirmat Liberatus diaconus verbis illis¹: « Alia die », nempe sequenti « (quae est ultima et duodecima dies Concilii) cognoscentes legati papae Leonis, petiverunt, ut rursus cum judicibus ad Concilium convenienter. Quibus requirerentibus a Concilio, quid pridie fuerit ordinatum: lectis Gestis, cognoverunt etc. » Rursum igitur, dicta die, sacro instaurato consessu, legati Sedis Apostolicae coram judicibus his verbis conquesi sunt: « Hesterno die, postquam potestas vestra surrexit, et humilitas nostra vestigia vestra secuta est, quedam Gesta facta dicuntur, quae nos et preter canones Ecclesiasticos existimamus effecta. Possemus ergo, ut vestra magnificientia relegi haec pra-

cipiat; ut omnis fraternalis inspiciat, utrum justa, an iusta sint ea quae gesta sunt ». Haec legati.

438. Tumsum itaque est decretum pridie ejus diei sancitum legi; post cuius tectionem illi adcaens subscriptio episcoporum recitata est, primoque loco positus Anatolius. Lecta autem subscriptione, quid Apostolice Sedis legati jure questi objecerint, et praeceteris Lucentius, audi ex Actis ipsis, quae sic se habent: « Lucentius reverendissimus episcopus Sedis Apostolice vicarius dixit », compellans ita judices: « Primo gloria vestra perpendat, qua circumventione cum sanctis episcopis gestum sit, ut non conscriptis canonibus, quorum mentionem fecerunt, subscribere sint coacti »: Et paulo post: « Accedit ad cunctum, quod trecentorum decem et octo constitutionibus postpositis, centum quinquaginta qui in Synodis canonibus non habentur, mentionem tantum fecisse noscantur, qui dicunt ante octoginta (octingenta) prope annos constituta fuisse. Si ergo his temporibus hoc beneficio usi sunt, quid nunc requirunt? si minquam usi sunt, quare requirunt? » Ubi haec Lucentius locutus est, petiti sunt legati edere quod haberent mandatum a S. Leone Romano Pontifice: protulit illud Bonifacius, quod sic se habet:

439. « Sanctorum quoque Patrum constitutionem prolatam nulla patiamini temeritate violari, servantes omniummodis personae nostre in vobis, quos vice nostra transmisimus, dignitatem. Ac si qui forte civitatum suarum splendore confisi aliquid sibi tentaverint usurpare, hoc qua dignum est constantia retundatis ». Ita se habuit Leonis papae mandatum isthac omnia longius ante subodorantis.

440. Post haec interlocuti judices jusserunt ab ultraque parte edi canones, quibus sua ipsarum iura stabilirentur. Recitavit Paschasinus legatus canorum Nicenum quintum de diocesum distinctione, cuius illud habetur exordium: « Quod Ecclesia Romana semper habuit primatum ». Id ipsum gracie pariter legitur, ut canonis sit illud initium, non autem titulus inscriptus: de qua lectione consule dicta superius, dum de Niceno Concilio actum est, deque sexto illo canone verba fecimus. Lecto autem Niceno canone, oblatus est alias codex Nicenorum canonum ab Aefio diacono sedis Constantinopolitanae: subdoleque dempto dicto exordio, decurtoque fine ipsius, idem lectus est canon sextus: moxque ingesta est lectio asserti canonis Concilii Constantinopolitanus sub Neclario de privilegiis Ecclesiae Constantinopolitanae, in quo de his que ad questionem propositam pertinerent, inter alia haec habentur: « Episcopatum tamen Constantinopolitanum habere primatus honorem post Romanum episcopum, propterea quod sit nova Roma ». Ha ibi.

441. At certe si non aliunde canon suffulcitur, quam ex redditu ratione nulla ex parte subsidente; ipsum necesse est penitus evanescere. Ubinam gentium, quæso, prærogativa sedium ex pulchritudine, vel amplitudine, vel dignitate civitatum a majori-

¹ Liberat. diac. Brev. c. 13.

bus reperitur esse sancta, et non potius ex Apostolorum successione, unde et ipse sunt Apostolicæ nominatae, et præ ceteris a Patribus exaltatae reperiuntur? Sed quod fortiter haec rejicit disputans Gelasius papa adversus Acacium, de his suo loco pluribus agemus. Quid tandem? Faventibus judicibus cognitoribus Constantinopolitanae Ecclesiæ privilegiis, ipsis nimirum existentibus Constantinopolitanis civilibus, itum est in sententiam Anatolii: cum et adversariam his protestationem Lucentius Apostolicæ Sedis legatus his verbis apposuit :

142. « Sedes Apostolica, quæ nobis praecipit præsentibus, humiliari non debet. Et ideo quæcumque in præjudicium canonum vel regularum hesterna die gesta sunt, nobis absentibus, sublimitatem vestram petimus ut circumduci (circumcidisti) jubeatis: sin alias, contradictona nostra his gestis inhaereat; ut noverimus quid Apostolico viro universalis Ecclesiæ papæ referre debeamus: ut ipse aut de suæ Sedis injuryia, aut de canonum eversione possit ferre sententiam ». Haec Apostolicæ Sedis legatus Lucentius in plena Synodo contestatus.

143. Considera, lector, stropham, admirare vanfritiem, et exearare proditionem. Non enim tantum absentibus, qui post judices recesserant absoluta Actione, legatis, ea de privilegiis Ecclesiæ Constantinopolitanae statuere cum Anatolio ausi sunt Orientales episcopi: sed quod ejusmodi decretum vertetur in præjudicium Ecclesiæ Alexandrinæ, distinxerunt post Synodum electionem Alexandrini episcopi: ne, si præsens esset, obsistere valuisse. Imo et majorem attende calliditatem. Ne Aegyptii episcopi itidem præsentes reclamarent et exclamarent, nolnerunt eos præsentes esse, eo praetextu, quod absque Alexandrino episcopo iis minime licet Synodicis decretis subscribere: unde et inter tres illos addititious canones, postremus is fuit, quo excusando esse Aegypti episcopos, neque ob id ut schismaticos habendos declarant, si minime, ut alii, subscriberent rebus in Synodo Chalcedonensi decretis: sed (ut Alexandrinæ Ecclesiæ leges postularent) exspectandam illorum fore subscriptionem postquam ipsorum esset creatus episcopus Alexandrinus. Habet tres canones illos tanquam appendicem Theodorus Balsamon ex Nomocanone Photii.

144. Vidisti quot quantisque oportuit velamentis obtagi turpe factum, et adminiculis suffulciri corruens omni ex parte mendacium? Porro non usos esse ad secessum ultius canonis auctoritate de primatu Constantinopolitanae Ecclesiæ prædecessores episcopos Constantinopolitanos (quod non extaret ille quidem, vel commentitium esse scirent) ex rebus ante haec tempora gestis potest perfacile intellegi: nam si episcopus Constantinopolitanus primus post Romanum ut esset, decretum suisset; quomodo, queso (quod et suo loco notavimus), ad condemnationem sancti Joannis Clrysostomi accersiretur Alexandria Theophilus Alexandrinus? Unde apposite quidem Paschasinus episcopus Apostolicæ

Sedis legatus illa subintulit¹: « Si usi sunt, quid requirunt? si non usi, quare requirunt? » At quo animo ista tulerit Leo Pontifex, suo loco dicemus: constat enim haec ipsa ab eo irrita prorsus reddita esse, dala de his Epistola ad omnes episcopos qui fuerunt Chalcedone congregati.

145. Cæterum hand quis putet, ob hujusmodi legatorum contradictiones adversus tum ipsum in primis Anatolium Constantinopolitanum episcopum, tum adversus universam quæ decretis illis subscripti per Synodum, immunitum esse aliquid reverentie et observantiae erga ipsum Leonem Romanum Pontificem, cuius ea de re mandatum audierant: nam in postrema allocutione ejusdem sanctæ Synodi apud Marcianum imperatorem haec in primis de ipso Leone habent: « Unde nobis impenetrabilis in omni errore propugnatorem Deus providit, et Romanae Ecclesiæ papam ad victoriam præparavit, et doctrinis eum per omnia veritatis adstringens: ut quemadmodum Petrus et hic affectu ferventiore decertans, omnem ad Deum sensum et intelligentiam perducat ». Et inferius pro eodem sancto Leone papa, quem Eutychiani jam blasphemis proscindere inchoarant, nimirum calumniantes ab ipso innovatam fidem Catholicam, ista sancta Synodus subdit: « Confidere namque oportet vestram pietatem, quia nihil præter fidem, quæ olim a sanctis Patribus annuntiata est, venerabilis Romanus Pontifex innovavit. Atque ut nulla his, qui Apostolicum virum per invidiam lacerare nituntur, relinquatur occasio: consonantia Epistole ejus ad sanctorum Patrum testimonia, ad certiorem notitiam vestrae pietatis, ex multis pauca subdidimus ». Et sic incipiunt: « Testimonia sanctorum Patrum, qui duas naturas in Christo, etc. » prosequuntur enim adjicere auctoritates tum graecorum tum latinarum Patrum, quibus sancti Leonis pape Epistola in omnibus firmæ atque solidæ veritatis esse, luce clarissima demonstraretur. Hactenus quæ reperiuntur gesta esse in sacrosancti Concilii Chalcedonensis novissima Actione. Desiderari autem in eisdem Actis postremas acclamations, mihi facile persuadeo.

146. *Synodalis Epistola ad Leonem, ubi de præsumpta excellentia Ecclesiæ Constantinopolitanæ.* — Absolutis rebus propositis, eadem sancta Synodus novissimo loco Synodalem Epistolam scripsit ad S. Leonem Romanum Pontificem de cunctis rebus in Synodo pertractatis, petens ab eo cuncta rata haberi atque firmari: est Epistole exordium: « Repletum est gaudio os nostrum, et lingua nostra exultatione, etc. » De qua quidem illud monendum esse lector sciat, quod habet in fine: « Scripsi pridie kalendas Aprilis, feria tertia, Indictione decima tertia ». Verba enim haec non sunt ejus Epistole, sed librarii, qui eam exscripsit. Etenim sicut certum est, Synodum mense Novembri absolutam, non pervenisse ad anni sequentis mensem Aprilis; ita

¹ Conc. Chalc. Act. xvi.

multo certius est, nihil pertinere decimam tertiam Indictionem ad Chalcedonense Concilium, quod Indictione quarta esse celebratum, ipsa Acta perdo-cent. Nec vero ipse Marcianus Augustus imperium usque ad decimam tertiam Indictionem propagavit, qui defunctus est Indictione octava. Constat autem, ipsa oecumenica absulata Synodo, eam Synodalem esse conscriptam Epistolam, qua inter alia Patres expetunt ab eodem confirmari quae in ea statuta essent, ut Constantinopolitana Ecclesia primum post Romanam locum obtineat; quod non ipsam tantum sanctam Synodus, sed et imperatorem, et senatum vehementer cupere ingesserunt. At describamus hic tantum quae ad hæc spectant ipsius Synodalnis Epistolæ¹ verba :

147. « Confirmavimus autem et centum quinquaginta sanctorum Patronum, qui in Constantinopoli congregati sunt, regulam sub piæ memorie Theodosio : quae præcepit, post vestram sanctissimam et Apostolicam Sedem, honorem habere Constantinopolitanam, quæ secunda est ordinata : confidentes, quia luente apud vos Apostolico radio, et usque ad Constantinopolitanorum Ecclesiam consuete gubernando illum spargentes, hunc sèpius expanditis, eo quod absque invidia consueveritis vestrorum bonorum participatione ditare domesticos. Que igitur definivimus, ad interemptionem quidem totius confusionis, confirmationem vero Ecclesiastice ordinationis definivimus. Hæc sicut propria et amica et ad decorum convenientissima dignare complecti, sanctissime et beatissime pater. Qui enim locum vestræ sanctitatis obtinent sanctissimi episcopi Paschasinus et Lucentius, et qui cum eis est reverendissimus presbyter Bonifacius, iis ita constitutis vehementer resistere tentaverunt; proculdubio a vestrâ providentia inchoari hoc bonum volentes, ut sicut fidei, sic bonæ ordinationis vobis deputetur effectus.

148. « Nos enim curantes, tam piissimos et Christianissimos imperatores, qui super hoc delectantur, quam clarissimum senatum, et totam (ut dicere convenit) imperii civitatem, opportunum credidimus esse, honoris ejus confirmationem ab universalis Concilio celebrari : et velut hæc a tua sanctitate fuerint inchoata (eo quod favore (favere) semper studeas) roboravimus, præsumentes, dum noverimus, quia quicquid rectitudinis a filiis sit, ad patres recurrit, facientes hoc proprium sibi. Rogamus igitur, et tuis decretis nostrum honora judicium ; et sicut nos cupidi in bonis adjecimus consonantiam, sic et summa tua filiis (quod deceat) adimpleat. Sic enim et pii principes complacebunt, qui tanquam legem tuæ sanctitatis judicium firmaverunt ; et Constantinopolitana sedes suscipiet præmium, quæ omne semper studium vobis ad causam pietatis explevit, et semetipsam vobis ad concordiam eodem zelo conjunxit. Ut autem cognoscatis, quia nihil alicui donando per gratiam

fecimus, aut per inimicitias adversando, sed quippe nutu gubernati divino; omnem vobis Gestorum vim insinuavimus ; ad comprobationem nostræ sinceritatis, et ad eorum quæ a nobis gesta sunt firmitatem et consonantiam ». Hactenus patres, qui una cum his litteris ad S. Leonem pontificem (ut profitentur) Synodalia Acta miserunt.

149. Ex his igitur, quæ in omnibus ferme integra extant, Chalcedonensis Synodi Actis, quid ante in reliquis oecumenicis Synodis fieri consuerit, unusquisque facile poterit intelligere, nempe a sancta Synodo ad Romanum Pontificem solita mitti quæ a Patribus decreta essent, ut auctoritate ipsius Romani Pontificis firmarentur. Sed et observa illud, quod universi congregati sexcenti Patres sacrosaneti Concilii Chalcedonensis cognoscentes in Romano Pontifice summum pontificii culmen effulgere, seipso, licet ordinatione collegas et fratres esse simul scirent, filios tamen appellant, universalis Ecclesiae Catholice cum esse caput intelligentes, cuius et sit gradus summos in Ecclesia distribuere : quod profitentur cum obnixe petunt ut concedat, Constantinopolitanum episcopum secundum in Ecclesia locum obtainere, primum vero post ipsum Romanum Pontificem : cuius et auctoritatem tanti aestiment, ut putent esse infirma, nec posse subsistere, que in duabus oecumenicis Conciliis esse decreta dicebant, nempe Constantinopolitano et Chalcedonensi, nisi accedat ipsius Romani Pontificis confirmatio.

150. Unde ex omnibus his et aliis superius enarratis perspicue appareat, nullum officium a sancta Synodo pretermisum, quo non prosecuta fuerit ipsum primarium Christiane religionis antistitem, et universalis Ecclesiae visibile caput eum in omnibus universalem Ecclæsiæ Pontificem professum scriptis et ipsum titulum oecumenici Ecclesiae episcopi eidem tribuens ; ne putas duntaxat Alexandrinos clericos eum titulum in suis ipsorum libellis indidisse. Nam audi sanctum Gregorium papam in Epistola ad Eulogium episcopum Alexandrinum, dum hæc habet¹: « Sicut enim veneranda vestrâ sanctitas novit, uni per sanctam Chalcedonensem Synodus Pontificis Sedis Apostolice (eui, Deo disponente, deservio) hoc universitatis nomen oblatum est : sed nullus unquam decessorum meorum hoc tam profano vocabulo uti consensit ». Hæc ibi : et in Epistola ad Joannem Constantinopolitanum episcopum² : istud ipsum habet, neconon in litteris datis ad Maurilium imperatorem³. Quamobrem milii facile persuadeo, eum nomen oecumenici desideretur in Epistola Synodali ad sanctum Leonem papam, ab ea esse librarii dolo subductum.

151. Quod vero sanctus Gregorius in nuper ci-tatis locis dicat nullum prædecessorum suorum usum esse nomine oecumenici, ut inscriberetur universalis Ecclesiae episcopus : ita quidem intelligen-

¹ Habetur in Conc. Chalc. in fin. Act. III.

² Greg. l. IV. Ep. xxxvi. et l. vii. Ep. xxx. — ³ Greg. l. IV. Ep. xxxviii.

dum est, ut nemo Romanorum Pontificum eo titulo ex solemnni ritu semper et in omnibus usus sit inscripcionibus, vel subscriptionibus: ceterum eo interdum ipsorum aliquem esse usum, superius est demonstratum. Et ne longius progediamur, ipse S. Leo in Epistola, quam post annum sequentem sub consulatu Herculani dedit ad Marcianum imperatorem adversus Anatolium querentem subjugare sibi nobiliores Ecclesias, nempe Alexandrinam et Antiochenam, cum ex dictis Synodis primum sibi vindicaret locum post Romanam Ecclesiam, in sue ipsius Epistolæ inscriptione ipse sanctus Leo usus est titulo universalis: habet id quidem non solum latinus codex Epistolarum S. Leonis, sed et graecum exemplar in appendice ad Concilium Chalcedonense. At de Chalcedonensis Synodi rebus gestis hactenus; quam tredecim diebus, totidem consummata vidimus Sessionibus sive Secretariis, Actiobus in eis habitis decem et septem absque illa spuria et clandestina ab Anatolio furtum adjecta.

152. Insignes sanctitate viri, maxime Auxentius, qui etiam miraculis Synodo Chalcedonensi conciliavit fidem. — Quod rursum ad eamdem sanctam Synodus spectat: præler episcoporum sententiam, quorum partium fuit de fide agere, præterque confirmationem Apostolicæ Sedis, accesserunt etiam ad eam corroborandam sanctissimorum virorum, qui his temporibus illustrabant Orientalem Ecclesiam, et miraculorum virtute nobilebant, elogia. Hi enim se eamdem in omnibus tenere fidem, quam sacrosancta Synodus Chalcedonensis probassel, testati sunt verbis: eamque vere Catholicam et ex Deo esse, miraculorum etiam cerebra editione firmarunt. Jungamus his in primis quæ de eadem Synodo in rebus admirandi illius Euthymii a Cyrillo conscriptis habentur¹ (erat iste abbas sanctorum in Palæstinæ monachorum, de quo nonnulla superius dicta sunt digna memoria). « Septuagesimo, inquit, et quinto anno aetatis magni Euthymii congregata fuit Synodus Chalcedonensis, in qua omnes totius ferme orbis terrarum undique convenerunt pontifices: eos enim ad conveniendum vocabant quæ Ephesi scilicet innovata fuerant, a Diocoro, inquam, Alexandrino: quem simul cum iis qui illius tuebantur dogmata a sacris ejiciunt catalogis, et accuratum tidei decretum exposuerunt. Ei autem Synodo insignes Euthymii discipuli intererant, Stephanus Janneus, et Joannes episcopus Saracenorum, cum Petrus quidem jam e vita decessisset; qui eum autem seculus est Auxolaus, Diocoro accessisset; et ideo magno (prob dolor!) Euthymio invitus vitam finisset ». Extat quidem Auxolai nomen recensitum inter eos qui adversus S. Flavianum una cum Diocoro subscriptisissent: ipsa enim Acla Ephesina haec produnt, quæ intexta habentur Actioni primæ Concilii Chalcedonensis. Sed pergit Cyrillus:

153. « Si ergo », Stephanus scilicet et Joannes, « cum Synodo interessent, quoniam tidei decretum

jam erat mandatum litteris; iter statim arripientes, quam potuerunt eterrime accedunt ad Euthymium. Quanam causa? Volentes scire an ipse quoque consentiret iis quæ scripta fuerant: non mediocriter enim eos terrebant, quod Auxolao acciderat, neque sciebant, an assentirentur, vel different, priusquam illius scirent sententiam. Postquam autem ille legisset, et quæ scripta erant, recte se habere invenisset, et concinere recte regulæ veritatis; pervasisit repente fama totam solitudinem, quod magnus quoque Euthymius sequatur Synodum Chalcedonensem ». Fuit quidem maximi momenti ad continendum in officio complures eremii Palæstinæ monachos, qui senioris essent mentis, ne seducerentur a Theodosio Eutychiano pseudomonacho, qui Palæstinam provinciam ea heresi magna ex parte fœdavit: id vero quomodo se habuerit, dicimus anno sequenti. Probauerunt insuper et magno gaudio receperunt decretum fidei Synodi Chalcedonensis magnus ille Simeon Styliota, admirandus Saba, et Theodosius insignis cenobiarcha longe diversus ac prorsus contrarius Theodosio Eutychiano monacho: sed et aequo magnus Auxentius abbas, gratia et ipse miraculorum illustris, his nuper nominatis haud impar, eamdem vere esse secundum Deum fidem miraculorum virtute etiam consignavit.

154. Cum enim videret Marcianus imperator decreta fidei cognita et firmata in Concilio Chalcedonensi labefactari calumniis monachorum Eutychianorum asserentium Nestorii heresim in ea Synodo esse restitulam ac roboretam, illumque fuisse Nestorianorum conventum; haecque longe lateque eos sparsisse in damnum haud leve simplicium intelligeret: cum, inquam, haec audiret, salubre illud init consilium, ut Auxentium sanctissimum anachoretam virtute miraculorum insignem, omnibus fama cognitum, ex solitudine advocaret, ut miraculorum virtute coram populo eum adstipulari faceret decretis fidei Concilii Chalcedonensis. Quæ autem inter eum et imperatorem transacta sint, audi perjucundam historiam omnifile litteris commendatam ab auctore qui eo tempore ejus res gestas in unum colligit, in quibus inter alia ista scripta leguntur¹:

155. « Cum omnes convenissent episcopi, adeo ut essent numero sexcentorum triginta: jusserunt etiam convenire beatum Auxentium imperator et episcopi. Cum autem Magnus et divinus pater noster Auxentius resistaret, et nollet descendere, dicens: non esse monachorum docere, sed potius doceri; hoc vero iis solis convenire qui sunt honorati pontificatu; misit Marcianus imperator quosdam ex monachis et clericis qui erant circumcircata simul cum milibus, res ejus cognoscentes; et jussit, ut nisi vellet sua sponte venire cum eis, invitum adducerent. Hi autem cum accessissent, eum maxime urgentes, nequaquam persuasere: adeo ut sint conversi ad eum incessendum maledicis, et affir-

¹ Extant apud Sur. die xx. Januar.

¹ Extant apud Sur. die xiv. Feb.

mentem cum non sapere. Conabantur itaque eum vi exlubbare, sanctus autem eis cedebat, sed nondum perfecta mente absque superna voluntate : nam cum duxissent artifices ad globum, in quo erat, solvendum, et totum diem permanisset, nihil potuerunt facere. Mane vero dicit eis : Dicile mihi, fratres et patres, in quanam re male credo, et deinde sic providentia Dei globus aperietur. Illi autem dixerunt : Quod cum pius imperator Marcianus pios qui ubique sunt episcopos congregaverit ad utilem considerationem dogmatum sanctissimae Ecclesiae, tu non vis venire. Scis enim eam quae nunc est conditionem ; cum alii quidem sentiant eum Nestorio, et schisma moliantur, propterea quod vocem Dei parentis auferant a casta et veneranda Virgine et matre Domini ; alii vero Eutychetis, vel potius Apollinaris tuerentur dogmata, et confidentur Dominum nostrum Jesum Christum non perfecte carnem suscepisse ex semine David, sed ex visione eum fuisse hominem prodigiose dicunt.

456. « Hæc cum audisset beatus Auxentius dixit : Ego confiteor Verbum perfecte carnem suscepisse ex Virgine, non experta opus mptiarum », et cætera adjecit quæ spectant ad Catholicam fidem. Subdit auctor : « Hæc cum dixisset, et eos instare vidisset, et manibus in cælum sublati jussisset intensam fieri precationem, non tradidit se ipsum. His autem insultantibus, et globum dissolvere rursus aggredientibus, et nihil omnino valentibus efficere ; beatus cum signasset globum, et ter dixisset : Benedictus Dominus, nifi voce imperavit artificibus, et sic ejus voluntate sublati tabulis quæ erant in clavis affixa ejus fenestræ, eum ejecerunt. Astiterunt vero jumenta et currus, ut nbi vellent, ascenderet. Cum vero recusaret locari super iumentum, strato curru sanctum in eo reclinaverunt : erat enim imbecillis et dejectus toto corpore ex nimia exercitatione et maxime ex laboribus, etc ». Recitat auctor miracula ab eo in ipso itinere edita, quæ cum plura sint, brevitas causa præterimus : lector, si vult, consulat eadem Auxentii Acta, inventi plane insignia sancti viri miracula. Post multa vero hæc de Auxentii rebus gestis cum imperatore.

457. « Post haec autem pius imperator, missus dromone ex Hebdomo, quod illi esset procensus, ad se accersit beatum Auxentium : et cum eum vidisset toto corpore afflictum ob exercitationem, magnam in eum ostendens misericordiam, dicit ei : Scio te esse Dei servum, domine Auxenti, et debes consentire sanctæ et oecumenicæ Synodo, ad hoc, ne tu fias auctor offenseonis iis qui eam volunt admittere. Sanctus autem respondens, dicit imperatori : Quis sum ego catiis mortuus, quod ut eum sanctis pastoriibus commumerer, jubet tua potentia ? qui non recuso pasci, et doctrina egeo. Imperator autem, postquam plurima eum eo esset locutus, dicit : Considera quid expediat, et ne nos afflictias molestia : nam nec nos quidem quippiam præter id quod oportet, sed ut decet, ad sanctissimæ Ecclesiae unionem et non destructionem

Concilium congregavimus. Hæc cum dixisset imperator, et preces ab eo petiisset, eum dimisit. Cum vero venisset beatus Auxentius in monasterium sancti Hypatii in Ruffinianis (erat locus ille sic dictus a Ruffino consule, qui Ecclesiam ibi Apostolorum cum monasterio aditicavit), et vidisset illi magnam affusisse multitudinem, cœpit omnibus præcipere, ut abstinerent a theatris, etc. » Subdit auctor de pueris ab obidente dæmons per eum liberata, atque post haec :

458. « Cum vero rursus mittens imperator cum accersisset, rogavit an assentiretur sanctæ Synodo, et cum sancta communicaret Ecclesia. Dixit ad eum beatus (quod nesciret quæ decreta essent in Synodo, et accepisset a Nestorianis eam esse collectam) : Quomodo possum communicare, si non confiteatur esse Dei parentem semper Virginem ? Dixit ei imperator : Si videris que sunt recte confirmata et stabilita a Synodo ad destructionem reliquarum haeresum, tunc quoque assentieris ? Respondit sanctus : Si nihil aggressa est sancta Synodus quod tendat ad everendum Concilium trecentorum decem et octo Patrum qui erant Nicæe, sed perfectam enunciavit carnis oecconomiam Salvatoris nostri Iesu Christi, et quæ convenit Virgini Dei parentis vocem non rursus abstulit, communico, et assentior, Deo agens gratias et pietati vestræ. Hæc cum audisset imperator, osculatus est venerandum et sanctum ejus caput, et sic deinde iussit eum maximo honore venire in magnam et sanctissimam Dei ecclesiam : quamobrem magna eum populi consequebatur multitudo. Significans autem imperator archiepiscopo Constantinopolitano, quæ ab eo dicta fuerant, jubet ei legi omnia quæ a sancta Synodo fuerunt definita.

459. « Qui cum diligenter et accurate Acta legisset, et persuasum habuisset, quod Dei voluntate, quæ adversus Nestorii impias mugas, et Eutychetis manifestum furorem decreta fuerunt, sancta firmavit Synodus : nempe demonstrasset veram eternamque Incarnationem Dei Filii, duasque naturas in una persona indivise et inconfuse et inseparabiliter esse conjunctas, vereque prædicari Deum verum et hominem in una persona, asserique vere dici debere Dei genitricem sanctissimam Virginem, et secundum divinas Scripturas, et traditiones majorum, et Patrum testificationes, atque secundum sancti Cyrilli scripta, ac juxta imperi editam S. Leonis Epistolam cuncta esse definita atque sanctissime stabilita : Hæc, inquam, (subdit auctor) cum legisset et admisisset beatus, in divina satisfactione et spirituali intelligentia assensus, abiit Ruffinianas, dicens : Non oportet autem non ex ignorantia maledictis insectari, ant calumniari hanc sanctam Synodum, sed potius quod manifestum est et verum agnoscentes admittere. Haque cum sancti quidem Patres hæc concorditer in Synodo declarassent et definiissent, et unusquisque ad suos reverteretur ; noluit beatus Auxentius redire ad priorem montem, sed in aliud asperiorem et altiorem, propiorem

aulem Ruffinianis, nomine Scopen, etc. » Pergit auctor reliquas praeclaras ab eo res gestas et innumeræ fere quotidie miracula edita recensere. Ut plane Dei consilio factum fuisse apparuerit, quod prope Chalcedonem in prominenti loco, tanquam super cathedram collocatus, sublimis professor fidei Chalcedonensis Auxentius degeret: ut clarissima atque altissima voce virtutis, nempe signorum omnium, plus satis manifestum redderetur, quænam esset fides vera, nempe ea, quam Deus in Auxentio jugi operatione miraculorum firmissime comprobaret.

160. *Dioscori relegatio*. — Absoluta igitur hoc anno (ut dictum est) sacra Synodo mense Novembbris, Patres ad suas singuli Ecclesias rediere. Dioseorus vero Gagram in Paphlagonia civitalem jussus proficisci, imo militali manu perductus, ibidem relegatus est (tradunt id Liberatus diaconus¹, Evagrius², et alii qui de his agunt), ubi infelix diem clausit extremum. Tanti autem a Deo præstili beneficii in damnatione perditissimæ hæresis, quæ sacrae Incarnationis mysterium abolere præsumpsérat, Orientalis Ecclesia memor, eamdem ipsam Synodum Chalcedonensem perpetua colere statuit celebritate, anniversaria eam memoria consecrans, cum annis singulis in ecclesia hæc publice occinenda in Menologio scripsérat die decima sexta mensis Julii: Celebritas sexcentorum triginta Palrum quarke Synodi œcumenicæ in urbe Chalcedone tempore Marciani imperatoris. Illa ipsi, et quidem jure ob acceptum per eam adeo immensus divinitus beneficium; de quo etiam hæc habet S. Leo in Epistola ad Theodoreum Cyri episcopum³: « Secunda est post adventum Domini hæc orbi festivitas: redditum sæculo est, prædone prostrato, Incarnationis divinæ mysterium ». Et paulo post: « Solis justitiae jubar, densis per Orientem Nestorii et Eutychetis nebulis impeditum, pure ab Occidente resplenduit, ubi culmen sanctum in Apostolis et doctoribus principaliter Dominus collocavit; quamvis nec illic unquam defuisse, credendum sit, ubi (quo) con-

fessores sibi egregios reservavit ». Ista sanctus Leo: atque de Synodo modo haclenus.

161. *Quid Marcianus in Idololatras*. — Post hæc autem eodem anno, duodecima die mensis Novembbris, idem Marcianus imperator cupiens omni ex parte esse Christianæ religioni bene consulum, cum jam per sacrosanctum Concilium omnes emergentes hæreses compressisset, voluit sacro edicto quicquid reliquum esset Gentilitæ superstitionis penitus dissipare, hujusmodi promulgando sanctionem¹:

162. « Nemo venerandi adorandique animo delubra, quæ jam olim clausa sunt, reseret. Absit a sæculo nostro infandis execrandisque simulacris honore in pristinum redi, redimiri seritis temptorum impios postes profanos aris accendi ignes, adoleri in iisdem thura, victimas cædi, pateris vina libari, et religionis loco existimare sacrilegium. Quisquis aulem contra serenitatis nostræ sactiones, et contra interdicta sanctissimarum veterum constitutionum sacrificia exercere tentaverit: apud publicum judicem reus tanti facinoris accusetur, et convictus proscriptionem omnium bonorum suorum et ultimum supplicium subeat. Conscii criminis ac ministri sacrificiorum eamdem pœnam, quæ in illum fuerit irrogata, sustineant; ut hæc legis nostræ severitate perlerriti, metu pœnæ desinant sacrificia interdicta celebrare. Quod si vir clarissimus rector provinciæ post accusationem legitimam, et post crimen in cognitione convictum, tantum scelus dissimulaverit vindicare; quinquaginta libras auri ipse judex, quinquaginta etiam officium ejus confestim fisco nostro inferre cogatur. Dat, pridie idus Novembbris, Marciano Aug. et Adelphio conss. » Itæc imperator in idololatras, quos hanc plures ante annos plurimum invaluisse diximus. At de rebus hoc anno gestis hic finis esto: reliqua autem ejusdem Marciani imperatoris edicta quæ eamdem Chalcedonensem Synodum sunt subsecuta, qui proxime sequitur annus, quo sunt sancila, faciet manifesta.

¹ Liber. in Brev. c. 44. — ² Evag. I. II. c. 5. — ³ Leo, Ep. LXIII.

¹ L. vii. C. de Pagan.

Anno periodi Graeco-Romanæ 5944. — Jesu Christi 451. — Leonis papæ 12. — Valentinianni III. 27. Marciani 2.

1. Tricennalia Valentinianni. — Coss. *Marcianus Augus. et Fl. Adelphius*, ut vocatur a Prospero in Chronico, qui in Occidente creatus est, ut liquet ex litteris sancti Leonis hoc anno datis, quæ omnes solius ejus nomine consignantur. *Marciani* consulatus juxta priorem consulatum Cæsareorum regulam. Imperii Cæsarei Valentinianni *tricennalia* in hunc annum incidunt.

2. S. Leo legatos Constantinopolim ad reconciliandos lapsos episcopos mittit. — A num. 1 ad 34. Sanctus Leo quod antea per litteras *Marciano* pollicitus erat, legatos *Lucentium* Asculanum episcopum, et *Basilium* presbyterum Constantinopolim misit: ut eorum, qui Ephesi lapsi erant confessio nem recipierent, et ad communionem Summi Pontificis admitterent. Alia illis negotia commisit, de ditque litteras ad Marcianum binas, ad Pulcheriam, ad Anatolium Constantinopolitanum episc. et Julianum episc. Coensem. Duae Leonis Epist. ad Marcianum, quæ alias erant ordine XLII et XLIII, nunc sunt LXII et LXIII; Epistola ad *Pulcheriam*, quæ alias XLV, nunc LXIV; Epistola ad *Anatolium*, quæ alias XLVI, nunc LXV; Epistola ad *Julianum* primum juris publici a Quesnello facta, estque ordine LXVI. Leo Epistola LXIII ad Marcianum petit differri Synodum, ut ii, quos metus belli retinet, ad Concilium veniant. « Sacerdotes, inquit, provinciarum omnium congregari presentis temporis necessitas nulla ratione permittit: quoniam ille provinciae, de quibus maxime sunt evocandi, inquieta bellorum ab Ecclesiis suis non patiuntur abseedere ». Ea Epistola data VII idus Junii, Adelphio V. C. cos. Quibus ex verbis intelligimus, *Attilam*, quando haec Leo scribebat, varias Galliarum urbes jam depra datum esse, et pugnam Catalannicam, de qua mox, post kalendas Augusti habitam. Leo Epistola sua ad Julianum Coensem, eum hortator, re et opera juvet legatos in negotio Ecclesie, ubi consilio et prudentia opus; incumbantque fortiter ad fluctus frangendos, quos Ephesina tempestas commovit. Ex his Epistolis coligit Quesnellus legatos ad Synodum universalem missos non esse, licet id sentiat Baronius num. 5 et seqq. Nam Marcianus ad Leonem, et Leo ad Marcianum invicem scripserant de Synodo, sed nondum convocata: imo de loco et tempore disceptatio erat. Fefellit Baronium error,

qui irrepsit in diem; quo data vulgo legitur Epistola XLIII, nunc LXXIII, ubi pro V kalend. Junii, restituendum, V kalend. Julii, ut Ms. codex Cardinalis Grimani. Nam cum Baronius existimaret, *Bonifacium* Roma Constantinopolim missum V kal. Junii, putavit et Lucentium, et Basilium, qui Synodo Chalcedonensi praefuerere, eodem die missos ad Synodum, quod Roma V idus Junii profecti fuerint. *Lucentius* itaque et *Basilius* mense Junio legati Constantinopolim missi pro reconciliandis lapsis episcopis, ut asserit Leo, non vero pro Concilio generali celebrando.

3. Alii legati pro celebratione Concilii generalis missi. — Verum licet sanctus Leo differri Synodum, et in Italia fieri optaret, *Marcianus* tamen necessitate rerum, et votis Orientalium sollicitatus Synodi indicende consilium cepit, et Edicto suo a Baronio num. 19 recitato jussit episcopos ad Nicawan civitatem proximis kalendis Septembribus advenire. Sanctus itaque Leo acceptis imperatoris litteris, exemplo de legatis mittendis eogitavit, scripsit ad eum Epistolam LXIX, quæ alias erat XLIX, signifieavitque, se legatos mittere ad vices suas implendas, *Paschasium* *Lilybæi* episcopum, *Bonifacium* presbyterum, et *Julianum* Coensem. Data Epist. VI kalend. Julii. Valesius in Notis ad libr. I Evagrii, cap. 10, Baronium inconstantiae arguit, quod ad annum CDLIX, num. 37 scripserit, *Julianum* eum, qui in secunda Synodo Ephesina legatus fuit Sedis Apostolice, episcopum fuisse *Puteolanum* et hoc anno num. 78 Coensem episcopum illum faciat. Verum Baronius non existimavit, *Julianum* Coensem Pseudo-Synodo Ephesinae præfuisse, sed *Julium* Puteolanum episcopum, qui in codice mendoso Mariani Scoti, quem nactus erat, dictus est *Julianus*. Quare ipsem Valesius hallucinatus est, qui putavit Julianum Coensem vices egisse Leonis, et in Concilio Chalcedonensi et in Pseudo-Synodo Ephesina. Præfatis legatis, litteris datis V kalend. Julii ad Synodum Chalcedonensem Nicaeæ primum congregatam, adjunxit Leo duos alios legatos Lueentum episcopum, et Basilium presbyterum. Verum vulgata inscriptio falsa est; eum quinto kal. Julii Synodus nondum Chalcedonem translata esset; et Evagrius lib. 2, cap. 2, testetur, sanctum Leonem, cum ad episcopos litteras

daret, eas sic inscripsisse : *Episcopis Nicœr convocatis salutem.* Interim cum *Attila* in Galliis vetus fuisse, et Orientem versus iter cepisset, *Marcianus*, ne Constantinopolim desereret, Chalcedenem pro Nicaea episcopis insinuavit, Edicto dato *X kalend. Octobr.* et a Baronio num. 31 et seqq. recitato.

4. *Servatius* cladem *Attiliamam precibus suis avertere conatur.* — A num. 34 ad 41. Sanctus Leo Concilio interesse summopere optabat, sed *Attila* Hunnorum rege Gallias terrente, sicut *Marcianus* Constantinopolim descrere non potuit, quando ille Ilyrico imminiebat, sic neque sanctus Leo Roma discedere bello Italiae impendente. *Gregorius Turonensis* lib. 2, cap. 5 et duobus seqq. agit de iis, quæ ab *Attila* in Galliis acta sunt, atque, cum rumor esset Hunnos in Gallias velle prorumpere, *Servatium* apud Tungros eximiæ sanctitatis episcopum, sentientem precibus suis concessum non fuisse, ut gens hæc incredula in Gallias non veniret, cepisse consilium acedendi Romam ad beati Apostoli tumulum, a quo cum accepisset, apud Deum prorsus sancitum esse, *Hunno* in Gallias venire, sed eum a corpore migraturum, nec oculos ejus visuros mala, quæ facturi essent *Hunni*, eum ad urbem Tungrorum rediisse indeque ad Trajectensem urbem accessisse, ubi *modica pulsatus febre recessit a corpore*, inquit Turonensis, cuius narrationem in pauca contraximus. Anno cœvii, num. 21 et seq. diximus, Servatios duos sanctitate conspicenos Ecclesiam Tungrensi praefuisse, et posteriorem anno cœxcviii jam sedisse, juxta Siegerbertum in Chronico, qui cum in cenobio sancti Vincentii martyris, in urbe Metensi sito, diu manserit, et de iis quæ spectant ad Ecclesiam Tungensem optimè edoctus fuerit, ei tuto fides hæc in re adhiberi potest. Scriptores tamen omnes ante Hadrianum Valesium *utrumque Servatium* confudere. Is eum in Praefatione ad tomum in Rerum Francicarum vulgarem illum errorem delexisset, Henschenius, qui jam antea in Diatriba *de episcopis Tungrenibus*, Hariger abbati Lobensi in Gestis pontificum Tungrenium unicum *Servatium* statuenti adheserat, lecta illa Praefatione non solum sententiam non mutavit; sed etiam ad diem xiiii mensis Maii, quo sanctus *Servatius* colitur, et in Exegesi historica *de episcopatu Tungreni ac Traiectensi*, tomo vii SS. mensis Maii præfixa, quæ ultimum ejus opus fuit, illam rursus tuitus est ac magis confirmavit. Quod mirum videri non debet; cum opiniones vulgares, quæ alte mentibus insederunt, non nisi ægre deponantur.

5. *Duo Servatii episcopi Tungrenses distinguendi.* — Verum *S. Scravatum*, qui anno trecentesimo quadragesimo sexto Concilio Coloniensi cum *Victore Vangionum* seu *Metensium* episcopo, alisque pluribus Galliarum antistitibus subscriptis, diversum esse a *Servatio* episcopo etiam Tungensi, qui imminentे elade Attiliana spiritum Deo reddidit, et sancto *Auctori* *Metensium* episcopo hoc anno adhuc viventi coævus ac amens fuit, certa apud me stat sententia, quæ quia communi adversatur, validis hic argumentis probanda. *Victorem* itaque Concilio Coloniensi cum *Servatio primo* interfuisse, præterquam quod id in Actis ejusdem Concilii distret legitur, demonstrat Synodica Coneil. Sardicensis anno cœxlvii congregati a D. Athanasio in Apologia II recitata, quæ et legitur tom. II Coneil., pag. 670 et seqq., in qua recensentur *Victor* et episcopi omnes, qui Coloniensi adfuere e Galliis. Praeter duos, sc. *Pancharium et Sanctinum*, ac præterea numerantur alii duodecimi ex Galliis, qui cum episcopis Hispaniarum, Africæ, Ægypti, Italiae, Cypri et Palæstinae Sardicensi subscriptis. Et tamen Henschenius, qui ad hanc Synodicam Concilii Sardicensis animum non adverterat, ex aetate sancti *Auctoris* *Metensis* episcopi, ad probandam suam sententiam argumentum desumit, atque Harigerum, narrare sanctum *Servatium* ex itinere Romam instituto deprecandi excidii causa ad sanctum *Auctorem* accessisse, atque post Harigerum omnes Servatiane Vitæ scriptores idem referre, subditque considerisse *Auctorem* cum *Servatio* Concilio Agrippinensi, sed unica littera mutata, per amanuensium inadvertentiam in Actis *Victorem* scribi; eumque errorem jam ante observatum fuisse a Meurissio in Hist. episc. *Metensium*, *Ægydio Gelenio* lib. 1 de magnitudine Colonie Agrippinensis, *Claudio Roberto* in Gallia Christiana, aliusque. At Harigerus, qui initio seculi xi adhuc in vivis erat, aliquæ omnes, qui nostra aetate idem seripsere, hæc in re minime audiendi contra fidem omnium editionum Conciliorum, et Operum S. Athanasii. Præsertim eum in rebus Tungrenibus narrandis sèpius cœcuerint, nullumque codicem aut editum, aut Ms pro se afferant (t).

6. *Servatius II coævus fuit Auctori episcopo Metensi.* — *Auctorem* vero, non *Servatii pròni*, sed *Servatii II* tempore Ecclesiam Metensem rexisse, docent Siegerbertus in Chronico ad annum cœlmi, et Paulus diaconus in libello, cui titulus est : *Libellus de numero sive ordine episcoporum, qui sibi ab ipso prædicationis exordio in Metensi civitate successerunt*. Siegerbertus, de quo Henschenius in laudata

(1) Opinonem de uno S. Servatio recentiores eruditæ non solum non abjecerunt, quod eventorum sibi Pagini speondet hic nam. 14, sed et ampliæ fuisse vici sunt, explosa duorum Servatorum, ut illi quidem aint, fabella. Ita tur admittunt illi quidem S. Servatium, qui anno 346 Concilio Coloniensi afluxerunt, sed nequæ alium S. Servatium Tungensem Ecclesiam administrasse, quo tempore Attila Metensem urbem afflixit. Nam S. Gregorius Turonensis, unde alio accepunt, textus, in quo Attila occasione lugus histone commemoratur, corruptus est, ut epis editor Rumartius in sua annotatione agnoscat, et probat. Nihil ergo aliud scriptis S. Gregorius quam quo tempore S. Servatii Hunnorum excursio quadam Galliam afflixerat, non quidem ea, que sub Attila accidit, sed alia uno secu o anterior. Nomen autem Attila in textum ejus per errorem irrepit. Nec sane Attilæ lumen exhibit auctor Vitæ sancti Servati cap. 3. Rationes alias expedit P. Joannes Baptista Sollerius in Actis SS. ad diem x Augusti, pag. 537, qui etiam pro opinione de unico S. Servatio afferit Longevilleum novissimum Historie Gallicæ scriptorem tom. II, pag. 64, MANSI.

Exegesi c. 5, num. 23 scribit, in rebus episcopatus Tungrensis suam, neque eam exiguum auctoritatem constare debere, *dum alia non extant antiquiorum monumenta*. Sigebertus, inquam, postquam de Galliarum clade per Attilam illata locutus est, ait : « Hoc excidium Galliis impendere Servatius Tungrensis longe ante in spiritu præviderat, et Ronae a beato Petro Apostolo hoc judicium Dei inevitabile fore didicerat, ideoque relicta Tungrensi urbe, quæ evertenda erat, ad Trajectum sedem episcopalem transposuit ». Immediate autem antea scripserat : « Auctor Metensis episcopus captivatur, sed Hunni eæcitate percussis, cum captivis sue urbis relaxatur ». Neque dici potest Sigeberturn hæc a Gregorio Turonensi lausisse ; cum hic de sancto Auctore mentionem non faciat.

7. *Servatius II Romam petit dum Auctor episcopatum Metensem regit.* — Paulus diaconus Siegherto longe antiquior, cum anno ccclxxiv Metas a Carolo Magno missus fuerit, ut Gesta episcoporum Metensium, petente Angilrammo Metensium episcopo scriberet, monumentis illius Ecclesie jam a Barbaris in cinerem redactis, paucula quæ reperit litteris mandavit. In eo Catalogo, seu libello quintus episcopus est *Victor*, deinde alias *Victor*, et decimus tertius *Auctor*; a Paulo vero diacono ei tantum discedere licet, qui certiora monumenta viderit. Hæc vero ejus de sancto Auctore, qui in variis Martyrologiis ad diem x mensis Augusti inscribitur, verba : « Eo igitur tempore cum reverendus hic presul vitam eunctis virtutibus decoratam duceret, Attila rex Humorum omnibus belluis crudelior, habens multas Barbaras nationes suo subjectas dominio, postquam Gundicarum Burgundionum regem sibi occurrentem protriverat (quod anno cdxxxvi contigisse suo loco diximus), ad universas deprimendas Gallias sue sevitiae relaxavit habenas. Hujus adventu beatus Servatius Tungrorum episcopus præcognito, Romam ad beatorum Apostolorum Petri et Pauli corpora perrexit, ut per eorum sublime meritum specialiter a Domino impetraret, quatenus iræ sue indignationem averteret, et Tungrensis urbis populum a tanto exitio liberaret. Tunc ei divinitus per eundem Petrum Apostolum revelatum est, quod ita esset cœlesti judicio definitum, ut universa Gallia Barbarorum foret infestationi tradenda, præter B. Stephanii levitæ et protomartyris situm apud Metas oratorium, in quo ipsius erat pretiosus crux absque corruptionis labe reconditus.

8. *Urbs Metensis ab Hunnis obsessa.* — « Hæc dum S. Servatio revelata fuissent, festinus ad Gallias repedavit : invenitque iam Humorum examina per universas Gallias debacchari. Qui cum ad obsidionem Metensium pro eo, quod eorum civitatem inexpugnabilem ob murorum fortitudinem cernerent, recessissent, contigit B. Servatium ipso tempore, dum a Roma reverteretur, Metis devenire. Qui dum universa, sicut revelatione didicerat, sancto consacerdoti suo Auctori retulisset, ad civi-

tatem propriam, hoc est, Tungris reversus est. Nec mora, post ejus egressionem murus civitatis Metensis corruuit, ingressumque hostibus superna dispositione patefecit. Mox vero B. Auctor traditam civitatem inimicorum gladiis advertens, universos parvulos, qui needum sacri fontis ablutionem perceperant, baptizari præcepit. Igitur audientes Hunni, qui duodecimo inde millario situm castrum, quod Scarponna dicitur, obsidebant, Metensis urbis menia corruisse, iterato ad eam festina celeritate regressi sunt, incendiisque et rapinis universa vastantes, plures e civibus cum eis, qui baptizati fuerant, parvulos interemerunt : reliquos vero, qui exitio superesse tolerant, simul cum S. Auctore episcopo captivos abducent. Impletum sane est super B. Stephani levitæ et protomartyris domicilio, quod a beatissimo Petro apud Romanam Christi fannulo Servatio fuerat ante predictum. Nam cum eamdem Basilicam procul furentes Barbari adspicerent, ad eam cursim quasi opima spolia captaturi properabant : cumque propius accederent, eorum oculis velut ingens saxum ac moles solida apparebat. Quam eum cæcati mentibus, manibus per gyrum palparent, aditumque ingrediendi quererent, nihil omnino eis aliud quam naturalis saxi durities videbatur. Denique saepius abscedentes rursumque revertentes, cum se nihil proficere cernerent, tandem fatigati discesserunt, suæque iniquitalis effectu frustrati sunt.

9. *Incendio traditur.* — « Quid etiam de hoc oratorio B. Gregorius Turonorum episcopus in suis libris narraverit, non silebo. Refert enim, priusquam hi hostes venirent, vidisse virum fidem in visu quasi conferentem cum sanctis Apostolis Petro ac Paulo B. levitam Stephanum de hoc excidio, ac dicentem : Oro, Domini mei, ut non permittatis obtentu vestro Metensium urbem ab inimicis exuri ; quia locus in ea est, in quo parvitatis meæ pignora continentur, sed potius sentiant se populo aliquid me posse coram Domino. Quod si tantum facinus populi supercrevit, ut aliud fieri non possit, nisi civitas tradatur incendio, saltem vel hoc oratorium non cremetur. Cui illi aiunt : Vade in pace, dilectissime frater : oratorium tantum tuum carebit incendio. Pro urbe vero non obtainemus : quia Dominice sanctionis super eam sententia jam præcessit : invaluit enim peccatum populi, et clamor malitiae eorum ascendit coram Domino. Ideo civitas hæc creabitur incendio. » Unde non dubium est, quod horum obtentu, urbe vastata, oratorium permansit illacum.

10. *Miraculum a S. Auctore episc. Metensi patratum.* — « Igitur exinde hostes dum ad oppidum, quod appellatur Decempagos, quod Metensi urbe triginta milibus abest, pervenissent ; quia Deo nostro semper de suis servulis cura est, et in ira misericordiam (sicut ait Psalmista) non continet ; tantæ subito eosdem Hunnos tenebre circumvallaverunt, ut quid agerent, vel quo se verterent, omnino nescirent. Tunc causam tantæ calamitatis, ut

in tali re opus erat, sollicite inquirentes ab uno ex captis, quos dueabant, audiunt, quia propter serviū celestis Domini Auctorem episcopum, quem in captivorum numero se vidisse dicebat, talia patenterunt. Mox igitur facta inquisitione B. Auctorem reperint: quem dum pereuntarentur, quid in numerū vellet accipere, ut a tanto eos periculo liberaret, ille ad haec respondit: sibi nullum aliud gratius posse munus offerri, quam si omnes, quos dueabant captivos, sinerent ad propriam remeare. Quod illi si facerent, promittit se sine dubio a suo Domino impetraturum, ut ab illis quibus tenebantur tenebris, eruerentur. Factumque est. Et mox in universo suo Hunni exercitu captivos quos dueabant, requirentes eos B. Anctori reddiderunt: a suis (ut eis promissum fuerat) cessantibus tenebris, Iuce redditā, angustiis liberati sunt, siveque venerabilis Christi famulus, dum ad modicum in captivorum sorte deputatus est, multos pariter a captivitate resolvit. O quantum potiori gloria de reductis iste civibus triumphavit, quam crudeles Barbari, qui eos antea quasi violores abduxerant, triumphare potuissent! » Ita Paulus diaconus, qui sanctos *Auctorem et Servatium II Attilae aequales fuisse*, ideoque et hunc diversum esse a *Servatio*, qui Synodo Agrippinensi subscrispsit, et Victori episcopo Metensi convixit, certo nos edocet. Idem ac apud Paulum diaconum legitur antiquo Chron. Metensi lom. iv Dacheriano.

tt. Servatius II Nicasio, Lupo et Aniano coævus. — Secundo *Servatium* coævum fuisse sancto *Nicasio* Remensi, sancto *Lupo* Tricassino, et sancto *Animo* Aureliaensi præsulibus, testatur Flodoardus in Historia Rhenensi lib. 1, cap. 6: « Sub hujus tempestatis turbinem, gloriosi renitebant in Galliis inter episcopos viri, sanctissimus Rhemorum præsul *Nicasius*, et beatissimus Aurelianiensem pontifex *Anianus*, sanctus quoque *Lupus Trecassinus*, et beatus *Servatius* Tungensis antistes, aliqui nonnulli virtutibus insignes, qui hanc indignationis Dei suis meritibus et precibus iram Dei differre certaverunt ». Ubi loquitur Flodoardus de clade Attiliana, isque doctior ac antiquior Harigerus, cum vita functus sit anno CMLXVI. Imo ipsem Harigerus in Actis sancti Servatii hos versus in eam inseruit, qui duos Servatios eum in unum confundere manifestissime demonstrant.

Talibus Ecclesiæ fatoribus undique firmæ,
Ostant imbris vento quatiens procellis,
Desuper et petram nequeunt trepidare ruinam.

Et de hoc, inquit Harigerus,
Specia'iter beato viro inter alia:
Servatius, servando fidem, servat pereuntem
Orando populum, confortans forte Trajectum
Et beatus Lupus, subdit Harigerus,
Trecassus' uuln' episcopus:
Dum bella cuncta perderent,
Orando Trecas muunt.

Quare ex ipsomet Harigeru habemus distinguendos duos Servatios, cum qui S. Lupo hoc tempore episcopo æqualis fuit, non possit esse is qui anno

cccxlvi Concilio Coloniensi subscrispsit, quod tamen vir Chronologie imperitus non animadvertisit. Illum hymnum antiquissimum esse, eruo ex Hincmaro, qui in Epistola anno circiter MCCCLXXVI, ad diocesis Rhenensis episcopos et regni primores data cap. 17 ait: *in beati Lupi hymno cani: Dum bella cuncta perderent, orando Trecas muunt.* Quæ verba omnia refert etiam Beda anno MCCXXXV de mortuis, in suo genuino Martyrologio, ad diem vicesimum nonum Julii *S. Lupo* sacrum. Omnes itaque veteres qui S. Servatii meminere, eum *Attilæ* tempore vixisse indicant.

42. S. Servatius II in Martyrologiis memoratus. — Tertio, antiquiores Martyrologi ad diem xiv Maii, cui adscriptus est sanctus Servatius, ea de eo referunt, quæ non nisi de Servatio II interpretari possunt. Florus enim Ecclesiae Lugdunensis diaconus, qui circa tempora Adonis et Usuardi floruit, seribit: « Trajecto porlu, natale S. Servatii episcopi. Hie dum ad B. Petri Apostolorum principis sepulchrum pro unctione populi Galliarum Domino supplicaret, ne ab Hunnis vastarentur, ab ipso Apostolo, ut fertur, accepit responsum in visu et ipsum cito e corpore migraturum, et nullam Galliarum urbem præter Metensem, propler pignora B. Stephani martyris ibi recondita, liberandam ». Ado, Rabanus, aliquique Gregorium Turonensem etiam excrispere, et licet de Attila mentionem non faciant; cum lamen cerlum sit, ab Attila urbem Metensem obsessam, et oratorium sancti Stephani divinitus tunc servatum, dubium esse non debet, quin de Servatio secundo intelligendi sint.

43. Servatius II nonnisi per errorem Arvatius dictus. — Hadrianus Valesius loco laudato existimat, *Servatium*, de quo Turonensis verba facit, vocatum fuisse *Arvatium*; et nonnisi librariorum errore *Servatium*; quod in duobus codicibus MSS. Historiae ejusdem Turonensis ita appellatur, sicuti et in vetustissimo codice Fredegarii Ms. qui servatur in Bibliotheca Patrum Societatis Jesu Parisiensium. Addit vir doctissimus, se non dubitare, quin Aventinus in Historia Bojorum, et Molanus in Nalibus SS. Belgii, in mendosos Gregorii codices inciderint, ita ut pro *Aravatio* alter *Azanarium*, vel *Azavarium*, alter *Aravarium*, nobis obstruserint. Verum manuscripta etiam antiquissima, magis saepe quam codices impressi, depravata. Quare recte Henschenius laudatus diecit, retinendam esse lectionem, quam præferunt editiones Gregorii et Fredegarii in Epitome cap. 1 cui non solum aliqua MSS., sed etiam omnia vetusta Martyrologia, et Breviaria tam impressa quam manu exarata suffragantur. Ipsemet Valesius observat apud Eginhardum in lib. 4 de Virtutibus SS. Martyrum Marcellini et Petri scriptum reperi, *Monasterium S. Servatii confessoris*, non Aravati, et in duobus veteribus exemplaribus Usuardi et Adonis, in Bibliotheca Saugermanensi asservatis, nomen *Servatii*, non vero *Aravatii* etiam legi; idemque habere Flodoardum, Reginonem, Paulum diaconum aliasque antiquos

scriptores. Codices itaque MSS. qui *Aravatium* habent, corrigendi ex illis, qui *Servatii* nomen conservarunt, et ex omnibus libris editis. *Azanarii* nomen fucum fecit Baronio num. 36, autumavit enim hunc episcopum diversum fuisse a *Servatio*, quem Turonensis memorat, cum tamen nonnisi per errorem *Servatius II* ita ab Aventino appellatus fuerit.

44. *Ob omissionem Servatii II Tungrenseum episc. Historia in tribus labefactata.* — Ex dictis, Henschenii rationes, quibus vulgarem sententiam tueri conatus est, plane corrunt. Certe ea defendi non potest, quin universa episcoporum Tungrense Historia depravetur. Primo enim Heuschenius in citata Exegesi, ut refellat eos, qui existimarent ante sancti Servatii tempora Ecclesiam Tungensem episcopalem non fuisse, utitur auctoritate Gregorii Turonensis lib. 2, cap. 5 et cap. 72, Sigeberti in Chronico, quem pro se jam adduxerant Joannes Roberti, et scriptor Vitæ sancti Servatii, cuius Fragmentum recitat Vincentius Bellovacensis lib. 20 Speculi Historialis cap. 39. Sed cum tres isti auctores manifeste insinuent, sedem episcopalem ex urbe Tungensi ad Trajectensem translata esse tempore Attilae a sancto Servatio, quis non videt narrationem istius translationis a tribus istis auctoribus factam nutare, cum quod uno saeculo factum ipse Henschenius in aliud translulerit? Quia igitur illa translatio in dubium revocari non debet, ita nec quod habent ii scriptores de tempore, quo ea facta. Porro Henschenius recte asserit eum auctorem Vitæ sancti Servatii, cuius fragmentum recitat Vincentius, quocumque ille tempore vixerit, prævisse tam Sigeberto quam Vincentio. Ex quo etiam liquet, duos fuisse Servatios; cum is anonymous tradat, *Servatium* floruisse tempore Attilæ.

45. *Interpontificium plurium amorum confictum.* — Secundo, postquam recentes historici et conditores catalogorum episcoporum Tungrense duos Servatios in unum confidere, ex iisdem alii scripsere, post *Servatii* mortem Tungensem et Trajectensem Ecclesiam ad annos cviii, aliqui ad annos cxiv, alii ad annos lxx, Henschenius ad annos circiter xxvi sive episcopo fuisse. Quo in errore cæteris prævivit Harigerus, qui tamen causam sui erroris ipsem prodit. Postquam enim asseruit, incertum esse, *quanta temporis intercapidine Ecclesia Tungrensis fuerit sine pontifice* scribit: «Tandem B. Remigio, celitus ad hoc predestinato et per reprobationem jam nato, ut eam gentem (scil. Francorum) ad veri Dei cultum converteret, et Galliarum populus in unitatem fidei Catholicæ conveniret: eo, inquam, tempore Agricolanus Ecclesia Leodiensi presedit undecimus». At verum quidem est sanctum *Agricolam* Remigio Rhenum episcopo, qui anno cdlix sedere cepit, coævum fuisse, et undecimum episcopum Tungensem, seu, ut nunc dicimus, Leodiensem extitisse; id enim testantur auctor magni Chronicæ Belgici inter vetustiores, qui de episcopis Tungrenibus locuti sunt, catalogi episcoporum Tungrense, et laudatus scriptor Vitæ

sanceti Servatii, qui ait *Agricolam* Servatio successisse. Sed *Agricolaus*, et novem ejus successores qui Ecclesiam Trajectensem usque ad annum dxxxv, quo sanctus *Domitianus*, xx episcopus Tungensis, Concilio primo Arvernensi interfuit, rexere, non Servatio primo, ut eredit Harigerns, qui nullum alium Servatinum agnoscit, sed Servatio II hoc anno demortuo successere, ideoque longum illud inter pontificium mere fictitium, et in sola confusione utriusque Servatii fundatum; atque inde vulgaris sententia magis evertitur; cum non solum sancti Servatii II mortem a tempore clades Hunnicae removat, et eum æqualem Lupo, Nicasio, Aniano, et Auctori fuisse neget; sed etiam diuturnum inter pontificium eo tempore excogitare cogatur, quo cæteræ omnes Galliarum Ecclesiæ suos presules habnere.

46. *Catalogi episcoporum tam Metensium quam Tungrense susdeque versi.* — Tertio, ex eo errore factum, ut episcopis, qui post *Servatium II* episcopatu Tungensi praefuerere, longe plures annos, quam quibus sederint, fuerint attributi, et aliquos ex illis jam hoc tempore mortuos fuisse falso supponatur; cum tamen, quemadmodum *Hesperinus* episc. Metensis, qui praefato Concilio Arvernensi subscrivit, decimus est a sancto Auctore, Servatio II coætaneo et amico, ut liquet ex libello Pauli diaconi laudato; ita et *Domitianus* decimus Tungensis episcopus extiterit post *Servatium* secundum. Neque enim unius Servatii defensores episcoporum Tungrense Chronologiam perverttere potueri, quin simul iam seriem, quam tempora episcoporum Metensium susdeque etiam verterent. Sed hec satis contra vulgarem sententiam, quam tandem ab omnibus desertum iri non dubito. Cointius anno cdli, num. 4 et seqq. recte cum Valesio duos Servatios distinxit, sed perperam cum illo posteriore, non *Servatium*, sed *Aravatium*, aut *Aratium* nominandum esse contendit, huiusque non *Agricolam*, sed *Supplicium* successisse; cum tamen is in omnibus catalogis xv tantum episcopus numeretur. Praeterea cum Turonensis lib. 2, cap. 7, ut videre est apud Baronium num. 39, scribat Hunnos in ipsa sancta Paschæ vigilia ad Metensem urbem, ideoque, die vii mensis Aprilis, in quam hoc anno Sabbathum Sanctum incidit, venisse, et antea cap. 5 prodat *Servatium*, paulo antequam Hunni ad Tungensem urbem accederent, in ea animam Deo reddidisse, mors ejus in hunc annum differenda. Eam in præcedentem Cointius conjicit, quod vulgari errore præoccupatus, arbitratus fuerit, sanctos in Martyrologiis, diebus quibus mortui sunt, de more adscriptos fuisse: *Servatius* autem ad diem xiii Maii in iisdem memoretur.

47. *S. Nicasius martyrium facit, et Vasatum obsidetur.* — A num. 4t ad 49. Baronius recte narrat accessum *Humorum* ad urbes Melensem, Parisiensem, Trecensem et Aurelianensem, et auctor de Gestis Francorum juxta Ms. Cameracense cap. 5, accurate scribit: «Chuni Rhenum transierunt,

Metas succenderunt, Treviris dislrunnt, Tuneros pervadunt, usque Aurilianis pervenientes ». Baronius num. 44 martyrum sancti *Nicasii* Rhemensis episcopi et *Eutropiae* ejus sororis perperam removet ab hac sexta Hunnorum in Galliam irruptione, et ad secundam, que anno cœvii faela est, retrahit, ut eo anno num. 45 demonstravimus. Quare, que ibidem de *Nicasio* et *Eutropia* diximus, huc revocanda. Præterea Salvianus citatus a Baronio num. 40, non potuit loqui de hac Hunnorum irruptione; cum libros de *Providentia* anno circiter cœxl publicarit, ut ibidem diximus. Denique obsidio urbis *Vasatensis*, de qua Baronius num. 44, retrahenda ad annum cœxxxvii, quo contigit tertia irruptio Hunnorum in Galliam, ut eo anno ostendimus. Tunc enim accedit quod narrat Gregorius Turonensis lib. 1 de Mirac., cap. 13, ut Hunni, qui universam Aquitaniam depopulati fuerant, civitatem illam obsidione cinxerint: « Tempore quo diuturna obsidione vallabatur a Chunis, etc. », scilicet Vasatensis urbs, « hostis in circuitu depopulabatur villas, domos tradebat incendio, agros, vineasque pecoribus intromissis vastabat, etc., celeriter virtus divina adfuit. Nam nocte visum est ipsi Barbarorum regi quasi psallentes homines in vestimentis albis aëcensis cereis circumire muros urbis, etc. Alia vero nocte vidit quasi globum magnum ignis super urbem descendere, etc. Tunc rex Gausericus ait... Manifestum est, quod Deus eorum adjuvat eos, et statim discessit a loco illo ». Eo tempore Golhi Ariani in ea urbe regnabant; Turonensis enim post narrata aliqua alia miracula in ea civitate tunc patrata subdit: « Patuit evidenti ratione contra ini quam et Deo odibilem Arianam heresim, que eo tempore pullulabat, hæc acla. Agnitusque est sanctam Trinilitatem in una omnipotentie æqualitate connexam... Nec mora, fugato, ut diximus, hoste, civitas liberata est ». Porro Prosper in Chronico ad consulatum Aetii et Sigisvulti, seu ad annum cœxxxvii, prodit Hunnos Romanorum fœderatos bellum adversus Gothos gessisse: *Bellum adversus Gothos Chunis auxiliantibus geritur*. Quare ad illum annum referendum quod Turonensis de urbe Vasatensi narrat, non vero ad annum cœxxxix, ut perperam ab aliquibus factum. Verum quidem est, Prosperum ad consulatum Theodosii xvii et Fausti, seu annum Christi cœxxxviii scribere: *Adversum Gothos in Gallia quædam prospere gesta*; sed cum ibi nulla Hunnorum mentio sit, ad eum annum Vasatensis clades referri non potest.

48. *Adversus Attilam pro Romanis multi populi pugnarunt*. — A num. 49 ad 55. Gesta hoc anno in Galliis ab Attila nullus accuratius descrip-

sit, quam Jornandes lib. de Reb. Get. cap. 36 et seqq. Narrat is Attilam legatos ad Valentianum imp. misisse, ut discordias Romanos inter et Gothos sereret, et parte alia *Theodoricum* Visigothorum regem, qui Tolosæ regnabat, ad suas partes pertrahere variis artibus conatum esse; sed legatos Valentiani ad eundem *Theodoricum*, hunc ad partes Romanorum sequendas permovisse (1). Junctus est itaque *Theodoricus* cum Thorismundo et Theodorio majoribus natu tiliis et innumerabili Gothorum multitudine cum Romanis, quibus Actius patricius praeret: « His adfuerere auxiliares Franci, Sarmatæ, Armoritani, Liliani, Burgundiones, Saxones, Riparioli, Ibriones, quondam milites Romani, tunc vero jam in numero auxiliariorum exquisiti; aliæque nonnullæ Celticæ vel Germanicæ nationes », inquit Jornandes cap. 36. Ha nationes alias a Romanis subactæ, et eorum militiae adscriptæ eam deseruerant, seseque in libertatem rursus asseruerant; *Saxones* in varias tribus sub diversis ducibus divisi mercede modo apud Romanos, modo apud alios principes militabant. Supra loculi sunnus de *Saxonicibus*, qui sedem fixere in magna Britannia, et infra de iis agemus, qui in Galliis consederunt. Sed *Saxones* isti, alii erant a Saxonibus, qui apud Romanos in ipsis etiam imperii Orientis *finibus* stipendia faciebant, indeque in Notitia imperii, ubi de duce Phœnices agitur, habetur: *Ala prima Saxonum Vero fabulæ*. Sarmatæ pariler partem militiæ Romanæ in Italia et in Galliis constituebant, ut videre est in eadem Notitia Sect. LXV. *Armoricianis* commissa erat custodia littoris Gallici præsertimque Celticæ et Belgicæ, indeque in eadem Notitia memoratur *littus Saxonum*, ob maritimam Saxonum latrocinia ita appellatum. *Franci* sæpe a Romanis victi fuerant, et in ultimis Orientis provinciis apud illos merebant.

49. *Alii, qui pro Romanis pugnarunt*. — *Litani* seu *Lætiani* apud Nervios erant, pars præsidarii, pars cultores. *Burgundi* ab Aetio in libertatem asserti fuerant, ut suo loco ostendi. *Riparioli* seu *Riparii* tribus fluviorum ripis clandeabantur, nempe Rheni, Mosellæ, et Mose, de quibus legendi Ortelius in Thesauro Geographico, et Hadrianus Valesius in Notitia Galliarum. *Ibriones* denique siti erant ad orientem lacus Constantiæ, et in confiniis Rhaetiæ, ut liquet ex Fortunato in fine lib. 4 de Vita sancti Martini.

Si tibi Barbaricos conceditur ire per amnes,
Ut placide Rhenum transcendere possis et Istrum,
Pergis ad Augustam, qua Virgo et Læcca fluentant.
Hic ossa sacre venerabere martyris Afræ.
Si vacat ire viam, neque te Bajovarius obstat,

(1) Suspicio Attilam ante annum cœcli Gallian turbasse: nam in Vita S. Lupi apud Bollandistas ad xxix Julii legimus, Attilam sub pacis spe Hunnos induxisse in Galliam, eademque occasione ex improviso ad eum fusse Trecas urban Campanie, sed ab eo constio aversum precibus S. Lupi virum illum sanctum secum duxisse, nec dimisso, nisi cum ad Rhenum pervenit. Igitur tunc Attila ad propria remeavit, sed totam Galliam armorum suorum terrore turbatam reliquit, quod vix credimus fieri posuisse, cum venit in Galliam anno cœcli tunc enim ab ea recessi vicius, nec eo venerat ut amicus, seu sub pacis spe, sed ut hostis. Accedit quo in Vita S. Lupi probatori habemus non longa post tempora a reditu S. Lupi e Britannia, qui anno cœxxx contigit, adventum istum Hunnorum in Gallias accidisse. Porro ab anno xxx ad li nimis multa est temporis.

MANSI.

Quæ vicina sedent Breonum loca, perge per Alpen,
Ingrediens rapido qua gurgite volvitur Eurus.

Praeter istos *Sangibanus* rex Alanorum, eujus sedes Rhodanum inter et Ligerim erat, inter auxiliares medius statutus fuit cum propria gente, quia de ejus animo minus presumebant Aetius, et Theodoricus Visigothorum rex, inquit Jornandes citatus cap. 38, qui non semel indicat *Sangibani* regnum Ligerim inter et Rhodanum situm fuisse, et *Theodoricum* eum Thorismundo et Theoderico majoribus natu filiis, et innumerabili Visigothorum multitudine prælio adversus Attilam commisso interfuisse. *Francos* etiam pro Romanis pugnasse docet non tantum Jornandes cap. 41, sed etiam Turonensis lib. 2, cap. 7, ubi scribit : « Aetius enim *Francos* Gothisque conjunctus adversus Attilam confligit ». Id quidem negat Baronius num. 51, quod Sidonius in Panegyrico Aviti versu 320 *Francos* inter populos numeret, qui Attilam in Gallias irrumpentem seculi sunt :

Bructerus, ulvosa quem vel Nicer abluit unda,
Prorupit *Francus*.

20. Ex *Francis* alii *Romanorum*, alii *Attilæ* partes seculi sunt. — Verum *Franci* post *Clodianis* regis mortem in duas factiones divisi, quarum altera ejus filio ætate minori *Meroevo* appellato, eujus legationem ad Valentinianum imp. anno CDXXXII memoravimus, altera Merovei fratri, eujus nomen ignoratur, adhæsil. Hoc nos docet Priscus Rhetor pag. 40, ubi ait : « At *Francos* bello lacessendi, illi (nempe *Attilæ*) causa fuit regum ipsorum obitus (nempe *Clodianis*) et de regno inter liberos controversia. Seniori (eujus nomen ignoratur, nullibique præter apud Priseum mentio) *Attila* studebat, juniorum Aetius tuebatur, quem Romæ vidimus legationem obeuntem, nondum lanugine efflorescere incipiente, flava coma et capillis propter densitatem et magnitudinem super humerum effusis. Hunc etiam Aetius in filium adoptaverat, et plurimis donis ornatum, ad imperatorem, ut amicitiam et societatem cum eo faceret, miserat. Sed *Attila* antequam in eam expeditionem ingredieretur, rursus legatos in Italiam misit, qui Honoriam poscerent. Etenim secum matrimonium pepigisse : eujus rei ut fidei faceret annulum ab ea ad se missum, per legatos, quibus tradiderat, exhiberi mandavit. Itaque imperii partem sibi Valentinianum cedere aequum censebat, quam pater Honorius reliquisset, sed haec illam frater, quæ ejus erat avaritia et cupiditas, privarat. At Romani Hesperii (id est, Occidentales) in prima sententia perstiterunt, et *Attilæ* mandata rejecerunt ». Vide dicta anno CDXIII et anno CDXVIII.

21. Clodio rex Francorum duos filios reliquit. — Hæc Prisci anctoris coætanei verba lueem accipiunt ex iis, quæ Turonensis loco citato habet de bello Attiliano : « Expleto bello, ait Aetius Thoris-

mundo (filio Theodorici Visigothorum regis in prælio occisi) festina velociter redire in patriam, ne insidente germano patris regno priveris. Hæc ille audiens cum velocitate discessit, quasi anticipatus fratribus, et prior patris cathedram adeptus. Simili et Francorum regem dolo fugavit ». Idem narrat de Thorismundo Jornandes cap. 41, relato prælio in quo Attila victus : « Ille vero metuens (nempe Aetius) ne Hunnis funditus interemptis a Gothis Romanorum premeretur imperium, præbet hac suasione consilium, ut ad sedes proprias remearet, regnumque, quod pater reliquerat, arriperet; ne germani ejus, opibus sumptis paternis, Visigothorum regnum pervaderent, graviterque dehinc cum suis et quod pejus est, miserabiliter pugnaret. Quo responso non ambigne, ut datum est, sed pro sua potius utilitate suscepito, relicitis Hunnis, reddit ad Gallias ».

22. Meroveus Clodianis regis filius junior erat.

— Ex Turonensis et Prisci inter se collatione aliqua, alias magna caligine involuta, in manifestam lueem proferuntur, liquetque primo, *Clodianem* Francorum regem ante quadriennium demortuum, duos filios reliquisse. Secundo, inter eosdem post ejus mortem de regni successione controversiam motam. Tertio, eorum unum in bello Attiliano pro Romanis pugnasse. Quarto, hunc fuisse *Meroeum*; eum inter omnes Historie Francicæ scriptores conveniat, eum post *Clodianem* regnasse. Quinto, ex duobus illis *Clodianis* filiis *Meroeum* natu juniorum fuisse, huncque a patre a Romanis in quodam prælio superato missum primum ad *Aetium*, et postea Romanum ad Valentinianum imp. ut ab eo pacem obtineret, quam impetrasse ostendit adoptio Merovei ab Aetio peracta. De illa legatione egimus anno CDXXXII. Sexto, Sidonium in Carmine VII seu in Panegyrico Aviti versu 323, Francorum pro *Attila* militantium nomine designare filium natu majorem *Clodianis*, Francosque ei adhaerenles, qui ultramque Rheni ripam incolebant, et *Meroeo* post pugnam Attilianam negotium facescere potuissent, nisi is cito ad suas sedes rediisset. Ex quibus, quæ certa esse debent, refellitur primo Cointius anno CDI, num. 10, qui citatus Prisci verbis scribit, *Meroeum* post patris obitum Aetii legatione suscepit, Romanum ad Valentinianum imp. profectum esse, ibique a Prisco visum. *Meroveus* enim non ab Aetio, sed a patre legatus mitti poluit, ideoque non nisi ante bellum *Attilæ*.

23. Meroveus legatus a patre ad Romanos ante aliquot annos missus fuerat. — At, inquit Cointius, *Meroveus* in sua legatione, imberbis esse non potuit; cum ejus filius *Childericus* anno CDLVI, nimiae luxuriae arguatur a Turonensi lib. 2, cap. 42. Verum vana hæc ratio; cum plures ante presentem annos hæc legatio obita fuerit, ideoque anno CDXXXII vicesimum circiter ætatis annum altingere potuerit. Decepere Cointium hodierni mores, ex eo enim quod *Meroveus* *Clodiani* patri successit, consequens esse putavit, ut filius ejus major natu fuerit; cum

tamen Turonensis lib. 3, cap. 1, auctor sit, quatuor *Clodovei M.* filios regnum paternum *aqua lance* divisisse. Refelluntur secundo recentiores quidam rerum Francicarum scriptores, qui volunt legatum a Prisco Romæ visum, a *Meroveo* rege illuc misum esse, illunque alium non fuisse, quam *Childericum* hujus filium. Priscus enim diserte scribit, filium Francorum quondam regis eum esse, quem Roma viderat, et post mortem patris dissidium de regno inter utrumque fratrem exortum esse. Quare si horum recentiorum scriptorum opinio vera esset, sequeretur *Meroveum* ante bellum Attilianum vita functum, quod nullus dixerit. Praeterquam quod *Childericus* tunc adolescentior erat, quam ut legationis munere fungi potuerit; cum currenti anno adhuc juvenis fuerit, et, ut affirmat Fredegarius in Epitome Turonensis cap. 2, non in bello, sed eum matre hoc anno egerit: « *Viomadus Francus* », inquit Fredegarius, « fidelissimus cæteris Childerico, quod eum cum a Chuvis cum matre captivus duceretur fugaciter (lege sagaciter) liberaverat ».

24. *Varii reges in exercitu Attilæ.* — « Turba regum, diversarumque nationum ductores, ac si satellites, mutibus Attilæ attendebant », inquit Jornandes, qui antea dixerat de populis Attilæ adhaerentibus: « Inter quos Ostrogothorum præminebat exercitus, Valamire et Theodemire, et Wudemire germanis ductantibus ». Tum: « Eratque et Gepidarum agmine innumerabili rex ille famosissimus Ardaricus ».

25. *De loco certaminis et cœsorum numero.* — De loco certaminis inter auctores non convenit, ut legere est apud Badrianum Valesium citatum in voce *Mauriacum*, et Savaronem in Notis ad Panegyricum Avito Aug. a Sidonio Apollinari dictum. Jornandes quidem asserit, pugnatum esse *in campis Catalaunicis* quod et alii habent; sed quanam in regione Galliarum siti sint campi illi Catalaunici, quos Turonensis laudatus *Mauricos*, Jornandes Catalaunicos et *Mauricos* vocat, in controversia positum. Hanc tamen dirimere videtur Idacius, cuius verba mox recitabo, dum eampos Catalaunicos collocat, *haud longe de civitate Metis*, quam Hunni effregerant: innuit enim campos a vicino Catalanno, quod oppidum est ad Matronam flumen, Gallice, *Châlons-sur-Marne*, ita vocatos, quorum initium duabus Ieucis a Catalauno ponitur apud *Spinetum*, ubi hodie beatissimæ Virginis angustissimum templum de *Spina* dictum. « Bellum atrox, multiplex, immane, pertinax, cui simile nulla usquam narrat antiquitas », inquit Jornandes cap. 40. In hoc pælio perit Theodoricus Visigothorum rex. Nox pælium diremit, et postera die Attila magna clade confusus de discessu cogitavit, ac non multo post ad oppressionem Italæ movit proinceps. « In hoc famosissimo et fortissimarum gentium bello ab utrisque partibus *cxxii* millia cœsa referuntur, exceptis *xc* millibus Gepidarum et Francorum, qui ante congressionem publicam noctu-

sibi occurrentes, mutuis concidere vulneribus, Francis pro Romanorum, Gepidis pro Hunnorū parte pugnantibus », inquit Jornandes juxta editionem Grotii, aliasque, quæ eam præcessere. Verum Gruterus in ea, quam post Grotium publicavit, testatur, in duobus Codicibus MSS. Palatinis, omnibus litteris perscriptum esse, *exceptis quindecim millibus Gepidarum*, etc. quem errorem antequam banc editionem legisset, correxeram e Freculfo Lexoviensi, qui nono saeculo floruit, et in suo Chronico tom II, lib. 5, cap. 44, habet etiam *lvi* M. Quod ex correctiori exemplari Jornandis eum accepisse non dubitabam. Idem habet Toletanus lib. 2 de Reb. Hispan., cap. 8.

26. *Victus Attila recedit e Galliis.* — Denique de hæc pugna audiendus Idacius in Chronico, qui hoc tempore vivebat, licet per hæc tempora uno anno tardius quæ narrat, consignare solet. Is anno Abrahami *mmcolexviii* qui kal. Octobris hujus Christi anni inchoatur, scribit: « Gens Hunnorū pace erupta deprædatur provincias Galliarum: plurimæ civitates effractæ; in campis Catalaunicis haud longe de civitate, quam effregerant, Metis, Actio duci, et regi Theodori, quibus erat in pace societas, aperto mari confligens divino cæsa superatur auxilio: bellum nox intempesta diremit. Rex illie Theodores prostratus oœubunt: ecc ferme millia hominum in eo certamine cæsa morantur: occiso Theodore Thorismo filius ejus succedit in regno. Hunni eum rege suo Attila relictis Galliis post certamen Italianam petunt ». Sed loco *ccc* ferme millia, legendum, ec ferme millia. Theodorus teste Isidoro in Chronico, ubi Thorismum, Thurismondum vocat, *annis triginta tribus* regnavit, ideoque anno *cxxxviii* regnum inierat. Prosper in Chronico, qui Romæ cum sancto Leone erat, ait: « Tanta patricii Aetii providentia fuit, ut raptim congregatis undique bellatoribus viris, adversæ multititudini non impar occurreret. In quo conflictu, quamvis neutris cedentibus inæstimabiles strages commorientium factæ sunt; Chunos tamen eo constat victos fuisse, quod amissa prætandi fiducia, qui superfuerant, ad propria reverterunt ».

27. *Varie fuere versiones Conc. Chalced. hujusque varius ordo.* — A num. *53* ad *79*. Synodus Chalcedonensis *VIII idus Octob. inchoata kalendis Novembris* absoluta est. Quo tempore habite sunt Actiones *xvn*, secundum Baronium, vel *xviii*, secundum alios, *xv*, secundum Liberatum in Breviario, et secundum Acta, quæ nunc habemus, *xvi*. Baluzius in *Præf.* ad Acta Concilii Chalced., ubi docte disserit de variis hujus Concilii versionibus, num. 13 et seq. ostendit, veterem interpretationem, de qua mox, prorsus congruere cum his, quæ de isto Concilio refert *Eusebius*, et in hoc diversam fuisse ab hodierna vulgata, quod statim post Actionem primam sequebatur Actio, in qua depositus est *Dioscorus*, quæ nunc est *nt*, et quod post Actionem *vi*, in septima nimirum, descripsi erant canones *xxvii*, quæ nunc in Actione *xv* constituti sunt.

Tum vero Actio de conventione *Maximi* episcopi Antiocheni et *Jvenalis* Hierosolymitani, quae nunc est vii, erat octava; et sic de ceteris, quae sequuntur usque ad xvi. Itic tamen majoris claritatis gratia ordinem Baronii sequentur.

28. *Antiqua versio a Rustico emendata.* — Antiquam Concilii Chalcedonensis versionem latinam *Rusticus* Ecclesiae Romanae diaconus olim contulit cum veteribus codicibus, ut observat Baluzius citatus num. 21 et seqq., qui subdit, veterem illam interpretationem a nullo lata tam reperiri ante pontificatum Vigilii papae, et canones xxvii Concil. Chalced. in ea positos esse, quales leguntur apud *Dionysium Exiguum*, et rursum Actione xii (quae hodie est xi) referri canonem xvi Antiochenum, quatis extat apud eundem *Dionysium*, ex quo conjectit vir eruditissimus, illam tum prodiisse, ac forsitan a *Dionysio* ipso fuisse compositam, quem *Cassiodorus* lib. de Divin. Lect. cap. 23 testatur alia multa praeter codicem canonum Ecclesiasticorum ex graeco transtulisse in latinum, quae utilitati Ecclesiae possunt convenire. Primus omnium, quorum hodie scripta supersunt, antiqua illa versione usus videtur *Facundus* episcopus Hermianensis lib. 3, cap. 5, quem anno **DXLVI** scripsisse duodecim libros pro defensione trium Capitulorum, colligitur ex ejus Proemio ad eosdem libros. Concilii quicunque episcopi alia Collectione usi non sunt, sicuti nec *Vigilius* papa, *Pelagius II*, *Gregorius Magnus* et *Martini primus*: ac denique ea versio non tantum in Italia; sed etiam in Gallia recepta fuit, ut testis est *Hincmarus* archiepiscopus Rhemensis, in Opusc. ss Capitulorum cap. 31. Quae omnia variis auctoritatibus confirmat Baluzius et magnam huius opinioni probabilitatem conciliat.

29. *Refellitur contraria sententia.* — *Rusticus*, qui Constantinopolim anno **DXLVII** cum *Vigilio* papa patruo venerat, antequam gradus sui honore et ministerio ab eodem dejiceretur, aggressus est emendationem Gestorum Synodi Chalced. X kal. *Martias anni DXLIX*, et eam absolvit anno sequenti **III kal. Aprilis**. Quesneltus lomo ii Operum S. Leonis pag. 888 existimat, *Rusticum* intactam reliquise seriem priscorum Actorum, et tantum adnotasse emendationes suas ad horas paginarum. Verum, ut animadvertisit Baluzius, cum initio et in calce primae Actionis, testetur se Acta illa emendas, contulisse cum antiquis exemplaribus graecis et latinis, annotasse, distinxisse; apparet eum non contentum fuisse officio collatoris, sed lextum quoque emendas, ubi occasio tutit. Praeterea cum latina Aelorum Chalcedonensium collectio, quae nunc omnium manibus versatur, sit antiquior *Rustico*, ei que emendandae is adlaboraverit, ut Quesnellus fatetur, dubitandum non videtur, quin *Rusticus* multa in ea mutaverit; cum multa et innumerabilia illuc esse diversa ab antiqua versione, ostendant variantes lectiones a Baluzio collectae. Quare omnino existimandum *Rusticum* Gesta Concil. Chalced. contulisse cum codicibus graecis et latinis, annotationes suas

apposuisse, et quae obscura erant, distinxisse. Baluzius magna diligentia et labore annotavit, quid a veteri interprete praestitum sit, quid ab aliis, qui post inventam artem typographicam ediderunt eamdem *antiquum* interpretationem. Singularia etiam habet de editionibus Conciliorum a Jacobo Merlino, Petro Crabbo, Laurentio Surio, editoribus Romanis, Binio, et auctoriis editionis regie curatis, quae legisse non pigebit.

30. *Marcianus non interfuit primae Actioni.* — *Marcianus* ante sextam Actionem, in Synodum non venit, ticeat Baronius num. 70 arbitratus fuerit, cum ipso initio interfuisse Synodo; quia in omnibus Conciliorum libris ante cum impressis in Actione prima post episcoporum catalogum sequebatur Oratio ejusdem imperatoris habita ad Concilium; quae tamen ab eo dicta est in sexta Actione, in qua et scripta reperitur. Ea tantum Actione Marcianum in Synodum advenisse, docet Liberatus in Breviario cap. 13: « Sexto autem Secretario adveniens imperator ad Concilium cum judicibus et saero senatu allocutionis verba fecit in Concilio, et inter alia dixit, se ad confirmaedam fidem, non ad potentiam ostendendam, exemplo Constantini, Synodum intrasse ». Idque ex prima Actione colligitur; in eius fine judices dixerunt omnia, quae gesta erant, referri debere ad imperialorem: ex quo liquet, illum tunc non adfuisse.

31. *Pulcheria in locum Synodi ingressa non est.* — Neque *Pulcheria* Augusta in locum Synodi ingressa est. Nam ista verba, quae teguntur in prima Actione ex editione Labbeana pag. 574: « Præsente ex divino zelo ac fervore fidei etiam piissima et christianissima regina Augusta Pulcheria », desunt in omnibus antiquis exemplaribus, sicuti et in textu graeco, ut observat Baluzius in nova Concil. Collect. pag. 1264, que et deesse debere colligit, quod *Valentinus* episcopus Philopolitanus, et episcopi Helleponi et veteris Epiri scribentes ad Leonem imp. in capp. 16, 33 et 46 codicis encycleti, auctor Breviuli, Historia Eulychianistarum, *Ferrandus* diaconus in Epistola ad Pelagium et Analolum, Liberatus, Evagrius, et Theophanes nullam in hoc loco *Pulcherie* mentionem faciant, sed tantum *Marciani*, judicium et sacri senatus. Antiquam tamen esse hunc errorem patet ex antiquissimis codicibus, in quibus hoc additamentum invenitur, et ex Breviulo supra taudato, in quo scriptum, imp. Marcianum indixisse Synodum apud Nicam, « in qua et ipse, et Pulcheria resedit, et omnis cum eo senatus et potestates », quo loco recte in margine Labbeus notat, liquere ex Actis hoc falsum esse. Quoad auctorem Breviuli Eulychianistarum, is tantum asserit, *Pulcheriam* Nicaeae resedisse, quod in dubium non videtur revocandum. Cum porro in omnibus codicibus MSS. tam graecis quam latinis *Marciani* oratio, aliaque de ejus in Synodum adventu, posita sint in sexta tantum Actione, cui ipse vere interfuit, et Patres allocutus est. Postremi Conciliorum collectores ea omnia ad sextam Actionem

jure merito retulerunt, et quia illa sexta Actio aliter apud Isidorum, et in antiquis quibusdam exemplaribus habetur, quam in Gestis Chalcedonensibus, Baluzius pag. 1388 eamdem exhibet, qualis reperitur in tribus vetustis codicibus Bibliothecie Colberthine.

32. *Contentio de fidei formula condenda.* — A num. 104 ad 112. XI kalendas Novembris habita est *Actio sexta* Chalcedonensis Concilii secundum Baronium, *quinta* vero haec dicitur in editionibus hodiernis Conciliorum; et revera *quinta* est juxta antiquam versionem. In ea gravis exorta est contentio inter episcopos, quo pacto conscribenda foret definitio fidei, quibusve verbis constare deberet. Cum enim formula quedam lecta fuisset, nonnulli episcopi eam mancam et mutilam esse contendebant, illis legati Apostolice Sedis sese adjunxere, postulantes, ut in definitione acceptata Leonis Epistolae ad Flavianum mentio fieret, et quae inerant ei verba, quasi pressius haeresim jugulantia inserventur. Hic vero intercessit multitudo major Synodi, definitionem mulari non debere, subscribendam esse sine mora, qui nollet subscribere haereticum esse. Quantum vero ad Epistolam Leonis, cuncti acclamarunt se eam recipere, se jam ei subscripsisse; at inseri verba Epistolae in definitione non esse necesse, formula confirmari Epistolam Leonis. Uno verbo, aliam definitionem fieri non debere. Nempe metuebant episcopi, ne in ea aliquorum nova postulatione lateret dolus, quo sub praetextu amplificandæ formulæ incerta fortasse aliqua, vel dubia locutione vigor definitionis factæ debilitaretur. Id colligitur ex istis acclamationibus: « Fides fraudem ne patiarur. Contra fidem fraus non fiat. Tolle fraudem a definitione ». Ergo cum ea de causa duas in partes Synodus scissa fuisset, et clamoribus ac tumultu omnia replerentur; gloriosissimi judices divisionem animorum retulerunt ad imperatorem, qui voluit, ut ex singulis dioecesis seligerentur episcopi, qui novam definitionem euiderent, et referrent deinde ad Synodum, vel quisque per suum metropolitam fidem propriam manifeste exponeret; seorsum celebrandum fore aliud Concilium generale in Occidente. Nova igitur et amplior exarata est formula; in qua etiam satisfactum est legatorum petitioni; lecta in Synodo, cum omnem dolum abfuisse tandem constitisset, unanimi omnium consensu laudata est ac suscepta.

33. *Anatolius accusatus quod sese sincere non gesserit.* — Baronius num. 104 totam hujus contentio invidiam in *Anatolium* patriarcham Constantinopolitanum trahit, quasi callide unus auctor fuerit hujus formulæ debilis, « architectus », ut loquitur Baronius, « decipulae, qua simpliciores decipi possent, Dioscori sui non oblitus ». Hoc vero intelligit ex interlocutione ista: contendentibus episcopis subjecerant judices: « *Dioscorus dicebat, propter hoc se damnasse Flavianum, qui duas naturas esse aiebat; definitio autem ex duabus habet naturis* ». Respondit Anatolius: « Propter fidem

non est damnatus *Dioscorus*, sed quia excommunicationem fecit archiepiscopo *Leoni*, et tertio vocatus est, et non venit et ideo damnatus est ». Quæ verba gravissime reprehendit Baronius, quasi eam tenere sententiam effutierit dolo malo, et propensior in dogma *Dioscori*. Verum si quis sibi persuadeat, inquit Andreas Chevillers V. C. Dissert. in *Synodus Chalcedonensem*, *de formulis fidei subscribendis*, cap. 2, num. 14 et seqq. formulam illam, de qua contentio orta est, integrum fuisse et sufficientem: qua tandem ratione evincetur decipulam fuisse, quasi ab *Anatolio* furtive appositam? Si notariis Concilii placuisset eam *Gestis* inserere, melius diconosceretur, an in ea aliqua fraus lateret, occultata haeresis, vel mollior in haereticos censeretur. Certe sinceram et orthodoxam fuisse, ac confecisse haeresim Eutychianam reclamavit major pars episcoporum, qui a Spiritu sancto dictatam, et aperi- tam dixerunt. « Reverendissimi episcopi clamaverunt, etc. Heri definitio omnibus placuit, etc. Spiritus sanetus definitionem dictavit. Definitio orthodoxa est. Definitio modo subscribalur. Qui non subserbit, haereticus est, etc. Definitioni nihil deest, etc. Definitio habet omnia ». Proximo itaque elapsa die, si creditur reclamantibus lere universis episcopis toli Synodo placuerat. Sed quod omni exceptione majus videbitur, in eam ipsam formulam conseruat *Eusebius Dorylaeus*, qui unus eorum fuit, qui majori contentione clamabant, formulam multitudinem non esse, standum esse definitioni: « *Eusebius reverendissimus episcopus Dorylei dixil, alia definitio non sit* », cuius sententia satis est ad omnem sinistram suspicionem removendam.

34. *Prior fidei definitio haeresim non satis iugulabat.* — Nihilominus adversus definitionem illam jure expostulatum fuit: quantum enim ex judicium interlocutionibus conjicere licet, debilis in eo erat, quod virus haereseos Eutychianæ non resecaretur aliis verbis, quam istis: « *Confitemur Christum ex duabus esse naturis post adunctionem* ». Quæ quidem etsi sincere intellecta, secundum sensum naturalem quo ab episcopis admittita fuerant, prout etiam aliis verbis temperata atque illustrata, profligationem continerent haereseos: attamen non omnino pugnabant cum locutionibus et tricis haereticorum. *Dioscorus* enim, ut observarunt judices, sponte fatebatur Christum esse ex duabus naturis, sed negabat duas in eo naturas. Quamobrem ea erat postulatio legatorum, ut quedam adderentur ex Epistolis Leonis, a quo haeresis exertsis et peremptoriis verbis confixa erat. Suggestit amplissimus senalus, ut ad ejus mentem usurparetur in definitio locutio haec, *esse in Christo duas naturas unitas inconfuse, inconvertiscibiliter, indivisibiliter*. Quia de re deliberantes postea deputati episcopi in privato conventu pro alia definitione addenda celebrato in oratorio sanctæ Euphemiae martyris censuerunt, eam novæ formulæ inserendam. Cui demum assensil universa Synodus, cum publice recitata est formula illa in generali sessione.

35. Hanc locutionem ex duabus naturis admittebant hæretici. — Inde ansam quæsiere Eutychiani vellicandi saeram Synodum, quorum erat objectio apud Leontium lib. de Sect., Act. vi. « Alterum dubium est, eur Synodus definitionem illam repudiari, qua continebatur verbum istud ex duabus naturis, cum tamen sanctus ille vir Cyrilus sursum deorsumque duabus ex naturis dicit ». Hæc Leontii responsio : « Ad hoc respondemus, non rejectam fuisse, propterea quod ista verba contineret, ex duabus naturis; hæc enim et nos admittimus, et ipsi hæsilantes et Entyches : sed quod esset imperfecta. Nullam enim refutationem dogmatum Entyches habebat : sed id solum complectebatur, quod communiter utrisque probatur. Tantum vero abest ut restiterit illis verbis, ex duabus naturis, ut in secunda definitione, ubique refutans Eutychen, nusquam mentionem fecerit hujus loquendi formulæ, ex duabus naturis, quasi eam admitteret ».

36. Locus secundæ formulæ restituitur. — Ex his Leontii verbis, insignis græci textus restitutio eruitur peragenda in secunda illa formula, quæ extat Act. v. In ea enim hæc verba leguntur : « Unum eundemque Christum, Filium, Dominum, Unigenitum, ex duabus naturis (ἐν δύο φύσεσιν ἴστρογένεσι) inconfuse, immutabiliter, indivise, inseparabiliter agnoscendum ». Atqui Leontius aperte testatur, nusquam adhibilam fuisse in illa fidei definitione hanc locutionem, *ex duabus naturis*. Quod firmatur ex Synodo sexta, in qua, tacito nomine Concilii Chalced. Act. xviii in definitione fidei referunt pars illa formulæ ejus, his verbis, ἐν δύο φύσεσιν ἴστρογένεσι, etc. Si extarent Acta græca quintæ Synodi, ubi recitata est integra definitio, eadem ibi verba legerentur. In ea enim quæ superest latina interpretatione in Collatione vi habetur, *in duabus naturis inconfuse, incommutabiliter*, etc. uti etiam legitur in Synodo Lateranensi sub Martino primo, in Secretario iv. Atque sic legendum in textu græco, tudem faciunt ejusdem formulæ Chalcedonensis latine omnes, et antiquæ interpretationes. Quatnōr diversas exhibet Crabbo; tres habent, *in duabus naturis inconfuse*, etc. una, *in duas naturas inconfuse*, etc. Theodorus patriarcha Hierosolymitanus, ut videre est Actione iv septimæ Synodi in Synodico suo recipit utramque locutionem, *ex duabus et in duabus naturis cognoscendum*. Sed diserte non dicit, utramque esse Synodi Chalcedonensis. His additæ quæ de eadem locutione habet Baluzius in nova Collect. Concil. pag. 4233, et pag. 1393 et seqq.

37. Anatolius defenditur. — Sed, ut ad Anatolium redeam, Leontius, qui observavit in quo illa fidei definitio peccaret, nequitnam fraudem suspicatus est. Quin e contra ipse Anatolii excusat interlocutionem, de qua postea. Nimirum episcopi eam bono animo elaboraverant: sed simplices ut columbæ, cum tamen adversus hæreticos fuisse oportuisset astutos ut serpentes. In eo maxime se prodit candidus animus, et doli expers, quod cum quesiissent judices cuinam adhærerent, an Dioscoro

dicenti *in ex duabus naturis suspicio*, *in duas naturas non suspicio*: an Leoni Magno profitentis, in Christo duas naturas inconfuse, inconvertibiliter, et indivisibiliter unitas, responderint formulæ auctores, et qui pro ea contendebant episcopi: *Ut Leo sic credimus. Qui contradicunt Eutychianistæ sunt. Leo recte exposuit.* Quæ certe responsio ostendit, illos eo animo fuisse, ut pularint definitione damnari Dioseori et Eutychis dogmata. Locutione vero ista *ex duabus naturis*, signari satis duas in Christo naturas ad mentem Leonis. Cæterum ut fainæ ac fidei Anatolii labes aliqua jure iniuri posset, saltem oportuisset formulam ab eo concinnatam. Alque id agebant deputati cum ipso episcopi, et quidem inter cæteros, illustriores et primarii; πρότατοι ἀντόνιοι, inquit Leontius; revera selectiab Anatolio; sed ex numero illorum esse necesse erat, qui jam Epistole Leonis subscrivserant in provinciis, hoc est, quorum fides purior erat et splendidior; cum quibus videtur interfuisse Eusebius Dorylaeus. Iluic vero susurrasse Anatolium, et suassis formulæ fallaciam æque probabile erit, ac Alhanasim consiprasse tandem cum Arianis. Quanquam non videatur, qui putasset Anatolius ambigua formula resarciri posse Eutychianam hæresim, que jami solemniter proscripta fuerat votis singulorum, dum Actione precedenti omnes quasi juraverant in Epistolam Leonis, cui ipsemel Anatolius et Synodus universa subscrivserat.

38. Dioscorus depositus non est propter hæresim. — Quod vero ait Anatolius, propter fidem damnatum non esse *Dioscorum*, reprehensionem nullam meretur. Vere quidem Eutychianista fuit Dioscorus, et hæretiens perfidacissimus; at causa depositionis ejus non fuit, ut animadverfit idem Chevillerus, quod hæresim propignasset; sed contumacia, violatio canonum, et contemptus legum Ecclesiasticarum. Legatur sententia depositionis a legatis Apostolicae Sedis pronuntiata Act. m, damnationis ejus ratio alia non assertur, quam quod Eutychen a proprio episcopo regulariter damnatum suscepisset in communionem ante judicium generalis Synodi; prohibuisset apud Ephesum legi Epistolam Leonis: in quem etiam ausus est, quod præ cæteris piaculum erat longe gravius, formulam scribere anathematis; denique, quæ est ratio fere unica in singulorum episcoporum suffragiis, quod canonice terque vocatus per deputatos episcopos minime obtemperare voluisset.

39. Dioscorus, quia in disciplinam Ecclesiasticanam peccavit depositus. — Quare peccatum, quo Dioscorus indignationem meruit Synodi, aliud non fuit, quam peccatum in disciplinam Ecclesiasticanam, nou vero peccatum hæreseos, cuius etsi reus jam reprehensus fuisse ex relectis Actis Pseudo-Synodi Ephesinae; attamen propterea damnari non debebat, nisi prius perlinax convictus; maxime secundum regulam clementiae, quam observabat Synodus: quæ non solum episcopis plus quam trecentis, qui violentia adducti subscrivserant Latrocinio Ephes-

sino; sed et ipsimet facinoris auctoribus, et qui principatum conventiculi obtinuerant, *Jureuali Hierosolymitano, Thalassio Caesareae Cappadociae, Eusebio Ancyrae, Eustathio Berythi* indulgentiam imperlierat, postquam Leonis Epistola subscrise-runt. Unde cum quaereret *Paschasinus*: « quo igitur dignus est ita contemnens, vesra sanctitas ore proprio faciat manifestum? » Respondit Synodus : « Indignatione quæ contra inobedientes a sanctis regulis constituta est », ut legitur Act. iii Concil. Chalced. Eleganter eadem referens de damnatione Dioscori ad imperatores, denudari ait eum sacerdotio, *ut his similia perpetrare tentantibus discipline fieret et sobrietatis exemplum*, etc., ut habet Epistola Synodi Chalced. ad Valent., et Marcian. Act. iii; *disciplinae sc. quam læserat, dum se sistere Synodo insolenter recusavit; sobrietatis vero, seu, ut habet alia lectio, moderationis, in quam etiam peccarat Dioscorus*, dum latraverat adversus Apostolicam Sedem, et ausu temerario dictaverat in Leonem sententiam excommunicationis. Haec sunt causæ depositionis ejus, haec ratio damnationis, quam insinuare voluit Anatolius interlocutione sua; utique mentem Synodi et Gesta in hac causa omnium maxime edoctus. Quod ut magis constet, legenda depositionis sententia, quam ad eum Synodus misit.

40. *Fides Anatolii Nicolao I et Facundo probata.* — Sane mirum est, in his verbis carpi *Anatolium*, cum nec Synodus, nec legati ipsi Apostolicae Sedis quicquam in iis duxerint arguendum. Neque suspecta videri debet Anatolii interlocutio; cum Nicolaus I, Epist. viii ad Michaelem imp. eam laudet : « Absque omni controversia hoc in eo ulti sunt, quia cum esset inferior, potiorem quibuslibet conatus est incessere contumelias; teste Anatolio Constantinopolitano præsule, qui dicit, propter fidem non est damnatus Dioscorus, sed quia excommunicationem fecit domino archiepiscopo Leoni ». Atque in excusando Anatolio, duces etiam habemus e latinis *Facundum*, licet ipse longe aliam ineat excusandi viam; e gracie *Leontium*. Cum enim Nestoriani passim sanctissimæ Synodi labefactare auctoritatem conarentur, rumores spargebant, non ita confixam ibi fuisse *Eutychis* hæresim, quin et episcopi eam aperte profitentes admissi sint in communionem : « Quomodo asseritis », inquit apud Facundum pro tribus capitulis lib. 3, cap. 3, « eam pro damienda Eutychis atque Dioscori perfidia congregatam; eum ibi Constantinopolitanus Anatolius pertidam Dioscori, quæ communis illi cum Eutychi fuerat, approbavit, pronuntians, cum non pro tide datum ». Hanc Nestorianorum dicacitatem sic retundit Facundus : « De interlocutione sancti Anatoli, quam super Dioscori persona protulit, respondimus; quia non ad hæresis crimen pertinere dicendum est, aliqua parte cum Dioscoro bene sensisse. Non enim ipsam perfidiam Dioscori sanctus Anatolius approbavit; sed cum potius ab ipsa perfidia fieri voluit excusatum. Aliud enim est ideo

hæreticum excusare, quod Catholicus putetur, et aliud ipsam hæresim approbare, alque defendere, etc. » Haec est responsio Facundi, absuisse omnino Anatolium a dogmate Eutychis, et duntaxat sua interlocutione immunem ab eo *Dioscorum* voluisse.

41. *Anatolium defendit Leontius.* — Leontius vero lib. de Sectis, Actione vi, dispulans adversus Eutychianos, quos vocat *Hæsitantes*, de interlocutione Anatolij, ait : « Respondemus autem, si veritatem quis consideraverit, non propter fidem abdicatum esse Dioscorum, nec illam fuisse depositionis ejus causam, etc. Sed quoniam reapse tertio vocatus venire recusavil. Si tamen venisset, etiam propter fidem fuisse abdicatus. Nihilominus ad ista respi-ciens Anatolius dixit, non propter fidem esse depositum Dioscorum ». Rem omnino attigil Leontius; Dioscorus enim ejus depositionis causa proxima, fuit contemptus Synodicæ auctoritatis regularisque vocationis, hæresis, non nisi remota, ut loquuntur Theologi, Eutychiani dogmatis assertor erat adeo pertinax, ut ne illud quidem in plena Synodo ejus-rassel. Tunc temporis vero damnationis causa proxima fuisse hæresis. Cæterum dubilandum non est, quin *Dioscori* prava fides, cunctis fere manifesta, et si causa ipsa abdicationis non fuerit: momentum tamen aliquod visum sit episcopis, quo citius castigarent contumaciam ejus. Præcipue ad id impulsse videntur conjecta in eum horrenda crimina, de quibus postulatus est quatuor libellis Synodo oblati. Seclera illa erant homicidium, rapinae, incensæ donus, excisæ arbores, blasphemiae in S. Trinitatem, adulteria lascivia cum impudicis mulieribus, præserium famosissimo scorto *Pansophia*. Ellfernus ejus libido eo usque scandalum moverat, ut numerosus Alexandrie populus eam carminibus amatoris decantaret, quemadmodum legitur in libello Ischyronis diaconi. Ista sunt de quibus dicendum erat *Dioscoro* coram Synodo præsentibus accusatoribus, nisi contumacia sua et judicium et scelerum evictionem elusisset. Scio Natalem Alexandrum in parte secunda saeculi v, Dissert. xiii, aliasque multos existimare *Dioscorum* in Synodo Chalcedonensi damnari præcipue, quod hæreticus fuerit, quod sanctum Leonem excommunicare ausus sit, et quod morem Concilio non gesserit. Verum contraria sententia, quam cum Chevillero defendimus, melioribus fundamentis nobis innixa videtur.

42. *Actio vii habitæ non est die natali sanctæ Euphemie.* — A num. 412 ad 413. Actio vi, quæ juxta Baronium septima est, peracta VIII kalend. Novemb. Marcianus Concilio adfuit, sermonemque ad Synodum habuit, a Baronio recitatum. Quod ait Baronius, Sessionem habitam die ipsa natali sanctæ martyris Euphemie atque Callinici martyris, haustum est ex prava translatione græci textus Chalcedonensium Actorum, ut ea aliqui interpretati sunt. Nam tam in aliis versionibus et codicibus latini, quam in ipso græco legitur, εν τῇ ἡγιετάρῃ ἐκκλησίᾳ οἵστε καὶ καθίστωτε μαρτύρους Ευφημίας, id est, in sanctissima Ecclesia sanctæ vetricis Euphemie. Quare,

ut recte observat Quesnellus in Addendis ad tom. I Operum S. Leonis, interpres ille epithetum Euphemiae, pro Callinico martyre perperam sumpsit non solum contra textum græcum, et omnes alias latinas versiones; sed etiam contra græcorum Menologium et Martyrologium latinum, in quibus *Callinicus* ad diem xxix Julii adscribitur. Praeterea quod habet Baronius ex eadem versione, Basilicam sanctæ Euphemiae *Callinico* pariter fuisse dicatam, nullus auctor hoc usque prodidit, nec ipse Evagrius, qui lib. 2, cap. 3, *Euphemiae* Basilicam fuisse describit, ideoque illa versio prorsus depravata.

43. *Locus, in quo tractatus fidei habitus.* — Cælerum Valesius in Notis ad lib. 2 Evagrii, cap. 48, quo continetur compendium Actorum Concilii Chalced. et in quo Evagrius dicit: « Et cum judices dissident, addendum esse in definitione fidei duas naturas in Christo unitas, inconvertibiles; rogati sunt ab episcopis, ut intrarent in oratorium sanctæ martyris Euphemiae. Et cum intrassent judices in supradictum oratorium una cum Anatolio et vicariis Leonis, etc., et paulo post egressi illinc essent lecta est definitio fidei ». Valesius, inquam, putat Synodum quidem congregatam esse in templo, sive in Ecclesia sanctæ Euphemiae; tractatum autem de fide in oratorio ejusdem Ecclesiæ, quemadmodum iusserat imperator in allocutione sua, quæ recitata est in Concilio ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τῷ ἀγιστάτου μαρτυρίῳ, id est, *in oratorio sanctissimae Ecclesiae*. Martyrium autem, inquit Valesius, pro Ecclesia sumitur, ut patet ex Actione in Concil. Chalced., ubi episcopi convenisse dicuntur in Martyrio sanctissime et victricis martyris Euphemiae. In reliquis autem Actionibus convenisse dicuntur in Ecclesia ejusdem martyris. Constatbat Ecclesia S. Euphemiae tribus maximis aedificiis, quorum primum erat, alium; secundum, basilica; tertium, allare in testudinis formam aedicatum, ut docet Evagrius in principio lib. 2. Oratorium igitur idem est, quod altare, quod nos hodie *Chorum* vocamus. Ita Valesius. Verum Ducasius in Glossario, in voce *Oratorium* recte nolat, aliud fuisse *Bīμa*, seu bema ac altare apud Græcos, aliud *vōs*, vel chorus: « Sacrum omne templum trifarium consideratur, Dronao, Nao, et Bemate », inquit Simeon Thessalonicensis de Templo. Locus templi sanctissimus, et in quo saera mysteria peraguntur, communis ac magis recepto apud Græcos vocabulo *Bema* nuncupatur, nempe locus ille, qui cancellis a *Nao* disparatur, et a Latinis *Presbyterium* dicitur. In constitutione imp. Theodosii et Valentiniani de his qui ad Ecclesiam confugiant, altare ab oratorio diserle distinguitur: « Pateant summi Dei tempora timentibus; nec sola altaria, et oratorium templi circumiectum: qui Ecclesias quadripartito intrinsecus parietum septa concludit, ad tutionem confugientium sancimus esse proposita, sed usque ad extremas fores Ecclesiæ, quas oratum gestiens populus primas ingreditur, confugientibus aram salutis esse præcipimus ». Legendus idem Ducasius in Constantinopoli Christiana lib. 3, n. 49.

44. *Aliquæ episcopi Africani Concilio interfuerent.*

— Aliqui episcopi Africani, ex iis qui sub Valentiniensi ditione remanserant, Concilio Chalcedonensi adfuerent; ex quibus duo *Valerianus Bassianensis* et *Bassianus Afrus* Actioni xvi subscrpsere. Et Actione vi memorantur *Aurelius episcopus Adrumetinus*, et *Rusticianus episcopus Africanus*. Quare in ea Africae parte Christiani paululum respirabant; sed qui *Genserici* subjacebant imperio, extrema quæque patiebantur: « Terret præceptis feralibus », inquit Victor Vitensis cap. 3, « ut in medio Vandolorum nostri nullatenus respirarent, neque usquam orandi aut immolandi concederetur gementibus locis, etc., nam et diverse calumniae non deerant quotidie, etiam illis sacerdotibus, qui in his regionibus versabantur, quæ regis palatio tributa penderant ». Quæ fuisse prosequitur Victor Vitensis.

45. *Theodoreetus de Nestorianismo accusatus.*

— Ad num. 124 et seqq. Causa *Theodoreti* in actione viii agitata, qui propter conflictationem cum *Cyrillo*, enjus xii capitula nunquam admittere voluerat, et amiciliam cum *Nestorio*, quem injuste depositum fuisse, et sèpius dixerat, sèpinsque scripsérat, vix ac nec vix quidem audire poterat Catholicus. Praeterea quia Eutychiani dogmatis hostis erat acerrimus, dolo *Eutychis* ac *Dioscori*, labe Nestorianæ infamatus fuit, quamvis haeresim illam pace celebri Orientalium cum *Cyrillo* et variis lucubrationibus dudum satis eluisset. Ea Nestoriani erroris labe aspergere solebant Eutychiani, quicunque novitati refragabantur. Ille est enim calliditas omnium fere novatorum, ut qui cum ipsis non desipint, statim præcipiles ire dicant in dogma aliquod pravum et haeresim manifestam: quasi media aliqua non sit, et sana doctrina. Id anelor Brevienli exprobrat Eutychianis: « Damnatus Eusebius (Dorylaï) tanquam Nestorianus, qui ante dum erat laicus Nestorii fuerat accusator. Ita enim nihil volunt isti Eutychianistæ inter se esse atque Nestorium, ut quicunque apud eos Eutychianista non fuerit, Nestorianus prorsus habeatur ». Eo igitur nomine in conventiculo Ephesino *Theodoretum* episcopatu spoharunt Catholici simul et haeretici absentem et inauditum. In fraudem ac dohū haereticorum reclamavit statim *Theodoretus*, et structas in se ab Eutychianis calumnias propalavit, scriptis ad plures Epistolis, editis professionibus fidei: præcipue vero conquestus est apud *Leonem Romanum* Pontificem, qui et ei restituil episcopatum.

46. *Adfuit tantum Synodo ut accusator Diocoros.*

— Synodo generali Chalcedone congregata, libellos supplices obtulit, alterum imperatori, alterum legatis Summi Pontificis, fidei Orthodoxæ declaratorios. Quamobrem jussit imperator, ut adesset Synodo. Ingrediente eo sacrum Conventum scissio facta est episcoporum. *Dioscorus* et *Egyptii*, qui soli turbarum auctores erant *Theodoreti* nimis implacati hostes ob rixam ejus cum *Cyrillo* suo, quibus dederunt se *Illyricani* et *Palestini* postulabant ejici tanquam magistrum *Nestorii*, et

in Synodo universalis jam damnatum. Tantus excitatus est tumultus, ut necesse fuerit interponi iudicium auctoritatem, et pacari animos interlocutione et ratione amplissimi senatus; Romanum Pontificem restituuisse episcopatum *Theodoreto*, sanxisse eliam imperatorem, ut Synodo adesset; ceterum non tenere locum in Synodo, nisi accusatoris in Diocorum, nec praejudicio esse sedem ejus; sed reservari causam paulo post a Synodo discutiendam. Haec Actione prima.

47. *Labores Theodoreti pro fide amplificanda.* — Actione octava, inquisitio in eum facta est. Quia ex tumultu Actionis primae didicerat Synodus hoc nnnm ab Aegyptiis objici *Theodoreto*, quod Nestorianus esset, interpellavit, ut anathematizaret *Nestorium*. Rogavit *Theodoreetus*, ut legerentur libelli supplices imperatori et legatis oblati; quibus manifestabat fidem suam. *Reverendissimi episcopi clamaverunt: nihil relegi volumus, modo anathematiza Nestorium.* Certe durus sermo, acerbaque repulsa in episcopum veneranda canitie, meritis gravem: episcopum viginti octo amorum statim laboris, qui vicos octo sanaverat ab haeresi Marcionis, alterum eripuerat Eunomenianis, alterum Arianis; qui oetengentas Cyrensis episcopatus parcerias depravatas erroribus omnium novatorum gregem universum servaverat ab ore luporum, ita ut ne lolum quidem unum superasset, ut ipse ait; episcopum adeo celebrem toto Oriente, ut nuncuparelur vulgo totius orbis lumen, ut legitur Epist. cxxv Joannis Germanicie in Append. tom. iv; Gentibus, Judeis, haereticis omnibus doctrina formidabilem, quos triginta quinque libris quasi actis totidem triumphis prostraverat, ad quem e pulpite dicentem Antiochiae auditorum myriades continebant, acclamantibus etiam presbyteris ipsis et episcopis, et ab oratione amplexantibus ac deosculantibus et caput, et pectus, et manus, et genua; episcopum denique etiam vita et moribus illustrem, qui sponte pauperlatem amplexus, fortunas omnes haereditatemque paternam erogaverat: qui ab episcopatu tot annis gesto nihil acquisierat, nihil possidebat, neque domum, neque agrum, neque obolum, neque sepulcrum, praeter pauculos paukos, quibus operiebatur, ut ipsem dicit Epistola ciii. Durus, inquam, sermo. Sed quæstio movebatur de fide ejus.

48. *Cogitur anathema in Nestorium dicere.* — *Theodoreetus* senex venerandus senis more dicebat, non uno aut altero verbo, sed per circuitus et præfationes; cum sermonem abrumpunt episcopi: *Clare dic anathema Nestorio, et dogmatibus ejus.* Inchoante eo seriem calumniarum et innocentiae suaे probationem rursus obturbant episcopi: *Dic aperte anathema Nestorio.* Hic humani aliquid passus vir gravis paululum commoluisset, id morsibus tenuis, prius fidem sibi declarandam, quam anathematizandum *Nestorium*: « Ego, inquit, nisi exposuero quomodo credo, non dico ». Moras et tergiversationem indignabunda non iulit Synodus:

« Et cum diceret, reverendissimi episcopi clamaverint: Isle haereticus es, iste Nestorianus es. Haereticum foras mitte ». His quasi subito tonitru fra- gore attonitus *Theodoreetus*, sine mora verbo dixit anathema *Nestorio*, et dogmatibus ejus, et statim festis omnium acclamationibus exceptus est.

49. *Ad quod eum S. Cyrillus non cogerat.* — Ex his optime conclusil Leontius de Sectis Act. vi: « Atqui Synodus id fecit, quod sanctus ille *Cyrillus* non fecit. Quippe *Theodoretum* in omnium præsentia coagit ore suo *Nestorium* anathematizare ». Haec verba Leontii maxime notanda, *Synodus coagit anathematizare*: ne quis suspicetur interlocutiones illas quibus tantopere premebatur *Theodoreetus* Concilii non esse; sed aliquorum duntaxat episcoporum Aegypti impense *Theodoreto* infensorum. Sed ne dubium ullum supersit, quamvis id sola constet lectione Actionis *Synodal*is, etiam veterum suffragantur testimonia græcorum et latinorum *Innocentius Maroniacus* episcopus, qui Acta scriptis Collationis Catholicorum cum Severianis, habilæ Constantinopoli anno DXXXII, ut eo anno videre est apud Baronium num. 54, tempore Justiniani imp., in Conventu secundæ diei Catholicos inducit Severianis ita respondentes de *Theodoreti* et *Ibae* causa, acta in Chalcedonensi Synodo: « Chalcedonense ergo Concilium circa Ibam et *Theodoretum* districcius agit, quam B. *Cyrillus*. Beatus enim *Cyrillus* contemptus fuit in consensu damnationis *Nestorii*, et ordinatione B. Maximiani, qui pro illo in hac civitale episcopus factus est. Chalcedonense autem sanctum Concilium nisi sub præsentia sua anathematizaret *Nestorium*, et omnia dogmata ejus, et scriptis inter Aeta insertæ fuissent voces eorum, non fuit contentum suscipere eos ». Chalcedonensis igitur Synodus erat, quæ adeo stricte agebat cum *Theodoreto*, ut nulla ejus verba probaret, nisi quibus *Nestorii* nomen pressissime proscriberet.

50. *Dici non poterat Nestorianus.* — Mirum videri potest, qua ratione sacra Synodus haereticum potuit dicere *Theodoretum* et *Nestorianum*. Palam erant variae ejus Epistolæ, tractatus, fidei profesiones, quibus dogma de duabus personis profligabat. Conquestus erat publice premi se manifesta Eutychianorum calumnia. Bis autem subscríperat Epistole Leonis, a quo etiam susceptus tuerat, et probatus ut Orthodoxus. Imo cum lecta fuisset Actione prima celebris *Cyrilli* Epistola ad Joannem Antiochenum de pace cum ipso et Orientalibus inita, que incipit: « Latentur cœli et exultet terra, etc. » *Theodoretum* Synodus audierat in pleno Conventu, tota voce et sponte clamantem: *Anathema ei, qui dicit duos filios, unum enim Filium adoramus Dominum nostrum Jesum Christum, Unigenitum.* Denique et ipsi quoque interfuerat et subscríperat *Synodali* decreto fidei, paulo ante promulgato, Actione sexta: quo dogmata *Nestorii* diserte proscribuntur, et dehonestantur nomine vesaniarum.

51. *Theodoreetus dicit anathema in Nestorium.*

— Verum enimvero evidens est, sanctissimos episcopos hanc regulam tenuisse, ad plenam Orthodoxiae probationem, non esse satis enascentia scandala ejurare, sed et oportere nominatim, clare et distincte percellere scandalorum auctores, et notam inurere doctrinæ, ac libris eorum si ita postulaverit Ecclesia. Et revera, dicebat Vincentius Lirinensis in Comonitorio cap. 34: « Quæ unquam haeresis, nisi sub certo nomine, certo loco, certo tempore ebullivit? » Animadvertebant sc. Patres Chalcedonenses pulsatam motibus Ecclesiam, et invalesceente ac sæviente prurigine alicujus auctoris, novo dogmate, tunc temporis necti vineulum quoddam juris et facti, quod etsi absolute solvi queat, vix tamen absque periculo fidei, vixque pullulans dogma illud ab Ecclesia posse penitus amandari, nisi notetur et princeps dogmatis; adeo ut qui contendoce et pertinaciter nomini ejus pareat, eo ipso censeatur fovere haeresim, et fidem impetere ac sanam doctrinam quantumque eam in speciem profiteatur, ut egregie discurrit Chevillerius Iandatus. Subserpsit postea Theodoretus Actioni xiv. Non videtur tamen ad episcopatum rediisse.

52. *Nonnus episc. Edessenus floret.* — Ad num. 427. Nicephorus lib. 14, cap. 30, loquens de viris illustribus, qui Theodosio jun. imperante floruerent, refert Ecclesiae Edesseneam divinum illum præfuisse *Nonnum*, qui primariam in urbe Antiochenam luxu perditam Mænadæm, sponsam purissimam Deo repræsentavit, et pro Margarita Pelagiam eam cognominavit. Erant Mænades mulieres, quæ Bacchi saera celebrabant, capitills sparsis hinc inde cursitantes. Colitur sancta *Pelagia* die viii mensis Octob. ad quem Surius ejus Vitam recitat auctore Jacobo diacono, teste oculato eorum quæ de ea scribit. Baronius dicit, in ea Vita asseri *Nonnum* fuisse episcopum urbis Heliopoleos, indeque in dubium adduci posse, num iste *Nonnus* idem sit cum eo, qui a Dioceoro pro *Iba* substitutus fuit episcopus Edessæ in Pseudo Synodo-Ephesina, et postea in Synodo Chalcedonensi inde rejectus, substituto *Iba*, et traditus *Maximo* Antiocheno, a quo potuerit creari episcopus Heliopoleos. Etenim, inquit Baronius, qui Pelagiam *Nonnus* convertit, primus ante haec tempora fuisse videtur episcopus Heliopolis; nam ista in Actis illis de eo leguntur a pravo dæmone proclamata: « Non tibi sufficieunt triginta millia Saracenorum, quos mihi abripuiisti et baptizasti? Non tibi sufficiebat me ejecisse de tuis Heliopolitanis: quoniam cum et ipsa civitas esset mea, et omnes qui in ea habitabant me adorarent, tu mihi abripuiisti, et obtulisti Deo tuo? » Verum *Nonnum* conversionis Pelagiæ auctorem, eum esse, qui in locum *Ibae* episcopus Edessenus subrogatus est, certissimum. Baronium in errorem impulit quod legitur apud Surium ante Prologum Vitæ sanctæ Pelagiæ: « Auctor est Jacobus diaconus Heliopoleos, habeturque in vetustis MSS. codicibus, sed stylum passim non nihil elimavit F. Laurentius Surius, plerisque redditis paraphrastico ». Sed cum

scriptor illius Vitæ, non semel sese diaconum *Nonnum* fuisse dicat, huncque suum *episcopum* appellet, nonnisi per errorem in illis MSS. Heliopoleos diaconus dicitur. Quare Rosweidus lib. 1 de Vitis Patrum pag. 376, eamdem Vitam recitat cum hac epigraphie: *Auctore Jacobo diacono, interprete Eustochio*, et in Notis asserit, ita legi in antiqua edilione Coloniensi ac in veteri MSS. Audomari; nullam tamen mentionem facit editionis anno MDLXXX Coloniae a Surio curatae, nec pseudographi tituli mox memorati. Præterea editio, quam Baronius secutus est, in istis verbis depravata: « Non tibi sufficiebat me ejecisse de tuis Heliopolitanis, etc. », cum tam editio Surii, quam editio Rosweidi recte habeant: « Non tibi sufficiebat Heliopolis, etc. »

53. *Pelagiam meretricem Deo consecrat.* — Theophanes ad annum xxv Theodosii jun. de Ephesino Concilio œcumenario loquens scribit: « His temporibus Nonnus Deo plenus pontifex Edessenum pascebat Ecclesiam, qui mamarum Antiochenum insignissimam Deo conseruavit, et Margaritus (ex margaritarum scilicet et gemmarium copia, quibus onerata erat, ita vulgo vocata) scorti vice Pelagiam sanctam penitentem Christo exhibuit. Ille igitur sanctorum non ultimus de sanctorum inita reconciliatione (nempe Cyrilli Alexandrini, et Joannis Antiocheni) exultans verba monitionum et doctrinæ plena Joanni scripsit, haecque inter alia: Expurga Ecclesiam, vir Dei a Nestorii zizaniis, et eorum perfidia, etc. » Verum *Nonnus*, quando Synodus Ephesina celebrata, monachus erat in monasterio Tabenniositarum, ex quo fuit « extractus ob vitam incomparabilem, et specatissimam conversationem, atque morum integratatem », ut tradit Jacobus diaconus in Vita sanctæ Pelagiæ, idque anno CDXLIX, in Synodo Pseudo-Ephesina. In Synodo postea Chalcedonensi *Ibas* in eam sedem restitutus, eam obtinuit usque ad annum CDLVI, quo cum aliis episcopis subserpsit precibus Leoni imp. missis pro Concilii Chalcedonensis confirmatione, ut legitur tom. iv Concil. pag. 891. Eum autem eo anno vita functum oportet; cum in Codice Encyclo *Nonnus* episcopus Edessenus primus inter episcopos provinciæ Osroenæ subserpsit Epistole ad Leonem imp. ea de causa missæ. Garnerius in dissert. n. de Synodis habitis in causa Nestorii pag. 348 et 354 cum ad p̄fatum Theophanis errorem animum non advertisset; scripsit *Nonnum* Synodi œcumenicæ Ephesinae tempore Ecclesiam Edessenam administrasse. At ex iis, quæ suo loco dixi, certo constat, *Rabulam* tunc eidem Ecclesiae præfuisse, huicque *Ibam* anno circiter CDXXXVI successisse.

54. *Action de Domno Antiocheno non est commentitia.* — A num. 429 ad 431. Quesnellus in dissert. ix ad Opera S. Leonis, quæ est de causa Domni Antiochenis episcopi, pluribus contendit Actionem, quæ de Domno Antiocheno inserbitur, et Actis Concil. Chaled. post Actionem x inserta est, falsam ac commentitiam esse, proindeque et ex ejusdem Concilii Actis expungendam. Verum Balu-

zius in Praefatione ad Concilium Chalcedonense num. 32 et seqq. virum doctissimum huc in re deceptum esse solide demonstrat, et ad omnia ejus argumenta respondet. Dicit primo Quesnellus, Actionem illam inter omnes alias Chalcedonensis Concilii latine tantum reperiri, idque esse non leve indicium suppositionis ab aliquo impostore latine factae. At multa veterum graecorum scripta hodie tantum latine extant, nihilque amplius in Actione de Domino tribuit *Paschasinus* legatus sancto Leoni, quam ei in decima tribuant idem *Paschasinus*, *Anatolius*, et *Stephanus*. Dicit secundo Quesnellus hujusmodi Actionem nobis prodiisse ex unico codice ab ignotis scholaribus germanis duobus accepto. Ad quam rationem respondet Baluzius, virum clarissimum duos germanos scholasticos, quorum mentionem facit *Rusticus*, male interpretatum esse de duabus germanis scholasticis, et putare Crabbum, quia non monuit ista se descripsisse ex veteri codice *Rustici*, codicem illum accepisse a Julia. Hæc est enim annotatio *Rustici*: « Actio de Domino Antiocheno, quam inveni in codice patricieJuliae membranatio novo, transcripli ex codice vetusto chartacio, quem dixit ipsa fuisse Proculi et Albini germanorum scholasticorum ». Quare non ex codice novo, sed ex eo qui vetus erat ævo *Rustici*, hæc *Actio* descripta, isque fuerat *Proculi* et *Albini* fratum, virorum doctissimorum. Porro *Rusticus*, cui tantum debet Ecclesia universa, ob præclaram operam impensam in Gestis Chalcedonensis Concilii, in suspicionem falsitatis vocari non debet.

53. *Domnus post depositionem suum secessit in eremum*. — Gravioris momenti in causa *Domni* Antiocheni est illa pars *Evagrii* lib. I, cap. 10, ubi scribit, invenire se non potuisse quid de eo factum sit, post ejus depositionem, que sc. facta fuerat in Concilio latrocinali: « De quo quid postea factum fuerit, inquit, invenire non potui ». Sed verba illa *Evagrii* potius videntur confirmare scriptiōnēm *Cyrilli* monachi auctoris *Vite sancti Euthymii*, qui docet *Domnum*, cum illa contigissent, quæ *Euthymius* ei prædixerat, id est, vita in episcopatu mifelix et depositio, pœnitentia ductum, quod salutaribus ejus monitis non obedisset, ad *Euthymium* in Palæstinam redisse. Adeo enim verum est, *Domnum* post depositionem suam secessisse in eremum, ut et *Theophanes* quoque, et qui ab eo accepit *Anastasius* Bibliothecarius istud memoria mandaverint. Affert et varia alia argumenta Quesnellus, sed ab auctoritate negativa deducta, quæ ideo parum urgent; ac denique ad suam sententiam probandam scribit, in ea de *Domno* Actione esse quosdam errores grammaticales, omissaque nomina episcoporum, qui huic Actioni interfuisse dicuntur, quæ describi oportebat, cum illie scriptum sit, *quorū nomina infra sunt scripta*: ac denique observat eam Actionem a reliquarum graecarum Synodi Chalced. corpore distractum esse, quod incertam sedem naeta sit, et quod inducta longe post Acta collecta. Quæ in re tanti momenti

nos minime movere debent; cum in integra Actorum Synodi Chalced. serie tot barbarismi, et alii errores grammaticales admissi sint; neque necesse fuerit, ut episcoporum nomina statim sequerentur post Actionem de Domino, sed ut recitarentur in Actionibus sequentibus. Demum *Actio de Photio et Eustathio, Rustici, Liberati, et Evagrii* ævo distracta erat a corpore reliquarum graecarum Actionum Synodi Chalced. quam tamen nullus jure in dubium revocaverit, ut inquit Baluzins, qui ad omnes Quesnelli rationes sigillatim respondet, et ut mihi videtur rem extra controversiam ponit.

56. *Bassianus annis quatuor gessit episcopatum Ephesiorum*. — Ad num. 432. Actiones XI et XII Bassiani, deinde et Stephani controversia occupavit. Undecima IV kal. Novemb. habita est; controversia hæc diligenter a nobis explicanda, quia Henschenius in Notis ad Vilam sancti Flaviani episcopi Constantinopolit. ad diem XVII Februarii arbitratur, ex ea deduci sanctum *Proclum* Flaviani decessorem non vixisse usque ad diem XXIV Octobris anni CDXLVII, quod tamen asseruimus. *Bassianus* itaque Ephesinae Ecclesie presbyter in Memnonis Ephesiorum episcopi invidiam incidit: hicque, ut eum Epheso amoveret, episcopum *Evazorum* invitum ordinavit. *Basilius* Memnonis successor violentam ordinationem miseratus viro, quasi juxta canonem de episcopis a populo suo non receptis (ad eam enim civitatem Bassianus ire noluerat) dedit nomen, honorem, et communionem episcopi, ac *Evazis* alium ordinavit. *Basilio* vita functo, *Bassianus* ei successit, et non tantum a Theodosio Aug. sed et a Proculo Constantinopol. episcopatum sibi confirmari impetravit: atque ita per quatuor annos Ephesi sedit.

57. *Tam Bassianus quam Stephanus e sede Ephesiorum dejecti*. — Interim de intrusione, apud sanctum *Leonem* accusatur, utpote ex *Evazis* translatus, et per collectam arenariorum aësimilis fecis violentam multitudinem ab uno *Olympio* episcopo Theodosiopolitano in tantam metropolim contra canones, et morem injectus, non inthronizatus. Quare a sancto *Leone* *jussus est dejici*, ejusque judicium *Flacianus* Constantinopolitanus, Alexandrinus, et Antiochenus episcopi comprobarunt. Atque ita omnium horum curator *Stephanus* presbyter *Bassianum* in vincula misit, et per episcopos illi adversantes fecit se consecrari, licet Bassianus quadriennalem possessionem haberet. *Meliphongus* Juliopolitanus episcopus ex antiqua regula, quæ sese sanctus Cyprianus defendit adversus *Felicissimi* rebellis diaconi factionem, dixit: « Oportebat enim qui quatuor annis sine contentione episcopatum obtinuit aut accusari, aut sine iudicio non jactari ». *Lucianus* Byzie episcopus dixit. « Quomodo possibile est nunc Bassianum expelli cum præcipue beatissimus Proclus regiae Constantinopolis episcopus ei communicaverit, et per litteras Synodicas firmaverit ejus episcopatum ». At legati Apostolici judicarunt, Bassianum per invasionem, *Stephanum*

per pravas inventiones et conjurationes promotum : obtinuimusque haec eorum sententia : « Removeantur a sancta Ephesiorum Ecclesia Bassianus et Stephanus reverendissimi, habeant autem dignitatem episcopi et de redditibus memoratae sanctissimae Ecclesiae nutrimenti gratia et consolationis annis singulis solidos aureos ducentos accipiant; alter vero secundum regulas ejusdem sanctissimae Ecclesiae ordinabitur », ut legitur Act. xii Concil. Chalcedon.

58. *Bassianus anno cdxl episc. Ephesiorum dictus.* — His ita ex ipsomet Concilio Chalcedonensi narratis, investigandum tempus, quo *Bassianus* Ephesiorum episcopus dictus est, quove Concilium Ephesinum, quod *Basilius* Memnonis successor convocavit, celebratum. Baluzius in nova Collect. Concil. pag. 950 dicit, id peractum circa annum cdxl, et quidem recte ; cum *Basilius* decessor Bassiani aliquot annos Ephesi sederit, et anno cdxliii obicerit, ac *Bassianus* tunc sedem Ephesinam et non antea invaserit. Nam is annos quatuor sedem illam occupavit, et totidem Stephanus qui eum e sede dejecit. De Bassiano autem haec verba in laudata Actione xi Concil. Chalced. leguntur : « Hodie, inquit, quatuor anni sunt, et Romanus episcopus eum depositus et Alexandrinus damnavit eum », nempe Bassianum. Quare *Bassianus* ab anno cdxlviii ad annum cdl, quo ea verba de Stephano prolatæ, sine episcopatu fuit ; ideoque quatuor ejus episcopatus anni, anno circiter cdxliv inchoati ; qui quidem integri fuere : cum adversus *Stephanum* præscriptione sese tueretur, ad quam tunc quatuor annos integros sufficienes fuisse, vel ex hac Concil. Chalced. Actione liquet. Ad hæc *Basilius* redditum tantum communionem et locum episcopatus *Bassiano*, id est, concessit eum habere nomen episcopi quamvis plebem non haberet, cui præficeretur, isque inthronisatus non fuit in civitate Ephesi, nisi post mortem *Basilii*, ut ipsem refert, addens, *Olympium* fuisse unum ex episcopis ordinatoribus suis, et tam Theodosium imp. quam Proclum sese suscepisse.

59. *Bassianus annos iv sedis a sua inthronisatione deducit.* — Fassus est quidem *Olympius*; sed se id vi et metu præstissem affiravit. Quare cum ab ea inthronisatione *Bassianus* quatuor episcopatus sui annos deduxerit, et *Basilius* post Memnonis mortem aliquot annis, aut saltem mensibus vixerit, verosimilius est, quatuor Bassiani episcopatus annos absolutos tantum esse anno cdxlviii. Alexandrinus itaque et Antiochenus episcopi, qui Bassiani electionem comprobarunt, fuerunt *Cyrillus* et *Domnus*, non vero *Dioscorus*, et *Domnus*, ut perperam Lupus in Notis ad Concilium Chalcedonense existimavit. *Stephanus* uti Ephesiorum episcopus Concilio Constantinopol. anno cdxlviii, et secundo Concilio Ephesino anno insequentि coactis, imo omnibus Actionibus Concilii Chalcedonensis, paucissimis exceptis, subscripsit, ut videre est in Actis præfatorum Conciliorum.

60. *Ex causa Bassiani episcopatus Flaviani initium non pendet.* — His expositis, respondendum ad argumentum ab Henschenio ex hac controversia deductum. Si xxix Octobris anni cdlj jam effluxerant quatuor anni episcopatus *Bassiani*, inquit Henschenius, necessario xxix Octobris anni cdxlvii jam is erat depositus atque expulsus, ante collatis sententiis *Leonis* papæ et *Flaviani*, ut etiam episcoporum Antiocheni et Alexandrinii : quæ litterarum communicatio inter eos tam procul dissilos facta, ostendit *Flavianum* necessario ante xxiv Octobris anni cdxlvii diu episcopum fuisse, adeoque sanctum *Proclum* obiisse anno proxime elapsō cdxlvii. Ha Henschenius. Verum ex dictis liquet, *Bassianum* anno cdxlvii aut insequenti post quatuor annos sedis integros episcopatu Ephesi dejectum fuisse, et *Stephanum* post eum Ecclesiam Ephesiorum quatuor annis, sive integris, sive utrinque incompletis rexisse. Porro fallitur vir eruditissimus in eo quod quatuor *Stephani* annos integros numerandos velit ; cum is præscriptionem pro se non adduceret : ideoque nihil ad ejus causam facheret, quod quatuor sue sedis anni completi, vel incompleti essent. Quare verum est, quod suo loco affirmavimus, sanctum *Proclum* ante annum cdxlvii ad Deum non migrasse.

61. *Origine pensionum Ecclesiasticarum.* — Ad num. 133. In Actione xii, secundum Baronium, aut xiv, secundum editiones hodiernas Conciliorum contentio fuit de episcopatu Perrhenorum, de qua anno cdxlv, num. 34, jam a nobis actum. *Athanasius* episcopus a suis accusatus dignitate motus fuerat, et *Sabinianus* in ejus locum ordinatus, per *Dioscorum* sede pulsus. Decretum autem fuit, ut *Sabinianus* episcopatu Perrheni in provincia Euphrates frueretur, ac dignitatem episcopatus haberet : « Et substitutus sit », inquit Concilium, « et pascatur sicut reverendissimus Antiochenorum Maximus secundum facultatem Perrhenorum sanctissimæ Ecclesiae disponuerit ». Sabiniano igitur tribuitur coadjutoria eum futura successione ; *Athanasius* quippe, qui in eodem episcopatu confirmabatur, nisi convinceretur, senex erat. Ubi obiter observabis, pensiones e beneficiorum Ecclesiastico-fructibus delibatas, nullibi ante Concilium Chalcedonense memorari ; quo etiam statutum est, ut *Bassianus* et *Stephanus* post exauctorationem alerentur Ecclesiae Ephesinæ sumptibus, collatis ex æario præfatae Ecclesie. Ha pensiones utrique concessæ ratione paupertatis, ad quam post exauctorationem redacti erant, et, ut loquitur Synodus, *nutrimenti gratia et consolationis*.

62. *Decretum de primatu sedis Constantinopolitanæ.* — A num. 134 ad 149. In Actione xv, postquam Constantinopolitanæ Ecclesiae clerici petiere, ut de sede Constantinopolitana Patres aliqua constituerent, legati dixerunt, id sibi non esse in mandatis, judices vero pronuntiarunt rem esse Synodi, statimque ex ea discussere, et eos legati secuti sunt, ut in Actione xvi, secundum hodiernas editiones

narratur. Patres nihilominus utrisque absentibus complures canones condiderunt. Graeci codices habent xxx, Latini xxviii; ex quibus vicesimus octavus confirmat patriarchica privilegia a Concilio primo Constantinopolitano Ecclesia Constantinopolitana concessa, ut se, primo post Sedem Romanam honore frueretur, jusque ac potestatem haberet in Thrace, Ponti, et Asie Dioceses, earumque metropolitas, et Barbarorum insuper episcopos ordinaret.

63. *Intercedunt legati Apostolici, et illud Leo improbat.* — Actione xvi et ultima kalendis Novembris habita, ut recte observat Baronius n. 137, postularunt legati Apostolici ut reiegeretur canon de sede Constantinopolitana, se absentibus conditus. Eo recitato, cum omnium ferme Patrum subscriptionibus Lucentius Sedis Apostolice legatus judices interpellans dixit: « Primo gloria vestra perpendat, qua circumventione cum sanctis episcopis gestum sit, ut non conscriptis canonibus, quorum mentionem fecerunt, subscribere sint coacti ». Conclamaverunt omnes: « Nemo coactus est ». Aetius Ecclesiae Constantinopolitanae archidiaconus legatorum oppositiones etudere conatus, ipsos convenit, ut Synodo coram exponerent, an id accepissent in mandatis, quod tam acri perlinacia prestatabant. Legit Bonifacius haec verba, ex diplomate legationis: Sanctorum quoque Patrum constitutionem prolatam nulla patiani temeritate violari vel imminui, servantes omnibus modis, personae nostrae in vobis, quos vice nostra transmisimus, dignitatem: ac si qui forte civitatum suarum splendore confisi, aliquid sibi tentaverint usurpare, hoc qua dignum est constantia retundatis ». Quia vero de canonibus erat controversia, judices jusserunt, ut canones ab utraque parte proferrentur, quod postquam factum fuit, hi canonem iterum recensitum sua firmaverunt auctoritate, Patribus acclamantibus: « Haec justa sententia. Haec omnes dicimus, etc. » Sed reclamavit Lucentius Apostolice Sedis legatus, et postea sanctus Leo canonem illum xxviii improbavit, qui et e numero canonum expunctus est a Graecis ipsis. Canones vero ceteros ejusdem Concilii tacito saltem consensu approbavit, eosque Ecclesia recepit universa. Porro Synodus Chalced. a DCXXX Patribus celebrata, hoc anno, ineunte mense Novembri absoluta.

64. *S. Auxentius archimandrita ad Synodum evocatus.* — A num. 154 ad 160. Sanctus Auxentius presbyter, archimandrita in Bithynia, cuius Vita ab auctore coævo scripta, recitur in Actis SS. Boillianianis ad diem xiv mensis Februarii, in duplo apud Bythinos monte vixit primo e regione montis *Oxie*, decem circiter ultra Chalcedonem milliaribus, in partibus desertis, qui vicinos omnes montes altitudine longe superat, ubi postquam decem aut circiter annos commoratus esset, et convenientissim episcopi in Concilio Chalcedonensi, ab illis et ab imperatore ad Synodum evocatus fuit, ut ei assentiretur, et cum sancta communicaret Ecclesia. Ad Synodum

nonnisi vi coactus *Auxentius* venit, ne fieret auctor offensionis iis, qui nollent eam admittere. Soluta Synodo ad priorem montem redire noluit, sed in aliuum asperiorem, et altiorem, propiore autem Ruffinianis, nomine *Siopa*, quo cum fratribus, cum quibus in priori monte versatus fuerat, cum canticis spiritualibus deductus est, et cellula, ubi sola fenestra erat, ad conveniendum eos, qui accedebant ut antea, inclitus fuit. Iis qui ad ipsum ex urbe Constantinopolitana, et ex aliis locis veniebant, erat valde mitis, quos ad relinquenda caduea, et inquirena cœlestia hortabatur, eisque certas preces præscribebat. Veste anachoretica plures ad perfectam vitam anhelantes induit. Cumque non paucæ virgines ad eum accederent, aut a parentibus adducerentur, ut vite monastice institutis iniarentur, brevi tempore congregatae sunt plusquam septuaginta, quibus vir sanctus, jussit monasterium aedicari, dato eis habitu ad exercitationem virtutis plane accommodato, tunicis scilicet ex pilis contextis, et magnis quibusdam palliis, « adeo ut revereretur quispiam vel solum videns tantam tristitiam », inquit auctor *Vitæ ejus*, qui addit, eum animam Deo reddidisse *imperante Leone, Februarii mensis die* xiv. Antequam solitariam vitam ampleretur, educatus fuerat in aula Theodosii imp. cooptatus inter milites, qui ex militiæ peritis exercitatisque premii loco seligebantur, ut imperatorum in publicum prodeuntem comitarentur, magna que amicitia cum sancto *Marciano* tunc laico secte Novatianorum et haud multo post unito Catholicæ fidei ac facto economo magnæ Ecclesiae Constantinopolitanæ, de quo infra sermo, conjunctus fuerat.

65. *S. Auxentii spelunca sœculo nono a viris sanctis adhuc inhabitata.* — Mons ille, cui postea a sancto Auxentio nomen impositum, occupabatur adhuc per successionem a sanctis viris initio sœculi noni, quo Stephanus diaconus Ecclesiae Constantinopolitanae scripsit Vitam sancti Stephani junioris, monachi et martyris, qui in spelunca ibidem inclusus per aliquot annos vixit eo tempore, quo *Leo Isaurus* in sacras imagines debaechabatur. Testatur auctor iste sanctum Stephanum cœnobium ibi condidisse, sancti Auxentii nomine insignitum, quod quidem, inquit, impius tyrannus hostili erga sanctum animo, « monasterio everso, Auxentii collem nuncupavit, quod et ad hanc diem ab ejus symmictis dictatur ». Enumerat ibidem Stephanus diaconus Auxentii successores inter quos sanctum Stephanum juniores sextum ordine fuisse dicit.

66. *Dioscori episcopi Alexandrini interitus.* — Ad num. 460. In Chronicis Coptiarum patriarcharum legitur, *Dioscorum* postquam a Synodo Chalcedonensi episcopatu Alexandrino dejectus es, (qui *Proterius* substitutus) amandatum esse in insulam in Occidente constitutam, annis septem in ea moratum, mortuumque die septima Tuti, quarta nempe die mensis Septembris. Sed certum est, *Dioscorum Gangram* Asiae Minoris civitatem deportatum esse,

illieque interiisse anno quadringentesimo quinquagesimo quarto. Sub illius enim anni coss. Leo ad Julianum Coensem episcopum Epistolam ordine ext., a Quesnello ex Ms. codice Cardinalis Grimani publicata, scripsit, in qua asserit, mortem *Dioscori* sibi ab eodem Juliano esse significatam, additque : « Auxiliale misericordia Dei, facilius est errantium

speranda correccio, et efficacior erit praedicatio Evangelii, extincto defensore mendacii ». Ea Epistola data *VIII idus Decemb. Actio et Studio UU. CC. coss. anno sc. CDLIV.* Expectationem sanctissimi Ponificis frustrati sunt Eutychianti, a quibus eliamnum hodie memoria *Dioscori* colitur.

LEONIS ANNUS 13. — CHRISTI 452.

4. Marciani edictum vetans de fide disputationes et damnans heresim Eutychianam, contra quam scribunt et multi. — Sequenti anno Domini quadringentesimo quinquagesimo secundo, consilibus Herculano atque Sporatio (Asporatio), vice-sima sexta Januarii Marcianus imperator pro tirmitate Chalcedonensis Concilii sollicitus edidit sanctionem, ne cui amplius licet publice de fide disserere; cui quidem ejusmodi legitur indita inscriptio¹ :

« Imperatores Cæsares, Flavius Valentinianus pontifex, Germanicus inclytus, Alemannicus inclytus, Sarmaticus inclytus, tribunitiae potestatis vices septies, imperator vices septies; et Flavius Marcianus pontifex inclytus, Germanicus inclytus, Sarmaticus inclytus, Alemannicus inclytus, Francus inclytus, tribunitiae potestalis vices septies, imperator, consul semel. De prohibitis disputationibus a Christianis civibus Constantinopolitanis ». Ita inscriptio, quam quidem puto ab aliquo additam otioso, cum plorium mendaciorum arguatur. Et enim quid sibi vult tribunitia potestas vices septies repetita in Marciano, cum eadem una cum annis augeretur imperii? Undenam iste sibi comparavit, ut trium tantum annorum imperator, describeretur vicesimæ septimæ tribunitiae potestatis? quam non nisi enim imperio impetrari solitam, satis superiorius demonstravimus.

2. Rursum vero quomodo uterque inserbitur pontifex, eum is titulus (ut a nobis tertio tomo Annalium dictum est) defecerit in Gratiano; qui primus, eo aliquando sieut a cæteris predecessoribus usurpato sponle carere voluit? quem nec ab alio,

nisi a Juliano Apostala, liquet esse resumplum. Sed et si titulos ex populis debellatis inspicias (ut de Valentiniiano dicere prætermittamus) unde Marciano tot ex subjugatis populis tituli? Possent forte hæc dissimulari, quod haeredes imperii iisdem uterentur titulorum insignibus, quibus prædecessores fuerant decorati, si reliqua sibi constarent. At recitemus ipsum edictum, quod ex parte descriptum in codice Justiniane¹ mendorissime datum legitur sub consulatu Ricimeris, cum iam ante triennium ab eo consulatu ipse Marcianus, cuius est sanctio, ex humana excessisset. Sunt autem hæc sanctionis verba.

3. « Tandem aliquando, quod summis votis atque studiis optabamus, evenit. Remota est de Orthodoxa Christianorum lege contentio. Tandem remedia culpabilis erroris invenia sunt, et discors populorum sententia in unum consensum concordiamque convenit. E diversis enim provinciis religiosissimi sacerdotes Chalcedonem venerunt juxta nostra præcepla; et quid observari in religione debate, perspicua definitione docuerunt. Cesset igitur jam profana contentio: nam vere impius atque sacrilegus est, qui post tot sacerdotum sententiam opinioni suæ aliquid tractandum reliquit. Extremæ quippe dementie est, in medio et perspicuo die commentitium lumen inquirere. Qui enim post veritatem repartam aliquid ulterius discentit, mendacium querit. Nemo itaque vel clericus, vel militaris, vel alterius ejuslibet conditionis de fide Christiana publice turbis adunatis et advenientibus tractare conetur in posterum, ex hoc tumullus et perfidiae occasionem requirens. Nam injuriam facit judicio religiosissimæ Synodi, si quis semel judicata

¹ Apud Conc. Chalc. Act. III.¹ L. IV. C. de summa Trinit.

ac recte disposita revolvore et publice disputare contendit : cum ea quæ nunc de Christiana fide statuta sunt, juxta Apostolicas expositiones et statuta sanctorum Patrum trecentorum decem et octo, et centum quinquaginta, definita esse noscantur.

4. « Nam in contemptores hujus legis poena non deerit : quia non solum contra fidem bene compositam veniunt, sed etiam cum Judæis et Paganis ex hujusmodi certamine profanant veneranda mysteria. Igitur si clericus fuerit qui publice tractare de religione ausus fuerit, a consortio clericorum removebitur ; si vero militia prædictus sit, cingulo spoliabitur : cæteri etiam hujus criminis rei de hac sanctissima urbe pellantur, pro vigore judiciario etiam competentibus suppliciis subjungandi. Constat enim hinc haereticæ insanæ exordia fomitemque præberi, dum publice quidam disputant atque contendunt. Universi ergo, quæ a sancta Synodo Chalcedonensi statuta sunt, custodire debent, nihil posthae dubitantes. Hoc itaque nostræ commoniti serenitatis edicto, abstinet a profanis vocibus, et ulterius desinite de divinis disputare, quod nefas est : quia non solum divino judicio peccatum hoc (prout credimus) punietur, verum etiam legum et judicium auctoritate coerebitur. Datum Constantinopoli, VII kalendas Februarii. Sporatio viro clarissimo et qui fuerit nuntiatus cons. » Sed pro Sporatio, Patricius positus mendose est in Codice Justiniane, cui collega additur Ricimeres. Scimus alios legere, pro Sporatio, Asporatium, sed perperam quidem, mea sententia : etenim in Actis¹ Matrone Pergensis, cum de ejusdem consulis conjugæ agitur, Sporatius idem reperitur nominatus : ita etiam in Actis Concilii Chalcedonensis : in Marcianni vero Novella, Storacius, pro Sporatio, depravate legitur : et apud Theodoretum in Epistolis, Sporadius, æque mendose scriptus reperitur.

5. Verum quod ad edictum pertinet : cum vaniloqui adhuc obstreperent, et Eutychiani haereticæ adversantes sacro Chalcedonensi Concilio turbas eierent, concitarentque tumultus ; idem imperator mense Martii aliam edidit sanctionem ad Vinculum consulem designatum, cuius est exordium² : « Venerabilem Catholicæ Orthodoxorum fidei sanctitatem, etc. » Ad finem vero hæc de factiosis et inquiete agentibus : « Verum sicut manifesta ratione cognovimus, non desinunt quidam in eadem perversitatis insanæ permanere, et publice de religione contendere, populis adunatis, et mysteria divina, Judæorum Paganiorumque sub obtutibus publicare et profanare : quæ rectius delenda sunt, quam inquirenda. Oportuerat quidem in eadem pertinacia consistentes statuta dudum animadversione compesci ; ut poena corrigeret, quos reverentia jussionum emendare non potuit. Verum in hoc secuti consuetudinem nostram, noscentes præ omnibus quod Divinitas pictate lætetur, poenam nocen-

tium credidimus differendam, iterata hæc sancientes nostræ clementiae jussione, ut in futurum a prohibitis omnes abstineant, nec conventicula colligant super religione certantes : quia in hujusmodi perversitate et vanitate detecti, et statutas dudum suscipient poenas, et judiciario motu (prout religiosis temporibus convenit) punientur. Oportet enim Chalcedonensem Synodum sequi, in qua omnibus diligenter quesitis, ea definita sunt, quæ pridem tres predicti cœtus Apostolicam fidem secuti omnibus servanda tradiderunt civibus Constantinopolitanis ». Hæc Marcianus primo hujus anni tempore sancivit. Sed quidem haud proficie abstinuit a muletandis severa animadversione haereticis : quæ enim impuniti ausi fuerint, paucis post dicturi sumus. Illud sane plurimis exemplis satis perspectum est factum, nunquam profuisse fidei Catholicæ clementiam principum in remittendis culpis ab haereticis perpetratis : ea enim abusi semper illi evasere deteriores.

6. Sic igitur tum episcoporum sententia, tum imperatoris sanctionibus damnata est cum auctore suo et seclatoribus ejus Eutychiana haeresis, adversus quam complures Orthodoxi scriptores iisdem temporibus stylum exeruerunt : nam præter S. Leonem Romanum Pontificem scripserunt adversus eam Mochimus Mesopotamius presbyter Antiochenus, neconon Isaac presbyter itidem Antiochenus, Samuel presbyter Edessenus, et Theodoretus episcopus Cyri, ut, qui de his singulis scribit, Gennadius tradit. Sed et qui postea de tribus capitulis tractatus elaborarunt pro Concilio Chalcedonensi, iisdem Eutychianam haeresim acerrime insectati sunt.

7. *S. Leo promulgat in Occidente Synodum Chalcedonensem.* — Sed ut anni hujus, quæ reliquæ sunt, res gestas prosequamur : hoc item anno sanctus Leo Romanus Pontifex, simul ac exemplaria rerum in Synodo Chalcedonensi gestarum Romanum allata percepit ; provinciis Occidentalis Ecclesiæ nota facere studuit, quæ in oecumenico Concilio de fide Catholicæ decreta essent. Inter alios autem ad episcopos Galliarum provinciæ Narbonensis hæc breviter scripsit¹ :

8. « Impletis per misericordiam Deicommunibus votis, dignum est fraternitatem vestram sanctorum gaudiorum habere consortium. Nam fratres mei, qui vice mea Orientali Synodo præsederunt, quæ vota retinere, significo : confirmatam Catholicam fidem et glorificatam Apostolicæ prædicationis triumpho, quo etiam hi qui ad deviandum vel seducti fuerant, vel impulsi, recepta veritatis luce lætantur. Siquidem omnes Domini sacerdotes in una sententia, sancto Spiritu docente, consensere. Et de sacramento Dominicæ Incarnationis, in qua multorum intelligentia caligabat, ita tenebræ erroris ablatae sunt, ut in uno Domino nostro vero Dei et hominis Filio, nec de humanitatis ambigatur na-

¹ Apud Metaph. die VIII. Novemb. — ² Extat in fine Act. III. Conc. Chale.

¹ Leo, Ep. xciv.

tura, nec de Deitatis essentia. In impios autem nefandi erroris auctores, qui indigios se Dei gratia judicantes, correctionis uti remediis noluere, qualis sit lata sententia, exemplaria quæ misimus, edocebunt, ut agnoscat vestra dilectio, fratres carissimi, in sancto examine divinum non defuisse judicium, quo et vindicta retributa est obduralis, et pax impensa correctis. Dominus vos incolumes custodiat, fratres carissimi». Hactenus Epistola, quæ missa ad alias metropolitanas Ecclesias fuit Circularis communis omnibus provinciis. Cæterum privatas alias litteras dedit ad Gallicanos hoc ipso item anno kalendis Februarii, quarum est exordium¹: « Op-tassemus quidem fraternitatis vestrae litteras, etc. »

9. *Leo dat litteras objurgatorias Anatolio ob primatum præsumptum sedis Constantinopolitanæ, eodemque arguento scribit ad Marcianum et Pudcheriam.* — Pervenerunt inter hæc Roman ad S. Leonem papam legati missi Constantinopoli cum litteris Anatolii et imperatoris atque Puleheriæ Augustæ, Lucianus episcopus, et Basilius diaconus, prosecuturi causam primatus sedis Constantinopolitanæ Ecclesiae, clanculo (ut vidimus) in Synodo decreti, rogaturique ut ipse Pontifex præberet assensum. His susceptis, et acceptis idem S. Pontifex quæ Synodalibus litteris scripta erant a sacrosancto Concilio Chalcedonensi, in quibus post alia de fide Catholica confirmata, ea de primatu erant; probe sciens illa cuncta per Anatolium ejus sedis episcopum esse curata, ad ipsum rescribens cumdem acriter objurgavit, quod inconcessa tentasset: et post nonnulla, cuncta quæ praeter canones ab eo usurpata essent, his verbis exprobrat²: « Post illa itaque ordinationis tuae non incutpata principia (quod scilicet a Diocoro, deposito Flaviano, ordinatus esset) post consecrationem Antiocheni episcopi, quam tibimet contra canonicam regulam vindicasti: doleo etiam in hoc dilectionem tuam esse prolapsam, ut sanctissimas Nicenorum canonum constitutiones conareris infringere, tanquam opportune se tibi hoc tempus obtulerit, quo secundi honoris privilegium sedes Alexandrina perdiderit, et Antiochena Ecclesia proprietatem tertiae dignitatis amiserit: ut his locis juri tuo subdilis, omnes metropolitani episcopi proprio honore priventur. Quibus inauditis et nunquam ante tentatis ita præveniris excessibus, ut sanctam Synodus ad extinguidam solum hæresim et confirmationem fidei Catholicae studio Christianissimi principis congregatam, in occasionem ambitus trahas, et ut convenientiam suam tibi dedat, impellas: tanquam refutari nequeat, quod illicite voluerit multitudine; et illa Nicenorum canonum per sanctum vere spiritum ordinata conditio in aliqua unquam sit parte solubilis.

10. « Nulla sibiunet de multiplicatione congregationis Synodalis Concilia blandiantur: neque trecentis illis decem alque octo, quantumlibet copio-

sior numerus sacerdotum vel comparare se audeat, vel preferre; eum tanto divinitus privilegio Nicæna sit Synodus consecrata, ut sive per pauciores, sive per plures Ecclesiastica judicia celebrentur, omni pæne auctoritate sit vacuum, quicquid ab illorum fuerit constitutione diversum. Nimis ergo hæc improba, nimis sunt prava, que sanctissimis canonicis inveniuntur esse contraria. In totius Ecclesiæ perturbationem superba hæc tendit elatio, quæ ita abuti voluit Concilio Synodali; ut fratres in fidei tantummodo negotium convocatos, et definitione ejus causæ quæ erat curanda perfunctos, ad consentiendum sibi aut depravando traduceret, aut terrendo compelleret. Inde enim fratres nostri ab Apostolica Sede directi, qui vice nostra Synodo præsidebant, probabiliter atque constanter illicitis ausibus obstiterunt, aperte reclamantes, ne contra statuta Nicænae Synodi præsumptio reprobæ novitatis assureret. Nec potest de eorum contradictione dubitari, de quibus in Epistola tua etiam ipse conquereris, quod conatibus tuis voluerint obviare. In quo eos quidem multum mihi hæc scribendo commendas; sed te ipsum, quod eis parere nolueris, dum illicita moliris, accusas, superflue non concedenda appetens, et insalubriter contraria concupisces; quæ nullum unquam potuerunt nostrum obtinere consensum.

11. « Absit enim a conscientia mea ut tam prava cupiditas meis studiis adjuvetur; ac non potius et meo, et omnium qui non alta sapiunt¹ sed humilibus consentiunt, opere (ope) subruatur. Sancti illi et venerabiles Patres qui in urbe Nicæa sacilegio Ario sua cum impietate dannato, mansuras usque in finem mundi leges Ecclesiasticorum canonum considerunt, et apud nos in toto orbe terrarum in suis constitutionibus vivunt; et si quid usquam aliter quam illi statuerint, præsumitur, sine cunctatione cassatur: ut quæ ad perpetuam unitatem generaliter instituta sunt, nulla commutatione varientur, nec ad privatum trahantur commodum quæ ad bonum sunt commune præfixa: et manentibus terminis, quos constituerunt Patres, nemo in jus tendat alienum; sed intra fines proprios atque legitimos, prout quis valuerit, in latitudine se charitatis exerceat, cuius satis uberes fructus Constantinopolitanus potest antistes acquirere, si magis humilitatis virtute nitatur, quam si spiritu ambitionis infletur.

12. « Noli, frater, altum sapere, sed time, et Christianissinorum principum piissimas aures improbis petitionibus inquietare desiste: quibus certum habeo modestia te magis quam elatione placitum. Persuasioni enim tuae in nullo penitus suffragatur quorundam episcoporum ante sexaginta (octoginta), ut jactas, annos facta subscriptio nunquamque a predecessoribus tuis ad Apostolicae Sedis transmissa notitiam; cui ab initio sui caducæ, dudumque collapsæ, sera nunc et inutilia sub-

¹ Leo, Ep. LII. — ² Leo, Ep. LIII.

¹ Rom. XII.

jicere fomenta voluisti, eliciendo a fratribus speciem concessionis, quam tibi in suam injuriam verecundia fatigata præberet. Memento quid Dominus¹ ei qui unum de pusillis scandalizaverit comminetur. Et sapienter intellige, quale sit judicium Dei subiunctus, qui iot Ecclesiis, tot sacerdotibus scandalum inferre non metuit. Fateor enim, ita me dilectione universæ fraternitatis obstringi, ut nemini prorsus in his quæ contra se poscil, assentiam; possisque evidenter agnoscere, me dilectioni tuae benevolo animo contraire, ut saniore consilio ab universalis le Ecclesiæ perturbatione contineas.

13. « Non convellantur provincialium jura primatum, nec privilegiis antiquitus institutis metropolitani antistites fraudentur. Nihil Alexandrinæ sedi, ejus quam per S. Marcum Evangelistam beati Petri discipulum meruit, pereat dignitatis; nec, Diocesoro impietatis suæ perfidacia corruente, splendor tantæ Ecclesiæ tenebris obseuretur alienis. Antiochena quoque Ecclesia, in qua primum, prædicante beato Apostolo Petro², Christianum noinen exortum est, in paternæ constitutionis ordine perseveret; et in gradu tertio colloca ta, nunquam se fiat inferior. Aliud enim sunt sedes, aliud præsidentes. Et magnus unicuique honor est integritas sua. Quæcum in quibuslibet locis propria ornamenta non perdat, quanto magis in Constantinopolitanæ urbis magnificentia potest esse gloriosa, si per observantiam tuam, et defensionem paterni canonis, exemplum probitalis multi habeant sacerdotes? Hæc tibi scribens, frater, in Domino hortor ac moneo, ut deposito ambitionis desiderio, spiritu potius ferveas charitatis, etc. » Vidisti, lector, et quam perspicue, unus fuisse Romani præsulis irrata reddere, quæ sexenli et triginta constituerent una simul episcopi, et imperatores atque senatus expelliissent, obtentaque firmassent?

14. Eadem quoque die, qua data est hæc Epistola, undecimo kalendas Junii, sub dicto Herculanii consulatu, ad Marcianum imperatorem idem sanctus Leo eadem ex causa seripsit Epistolam³, ubi post congratulationem de propulsata una cum hereticis hæresi, et tide Catholica stabilita, hac ambitiosa de Anatolii temeraria præsumptione: « His autem, propter quæ lanta facta est congregatio sacerdotum, bono et optabili tine compositis, miror et doleo, quod pacem universæ sanctæ Ecclesiæ divinitus reformatam ambitionis rursus spirilus inquietat. Quainvis enim necessarie sibi frater meus Anatolius consultuisse videatur, ut ordinalorum snorum errorem deserens, in assensum Catholicae fidei salubri correctione transiret; custodire tamen debuit, ut quod vestro (nostro) beneficio noscitur consecutus, nullius cupiditatis pravitate luibaret. Nos enim vestrae fidei et interventionis habentes intuitum, cum secundum sue consecrationis auctores ejus initia titubarent, benigniores circa ipsum quam justiores esse voluimus; quo perturbationes omnes,

quæ operante diabolo fuerant excitatae, adhibilis remedii leniremus: quæ illum modestum magis quam immoderatum facere debuere ». Hæc sanctus Leo: eo quod, cum esset deponendus Anatolius, qui cum Diocesoro sectatus fuerat Eutychianam hæresim, et viliose atque tyrannice per Diocesorum fuerat in locum S. Flaviani subrogatus: abdicata hæresi, precibus imperatoris indulserat bono pacis ipse sanctus Leo, ut remanceret Constantinopolitanus antistes: non enim alterius quam Romani Pontificis erat dispensare, ut tot aspersus sordibus homo sederet episcopus. Subdit vero hæc sanctus Leo:

15. « Qui etiam si præcipuis meritis, optimoque judicio legilime fuisset ac solemniter ordinatus; contra reverentiam tamen canonum paternorum, contra sancti Spiritus instituta, contra antiquitatis exempla, nullis posset suffragiis adjuvari. Apud Christianum et vere religiosum, vereque Orthodoxum principem loquor. Multum Anatolius episcopus proprio detrahit merito, si illico crescere optat augmento. Habeat (sicut optamus) Constantinopolitana civilas gloriam suam, ac protegente dextera Dei, diuturno clementiae veslræ fruatur imperio. Alia tamen ratio est rerum sæcularium, alia divinarum; nec præter illam petram, quam Dominus in fundamento posuit, stabilis erit ulla consuetudo. Propria perdit, qui indebita concupiscit. Satis sit prædictio, quod vestrae pietatis auxilio, et mei favoris assensu, episcopatum tantæ urbis obtinuit: non dedignetur regiam civitatem, quam Apostolicam non polest facere Sedem: nec ullo speret modo, quod per aliquum possit offensiones augeri.

16. « Privilegia enim Ecclesiarum sanctorum Patrum canonibus instituta, et venerabilis Nicæna Synodi fixa decretis, nulla possunt improbatæ convelli, nulla novitate mutari. In quo opere, auxiliante Christo, fideliter exequendo, necesse est me perseverantem exhibere famulatum: quoniam dispensatio mihi credita est, et ad meum tendit reatum, si paternarum regulæ sanctionum, quæ in Synodo Nicæna ad totius Ecclesiæ regimen, Spiritu Dei instruente, sunt conditæ, me (quod absit) conivente, violentur; et major sit apud me unius fratris voluntas, quam universæ domus Domini communis utilitas. Et ideo sciens gloriosam clementiam vestram Ecclesiasticæ studere concordie, et his quæ pacifice congruent veritati piissimum præstare consensum; precor et sedula suggestione vos obsecro, ut ausus improbos unitati Christianæ pacique contrarios ab omni pietatis vestrae abdicetis assensu; et fratris mei Anatolii nociluram sibi, si persistiterit, cupiditatem salubriter comprimatis: ne ea quæ vestrae gloriae temporibus inimica sunt cupiens, major suis velit esse prioribus, etc. » Ad finem vero: « Convenit, inquit, fidei vestrae, vel gloriæ, ut sicut hæresis Deo per vos agente destructa est, ita etiam omnis ambitus retundatur. Agile quod et Christianæ est pietatis et regiae, ut prædictus episcopus pareat Patribus, consulat paci, neque sibi aestimet licuisse, quod Antiochenæ Ecclesiæ sine ullo

¹ Matth. cxviii. Marc. ix. — ² Act. xi. — ³ Leo, Ep. lv.

exemplo contra statutum canonum episcopum ordinare præsumpsit : quod nos amore reparandæ fidei, et pacis studio, retractare cessavimus ». Haec et alia ingerens, ad postremum legatos ab imperatore missos excusat, quod per eos non steterit, quoniam minus eam causam sedulo pertractarint ; sed quod esset injusta, nihil potuisse opera sua consequi.

47. Scripsit idem sanctus Leo ad Pulcheriam Augustam eodem quoque arguento Epistolam¹ eodem pariter die et consule. Est ejus exordium : « Sanctis et Deo placitis clementiæ vestræ studiis, etc. » eadem quæ superius ingerens, cassare se et irrita penitus reddere lestatur, quæ per Synodus de primatu Constantinopolitanæ sedis essent, Anatolio instigante, decreta : nam post multa, haec ad finem : « Consensiones vero episcoporum et sanctorum canonum apud Nicæam conditorum regulis repugnantes, unita nobiscum vestræ fidei pietate, in irritum mittimus, et per anoritatem beati Patri Apostoli generali prorsus definitione cassamus ». Hæc S. Leo, magnis resiliens animis, infringensque quicquid Anatolius tanto conatu oecumenicae Synodi perfidere visus erat : plane docens, super arenam erigere molem, qui absque Apostolicæ Sedis, in qua est firma petra, consensu, ædificium construit.

48. At quid Anatolius, cum ipsius Romani Pontificis litteras accepisset ? Homo fraudulentus occultavit quidem eas, utpote quæ suam ipsius decantarent junctam cum ambitione nequitiam : sed et (quod deterius est) illud in scandatum plurimorum sparsit in vulgus, Leonem Romanum Pontificem minime recepisse Chalcedonense Concilium. Haec quidem hoc anno transacta sunt, reliqua vero anno sequenti, de quibus suo loco dicendum. Vidisti hominem ambitionis facibus astuantem, in quod discrimen Catholicam fidem inducat, dum nova ea excogitata calunnia, cuncta, quæ in sacrosancto Concilio adversus hæreses essent decreta ac stabilita, contradictione Romani Pontificis, nullius esse vigoris, sed irrita plane redditæ proctamarel, ipsumque Pontificem prævaricatorem constitueret et proditorem, dum quæ essent credenda scripsisset, et eadem, non recipiendo Concilium, condemnasset. Sed veritas tandem redarguit impostorem.

49. *Electo Proterio episcopo Alexandrino, maxima a faventibus Dioscoro turbæ excitantur, quas compescere nititur Marcianus.* — Quid vero hoc anno Alexandriæ actum sit in electione novi ejus civitatis episcopi, dicamus : atque in primis quæ habet Liberatus diaconus, qui ait² : « Reversi sunt autem, relegato Dioscoro, Alexandriam qui cum eo venerant episcopi et clerici, Athanasius Busirios episcopus, et Nestorius Phlagoneos, et Auxonius Sebennitensis, et Macarius Chabasenensis, qui conciderant in Chalcedone, et anathematizaverunt Eutychem et ejus dogma cum Dioscori damnatione, Epistolam papæ Leonis subscriptentes, ut cum omnium civium voluntate eligerent ordinandum epi-

scopum, sacris ad hoc litteris præcedentibus ad Theodorum tunc Angustalem. Collecti sunt ergo nobiles civitatis, ut eum qui esset vita et sermone pontificatu dignus eligerent : hoc enim et imperialibus sanctionibus jubebatur. Cumque super hoc multa dubitatio præcessisset, volentibus civibus neminem penitus ordinare, ne adulteri viderentur, Dioscoro quippe vivente : novissime in Proterium universorum sententia declinavit; cui et Dioscorus commendavit Ecclesiam, qui et eum archiepiscopum fecerat. Ordinatus est ergo Proterius, præsentibus supra memoratis episopis, qui Synodo (ut dictum est) subscripserunt, et inthronisatur ». Hac tenuis Liberatus.

20. De seditionibus vero tunc in populo excitatis ista habet Evagrius¹ : « Proterio in sede episcopalی collocato, maximus tumultus et paene intolabilis a populo variis astuante sententiis cietur. Nam ut istiusmodi rebus evenire solet, alii Bioscorum reposcere, alii partibus Proterii firmiter adhaerescere cooperunt; adeo ut clades ingens, eaque certe insanabilis inde nascetur. Nam Priscus Rhetor scripsit, præfectum Thebaidis eadem tempestate venisse Alexandriam, vidisseque populum uno consensu contra magistratus impetum fecisse, jecisseque lapides in militum copias, quæ seditionem comprimere studebant; atque milites vi coegisse in templum, quod olim Serapidis dicebatur, confugere; tum populum eucurrisse eo, templum expugnasse, militesque vivos ignis concremasse incendio. De quibus rebus cum certior factus esset imperator, militum recens ad eam rem lectorum duo millia illo misisse; quos adeo secundo vento et prospera usos navigatione, ut sexto post die Alexandriam appellerent.

21. « Deinde cum milites petulanter in uxores et filias Alexandrinorum insultarent, cladem posteriorem priorem sua acerbitate pene obscurasse. Postea populum in circu congregatum orasse Florum, qui præsidiorum militum gessit præfecturam et civilem urbis administrationem tenuit, uti ipsis frumenti congariuum, quod illis ademerat quin etiam balnea, spectacula, et alias denique res, quæ propter tumultuosam ipsorum seditionem ablatae fuerant, curaret reddendas : Florum autem populi impetum, cum coram adesset, sua cohortatione cohibuisse, pariterque seditionem ad tempus sedasse ». Quæ vero post hec contigerint, suo loco dicemus. Sed quid inter tot turbas concitatas suæ electionis causa Proterius ? Audi Liberatum : « Multa, inquit, pericula Proterius passus est, ita ut militari pro custodia indigeret auxilio, plurimo tempore sui pontificatus, et usque ad mortem Marciani imperatoris inimicorum manus valuit evadere ». Sedatis autem uteumque rebus, scripsit Proterius, ex more, anno sequenti litteras de sua ordinatione ad Leonem Romanum Pontificem : agemus de eis suo tempore.

22. Vix credat aliquis, quanta possint populi

¹ Leo, Ep. LV. — ² Liberat. diac. in Brev. c. XIV.

¹ Evagr. I. II. c. 5.

stria et factiones, præserium apud Aegyptios : quorum in ciendis turbis levitatem, in altercando crudelitatem, et summam animi obstinationem ac pertinaciam in proseguendo quod semel sive injuste suscepserint defendendum, absque delectu boni vel mali, veri vel falsi ; cum etiam Gentiles omnis generis scriptores testata hæc saepe reliquerint, nosque eorum sententias ex parte pro temporis opportunitate et rerum gestarum occasione superius recitaverimus ; certe id maxime presens declaravit exemplum. Quis credere posset, quod adeo deforme monstrum, in quo monstra omnia in unum poterant videri conjuncta, utpote in quo schisma, haeresis, innumera sacrilegia, rapacitas incredibilis, turpitudine inenarrabilis, incomparabilis superbia, crudelitas ineffabilis cum aliis omnibus vitiis altis essent fixa radicibus : Diocorum dico semel hoc tempore cœptum defendi a stultissimo vulgo eundem indesinentibus officiis et studiis frequentatum, ac sublimatum, religioso etiam cultu sanctorum (proh seclusus!) ejus posteri fuerint venerati ; et usque in hanc diem idem perseverarit in Christianorum Alexandrinorum et Aegyptiorum face delirium, ut Diocorum velut sanctum colerent, idque adeo pugnaci studio, ut parati essent millies mori potius, quam dicere anathema Diocoro ? Vides in quas palpabiles et horribiles tenebras a principe tenebrarum immissas offendant incantati, qui operibus tenebrarum a luce Catholicæ fidei recesserunt, et a Petri cathedra, unde et originem acceperunt, et a petra e qua præcisi erant, sese penitus divulserunt.

23. At sero licet, tandem hoc ipso anno, quem numeramus Domini millesimum quingentesimum nonagesimum quartum ab Ecclesia Alexandrina universaque Aegyptio solemnis missa est legatio Romanam ad Clementem Octavum Romanum Pontificem qua se expetere Catholicam fidem et Apostolicae Sedis communicationem quam avidissime illi cupe-re significarunt. Missos autem ad hoc munus obeundum legatos ipsos duos monachos Macarianos, et cum ipsis prefectum archidiaconum Ecclesia Alexandrinae idem Pontifex benigne exceptit, munifice alit, atque paterne sovet : qui Catholicam fidem profitentes, Diocorumque damantes, ut id ipsum ab eis a quibus sunt missi præstetur, intermutatio litterarum exspectant. Fauxit Deus, ut qui ista scribentes dolemus eorum lapsu atque ruina, pariter et reparatione ketemur. At iam quæ inchoatae tragœdie sunt reliqua, prosequainur.

24. Qualem autem ruinam, quantamve jacturam secum invexerint non in saeculares tantum homines, sed et in Aegypti monachos ejusmodi pro Diocoro studia concitata, vix credi potest. Atrocius est sane bellum, quod per homines nullis aliis curis implicitos atque distractos constari et exerceri solet, quam per illos qui saecularibus molestiis jugiter tenentur obsessi. Porro hæc de monachis, quæ suis locis dicentur, manifeste declarant. Cæterum qui optimi, atque Christianissimi principis specimen in omnibus edidit Marcianus, ita per milites curavit

Alexandrinos seditiosos coercere, ut tamen et salutis ipsorum animarum sedulam curam non pretermiserit. Misit enim ad eos Joannem Decurionem, virum maxime pius atque discretum, qui cum aliis magistratibus sacrosancte Synodo Chalcedonensi præsens fuerat; ut eos quæ essent Catholicæ fidei in Concilio constituta faceret certiores : prudenter quidem laicum hominem sibi ad opus legavit, quod sciret populum Alexandrinum episcopos omnes aversari Catholicos ; adeo ut potius irritamentum fuisset ad iras, quam ad pacem conciliandam fo-mentum, si ad eos aliquem episcoporum misisset. Dedit idem ad ipsos Epistolam, qua eos conatus est ad mansuetudinem revocare, reddereque veritatis amplectendæ cupidos atque concordiae studiosos : insinuans illud in primis, nihil novi in Concilio Chalcedonensi esse sancitum, sed omnia secundum Nicenæ fidei regulam, juxta Alexandrinorum episcoporum sententiam Athanasii, Theophili, atque Cyrilli, esse decreta : adeo ut refragari velle Synodo idem esset quod suis ipsorum doctoribus adversari. Ad finein vero Epistolæ ista habet¹ :

25. « Hæc igitur et nunc agnoscentes, si qui forsitan estis adhuc falsitate decepti, ad veritatem reurrere festinate, nefandis vosmetipsos et canonibus contrariis collectionibus abslinentes ; ne super hoc quod animas vestras perditis, etiam legali castigationi subdamini. Unite vos omnes sanctissimæ et Catholicæ Orthodoxorum Ecclesiæ, quæ una est, sicut et venerabiles definitiones Patrum nos docent. Ille enim agentes, animam quidem vestram salute donabit ; Deo vero cunctorum quæ sunt placita facietis ; sed etiam nostræ tranquillitatì commendantes, ejus cura fruemini. Propterea siquidem et Joannem Decurionem eligentes misimus qui certissime valeat ea que de fide sunt explanare : nam et sanctorum episcoporum universalì Concilio interfuit, et universa quæ gesta sunt clare novit ; ut per omnia satisfactione suscepta, hi qui (quod non credimus) adhuc dubitant, tandem aliquando ad veram et immaculatam fidem remeare festinent ». Hæc Marcianus imperator ad Alexandrinos. Quid autem hic efficerit, non liquet : sed certum est illud, Alexandrinos magna ex parte diu esse tumultuos, et schismate fuisse ab Ecclesia Catholicæ omnino divisos, de quibus hæc Damascenus² :

26. « Aegyptii, qui idem Schematici, et Monophysite vocantur, specioso titulo libri legis qui Chalcedone probatus erat, a vera Ecclesia defecerunt, Marciano, et Valentianio imperatoribus. De cæteris rebus eum Ecclesia consentiunt. Ili autem ob studium suum erga Diocorum Alexandrinum, qui in Chalcedonensi Concilio, ut Eutychetis decretorum defensor de gradu honoris motus fuerat, Concilio interfuerunt ; tumque sexcenta crimina, quæ in eis inerant, contra ipsum Concilium confinxerant. Horum principes fuerunt Theodosius Ale-

¹ Epist. 1. in Epistolis virorum illustr. pro Conc. Chalced. — ² Damasc. de haeres.

xandrinus, a quo Theodosiani, et Jacobus Cyrus, a quo Jacobites sunt nominati, consciit defensores et pro-pugnatores ». Ille Damascenus. Quae autem subdit de Severo, longe postea contigerunt : sed et quem nominat Theodosium, diversus ab eo fuit, de quo modo dicturi sumus.

27. *Theodosii pseudomonachi Hierosolymæ sedem invadentis, et plures monachos Eudociamque in errorem inducentis facinora et clades in Palæstina, quem sanctus Euthymius enfundit.* — Maximi quoque tumultus Palæstinam incessere concitati a pseudomonachis Eutychianis, qui hoc tempore magnas ob Concilium Chalcedonense turbas excitantes, in suam ipsorum sententiam quaenuprimos seduxere. Rem gestam Evagrinus ita narrat¹:

« Interea monachi, qui solitudinem in confiniis Hierosolymorum sitam incolebant, minime pacato et tranquillo animo fuere. Nonnulli enim eorum qui Concilio interfuerint, et ab ejus decretis penitus dissidentirent, veniunt in Palæstinam de fide profida conquesturi : et alios monachos ad seditionem incendere excitareque cœperunt. At cum Juvenalis ad sui episcopatus semet revertisset, et vi compulsus ab illis adversariis qui illum in contrarium sententiam trahere nitebantur, suam ipsius sententiam refellere detestarique, ad urbem usquedum vixil imperator confugisset; qui Chalcedonensi Concilio (ut supra diximus) refragabantur, in unum coacliti, in die sancto festi Resurrectionis, Theodosium qui maxime omnium concilium illud perturbasset, qui-que primus illos de eo certiores fecisset, designant episcopum : de quo postea monachi in Palæstina scripserunt ad Aelisonem (Ascionem), quod a suo proprio episcopo in maleficiis reprehensus expulsus fuit e monasterio; et quod dum forte Alexandriæ versabatur, adhæserat Diocoro, et multis, utpote sediciosus, verberibus dilaceratus, cameloque maleficorum more impositus, circa urbem ductus fuerat ». Hujusmodi plane infamia hominem laborantem Eutychiani habuere ducem. Sed subdit : « Ad istum multi ex urbibus Palæstinae accedentes, effecerunt, uti ipsis ab eo designarentur episcopi : inter quos Petro ex Hiberia orto episcopatus Mاجومه prope Gazam donatus fuit ». Ille ipse. Quæ autem addit de Theodosio ex Palæstina Constantinopolim jussu imperatoris per milites ducto (si vera sunt) ea post sequentem annum contigere, ut colligere facile est ex sancti Leonis papæ litteris, de quibus suo loco dicendum erit. Horum Palæstinae tumultuum mentio habetur in Actis Danielis Stylite, quorum causa idem cupiens ad sancta invisenda loca pergere, fuit a proposito revocatus, utpote quod non sine vita pericolo hoc tempore illuc accedere Catholicis fas esset. Ex quibus quidem Acta illa satis veritati concinna cognoscet.

28. At præter haec quæ de nefando Theodosio dicta sunt, alia plura ex diversis auctoribus colle-gimus, et sane luctu dignissima. Etenim flamma

ab ejusmodi impostore semel incensa, universam ferme Orientalem Ecclesiam longe lateque combussit, que nec per longum temporis spatium extingui potuit : ea namque perturbatione accidit, ut veluti erubitione quadam, qui vere essent monachi Dei cultores, qui vero sub monastico habitu latenter lupi rapaces, fuerit signis perspicuis demonstratum; apparerentque quos semel sua nigredine imbuisset monachos hæresis, hos omnes turpiores cunctis facinorosis hominibus evasisse : tales enim eorum profectus esse solent : ut non mireris, si nostri temporis itidem apostatas monachos in hæresim lapsos audias cognitos esse omnium scelestissimos. Sed age jam cœpla semel de Theodosio pseudomonacho historiam prosequamur. Nicephorus enim ex antiquioribus monumentis ab ejus episcopatu sic exorditur enarrare² :

29. « Ille, inquit, Theodosius, Endocia Augusta, quæ adhuc in vita erat, in parles suas raptæ, et sodalitate monachorum omni sibi conciliata, prædonis et sanguinarii hominis more, quod Juvenalis (sicut diximus) Constantinopolim petierat, Hierosolymorum thronum occupavit, adjutoribus ea in re usus, qui Synodi constitutionibus adversabantur, et Eudocie gratificabantur ». Ille enim post Theodosii imperatoris obitum Hierosolymam se contulerat, ibi vitam a strepitu quietam tranquillamque ductura : sed contrarium plane accidit; etenim molestissimam eam reddidere, qui ipsam in Eutychianam hæresim captivam duxerunt : semel enim in alterius et deterioris partis factionem se implicans, in turbas maximas et ærumnas, innumerosque se laqueos congecit imprudens. Sed pergit Nicephorus de Theodosio : « Cum episcopi nondum e Synodo reversi fuissent, alios ipse delectos in nrbes quasque misit : Severianum autem Seythopolis episcopum, quod malevolentia illius suffragari nollet, oppido exactum interemit ». Recepti vero inter sanctos martyres Severiani episcopi vicesima prima Februarii elogium anniversaria memoria canat Ecclesia². Subdit auctor :

30. « Magnam quoque persecutionem movit in civitate sancta adversus eos qui communicare cum eo nolebant : quosdam namque tormentis cruciavit, aliquibus substantiam ademit, aliorum ædibus ignem injectit : ita ut urbs a Barbaris capta videtur ». Et inferius : « Athanasius quidam in diaconorum ordinem cooptatus, in media Ecclesia Hierosolymis cum multa dicendi libertate, iniquitatis abominatione throno sanctissimo insidente, vocem illam præclararam emisit : Desine, Theodosi, tantam cædem committere : desine Christo bellum inferre, et gregem ejus in prædonum morem e divino ovili ejicere : et aliquando tandem benevolentiam erga verum germanumque pastorem nostrum cognosce. Ille enim diceret, a satellitibus Theodosii arreptus, et ex ecclesia raptus est; atque insolentis petulantiae et erucialium genus omne propter Christum per-

pessus , et flagellis multis concitus , postremo etiam ferro vitam amisit . Cadaver ejus ex pedibus per urbem omnem raptatum , canibus tandem in escam projectum est ». Cujus pro Catholica fide susceptae coronæ quinta Julii dies fuit perpetua memoriae consecrata¹. Sed pergit ille :

31. « Porro Dorotheus , qui Palæstinam provinciam ab imperatore acceptam administrabat , et tam apud Moabitudinem : bello adversus Barbaros occupatus erat , ubi ea quæ sic in urbe gerebantur , cognovit : celeritate summa cum exercitu forti , rebus præsentibus consulturus , accurrit . Cæterum Theodosii et Eudociae satellites , portis clausis , non prius eum admisere , quam eis pollicitus esset , se quoque ad partes eorum defecturum , sicuti monachorum omnium ordo , et universæ civitatis multitudo fecisset . Ita menses viginti exitiosus Theodosius tyrannidem in sede Hierosolymitanam exercuit . Quam rem postquam Marcianus intellexit , a Dorotheo ille ejectus est : quem is capere quidem (sic enim imperatoris præceperat jussio) conatus est ; sed id ab eo fieri non potuit , propterea quod pestis illa (nempe Theodosius) in Sina montem profugerat . Quam ob causam plurimi qui partibus ejus faverant , tormentis subditi sunt , non plebei tantum homines , sed etiam qui propter habitum in monachorum ordinem censi fuerant ». Hucusque Nicephorus de rebus Theodosii pseudoepiscopi Hierosolymitani , qui per menses viginti illam occupavit sedem : ex eius plane temporis calculo colligitur , hoc anno ipsum se in eam sedem intrusisse , mansisse vero usque ad anni sequentis finem : quibus satis consentiunt quæ sanctus Leo ait : post sequentem annum fugato sed illius invasore , liberum fuisse Juvenali suam , e qua fugerat , repetere Ecclesiam . Discrepat autem ab Evagrio Nicephorus , dum ille de Theodosio ait jussu imperatoris ductum esse captivum Constantinopolim ; iste vero illum fugam arripiuisse ; cui magis inhaeremus .

32. Quid præterea , antequam Theodosius fugatur , egerit in Palæstina , quæve transacta fuerint inter ipsum et sanctum Euthymium spectatae sanctitatis virum , et quomodo tandem ipsa Eudocia Augusta in hæresim infeliciter lapsa ad meliorem frugem per eundem virum Dei fuerit restituta , audiamus a Cyrillo ejusdem Euthymii discipulo quam fidelissime conscriptam historiam , quam his verbis aggreditur² : « Postquam autem Euthymius illa legisset , et quæ scripta erant a sacro Concilio Chalcedonensi recte se habere invenisset , et concordare rectæ fidei veritatis : pervasit repente fama totam solitudinem , quod magnus quoque Euthymius sequatur Synodum Chalcedonensem . Hoc autem omnes prop modum monachos ad eam attraxisset , nisi quidam Theodosius habitu quidem monachus . moribus vero præstigiator importunissimus , et mente corruptissimus , veniens in Palæstinam , cum de

dicta Synodo quædam improbe confinxisset , quod everferet quidem dogma rectæ fidei , introduceret autem , vel potius revocaret dogma Nestorii ; cepisset Eudociam , quæ tunc versabatur in Palæstina . Per ipsam autem induxit omnes monachos ; et deinde etiam sedem Hierosolymitanam inverecunde (o justitia !) et imprudenter invadit : et cum ex potestate accepisset facultatem , bellum gerit adversus divinos canones et leges : hincque factum est , ut homines probi et moderati a sedibus et saeris expellerentur , et nonnulli etiam ab eo interimerentur , et manus sceleratas Pontificum sanguine (proli dolor !) pollueret : malefici autem et præstigiatores et pestes , et carceribus potius digni quam sedibus , sacrorum interpretes crearentur , et sacerdotes , et apud hunc sceleratum et exitiosum hominem magnam assererentur potentiam .

33. « Cum vero ipse sic haberet omnes monachos a se pendentes , et eos duceret quo vellet , iij soli qui magni erant sectatores Euthymii , fugiebant ejus communionem tanquam aliquod scelus et piaeculum . Quoniam autem eum quoque tentabat impius Theodosius et ad se accersebat , illo ne ipsius quidem sermonem audire sustinente ; mittit ad eum legationem , Elpidium et Gerontium , quorum unus quidem magni Passarionis , alter autem beatæ Melaniæ monasterii erat successor , rogantes , ut si ad ipsum venire nollet , conveniret tamen uterque ad locum aliquem , et de his quæ uterque haberet , inter se dissererent . Ille vero ad hæc graviter exclamans : Absit , inquit , ut aut injuste fuso sanguini sacerdotum , aut hæresi communicem cum Theodosio . Illi autem : Sed necesse est , inquiunt , ut tu communices Nestorio , quoniam et is duas tueatur naturas : quod quidem ne in hodiernum diem ab aliquo accepimus , et eum secuta est Chalcedonensis Synodus .

34. « Magnus autem respondens Euthymius : Quæ ab ea quidem Synodo sunt statuta , nondum , inquit , singulatim consideravi omnia : sed quod attinet ad decretum ab eis expositum , non possum ea quæ illis visa sunt , reprehendere : statuit enim ipsa quoque sequi sententiam trecentorum decem et octo sanctorum Patrum qui Nicææ convenerunt , et suadet amplecti Synodum centum quinquaginta Patrum qui congregati fuerunt Constantinopoli ; et jubet eos sequi qui convenerunt Ephesi adversus impium Nestorium ; Cyrilum autem Alexandriæ episcopum sibi adjungit , tanquam qui sit ejusdem sententiae , et rectæ sententie fatetur esse magistrum ; Deiparam sanctam Virginem libera lingua nominat , et unigenitum Dei Filium ex ea natum esse asserit ; sine tempore quidem et sine corpore ex Patre , in tempore autem et secundum carnem ex matre , unum Christum , qui a nobis inconfuse , immutabiliter , citra divisionem in duabus naturis cognoscitur ; et propter eos qui audent quamdam inducere divisionem in inexplicabili et arcana unione , que in hypostasi seu persona facta est in utero , et eos qui per conversionem carnem factum

¹ Martyrol. Rom. v. Jul. — ² Cyril. in Vit. Euthymii apud Sur. xx. Januar.

dicunt Verbum Dei, et Unigeniti carnem asseruat esse ejusdem essentiae cum divinitate; et aliqui propter eos qui non confitentur Verbi factam esse carni unionem in hypostasi, sed per confusionem et coalescentiam, et deinde etiam ~~συνενόησαν~~, hoc est, simul conjunctam essentiam, impie et prodigiose affirmant, qui quidem divinitatis et carnis unam dicunt fuisse naturam: adeo ut si ea spectentur quae ab illis dicta sunt prater rationem, non possit servari id quod est Christi patibile propter divinitatis impassibilitatem, neque id quod est imparabile propter passibilitatem ipsius humanitatis. Convenienter ergo instituto hujus recte sententiae illud: In duabus naturis, decretum additum est a Synodo, non tanquam seorsum et per partes Christum dividens, sed eundem in utroque continens, et utrumque in eodem». Hæc quidem Euthymius, quo dilueret maculam illam calumniose aspersam, Orthodoxos evasisse Nestorianos, quo praetextu complures detrectassent eamdem Synodus recipere; et ut eisdem prodisset legalis, qui tam ignominiose Theodosium haereticum scilicet searentur, cum sanctissimorum iidem essent haeredes Dei amicorum, ille Passarionis, iste sanctæ junioris Melaniae monasterii. Subdit vero Cyrilus:

35. « Hæc prosequente Euthymio, laudabat quidem Elpidius, et fatebatur recte habere quæ dicta fuerant, etiamsi non recesserit a communione Theodosii, et statim ostendit mutationem: Gerontius autem manebat in eadem sententia. Et sic reversi, minime inter se consentientes, Theodosio responsa annuntiant. Cum ille vero haec audisset, quoniam in Palæstina jam omnia obtinebat, magis studium adhibebat, ut eum in suam nassam traheret, magnoque Euthymio assidue tendebat laqueos, et eum inescabat, et quotidie aliquos ad eum mittebat, qui bona scilicet suaderent et utilia, nempe ut discederet ab iis quæ recta et pia sibi visa fuerant, Theodosio autem assentiretur, et amplectetur illius communionem. Ille vero, quod hi quotidie venirent, agre feren, quid facit? Cum qui sub ipso erant omnes fratres convocasset, et eis præcepisset, ut diligenter eaverent et nullo modo cederent, nec assentirentur malæ Theodosii sententiae, sed potius ora obstruerent eorum qui sic sentiunt, et pro viribus deducebant ad veritatem; nunc quoque recedit in vastam solitudinem, cum effecisset ut multi quoque alii imitarentur secessum ». Imitatus plane Eliam¹ qui videns Palæstinam Ahab et Jezabelis impietate vastatam, secessit in montes.

36. Sed et alia quoque ex causa impulit eum Spiritus in desertum, nimirum ob magnos anachoretas ibi degentes, quos ad suam Theodosius pertraxisset communionem eo dolo, quod Nestorianos esse mentiretur, qui decretum fidei Concilii Chalcedonensis consecrarentur. Ait ergo Cyrilus: « Erat autem illuc quidam magnus anachoreta, qui nuper quidem venerat e Lycia, vocabatur autem Gerasi-

mus: qui cum omne vitæ institutum, quod monachos decebat, in patria ostendisset, multos quoque passus erat sudores adversus spiritus nequitia. Is ergo, cum pulchre exerceretur in ea quæ est ad Jordanem solitudine, et sepe dæmones percenteret: pulsatur ipse quoque, vel potius supplantatur ab eorum improbitate et abducitur ab haereticis. Cum autem ab omnibus fere anachoretis audiret de Euthymio, iisque qui de eo sermones celebrabantur, aures haberet oppletas; aliquando ad eum venit in Ruban (ita nominabatur solitudo, in qua degebat Euthymius) cumque cum eo diu esset versalus, et illius lingue bibisset fluentum suavissimum; veluti quemdam morbum evomit haeresim, et ad sanam fidem revertitur: quod deceptus esset, magna ductus pœnitentia, et cor variis seductum sermonibus doloris stimulo castigans et puniens. Hunc autem ipsum alii quoque secuti sunt anachoretæ, Petrus cognomine Gurnitis, et Marcus, et Julon, et Silvanus, qui et ipsi quoque Theodosii sectabantur communionem ». Hactenus de his Cyrius. Quomodo vero post biennium idem S. Euthymius Eudociam Augustam reddidit Orthodoxam, dicendum suo tempore. Sed non prælereat, quod Gerasimus iste, quem Euthymius deceptum revocavit ad fidem, magni sane fuit nominis anachoreta: illius enim, et non sancti Hieronymi opus fuit, ut leone uteretur pro asino ab illo imperfecto, ad subiecta consueta asini onera, ut nos alibi alia occasione dixisse meminimus.

37. *Haereticis monachis Pulcheriam seducere conantibus quid rescripsit Marcianus.* — Porro tantam Palæstinorum monachorum cladem per Theodosium his diebus illatam, non armis solum (ut vidimus) sed et piis admonitionibus tum Marcianus imperator, tum Pulcheria Augusta sunt conati avertere, atque lapsos ad fidem Catholicam revocare: quarum ad eos missarum exemplaria litterarum Romanum in manus S. Leonis Pontificis allata sunt, ut ipse tradit ad sanctam Pulcheriam scribens inter alia istis verbis²: « Indicante enim fratre meo Juliano episcopo, pervenerunt ad nos in exemplariis præceptionum vestrarum saluberrimæ sanctiones, quibus insanam imperitiam monachorum dignati estis parendo plectere, et docendo punire; ut si eos ad pœnitentiam miseratio divina converterit, multis lacrymis et a nefandis cædibus et ab haereticorum blasphemias dituantur ». Extant quidem ipsæ litteræ, quibus eorumdem haereticorum monachorum fraudulentum consilium detegitur: nimirum quod cum traxissent ad sua vota Eudociam Augustam uxorem Theodosii, qui decesserat, imperatoris; haud id sibi satis visum: sed decipere, in haeresinque pellicere tentarunt S. Pulcheriam, rati nimirum, si illam seducerent, haud dubium simul etiam Marcianum imperatorem sibi facturos consentientem: sicut enim, seducta Eudocia, Palæstina potiti sunt; ita quoque si lucrarentur Pulcheriam,

¹ 3. Reg. xviii.

² Leo, Ep. LX.

universum se putabant esse seducturos imperium : talibus namque sciebant artibus Arianam haeresim et alias ex praesidio seminarum, earumque patrocinio altiores fixisse radices, easdemque toto orbe fecundiori germine propagatas. Sed et observa vafriciem : ne, ut haeretici, videantur intrudi, se Eutychetem damnare profitentur, atque pariter Nestorium detestari.

38. Acceptis his ab eis Pulcheria litteris, quæ supplicem potius libellum præ se ferebant, ostendit (ut decebat) illas viro suo Marciano imperatori, memor verbi Domini¹ dicentis Samaritanæ : « Voca virum tuum ». Si enim quam instituebat ipse Christus, conscientia viro suo, illud ipsum vult adimpleri : quomodo femina ad lapsum facilis eujusque monensis admittit in animum sine viro doctrinam ? Consultuit namque Iubrico seminarum animo et Apostolus Paulus², dum monet eas, ut domi interrogent viros suos. Quæ autem suo arbitrio male sibi fidens regitur femina, in quæ præcipitia feratur inculta, recens toto orbi vulgatum docet exemplum. Marciannus itaque ista accipiens, quæ ad eosdem Palaestinæ pseudomonachos scripsit, videamus : magno enim Dei beneficio conservata sunt posteris præclara hujusmodi antiquitatis monumenta, quæ sic se habent³ :

39. « Agnoscens nostra majestas preces, quas ad sacratissimam piissimamque dominam nostræ tranquillitatis conjugem direxisti : rebus ipsis mihi persuasum est, quomodo non supplicationes misisti, sed sub schemate precum impiam et Dei legibus Romanaeque Reipublice contraria existentem vestram demonstrasti intentionem. Nam cum oportuerit vos quieti vacare, et esse sub sacerdotibus, eorumque doctrinis obedire ; doctorum potius ordinem audacia vehementi assumere præsumpsisti : qui neque a recte docente doceri patimini ; et vobis metiopsis stulte persuadetis, quia cunctos oporteat circa aptæ fidei scientiam vos potius sequi, quam sanctorum Apostolorum, Prophetarumque volumina, et sanctæ memoriae Patribus mandata contradita. Et quasi priorum minora delinquere vos protastis, si falsis doctrinis vestras præsumptiones obumbrare volentes, nihil veritatis in vestris precibus diceretis, asserentes neque incendiorum, neque homicidiorum, neque aliarum incongruarum rerum esse vos auctores, aut monasteria ; sed et incolas civitatis et quosdam peregrinos memoratarum rerum originem extitisse. Sed nihil horum quæ testata sunt, nostram latuit pietatem, quando et monumentorum Gestis, et singulorum relationibus nobis apertum est, quomodo Æliorum civitas a vobis velut hostibus capta sit, qui habitare in monasteriis et in ejusmodi locis observare debuistis : insuper et venerandæ memoriae diaconi commissa cedes, et quod ifilius corpus post necem etiam communis sepultura privatum, et insensibiliter tractum

subdebatur injuriis : quomodo etiam domus incensæ et portæ clausæ sint civitatis, et quasi legibus propriis civitatis custodiebatis muros, et carcere violenter aperto, malorum præsumptoribus remissio pœnarum, et periculose fugæ præbebatur occasio.

40. « Proficientibus autem ad pejora, postremis minora fuisse præcedentia demonstrantes, Juvenalem sanctissimum et alios reverendissimos sacerdotes per quemdam ad hoc destinatum intercere voluistis. Cum vero is qui missus fuerat, fuisse spe sua deceptus, sine effectu suam vesaniam et eorum a quibus missus fuerat, esse non sinens, Severianum sanctæ memorie episcopum gladio percutiens, neque iis qui erant cum eo pepercit. Haec ergo et his pejora delicta et quomodo præsumpta, et quibus agentibus aut invitantibus acta sint, manifestant ea, quæ frequenter in diversis judiciis proprie demonstrata, et sacratissimis nostris auribus intimata sunt, certissimum indicium vestrae voluntatis habentia, quam prompte ad delinquendum decederetis, non Dei fidem judicare vel fovere volentes, sed vestras petulantias et sacerdotia defendantes, quorum vos ostendistis omnimodis alienos, dum in perditionem civitatum habetis studium.

41. « Nostra quidem pietas admiratur, qua causa Eutychetem equidem anathematizatis, bene tamen facientes, Theodosio vero, qui pejor est omnibus, vos ipsos contradidistis, sapienti ea quæ sunt Eutychetis : qui circa Valentini et Apollinaris contra Orthodoxam fidem habens zeli vesaniam, sanctissimas conturbat Ecclesias, civitatibus vero subversionis importabilis et vexationis existit occasio sed etiam vobis factus est nefandarum et iniquarum causarum princeps. Et impietatis quidem suæ delictorum penas dignissimas dabit omnium Domino et Salvatori Christo ; adversus quem rei excitantes originem, non eum patiuntur sacra potestas siue supplicio finire ea quæ in ejus fidem blasphemi et in sanctam Ecclesiam, et in sanctos viros miserande peremptos nefande commissa sunt. Nostra quidem tranquillitas nihil tale fieri contra monachos imperavit, sed ut tantummodo Æliorum sedaretur civitas, quatenus de caetero quies ejus ab omnibus servaretur. Vestra autem procacitas mandatis contraria monachorum agens, bellum adversus communem quietem assumpsit, et multitudinem congregans patronum, et aliorum inique agere solitorum, armaque contra legitime viventes commovens, causa cædis et devastationis, aliarumque crudelium rerum, provincie habitatoribus fuit.

42. « Unde mota quidem majestas nostra ut indignaretur rerum talium commissoribus, insita clementia superata est, ut quatenus cædis et incendiiorum auctores rei, licet etiam adversus vos justum esset, ut indignatio nostra proveniret ; relinquentes quidem monasteria quibus vos semper observare mandata præcipiunt, præsumentes autem et illa quæ ultimo supplicio digna consistant : quia vero docere potius quam discere præsumitis, divina

¹ Joan. iv. — ² 1. Cor. xiv. — ³ In Epist. Vir. illust. pro Concil. Chalc. Ep. II. tom. II. Concil.

nescientes eloquia aperte præcipientia¹, quia non est discipulus super magistrum suum : quas doctrinas Salvatoris animarum nostrarum , aut sanctissimorum Apostolorum et Patrum secuti estis? Non enim, licet proprias sequentes impietas , dicere præsumitis , quia per cædem aliaque delicta quæ vos egistis, sanctorum eruditio procedebat. Proinde duas naturas audientes , perturbatas vestras animas fuisse docuistis , veluti quadam novitate auribus vestris illata, etc. » Subdit his imperator rectæ fidei doctrinam Conciliis et sanctis Patribus consentientem. Atque post haec de conatibus et violentis ab iis adhiberi solitis ut quisque suæ ipsorum hæresi subscriberet :

43. « Igitur nostra clementia nulli penitus necessitatem præcepit imponi , quatenus aut subscribat, aut consentiat, si noluerit. Non enim terrore aut violentia aliquos volumus ad viam trahere veritatis. Diverse autem vos super ea quæ dudum præsumpsistis gladiis, aliisque crudelitatibus, insuper et injuriis , et tormentis in mulieribus honestis et nobilibus perpetratis; etiam necessitatem pluribus non dubitatis inferre ut consentirent quidem perversis doctrinis, ut cum clamoribus et subscriptionibus anathematizarent eamdem sanctam Synodum, et sanctissimum patriarcham Sedis Apostolicæ maximæ Romæ Leonem , et sanctissimos Patres. Pro quibus causis necessario reddituri estis omnium Deo et Domino rationem , in cuius injuriam (si dici fas est) talia facere præsumpsistis , opprobrium et irrisio scelestis Paganis et Hæreticis justissime constituti, quibus estis exemplum confusionis effecti ». Intelligis , lector, derisos esse et a Paganis atque Hæreticis aliis hujusmodi insanientes pseudomonachos , dum audent in sanctam Synodum et ipsum sanctum Leonem Romanum Pontificem anathema dicere , et alias per tormenta ad istud ipsum agendum impellere : par quidem est causa recentiorum hæreticorum , digni sane et ipsi qui et ab iis qui foris sunt derideantur etiam infidelibus. Sed recto illud accipias sensu , quod ait imperator ; neminem invitum se cogere ad fidem , eo scilicet modo quo ipsi faciebant hæretici in Palæstina. Caeterum plura ab eodem imperatore adversus hæreticos data esse rescripta, tum quæ sunt dicta superius , tum etiam quæ paulo post dicturi sumus, manifeste declarant. Sed quid insuper in eosdem imperator? audi hæc postremum :

44. « Quia vero et Samaritas accusastis , tanquam qui adversus sanctas Ecclesias crudelia et nefanda commiserint, et cædis partem et alia simul incongrua fuerint meditati; cognoscite quia sancivimus , ut inquisitione subtilissima subsecuta per virum spectabilem comitem Dorotheum, ea quidem quæ direpta sunt sanctis Dei Ecclesiis , et eis qui perdiderunt, restituantur : illi autem qui harum rerum inveniuntur auctores, legitimæ ultioni subjaceant : nihilque vobis in eorum defensione com-

mune sit, quos oportet agnoscentes quomodo credat nostra potentia, et a nostra pietate pariter invitatos, a sancta et Orthodoxa fide nullatenus deviare , sed residere potius in monasteriis , et ad profectum meliorem orationibus vacare , et consona paternis mandatis semper efficere , nullamque turbam omnino miscere. Sed neque his quæ ad perditionem animarum a pravis doctoribus proferuntur incaute consentientes, ab Orthodoxa fide et Dei vos separatis Ecclesiis.

45. « Collectas vero canonibus contrarias nequaquam facere præsumatis, scientes ea quæ dudum sancta sunt a divæ memorie priorum temporum principibus , qui sanctam Catholicamque religionem roborantes , maximis suppliciis extraneas collectas præsumentes facere , subdi sanxerunt. Nos autem priorum vos pénitentiam habere credentes , clementiam nullatenus denegavimus, multis utique precibus utente sanctissimo Juvenate, per quas nos exoravit, hæc ad vos scripta transmitti. Agnoscentes autem diversorum precibus , quia militibus custodiare jussis Aeliorum civitatem multitudine cabalorum atque virorum vestra monasteria conturbanter : etiam in hoc indignati per Dorotheum virum spectabilem comitem ab hac eum molestia liberare sancivimus ; licet nec antea injuriam fieri monasteriis, aut vestra refugia sustinere præceperimus angustias ». Haec litteræ indulgentiae Marciani imperatoris ad monachos Palæstinae, ad quos ejusdem argumenti alias dedit sancta Pulcheria Augusta, quarum est exordium : « Preces equidem , quas ad nostram direxitis pietatem, etc. » At ne sic quidem obdurata corundem impiorum monachorum corda emollita sunt : nam quousque in ea regione Theodosius ille scelestissimus mansit, iidem in omnia mala cum illo conspiravere. Laboravit quoque in his sedandis turbis Romanus Pontifex Leo , ut ex litteris anno sequenti datis ad Eudociam Augustam in Palæstina degentem appareat ; dicemus de his opportunius suo loco.

46. *Imperatoris edicta tum Flaviani memoriam restituentis, tum in hæreticos penas infligentis.* — Ipse autem Marcianus Augustus hoc anno , rursum res actas in Synodo Chaledonensi suis munivit edictis , et quæ eisdem contrariae essent delevit; atque primum aboleri præcepit quæ contra sanctæ memorie Flavianum Constantinopolitanum episcopum fuissent Theodosii lege statuta ; itemque stabilita esse voluit quæ de eodem sancto Flaviano in Concilio Chaledonensi decreta essent, ita rescribens ad Palladium præfectum prætorio Orientis¹ :

47. « Gloria nunquam gloriosa morte perimitur : nec pereunt cum morientibus virtutes : imo obitu etiam existimatio augetur bonorum , quia omnis adversus mortuos evanescit invidia. Inde tanto studio ac præconio majorum facta laudamus : inde optimorum maxima cum veneratione memoria celebratur : inde magnorum animi virorum exitus

¹ Marc. x. Luc. vi.

¹ Exta apud Conc. Chalc. Act. III.

appetivere vere gloriosos; quia compertum erat eos solummodo perpetuo mori, quorum de vita ac morte faceretur. Id ita esse etiam praesenti in tempore divinum ostendit, humanumque judicium. Cum enim falsa invidia et improbe conciunata calumnia religiosae ac venerabilis memoriae Flavianus hujus almæ urbis episcopus episcopatu fuisse expulsus, (quamvis hoc fuerit plenius retinere sacerdotium, fidem quam acceperat conservare: is enim solus est, qui esse meretur, episcopus) tamen ita ejus reliquias et expetiit haec sacratissima civitas et recepit, ut beatior omni vivente videretur: ut exitus ille qui putabatur aeribus, optandus credatur fuisse, quo illam immortalem mercatus est laudem: secundumque est illud quod meritis ejus Divinitas præstilit, ut venerabilis Synodus innumerabilim pene sacerdotum Chalcedone conveniret; quæ dudum fidem diligenter inquirit, anoritate beatissimi Leonis episcopi æternae Urbis Romæ, et religionis fundamenta constituit sanctæ civitati, et Flaviano palmam mortis tribuit gloriosæ ». Quæ post haec sequuntur, relata etiam habentur in Justinianeum codicem¹:

48. « Ergo quoniam venerabilis recordationis Flavianus tanto ac tali decoratus est testimonio, ut Eutyches, qui contra senserat, cum sceleratis dictis suis ab omnibus uno ore damnaretur; aboleatur illa constitutio (ille a constitutione) Theodosii, quæ subreptione sceleratorum post obitum sancte memorie Flaviani adversus eum lata cognoscitur: cessenque in totum, cuius initium fuit iniquum, et injusta sententia. Nihil obstet quoque Eusebio Doriæ et Theodoreto Cyri religiosis episcopis, qui eadem lege continentur: quoniam non possunt sacerdotes constitutione damnari, quos Synodicum ornat super conservanda religione decretum. Expulsa (expuncta) itaque illa sanctione, retineat vitæ gloriaeque Flavianus, quam meretur, perpetuam laudem, ceteris constantiæ erga fidem futurus exemplum. Illustris igitur et magnifica auctoritas tua hanc saluberrimam legem, edictis propositis, ad omnium nolitiam faciat, pervenire. Datum Constantinopoli pridie Nonas... Sporatio viro clarissimo et qui fuerit nuntius consss. »

49. Mense vero Julii idem Marcianus adversus eosdem Eutychianos promulgavit edictum, quos et diversis pœnis exagitavit: est ejus initium²: « Amplæ omnipotenti Deo referendæ sunt gratiae, etc. » Post nonnulla autem, quæ deum adversus eos decreverit, ita habet: « Verum quoniam principalis providentia est, omne malum inter initia opprimere, et serpentem morbum legum medicina resecare, hac lege decernimus, eos qui Eutychetis decipiuntur errore, ad exemplum Apollinariorum, quos Eutyches secutus est, quosque venerabiles parentum regulæ, id est, Ecclesiastici canones, et principiū diversorum sacratissima scita condemnant:

nullum episcopum, nullum habere (creare) presbyterum, nullos habere vel appellare clericos; ipsumque Eutychetem nomine presbyteri (quo et indignus et spoliatus est) in totum carere. Si qui autem contra definita nostra, episcopos, presbyteros, ceterosque clericos ausi fuerint creare, tam factos, quam facientes, vel praesumentes sibi clericorum gradum, bonorum amissione percuscos, exilio perpetuo præcipimus contineri. Coeundi, vel colligendi, vel congregandi monachos, vel aedificandi monasteria, nullam eos jubemus habere licentiam; locaque ipsa, in quæ convenire aliquando tentaverunt, confiscari, si tamen domino loci sciente convenerint: quod si ignaro auctore, conductorem loci fustibus cæsum, deportationem subire censemus.

50. « Ipsos præterea nihil ex testamento cujusquam capere, nihil eis qui ejusdem erroris sunt relinquere testamento. Ad nullam eos patimur aspirare militiam, nisi forte ad cohortalitiam vel limitaneam. Si quis etiam extra prædictam militiam inventus fuerit militare, vel quia ignorabatur ejus in religione perversitas, vel quia post adeptum cingulum ad hunc devenerit errorem: solitus militia infidelitatis suæ fructum hunc habeat, ut optimorum hominum et palatii communione privetur, nec alibi quam in quo natus est vice, vel civitate versetur. Quod si qui eorum in hac alma urbe (quod credi nefas est) geniti sunt: tam hac civitate venerabili, quam sacratissimo comitatu, et omni excludantur metropolitana civitate. Et hæc quidem generaliter circa omnes constituimus, qui tali labi polluti sunt, vel polluentur. Eos autem qui antehac clerici Orthodoxorum fidei et monachi, qui quondam Eutychetis habitavere diversorum (neque enim monasterium dicendum est, quod religionis habuit inimicos) qui ad hoc usque insanæ processerunt, ut relieto venerabilis religionis cultu, et Synodi decreto, quod totius pene orbis Chalcedone coadunati decrevere sacerdotes, infaustum Eutychetis sequerentur assercionem, quia vera luce deserta tenebras eligendas esse crediderunt: omnibus pœnis quæ vel in hac vel præcedentibus legibus adversus hæreticos definitæ sunt, jubemus teneri: imo extra Romanum expelli solum, sicut præcedentes religiosissimæ constitutiones de Manichais constituere; ne eorum venenatis fraudibus, sceleratique commentis innocenter et infirmorum animi decipientur.

51. « Comperimus præterea, quædam eos in contumeliam religionis et invidiam venerabilis Synodice definitionis fuisse mentitos, conscriptisque libris et chartarum tonis plura finxisse, quæ eorum insaniam adversus veram fidem aperte signarent: atque ideo præcipimus, ubiunque hujusmodi scripta reperta fuerint, ignibus concremari. Eos vero qui vel seripserint, vel aliis legenda tradiderint docendi studio, vel discendi: censemus deportatione puniri. Docendi etenim hanc infaustum hæresim (sicut pridem edictis serenitatis nostræ continentur) omnibus adimimus facultatem: quia ultimo supplicio coercebitur, qui illicita docere tentaverit.

¹ L. quoniam. C. de Epis. et cle. — ² Extat apud Conc. Chalced. Act. III.

Eos vero qui discendi studio audierint scelerata disserentem, decem librarum auri mulcta compesci-
nius : ita enim materia subtrahetur erroris, si pec-
catorum et doctor defuerit et auditor, Palladi parens
carissime. Illustris itaque et magnifica auctoritas
tua, edictis propositis, omnibus faciat nota quae jus-
simus : cognoscentibus moderatoribus provinciarum
corumque officiis, defensoribus etiam civitatum :
quod si ea quae mera (vera) fide et sancto proposito
custodienda censuimus, aut neglexerint, aut per-
miserint temerari : denarum librarum auri mulcta
perculti, ut religionis legumque proditores, etiam
existimatione laborabunt. Dat. decimo quinto kal.
Augusti, Constantinopoli, Sporatio et qui fuerit
nuntiatus cons. » Hec sunt quae spectant ad ea quae
legibus Marciani imperatoris aduersus haeresim Eu-
tychianam fuere hoc anno statuta. Invisamus jam
res in Occidente gestas ad ipso Valentiniano impe-
ratore.

52. *Forum Ecclesiasticum demptum a Valen-
tiniano.* — Hoc quidem anno, decimo septimo ka-
lendas Maii, Valentinianus imperator indignam pla-
ne Christiano principe edidit sanctionem¹, qua
abstulit judiciale episcoporum tribunal : jus enim
dicere eos vetuit, nisi partes ex consensu apud ali-
quem episcoporum sponte agere delegissent; nullamque voluit esse clericis fori exceptionem, omne
adimens judicium Ecclesiasticum, nisi in his quae
ad religionem pertinent judicandis. Sed et vetuit,
curiales clericos ordinari, vel monachos fieri, simi-
liter et originarios inquilinos, colonos, et servos.
Haec quidem Valentinianus turpiter Romæ promul-
gat : sed quam inique et impie, lata a successore
Majoriano his contraria sanctio demonstravit. At
putasne, lector, ista adeo impia et temeraria absque
ultione a Deo prælerita ? Considera (dicam cum Job²) seminas Thæma, et itinera Saba, et exspecta
paulisper.

53. *Attilam, expugnata Aquileia, progre-
di conantem S. Leo mire coeret.* — Quam autem male
consulatur imperio, dum in Ecclesiarum jura in-
surgunt imperatores, pluribus saepe superius est
demonstratum, et nunc graviori danno id ipsum
imperatorem contigit experiri. Hoc namque anno
(ut habent Marcellinus et Cassiodorus in Chronico,
et alii omnes) Attila, qui anno superiori maxima
jauctura suorum in Galliis ab Actio et Gothis victus
fuerat, ex peccatis imperatoris ipse, Flagellum Dei
dictus, viribus auctus, Aquileiam nobilissimam
Italæ urbem, alteram Romanæ antiquitus dictam,
et alias nobilissimas civitates expugnat et diruit,
perditurus et ipsam urbem Romanam una cum im-
perio, nisi ille cuius Valentinianus depresso
auctoritatem, divina fultus potentia obviasset. Indi-
git infelix Augustus papæ præsidio, cuius humiliaverat
potestatem, ut plene evenerit, quod mox in
Job recitata sententia subdilur : « Confusi sunt,
quia speravi : venerunt quoque usque ad me, et

pudore cooperati sunt ». Intelligis ex iisdem quando
pollet vigeatque flagellum Dei, quo erat nomine
Attila nuncupatus ; quando videlicet principes in
sancta delinquunt. At utinam cana tantum de his
extarent exempla et non recentia videremus, addi
quotidie hostibus robur, cum jura violantur Eccle-
sie : sicuti hoc anno accidisse vidimus Valentiniano,
cui post latum impium edictum nulla cessere pros-
pera, sed adversa, cunctaque in deterius sunt pro-
lapsa, atque penitus labefactata, ipseque demum
miserando interitu perit : contra vero propter pec-
catum admissum redditæ sunt vires Attilæ, licet
victo antea et profligato ; et Genserico ad eladem
urbis, captivitatemque regiarum seminarum, aperta
est, Deo ultore, via.

54. Haec vero de Attila quomodo se habuerint,
qui ex Theophane et aliis antiquam collegit histori-
am, quæ Pauli diaconi esse perperam fertur, his
verbis habet³ : « Attila continuo resumpta fiducia
cruentus Italianam petil. Aquileiam captam funditus
eredit, Ticinumque et Mediolanum regias urbes ex-
cidit ».

55. Quid autem Mediolano potitus, illic egerit,
accipe ex Suida, qui ait : « Attila cum Mediolanum
urbem populosam pervenisset, et Romanorum impe-
ratores in aureis soliis sedentes, Scythas vero ad
corum pedes depictos vidisset ; se in solio seden-
tem, Romanorum vero imperatores saccos super
humeros ferentes, et ante pedes suos aurum effund-
entes pingi jussit ». Haec Suidas. Vidisti tumorem
Hunnicum et barbaricam arrogantiam ? unde magis
intelligas, haud humanarum fuisse virium,
adeo ferocissimum atque superbissimum Scyham
reddere mansuetum. Sane quidem : Deus enim
qui⁴ saevienti mari claustra posuit atque vectes,
ipse coerexit nullo negotio mentem magnam, spi-
ritusque vehementes cohibuit. Sed quomodo id
præstiterit, ipse qui superius, narrare pergit auctor.

56. « Inde, inquit, vastatis circumcirca locis,
cum Romanum quoque pararet irruimpere, Leo Ma-
gnus papa missu ad eum Valentiniani imperatoris
accessit, cumque adeo mitem reddidit, ut illico
promissa pace firmissima, ultra Danubium, nou-
rediturus abierit ». Haec ibi. Testis est etiam Cas-
siodorus⁵, sequestre S. Leone papa, Attilam pacem
concessisse Romanis. Porro cum sancto Leone pro-
fectos esse aliquot nobilissimum Romanorum, idem
scribit Cassiodorus, dum agit de patre suo una cum
Carpilione ad Attilam legatione fungente, his ver-
bis⁶ : « Ad Attilam igitur armorum potentem, cum
supradicti filio Carpilione legationis est officio non
irrite destinatus : vidit intrepidus, quem timebat
imperium : facies illas terribiles et minaces fretus
auctoritate despexit : nec dubitavit ejus altercationi-
bus obviare, qui furore nescio quo raptatus (raptus),
mundi dominatum videbatur expetere. Invenit re-
gem superbum, sed reliquit pacatum, et calumno-

¹ Novel. Valentin. tit. XII. de Episc. jud. x. — ² Job. xxxviii. — ³ Cassiod. in Chron. hoc. ann. — ⁴ Cassiod. Var. I. I. Ep. IV.

¹ Paul. diae. Miscel. I. xv. — ² Job. xxxviii. — ³ Cassiod. in Chron. hoc. ann. — ⁴ Cassiod. Var. I. I. Ep. IV.

sas ejus altercationes tanta virtute destruxit, ut vobisset gratiam querere, cui expediebat pacem cum regno ditissimo non habere. Erigebat constantia sua partes limentes : nec imbecilles sunt crediti, qui legatis talibus videbantur armati. Pacem retulit desperatam. Cujus legatio quid perfecerit, datur intelligi, quae tantum est gratulanter excepta, quantum et videbatur optata ». Haec Cassiodorus, dum haec agit, ut suos commendet maiores : verum liberiori affectu scribens Chronicon, istud ipsum tribuit sancto Leoni. Sed et in Epistola Orientalium episcoporum ad Symmachum papam, cum vocarent eum in Orientem, ejusdem sancti Leonis legationis mentio habetur his verbis¹ : « Festina, inquiunt, et noli tardare ad Orientis auxilium, magis autem ad maiores partes habitabilis mundi : quia non tantum pro centum viginti millibus illis in magna quandoque constitutis civitate Ninive², sed a multo plurimi spera exspectari tuam post Deum medicinam. Si enim qui praecessit beatitudinem tuam inter sanctos constitutus Leo archiepiscopus ad Attalam tunc erronem Barbarum per se currere non duxit indignum, ut captivitatem corrigeret corporalem, nec tantum Christianorum, sed Judaeorum (ut credibile est) atque Paganorum : quanto magis festinare, ad tuam attinet sanctitatem? etc. »

57. Grande plane miraculum, ut inundante³, et rapido cursu absque impedimento fluentem, cunctaque obviantia sibi sternentem atque vastantem Barbarorum torrentem, Summus Dei Sacerdos retro convertens, alveo seco relicto, unde fluxerat, velociori fecerit fluxu recurrere. Sed unde tanta Leoni, ut vincentem vinceret Attilam, et absque armis conditiones pacis quas obtulit, veluti victum accipere atque servare coegerit, et jam se inferentem victricibus armis in Urbem, concito gradu ad propria remeare compulerit? Ille, inquam, qui ab Aetio et Gothis victus, cessit ad tempus, ut vehementiori iterum irrumperet impetu : tanta jam freatus potentia victor, quomodo a Leone cogitur furens Barbarus et relinquere Italiam, et ultra montes ad Istrum non amplius redditurus abire? Sensit cito, quod tardius Antiochus⁴ impius experimento confessus est, æquum esse hominem subditum esse Deo, nec mortalem paria cum Deo sentire. Sed et unde inmanissimo regi tanta de Deo scientia, ut putaverit obvianti sacro antistiti esse cedendum? Dicam quæ produnt Romanæ Ecclesiæ vetera monumenta, in Ecclesiis publice legi et annis singulis repeti consueta, quæ sic se habent :

58. « Cum Romani ardenti furore Attila rapeatur, jamque copias ubi Mineius in Padum influit, trajicere pararet; occurrit ei Pontifex Leo malorum Italiae impendentium misericordia motus : cuius divina eloquentia persuasum est Attilæ, ut regredetur. Qui interrogatus a suis, cur præter consuetudinem inflexus esset, atque tam humiliter

Romani Pontificis imperata faceret? Respondit, et confessus quod verum esset; nimis se vidisse, Leone loquente, adstantem alium quemdam habitu sacerdotali decorum, quid divinum præ se ferentem, minantemque mortem, nisi Leonis papæ jussa capesseret ». Alii textus habent, duos viros apparuisse, alterum a dexteris, a sinistris vero alterum, quorum visione perterriti nihil sibi præterea fuisse reliquum, quam quod minaci vultu numen exigeret, ipse homo quam cito persolveret, quod non esset mortalium facultatis Divinitati resistere, vel in superos bellum inferre. Testabantur quidem ipsum vera fateri interrupta pavore atque concisa tremore verba; trucis atque inexorabilis vultus pallor, et robusti audacisque animi improvisa dejectio, atque totius simul corporis consternatio. Cæterum non de duobus Apostolis, sed de uno tantum, Petro videlicet, qui visus sit Attilæ, testatur Paulus diaconus in historia rerum Romanarum, quam posuit appendicem ad Entropium in qua eamdem, eodem modo narrat rei tunc gestæ seriem.

59. Considerastine, lector, quam¹ terribilis sit Dens in consiliis suis super filios hominum? Eo tempore, quo Valentinianus Augustus Ecclesiasticum tribunal deprimit; tunc Deus illum comprimit, atque super reges Pontificem Romanum exaltat: et ne quid nimis habere videretur novæ legis Summus Sacerdos a Veteris Testamenti Propheta, ad quem Dominus²: « Ecce constitui te super Gentes et regna »: dat ei ut Barbarum atque trucem regem coerceat, parereque cogat, et Valentinianum imperatorem labantem confirmet in eo de quo perclitabatur imperio, qui nuper ab eo fuerat e tribunali depositus. Ita plane qui mutu cuncta gubernat, hunc³ humilians et hunc exaltans, sacra semper voluit præstare profanis.

60. At quid ad hec tanta Gentiles, qui adhuc Romæ reliqui erant? Ne id Deo Christianorum ferrent acceptum, astrorum potentia et fati necessitate, ne in Urbem irrueret Attila, factum esse jactabant. Porro hec omnia refellens, beneficio Apostolorum fuisse Urbi tanta bona concessa idem sanctus Leo pro concione exprobrat ingrato populo anniversaria die hujus accepti a Deo beneficii Iudis occupalo Circensibus, enī hujusmodi ad populum perbrevenit habuit concessionem⁴:

61. « Religiosam devotionem, dilectissimi, qua ob diem castigationis et liberationis nostræ cunctus fidelium populus ad agendas Deo gratias confluat, pâne ab omnibus proxime fuisse neglectam, ipsa paucorum qui adfuererat raritas demonstravit, et cordi meo multum tristitia intulit, et plurimum timoris incussit. Magnum enim periculum est, esse homines ingratos Deo, et per oblivionem beneficiorum ejus, nec de correctione compungi, nec de remissione lætari. Vereor igitur, dilectissimi, ne vox illa Prophetica tales inerepassee videatur, quæ dicit⁵:

¹ Extat inter Epist. Symmachi tom. I. Epist. Rom. Pont. — ² Joan. iv. — ³ 1. Mach. ix.

¹ Ps. LXV. — ² Hierem. III. — ³ Ps. LXXIV. — ⁴ Leo. ser. in Octava Apostol. — ⁵ Hierem. III.

Flagellasti eos, et non doluerunt : castigasti eos, et noluerunt accipere disciplinam. Quae enim in eis correctio ostenditur, in quibus tanta aversio reperitur? Pudet dicere, sed necesse est non facere: plus impenditur daemoniis, quam Apostolis: et majorem obtinent insana spectacula frequentiam, quam beata martyria. quis hanc Urbem reformat saluti? quis a captivitate eruit? quis a cæde defendit? Ludus Circensium, an cura Sanctorum? Quorum utique precibus divinæ censuræ flexa sententia est, ut qui merebamur iram, servaremur ad veniam.

62. « Tangat, obsecro, dilectissimi, cor vestrum illa sententia Salvatoris¹, qui cum decem leprosos misericordiae virtute mundasset, unum tantum dixit ex eis ad agendas gratias revertisse; significans videlicet de ingratis quod huic pietatis officio, etiam si corporis assecuti sunt sanitatem, non tamen sine animi impietate defuerunt. Ne ergo ista ingratorum nota etiam vobis, dilectissimi, possit adscribi; revertimini ad Dominum, intelligentes mirabilia, quæ in nobis dignatus est operari, et liberationem nostram, non sicut opinantur impii, stellarum effectibus, sed ineffabili omnipotentis Dei misericordiae deputantes, qui corda furentium Barbarorum mitigare dignatus est; ad tanti vos beneficij memoriam toto fidei vigore conferte. Gravis negligentia majore satisfactione curanda est. Ad emendationem nostram utimur lenitate parentis (parentis), ut beatus Petrus, et omnes sancti, qui nobis in multis tribulationibus adfuerunt, obsecrations nostras pro vobis apud misericordem Deum juvare dignenlur, per Christam Dominum nostrum. Amen ». Ita sanctus Leo; et quidem propheticè, quod debetur ingratis, est comminatus supplicium. Etenim qui tantum Dei donum non (ut par erat) jnigi gratiarum actione sunt prosecuti denuo tradi Barbaris meruerunt, nempe Wandalis: haud enim sero vindicta prodiit, nimirum post biennium, ut suo loco dicturi sumus.

63. *De Venetiis et Aquileia.* — Desiderantur res ab Attila gestæ fusius scriptæ a Priseo Rhetore hujus temporis nobili scriptore, ut testatur Evagrius². Addunt alii, precibus sancti Geminiani episcopi Mutinam ab Attila liberatam. Referunt et Ravennam, Joannis præsulis, qui Leoni successit, orationibus tantum evasisse periculum. Tradunt pariter, ex hac invasione Attilæ, Venetiae provinciae occasionem manasse, ut Veneti in insulas transmigrarint, atque Patavini occupaverint Rivum altum; iidemque necessitale primum impellente, postea vero et ratione suadente, ad evitandos frequentes Barbarorum incursum ibi habitare delegerint: ut paulatim crescentibus ædificiis, amplissimæ Venetiarum civitatis condendæ ex ea infelicitate felicissima jacla fuerint fundamenta: ut divino plane nutu acciderit, ne Italia relinqucretur sine Republica; quæ olim florulissima dominan-

tium vi oppressa, jam cum imperio collabente prorsus videretur extincta.

64. Quod vero ad Aquileiae excidium pertinet: quomodo occidit, ut urbs munitissima a tyrannis saepe obsessa, nunquam vero capta, ab Attila fuerit expugnata: qui haec cupit, veleres hisloricos consulat, quibus tamen in eo assentiri minime possumus dicentibus ab hoste direptam, incensam, ac funditus eversam, adeo ut diu habitari desierit. Etenim fugatos habitatores, vel captos ab hostibus postliminio rediisse, satis certo intelligi potest ex Epistola sancti Leonis Romani Pontificis data ad Nicccam¹, alias Nicetam Aquileicensem episcopum, post annos sex, nimirum Domini anno quadringentesimo quinquagesimo octavo sub consulatu Majoriani: qua ad ejusdem episcopi consultationes respondit, nimirum quid agendum de feminis illis Aquileiensibus, quæ, captis viris, aliis nupsissent; num illis e captivitate regressis, eisdem reddendæ essent? In quibus Aquileiensium mulierum non nihil impudicitia sugillatur; quæ tamen ab aliis², qui haec minime perspecta habuere, legi plurimum commendari. Quod vero ad eamdem Epistolam spectat, novatores, iidemque calumniatores, in ea velut in scirpo nodum querentes, sanctum Leonem carpunt, quem volunt dixisse, non peccare mulierem, si nupserit alteri viro, quando existimet primum virum adhuc esse superstitem. At non haec quidem tantus pontifex tradit; sed de ea tantum muliere loquitur, quæ nubit alteri dum putat virum esse defunctum. Sunt haec verba S. Leonis: « Nec tamen culpabilis judicetur et tanquam alieni juris pervasor, qui personam ejus mariti, qui jam non esse aestimabatur, assumpsit ». Cum vero idem S. Leo viventium adhuc virorum insolubile omnino velit esse conjugium, eo tantum casu inculpabile esse subdit, quod mortis necessitas præstisset, nimirum cum mulier nupsit putans virum suum esse defunctum. Ad hoc namque caput, cum creditum est virum esse defunctum, se respondere, ipso ferme exordio Epistolæ idem Pontifex protulit. Reversis vero viris, quæ eis se jungunt cum laudet, renuentes anathemate dannat. Agitur præterea in eadem Epistola de illis Aquileiensibus, qui cibos immolatiios timore compulsi, vel urgente fame sponte comedissent, necnon de illis qui metu coacti fuerint iterum baptizati: ex quibus intelligere possumus, Hunnorum exercitum non ex Paganis tantum, sed et ex Arianis barbaris fuisse conflatum, qui captivos more suo rebaptizabant.

65. *Theodorus episcopus Forojuliensis consultit Leonem.* — Hoc item anno, dum haec agerentur, consultus S. Leo a Theodoro Forojuliensi episcopo de pœnitentia his qui in extremo laborarent imperitienda, rescripsit³ ad eundem quarto idus Junii: in cuius Epistolæ exordio, quid consuetudinis esset Ecclesiæ docet, nimirum episcopos primo consulere

¹ Luc. xviii. — ² Evag. . II. c. 47.

¹ Leo, Ep. LXIX. — ² Sabel. Enead. VIII. l. IX. — ³ Leo, Ep. xci.

debere suos metropolitano: quos si eadem contineret ignorare, tunc demum consulendum esse Summum Pontificem, siveque absque consultis ante primatibus nihil debere episcopos illis subjectos inquirere. Satisfacient tamen ipsius petitioni decretalem scripsit Epistolam de non neganda quibuslibet penitentia in exitu vitae petentibus.

66. *Deo gratias episcopus Carthaginensis creatur.* — Quod reliquum est hujus anni (quantum ex Victore¹ Uticensi colligitur) Carthaginensis Ecclesia, quae diu, nempe a tempore capte civitatis, annis videlicet tredecim, absque episcopo fuerat, agente

Valentiniano apud Gensericum, accepit facultatem creandi episcopum, creatusque est Deo gratias ita nominatus episcopus, vir plane sanctissimus; quem cum sedisse Victor dicat tantum annis tribus, defunctumque esse cum captivi ab Urbe Roma delati sunt in Africam; plane dicere opus est hoc anno ipsum fuisse Ecclesiae Carthaginensi praefectum. Qualis autem quantusque fuerit homo iste, paucis his declarat Victor, cum ait: « Hujus si nitatur quisquam, quae per illum Dominus fecerit, paulatim excurrere; ante incipient verba desicere, quam ille aliquid valeat explicare ». Haec Victor: sed de eo pluribus suo loco.

¹ Vict. de persecut. Wandal. l. I.

Anno periodi Graeco-Romanæ 5945. — Jesu Christi 452. — Leonis pape 13. — Valentini III. 28. Marciani 3.

4. *Consules.* — Coss. *Sporatius et Fl. Herculanus*: ille Orientalis; fuit enim unus ex judicibus illustrissimis Synodi Chalcedonensis, ad eumque Theodoretus scripsit Epistolam xcvi, anno cdxlix, quo eam recitat Baronius num. 440 et seqq., ubi eum perperam comitem domesticorum appellat, cum tantum comes tunc esset. Erat autem comes domesticorum anno elapso, ut non semel legitur in Actis Concil. Chalced. *Sporatius* vir egregie Catholicus, fuit summus Theodorei amicus, qui ejus efflagitatu composuit libros quinque *Haereticarum Fabularum*; ipsique dicavit, anno post hunc incerto. *Herculanus* in Occidente creatus, cum ejus solius nomine Epistola hoc anno a sancto Leone scriptæ consignentur. *Herculanus* dicitur Flavius in Epitaphio quod extat tom. 1. Rom. Subterraneæ, p. 416.

2. *Marcianus imp. scribit ad S. Leonem in favorem Ecclesie Constantinopolitanae.* — A n. 41 ad 49. Andreas Arnoldus V. C. anno MDCLXXXV, aliqua Opuscula e MSS. eruta in Incen protulit, inter quæ extant duæ *Marciani* imp. Epistolæ ad sanctum Leonem Pontificem Romanum, quarum prior latine sermone ab Holstenio in Collectione Romana primum edita fuerat, et postea a Quesnello inter Epistolas divi Leonis collocata. Ea *Marcianus* Leonem gratulatur de fide apud Chalcedonem roborta, et pace Ecclesie restituta; petitque ut sedi Constantinopolitanæ secundus locus iusta statuta secundæ Synodi Constantinopolitanæ, et quartæ Chalcedone habite tribuntur: « Qua de re, inquit, per Lucianum virum religiosum episcopum, et Basiliū diaconum harum portidores omnia vere in-

sinuari oportere censuimus. Et petimus, ut ea quæ sancta Synodus statuit, etiam Religio tua in perpetuum præcipiat observari ». Ea Epistola data XV kalend. Januar. Constantinopoli Marciano Aug. et qui fuerit nominatus coss., ut alia manu scriptum, ideoque anno præcedenti ad Leonem missa, sed hoc tantum ab eodem accepta. Porro Adelphium in Occidente *Marciani* collegam in consulatu renuntiatum fuisse, Constantinopoli mense Decembri ignorari non potuit post tot litteras Constantinopoli Romaque Constantinopolim eo anno scriptas. Verum ut docui, in Dissert. HypatICA, usus ferebat, ut in Oriente, vel uterque consul in Actis publicis memoraretur, vel solus consul Orientalis, vel is cum hac formula, et qui fuerit mutiatus vel denique, ut consules superioris anni, aut etiam solius consulis Orientalis, nomina cum hac formula proponerentur, post consulatum N.N. qui pariter mos in Occidente servabatur. Quam observationem hic non iterarem, nisi viderem viros eruditissimos adhuc hac in re literare. In secunda Epistola *Marcianus* a Leone idem petit ac in prima. Verum sanctus Pontifex Epistola data XI kalend. Junii, Herculanu consule, quæ alias erat LIV, nunc LXXVIII, Marciano respondet, Constantinopolitanam sedem, quæ regia esset, non Apostolica, aliarum depressione attolli non posse: rogatque imperatorem, ut Anatolii episcopi Constantinopoli cupiditatem comprimat.

3. *Monachi in Palæstina adversus Synodum Chalced.* tumultuantur. — A num. 27 ad 37. Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. cdxlv, qui kalendis Septemb. currentis Christi anni inchoa-

tur, haec de tumultibus a pseudomonachis in Palæstina excitatis scribit : « Thodosius monachus, vir exitiosus, peracto Chaledone Concilio, eurus concito Hierosolymam delatus, et de Eudociae Augustæ versus Diocorum a Concilio depositum affectu certior factus, adversus illud quasi rectam perversisset fidem, vociferari et clamare coepit : et Augusta in propriam sententiam rapta, circumventis etiam monachis familiaribus sibi cædibus usus, barbarico more in pontificium thronum etiam ipsis Augustæ domesticis invasionis hujusmodi administris intruditur, et per urbes episcopis adhuc in Concilio consistentibus episcopos destinat, Severianum autem Seythopoleos episcopum cum ipsius pravis moribus assentiri nollet, civitate expulsum interfecit, persecutionemque in eos qui ejus communionem adversarentur, excitat, et quosdam quidem examinat tormentis, aliorum ædes igne depopulatur; adeo ut civitatis a Barbaris devastatae faciem in ipsa civitate exhiberet. Tandemque Athanasium sanctæ Resurrectionis diaconum, summam ejus in Deum inpietatem probris et reprehensionibus insectantem necavit crudeliter, sanctique corpus per urbem publice in Iudibrium raptum canibus objecit. Dominus vero Antiochiae, et Juvenalis Hierosolymorum episcopi in cremum secessu saluti consuluerunt. Cum vero illa pestis viginti menses continuos Hierosolymitanam occupasset sedem, Marcianus re comperta, ipsum comprehendendi jussit. At ille fuga Sinaeum montem se recepit. Ipso vero una cum sacrilege ordinatis eliminato, Juvenalis in sedem sibi propriam est restitutus ».

4. *Tumultus illi anno sequenti finem accipiunt.*
— Ita accurate Theophanes, cui tam quoad rem gestam, quam quoad durationem tyrannidis Theodosii consentiunt Cyrus monachus in Vita sancti Euthymii, et Nicephorus lib. 45, cap. 9. Cœperunt itaque Palæstinæ tumultus anno superiori, mense Octobri aut Novembri, quibus Synodus Chaledonensis habita, et perdurarunt usque ad mensem circiter Julii anni Christi insequentis. Evagrius lib. 2, cap. 5, eamdem rem narrat, et de his monachis seditionis scribit : « In Ecclesia sancte Resurrectionis episcopum ordinant Theodosium, ἀνὴρ ἀγίων ἀνάστασις », quæ verba graeca Christophorus, quem Baronius num. 27 secutus est, sic vertit : *In die sancto festi Resurrectionis;* sed illud profectum ab Evagrii mente, ut Valesius in Notis ad hunc Historicum observat. Præterea Baronius num. 29 refert, *Eudociam* Augustam post Theodosii imp. obitum Hierosolymam se contulisse, et num. 31 tradit, *Theodosium monachum* hoc anno se in sedem Hierosolymorum intrusisse, quæ ex dictis stare non possunt.

5. *Attila ingreditur Italiam.* — A num. 53 ad 60. Prosper in Chronico sub hujus anni coss. hæc habet : « Attila redintegratis viribus, quas in Gallia amiserat, Italiam ingredi per Pannonias intendit, nihil duce nostro Actio secundum prioris belli opera prospiciente; ita ut nec clausuris Alpium,

quibus hostes prohiberi poterant, uteatur, hoc solum suis superesse existimans, si ab omni Italia cum imperatore discederet. Sed cum hoc plenum dedecoris et periculi videretur, continuit verecumdia metum, et tot nobilium provinciarum latissima eversione credita est sævitia et cupiditas hostilis explenda : nihilque inter omnia consilia principis ac senatus populique Romani salubrius visum est, quam ut per legatos pax truenientissimi regis experteretur. Suscepit hoc negotium cum viro consulari Abieno et viro præfectorio Trigetio beatissimus papa Leo, auxilio Dei fatus, quem sciret nunquam piorum laboribus defuisse. Nec aliud securum est, quam præsumperat fides ; nam tota legatione dignanter accepit, ita Summi Sacerdotis præsentia rex gavisus est, ut et bello abstineri præcipere, et ultra Danubium promissa pace discederet ».

6. *Vastatis pluribus urbibus discedit.* — Hoc bellum descripsérat Priscens Rhetor, sed ejus Historia ad nos non pervenit. Et tantum de eo in Excerptis, quæ supersunt pag. 40 habet : « Attila vastata Italia ad sua se retrahit, et Romanorum imperatoribus in Oriente bellum et vastitatem denuntiavit; propterea quod tributum sibi a Theodosio constitutum non solvebatur ». Jornandes lib. de Reb. Gel., cap. 42, quæ ab Attila hoc anno in Italia gesta egregie narrat, cui tuto fides adliberi potest, quia *Prisci* quem citat, Historiam viderat. Ait itaque Attilam clementem *hostium solutionem per partes* ad oppressionem Romanorum movisse procinctum; primaque aggressione Aquileiensem obsedisse civitatem, quæ diu multoque tempore eidem restitit; quam tandem captam ita crudeliter vastavit, ut *vix ejus vestigia, ut appareant, reliquerint* Attilæ milites. Exhibe per reliquas Venetum civitates *Hunni* baechantur, *Mediolanum* pari tenore devastant, necon et *Ticinum*, vicinaque loca sævientes allidunt, demolunturque pæne totam Italianam. Cumque ad *Romam* animus fuisset ejus attenus accedere, placida ei legatio Roma advenit. Nam *Leo* papa per se ad eum accedit in agro Venetum *Anguleio*, ubi Mincius annis commicantium frequentatione transit. Qui mox depositus excitatum furorem et rediens qua venerat, id est, ultra Danubium, promissa pace discessit; illud præ omnibus denuntians, atque interminando decernens graviora se in Italianum allaturum, nisi ad se *Honoriam* Valentiniani principis germanam, filiam Placidæ Augustæ, cum portione sibi regalium opum debita mitterent. Haec summarie ex Jornande excerpta.

7. *Solemnitas instituta ob Urbis liberationem.*
— A num. 60 ad 63. Ob liberatam a Genserico Urbem, Romæ festivitatem publicam institutam fuisse, testatur sanctus Leo sermon. *LXXXI* de Octava SS. Apostolorum Petri, et Pauli, qui ideo habitus est post an. *CDLV*, quo Urbs a Genserico devastata. In eo conqueritur sanctus Pontifex, quod ea celebritas, ad quam antea « ob diem eastigationis, inquit, et liberationis nostræ cunctus fidelium populus ad agendas Deo gratias confluat », ita eo anno, quo

Sermonem hunc habuit, fuisse neglecta, ut pauci admodum ad eam convenissent. Baronius quidem eo loco de Attiliana irruptione Leonem sermonem habere censuit; verum ea verba de Urbis sub Genserico direptione intelligenda, probant ex ipso sermonis contextu Quesnellus in Dissert. i de Vita et rebus gestis S. Leonis ad annum CDLV, et Ruinartus in Hist. Persecut. Vandalicæ part. 2, cap. 6. Leo enim hanc Urbis *liberationem*, non solum *ineffabili omnipotentis Dei misericordiæ* deputat, *qui corda furentium Barbarorum mitigare dignatus est*; sed et *sanctorum curæ* attribuit, *quaæ Urbem reformavit saluti, a captivitate eruit, a cæde defendit*. Quæ quidem verba optime irruptioni Genserici, minus recte Attilianæ cladi congrunt. Cum enim in die octava festivitatis Apostolorum de neglecta Urbis liberatae commemoratione Leo conquestus sit, patet eam circa illud tempus Romæ celebrari solitam fuisse. Hoc autem ipso tempore Urbem e Genserici tyrannide liberatam inde colligitur, quod occiso pridie idus Junii *Maximo*, tertia die sequenti *Gensericus* Romanam invaserit. Nec obest quod eo in sermone Iudis Circensibus, qui nequaquam mense Junio celebrabantur, magis quam sanctorum cultui addictos fuisse Romanos dicat Leo; cum ex ipsius verbis inferri non possit, ipso tempore, quo haec loquebatur, ejusmodi ludos celebratos fuisse.

8. *Deogratias fit episc. Carthaginensis.* — Ad num. 66. Ex Victore Vitensi lib. t de Persecut. Africana, duorum episcoporum Carthaginensium ordinem distinguere est. Primus fuit *Quodvultdeus* Neapolini relegatus statim post captam a Vandals Carthaginem, ut anno CDXXXIX Baronius habet. Illo in exilio demortuo, Valentinianus imp. anno CDLII egit apud Gensericum Vandalorum regem, ut post eum ordinaretur episcopus Carthaginensis nomine *Deogratias*, quod tamen hoc anno peractum esse, perperam existimavit Baronius. Marianus enim Scotus in Chronicō ait: « Ordinatus est episcopus Deogratias in Basilica Fausti die Dominico VIII kalend. Novemb. » seu die xxv mensis Octobris, qui anno sequenti in Dominicam incidit, qua die in Africa ordinationes episcoporum fieri solitas inter omnes convenit. Marianus laudata verba cum consulatu Aetii et Studii anno CDLV a se copulato conjugit, sed nec consulatus hic in annum illum incidit, nec anno CDLIV, quo gestus est, dies xxv Octobris cum Dominicā concurrit. Ruinartus citatus *Deogratias* ordinationem, ex Ms. codice Augustano sub Tironis Prosperi nomine publici juris facto, a Canisio tom. i Antiq. Leet. cum consulatu Aetii et Studii anno CDLIV in Fastis notato, et cum VIII kalend. Novemb. connectit. Sed nec pariter illo anno dies ille in Dominicam incidit, licet ibidem in illa editione asseratur. Itaque ex Victore Vitensi, quem Victorem Uticensem a Baronio, aliisque ante nostra tempora male vocatum fuisse suo loco ostendimus, non bene deducit Cardinalis doctissimus, Ecclesiam Carthaginensem annis tredecim absque episcopo fuisse; cum ex dictis consequens sit, *Quod-*

vultdeum in exilio anno sequenti vita functum esse; ac eo tantum anno, agente Valentiniano imp., *Deogratias*, in illius locum subrogatum fuisse. Mabillo-nius tom. iii Veter. Analect. exhibit antiquum kalendarium Ecclesiae Carthaginensis, in quo ad VI idus Jan. legitur: *Depositio Quodvultdei episcopi*, quod sine dubio de episcopo, de quo loquimur, intelligendum. Hoc tamen nomen frequens fuit in Africa, ut colligere est ex Augustino in Epistola ad Innocentium, et ex Notitia provinciarum Africæ.

9. *Floret Marius Mercator.* — *Marius Mercator*, qui Baronii tempore non extabat, quique varia antea incognita de Pelagianis et Nestorianis nos edocuit, aliquanto post habitam Chalcedonensem Synodus Opera sua scripsit, ut deducit Baluzius ex iis, quæ ille habet, dum de *Eutherio* hæretico loquitur pag. 333. Ait enim Mercator: *Nestorii sectatores Euticianos* criminari eos, qui suo dogmali nefario reluctantur: quare post inventum Eutychianorum nomen *Mercator* libros suos edidit. Verum quidem est, eum graviter insectari *Theodoreum* episcopum Cyrenensem, qui tamen a Synodo Chalcedonensi post idoneam fidei suæ professionem receptus fuerat; sed vel ea adversus eum scripsit, antequam Chalcedonensis Synodus haberetur, aut si postea scripsit, tarde ad eum gesta Synodi pervenere, et *Theodoreti* susceptio illi comperta non fuit. Jam florebat *Mercator* anno CDXVIII quo ab Augustino accepit Epistolam, quæ inter Augustinianas legitur. Joannes Garnerius anno MDCLXXIII ejus Opera publici juris fecit, addiditque Annotationes et Dissertationes amplissimas quæ Mercatoris scriptis magnam lucem afferunt. Sed cum Baluzius ex collatione codicis Bellovacensis cum Vaticano, in quibus solis antiqui hujus scriptoris Opera habentur, agnovisset Garnerium eorum ordinem invertisse, multa etiam immutasse, dum medicinam adhibere tentaret locis corruptis, et denique nonnulla omisisse, novam editionem adornavit, ea fide ac diligentia, ut errores etiam refinuerit veterum librariorum, quod dolendum ab omnibus, qui antiquorum Opera e tenebris eruere, semper præstitutum non fuisse.

10. *Inventio Capitis S. Joannis Baptiste.* — Auctor Chronicī Alex. sub consulatu Vincomali, et Opilionis, anno sc. sequenti ait: « Imperantibus Valentiniano et Marciano Augustis, mense Peritio, et ante diem xii kalend. Martias, media jejuniorum hebdomada, anno Syro-Macedonum CCCLXIII, Antiochenorum cū, et CDXXV anno quo postquam capite truncatus est sanctus Praecursor et Propheta Baptista Joannes, illud venerandum Caput in Emenauorum civitate inventum est ». Verum haec inventio ad præsentem annum pertinet, ut ostendit Du-cangius in Notis ad laudatum locum. Anno enim sequenti nec die xvii Februarii, ad quem eam refert auctor Chronicī Alex., nec die xxiv Februarii quo eam contigisse vult Marcellinus in Chronicō, ubi plerumque idem, quod scriptor ille habet, media jejuniorum seu Quadragesimæ hebdomada accidere potuit, cum eo anno Pascha xii Aprilis extite.

rit, proindeque Dominica iii et iv Quadragesimæ, quæ jejuniorum hebdomadæ includunt, in viii et xv Martii mensis inciderint, juxta observatam et receptam a Græcis magnam Quadragesimam. Ista tamen sic conciliari possunt. *Marcellus abbas*, et auctor Chronicæ Alex. hanc inventionem esse factam aiunt anno Syro-Macedonum **CCCLXIIII**, Indiet. vi, atque adeo anno Antiochenorum **DI**, ut ait auctor ejusdem Chronicæ. Cum vero Syro-Macedonum Epocha kalend. Octobris ineat, sequitur annum **CCCLXIIII** incidere in mensem Octobrem anni Christi **cclvi**, mensem vero Februarium sequentem in præsentem Christi annum, quo Pascha fuit **xxviii Martii**, ac proinde media jejuniorum hebdomada, cœpit feria i die **xviii** mensis Februarii, qui hoc anno dies **xxix** habuit ob bissextum, desumptæ in Dominicam sequentem **xxiv** ejusdem mensis. Quæ quidem quadrant omnino cum narratione Marcelli scribentis *Uranium* episcopum Caput *S. Joannis Baptiste* ex loco, ubi inventum fuerat, in secretarium attulisse

die Dominica **xxiv** ejusdem mensis. Alia quippe media Quadragesimæ septimana apud Græcos ab ea quam Latini *Medianam* vocant; cum apud Græcos illa sit, quæ *Medianam* latinorum præcedit Quadragesimam; quippe ii auspicantur a Feria n Sexagesimæ, ita ut revera viii septimanis illa constet, quarum quarta Dominica mediæ Quadragesimæ conficit. Ex quibus colligitur, hanc inventionem ad præsentem annum pertinere.

11. *Thorismundus Visigothorum rex occiditur.*

— Idacius in Chronicæ anno Abrahæmi **MMCDLXIX**, qui kalend. Octobris hujus Christi anni exorditnr, scribit: «*Thorismo rex Gothorum spirans hostilia a Theuderico et Frederico fratribus jugulatur, cui Theudericus succedit in regno*». Idem habet Isidorus in Chronicæ Gothorum, nisi quod in era cum annis Marciani imp. copulandis errat, ut in hujusmodi connexionibus solet. Recte tamen scribit eum anno uno regnasse.

4. *Ad Anatoliū audaciam retundendam S. Leo scribit Epistolam circularem de approbatione Concilii Chalcedonensis, cujus Acta in latinum verti jubet.* — Quadragestesimus quinquagesimus tertius Christi annus consulatu Opilionis et Vincen-tiali redditus Fastis legitur: quo nequitia Anatolii Constantinopolitani episcopi rursus perturbatur Ecclesia. Sane quidem exemplum docuit, cum haereticis nonnisi gravi Ecclesiæ damno ut plurimum indulgentius agi. Iste enim (ut dictum est) Eutychianus haereticus, Dioscori Alexandrini olim episcopi Apocrisiarius Constantinopoli in locum viventis S. Flaviani ab eodem impio Dioscoro in Ephesino conventiculo subrogatus fuit Constantinopolitanus episcopus: cuius ordinatio, nulla licet, ut validaretur auctoritate Leonis Romani Pontificis, Marcianus imp. pacis studio procuravit, dum ipse Anatolius sese Catholicæ fidei professione Catholicum esse docuit: unde factum est ut ipse Romanus Pontifex bono pacis indulserit, ut Constantinopoli idem Anatolius sederet episcopus. Qui post episcopalem thronum adeptum dolo malo (ut vidimus) arrogavit

etiam sibi primatum super Ecclesiam Alexandrinam et Antiochenam: sed cum resistere et adversari sibi eundem S. Leonem papam audisset; movit instar Judæ¹ adversus eum calcaneum suum, proditorie in ipsum agens, sicuti superius demonstratum est. Sed et ubi accepisset litteris S. Leonis anno superiori ad se datis justam de invaso primatu objurgationem; tantum abfuit ut mitior et remissior redderetur, ut majori fastu et arrogantia in eundem sanctum Pontificem insiliret, non quidem palam ad eum rescribens defensionem, vel excusationem aliquam; sed vafre in primis occultans litteras Pontificis ad se scriptas, cœpit primo susurros, inde rumores in vulgus (ut dictum est) spargere de sanctissimo papa, ipsum respuisse Synodus Chalcedonensem; sed et graviori calumnia addidit ipsum querere occulta via deprimere defensores fidei Orthodoxæ, et suspectos haeresis exaltare. Ad hæc etiam illud adjecit, ut archidiaconum Constantinopolitanæ Ecclesiæ, quem sciret esse

¹ Joan. XIII, 18:

Romani Pontificis studiosum, e gradu deponeret sub praetextu majoris honoris, et in locum ejus subrogaret Andream, qui tanquam haereticus antea ejectus fuerat: hic ille namque fuit omnium nequissimus S. Flaviaui calumniator. Adjicit insuper persequi omnes qui a Flaviano fuerant ordinati; contra vero fovere et in Ecclesiæ honores provehere illos qui Eutychianæ haeresis fuerant infanati: ista quidem in contumeliam atque contemptum ejus quem adversarium patiebatur, Romani Pontificis, Anatolius ab anno superiori machinari non destitit.

2. Haec autem omnia cum fidelibus nuntiis S. Leoni significata essent, imo (ut docent ejusdem Pontificis litteræ ad Pulcheriam¹) ipse Marcianus Romanum Pontificem admonuisset, rogassetque ut litteris confirmationem fidei Concilii Chacedonensis notam faceret: ipse S. Leo eam in vulnus sparsam studens datis litteris abolere de non recepto Concilio Chaledonensi calumniam, litteras dedit ad eamdem Synodus Chaledonensem: non quod adhuc Synodus Chaledone perduraret; sed ad episcopos omnes qui ad ipsum Concilium convenerant, Circularem Epistolam verbis istis conscripsit²:

3. « Leo episcopus sanctæ Synodo apud Chaledonem habitæ.

« Omnem quidem fraternitatem vestram nosse non ambigo, definitiones sanctæ Synodi, quæ ad confirmationem fidei in Chaledonensi civitate celebrata est, toto corde me fuisse complexum: quia nulla sinebat ratio, ut qui unitatem Catholicæ fidei dolebam ab haereticis fuisse turbatam, non exultanter in integrum rediisse gauderem. Hoc autem non solum ex ipso beatissimæ consensionis affectu, sed etiam ex Epistolis meis, quas post redditum meorum, ad Constantinopolitanae urbis antisitem dedi, potuisse agnoscerem, si vobis responsionem Sedis Apostolicae manifestare voluisset. Ne ergo per malignos interpres dubitabile videatur, utrum quæ in Synodo Chaledonensi per unanimitatem vestram de fide statuta sunt, approbem: hæc ad omnes fratres et coepiscopos nostros, qui prædicto Concilio interfuerunt, scripta direxi: quæ gloriissimus et clementissimus princeps (sicut poposci) in notitiam vestram mittere pro Catholicæ fidei amore dignabitar: ut et fraterna universitas et omnium fidelium corda cognoscant, me non solum per fratres, qui vicem mean executi sunt, sed etiam per approbationem Gestorum Synodalium propriam vobiscum iniisse sententiam, in sola videlicet fidei causa (quod sœpe dicendum est) propter quam generale Concilium et ex præcepto Christianorum principum, et ex consensu Apostolicae Sedis placuit congregari, damnatis haereticis; qui si corrigi voluissent, nulla penitus resideret de vera Domini nostri Jesu Christi Incarnatione dubitatio.

4. « Unde si quis unquam ausus fuerit vel Nestorii perfidiam tueri, vel Eutychetis ac Dioscori impium dogma defendere: a Catholicorum commu-

nione resecetur, nec habeat ejus corporis participationem, cuius abnegat veritatem, fratres carissimi. De custodiendis quoque sanctorum Patrum statutis quæ in Synodo Nicæna inviolabilibus sunt fixa decretis, observantiam vestræ sanctitatis admoneo, ut jura ecclesiarum sicut ab illis tercentis decem et octo Patribus divinitus inspiratis sunt ordinata, permaneant. Nihil alienum improbus ambitus concupiseat, nec per alterius imminutionem suum aliquis querat augmentum. Quamcumlibet enim exortis assentationibus sese instruat vanitatis elatio, et appetitus suos Conciliorum aestimet nomine roborandos; infirmum atque irritum erit, quicquid a prædictorum Patrum canonibus discreparit: quorum regulis Apostolica Sedes quam reverenter utatur scriptorum meorum, quibus Constantinopolitani antisititis conatus repuli, poterit sanctitas vestra lectione cognoscere; et me, auxiliante Domino nostro, et Catholicæ fidei et paternarum traditionum esse custodem. Data XII kalendas Aprilis, Opilione V. C. consule ». Haec S. Leo ad Patres, quibus proficitur Chaledonensis Concilii nihil, præter illa quæ ad fidei decretum pertinent, se recipere.

5. Extant et ipsæ litteræ, quarum meminit, ad Marcianum imperatorem datæ, quibus hanc ad episcopos Synodi datam Epistolam de confirmatione Concilii Chaledonensis quod ad fidei decretum spectat, voluit omnibus fieri manifestam: scriptæ autem sunt hoc anno sub eodem die et consule. Est earum exordium¹: « Multa mihi in omnibus clementiae vestre litteris, etc. » quibus potissimum queritur de Anatolio, qui Apostolicae Sedis litteras occultasset, eo quod illis ejus priuatus male usurpatus abrogaretur. Sed et gratulatur eidem imperatori, quod acqueverit iis quæ ipse S. Leo statuisset de non violandis decretis Nicæni Concilii: ac proinde irrita prorsus reddi voluerit quæ in favorem sedis Constantinopolitane Anatolius ab episcopis extorisset: sunt enim haec verba Leonis ad Marcianum²: « Et merito geminatur gaudium meum, cum vobis religiosissime placere cognosco, ut et fides Nicæna suam teneat firmitatem, et privilegia Ecclesiarum illibata permaneant ». Eodem quoque arguento, eadem itidem die ipse sanctus Leo litteras scripsit ad S. Pulcheriam³, quibus palam fecit quæ ab ipso Marciano imperatore de Anatolio significata essent.

6. Quod insuper ad Chaledonense Concilium pertinet; ejusdem Anatolii fortasse factum est impostura, ut exemplar Actorum ejusdem Concilii, quod ad Apostolicam Sedem Romanam perlatum fuit, haud adeo clarum compertum esset. Quamobrem idem sanctus Leo hoc anno in litteris ad Julianum Coensem episcopum datis⁴, jussit ex originali typo Acta quam fidelissime scribi, atque in latinum transferri; cuius ad eum scriptæ in fine Epistolæ ista sunt verba: « Gestorum Synodalium, quæ omnibus diebus Concilii in Chaledonensi civitate confecta

¹ Leo, Ep. LX. — ² Leo, Ep. LIX. — ³ Leo, Ep. LX. — ⁴ Leo Ep. LVI.

¹ Leo, Ep. LX. — ² Leo, Ep. LIX. — ³ Leo, Ep. LX. — ⁴ Leo Ep. LVI.

sunt, parum clara propter linguæ diversitatem apud nos habetur instructio: et ideo fraternitati tuæ specialiter injungo, ut in unum codicem universa facias congregari, in latinum sermonem absolutissima interpretatione translata: ut in nulla parte Actionum dubitare possimus, neque ullo modo esse possit ambiguum, quod ad plenam intelligentiam te fuerit studente perductum». Hæc ad Julianum hoc anno quinto idus Martias Leo papa. Vides, lector, jam ab ipso exordio promulgati Concilii Chalcedonensis in illud hostem humani generis insidias parare coepisse.

7. S. Leonis querelæ de Actio archidiacono deposito. — De causa autem Aelii archidiaconi ab ipso (ut dictum est) Anatolio e gradu amoto, substituto in ejus locum Andrea Eutychiano; haud silentium pulavit idem sanctissimus Leo, acceptis ab eodem Actio de ea re querelarum litteris. Quamobrem voluit de his communuisse aliis litteris eundem Marcianum imperatorem, neconon etiam Pulchriam Augustam. Ad Marcianum autem ista est de Anatolio justa expostulatio¹, post recensita quæ olim in ejus commendationem scripsisset ipse imperator, cum petiti ut ab ipso Romano Pontifice in sede confirmaretur: « Miror, inquit, quid causæ aut occasionis emerserit, ut virum Catholicæ fidei, et Nestorianis alique Eutychianis haereticis constanter etiam adversarium archidiaconum sub honoris specie degradaret, et dispensationem totius causæ et curæ Ecclesiastice in Andream Eutychianistam repente transferret; adeo nimia commotione turbatus, ut consecrationem, quam pro injuria dabat, sexta sabbati, traditionis Apostolicæ aut nescius, aut oblitus, inferret: quasi non ad episcopum magis, quam ad presbyterum, ordinationis illius vitium pertinere: qui non inveniens quod argueret in fide, quod improbaret in moribus, dejectionem innocentis per speciem provectionis implevit; addens sententiae illud injuriæ, ut eum cœmeterio deputando, condemnaret exilio. Quem tamen pietati vestrae commendare præsumo, ne ullis alterius noxiis ingravari possit insidiis, quem Dominus (ut compéri) sub vestra defensione constituit.

8. « Adjicio autem etiam hanc obsecrationem, ut prædictum episcopum a professione sua dissonum, et nimium testimonii vestri ac favoris oblitum necessario increpare dignemini; cesseret Catholicos insestari; cesseret eos qui sanctæ memoriae Flaviano placuere, conterere, et eorum societatem, quos improbavit, eligere. Fraternam enim illi charitatem non aliter poterimus impendere, quam ut se inimicos Catholicæ fidei approbet exercari; ejusque a se consortium, quem merito abjecit, Andream nemipe, abscindat: qui etiam si magna fuisse satisfactione purgatus, post dubium tamen reversus errorem, Catholicis diaconibus postponi debuit, non præponi ». Hæc cum scribat sanctus Leo, excommunicationem proculdubio Anatolio

comminatur. Eamdem ingeminat idem Pontifex querelam, ad sanctam Pulcheriam scribens. Agit de his et in Epistola² ad Julianum Coensem episcopum data, qua, eur statim ex hæc causa in ipsum Anatolium censuris Ecclesiasticis auctoritate Apostolica non insurrexerit, ejusmodi rationem afferit his verbis³: « In quem pro causæ merito differo commoveri: et quid ipse mecum cum suis Epistolis agat, quas missurum eum filius noster Aetius indicavit, exspecto, dans locum voluntariae emendationi, qua dolorem meum cupio mitigari ». Hæc Leo, qui quidem ita Anatolium ipsum perscrinxit, ut, nisi Catholica communicacione omnino carere vellet, Aelium in pristinum locum restitueret. Quomodo autem ad arbitrium Romani Pontificis hæc omnia Anatolius emendarit, atque etiam a causa de arrogando sibi primatu penitus resilierit, datis de his omnibus ad sanetum Leonem litteris, anno sequenti, suo loco dicturi sumus: modo vero quæ reliquæ sunt hujus anni cum Orientalibus sancti Leonis res gestæ (ut ordo postulat temporis) prosequamur.

9. Julianus episcopus Coensis vicarius Apost. in Oriente. — Quod enim ex his quæ in contumeliam Chalcedonensis Concilii et Apostolicæ Sedis injuriam ab Anatolio tentata essent, portam hostibus aperiri ad labefactandam fidem Catholicam Leo papa pastorali vigilancia persentiseret: ad obviandum iisdem, Juliano Coensi episcopo, quem fidelissimum semper expertus esset, vicariam, iterum delegat præfecturam. Ad eum enim hoc anno scribens, hæc inter alia habet⁴: « Hac speciali cura vice mea functus ularis, ne haeresis Nestoriana vel Eutychiana in aliqua parte revirescat: quia in episcopo Constantinopolitano Catholicus vigor non est, nec multum aut pro sacramento salutis humanæ, aut pro sua est aestimatione sollicitus ». Hoc idem munere impertito, quod et antea in Chaledonensi Concilio (ut vidimus) delegaverat; quid curare debat, et in primis ut sollicitus esset de omnibus quæ ab haereticis tentarentur, Apostolicam Sedem reddere certiore admouuit, et ut doceat etiam quo progressa sit causa tumultuantium in Palæstina monachorum: id enim, ut quam exacte litteris ipse significaret, præcepit his verbis⁵:

10. « De Palæstinis vero monachis, qui jampriedem in tumultu dissensionis esse dicuntur, quo ad hæc animo moveantur, ignoro: neque cujusquam sermone mihi palefactum est, quas causas videantur antefacte præferre discordiae: utrum scilicet Eutychianæ perversitati tali furore famulentur, an implacabiliter doleant episcopum suum in hanc impietatem posse (potuisse) traduci, qui contra ipsorum locorum sanctorum testimonia, quibus totus mundus instruitur, ab Incarnationis Dominicæ veritate desciverit; et quod in aliis per indulgentiam curare placuit in illo potent non esse veniale. Unde

¹ Leo, Ep. LVII.

² Leo, Ep. LVIII. — ³ Leo, Ep. LVI. — ⁴ Leo, Ep. LVI. — ⁵ Leo, eadem Ep. LVI.

cupo me super his plenius edoceri, ut etiam talium correctioni congrue studeatur: quia aliud est contra fidem impie armari, aliud in errore quemquam detinere ». Hæc idcirco Leo, quod accepisset ab illis expulsum Juvenalem episcopum, qui Dioscorum et Eutychetem fuisse aliquando sectatus, et alium in ejus locum fuisse subrogatum Hierosolymorum antistitem; putans eos in ipsum esse commotos, quob in hæresim ante lapsus, in sedem fuisse immeritus restitutus.

41. Paulo post has datas ad Julianum litteras, idem S. Leo alias accepit ab ipso missas, quibus de iisdem monachis Palæstinis, quid rescriptsset Marcianus imperator, quasve ad eos sancta Pulcheria litteras reddidisset, admonitus fuit, missis exemplaribus litterarum. Testantur hæc quidem ejusdem sancti Leonis litteræ paulo post tum ad Marcianum, tum ad Pulcheriam datae: nam ad Marcianum¹: « Per fratrem meum Julianum, inquit, innotuisse significo, quam pio dignati fueritis responso, imperitorum monachorum animos colibere pariter et docere: ut si illos non penitus deseruerit divina miseration, sentiant se et didicisse quod credant, et agnovisse quod timeant ». Hæc ad imperatorem. Ad Pulcheriam vero ista²: « Indicante fratre nostro Juliano episcopo, pervenerunt ad nos in exemplaribus præceptionum vestrarum saluberrimæ sanctiones, quibus insanum imperitiam monachorum dignati estis parcendo pletere, et docendo punire; ut, si eos ad pœnitentiam miseratio divina converterit, multis tacrymis et a nefandis cædibus et ab hæreticorum blasphemias diluantur ». Hæc ad Pulcheriam S. Leo hoc anno, duodecimo kalendas Aprilis, eadem die qua ad Marcianum litteras dedit.

42. *Eudociam et monachos hæreticos per Epistolam monet Leo.* — Scripsit hoc pariter anno, mense Junii, de iisdem Palæstinis monachis turbas centibus idem S. Leo ad Eudociam Augustam Hierosolymis agentem, rogans, ut quantum valeat suis admonitionibus euret eosdem a tide devios monachos ad Catholicam Ecclesiam revocare. Ita plane prudenter visum est sancto Leoni cum femina agere, non (ut par erat) acrioribus ea redarguendo litteris, quod ejus fisi patrocinio (ut vidimus) Eutychiani monachi adeo nefaria perpetrassent; sed dissimulando ejus errorem, blandis roget potius verbis ejus implorans auxilium: ut ita in castis fidelium eam quodammodo cogeret, ex presumpta de ipsa fiducia militare. Tale quippe sciebat esse ingenium hæreticarum mulierum, ut eo pertinacius inhærescant errori, quo instantius fuerint admonitæ et increpate. Sed ipsam perbrevem sancti Leonis papæ ad eam eo argumento accipe datam Epistolam et tanti Pontificis admirare prudentiam³:

43. « Quanta mihi Catholicæ cura sit fidei, et qua sollicitudine (in quantum Dominus adjuvat) debeat præcaveri, ne unquam ab imperitis et impiis veritatis Evangelio resistatur, pietatem vestram

scire non dubito. Et ideo cum salutationis officio, quo semper mihi est vestra oranda clementia, obsecro Dominum, ut me tuam incolumitatem in causa fidei in qua quorumdam intra provinciam Palæstinam monachorum fuerant corda turbata; magis magisque faciat adjuvare: ut tantum (quod pietatis tuae studio fieri potest) hæreticea perversitati omnis fiducia subtrahatur ». Hæc idcirco Leo, quod scisset Eudocizæ fiducia impios illos armatos nefaria perpetrasse. Sed subdit: « Quos enim nec ratio sacramentorum, nec auctoritas scriptorum, neque sanctorum locorum testimonia commovebant: quid eis nisi abruptum periculum timeretur? Prosit ergo Ecclesiis, sicut favente Deo et prodest, et prosit generi humano in verbis Dei vestram ibi esse voluntatem, ubi Dominum nostrum Jesum Christum vobis sicut Denm verum, et verum quoque hominem in unitate personæ et mirabilium indicia, et passionum documenta loquuntur. Si ergo prædicti nomen Catholicum venerantur et diligunt, et inter Domini corpus se volunt membra nominari; pravos errores, quos temere admiserunt, detestentur, et agant pœnitentiam impiarum blasphemiarum, cruentorumque factorum. Suecumbant pro salute animarum suarum Synodalibus, quæ in civitate Chaledonensi sunt confirmata, decretis. Et quia ad intelligendum sacramentum salutis humanae, nisi fides vera et humilitas quieta non pervenit; credant in Evangelio quod confitentur in Symbolo, nec impiis dogmatibus misceantur. Fides enim Catholicæ sicut damnat Nestorium, qui in uno Domino nostro Iesu Christo duas ausus est prædicare personas; ita damnat etiam Eutychetem cum Dioscoro, quod ab unigenito Dei Verbo negant in utero Virginis matris veritatem carnis humanæ esse suscep-tam. Si quid autem erga prædictorum conversi-onem exhortatio vestra proficerit (quod gloriam vobis præstabit æternam) peto, hoc mihi clementiæ vestræ litteris indicetis: ut et in vobis boni operis fructum, et in illis gaudeamus misericordiam Domini non periisse. Data VII kal. Julii, Opilione V. C. consule ».

44. Sed ut qui pastoralis muneric essent S. Leo numeros omnes expleret, eosdem in transversum ductos miserrimos monachos ad conversionem invitavit litteris suis, et quidem amantissimis: quod enim aliter sibi agendum esse sciret cum recens lapsis in errorem, aliter cum iterum restitutis et non recto pede in Evangelium incidentibus: hinc ipse tractans cum Anatolio comminationibus agit; monachos vero istos, quos furor in præceps adege-rat, mitius atque blandius monet: est enim ejusmodi litterarum exordium, quo ut eos ad conversionem attrahat, ipsorum delicta excusat¹:

45. « Sollicitudini mee, quam universalis Ecclesiæ omnibusque ejus filiis debo, multorum re-latione patefactum est, dilectionis vestræ animis quiddam offenditionis illatum, dum aut imperiti (ut

¹ Leo, Ep. LIX. — ² Leo, Ep. LX. — ³ Leo, Ep. LXVI.

Leo, Ep. LXXXIII.

apparet) interpres, aut maligni quædam vos aliter intelligere, quam a me sunt prædicata, fecerunt, non valentes in græcum eloquio apte et proprie latina transferre; eum in rebus subtilibus et difficilibus explicandis, vix sibi eliam in sua lingua dispulutor quisque sufficiat. Quod tamen apud me eo proficiebat, ut dum ea quæ Catholica fides respuit improbatis, intelligamus vos veri amiciores esse quam falsi, et id merito refutare, quod ex antiqua institutione doctrinæ etiam ipse detestor. Quamvis enim Epistola mea ad sanctæ memorie Flavianum episcopum data satis sibi ad manifestationem sui ipsa sufficiat, neque in aliquo aut purgationis aut expositionis indigeat: et alia tamen cum eadem mea scripta eoncordant, in quibus similiter prædicacionis meæ sensus in aperto est, etc. » Excusat ergo, quod ipsi Catholicae mentis sint, sed in depravatam ab hæreticis ipsis Epistolam offendentes, extra Catholicam Ecclesiam se contiuerint: quamobrem rursus quæ vera sit Orthodoxa fides, quæ duas simul infra (intra) se contrarias hæreses Nestorianam et Eutychianam jugulet, eadem Epistola pluribus docet. Magna quidem summi pastoris apparuit prudentia, pro diversitate rerum, temporum, ac personarum gregem pascientis; qui factus omnibus omnia, ut omnes lucifaceret, singulis accommodata impertit medicamenta. Et quidem ex sententia accedit, ut anno sequenti (prout suo loco dicendum erit) iidem omnes simul ad Ecclesiam Catholicam se converterint.

16. *Ad moniales scribit Pulcheria, ut eas a Theodosii erroribus revocet.* — Sparserat impius ille Theodosius (ut dictum est) rumorem, eum Synodum Chalcedonensem, tum S. Leonem Nestorii hæresim confirmasse, id ipsum quoque sapere imperatorem atque Augustam Pulcheriam: quamobrem miseros illos, praefectu defendenda Catholicæ fidei, converterat in furorem; adeo ut ea monachi ausi fuerint, quæ et latrones saevissimi exhorrissent. Sed resipuisse ex lapsis primum Dei benignitate permotus illeris imperatoris superiori anno datis laicos Hierosolymanos, ex Epistola sanctæ Pulcheriae constat quam dedit ad Bassam abbatis monasterii, quod erat Hierosolymis: quarum quidem scribendarum litterarum causa illa præcessit, ut sanctis monialibus a scelestissimo Theodosio deceptis sueurreret, illisque significaret, nonnisi Catholicæ religioni consentientia tum Synodum Chalcedonensem statuisse, tum se etiam eredere: ut his personas feminæ illæ ad Catholicam unitalem connecterentur. Extat quidem ejusmodi sanctæ Pulcherie Epistola in appendice ad Acta Concilii Chalcedonensis græce conscripta, ultimaque datarum ab ipsa Epistolarum, qua digna memoria ac testimonio pietatis, finem vivendi faciens, suum ad Deum transitum egregie consignavit. Quoniam autem nullibi haetenus extat (quod sciamus) impressa; hic ipsam describere e græco in latinum redditam, operæ pretium existimavimus: postrema enim sanctissimæ imperatricis elogia sæ-

pe saepius piis auribus inferenda quis non avide audiatur, mentisque thesauro recondat? Est autem ejus Epistolæ ejusmodi in codice titulus:

17. « Exemplum regiarum litterarum scriptarum ad Bassam prefectam asceterio in Aelia a piissima et Christiamante Augusta Pulcheria.

« Serenitatis nostra studium, animunque in sanctam et Orthodoxam fidem, et quomodo eam usquequa amplificare et celebrare studemus, nemini dubium esse arbitramur: maxime vero omnium id nosse certo tuam reverentiam confidimus. Sed quoniam his temporibus extilit Simonis magi Samaritani imitator, seu potius Antichristi præcursor Theodosius: qui quemadmodum afficerit Aeliensium civitatem, Palæstinæque sanctissimas Ecclesias turbaverit, contra divina et humana jura mala innumerabilia perpetrans, et calumnians sanctam et venerabilem collectam Chalcedone Synodum, quod Symbolum trecentorum deem et octo Patrum commoverit et labefactaverit, et duos Filios, duosque Christos, ae duas personas adorari oportere docuerit, nec reverentiam tuam latet: necessarium duxit pietas nostra per sacras nostras litteras antea missas redarguere memorati nefarii viri mendacia, nostramque fidem nobis a majoribus traditam declarare; et quod juxta Symbolum trecentorum deem et octo Patrum credimus; quod quidem sancta Synodus Chalcedone habila, nihil vel addens, vel minuens, confirmavit. Cum vero benignitate atque humanitate Domini nostri et Salvatoris Christi, ii qui Aeliensium urbem incolunt, cognovissent meæ serenitatis et religiosissimi domini orbis terræ et conjugis meæ majestatis veram et Orthodoxam fidem; ad eam accurrerunt, nullisque laudibus Dominum nostrum et Salvatorem Jesum Christum ac nostram potestatem celebrarunt, veniamque delictorum, quæ ante commiserant, orarunt.

18. « At de illis quidem sacratissimus et piissimus dominus et coniux meæ serenitatis, solitus humanitate, tum typum dedil, quem ipsius pietatem deceat: nostra autem serenitas considerans præfati sclesti ac nefarii Theodosii calumnias, metuentesque ne quas e religiosis feminis simpliciores circunscripterit, suisque præstigiis ac fallacis eas valuerit a veritate abducere: volensque undique delere memoriali sclesti hominis impietatem; idecire has ad vos sacras litteras dirigimus, quibus fidem nobis usque a Patribus traditam declaramus, atque volumus omnibus Deo consecralis feminis prout manifestum esse, quod nos fidem secundum expositum Symbolum a trecentis deem et octo sanctis Patribus servamus: detestamur vero Photini et Apollinaris et Valentini et Nestorii impietatem, ad hæc vero et novellam improbatamque Eutychelis sententiam.

19. « Et credimus Dominum et Salvatorem nostrum Jesum Christum de Spiritu sancto et Mariae Deipara natum esse: confitentes unum et eundem Filium Jesum Deum perfectum et hominem per-

lectum eundem, Deum vere et hominem vere eundem, nullo modo divisum, aut separatum, aut conversum, Salvatorem Christum semper adoramus; in hac fide sine fluctuatione agere optantes, et anathematizantes eos qui dicunt duos Filios, aut duos Christos, aut duas personas, vel qui dixerunt, aut scripsernut, aut dicere audent. Quam quidem sanctam et Orthodoxam fidem venerabilis Synodus, quæ proxime Chalcedone habita fuit, confirmavit, nullumque vel additamentum, vel detractio nem fecit in exposito sancto Symbolo a trecentis decem et octo sanctis Patribus; ac solius Eutychetis perversam opinionem condemnavit, suffragio sanctis Patribus concinente. Quamobrem reverentia tua, cognita serenitatis nostræ vera et Orthodoxa fide, impensis pro nobis nostroque imperio orare studeat ». Hactenus Pulcheria ad Bassam aseeteriam, quæ quidem Catholicam fidem sectata est, ut suo loco dicturi sumus inferius.

20. Pulcherie obitus, et præclaræ ejus pietatis monumenta. — Porro ipsa Pulcheria post hæc, undecima mensis Septembbris, vita in virginitate honestissime atque sanctissime perfuneta, migravit in celum, ibi coronam cum sanctis virginibus acceptura. Sub his namque consulibus eam obiisse diem, Marcellinus antiquior chronographus affirmat his verbis: « Pulcheria Augusta Marciani principis uxor, beati Laurentii atrium mirabili opere consummavit, beatumque vivendi finem fecit ». Hæc ipse: cui magis quam Nicephoro¹ assentimur, dum ait: ipsam vivere desiisse anno sexto Marciani imperatoris.

21. Hæc quidem Christianæ religionis summum deus, cum se ipsam in primis puram sanctamque Deo, cui se uoverat, conservari, et a tenera aetate imperium divinitus inspirata mirabili providentia gubernarit: cum et omni virtutum genere semper temporibus etiam perditissimis eni tuerit, et ad diem usque novissimum semper stet rit pro fide Catholica, sedula patrona et pugnatrix invicta, adeo ut de omnium sui temporis haeresum expugnatione acceptam victoriam ipse (ut vidimus) S. Leo eidem ingenuæ acceptam semper tulerit: hæc, inquam, Catholice fidei ornamentum, dicta die, a celesti vocata sposo, in æternum cum eo felicius regnatura celum concendit. Cujus memoria benedictionibus locupletata, nobili epitaphio in Albo Ecclesie ob oculos omnium posita, perenniter permansura notis amplissimis collocata, annis singulis solemni ritu, publicoque diaconorum præconio recoli consuevit, virginisque Augustæ angustum atque celebre monumentum ejusmodi inscriptione piorum auribus redditur semper vivens: « Commemoratio sanctæ Pulcherie reginæ in pace quiescentis. Haec fuit soror Theodesii junioris conjux Marciani pictate præstantissimi imperatoris: quæ cum virginitatem ipsam ad senectutem usque servasset, multaque præclara opera in templorum

et hospitalium domorum ædificia contulisset, et sanctæ Chaledonensis Synodi Patres adjuvasset, in pace quievit ». Hæc Orientalis Ecclesia: Occidentalis quoque paribus eadem die votis ipsam est pro secula.

22. Defuncta autem est anno ætatis suæ quinquagesimo quarto; quippe quæ, Marcellino auctore, nata ponitur sub consulatu Eutropii et Theodori, anno Domini undequadragesimo. Quæ, jam absoluto martyri templo, in Dei templum non manufactum semper manens transferri promeruit: in his enim vivens semper fuit, ut sive ecclesiæ, sive monasteria, vel domos erigeret hospitales. In ædificiis vero sacris a se erectis primum locum tenuit illud, de quo dictum est, templum Dei Genitrici dicatum in Blachernis: post hoc illud in via Ducum, ob idque ἀπηνῶν dictum, in quo tradit Nicephorus collocatam ab ea divinam imaginem Deiparæ Virginis, quæ a S. Luca depicta, traditione majorum ferebatur: Salvatoris infantis fascias ab Eudocia Angusta Hierosolymis missis ibidem ab ipsa reconditis, in quarum memoriam trigesima prima mensis Augusti dies fuit perpetuo consecrata. Sed quas S. Germanus¹ Constantopolitanus episcopus fascias infantiae vocat, Nicephorus² fascias sepulcrales appellat. Nobilis pariter fuit basilica ab eadem sancta Pulcheria erectora in Foro Fabrorum, cui sancti sepulcri nomen inditum fuit. Agit de his Nicephorus, neenon de dicta saera imagine: sed ante eum Theodorus Lector³ ait Pulcheriam ab Eudocia donatam esse imagine Dei Genitricis Mariæ a sancto Luca depicta, conciliata inter eas amicitia signo.

23. Ad hæc ipsa plane egregia S. Pulcheriæ opera Cyrilus⁴ alludere visus est, dum in libro ad reginas conscripto: « Ecce, inquit, et valde sapienter confugientes ad regnum Christi, operam datis ut, quæ illi probantur, et sciatis et faciatis: partim (ut dixi) operibus et irreprehensibili fide, et vestras et regum aulas perspicua virginitatis gloria decoratis: partim sumptuosissima Christo tempora erigitis ». Hæc et alia in reginarum laudem Cyrilus, Pulcheriæ, inquam, atque sororum virginum. Præstitit quidem ipsa S. Pulcheria illud egregium, ut non solum ipsa sacrae virginitatis cultrix existeret, sed et sanctis sororibus, ut et ipsæ cœlesti munus consequerentur, optima conciliatrix extiterit.

24. Fuit plane grande videre miraculum, in regia illa regiarum virginum monasterium contineri: sed illud singulare superexcellens, in femina eademque virgine enitescere una cum monastica observantia simul optimum imperii regimen, altero munere, sine alterius detrimento, juncto alteri, imo maximo adjumento utrisque connexis. Nam evidenter apparuit (quod et sæpe superius demonstratum est) cum imperii habendas ejus arbitrio moderandas germanus ipsius Theodosius imp. reliquit, nullum unquam felicius tutiusve Romano imperio

¹ Niceph. l. xv. c. 15.

² Germ. serm. de fasciis Domini. — ³ Niceph. l. xiv. c. 2. — ⁴ Theod. Lector Collect. l. i. — ⁵ Cyril. de Orthod. fide ad Regin.

regimen obtigisse, neque aliquando terrarum orbi tempora felicia illuxisse: cum vero perfidia eunuchorum et mentis eversae Eudocie conjugis suasionibus Theodosius in transversum actus, a sancte sororis consiliis declinavit, se ipsum plane iua cum imperio præcipitem egit, atque simul religionem in maximum discrimen adduxit, et perdidisset illuc omnino, nisi (quod testificatione sancti Leonis saepe superius dictum est) ipsa S. Pulcheria collabentem saepe Orientalem Ecclesiam, haereticorum impulsibus actam, indefesso semper studio sussulisset. Reliquis insuper S. Pulcheriam cuncta sua bona pauperibus, tradit Theodorus his verbis¹: « Pulcheria pia moritur, multis post se præclaris factis, et cunctis bonis quæ habuit ad sustentationem pauperum relictis: quibus Marcianus non contradixit, sed cunctorum necessitatibus animo propenso servivit».

25. Ad postremum accedat ad ejusdem sanctæ Pulcheriae funeris atque sepulcri decorem, ipsius Augustæ regnantis imago; quandiu quæsitanu, vix tandem in aureo nummo eius inventam, D. Lælius Pasqualinus in suo museo asservat.

Quam ibi in postica vides Crucem corona cinctam, eam super diadema gestare consuevisse Christianas imperatrices, quæ sunt dicta superius in Eudoxia, satis docent. At de sancta Pulcheria hactenus. Jam ad Leonem Pontificem redeamus.

26. *Singulis Orientis Ecclesiis sapienter consult Leo.* — Quem autem consecutæ finem fuerint, quas sanctus Leo, neenon cum Marciano imp. Augusta Pulcheria litteras dedere ad restituendam fidem exulem Palæstinis, declarat his verbis idem Leo Pontifex in Epistola ad Julianum scripta anno sequenti, quinto idus Januarii, dum accepla cuncta fert religioni et diligentiae imperatoris maxime pii: ait enim de ipso²: « Cujus post Deum beneficiis hoc debetur, quod Hierosolymitanus episcopus est receptus, et monachos, quos perfidia haereticae falsitatis invaserat, ad sanitatem Augusta auctoritas revocavit. Mox itaque ut accepi Epistolæ tuas tanta continentis, non solum eadem die, sed prope eadem hora responsum reddere maturavi, ut certior de omnibus quæ scripseras reddereris ». Hac de his Leo sequenti anno dicta die, quinto idus Januarii: ut plane necesse sit affirniare, hoc anno vel autunnali, vel hiemali tempore, Juvenalem esse reversum Hierosolymam: quid autem ibi egerit, dicemus anno sequenti.

27. Qui pro Palæstinæ Ecclesia ex nunere universalis regiuniis pastoralem S. Leo papa (ut vidi mus) propensiorem curam suscepit; idem et tumultus Ægyptios, quos anno superiori recensimus excitatos sedare pro viribus non prætermisit. Ille ipse in litteris³ hoc anno missis ad Julianum Coensem episcopum agentem Constantinoli vicarium Apostolicæ Sedis. « De Ægyptiis, inquit, monachis,

quam quieti, et ejus sint fidei, scire desidero; et de Alexandrina Ecclesiæ pace quid ad vos veris nuntiis perferatur: ad ejus episcopum, et ordinatores ipsius, seu clericos, quod (quæ) alia scripta direxerim, missis exemplaribus scire te volui». Ilæc ipse.

28. Post has autem litteras quinto idus Martias hoc anno ab ipso Pontifice datas perlatam esse Romanam ad S. Leonem Epistolam Proterii novi episcopi Alexandrini continentem ex more fidei Catholicæ professionem, quo Catholicam ab ipso Pontifice communicationem mereretur accipere, testatur ipse quidem S. Leo in litteris ad eundem Julianum, anni sequentis exordio, quinto idus Januarii scriptis, ubi ait¹: « Fratrem Proterium Alexandrinae urbis episcopum gratulor satisfactionis plenas de fide sua ad nos litteras direxisse, et manifeste quidnam teneat indicasse: cui me dignam gratiam pro fidei ipsius sinceritate necesse est præstare, ut honorem in nullo suæ perdat Ecclesiæ, sed sedis suæ privilegia paternæ antiquitatis exemplo juxta canonum illibata jura possideat ». Hæc sanctus Leo. Sed exciderunt tum Proterii ad Leonem, tum etiam Leonis ad Proterium redditæ litteræ.

29. Constat autem post hæc ab eodem Proterio fuisse collectum Orthodoxorum Concilium, in quo actum est, ut ad Catholicam communicationem, qui hactenus ob haeresim Eutychianam separati fuissent, Catholicæ oblata professione redirent: sed cum illi penitus restitissent, irrogatum in eos fuit ab imperatore exilium. Mentio hujus Synodi habetur in Epistola Catholicorum episcoporum Ægypti et clericorum Orthodoxorum ad Leonem imperatorem data² de qua suo loco dicendam erit.

30. Misit insuper hoc anno Maximus Antiochenus episcopus legatos Marinianum presbyterum et Olympium diaconum una cum litteris ad ipsum S. Leonem Romanum Pontificem, qui de statu Syrorum Ecclesiæ eundem redderent certiorem, et rogarent pro conservatione privilegiorum sedis Antiochenæ, quæ e gradu suo dejici Anatolii Constantinopolitani episcopi ambitu periclitabatur: dum enim primatum post Romanam Ecclesiam sibi dari ille satageret, utique id in detrimentum vertebarat Ecclesiæ Antiochenæ, ut quæ tertia esset ordine, jam quartæ numeranda foret. Favet rogationi Maximi sanctus Leo, et ut cooperat, se Anatolii infringere temeritatem non defuturum, redditis ad eum litteris pellicetur³: quibus inter alia salubre illud admonuit, ut sicuti laicos, ita nec monachos populum docere permitteret, optime recolens hujusmodi occasione omne fluxisse malum. Nestorius quippe cum doceret Antiochiæ, monachus erat; et Eutyches pariter monachus. Ait enim: « Illud quoque dilectionem tuam convenit præcavere ut preter eos qui sunt Domini sacerdotes, nullus sibi jus dōendi et prædicandi audeat vindicare, sive sit ille

¹ Theod. Lector Collect. I. I. — ² Leo, Ep. LXVIII. — ³ Leo, Ep. LVI.

¹ Leo, Ep. LXVIII. — ² Extat inter. Epis. viror. illustr. pro Concil. Chalced. — ³ Leo, Ep. LXII.

monachus, sive sit laicus, qui alicujus scientiae nomine glorietur. Quia etsi optandum est, ut omnes Ecclesiae filii quae recta et sana sunt sapient; non tamen permittendum est, ut quisquam extra sacerdotalem ordinem constitutus gradum sibi prædictoris adsumat; eum in Ecclesia Dei omnia ordinata esse conveniat, ut in uno Christi corpore et excellentiora membra suum officium impleant, et inferiora superioribus non resultant ». Hæc S. Leo hoc anno, tertio idus Junii.

31. Vidisti præsidentem universo gregi pastorem, totius Orientalis orbis eodem ferme temporis momento suis scriptis Ecclesiæ visitare; modo invisere Constantinopolitanos, et ea quæ essent corrigenda monere; modo Palæstinos adire, et lapsos ad penitentiam revocare; penetrare rursum Ægyptum, et devios corrigere, stantesque firmare; percurrere insuper Syros, eisdemque salubres præscribere leges, quæ essent universæ Ecclesiæ Orientali communes, tanquam opportunum cavende pestis antidotum. Etenim has ad Maximum Antiochenum litteras datas voluit idem sanctus Pontifex esse Encyclicas, communes omnibus, et toto Catholico orbi proficias. Testatur id ipse quidem in Epistola quam pridie ejus diei ad Theodoretum dedit, ubi hæc in fine¹: « Quas tamen litteras pro utilitate Ecclesiæ per prædictum fratrem coepiscopum nostrum Maximum ad omnium volumus pervenire notitiam, et ob hoc hic voluimus earum exemplar adjicere: quia quæ prædicto fratri injunximus, non dubitamus implenda ».

32. *Theodoreti, ad quem Leo scribit, obitus.* — Scripsit ad Theodoretum hæc sanctus Leo eodem anno pridie ejus diei quo ad Maximum eas litteras dedit, nempe quarto idus Junii. Quod enim seiret inter Orientales omnes episcopos Theodoretum excellere: eundem ad pugnam adversus hæreticos sibi intime jungere, et in illos immittere habuit in consilio: quapropter ejus operam adversus hæreticos exhibitam pluribus commendans, ut pergit viriliter agere, exhortatur: nam inter alia: « Exulta igitur, inquit, carissime frater; et in unico Dei Filio vitor exulta. Vicit per nos ille pro se, cuius carnis veritas negabatur. Vicit per nos et pro nobis ille, cui vicimus, etc. » Quin etiam curam eidem delegat, ut de omnibus quæ in Orientalibus illis provinciis molirentur hæretici, Apostolicam Sedem sedulo faciat certiorem. Nam ait ad finem Epistolæ: « Quod superest, exhortamur, ut quia illuc nonnullas Eutychiani ac Nestoriani erroris reliquias cognovimus remansisse, nunc etiam Sedi Apostolice collabores ». Et paulo post: « Unde in hoc quoque tuae vigilantiae sollicitudine volumus adjuvari; ut tua relatione currente, quid apud illos religionis doctrina Dominica proticiat, Apostolicam Sedem festines instruere, quatenus illius regionis sacerdotes in quocumque usus exegerit, adjuvemus ». Hæc et alia ad Theodoretum S. Leo.

¹ Leo, Ep. LXIII.

33. Quid vero Theodoretus? equidem naviter collaborasse certum ducimus argumentum ex iis, quæ ab eodem gesta sunt ante Concilium Chalcedonense, cum legatos Romanum (ut vidimus) ad eundem Romanum Pontificem misit. Cæterum ipsum hanc diu fuisse superslitem, iisdemque ferme temporibus mortuum esse, ex eo possumus intelligere, quod in litteris Syrorum episcoporum pro defensione Chalcedonensis Concilii ad Leonem imperatorem post biennium datis, nulla ejus mentio habetur, nec subscriptus in illis, aut aliis, sicut reliqui Orthodoxi, reperitur: qui quidem si fuisset superstes, haud dubium, requisitum a Leone imperatore, et expeditum a S. Leone Romano Pontifice officium juvandæ Catholicæ fidei non denegasset. Porro antequam vita defungeretur, quod ab Orthodoxis Orientalibus haud secure in communionem fuisset acceptus eo quod favisset aliquando Nestorio, quodque in magno Chalcedonensi Concilio a Patribus jussus esset publicis illorum conclamationibus Nestorio dicere anathema; testatam fidem suam Catholicam pluribus Epistolis voluit reliquise, et inter alias in ea (ut superius dictum est) ad Sporatum data, quæ inter ejus Epistolas primum obtinet locum. Qui ergo male cœpit, gratia Dei (quod paucorum est) bene perfecit, honestatus ante obitum egregiis S. Leonis papæ præconiis, Epistola ad eum hoc anno, quam diximus, data, affigenda tanquam nobile epitaphium lapidi sepulrali. Sed rursus ad Leonem.

34. *De Cyclo Paschali, et die Paschatis statuendo Leonis sollicitudo.* — Hoc eodem anno idem qui supra speculam pro universa Ecclesia agebat excubias S. Leo, quod muneris quoque ejus essent cunctæ Catholicæ Ecclesiæ sequentis anni indicere Paschæ diem ab omnibus celebrandum: cum ex Theophilii centenario cyclo Paschali definitum reperisset eam diem anno Domini quadragesimo quinquagesimo quinto ad octavum kaland. Maias incidere, contendentibus nonnullis errasse Theophilum; de his consulere peritos voluit ante annum, quam indicendi Paschatis tempus adasset: datisque ad Orientales litteris, in primis ad Marcianum imperatorem hoc anno decimo sexto kalendas Julii ista post alia scripsit¹:

35. « Paschale festum, quo sacramentum salutis humanæ maxime continetur, quamvis in primo semper mense celebrandum sit: ita tamen est lunaris cursus conditione mutabilis, ut plerumque sacratissimi diei ambigua currat electio; et ex hoc fiat plerumque quod non licet, ut non simul omnis Ecclesia, quod non nisi unum esse oportet, observet. Studuereque sancti Patres occasionem hujus erroris auterre, omnem hanc curam Alexandrino episcopo delegantes: quoniam apud Ægyptios hujus suppurationis tradita esse videbatur peritia, per quam qui annis singulis dies prædictæ solemnitatis eveniret, Sedi Apostolice indicaretur, ut hujus scripti ad Iona-

¹ Leo, Ep. LXIV.

ginquiores Ecclesias judicium (indictum) genera-
liter percurseret.

36. « Sed sanctæ memoriae Theophilus Alexandrinæ urbis Ecclesiæ episcopus, cum hujus observationis annos centum numero collegisset, septuagesimo sexto Paschæ festum longe aliter quam alii decreverant, tenendum esse constituit: a primo augustæ memorie Theodosii senioris consulatu succedentes sibi saecæ observantiæ ordines ponens ut longioris temporis ratio ejus litteris teneretur adscripta: cuius complexionis septuagesimus et quartus est annus, in qua pridie idus Aprilis (hoc nempe anno Domini quadringentesimo quinquagesimo tertio) sanctum Pascha celebravimus: sequenti vero anno (nempe quinquagesimo quarto supra quadringentesimum) pridie nonas Apritis eadem, propitio Deo, erit habenda festivitas, sicut regulariter centenariæ annorum rationis ordo declarat: sed in anno qui erit septuagesimus sextus (Domini vero quadringentesimus quinquagesimus quintus) Paschæ dies invenietur adscriptus, quem a passione Domini nullius exempli, nullius constitutionis admittit auctoritas: nam diem octavum kalendarum Maiarum ab eo cognoscimus præfinitum, qui anni limitem antiquitus constitutum excedit, cum alii quinto decimo kalendarum Maiarum huic festivitatì deputaverint diem.

37. « Siquidem ab undecimo kalend. Aprilium usque in decimum kalendarum Maiarum legitimum spatium sit præfinitum, intra quod omnium varietatum necessitas concludatur, ut Pascha Dominicum nec prius possimus habere, nec tardius. Quod enim in decimum et in nonum kalendarum Maiarum videtur nonnunquam pervenisse festivitas, quadam ratione defenditur: quia etsi dies Resurrectionis ultra terminum videtur exiisse, dies tamen Passionis limitem positum non invenietur egressus: ad octavum autem kalendarum Maiarum Paschalem observantiam perducere nimis insolens et aperta transgressio est.

38. « Quia ergo in illa (ut dixi) centenaria supputatione Theophili septuagesimus sextus annus diem Paschæ contra morem Ecclesiasticum statuisse monstratur, et non leviter delinquitur, si in principio sacramenti veritas et unitas ab universalis Ecclesia non tenetur; obsecro clementiam vestram, ut studium vestrum præstare dignemini, quatenus Aegyptii, vel si qui sunt alii, qui certam hujus supputationis videntur habere notitiam, scrupulum hujus sollicitudinis absolvant: ut cum diem generalis observantia dirigat, qui nec paternarum constitutionum normam relinquit, nec ultra præfixos terminos evagetur. Quicquid autem pietas vestra de hac consultatione cognoverit, ad meam jubeat mox notitiam pervenire, ut in divinis mysteriis nulla dissonantiae culpa nascatur ». Hæc sub consulatu Opilionis dicta die xvi kal. Julii S. Leo. Qua etiam die eodem argumento ad Eudociam Augustam ¹ Ilie-

rosolymis agentem litteras dedit. Scripsisse etiam de his ad Proterium Alexandrinum episcopum, Beda auctor est, qui et ejusdem Proterii ad S. Leonem datæ Epistole meminit, breveque fragmentum reddite ad enm Leonis Epistolæ recitat, ubi ait ¹: « Cujus circuli (nempe Theophili) Proterius Alexandrinæ urbis antistes ad inquisitionem sancti Leonis papæ luculentissimam reddens rationem, talis rescripti ab eo meruit tenore prædicari: Lætificaverunt me litteræ dilectionis tuæ quas frater et coepiscopus meus Nectarius pio adportavit officio. Oportebat enim, ut ab Alexandrinæ Ecclesiæ præsule talia scripta ad Sedem Apostolicam mitterentur, quæ ostenderent magisterio beatissimi Petri Apostoli hoc ab initio per beatum Marcum ejus discipulum didicisse Aegyptios, quod constat credidisse Romanos ». Hæc ex Epistola Leonis ad Proterium Beda.

39. Scripsit præterea idem S. Leo ad Paschatinum episcopum Lilybai in Sicilia, legatum olim Apostolicæ Sedis in Concilio Chalcedonensi, virum eruditione prestantem: qui non solum ex Theophili cyclo, sed et ex Hebreorum calculo probatam reddidit veritatem, eamdemque et miraculo consignatam: ostendens non esse absurdum, ut ad octavum kalend. Maias Pascha Domini in Ecclesia celebaretur. Extant ² ipsæ litteræ Paschatis, quas datas anno sequenti, ex eo potest certo cognosci, dum de sequentis anni Paschatis die tradit esse dubitatum, anni nimirum (ut dictum est) quinquagesimi quinti supra quadringentesimum. Ait enim: « Domine venerabilis papa, jubere dignata est corona vestra, ut quod Paschati supputatione veritas anni post hunc futuri haberet, sacrosanctis auribus vestris exiguitas mea intimaret, etc. » Ex iisdem quoque litteris intelligitur, Barbaricam illam invasionem, cuius in earum exordio meminit, anno sequenti configisse. Agemus igitur de ea suo loco.

40. Quod vero ad præsentem de Paschatis die consultationem pertinet: exordio anni sequentis, quinto idus Januarii, de eodem S. Leo adhuc ambiguus scripsit ad Julianum Coensem episcopum Constantinopoli agentem. Rescripsisse autem ad S. Leoneum Marcianum imperatorem, eam Orientaliū esse sententiam, ut secundum Theophili cyclum octavo kalendas Maias Pascha celebraretur, testatur ipse S. Leo in litteris Circularibus datis ea de re anno sequenti ad episcopos Galliarum et Hispaniarum ³. Ex his omnibus vides, quam procul abhorreat, ut Romani Pontifices inconsulto, ex animique sententia proponere consueverint in Ecclesia Catholica observanda decreta; cum in ambiguis ipsi prius omnium rogare sententias, consulere, et omnes audire, cunctaque multo consilio examinare soliti fuerint.

41. Concilium Arelatense, sub Cœsario episcopo, doctrina et sanctitate insigni; ubi de monasterio Lerinensi. — Sub hujus anni consulibus

¹ Leo, Ep. LXV.

² Bedæ de Ratione temp. c. 42. — ³ Apud S. Leon. post Ep. LXIII.

— ³ Leo, Ep. xcvi.

celebratum legitur Arelate Concilium¹, quod tertium ordine positum est, in quo plura de Ecclesiastica servanda disciplina in ordinandis Ecclesiae ministris : sed et alia pleraque ab eodem Concilio sancita apud diversos auctores leguntur, que in unum collecta consulere poteris. Agemus nos de eo, qui præfuisse legitur huic Synodo, sancto Cæsario ejus civitatis episcopo, doctrina æque ac sanctitate conspicuo.

42. Sed dubitatio hic haud levis insurgit : quoniam modo Cæsarius dici potest interfuisse huic Arelatensi Concilio jam creatus ejus civitatis episcopus, cum ex litteris S. Leonis papæ constet, anno superiori eidem Ecclesiæ præfuisse Ravennium Hilarii successorem, post quem ejusdem episcopus fuisse reperitur Aënius, idemque sedisse saltem triennio, ut Cyprianus discipulus S. Cæsarii, ejusdemque Vitæ scriptor affirmare colligitur : quo tempore Cæsarins præfuit abbas monasterio Arelatensi. Porro in tanta rerum incertitudine nihil est quod dici possit, nisi necessario asserere, illapsum esse errorem in consulatum, sicut et in notam Æræ mendum irrepsit, dum ponitur quadringentesima sexagesima prima, ex qua colligitur numerus annorum Domini quadringentorum viginti trium : unde longe absurdius redditur, ut eo tempore Cæsarius præfuerit dicto Concilio Arelatensi. Sed et cum nihil sit in quo emendari error possit, ut suo loco dictum Arelatense Concilium restituatur; hic de ipso nobis agendum fuit. Ita quidem in priori editione res insoluta relinquenda fuit, cuius nisi restitutio fiat depravati admodum textus, solutio fit impossibilis. Erratum quidem in eo est, ut dum in codice legeretur celebratum Concilium Arelatense sub consulatu Opilionis, qui gessit consulatum cum Justino imperatore iterum consule anno Redemptoris quingentesimo vicesimo quarto, nee additus inveniretur collega, quod sæpe factum inventitur in monumentis Occidentalibus, prætermisso Orientali consule, poni tantum Occidentatem : male cautus, sibique nimis sapiens visus collector, addendum putavit Vincomalum collegam, qui hoc anno una cum Opilione consut creatus est; sieque ea additione, septuaginta et unius annorum errorem induxit, simulque rerum gestarum confusio nem, atque inextricabiles perplexitates invexit. Qui primus his tenebris faciem admovit, fuit Jacobus Sirmondus Arvernus Societatis Jesu professor a me alias testis fidelis adduci solitus, qui humaniores litteras Theologicis admodum decore conjunxit, qui non ad Opilionis consulatum anni hujus, sed ad eum, qui alterius Opilionis nomine reperitur notatus in Fastis anno Redemptoris DXXIV, presens Arelatense Concilium esse referendum ostendit ex presentia Cæsarii Arelatensis episcopi, qui hoc tempore nondum natus, tunc reperitur vera sedisse Arelatensis sedis episcopus, successor Leontii, qui post Aënius sedit Ravennio substitu-

tum. Firmantur haec magis : dum omnes ferme episcopi qui huic Arelatensi Concilio interfuisse leguntur, iidem Concilio Arausicanô secundo subscripti reperiuntur; de cuius certo tempore proxime suo loco dicendum erit, et corrigendi errores pariter in eum illapsi. Ille ergo Synodus Arelaten sem suo loco restilue, sub consulatu alterius Opilionis anno DXXIV, et simul cum eis junge quæ hic de Cæsario narrata habes.

43. Jam vero de Cæsario, qui huic præfuit Concilio, dicendum est, utpote viro qui eximia clariludine tum ex doctrina, tum ex vitæ sanctitate comparata, Gallias hoc tempore illustravit : breve que narratione in primis sunt nobis ejus percurienda primordia, atque vitæ progressus usque ad præsenlis temporis statum : eo enim splendore sanctitatis effulsi, ut nobilissimæ totius Galliarum Ecclesiæ eligi mereretur metropolitanus antistes, hoc potissimum tempore, quo eas regiones occupanti bus Barbaris iisdemque vel Gentilibus, vel Arianis, magno opus esset inter tot ingruentes undique flui clavis gubernatore.

44. Scriptæ sunt res gestæ S. Cæsarii ab ejus discipulo Cypriano ad sanctam Cæsariam illius sororem, id ipsa ab eo efflagitante : extant¹ ipsæ quidem, Dei benignitate, inter tot Galliarum busta servatae. Placuit, inquam, divinæ providentiae, ut afflictæ prostrataeque undique Gallicanæ Ecclesiæ hoc perditissimo tempore, tam docto tamque sancto illustrarentur episcopo, cuius sanctitas ipsi inherens ab incunabulis, septennio aetatis fructus præcocius emiserit, et in dies magis magisque secunda annorum augmenlo consurgeret. Cum primo erogatis quæ sibi licuit in pauperes bonis clarissimorum parentum, domo spreta ad sanctum Silvestrum meritis insignem Cabilonensem episcopum convolans, ab eo, ex sacro præscripto ritu, in clericum voluit attonderi, atque clericali institui disciplina, tanto dignus antistite educatore atque doctore, qui mira sanctitate resplendens, in Cæsarium quem dilexit ut filium, transmisit opulentam virtutum hæreditatem. Est celebris ejusdem Silvestri memoria sacræ tabulis adnotata, in Ecclesia semper vi gens, annis singulis rediviva², nosque in Notis de eo pluribus egimus. At Cæsarius, ubi flores ejus sanctitatis tanquam apis avide suxit, ad Lerinense secretius alvearium couvolavit, ibique (ut idem auctor habet) sub Porcario abbate diu monasticam conversationem summa excoluit observantia : licet præ immenso animi ardore ipse sibi semper segnior videretur : ut appareat ex ejus homilia, quam postea in eodem habuit monasterio, ubi primum ista inter alia interseruit de florentissimo statu hujus temporis ejusdem cœnobii Leriensis³ : « Benedicimus Dominum nostrum, qui sanctam institutionem et admirabilem consuetudinem loci hujus jugiter crescere, et in majori dignatur glorie cumulo subli-

¹ Extat tom. I. Conc.

² Apud Sur. die VII. Aug. — ³ Martyrol. Rom. et alia die XX. Nov. — Cæsar. homil. XX.

mare. O felix et beata habitatio insulae hujus, ubi tam sanctis quotidie et tam spiritualibus lucis gloria Domini augetur, et tantis damnis diaboli nequitia minoratur! Beata, inquam, et felix insula Lerinensis, quae cum parvula et plana esse videatur, innumerabiles tamen montes ad cælum mississe cognoscitur ». Hæc dicens Cæsarius, alludere ad ea videtur quæ superius recitavimus ex carmine Eucharistico, quod ad Faustum scripsit haud pridem Sidonius Apollinaris, ubi ait :

Quantos illa insula plana
Miserit ad cælum montes, etc.

per montes, Sanctos intelligens; cum ipsa insula undique planicie lata gaudens, montibus careat. Hinc et Cæsarius ista subdit :

45. « Hæc est quæ eximios nutrit monachos, et præstantissimos per omnes provincias erogat sacerdotes ». Vix enim reperiri erat, qui his temporibus assumptus in regionibus illis ad regimen Ecclesiarum, non delectus esset ex nobilissimo et regularis institutionis observantissimo cœnobio Lerinensi : « Ac sic », subdit ipse, « quos accipit filios, reddit patres : et quos nutrit parvulos, reddit magnos : quos velut tyrones excipit, reges facit : nam omnes quosecumque felix et beata habitatio ista suscepit, charitatis pennis ad excelsa virtutum culmina Christo sublimare consuevit. Quæ res cum pæne in cunctis habitatoribus fuerit feliciter consummata, tamen resistantibus meritis meis, in me non probatur impleta. Cum enim parvitatem meam hæc sancta insula velut præclara mater et unica singularis omnium bonorum nutrix, brachiis quondam pietatis exceperit, et non parvo spatio educare et enutrire contenderit : licet reliquos ad virtutum culmina erexerit, a me tamen (quia cordis duritia contradicit) omnes negligentias auferre non potuit. Et ideo cum omni humilitate supplico, et tota cordis contritione deposco, ut quod negatur meritis meis, vestris orationibus supplexetur, etc. »

46. Mira res, ut sub tot barbararum gentium frequenter factis in Gallias grassationibus, a Suevis, Wandalis, Alanis, Gothis, Burgundionibus, Hunnis, et Francis, nihil ad hæc tempora passum fuerit detrimenti idem monasterium insulae Lerinensis, factum ipsis etiam Barbaris atque Arianis venerandum. Unde quod valde erubescant, habent nostri sæculi novatores, qui in Galliis plusquam sexcenta monasteria combusserunt, ut taceam de cineribus innumerabilium Ecclesiarum. Quanta insuper hoc tempore esset gloria ejusdem cœnobii Lerinensis, præter illa quæ superius dicta sunt, ipsum rursum audi Cæsarium ad monachos concionantem : « Ab Oriente, inquit¹, usque ad Occidentem, et omnibus pæne locis in quibus Christiana religio colitur, religiosissima vestra conversatio ad Christi gloriam prædicatur. Jure a vobis exigitur,

ut quod de vobis creditur, hoc probetur. Agite ergo, Deo auxiliante, quod semper egistis, etc. »

47. Sed quod sub Fausti nomine pervulgata legitur fabula de eodem Lerinensi cœnobio ex eo a Saracenis sub Porcario abbe institutore sancti Cæsarii : eam hic obiter refellere, ex instituto onus incumbit. Primum vero scias, non esse Fausti scriptiōnem illam, sed appendicem ad Fausti instructionem ad monachos, ut appareat ex ea nuper edita, diligentia viri doctissimi Genebrardi nunc Aquensis episcopi, post finibrem orationem S. Hilarii episcopi Arelatensis, et alia illi conjuncta : ubi post absolutam Fausti illam tractationem, subjicitur narratio de exedio monasterii Lerinensis, qua dicitur idem monasterium a Saracenis dirutum, et sanctum Porcarium abbatem cum suis esse necatum. At quantæ fidei scriptum illud auctoris incerti? Et ubinam gentium Saracenorum incurso his temporibus in Occiduis oris innotuit, qui vix post trecentos annos auditum sunt mare Mediterraneum infestasse? Sed haud majoris nobis fidei, quæ habentur in spuria Vita S. Honorati, ubi hæc facta dicuntur per Gensericum Wandalorum in Africa regem : cum et additur idem monasterium per Gensericum sub abbe Porcario dirutum, nunquam usque ad Pipini Francorum regis tempora esse restitutum. Si hæc vera sunt, quomodo post Gensericum jam defunctum adeo celebratnr gloria ejusdem monasterii Lerinensis, ut audivimus a Cæsario? Quomodo de tanti cœnobii clade nulla penitus habetur mentio in Actis ipsius sancti Cæsarii, quæ sunt scripta (ut diximus) ab hujus temporis scriptore Cypriano? Vel quonam pacto dici potest usque ad Pipini tempora ejus desolationem perdurasse, si S. Gregorius papa ejusdem meminit¹ monasterii sub Bono abbe (ad quem scribit) existentis? Sic igitur, cum neque sub Saracenis, neque sub Genserico ea accidisse fumera monasterio Lerinensi sub abbe Porcario dici possint; necesse est affirmare, vel Porcarium, quem cum suis martyrem dicimus, qui et Cæsarium a pueritia educavit, longissimam vixisse ætatem; et ea quæ narrant, non a Genserico, neque a Saracenis, sed ab aliis passos esse successoribus Genserici; vel alterum dicere ejusdem nominis post hæc in eadem insula sub Saracenis Porcarium floruisse, cuius Ecclesia ipsa cum suis celebrat martyrium pridie idus Augusti.

48. Sed ad Cæsarium redeamus, quem diximus in eadem insula in exercitatione monastica sub eodem abbe vixisse; quo jubente, Arelatem postea se contulit, ibique exultus est rhetorice facultatis sub Pomerio Afro insigni ejus temporis rhetore. Ille ille namque Pomerius, quem natione Maurum fuisse tradit Gennadius², eundemque ordinatum in Gallia presbyterum : quem alii Julianum nominatum dixerunt. Quam autem decepti sint qui Julianum Pomerium putavere fuisse episcopum Toletanum, tu consule Notationes nostras

¹ Cæsar. hom. xx.

¹ Greg. l. ix. Ep. viii. — ² Gennad. de Scrip. Eccl. c. 38.

in Romanum Martyrologium¹. Porro hujus Pomerii, quo usus est præceptore Cæsarius, Iucubratio-nes Gennadius recenset, quem post Gelasii obitum sub Anastasio imperatore adhuc fuisse superstitem docet. Cæsarius autem egregie doctrinis sacris potissimum institulus, dignus judicatus est, qui post Æonium a populo, et clero expeteretur in episcopum Arelatensem : cui nee profuere latebræ sepulcrales, quin inde traheretur ad regimen episcopatus invitus.

49. Sed non prætermittimus dicere (quod et magnopere admiratus sum) Trithemium, sive alios ad posteriora tempora cumdem Cæsarium retrulisse sub professoribus regulæ S. Benedicti, quem constat ante sancti Benedicti monachatum his ipsis vixisse temporibus, inferuisseque pluribus Conciliis his item temporibus celebratis. Porro id ipsum ejus vitæ Acla perspicue docent : nam vixisse tunc dicunt, cum Alarius regnaret in Gallia Narbonensi, et Theodoricus rex potitus esset Italia : sed et cum tradat idem ejus Vitæ auctor, usum ipsum esse præceptore Pomerio Afro, atque probasse Felicem papam, vulgasseque ejusdem Cæsarii scripta; nulla penitus de his vel leviter dubitandi occasio potuit esse reicta : cum alioqui et ejus homiliae id ipsum facile recte intuenti demonstrent.

50. Porro (quod dolendum est) sanctissimi atque doctissimi viri exciderunt nobilissima monumenta, vixque reliquæ sunt quadraginta sex homiliæ diversis temporibus dictæ : ad quas provoco Gallos illos, qui turpiter a fide refugæ, ad haereticos transfuge defecere : videant quæ de Catholicis dogmatibus, quæ ipsi insectantur, senserit tantus doctor, miraculisque consignata reliquerit hoc potissimum sæculo, quo Franci in Galliis regnantes eamdem fidem Catholicam, in qua et baptizati sunt, acceperunt. Ut plane si quis ejusdem Cæsarii legerit homilias, ex illis facile infueatur illorum qui a Catholica veritate desciverunt amentiam, cogaturque præ stupore exclamare cum Paulo² : « O insensati Galatæ, quis vos fascinavit non obedire veritati? » Multo magis vero, si pveriderit quæ alii nobiles hujus temporis scriptores Ecclesiastici itidem Galli gentiles sui, nempe Prosper Aquitanus, Hilarius Arelatensis, Salvianus Massiliensis, Eucherius Lugdunensis, Claudianus Mamercus Vienensis, Alcius Avitus itidem Viennensis, Sidonius Apollinaris Arvernus, et alii suis scriptis, viteque sanctitate, atque miraculorum virtute egregie reliquere testata, in omnibus consentientia illis quæ Hilarius Pictaviensis, Ireneus Lugdunensis, atque Dionysius Parisiensis omnes sanctissimi episcopi olim iisdem tradiderunt, et nuperrime Cæsarius docuit. At de Cæsario modo hactenus, suis locis inferius de eodem sœpe dicturi. Jam vero ad aliud Gallicanum Concilium hoc item anno celebratum orationem convertamus, immoreturque in eo paulo

longius ; quæ Arlatense cito, aliquibus tantum inspectis, pertransiit.

51. *Conc. Andegavense.* — Hoc itaque eodem anno sub ejusdem Opilionis consulatu item in Galliis celebratum est Concilium Andegavense : quod quidem e temporum obscuritate haud pridem in lucem vindicatum scias a docto pioque viro P. Frontone Societatis JESU in Galliis professore, a quo et accepimus : ipsum autem cum per breve sit needum in lucem edilum, hic tibi verbatim reddendum putavimus : sic enim se habet :

52. « Cum ad ordinandum episcopum in civitate Andegavorum convenissent, et Thalassius esset episcopus ordinatus, omnibus pariter residentibus, Leone, Eustochio, Charlato, Rumorido, Vincentio, Victorio, et Thalassio episcopis pari consilio atque tractatu, decisionem quam verbis decreverant, etiam scripturæ mandare voluerunt, ut hac die, hoc est, quarto non. Octobris, Opilione V. C. consule, haec regulæ Ecclesiastice servarentur, quæ a senioribus juxta auctoritatem Scripturarum iam fuerant constitutæ.

53. « Primum, ut contra episcopale judicium clericis non licet resilire, neque inconsultis sacerdotibus, sæcularium judicia expetere ; sed nec de loco uno in alium sine episcopi permissione transire, nec sine commendatiis sacerdotum suorum litteris commeare ». Habet haec primus canon, quo proculdubio adversati sunt Patres illi constitutioni Valentini imperatoris datæ anno superiori, qua Ecclesiasticum forum suis (nt vidimus) privilegiis spoliavit : haud enim timuerunt refragari imperatori pro Ecclesiastica immunitate sanctissimi sacerdotes. Sed describamus reliqua :

54. « Ut diaconi presbyteris neverint omni humilitate deferendum esse ». Cujusnam rei causa haec sanciverint Patres, dictum est Annalium quinto tomo. Sed subdunt : « Ut a violentia et crimine perputationis abstineant ». Mendosus est locus.

« Familiaritatem extranearum feminarum neverint esse vitandam. Sed si qui sunt celibes (debiles), nonnisi a sororibus, aut amitis suis, aut a matribus consolentur. Quia sicut bonum non est homini solum esse ; ita familiares esse clericos feminis non oportet extraneis ; quia frequenter plurimorum ruinæ sub hac occasione deflemus. Si quis autem post hoc interdictum a predictis familiaritatibus se revocare noluerit : nequaquam gradu altiori donabitur, et si jam ordinatus fuerit, non ministret.

« Tum si qui in tradendis vel capiendis civitatibus interfuisse fuerint detecti : nou solum a communione habeantur alieni, sed ne conviviorum quidem admittantur esse participes.

« Quod etiam de his qui accepta penitentia resilierunt, debila severitate servabitur. Que forma etiam circa eas, que de virginitate sanctimonialium crimine proprio deciderunt, statuto rigore permaneat.

« Hi quoque qui alienis uxoribus, superstibus

¹ Martyrol. Rom. die VIII. Martii. — ² Calat. III.

ipsorum marilis, nomine conjugii abutuntur, a communione habeantur extranei.

« Clerici quoque, qui relicto clero, se ad sacerdotium militiam et ad laicos contulerint, non injuste ab Ecclesia, quam reliquerunt, amoveantur.

« Monachi quoque qui cœptam observationis viam reliquere, et absque epistolis et absque certis negotiis vel necessitatibus per regiones vagantur alienas, cognita districione, si se non emendaverint, ab abbatis suis, vel a sacerdotibus ad communionem non recipiantur.

« Aliis quoque episcopis aliorum clericis gradum augere non licet.

« Quienamque autem vel de laicis vel de clero ministri fuerint ordinati, et observare noluerint, si laiens, communicare non licet, nisi forte reprobarint criminosos.

« Nonnisi unius uxoris viri, iidemque virginibus copulati diaconi, vel presbyteri ordinentur.

« Pœnitentie sane locus omnibus pateat, qui conversi errorem suum voluerint confiteri; quibus perspecta qualitate peccati, secundum episcopi aestimationem erit venia largienda.

... « Quod ita inter prædictos viros pari consilio et ordinatione decretum est, ut si quis ex ipsis contra hanc ordinationem agendum esse præsumperit, obvius fuisse regulæ Ecclesiastice judicetur: adversus quem cæteris fratribus suis, quasi adversus

contemptores licet insurgere». Hactenus Andegavense Concilium Romanum missum.

53. De quo, quantum ad episcoporum qui interfuerunt nomina pertinet, egregie idem Fronto deprompsit ex primo Concilio Turonensi, quod post annos octo legitur celebratum sub Severini consulatu; et quarumnam Ecclesiarum aliquot ex his episcopi essent invenit, nimirum Victorium sive Victurium fuisse episcopum Cenomanensem; Leonem Bituricensem; Thalassium hic ordinatum episcopum fuisse Andegavensem, qui idem Thalassius scriptus pariter habetur una cum dicto Victurio in Concilio Venetico: qua ratione idem auctor jure opinatur non esse congregatum illud Concilium in Venetia Italæ provinciæ, sed Venetensi civitate in Gallia Lugdunensi; cui et libentius assentimur, cum sciamus et ejusdem Venetensis civitatis in Gallia episcopum, Modestum nomine, cum aliis Gallicanis episcopis sedisse in concilio Aurelianensi sub Ctodoveo. Habes hac diligentia exploratum, lector, quo tempore fuerit dictum Veneticum Concilium celebratum, nulla licet consulum nota perspicuum: in quo quidem complura leges, quæ in celebrato hoc anno Concilio Andegavensi sunt statuta, pauloque fusius repetita. Observavit idem vir doctus et alia pleraque in eo notatu digna: sed haec nobis modo ad historiam satis.

Anno periodi Graeco-Romanæ 5946. — Olymp. 308. — Jesu Christi 453. — Leonis papæ 14. — Valentiniani III. 29. Marciani 4.

1. Consules. — Coss. *Vincomalus et Opilio*: Primus Orientalis; fuit enim unus ex xix viris illustribus, qui pro Marciano adfuere Concilio Chalcedonensi. *Theodoreto* favit, et ad eum hic Epistolam cxl scripsit. In edicti inscriptione anno superiori a Marciano dati, et inter Acta Iunius Concilii recitatum. iv Concil., pag. 844 legitur: « *Vincomalo viro illustri magistro sacerorum officiorum, et consuli designato* ». *Opilio* in Occidente creatus; anno enim cdxlix, Novellam de *principibus agentium in rebus Valentinianus* inscribit: *Opilioni magistro officiorum*, ut legitur lib. 2 Novelt., tit. 14. Praeterquam quod Epistola S. Leonis, ejus solo consulatu notatae habentur.

2. Origo Nuntiorum Apostolicorum. — A n. 9 ad 20. Sanctus Leo scripsit ad Julianum episcopum Coensem, ut vice sua sanctus assumeret specialem

curam, ne hæresis, vel Nestoriana, vel Eutychiana in aliqua parte reviviseret. Ea Epistola, quæ alias erat lvi, nunc est lxxxvi. In Epistola vero ad Marcianum lxxxiv, de eodem Juliano loquens sanctus Leo ait: « Vicem ipsi mean contra temporis nostri hæreticos delegavi: atque propter Ecclesiarum pacisque custodiam, ut a comitatu vestro non abesset, exegi ». Data ea VI idus Martii, Opilione U. C. coss. Quibus ex verbis et similibus Marca lib. 5 de Concordia cap. 13 et seqq., et Quesnellus in Notis ad easdem Epistolas ducunt, vicariorum, seu, ut nunc loqui consuevimus, *Nuntiorum* Sedis Apostolicæ in comitatu agentium originem. Qua in institutione Orientalium patriarcharum morem secutus est S. Leo; illi enim apocrisiarios ad imperatores Orientis destinarunt ab eo tempore, quo Byzantium sedes imperii translata. In multis tamen Leo sese

ab eisdem pro sua prærogativa diserevit. Viderat sanctus Pontifex per novam *Nestorii* haeresim Orientales Ecclesias diris procellis jactalas, vix ac ne vix quidem per Concilii Ephesini definitiones quievisse. Non ignorabat etiam Constantiopolitannum antistitem canone secundi Concilii generalis fretum totis viribus amplificandæ potestati sua incenmberet, nec prius molitionibus suis finem positurum, quam sibi majores primales subjectissel; quibus subjectis timendum erat, ne de minuenda pariter Romane Sedis auctoritate aliquando cogitaret. Quare existimavit, aliquem in urbem regiam mittendum, qui fidei et Ecclesiastice paci vigilaret, ageretque apud imperatorem de compescendis conatibus eidem fidei ac paci contrariis. Clericis aut presbyteris apocrisiariorum munus creditum fuit priori ævo, eamque ob causam imprimis institulum, edictisque imperatoris sanctam, ne ad comitalum venirent episcopi; quod ex Justiniani Novella vi, cap. 2 manifestum est: nunc saepe episcopis munus illud committitur. Sed de legatis apocrisiariis aut *Responsalibus* Romanorum Pontificium ad imperatores, pro negotiis universalis Ecclesiæ procurandis, legendus Marca laudatus.

3. *S. Leo Endociam ad fidem Orthodoxam protegendarum hortatur.* — Inter Epistolas sancti Leonis extat una, quam sanctus Leo seripsit ad *Julianum episcopum Coensem*, ordine LXXXVIII, quam nuper Quesnellus ex Ms. codice Cardinalis Grimani publicavit. In ea S. Leo scribit, se ut imperatori satisfaceret, et occasionem haereticis auferret, ad episopos Chaledonenses, de consensu suo litteras dedisse, etsi non necessarias; additique se multum gaudere de edicto *Marciani imp.* quo quorundam monachorum insaniam, quid mereretur ostendit, et de responsione Augustæ, qua monasteriorum præsules increpavit. Ex eadem Epistola discimus quæ hactenus occultata fuerant *Marcianum* se, auctorem fuisse Leoni, ut ad Eudociam Theodosii viduam scriberet, et persuaderet meliora: audivisse Leonem prudens consilium et ad Eudociam continuo rescripsisse, egisseque apud *Valentinianum* Eudociae generum, ut et ipse per litteras adhortaretur ad suscipiendum fidei patrocinium. Hæc Leonis verba: « Et quia secretius mihi elementissimus imperator per filium nostrum Paulum mandare dignatus est, de admonenda filia nostra elementissima Eudocia, feci quod volui, ut litteris quam fructuosum ipsi foret, si Catholice fidei faveret, agnosceret: et ut elementissimi filii sui litteris super hoc admoneretur optimi, non ambigens ipsam quoquo pio studio elaboraturam, ut auctores seditionum propositum suæ professionis agnoscant: ut si non intelligunt docentium prædicationem, saltem vindicantium timant potestatem ». Data est Epistola XII kalend. April. Opilione U. C. coss.

4. *Monachi Palæstinæ ad unitatem Ecclesiæ redeunt.* — Leonis litteræ ad Eudociam non super sunt; sed duas solas aliae Epistola, quarum altera ad Palæstinos monachos ordine xcvi, alias LXXXVIII;

allera ad *Eudociam* ordine xcvi, alias LXVI, ultraque hoc anno data. Quæ ad monachos Palæstinæ diem et consulem non habet, quæ vero ad Eudociam dicitur data VII kalend. Julii, Opilione U. C. cos. monachis Christi Incarnationem pluribus explicat, hortaturque, ut ad unitatem fidei pacemque redant. Ex quibus intelligimus, die quo eæ litteræ scriptæ, tumulus Palæstinæ nondum sedatos fuisse, et verum esse quod anno præcedenti diximus, perdurasse usque ad mensem circiter Julium præsentis anni. *Eudociam* vero Leo rogat, ut eorumdem monachorum haereticam improbitatem non fulciat, immo ipsa sedulo laboret, ut illi aliquando resipiscant. Epistola ad Eudociam hunc titulum præfert apud Quesnellum: *Ad Liciniam Eudoxiam Augustam de monachis Palestiniis*. Tum: *Leo episcopus Eudoxie Augustæ*. Quesnellus in margine notat in codice cardinalis Grimani legi *Eudotiam*, non *Eudoxiam*: at librarius erravit, et cum eam Eudotiam, et cum *Liciniam* appellavit. Eam enim *Aelianam Eudociam* dictam liquet ex nummis a Ducangio in familiis Augustis Byzantinis pag. 63 productis, in quibus nuncupatur **ÆUDOCIA AUG.** alterius numismatis mentionem facit pag. 66, in quo legitur **ÆUDOXIA AUG.** Verum nomini errore monelariorum, aut librariorum ea *Eudoxia* vocata, quod ad vitandam, quam similitudo nominum inducere polest confusionem, observandum.

5. *Moritur Pulcheria Augusta.* — A num. 20 ad 26. Hoc anno *Pulcheriam* Augustam in Domino obdormisse, non solum Marcellinus et auctor Chronicæ Alex., sed eliam Idacius in Chronicis docent. Addit hic mense Julio eam mortem contigisse. Theophanem die xxx Aprilis eam collocare scribit Ducangius cilatus pag. 71. Sed Theophanes nullum diem memorat. At Em. card. Norisius in Dissert. iii de Epochis Syro-Macedonum cap. 4 ex Chronicæ Alexandrina demonstrat mortem ejus incidisse in diem XII kal. Martias, seu diem XVIII mensis Februarii. Sub hujus enim anni coss., ait Chronologus, mense Peritio, die XII kal. Martij, media hebdomade jejunniorum anno Syro-Macedonum CCCLXIII, Antiochenorum dñi, eam obiisse, quos temporum characteres ibidem explicat cardinalis doctissimus. Tam in Martyrologio Romano, quam in Menæis ejus memoria colitur die decima Septembris; et rursus Marciani et Pulcheriae memoria die XVII Februarii in Menæis celebratur. Quare ex Menæis Baronius accepit, eam die decima Septembris e vivis excessisse. Nata erat Pulcheria die decima nona mensis Januarii *Theodoro consule*, ut prodit auctor Chronicæ Alex., ideoque anno CCCXCIX. Quare vixit annos quatuor et quinquaginta ac aliquot menses. Festum *Aelianæ Pulcheriæ*, ut in nummis appellatur institutum dicitur in Antiq. Constantinopol. pag. 97 a Leone Magno imperatore, et statula ejus posita in ipsius monumento.

6. *Aream funebrem et fascias sepulerales B. virginis Juvenalis misit Constantinopolim.* — Niciphorus lib. 15, cap. 14 scribit, *Pulcheriam* post-

quam celeberrimum templum, cui *Blachernarum* cognomen est, aedificasset, petuisse a *Juvenali* Hierosolymorum episc. qui Concilii celebrandi causa Chalcedonem venerat, saerosanctum Deiparæ corpus, si adhuc in eo tumulo, quo primum repositum esset, reperiretur. *Juvenalis* respondit antiquissima et verissima traditione receptum, post ejus obitum, sacrum corpus ejus repertum non esse: sed sepulchrales illius fascias duntaxat: « *Hæc ubi Juvenalis dixit* », inquit Nicephorus, « primi pes ipsi ab eo, ut sanctum eum tumulum, una cum sacris vestibus probe obsignatum ad se mitteret, rogarunt: eumque ita a *Juvenali* transmissum, in maximo quod ab eis constructum est Blachernarum templo, piis consecrarunt atque deposuerunt manibus, proxime ad sacram divinamque mensam. Factum id Marciano adhuc superstite ». Ubi interpres Nicophori haec verba perperam vertit, ταῦτα διεξελθόντες Ιούβεναλίου, οἱ κριτῶντες τὴν ἀγίαν ἐκάτην ἑδέοντες πέμπτεν σορὸν μετὰ τὸν ἱερὸν ἐλείνον ἀμφίστοις ἀστακῖσι τῇ σφραγὶδι ἐνσημανόμενον, etc. Nam, ut eruditus observavit Pearsonius in prima parte Vindiciarum Epistolarum S. Ignatii cap. 9, Nicephorus dicit tantummodo τὸν σορὸν, et τὰ ἀμφίστα, illuc transmissa esse, ἀμφίστα autem etiam ἐνταχίν σπάργανα, sepulchrales fascias appellat. Solo nomine τὰς σορὸν hac in re utitur Nicephorus. Est autem σορὸς nihil aliud quam loculus vel theca, et σορὸν non est λατομία, qui sepulcra Judæorum rilu ex petra excindit, sed qui tales arculas compingit et conficit. Videatur etiam Julius Pollux lib. 7, cap. 33, *Arcam* igitur funebrem et fascias, seu vestes sepulchrales Constantinopolim misit *Juvenalis* patriarcha postquam Pulcheria, tum ex traditione, tum ex testimonio libri de divinis nominibus Dionysio Areopagita postea perperam attributi, eas ad sanctam Virginem pertinuisse ostendisset. Sed Baronius anno XLVIII, num. 19, prava illa Nicephori versione deceptus, postquam dixit, « sepulcrum Dei Genitricis in petra excisum esse, et instar sepulcri Dominici nativi lapides cohaerentia loco immobiliter iuhærere », miratur, quomodo illud Constantinopoli translatum fuisse dicatur. Quod tamen non Nicephorus, sed ejus interpres asserit.

7. *Ecclesiam Blachernarum Pulcheria condidit.* — Deipara Blachernarum aedes, sic dicta, quod in Blachernis sita esset, ad freti scilicet littus sinistrum, a *Pulcheria* Augusta primum aedificata, ut passim præter Nicephorum, tradunt scriptores Byzantini, Theodorus Lector lib. t Chronicon Alexandrinum pag. 442, Theophanes pag. 90, Cedrenus pag. 344, Glyreas, et alii *Encæniorum* memoriam XXXI mensis Julii celebratam a græcis observant Menæa. *Marciano* extincto, *Leo Magnus* imperium adeptus ejusdem Deipara venerandam vestem ex urbe Hierosolymorum pariter allatam, in rotundo, quod ipse struxit templo, depositus, ut testatur ibidem Nicephorus, a quo non disseunt Codinus de Origin. Constantinopol. Quod et iterat idem Nicephorus lib. 45, cap. 24, qui et cap. 23 dicit, delin-

brum a Leone aedificatum fuisse etiam in *Blachernis*, ipsumque aliud construxisse ad portam auream, in loco qui *Fontis* nomen habet. De templo ad *Fontem* a Leone aedificato agemus anno CDLVI; de altero vero anno CDLXXXIII.

8. *Annus emortalis Theodoreti incertus.* — Ad num. 32 et seq. Annus emortalis Theodoreti Cyrensis episcopi incertus. Gennadius defunctum ait sub *Leone Aug.* qui regnare cœpit anno CDLVI, unde non bene seripsit Sirmondus, eum statim a Concilio Chalcedonensi obiisse. Meminit Theodoreti Marecellinus ad consulatum Leonis Aug. III ad annum sc. CDLVI. « *Theodoreetus*, inquit, episcopus sanctus Cyri civitatis seripsit de Incarnatione Domini aduersus Eutychen ac Dioscorum Alexandrinae Ecclesiæ episcopum, qui humanam in Christo carnem negant ». Verum eum Gennadii tradentis Theodorelum seripsisse contra Eutychen et Dioscorum, et sub Leone seniore mortuum verba exscriberet Marecellinus, temporis indefinitam notam de media parte imperii Leonis perperam interpretatus est, in quo valde hallucinatur; siquidem Eranistes, qui contra Eutychen et Dioscorum scriptus dicitur a Gennadio, prodiit in lucem ante annum CDLVI, ut notat Garnerius in Anctorio Oper. Theodoreti, Dissert. I, cap. 13, qui *Theoderetum* anno quadragesimo quinquagesimo octavo vitam cum morte committasse existimat; addens eum in pace Ecclesiæ decessisse probare amplissimas a veteribus sanctisque scriptoribus in ipsum post mortem congestas laudes. Certe Summi Pontifices Vigilius, Pelagius I, Pelagius II, Gregorius Magnus, et alii venerabili atque Orthodoxum dicunt, defunctumque in communione universalis Ecclesiæ testantur. Ita etiam quinta Synodus, etsi erroribus Theodoreti graviter, ut par erat, infensa, personæ tamen detraxit nihil, imo ad mortem usque non permanisse in iis, que damnanda putavit, aperte innuit. Etsi vero in pace et communione Ecclesiæ quieverit, fama tamen ipsiusque nomen post obitum vexatum est. Quanquam laborabat non apud Catholicos, sed apud dissidiū amantes: nec sua solius invidia, sed Apostolicæ Sedis a qua receptus erat, imo totius Ecclesiæ, quæ secuta capitis sententiam iuaria damnatum in Synodo Chalcedonensi absolvit. Sed de *Theodoreto* plura Garnerius, qui ejus Historiam texuit, et Opera ejus recensuit.

9. *De aetate Theodoreti.* — Ad septuagesimum circiter aetatis annum *Theoderetum* pervenisse, ex ejus Operibus deducitur. In Epist. xc, quam anno CDLXVIII, dum in exilio domestico ageret, ad *Lupicinum* officiorum magistrum seripsit, ait: « *Juventutis certaminibus detuncti, senectutisque metas ingressi, cum majori nos in honore futuros speravimus, calumniae jaculis configimur* ». In Epistola cxiii sancto Leoni Magno anno CDLIX data, hæc habet: « *Sed nolite, obsecro, supplices meas preces respuere, nec miseram meam canitiem, post multos labores contumeliosc tractatam despicerem* ». Eo itaque anno, circiter annos sexaginta natus erat. Ve-

rum his opponitur locus Theodoreti in Historia Religiosa cap. 12, ubi de *Zenone* anachoreta, qui mortuo Valente imperatore militiae cingulum deposuerat, et in sepulcro quodam Antiochiae vicino angelicam vitam duebat, loquens ait: « Cum quoque ipse cum primum ejus videndi desiderio in montem ascendit, urnam in manibus tenentem vidi, etc., post multos autem de philosophia internos habitos sermones, orabam, ut benedictionis viaticum daret. Ille vero repugnabat aequum esse dicens, ut nos preces perageremus, privatumque se nominans, milites nos appellabat. Lector enim tunc eram et divinas Scripturas populo recitabam. Cumque adolescentiam aetatemque immaturam obtenderemus, ut quibus vix prima lanugo succresceret, ac nos iterum non venturos juraremus, si hoc nunc facere cogeremur, agre tandem precibus inflexus, Deo quidem intercessionem obtulit, etc. Quod autem ad tantum philosophiae culmen evectus, tantam animi moderationem retinuerit vir grandevus, qui annos quadraginta perpetuos in monastica exercitatione posnerat, qui satis admirari, aut magnitudinis pares efferre laudes quis possit? » Quadragesimus vita anachoretice sancti Zenonis annus, anno quadragesimo decimo septimo, aut decimo octavo in cursu erat, coque is ad Deum migravit. Quod si eo Christi anno *Theodoretn* vicesimum circiter aetatis annum agebat, ut laudata verba indicare videantur, anno quadragesimo quadragesimo nono se canum esse ad sanctum Leonem scribere non poterat.

10. *Garnerii opinio rejicitur.* — Examinavit hanc difficultatem Garnerius loco citato pag. 110, 173 et 202 conclusisque, *Theodoretn* anno circiter trecentesimo octogesimo sexto in lucem venisse, *Zenonem* monachum invisisse, cum ipse esset junior, et tamen lector atque annorum circiter viginti duorum, illum autem adiisse anno quadragesimo octavo, et corrigendum textum Theodoreti, ubi dicitur *Zeno* exegisse tum asceticae vitae quadraginta annos, cum a Theodoroto inviseretur: ac pro τεσσαράκοντα, id est, *quadraginta*, reponendum esse, τριάκοντα, id est, *triginta*; alioquin, inquit, annus quadragesimus a conversione Zenonis incideret in annum Christi *cxxviii*, quo anno dici non potest *Theodoretn* prima lanagine vix genas induisse; siquidem anno *cxxx* episcopus ordinatus est; utique congrua aetate, id est, triginta saltem annorum. Ita Garnerius. Verum cum *Alexander* episcopus Antiochiae, qui eam Ecclesiam regebat, anno quo *Zeno* mortuus est, anno quadragesimo decimo tertio, non vero *cxxviii*, ut perperam Garnerius, episcopatum Antiochenum adeptus fuerit; et *Theodoretn* anno quadragesimo vicesimo tertio episcopatum Cyrenensem obtinuerit, ut suis locis demonslavi, haec emendatio rejicienda, aliaque praefatorum verborum explicatio querenda.

11. *Nostra proponitur et probatur.* — *Theodoretn* itaque in Historia Religiosa duo dicit: Unum, sibi, cum primum *Zenonem* vidi, vix primam la-

muginem succrevisse. Secundum, *Zenonem* annos quadraginta perpetuos in monastica exercitatione posuisse. Sed non dicit *Theodoretn*, se semel *Zenonem* in spelunca invisisse, et tum cum eum invisi, *Zenonem* jam quadraginta annos in illa permanessisse. Quare cum *Theodoretn* Antiochiae natus septennis monasterio sancti Euprepii prope illam urbem sito traditus sit, tam vitae religiose institutis, quam litteris quoque informandus, ac cum per aetatem lieuit. Ecclesiae Antiochenae lector factus fuerit, vix credibile est, illum semel tantum *Zenonem*, cuius fama undique divulgabatur, visitasse. Unde dicit, cum primum illum vidi, se adolescentem fuisse; καὶ δὲ ἐτε πρῶτον αὐτὸν ιστορίους πεθίσας εἰς τὸ ἔργον ἀντίθετον, etc. quibus verbis indicit, se postea iterum et saepius adiisse *Zenonem*. Si enim tantum post quadragesimum solitudinis annum illum invisisset, eum loquendi modum non usurparet. Quadraginta itaque anni, quibus in solitudine *Zeno* mansit, cum accessu Theodoreti non copulandi; quia *Theodoretn* postquam accessum illum narravit, tempus commorationis Zenonis in spelunca expressit, sine ulla ad illum aditum relatione. Hinc paulo post haec Theodoretn refert: « Quo tempore Isaurorum calvra noctu arcem cœpit, maneque usque ad montis radices progressi, plurimos tum viros, tum feminas vitam agentes monasticam atrociter confor-derunt. Vir hic divinus aliorum cædem intuens, illorum oculis prece sua tenebras offudit; ita ut januam prætereuntes non cernerent. Ut autem reforebat, testem appellans veritatem, tres etiam adolescentes perspicue vidit, qui totum illud agmen protligabant, Deo peculiarem suam gratiam aperte demonstrante ». Loquitur Theodoretn de deprædationibus Isaurorum, quæ anno quadragesimo quinto contigere, de quibus eo anno egi. Ex his intelligimus, *Theodoretn* in Zenonis Vita recitanda, seu postius elogio condendo, ordinem temporum non servare, et prefatos quadraginta solitudinis annos referendos esse, non ad Theodoreti accessum, sed ad Zenonis mortem de qua in illius capitï fine agit, ut recte Bollandus ad diem x Februarii, quo in Menæis sanctus Zeno colitur, Theodoretn explicat, aitque sanctum *Zenonem* circa annum *cxxix* e vivis discessisse, post quadragesimum solitudinis annum.

12. *Alia hujus difficultatis solutio.* — Potest etiam dici *Theodoretn* tunc cum *Zenonem* invisi, natum fuisse annos viginti octo, aut etiam triginta, cum Procopius lib. 1 de Bell. Pers. cap. 42, loquens de Sitta et Belisario Romanorum ducibus, quando in Persarmeniam ingressi sunt imperante Juslino seniori, iisdem fere verbis, quibus Theodoretn suam, illorum aetatem exprimat: Τέτω δὲ τῷ ζωδίᾳ, νενίκα πάντα πρώτῳ θηρίῳ τέστην, id est: « Ambo tum adolescentes ac prima lanagine signati ». Et tamen Belisarius anno Christi *dlvi* aduersus Bulgarios, qui in imperium irruperant, a Justiniano dux electus, semel et iterum dicitur fractus tunc fuisse senio ab Agathia lib. 5, ut infra videre est eo anno

num. 6, qui ideo annos ad minus sexaginta quinque natus erat, annoque circiter DXXII, quo adversus Persas bellum gessit, trigesimum ferine ætatis annum attigerat. Si igitur *Belisarius* adolescentis et prima lamgine signatus a Procopio dici potuit; quid mirum si *Theodoreetus* qui eamdem circiter ætatem agebat, se ipsum etiam adolescentem et prima lamgine signatum dicat? præterquam quod *Theodoreetus* se ipsum adolescentem appellat præ sancto *Zenone*, qui jam ad summam senectutem pervenerat. Quæ dicta sunt, si verum sit, quod non existimo, eum semel tantum virum sanctum non longe a se degentem invisisse. Quare *Theodoreetus* anno quidem incerto mortuus, sed plenus dierum ac ætate provectus, cum natus videatur circa annum Christi CCCLXXXVIII. Hinc non discedam, quin monuerim, voces ætatem significantes magnam latitudinem habere, et *Procopium* in *Historia Arcana* cap. 6 loquentem de Justiniano, qui annis sex ante Justini mortem imperium rexerat, scribere: « Ἀδελφὸν δὲ αὐτῷ Ιουστίνιον νέος ἦν επί, διοκεῖτο τὴν αρχὴν ξύμπασσην, id est, at ejus (nempe Justini imp.) sororis filius Justinianus ætate adhuc junior, et qui summam moderabatur imperii, etc. » Et tamen anno DXXVII, quo Justino successit, natus erat annos quadraginta quinque, ut in ejus morte probabimus.

13. *Duae de die Paschatis controversiae distinguendæ*. — A num. 34 ad 41. *Duae de Paschatis* die, Leone Ecclesiam Romanam regente, controversiae fuere, quæ in Annalibus simul miscentur. Prior contigit anno CDXLIV, Cyclo luna Alexandrino octavo. Posterior anno CDLV, Cyclo Alexandrino decimo nouo, *sanctus Leo*, ne qua diversitas in hujus Festi celebratione oriretur, omnem adhibuit diligentiam, et annum illum CDXLIV exspectandum non ratus, priore adhuc anno CDXLIV labente: a *Cyrillo* episcopo Alexandrino primum sententiam exquisivit: tum etiam a *Paschasino* Lilybæi in Sicilia episcopo recente captivitate Vandalicæ liberto. Respondit interque *Pascha* proximi anni, Christi scil. CDXLIV, celebrandum esse *nono kalendas Maii*, seu die XXIII Aprilis, etsi Latini indicerent in septimum kalendas Aprilis, seu XXVI Martii, luna sua XXII, ut tum ex *Cyrilli* ipsius Epistola ad Synodus Carthaginensem, quam Eucherius in Opere de Doct. Temp. cap. 4 ex Ms. Codice accurate descripsit, intelligimus, tum etiam ex ipsius *Paschasini* Epistola, quæ inter Leoninas legitur. Acquievit horum episcoporum opinioni *sanctus Leo*, ut ex auctiori Prosperi Chronico discimus, ubi de Paschate anni CDXLIV legitur: « Hoc anno Pascha Domini IX kalendas Maii celebratum est: nec erratum est, quia in die XI kalendas Maias dies Passionis fuit: ob ejus reverentiam Natalis Urbis sine Circensibus transiit ».

14. *Controversia de Paschate anni CDXLIV*. — *Leonis* ad *Paschasinum* Epistola desideratur imo nulla super hoc Paschate a Leone scripta reperitur. Baronius quidem existimavit, de die XXV Aprilis,

seu VIII kalend. Maias fuisse controversiam, ideoque eam contentionem de Paschate in annum CDLV rejecit, duodecim annorum metachronismo; duæ enim de Paschate controversiae eo pacto simul miscentur. Ado Viennensis in *Chronico* meminit *Paschasini* Epistole, cum ait, *Theodosio* imperante, Vandalo capta Carthagine Siciliam quoque delevisse. Hujus enim captivitatis *Paschasinus* in Epistola, quam anno CDLIII de ratione Paschali Leoni scripsit, mentionem facit. De qua irruptione barbarica Prosper meminit in *Chronico* anno CDXL, *Valentiniani* Aug. V et *Anatolii* consulatu notato, ut ibidem vidimus. Quare recte Ado Carthaginis occupationi, quæ anno CDXXXIX contigit, cladem illam *Siciliæ* subjicit, nec bene eum *Baronius* arguit, qui *Vandalorum excursionem*, cuius *Paschasinus* enim scribens an. CDLIII de ea *Siciliæ* populatione loquitur, quæ anno CDXL facta fuerat.

15. *Controversia de Paschate anni CDLV*. — Altera controversia fuit de celebratione *Paschatis* anni Christi CDLV, de qua *divus Leo* scripsit ad *Marcianum* imp. Epistolam datam XVI kal. *Julii* *Opilione U. C. cos.*, currenti nempe anno, quæ ordine est CXIV, alias LXIV, et recitatur a *Baronio* num. 35 et seqq. Alteram eadem die dedit ad *Julianum* episcopum Coensem, quæ ordine est XCV, alias LXV, ejus meminit *Baronius* num. 38. Haec ultima Epistola ibidem, et in vulgatis Codicibus præfert hanc inscriptionem: *Leo Romæ et universalis Ecclesiæ episcopus Eudociae Augustæ salutem*. Sed Quesnellus ex Codice Ms. Cardinalis Grimani ad Julianum datam esse ostendit, quod et totus Epistola contextus indicat, et *Mariamus Scotus*, qui ad annum CDLV laudat hanc Epistolam sub Juliani nomine, præterquam quod *Eudocia* tum Hierosolymis commorabatnr. *Leo* de ea controversia peritos quoque consuluit, imprimisque *Paschasinum*, Epistolamque ad eum scripsit, quæ haec tenus latuerat, quamque Quesnellus eruit ex Ms. Codice Cardinalis Grimani. Data ea VIII kalend. *Julii*, *Adelphio V. C. cos.*, anno scil. CDLI. *Leo* postquam Julianum ad legationem in Concilio Chalcedonensi brevi obeundam instruxit, statim totius controversiae aperuit, supputationis *Paschatis* diligenter investigandæ curam illi commisit, jussitque ut rem communicaret cum peritis hominibus, ut de die Paschatis non amplius ambigendi, aut errandi locus supersit. Non extat responsio *Paschasini*, nam Epistola ejus ad Leonem de die Paschatis, quæ superest, perlinet ad *Pascha* anni CDXLIV. Quare deceptus est *Baronius*, qui eam *Paschasini* Epistolam ad secundam hanc controversiam retulit; quippe putavit, Epistolam *Leonis* ad *Marcianum* de Paschate, ac eam, quæ ad *Eudociam*, seu verius ad *Julianum* Coensem de eo argumento legitur, ad idem pertinere Pascha, de quo *Paschasinus* consultus fuerat, vivente adhuc *Cyrillo*; cum, ut jam dixi, *Paschasinus* in sua Epistola loquatur de Paschate anni CDXLIV, et *Leonis* litteræ sint de Paschate anni CDLV. De hac controversia codem

anno sermo redibit : interim de Paschate anni CDLV legendus Eminent. cardinalis Norisius in Fastis Consularibus e Bibliotheca Gesarea erutis, ubi p. 41 et seqq. egregie illud exponit, et in quo, alii hanc difficultatem explicantes peccarint, ostendit.

16. *S. Cæsarius episc. Arelatensis longe post hunc annum floruit.* — A num. 41 ad 51. Baronius *Concilium Arelatense* Opilione consule anno DXXIV celebratum, hoc anno alterius Opilionis consulatu notato consignarat : sed postea in Appendix, et hoc anno in editione Coloniensi, monuit, illud ad annum DXXIV referendum esse, de quo ibidem agemus. Quia vero sanctus *Cæsarius* Arelatensis episcopus huic Concilio praefuit, Baronius de ejus primordiis atque vite progressu fuse hoc anno disserit; cum tamen in lucem non prodierit ante annum quadringentesimum septuagesimum, ut ex ejus Vita liquet. Ea duobus libris descripta; prioris auctor sanctus *Cyprianus* Tolonensis antistes; secundus *dicatus a Messiano presbytero, et Stephano diacono*, ut prefert ejus titulus apud Mabillonum saeculo I Benedictino, ubi Vitam illam, quæ multis in locis interpolata hactenus prodierat, ex duobus Codicibus MSS. sinceram et integrum exhibit. Eam dedicavit *Cyprianus* sanctæ *Cæsarie* abbatissæ monasterii Arelatensis, a sancto *Cæsario* instituti, quod etiam in eadem urbe visitur. Libro secundo ejusdem Vitæ dicilur, *Cæsarium* mortuum esse, cum septuagesimum tertium gereret totius vitæ trahitis annum; quare cum die XVII mensis Augusti anni DXLI ad Deum migrarat, ut suo loco ostendam, anno hujus saeculi circiter septuagesimo, et non antea, in lucem prodierat, et quidem in territorio Cabilonensi, que urbs est Aduorum ad Araris fluvii ripam sita. Cum octavum decimum ageret etatis annum, ut habet codex unus Ms. quo Mabillonius usus est, petiti a sancto *Silvestro* Cabilonensi episcopo, ut ablati sibi capillis, mutatoque habitu, divino eum servilio manciparet, quod sine mora ab eo prestatum. Interfuit sanctus *Silvester* Concilio Epaonensi anno DXVII celebrato, et quadraginta duobus annis Ecclesiam Cabilonensem rexit, ut habet Turonensis lib. de Gloria Confessorum c. 83. De eo Surius ad diem XXVII mensis Augusti, et Baronius ad diem XX Novemb. in Notis ad Martyrologium Romanum.

17. *S. Cæsarius fit abbas et postea episc. Arelatensis.* — Post biennium in Lerinense monasterium se recipit *Cæsarius*, suscepitque a sancto *Porcario* abate post parvum tempus in Cellario congregations eligitur. Ille autem Porcarius diversus est ab alio cognomine, qui octavo saeculo idem monasterium administravit, et martyrium passus est. Cum in morbum incidisset *Cæsarius*, Porcarius coegit

eum ad civitatem Arelatensem causa recuperandæ sanitatis adduci. Ibi ab *Eonio* episcopo Arelatensi, concive et propinquuo suo, presbyter ordinatus est, et defuncto abbatii in *suburbana insula civitatis* substitutus est abbas ab eodem *Eonio*, ubi *parum ultra triennium* abbas fuit. Monasterii hujus mentio in litteris Gelasii papæ ad *Eonium* Arelatensem episcopum datis, quas Baronius anno CDXCIV recitat, perperamque *Cæsario* attribuendas censet. Emin. cardinalis Norisius lib. 2 Hist. Pelag., cap. 22, existimat, *Cæsarium* anno quingentesimo tertio episcopum Arelatensem renuntiatum esse, annoque DXLII ad caelestem patriam migrasse. Verum anno uno citius sanctus *Eonius* Arelatensis episcopus, ante mortem suam eum successorem designavit. Messianus enim presbyter et Stephanus diaconus mortem illius describentes aiunt, *Cæsarium* mortuum VII kal. Septemb., ac post diem dedicationis monasterii a se pro monialibus Arelatis fundati; adduntque : « Erat constitutio monasterii ipsius eo tempore annis plenariis triginta ». Quare ea dedicatio peracta VII kal. Septemb. anni Christi quingentesimi duodecimi, quo dies XXXI mensis Augusti in Dominicam incidebat. Ab eo autem anno ad DXLI anni triginta integri fluxere.

18. *Duae Cæsarie abbatissæ distinguendæ.* — Baluzius quatuordecim sancti *Cæsarii* Homilias hactenus desideratas, ab aliquot annis publicavit, et in ultima editione Operum sancti Augustini curata, complures sermones sancti *Cæsarii* alias Augustino attributi ab Augustinianis discernuntur. Baronius num. 44 aulumavit, sanctum *Cypriani* Vitam *Cæsarii*, *Cæsarie* hujus sorori dicasse. Verum distinguendae sunt due *Cæsarie* ejusdem monasterii Arelatensis abbatissæ; prima et antiquior, quæ sancti *Cæsarii* soror fuit, et longe ante fratrem mortua est, altera quæ eidem in regimine monasterii successit, et superstes *Cæsario* fuit, illique *Cyprianus* Opus suum inscripsit. Nam ipsem *Cyprianus* lib. 1, num. 23 tradit : « Monasterii matrem germanam suam *Cæsariam* sanctam ad præmia Christi migrantem exceptam fuisse ab ea, quæ nunc superstest *Cæsaria* matre. Sancta *Cæsaria*, *Cæsarii* soror, magistra fuit sanctæ *Radegundis* reginæ, quæ et ipsi postea monasterii Pietaviensis abbatissa extitit, quod liquet ex Fortunato carmine de nomine suo. Praeterea Baronius existimavit, *Cæsarium* *Leontio* in episcopatum Arelatensem successisse; cum tamen *Leontius* ante annum quadringentesimum nonagesimum e vivis excesserit, et sanctus *Eonius* eidem substitutus fuerit, ut certo constat ex monumentis, quæ supersunt, et ex Vita sancti *Cæsarii* quæ testatur, hunc sanctum *Eoniu* successisse (t).

19. *Julianus Pomerius floret.* — *Julianus* co-

(t) Ultra has *Cæsarias* tertiam aliam admittere *Cæsariam* Arelatensem abbatissam necesse est, quæ floruerit paulo post annum DCLXIV quo Bathildis regina monacham induit; extat enim apud Martene Anecd. tom. 1, pag. 3, *Cæsaria* Epistola ad Bathildam, recens, ut videtur, conversam, ad quam transmittit regulam S. *Cæsarii* ab ijsa postulatam. Hac utique *Cæsaria* nec soror esse potuit S. *Cæsarii*, quæ decepsit ante fratrem, mortuum anno DXLI uero altera quæ primæ hinc *Cæsaria* successit in regimine, nec ei in vita prorogare illa potuit usque ad annum DCLXIV. Igitur non duas, sed tres *Cæsarias* admittamus oportet. Hac pariter Epistola inscribitur ad *Radegundem*, quo nomine abam a regina Bathildis intelligere oportet; nec sane alia est, quam filia quedam ejusdem Bathildis, quæ ejusdem propositi socia ante matrem suam decessit.

gnomento *Pomerius* natione Manrus, primum in Gallia rhetor, tum presbyter ordinatus rhetoricam Arelate docuit, et *sancum Cæsarium*, Arelatensem dein episcopum habuit auditorem, ut in hujus sancti Vita lib. 1, cap. 7 dicitur. Auctor est librorum trium de *Vita contemplativa*, licet in plerisque editionibus Prospero Aquitano attribuantur, et sub hujus nomine laudati sint a *Chrodegango* Metensi episcopo in libro de *Laicali institutione*, a Synodo Aquisgramensi sub Ludovico Pio celebrata, et a *Theodulpho* Aurelianensi episcopo in libro de *Spiritu Sancto*, anno DCCCIX scripto. *Pomerio* enim Opus illud asserit sanctus Isidorus in lib. de *Script. Eccles.* cap. 42, eidemque etiam in antiqua Collectione canonum Codicis Andegavensis adseritur. Praeterquam quod stylus ac dicendi character Prospero iltud abjudicant, alia hanc in rem argumenta profert Emin. card. Norisius lib. 2 Hist. Pelag., cap. 44, ubi et ostendit ex eodem Isidoro *Julianum Pomerium* existimasse animam esse corpoream, ut hoc etiam saeculo crediderunt Cassianus, Faustus, et Gennadius : cuius oppositum scriptis sustinebant sanctus *Avitus* Viennensis episcopus in Epistola ad regem Burgundionum, et *Claudianus Mamertus* in libris de *Anima*. Ex quo intelligimus, celebrem hac etate in Gallia fuisse de animæ corpulentia quæstionem.

20. *Concilia Andegavense et Veneticum*. — Ad num. 51 et seqq. Concilium Andegavense, IV nonas Octobris Opilione V. C. cos. celebratum, ut in ejus Præfatione legitur, ideoque hoc anno recte a Baronio consignatum. Convocatum fuit, ut *Talassius* episcopus consecraretur, et quidem Andegavorum, ut ex Turonensis Concilii anno CDLXI congregati subscriptionibus liquet. Hujus ordinationis occasione duodecim canones editi ad Ecclesiasticam disciplinam restaurandam. Concilium *Veneticum*, cuius meminit Baronius num. 53, non multo post Turonicum anno CDLXI habitum, congregatum est causa ordinandi episcopi, ut inquit in ejus Præfatione *Perpetius*, *Paternus*, et quatuor alii episcopi ibidem nominati, inter quos *Nunechius*, Eusebii Nannetensis episcopi, qui Concilio Turonico interfuerat, successor. Ex quo colligit Sirmundus Veneticum Turonico posterius esse. Verum Usserius in Antiquit. Britann. Eccles. cap. 14 observat hallucinatum Sirmundum, cum ait, *Paternum* Venetensem episcopum in hac Synodo ordinatum; is enim jam episcopus erat, ut liquet ex laudatae Præfationis verbis, Concilioque subscripsit ante quatuor alios episcopos. Expungendus itaque ex Catalogo episcoporum Ecclesie Venetice, quem San-Marthani exhibent, et addendus alias *Paternus* sanctitate illustris, qui floruit anno CDLIX, ut eo anno videbimus cuius San-Marthani et Cointius in Annal. nullani mentionem faciunt.

21. *Anglo-Saxones de Britannia sibi subjicienda cogitant*. — Qui missi in Germaniam fuerant, ut novum militem in Britanniam adducerent, in eam insulam rediere, cum *Hengisti* filia, quæ *Vorti-*

gerni regis oculos animumque expugnavit. Malmesburiensis lib. 4 de Reg. cap. 1, sine tamen ullo temporis charaktere, rem narrat: «Adducunt filiam Hengisti virginem, ut acceperimus, quæ esset et naturæ miraculum et virorum spectaculum. Recessis adornatur convivium. Autem Hengistus filiam fungi pincernaæ munere, ut regis accumbentis oculos passeret. Nec id frustra fuit. Nam ille (ut semper in feminarum decorem adhuccebat) statim et formæ gratia, et gestum elegantia sauciatus animum, potiendæ pueræ spem imbabit. Nec distulit, quin nuptias peteret; patrem volentem cogens. Ipse enim astu primo negare tam humiles nuptias, regi indignas allegans. Postremo quasi gravatus in sententiam transiit, totam Cantiam pro munere accipiens ». Vix Hengisti *Rowenam* filiam *Vortigernus* Britannorum rex acceperat, et repudiala propria uxore infideli feminæ sese miscuerat, ac sacramenti jura temeraratur, cum *Saxones* res novas moliti turbas cœlent, civibus minantur, ac in aper- tam factionem prorumpunt, ut pluribus prosequitur Huntindoniensis lib. 2.

22. *Anglo-Saxones in Britannos sœviant*. — Gildas in libello de Excidio Britanniæ, postquam alteram Saxonum classem, in qua *Rowena* vebatur, venisse exposuit, statim subdit, quid factum sit a milite: «Igitur intromissi in insulam Barbari veluti milites, et magua, ut mentiebantur, discrimina pro hospitibus subituri, impetrant sibi annonas dari; que multo tempore impertitæ clauserunt, ut dicitur, canis faucom. Item conqueruntur non affluenter sibi epimenia contribui, occasiones de industria colorantes, et ni profusior eis magnificencia cumularetur, testantur se caneta rupto feedere depopulaturos. Nec mora, minas effectibus prosequuntur. Confovebatur namque ultionis justæ præcedentium scelerum causa de mari usque ad mare ignis Orientali sacrilegorum manu exaggeratus; finitimas quasque civitates, agrosque populans non quievit accensus, donec cunctam pœne exurens insulae superficiem, rubra Occidentalem trucique Oceanum lingua delamberet ». Pergit Gildas: «In hoc ergo impetu, similí Assyrio olim in Judam facto; completur quoque in nobis, secundum Hisloriam, quod Propheta deplorans ait: Incenderunt igne Sanctuarium tuum, in terra polluerunt tabernaculum nominis tui ». Et iterum: «Deus, venerunt gentes in hereditatem tuam, coquinaverunt templum sanctum tuum, etc. Ita ut cunctæ coloniae crebris arietibus, omnesque coloni cum præpositis Ecclesie, cum sacerdotibus, ac populo mucronibus nudique micantibus, ac flammis crepitantibus, simul solo sternerentur, et miserabilis visu in medio platearum: una turrium cardine avulso, murorumque celsorum saxa, sacra altaria, cadaverum frusta, crustis purpurei crux tecta, velut in quodam horrendo torculari mixta viderentur et nulla esset omnimodis præter domorum ruinas, bestiarum volucrumque ventres in medio sepultura, salva sanctarum animarum reverentia; si tamen

multæ inveniæ sint, quæ ad ardua cœli id temporis a sanctis Angelis veherentur. Ita enim degeneraverat tunc vinea illa olim bona in amaritudinem ; ut raro secundum Prophetam videretur, quasi post tergum vindemiarum aut messorum racemus aut spica ». Cum hunc miseriarum cumulum exposuit Gildas, mox refert quid factum a provincialibus, et quoniam fugerint aut aliter declinaverint tempestatem : « Itaque nonnulli miserarum reliquiarum in montibus deprehensi (quo nimis fugerant) acervatim jugulabantur : alii fame confecti acedentes manus hostibus dabant in ævum servituri : si tamen non continuo trucidarentur, quod altissimæ gratiæ stabat loco. Alii transmarinas pete-

bant regiones eum ululatu magno ; celeumatis vice hoc modo sub velorum sinibus cantantes : Dediisti nos tanquam oves escarum, et in gentibus dispersisti nos. Alii montanis collibus minacibus præruptis, vallatis densissimis saltibus, marinisque rupibus vitam suspecta semper mente credentes, in patria licet trepidi perstabant ». Hac Gildas, qui sæculo sequenti vixit. Postea sensim in insula Religio Christiana imminuta, quæ tamen nunquam existineta fuit.

23. *Attilæ interitus.* — De *Attilæ Hunnorum regis interitu anno sequeuli cum Baronio num. 8 agemus.*

LEONIS ANNUS 45. — CHRISTI 454.

4. *Aetii consulatus et obitus.* — Qui sequens est annus Domini quadringentesimus quinquagesimus quartus, Studio et Aetio consulibus Fastis reperitur adscriptus : illum quidem Marcianus, hunc autem Valentinianus Romæ creavit. Sed funeste ipsi Aetio accidit, ut ipsius consulatus occasionis ejus index sit positus temporis : nam de ipso hoc anno Marcellinus in Chronico sub ejus consulatu : « Aetius, inquit, patricius, magna Occidentalis imperij salus, et regis quondam Attilæ terror, a Valentiniano imperatore cum Boetio amico in palatio trucidatur, atque cum ipso Hesperium cecidit regnum, nec hactenus valuit relevari ». Haec Marcellinus.

2. Quomodo autem id molitus sit Maximus Romanus senator, Procopius ita narrat¹ : « Maximus erat quidam e senatoribus, unus ex stirpe illius Maximi tyranni, quem Theodosius senior sustulerat, pro qua Victoria Romani quolibet anno festum agunt : huic uxor formosissima, sicut et pudicissima fuerat; qua Valentinianus amore captus cum potiri cuperet, resque admodum ardua foret, rem iniquam excogitavit : Maximum jussit ad se in palatium venire, quod cum talis colludens, auro certo proposito, annulum ejus viator nactus est; hunc clam ad uxorem misit viri nomine, ut quampr.

mum signo perspecto in palatium salutatum Eudoxiam imperatricem veniat. Illa subito paret : quam certi, quibus res nota ac mandata erat, protinus in aula excipientes, longe in Gynecomiditem duxerunt; ubi Valentinianus occurrens, vim ei intutit. Illa post haec inœsta domum regressa, calamitatem fatumque suum flere, virumque magnopere defestari cœpit, ut qui occasionem huic rei dederit.

3. « Maximus vero dolore ingenti percussus, de insidiis contra imperatorem secum meditatur. Cumque videret Aetium tunc maximum ducem, qui paulo ante clarissimam victoriam de Attila, Massegetarum, Seytharumque exercitu armato contra Romanum imperium retulerat, succurrit ei ita agere, ut laudem omnem et merita gestorum amitteret, suspectumque illum redderet imperatori ». Hic considera et in mentem revoca, lector, quomodo iisdem insidiis Aetius pereat, quibus ipse olim circumvenierat magnum ducem Bonifacium, cuius occasione Wandalii potiti sunt Africa : unde perspicias et divinam in tarditate supplicii patientiam, et æquum in exhibitione vindictæ judicium. Sed pergit Procopius : « Tempus quoque commodum tunc visum, quod longe abasset, quod spes in eo potissimum Romanorum esset : eum eunuchis agit, quorum custodie uti fidissimorum, corporis sui curam im-

¹ Procop. de bel. Wandal. l. 1.

perator tradiderat, ut ei persuaderent, Aetium novis rebus studere. Imperator facile credens, suspectamque illius habens virtutem, ut interficeretur mandat. Ferunt et proximum quemdam ex Romanis interrogasse, an utilis foret Aetii mors : ille autem respondisse ; hoc ipse videret, bene, an male ; se tantum scire, quod sibi dexteram altera manu inciderit ». Hæc de Aetii nece Procopius : quæ autem subdit de grassatione Altile in Italiam, ea ante Aetii mortem accidisse, jam superius perspicue demonstratum est. Quid vero, sublato de medio Aetio, Maximus in Valentinianum molitus sit, suo loco dicendum anno sequenti. De Aetii porro nece est versus Sidonii Apollinaris in detestationem Valentiniani.

Aetium Placidus mactavit semivir amens.

Manibus etiam ipsius Valentiniani imperatoris necatum esse Aetium, auctor¹ Miscellæ testatur : sed ita ante eum Cassiodorus² : « Aetius patricius in palacio manu Valentiniani imperatoris exstinctus est : Boetius vero praefectus pretorio ab amicis ejus circumstantibus interemptus ». At de consulatu et nece Aelii satis : jam reliquas anni hujus res gestas prosequamur.

4. *Leo sollicitus de rebus Alexandrinæ Ecclesiæ ad Marcianum scribit.* — Sanctus Leo Romanus Pontifex, ut componeret res Orientalis Ecclesiæ omne adhibens studium, plures hoc anno ea de causa ad Marcianum imperatorem litteras dedit, ac primum quidem sexto idus Martii³, quibus laborantem magno discrimine commendat Ecclesiam Alexandrinam, itemque Proterium recens ejus creatum antistitem, cuius anno superiori sincera fidei professionis litteras accepisset. In his quidem curandis, primo unde morbus irrepisset docet, atque mox præsentaneum remedium affert his verbis : « Quia vero quorundam hæreticorum versuta nequilia ad conturbandum aliorum simplicitatem Epistolam meam, quam ad beatæ memoriae Flavianum dedi, falsasse prohibetur, ut commutatis quibusdam verbis, vel syllabis, receptorem me Nestoriani erroris asserant. Obsecro venerabilem clementiam vestram, ut eamdem Epistolam per fratrem meum Julianum episcopum, vel eos quos idoneos ad hoc opus pietas vestra delegerit, in graecum sermonem jubeatis integre diligenterque translatam, per idoneum latorem sub vestri signaculi impressione deferri, tradendam judicibus Alexandrinis, qui eam clero et plebi ipsius civitatis cum prædictorum episcoporum prædicationibus, qui et meo scripto consentiunt, faciant recitari : ut agnoscant se fallacium hominum fraude ulterius decipi non debere, et probentur Apostolicae Sedis sinceri esse discipuli, apud quam nec Eutyches, nec Nestorius ullum obtinent locum; quia sicut

alios hæreticos, ita et istos damnavit ». Hæc S. Leo.

5. Quenam autem fuerint quas dicit prædications episcoporum esse una cum Epistola ad Flavianum Alexandrinis significandas, superius manifestarat, nempe laborasse se ad convincendos et reducendos Alexandrinos ad fidem Catholicam, n̄t quæcumque ipse scripsisset in dicta Epistola ad Flavianum, ea cuncta probata testataque redderet assertionibus Alexandrinorum episcoporum illorum qui majori apud eos gloria clarunssent : nam ait : « Et ne memoratis nova inferre, et propria dicta Epistola videatur adstruere; venerabilium Patrum, qui ei Ecclesiæ præfuerunt, scripta relegantur; et quid beatus Athanasius, quid Theophilus, quid Cyrillus, quid etiam Orientales magistri de Incarnatione Domini senserint, recognoscant ». Et paulo post : « Sed nunc (ut dixi) hic docendi optimus modus est, ut paternorum sensuum linea Alexandrinæ plebis et cleri auribus innotescat; ac si qui sunt qui nostra scripta despiciant, illis saltem qui nobiscum Apostolicis sensibus congruunt, acquiescant ». Hæc sanctus Leo ex divino plane deprompta Spiritu : nam hoc unum exhibitum Ecclesiæ Alexandrinæ remedium satis esse potest ad expurgandas hæresibus omnibus cunctas Ecclesias, provocando nimimum singulas ad illos doctores, qui in eis doctrina et sanctitate claruerint, a quibus et Evangelium vel prædicatum ipsis, vel propagatum fuisse constat. Hæc quidem (ut diximus) sexto idus Martii Leo pontifex ad Marcianum.

6. *Marcianus rescriptum adversus hæreticos.* — Paruit Marcianus Augustus Leoni Pontifici, atque ex ejus sententia promulgavit edictum ad ipsos potissimum Alexandrinos, quo jussit eos non recedere debere ab his quæ a sacris œcumenicis Conciliis statuta fuissent, et quæ ipsis prædicata essent a sanctis ipsorum episcopis Athanasio, Theophilo, atque Cyrillo. Quod autem in eo de sancti Leonis Epistola non meminit imperator, inde fortasse accidit, quod illa nondum esset graeco sermoni donata, vel ex prototypo emendata, quæ ad illos ab hæreticis corrupta allata fuerat. Sed illud adverte, in Codice Justiniane depravatam consulibus ejusmodi recitari sanctionem : quippe cum in ejus inscriptione a Valentiniiano et Marciano promulgata feratur, consules in fine ponuntur et dies, in quibus neuter illorum superstes erat. Quamobrem quoniam eadem sanctio concinnationem habere cognoscitur cum dicta Epistola S. Leonis papæ hoc anno data ad Marcianum imperatorem sexto idus Martii; eamdem ipsam sub hujus anni consulibus idibus Augusti (ut se habet) fuisse editam, jure dici posse videtur : quam quidem veluti attinem dictæ Leonis Epistolæ hic describere dignum putamus : sic enim se habet⁴ :

7. « Quicumque in hac saera urbe, vel Alexandrina, vel in omni Aegyptiaca diœcesi, diversique aliis provinciis Eutychetis profanam perversitatem

¹ Paul. diac. l. xv. — ² Cassiod. in Chron. hoc anno. — ³ Leo, Ep. LXIII.

⁴ L. VIII. C. de hæret.

sequuntur, et non ita credunt, ut trecenti decem et octo sancti Patres tradiderunt Catholicam fidem in Nicaea civitate fundantes : centum quoque et quinquaginta alii venerabiles episcopi, qui in alma urbe Constantiopolitana postea convenerunt; sicut et Athanasius et Theophilus et Cyrilus sanctae recordationis episcopi Alexandrinae civitatis credebant, quos etiam Ephesina Synodus (eui beatæ memorie Cyrilus præluit, in qua Nestorii error expulsus est) in universis secuta est; quos et nuper venerabilis Chalcedoniensis Synodus est secula prioribus Conciliis sacerdotum in omni prorsus parte consentiens, nihil adimens sacrosaneto Symbolo, neque adjiciens, sed Eutychetis dogmata fumesta condemnans : sciant se esse haereticos Apollinaristas : Apollinaris enim facinorisissimam sectam Eutyches et Dioscorus mente sacrilega sunt secuti. Ideoque hi homines, qui Apollinaris, vel Eutychetis perversitatem sequuntur, illis penit, que divorum retro principium constitutionibus contra Apollinaristas ; vel serenitatis nostræ postmodum sanctione contra Eutychianistas ; vel hac ipsa Augustissima lege contra eosdem decretæ sunt, noverint se esse plementos.

8. « Idcirco Apollinaristas, hoc est, Eutychianistas (quibus etsi est in appellatione diversitas, tamen est in haeresis perversitate coniunctio, et dispar quidem nomen, sed idem sacrilegium) sive in hac alma urbe, diversisque provinciis, sive in Alexandriae civitate, sive intra Aegyptiacam diocesim sunt, et neque ita credunt, ut predicti venerabiles Patres credebant, neque viro reverendissimo Alexandriae urbis antistiti Proterio fidem Orthodoxam tenenti communicant, episcopos, presbyteros aliosve clericos creare et habere prohibemus. Scientibus tam his Eutychianistis, qui ausi fuerint cuiquam episcopi, vel presbyteri, vel clerici nomen impone, quam his qui passi fuerint impositum sibi nomen sacerdotale retinere, pœnam exilii cum facultatum suarum ammissione se habituros.

9. « Universi præterea Apollinaristæ, vel Eutychianistæ non Ecclesiæ, non monasteria sibi construant : parasynaxes et conventicula tam diurna quam nocturna non contrahant; neque ad domum, vel possessionem cuiusquam, neque ad monasterium, vel quemcumque alterum locum operaturi sectæ funestissimæ congregentur. Quod si fecerint, et hoc factum fuisse domino volente constiterit; post rem in examine judicis approbatam, dominum vel possessionem ejus, in qua convenerint, vel monasterium, ejus civitatis Orthodoxæ Ecclesiæ, in cuius territorio est, jubemus addici. Si vero ignorante domino, sciente vero eo qui pensiones domus exigit, vel actore, vel conductore prædii, parasynaxes et conventicula interdicta collegent : conductor vel procurator, sive actor, vel quemcumque eos in domum vel possessionem vel monasterium receperint, et passi fuerint illicitas parasynaxes, conventusque celebrari; si vilis et abjectæ sint conditionis, fustibus publice et in pœnam suam et in aliorum coerecan-

tur exemplum : si honestæ vero sint personæ decem libras auri multæ nomine fisco nostro cogantur inferre.

10. « Nullum præterea Apollinaristam, vel Eutychianistam ad aliquam jubemus aspirare militiam : et si inventi fuerint militare, cingulo soluto, honestorum hominum et pakti communione priuentur : nec in aliqua, nec in qua nati sunt civitate, vel vico, aut regione versentur. Si qui vero in hac alma urbe nati sunt, tam sacratissimo comitatu, quam omni per provincias metropolitana civitate pellantur. Nulli insuper Eutychianistæ, vel Apollinaristæ publice vel privatim convocandi cœtus, vel circulos contrahendi, et de errore haeretico disputandi, ac perversitatem facinorosi dogmatis asserendi tribuatur facultas. Nulli etiam contra venerabilem Chalcedonensem Synodum licet aliquid vel dictare, vel scribere atque emittere, aut aliorum dicta vel scripta super eadem re proferre. Nemo hujusmodi habere libros, et sacrilega scriptorum audeat monumenta servare. Quod si qui in his criminibus fuerint deprehensi, perpetua deportatione damnentur. Eos vero qui discendi studio adierint de infasta haeresi disputantes, decem librarum auri, quæ fisco nostro inferendæ sunt, jubemus subire dispendium. Ultimo etiam supplicio coerceantur, qui illicita docere tentaverint. Omnes vero hujusmodi chartæ, ac libri, qui funestum Eutychetis scilicet et Apollinaris complexi fuerint dogma, incendio concrementur, ut facinorose perversitatis vestigia flammis combusta depereant. Equum namque est, ut immanissima sacrilegia par pœna magnitudo percellat. Scientibus moderatoribus provinciarum eorumque apparitoribus, defensoribus etiam civitatum, quod si ea quæ legis hujus religiosissima sanctione custodienda decernimus, aut neglexerint aut aliqua permiserint temeritate violari; denarum librarum auri multam fisco nostro inferre cogantur, insuper etiam existimationis suæ periculum sustinebunt. Dat. Constantinopoli, idibus Augusti, Constantio et Rufo consulibus ». Sed reddenda haec ad hujus anni consules Studium et Aetium. Quod si non mutandos consules quis pertinaciter asseveret, tunc necesse ipsis erit, ut titulum legis mutet, ac pro Valentiniano et Marciano restituat Majorianum atque Leonem. Sed cum hac constitutione imperator profiteatur se contra Eutychianos alias edidisse sanctiones, nihil est quod ad Leonem post eum in Oriente regnarem, ipso primo sui imperii anno, qui dictis consulibus consignatur, spectare possit. Porro qui revera legem sancivit Marcianus Augustus, idem in transgressores ejus animadvertisse reperitur : etenim fautores Dioseori, qui turbas Alexandriae excitabant, ab Ecclesia pulsos, in exilium mitti præcepit, ut fidem faciunt litteræ Orthodoxorum Aegyptiorum ad Leonem imperatorem post necem Proterii datæ¹, quæ suo loco recita-

¹ Apud Evagr. l. II. c. 8.

buntur. Modo ad Leonem Romanum Pontificem redamus.

41. *Anatolii resipiscentis ambitio repressa, et Eutychetis durius exilium.* — Sequenti mense post datam Epistolam ad Marcianum imperatorem, decimo septimo kalend. Maii, ad eundem de Anatolio episcopo Constantinopolitano, cum fastum, quo erectus erat, demisisse videretur, hæc scribit¹ : « Constantinopolitanus episcopus ad omnem pietatis profectum præsenti clementiæ vestræ doceatur exemplo. Si fideliter vestris acquiescat hortatibus, habebit in me sinceræ gratiæ animum; tantum ut quod verbis spondet corde perficiat. Si vero quæ Deo et pietati vestræ displicant, pertinaci intentione delegerit, salva mansuetudinis vestra reverentia, ular cum omnibus et pro omnibus, vobis quoque ad intentibus, adversus superbientem liberiori constantia : quem (quod sepe dicendum est) mallem pro sanctis actibus fraterna charitate complecti ». Hæc de Anatolio ad imperatorem.

42. Persuasus igitur litteris Leonis Pontificis Marcianus Augustus, Anatolii repressit audaciam, nihilque ipsum sibi voluit de sedis primatu amplius arrogare, sed jussit stare decretis sacrosancti Nicæni Concilii : quod studuit immotescere, publica sanctione hoc anno data sub dictis consulibus Actio et Studio, qua omnibus notum fecit, nihil penitus innovandum de privilegiis antiquitus concessis Ecclesiis. Quin etiam omnia cassa reddidit, quæcumque ex ambitione Anatolii contra anticos canones Chalcedone præsumpta essent de primatu Constantinopolitanæ Ecclesiæ. Desideratur ipsa quidem integra sanctio, cuius tantum fragmentum in Justiniano insertum est Codice. Puto enim, dedita opera eam esse decurlatam sanctionem de abrogando primatu sanctam, eo quod ipse Justinianus contrarium postea firmare voluit, cum sua sanctione² eidem primatum contulit. Sed reddamus hic ejusdem sanctionis Marciani fragmentum illatum in Justinianum (ut dictum est) codicem, istis verbis³ :

43. « Impp. Valentinianus et Marcianus Augg. Palladio præfectorio.

« Privilegia, quæ generalibus constitutionibus universis sacrosanctis Ecclesiis Orthodoxæ religionis retro principes præstiterunt, firma et illibata in perpetuum decernimus custodiri. Omnes sane pragmaticas sanctiones, quæ contra canones Ecclesiasticos interventu gratiæ vel ambitionis elicitæ sunt, suo robore et firmitate vacuatas esse præcipimus. Et quia humanitatis nostræ est, egenis prospicere, ac dare operam ut pauperibus alimenta non desint; salario etiam, quæ sacrosanctis Ecclesiis in diversis speciebus de publico hactenus ministrata sunt, jubemus nunc quoque inconcessa et a nullo prorsus imminuta præstari : liberalitatique huic promptissimæ perpetuam tribuimus firmitatem. Data Aetio et Studio cons. » Quam quidem legem ut dicamus

a Marciano potius quam a Valentiniano sanctam, cum utriusque imperatoris habeat nomina inscripta; præfecti Palladii nomen, ad quem data est, Marciani esse necessario fateri admonet; etenim ipse Constantinopolis gerebat præfecturam, ut ex Novellis ejusdem Marciani imperatoris apparat. Quæ autem de sua emendatione idem Anatolius ad sanctum Leonem hoc anno rescripsit, ex redditis ad eundem ab ipso Pontifice litteris satis potest intelligi : nimis recepisse in amicitiam, quem ab archidiaconatu deposuerat, Aetium, et proiectum in illius gradum Andream Eutychianum in ordinem redegit, itemque a coptis destituisse, quibus primatum Ecclesiæ Constantinopolitanæ quæsierat. Sed quod magni momenti res hæc sunt : quomodo commotus Magni Leonis rugitu, perterrefactusque ille parnerit, reddamus hic de his ad eundem Anatolium scripta in Epistola verba, quæ sunt hujusmodi¹ :

44. « Quod ergo in Constantinopolitana Ecclesia quedam in officiis clericorum correcta significas, ut et Aetium presbyterum in gratiam tuam affectiōnemque revocaveris, et Andream archidiaconi actione submoveris : nobis placuisse rescribo, quia existimationem tuam (ut optabam) plurimum erigit et commendat. Et merito post correctionem in obliuionem deducitur, quod reprehensioni obnoxium videbatur, cum haereticorum provectione, et sanctæ memorie Flaviani injuria gravareris : quæ nunc simul ab omni offensione eum tui (ut volui) laude cesserunt; quia in ordinem suum quæ fuerant turbata redierunt. Andream sane, qui rationabiliter archidiaconi est privatus officio, et Euphratam qui sanctæ memorie Flaviani (ut comperi) improbus extitit accusator, si professionibus plenissime scriptis non minus Eutychianam haeresim quam Nestorianum execrabile dogma condemnant; quoniam veria est præstanta correctis, presbyteros consecrabis, ut sibi remedium Catholicæ fidei sentiant profuisse : electo primitus et probato qui archidiaconi officium possit implere, quem nulla unquam prædictarum impiatum fama resperserit. Ceteri vero quos parreatus involverat, si veniam simili professione cum satisfactione depositum, suis ordinibus reformatur, his tantum ad officium primorum admissis, quos ab omni errore liberos esse constiterit ». Videsne, lector, sanctum Leonem suo arbitrio adeo longe positam moderari Constantinopolitanam Ecclesiam, perinde ac in Romane Urbis suburbis esset constituta? Sed quod ad illam de primatu causam pertinet, ab ea insanis resipuisse Anatolium laudat : redarguens tamen frigidam ab eo excusationem assertam, emendationem vero maxime probans, hæc ait :

45. « Illam aulem culpam, quam de augenda potestate, aliena (ut asseris) adhortatione contraxeras, efficacius atque sincerius tua claritas diluisset, si quod tentari sine tua voluntate non potuit, non ad sola clericorum consilia transtulisses : quia sicut

¹ Leo, Ep. LXX. — ² Justin. Novel. cxxxii. c. 2. — ³ L. XII. C. de sacrosanct. Eccl.

⁴ Leo, Ep. LXXI.

in mala suasione delinquitur, ita et in mala consensione peccatur. Sed gratum mihi, frater carissime, est quod dilectio tua profitetur sibi displicere quod tunc etiam placere non debuit. Sufficit in gratiae communis regressum professio dilectionis tuae, et attestatio principis Christiani: nec videtur tarda correctio, cui tam venerabilis assertor accessit. Abjiciatur penitus inconcessi juris, qui dissensio nem fecerat appetitus, etc. » Vides igitur frustra nisum sexcentorum episcoporum suffragiis Anatolium, dum unus ei restitit Romanus Pontifex super omnes et in omnibus arbiter, et adversus omnes legitimus legum Ecclesiasticarum vindicta et custos, qui solus irritum reddat, quod Concilium sexcentorum Patrum sententiis comprobasset.

46. Ad hæc insuper iisdem ad Marcianum imperatorem sanctus Leo litteris datis adversus improbum Eutychetem foventem adhuc in exilio haeresim ista conscripsit¹: « Quia vero suggestiones meas pro tranquillitate Catholicæ tidei libenter accepistis; significatum mihi fratris et coepiscopi mei Juliani sermone cognoscite, Euthychetem impium pro suis quidem meritis exulare; sed in ipso suæ damnationis loco multa adversus integritatem Catholicam blasphemiarum desperationis venena profundere; et quod in illo totus mundus horruit atque damnavit, impudentia majore, ut innocentes decipere possit, evomere. Plenum itaque rationis æstimo, ut vestra clementia ad longinquiora eum jubeat et secretiora transferri. Monasterio vero ejus Constantinopoli constituto, in quo habitatores ipsius monachi Evangelica Apostolicaque doctrina crebrius sunt et plenius robordi; salubriter (ut arbitror) fiet, si is qui ipsi monasterio prepositus esse dicitur, a societate veneratoris vestri Juliani episcopi, quem in speculis propter fidem illuc esse constitui, non recedat, cujus assidua visitatione profectus servorum Dei illuc habitantium possit augeri ». Hæc sanctus Leo. Quid vero post hæc factum sit de Eutychete ignoratur.

47. *Juvenalis episcopus Hierosolymorum a Leone objurgatur.* — Quod autem pertinet ad res Palæstinas: Juvenalis episcopus, quem anno superiori reversum diximus in suam Ecclesiam, pacifice agens, hoc anno legatos misit ad S. Leonem Romanum Pontificem, simulque dono dedit particulam ligni sanctissimæ Christi Crucis. Accepit illud grato animo ipse Leo, sed rescribens noluit prætermittere dignam quam ob res præteritas perperam gestas objurgationem ille commeruisse: ad ipsum igitur hoc anno, dictis consulibus, scribens, hæc habet ipso exordio Epistolæ²:

48. « Acceptis dilectionis tuæ litteris, quas ad me titii nostri Andreas presbyter et Petrus diaconus detulerunt, gavisus quidem sum, quod tibi ad episcopatus tui sedem redire licuisset: sed confluentibus in recordationem omnibus quæ te per quosdam excessus laborare fecerunt, dolui adversitatum

tuarum temetipsum tibi fuisse materiam, et resistendi haereticis constantiam perdidisse, qui existimant non esse tibi liberum, ut eos auderes redargnere, quos tibi professus sis in suo errore placuisse. Beatae enim memorie Flaviani condemnatio, et impiissimi Eutychetis receptio, quid nisi Domini nostri Jesu Christi secundum carnem negatio fuit? » Et paulo post: « Unde quia in tempore indulgentiæ resipiscientiam magis quam pertinaciam delegisti; ita gaudeo te cælestem recepisse medicinam, ut fidei ab haereticis impugnatæ tandem possis esse defensor. Quamvis enim nulli sacerdotum liceat nescire quod prædicat, quoniam qui ignorat ignorabitur: inexcusabilius tamen est omnibus imperitis quilibet Hierosolymis habitans Christianus, qui ad cognoscendam virtutem Evangelii non solum paginarum eloquiis, sed ipsorum locorum testimoniis eruditur, etc. » Pluribus vero docet et monet pro fide sincera strenue agere, et ad postremum de missis sanctæ Crucis ligno gratias agit.

49. His itaque Leonis papæ litteris ceu flagris excitatus Juvenalis episcopus, in Palæstina provinciale Concilium collegit, in quo ad expurgandam ab haeresi totam provinciam illam, omnibus fidem Catholicam servandam proposuit. Extat adhuc Synodalis ejusdem Concilii Epistola scripta ad archimandritas et monachos ejusdem provincie Palæstinæ: est ejus exordium: « Cum summus et primus Apostolorum Princeps dixisset: Tu es Christus, etc. » Ilabetur³ inter Epistolas virorum illustrium scriptas pro Concilio Chalcedonensi. Porro in litterarum subscriptione primo loco positus legitur ipse Juvenalis Hierosolymorum episcopus, secundo vero loco Ireneus episcopus Cesariensis Ecclesiæ, quæ ex decreto Nicæni Concilii constituta fuit totius Palæstinæ metropolis, adversus quod ipse sibi Juvenalis arrogaverat primatum; cujus rei causa idem sanctus Leo eidem magnopere restitit, cum hæc acceperisset a Maximo episcopo Antiocheno, ad quem de eodem talia sibi arrogante Juvenale ista respondit⁴:

50. « Subrependi occasiones non prætermittit ambitio; et quoties ob incurentes causas generalis congregatio facta est sacerdotum, difficile est ut cupiditas improborum non aliquid supra mensuram suam moliatur appetere: sicut etiam in Ephesina Synodo, quæ impium Nestorium cum dogmate suo perculit, Juvenalis episcopus ad obtinendum Palæstinæ provinciæ principatum credidit se posse sufficere, et insolentes ausus per commentitia scripta firmare. Quod sanctæ memorie Cyrillus Alexandrinus merito perhorrescens, scriptis suis mihi quid predicta cupiditas ausa sit, indicavit et sollicita preee multum poposcit, ut nulla illicitis contibus præberetur assensio. Nam cujus Epistolæ ad nos exemplaria direxisti sanctæ memorie Cyrilli, eam in nostro sermio requisitam, nos authenticam noveritis reperisse. Hoc autem proprium definitio-

¹ Leo, Ep. LXX. — ² Leo, Ep. LXXII.

³ Extat tom. II. Conc. novæ edit. — ⁴ Leo, Ep. LXII.

nis meæ est, ut quantumlibet numerus sacerdotum amplior aliquid per quorumdam subreptionem decernat, quod illis trecentorum decem et octo Patrum constitutionibus inveniatur adversum; id iustitiae consideratione cassetur: quoniam universæ pacis tranquillitas non aliter poterit custodiri, nisi sua canonibus reverentia intemerata servetur ». Hæc Leo.

21. Vides igitur in Juvenale nihil optimo dignum episcopo reperiri, et secundum parœmiam illam, in bello cervum, in pace se præstissime leonem: qui malis artibus, mentitisque scriptis contra Nicænum Concilium invadens jura primatus, licet Cyrillus primo eidem (ut dictum est) restitisset in Concilio Ephesino, ac sanctus Leo penitus cassum reddidisset quicquid ab eo usurpatum esset; adhuc tamen non erubuit in dicta Synodo ante Cæsariensem totius Palæstinæ primatem locum sibi principem vindicare, qui (ut Leo redarguit) nec inter episcopos inferiores ob violatam fidem pacemque Catholicam locum habere dignus erat; sed bono pacis, indulgentia Romani Pontificis factum esset, ut post lapsum sederet episcopus. Quod autem sanctus Leo dicat, ea de re tempore Concilii Ephesini Cyrrillum episcopum Alexandrinum ad se scripsisse; puto intelligendum, vel ad se, hoc est, ad Romanum tunc existentem Pontificem, vel (quod magis placet) quod eo tempore esset ipse Leo Ecclesie Romanae archidiaconus, et ejusdem Ecclesie negotia pertractaret. Sed de Juvenale hactenus.

22. *Clades Siciliæ.* — Illoc ipso anno Wandali, qui Africam occupabant, piraticam exercentes, Siciliam insulam deprædati sunt. Id eum alii complures scribant, est de his quæc Paschasini episcopi Lilybæi in Sicilia, in Epistola hoc anno (ut diximus) ad sanctum Leonem scripta, qui eum litteris fuerat consolatus; in cuius exordio hæc de his habet¹: « Apostolatus vestri scripta, diacono Panormitanæ Ecclesie Silano deferente, percepit; quæ nuditatimæ atque ærumnis, quas amarissima captivitate faciente incurri, solatium in omnibus atque remedium attulerunt, cælesti rore animum recreantes, atque omne quod triste fuerat abstergentes ». Ad Viennensis de his agens in Chronico, hæc de eadem clade ex eodem auctore: « Wandali Carthaginæ capta, Siciliam quoque deleverunt: cuius captivitatis Paschasinus Lilybetanus antistes, in Epistola quam de ratione Paschatis papæ Leoni scripsit, meminit ». Hæc ipse, licet captivitati Carthaginensi male conjugat Siciliæ insulae cladem, cum ante annos quindecim illa contigerit. Sed et ex eadem Paschasini Epistola corrigendus est Victor, dum tradit hæc post Valentiniani Augusti obitum facta esse, qui contigit anno sequenti: nam ait: « Post ejus mortem Genserius totius Africæ ambitum obtinuit, necnon et insulas maximas Sardiniam, Siciliam, Corsicam, Elusam, Majoricam, Minoricam, et alias multas, et superbia sibi consueta defendit ».

¹ Apud S. Leonem post Ep. LXIII.

Hæc Victor, qui (ut dictum est) Paschasini testificatione corrigitur. Sed excusari potest dicique diversam fuisse hujus anni per Genserium factam piraticam grassationem ab illa invasione, cum post Valentiniani obitum omnibus illis potitus est insulis, et sub tributo redegit.

23. *Attilæ interitus.* — Hoc eodem anno, Actio adhuc vivente: « Attila », inquit Marcellinus, « Aetii horfatu noctu mulieris manu cultro confoditur: quidam vero sanguinis rejectione eum necatum prohibent ». Hæc sub anni huius consulibus Marcellinus: Cassiodorus autem sub anni superioris consulatu. Porro feminam hanc recens amatam ab Attila, cum plures nominent Hildiconem, Micholam alii; Paulus diaconus in sua rerum Romanarum historia, quam appendicem posuit ad Eutropium, eam appellat Indictio, nisi sit mendum in codice, cum de Honoria sorore Valentiniani Augusti, filia videlicet Gallæ Placidiae ejusmodi etiam texit historiam: « Igitur Attila tali modo a sua sævitia repressus, relicta Italia, Pannonias repelit. Ad quem Honoria Valentiniani principis germana, dum a fratre ob decus pudicitiae districte servaretur, suum Eunuchum dirigit, qualenus eam sibi a fratre in matrimonium extorqueret. Accepit itaque hoc Attila nuntio qui jam Italæ fines excesserat, nec tamen fatigato exercitu regredi poterat; mandat Valentianino imperatori, minitans pejora se proxime illaturum Italæ, nisi mox ei suam germanam cum parte regni debita transmisisset. Qui reversus ad proprias sedes, supra plures quas habebat uxores, puellam valde decoram (Indico vel Hildico) Indictio nomine sibi in matrimonium junxit. Ob cuius nuplias profusa convivia exercens, dum tantum vini, quantum nunquam ante insimul bibisset; cum supinus quiesceret, eruptione sanguinis, qui ei de naribus solitus erat effluere, suffocatus et extinctus est. Eadem denique apud Constantinopolim nocte, Marciano imperatori in somnis Dominus apparens, arcum Attilæ fractum ostendit ». Hæc Paulus.

24. Porro quod ad Honoriæ spectat, ejusdem unicum Romæ aureum numisma reperitur in museo L. Pasqualini.

Verum dubitatum est, num hæc illa sit Honoria, de qua actum est, Valentiniani Augusti soror petita ab Attila, filia Gallæ Placidiae: certe quidem cum nullum sit ei maternum cognomen, ut dicta sit Galla, vel Placidia, sed Grata; et quod appelletur Augusta (quod nomen non sororibus sed conjugibus competit imperatorum) ut diversa censeatur ab illa, jure dubitari potest. Verum quod nulla alia possit reperiri imperatoria temina Honoria dicta, nisi ista: quod ad Augustæ nomen spectat, existimari potest, ut quam una cum parte regni sibi dari Attila petiisset ea de causa a fratre timente regis barbari feritatem, eo titulo eam ab ipso auctam fuisse.

25. *Severinus apud Doricos sanctitate clarescit.* — Ab Attilæ obitu contexuit Engipius abbas suam historiam, qua prosequutus est res gestas sancti Seve-

ri Norici Apostoli nominati, ita exordiens¹: « Tempore quo Attila rex Hunnorum defunctus est, in ultraque Pannonia ceterisque continuis Danubii res turbantur ambiguæ : ac primo inter filios ejus de obtinendo regno magna sunt exorta certamina ; qui morbo inique dominationis inflati materiam sui sceleris accepere patris interilum. Quibus diebus sanctissimus Dei famulus Severinus de partibus Orientis in Pannonium veniens, morabatur in oppido quod Casturis (Asturis) dicitur, ubi secundum Evangelicam et Apostolicam doctrinam omni pietate præditus in confessione Catholice fidei venerabile propositum sanctis operibus adimplebat ».

26. At quod audis de partibus Orientis advenisse ad Noricos Severinum; haud tamen putas eum hominem fuisse Orientalem; sed Latinum potius, ex ejusdem Vitæ scriptore Eugipio ipsius discipulo intelligi potest. Cum alioqui patriam atque genus suum, inanis gloriae, vitande gratia, celare voluerit, ut idem auctor in Epistola ad Paschasiū diaconum data testatur his verbis : « Cum multi igitur sacerdotes et spirituales viri, ne non et laici nobiles atque religiosi, vel indigenæ, vel de longinquis ad eum regionibus confluentes saepius hæsita- rent, inter se querentes, cuius nationis esset vir, quem tantis cernerent fulgere virtutibus, nec ullus ab eo penitus auderet inquirere ; tandem Primenius quidam presbyter Italiæ nobilis, et totius auctoritatis vir, qui ad eum confugerat, tempore quo patricius Orestes inique peremptus est, interfectorum ejus metuentes, eo quod interficti velut pater fuisse dice- retur : post multos itaque familiaritatis adeptæ dies, erupit, quasi præ (pro) omnibus et ita seiscitatus est, dicens : Domine sancte, de qua provincia Deus his regionibus tale lumen donare dignatus est ? Cui vir Dei faceta primum hilaritate respondit : Si fugiti- tum putas, para tibi pretium quod pro me pos- sis, cum fuero requisitus, offerre. His talia senior mox subjiciens : Quid prodest, inquit, servo Dei si- gnificatio loci vel generis sui, cum possit id tacendo, facilius vitare jactantiam, utpote sinistram, qua nesciente cupit omne opus bonum, Christo donante perficere, quo mereatnr, dexteris socius fieri, et super- næ patriæ civis adscribi : quam si me indignum veraciter desiderare cognoscis ; quid te necesse est terrenam cognoscere, quam requiris? Verumtamen scito, quia Deus, qui te sacerdotem fieri præstitit, ipse me quoque periclitantibus his hominibus interesse præcepit. Tali memoratus presbyter responsione conticuit, nec quicquam ante vel postea beatum virum super hac parte percunctari præsumpsit : loquela tamen ipsius manifestabat hominem omnino Latinum; quem constat ad quamdam Orientis solitudinem fervore perfectioris vite fuisse pro- fectum, atque deinde post ad Norici Ripensis oppida Pannonie Superiori vicina, quæ Barbarorum cre- bris premebantur incursibus, divina compulsus re- velatione venisse ; sicut ipse clauso sermone tan-

quam de alio aliquo referre solitus erat, nonnulla Orientis urbes nominans, et itineris immensa peri- cula se miserabiliter transiisse significans ». Hæc Engipius in Epistola ad Paschasiū præfixa ipsius Severini Vitæ, quæ desideratur in ea quam edidit Surius, sicut et pleraque alia : habemus autem ipsam integrum in nostra bibliotheca, eamque clau- dit ejusdem Paschasiū diaconi Epistola ad eumdem Eugipium redditâ, de qua inferius.

27. Quod autem ad ipsius Severini genus perti- net, fuisse illud sane clarissimum, quod ob huma- nam vitandam laudem silentio obvolutum reliquit, unusquisque facile poterit opinari : quam minime timuisset, si humili loco, obscuraque se ortum pro- sapia dicere potuisset. Severinos quidem Romæ inter senatores claros eluxisse, Fastisque sæpe de- disse nomina consulum, ipsæ consulares tabulæ docent.

28. Quod igitur qui profectionis vitæ studio (ut idem ait Eugipius) prefectus erat in Orientem, inde recesserit; causam illam plane patere vides, quod his temporibus, tum in Ægypto primaria sanctissi- morum monachorum sede, tum Palæstina, univer- saque Syria dire vexati concussique essent Ortho- doxi motibus Eutychianorum monachorum; quos ut vitaret Severinus, profactionem parans, Dei (ut audisti) monitu, ad Noricos Ripenses, ut illis præsto esset in opportunitatibus, proficisciatur.

29. Magno sane Dei beneficio factum est, ut Ecclesia illa olim nobilis, sanctorum martyrum mul- tiplicibus aucta coronis, frequentibus tamen Barba- rorum incursionibus valde depressa, adventu Seve- rini consurgeret, fidesque tepescens denuo miraculis incaesceret. Sed quibus signis idem continuo inno- tuerit, haec accipe ab eodem Eugipio enarrata : « Dum, inquit, talibus exercitiis roboratus palmarum supernæ vocationis innocue sequeretur, quadam die ad Ecclesiam processit ex more. Tunc presbyteris, clero, vel civibus requisitis, cœpit tota mentis humilitate prædicere, ut hostium insidias imminentes orationibus et jejuniis ac misericordiae fru- ctibus inhiberent. Sed animi contumaces, ac desi- deriis carnalibus inclinati, talia prædicentis ora- cula, infidelitatis suæ discriminis probaverunt. Famulus autem Dei reversus ad hospitium, quo ab Ecclesiæ fuerat custode susceptus, diem et horam imminentis excidii prodens : De contumaci, ait, op- pido et citius perituro festinus abseedo. Inde ad proximum quod Comagenis appellatur oppidum declinavit : hec Barbarorum intrinsecus consisten- tissim, qui cum Romanis fedus inierant, custodia servabatur arctissima; nullique ingrediendi vel egrediendi facilis licentia præstabatur : a quibus tamen famulus Dei, cum esset ignotus, nec interrogatus est, nec repulsa.

30. « Itaque mox ingressus Ecclesiam, cunctos de salute propria desperantes jejunio et orationibus atque eleemosynis hortabatur armari, proponens antiquæ salutis exempla, quibus divina proteccio populum suum contra opinionem omnium mi-

¹ Apud Sur. die VIII. Januar.

rabiliter liberasset. Cumque salutem omnium in ipso discriminis articulo promittenti credere dubitarent : senex qui dudum Casturis (Asturis) tanti hospitis susceptor extiterat, venit, atque a portarum custodibus sollicita interrogatione discussus, interitum sui oppidi habitu verboque monstravit; adjiciens, eadem die, qua quidam honio Dei prædixerat, Barbarorum vastitate deletum. Quo auditio, solliciti responderunt: Putasne ipse est, qui desperatis rebus, Dei nobis subsidium pollicetur? Mox igitur in Ecclesia recognito Dei famulo, senex pedibus ejus prostratus, aiebat ipsius se meritis liberatum, ne cum cæteris oppidanis subiret excidium.

31. « His auditis, habitatores oppidi memorati incredulitatis veniam postulantes, monitis viri Dei sanctis operibus paruerunt; jejuniisque dediti, in Ecclesia per triduum congregati, errata præterita castigabant gemitibus et lamentis. Die autem tertio, cum sacrificii vesperlini solemnitas impleretur, facto subito terræ motu, ita sunt Barbari intrinsecus habitantes exterriti, ut portas sibi Romanos coegerint aperire, velociter exeuntes. Igitur conciti diffugerunt, existimantes se vicinorum hostium obsidione vallatos: auctoque terrore divinitus, errore confusi, nimis se gladiis conciderunt. Tali ergo adversariis interneccione consumptis, divino plebs servata præsidio, per tantum virum armis didicit pugnare cælestibus ». Sic igitur a domesticis primum atque ab externis liberati sunt hostibus qui sancti Severini monitis paruere. Complura anchor subdit, quæ post hæc sunt subsecuta: sed hæc modo satis de virtutibus Severini, cui parentes Norici filiorum Attilæ evasere furorem. Hæc ego considerans, proximamque cladem a Turcis illatam eisdem populis lugens, ad eos plane clamare compellor illud Machabæi¹: « Memores estote, quonodo salvi facti sunt patres vestri ». Si hæc tanta sunt vobis parta a Catholico et Apostolico viro Romanæ Ecclesiæ communicatione conjuncto, quæ vobis reliqua spes salutis, cum pro vobis hostes Catholice fidei et Romanae Ecclesiæ perduellæs hæretici contra adversarios pugnant? At illud ingerendum Joelis vociferantis²: « Experciscimini, ebrii, et flete, et ulnlate omnes, qui bibitis vinum in dulcedine, quia peribit ab ore vestro. Gens enim ascendit super vos fortis et innumerabilis: dentes ejus ut dentes leonis, et molares ejus ut catuli leonis ». Interpellate iterum precibus, qui vos liberet, Severinum: et Deum colite sicut ille. At de his hactenus.

32. *Ingens penuria vexat orbem, contra quam Viennensis presto est Severinus.* — Hoc item anno, qui obitum Valentiniani præcessit, magna penuria laborasse complures Orientis provincias, et divino auxilio sublevatas esse, Evagrius et alii tradunt. Porro rem gestam ipse narrat his verbis³: « Isdem temporibus tanta fuit imbrum paucitas in intraque Phrygia, Galatia, Cappadocia, et Cilicia,

ut homines rerum necessiarum penuria coacti alimentum pestiferum et exitiale caperent: unde etiam pestis nata est, et ob victus mutationem ægrotare cœperunt; et corporibus intumescentibus propter nimiam inflammationem lumina amiserunt; ac fuisse simul afflictati, tertio die migrarunt e vita. Cui quidem pesti quanquam nullum potuit omnino remedium inveniri; famæ tamen iis quibus vita suppeditabat, per salutarem Dei omnium moderatoris providentiam levata est. Quippe anno illo sterili et effœto alimentum ex aere non aliter ac manna olim Israelitis delapsum dicitur, et insequentि anno fructus maturos terra sua sponte produxisse. At non modo hæc mala per Palæstinam grassabantur, verum etiam aliæ graves calamitates per alias multas et prope infinitas regiones pererrabant ». Hæc ipse, qui mox subdit de nece Aetii, de qua nos hujus anni exordio. Occidentales quoque et Boreales oras penuria afflictatas deplorat Gelasius in Andromacum scribens. Sed eluxit ejusmodi famis occasione Noricorum Apostoli Severini sanctitas: nam audi quid de ipso scribat Eugipius.

33. « Eodem tempore civitatem nomine Fabianas (quam eam tradunt esse civitatem, que Vienna Austriae appellatur) sæva famæ oppresserat: cujus habitatores unicum sibi remedium adferre crediderunt, si ex supradicto oppido Comagenis hominem Dei religiosis precibus invitarent. Quos ille ad se venire prænosceens, a Domino, ut cum eis pergeret, commonetur. Quo cum veniret, cœpit civibus suadere dicens: Pœnitentiae fructibus poteritis a tanta famis pernicie liberari. Qui cum talibus proticerent institutis, beatissimus Severinus divina revelatione cognovit, quamdam viduam nomine Proculam fruges plurimas occultasse. Quam produc tam in medium arguit vehementer: Cur, inquit, nobilissimis orta natalibus, cupiditatis te præbes ancillam, et extas avaritiae mancipium, que est (dicente Apostolo) servitus idolorum? Ecce Domino famulis suis misericordia consulente, tu quid de male partis facias non habebis; nisi forte frumenta, luce negata, in Danubii fluenta projicieas, humanitatem piscibus exhibeas, quam hominibus dengasti: quamobrem subveni tibi potius quam pauperibus ex his, quæ adhuc te existimas, Christo esuriente, reservare.

34. « Quibus auditis, magno mulier pavore perterrita, cœpit servata libenter erogare pauperibus. Igitur non multo post rates plurimæ de partibus Rhethiarum mercibus onustæ quamplurimis insperate videntur in littore Danubii, que multis diebus crassa fluminis glacie fuerant congelatae (colligatae): qua Dei imperio mox resoluta, ciborum copias laborantibus detulerunt. Tunc cœperunt omnes Deum insperati remedii largitorem continua devotione laudare, qui de tafe diurnæ famis interire crediderant, fatentes evidentius rates extra tempus glaciali resolutas frigore servi Dei precibus advenisse ». At de penuria satis, rebusque hoc anno gestis hic finis esto.

¹ Mach. IV. — ² Joel. I. — ³ Evag. I. II. c. 6.

Anno periodi Graeco-Romanæ 5947. — Jesu Christi 454. — Leonis papæ 15. — Valentiniani III. 30. Marciani 5.

1. Consules. — Coss. *Studius* et *Aetius*, utsque in Oriente creatus. De priori multa habet Baronius; sed posteriorem perperam confundit cum *Aetio* ter consule. *Aetius* enim, qui hoc anno consulatum gessit, præfensus urbis Constantinopolitanæ erat anno CDXIX, teste auctore Chronicæ Alex., annoque CDXXV præfensus prætorio fuit sub Theodosio jun., ut liquet ex lege Cod. Theod. *de imaginibus imperialibus*, qui ideo alius est ab *Aetio*, qui Occidentalis imperii salus fuit sub Valentiniano III, quicquid eo ipso anno CDXXV curam palatii Joannis tyranni agebat, ut testatur Renatus Profuturus Frigeridus apud Turonensem lib. 2, cap. 8. *Aetius* hoc anno consul numeratur in Actis Coneil. Chalced. tom. iv Coneil. pag. 375, inter eos qui *Marcianum* Augustum comitati sunt, quando ingressus est Synodus, ibique dicitur *comes domesticorum et sacrorum stabulorum*.

2. Aetius patricius a Valentiniano perimitur. — A num. 1 ad 4. Prosper in Chronicæ sub hujus anni coss. de *Aetii* patricii, non vero consulis, ut perperam Baronius, morte, haec scribit: « Inter Valentinianum Augustum et Aetium patricium post promissa invicem fidei sacramenta, post pactum de conjunctione filiorum diræ inimicitiae convaluerunt; et unde fuit gratia charitatis angenda, inde exarsit fomes odiorum, incentore (ut creditum est) Heraclio spadone, qui ita sibi imperatoris animum in sincero famulatu adstrinxerat, ut eum facile in quæ vellet, impelleret. Cum ergo Heraclius sinistra omnia imperatori de *Aetio* persuaderet, hoc unum creditum est, saluti principis profuturum, si inimici molitiones suo opere præoccupasset. Unde *Aetius* dum placita instantius repetit, et causam filii commotus agit, imperatoris manu et circumstantium gladiis crudeliter confectus est, Boetio præfecto prætorio simul perempto, qui eidem multa amicitia copulabatur ». Quod sub hujus anni coss. gestum asserit etiam Cassiodorus in Chronicæ. Turonensis lib. 2, cap. 8, ex Renato Frigerido de patre, uxore, et filio *Aetii* et honoribus, ad quos is provectus fuerat in imperio Occidentalí, singularia quædam refert, et Cassiodorus Epist. iv libri primi testatur, *Carpilionem* *Aetii* filium legationis officio functum esse, cum suo patre ad Attilam, cum is Romæ imminaret. Ea tamen erat *Cassiodori* in paternis laudibus

moderatio, ut licet paler in hujus legationis munere obeundo multam navaverit operam, ad consulatum tamen Herculanum et Sporatii anno CDLI gestum scribat tanum: « Cum quo (sc. Carpilione) a Valentiniano imperatore papa Leo directus pacem fecit ».

3. S. Leo Orientali Ecclesiæ sedandæ operam navat. — A num. 4 ad 22. In editione Epistoliarum sancti Leonis papæ a Quesnello V. C. curata, extant aliquæ hoc anno datae, quas Baronius non viderat, quibus Annales Ecclesiastici locupletari possunt. Prior est ordine xcix ad Marcianum Aug. a Leone scripta sub hujus anni coss. *V idus Januarii*. Ea Leo gratias agit imperatori pro sedatis Palæstinæ tumultibus, et quod licuit *Juvenali* ad episcopatus sedem tandem remeare, *non jam resultante populo, sed desiderante*. *Dioscorum* etiam ejusque sequaces perstringit, rogatque, ut *si quid usquam aut ægrum aut turbidum* et sanitati reddatur et paci. Tum *septimo idus Martii* Leo scripsit ad eundem Marcianum Aug. Epistolam ordine ci et ad Julianum episcopum Coensem Epistolam ordine ci. Prior tota est de correctione *Anatolii*, quem objurgat, ut auctorem dissidiorum, laudato *Marciano* ut pacis amante: quippe qui sedare velit tempestates, quas Anatolius excitavit; eaque conditione pollicetur amicitiam ut prius scripto testetur, se abjecisse culpabilem ambitum: « *Satisfaciat* », inquit Leo, « *canonibus, et omnium gratiam sacerdotum servaturum* se esse reserbat, ambitumque culpabilem se abjecisse significet ». Anatolius omnia ex votis Leonis facturum se dixerat: ad quæ S. Leo: « *Tantum quod verbis spondet, corde perficiat* ». Quod si abnuat, minatur se libere et constanter facturum: « *Si vero ait, quæ Deo et pietati vestræ displicant, pertinaci intentione delegerit, salva mansuetudinis vestræ reverentia, utar cum omnibus, et pro omnibus, vobis quoque annitentibus, adversus superbientem liberiori constantia, quem, quod sæpe dicendum est, malim pro sanctis actibus fraterna charitate complecti* ». Cum omnibus, dicit, et pro omnibus, quia non solum sua, sed et aliorum erat causa, si superbiam et ambitum Anatolii retundebret, canonum vim et auctoritatem defenderet, et privilegia Ecclesiarum vindicaret ab interitu. Secunda Epistola Leo rogit Julianum Coensem, ut

Epistolam suam ad Flavianum ex latiō in græcum sermonem vertat, quam sub signaculo Augusti missam Alexandrinae plebi in Ecclesia recitari vult, et, ut nihil illum lateat, exemplaria Epistolarum ad Marcianum, et ad Proterium episcopum Alexandrinum a se scriptarum illi mittit. Denique jubet, ut de Paschate sequentis anni sollicitus sit.

4. S. Proterius episc. Alexand. ad S. Leonem scribit. — Hoc etiam anno sanctus *Leo* litteras a præfato *Proterio* accepit, allatas per *Nestorium* episcopum. Romam non recta is venit, sed per Constantinopolim iter faciens, litteras imperatoris ei detulit, in quibus de novo Alexandrinorum anti-stite *Proterio* magnifice loquebatur. Hujus fides *Leoni* primo suspecta: quia carus olim *Dioscoro*, qui curam tutelamque Alexandrinae Ecclesiae illi commiserat, quando ad Synodum profectus est. Gratæ *Leoni* litteræ quia ejus rectam fidem, ut *Marcianus* prius testatus fuerat, declarabant, quibus et *Leo* egregie respondit Epistola, quæ inter Leoninas est cii. *Baronius anno CDLII*, num. 28 eam periisse vehementer dolebat, quam *Quesnellus* ex codice *Cardinalis Grimani* publici tandem juris fecit. Multis suam ad Flavianum Epistolam in illa defendit *S. Leo* adversus calumnias haereticorum, quam legi optat frequenti concione ut Alexandrinos de sua doctrina certos faciat, quæ eadem est ac ea, quæ a suis illiusque defensa est majoribus. Rogat deinde *Proterium*, ut allata Patrum testimonia cum sua Epistola publice conferat: quo palam fiat, eum *Nestorium* pariter et *Eutychen* detestari. *Quesnellus* Epistolæ *S. Leonem* datam, quæ tota est de ratione Paschali, occasione Paschatis anni insequentis, de quo magna erat controversia. *Baronius* loco laudato putabat etiam, eam *Proterii* ad *Leonem* Epistolam periisse.

5. Anatolii Epistola ad S. Leonem et hujus ad illum. — In Holsteniana Collectione extat *Anatolii* patriarchæ Constantinopolit. Epistola, quam *Quesnellus* collocavit inter Epistolæ divi *Leonis* post Epistolam cv ad *Marcianum Aug.*, quæ alias erat lxx. Ex ea *Anatolium* ad saniorem mentem rediisse discimus; suum enim ex contemptu silentioque *Leoni* timorem significat, et se perfecisse, quod sanctus Pontifex petierat: « Ea statim, quæ continebantur eis (litteris) ut placita vobis, implevi: quod me facere vel communis pacis utilitas, vel quod decuerat, optabatur ». Subdit *Anatolius*, loco restitutum *Aetium*, *Andream* depositum et abjectum ab Ecclesia, cum Eutychete Euthychianisque omnibus; et si in speciem haeresim fuissent detestati, subscripsissentque Epistolæ ejus ad Flavianum. Decretum vero in honorem sedis Constantinop. non se, sed suæ clericos Ecclesiae quæsivisse: qui et confirmationi *Leoni* omnia reservabant. Ilanc *Anatolii* Epistolam simul cum Epistola *Marciani Aug.* accepit *Leo*, cui utrique eodem die rescripsit *quarto kalendas Junii*. Ad *Anatolium* Epistolam cvi, quæ alias erat lxxi, dedit, significavitque ejus culpam fuisse,

si suis caruerit litteris, quia sibi non satisfecerit, egeritque contra canones: se tamen affici gaudio, quod *Actionem* in amicitiam receperit, et ab archidiaconatu removerit *Andream*, deposueritque *Euphratem* accusatorem Flaviani: posse tamen ordinari presbyteros, si Nestorianismi et Eutychianismi suspicionem tollant: in locum *Andreae* sufficiendum alium, eujus fides non suspecta: parum sinecere loqui, qui nou suam, sed clericorum cupiditatem causaretur: nihil eos ausos, nisi ipso annitente. De hac Leonis ad Anatolium Epistola *Baronius* num. 14 et seqnenti.

6. Prava Ecclesiæ Constantinop. consuetudo. — Prava in Ecclesia Constantinopolitana consuetudo invalesebat: *œconomus* Ecclesiæ rationes facultatum et oblationum ad judices publicos deferebat, non, ut moris erat, ad episcopum et clericum Ecclesiæ. Hujus mali prima labes, avaritia clericorum: nam, dum illi negotium Dei quæstui habent, et rem Ecclesiæ ex commodo metuntur, lites inter se et dissidia serunt, quibus dirimendis non idonei, quia inter ipsos sacerdotes, qui et ipsi iudices, pugna. Delatae ad publicos magistratus cause, sensimque pravum exemplum fuit consuetudo. *Gennadius* successor *Anatolii*, ut hanc avaritiae pestem *profligaret*, laboravit. Nam *Theodorus* Iector lib. 4 docet, sanetur *Marcianum* ejus *œconomum* jussisse, ut suis singulæ Basilicæ fruerentur oblationibus, quas prius primaria retinebat. Huic malo consultum, *Leo* volens, de iudiciis clericorum ad imperatorem scribit, et se jam de hoc negotio prius scripsisse refert. Hanc ejus Epistolam ex Codice Card. *Grimani* eruit *Quesnellus*: « Itud etiam », inquit *Leo*, « rationabiliter huic Epistole credidi copulandum, ut de eo, quod pietatem vestram, prioribus petii litteris, deprecarer, ut *œconomos* Constantinopolitanæ Ecclesiæ novo exemplo, et præcipue pietatis vestræ temporibus a publicis iudicibus non sinatis audiri, et hanc quoque injuriam a sacris removeatis ordinibus; sed rationes Ecclesiæ secundum traditum morem sacerdotali examine jubatis inquire ».

7. Sicilie vastatio. — Ad num. 22. Cladem insulæ Sicilie a Vandals illatam, de qua hic agit *Baronius*, anno superiori num. 14 ostendimus contingisse anno CDXL. Quare videnda, quæ ibi de ea diximus.

8. Attilæ interitus. — Ad num. 23 et seq. *Marcellinus* quidem citatus a *Baronio* Attilæ Hunnorum regis morlem sub hujus anni coss. recitat. Verum major fides *Cassiodoro* in *Chronico*, qui « sub præcedentis anni coss. » scribit: « Attila in sedibus suis moritur fluxu sanguinis e naribus repente ac subito erumpente ». Præterea *Prosper* in *Chronico* sub iisdem coss. ait: « Attila in sedibus mortuo, magna primu inter filios certamina de obtinendo regno exorta sunt; deinde aliquot gentium, quæ Chunis parebant, defectus secuti, causas et occasiones belli dederunt, quibus ferociissimi populi mutuis cursibus contererentur ». *Jornandes* lib. de reb. Get. capp. 49 et 50 pluribus de Attilæ morte

et contentione inter innumeros ejus filios de successione orta agit, qui cum legerit Priscum rhetorem auctorem hoc tempore viventem, et modo desperditum, magnam hae in re fidem meretur. Postquam itaque Jornandes dixit, Attila mortem tam utilem fuisse, ut vitam mirabilem, scribit: « Attila ut Priscus historicus refert, extinctionis sue tempore pueram Hldego nomine decoram valde sibi in matrimonium post innumerabiles uxores, ut mos erat gentis illius, socians, ejusque in nuptiis magna hilaritate resolutus vino sonnoque gravatus resupinus jacebat, redundansque sanguis qui ei solite de naribus effluebat, dum consuelis meatibus impeditur, itinere ferali faueibus illapsus eum extinxit. Ita gloriose per bella regi temulentia pudendum exitum dedit. Sequenti vero luce cum magna pars diei fuisset exempla, ministri regis triste aliquid suspicentes, post clamores maximos fores effringunt inveniuntque Attilae sine vulnere necem sanguinis effusione peractam. Tunc, ut illius gentis mos est, crinium parte truncata, informes facies cavis turpare vulneribus, ut præliator exinius non femineis lamentationibus et lacrymis, sed sanguine lugereatur virili. De quo id accessit mirabile, ut Marciano principi Orientis de tam feroci hoste sollicito in somnis Divinitas assistens arcum Attilæ in eadem nocte fractum ostenderet, quasi quod gens ipsa eo telo multa præsumat. Hoe Priscus historicus vera se dicit attestatione probare. Nam in tantum magnis imperiis Attila terribilis habitus est, ut ejus mortem in locum muneris superna regnantisibus judicarent». Ex quo liquet, *Priscum* fuisse scriptorem Christianum.

9. Gothis Pannonicæ, Gepidis Dacia assignatae. — Refert postea Jornandes, filios Attilæ, quorum per licentiam libidinis pene populus fuit, de regni successione inter se contendisse, quod dum Gepidarum rex comperit, ab eo discessit, ejusque exemplum aliae gentes secuta sunt. Initio postea inter Attilæ filios prælio, major natu occisus est, reliqui ejus fratres fugere juxta littus Pontiei maris. *Gepidarum* rex subjectis sibi diversis regionibus, quæ antea regimini Hunnorum famulabantur, eis libertatem promisit; « venientesque mulli per legatos suos ad solum Romanorum, et a principe tunc Marciano gratissime suscepti, distributas sedes, quas incolerent, accepere. Nam Gepidae Hunnorum sibi sedes viribus vindicantes, totius Dacie (hodie Transylvaniæ appellatae) velut victores potiti, nihil aliud a Romano imperio, nisi pacem et annua solemnia, ut strenui viri, amica pactione postulavere. Quod et libens tunc annuit imperator, et usque nunc consuetum domum est (usque ad annum scilicet DL, quo Jornandes librum illum eluenbravit). Nam gens ipsa a Romano suscepit principe; Gothi vero maluerunt a Romano regno terras petere, quam cum discrimine suo invadere alienas, accipientes Pannonicam, quæ in longa porrecta planicie habet, ab Oriente Mœsiam superiore, a Meridie Dalmatiam, ab Occasu Noricum, a Septentrione Da-

nubium ». Tum cap. 32 de Gothis seu Ostrogothis scribit: « In Pannonia sub rege Walemir, ejusque germanis Theodemir et Widemir morabantur, quamvis divisa loca, consilia tamen habuere unita ». Cirea annum CDLXXXIII, Theodemiris Theodoricum ex Erelieva concubina suscepit, de quo idem Jornandes cap. 52. « Datus Theodoricus obses a Gothis ducitur ad urbem Constantinopolitanam Leoni principi ». Hic est ille Theodoricus, qui postea Romæ regnavit. Quoad *Honoriam* Valentiniani Augusti sororem, quam Attila sibi in uxorem dari petierat, vide quæ de ea dixi, quando de Constantio Augusto ejus patre verba feci. Porro tam *Gepide*, quam *Gothi* Arianam sectam profitebantur.

10. Floret S. Severinus Apost. Noricorum. — A num. 25 ad 32. Eugipius in Vita sancti Severini Noricorum Apostoli, quæ extal apud Bollandum, ad diem VIII mensis Januarii, prodit, tempore, quo Attila rex Hunnorum defunctus est, turbatis in ultraque Pannonia rebus, *sanctum Severinum* in Austriam venisse, apud *Noricos* Evangelium propagasse, et vita disciplina singulari, gestisque miraculis inclaruisse, de quibus fuse agit. Bollandus loco citato, et Rosweidus in Prolegomenis ad *Vitas Patrum*, duos distinguunt *Eugipios*, unum *Luculanensem* in Italia abbatem, qui teste Isidoro Hispanensi episcopo, libellum *de Vita sancti Severini composuit*, et post annum Christi **DIX** claruit: alterum abbatem *Africanum* a Sigeberto in lib. de *Script. Ecclesiast.* cap. 39 laudatum, qui temporibus Pelagii papæ II et Tiberii Augusti librum *Excerptorum ex divi Augustini Operibus conflaverit*. Verum Lambecius tom. I *Biblioth. Cæsaræ* pag. 26 et seqq. ac Mabillonius tom. II *Vet. Analect.* pag. 11 recte notarunt, eos haec in re hallucinos esse. *Eugipius* enim Severini laudator, presbyter et abbas fuit, ut inter omnes convenit, quod utrumque nomen *Excerptori* asserit fragmentum citatum. Ad hæc Eugipio utrique, si ita loqui liceat, eadem actas convenit. Eugipius enī *Vitam Severini* scripsit biennio post consulatum Importuni, hoc est anno **DXI**, ut ipse testatur in Epistola ad Paschasiū diaconum, quam Baronius anno CDLXXXV, num. 51 reedit. Eodem tempore Augustiniana Excerpta condidit *Eugipius*: siquidem Opus suum inscribit *Probæ virginis*, quæ incuné sæculo VI clarebat. Hujus rei certum nobis argumentum suppeditat S. Fulgentius, qui tractatus duos *de Jejunio et Oratione* eidem *Probæ* nuncupavit sub annum **DV**. Certe Cassiodorus, cum librum Institutionum scriberet, idque ante annum quingentesimum sexagesimum, de Eugipio Excerptore non secus quam de mortuo agit his verbis: « Convenit, ut presbyteri Eugippi Opera necessario legere debeatis, quem nos quoque vidiimus, etc. » Quibus verbis indicat, Eugipium, jam vivere desiisse eo tempore, ac proinde longe ante pontificatum Pelagii II et Tiberii principatum. Quare non duo, sed unus fuit Eugipius, cui liber *de Vita sancti Severini* cum Regula Monastica ab Isidoro in lib. de *Script. Eccles.* memorata, ac *Ex-*

cerpta Augustiniana tribuenda sunt. Plura contra duos Eugipios Lambecius laudatus.

11. *S. Severinus præcipuum suum monasterium non condidit Viennæ.* — Ad num. 33 et seqq. *Vienna* olim appellata non fuit a Romanis *Favia*, sive *Fabia*, vel *Faviana*, sive *Fabiæ*, ut Otto episcopus Frisingensis lib. 1 de rebus gestis imp. Friderici I, cap. 32, aliquie passim post eum, prava interpretatione aliquot locorum Vitæ S. Severini conscriptæ decepti, falso memoriae tradiderunt, et Baronio persuaserunt. Hunc vulgarem errorem Lambecius lib. 2 Biblioth. Cæs. pag. 40 et seqq. plane exvertit, ostenditque hunc sanctum Noricorum Apostolum ex Oriente, non in Pannoniam superiorem, ubi *Vienna* eis Cetium montem posita, venisse, sed in Quadorum regionem Norico Ripensi et Pannonie vicinam, ac trans Danubium oppositam; et ne quidem ex Quadorum regione in Pannoniam, sed in *Noricum* transiisse. Sanctus itaque *Severinus* post sumum ex Oriente adventum primo commoratus est in oppidulo nomine *Astura*, sito in Danubii ripa Germanica e regione Norici Ripensis, ubi nunc est *Stockero*: illudque fuit *in vicinis Ripensis, et Pannonicis partibus*, ut diserte legitur in Vita sancti Severini ex editione Velseriana omnium accuratissima. Eo oppidulo a Barbaris everso, Severinus venit in civitatem nomine *Favianis*, quam sœva fames oppresserat, quamque S. Abbas miraculose, ut ex Eugipio narrat Baronius, deputit. Juxta hujus civitatis muros primarium sibi exstruxit monasterium; sed ea, ut vulgo falso creditur, non eis *Cetium* montem in Pannonia superiori, uti *Vienna*, sed trans Celium montem in Norico Ripensi, ubi olim situm fuit *Flavium*, cuius Plinius in recensione urbiū Norici meminit, condita erat.

12. *Sed in Norico Ripensi, ubi Flaviana sita erat.* — In Norico itaque Ripensi trans *Cetium* montem, non vero in Pannonia superiori eis euudem montem aeditieavit *Severinus* præcipuum suum monasterium, et ibidem, nempe in Norico Ripensi, obiit; ut liquet ex ipsius Severini oratione, qua apud Eugipium cap. 42 moribundus prædixit vastationem Norici Ripensis, que per *Aonulfum* Odoacri regis Italæ fratrem anno CDLXXXVII aut in sequenti contigit, et translationem provincialium sua cum corpore suo in Italiam. Eugipii verba recitat Baronius anno CDLXXXII, num. 59. Minime autem dubium est, quin Severinus per *terram et loca*, que post mortem suam vastatum iri prædixit, *Noricum Ripense* intellexerit. Id enim manifeste apparet ex Eugipii cap. 11, ubi de eadem vastatione agens, nominatim Norici Ripensis meminit: «Cum adhuc, inquit, Norici Ripensis oppida superiora constarent, et pæne nullum castellum Barbarorum vitaret incursus, tam celeberrima S. Severini flagrabat opinio, ut certalim eum ad se castella singula pro suis munitionibus invitarent, credentes quod ejus præsentia

nihil eis adversi eveniret». Quibus ex verbis recte colligitur civitatem, juxta cuius muros maius monasterium S. Severini fuit, unam exstitisse ex Norici Ripensis oppidis *inferioribus*, haud procul a monte *Cetio*. Denique civitatem *Flaviana* vel *Faviana*, juxta cuius muros constructum illud Severini monasterium, non fuisse in Pannonia, sed in Norico Ripense, testatur Paschasius diaconus Romanus, in cuius ad Eugipium Epistola Vitæ S. Severini præfixa, cuius partem recitat Baronius n. 26, habetur: «Opus quod Ecclesiae universitas possit recensere, brevi reserasti compendio, dum beati Severini finitimas Pannonicarum provincias incolentis, etc». Unde Severinus non ipsam Pannoniā, vel superiorem, in qua sita Vienna, vel *inferiorem*, sed *finitimas tantum Pannonicarum provincias*, incoluit. Per finitimas autem Pannonicarum provincias hic sine controversia intelliguntur regio *Quadorum* trans Danubium, et *Noricum Ripense*, eis illum fluvium. Primum enim in Quadorum oppido *Asturis* aliquantulum commoratus est, postea vero transmigravit in proximum e regione oppidum *Comagenam*, quod in Norico Ripensi situm fuit, ubi nunc *Langenteber*. Tandemque *Flavianam*, venit ubi præcipuum suum monasterium construxit, et mortuus est. Legendus Lambecius citatus, qui loca a Severino inhabitata egregie explicat, variosque Historiorum et Geographorum refellit errores. Videnda etiam quæ de *Vienna* anno MCCXXIV in medium adducam.

13. *Saxones aspirant ad imperium Britanniæ.* — Postquam Malmesburiensis lib. 1 de Reg. Angl. narravit Hengistum totam Cantiam pro munere accepisse a Vortigerno Britannorum rege, qui ejus filiam *Rowedam* uxorem acceperat de Hengisto scribit: «Nec contentus hac liberalitate Barbarus, sed abutens regis imprudentia, persuadet, ut a Germania fratrem et filium virtutis viros evocet, scena composita, ut quia ipse ab Oriente provinciam defensitaret, illi quoque ab Aquilone Scotos frænarent: ita rege connivente ipsi (circum navigata Britannia) Orchades insulas adierunt, easque gentes cum Pictis et Scottis pari ærumna involventes, in Aquilonali parte insulae, quæ nunc Northaniæ Bruria vocalur, tunc et deinceps assiderunt: nullus tamen ibi regio insigni vel nomine usus usque ad Idam». Quod hoc anno configisse, bellum anno sequenti inter Vortigernum et Hengistum exortum ostendit. Conjugio enim inter Vortigernum et Rowedam initio dimissa priori uxore que Christiana erat, Saxoni infideli viam ad imperium insulæ aperuit, intestino bello initium dedil, et regnum, quod hactenus Deo orthodoxe et fideliter servierat, infideli et barbaro populo prostituit.

14. *Interitus Dioscori.* — *Dioscorus* hæreticus hoc anno periit, ut videre est anno CDLI, num. 61.

LEONIS ANNUS 16. — CHRISTI 455.

1. *Annus ultionis.* — Age jam annum ultionis aggrediamur, qui quadringentesimus quinquagesimus quintus ordine currit funesto consulatu Valentiniiani octavo, Anhemiique collegae : quo ipse Valentiniianus Augustus obturcatur, sed et qui tyrannice invasit imperium occiditur Maximus, atque in Urbem ab Eudoxia advocantur ex Africa Wandali : haec quidem ab iis ex injuriis acceptis sibi invicem ultionem parantibus, uleiscente simul infenso nunnmine peccata populi, sunt perpetrata : ut merito ultionis annus hic sit nominandus.

2. Destituitur divino penitus patrocinio imperator (ut vidimus) simul ac jura perturbat Ecclesiæ : eujus præsidio, cum antea de religione bene mereri satageret, ad triginta ferme annos inter varia oborta rerum discribina vitam incolumis propagarat : sinitur vero in scelus se præcipitem ferre, cum incantamentis et magiis (ut inquit Procopius¹) operam dedit, hisce artibus matronarum castitatem expugnaturus : cum et aggressus est illud nefas, unde sibi ipse paravit interfactores, ad quos perdendos Barbæ ex Africa vocarentur in Urbem ; quæ ab imminentि super cervicem Hunnorum gladio jam semel divino beneficio liberata, non gratiarum actionem, sed peccata ingrata rependit, cum (ut testificatione sancti Leonis papæ diximus) Gentiles illud insigne Dei munus adscriberent fato, Christiani vero Circensibus dediti et voluptatibus præpedidi ad Ecclesiam accederent infrequentes. In memoriam revocanda est eonecio illa Leonis, qua de acceptis a Deo beneficiis ex insperala salute liberaatum populum ingratum arguit : cum ipse ista procul intuens atque prævidens exclamavit : « Magnum, inquiens², periculum est, esse homines ingralos Deo, et per oblivionem beneficiorum ejus nec de correctione compungi, nec de remissione letari. Vercor igitur, dilectissimi, ne vox illa Prophetica tales increpasse videatur, quæ dicit³ : Flagellavi eos, et non doluerunt : castigavi eos, et noluerunt accipere

disciplinam, etc. » Sed singulorum funera prose-quamur.

3. *Valentiniano occiso, Maximus imperium oceupat.* — Hoc igitur anno, decimo sexto kalendas Aprilis, Valentinianus imperator occiditur in Campo Martio (ait Cassiodorus⁴) ab amicis Aelii, dolo Maximi (subdit Marcellinus⁵) per Ostilam et Transtilam Aetii satellites, jam perecesso Heraclio spadone. De his item Evagrius⁶ et alii. Tennit Valentinianus imperium annos triginta minus mensibus septem et diebus sex.

4. Sed ne ignominiose omnino Valentinianus sepeliatur, quod reliquit posteris pietatis monumenum, hic perspicuum cunetis ejus affigamus sepulcro. Agens Hadrianus papa in Epistola ad Carolum Magnum de cullu sacraruim imaginum, cum quæ essent in Urbe nobiliores recensel, hæc subdit : « Sed et per rogatum ejus (nempe Sixti papæ) Valentiniannus Augustus fecit imaginem anream cum duodecim portis et Salvalore gemmis pretiosis ornatam, quam voto gratiæ super Confessionem beati Petri Apostoli posuit, et a tunc usque haetenus apud nos ab omnibus fidelibus venerantur ». Hæc Hadrianus. Ex quibus et illud observatione dignissimum æque intelligere poles, Wandalos hoc anno ingressos in Urbem, pretiosa quæque prædantes, abstinuisse tamen ab Ecclesiæ S. Petri ornamentiis : Quomodo rogo, ad Hadriani papæ tempora aureum illud monumentum intextum gemmis super Confessionem Petri Apostoli immobiliter inhaerens integrum perdurasset, nisi manus Wandalica religiosis intuitu peppercisset? Sed cœptam jam prose-quamur historiam.

5. Occiso Valentiniano, Maximus horum omnium architectus, nullo obice, invadit, sibique sumit imperium; de quo ista Procopius⁴ : « Interea Romæ Maximus, imperatore nullo negotio interfecto, tyrannidem capit, Eudoxia politur, eamque sibi conjugem jungit, cum forte antea prima uxori

¹ Procop. de bello Wandal. l. I. — ² Leo serm. in Octava Apost.— Hierem. v.

³ Cassiod. in Chron. — ² Marc. in Chron. — ³ Evag. l. II. c. 7. — ⁴ Procop. de bello Wandal. l. I.

decessisset ». Sidonius de Maximo agens, tradit ipsum mox creasse magistrum militum Avitum, virum quidem insignem, et nolilibus prefecturis clarum. Tanto autem duce Maximus meditabatur Romanum imperium in pristinum vindicare : nam de eo agente in Galliis ista Sidonius :

Sed perdita eennens
Terrarum spacia princeps jam Maximus, unum
Quod fuit in rebus, peditum equumque magistrum
Te sibi, Avite, legit.

Ita ipse de electo a Maximo duce Avito, peritia militari Aetio quidem impari, sed probitate majore. Agebat tunc in Galliis Avitus prefectum praetorii, quem magistratum summa cum laude pluribus annis administraverat : cum et injunxit eidem Maximus legationem ad Barbarorum reges, ad foedera cum illis pascicenda : nam ipse apud Sidonium haec ad illos pro concione fertur orasse :

Sed dum me nostri princeps modo Maximus orbis
Ignarum, absentem, procerum post mille repulsas
Ad litus post jura vocat, volnique sonoris
Praeconem mutare tubis : promptissimus istud
Arripui officium, vos, quo legatus adirem.
Fœdera prisca precor, etc.

Dedere illi dexteram, spesque magna meliorum illexit temporum, si licuisset.

6. *Eudoxia in Italiam Gensericum vocat, a quo Maximus occiditur.* — Verum foris cautos, intus socors Maximus, cito nimis Eudoxiae credens, se ipsum perdidit et imperium. Subdit enim Procopius : « Eiusque tandem amore, dum una dormirent, fassus est se virum interfecisse. Quare illa exacerbata, prius animo de ultiōne viri cogitans, multo magis ob ejus verba et animum impudicum defectum ad vindicandum facinus est incensa. Ubi igitur illuxit, Carthaginem mittit rogatum Gensericum, ut viri necem ab impio tyranno ulcisci velit, ipsam vero indigna ab eodem pati, imperium occupatum, omnia perditum iri. Addit quoque pro officio illud facturum, si afflietis auxilium ferat, cum in amicitia societateque Valentianiani esset ; e Constantinopoli nullam esse spem, Theodosio jam extincto, et Marciano imperante. Gensericus igitur avaritia in primis permotus, speque opum maxime consequendarum, ingenti classe in Italiam adnavigans, Romam, nullo adversante, facile ingreditur. Maximum evestigio Romani fugientem insectati, lapidis obruunt, membratiisque discerpunt ». Ille finis Maximi, cum menses tantum duos et dies aliquot imperasset. De quo quidem hic Sidonii Apollinaris egregie philosophantis describamus Epistolam, quam ad Serranum, qui eum laudaverat, reddidit verbis istis¹ :

7. « Epistolam tuam nobis Marcellinus togatus exhibuit, homo peritus, virque amicorum ; quae primoribus verbis salutatione libata, reliquo sui

tractatu, qui quidem grandis est, patroni tui Petronii Maximi imperatoris laudes habebat : quem famen tu pertinacius, aut amabilius, quam rectius, veriusque felicissimum appellas : propter hoc quippe, cum per amplissimos fascium titulos fuerit exectus usque ad imperium. Sed sententiae tali munquam ego assentior, ut fortunatos putem, qui Reipublicæ precipitibus ac lubricis culminibus insistunt. Nam diei nequit, quantum per horas fert in hac vita miseria rum vita felicium illorum (si tamen sic sunt pronuntiandi, qui sibi hoc nomen ut Sylla presumunt) nimirum qui supergressi jus fasque commune, sunimam beatitudinem existinant summam potestatem, hoc ipso satis miseriores, quod parum intelligent inquietissimo se subjaceere famulatui. Nam sicut hominibus reges, ita regibus dominandi desideria dominantur.

8. « Ille si omittamus antecedentium principum casus, vel secutorum : solus iste peculiaris tuus Maximus maximo nobis documento potuit esse : qui quanquam in arcem praefectoriam, patriciam, consularemque intrepidus ascenderat, eosque quos gesserat magistratus, eeu recurrentibus orbitis, inexpletus intraverat : cum tamen venit omnibus viribus ad principalis apieis abruptum, quamdam potestatis immensæ vertiginem sub corona patiebatur, nec sustinebat dominus esse, qui non sustinuerat esse sub domino. Denique require in supradicto (Maximo scilicet) vitæ prioris gratiam, potentiam, diuturnitatemque æque diverso principatus paulo amplius quam bimestris, originem, turbinem, finem ; profecto invenies hominem beatorem prius fuisse, quam beatissimus aestimaretur.

9. « Igitur ille, cuius anterius Epistolæ, mores, pecuniae, fasces, pompæ, litteræ, paltronia et patrocinia florebant, cuius ipsa sic denique spatia vitæ custodiebantur, ut per horarum dispositas elepsydras explicarentur : is nunenpatus Augustus, ac sub hac specie palatinis liminibus inclusus (limitibus) ante crepusculum ingemuit, quod ad vota per venerat. Cumque mole curarum pristinæ quietis tenere dimensum prohiberetur, veteris actutum regulæ legibus renuntiavit : atque prospexit pariter ire non posse negotium principis, et otium senatoris. Nec fecerunt futura micerentem : nam eum cæteros aulicos honores tranquillissime percurrisset, ipsam aulam turbulentissime texit (rexit) inter tumultus militum, popularium, foederatorum, quod et exitus prodidit novus, celer, acerbus; quem eruentavit fortunæ diu lenocinantis perfidus finis, quæ virum, ut scorpius, ultima parte percussit.

10. « Dicere solebat vir litteratus atque ob ingenii merita questorius, partium certe bonarum pars magna, Fulgentius, ore se ex ejus frequenter audisse, enī perosus pondus imperii, veterem desideraret securitatem : Felicem te, ait, Damocles, qui non uno longius prandio regni necessitatem toleravisti. Iste enim (ut legimus) Damocles provincia Siculus, urbe Syracusanus, familiaris tyranno Dionysio fuit. Qui cum nimis laudibus bona patromi,

¹ Sidon. l. II, Ep. xm.

ut caelera scilicet inexpertus, efferret : Vis, inquit Dionysius, hodie in hac mensa bonis meis ac matis pariter uti? Libenter, inquit. Cum ille confessim laetum clientem, quanquam attonitum, plebeio tegmine erepto, muricis Tyrri seu Tarentini conchiliato ditat induit; et renitentem gemmis, margaritisque aureo leeto, sericatoque forenumati imponit. Cumque pransuro, Sardanapalitum in morem, panis daretur e Leontina segete confectus, insuper dapes cultae ferculis cultioribus apponenteruntur; spumarent Falerno gemmae capaces, inque crystallis calerent unguenta glacialibus : hinc suffita cinamomo ac thure coenatio spargeret peregrinos naribus odores, et madescentes nardo capillos circumfusa florum serta siecarent; cœpit supra tergum sic recumbentis vibrari muero districtus e lacunaribus, qui videbatur in jugulum purpurati jam jamque ruiturus : nam filo equinæ setæ ligatus, et ita pondere minax et acumine gulam formidolosi Tantaleo frenabat exemplo, ne cibi ingressi per ora, per vulnera exirent. Unde post mixtas fletibus preces, atque multimoda suspiria, vix absolutus, emicatumque prosiliens, illa refugit celeritate divitias deliciasque regales, qua solent appelli : reductus ad desideria mediocrium, timore summorum, et satis cavens ne beatum ultra diceret ducereturque, qui septus armis ac satellitibus, et per hoc raptis incubans opibus, ferro pressus, premeret aurum. Quapropter ad statum hujusmodi, domine frater, nescio an constet tendere beatos : patet certe miseros pervenire ». Haec tenus Sidonius ad Serratum suum, egregie sane philosophatus de vita Maximi. Sed jam quæ reliqua sunt historie lugubris prosequamur.

41. Una Eudoxia furens femina orbem simul cum Urbe prostravit, cum eam Vandalico gladio volens libensque subjicit, Barbaro nimium credens, fideusque : ignorans infelix se cum filiabus fore captivam. De his enim ista Procopius¹ : « Gensericus vero Eudoxiam simul cum Eudocia et Placidia ejus ex Valentiniano filiabus cepit, gazamque omnem imperatoriam in navibus positam secum in Africam tulit : ac si qua erant Roinæ decora, itemque Jovis Capitolini tegularum ex aere auratarum partem dimidiam abripuit. Unam vero ex his navibus, ubi statuae fuerant, tempestate periisse dicunt, cæteras incolumes in Africam delatas ». Hæc de direpta Urbe Procopius, ex innumeris per pauca reconsens. Constat² siquidem inter alia vetera monumenta hactenus asservata, vasa illa Hierosolymitanæ templi a Tito Romam translata, a Genserico esse ablata, atque delata in Africam : quæ postmodum per Justinianum imperatorem belli jure vindicata, Constantinopolim translata fuisse, suo loco diceamus.

42. In direptione Urbis Vandali parcunt primi Basilicis. — Sed et de capta hoc anno Urbe a Vandalis, simulque et de nece Maximi, Sidonius

hos habet³ versus, cum Aviti imperatoris laudes celebrat, sui temporis res gestas traclans, alique Romanum alloquens :

Interea incautam furtivis Wandalus armis
Te capit : infidoque tibi Burgundo ductu
Extorque trepidas maclandi principis iras.
Ileu facinus! in bella iterum, quartosque labores
Pertida Elsææ crudele—cunt classica Byrsæ.
Nutritis quod fata malum! Consenderat arcis
Evandri Massyla phalanx, montesque Quirini
Marmoraci pressere pedes, rursumque revexit
Quæ captiva dedit quondam stipendia Barche.
Exitium patrum, etc.

13. Incensam a Genserico Urbem, Evagrius tradit⁴ : spectacula tantum combusta, ait Nicephorus⁵. Habet autem auctor Miscellæ⁶, occursu sancti Leonis liberatam Urbem a cæde atque incendio : « Genserius, inquit, continuo vacuam præsidio civitatem capit; et occursu Leonis papæ mitigatus ab incendio, cædibus, atque suppliciis Urbem immunem servavit : omnibus tamen opibus ablatis, multa inde captivorum millia cum Augusta Eudoxia et ejus filiabus Carthaginem revexit ». Adde his amplius, coercitum pariter a S. Leone Gensericum fuisse ne in thesauros trium præcipuarum Basilicarum manus injiceret, direptis cæteris : quod et certo exemplo docuimus in obitu Valentiniani. Sane quidem post eladem Wandalicam remansisse integræ vasa a Constantino tribus illis majoribus Basiliis donata, quæ in Leone legiuntur in libro de Romanis Pontificibus fidem faciunt ipsis verbis : « Hic renovavit post eladem Wandalicam omnia ministeria sacrata argentea per omnes titulos de conflatis hydriis sex, duas Basilicæ Constantinianæ, duas Basilicæ beati Petri Apostoli, duas beati Pauli Apostoli, quas Constantinus Augustus obtulit, quæ pensaverunt singulæ libras centum ». Hæc ibi : ex quibus intelligere possumus, pepercisse Wandalos tribus primariis Romanæ Urbis Basilicis, titulos autem tantum prædatos esse: quod quidem summa admiratione dignum est, truces Barbaros, eosdemque Arianos majoribus pepercisse Basilicis, in quibus immensus thesaurorum recondita erat, a Constantino collata. Durasse aulem Urbis direptionem diebus quatuordecim, Isidorus in historia Wandalorum affirmsat : sed illud male, quod habet Valentinianum post direptionem Romæ relictum, quem liquet ante esse necatum. Periisse autem naufragio direptas opes affirmant.

44. *Romanos captivos Carthaginem delatos Deo gratias episcopus reficit.* — Sed miseros captivos delatos Carthaginem prosequamur : ait de ipsis ista Procopius⁷ : « E captivis mulieribus Eudociam Honorico filio, Placidiam vero Olybrio nobili senatori Romano locavit : quam Placidiam simul cum Eudoxia matre, rogante Leone imperatore, qui post

¹ Procop. de bello Wandal. I. i. — ² Procop. de bello Wandal. I. ii. Niceph. I. xv. c. 11. et Justinian. de Ofic. Prætor. Afric.

⁴ Sydon. in Panegyric. Aviti Imp. — ² Evagr. I. ii. c. 7. — ³ Niceph. I. xv. c. 11. — ⁴ Paul. diacon. I. xv. — ⁵ Procop. de bello Wandal. I. i.

Marcianum successit, Constantinopolim misit». Hæc de his Procopius: eadem Evagrius¹: sed nuptias Placidæ cum Olybrio, non per Gensericum, sed per Marcianum Constantinopoli esse contractas, cum illuc, capta Urbe, Olybrius con fugisset, testatur: eademque Nicephorus² qui tamen errare conspicitur, dum vivente Puleheria hæc faela esse affirmat. Exhibit tamen istam humanitatem Barbarus, ut Placidam cum Eudoxia madre Constantinopolim honorifice miserit, ut cognovit eam jam ante invasam Urbem esse despontam Olybrio, qui, urbe capta, profugus Constantinopolim se contulerat. Ista Nicephorus. At quod ad nuptias Eudociae cum Honorico spectat, suo loco dicemus.

45. Quod vero ad reliquos captivos pertinet, quanta charitate eos prosecutus fuerit Deogratias episcopus Carthaginensis, Victor his narrat verbis³: « Illo igitur episcopo constituto, factum est, peccatis urgentibus, ut urbem illam quondam nobilissimam atque famosam, decimo quinto regni sui anno Gensericus caperet Romanum: et simul exinde regum multorum divilias cum populis captivavit. Quæ dum multitudo captivitatis Africannm attingeret littus, dividentibus Wandali et Mauris ingeniem populi quantitatem (ut moris est Barbaris) mariti ab uxoribus, liberi a parentibus separabantur. Stalim sategit vir Deo plenus et carus universa vasa ministerii aurea vel argentea distrahere, et liberlatem de servitute barbarica liberare, et ut conjugia fœderata manerent, et pignora genitoribus redderenlur. Et quia loca nulla sufficiebant ad capessendam multitudinem tantam, Basilicas duas nominatas et amplas Fausti et Novarum eorum leculis atque straminibus deputavit, decernens per singulos dies, quantum quis pro merito acciperet. Et quia plerosque insuetudo navigii, et crudelitas captivitatis afflixerat, non parvus inter eos numerus fuerat ægrotorum: quos ille beatus antistes, ut nutrix pia, per momenta singula cum medicis circuibat, sequentibus cibis, ut inspecta (secta) vena, quid cui opus esset, illo presente, darelur. Sed nec nocturnis horis ab hoc opere misericordiae feriabatur, sed pergebat currens per singulos lectos, sciscitans qualiter se quisque haberet. Ita se tradiderat omnino labore, ut nec delessis membris, nec cariosæ jam senectuti parceret.

46. « Quo livore Ariani succensi, dolis eum quamplurimis voluere saepius enecare. Quod credo, prævidens Dominus, passerem suum de manibus accipitrum voluit liberare. Cujus exitum ita Urbici captivi planxerunt, ut tunc se putarent magis tradi manibus Barbarorum, quando ille perrexit ad cælum. Functus est autem eo sacerdotio annis tribus. Cujus amore et desiderio populus attentus potuerat membra digni corporis rapere, nisi consilio prudenti, dum evocatur, nesciente multitudine, sepeliretur ». Hæc de episcopo Deogratias atque Romanis

captivis Victor. Porro honorifica memoria tabulis Ecclesiæ publicis ejusdem sanctissimi viri commendata, certa die annis singulis rediviva undecimo kalendas Aprilis peragi consuevit.

47. Sed quod impii agere non valuerunt in sanctum, quem ab oculis corum Deus eripuisset, converterunt in ipsius ordinatorem Thomam, de quo ista mox idem supjicit Victor: « Et quia tacendum semper non est de impietibus haereticorum, nec verecundum potest esse, quod ad laudem proficit patientis: ordinator quidam memorati sacerdotis, nomine Thomas, dum variis insidiis ab eis saepius arctaretur, quodam tempore venerabilem senem in publica facie catomis (catomum) cæciderebunt: quod ille non ad opprobrium, sed ad mercedem computans gloriæ sua, in Domino lætabatur ». Hæc Victor. At quid sit catomis cædere, vel catomum cædi, consule nostras Notas ad Romanum Martyrologium¹. Porro defuncto Deogratias episcopo Carthaginensi, impius barbarus Gensericus, usquedum vixit, nullum afium passus est in locum defuncl Carthaginensem episcopum subrogari. Sed quomodo grassari cœpil gravior in Catholicos persecutio, dicemus anno sequenti.

48. *Eudocia calamitatibus edicta, resipiscit.* — Profuit gravis ista afflictio et captivitas Eudociæ Augustæ et filiarum ejus, matri Eudociae itidem Augustæ, uxori quondam Theodosii junioris, Hierosolymis agenti. Etenim cum ita imbibisset Euthychianam haeresim, ut resipicentibus cœteris, ipsa obstinata persisteret; his attrita flagellis, tandem reddita menti, quam haec tenus fovisset haeresim est detestata: id in primis operante sanctissimo viro Euthymio, de quo plura superius. At quomodo se hæc habuerint, Cyrrillum monachum eadem fidelissime describente audiamus. Ubi enim ejusdem Eudociæ conatus recensuit adversus Catholicam fidem, eam instigante subdolo illo Theodosio ex monacho psuedopiscopo, ista subdit²: « Postquam vero justitia aggressa est Theodosium, et ille quidem procul abest (sive fuga lapsus, sive in exilium deportatus) Juvenalis autem suam sedem recepit; et ea dissolvuntur qua Ecclesiis afferebant molestiam: Valerii fratris et Olybri generi (qui, ut dictum est, despontata erat filia Eudociæ Placidia) saepèmittuntur litteræ ad imperatricem Eudociam hac de causa, ut Euthychianistarum relicta communione, sequatur ea quæ decreta fuerant ab Ecclesia Catholicæ. Illa autem primum quidem cunctabatur et differebat mutationem; neque sciebat quemadmodum dimitteret ea quæ sibi visa fuerant. Postquam vero intellexisset suum generum (nempe Valentianum imperatorem) fuisse interemptum in Urbe, filiamque et ejus filias esse in potestate hostium, et caplivas abductas Carthaginem, corde valde sauciata, et rerum carissimarum amissione ea esse repensa arbitrata, invenit calamitatem ma-

¹ Evag. I. II. c. 7. — ² Niceph. I. xv. c. 11. — ³ Victor. de pers. Wandal. I. I.

¹ Martyrol. Rom. die xv. Junii. — ² Cyrrill. in Vita S. Euthym. apud Sur. die xx. Januar.

gistram ejus quod recle habet : Ipsa enim (inquit¹) tua disciplina me docebit. Et ad rectam et veram fidem per illam reducta, statuit deinceps viris divinis vacare, ab eis instrui, et uti ducibus ad salutem.

49. « Et ideo Anastasium chorepiscopum cum quibusdam aliis, qui ei serviebant, mittit Antiochiam, ad Simeonem γεωργόν, id est, columnam habitantem, qui erat multo altius sublatius virtute, quam columna, et vere totius orbis miraculum : ei scopum cordis sui per litteras significans, rogansque ut ab illo rursus acciperet, quænam sua esset sententia. Quidnam autem respondit ? Scias (inquit) quod malignus videns opus tuarum virtutum, expetivit te, ut eribraret² sicut triticiun, et per pestiferum illum Theodosium tuam corrupit animam. Sed esto bono animo : non enim defecit fides tua. Mihi autem hoc sucurrit admirari, quod cum sit tibi fons propinquus, ipsum quidem despicias, procul vero quæreris eamdem aquam haurire : habes enim divinum Euthymium, cuius sequens doctrinam, non errabis a salute. His auditis, non fuit negligens Eudocia, neque supina in boni inquisitione : sed cum statim de viro inquisivisset, et intellexisset ei esse prohibitum ad civitatem aliquam accedere, turrim in solitudine, quæ vergit ad Orientem, in altissimo ædificat promontorio, quod non plusquam triginta stadia distat a Laura. Et illa quidem in eam ascendit, ut nullo prohibente, frueretur ad satiatem doctrina Euthymii.

20. « Statim autem mittit ad eum querendum Cosmam Crucis custodem, et qui a me supra dictus est, Anastasium chorepiscopum. Illi autem cum ardenti mandato æque vehemens ad parendum studium attendissent, in Lauram quidem protinus pervenient. Cum vero accepissent eum non adesse, sed jamdiu transisse in Ruban», locum eremi secretiorem : « nec sic quidem a cœpto destiterunt : sed eum simul beatum accepissent Theoctistum, ad cum abeunt, et eum vehemeuter simul orant et obseerant, et tandem persuadent, ut ad turrim veniat, ubi nunc est aedificatum Scholarii monasterium.

21. « Cum autem eum vidisset imperatrix Eudocia, non leviter adspexit, sed ut qui in æstate aquam silit, ad illius pedes prægadio procidens : Nunc cognovi (inquit) quod Deus me visitavit. Ille autem cum eam solita impertisset benedictione : Sed oportet (inquit) o filia, te tibi deinceps attendere, et in futurum diligenter cavere : nam quoniam vel parum abducta fuisti una cum Theodosio, propterea tibi molesta eveniunt in rebus carissimis. Sed ut per totam vitam abstineas ab hac a ratione aliena contentione ; oportet te præter tres sanctas et œcumenicas Synodos, nempe Nicænam quæ convenit adversus Arium, et Constantinopolitanam quæ ipsa quoque congregata fuit adversus Macedonium, et Ephesinam priorem adversus Nestorium, accipere

etiam decretum quod fuit editum ab ea quæ nunc fuit congregata Chalcedone ; et cum te separaveris a communione Dioseori, Juvenali Ilierosolymano archiepiscopo omnino communicare, et cum eo omnino consentire. Cum haec quidem dixisset, et precatus esset pro imperatrice, et deinde ei vale dixisset, recedit.

22. « Illa autem statim reipsa est executa ea quæ mandata fuerant, sanctamque ingressa civitatem, Juvenali et Catholicæ communicavit Ecclesiæ; magnamque et frequenter inducit multitudinem monachorum et laicorum, ut quæ sicut dissensionis, ita etiam communionis optimum fuit exemplum. Quorum fuit etiam unus archimandrita Eleutherius. Nam Gerontius (quem vidimus praefectum Melanæ monasterio) in malo maluit condescere, et non sibi solum, sed multis quoque aliis fuit causa interitus : cui etiam similem et similiter ducentem ad exitium duo quidem ingressi sunt Elpidii conventum Marianus et Romanus, et construxit uterque monasteria, unus autem circa sanctam Bethlehem, alter vero in vico Theocorum. Et beata quidem Eudocia accessit e Laura fratres custodis Crucis, nempe Chrysippum et Gabriellum, et effecit ut ordinarentur presbyteri. Et Chrysippus quidem cum fuisset in presbyteratu insignis, reliquit scripta sua, digna quæ mandarentur memoriae : Gabriello autem committit praefecturam monasterii Stephani protomartyris.

23. « Bassa autem pia et Deo amabilis cum Andreiam fratrem Stephani Jamneæ episcopi e Laura accessivisset, eum pastorem effecit et praefectum monasterii, quod ab ea fuerat ædificatum : ædificatum autem fuit in nomine Mennæ martyris ». Haec tenus de his Cyrus : quibus intelligas non Eudociam Augustam tantum redditam pietati, sed et per eam monasteria, quæ fuerant hæresi maculata, fidei Catholicæ restituta esse : cujus exemplo id ipsum tune Bassa clarissima femina præstit : hæc namque illa, ad quam sancta Pulcheria (ut vidimus) scribens, istud ipsum litteris expetierat. Isthaec autem ex Cyrillo recitata ferme omnia etiam Nicephorus¹ habet; sed nos maluimus e fonte petere, ab auctore nimis qui in res temporum suorum scribens presens interfuit. Sic igitur maximo Dei beneficio factum est, ut femina potens, hæresi valde labefactata, tandem ea vexatione exciteretur, et ad bonam frugem per sanctissimos patres Simeonem atque Euthymium perduceretur, facta et ipsa plurimis causa salutis.

24. *Avitus creatus imperator.* — Hoc eodem anno, a sede Maximi intersticio duodecimtriginta dierum interregni elapso, in Galliis Avitus, qui magister militum a Maximo creatus fuerat et praefectura prætorii Galliarum a Valentiniiano donatus, legatum tune apud Gothorum regem Theodericum agens, ab exercitu, adnitentibus Gothis, imperator acclamatur : imo primum Gothorum regem nomen

¹ Psal. xxvii. — ² Luc. xxii.

¹ Niceph. l. xv. c. 43.

illi Augusti detulisse, magna que simul Romanae Reipublice spondisse, Sidonius docet his versibus cum haec Theodoricum dixisse refert :

Testor, Roma, tuum nobis venerabile nomen,
Et socium et de Marte genus, vel quicquid ab aeo,
(Nil te mundus habet melius, nil ipsa Senatu)
Me pacem servare tibi, vel velle abolerere
Quæ noster peccavit avns : quem foscat id unum,
Quod te, Roma, capit. Sed dii si vota secundant,
Excidi veteris crimen purgare valebit
Ultio præsentis, si tu, dux inclite, solum
Augusti subeas nomen. Quid lumina flectis ?
Invitum plus esse decet, etc.

Compositis in hunc modum rebus, et jam cum Gothis sancita firmissima pace, tum militum tum Galliarum procerum omnium animis in unum conspirantibus, ab iisdem acclamatus est imperator, licet invitus atque reluctans. Erat Avitus domi militæque spectatus, nobilissimo ortus genere, oralor egregius, juris consultissimus, laborisque bellici haud expers; cuius res gestas Sidonius per strinxit paucis in Panegyrico, anni sequentis exordio in consulatus auspicatione versibus edito. Quomodo autem imperium deposuerit, suo loco anno sequenti dicturi sumus.

25. *Marcianus abrogat leges adversus clericos latas.* — Tantam illatam Occidentali imperio cladem longe positus Marcianus imperator contemplatus, doluit, et ingemuit, quod nec satis tunc sibi virium esset, nec temporis, vel occasionis (jam Wandalis præda onustis reversis in Africam) tantis malis occurrere; quibus jam perpetratis non esset sibi integrum, ne fierent, præcavere. Sed qui prudens erat, religionis contemptum considerans intercessisse, eujus causa ruinam et casum imperium passum esset; cum intelligeret Valentianum divinam in se ipsum iram concitasse, simul ac sanctionem edidit adversus Ecclesiasticam immunitatem: sed et principes haud impune in religionem peccare solere, docuisset Theodosii predecessoris exemplum: his monitus ipse prudens, hand sibi satis visum fidei Catholice se exhibuisse patronum, sed et personas etiam Ecclesiasticas pristinæ restituì voluit jurium libertati, antiquatis legibus illis adversus libertatem Ecclesiasticam ab aliis imperatoribus antea promulgatis, quibus et interdicebatur clericis ne quid ex testamento relictum a viduis caperent: itaque ista ad Palladium præfectum praetorio rescrispit¹:

26. « Sæpe materiam scribendis ferendisque legibus negotia inopinato exorta suppeditant; et aut novas constitui sanctiones, aut durius et asperius lata faciunt abrogari. Aequalis enim in utroque aequitas est, vel promulgare quæ justa sunt, vel antiquare quæ gravia sunt. Nuper cum de testamento clarissimæ memorie Hipatiae, quæ inter alios virum religiosum Anatolium presbyterum in portione manifesta bonorum suorum scripsit

haeredem, amplissimo senatu præsente, tractaret pielas mea; et dubium videretur an veræ esse deberent haec voluntates viduarum, quæ testamento suo aliquid his clericis relinquunt, qui sub prætextu religionis hujusmodi feminarum domos ad-eunt. Cum lex divæ memoriae Valentiniani, et Valentis, et Gratiani, Ecclesiasticos, vel eos qui se continentium volunt nomine nuncupari, nihil quacumque liberalitate viduarum extremo judicio permittat adipisci: contra vero haec divæ memoriae Valentiniani, Theodosii, et Arcadii constitutio legeretur: insipientibus et astimantibus nobis latoris animum, visum est justa ac rationabili pœnitentia priorum constitutionum vigorem antiquare voluisse. Nam cum in prima lege viduarum tantummodo mentio facta sit, in secunda autem tantummodo diaconissarum; intelligitur, eam constitutionem, quæ viduarum et diaconissarum meminit, de lege ultraque dixisse.

27. « Quod cum de voluntate latoris et de sanctione legis nobis videretur: universum testamentum nobis jussimus relegi atque replicari: et cum repertum fuisset alias quoque partes ejusdem voluntatis ita juste et prudenter institutas, ut nullum bene de se meritum neglexerit, multa sacro-sanctis Ecclesiis, multa pauperibus, multa monachis religionis intuili, multa captivorum redemptioni commota miserabili eorum sorte contulerit, multa libertis suis eadem latorum sibi obsequiorum contemplatione præstiterit; alteram quoque partem institutionis, in qua Anatolium presbyterum reliquit haeredem, advertimus ordine fuisse dispositam. Ea enim mobilia quæ plurimis juste ac pie reliquit, per hunc voluit universa compleri; ut non solum haeredis, sed etiam dispensatoris fungatur officio. Ideoque hujusmodi clarissimæ memoriae Hipatiae voluntatem etiam in ea parte, qua Anatolium presbyterum instituit haeredem, mea auctoritate firmavi.

28. « Sed ne in posterum, vel ex prioribus constitutionibus, quarum fecimus mentionem, et quas nunc præcipio penitus abrogari, vel ex præsentis negotii dubitatione aliquid forte relinquatur ambiguum; securitati vel fiduciae morientium providentes, generali perpetuoque viatura hac lege sanctimis, ut sive vidua, sive diaconissa, sive virgo Deo dicata, vel sanctimonialis mulier, sive quocumque alio nomine religiosi honoris vel dignitatis femina nuncupetur, testamento, vel codicillo suo, quod tamèn alia omnis juris ratione munitum sit, Ecclesiæ, vel martyrio, vel clericu, vel monacho, vel pauperibus aliquid vel ex integro, vel ex parte in quacumque re vel specie crediderit relinquendum; id omnibus modis ratum signatumque consistal, sive hoc institutione, sive substitutione, sive legato, aut fidei commisso per universitatem, vel specialiter, sive scripta, sive non scripta voluntate fuerit relictum, omni in posterum de ejusmodi negotio ambiguitate submota: donationibus etiam vel qualibet liberalitate tam viduarum, quam diaconissarum, sive virginum quæ Deo dicatae sunt,

¹ Marc. Novel. tit. v.

vel sanctimonialium, quæcumque in Ecclesiam, vel martyrium, vel clericum, vel monachum, vel pauperes collata fuerint; pari robore firma esse præcipio, Palladi parens carissime Augustorum. Illustris igitur et magnifica auctoritas tua, ea que generalis legis hujus sanctione decrevi, edictis ex more propositis, ad omnium notitiam faciat pervenire. Data decimo kalendas Maias, Constantiopolis, Anthemio viro clarissimo consule ». Ille Marcianus, cum jam potuerit rescivisse Valentiniani, neceum: mensis enim spatio per veredarios perferri solitas Roma litteras Constantinopolim, superius demonstratum est. Probavit haec eadem Justinianus, suoque Codici voluit intexusse¹:

29. *Prosperi Chronicon*. — Sed jam finem hujus anni rebus gestis imposituri, haud prætereun-

¹ L. generali lege Cod. de episcop. et cleric.

dum putamus, quod tradit Cassiodorus¹, in hunc usque annum, quo a Genserico Urbs depopulata est, S. Prosperum Chonicon perduxisse; quod etiam affirmat Gemiadus², dum ait usque ad Valentini obitum ea scriptio Prosperum pervernissee. Ex quibus redargnas qui eum ad Leonis senioris imperatoris tempora scripsisse tradunt: antiquioribus enim et res suorum temporum scribentibus major debetur fides. Cum alioqui sciamus, quod censum extat Prospere Chonicon, decuratum ac plane mutilatum esse; cum nonnisi usque ad sextum consulatum Valentini cum Nomo, annum Domini quadragesimum quintum, tempora digesta habeat; ut plane decem annorum spatia intercisa noscantur.

¹ Cassiodor. Instit. divin. lect. c. 17. — ² Gennad. de Vir. illustr. c. 84.

Anno periodi Græco-Romanæ 5918. — Jesu Christi 455. — Leonis papæ 16. — Marciani 6. Avili 1.

4. *Tricennialia Valentiniani, et Marciani quinquennalia*. — Coss. *Valentinianus Aug. VIII et Anthemius*. Hic in Oriente creatus est, qui tamen in Occidente postea imperavit, ut infra videbimus. Sumptus consulatus a Valentiniano ob ejus imperii *tricennialia*. Hinc Mediobarbus in numismatis imp. unum hujus imperatoris exhibit, in quo cernitur habitu consulari indutus, et haec extat inscriptio: Vot. XXX, Mult. XL. Duo similes nummi aurei magnæ molis visuntur in Museo Farnesiano tom. 1, pag. 308. Porro Valentinianus qui diu regnavit, nonnisi imperii initio, et in quinquennialibus, ab hisque hujusmodi festis consulatum capessit; ex quo plane liquet imperatorum consulatibus certos annos destinatos fuisse. Marciani *quinquennalia* in hunc annum incidunt.

2. *Valentinianus perimitur*. — A num. 4 ad 5. Prosper in Chronico sub hujus anni coss. scribit: « Mortem Aetii mors Valentiniani non longo post tempore consecuta est, tam imprudenter non declinata, ut interactor Aetii amicos armigerosque ejus sibi met consociaret, qui concepti facinoris opportunitatem dissimulanter auecupantes, egressum extra urbem principem, et ludo gestationis intentum inopinatis icibus confederunt, Heracio simul, ut erat proximus interempto, et millo ex multitudine regia ad ultionem tanti sceleris accenso. Ut autem hoc

parricidium perpetratum est, Maximus vir gemini consulatus, et patricie dignitatis sumpsit imperium, qui cum periclitanti Reipublicæ per omnia profuturus crederetur, non sero documento, quid animi haberet, probavit; siquidem interfectores Valentini non solum non pleberit; sed etiam in amicitiam receperit, uxoremque ejus Augustam amissionem viri lugere prohibitam, iulra paucissimos dies in conjugium suum transire coegerit. Sed haec incontinentia non diu potitus est; nam post allerum mensem mutiatur ex Africa Genserici regis adventus, multisque nobilibus ac popularibus ex Urbe fugientibus, cum ipse quoque data cunctis abeundi licentia, trepidè vellit recedere, septuagesimo septimo adepti imperii die a famulis regiis dilanialis est, et membratim dejectus in Tiberim sepultura quoque caruit ». Idacius in Chronico tradit, Valentinianum necatum anno *aetatis suæ xxxvi, et regni xxxi*. Quare in lucem prodierat anno *cpxix*, non vero anno antecedenti, ut suo loco ostendi. Hujus cædis diem docuit nos Chronologus *Anonymous a Cuspiniano* editus, qui ab hoc anno, quo Prosper Chronicon suum absolvil, usque ad Odoaceris regnum in Italia magno nobis subsidio erit. Chronographius iste sub hujus anni coss. ait: « Post interitum Valentini imp. levatus est Maximus imperator XVI kal. Aprilis et occisus est pridie idus Junias et in-

travit Gensericus Romanum, et prædavit eam dies xiv, et levatus est imperator in Gallis Avitus VI idus Julias, et eversa est Sabaria a terræ motu VII idus Septembris die Veneris ». Sed loco *XVI kal. Aprilis*, legendum, *VI kalend. Aprilis*, et loco die *vii idus Septemb.*, legendum, *V idus Septemb.*, qui dies hoc anno littera Dominicali B. notato, cum feria vi concurrebat.

3. *Maximus tyrannus occiditur*. — Oceusus est itaque Valentinianus *VII kal. Aprilis*, seu die xxvi mensis Martii, et *Maximus* die insequenti ejusdem mensis nuncupatus imperator; eum Marianus Scutus in Chronico tradat, Maximum altera die, a cæde Valentiniani quæ ibi errore librariorum cum *XIII kal. April.* copulatur, imperium sumpsisse. A die autem *xxvii Martii* ad diem duodecimum Junii, *seu pridie idus Jun.* *LXXVII* dies interjiciuntur. Quare recte scribit Victor Tunitensis in Chronico, hujus captivitatis *LXXV* die *Avitum* in Gallis imperium consecutum esse, sed ubi habet, *Maximum* imperium tenuisse *diebus LXXVII*, legendum *diebus LXXVII*, quia se. librarius unum denariorum omisit. Marcellinus in Chronico, qui ait, Maximum tertio tyrannidis sue mense periisse, et Idacius in Chronico, qui eundem occisum affirmat, *vix quatuor regni sui mensibus expletis*, numero rotundo loquuntur, alterque menses quatuor numerat, et alter aliquot dies negligit. In nummis apud Mediobarbum, Maximum modo dicitur *FL. ANICIES MAXIMUS*, modo *PETRONIUS MAXIMUS P. F. AUG.* et in nummo aureo Musei Farnesiani pag. 314, *DN. PETRONIUS MAXIMUS P. F. AUG.* in altera parte, *VICTORIA AUG.* infra, *COMOB.*

4. *Roma a Gensericu devastata*. — A num. 5 ad 15. *Prosper* proxime post laudata verba subjunxit : « Post hunc Maximi exitum confestim secuta est multis digna lacrymis Romana captivitas, et Urbem omni præsidio vaenam Gensericus obtinuit, ocurrente sibi extra portas sancto Leone episcopo, cuius supplicatio ita eum Deo agente lenivit, ut cum omnia potestatis ipsius essent, tradita sibi civitate, ab igne famen et cæde atque supplieis abstinereatur. Post quatuordecim igitur dies secura et libera scrutatione omnibus opibus suis Roma vacuata est; multaque millia captivorum, prout quique aut ætate aut arte placuerunt, eum regina et tiliabus ejus Carthaginem abducta sunt ». Marianus in Chronico prodit, Gensericum Vandalorum regem vacuam omni præsidio Romam obtinuisse *IV idus Julii*, *Feria III*, die nempe duodecima mensis Julii, in quam feria tercia hoc anno littera Dominicali B insignito cœdebat. Die itaque *xxv* aut *xxvi* ejusdem mensis, qui *xiv* erat ab ejus ingressu, *Gensericus* Urbem reliquit.

5. *Eudoxia Aug. cum duabus filiabus in captivitatem abducta*. — Auctor Chronicus Alex. sub hujus anni coss. ait : « Et occupavit Urbem Gensericus Afrorum rex uxorenque Valentiniani Eudoxiam et filias illius geminas Placidiam et Honoriā secum abduxit, quas paulo post Leo imperator

e servitute redemit. Honoram refutuit Gensericus filio suo Hunerico despousam ». Verum filia minor natu Valentiniani non *Honorā*, sed *Placidia* vocabatur, major natu *Eudoxia* erat, quam non solum auctor Chronicus Alex., sed etiam Priscus rhetor pag. 42, *Honoriam* Honorichi conjugem appellat. Priscus tamen pag. 74, ait, Gensericum regem non ante familiam Valentiniani liberasse, « quain majorem natu filiarum Valentiniani, Eudociam nomine, Honrico filio desponderet ». Quare Eudoxia mariti nomine Honoria nuncupata. Evagrius lib. 2, cap. 7, Procopius lib. 1 de Bell. Vandal. cap. 5, Theophanes et alii, qui ejus matrem *Eudoxiam* appellant, eam *Eudociam* vocant. Quare non audiendus Cedrenus, a quo *Eudoxia* nominatur *Eodoxia*. Procopius ibidem tradit *Placidiam* alteram Valentiniani Aug. filiam, jam uxorem fuisse *Olybrii* in Romano senatu clarissimi, quando eum *Eodoxia* matre et Eudoxia sorore in Africam a Gensericu rege abducta est, quod Theophanes, Cedrenus, et Zonaras etiam scripsere : Priscus vero, et Evagrius locis citatis testantur, Placidiae cum Olybrio conjugium nonnisi postquam Placidia a *Gensericu* ad Marcianum imp. cum matre remissa est, peractum esse. Verum Cyriillus monachus in Vita S. Euthymii abbatis a Procopio stat, ut mox videbimus, cuius ideo sententia preferenda; cum sit auctor accuratissimus, et Priscus ambigue loquatur, ut ex ejus verbis anno *CDLVII*, num. 44 referendis liquebit.

6. *Eas in libertatem asseri Marcianus et Avitus impp. petunt*. — « Marcianus Romanorum Orientalium imperator », inquit Priscus pag. 73, « ad Gensericum post Romanū ab eo, Avito imperante, dirutam legatos misit, qui juberent ab Italiae vastitate abstinere, et uxorem Valentiniani, et ejus filias in captivitatem abductas libertati restituere. Sed legali, re infecta, in Orientem reversi sunt, neque quicquam eorum quæ a Marciano imperata fuerant facere, aut liberare mulieres voluit. Quanobrem Marcianus iterum litteras ad Gensericum scripsit per Bledam legatum. Erat autem Bleda episcopus haereseos Gensericī. Vandali enim Christianorum cultum, et religionem amplexi fuerant. Hic ubi ad Gensericum aecessit, atque alienum a sua legatione perspexit, in verba superbiora erupit. Non bene cessurum, licet illi secundæ res animos faerent, si bellum eum Romanorum imperatore contraheret. Sed neque ulla verborum lenitas quantumvis a legato usurpata, neque incussus timor illum ad ullam animi aequitatem, aut moderationem, ut mulieres redderet, pertrahere potuerunt. Bledam enim irrita legatione remisit, et rursus in Siciliam et proxima Italiae loca exercitum immittens, omnem regionem vastavit. Avitus quoque Romanorum Occidentalium imperator ad eum legatos misit, qui monerent, ut sœderum pridem eum illo initiorum meminisset, ut et ea sibi observanda statueret, sin minus se, et domestico exercitu, et auxiliariis copiis fretum, bellum apparaturum ». Majoriano imperante Eudoxia cum Placidia a Gen-

serico Constantiopolim remissa tuit, ut infra videbimus.

7. Persecutio Vandalaica. — A num. 15 ad 18. Victor Vitensis lib. 4 de Persecut. Vandat. quam crudeliter Genserius alios captivos habuerit, et quanta charitate *Deogratias* episcopus Carthaginensis eos prosecutus fuerit, narrat, additque : « *Functus est autem eo sacerdotio annis tribus* ». Paulo post scribit : « *Et quia tacendum semper non est de impietatibus hæreticorum, nec verendum poterit esse, quod ad laudem proficit patientis, ordinator quondam memorati sacerdotis (episcopi sc. *Deogratias*) nomine Thomas, dum variis ab eis insidiis saepe arctaretur, quodam tempore venerabilem senem in publicam faciem catomis ceciderunt* ». Baronius in Notis ad Martyrologium Romanum ad diem xv mensis Junii, plura habet de intelligentia *catomi*, tandemque concludit, remanere adhuc integrum de *catomo* quæstionem. Verum, ut observat *Ducangius* in Glossario suo, *catomos* genus virgæ fuisse, videtur innuere vetus interpres Juvenalis ad Sat. m. « *Quia aut catomis cædebantur, aut quia manibus vapulabant cunei per civitatem* ». Ita enim legendum, ut ostendit *Ducangius*, *ubi catomis cædi, et manibus vapulari*, diversa esse innuuntur. Certe Papias « *catomos* virgas ferreas interpretatur : *Breviloquus* etiam flagella ex virgis ferreis facti, vel flagella ex virgis in modum scoparum, quibus, inquit, utuntur religiosi in Capitulis». Chiffletius in editione Victoris Vitensis secutus editionem Coloniensem anno MDXXXV curatam, et Codicem Ms. Carthusie Portarum, hunc Thomam episcopum fuisse Carthaginem, et sic legendum, contendit : « *Ordinatur quidam in sacerdotium nomine Thomas. Qui dum variis, etc.* » Sed non dubito, quin haec lectio mendosa sit. Praeterquam enim quod pleraque editiones Victoris, que Chiffletianam antecessere, eidem lectioni contrariae sunt, et in Calendario antiquissimo Ecclesiae Carthaginensis a Mabitonio tom. m Veter. Analect. publicato, in quo nulli sancti, needum Fulgentius episcopus reperiuntur iis posteriores, qui in Vandalarum persecutione sub Hunnerico passi sunt, nullius Thomas episcopi mentio fiat (licet atii sancti episcopi Carthaginenses ibidem memorentur) alia MSS. Victoris aliis editionibus suffragantur. In Codice Colbertino num. 905, legitur : « *Quod ad laudem proficit patientis, ordinat quondam sacerdotio nomine Thomas, dum variis, etc.* » Qui tamen locus etiam corruptus est. In alio Codice Colbertino num. 1746, *Ordinatur quondam sacerdos nomine Thomas, qui dum variis, etc.* In Codice ejusdem Bibliothecæ, num. 3119, *Ordinatus quondam sacerdos, nomine Thomas, dum variis, etc.* Sed ex his nihil certi erui potest.

8. Thomas non fuit episc. Carthaginensis. — Frustra Chiffletius in Elucidationibus ad Victorem, cap. 13, opinionem suam his conjecturis probare conatur : « *Si Deogratias episcopum ordinavit Thomas, ipse ergo episcopus fuit. Si fuit episcopus, quo-*

*modo non sedem ejus appellavit Victor, ut in aliis sole? Ad haec, si Thomas cum aliis duobus episcopis secundum antiquos canones episcopum Deogratias consecravit, quomodo solitarie ejus ordinator dicetur? Denique, ordinato ante triennium episcopo Deogratias, quomodo extra propriam sedem contra canones tamdiu Carthagine restitisset? » Verum leves haec conjecturæ. *Thomas* enim anno currenti, quo *Deogratias* ad Deum migravit, propter causas nobis ignotas Carthagine fuit : solitarie autem eum nominat Victor, quia ex tribus episcopis qui consecrationi Deogratias interfuerent, Thoinas fuerat *ordinator*, seu consecrator, ut loquitur Pontificale Romanum; duo vero alii a Victore non nominati, assistentes tantum, quo pacto Pontificale Romanum mentionem semper facit consecratoris, et duorum assistentium, quos nunquam consecratores appellat. Neque opus erat, ut sedem ejus idem historicus appellaret, sed tantum, ut quæ passus esset, narraret. Victor scribit, Carthaginem Ecclesiam per annos xxiv sine episcopo fuisse. Quare cum pax Ecclesiae Carthaginensi anno CDLXXIX redditæ fuerit, et hoc anno *Gensericus* post captiam Romani in Orthodoxos Africæ sævierit, neque initium *Deogratias* ab anno CDLII, neque ejus martyrium ab hoc anno removeri possunt. In laudato Calendario Ecclesiae Carthaginensis *ad nonas Januar.*, legitur : *Depositio sancti Deogratias, et Eugenii episcoporum*, qui dies vel ad ejus mortem, vel ad ejus translationem referendus; interque enim *depositionis* nomine saepe ab antiquis expressus, ut mille exemplis liquet. Huc revocanda quæ anno CDLII, num. 7 de instituta Romæ post hanc cladem festivitate diximus.*

9. Eudoxia Aug. redit ad Catholicam Ecclesiam. — A num. 18 ad 24. *Cyrillus monachus* in Vita S. Euthymii abbatis imper a Pougeto Benedictino græce et latine publicata, de conversione Eudoxiaë Augustæ Theodosii jun. viduae, que Hierosolymis morabatur, haec habet : « *Hila variis litteris a fratre suo Vaterio, et Olybrio sue filiæ genero acceptis (quibus monebatur, ut ab Eutychianistarum communione discederet, et Catholicæ Ecclesiae communicaret, et maxime ob molestia negotia, quæ ipsi acciderant, nempe genero suo Romæ tune occiso, indeque filia et nepotibus in Africam captivis ductis) gravi dubitatione agitabatur* ». Sed loco *Nepotibus*, vertendum *Neptibus*, Eudoxia se. et Placidia Eudoxiaë Augustæ filiabus. Narrat postea *Cyrillus*, Endoëiam Augustam a sancto Euthymio conversam, plurimos laicos et monachos, quos Theodosius deceperat, in Catholicam communionem reduxisse. Cum vero *Olybrius* Eudoxiaë Augustæ gener ibidem appetetur, apparet *Placidiam* ante suam captivitatem desponsatam fuisse, indeque forsitan factum, ut ex Scriptoribus, alii tradiderint *Olybrium* eam, antequam in Africam duceretur, conjugem duxisse; atii vero id tantum contigisse, postquam a servitute liberata est, neglectis se. sponsalibus.

10. Avitus fit imperator in Galliis. — Ad num. 24. Idacius in Chronico anni Abrahami MMCDLXXI, qui

kalendis Octobris superioris Christi anni inchoatur, postquam Valentini et Maximi cædem narravil, ait : « Ipso anno in Galliis Avilus, Gallus civis, ab exercitu Gallicano et ab Honoratis primum Tolosæ, dehinc apud Arelatum Augustus appellatus Romanus pergit et suscipitur. Usque ad Valentianum Theodosii generatio tenuit principatum ». Turonensis lib. 2, cap. 41, de Avilo scribit : « Avitus unus ex senatoribus, et, ut valde manifestum est, civis Arvernus ». Isidorus vero in Chronico Gothorum de Theuderico Visigothorum rege habet : « Qui pro eo quod imperatori Avilo sumendi imperialis fastigii cum Gallis auxilium præbuisset, ab Aquitania in Spanias cum ingenti multitudine exercitus, et cum licentia ejusdem imperatoris ingreditur ». Verum Theuderici Victoria et Recliarii cædes ad annum sequentem pertinent, ubi de ultraque agemus. Porro Onuphrius in Fastis scribit, post *Maximi* interitum fuisse inferregnū dierum xviii, in Chronico vero dierum xxviii, quam ultimam sententiam amplexus est Baronius, sed utramque ex dictis rejiciendam liqueat.

41. *Avitus non erat præfectus prætorio quando dictus est imperator.* — Marius episcopus Aventicensis, qui ab hoc anno Chronicon suum, post Baronii mortem publicatum, exorditur, ait : « Levatus est Avitus imperator in Galliis, et ingressus est Theodoricus rex Gothorum Arelato cum fratribus suis in pace ». Sidonius Apollinaris in Panegyrico Avito Augusto socero suo dicto prodit, *Avitum a Maximo imperatore institutum fuisse magistrum peditum atque equitum, et honore illo suscepto ad Visigothos properasse, præmisso Messiano patricio, qui non bellum illis, sed pacem offerret, Tolosamque ingressos, Avitum Theodoricum regem Visigothorum, et Fridericum Theodorici fratrem, ibique Avilum nuncupatum imperialorem.* Quare is Tolosa Arelatum prefectus est cum Theodorico rege et ejus fratribus, ibique pax cum Romanis sancita. Baronius scribit, *Avitum præfecturam Galliarum gerentem renuntiatum esse imperialorem, eumque illam præfecturam pluribus annis administrasse, quod ex Panegyrico Sidonii citato colligatur.*

Ex quo militiæ post monia tria superbum
Præfectura spicem quarto jam culmine rexit.

Verum, ut ait Sirmondus in Notis ad illum Panegyricum, falluntur, qui ex hoc loco Avitum ter magistrum militum, quater præfectum prætorio fuisse augurantur. Neque enim *Avitus*, quem Sidonius loquentem inducit, hoc asserit; sed dicit fatum sibi postquam triplici jam bello, non sine honoris titulo militasset, quarto loco præfecturam obtigisse. Præfectura autem *Aviti* incidit in annum Christi ccccxxxix, ut ibidem ostendit Sirmondus ad num. 296.

42. *Edictum Marciani in favorem Eccles.* — A num. 25 ad 29. *Marcianus* hoc anno quinque-

nalibus suis dicato decessorum suorum exemplo, ea memorabilia reddere voluit, eamque ob rem personas Ecclesiasticas pristine restitui jussit iurum libertati, antiquatis legibus adversus libertatem Ecclesiasticam ab aliis imperatoribus promulgatis, quibus et interdicebatur clericis, ne quid ex testamento relictum a viduis caperent. Marciani Novellam datam X kalendas Maias Constantinop. Anthemio U. C. eos. recitat Baronius.

13. *S. Leonis Epistola de Paschate hujus anni.* — Hoc anno S. Leo Epistolas tres scripsit, quas Quesnellus ex codice Ms. Cardinalis Grimani eruit. Prior est ad Marcianum Aug. ordine cxii, qua respondet Leo se illi jam pridem gratias per litteras egisse, seque Alexandrinorum secutum sententiam, quam Occidentalium partium episcopis significavit : « Eadem occasione, inquit, qua pietatis vestre apices veneranter accepi, debita salutationis verba exollo, et insufficienter gratias ago, quod de saeratissima die Paschæ sacerdotali sollicitudine pietas vestra me commonuit : licet dudum in hac observantie regula me acquiescere sim professus, eundem diem venerabilis Festi omnibus Occidentalium partium sacerdotibus intimasse, quem Alexandrini episcopi declaravit instructio, id est, ut anno præseculi VIII kalendas Maii Pascha celebretur, omissis omnibus scrupulis propter studium unitatis et pacis ». Data est Epistola III idus Augusto Valentiniano VIII consule, ubi post vocem idus nomen mensis deest. Prosper, qui Chronicon suum hoc anno sequentibus verbis claudit, ostendit se a sententia Alexandrinorum alienum fuisse : « Eodem, inquit, anno Pascha Dominicum die viii kalendas Maii celebratum est pertinaci intentione Alexandrini episcopi, cui omnes Orientales consentiendum putaverunt : quamvis sanctus Leo XV kalendas Maii potius observandum protestarelur. Extant ejusdem papæ Epistolæ ad clementissimum principem Marcianum datae, quibus ratio veritatis sollicitate evidenter patet facta est. Ex quibus Catholica Ecclesia instruvi potest, quod haec persuasio studio unitatis et pacis tolerata sit, potius quam probata ; nunquam deinceps imitanda : ut quæ exitiale attulit offensionem, omnem in perpetuum perdat auctoritatem ».

14. *Dux legationes Joannis decurionis in Ægyptum distinguendæ.* — Alia Epistola ordine cxiii data est ad Julianum episcopum Coensem V idus Maii, Valentiniano octies consule. Quesnellus, loco *Vidus Maii*, reponit, *Vidus Martii*, quod Valentinianus Aug. jam die xvi kal. Aprilis interfactus fuisse. Verum licet consules mortui essent, eorum tamen nominibus Acta publica consignata fuisse certum, ideoque illa emendatio rejicienda. Ea in Epistola dicit Leo, sibi ab eo significari : « Joannem spectabilem virum et in fidei sinceritate laudabilem ad Ægyptum causa fidei fuisse directum, qui quantum paci emendationique profuerit, cum primum redierit, scire me facias ». Hunc Joannem eundem esse, ac Joannem illum decurionem, cui Marcianus Aug. litteras suas ad Alexandrinos mo-

nachos perferendas dedit, quæ parte in Concilii Chalced. cap. 8, referuntur, existimat Quesnelius, indeque dedicit, *Joannem ad Alexandrinos missum, non anno CDLII, ut ibi num. 24 scribit Baronius, sed currenti, vel sub praecedentis finem. Verum ex lectione illius Epistolæ Marciani ad monachos Alexandrinos per *Joannem decurionem missæ, constat eam datam, tum eum maxime Theodosius monachus divina simut et humana jura violaret : et lamen S. Leo Epistola ad Marcianum Aug. V idus Januarii, Aetio et Studio coss. anno se. CDLIV, ei gratias agit pro sedatis Palæstinæ motibus, et restituto in suam sedem Juvenali episcopo ; quæ Epistola de qua superius egi, ordine est xcix. Quare legatio Joannis decurionis in Orientem adversus Theodosium monachum anno CDLII, aut insequentि missa. Epistola vero quam Leo hoc anno ad Julianum episcopum Coensem scripta, diversa est a priori : nec enim tam in *Julianus Coensis distulisset significare Leonis, quantum Joannes paci et emanationi profuissebat ; quod tamen nondum hoc anno illi significaverat, ut ex laudatis verbis patet. Certe post Concilium Chalcedonense Ægyptus non semel turbata ab iis, qui Eutychis partes sequebantur.***

45. *Cavet Leo, ne hæresis in urbe Constantiopol. revalescat.* — Tertia Leonis Epistola ordine exi, data est ad Anatolium episcopum Constantiopolit. tertio idus Martii, *Valentiniano Augusto VIII consule*, eaque Leo eum hortatur, ut instanter ineumbarat, ne haereticorum reliquie in urbe Constantinopolitana latentes nimia lenitate foveantur, ac revalescant. Loquitur Leo de *Caroso, et Dorotheo*, pro quibus e suis monasteriis ablatis gratias agit Marciano Aug. Epistola hoc anno scripta, de qua mox egimus, « de Caroso, et Dorotheo », inquit Leo, « qui haeretica pravitate in multorum perniciem damnatos tuebantur errores, gaudeo pietatem vestram saluberrime præcepisse, ut ablati a monasteriis suis apud eos degere juberentur, quibus nocere non possent ». Carosum archimandritam in Synodo Chalcedonensi monachi Eutychianæ partis prineipem factionis habuerant; auditi in Synodo fuerant, rejectique. Tum percussa haeresi per speciem assensi Syodo sunt metu excommunicationis. Nihil tamen meliores facti monachorum fidem corrumperem non destiterant. Leo de his ad Marcianum scripsérat, ut liquet ex Epistola ejusdem ad Marcianum Aug. de correctione Anatolii, quæ ordine est cxi, data IV kalend. Junii, *Aetio et Studio UU. CC. coss.*, superiori se. anno. Marcianus seditiosos monachos alio transferri jussérat, ut ex Epistola Leonis hoc anno ad Marcianum scripta mox ostendimus. *Carosus* aut pœna, aut conscientia vetus confessionem fidei ediderat congruentem Concilii deeretis ; nec tamen admissus ad communionem ab Anatolio. De quo negotio Leo ad Julianum in Epistola, quam hoc anno ad eum dedit, ait : « Si gnificas Carosum in fidei confessione correctum ; sed ita contra fratrem Anatolium in similitate nescio qua permanere, ut propter ipsius discordiam etiam-

num a communione deseiseat ». Ille obiter observabis, tres Leonis Epistolas solo *Valentinianum*, edictum vero *Marcianum* solo Anthemii consulatu notata esse quia sc. hoe tempore Orientales solum suum consulem, Occidentales vero solum Occidentalem plerumque in Actis publicis apponebant.

46. *Concilium Arelatense III.* — Anno incerto celebratum in Concilium Arelatense, a Sirmondo post Baronii mortem in lucem editum. Ei præfuit *Ravennius* Arelatensis episcopus, qui eum ante annum CDLXI vita funetus sit, ut Ililari papæ ad Leonium Ravenni successorum litteræ, a Baronio eo anno recitatae, docent, consequens est, ante eum Christi annum hoc Concilium eoactum esse. Vir doctus suspicatur, illud anno CDL vel in sequenti congregatum esse hac præsertim conjectura, quod hoc Arelatense Concilium a Chalcedonensis cœmenici determinatione in aliquibus deflexerit, quod non essent ausi Patres Arelatenses, si post memoriati Concilii celebrationem congregati fuissent. Synodi eogendæ causa controversia fuit, quæ inter *Faustum* abbatem insulæ Lerinensis et *Theodorum* Forojuiliensem episcopum versabatur. *Theodoro* hac in causa juncti erant *Valerianus* Cemelenensis, *Maximus* Reiensis, atque episcopi. Statuit autem Synodus, ut clerici ab episcopo Forojuiliensi, vel cui ipse injungeret, ordinarentur. Ab ipso chrisma et confirmatio peteretur; clerici advenae ad communionem vel ad ministerium sine ipsius præcepto non admitterentur; ipse vicissim *Theodorus* taicæ congregationis monasterii curam omnem abbati liberari relinquaret; neque ex ea quemquam, nisi abbatे petente, clericum faceret. Quæ formula deinceps apud alios episcopos et abbates servata est.

47. *Episcopatus Prosperi Aquitani fictius.* — Post hanc Synodum sancti *Maximi* Reiensis episcopi multa mentio occurrit, cui eum *Faustus* abbas Lerinensis in episcopatum successerit, et post annum quadringentesimum septuagesimum, ut infra videbimus, adhuc in vivis fuerit, liquet *Prosperum* Aquitanum nunquam episcopum Reiensem fuisse. *Valerianus* Cemelenensis seu Cemeleus, qui laudato Concilio interfuit, varias Homilias scripsit, Epistolamque ad monachos, quas Sirmondos publici juris fecit. *Valerianum* a Semipelagianismo Theophilus Raynaudus edita Apologia vindicavit. Jam a pluribus stolidis *Cemela* destructa, et episcopatus cum Niciensi, qui Ebredunensi archiepiscopo subest, conjunetus.

48. *Britones et Saxones de insulæ imperio dimicant.* — *Vortimerus* filius *Vortigerni* Britanniae regis videns *Hengistum* imperium insulæ ambire, patri Britannisque omnibus auctor fuit novam regnandi cupiditatem in radice extinguere, ne, si porro serperet, evelli non posset. « *Guortimer* filius *Vortigerni* haudquam ultra dissimilandum ratus, quod se Britonesque suos Anglorum dolo perverti cerneret, ad expulsionem eorum mentem intendit, simulque patrem ad idem audendum incendit. Hoc igitur auctore post annos septem adventus eorum,

fœdus fœdatum, et per viginti annos frequenter levibus prœliis, sed quater, ut Chronica tradit, ab omnibus copiis depugnatum», inquit Malmesburiensis lib. 4 de reg. Aug., cui suffragatur Huntlondiensis lib. 2 qui ait, *anno vii adventus Saxonum in Angliam, currenti sc. (cum anno CDXLIX in eam venerint) commissum esse prœlium, in quo Horsus Hengisti frater interfecitus est, et Fortimerus vir torissimus Hengistum in fugam conjecit. Idem ha-*

*bet Westmonasteriensis ad annum CDLV, et Wigorniensis ad cumdem Christi annum, sed hic diserte asserit, *Hengistum, occiso fratre, vitoriam obtinuisse : et postea cum filio Aesia regnare cœpisse. Wigornensi consentit Ethelwerdus cæteris antiquior, qui lib. 4 scribit : « Anno in sexto post inierunt bellum Hengest et Horsa contra Wirthgernum in campo Egelestrhip. Ibi inlerficitur Horsa, et Hengest cœpit regnare ».**

LEONIS ANNUS 47. — CHRISTI 456.

1. *Aviti consulatus.* — Reddunt Fasti consulares præsentem annum Domini quadringentesimum quinquagesimum sextum notatum consulibus Joanne alque Varane seu Varare, ut Cassiodori alque Marcellini Chronica docent. Verum Sidonius Apollinaris hujus temporis scriptor alterum consulum Avitum Augustum ponit in Panegyrico ipsi dicto kalendis Januarii : qui enim anno superiori crealum cum tradit imperatorem, hoc anno consulatum adiisse his explicat versibus :

Principis anterior jam consulis iste coruscat
Annus, et emerita trabea diadema crescent.

Ostendit id ipsum in fine. Sed et de eodem Aviti consulatu vetus extat monumentum, ut nullum penitus de his dubilandi locus reliquus esse possit. In basilica enim sanctæ Agnetis via Numentana, ejusmodi inscriptio legitur incisa lapidi pavimento inhærenti :

LOCVS. CERONT. PRESB. REQVIESCIT
IN DOMINO. CONS. EPARCHI AVITI. V. C.

Sic igitur de Aviti consulatu nulla remanet dubitatio. Sed accidisse puto ut cum imperio eidem abrogatus fuerit consulatus : « Hoc enim anno, inquit Cassiodorus in Chronico, Placentiæ depositus Avitus imperium ». Qui illud tenuisse tradit menses decim et dies octo, licet Evagrius¹ octo tantum menses ejus imperio tribuat.

2. *Aviti imperatoris abdicatio.* — Porro de

ejusdem imperii depositione diversæ sunt sententiae : peste enim extinctum idem Evagrius tradit; Nicephorus² autem fame vitæ imposuisse terminum. Sed longe ab his abhorrent que de eo habet Gregorius Turonensis his verbis³ : « Avitus unus ex senatoribus et (ut valde manifestum est) eivis Arvernum, cum Romanum ambivisset imperium luxuriose agere volens, a senatoribus ejectus, apud Placentiam urbem episcopus ordinatur. Comperito autem quod adhuc indignans senatus vita eum privare vellet, basilicam sancti Juliani Arverni martyris cum multis muniberibus expetivit. Sed impleto in itinere vitæ cursu, obiit, delatusque ad Brivatensem vicum, ad pedes dicti marlyris est sepultus ». Haec ipse Gregorius.

3. Ceterum ob odium in Maximum imp. a populo occisum, Avitus qui ab eo electus fuerat magister militum, passus invidiam, Romano populo senatuique perifensus redditus, haud ab eo receperitus est imperator : quamobrem quod nec sibi satis virium in militibus, nec tuta fides ob odium conceputum in Maximum cui accepta ferebatur clades illata urbi, Avitum sponte se abdicasse putamus. Ne autem errare contingat in nomine et genere, alius Avitus vixit hoc tempore, idemque Sidonio sanguine propinquus ad quem extat data ab eo Epistola³ eius ex exordium : « Nullis quidem vinculis charilatis, etc. », qua quidem cum demonstret se illius esse aetate æqualem, plane fateri necesse est, longe alium ipsum esse ab Avito qui purpuram induit : nam constat hoc tempore Sidonium plane

¹ Evag. l. II. c. 7.

² Niceph. l. xv. c. 11. — ³ Greg. Tur. hist. Franc. l. II. c. 21. —
³ Sidon. l. III. Ep. I.

adolescentem fuisse, qui testatur¹ se sub consulatu Asterii, qui incidit in annum Domini quadringentesimum undequinquagesimum, ex nuper puer adolescentulum fuisse aurorum puto sexdecim vel circiter : cum tamen ex Panegyrico a Sidonio dicto satis appareat, Avitum imperatorem, cum est creatus Augustus, fuisse emeritae militiae senem qui jam quater praefecturam praetorii Galliarum administrasset longe ante, jamque ea, de qua idem Sidonius scribit, legatione apud Theodoricum regem pro Maximo funetus esset. Quomodo igitur qui æqualis Sidonio juvenis fuisse in ea Epistola Avitus dicitur, ille esse potuit imperator, quem scimus ejusdem Sidonii assertione in Panegyrico dici senem? Hæc ad ambiguitates tollendas dicta sunt. Porro quod ad Aviti imperatoris abdicationem pertinet, hoc anno decimo sexto kalendas Junii facta ponitur, fuisseque interregnū decem mensibus et diebus quindecim.

4. *Childericus, qui regnum Francorum statuit in Gallia, mirifice colit sanctam Genovefam.* — Sed quid inter hæc qui suppetias cum auxiliaribus copiis pollicitus adeo liberaliter fuerat Theodoricus Gothorum rex Avito? Audi S. Isidorum²: « Theodoricus pro eo quod imperatori Avito sumendi imperialis fastigii cum Gallis auxilium prebuisset, Aquitanias cum ingenti exercitu, et cum ingenti licen'ia ejusdem Aviti imperatoris ingreditur. Cui cum magna copia rex Suevorum Rectarius occurrens, duodecimo Asturicensis urbis millario, apud flumen qui Urbicus appellatur, inito mox certamine superatus est, cæsis suorum agminibus, aliquantis captis, plurimisque fugatis, ipse postremum rex telo sauciatus fugit. Rectarius vero ad locum prætulæ profectus, regi Theodoricu captus adducitur. Quo perempto, ceteris, qui de priori certamine superuerant, sese tradentibus, aliquantis nibilominus imperfectis, regnum Suevorum pâne destructum est et finitum. Refugi Suevi qui remanserant in extrema Galicia Massyle filium nomine Masdrum sibi regem constitunni, regnumque reparatur Suevorum. Theodoricus autem de Galficia in Lusitaniam victor succedens, dum Emeritensem urbem deprædari molitur, beatissime Eulaliae martyris terretur ostentis. Mox adversis sibi nuntiis territus, de Emerita egressus, Gallias repelit, et partem exercitus cum suis ducibus iterum ad campos Gallicie dirigit: qui cæsa Asturicensi regione, rursum revertuntur in Gallias, etc. » Hæc Isidorus: que quidem hoc anno cœpta, plurium annorum implevere curricula.

5. Porro Sidonius³ in Epistola ad Agricolam, Theodoricum hunc mirifice celebrat, et cum animi, tum corporis egregiam effigiem calami penicillo perspicuam cunctis reddit; et quod ad religionis cultum pertinet, haec habet quæ in principe belliger admiraris: « Antelucanos sacerdotum suorum

cœfus minimo comitalu expedit, grandi sedulitate veneratur: quanquam (sit sermo secretus) possis animadvertere, quod servet istam pro consuetudine potius quam pro ratione reverentiam». Ista quidem Sidonius, quod Theodoricus Arianus secta esset: addit alia plura optimo principe digna: ut non mirum videatur, si dignus habitus sit qui clarissimi viri Sidonii Apollinaris laudibus celebraretur. Quod autem Theodoricus bella in Hispanias convertit, cesserunt hæc percommode Childerico Francorum regi, qui his diebus successerat Meroveo, dum absente Romano exercitu in Italianam secuto Avitum, et Gothorum viribus in Suevos conversis, atque in Hispaniam opportuna occasione transmissis, datum est Francis, cum sæpe frustra Gallias pertinassent, ut figerent tandem in eo solo feliciter regni radices. Jam enim diu ante, temporibus Aureliani imperatoris (ut Flavius Vopiscus⁴ est auctor) Gallias invaserunt, et repulsi sunt; rursusque tempore Juliani cum earundem partes extremas attigissent, fuerint ab eodem repressi⁵. Insuper (ut atias repentina ab occasione oblatas eorumdem grassationes in easdem regiones dicere prætermittamus) sub Valentiniano majore una cum Burgundionibus magno exercitu rursus Gallias invasere, sed æque rejecti: itemque sub Valentiniano tertio in Gallias sese intrusere; sed per Aetium atque Majorianum (ut Sidonius⁶ tradit) sunt vieti, Tauro et Felice consulibus, quod S. Prosper et Cassiodorus affirmant. Denum vero iidem cum Attila sese in Gallias immisere, ut Sidonius⁷ docet: discesserint amplius, haud certum est. Liquet lamen, ab hujus anni tempore, cum res Romanæ collapsæ essent, et Gothis negotium esset cum Suevis, Francos in Gallia suas firmasse sedes, regnumque stabiliisse Parisiis, dicto Childerico regnante, qui (ut dictum est) succedit Meroveo, quem præcesserat Clodio. Quinam autem hiis antecesserint, obscurum est: habuisse tamen gentem fortissimam semper reges, ex Ammiano et aliis constat.

6. Præsenti igitur anno, qui est primus a nece Maximi, cœptum appetet regnum Francorum in Gallia: quibus cum consentiat Sigebertus⁸, nempe a nece Maximi regnare in Gallia cœpisse Childericum; erat tamen pomens post annum sequentem ejus exordium, deceptus nimirum, dum sequenti anno Maximum imperfectum esse putavit. De Parisiorum longa obsidione per Francos mentio habetur in Actis⁹ sanctissimæ virginis Genovefæ, quæ miro modo periclitantem fame populum liberavit. Potitos vero tandem esse Francos Parisiorum civitate, et in ea Childericum ipsorum regem sedem firmasse, eadem Acta fidelia sane testantur, quibus etiam significatur, ipsum regem etsi Ethnicum mirifice coluisse sanctissimam virginem, auditis ingentibus ab ea solitis edi miraculis, adeo ut petenti

¹ Sidon. l. viii. Ep. vi. — ² Isidor. in Chron. Cons. Valentin. et Valentis. — ³ Sidon. in Panegyric. Marian. — ⁴ Sidon. in Panegyric. Aviti. — ⁵ Sigebert. in Chron. — ⁶ Extant apud Sur. die iii. Jan.

⁷ Vopisc. in Aurel. — ⁸ Cassiod. in Chron. Cons. Valentin. et Valentis. — ⁹ Sidon. in Panegyric. Marian.

aliquid virginis nihil auderet omnino negare. Sed accipe id ex his quae in iisdem Actis de rebus ab ea gestis narrantur verbis istis : « Childericus rex Francorum , tametsi non esset Christiana religione initiatus , virginem hanc sanctissimam singulari veneratione prosecutus est : nam cum aliquando quosdam reos capitum pertinaci animi sententia decrevisset occidere, ne sanctae Genovefæ precibus posset fleeti ad misericordiam, ex urbe egressus, jussit portas occludi. At ubi sanctæ Genovefæ remuniatum est, regem eos necandi gratia extra oppidum processisse; mox illis veniam preeatura, festina abiit. Atque adveniente illa ad portas obseratas, confestim ei, stupefactis custodibus, quasi ad quoddam jubantis imperium, reseratae sunt; sique cœptum carpens iter, ubi ad regem pervenit, ne miseri illi capite plecterentur, obtinuit. Ita illi jamque perituri a præsentissimo mortis discribantur liberati ». Haec ibi de rebus inter sanctam Genovefam et Childericum regem transactis, eum multa alia haec oportuit præcessisse, quibus tantum sibi apud novum regem et a religione Christiana alienum, natura ferum, fiduciam comparasset.

7. Vides quidem, et puto admiraris, lector, barbarum regem, idolorum cultorem, hostem Romani nominis, invasorem Galliarum, eundemque (quod Gregorius ait) et moribus impudicum, tanto honore prosecutum esse virginem Christianam, ut exertum et jam ad celum sublimem elatum gladium, veluti velante numine, ejus rogatu cohibuerit, et ineruentum vaginæ reddiderit. Ut plane ex his intelligas, quam longe deteriores Ethnici sint Hæretici , et quam longissime a piissima illa sint Francorum nobilitate degeneres ii, qui cum se profiteantur esse fideles , vincuntur tamen in veneratione et cultu Sanctorum ab Ethnico rege. Cui quidem pro munere illud videtur a Deo omniū remuneratore largiter impertitum, ut sicut Ägyptiis obstetricibus ob subtractos a nece Hebraeorum infantes domus in præmium fuerint ædificatae¹, ita regi Francorum regnum (quod haecens Barbarorum nulli licet) in nobilissima parte Galliae stabifretur, perinansurum tandem ipsum, quoadusque ejusmodi in cultu Sanctorum pie jaeta fundamenta permanerint; peritrum vero omnino cum eadem ipsa impie admodum fuerint hæretica pravitate revulsa. At de rebus Francorum modo satis , de illis acturi frequentius suis locis.

8. *Romani exiles Christiani in Mauritania martyria subeunt, fidem propagant.* — Hoe ipso anno, vita functo (ut dictum est anno superiori) Deogratias episcopo Carthaginensi viro sanctissimo, qui ad preces Valentianii a Genserico permissus fuerat ordinari : nulla facta est Catholicis potestas alicujus in locum ejus subrogandi; quin ejus ordinatore Thoma (ut vidimus) Iudibrio exposito et verberibus affecto, remotioribus quoque provinciis deempta est facultas ordinandorum antistitum. Sed

haec tam dira, quæ Africana Ecclesia hoc anno ad cunulum preteritorum matorum passa est, verbis Victoris¹ ea describentis in medium afferamus : « Factum est, inquit, ut post obitum episcopi Carthaginensis, Zeugitanae et proconsulari provinciae episcopos interdeceret ordinandos, quorum erat numerus centum sexaginta quatuor : qui paucatim defiebentes, nunc simul qui supersunt, tres tantum esse videntur, Vincentius Gigitanus, Paulus Simmaritanus, vere merito et nomine Paulus; et alius Quintianus, qui nunc persecutionem fugiens, apud Edessam Syriæ (Macedoniae) civitatem comandanet peregrinus.

9. « Sed etiam martyria quampdurima esse probantur, confessorum autem ingens et plurima multitudo, ex quibus aliqua enarrare tentabo. Erant tunc servi eiusdem Wandali (fuit hic Wandalus ex illis, quos Millenarios vocant) Martinianus, Saturianus, et eorum duo germani; erat et conserva eorum quedam egregia Christi ancilla, nomine Maxima, corpore simul et corde decora (ex capti nuper Urbe his Wandali omnes erant ditati servitiis). Et quia Martinianus armifactor erat, et domino suo satis videbatur acceptus, et Maxima universæ domini dominabatur: credidit Wandalus, ut fideles sibi magis memoratos faceret famulos, Martinianum Maximamque conjungali consortio sociare. Martinianus, adolescentulorum sæcularium more, conjugium affectabat: Maxima namque jam Deo consecrata humanas iniqtias refutabat. At ubi ventum est ut cubiculi adirent secreta silentia, et Martinianus nesciens quid de illo decreverat Deus, maritali fiducia, quasi cum coniuge cuperet cubitare: viva ei voce memorata famula Christi respondit: Christo ego, Martiniane frater, membra mei corporis dedicavi, nec possum humanum sortiri conjugium, habens jam caelestem et verum sponsum: sed dabo consilium; si velis, poteris et ipse tibi præstare, cum licet, ut cui ego concupivi nubere, delecteris et ipse servire. Haec factum est. Domino procuraute, ut obediens virgini etiam adolescens suam animam lucraretur.

10. « Nesciente igitur Wandalo, compunctus, atque spiritualis secreti commercium mutuatus (mutatus) Martinianus, etiam suis fratribus persuasit, ut thesaurum quem invenerat haberent, utpote germani, communem: conversus est itaque cum tribus fratribus. Dei puebla comitante, nocte clani egredientes, Tabraceno monasterio, cui praerat tunc nobilis pastor Andreas sociantur: illa vero haud procul monasterium incoluit puerarum. Seiscitante igitur Barbaro inquisitionibus et muneribus crebris, quod gestum erat, celari non potuit. Inveniens itaque jam non sua sed Christi mancipia, conjiecit in vinculis, et variis tormentis Christi servos insectatur, agens cum eis non tantum ut pariter miscerentur, sed, quod gravius est, per rebaptizationis cœmum fidei sue ornamenta turparent. Peruenit hoc ipsum usque ad notitiam Genserici. De-

¹ Exod. 6.

¹ Victor. de pers. Wandal. l.l.

cernil rex, ut tamdiu implacabilis herus servos affligeret, quandiu illius succumberent voluntati. Jubet in modum serrarum fustes robustos veluti palmatos cum stirpibus fieri, qui, qualientibus tergis, non solum ossa confringerent, sed etiam terebrantes aenlei intrinsecus remanerent. Qui, dum sanguis efflueret, et dissipatis carnibus, viscera nudarentur : sequenti die, Christo medente, incolimes reddebantur. Hoc saepius ac multo factum est tempore, ut nulla plagarum vestigia viderentur, sancto Spiritu subinde curante.

11. « Post haec arietatur Maxima dire custodie, cuspidique crudeli extenditur. Cui eum Dei servorum non deesset frequentia visitantium, videntibus cunetis, ingentium lignorum putrescens soluta est fortitudo. Miraculum hoc et voce omnium celebratur, et nobis, ad quem custodia pertinebat, cum sacramento testatus est ita fuisse. Ast ubi Wandalus virtutem neglexit cognoscere divinam, cœpit in domo ejus vindicatrix ira grassari. Moritur ipse simul et filii; familiæ atque animalium quæcumque optima erant, pariter intereunt : remansitque domina vidua marito, et filiis et substantia destituta. Servos Christi cognato regis Sesaoni gratia muneris offert. Qui cum eos utpote oblatos cum gratulatione nimia suscepisset : filios et domesticos, sanctorum merito, male cœpit dæmon variis motibus agitare. Ex ordine ille cognatus, ut gestum erat, sugggerit regi. Decernit statim rex euidam Gentili regi Maurorum, cui nomen erat Capsur, relegandos debere transmitti. Maximam vero Christi famulam, confusus et victus, propriæ voluntati dimisit : quæ nunc superest virgo, mater multarum virginum Dei, nobis etiam nequaquam ignota.

12. « Pervenientes autem traduntur memorato regi Maurorum commandenti in parte eremi quæ dictatur Caprapicti. Videntes igitur Christi discipuli multa apud Gentiles, et illicita sacrificiorum sacrilegia, cœperunt prædicatione et conversatione sua ad cognitionem Domini Dei nostri Barbaros invitare, ut tali modo ingentem multitudinem Gentilium Barbarorum Christo Domino fuerarentur, ubi ante nulla tama Christiani nominis fuerat divulgata. Tunc deinde cogitatur, quid fieret, ut ager jam cultus et egraminatus vomere prædicationis, Evangelium susciperet semen, et imbre sacri baptismatis rigaretur. Mittunt legatos per itinera distenta deserti : pervenitur tandem in civitatem Romanam : rogatur episcopus ut presbyterum et ministros credenti populo destinaret. Explet cum gudio quod petebatur pontifex : Dei constituitur Ecclesia, baptizatur multitudo maxima Barbarorum, et de lupis grex fecundus multiplicatur agnorum.

13. « Hoc Genserico relatione sua nuptial Capsur. De qua resurgens invidia jubet famulos Dei, ligatis pedibus post terga currentium quadrigarum, inter spinosa loca sylvarum pariter introire; ut dueta et reducta dumosis lignorum aculeis innocentium corpora carperentur, ita deligans, ut exitum suum invicem pviderent. Qui cum e vicino currentibus

Mauris, sese mutuo conspicarent, Vale sibi in angusto fugæ unusquisque ita dicebat : Frater, ora pro me : implevit Deus desiderium nostrum : taliter pervenitur ad regnum cælorum. Itaque orando atque psallendo, gaudentibus Angelis, pias animas emiserunt. Ubi usque in hodiernum diem non deest ingentia mirabilia Jesus Christus Dominus noster operari. Nam nobis beatus quondam Faustus Bioronitanus episcopus attestatus est, cæcam quamdam mulierem illuminatam fuisse ubi ipse aderat præsens ». Hæc de martyribus et fide Christi in Mauritania interiori propagata Victor. Claret adhuc vigetque horum sanctorum martyrum in publicis Ecclesiæ tabulis memoria rediviva singulis annis decima sexta die mensis Octobris, una cum Maxima horum bonorum omnium conciliatrice.

14. *Consulit S. Leo episcopis Ecclesie Mauritanae.* — Quod autem idem martyres suaserint pro sacerdis ministris legationem esse mittendam ad Romanum Pontificem, cum tamen itli provinciæ proxima esset Mauritania Cæsariensis, quæ nondum erat exhausta sacerdotibus : inde conjicimus hos martyres ex Romana Urbe fuisse captivos, et unde venerant. petiisse ministros : vel potius voluisse ex ipso limpidissimo fonte petere Catholicæ fluente doctrinæ. Constat autem episcopos, qui his temporibus erant in Mauritania, a sancto Leone Romano Pontifice admonitos esse, ut Ecclesiasticam observantiam custodirent. Etenim qui totius Ecclesiæ universalis curæ invigilabat, Potentium episcopum delegaverat, qui in ea provincia de episcopis inquireret, an juxta canones ordinati essent. Est de his ipsis sancti Leonis Epistola ad episcopos per Mauritiam Cæsariensem constitutos, quæ hæc habet sui exordio¹ :

15. « Cum in ordinationibus sacerdotum quædam apud vos illicite usurpata, crebrior ad nos commenatum sermo perferret; ratio pietatis exegit, ut pro sollicitudine, quam universe Ecclesiæ ex divina institutione dependimus, rerum fidem studeremus agnoscere, vicem curæ nostræ proficiscenti a nobis fratri et consacerdoti nostro Potentio delegantes, qui secundum scripta quæ per ipsum ad vos direximus, de episcopis, quorum culpabilis ferebatur electio, quid veritas haberet, inquireret, nobisque omnia fideliter indicaret. Unde quia idem plenissimæ notitiae nostræ cuncta reseravit, et sub quibus qualibusque rectoribus quedam Christi plebes in partibus provinciæ Cæsariensis habeantur, sincera nobis relatione patefecit : necessarium fuit, ut dolorem cordis nostri, quo pro Dominicorum gregum periculis æstuamus, datis nunc ad vos litteris promeremus, mirantes tantum apud vos per occasionem temporis impacati, aut ambientium præsumptionem, aut tumultum valuisse popularem, ut indignis quibusque et longe extra sacerdotale meritum constitutis pastorale fastigium et gubernatio Ecclesiæ crederetur », etc. Porro hujus-

¹ Leo, Ep. xxxvi.

modi ordinationes episcoporum fuisse oportuit secretas, ne scirentur a Genserico rege, qui (ut nuper vidimus) edicto velut defunctis novos subrogari ab illis episcopos; nisi forte quod denegatum vidimus Zeugitanæ et proconsulari Africæ provinciis, id permissum fuerit Mauritaniae Cæsariensi de qua agitur.

16. Sed illud plane admiratione dignum est, quod cum occasione perturbati temporis indulgendum videri posset Ecclesiæ illi, quæ ex conflata persecuzione ministris videretur maxime indigere, ut aliqua ex parte rigor canonum relaxari posset; tamen Pontifex Leo nihil voluit prætermitti Ecclesiastice disciplinæ: quamobrem bigamos ordinatos, vel qui antea viduam uxorem accepissent, deponi voluit, nec quidem cum eis dispensandum putavit: cum alioqui incredibilis esset in Africa penuria Dei ministrorum. Si enim (ut suo loco superius dictum est) temporibus sancti Augustini, et Aurelii episcopi Carthaginensis, licet florentissimus tunc status esset Ecclesia Africanae, ita tamen ministris indigens erat, ut illos ipsi a Romano Pontifice et ab episcopo Mediolanensi litteris expetierint: quanto indigentiorum illis eamdem Ecclesiam esse oportuit his temporibus Wandalicæ persecutionis urgentis? Ettamen cum bigamis idem Leo minime relaxandam censuram Ecclesiasticam existimavit. Agit insuper in eadem Epistola sanctus Leo de Lupicino episcopo, qui ad Sedem Apostolicam appellaverat, ac de aliis, quibus Romani Pontificis supremum in omnes Ecclesias jus et potestatem usu frequenti exhibilum manifestat.

17. *In persecutione Genserici in Africa insignium scriptorum copia, martyrum præclara certamina, præsertim Armogastis et Saturi.* — Illustrabat his temporibus eam provinciam Mauritanie Victor Cartennæ episcopus, qui adversantes et insultantes exagitantesque idem Catholicam Arianos scripto libro redarguit: quem quidem neque intra parietes continuit edendum post obitum, sed misit ad Gensericum regem, paratus oppetere pro fidei confessione martyrium. Meminit ejus lueubrationis Gennadius, et aliorum ipsius scriptorum his verbis¹: « Victor Cartennæ Mauritanie civitatis episcopus scripsit adversus Arianos librum unum longum, quem Genserico regi per suos audiendum obtulit, sicut ex procœmio ipsius libri didici. Et de Pœnitentia publica librum unum, in quo et regulam vivendi pœnitentibus juxta Scripturarum auctoritatem instituit. Ad Basilium quendam super mortem filii librum consolatorium spe resurrectionis perfecta instructione munitum. Homilias etiam composuit multas, quas a fratribus salutis propriae sollicitis in libris digestas servari cognovi». Haec de Victore Gennadius.

18. Sed et exilivit in prælium pro domo Dei adversus Arianos Voconius in eadem provincia Mauritanie episcopus, de quo idem auctor hæc pauca²: « Voconius Castellani Mauritanie oppidi

episcopus scripsit adversus Ecclesiæ inimicos Judeos et Arianos et alios Hæreticos. Compositum etiam Sacramentorum egregium volumen ». Clariuit et his ipsis temporibus itidem in Mauritania Pomerius scientia celebris: qui illuc recedens, Romanum primum, inde se in Gallias contulit, multaque scripsit, quæ Gennadius numerat; laudatque simul ejus vite mores sanctissimos. Tot plane siderum illustrata radiis provincia illa fuit: quæ etsi nihil profuerunt Wandalis, et ipsi regi eorum Genserico; constat tamen horum et aliorum sanctorum episcoporum labores Catholicis fuisse proticus, utpote qui eorum classico ad subeundum pro recta fide martyrium animarentur; quod, cum occasio exegit, egregie præstiterunt. Siquidem quod pertinet ad Gensericum, tantum absuit ut ex Martiniani ac fratrum martyrio et miraculis ullum pœnitentiae signum ostenderit; ut acerbius ferociusque Catholiceos exagitare perseverarit. Nam audi Victorem¹: « Accenditur, inquit, propter haec adversus Dei Ecclesiam Gensericus. Mittit Proculum quendam in provinciam Zeugitanam, qui coaretur ad tradendum ministeria divina, vel libros cunctos Domini sacerdotes: ut primo armis nudaret, ut ita facilius inermes hostis callidus captivasset. Quibus se non posse tradere clamantibus, ipse rapaci manu cuncta populabatur, atque de palliis (pallis) altaris (pro nefas!) camisia sibi et femoralia faciebat. Qui tamen Proculus hujus rei executor, frustratim comedens linguam, in brevi turpissima consumptus est morte ». Ita ultus est pessimus dæmon, eum obsidens, Dei omnium creatoris injuriam. Sed pergit:

19. « Tunc enim sanctus Valerianus Abensis civitatis episcopus, dum viriliter, sacramenta divina ne traderet, dimicasset: foras civitatem singularis jussus est pelli: et ita præceptum est, ut nullus eum neque in domo neque in agro dimitteret habere. Qui in strata publica multo tempore, nudo jacuit sub aere: annorum erat plus octoginta: quem nos tunc indigni in tali exilio meruiimus salutare ». Sed Valeriani defuneti senis memoria indita saeculari die decima quinta Decembribus in Ecclesia perseverat. Subdit autem:

20. « Quo tempore Paschalis solemnitas agebatur, et dum in quadam loco qui Regia vocatur, ob diem Paschalis honoris, nostri sibimet clausam Ecclesiam reserarent, compererunt Ariani: statim quidam presbyter eorum, Andiot nomine, congregata secum armatorum manu, ad expugnandam turbam acceditur innocentium. Introierunt evaginatis spathis, arma corripiunt, alii quoque tecta condescendunt, et per fenestras Ecclesie sagittas sparsum. Et tunc forte, et canente populo Dei, lector unus pulpito sistens, Alleluiaiticum melos canebat: quo tempore sagitta in gollure jaculatus, cadente de manibus codice, mortuus post cecidit ipse. Nam et alii quampluri sagittis et jaculis in medio crepidinis altaris probantur occisi. Nam qui gladiis

¹ Gennad. de Scriptor. Eccl. c. 77. — ² Ibid. c. 78.

¹ Victor. de pers. Wandal. l. 1.

tum interempti non sunt, postea pennis attriti, regio jussu omnes pene necati sunt, præserim malurioris aetatis ». Quorum omnium natalis dies coronis martyrum laureatus annualim in Ecclesia exhibetur nonis Aprilis. Ad hæc Victor :

24. « Alibi namque, sicut Thunazudæ contigit, Galibus, vico Ammonia, vel aliis in locis, tempore quo sacramenta Dei populo porrigebantur, introeuntes maximo furore, Corpus Christi et Sanguinem pavimentis sparserunt, et illud pollutis pedibus calcaverunt ». Vides ad quam exēeranda et horrenda sacrilegia inducantur infelices haerelici. Quæ autem his diebus Carthaginæ facta sint, eundem Victorem referentem audi, eum subdit :

22. « Ipse enim Genserius præceperat (ila persuadentibus episcopis suis) ut intra aulam suam, filiorumque suorum, nonnisi Ariani per diversa ministeria ponerentur. Inter alios ventum est tunc ad Armogastem nostrum. Cujus eum diu ac saepius tibias torquendo tumentibus confringenter chordis; et frontem, in qua Christus vexillum sue fixerat Crucis, rugatam magisque aratam extenderentes atque mugientes distenderent nervi, ut fila aranearum, saneto earum respiciente, crepabant. At ubi tortores nervicas chordas disruptas esse videbunt, allatis crebrius fortioribus chordis atque canabiniis, illo nihil aliud nisi nomen Christi invocante, illa omnia vanescerant. Sed et capite deorsum, dum ad unum penderet pedem, dormire quasi super lectum plumis stratis, omnibus videbatur.

23. « Quem cum Theodoricus regis filius, qui ejus dominus erat, pennis non valentibus, capite truncari jussisset, a suo prohibetur Iocundo presbytero, dicente sibi : Poteris eum diversis afflictionibus interficere. Nam si gladio peremeris, incipient Romani martyrem prædicare ». Vides, lector, usum loquendi, ut qui dicerentur Catholicæ, idem Romani nominarentur : quod alias superius est demonstratum. Quod enim ad Arianos vel alios haereticos spectat : cum more prædonum vindicarent sibi Catholicum nomen : qui vere essent Catholicæ (quod eo potissimum discernerentur signo, nempe si communicarent eum Romana Ecclesia) eos appellare Romanos consueverunt : non secus ac hodie recentiores haeretici usurpantes sibi et ipsi Catholicum titulum, Papistas nominant, quos ex coitione cum Romano Pontifice Ecclesiastica antiquitas semper novit esse Catholicos, et eo semper nomine nuncupavit : ut plane ipsorum confessione apparet eos vere esse Catholicos Orthodoxos, quos eo nomine celebrant, quo se illos infamare ac reddere viles putant. Sed prosequamur cœptum fortissimi Armogastis certamen.

24. « Tunc », subdit Victor, « Theodoricus in Byzænam provinciam ad fodiendas eum condemnatus serobes. Postea quasi ad majus opprobrium, haud procul Carthaginæ, ubi ab omnibus videretur, pastorem eum præcepit esse vaccarum. Inter hæc, Domino revelante, eum dormitionis sue proximum

cerneret diem, advocat quemdam Felicem venerabilem Christianum, procuratorem domus filii regis, qui Armogastem ut Apostolum venerabatur : dixitque ille : Tempus mæcæ resolutionis advenit : obserero te per fidem quam utrique tenemus, ut sub hac siliqua arbore me sepelire digneris, redditurus Dominu nostro, nisi feceris, rationem. Non quod ille curaret, ubi, aut qualiter suum sepeliretur corpus ; sed ut illud demonstraretur, quod servo revelaverat Deus. Respondit Felix, et dixit : Absit a nobis, confessor venerabilis, sed sepeliam te in una basilicarum cum triumpho, et gratia, quam mereris. Cui beatus Armogas : Non ; sed quod dixi, facturus es. Ille timens Dei hominem contristare, veraciter quod dixerat, promisit se esse facturum. Statim intra paueos dies comes bonæ confessionis de hac vita migravit. Festinavit Felix sibi delegatum sub arbore fodere sepulcrum. Cui cum intextæ radices et soliditas aridæ telluris moram facerent, et calore angeretur, quod tardius sancti membra corporis humarentur ; tandem abscissis radieibus, multo altius terram cavans, conspicit sarcophagum splendidissimi marmoris præparatum, qualem forte nullus omnino habuit regum ». Illeusque de consummato Armogasti agone Victor.

25. Vides, lector, esse divinæ curæ et providentie, ut confessores sui, quos in celo celebrat coram Patre, in terra condantur honesto sepulcro ; quod et in aliis factum saepe legimus : ut vel ex his intelligentias, quam pugnant contra Deum, qui in sepulcris sanctorum insaniunt. Porro vincentis nomen athletæ inseruit triumphantium martyrum choro Catholicæ Dei Ecclesia his solita nobilitari triumphis, cum persecutione adversariorum urgetur, que in ipsorum commemoratione victoriae, certis diebus quibus exultavere victores, eorum coronas annualim publico præconio exhibet venerandas : et sieut de aliis facere consuevit, ita clarissimo Armogasto, quarto kal. Aprilis, annis singulis digna persolvit.

26. Subdit Victor et reliquorum certamina martyrum istis verbis : « Sed nec quemdam archimimum nomine Masculan, debo præterire ; qui cum multis insidiis premeretur, ut Catholicam amitteret fidem : ipse eum rex postea blandiendo affatibus sæcularibus mutabat, promittens eum multis divitiis cumulandum, si voluntati ejus auditum facile commodasset. Qui cum fortis atque invictus maneret, jubet eum subire sententiam capitalem : ita tamen callidus occulte præcipiens, ut si in illa hora vibrantis gladii pertimesceret ictum, magis eum occideret, ne martyrem gloriosum fecisset : si autem fortem in confessione consiperet, a gladio temperaret. Sed ille, ut columna immobilis, Christo solidante, effectus, confessor revertitur gloriosus. Et si martyrem invidus hostis noluit facere ; confessorem tamen nostrum non potuit violare ». Porro quod et iste perseverans in Christi semper confessione consummavit agonem, eundem inter sanctos Deo caros, hominibus colendos, Catholicæ descripsit Ecclesia quarto item kalendas Aprilis.

27. Sed audi ultimo loco positum viri clarissimi Saturi illustre erolamen; quod sui splendore coruscum absque eloquentiae fuso ita Victor enarrat: « Novimus et alium ea tempestate, nomine Saturum, qui cum lucidum esset membrum Ecclesie Christi, et pravitatem Arianorum libertate Catholica frequenter argueret (sunt hic procurator domus Huneric) conuenitur, accusante Marivado quodam diacono, quem Hunericus infastus singulariter honorabat: ut fieret Satus Arianus prominuntur honores et divitiae multae, si faceret: preparantur supplicia dira, si nollet. Hac optione proposita, ut si regalibus jussis non obediret, primo facta discussione, et ante amissa domo vel substantia, distractis omnibus mancipiis ac filiis, uxori ipsius, ipso presente, camelario in conjugium traduceretur. Quod ille plenus Deo, magis ut velociter prævenisset, impios provocabat. Ob quam causam uxori ejus inducias visa est ab iis qui exsequebantur, nesciente marito, petuisse. Accedit ad maritum alia Eva, consilio magistrata serpentis: sed ille Adam non fuit, qui illeccrosa vetitæ arboris poma contingeret: quia non indigens, sed Satus vocabatur, saturatus ab ubertate domus Dei, et torrente deliciarum ejus potatus.

28. « Advenit mulier ad locum, ubi maritus singularis orabat, concessis vestibus, crineque soluto, secum comitantibus filiis, namque infantulam, quæ tunc lactabatur, manibus gestans; quæ nescientis projicitur ad pedes mariti: etiam ipsa suis genua complectitur ulnis, sibilans vociferatione draconis: Misere mei, dulcissime, simul et tui miserere communibus liberis, quos conspicie ipse: non subjaceant conditioni servili, quos clara prosapia edidit generis nostri: non subjiciar ego indigno et turpi conjugio, vivente marito, quæ mihi semper inter coævas plaudebam de Saturo meo: cognoscit Deus, quia invitus facturus es hoc, quod forte voluntarie aliquanti fecerunt. Cui ille Job¹ sancti voce respondit: Tanquam una ex insipientibus mulieribus loqueris. Formidarem, mulier, si sola esset hujus vitæ amabilis dulcedo: artificio, conjux, diaboli ministraris: si diligeres maritum, nunquam ad secundam mortem attraheres proprium virum. Distrahant filios, separent uxorem, auferant substantiam: mei Domini ego securus de promissis verba tenebo²: Si quis nou dimiserit uxorem, filios, agros, aut domum, meus non poterit esse discipulus. Quid ultra? discedente muliere cum filiis refutata, confortatur Satus ad coronam, discutitur, expoliatur, pœnis conteritur, mendicus dimittitur, interdicunt ei prodeundi accessus: totum ei tulerunt, stolam tamen baptismatis auferre non potuerunt». Ita Satus longo jugi-

que martyrio auctiorem nobilioremque de adversiorum perfidia revexit triumphum, qui et sine victoriae insignibus velut trophyis erectis, in Ecclesiasticis monumentis perpetuo permansuris, vivens semper anniversaria memoria perseverat, quarto kalend. Aprilis jugiler rediviva.

29. « Post haec », addit Victor, « Gensericus Ecclesiam Carthaginensis claudi præcepit, dissipatis atque dispersis per diversa exiliorum loca (quia episcopus non fuerat) presbyteris et ministris. Quæ vix reserata est, Zenone principe supplicante per patricium Severum, et sic universi de exilio redierunt». Sed de his suo loco. Porro haec quidem hoc anno (ut vidimus) copta, in sequentes sunt propagala. At vero non Africa tantum passa dirum Barbarum, acerbuni persecutorem ingemuit: sed et aliae Romani orbis provinciæ, cum ipse annis ferme singulis valida classe ora maritima infestaret. Hinc idem Victor ad ea quæ sunt diela adjiciens corollarium, ista subjicit: « Quæ autem in Hispania, Italia, Dalmatia, Calabria, Apulia, Sicilia, Sardinia, Brutii, Lucania, Epiro, vel Hellade gesserit, melius ibi ipsi quæ passi sunt miserabiliter lugenda narrabunt». Hactenus ipse.

30. *De Basilio episcopo Antiocheno et de Philippo presbytero.* — Hoc eodem anno defuncto Maximo episcopo Antiocheno, in locum ipsius Basilii subrogatus est. At ne hoc de obitu Maximi tempore divinatio esse credatur, inde certum deducimus argumentum, quod cum constet assertione Nicephori, qui unus catalogum episcoporum Antiochenorum recensuisse scitur, sedisse Basilium suffectum Maximo annis duobus, et qui illi substitutus fuit Acacius annum unum; addatque memorabilem etiam illam terræ motus Antiochiam subruentis sub Acacio contigisse; constet vero eamdem factam esse anno secundo Leonis imperatoris, ut suo loco dicenus, cum idem Leo regnare cœperit anno sequenti, et ab hoc anno usque ad etiam illam tres intercedant inchoati anni, quibus impletur locus sedis Basilii et Acacii; dicendum utique est, anni hujus exordio Maximum esse ex hac vita subductum, cum sedisset annos septem: quippe quem creatum vidimus anno Domini quadragesimo quadragesimo nono, cum Ephesi sub Dioscoro improbatum illud Ephesium Concilium ageretur. Fuisse vero Basilium Catholica fide præstantem, litteræ Syrorum episcoporum date postea ad Leonem imperatorem significant.

31. Hoc item anno, dum Avitus cum Marciano regnaret: « Philippus presbyter », inquit Gennadius, « optimus auditor Hieronymi, commentariorum in Job edidit sermone simplici librum. Legi ejus familiares Epistolas valde salsa, et maxime ad paupertatis et dolorum tolerantiam exhortatorias. Moritur Marciano et Avito regnabitibus ». Hæc ipse.

¹ Job. II. — ² Matth. xix. Marc. x.

Anno periodi Graeco-Romanæ 5949. — Jesu Christi 456. — Leonis papa 17. — Marciani 7. Aviti 2.

1. Consules. — Hoc anno alii in Oriente, alii in Occidente consules fuere; in Oriente *Varanes et Joannes*, ut tam in Fastis græcis et latinis legitur, quam in constitutione Cod. Justin. *de episcopali audientia*, data VIII kal. April. *Varare et Joanne coss.*; sed *Vararis pro Varane* corruple hic legitur. Uterque consul a Marciano in Oriente creatus; in Occidente vero *Avitus* consul processit de more novorum imperatorum, ut non tantum ex Avili Panegyrico a Sidonio Apollinari dicto, sed etiam ex duabus inscriptionibus a Sirmondo recitalis liquet. Marcianus duos consules designavit, quia *Aritum* nomini post legatos missos imperatorem agnovit.

2. Marcianus Aritum imperatorem agnoscit. — A num. 4 ad 6. Idacius in Chronico anno Abrahami MMCDLXXII, qui kalend. Octobris superioris Christi anni inchoatur, scribit: «Per Avitum, quia Romanis et evocatus et susceptus fuerat imperator, legati ad Marcianum pro unanimitate milituntur imperii. Marcianus et Avitus concordes principatu Romani utuntur imperii. Per Augustum Avilum Fronto comes legatus mittitur ad Suevos. Similiter et a rege Gothorum Theudoricus, quia fidus Romano esset imperio, legati ad eosdem milituntur, ut tam secum, quam cum Romano imperio, quia uno essent pacis foedera copulati, jurali foederis promissa servarent. Remissis legatis ultriusque partis, atque omni jure ratione violata Suevi Tarraconensem provinciam, quæ Romano imperio deserviebat, invadunt». In Hispaniis enim erant adhuc aliquæ provinciæ, quæ Romanis parebant, quas *Avitus* conservare volens, legatos ad *Rechiarius* Suevorum regem, qui in Gallæcia regnabat, misit, sed haud prospero successu.

3. Prælium Visigothos inter et Suevos habitu. — Tum Idacius subdit: «Legati Gothorum rursum veniunt ad Suevos, post quorum adventum rex Suevorum Rechiarius cum magna suorum multitudine regiones provincie Tarraconensis invadit: acta illie depredatione, et grandi ad Gallæciam captivitate deducta. Mox Hispanias rex Gothorum Theudoricus cum ingenti exercitu suo, et cum voluntate et ordinatione Aviti imperatoris ingreditur. Cui eum multitudine Suevorum rex Rechiarius occurrens duodecimo de Asturicensi Urbe milliaro ad fluvium nomine Urbicum, tertio nonas Octo-

bris die, sexta feria (hoe sc. anno quo dies v Octob. cum feria sexta concrrit) inilo mox certamine superatur: cæsis suorum agminibus, aliquantis captis, plurimisque fugatis, ipse ad extremas sedes Gallæciae plagatus vix evadit ac profugus, Theuderico rege cum exercitu ad Bracaram extremam civitatem Gallæciae pertendente, quinto kal. Novemb. die Dominico (currenti sc. Christi anno, quo dies Dominica cadit in diem xxviii mensis Octob.) etsi incurrerla, sit lamen satis moesta, et lacrymabilis ejusdem direptio civitatis. Romanorum magna agitur captivitas captivorum, sanctorum Basilice effractæ, altaria sublata alque confracta, virgines Dei exin quidem abductæ, sed integrilate servata; clerus usque ad nudilatem pudoris exutus, promiscui sexus cum parvulis de locis refugii sanctis, populus omnis abstractus, jumentorum, pecorum, camelorumque horrore locus sacer impletur, scripta super Hierusalem ex parte cælestis iræ revocavit exemplar». Hoc itaque anno Theudoricus Visigothorum regnum usque ad Suevorum regnum excludit.

4. Rechiarius Suevorum rex occiditur. — Postea Idacius anno Abrahami MMCDLXXIII, qui kalend. Octobris presentis Christi anni exorditur, scribit: «Rechiarius ad Iocum, qui Portuale appellatur, profugus regi Theuderico captivus adducitur; quo in custodiam redacto, cæteris, qui de priore certamine superfuerant, tradentibus se Suevis, aliquantis nihilominus interfeclis, regnum destructum et finitum est Suevorum. Iisdem diebus Rechiarius comitis circumventione magna multitudo Vandorum, que se Carthagine cum LXIX navibus ad Gallias, vel ad Haliam moverat, regi Theuderico nuntiat, occisa per Avitum. Illesichius tribunus, legatus ad Theudoricum cum sacris munibibus missus ad Gallæciam venit, nuntians ei id quod supra, in Corsica caesam multitudinem Vandorum, et Avitum de Italia ad Gallias Arelate successisse, Orientalium naves Hispalim venientes per Marciani exercitum caesas nuntiat. Occiso Rechiario mense Decembri (presentis sc. Christi anni) rex Theudoricus de Gallæcia ad Lusitaniam succedit: Suevi qui remanserant in extrema parte Gallæciae, Massiliae filium nomine Maldrum sibi regem constituant». Dein Idacius anno Abrahami MMCDLXXIV, qui kalend. Octobris sequentis Christi anni exorditur,

ait : « Avitus tertio anno posteaquam a Gallis et a Gothis factus fuerat imperator, caret imperio, Gothorum promisso destitulus auxilio, caret et vita ».

5. *Avitus imperator deponitur.* — Quae Idacius tribus variis annis refert, hic uno intuitu exhibenda esse duxi, ut ejus error in annis Aviti imp. multiplicandis magis pateat. Sed observandum primo, Idacium qui kalendis Octobris annum inchoat, anno Abrahami MMCDLXXII uno tenore recitare, quae mense Octobri acta sunt in prælio inter Theodoricum et Rechiarium reges gesto. Secundo, Jornandem lib. de Reb. Get. cap. 44, et Isidorum tam in Chronico Gothorum, quam in Historia Suevorum idem prælium accurate narrare, ac testari Suevorum gentem pene cunctam usque ad internectionem fuisse prostratam. Tercio, Baronium, quia Idacii Chronicum non viderat, perperam scripsisse *Avitum* a senatu Romano receptum non fuisse imperialorem. Quarto, errorem Idacii in annis tribus assignandis Avito manifeste patere, tam ex inaugurations *Majoriani*, qui anno sequenti dictus est imperator Occidentis, quam ex Chronico acentratissimo a Cuspiniano publicato, in quo sub hujus anni coss. legitur : « Oecisus est Remiscus patricius in palatio Classis XV kal. Octobris, captus est imp. Avitus Placentiae a magistro militum Ricimere, et oecisus est Messianus patricius ejus XVI kalendas Junias ». Haec tamen verba varie a recentioribus explicantur.

6. *Chronicon Cuspinianum male expositionum.* — Petavius in Rationario temporum affirmat, Evagrium scripsisse *Avitum* imperasse menses decem et dies octo; cum tamen Evagrius lib. 2, cap. 7, tantum dicat : « Post Maximum Avitus Rome imperavit menses octo ». Praeterea Petavius ibidem, et in lib. 13 de Doct. Temp. ait laudatum Chronographum tradere *Avitum XIII kal. Octobris* captum fuisse; cum tamen *Anonymous* iste illum diem ac mensem ad mortem Remisei, de qua immediate ante loquitur, referat, perperamque in editione ejus Chronicæ post vocem *Classis*, interjecta distinctio fuerit, quæ post *XV kal. Octob.* apponi debet hoc modo : « Oecisus est Remiscus in palatio Classis XV kal. Octobris. Captus est imp. Avitus Placentiae a magistro militum Ricimere, et oecisus est Messianus patricius ejus XVI kal. Junias (1) ». Is quippe *Anonymous* in brevi, sed exacto illo Chronicæ, diem ac mensem rebus, quas narrat semper postponit, ut v. g. cum de depositione *Aviti*, et de morte *Messiani* loquitur; qui mos ei solemnis est, ut ejus Chronicum legenti patebit. Recte itaque scribit Baronius, abdicationem Aviti hoc anno XVI kalend. Junii factam, fuisseque interregnum decem mensium, et dierum quindecim; cum *Majorianus* non nisi kalendis Aprilis sequentis Christi anni imperator Occidentis renuntiatus fuerit. Cumque *Avitus* die decima mensis Julii anni superioris purpuram sumpserit, imperavit menses decem et dies

octo, et Evagrius erravit, cum ei tantum menses octo attribuit. Theophanes cum ait, eum annos duos regnasse utrumque annum incompletum pro completo numerat. Verum in Idacio explicando major est difficultas.

7. *Altera ejusdem Chronicæ expositio rejicitur.* — Valesius in Notis ad laudatum Evagrii locum afferens haec ejus verba : Avitus tertio anno posteaquam a Gallis et a Gothis factus fuerat imperator, caret imperio, ait : « Verum in Ms. Codice, quo usus est Jacobus Sirmondus hic locus illa legitur » : Tertio anno Avitus septimo mense posleaquam a Gallis et a Gothis factus fuerat imperator, etc. « Jacobus Sirmondus cum haec duo simul stare non posse intelligeret », has duas voces, septimo mense, « in editione sua omisit, melius facturus, si duas illas », tertio anno, « expunxisset. Neque enim Avitus tres annos imperavit, sed septem duntaxat aut octo mensibus, qui sub duobus consulibus cœcurerunt ». Antea scripserat Valesius deceptum esse Sagonum, qui lib. 14 de Occidentalí imperio affirmavit, uno eodemque die *Avitum* purpuram depositum, et *Messianum* necatum; « licet », inquit Valesius, « velut Chronologus id non dicat. Dies enim ille XVI kalendas Junias ad cædem *Messiani* refertur, non ad *Aviti* depositionem ». At nullum dubium esse debet, quin *Chronographus* iste diem illum *XVI kal. Junias* referat, et ad depositionem *Aviti*, et ad cædem *Messiani*, cum capillus est *Avitus*, interfecti. Neque enim existimandum, *Chronographum* illum qui dies, quibus levati sunt *Aviti* successores, aut quibus depositi, aut demortui, diligenter notat, prætermissee diem depositionis *Aviti*, et diei mortis *Messiani* meminisse. Verba itaque illa, de quibus quæstio est, in Idacium videntur infarta. In nummo apud Mediobarbum *Avitus* dicitur, FL. MÆCIUS AVITUS, in alio, AVITUS P. A. P. F. AUG., id est, *Perpetuus Augustus, Pius, Felix, Augustus*.

8. *Moritur Meroveus Francorum rex.* — Ad num. 6 et seq. *Meroveus* Francorum rex annos decem, teste Sigeberto in Chronicæ, regnavit, quem *Childericus*, ut ex ejus morte constabit, excepit. Gregorius Turonensis lib. 2, cap. 42, eum *Merovei* filium fuisse testatur, et ibidem ait : « Cuius esset nimis in luxuria dissolutus, ut regnaret supra Francorum gentem cœpit filias eorum stuprose detrahere, illique ob hoc indignantes de regno eum ejicunt. Comperito autem, quod eum etiam interficere vellent, Thoringiam petiit, relinquens ibi hominem sibi carum, qui virorum furentium animos verbis mollibus mollire posset, dans etiam signum quando redire posset in patriam, id est, diviserunt sibi aureum, et unam quidem partem secum detulit *Childericus*, aliam vero partem amicus ejus reliquit, dicens : Quandoquidem hanc partem tibi misero, partesque conjunctæ unum efficerint solidum, tunc tu seculo animo in patriam repedabis. Abiens ergo

(1) Chronicæ quod Cuspiniani dicitur, recusum est a Bollandistis, et licet eadem ferme habet, ac prius illud Cuspiniani, rectius tamen enuntiat diem capti et depositi *Aviti*; non enim legit 16 kal. Junias, at 16 kal. Novembris, quod cum calculo Petavii melius congruit. MANSI.

in Thoringiam apud regem Bisinum , uxoremque ejus Basinam latuit : denique Franci hoc ejecto , Ægidium sibi , quem superius magistrum militum a Republica missum diximus , unanimiter regem adsciscunt ». Superiori vero capite scripserat : « Avito Majorianus successit. In Galliis autem Ægidius ex Romanis magister militum datus est ». Quare cum conslet ex Chronico Cuspinianeo , *Ricimerem* hoc anno magistrum militum fuisse , sequentque eum pridie kal. Martias patricium creatum , et ipso die factum esse *Majorianum* magistrum militum , ac dein levatum imperatorem *kalend. April.* , manifestum est , *Ægidium* , non nisi sequenti anno post diem primum Aprilis renuntiatum esse magistrum militum , et sub finem circiter ætatis ejusdem anni Francorum principem dictum. Is enim Roma missus fuit , neque a Francis electus , nisi postquam ii magnam de eo opinionem concepere. Serius autem Francorum regimen non suscepit ; cum annis octo illud obtinuerit , annoque *CDLXV* vivere desierit. Quare *Cointius* , qui *Childerici* regis initium recte cum hoc anno alligat , ejus e regno ejectionem , et *Ægidii* in ejus locum substitutionem hoc etiam anno contigisse perperam credidit. Mortem *Meroei* Sigebertus in annum *CDLVIII* differt , et tempora principum , qui tunc vixerent , male pariter collocat.

9. Persecutio Vandalica. — A num. 8 ad 30. Persecutio Vandalica hoc anno continuata , et sequentibus propagata. Victor enim lib. 4, cap. 13 de Persecut. Vandal. docet Arianos , dum *Paschalis solemnitas agebatur* a Catholicis , eosdem incendisse ; alias evaginatis ensibus in Ecclesiam introisse ; alias tecta concendisse , et per fenestras Ecclesiarum sagittas sparsisse. Lector dum in Pulpito *Alleluia* cantaret , sagitta in gutture transfixus est. Hujus martyrium die quinta Aprilis in Martyrologio Romano consignatur , quod si eo die passus sit , cum anno *CDLIX* in eum diem Pascha inciderit , eo anno facinus illud perpetratum. Hinc Henschenius ad diem v Aprilis de sanctis Martyribus Afris agens , scribit , melius facturni fuisse Baronium , qui persecutionem Vandalicam hoc anno narravit , si in annum *CDLIX* distulisset. Verum dupliciter errat vir doctissimus. Primo enim sancti aliis diebus , quam quibus obierint , aut martyrium consummaverint , in Martyrologiis saepè memorati. Secundo , cum *Deogratias* episcopus Carthaginensis anno precedenti e vivis abierit , et post ejus mortem episcoporum ordinatio a *Genserico* rege prohibita fuerit , ut Victor loco landato testatur , ac denique Ecclesia Carthaginensis per annos *XXIV* sine episcopo fuerit , persecutio anno superiori inchoata , et sequentibus continuata. Quod si anno duntaxat *CDLIX* , episcopos ordinare prohibitum fuisse , tantum temporis intervallum ante Eugenii episcopi Carthaginensis ordinationem non effluxisset , ut suo loco videbitur. Passi et alibi in Africa *Arnogastes* comes , *Archimimus* nomine Mascula , *Saturus* regiae domus procurator , aliqui qui pro confessione fidei multa et gravia supplicia

pertulere , teste Victore citato , ut videre est apud Baronium.

10. Genserius extra Africanam etiam sœvit. — Sed non tantum in Africa , verum etiam extra eam sœvit *Genserius* , ut legere est in Victore Vitensi , qui libro landato cap. 47 , tredecim provincias recenset ejus persecutione afflictas : « Quæ vero , inquit , in Hispania , in Italia , Dalmatia , Campania , Calabria , Apulia , Sicilia , Sardinia , Brutis , Venetia , Lucania , Epiro veteri , vel Hellada gesserit , melius ibi ipsi , qui passi sunt , miserabiliter lugendo narrabunt ». Procopius lib. 1 de Bello Vandalicō ejusmodi irruptiones post Valentiniani imp. obitum frequentiores fuisse refert ; cum nempe præter Alanos Mauri quoque sese Vandalis , in his expeditionib⁹ adjunxere. « *Genserius* , inquit , Maurorum auxilio validior factus , postquam Valentinianus satis concesserat , quoties vel redierat , nunc Siciliam , nunc Italiam populabundus vexabat , oppida alia in servitium trahens , diruens alia , cuncta rapinis exhaustiens , donec inde ipsa vastitate locorum , rerumque penuria fugatus ad Orientis imperatori subditā se vertit , Illyricumque omnem et Peloponnesum , eique adjacentes insulas , aliaque Græci nominis invadit. Inde Italiam Siciliamque repelens , si quid nuper relictum fuerat , diripit ». Hinc Idacius , cuius verba num. 4 recitavimus , refert ingentem victoriam sub *Avito* imp. de Vandals reportatam , asseritque magnam eorum multitudinem a *Ricimere* circumventam et cæsam fuisse , qui cum sexaginta navibus ad Gallias vel Italianam moverat ; quod in Corsica insula contigisse ibidem narrat.

11. Epistola S. Leonis ad Mauros interpolata. — Cæterum legatio missa a captiuis Catholicis in Africa pro institutione novellæ Ecclesiæ , quæ in cuiusdam Maurorum regis ditione nascebatur , non pertinet ad præsentem annum , quo de ea agit Baronius num. 14. Nam , ut observat Quesnellus in Notis ad Epistolam primam S. Leonis , episcopis Africanis Mauritaniae Caesariensis datam , quæ alias ordine erat *LXXXVII* , capita anno superiori a Vandals Roma , nihil potuit *Leo* post istam cladem circa Africanas Ecclesias statuere et ordinare , quia , ut notat Victor citatus , post mortem Valentiniani , qui partem Africæ possederat , *Genserius totius Africæ ambitum obtinuit*. Quare nulla ibi judiciorum forma , nullus consecrationis sacerdotalis ordo , de quibus loquitur *Leo* in ea Epistola , constitui potuit ; ideoque ea , cum adhuc potiretur Mauritania Valentinianus , scripta. Tunc enim *Leo* ad hujus provincie episcopos legatum vice sua acturum destinavit *Potentium* , et litteras ad eosdem dedit , ut de ordinationibus illicite celebratis , de violatis canonum regulis , et aliud hujusmodi diligentius inquireret , et ad Apostolicam Sedem referret plenissime. Cum *Potentii* relationibus instructus fuisse *Leo* , eam Epistolam ad Africanos scripsit , in qua et moderationem eam servat , quæ congruebat tempori , et eum exercit vigorem , qui rescindendis corruptelis

necessarius videbatur. Sed Leonis hæc Epistola variis assumentis amplificata fuit, ut docte probat Quesnellus, qui eam et eum interpolationibus et sine eis representat, et interpolationem fuisse ostendit, tam ex variis MSS. quæ citat, quam variis rationibus, quæ mihi videntur rem evincere. MSS. ab eo productis addendum aliud ab eo non visum, quod extat in Bibliotheca Colbertina num. 784, ubi illa Leonis Epistola episcopis Africanis Mauritanie Cæsariensis scripta legitur sine interpolationibus, quæ habentur in Collectione Dionysiana, quasque merito rejicit Quesnellus. Illud Ms. eo magis faciendum, quo octingentorum est aut circiter annorum.

42. *Maximus episc. Antiochenus moritur.* — Ad num. 30. Mortem *Maximi* episcopi Antiocheni, qui anno CDLIX sedem illam adeptus est, recte hoc anno consignavit Baronius, ut liquebit ex his quæ in morte *Basilii* ejus successoris anno CDLXIIII in medium afferemus. Nicephorus in Chronico et Tabulae Theophanius *Maximo* annos tantum quatuor attribuunt; sed eum annos circiter octo sedisse constat. *Maximianus* non hujus anni initio, ut scribit Baronius, sed ipso in finem vergente, aut forsitan sequentis initio e vita migrasse, liquet ex Epistola S. Louis ad Basilium ejus successorem scripta, quam anno seq. num. 5... referuntur.

43. *Gundeucus et Chilpericus in Burgundia regnant.* — *Gundeucus* et ejus frater *Chilpericus* Burgundionum reges regi Visigothorum auxilio fuere adversus Suevos in prælio habitu, et de quo mox egimus, ut testatur Jornandes lib. de Reb. Get. cap. 44. Fines paulatim per vicina protulere, et prima Lugdunensis, Maxima Sequanorum, Vienensis, Alpes Graiae et Penninæ, ac provincia cis Bruentiam eis tandem cessere, sed non ante præsentem Christi annum, quo Marius Aventicensis in Chronico ait: « Joanne et Varane coss. Lo anno

Burgundiones partem Galliae occupaverunt, terraque cum Gallie senatoribus diviserunt ». Quare hoc anno in universa Gallia Sequanica ponuntatio Romanorum extincta, et progressu temporis pariter in regionibus præfatis. Falluntur itaque qui eas ante hoc tempus Burgundionibus paruisse arbitrati fuere. Burgundiones, qui huc usque regiones ripis Araris et Rhodani proximas in potestate Romanorum, cum quibus pacem semper coluerunt, retinuerant, ab eorum ditionibus, quæ in Galliis supererant, defendendis non destiterunt, cum Gunducus rex in Epistola Hilari papæ ad Leontium episcopum Arelatensem data, *magister militum* appelletur, ut videre est apud Baronium anno CLXIII, n. 3.

44. *Saxones a Britannis fusi fugatique.* — *Hengistus* iterum hoc anno in Britones pugnavit, sed infelici successu, coactus est enim de reditu in patriam cogitare, ut novum inde supplementum petret ad novi regni firmitatem: « Anno gratie CNLVI, Horsa defuncto, Saxones *Hengistum* fratrem ejus in regnum Cantiae sublimaverunt. Quo etiam anno ter contra Britones pugnasse legitur. Sed probitati Vortimeri resistere non valens ad insulam Tanet confugit, ubi quotidie prælio navalium vexabatur. Tandem Saxones cimba sua ingressi, relicta mulieribus et filiis in Germaniam redierunt », inquit Florilegus. Est *Tanctos*, vulgo *Tanet*, insula Angliae in ora Cantii, vix angusto freto ab ea disposta. Idem habet Ethelwerdus lib. I qui addit: « Relicta tunc Cantia, quæ vulgo Kent nunquapatur, fngam dant in Lundoniam urbem », quæ nunc Londonium dicitur. Recentiores Angliae Historici referrunt, hoc tempore omnes in Cantio sacras ædes sanguine profanatas, moniales aliasque religiosas personas hominum violentia proslitas domibus bonisque exutas fuisse.

LEONIS ANNUS 18. — CHRISTI 457.

1. Marciani obitus et laudes. — Sequitur Christi annus quadringentesimus quinquagesimus septimus, Constantino et Rufo inscriptus consulibus, quo Marcianus imperator ex hac vita migrasse ponitur a Marcellino¹, et Cassiodoro², et aliis : ex quibus corrigendus est Evagrius³, qui eum imperasse tradit usque ad imperium Severi in Occidente regnantis : sed et redarguitur ex Epistolis S. Leonis papæ ad Leonem imperatorem ante imperium Severi conscriptis. Numerant vero annos imperii Marciani sex integros, menses sex, et dies duos. Anni quidem hujus exordio, nempe vicesima sexta Januarii defunctum esse Marcianum, Theodorus lector⁴ cum tradat, de eo ista premitit : « Marcianus ad supplicationes quæ in Campo tiebant, egressus, multa largitus est egenis : Anatoliū vero episcopum hortatus est, ut secundum consuetudinem urbis illius episcoporum, a Tauro usque ad Campū vectus supplicaret : hic cum Marcianum peditem ingredientem videret, pedes et ipse supplicavit ». Ad haec addit idem auctor : « Marcianus, cognitis quæ contra Romanam civitatem et imperatrices ab Afris fierent, pro maiestate imperii commotus, ad bellum se paravit. Contigit autem, ut ad suppliandum in Campū eum egredetur, vicesima sexta Jan. diem obierit ». Haec Theodoreetus de tempore ejus obitus.

2. Prædicatur et inter alias ejus virtutes, digne præconio a Nicephoro effusa in pauperes Marciani largitas, et in primis inculpata religio, propensissimumque erga fidem Catholicam studium, et in imperii administratione prudentia, cuius tempore omnes Barbari conticuerint : legum insuper in eo laudatur inviolata custodia, ut nihil præter fas sibi concessum esse putaret ; unde non curaverit in canonum contumeliam sancitum tueri de primatu sedis Constantinopolitanæ in Concilio Chalcedonensi decretum : celebratur et admiranda ejus tum corporis, tum animi castitas ; ut non tantum ab alienis abstinenſs fuerit, sed quam accepit Augustam virginem conjugem, virginem pariter transmiserit ad

Christum primum ejus sponsum in cælis cum eo perpetuo regnaturam. Atque demum (ut una sententia plura tanquam uno fasce perstringam) vix sit reperiri inter Constantinopolitanos imperatores aliquis post Constantimum, qui cum Marciano conferendus videatur. Quod igitur robore bellico atque religione polleret, in numismatibus galeatus et dextera jaculum tenens exprimitur, ex parte vero altera insignis Cruce gemmata Victoria collocatur, prout ex aureo numismate apud L. Pasqualinum probatur.

3. Leo imperator eligitur et cur Ecclesiam S. Mariæ ad fontem ordificaverit. — Sed et ipsius pariter cedit laudi, quod adeo modestum et bene obsequentem (quod raro contigit) reliquit in omnibus senatui exercitum, ipsumque senatum adeo summa pace conjunctum animis, ut ipso defuncto, quamvis legitimus decesset haeres, et plures essent tum in militia, tum in senatu qui sibi imperii jura prætextu aliquo vindicare, vel tyramnicè arripere potuissent ; summa tamen pace atque concordia tanquam si in illa florentissima olim Romana antiqua Republica tractaretur, qui optimus videbatur, ipse a Catonibus eligeretur Augustus : « Sic igitur », inquit Nicephorus¹, « communī senatus calculo Leo tribunitius, Thrax ipse quoque genere, imperator Romanorum salutatus est, et a patriarcha Anatolio diadematè coronatus ». Haec ipse. Verum Ardaburius et Asper filius, militiae magistri, videri voluerunt ipsius Leonis in imperium promotores : quorum officium Leo non recusavit, et ipsorum petitionibus annuit, ea arte e manibus Arianorum hominum exercitus robur elicens, quod timebatur a Catholicis omnibus. At non prætereunda putamus, quæ de rebus ante imperium gestis tradita posteris de Leone sunt. Nicephorus enim de ejus rebus ante imperium præclare transactis ejusmodi narrationem instituit² :

4. « Leo iste cum nondum divino nutu imperiali dignitate exornatus, privatus degeret, et circa eum locum (ubi scilicet postea factus imperator construxit Ecclesiam) in hominem cæcum tota via

¹ Marcelli, in Chron. — ² Cassiod. in Chron. — ³ Evag. I. II. c. 8.
— ⁴ Theod. Lect. Collect. I. I.

¹ Niceph. I. xv. c. 15. — ² Ibid. c. 25.

errantem incidit : et vicem ejus miseratus (erat enim vir bonus et misericors et in rebus omnibus consideratus et providus) manu cum duxit, oculi ei vi-
ceni præstans, gressumque ejus per loca plana diri-
gens, si quid in itinere spinarum aut duri esset,
quod incidentem offendere posset, removit ; atque ille quidem hunc duebat, ille autem sequebatur.
Et jam itinere aliquanto conlecto, prope cœnosum
hunc locum venerant ; eænsque ille siti plurimum
conficiebatur, et quin concideret, parum aberat :
ita humor omnis in eo æstu vehementissimo ex-
ruerat. Haque Leoni valde institit, ab eoque cerebrius
contendit, ut siti ejus mederetur, et via labore in
umbra quapiam aliquantulum recrearet. Erat hoc
inenarrabilis cognitionis et sapientie Dei, quæ mi-
risice omnia instituit.

5. « Ille igitur misericordia erga pauperem mo-
tus, densam silvam omnem perlustravit, et si quis
aque humor ibi scateret, scrutatus est. Ut vero post
fatigationem multam, infecta re ad illum rediit, et
anxie admodum quirilaretur, quod misero illi in
tali casu nihil solatii conferre posset ; vocem mere-
dibilem praeter opinionem omnem ex alto ad se
delatam audiil, quæ diceret : Non ita auxietate te
macerari oportet, Leo ; ecce aqua prope est. Proinde
nova haec voce consternatus, denuo undam inquirere instituit, sed et ipse cœcus prorsus fuit, circum
enim eam versabatur, minime tamen eam videbat,
quod et silvae dense opacitas ei obstat, et eum
profundius illum inde removeret. Quapropter par-
tim indignans, quod quem manu duxerat, cœcus
ærumnam eam pateretur ; partim vocem eam in
animo fixam considerans, et aquam rursus investi-
gaus, denuo eam ipsam exaudiit suave quiddam et
jucundum cœlitus sonantem vocem. Nam et de no-
mine eum compellavi, et imperiale dignitatem
primo quoque ei tempore adventuram certo denun-
tiavit, ita inquietus : Leo imperator, densum hunc
et umbrosum lucum ingressus, turbidam aquam
hauri, eaque sitim hominis ægri refice, et lumen
cœnosum manibus cape, quo cœci oculos inungas.
Quæ vero sum, dudum hunc obtinens locum, eoque
me oblectans, mox scies. Tu fac ut adem hic mihi
sacram construas, in qua identidem verter et sua-
viter deambulem ; in qua etiam precantibus omnibus,
locumque hunc eum ardore et fide certa
adeuntibus optata præstem omnia. Neque quicquam
est prorsus quod mihi adversetur, et non continuo
mece potestati cessurum sit, etiam si dæmon sit, aut
morbus qui omnem superet medicinæ curam ; aut
aliud quicquam quod factura non sin, dummodo
rite pieque sit petitum.

6. « Verbis ejus Leo parens, cœnum et undam
ad cœcum parum id jam curantem, ut in quo spiri-
tus prope extinclus esset, attulit ; et oculos ejus luto,
non secus atque Salvator illius a nativitate cœci,
linivit : deinde etiam aquam præbuit. Oculos at-
trectauli ecce autem majestas, et magnificentia tua,
o Dei Genitrix, se exhibet ; et misero illi aqua tur-
bida et lutum Siloe fit. Confestim enim visum re-

cipit, et diutinas abjectit tenebras, oculis præter
spem omniem solem, seu polius cœnum et lumen
inspiciens. Sicuti namque sol primum, qui visu
lum primus dat, ab eo conspicitur ; sic tun lu-
men, quo lumen illi ministraverat, primum ab eo
est conspectum. Qua in re illud etiam admirandum
fuit : nam quod oculis valentibus maxime adver-
satur, id tun natura et vi sua, deposita salutare est
factum ». Haec Nicephorus de his quæ aule impe-
rium adeptum, de imperio tamen adipiscendo sunt
præsumpta Leoni : qui et de templo ibi Dei Geni-
trici Mariæ, ad fontem nuncupato, ab eodem, post-
quam factus est imperator, erecto, historiam narrat.
Quod autem referant plures, necem Asparis et Ar-
daburi ipsius exordio Leonis imperii patratam esse,
manifeste errare convincunt auctoritate Marcelli-
ni, qui post annos tredecim id factum ponit : age-
mus ergo de his suo loco.

7. *Leo Augustus Leonis papæ litteris excitatus Catholicam fidem tuetur.* — Interea autem cum
S. Leo Romanus Pontifex de electione Leonis impe-
ratoris nuntium accepisset, litteras ad eum ex more
gratulatorias dedit, ut ipse testatur in litteris¹ ad
eundem secundo datis. Hortatus vero est idem
S. Leo Leonem novum imperatorem ad custodiam
ejus quam una cum imperio accepérat a prædeces-
sore Marciano Augusto fidem Catholicam, defensio-
nemque Chalcedonensis Concilii, quod tanopere
haeretici cum in Ægypto, tum in Palaestina labefac-
tare conati essent. Leo Augustus igitur tanto
excitatus classico, licet sponle curreret, vehemen-
tius tamen in opus fertur. Quonobrem nihil anti-
quius habuit quam fidei Orthodoxæ consulere, et
quibus eam valeret viribus obsfirmare, atque solidius
stabilire. Ad quod præstandum salubre illud consili-
lum init, ut sanctionem amplissimam ederet, qua
significaret, se confirmare omnia a prædecessoribus
imperialibus adversus haereticos promulgata de-
creta, atque in primis que pro firmitate Chalcedo-
nensis Concilii hanc pridem a Marciano Augusto
sancita fuissent edicta.

8. Adjecit postea, ut ad metropolitanos omnes
Orientales litteras daret, quibus reliqui pariter ad-
monerentur Ecclesiarum minores episcopi, ut cujus
essent fidei, redditis litteris facerent manifestum :
ex quo alterum de duobus efficeretur, ut vel in
hunc modum cœlulo omnium Orthodoxorum iterum
ipsorum confessione Chalcedonense Conedium
firmaretur, et perinde ac priores essent in Synodo
sua scriptione fidem Catholicam communirent ; vel
ex hoc qui essent haeretici, palam fierent, detectique
tum sententia episcoporum, tum etiam legibus impe-
ratorum e gradu sedeque protinus pellerentur.
Horum omnium fidem faciunt litteræ Alexandrinorum
et Ægyptiorum Orthodoxorum ad ipsum Leonem
imperatorem postea redditæ, in quarum exordio
ista narrantur² :

¹ Leo, Ep. LXXXIII. — ² Extat inter Epist. illustr. personar. pro Concil. Chal. tom. II. Concil.

9. « A superna gralia modo divinitus confortatus, juste non cessas pro communī utilitate cogitare, post Deum, cunctorum venerabilis imperator. Quapropter etiam omnis fortitudo verborum, tuis vincitur actibus, quibus Divinitas exornatur; et verba ad hoc eis necessaria non sunt, quibus opera facere noscuntur indicium. Nuper enim electus a Deo et purpura exornatus, optimum judicasti, propositum tuum magnum ostendere, quem ipse omnium creator elegit, benignus initis largitore renumerando bonorum : quando repente in ipso principio, voce vestra ex scripto procedente piissima, ad sanctissimos metropolitanos episcopos, intrangibilem Ecclesiae Catholicae crepidinem roborasti, et priorum omnium piissimorumque principum constituta pro Orthodoxa religione firmasti.

10. « Insuper et iis que nuper a sanctae memoriae Marciano principe nostro sancta sunt, consona decernentes, nihil aliud estis mercati, quam pacem omnium et stabilitatem Reipublicae, frenantes linguas eorum, qui adversus Ecclesiā Christianā consurgunt, et blasphemant Deum, aut in eum quoecumque modo delinquent. Injuria namque Dei manifesta est hæreticorum abscondentium semel-ipsos a recte tidei sententia (licentia). Quapropter hanc optime sciens, venerabilis imperator, maligni prolem existere insidiantis quieti sanctorum Christi semper Ecclesiarum, eamque immunitatam pacem consistere non sinentis; recte providentiam tuam studiasti mox adhibere, ei per omnia resistentem : quod est opus piissimorum principum pro Orthodoxa fide pugnantium et resistantium primitus malis extrinsecus venientibus, et animabus fidelium adversantibus ». Haec de institutione Leonis imperatoris ipso regni sui exordio fidem Catholicam confirmantis, optimique principis specimen edentis, sic posteris relinquenter exemplum imperialibus, quodnam tante moli regiminis debeant subjecere fundamentum, ut sit ab omni hostium turbine inconcussa atque stabilis permannsura. Sicut enim Catholicæ fidei confessioni neque ipsæ portæ inferi, Domini promissione, valent obsistere ; ita pariter super eadem imperium stabilitum, perseveravit adversus ingruentes adversarios omnes, semper illesum.

11. Excidit autem ejusmodi Leonis imp. sanctio, quæ Deo sui imperii primordia consecravit : sed satis ad rei gestæ historiæ veritatem consequendam, hæc modo ex litteris Alexandrinorum et totius Ægypti Orthodoxorum in medium adduxisse. At unde earum scribendarum litterarum occasio eisdem Orthodoxis Ægyptiis data fuerit, ex ipsis itidem petenda est. Num enim hæc pro firmitate Catholicæ fidei Constantinoli a Leone imperatore omni studio agerentur, contigit Alexandrinam civitatem una cum omnibus Ægypti provinciis turbis vehementioribus agitari, vexarique mirum in modum a latione Dioscori, ex improviso omnem quam per septem ferme annorum spatium in stomacho continueral, auxeratque in dies bilem, in ipsum

sanctissimum Alexandrinum Proterium evomente. Haec autem quomodo se habuerint, jam narrare credigiamur.

12. *Cleri Alexandrinī et Ægyptiorum episcoporum Epistola ad Leonem imperatorem querentium de sceleribus Timothei, qui occiso Protero episcopo, sedem Alexandrinam invadit, et Catholicos vexat.* — Cum Ægypti illi hæretici, qui Dioseori studiosissimi erant, licet sœpe moniti, nunquam tamen resipiscere voluissent, et in exilium eam ob causam exturbati essent : simul ac defuncti Marciani numerum accepissent, duce Timotheo olim ex monacho creato presbytero Alexandrino, venientes Alexandriam, adeo in sanctum Proterium ejus sedis episcopum consortes haereseos concitarunt, ut eundem occiderint, et in locum ejusdem ipsum Timotheum subrogaverint. De quo quidem Timotheo hæc habet in primis Theodorus Lector his verbis¹ : « Timotheus Elurus, antequam occideretur Proterius, nigra veste induitus cellas monachorum circumbat, et inumquemque monachum ex nomine vocabat : cum autem illi auscultarent, unum se ex administratoriis spiritibus esse dicebat, ad hoc missum, ut cunculis ediceret, ne cum Protero communicarent, sed Timotheum Elurum episcopum designarent, hoc paeno cunculis sese insinuans ». Hæc Theodorus.

13. Sed quomodo tantum nefas, et inauditum haec tenus in sanctissima illa Ecclesia sacrilegium silentio perpetratum, cum in loco sacro venerabilis baptisterii, tempore sacro, nempe majoris hebdomadae prope Pascha, vir sanctissimus atque primus in Ecclesia Dei post Romanum episcopus occisus fuerit atque disceptus, enarrare progrediamur. Extat ea de re dicta Epistola cleri Alexandrinī et Ægyptiorum episcoporum Orthodoxorum ad Leonem imperatorem missa, qua cuncta quæ ab impio Timotheo facta sunt exacte describuntur. Nos igitur ex ea, illa tantum quæ ad historiam spectant hic inseremus. Est autem ejusmodi Epistolæ titulus² :

14. « Oblatae preces ab universis episcopis nostræ Ægyptiacæ dioecesis, et clericis sanctissimæ vestre maxime civitatis Alexandrinæ ». Epistola vero sic exordit : « A superna gratia modo divinus confortatus, etc. » Recitavimus ex ea superiorius quæ ibi sequuntur de edita ab imperatore sanctione adversus hæreticos : quæ autem ad res Alexandriæ gestas pertinent, ita se habent ; ut primum doceant se Catholicæ fidei cultores esse, his verbis : « Hunc igitur animum te possidentem religiosum et tutorem humani generis, tantumque circa Christum studium demonstrantem, admisus et nos importabilia mala passi, licet peccatores, Christi pontifices quæ neque sermonibus sufficiimus presentare, nec lugere digne valemus. Quemadmodum autem nostra sit gesta calamitas, enarramus. Catholicæ siquidem intemerala et Apostolica

¹ Theod. Lector. in Collect. tom. I. — ² Extant inter Epist. datas a diversis pro Concil. Chalced.

fide in Nicæa a sanctis trecentis decem et octo Patribus posita et ubique firmata, et apud omnes verbum veritatis recte prædicantes habita, quam etiam in aquæque per tempora Orthodoxorum episcoporum ad pereumptionem quidem sepius exortarum contra rectam fidem vanarum questionum, custodiam vero recte confidentium Patrum firmavit atque roboravit. Simili quoque modo et Chalcedone sanctum et universale Concilium congregatum dum sub pio sanctæ memorie principe Marciano hanc inviolatam incontaminatamque servavit; abscondens quidem zizanias pestem a quibusdam rectis superseminata dogmatibus; confirmans autem venerabilis Nicæne fidei (sicuti diximus) Symbolum salutare, et figens inveritibiles terminos super eum, sicut gratia Spiritus sancti dictabat; formamque constituit, per quam omnem adjectionem, omnem imminutionem adversus confessionem rectam penitus abnegavit.

15. « Quapropter et nostro Aegyptio Concilio necessario cum archiepiscopo nostro sanctæ memoriae Proterio indubitanter ei consentiente, et ea sapiente; et unanimiter cum universis totius orbis Christi sacerdotibus, et præ omnibus cum suis sanctis episcopis, id est, Romano Leone, regiae Constantinopolis Anatolio, et Antiocheno Basilio, et Juvenali Hierosolymorum, et omnibus Orthodoxis episcopis consentiente: laborantibus nobis secundum sanctum Apostolum pro Evangelica fidei firmitate, et in Christo sapientibus cum nostris Ecclesiis et civitatibus, et incommutata (incommota) pace Orthodoxi populi apud nos et apud Alexandrinam consistentis, excepto Timotheo, qui semetipsum ab Ecclesiæ Catholice fide disruptus pariter, et abscondit mox post Chalcedonense Concilium, dum tunc dignitate presbyterii fungeretur, cum quatuor aut quinque solis episcopis et paucis monachis heretica Apollinaris et ejus similium secta languentibus; propter quam dannati tunc regulariter a sancte memoriae Proterio et omni Aegyptiaco Concilio, etiam imperiali nutu digne exilium sunt experti.

16. « Hunc Timotheum malignus invenit arma sue machinationis aptissima: quem novimus quidem boni cujuslibet extorrem, diabolice vero mensis solummodo instrumentum opportunum existere. Qui dudum inhabans in episcopatum Alexandrinae maximæ civitatis (sicuti rei eventus ostendit) apparet, quod enim oportebat effugisse, si tamen saperet; bene proponens schisma, quod vitare se primum dolose fingebat: insidiatusque transitum sanctæ memoriae principis Marciani, quo migravit ad Deum; blasphemis vocibus impudenter adversus eum insurgens, et sanctum et universale Concilium Chalcedonense anathematizans inverecunde, et vulgus populi seditionorum et vilium congregans; denique contra sanctas regulas, Ecclesiasticam disciplinam, et communem Rempublicam, legesque coarctans irruit in Ecclesiam sanctam Dei, habentem pastorem, atque doctorem sanctissimum nostrum tunc fratrem archiepiscopum Proterium,

et collectas solitas celebrantem, et orationes fundentem omnium nostrum Salvatori Christo pro vestrae pietatis imperio et Christianissimo vestro Palatio, congregatis in ipsa civitate magnificentissimis judicibus et curia et plebe fideli, omnibusque simul clero et monachis.

17. « Hoc itaque malo procedente et vix adhuc facta die, dum in episcopio secundum consuetudinem degeret Pœo amabilis Proterius; assumens secum Timotheus juste condemnatos duos episcopos et clericos similiter, qui (ut diximus) in exilium fuerant habitare dannali, tanquam manus impositionem suscepturus a duobus, nullo penitus Orthodoxorum episcoporum ex dioecesi Aegyptiaca praesente, ut moris est in Alexandrinorum episcoporum ordinationibus in crese (ut credit) adeplus est pontificatus sedem, adulterium aperte prasumens in Ecclesia proprium sponsum habente et agentem in ea divina mysteria, et sedem propriam regulariter exornantem.

18. « Iste optimus odibilem Deo et undique periculosam differri non sinens actionem, cum rabie quadam incomprehensibili repeute semetipsum inthronizavit, legem et ordinem Ecclesiasticum irrationalib[er]e iram populi permixti esse confidens; et neque regulas Patrum, non legem imperialem, non judicialem severitatem menle percipiens, mox ordinationes effecit episcoporum simul et clericorum, episcopus sine impositione manus existens. Sed neque priorem habens presbyteratus ordinem baptismum fecit, et omnes operationes, quæ ei nullatenus agere competebant, exercevit. His ita audacter et nefarie per eum quotidie precedentibus, post aliquot dies, dum alibi degeret, magnificus et glorioissimus Dionysius civitati adfuit liboranti, et egit qualenus pestifer Ecclesiæ crudelissimus tyrannus etiam ab ipsa civitate recederet: quo faeto Ecclesiæ et civitati communem utilitatem contulit.

19. « Si ergo decursis paucis diebus, dum commotio et rationabilis ira pro Timotheo concitaretur ab aliquibus contra sanctæ memoriae Proterium; nihil aliud erat quod faceret ille beatæ memoriae, quam ut locum daret iræ (secundum quod scriptum est¹) et ad sacrum baptisterium se conferret, invasionem fugiens contra suam concurrentium necem. In quo scilicet loco a Barbaris et cunctis ferociis hominibus timor fuit, etiam nescientibus loci culturam et exinde gratiam emanantem. Tunc hi vero qui ab initio intentionem Timothei ad effectum perducere festinabant, neque in illis intemeratis locis eum salvari volentes, neque cultum loci meluentibus, neque tempus, cum esset salutaris Paschæ festivitas, nec ipsum sacerdotium paventes, quod est mediatio Dei et hominum². Hoc quod de Pascha dicitur, de Cœna Domini intelligi debet, in qua id perpetratum fuisse, habet Liberatus³ diaconus. Sed pergunt:

¹ Rom. xii. — ² Liberatus diae. in Brev. c. 45.

20. « Percusserunt inculpabilem virum, cumque crudeliter occiderunt etiam cum aliis sex, et circumducentes ejus ubique cadaver vulneratum, crudeliterque trahentes per omnia pene civitatis loca insensibile corpus plagiis sine misericordia verberabant, dividentes membratim eum, et neque parcentes interiora, more canum, gustare illius viri, quem nuper habere se Dei et hominum mediatorem putaverunt: tradentesque reliquum ejus corpus igni, etiam dispergebant ejus cineres in ventos, ferocitatem bestiarum omnium transcendentem. Horum siquidem omnium auctor fuit et sapiens (si Deo placet) architectus Timotheus, primo siquidem adulter; postea etiam homicide, pene manibus propriis hoc nefas efficiens, et propterea condemnandus: quando agenti, qui jubet malum fieri, in supplicio proximus est.

21. « Adjecit etiam his malis sine timore pejora, dum inique contra regulas operatur. Ilactenus agit sacra mysteria, qui neque communionem habere laicorum sanctis canonibus potest, et gubernat quidem auctoritate sua sanctam Alexandrinam Ecclesiam; res autem ejus, ut ei visum fuerit, male devastat; et habentes alimenta pauperes ab Ecclesia, ejus solatiis privat omnimodis, aliis haec sceleratissimis expendendo. Et aperte quidem episcopos condemnatos quatuor, vel quinque contrarios Orthodoxae fidei (sicut diximus) existentes, alios quidem secum habet, alios vero per civitates mittit, ut in eis episcopos Orthodoxos persequantur; sed et alios ordinare non cessat. Eos autem qui regulariter consistunt, velut communicatores sancti et universalis Concilii et sanctae memorie Proterii, anathematizat; et jam expulit omnem sanctissimum urbis Alexandrinae clerum communicantem similiter generali Concilio et sanctae memorie Proterio archiepiscopo. Sed etiam clericos, qui in nostris Ecclesiis, et a nobis sunt ordinati, omnes velut haereticos anathematizandos vere monstravit. Orthodoxos vero senes, et sanctae memorie Theophilum Alexandrinorum civitatis episcopum, et sancte memorie Cyrilum, et beatae memorie Proterium omnes antiquitus ordinatos, et (ut diximus) anathematizavit, et a sacerdotio cuncto prohibuit.

22. « Addidit etiam istis malis, quod ex venerabilibus Diptychis abstulit quidem sancte memoriae Proterii vocabulum; posuit vero suum nomen, et Dioscori ab universalis Concilio condemnati, eujus nec ordinationes suscepit. Sie undique velut ebrius varia calliditate convincitur, et per singulas civitates et venerabilia monasteria praecepit, ut nullus communionem suscipiat aut ab episcopis, aut a clericis qui communicatores sunt aut fuerunt sancti et universalis Concilii Chalcedonensis et memorie venerandae Proterii. Nec putat clericos qui a nobis sunt ordinati, sed pro illis alios jubet introduci, tam quos ipse ordinat, quam quos alios facere jubet. Hinc igitur cunctas Aegyptiacas dioeceses sanctas Ecclesias obtinente caligine atque inoerore, eisque confusione rerum in eis sic existentium cumulatis;

coacliti sumus, contemnentes salutem propriam, multo itineris labore suscepto, de civitatibus nostris exire, et leporibus atque ranis formidolosiorum agere vitam propter calumnias a Timotheo et aliis ei concordantibus contra nos singulos meditatas; et tanquam ad serenissimum et imperturbatum portum, id est, ad vestrae tranquillitatis vestigia convolare: deferentes consacerdotes nostros in quibusdam latentes locis propter insidias ab iis factas, nec valentes nobiscum longa itinera peragrare: exspectantes per nos vestrae pietatis auxilia, unam eamdemque nobiscum et simul cum Alexandrinis omnibus clericis habentes fidem.

23. « Quia vero sic aperta sunt quae quotidie a Timotheo praesumuntur, ut neque convictionibus, neque laboribus egeant ad probandum, quando ejus superbia manifesta est, et contra regulas Patrum, et contra sanctiones Ecclesiarum, contraque ipsam Rempublicam, contra omnem cingulum et potestatem (praesumimus autem dicere aperte), etiam contra vestrae pietatis imperium; supplicamus et deprecamur vestram Christianissimam pietatem, ut Orthodoxam et intemeratam fidem, et integre ubique servatam, et indubitabiliter consistentem, nulloque nostrorum circa eam diserepante, sed (sicut diximus) concordantibus nobis cum omnibus totius orbis sacerdotibus, non patiamini tyrannidem rectitudinem fidei sustinere, sed vindicare potius sanctas Patrum regulas in ordinem Ecclesiasticum, civilemque disciplinam, et sanctorum magnorumque Conciliorum diversis temporibus pro Orthodoxae fidei vigore celebratorum injuriam. Et scribere dignemini sanctissimo Romanae civitatis episcopo, quatenus haec ei a vestra tranquillitate nota fiant; neenon et Antiocheno, et Hierosolymitano, et Thessalonicensium urbis episcopo, et Ephesio, aliisque quibus vestrae visum fuerit potestati, nam archiepiscopo huius regiae civitatis Anatolio declarata est nostris libellis huiusmodi causa, ut eorum sanctitas certissime cognoscens mala quae provenerunt contra Orthodoxorum Ecclesias et episcopos per Timotheum, vestrae pietati renuntiet quid in tantis malefactis, sanctorum Patrum regulis sit decretum. Et nunc sanciat quidem vestra potentia, ut qui ita vastavit Ecclesiasticas sanctiones, ab Alexandrinorum Ecclesia sancta recedat, qui praesederat tyranno modo, et nou legitima dispositione tentavit atque perfecit, tantarumque presumptionum pœnæ subjaceat.

24. « Deinde jubeat (sicut sanctae Patrum regulæ præcipiunt, et antiqua consuetudo tradit Aegyptiacæ diœcesis) omnem Synodum Orthodoxam et communicatricem totius orbis episcoporum, quempiam sancte vite eligere dignum sacerdotio virum, et communicatorem venerabilis Concilii et vestrae pariter pietatis; et qui sedi sancti Marci irreprehensibilis esse videatur; quique possit vita Alexandrinum populum in sanctitate atque justitia gubernare, nosque valeat veluti propria membra defendere, et sit ad satisfaciendum idoneus verbo

simul et doctrina secundum Apostolum¹, ut possit erudire resultantes, et ad veritatem cum satisfactione reducere. Si vero (quod non credimus) postquam secuta fuerint hæc quæ poscimus supplicantes, opus fuerit etiam Synodo, non pro causa fidei, quia (sicut prædictimus) nullo modo dubitamus, sed propter Timothei novitates et vanitates et nefandos actus; neque hoc evitamus, neque segnes ad hoc erimus, sed potius confidentes accedimus: quia ipsa nostra justitia defensionem nobis apportat: quando nobis nullum sermonem facientibus pro redargutione vel probatione eorum, ipsa quæ ab illis jam contra sanctas regulas prave commissa sunt, et hactenus perpetrantur pæne vocem suam adversus eos emitunt, nec occultari possunt.

25. « Cumque ipse cum suis iusternt usque ad præsens, impudenterque deroget et anathematizet summos archiepiscopos, id est, Romanum Leonem, et Constantinopolitanum Anatolium, et Basilium Antiochenum, cunctumque Chalcedonense Concilium, omnesque totius orbis episcopos, et undique Orthodoxos clericos simul et laicos; hinc itaque vestram tranquillitatem suppliciter exoramus, quatenus dum petitiones nostræ perveniant ad effectum, sancire jubeatis vestræ syllabis pietatis, Timotheum ab appetita vesania prohiberi, ut nec ordinationes aliquas tanquam episcopus facial episcoporum, seu clericorum, aut quorumlibet aliorum; neque collectas debeat celebrare, aut quodlibet aliud episcopi opus efficere; vel contra nostras civitates aut Ecclesiæ et adversum eos aliquid tentare vel innovare: quoniam absolute contrarius apparuit et Concilio et Catholicæ simul Ecclesiæ.

26. « Sed ut neque res Alexandrinæ Ecclesiæ, ut visum ei fuerat, dispergat; ne (sicut male putat) per pecunias suæ utilitati prospiciat; sed ut consilio senioris cleri Alexandrinæ civitatis, præter eos scilicet qui ab ipso nunc sine judicio et contra regulas ordinati sunt, constituant: qui etiam dudum judicium diligentiae et favoris sanctæ Ecclesiæ temporibus Patrum præcedentium præbuerunt, quatenus et providere rebus Ecclesiæ, et custodire ejus redditus possit Domino. Hæc forma a vestra pietate proferatur. Clericos vero universos honore dignos et in reverentia senescentes, qui ab eo sunt (siculi juuñ diximus) expulsi, sanciri præcipite, sine calunnia ad suas Ecclesiæ, in pace celebrantes pro vestra pietate solemnes orationes, cum quiete servari, urbemque pariter, et in ea sanctas Ecclesiæ constitutas, ad Christi gloriam et salutem et perpetuitatem vestræ Christianissimæ pietatis: litteras dirigentes pro his quæ poscimus ad magnificentissimum Dionysium ducem, neconon ad singularum provinciarum judices; quatenus ea quæ a vestra mansuetudine sunt sancta et serventur et effectui contradantur ». Hactenus episcopi Ægyptii et clerici Alexandrini ad Leonem imperatorem.

27. Scripserunt iidem tunc etiam (ut dictum

est) litteras ad Anatolium Constantinopolitanum episcopum, quibus eadem quæ sunt in litteris ad Leonem imperatorem recensent, adduntque de virginum sacrarum et monachorum monasteriis ab eodem Timotheo profanatis; itemque de sede Proterii a Timotheo igne succensa: rogantes eundem, ut ea quæ scripserant, Romano Pontifici significanda curaret: quod quidem quam diligentissime Anatolius præstítit, ut ex litteris ipsius sancti Leonis apparet, de quibus proxime dicturi sumus.

28. Vidi, lector, et exhorruisti ferale spectaculum, crudelè facinus, immane scelus, horrendum flagitium, et sacrilegium portentosum, sive ad personam, sive ad locum, tempusve respicias in nece Proterii perpetrata? Unde consideres, qualia esse soleant opera a fide Catholica deviantium impiorum. Sed licet irrumpt audacia, furatque temeritas, atque debacchetur soluta licentia, grassetur insuper infrænis, perficta fronte, procacia; occidat, trahat, discerpit, comburat, et tenues cineres spargat in ventum, atque ne ejus nomen memoretur amplius, abradat e Diptychis: longe tamen securior quibusvis æreis tabulis Proterii nomen liber vita habet descriptum in cælis, et in terris non ma tantum, sed omnes totius orbis Ecclesia indelebilibus notis perpetuæ memoriae commendatum solemniter acceperunt annis singulis magno praecouio repellendum: quem sciunt sacerdotali corona decorum, martyrii splendentem purpura, partem in cælis cum sanctis Apostolis accepisse.

29. Intuitus es pariter, nescire in delinquendo terminum semel transgressam vallum fidei Catholicæ hæresim: haud enim cruenta bestia exsatiani valuit nece Proterii, sed debacchatur in clerum Alexandrinum; sed et pervadit civitates omnes Ægypti, furiit in Orthodoxos episcopos, omnes explorat vieos, penetratæ solitudinis penetrat, irruit in monasteria, exagitans Catholicos omnes: nec his contenta limitibus, longius amens sagittas emittit, intorquet furens anathematis jacula in Romanum Pontificem, quem perfimescit vindicem necis sanctissimi viri, judicem læsæ fidei, et ultorem omnium scelerum patratorum; ex quo intelligere valeas, unde emergat cornuta bestia, quæ cornibus petat supremum Ecclesiæ thronum; nimirum e portis inferi, inferorum satellitio constipata: quibus nostri temporis infelicissimi hæretici satellites accesserunt, contendentes totis viribus, ne a suis majoribus crudelitate atque perfidia superentur. Sed stat sui firmitate Christi promissio solidata, atque supra firmam petram erecta, cum Petro dixit: « Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam ». At reliqua prosequamur.

30. *Hæretici imperatori per litteras fiduci professionem offerunt, quas ipse Anatolio examinandas tradit.* — Non defuerunt hæretici partibus suis: miserunt et ipsi ad Leonem imperatorem legatos, litterasque dedere, in quibus de nece ex vi publica illata sancto Proterio nec verbum quidem, solum

¹ Tit. 1.

in eo insistentes, sedente Timotheo, pacem esse redditam Alexandriæ, omniaque statu tranquillissimo collocata. Sed et quod litteris imperatoris omnes metropolitani (ut diximus) exigerentur professio rem fideli, quam protiterentur, scribere; iidem quæ tum ipsi, tum Timotheus crederent, magna proœcia iisdem litteris adjunxerunt, quæ sic se habent¹:

31. « Piissimo et Christianissimo imperatori Orthodoxo Leoni, victori, triumphatori, semper Augusto, episcopi et clericorum Ægyptiacæ diœcesis ab episcopo Timotheo Äluro destinati.

« Scriptum est: Omni² potenti rationem esse reddendam de spe quæ in nobis est: atque multo magis piissimo atque Christianissimo principi. Nos itaque sanctissimi et Deo amantissimi patris nostri Timothei litteras tranquillitati vestræ defulimus gratiarum actione plenissimas: et quod Alexandrinorum magna civitas, auspice Deo, sub vestræ pietatis imperio pacem habeat, cum quiete multa tam ipsa civitas quam sanctissimæ Ecclesiae et venerabilia monasteria gubernantur. Quia vero necesse visum fuit etiam spem nostram et fidem breviter vestræ mansuetudini declarare: suggerimus, nos trecentorum decem et octo sanctorum Patrum, qui in Nicæa civitate collecti sunt, et per sanctum spiritum sunt locuti, Symbolum atque fidem tenere et custodire, et neque augmentum aliquod neque immunitiōnem recipere ». Considera hie, lector, peculiare esse hæreticorum, quo decipient simplices atque rudes, speciem saltem aliquam induere Catholicæ formæ; atque ipso primo enim eis congressu, illa prima verba habere in ore, se credere quod crediderunt Apostoli; Symbolumque ipsum Apostolicum reddunt, sive (ut isti) Nicænum, sed plane suo ipsorum illud sensu interpretatum, et diverso prorsus ab eo, quem Ecclesia Catholica ob emergentes hæreses declarans apposuit: fitque ut qui additionem respununt, ipsi impia addant; et qui interpretationem Ecclesie renunt, ipsi pro animi sententia ad prava sensa illud distorquent. Sed pergit illi: « Ea namque quæ a sancto Spiritu dicta atque conscripta sunt, fas non est aliquo modo retractari, nec augmentum aliquod nec immunitiōnem eis inferre, sicut scriptum est³: Noli transponere terminos æternos, quos posuerunt patres tui: quando neque interpretatione eget prædictorum sanctorum Patrum fidei Symbolum, cum per se interpretatum sit, et clare prædicet mysteria pietatis.

32. « Hanc ergo fidem firme et inconcusse atque immobiliter retinemus: hæc ad satisfactionem perfectam mansuetudini tuae suggerimus, et ita credimus tam nos, quam Deo amantissimus archiepiscopus noster Timotheus. Hoc autem manifestum tuae facimus pietati de prædicto archiepiscopo nostro Timotheo, quia confidens de tua pietate, eidem

Symbolo trecentorum decem et octo sanctorum Patrum, in quo baptizati estis, bonamque confessionem confessi, credere, et in eo persistere, et spem salutis habere: et communicat tuae pietati, et confitetur Orthodoxum ita saj iacentem atque credentem, ut etiam collectas et sine sanguine sacrificia celebret pro vestra potentia. Quia vero satisfecimus præcepto vestræ tranquillitatis, suppliciter exoramus, ut annuatis precibus nostris, et Deo amantis simo et sanctissimo archiepiscopo nostro reseribatis, et nos ad ejus sanctitatem prolimus dirigatis. Speramus enim, quoniam Deus, qui tuae serenitati pium hoc donavit imperium, pacemque in Alexandrina civitate dispensare dignatus est, vestrum corroborabit amplius imperium, majoremque pacem donabit cuncto terrarum orbi, et sanctis Ecclesiis.

33. « Quia vero vestra pietas imperavit, ut quemadmodum de Synodis sapiamus, nostram sententiam faciamus manifestam: quoniam communicat Ecclesia Synodis in Epheso celebratis; Synodus vero centumquinquaginta nescimus: novimus autem quia beati Patres nostri et archiepiscopi post Concilium et in Constantinopolitana Ecclesia congregati sunt: Synodus autem Chalcedonensem Ecclesia maximæ civilatis Alexandrinae non suscepit ». Haec pro Timotheo ad imperatorem. Sed dolo hæreticorum factum, ut istusmodi suis litteris subscriptiōnem non apposuerint, ut fecerant Orthodoxi: sigillat enim id S. Leo⁴ Romanus Pontifex, ut suo loco dicemus. Considerastine eorumdem hæreticorum perfidiam, profiteri eos Ephesina Concilia non unum sub Cyrillo dūnlatat, sed aliud sub Dioscoro nefandissimum, quod vel nominare saltem erubescere debuissent? Missas autem has fuisse litteras postquam de edenda a singulis fidei suæ professione Leo Augustus Sacram dedisset, ipsæ sui narratione demonstrant: quonobrem errare videtur Liberatus⁵ diaconus, dum habet post Iherum legationem de re fuisse ab imperatore scriptas Epistolæ.

34. His omnibus acceptis litteris atque libellis, Leo imperator Anatolio episcopo Constantinopolitano legenda ea misit, ad quem et hæc scripsit³:

« Imperator Cæsar piissimus Victor et triumphator Maximus semper Augustus, Anatolio regiae civitatis episcopo. Fuit meæ pietati in optatis, ut tum omnes sanctissimæ Orthodoxæ Ecclesie, tum præterea civitates Reipublicæ Romanae subiectæ summa tranquillitate fruerentur; nihilque accideret, quod quietum earum statum perturbaret. Quæ autem turbæ nuper Alexandriæ contigerunt, tuae sanctitati minime jam obscurum arbitramur. Verum quo accuratius omnia intelligas, et quæ causæ fanti tumultus, tantæque perturbationis extierint, vera cognoscens; exemplaria supplicum libellorum, quos sanctissimi episcopi et clericorum a prædicta urbe et diœcesi Ægyptiaca Constantinopolim urbem imperii primariam adventantes con-

¹ Inter. Ep. Vir. illustr. pro Conc. Chalc. — ² I. Petr. II. — ³ Prov. xxii.

⁴ Leo, Ep. LXXV. — ⁵ Liberat. diac. Breviar. c. 15. — ³ Exstat inter Epist. vir. illustr. pro Conc. Chalc. tom. III. Conc.

tra Timotheum ad meam pietatem attulerunt, quin etiam exemplaria supplicum libellorum, quos quidam etiam Alexandria a Timotheo ad nostra castra venientes, nostrae clementiae tradiderunt, ad tuam pietatem misimus: ad eum plane finem, nti quod lactum sit a Timotheo, quem et populus Alexandrinus, et curiales viri, ac cives, et naucleri sibi proposuerunt episcopum, deque aliis rebus in ipso supplicum libellorum corpore comprehensis, et præterea de Chalcedonensi Concilio, cui minime assentiantur, sicut libelli supplices infra positi declarant, tua sanctitas prospicere et intelligere possit.

35. « Proinde tua pietas agat, ut omnes Orthodoxi et sanctissimi episcopi, qui in hac urbe primaria in praesentia commorantur, quin etiam omnes sanctissimi clerici confessim apud te convenient: ut omnibus rebus (quippe Alexandria, quæ uti in statu tranquillo et pacato locetur maxima curæ est, jam vehementer turbata est) diligenter tractatis, disquisitisque; quid de eo, de quo supra diximus Timotheo; quid etiam de Concilio Chalcedonensi, omni humano timore, gratia, et odio penitus deposito, soloque Dei omnipotentis timore ante oculos statuto (nostis enim vos de hac re sanctæ ejus et sincere divinitati rationem reddituros) quid, inquam, vobis videatur, plane significetis: quo nos de omnibus per vestras litteras certiores facti, edictum quod apposite illis convenient, promulgare possimus». Hactenus ad Anatolium imperator: in quibus diligenter proxim observa in causis Ecclesiasticis pertractandis, cum etiam si manifesta et nefanda essent crimina, minime se solerent ingere imperatores, nisi consilii prius episcopis. Quid autem ad ista rescripsit Anatolius, accipe¹:

36. *Anatolius respondens Timothei facta improbat, de quo et consulit papam ceterosque orbis episcopos.* — « Piissimo et Christianissimo imperatori Augusto victori et triumphatori Leoni, Anatolius Constantiopolitanus episcopus.

« Orationi siquidem nostræ opus est, Christianissime et fidelissime imperator, ut non circa meditationem a diabolo provenientium rerum contra communem Ecclesiarum pacem occupemur. Quia vero (sicut appareat) adversarius non sinit presentem sine fluctuatione navigare nos vitam: necesse est superiore gratia gubernaculo ut oporlere nos omnes, qui Deo auclore sumus in sacerdotio constituti, illius certaminibus obviantes. Unde etiam nunc in his que sunt præsumpta in Alexandrinorum Ecclesia non quievi: sed sequens vestrae tranquillitati intentionem, volens et sanctorum Patrum regulas non sperni, et civilia jura servari, quod me facere congruebat, scilicet sedem gubernantem hujus regiae civitatis, egi: et haec vestrae pietati manifesta fient, per ea que scripsi tam Romano sanctissimo et venerando Leoni Pontifici, quam omnibus euangelicisque diocesis metropolitanis episcopis: apud quos ingemui pelulantiam contra sanctorum Patrum

regulas per pietatem, et facta scelesta Timothei, sicut accusationes adversus eum vestrae pietati et nobis scriptæ testantur: qui conculeavit Ecclesiasticas sanctiones, et leges civiles; qui secundum quod scriptum est, malam potius partem libenter elegit, et que illis, quæ in rebus decentibus deficiunt, commendatur. Ait enim¹: Impius dum ceciderit in profundum malorum, spernit.

37. « Significavi nihilominus eis et de sancto beatoque nostro Concilio Chalcedonensi que digna sunt. Ergo quoniam aliis haec convenienter exposui, prolixior non extili, ut eum fiducia clarius de rebus presentibus meam possim publicare sententiam. Notum igitur facio vestrae tranquillitati, quod piissimis vestris syllabis a nobis fieri praecipistis: quia constituo Timotheum quidem (quantum ad integratatem sanctorum canonum, adversum quos semper ea quæ gessit et gerit, haclenus irritavit) in ordinatione sacerdotii nullatenus esse dignum. Quomodo enim sacerdos erit, qui ita a proprio pontifice et ab omnibus totius orbis sacerdotibus sponte semel ipsorum abruptus, et haereticum per omnia demonstravit, dudum se a sancto et famosissimo Chalcedonensi Concilio separando, et reverendissimos episcopos Aegyptiacæ diecesis, et clericos, neenon et Orthodoxorum multitudinem et monachorum Catholicæ tidei et ipsi universalis Concilio communicantum, veluti haereticos, ab Ecclesiis propriis expellendo: insuper et aliarum multarum malarumque rerum auctor existens, sicut accusations adversus eum obtate proclamant? » Sed hic adverte, lector, hanc nou esse Anatolii judiciale definitivaque sententiam damnantis Timotheum Alexandrinum intrusum episcopum (haud enim id partium ejus erat, sed majoris sedis episcopi) verum potius ejusdem fuisse suffragium in Timothei damnationem collatum per litteras, ut quæ de eo inferius dicenda sunt, facile declarabunt. Sed pergit ad pelitionem imperatoris respondere quid de Chalcedonensi Synodo sentiat, atque ait:

38. « De Chalcedonensi vero sancto et universalis Concilio hoc aperte pronuntio, quia tentare omnino retractare aliquid eorum quæ a Deo definita sunt, hominum est insidiantium solummodo Catholicæ Ecclesiarum Christi concordiae, congaudentium turbis ac tumultui; quando Apostolica quidem et paterna dogmata olim nobis tradita, in eo roborata sunt et confirmata: nullum enim dogma rectitudini Ecclesiastice contrarium illic peregrine aut noviter est probatum. Ha siquidem Deo amabilis et veneranda Synodus ex imperiali tunc sanctione celebrata, ad peremptionem scandalorum, quæ tunc contra fidem intemeratam videbantur exorta, non ahanc innovavit fidem, non peremit antiquitus existentem, non adjectit aliquid confessioni olim contradicte, non immunit ea quæ semper custoditur et salvat; sed trecentorum decem et octo sanctorum Patrum Symbolum incontaminabile et

¹ Extat inter Epist. vir. illust. pro Conc. Chalced.

¹ Prov. xviii.

inviolabile a domesticis fidei custodiri, et eis qui imbuuntur ab impietate cum errore tradi praecepit: neenon Synodos sanctas et Orthodoxas post illam maximam ei consonas existentes, et pro illius confirmatione diversis temporibus celebratas recte probavit; et solummodo (sicut diximus) semet zizaniorum tum exortum exterminavit; ne nulla ex hoc malitia radix per eos qui ineruditate contendunt, denou pullularet, et puram intemeratamque nostram fidem in aliquo noceret, quatenus ab hoc aliqui simplicium fœdarentur.

39. « Nunc igitur, famosissime et fidelissime noster princeps, inserte tibi justitiae congruit sanctire, ne quorundam mala voluntas, seu heretica pravitas cuncto orbi terrarum, et omnibus Christi sacerdotibus unitis secundum Deum, et pacem habentibus, vexationis communis et contritionis fiat occasio; et sacris canonibus suum robur contra Timotheum spernentem eos per nos demonstrantibus decernere, ut quæ necessaria sunt, ut per vestrae pietatis imperium, sicut in illis quoque contra talium rerum præsumpta provenire sanctum est, hæc secundum legum severitatem effectui contradantur, ad vindictam contemptarum Ecclesiae sanctionum, et immoxii sanguinis, hoc est, sanctæ memorie Proterii Orthodoxi Alexandrinae civitatis episcopi, sicut visum fuerit vestre tranquillitati, Christianissime ac fidelissime imperator Auguste, immaculata et intemerabili dextera ». Haec enim *Pistola Anatolij ad Leonem Augustum*.

40. Porro idem Anatolius (ut rogatus fuerat ab Orthodoxis Alexandrinis, velut ipse in super recitata *Pistola ad imperatorem* habet) de his omnibus quæ Alexandriæ accidissent adeo execranda certiorum in primis reddidit sanctum Leonem Romanum Pontificem, ac denou publicis circularibus litteris totius Christiani orbis Ecclesias. Quibusunque autem scriptum est a Leone piissimo principe, simul cum ejus litteris sunt annexæ duæ petitiones episcoporum Ægypti, et eorum qui ex persona Timothei Äluri preees obtulerunt, neenon ejusdem Anatolii dictæ litteræ circulares ad metropolitanos totius Orientis episcopos, ut patet ex redditis ab iisdem litteris ad Leonem imperatorem. Ceterum quod ad Anatolium spectat, constat quidem ad eam functionem ab ipso diaconum Asclepiadem esse missum, ut tradit Liberatus¹. Porro ipse Romanus Pontifex, acceptis ab Anatolio litteris, ad Leonem Augustum ista mox scripsit²:

41. *Quid S. Leo ad imperatorem et ad Anatolium rescripserit.* — « Officiis, quæ ad gratulationem imperii pertinent, persolutis; etiam hanc paginam necessariæ supplicationis adjeci, qua Catholice fidei divinitus præparatum favoris vestri posco præsidium. Nam talia in Alexandrina Ecclesia perpetrata, fratris et coepiscopi mei Anatolii relatione cognovi, ut omnis Christiana religio sentiat se impeti atque violari, nisi universalis fidei vestra devotione pros-

piciatur; et memoria Ecclesiæ, quæ antea Catholicis fuit clara doctoribus, reddatur Christiana libertas, ut cessantibus haereticorum impugnationibus, Evangelica doctrina, quæ illie ante Dioscorum viguit, unita cum totius Ecclesiæ pace reparetur. Quod opus virtutibus vestris gloriaque conveniens celerem et Deo placitum habebit effectum, si apud sanctam Chaledonensem Synodus de Domini nostri (Christi) Incarnatione firmata, nulla permisitis retractatione pulsari.

42. « Quia in illo Concilio per Spiritum sanctum congregato tam plene ac perfectis definitionibus cuncta firmata sunt, ut nihil ei regule, quæ ex divina inspiratione prolata est, aut addi possit, aut minui. Ille autem etiam apud clementiæ vestræ scientiam non ambigimus esse perspicuum, si quidem (ut multorum ante relatione comperimus) molitiones haereticorum, quæ contra prædictæ Synodi auctoritatem, conabantur insurgere, nihil ex hoc permisitis audere. Unde quod negandum illis sponte vidistis, gloriosum vobis est universalis Ecclesiæ, me supplicante, concedere; et incommunicabiliter perpetueque præstare, ut quæ secundum Evangelium Christi et prædicationis Evangelicæ veritatem ab omnibus retro sæculis una fide, unaque intelligentia roborata sunt, nulla ulterius possint actione convelli. Prout ergo misericordia Dei, consilio Spiritus sui, mentem vestræ pietatis instruxerit: sanctæ primitus Alexandrinae Ecclesiæ pacis reparationi consulite; et per Catholicos sacerdotes tales provideri jubete Pontificem, in quo et in actuum probitate, et in fidei perfectione nihil possit reprehensibile reperiri: ut omnibus rite compositis, eadem ubique servetur prædicatio veritatis. Data sexto idus Junii, Constantino et Rufo viris clarissimis consulibus ». Haec enim *Pistola Leonis papæ ad Leonem imperatorem*.

43. Scriptis etiam ad ipsum, a quo ea de re accepterat litteras, Anatolium Constantinopolitanum episcopum: quibus cum ejus laudet studium, et Ægyptiis Orthodoxis legatis exhibitam charitatem; obiurgat tamen, quod non ageret censura canonum in aliquos ex sua ipsius Ecclesiæ clericis, qui cum adversariis habere consuetudinem dicentur. Sed audi ipsum: « Illud, inquit¹, sane plurimum mihi displicere significo, quod inter dilectionis tuae clericos quidam esse dicuntur, qui adversariorum conniveant pravitati, et vasa iræ vasis misericordiae misceantur. Quibus investigandis et severitate congrua coercendis debet diligentia tua vigilanter insistere; ita ut hi quibus prodesse non potuerit correctio, non parcat abscessio. Oportet enim nos Evangelici² meminisse mandati, quod ab ipsa veritate percipitur; ut si nos oculus, aut pes, aut dextera scandalizaverit manus, a compage corporis auferatur: quia melius sit in Ecclesia carere membris quam cum ipsis in æterna ire supplicia. Nam superfluo extra Ecclesiam positis resistimus, si ab iis qui

¹ Liberat. in Breviar. c. 15. — ² Leo, Ep. LXXVI.

¹ Leo, Ep. LXXVI. — ² Matth. xvi. Marc. xix.

intus sunt, in eis quos decipiunt, vulneramur. Abjicienda prorsus pestifera haec a sacerdotali vi-gore patientia est, quae sibimet, peccatis aliorum parcendo, non parcit, etc. » Haec et alia ad Anatolium S. Leo: plane significans, etsi quibuslibet peccantibus praesto esse debeant sacerdotes, spiritu lenitatis atque clementiae fracta membra componentes, et patientia solidantes; adversus tamen haereticos alique fautores eorum absque mora seve-riori debere insurgere disciplina, et quam celeri-me aeriori medicamento, atque etiam sectione, si opus sit, uti, adversus eos nimis, quos ignoran-tia non excusat, sed perfidia obstinata condemnat.

44. Sed et de iisdem haec ad imperatorem¹: « Sacerdotalem namque et Apostolicum tuæ pietatis animum etiam hoc malum ad justitiam ultiōnis debet accendere, quod Constantinopolitanæ Ecclesiae puritatem pestilentes obseurent, in qua inveniuntur clerici quidam haereticorum sensu consonantes, et intra ipsa Catholicorum viscera assertionibus suis haereticorum partem adjuvantes. In quibus detur-bandis si frater meus Anatolius, cum nimis benigne parcit, segnior invenitur; dignamini pro fide vestra etiam istam Ecclesiae præstare medicinam, ut tales non solum ab ordine clericatus, sed etiam ab urbis habitatione pellantur, ne ultius sanctus Dei popu-lus perversorum hominum contagio polluatur ». Haec de his S. Leo, suggillans plane clericos illos, qui licet fidem proflerentur Catholicam (aliter autem nec licuisset illis in Ecclesia Catholica mini-strare), haereticorum tamen paribus faverent, foverentque ipsorum causam: quos sane vel ex hoc ipso esse ejiciendos, S. Leo præcepit. Sed ad haec quid Leo Augustus?

45. *Hæreticis Concilium generale audacter pe-tentibus Leo papa refragatur, in eosque sapienter decernit.* — S. Leonis papæ litteris admonitus ardentiori animo hæreticis restitit, publiceque profes-sus est, se Chaleedonensis Synodi esse custodem. Testatur id ipse S. Leo² se acceperisse ex Anatoli litteris. Tamen quod cuperet imperator omnes simul in unam concordiam tideles uniri: missos a Timotheo legatos hanc (ut par erat) sprevit atque rejecit, nec in ipsum Timotheum ultius est, sed pe-tentibus illis causam agi debere in universalis Con-cilio; factum perperam, ut moræ importunæ ne-terentur, dum de congregando iterum Concilio œcumenico tractaretur. Sic igitur Leo Augustus bono pacis illectus, sed deceptus, de celebrando œcumenico Concilio assensum præbuit; optavitque ad terminandas oīnes quæ ubique essent in Eccle-sia lites, præsentiam requiri debere Romani Pontificis; ad quem, ut presto esset rogans litteras dedit, misitque pariter utriusque partis oblatos precium libellos ab Alexandrinis acceptos. His imperatoris S. Leoni redditis litteris, conatus est Pontifex vehe-menter hujuscemodi conatibus hæreticorum obniti atque penitus refragari: primum vero quod ad

sum Constantinopolim adventum et ad celebra-tionem Concilii pertinet, haec ad eum rescripsit¹:

46. « Litteras clementiae tuae, plenas virtute fidei et lumine veritatis, veneranter accepi: quibus cupe-re, etiam in eo quod præsentiam meam pietas vestra necessariam existimat, obedire, ut majorem fructum conspectu vestri splendoris assequerer: sed magis id vobis arbitror placitum, quod eligen-dum ratio demonstravit ». Neinde non opus esse novum rursus Concilium œcumenicum cogere, et statuta semel iterum tractanda proponere. Hinc subdit: « Nam cum sancto et spiritali studio uni-versam pacem Ecclesiæ muniatis; nihilque sit con-venientius fidei defendendæ, quam his, quæ per omnia, instruente Spiritu sancto, irreprehensibili-ter definita sunt, inhærente; ipsi videbimus bene statuta convellere, et auctoritates, quas Ecclesia universalis amplexa est, ad arbitrium hæretice petitionis infringere: alique ita nullum colligendis Ecclesiæ modum ponere, sed data licentia rebellandi, dilatare magis, quam sopire certamina ». Haec S. Leo.

47. Porro quod ejusmodi Concilium expetiissent ii qui erant ex parte Timothei agentes Constantino-poli, ut hoc prelextu fovere justitiam viderentur, qui lotiis Ecclesiae judicium implorarent; ista idem S. Leo Pontifex eadem Epistola ad imperatorem ad-dit: « Apud Christianissimum igitur principem, et inter Christi prædicatores digno honore numeran-dum, utor Catholicæ fidei libertate; et ad consor-tium te Apostolorum ac Prophetarum securus ex-horlor; ut constanter despicias ac repellas eos qui se Christiano nomine privavere, nec patiaris parri-cidas sacrilega simulatione de fide agere, quos constat fidem velle evacuare. Cum enim clementiam tuam Dominus tanta sacramenti sui illuminatione ditaverit, debes incunctanter advertere, regiam po-testatem tibi non solum ad mundi regimen, sed maxime ad Ecclesiae præsidium esse collatam; ut ausus nefarios comprimendo, et quæ bene sunt slau-tita defendas, et veram pacem his quæ sunt turbata restituas, depellendo scilicet pervasores juris alieni, et antiquæ fiduci sedem Alexandrinae Ecclesiae refor-mando: ut correctionibus tuis Dei iracundia miti-gata, regie civitati non retribuat que ante ad-missa sunt, sed remittat.

48. « Constitue ante oculos cordis tui, venerabilis imperator, omnes qui per totum orbem sunt Domini sacerdotes pro ea tibi fide, in qua totius mundi est redemptio, supplicare: in qua re speciali-ter ambiunt qui Apostolicæ fidei seclatores Alexan-drinae Ecclesiae præsident, agentes apud pietatem vestram, ne hæreticos homines et merito pro sua perversitate damnos uti sua persuasione paliamini: cum sive impietatem errorum adspicias, sive opus perpetrati furoris attendas; non solum ad sa-cerdotii honorem admitti nequeant, sed ab ipso Christiano nomine mereantur abscondi. Nam (quod

¹ Leo, Ep. LXXV. — ² Leo, Ep. LXXIV.

¹ Leo, Ep. LXXV.

exorata pictatis vestræ venia dixerim) quædam contagio splendorem vestræ sereuitatis offuscat, cum sacrilegi parricidæ id audeant petere, quod nec innocentes licet obtinere ». Haec de his Leo. Intelligis hinc, lector, nonnisi consentiente Romano Pontifice, esse juris imperatoris œcumenia congregare Concilia : qui si resistat, nihil penitus posse confici, ut modo vidimus accidisse.

49. Vides et captiosos hæreticos sub pulchræ pacis nomine detinuisse diutius imperatorem, ne in sævum parricidam et grassatorem, invasore inque Ecclesiæ Alexandrinæ Timotheum (ut par erat) lege ageret; delusisseque hactenus eidem sub specie Nicænae fidei confessionis, ostentantes se esse Catholicos. Sed et hanc ounnem eadem Epistola sanctus Pontifex ipsorum aperuit imposturam; nimirum cum docet, non satis esse ad perfectam confessionem his temporibus Nicænum tantummodo Symbolum proliteri, in quo non de humanitate Christi, sed de divinitate potissimum actum esset; in Concilio vero Chalcedonensi tractatum sit de vera et perfecta Christi humanitate : atque proinde sicut verum hominem et verum Deum Christum unum confiteri fideles debent, ita pariter adstringi omnes utramque Synodus profiteri. Hinc illa accedit justa contestatio ejusdem Pontificis iisdem in litteris ad Leonem præmissa¹.

50. « Cum ergo, inquit, universalis Ecclesia per illius principalis petræ aedificationem facta sit petra, et primus Apostolorum beatissimus Petrus voce Domini dicentis audierit²: Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam; quis est nisi Antichristus, aut diabolus, qui pulsare audeat inexpugnabilem veritatem? qui sua in malitia inconvertibilis, perseverans, per vasa iræ et suæ apta fætaciae, falso diligentiae nomine, dum veritatem se mentitur inquirere, mendacia desiderat seminare. Atque contemnanda et evitanda merito, quæ sibi incontinens furor et impietas cæca præscripsit, ut dum diabolico instinctu in sanctam Alexandrinam sœvit Ecclesiam, quales essent qui Chalcedonensem Synodum retractari cupiunt, disceretur: in qua nullo modo accidere potuit, ut a nobis contra sanctam Nicænam Synodum sentiretur; quod hæretici mentiuntur, qui se fidem Nicæni Concilii tenere confingunt: in quo sancti et venerabiles Patres nostri contra Arium congregati, non carnem Domini, sed divinitatem Filii homousion Patri esse firmavere. In Chalcedonensi autem Concilio adversus Entychianam impietatem definitum est, de substantia Virginis matris Dominum Jesum Christum sumpsisse nostri corporis veritatem ». Istis vero revelatis a sancto Leone technis hæreticorum, ac pariter confutatis, idem ipse arbiter sedens, de utriusque partis libellis oblatis judicans, quid demum imperator agere debeat, admonet. Sed audi ipsum ad eumdem imperatorem ad finem prope Epistolæ ista scribentem :

51. « Oblatae sunt gloriosissimæ pietati vestræ preces, quarum exempla vestris litteris subdidistis. Sed in his quæ Catholicorum sunt, deplorantium subscriptio continetur: et quia causa probabilis est, fiducialiter nomina singulorum, vel dignitas sui honoris aperitur. In illis autem, quas Orthodoxo principi hæretica porrigitur non formidavit obreptio, sub incerto confuse universitatis vocabulo ideo certum nomen retrahitur, ne non solum paucitas personarum, sed etiam meritum detegatur: latere enim sibi utile aestimant eorum quantitatem, quorun est qualitas judicata: nec ineongrue, cuius loci homines sunt, profiteri metuunt, qui meruere damnari. In una ergo Catholicorum supplicatio continetur; in alia hæreticorum commenta panduntur: hic sacerdotum Domini et totius Christiani populi ac monasteriorum defletur inversio: ibi immanium scelerum continuatio demonstratur; ut quod non licuit audiri, licet dilatari. Nonne perspicuum est, quibus pietas vestra succurrere, et quibus debeat obviare, ne Alexandrina Ecclesia, quæ semper fuit domus orationis, spelunca nunc sit latronum?

52. « Manifestum quippe est, per crudelissimam immanissimamque sævitiam, omne illie cælestium sacramentorum lumen extinctum. Intercepta est sacrificii oblatio, defecit chrismatis sanctificatio, et parricidialibus manibus impiorum omnia se subtraxere mysteria. Nec ullo modo ambigi potest, quid de his decernendum sit, qui post nefanda sacrilegia, post sanguinem probatissimi sacerdotis effusum, et concremati corporis cinerem in contumeliam aeris cælique dispersum, audent sibi jus pervasæ dignitatis expetere, et Apostolicæ doctrinæ inviolabilem fidem ad Concilia provocare. Magnum ergo vobis est, ut diademati vestro de manu Domini etiam fidei addatur corona, et de hostibus Ecclesie triumphetis: quia si laudabile vobis est, aduersus gentes arma convertere, quanta erit gloria, ab insanissimo tyranno Alexandrinorum Ecclesiam, in cuius contritione omnium Christianorum est injuria, liberare? » Hæc sanctus Leo ad Leonem Augustum prope finem anni hujus, nempe kalendis Decembribus. Ad hæc usque tempora potuerunt fallaciis suis implicatum tenere hæretici imperatorem de indicendo Concilio, qui tandem his sancti Leonis litteris a proposito destitit.

53. Aderat in palatio Basilicus, qui postea invasit imperium. Hic licet specie tenus se Catholicum profiteretur, hostis tamen erat Chalcedonensis Concilii, favebatque hæreticis clanculo: eujus putamus persuasione ita retardatum fuisse Leonem imperatorem, et persuasum de novo celebrando Concilio. Sed Leonis papæ prævaluit auctoritas, eujus impulsu tandem anno sequenti (ut suo loco dicimus) Timotheum abjiciendum, et alium in ejus locum subrogandum præcepit. Addit ad hæc Evagrius¹: « Primum igitur Leo episcopus antiquæ

¹ Leo, Ep. LXXV. — ² Matth. XVI.

Evag. I. II. c. 40.

Romæ pro defensione Concilii Chalcedonensis scripsit, creationemque Timothei, ut pole contra Ecclesiæ leges factam, improbat. Quam Leonis Epistolam imperator per silentiarium ejus mandata exequentem Timotheo Alexandrino antistiti mittit : cui respondit Timotheus, et cum Concilium Chalcedonense, tum Leonis Epistolam coarguit. Istarum Epistolarum exemplaria extant in litteris Leonis imperatoris generatim ad omnes scriptis ». Hæc Evagrius.

54. *Probant metropolitani Concilium Chalcedonense.* — Reliquum autem est, ut quæ Orientales diversarum provinciarum episcopi ad Leonem imperatorem rescriperint videamus, cum metropolitani singuli, quid de fide Catholica sentirent, et de fidei decreto Concilii Chalcedonensis, litteris ipsius fuissent interrogati. Rem ipsam Liberatus diaconus his paucis absolvit¹ : « Rescribunt, inquit, Chalcedonensem Synodum usque ad sanguinem vindicandam, eo quod non alteram fidem teneret, quam Synodus Nicæna constituit; Timotheum vero non solum inter episcopos non haberi, sed etiam Christiana appellatione privari. Et hæc Epistolæ, vel relationes episcoporum omnium in uno codieis corpore posite vocantur Eneyclæce ». Hæc Liberatus.

55. Extant triginta septem provinciarum metropolitanorum cum subscriptione suorum episcoporum Epistolæ ea de re simul redditæ ad Leonem imperatorem : quæ omnes eodem sunt arguento scriptæ, in unam sententiam conspirantes in confirmando fidei decreto edito in Concilio Chalcedonensi, atque damnatione Timothei pseudoepiscopi Alexandrini : de quibus hæc Evagrius² : « Porro alii itidem episcopi Chalcedonensis Concilii firmiter adhæsere decretis et creationem Timothei consentientibus suffragiis damnavere. At solus Amphilius episcopus Syde Epistolam scripsit ad imperatorem, in qua uti contra Timothei creationem graviter vociferatur, sic Concilium Chalcedonense improbat : quæ res sunt etiam a Zacharia rhetore litteris mandatae, ipsaque Epistola Amphiliochii in ejus libro posita ». Ista Evagrius. Porro reperitur quoque post hæc scripsisse idem Leo imperator ad sanctissimos monachos Simeonem Stylitam et alios magni nominis anachorelas, sed anno sequenti potius, quam præsenti : agemus de his itaque suo loco.

56. *De Majoriano imperatore, obitu Juvenalis episcopi Hierosolymæ et Saba monacho.* — Hoc item anno Ravennæ creatus est imperator Occidentalis imperii Valerius Majorianus, nepos illius Majoriani, de cuius genere ista Sidonius³ :

Fertur Pannoniæ qua Martia pollet Achintus
Illyricum rexisse solum cum tractibus Istri
Hujus avus. Nam Theodosius quo tempore Syrii
Augustum sumpsit nomen, per utramque magistrum

Militiam, ad partes regni venturus Eoas,
Majorianum habuit.

Et paulo post :

Hunc sacerum pater hujus habet vir clarus, et uno
Culmine militia semper contentus, ut unum
Casibus in dubiis junctus sequeretur amicum, etc.

Fuerat enim ob viclos Francos, et superatos Alemanijs jam magister militiae creatus, quæ omnia pluribus Sidonius cecinit : additque summa concordia creatum fuisse imperatorem, amicentibus simul senatu atque militis et Leone imperatore, dum ait :

Simul ordine vobis
Ordo omnis regnum dederat, plebs, curia, miles,
Et collega simul.

Subdit de victoria, simul ac creatus est imperator, obtenta de Wandalis, quos ad Campanum littus classis Genserici regis invexerat. Tu ipsum consule : hæc nobis satis ad novi imperatoris exordium consignandum.

57. Hoc etiam anno defunclum esse Juvenalem Hierosolymorum episcopum, cum sedisset annos viginti octo, Cyrus monachus in Vita sancti Sabæ abbatis, res sui temporis posteris tradens, narrat his verbis¹ : Cum Saba in hoc quidem monasterio annos decem transegisset, ætatis vero ageret annum decimum octavum, quo Marcianus et Juvenalis, ambo pii et religiosi, ille ab imperio, hic autem a pontificatu morte desistunt, etc. » Fertur idem Juvenalis ex majorum traditione, de Transitu Virginis libellum scripsisse : tradit hoc Nicephorus² : sed quod addit sepulcrum Dei Genitricis ab eodem translatum fuisse Constantinopolim, de inharentibus ipsi lapidibus intelligendum puto ; siquidem (ut suo loco dictum est) non in mobili lapide, sed in montis rupe illud more Judæorum fuerat excavatum. Vacasse autem successore episcopo Hierosolymitanam sedem usque in annum sequentem, Acta³ Quiriaci anachoreta nos admonent, in quibus qui nonus numeratur annus Leonis imperatoris, idem Anastasii sedis recensetur octavus : adeo ut qui primus Anastasii, idem Leonis fuerit annus secundus : agemus ergo de ejus creatione anno sequenti.

58. Quo item anno Saba ille sanctorum monachorum vertex, ubique egregia sanctitate conspicuus, in Palæstinam perrexit adolescentulus ad magnum Euthymium, cum ageret annum etatis sue decimum octavum, natus nimis (ut idem Cyrus tradit) sub Theodosii minoris consulatu decimo septimo. Iste quidem hoc anno ad nobilem structuram jecit egregia fundamenta. Dieluri sumus de eo saepe inferius pro temporis ratione, et rerum ab eo gestarum occasione. Cum enim plurima turba

¹ Liber. diac. in Breviar. c. 45. tom. II. Concil. — ² Evag. l. II. . 10. — ³ Sidon. in Paneg. Majoriani.

¹ Apud Sur. tom. vi. die v. Dœcemb. — ² Niceph. l. II. c. 23. et l. xv. c. 24. — ³ Apud Sur. die xxix. Septemb. tom. v.

monachorum. Entyehelis atque Dioscori veneno semel hauslo, non a Catholica tantum fide, sed et ab omni monastico instituto penitus deviasset; summa Dei misericordia factum est, ut ejusdem monasticæ professionis homines sublime perfectionis culmen

attingerint, iidemque in Palæstina claruerint, nimirum Euthymius, Saba, Joannes cognomento Silentiarius, Cyriacus, Gerasimus, Theodosius, et alii plures: quorum res gestas qui eodem vixit tempore Cyrillus, posteris (ut diximus) commendavit.

Anno periodi Græco-Romanæ 5950. — Olymp. 309. — Urb. cond. 1210. — Jesu Christi 457. — Leonis papæ 18. — Leonis imp. 1. Majoriani 1.

4. Consules. — Coss. *Constantinus* et *Rufus*, uterque Orientalis, ut palebit, ex his quæ num. 45 ex Prisco referemus. Praeterea in Actione vi Concil. Chalced. pag. 575, inter viros illustres, qui Marcianum Synodum Chalcedonensem ingredientem co-mitati sunt, numeratur expræfetus *Constantinus* el excomes *Constantinus*. *Constantinus* autem hoc anno consul ter præfecturam gessit, ut mox dicemus, annoque CDLXVI Theodoretus scripsit Epistolam ordine XLII ad Constantium, præfectum sc. prætorii. Graeci passim *Constantinum* et *Constantium* promiscue usurpant, quamvis *Constantinus* hoc anno consul a Latinis semper *Constantinus* appelleatur. *Rufi* comitis mentio est in Epistola Theodoreti LXXXIX ad Anatolium anno CDLXVIII data. In Epistolis undecim divi Leonis hoc anno scriptis utriusque consulis nomen legitur; *Constantinus* tamen semper præponitur, licet, si *Rufus* consul Occidentalis fuisse, semper postponetur, ut vice versa in Oriente, quando uterque consul nominabatur, Occidentali ullimus semper locus in Actis publicis assignabatur.

2. Leo Magnus succedit Marciano. — A mun. 1 ad 7. *Marcianum* sub hujus anni coss. mortuum esse Marcellinus et Cassiodorus in Chronicis, aliisque testantur. Theodorus lector lib. 1 seribit: « *Marcianus* cum didicisset ea, que adversus Romanum et imperatrices a Vandalis ex Afria profectis, sicut imperatorem decebat commotus, ad bellum se paravit. Contigit autem, ut ad supplicationem procederet in campum die xxvi Januarii. Ejus autem loco imperator eligitur Leo oriundus ex Thracia dignitate tribunus ». Valesius in Notis ait: « Post hæc verba, die xxvi Januarii notandus est asteriscus quæ sic suppleri possunt: *Sexto autem post die abiit e vita pridie kal. Februarias*. Male apud Theophanem in Chronicis scriptum est, *pridie kal. Maias*. Id enim refellit ipse Theophanes, qui paulo post scribit Leonem Marciano morluo subrogatum fuisse mense

Februario ». Haec Valesius. Verum hæc emendatio cum loco mendoso Theophanis innitatur, et auctorem Chronicum Alex. sub hujus anni coss. contrarium habeat, minime admittenda. Hæc Chronicum Alex. verba: « Ilis coss. obiit diem suum Marcianus Augustinus, Vixit annos LXV, et creatus est ab exercitu imperator Leo Magnus mense Peritio VII idus Feb. regnavit annos XVI ». Dies itaque natalis imperii Leonis fuit septima mensis Februarii, quo mense etiam eum imperium iniisse docet Theodorus Lector, qui in fine lib. 2 ait: « Leo Augustus imperare cœpit in dictione decima, mense Februario, coronatus ab Anatolio patriarcha ». Imperium suscepserat *Marcianus* die xxiv mensis Augusti anni CDL; quare imperaverit annos sex et menses circiter sex, quos auctor Chronicum Atex. neglexit, quosve numerant qui scribunt eum annos septem imperasse.

3. Leo imp. condit templum Deiparæ ad Fontem dictum. — Baronius ad pietalem *Leonis*, antequam imperaret, commendandam, refert ex Nicephoro lib. 15, cap. 25, eum aqua miraculose inventa sili, qua eruciatabantur, liberatum esse, et imperatorem nuncupatum, Ecclesiam eodem in loco in honorem Deiparæ construxisse. Lambecius tom. viii Biblioth. Cæs. pag. 56 et seqq. multa habet de hac miraculosa Inventione, de qua loquitur Nicephorus, et de primaria templi super eum exstructi origine, quæ ad Leonem imp. non vero ad Marcianum imp., ut perperam Goarus in Notis ad Codinum cap. 22 de Officiis Constantinopolitanis, referenda. Extant in Biblioth. Cæsarea ejusdem Nicephori liber Ms. *De origine, structura et miraculis templi Beatissimæ Virginis Deiparæ ad Fontem*, ex quo aliqua refert Lambecius. Extat etiam ibidem ejusdem Nicephori *Acoluthia* sive *Officium Festi dedicationis templi Beatissimæ Virginis Deiparæ cognomine Fontis* seu ad *Fontem* uno circiter stadio a terrestribus urbibus Constantinopolitanæ dissiti. Eadem *Acoluthia*

insertum est Nicephori Synaxarium, sive narratio succincta *de origine, incremento et miraculis istius templi*, quam Lambecius integrum recitat; in ea dicitur, Leonem nondum imperatorem templum illud aedificasse, quod postea a Justiniano, Basilio Macedone, Leone Sapiente, aliisque sequentibus imperatoribus, propter plurima ibi edita miracula, diversis temporibus amplificatum, exornatum atque restauratum est. Fons ille nostro tempore adhuc superest, quem Turcae pariter ac Christiani tanta veneratione dignum experli sunt, ut *χρυσόπηγή* sive *aureus fons* vulgo appellari mernerit, quod testatur Crusius in Annotat. ad lib. 7 Turco-Græciæ, ubi refert patriarcham Constantinopolitanum, eo in templo tanquam præcipuo, concionari tempore Quadragesimæ, quod etiam observat Goarus citatus. De hac Deiparæ ad Fontem Ecclesia plura habet etiam Duangius lib. 4 Constantinopolis Christianæ cap. 14, n. 43.

4. *S. Proterius episc. Alexand. occiditur.* — A num. 42 ad 28. *S. Proterius* patriarcha Alexandrinus ab Eutychianis occisus est, cum esset *salutaris Paschæ festivitas*, inquit *Ægyptii* episcopi in Epistola ad Leonem Augustum, ut videre est apud Baronium num. 19, qui Epistolam illam recitat. Vel *primo Paschalis celebritatis die*, inquit Theophanes, *magno Sabbato*, inquit Cedrenus, Liberatus tamen cap. 45 die, quo Cœna Domini celebratur; Tununensis vero die, *qua Salvator noster Dominus a Judæis est crucifixus*. Henschenius multa habet de virtutibus S. Proterii patriarchæ Alexandrini et martyris ad diem xxviii mensis Februarii, quo colitur, miraturque Baronium, qui scribit omnes tolius orbis Ecclesiæ indelebilis notis nomen *Proterii* perpetuæ memoriae commendatum solemniter accepisse, illud in tabulas Martyrologii Romani non retulisse, imo neque venisse in censem aliorum Fastorum latinorum. Certe Græci in Menæis, et apud Maximum Cytheræum, *S. Proterii Festum* celebrant die xxviii mensis Februarii. *Timotheus Acturus*, Proterio adhuc vivente, sedem ejus invasit, uttestantur Theodorus Lector lib. 4 et Evagrius lib. 2, cap. 8. In Catalogo patriarcharum Coptarum ab aliquo hæretico Eutychiano composito, ex albo patriarcharum Alexandrinorum expunguntur Orthodoxi episcopi qui Dioscoro non adhæserunt, uti Proterius et alii.

5. *Alexandrinæ et Antiochenæ Ecclesiæ paci S. Leo intentus.* — Baronius varias S. Leonis papæ Epistolas hoc anno recitat, quibus aliquæ addendæ sunt a Quesnello publicatae, quarum hic summarium referam. Post cædem Proterii *Anatolius Constantinopol.* episcopus, ejus mortis nuntio accepto, anceps quidageret, scripsit ad S. Leonem, docuitque quæ acta essent Alexandriæ, et tot tantisque malis querenda esse remedia significavit. Sanctus *Leo* ad eum rescripsit Epistolam quæ ordine est cxvi in qua ait, *Marcianum sine intercessione cuiusque repulisse omnes insidias hæreticorum, qui opportunitatem invenisse se temporis aestimabant, quo san-*

ctæ Synodi Chalcedonensis decreta cassarent. Addit, se Leoni Augusto supplicasse, *ne in pervasionem Alexandrinae Ecclesie aliquid ulterius sibi possit hæretica audacia vindicare*. Data est Epistola sub hujus anni coss. V *idus Julii*. In Epistola cxvii eadem die data ad Julianum episcopum Coensem et Aetium presbyterum, utrique injungit Leo ut omni assiduitate a Leone Aug. quem *pro religionis Catholice munimento sponte jam quædam præstisset* dicit, deposeant, *ut in locum sanctæ memorie Proterii probatissimus, et de ejus file nequeat dubitari, constituantur antistes*. In Epistola cxviii, X *kal. Septemb.* ad Basilium episcopum Antiochenum data, queritur *Leo*, quod ejus ordinatio, non pro more, aut illius, ac comprovincialium episcoporum litteris fuerit sibi significata: « *Ordinationem quidem dilectionis tuæ, secundum Ecclesiasticum morem tuæ vel fratrum nostrorum provincialium episcoporum debueramus sermone cognoscere*. Sed quia non defuerunt cause quæ possent hanc diligentiam præpedire, et sanctæ memorie Marcianus princeps suis scriptis consecrationem tuam nobis cognitam fecit, etc. » Quare *Maximus* Basilii decessor anno superiori jam affecto, vel currentis forsitan initio mortuus est, cum S. Leo die xxiiii mensis Augusti queratur, *Basilii* ejus successoris ordinationem sibi ab episcopis comprovincialibus significatam nondum fuisse. Quod si anni præcedentis initio *Basilii* consecratus fuisset, ei *Leo* tantam moram non objecisset.

6. *Ecclesiæ Orientis S. Leo sollicitus.* — Epistola cxix ad *Euxitheum* episcopum Thessalonicensem, et *Juvenalem* Hierosolymorum X *k. Septemb.* data, horlatur eos Leo, ut sceleratis ausibus Eutychianorum, qui *Proterium* Alexandrinum episcopum occiderant, strenue resistant, nec patientur Synodus alteram congregari, sed sua Chalcedonensi firmitas asseratur. In Epistola cxx ad *Julianum Coensem* episc. *Kalendis Septembris* data, mirari se dicit Leo esse aliquos, qui in Epistola sua ad Flavianum esse quædam obscura, vel sensu, vel sermone ambigua calumniantur: « *Quia, inquit, quidquid tune a nobis scriptum est ex Apostolica et Evangelica probatur sumptum esse doctrina* ». In Epistola cxxi ad Aetium presbyterum Constantinop. scripta, significat S. Leo se ad Leonem Augustum, et *ad magnificum virum patricium Asparem* necessaria in causa fidei scripta transmissee, et exemplaria litterarum, quas Galli atque Itali episcopi ad se scripserant, dirigit, ut sciat itlorum cum eo fidem unam esse. Epistola cxxiii scripta *episcopis ex Ægypto Catholicis apud Constantinopolim constitutis*, dataque est *V idus Octobr.* Eos Leo pro fide extores consolatur: et ut pro Incarnationis mysterio patienter adversa tolerent, hortatur. Erant tunc ii episcopi Constantinopoli, ut exponerent Leoni imp. mala quæ perpessi Catholici essent. Quas omnes Leonis Epistolas Baronius non viderat.

7. *Tres Epistolæ S. Leonis suspectæ fidei.* — Ceterum Epistolæ cxviii et cxix eadem die datæ,

quarum ultima ne verbum quidem habet, quod non legatur in priori, suspectae fidei sunt, cum in utrisque hæc verba recitentur: « Certus sum quod clementissimus imperator et vir magnificus patrius, cum omni cœtu illistrum poteslatum nihil in perturbationem Ecclesie patientur haereticos obtinere, si pastorales animos in nullo viderint fluctuare ». Idem judicium ferendum de Epistola cxxi citata in qua habetur: « Nos pro diligentia nostri et ad clementissimum principem, et ad magnificum virum patricium Asparem necessaria in causa fidei scripta transmisimus, quæ sine dubio effectum congruum poterunt obtinere, si etiam cura vestra pervigile »: et ratio est quia Aspar et patricius ejus filius secta Ariani erant, et anno sequenti quando præsules Orthodoxi acceptis litteris encyclicis, petierunt a Leone imp. ut *Timotheus Aelurus* pleceretur, quam male affectus esset erga Ecclesiam Catholicam Aspar demonstravit. Theophanes enim ad annum **III** Leonis imp. ait: « Ut quæ nefarie perpetrata condignæ subjicerentur ultiōni, studium omne penes imperatorem Gennadius adhibuit; adversæ liet parti oppositus faveret Aspar Arianus ». Quare nullo modo verisimile est, S. Leonem prudentissimum Pontificem, et de quibuscumque Constantinopoli agebantur, opime edoctum, contra decessorum suorum morem, postulasse auxilium ab Aspare viro Ariano adversus Timotheum, cuius ille patrocinium susceperebat. Nec est quod quis in medium adducat exemplum Romanorum Pontificum, qui posita Theodorici Italie regis Ariani opem implorarunt, ubi enim suprema potestas penes haereticos erat, nullum aliud restabat refugium. Praeterquam quod Arianae secte Constantinopoli tunc depressæ plurimum referebat, ut *Homousiani* in varias sectiones scinderentur, quo eam erigere possent. Cum tamen stylus Leoninus videatur, magna mihi suspicio est, nomina *patrii* et *Asparis* in locum aliquorum aliorum magnatum substituta fuisse. Sie anno cxix ostendi nomen *Arcaei* in Ieum Theodosii a librariis describentibus librum de *Promissionibus Divinis* subrogatum fuisse; similia alia exempla in hoc opere indicabimus. Tres citatae Leonis Epistole ex Codice Cardinalis Grimani a Quesnello extractæ nūquā antea lucem viderant; sed eas vir doctissimus non examinavit.

8. Orthodoxi et haeretici Alexandriæ libellos ad imperatorem mittunt. — A num. 49 ad 54. Tuim S. Leo *kalendis Decembris* Epistolam cxxv, quæ alias erat **LXXV**, et recitatur a Baronio, ad Leonem Aug. scripsit, *Proterio* episcopo Alexandrino occiso, Timotheoque in ejus sedem intruso, episcopi Orthodoxi, quibus nihil tutum in Ægypto, fuga et latibris sibi consilere cogitarunt. Ii quibus per actatem licuit Constantinopolim profecti sunt, et auctoritatem imperatoris implorarunt contra furentem haeresim. Haeretici pariter legatos Constantinopolim misere, et quæ esset sua fides explicarunt; Nicænam Synodum et Ephesinam sese accipere professi:

*Dioscori Pseudo-Synodum Ephesinam prædicarunt, Constantinopoli habitam a Flaviano Synodum, cum Concilio Chalcedonensi repudiarunt, Timotheum in sede Alexandrina ab imperatore confirmari poscentes, Libellis Orthodoxorum complures episcopi subscriperant; haereticorum litteris subscriptiones nullæ. Utrorumque libelli inter Acta Concil. Chalcedon. reperiuntur parte 3, num. 22 et seqq. Baronius relationes illas missas ex Ægypto ab episcopis Orthodoxis credit. Sed ex dictis apparet, ab ipsis Ægyptiis episcopis tum profugis Constantinopoli agentibus oblatas fuisse. Addit num. 33 relationes non datas imperatori, nisi ad omnes metropolitas missis litteris: a quibus imperator professionem fidei poscebat. Sed, ut inquit Quesnellus, haec non convenient cum litteris imperatoris, responsisque episcoporum, qui de relationibus conceptis verbis agunt. Id etiam constat ex Epistola *Varadati* monachi, et ex testimonio Liberati ipsius cap. 15, qui litteras imperatoris non nisi post acceptas relationes, missas commemorat. Quare Baronius eum deceptum fuisse per̄ eram scribit.*

9. S. Leo hortatus Anatolium, ut spem novæ Synodi cogendæ haereticis amputet. — Duas alias Leonis Epistolas ex Codice Ms. Cardinalis Grimani producit Quesnellus, quarum prior ordine **cxxxvi** data est ad Anatolium episcopum Constantinopolitanum, eaque sine die et consule habet. Hac *Leo Anatolium* hortatur, ut apud imperatorem, quem primum laudat, pro comprimendis haereticis strenue agat; idque euret ut Chalced. Synodus firma permaneat; pax Ecclesie Alexandrinæ restituatur; parricidæ ab ea pellantur, et afflicti Ægypti episcopi, qui Constantinopolim confugerant, adjuventur. Lætitiam quoque suam non dissimulat, quod qualuor duntaxat episcopi *Timotheo* et ejus haeresi adhærent, eumque sollicitat ut spem adimat haereticis novæ Synodi cogendæ. Tandem eum vehementer arguit, quod *Atticum* passus sit publice Constantinopoli adversus fidem Chalcedone professam disserere: « Et ideo, inquit, acris moneo, neque amplius dissimulandum esse protestor, si hominem pestilentem, ulterius in tua habendum communione credideris; quem nos si fieri potest, emendari volumus, quam perire ». Idem dicit de *Andrea* impietatis Attici socio. *Atticus* quidem anno sequenti Romanum fidei confessionem misit, sed obscuram, et ambage verborum implicatam, qua contentus non fuit sanctus Leo, ut liquet ex Epistola cxxviii, alias **LXXVII**, anno sequenti ad eundem Anatolium episcopum Constantinopolitanum data *XV kal. April.*, ut videre est eo anno apud Baronium num. 13 et seqq. Denique *kalendis Decemb.* ad episcopos Catholicos Ægypti apud *Constantinopolim* constitutos scribit Leo Epistolam ordine **cxxxvii**, qua eos profide extores consolatur, promissa sua apud imperatorem actione.

10. Codex Eneycius continens Epistolas ad Leonem imp. scriptas. — Ad num. 54 et seqq. *Leo imperator* postquam accepit libellos a Catholicis

episcopis Aegypti, quatenus mors Proterii vindicatur, et ab iis quoque, qui stabant pro Timotheo, et petebant in irritum mitti deereta Synodi Chaleedonensis, de hoc negotio scripsit singularum metropolitanarum civitatum episcopis, et iis qui in monastica vita excellebant. Rescripsere omnes, Chaledonensem Synodum usque ad sanguinem vindicandam esse, et Timothenum etiam Christiana appellatione privandum, et hæc *Epiſtolæ vel relationes episcoporum omnium in uno Codice corpore vocantur Encyclia*, inquit Liberalus in Breviario, quo etiam nomine ab omnibus antiquis vocatae, ut ostendit Baluzius in nova Collect. Concil. eujus studio *Codex Encyclius* rursus adspexit Iucem. Is Codex magno in honore apud veteres habitus, diu neglectus fuit, hodieque vix cognitus erat. Compositus fuerat a quodam homine græco, ac postea latine jussu Cassiodori versus ab Epiphanio Scholastico. Eum primus in lucem emisit Surius, sed mutalo titulo: vocavit *Epiſtolas illustrium personarum pro Concilio Chalcedonensi*. Tum editores Romani Conciliorum multa inseruerunt huic collectioni, quæ ad illam non pertinent, quedam magni momenti defractare, ac prætermisere, tum *Epistolarum ordinem* mutavere. Editionem Romanam imitatae erant posteriores, et que in eo Codice descripta erant, permiscuerant collectioni illi, quam editores Romani vocaverunt *Tertiam partem Concilii Chalcedonensis*. His malis ope duorum MSS. medicinam altulit Baluzius et *Codicem Encyclium* in primum suum statum restituit. Denique editores harum *Epistolarum* hactenus prætermiserunt annotationem de numero episcoporum, qui *Encyclias* *Epiſtolas* ad Leonem imp. scripserunt, quam his verbis expressam esse in MSS. testatur Baluzius. *Explicitur Epiſtolæ episcoporum numero quingentorum feliciter.*

11. *Epiſtolæ illæ anno CDLVIII date.* — Controversia est de tempore, quo *Epiſtola* illæ scriptæ. Baronius eas ad presentem annum relulit, quo paulo post mortem Marciani imp. turbæ Alexandrinæ excitatae. Verum cum Marcellinus in Chronico tradat, *Leonem imp.* singulis episcopis Orthodoxis misisse *Epiſtolas*, quo sibi quid de Concilio Chalcedonensi sentirent, indicarent, et *Epiſtola* Leonis papæ ad Leonem imp. ordine cxxv, de qua superiorius egi, quæque dicitur data *kal. Decembris*, nullam mentionem faciat litterarum ab imperatore ad metropolitas scriptarum, appetet eum illas nondum tunc scripsisse, vel saltem Pontificem Romanum de eo consilio edoctum non fuisse; ideoque tam eas ad metropolitas, quam ad magni nominis monachos litteras datas, partim sub ipsum finem currentis anni, partim anno insequenti. Et sane, inquit Baluzius citatus, negotium gravissimi momenti, quod universam commovebat Ecclesiam, de quo imperator scripsit ad universos episcopos, qui Christi gregem regebant intra limites imperii Romani, non videtur potuisse terminari intra eum annum, quo cœptum est; præsertim cum immensum sit spatium

ab Alexandria Constantinopolim, et ex libellis episcoporum Catholicorum Aegypti oblati Leonis Aug. et Anatolio episcopo Constantinopolitano, constet, multa a Timotheo Aeluro præsumpta esse in Aegyptiaca diœcesi, quæ infra modicum temporis spatiū perfici non potuere. Præterea misit imperator magistranos per totum Orientem, ut Liberatus ait: « Per quos omnes illi episcopi, qui Chaledone fuerant congregati, quid Alexandriae gestum fuisset, agnoscerent ». Illi postea congregati sunt in sua quaque provicia, causam examinarunt, Epistles Synodales scripserunt ad imperatorem. Quare verior videtur scriptio Marcellini comitis. Emin. card. Norrisius in dissert. in de anno et epochis Syro-Macedonum recte observal, has Epistles hyemali tempore ad metropolitas pervenisse, quod Agapetus Rhodiorum, et Lucas Dyrrachii archiepiscopi rescriptis num. 45 id testentur. Verba Lucæ hæc sunt: « Et maximum propter hyemis vehementiam nostri solemniter curam habentes præcipitis, ut singuli nostrum in regione propria de præsentibus rebus suam debeat proferre sententiam ». Hæc autem sine dubio fuit hyems, qua labente init annus Christi CDLXVIII.

12. *Majorianus fit imperator Occidentis.* — Ad num. 56. Chronographus a Cuspiniano editus sub hujus anni eoss. scribit: « Ricimer magister militum patricius factus est pridie kal. Martias, et factus est Majorianus magister militum ipso die. Leatus est imperator Majorianus kalendis Aprilis milliario vi, in campo ad Columellas ». Majorianus itaque feria secunda, quæ hoc anno incidebat in diem primum April. nuncupatus est imperator, nondum ferente usu ut hujusmodi nuncupationes diebus Domiticiis, aut solemnioribus Festis fierent. Creatus est autem imperator Occidentis. Ducangius in familiis Augustis Byzantiniis, aliqua ejus numismata exhibet, in quorum antica legitur, D^X. IULIUS MAJORIANUS P. P. AGG. Duo similia aurea visuntur in Museo Farnesiano pag. 314.

13. *Moritur Juvenalis episc. Hierosolymæ.* — Ad num. 57. *Juvenalis* Hierosolymitani episcopi obitus anno taufulum sequenti contigit; cum in Vita sancti Cyriaci anachoretæ a Pougeto in Analect. græcis publicata legalur: « Hierosolymam venit jam decem et octo annos natus non quidem imperii Leonis magni anno, pontificatus autem Anastasii Hierosolymorum episcopi oclavo. Imperare coepit Leo die septima mensis Februarii presentis anni: quare anno CDLXV nonus imperii ejus annus, et octavus patriarchatus Anastasii, qui Juvenali successit, in cursu erant, et Anastasius anno tantum Christi in sequenti sedere coepit. Præterea dicitur in Vita S. Sabæ a Cyrillo monacho conscripta, obiisse sanctum *Euthynium* abbatem anno xv Anastasii patriarchæ Hierosolymitani; *Euthynium* autem die xx mensis Januarii anni quadringentesimi septuagesimi tertii ad Deum migrasse. Quod verum non esset, si Anastasius hoc anno ad sedem Hierosolymitanam evectus fuisset; eo enim casu *Euthynius*

anno XVI pontificatus Anastasii e vivis excessisset. Baronius quidem Anastasii initium recte in annum sequentem distulit, sed post Juvenalis obitum, sedem patriarchalem vacasse, nihil teste asseruit. Ad haec hasit in eo quod Nicephorus ait, sepulcrum Dei Genitricis a *Juvenali* Constantinopolim translatum fuisse. Sed id non Nicephorus, at ejus interpres scripsit, ut anno CDLIII, num. 6 ostendimus. De annis quibus sedit *Juvenalis*, et de initio sedis *Anastasii* anno sequenti agemus.

14. *Eudoxia cum Placidia filia in libertatem asserta.* — Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. CDLIX, qui kalend. Septemb. superioris Christi anni inchoatur, ait : « Hoc anno Eudoxia Theodosii imperatoris filia, Valentiniani vero tertii conjux cum Placidia filiarum altera, Olybrii uxore, ex Africa remeavit: Endocia siquidem Honoricho Giserichi filio matrimonio juncta non rediit ». Zonaras tradit, hunc redditum vivente adhuc Marciano; Priscus vero pag. 74 cui major fides habenda, Majoriano imperante, contigisse. Haec Zonarae verba: « Quæ (nempe Eudoxia) cum biennium ibi egisset, cum filia Placidia, regnante adhuc Marciano Byzantium revertitur relieta filia Eudocia ». Priscus vero scribit : « Gensericus eum non amplius federibus cum Majoriano pactis stare constitisset, Vandalorum et Maurorum multitudinem ad vastationem Italie et Siciliæ immisit. Marcellinus enim jam ante insula cesserat, propterea quod majorem exercitus sui partem ei Richimerus abduxerat, et militibus ejus pecunias largiri (erant autem fere omnes Seythæ) quo illis persuaderet a Marcellino deficere, in animo habebat. Itaque Marcellinus Sicilia excesserat, veritus tum insidias, tum ne si cum Richimero certandum illi foret, salvis sibi insule opibus minime se recipere posset. Missa est igitur ad Gensericum legatio, tum a Richimero, ne federa violaret : tum ab eo, qui apud Romanos et in Oriente rerum potiebatur, ut ab Italia et Sicilia abstineret, et mulieres regias redderet. Gensericus vero multis ad eum ex diversis partibus legalis missis, non ante mulieres liberavit, quam majorem natu sororum Valentiniani, Eudociam nomine, Honorico filio desponderet. Tunc enim Endoxiam Theodosii sororem remisit cum Placidia altera ejus sorore, quam duxit Olybrius. Neque eo secius Italianam et Siciliam Gensericus vastare destitit, sed multo magis post mortem Majoriani, cum Olybrium ad imperium Occidentis provehere propter affinitatem ex nuptiis cogitaret ». Sed quam Priscus vocat majorem natu filiarum Valentiniani, ejus interpres perperam dicit majorem natu sororum Valentiniani. Vox enim *τογένης* qua Priscus usus est, non *sororem* sed *filiam* significat. Hoc itaque anno Majoriano regnante *Eudoxia* cum *Placidia* filia in libertatem asserta est, et *Eudocia* Honorico matrimonio copulata, ut anno CDLXXI magis explicabimus.

15. *Obitus Isdigerdis II Persarum regis.* — Hoc anno Isdigerdes II Persarum rex, cum imperio annis septemdecim et mensibus circiter quatuor esset potitus, mortuus est, inquit Agathias lib. 4, qui nihil ab eo gestum memorat, neque quo anno ejus mors acciderit, exponit. Is tamen nobis innotescit ex annis, quos Isdigerdi, et ejus successoribus assignat. Subdit Agathias : « Perozes post illum rex declaratur, vir temerarie audax et bellorum cupidus, et magnificentiam semper præ se ferebat, solidis autem tutisque consiliis non admiodum utebatur, sed plus in eo erat audacia, quam consilii ». Priscus pag. 74, mentionem facit legationis ad eum missæ his verbis : « Sub Leone Romanorum imperatore legatus pro Italis ad Vandals profectus est Talianus in patriciorum numero conscriptus. Ad Persas vero Constantius tertium consul, et una cum consulatu patriciatus dignitatem sortitus. Et Tatianus quidem a Vandals intra breve tempus, re infecta reversus est. Constantius vero Edessæ, quae urbs est in Romanorum ditione posita, et Persis contermina substitut, in qua longo tempore commoratus est, cum eum admittere Parthorum rex differret ». Verum in græco, loco οπαζεις, id est, *prefectus*, errore librariorum scriptum est, οπαζεις, id est, *consul*, ut liquet ex eodem Prisco pag. 43, ubi utriusque legationis etiam meminit. *Constantinus* itaque, nt in hoc secundo loco vocat eum Priscus (ex quo alter ejus locus a nobis recitatus corrigendus est) post tertiam *prefectureram* consulatum in Oriente gessit, et ad *Perozem* Persarum regem legatus missus est. *Perozes* tunc bellum cum Hunnorum rege habebat, et *Constantinum*, « postquam per quosdam dies lante festiviterque tractasset, nullo grato et consentaneo ad legationem dato responso dimisit », inquit ibidem Priscus.

16. *Hengistus regnum in Britannia firmat.* — *Hengistus* Anglo-Saxonum rex, qui Britannorum agris, urbibusque vastatis, ex insula discesserat, in eam multo auctus milite rediit et gravissime *Britannos* pressit, postquam jam *Vortimerus*, quem *Vortigernus* pater in societatem regni Britanniae adsciverat, incerto mortis genere extinctus fuisse. De victoria *Hengisti* hoc anno reportata legendi Wigorniensis, Huntindoniensis, aliique historici Anglici. Post *Vortimerum*, *Vortigernus* parens iterum regnavit, sed *Hengisti* filia ita mentem ejus fascinarat, ut impune *Hengistus* regis sedem tuerit, et dominationem suam firmarit.

17. *Terra motus.* — *Antiochia* hoc anno terræ motu concussa, de quo cum Baronio anno sequenti agemus. *Victorius Aquitanus* Cyclum suum XXXII aurorum publicat, ut dicetur anno CDLXIII. *Ariadna* Leonis imp. filia nubit Zenoni postea imperatori, ut anno CDLXXI, num. 3 videbimus.

LEONIS ANNUS 19. — CHRISTI 458.

4. Majorianus imperator laudatus a Sidonio ad senatum Romanum dat litteras. — Novus annus novis consulibus, ambobusque novis Augustis, Leone et Majoriano, utriusque imperii summa lætitia aperitur, qui Christi Redemptoris numeratur quadragesimus quinquagesimus octavus. Porro consulatum Majoriani Panegyrico celebravit Sidonius Apollinaris : qui clarissimus genere, litteris probe excultus, eodem tempore publicis meruit monumentis honestari, gemina nempe corona, donaque statua in Foro Trajano : nam ipse ad Firmium suum post alia hæc habet¹ :

Sistimus portu, geminæ potiti
Fronde corona :
Quam mihi indulxit populus Quirini
Blattifer, vel quam tribuit senatus :
Quam peritorum dedit ordo couors
Judiciorum :
Cum meis poni statuam perennem
Nerva Trajanus titulis videret
Inter autores utrusque fixam
Bibliothecæ.

Alludit Sidonius ad Forum Trajani, ubi hujusmodi statuae collocari solitæ erant.

2. Majorianus autem, postquam adiit consulatum, haec ad senatum, cum esset Ravennæ, conscripsit².

« Imperatorem me factum, patres conscripti, vestræ electionis arbitrio, et fortissimi exercitus ordinatione, agnoscite. Adsit ordinationi omnium propitia Divinitas, quæ regni nostri augeat pro vestra utilitate et publica successus, qui ad sustinendi principatus apicem non voluntate mea, sed obsequio publicæ devotionis accessi; ne aut mihi soli viverem, aut ingratus Reipublicæ, cui natus sum, sub hac recusatione judicarer. Dicatis quoque Jano kalendis suscepti feliciter consulatus ereximus fasces; ut præsens annus nascentis imperii nostri incrementa suscipiens, nostro etiam nomine signaretur. Favete nunc principi, quem fecistis; et traean-

darum rerum curam participate nobiscum : ut imperium, quod mihi, vobis admittentibus, datum est, studiis communibus augeatur. Praesumite justitiam nostris vigere temporibus, et sub innocentiae merito proficere posse virtutes.

3. « Nemo delationes metuat, quas et privati in aliorum moribus condemnavimus, et nunc specialiter persequimur. Nullus calumnias reformidet, nisi quas ipse commoverit. Apud nos eum patre patricioque nostro Richeniere (Ricimer), rei militaris pervigili cura Romani orbis statum, quem communibus excubiis et ab externo hoste et domestica clade liberavimus, propria Divinitate servemus. Peto institutionis nostræ vobis inesse notitiam, quam mihi amore vestrum vitæ et periculorum quondam socios indubitanter expondeo. Enitar tamen rebus communibus (si superna concederint) auctoritate principis et obsequio collegæ, ut vestrum in me vobis non possit displicere judicium ». Et manu divina. « Optamus vos felicissimos et florentissimos per multos annos bene valere, sanetissimi ordinis patres conscripti. Data idibus Januarii, Ravennæ, Majoriano Augusto primum consule ».

Idemque septimo idus Martii publicæ indulgentiæ edidit sanctionem¹, qua tributa omnia in praesentem usque annum non soluta, quæ multiplicita erant, penitus relaxavit.

4. Quid de virginibus et viduis, suadente Leone papa, sanxerit Majorianus, et quos elegerit ministros. — Sed et hoc eodem anno promulgavit edictum² adversus eos, qui filias virgines invitas cogebant sacrum velum accipere, Deoque in perpetuo virginitatis cultu dicari : prohibens, ne aliqua hujusmodi a parentibus oblata virgo, ante quadragessimum ætatis annum saernum velamen acciperet; ut usque ad illud tempus libera esset, possetque nubere, si velle. Eadem quoque lege pariter exagitavit viduas illas, quæ non amore continentiae, sed ut liberius viverent, refugerent nuptias iterare. Hæc quidem suadente S. Leone Romano Pontifice,

Sidon. l. ix. Ep. xvi. — ² Marian. Nov. tit. iii.

¹ Majorian. Nov. tit. iv. — ² Ibid. tit. viii.

qui Ecclesiastico decreto eadem prohibuerat, fuisse a Majoriano constituta, ad coercendam nobilium Romanorum potentiam vim inferentium fitiabus; quae de eodem sancto Leone habentur scripta in libro de Romanis Pontificibus, satis ostendunt, dum haec ab ipso instituta esse, traditur his verbis: « Hic quoque constituit, ut monacha non acciperet velaminis capitis benedictionem, nisi probata fuerit in virginitate annis quadraginta ». Porro idem sanctus Leo de virginibus, quae sponte habitum virginitatis suscepserant, ad Rusticum Narbonensem ita rescripsit¹: « Pueræ, quæ non coacte parentum imperio, sed spontaneo judicio virginitatis propositum atque habitum suscepserunt; si postea nuptias eligunt, prævaricantur, etiam si consecratio non accessit: cujus utique non fraudarentur munere, si in proposito permanerent ». Ex his intelligis, lector, cum de rebus sacris imperatores leges sancire, id ipsum admonitione sanctorum presulum requirentium eorum officium ex scriptis legibus statuisse; nimirum ut imperatoria coercerentur auctoritate, qui sanctiones Ecclesiasticas parvipenderent.

5. His igitur optimis legibus Majorianus primordia stabilitivit imperii, quod et muniuit ministris insignibus: contulit enim Ricimero exercitum gubernandum, magistrum constituens militum, quem Sidonius pluribus laudat. Magistrum vero serinii creavit Petrum, quem idem auctor in eodem de Majoriani consulatu Panegyrico valde commendat, eumdeinceps poeticis facultatibus apprime imbutum tradit, dum editi ab eo libri, scribens ad Tonantium, meminit².

6. *Leoni imperatori per legatos et Epistolam Leo papa quid de haereticis Concilium petentibus statuendum significat.* — Sed ad res Orientales haereticorum turbinibus agitatas transeamus. Cum Leo imperator datas a sancto Leone Romano Pontifice kalendis Decembribus anni superioris litteras accepisset, et quæ esset de inductione novi Concilii ejus sententia, perceperat; a cœptis penitus destitit, ad ipsumque rescribens, se ei in omnibus assensurum fore pollicitus, ad componendas tamen res Orientalis Ecclesiæ petiti ab eo legatos mitti Constantinopolim. Annuit his libenter sanctus Leo, et absque mora ad eundem reddidit litteras³ hoc ipso anno, vicesima secunda die Martii: contestatus tamen est illis, non se missurum legatos ad disputandum cum haereticis, quod non esset Ecclesiastice dignitatis ac majestatis, in dubitationem revocare, ac rursus disceptationi subiecere, quæ ecumenicis jam fuissent definita Conciliis. Exigunt autem a nobis dignitas argumenti, personarum sublimitas, atque utilitas rerum hanc Leonis ad Leonem (cum⁴ dies diei eructat verbum) Epistolam recitare, et tanquam Ecclesiasticam regulam exhibere, qua omnes erudiantur, post sacrosanctas Pa-

trum in Spirili sancto legitime simul congregatorum definitiones, non esse haereticorum petulantiae atque garrulitati ulla tenus assentiendum, ut rursum de iisdem agatur, atque Catholicae veritatis amplitudo iterum subjiciatur arbitrio judicantium. Sed ipsam reddamus Epistolam⁵.

7. « Multo gaudio mens mea exullat in Domino, et magna mihi est ratio gloriandi, cum clementiae vestre excellentissimam fidem augeri per omnia donis gratiae cœlestis agnosco; et per incrementa diligentiae devotionem in vobis animi sacerdotalis experior. Nam in vestre pietatis alloquii non dubie patet, quid per vos in totius Ecclesiae salutem Spiritus sanctus operetur, et quantum universorum fidelium precibus sit optandum, ut in omnem gloriam vestrum extendatur imperium, qui supra curam rerum temporalium religiosæ providentiae famulatum divinis et aeternis dispositionibus perseveranter impenditis: ut scilicet Catholica fides, quæ humanum genus sola vivificat, sola sanctificat, in una confessione permaneat; et dissensiones, quæ de terrenarum opinionum varietate nascuntur, a soliditate illius petræ, supra quam civitas Dei aedificatur, abigantur. Haec autem Dei munera ita divinitus demum nobis conferentur, si de his quæ præstata sunt, non inveniamur ingratit; et tanquam nulla sint quæ adepti sumus, contraria potius expetamus. Nam quæ patefacta sunt querere, quæ perfecta sunt retractare, et quæ sunt definita convellere; quid aliud est, quam de adeptis gratiam non referre, et ad interdicte arboris cibum mortiferos appetitus mortiferæ cupiditatis extendere?

8. « Unde quia ad pacem universalis Ecclesiae, et ad custodiam Catholicae fidei cura dignamini sollicitiore respicere; evidenter agnoscitis, quod magnis haereticorum audetur insidiis, ut inter Euthychites Dioscorique discipulos, et eum quem Apostolica Sedes direxerit, diligentior, tanquam nihil fuerit ante definitum, tractatus habeatur; et quod totius mundi Catholici sacerdotes in sancta Chalcedonensi Synodo probant, gaudentque firmatum, in injuriam etiam sacratissimi Concilii Nicæni efficiatur infirmum. Quod enim nostris temporibus apud Chalcedonem de Domini nostri Iesu Christi Incarnatione firmatum est, hoc etiam apud Nicæam mysticus ille Patrum numerus definivit, ne Catholicorum confessio aut unigenitum Dei Filium in aliquo crederet Patri inparem, aut eundem qui factus est Filius hominis non veram carnis nostræ atque animæ habuisse naturam. Detestandum ergo nobis est, perseveranterque vitandum, quod fraus haeretica nititur oblinere: nec in aliquam disceptationem pie et plene definita revocanda sunt: ne ad arbitrium damnatorum ipsi de his videamur ambigere, quæ manifestum est per omnia propheticis et Evangelicis et Apostolicis auctoritatibus consonare.

9. « Unde si qui sunt, qui ab his, quæ cœlitus sunt constituta, dissentient; suis opinionibus relin-

¹ Leo, Ep. xcii. c. 14. — ² Sidon. l. ix. Ep. xiii. — ³ Leo, Ep. lxxviii. — ⁴ Ps. xviii.

quentur, et ab unitate Ecclesiæ cum ea quam ele-
gere perversitate discedant. Nam nullo modo fieri
potest, ut qui divinis audent contradicere sacra-
mentis, aliqua nobis communione socientur. Jacent
se in sui eloquii vanitate, et de argumentationum
suarum versutia, quæ inimica est fidei, glorientur :
nobis placet Apostolicis obedire præceptis, dicenti-
bus : Videte¹ ne quis vos decipiatur per philosophiam,
et inanem seductionem hominum. Nam secundum
eudem Apostolum²: Si quæ destruxi, et ædifico,
prævaricatorem me constituo; hæc eis me ultio-
num conditionibus subdo, quas non solum anelot-
ritas beatæ memorie principis Marciani, sed etiam
ego mea consensione firmavi : quia sicut sancte ve-
raciterque dixistis : Perfectio incrementum, et ad-
jectionem plenitudo non recipit.

10. « Unde eum hoc sciam, te, venerabilis
princeps, sincerissimo veritatis lumine imbutum
in nulla fidei parte nutare, sed sancto perfectoque
judicio a pravis recta discernere, et a refutandis
amplectenda dividere; obsecro, ne humilitatem
meam de diffidentia putas esse culpandam : cum
hæc mea canticum non solum universalis Ecclesiæ con-
sulat, sed etiam tuæ glorie famuletur; ne sub imperii tui tempore, et hæreticorum aucta videatur
improbitas, et Catholicorum perturbata seenritas.
Quamvis ergo multum per omnia de pietatis vestræ
corde confidam, et per inhabitantem in vobis Spiritum Dei, satis vos instructos esse perspiciam, ne
fidei vestræ ullus possit error illudere : præceptioni
tamen vestræ in eo admittar obedire, ut aliquos de
fratribus meis dirigam, qui apud vos præsentiae
meæ instar exhibeant; et quæ sit Apostolicæ fidei
regula, licet (ut dixi) vobis bene sit nota, demon-
strent; patefactentes in omnibus et probantes, non
esse omnino inter Catholicos computandos qui defi-
nitiones venerabilis Synodi Nicænae, vel sancti
Chalcedonensis Concilii regulas non sequuntur :
cum utrorumque sancta decreta ex Evangelico et
Apostolico sit manifestum fonte prodire; et quicquid
non est de irrigatione Christi, poculi esse vicerit.

11. « Pernoscat igitur pietas vestra, venerabilis
imperator, hos quos spondeo dirigendos, non ad
contligendum cum hostibus fidei, nec ad certan-
dum contra illos, a Sede Apostolica projecturos :
quia de rebus et apud Nicæam et apud Chalcedo-
nem, sicut Deo placuit, definitis nullum audemus
inire tractatum; tanquam dubia vel infirma sint,
quæ tanta per Spiritum sanctum fixit auctoritas.
Instructioni autem parvolorum nostrorum, qui
post lactis alimoniam cibo desiderant solidiore sa-
tiari, ministerii nostri præsidium non negamus.
Et sicut simpliciores non spernimus, ita a rebel-
libus hæreticis abstinemus, memores præcepti
Domini dicentis³ : Nolite dare sanctum canibus,
neque miseritis margaritas vestras ante porcos.
Nnis quippe indignum, nimisque injustum est,
eos ad libertatem disceptationis admitti, quos signi-

ficat Spiritus sanctus per Prophetam dicens⁴ : Filii
alieni mentiti sunt milii. Qui etiamsi Evangelio non
resisterent, de ipsis tamen se esse monstrarent, de
quibus scriptum est⁵ : Deum se profitentur scire,
factis autem negant : clamante adhuc justi Abel⁶
sanguine adversus impium Cain, qui increpatus a
Domino non requievit ad pœnititudinem, sed exarsit
ad cædem. Cujus vindictam sic Domini judicio vo-
lumus reservari, ut improbus predo et parricida
crudelis in se ipsum recidat, et nostra non teneat.
Neque sanctæ Ecclesiæ Alexandrinae lamentabilem
captivitatem patiamini ulterius prolongari : cui
oportet fidei vestræ, justitiaeque præsidio suam
restituī libertatem, ut per omnes Ægypti urbes di-
gnitas Patrum et jus sacerdotale reparetur. Data
undecimo kalendas Aprilis, Leone et Majoriano Au-
gustis consulibus ».

12. Quod autem nulla in his de legatorum
nominibus mentio habeatur, alias præter has litteras a Leone Pontifice datas existimamus, quibus, ex
more, de certis missis legatis et eorumdem com-
mendatione sit actum. Quinam autem hi fuerint,
ex ejusdem sancti Leonis papæ litteris⁷ ad Gennadium
Constantinopolitanæ sedis hoc anno post Anatoliū
successorem datis satis potest intelligi; mis-
sos nimirum fuisse episcopos Domitianum et Ge-
minianum : sed quarum Ecclesiarum episcopi
fuerint, mentio ibi nulla est : pntatur tamen Gemi-
nianus ille fuisse sanctitate clarus Mutinensis epi-
scopus, quem ejus Acta habent et ruisse temporibus
Attike. Domitianum autem episcopum, qui hoc
tempore claruerit, invenimus neminem præter Cata-
lauensem sanctitudine æque conspicuum, cuius
est mentio in Concilio Turonensi, et apud Venan-
tium Fortunatum, ut notavimus in Romano marty-
rologio, ubi utriusque certi dies eorum natalibus
habentur adscripti. Porro hoc eodem anno ad eundem
Leonem imperatorem sanctus Leo papa pro-
lixiorem dedit Epistolam de Verbi Incarnatione con-
scriptam, cum appendice sententiarum sanctorum
Patrum de eadem incarnatione vera certaque testan-
tium : est ejus exordium⁸ : « Promisisse me-
mini, etc. »

13. *Anatolium redarguit Leo papa de Attico
hæretico recepto.* — Sed et eodem mense Martii,
quo (ut vidimus) ad Leonem imperatorem recitatam
nuper S. Leo scripsit Epistolam, dedit aliam ad
Anatolium⁹ Constantinopolitanum antistitem, re-
darguens eum : quod non eo modo quo decebat,
hæreticos pœnitentes recipere in Ecclesiam ; et
quoniam modo esset eorum recipienda confessio,
doceat : quod et diligenter attende. Cum enim solius
esset Sedis Apostolice juris, pœnitentes hæreticos
recipere in Ecclesiam, ut hoc ipsum idem Anatolius
Constantinopoli præstare posset, delegaverat
eidem ipse Pontifex vices suas : quibus ille abusus,
Atticum quemdam presbyterum lapsum in hære-

¹ Coloss. II. — ² Galat. II. — ³ Matth. VII.

⁴ Ps. xvii. — ⁵ Tit. i. — ⁶ Genes. iv. — ⁷ Leo, Ep. c. — ⁸ Leo,
Ep. xcvi. — ⁹ Leo, Ep. lxxvii.

sim, speciem quamdam pénitentia p̄ se ferem, absque legitima satisfactione inter Catholicos esse patiebatur : eujus rei causa idem sanctus Leo papa commotus, litteris ad eum datis amice redarguit, hæc inter alias scribens¹ :

44. « Admonui, ne ad negligentiam rectoris referretur, si quisquam in Ecclesia Catholica ea prædicare præsumeret, quæ hæreticorum sensibus convenienter : quod utrum veraciter fama jactaret, dilectionis tuae inquirendum judicio delegavi : neque in aliquo honorem tuum hæsi, cui discutienda ea, quæ ad me erant perlata, commisi. Ut scilicet Atticus presbyter, quem talia audere eognoveram, nisi perfecta se satisfactione purgasset, et non solum voce hæreticos, sed etiam propriæ manus subscriptione damnasset, a communionis gratia esset alienus. Qui scripta mittendo dubiæ fidei et professionis ineertæ, confirmavit magis, quam dituit, quicquid ad nos de eo fama pertulerat : eum si conscientiam suam voluisset probare sinceram, non Eutychetem sibi odiosum fuisse, sed quod perfidiam ipsius reprobaret atque damnaret, debuerat confiteri : quia aliud sunt humanæ etiam inter Catholicos similitates, aliud diabolici, quos fides Catholica damnat, errores ». Et paulo post, quoniam modo recipiendus Atticus esset, docet his verbis :

45. « Prædictus autem Atticus ut ab omni suspicione contraria liber appareat : quid in Eutychete anathematizet et damnet, evidenter ostendat : et in damnationem erroris expressi, remota omni dubitatione, subserbat ; ita ut Chalcedonensis Synodi definitionem de fide, cui etiam dilectio tua subscribendo consensit, et quam Apostolice Sedis firmavit auctoritas profiteatur se per omnia servaturum, adjecta subscriptione propriæ manus, quæ in Ecclesia, Christiano populo præsente, recitetur : ut pro Catholica fide neque nos negligentes, neque ipse ultra suspectus habeatur ». Hæc sanctus Leo ad Anatolium, more majorum ; ne videlicet homo in Ecclesiam peccans absque Ecclesia, præsentia scilicet populi Orthodoxi, recipiatur : eujus quidem praxis plura superius singulis sparsa tomis exempla prodidimus.

46. *Sanctos anachoretas per litteras consulit Leo imperator, cui respondent Simeon Stylita et Baradatus de ejus sanctitate multa.* — Inter hæc autem Leo imperator, consulturus in omnibus Catholicæ fidei, etsi anno superiori ex universo orbe Orientali exegerat litteris ab episcopis Catholicæ fidei confessionem, qua illi eum Chalcedonensem Synodus comprobarent, tum impudentem Timotheum condemnarent : adhuc putavit utile fore ad simplicium corda potissimum confirmanda, ne hæreticorum vacillarent impulsibus, et labefactarentur ictibus ; si sanctissimorum virorum, quos Deus in numeris miraculis illustrasset, ipsum Chalcedonense fidei decretum testificatione corroboraret ;

quod idem plane videri posset, ac si fidem Catholicam omnium scripture et subscriptione firmalam, etiam miraculis consignaret. Quonobrem consilium illud init, ut scriberet ad celeberrimi nominis sanctos anachoretas, præcipue vero ad magnum illum adhuc superstitem Simeonem, quem super omnes mortales columnæ incolatus evexerat, ac subinde ad alios, ad quos singulos dedit Epistolas certis nuntiis.

17. Contigisse vero hujusmodi ad sanctos anachoretas legationem hoc anno, non autem superiori, ex eo inducimur, quod redditæ ad imperatorem litteræ datae leguntur (ut dicemus) mense Augusti hoc anno secundo ipsius Leonis imperatoris. De his autem agens Evagrius, hæc ait¹ : « Non dissimiles ab eodem imperatore scriptæ fuerunt litteræ tum ad alios episcopos, tum ad viros illustres, qui id temporis (ut supra demonstratum est) vitam inopem in rebus omnibus ad victimum necessaris destitutam egerunt : ex quorum numero Simeones, de quo superius nostra mentionem fecit historia, fuit; qui quidem primus omnium cœpit in columna habitare, illudque domicilii genus invenit : his adnumerati Baradatus et Jacobus Syrii ». Est horum illustris memoria apud Theodoretum in libro sanctorum Deum amantium Patrum². Per Eutropium enim Magistrum ad Syriae anachoretas imperatorem misisse litteras, habet idem Baradatus in Epistola ad ipsum redditæ. Subdit vero Evagrius hæc inferius sequenti capite : « Simeones item vir sanctæ memorie binas de iisdem rebus scripsit Epistolas, alteram ad Leonem imperatorem, ad Basiliū Antiochiae episcopum alteram. Quarum eam quæ est ad Basilium, utpote brevem, in hac mea ponam historia, cujus hæc est sententia :

48. « Domino meo religiosissimo, sanctissimo, Deoque carissimo Basilio archiepiscopo, Simeones humiliis peccator, in Domino salutem :

« Jam opportune dicere possumus : Benedictus Deus, qui non amovit orationem nostram et misericordiam suam a nobis peccatoribus. Cum litteras vestræ amplitudinis accepissem, admiratus sum singulari studio et pietatem imperatoris nostri sanctissimi, quam non modo erga sanctos Patres, verum etiam erga fidem ab illis confirmatam demonstravit declaravitque. Verum hoc non ex nobis donum (ut sanctus loquitur Apostolus³) sed ex Deo, qui per preces vestras hanc propensam illi largitus est voluntalem ». Postea adjungit ista : « Quapropter ego abjectus et vilis vermis, abortus monachorum, imperatori significavi, tum quid ipse de fide sexcentorum illorum et triginta sanctorum Patrum Chalcedone in unum coactorum senserim, tum me illi adhærescere, et ab eadem non recedere, utpote sancti Spiritus afflatus demonstrata et confirmata, affirmavi.

49. « Nam si Salvator adest in medio duorum

¹ Leo, Ep. ² xxvii.

¹ Evag. l. ii. c. 9. — ² Theod. l. SS. Patr. c. 21. et 27. — ³ Ephes. III.

vel trium in nomine ejus congregatorum; qui fieri potest, ut tam multorum, tamque sanctorum Patrum non intersit Concilio: cum Spiritus sanctus fuerit cum illis ab initio et postea? Quamobrem confortare et esto robustus in veræ pietatis defensione, non aliter atque Jesus filius Nave servus Domini in populo Israelitico gubernando tuendoque. Universo clero tuæ sanctitati obsequenti, et populo benedicto ac fideli, a me, quæso, salutem dicio». Hæc magnus ille ad Basilium Antiochenum episcopum. Intelligis, lector, quanti vir ille divinus, totius orbis luminare resplendens, miraculorum radiis ubique refulgens, quanti, inquam, fecerit sacra Conciliorum decreta: ut plane per ipsum Deo sacramatum organum, nonnisi Spiritum sanctum esse locutum, quisque; dummodo mentis sit compos intelligat. Utinam ita his addere licet et eam quam scripsit idem Simeon ad Leonem imperatorem Epistolam, eum tanti viri singuli apices quibusvis geminis pretiosiores extiterint. Functum vero esse legatione a Simeone ad Leonem imperatorem Sergium monachum, per eundemque missum eucullum sumum ad eundem Augustum, habent Acta S. Danielis cognomento Stylite: sed quoniam casu eamdem vestem ipse Daniel¹ accipere meruerit, suo loco dicemus.

20. Extat autem Epistola Baradati: de qua antequam agamus, hic describamus quæ de eo Theodoretus posteris tradidit, cum ait²: « Is enim (Baradatus scilicet) exegitavit novas rationes exercendæ tolerantiae. Nam cum primum quidem longo tempore se inclusisset in domuncula, sola divina fruebatur contemplatione. Illincum occupasset rupem eminentem, et parvam quaindam arcam, nec justa quidem symmetria corpori congruentem ex lignis construxisset; in ea vitam degebat, deorsum assidue incurvari coactus. Non enim habebat altitudinem ejus longitudini justa proportione convenientem. Non erat autem ea compacta asseribus, sed erat aperta similiter atque cancelli, et erat similis fenebris, quæ latiores habent ingressus luminis. Quocirca nec a pluvia erat impetu libera, nec erat tecta a flamma solis, sed ultraque non minus admittiebat, quam alia quæ sunt sub dio: in hoc autem solo ea superabat, quod accederet labor inclusionis.

21. « Cum aulem longum tempus hoc modo Irausegisset, postea egressus est cedens precibus divini Theodoti, cui obtigerat pontificalis sedes Antiochena. Stat autem assidue manus ad cælum tendens, et universorum Deum laudans, totum corpus tunica pellicea contegens: circa nasum autem solum et os reliquit modicum ingressum spiritui, ut respiret, communem aerem excipiens, quod humana natura non possit aliter vivere. Omne autem eum laborem sustinet, cum non sit corpore valde robusto, sed valetudinario et multis morbis obnoxio: fervens autem animi alacritas et divino

amore incensa cogit ut laboret qui non potest laboreare. Jam vero sapientia quoque et intelligentia ornatus, optime et interrogat et respondet, et ratiocinatur nonnunquam melius et potentius iis qui Aristotelicos legere labyrinthos.

22. « Cum sit autem in ipso summō virtutum fastigio, non sinit ut arrogantia simul effetur spiritus, sed jubet ipsum deorsum repere circa ipsum latus montis: seit enim, quantum sibi damnum mens conciliat, quæ tumet et ardet insolentia. Hæc est in summa ejus philosophia: cui concedatur, ut crescendo possit metam cursus attingere. Est enim communis piorum latititia horum, qui Victoria potiti sunt, gloria. Mihi autem detur, ut eorum suffultus precibus, non sim procul ab hoc monte, sed paulatim condescendam, et me eorum contemplationis voluptate expleam». Hactenus de Baradato scripsit Theodoretus, dum adhuc ille viveret; cum et Syrorum sibi notorum sni temporis anachoretarum res gestas posteris tradidit. Reliquum vero est, ut eujus audivimus adeo præclara facta, avidius legamus et scripta: sed prius consideremus ætatem.

23. Qui enim sub Theodoto majorem eurusætatis partem Baradatus (ut vidimus) confecisset, hoc tempore ætate senem valde fuisse liquet. Ad hunc igitur Baradatum (ut ex Evagrio dictum est) Leo Augustus cum dedisset Epistolam, ut quid de fide in Chaledonensi Concilio firmata sentiret, litteris declararet; parnit ipse aque ac Simeon Stylita, scripsitque ad eundem imperatorem Epistolam, quæ integra, mendosa licet, adhuc extat inter Epistolas episcoporum ea de re scribentium ad eundem Leonem Augustum: qua inter alia multa his verbis eundem hortatur ad insequendos hereticos, ad ipsum Leonis nomen alludens³:

24. « Audivimus quomodo incedunt lupi super greges, et rapiunt oves ab ovibus suis, et non metunt a voce pastorum. Quapropter repente, amice Leo, rugies, fiasque eis valde terribilis; ut pro metu Leonis impetum fugientes, quod abripuerunt, de suo reddant. Sic ergo vestram facere condecet pietatem, ut sicut nomen est imperii vestri, ita prædictetur in toto mundo terribile pietatis vestræ decreatum, cum scriptum sit⁴: Sicut nomen tuum Deus, ita et laudatio tua. Sed et Salomon David filius ait⁵: Similis est ira regis furori Leonis. Et Dominus omnipotens glorificavit nomen Leonis super omnia quæ in terra sunt, ut subjiciat omnes volentes extollit contra timorem Dei, etc. » Subdit etiam persistans in leonis metaphora, quod sicut leo insurrexit viudex mandatorum Dei adversus Prophetam⁶ qui Dei præceptum fuerat prævaricatus; ita ipse Leo imper. exurgat armatus adversus transgressores Catholicæ fidei: « Sic decet (inquietus) nomen pietatis vestrae terribilia ferre præcepta in omni terra contra eos qui præsumunt divina mandata corrumpere. Isti enim sunt filii Timothei, qui latenter egit

¹ Apud Sur. die XI. Decembr. — ² Theod. I. SS. Patr. c. 27.

³ Prov. xix. — ⁴ Ps. XLVII. — ⁵ Reg. XIII.

iniqua, etc. » Post hæc autem de leonis similitudine ad eum excitandum adversus haereticos inculcata, plura habens in detestationem perfidorum atque eorum antesignani Timothei, subjicit ex divinis Scripturis Orthodoxie fidei confessionem consentientem Catholice pietati, enim exprobatione impietatis haereticorum abjicientium Chalcedonense Concilium eo praetextu, quod nihil admittendum dicerent praeter Nicænum fidei Symbolum : meminitque de redditis ad ipsum imperatorem litteris eodem argumento conscriptis : pluraque disertissime disputans et inculcans, plane quam verissimum esse declarat, quod de ipso scribit Theodoretus, ipsum fuisse sermone atque doctrina præstantem. De tempore autem scriptæ ab eo hoc anno Epistolæ, in fine ista habet, cum salutationem apponit : « Hæc cum tremore scripsi vestræ pietatis imperio, septima et vicesima die Augusti mensis, anno secundo imperii, Indictione decima (undecima), etc. » Vides, qualis ac quantus anachoreta ad excitandum adversus haereticos imperatorem, classicum occinat.

25. At enim plurium sanctorum monachorum Syriam incoleant, tum Jacobi etiam Syri admirabilis sanctitate viri littera in eamdem sententiam ad Leonem imperatorem datæ desiderantur. Quam autem hic extiterit sanctitatem eximus, prolixam narrationem prosecutus est Theodoretus. Tu ipsum consule : longa nimis esset digressio cum ea de eo ab ipso descripta narrare : invenies quidem mira. De eodem meminit et Theodorus Lector in Collectaneis ; et ad tollendam dubitationem, vel errorem eorum qui putarunt hunc eundem esse cum Nisibeno illo Jacobo, hæc ait¹ : « Sciendum est, Jacobum illum, qui miraculum hoc circa fontem et pueras operatus est, non esse eum qui ad Encyclicam rescripsit. Hie Nisibenus Constantii temporibus vixit. Verum tamen ille alius Jacobus magnus erat et clarus miraculis, sicut Theodoretus in sua historia dicit. Urnam Theodoretus magno Jacobo ad sepulturam paravit, ipsum autem Theodoretum prius mori contigit : in eadem tamen et ipse magnus Jacobus est reconditus ». Hæc Theodorus : quem si legisset Niephorus, vel aliter rem accuratius perpendisset, haud in errorem lapsus esset, ut dicaret² Jacobum hunc Syrum, ad quem Encyclicam Leo scripsit, fuisse Jacobum Nisibenum, quem longe ante hæc tempora constat ex hac vita migrasse.

26. Quod vero spectat ad circulares datas litteras ad eos qui erant in Syria monachos præstantissimos : haud putandum præterisse Leonem Augustum alios sanctissimos viros in aliis provinciis agentes; sed ipse Evagrius patria Epiphanensis proximorum tantum meminit sanctorum virorum, ad quos scripsit imperator : cum haud dubium esse debeat, ad alios aliarum provinciarum celebres sanctissimos anachoretas ipsum eadem in causa dedisse litteras, præcipue vero ad eos qui incolerent Syria Palæstinam, ut inter alios ad magnum illum

Euthymium, et cæleros superius nominatos monachos celeberrimos ; itemque ad admirandum illum Auxentium degentem in Bithynia æque sanctissimum virum, quem alias confirmasse suo elogio sub Marciano Concilium Chalce Iomense, superius dictum est. Rursus etiam scripsisse ad admirabilem Danielem Stylitam, probe notum Constantinopolitanum, et in primis Anatolio ejus civitatis episcopo, quem antea ægra valetudine laborantem curarat, nemo jure poterit dubitare. Sic igitur voluit Leo Augustus contra omnium adversantium haereticorum calumniam sacrosanctum Concilium Chalcedonense in omnibus custoditum ac veluli munitionibus obfirmatum, ut sic os penitus oblatranti occluderet impietati.

27. *Ingens Antiochiae terræ motus.* — Hoc item anno (ut superius diximus) defunctus est Basilus episcopus Antiochenus, anno nimurum ejus sedis secundo ; in cuius locum fuit subrogatus Acacius, sub quo hoc presenti anno memorabilis clades accidit ex terræ motu Antiocheno. Tradit autem sub anni sequentis consulibus Marcellinus, cladem hanc scriptam fuisse ab Isaac ejus Ecclesie presbytero, viro diserto : ait enim¹ : « Isaac Antiochenus Ecclesie presbyter scripsit Syro sermone multa, præcipue adversus Eutychianos et Nestorianos : ruinam quoque Antiochiae elego carmine planxit, quemadmodum Ephraem monachus Nicomedie lapsum ». Hæc Marcellinus : eadem quoque Gennadius². Sed audi de eodem terræ motu Antiocheno hæc diecentem Evagrium³ :

28. « Secundo, inquit, anno imperii Leonis ingens terræ motus et conquassatio Antiochiae accidit : ante eujus initium quidam e populo ejusdem urbis salis supra modum insanire et omnem belluinam feritatem superare visi sunt, quasi procemium ejusmodi cladibus præbituri ». Hæc ipse : sed quod subdit computans annos a civitate illa condita usque ad præsens tempus, numeratque annos sex supra quingentos ; errorem putamus in numerum irrepsisse : cum civitas illa (ut auctor est Eusebius in Chronico) condita sit anno duodecimo Selenei, qui regnare cœpit eodem quo mortuus est Alexander anno, Olympiade centesima quarta ; præsens vero annus ponatur sub Olympiadis trecentesimæ nome anno secundo. Cum autem idem ibi tradat, id factum esse hoc anno secundo Leonis Augusti, cum etatis annum ageret quinquagesimum sextum ; plane indicat ipsum creatum imperatorem anno suæ etatis quinquagesimo quarto.

29. Sed unde tanta urbi Antiochenæ clades ? Non aliunde quidem ea manasse videri potest, quam ex impietate haereticæ pravitatis. Confertam sane fuisse civitatem illam Apollinaristis et Nestorianis, quæ dicentur, inferius demonstrabunt. Et enim neque ex hac tam ingenti clade, abjecta scoria, Ecclesia illa purgari valuit. Quod enim Nestorius

Theod. Collect. l. i. — ² Niceph. l. xv. c. 22.

¹ Marc. in Chron. — ² Gennadius de Script. Eccles. c. 66. — ³ Evagr. l. ii. c. 22.

diu ibi degens, malum semen ibidem sevit, sub Joanne Nestorii fautore in messem crevit, et secundo proventu est congregatum in horrea impietatis. Sic igitur non sera vindicta fuit Antiochenis magna ex parte hæresi depravatis.

30. Sed prosequannur de eodem terræ motu Evagrii narrationem: quem cum ipse anno secundo imperatoris accidisse tradat, id factum dicit decima quarta die mensis Septembris, hora quarta noctis lugubre plane spectaculum præbens, ferrorem ingentem spectantibus et horrorem incutiens: eum non una civitas, sed machina ipsa mundi videretur penitus ruitura: « Hic quidem, inquit, omnes fere ædes urbis novæ disturbavit: quæ urbs a multis hominibus incolebatur, nullaque ejus pars deserta fuit aut neglecta, sed tota imperatorum magnificientia, aliorum alios in ea re superare contendentiū, exquisite elaborata constructaque. Quin etiam prima et secunda palatii domus dejecta, aliis stantibus una cum adjuncto balneo, quod cum ante nulli fuisset usui, jam tum in ea calamitate necessario propter clades quæ reliquis balneis obtigerunt, civitati abluendæ inservivit. Eversæ etiam portieus ante palatium, et locus qui Tetraphylon dicebatur, et turres Circi prope januas, et quasdam etiam porticus ex illis egredientes, aliquam item partem balneariorum Trajani, Severi et Hadriani concussit, diruitque: atiam quoque vicinæ, quæ Ostracina dicitur, una cum portiebus, et Nymphaeum (sic enim nominatur) prostravit: quorum singula accurate a Joanne Rhetore narrantur. Ait porro, tum civitati de tributis mille auri talenta ab imperatore esse condonata, tum civibus etiam vectigalia, qui ea clade afflicti erant; tum denique ab eodem curam de publicis ædificiis reficiendis esse susceptam ». Hactenus de his Evagrius. Addit Nicephorus: « Ea tempestate Thracia etiam, et Hellespontus, Ionia omnis, et quæ vocantur Cyclades insulæ concussæ sunt, ædificia vero plura in Gnido et Coo collapsa ». Diturum Cyzicum in Hellesponto positum terræ motu, sub anni sequentis consulibus Marcellinus narrat.

31. *Defuncto Anatolio Gennadius successor disciplinam restituit.* — Inter haec autem contigit, ut sanctiori antistite Constantinopolitana Ecclesia ornaretur, Anatolio sublato de medio, qui hoc anno, cum jam sedisset annos octo et totidem menses, ex hac vita decessit. Qualis autem iste fuerit, Dei iudicio relinquitur judicandus: illud constat, non per portam ingressum, sed aliunde in ovile ovium aseendisse, cum ab interfectore sanctissimi Flaviani Dioscoro fuerit episcopus successor indigoissimus ordinatus: scimus pariter eundem sapientem diversis ex causis redargutum fuisse a sancto Leone Romano Pontifice, maculatumque potissimum tolerantia hæreticorum, quos adscitos inter clericos, opus fuit jussione ejusdem sancti Leonis expelli; ut non sit mirum, si tanto fulti præsidio iidem hæretici invaluerint in Oriente. Cæterum ipsum videri voluisse Catholicum, ex scriptis ipsius satis liquido constat: verum ut qui magnam cum Dioscoro olim

iniisset familiaritatem, eni et sedem illam acceptam ferebat, haud adversus hæreticos (ut par erat) ardore Catholice tidei insurrexit.

32. Leo autem imperator, defuncto Anatolio, omnem adhibuit diligentiam, ut vir pius nulla suspicione labefactatus, omnique mæcula purus, sanctus, atque doctus illi subrogaretur episcopus. Cumque in hoc nonnihil esset collaboratum, rem ipsam Deo gubernante, ex sententia accidit, ut virtutibus insignis Gennadius eligeretur Constantinopolitanæ Ecclesiae episcopus; de cuius electione hæc Theodorus¹: « Mortuo Anatolio, Gennadius Ecclesiae presbyter eligitur, suffragatore Acacio orphanorum nutritore. Designavit autem Gennadius Marcianum œconomum, ad Ecclesiam, relieta Catharorum secta, translatum: qui mox atque œconomus esset factus, quæ in unaquaque Ecclesia offerebantur, ab ejus loci clericis auferri decrevit, donec (neque) magna Ecclesia cuncta illius acciperet ». Hæc Theodorus de Marciano œconomo: eadem verbis istis dilucidius apud Nicephorum²: « Constituit, inquit, ut quæ in Ecclesia quacumque loco munieris offerrentur, ea ut loci cujusque clerici ferrent: cum ad id tempus Ecclesia Catholica seu universalis, dona hujuscemodi omnia tulisset »: plane significans, usurpasse majorem Ecclesiam oblationes aliarum minorum sibi subditarum Ecclesiarum; sub Gennadio vero factum, ut quicunque clerici suarum Ecclesiarum oblationibus fruerentur, ita cohidente avaritiam primariæ Ecclesiae ministrorum, subjectarum sibi Ecclesiarum oblationibus inhibantium.

33. Invaluerat quidem mirum in modum in illa Ecclesia avaritia, sed et creverat simoniaea labes; quam anno sequenti cum Synodali, tum imperiali decreto excisi esse, suo loco dicturi sumus, ubi agemus de Concilio provinciali Constantinopoli eo tempore congregato præsentibus Apostolicæ Sedi legatis. Simul ac enim Gennadius thronum illum condescendit, ad sananda illata vulnera tum ab hæreticis, tum a pravis clericis labefactantibus Ecclesiasticam disciplinam, adjevit animum; simulque ad impurum illum invasorem Ecclesiae Alexadrinæ pellendum, una cum legatis Apostolicæ Sedi a Leone Pontifice missis, omne studium euramque prudenter adhibuit. Ad hæc autem omnia præstanda, Concilium in sequentem annum Constantinopoli celebrandum indixit, de quo suo loco dicendum.

34. *Anastasius, cui id Euthymius prædixerat, episcopus Hierosolymæ eligitur.* — Hoc eodem anno secundo Leonis imperatoris (ut anno superiori dictum est) in locum Juvenalis Hierosolymorum episcopi suffectus est Anastasius ex presbytero illius Ecclesie vasorum custode: ordinatus quidem, secundum Apostolum, præcedentibus prophetiis. Quenam autem hæc fuerint, accipe a Cyrillo in rebus gestis³ S. Euthymii abbatis ab eo conscri-

¹ Theod. Lector. Collect. l. 1. — ² Niceph. l. xv. c. 22. —

³ Extant apud Sur. die xx. Januarii.

ptis, qui ait : « Sequenti autem anno Juvenalis quidem Patriarcha XIV (XXVIII) anno ejus patriarchatus, ex hac vita excedit : Anastasius vero communis omnium suffragio ad sedem illius promovetur, de quo Euthymii fuerunt prædictiones, et de eo vera promissiones. Quarum is statim recordatus, Phidium, qui in Lauram cum ipso accesserat, et illas audierat prædictiones, ordinat diaconum, et rursum ad magnum illum mittit Euthymium una cum custode Crucis, et prophetæ significans eventum, et rogans, ut sibi permitteretur ad eum descendere. Is autem hæc dat responsa : Ego quidem semper desidero vestram videre perfectionem, et sic lucrum consequi spirituale : sed prior quidem vester adventus erat ab omni turba remotus, et separatus ab omnibus negotiis; nunc autem vestri magistratus magnitudo dat vobis alium locum, et ordinem, Deo ita volente : quamobrem longe meam superat imbecillitatem vestra scilicet præsentia. Rogo ergo te, ne amplius vexeris hoc iter suscipiendo : sin minus, ego quidem te venientem prompto et alacri animi studio accipiam ; et deinde necesse erit ut non possim alias amplius repellere ; nec potero amplius deinceps hic versari, ut qui ab eorum qui accedunt, hic sim comprimentus multitudine ». Hæc ad Anastasium patriarcham S. Euthymius : cuius de eo præcedentes prophetias, quas te eupere scio, lector, ex eodem auctore hie describamus.

33. « Euthymium, inquit Cyrus, videre valde desiderabat Anastasius, cuius fidei credita erat custodia sanctorum vasorum sanctæ resurrectionis Ecclesiæ, eratque chorepiscopus, fuitque simul discipulus et imitator sancti Passaronis. Cum ergo teneretur lanto ejus videndi desiderio, Phido Joppæ episcopo, et Cosmæ, cuius munus erat custodire Crucem, illam pulchram communicat cupiditatem. Cumque eos assumpsisset, quin etiam quoque Phidum Phidi episcopi nepotem (erat autem is adhuc aetate juvenis et in chorum lectorum cooptatus, qui etiam Cyriaco hæc tradidit et narravit), cum eis proficietur ad magnum Euthymium. Postquam autem fuerunt iam prope Lauram, ab aliis quidem, cum nondum pervenisset, ignorabatur, Euthymio vero arcano quodam modo aperuit Spiritus. Cum vero statim vocasset Laureæ oeconomum Chrysippum : Sint, inquit, tibi parata quæ sunt ad recipiendos hospites necessaria : ecce enim simul cum fratre tuo ad nos venit etiam patriarcha. Cum autem ipsi iam advenissent, diviniore quadam contempla-

tione magnus correptus Euthymius colloquebatur et disserebat cum Anastasio, tanquam cum patriarcha Hierosolymorum. Atque qui aderant quidem omnes admirabantur.

36. « Chrysippus vero quoque ipse obstupescens, et ad aurem se inclinans Euthymii : Sed non est (inquit) apud nos patriarcha, o venerande pater : hic autem est sanctorum vasorum custos Anastasius. Vides quisnam sit ejus vestitus? ostendens ejus vestes : cæ autem erant splendidæ et sericæ : quas quidem, inquit, non est fas Hierosolymitanum patriarcham induere ». Ad imitationem enim primi ejus Ecclesiæ episcopi qui sindone tantum simplici induebatur, sancti Jacobi fratris Domini et in ipsius Domini in eo loco crucifixi memoria, factum est, ut Hierosolymitani episcopi haud circumspete vestiti incederent, sed viliori habitu quam illius Ecclesiæ clerici, qui sericis etiam (ut vides) utebantur indumentis. Sed pergit Cyrus : « Cum aliquo autem tempore se repressisset senex, et veluti ad se rediisset : Sed mihi crede, fili, inquit : hunc vidi candida veste indutum, et quali deceat indui patriarcham ; et existimo me non esse deceptum. Sed quod Deus praescivit, id ad finem quoque ducet. Sunt enim ejus charismata minime pœnitenda. Ille ergo hæc quidem dixit, multis audiētibus : et consecutus fuit rerum eventus ». Haec de his ibi.

37. *Translatio reliquiarum S. Anastasiæ.* — Hoc item anno, qui primus Gennadii Constantino-pofilani episcopi numeratur, facta est translatio reliquiarum sanctæ Anastasiæ martyris, impulsu Marciani oeconomici, Gennadio id suadente Leoni imperatori, collocataeque sunt in Ecclesia ab eodem Marciano nobiliter erecta Constantinopoli super ædiculam Anastasiæ, ita nominatum locum illum, ubi primum hospitatus S. Gregorius Nazianzenus prostratam fidem erexit, unde Anastasiæ nomen accepit; id ipsi Gregorio divino revelante Spiritu, fore aliquando, ut ædicula illa in Basilicam ingentem consurgeret. Hæc quidem facta esse hoc anno, non superiori primo Leonis imperoris (ut vult Cedrenus) ideo affirmamus, quod sententia Theodori¹, Nicephori², et aliorum, eam translationem factam liquet sub Gennadio patriarcha. De ipsius autem templi dedicatione agemus anno sequenti.

¹ Theodor. Collect. I. II. in fin. — ² Niceph. I. XIV. c. 10. et Ced in Compend.

Anno periodi Græco-Romanæ 5951. — Jesu Christi 458. — Leonis papæ 19. — Leonis imp. 2. Majoriani 2.

1. Consules. — Coss. *Leo Augustus*, et *Julius Majorianus Aug.*, alter in Oriente, alter in Occidente et uterque propter imperii initium consul creatus.

2. S. Leo legatos duos Constantinopolim mittit. — A num. 6 ad 14. Cum Eulychiani, spe Synodi amputata, publicum colloquium pelerent, cum iis, quos mallet *Leo* Pontifex Romanus, *Leo* imp. consiliis in speciem utilibus circumventus, ad S. Leo nem de eo negotio seripsit postulavitque, ut mittiret episcopos ex Occidente, qui quasdam questiones elucidarent. Pontifex *XI kal. April.* imperatori respondit Epistola cxxxii, alias *LXXXVIII*, recitata a Baronio num. 7 et seqq., legatos a se mittendos esse, non ut disputationem, sed ut instruant: « Ne, inquit, ad arbitrium damnatorum ipsi de his videamur ambigere; quæ manifestum est per omnia Propheticis, et Evangelicis, et Apostolicis auctoritatibus consonare ». His litteris alias adjungit ad episcopos clericosque, qui factione hæreticorum ex patria pulsi Constantinopoli morabantur. Epistola data *XII kal. April.* estque ordine *cxxx* ejus inscriptio: *Ad episcopos et clericos Catholicos ex Ægypto apud Constantinopolim constitutos*: ad quindecim episcopos sedium nominibus non memoratis directa est. Hujus nulla mentio in Annalibus, quia primum illam e tenebris eruit Quesnellus. In ea solatur S. *Leo* eorum exilium monetque ne adventu episcoporum Occidentalium perturbentur, quos rogatu imperatoris Constantinopolim mittit, ad explanandas fidei quæstiones, que nonnullorum animos pulsabant. Hos deinde excitat, ut constanter pro fide pugnare pergent, caveantque ne discordia res eorum dilabantur, atque iterum cum hæreticis manus conserant, vel colloqui vel disputationis specie decepti.

3. Petit ab imperatore ut Aelurus episcopatu dejiciatur. — Tertiam Epistolam addidit *Leo* eadem die datam presbyteris, diaconis et clericis Constantinopolitanæ Ecclesiae. Ea ordine est *cxxxI*. Illis S. *Leo* fidei sinceritatem gratulatur, hortaturque, ut eliminent ex suo cœtu, quos haeresi infectos sciant, ac *Atticum*, *Andreamque* ab officio dejici præcipit, nisi palam jurent in fidem Chalcedonensem. Haec etiam Epistola primum a Quesnello edita, sicuti et Epistola ordine *cxxxIII* ad *Leonem Ang.* scripta. Recle existimavit *Baronius* n. 12, aliam a

LXXXVIII, quæ minc est *cxxxII*, Epistolam extitisse, qua ex more de *Domitiano* et *Geminiano* episcopis missis legatis, et eorum commendatione sit aetum. Ea autem Epistola alia non est quam illa, de qua agimus, data *XVI kalend. Septemb.* qua S. *Leo* imperatori significat, se misisse *Domitianum* et *Geminianum* episcopos vice sua pro libertate Ecclesie acturos, qui supplicarent, non vero qui disceptarent. In ea etiam Pontifex obsecrat, obtestaturque imperatorem ne renovandæ disputationis copiam permittat: neque de fide iterum agi: opem ferat Ecclesie Alexandrinae et *Timotheum* nulla miseratione ab episcopatu Alexandrino dejiciat. Quare legati quos sanctus *Leo* mittere promiserat, non nisi exeunte Augusto Roma profecti sunt.

4. Imperator litteras Eneyclias ad metropolitas suos scribit. — A num. 16 ad 27. Autumnavit *Baronius*, *Leonem* imp. anno superiori ad metropolitas sui imperii litteras encyclias misisse, et currenti ad monachos, quorum vita spectabilior, et fama major erat. Verum uno eodemque tempore illum ad episcopos et monachos seripsisse insinuat *Evagrius* lib. 2, cap. 9, qui ait: « Seripsit circulares Epistolas ad omnes orbis Romani episcopos, et ad eos qui in vita monastica excellebant, interrogans eos tum de Chalcedonensi Synodo tum de ordinatione Timothei cognomento *Aeluri* ». Præterea *Theophanes* anno *Iucarnat*, secundum *Alex. cdlII*, qui *kalend. Septemb.* sequentis Christi anni inchoatur, scribit: « Hoc anno ad singulos omnium provinciarum episcopos litteras dedit imperator, ut propriam ipsi renuntiarent sententiam: num Chalcedonensis Concilii decretis acquiescerent, et de *Aeluri* promotione quid sentirent? Sancto insuper *Simeoni Stylite* et *Bardæ* monacho, tum *Jacobo* miraculorum patratori seripsit, quasi Deo rerum omnium Domino rationem reddituros, de controversis rebus, ut judicium facerent, cunctos obtestatus. Hili una voce communique sensu coactam Chalcedone Synodus sanctam esse firmant, etc. » Sed *Theophanes* anno uno tardius rem istam narrat. Decepit *Baronius* depravata temporis nota, quæ legitur in Epistola *Varadati*, quem *Theophanes* « *Bardam* » vocat. In ea enim legitur: « Haec cum tremore scripsi vestrae pietatis imperio septima et vicesima die Augusti mensis anno secundo imperii, Indictione decima ». Inde enim collegit *Baronius*, *Leonem*

primo imperii sui anno ad metropolitas, anno vero secundo ad monachos scripsisse. Verum cum subscriptio illa corrupta sit, ut latetur Cardinalis doctissimus num. 24, nihil inde deduci potest contra auctoritatem Evagrii et Theophanis. Indictio enim x anno superiori in cursu fuit usque ad kalend. Septemb., ideoque ea Epistola data esset mense Augusto illius Christi anni, quo annus primus, non vero secundus Leonis imp. obtinebat. Præterquam quod « litteræ Encyclopædiæ » nondum tum missæ sunt ab imperatore, multo minus responsa episcoporum et monachorum ad illum. Dicit quidem Baronius, loco *Indictionis* x, reponendam esse, *Indictionem* xi. Sed præterquam quod hæc emendatio certa non est, non inde sequitur, imperatorem præcedenti anno ad episcopos, præsenti vero ad monachos litteras dedit.

5. *Moritur Basilius episc. Antiochenus.* — Ad num. 27. *Basilius* episcopus Antiochenus, qui exente anno CDLVI, aut insequentis initio, patriarcha Antiochenus renuntiatus fuerat, quique, ut legitur in Chronico Nicephori et in Tabulis Theophanis, annos duos sedit, hoc anno vitam cum morte commutavit. Hunc enim usque ad præsentem annum pervenisse ostendunt litteræ Leonis imp. ad eum scriptæ, et a Baronio num. 18 et seq. recitatae. Quis ei in episcopatum successerit, divinare facile non est, antiquis inter se non consentientibus. Nicephorus enim in Chronico episcopos Antiochenos hoc ordine recenset : « Basilius annis II, Acacius, quo praesidente, urbs corruit, anno uno. Martyrius annis XIII, etc. » Et tamen in Tabulis Theophanis post *Basilium* ponitur *Martyrius*, cui anni XIII attribuuntur, et in Chronico Victoris Tomunensis nulla etiam *Acacii* mentio fit; sed in Chronico illo ad consulatum VI Leonis imp. legitur post *Alexandrum* sedisse *Martyrium*. Ad hæc, anno superiori, quo terræ motus Antiochenus accidit, ut statim videbimus, *Basilius* Ecclesiam Antiochenam regebat. Quare si *Acacius* Basilio successit, id fuit postquam Antiochia terræ motu jam concussa fuerat, et hoc in capite Nicephorus erravit, ut non raro in aliis factis Historieis.

6. *Antiochia terræ motu concussa.* — A num. 28 ad 31. Evagrius lib. 2, cap. 12 de terræ motu Antiocheno scribit : « Anno secundo imperii Leonis, ingens terræ motus ac succusso contigit Antiochiae, cum quedam a populo civitatis illius facta essent plena furoris ac dementiae, etc. Accidit autem ingens hæc calamitas anno quingentesimo sexto a conditu urbis Antiochiae circa horam noctis quartam, die quarto decimo mensis Gorpiæi, quem Romani Septembrem vocant imminentie die Dominicæ, Indictione undecima. Sextus hic terræ motus accidisse dicitur, trecentis quadraginta et septem annis elapsis ab illo terræ motu, qui Trajanæ temporibus contigerat. Nam ille quidem terræ motus sub Trajano accidit anno CLIX, ex quo civitas libera et sui juris fuerat appellata. Illic autem Leonis Augusti temporibus contigit anno sexto et quingentesimo,

ut produnt scriptores diligentissimi ». Annos Antiochenos inchoat Evagrius a kalendis Septembribus, ut Dissert. de Periodo Graeco-Romana ostendit. Quare cum kalend. Septemb. superioris Christi anni cœperit annus Antiochenus XVI, et terræ motus factus fuerit die XIV mensis Septemb., Indictione XI et die Sabbati, ad superiorem Christi annum, quo dies XIV Septembribus in Sabbathum eadebat, omnino retrahendus est. Dupliciter tamen Evagrius erravit. Primo, in eo quod ait hunc terræ motum urbem Antiochenam everuisse anno II imperii Leonis; anno enim superiori mense Septembri, eurrebat adhuc annus Leonis primus. Secundo, perperam scribit Evagrius, a terræ motu, qui sub Trajano fuit ad eum, de quo agitur, intercurresse annos CCCXLVII. Nam imperante Trajano Antiochia terræ motu concussa *Messala et Pedone* coss. anno sc. Christi CXV, ideoque et anno Antiocheno centesimo sexagesimo quarto; cum post mensem Septembrem Trajano imperante ille terræ motus acciderit, ut eo anno ostendi. Quare ab illo terræ motu, ad illum, qui sub Leone factus est, fluxere anni trecenti et quadraginta tres, non vero quadraginta septem, ut habet Evagrius, ex cuius verbo appetit, eum de intervallo, quod inter hos duos terræ motus extitit, parum edoctum fuisse, cum scribat : « Sextus hic terræ motus accidisse dicitur ».

7. *Sed anno superiori.* — Praeterea Theophanes anno primo Leonis, annoque Incarnat. secundum Alex. CDL quem utrumque a kalendis Septemb. superioris Christi anni exorditur, ait : « Hoc anno maximo terræ motu Antiochiae facto tota ferme civitas corruit ». Idem habet Cedrenus ad annum primum Leonis. Quare cum Antiochia die XIV Septemb. terræ motu conquassata fuerit, is ad annum præcedentem retrahendus. Denique Emin. cardin. Norisius in Dissert. III de anno et epochis Syro-Macedonum cap. 6, citat Chronicon Joannis Malelæ, qui scribit : « Imperante Leone divinæ iræ viceissitudinem quartum passa est Antiochia magna Septembribus XIII die Dominicæ illucescente, anno Erae ejusdem Antiochiae quingentesimo sexto, sub consulatu Patriæi. Opus suum scripsit Malela ante finem imperii Justiniani, saltem ad illud usque tempus produxit. Is in nullo discrepat ab Evagrio, præterquam in nota consulari male apposita; cum *Patricius* anno tantum sequenti magistratum gesserit. Nam dies XIII Septembribus manifesto librariorum errore positus est pro XIV. Denique Malela quartum istum terræ motum appellat, quia duos ab Evagrio numeratos neglit, ut sœpe fit ab aliis scriptoribus in id genus suppulationibus. Sic enim quarta, v. g., Ecclesiæ persecutio a quibusdam appellatur *quinta*. Existimat tamen Card. Norisius loco citato, hunc terræ motum ad hunc annum pertinere, et *Malelam* falsos characteres apposuisse, ac suspicatur, Evagrium itidem falsas notas *Dominicæ imminentis*, ac *Indictionis* XI de suo addidisse. Verum hæ Cardinalis doctissimi conjecturæ non videntur admittendæ; cum Evagrio et Malelæ, Theo-

phanes et Cedrenus suffragentur. Nititur eliam Card. Norisius in auctoritate citata Nicophori in Chironico, qui ait, *Acacium*, quando Antiochia corruit, urbi praefuisse; cuunque *Basilius* ejus decessor ante hunc annum non obierit, hunc terrae motum ab anno, quo *Acacius* episcopatum init, removendum non esse arbitratur. Verum vel haec notatio in Nicephorum infarta, vel ipsem in ea hallucinatus est; cum auctores se antiquiores, qui que varias temporis notas adhibuere, habeat adversantes, et incertum sit, an *Acacius* Basilium excepit.

8. *Obitus Anatolii episc. Constantinop.* — A num. 31 ad 34. Baronius *Anatolii* patriarchae Constantinopolitani mortem recte quidem hoc anno consignavit, sed res Anatolii tractavit subiraundior, quod auctor fuisse canonis xxviii de privilegiis sedis Constantinopolitanæ. Verum plenissime ejus famam vindicat Andreas Chevillerus Dissert. in Synodum Chalcedonensem de *Formulis fidei subscribendis*, cap. 2. num. 8 et seqq. post celebratum Iatrocinium Ephesinum, quo vir sanctissimus *Flavianus* damnationem reportavit, cæsus postea, et nefario Eutychianorum scelere trucidatus. *Anatolius* substitutus est in sedem Constantinopolitanam. De nova consecratione scripsit Theodosius Augustus ad S. Leonem: qui statim postulavit ab Anatolio subscriptionem communii fidei, quia hunc de fide et schismate suspectum putabat, ut videre est in Epist. LII, alias xxxiii, ad Theodosium Ang. Leo ubi accepit Anatolium fidei formulæ subscrispsisse, ad eum scripsit Epistolam LX, tam novo quam veteri ordine, datam *idib. April. Adelphio V. C. eos*, anno sc. CDLI. « Gaudemus in Domino, inquit, et in dono gratiæ ipsius gloriamur: quia sicut dilectionis tuæ litteris et fratrum nostrorum, quos Constantinopolim miserramns relatione cognovimus, sequacem te Evangelicæ eruditio ostendis, ut per sacerdotis probabilitatem fidem merito presumamus, quod tota Ecclesia eidem credita, nec rugam cuiusque erroris sit habitura, nec maculam, etc. In qua societatem tuæ dilectionis amplectimur, et gestorum quæ sumpsimus seriem necessariis, sicut oportuit, munitam subscriptionibus approbamus, etc. » quibus verbis, sc. *necessariis subscriptionibus*, indicare videtur Leo non unicam fuisse Anatolii subscriptionem, sed multiplicem, subscrispsisse nimirum sine ulla reluctantia, et Epistole ad Flavianum et breviori formulæ et præterea exarasse fidei propriam professionem. Addit his Chevillerus sequentia.

9. *In quo peccatum ejus situm fuit.* — Paululum inspiciendum est, quantum esset illud *Anatolii* peccatum, quo tantam meruerat Ecclesiæ severitatem, ut media via nulla relinqueretur, sed aut subscribendum, aut ab ea necessario excludendum. Imprimis illud esse videtur, quod fuisse *Constantinopolis Apocrisiarius Dioscori*, ut refert Liberatus cap. 12, aut, ut habet Nicephorus in Chironico, *presbyter et responsalis Ecclesiæ Alexandrinæ*. Sed maxime id ei probro erat, quod post Conciliabulum Ephesinum, pulso et necato sancto antistite *Fla-*

viano, consecratu fuisse ab episcopis ejusdem cum *Dioscoro* factionis. Ex qua cum hæreticis familiaritate primum era, de ejus fide judicare, eam sc. aliam non esse quam quæ esset *Dioscori*, et ordinorum. Attamen si res æqua lauce ponderetur, ex eo cum hæreticis commercio nihil aliud concludi debet nisi suspectum fuisse de novitate. Eum vero duntaxat ea de causa asseveranter pronuntiare hæreticum, et Eutychianistam fuisse, severioris est arbitri. Neque in tota Eutychianorum causa invenitur aliqua *Anatolii* interlocutio, scriptura ulla qua in hæresim suffragatus sit: in eo duntaxat reus quod hæretorum amicus esset, et amplio beneficio ab iisdem donatus.

10. *Sanam doctrinam professus est.* — Hæc sola ratio fuit, cur Leo Magnus interdum in Epistolis suis XXXIX et XLIV, juxta veterem ordinem, aut LIX et LXIII, juxta novum, perhibeat damnati olim dogmatis redivivum assertorem fuisse. Ipsem Leo duobus in locis indicat undeum hauserit, quod de Anatolio alibi dixit, hæresim docuisse. Primus est ex Epistola ad eundem Anatolium LXXX et juxta veterem ordinem LIII. « Decessore tuo beatæ memorie Flaviano propter defensionem Catholice veritatis ejecto, non immerito credebatur, quod ordinatores tui contra sanctorum canonum constituta viderentur sui similem consecrasse: sed adfuit misericordia Dei, in hoc te dirigens atque confirmans, ut malis principiis bene utereris, et non te judicio hominum, sed Dei proiectum benignitate monstrares ». Alter ex Epistola ad Marcianum Ang. LXXXIV, veteri vero ordine LVII. « Anatolii episcopi ordinationem, sicut scientia Dei testis est, suspectam, quod fatendum est, mihi fecerant consecrationis ejus auctores; nec dissimilem ab eligentibus arbitrabar electum; secundumque est, ut dum communione Apostolicæ Sedis existeret alienus, diu dandis ad eum Epistolis pacis me abstinerem; sed cum illi pietatis vestrae testimonium suffragetur, etc. » Inde manifestum est, a Leone non alia de causa dictum fuisse *Anatolium* assertorem novi dogmati, nisi quia manuum impositionem consecutus fuerat a Schismaticis. Sed hæc probabilis duntaxat conjectura: quam processus temporis diluit omnino, dum *Anatolius* alias inventus non est quam Catholicus et Orthodoxus, ut anno CDLI, n. 37 et seqq. fuse ostendimus. Anatolio successit S. *Gennadius* Ecclesiæ Constantinopolitanæ presbyter.

11. *Anastasius fit patriarcha Hierosolymorum.* — A num. 34 ad 37. Cyrus monachus in Vita S. Euthymii abbatis tom. I Analect. græcorum publicata, de Juvenalis patriarchæ Hierosolymitani morte, et electione Anastasii ejus successoris, p. 70, haec habet: « Octogesimo tertio magni Euthymii ætatis anno Juvenalis archiepiscopus cum quadriginta quatuor annos in patriarchatu implesset, e vita migravit, Anastasius vero, de quo sæpe mentio facta, universi populi suffragio in sedem Jacobi electus est initio mensis Iulii ». Verum, ut advertit illius Vitæ editor in Notulis ad Vitam sancti Cyriaci

anachoretæ, que in eodem tomo legitur, errores duo in laudatum locum irrepsero: loco enim LXXXIII, legendum LXXXI, cum certum sit, *Euthymium* natum esse **iv** *Gratiani Augusti consulatu*, ut docet *Cyrillus initio Vitæ S. Euthymii*, anno sc. Christi CCCCLXXVII, a quo ad currentem anni ætatis Euthymii LXXXI tantum numerari possunt, etiamsi quis contenderet cum *Baronio Juvenalem* anno superiori obiisse, quod in Vita S. Sabæ, quæ habetur apud Surium **v** *Decembris*, dicatur *Juvenalis* eodem anno, quo *Mareianus* imperator, mortuus esse. Secundo, loco **XLIV**, legendum **XXXIV**, cum *Juvenalis* circa annum Christi CDXXXIV, episcopus Ilerosolymorum dictus sit, ut suo loco dictum, et quamcumque de ejus initio sententiam tuearis, tam diutinam sedem *Juvenali* attribuere non possis. Cum porro in Vita S. Euthymii *Anastasius* dicatur *custos sacrorum vasorum sanctæ resurrectionis, et chorepiscopus*, liquet verum esse quod suo loco diximus, *Joanne* sc. Ecclesiam Ilerosolymitanam regente, *Praylam*, qui postea ei successit, *chorepiscopum* etiam fuisse. Denique in Vita latina S. Euthymii *Cyrillo* monacho attributa, qua *Baronius* usus, dicitur *Juvenalis* obiisse **XIV** anno ejus *patriarchatus*, ubi vides numerum quartum ubique servatum fuisse, aliquali arguento, *Juvenalem* anno sedis **XXXIV** ad Deum migrasse.

42. Floret Euthalius episc. Sulcensis. — Scripsit hoc anno Euthalius diaconus, postea Suleensis episcopus opus suum in Epistolas divi Pauli, quod cum aliis ab eo in Scripturam sacram editis nuper e Bibliotheca Vaticana eruit et in lucem Romæ emisit doctissimus Laurentius Alexander Zacagnius ejusdem Bibliothecæ præfactus. Ipse Euthalius in editione Epistoliarum divi Pauli, pag. 536 tempus his verbis designat, et Zacagnius in Praefatione n. 51 exponit: « *Præcisius designavi tempus martyrii Pauli Apostoli. Et a consulatu quarto quidem Ar-*

cadii, tertio vero Honorii (ab anno nempe CCCXCVI Eræ nostræ vulgaris) usque ad præsentem hunc consulatum primum Leonis Augusti, (sc. usque ad annum ejusdem Eræ CDLVIII) Indictione XI (legendum, Indictione XI, ut reliqui characteres demonstrant) Epiphî mensis die V (apud Romanos vero tertio kal. Julii) Dioceletiani vero annum CLXXIV, sunt anni LXIII; ita ut omnes anni a Salvatoris nostri adventu, usque ad modo memoratum annum (sc. consulatum primum Leonis Augusti, annumque Eræ nostræ CDLVIII) sint anni CDLXII: quia nempe Euthalius annos Christi quadriennio antevertit, Christo annos triginta tres vite completos tribuit, ejusque mortem ponit in consulatu duorum Geminorum, quæ opinio tune communissima erat, anno sc. Eræ vulgaris vicesimo nono. Ex quo patet hunc Commentarium currenti anno in lucem prolatum, hactenusque Chronologos omnes in tempore quo Euthalius floruit consignando cœcutisse. Vixit ultra annum quadragesimum nonagesimum, cum opus suum in Actus Apostolorum Athanasio juniori cognomento Celete seu Hernioso Alexandrino episcopo hujus nominis II dicaverit, qui eo anno saeris infulis decoratus fuit, ut ibidem n. 24 monstrabimus. Licet Euthalius hereticum fuisse ejus opera non ostendant, cum tamen patriarchæ heretico hunc ultimum suum librum dicarit, eum Catholicum extitisse certum non est, præsertim cum tune Concilii Chalcedonensis occasione Catholici ab Hereticis in ea diœcesi tantopere abhorrent. Ex his corrigendus inter alios Guillelmus Cave in Historia litteraria scriptorum Ecclesiasticorum, ubi at eum opus suum in Epistolas D. Pauli seripsisse anno CCCXCVI, sexaginta videlicet et amplius ante hunc annis, quem errorem in Supplemento seu in secunda parte ejusdem Historie litterariæ non emendavit.

LEONIS ANNUS 20. — CHRISTI 459.

1. Concilium Constantinopolitanum, ex quo unus qui superest, canon adversus Simoniacos. — Christi annus quadringentesimus quinquagesimus nonus novis aperitur consulibus Ricimere atque Patricio : cum Constantinopoli, praesentibus Apostolicæ Sedis legatis, exoplatum diu a Leone imp. celebratum est Concilium, non quidem oecumenicum, ut petebat, ad quod omnes convocarentur episcopi, sed ex proximis tantum provinciis, Genadio admilente Constantinopolitanæ sedis episcopo, fidei Catholicæ et Ecclesiastice disciplinae acerrimo vindice alique custode : qui inter alias deformitates cum nactus esset Ecclesiam illam simoniaca labi deturpatam, ad eam penitus evellendam, aliosque pravos mores extirpandos, Synodus colligi festinavit. Interfuit huic Synodo numerus septuaginta trium episcoporum, presentesque fuere (ut dictum est) Apostolicæ Sedis legati a S. Leone missi (cum anno superiori imperator eos expetiisset) Domitianus atque Geminianus episcopi, quos constat Constantinopoli usque ad sequentem saltem annum commoratos esse, prout litteræ S. Leonis papæ ad eundem Genadium datae declarant¹.

2. Perierunt quidem hujus Synodi Acta, ut non nisi canon unus adversus Simoniacos datus reperiri possit. Aclum vero in ea esse de abolenda penitus Eutychiana heresi, nulla potest esse dubitatio : et enim ipse Leo Augustus ejus rei causa expellet præsentiam S. Leonis Romani Pontificis : quam cum obtinere minime licuisset, ut saltem legatos e Latere ipse mitteret, exoravil : quibus missis, etsi ab eodem S. Leone non valuerit impetrare ut oecumenica Synodus haberetur, egit tamen ut ex finitimiis saltem provinciis Concilium cogeretur. Ubi aulem convenere Palres, ex more, primum omnium actumesse de firmando fidei decreto in Chalcedonensi Concilio edito, quod frequentibus ietibus heretici concutere atque penitus disjicere conabantur; recitatasque ibidem fuisse omnes Epistolæ illas cum ab episcopis Orientis, tum etiam a sanctissimis anachoretis conscriptas, in primis vero Romani Pontificis litteras eo argumento anno superiori datas : omnes polo consen-

tient absque aliqua controversia : cum (ut dictum est) ea potissimum ex causa hæc fuerit Synodus convocata. Sed quod ipsa Acta Synodalia, quæ hæc ostenderent, periire, illud saltem unum quod Synodi hujus fragmentum superest, recitemus, relictum tanquam fortè arietem ad demoliendas simoniacas molitiones : sic enim se habet quæ tunc ab eadem Synodo scripta est Epistola Circularis¹ :

3. « Religiosissimo et sanctissimo in sacris communis N. Gennadius, et quæ in Christi amante regia civitate Constantinopoli coacta est sancta Synodus.

« Cum Dominus et Deus et Salvator noster Jesus Christus suis discipulis Evangelii prædicacionem credidisset, eosque per universum terrarum orbem inter homines ad docendum misisset, aperte jussit, ut quod gratis accepissent, eis quoque gratis darent, non aurum vel argentum, aut alias omnino materiales et terrenas facultates pro eis acquirentes : cœlestibus enim et spiritualibus donis nulla est cum terrenis et temporalibus cummulandi ratio. Illoc autem præceplum non solum illis, sed etiam nobis per illos dedit quos in illorum gradum et locum substituere dignatus est : oportet, sicut illi tunc, nos quoque nunc accurate et diligenter servare, nec in iis quæ technas sophisticas non admittunt, uti sophistica calliditate, nec aleam periculosa jacere. Gratis, inquit², accepistis, gratis date : Non possidentes³ æs, neque aurum, neque argentum in zonis vestris. Simplex est et aperta hujus mandati ratio, quæ nihil habet varium, nihil quod non sit facile et expicabile, nihil quod sophistica expositione egeat. A me, inquit, accepistis dignitatem sacerdotii : si mihi pro ipso parum quid vel magnum solvistis, et hoc a me venditum est; vos quoque ipsum aliis vendite : si autem gratis accepistis, vos quoque gratis date. Quid hoc est mandato aperius? Quid autem iis qui parent, utilius? Væ illis revera qui Dei donum acquirere, vel illud pro pecunia dare in animum inducent : In fel enim amaritudinis et vinculum iniquitatis ii

¹Leo, Ep. c.

²Apud Theod. post Nomoc. et tom. I. Bibl. sanct. — ³Matth. x.
— ³Marc. vi.

(juxta sancti Petri sententiam¹⁾ a sua malitia comprehensi sunt.

4. « Unde et sanctorum et beatorum Patrum sancte et magnae Synodi œcumeneæ Chalcedone congregatae huic legi Dominicæ convenit canon, qui sic a nobis aperte iisdem verbis editus est :

« Si quis episcopus pecuniis ordinationem fecerit, vel nou venalem gratiam ad venditionem deduxerit, et pecuniis ordinaverit episcopum, vel chorepiscopum, vel presbyterum, vel diaconum, vel aliquem eorum qui in clero connumerantur, vel pecuniis provehat œconomum, vel defensorem, vel paramonarium, vel omnino aliquem ex clero propter suum turpe luerum : qui hoc aggressus esse convictus fuerit, de proprio gradu veniat in periculum; et qui ordinatur, nihil ex ordinatione, vel promotione, quæ fit instar mercaturæ, juvetur, sed sit alienus a dignitate, vel curatione, quam pecuniis assecutus est. Si quis autem his turpibus ac nefariis lueris sequester, intercessorve, apparuerit, is quoque si sit clericus, a primo gradu excidat; si autem laicus, vel monachus, anathematizetur ». Quæ sequuntur, tanquam Theodori verba sint, diverso hoc charactere habent exarata : sed eorumdem Patrum Constantinopoli hoc anno congregatorum Epistolæ Encycelicæ convenire, neminem puto inficias itorum : quæ sic se habent :

5. « Pulcherrima et valde pia sunt hujus canonis sanctorum Patrum præcepta, quæ omnem invasionem satanicam, diabolicumque conatum, qui in donum spirituale intenditur, repellit et reseindit. Nullo enim modo vult ordinationis promotionem pecuniis aut fieri, aut suscipi, nec ab eo qui illam exercet, nec ab eo qui ordinationis promotionem accepit : sed nec ante tempus ordinationis, nec post dari pecuniis concedit : omnium enim in haec quoque re esse sordes, munerumque corruptionem pronuntiat.

6. « Quoniam tamen, iis ita aperte prohibitis, quidam sunt in Galatarum Ecclesia deprehensi propter turpe luerum et avaritiam hæc salutaria et humana præcepta negligere et transgredi; eo quoque ipsa nobis renovare visum est cum hac sancta Synodo, quæ in hac regione, nova Roma, nunc agit : ut sine omni penitus inventione, et omni praetextu, callidoque commento impia hanc et odiosam, quæ nescio quomodo in sanctissimas Ecclesias subiit, consuetudinem omnino exscindamus; ut, eum pura et absque ulla eauponatione eorum qui ordinantur, renuntiatio ab antistitibus facta fuerit, gratia Spiritus sancti superne veniat. Quibus nescio ut per pecuniari promotionem facientibus, et manu non pure operante, ad eum qui promovetur accedit, secundum vocem Evangelii, et non potius retrahitur gratia sancti Spiritus.

7. « Scias ergo, o vir religiosissime et omni ex parte sanctissime, quod quicumque hujus convictus fuerit episcopus, vel chorepiscopus, vel viator,

vel presbyter, vel diaconus, vel quisvis alius ex canone, vel ex laicis, communis antistitum decreto, communique sententia condemnatus est, sicut de hoc quoque sanctorum Patrum præcedens canon loquitur. Oportet enim gratiam semper esse gratiam, et argentum apud eam nequaquam intercedere. Sit ergo et ab omni sacerdotali dignitate et ministerio alienus, et anathematis loco subjectus, qui et se per pecuniias acquirere existimat, et qui eam pecuniis habere pollicetur, sive sit clericus, sive laicus ; sive hoc facere convineatur, sive non : quia fieri non potest, ut convenient quæ convenire nequeunt, nec ut mammona Deo consentiat; vel ut qui ei serviunt, Deo serviant. Domini¹ est sententia, cui contradici non potest : Non potestis Deo servire et mammonæ.

8. « Nos in his pro viribus consulentes, et eis cedentes (credentes), cum eo qui hæc dixit, adversus eos qui in iis peccant, sententiam protulimus. Tua sanctitas curam gerat, omni adhibita diligentia, ut hæc per transcripta exemplaria innotescant et sanctissimis episcopis qui tibi subsunt, et περιθεταῖς, et aliis omnibus ; ut in uno spiritu et una anima omnes simul constipati Christiani adversus communem inimicum, Dei auxilio, possimus avaritiae radicem, quæ ab illo in nobis insita est, cum omnibus eorum malorum germinibus exscindere. Omnen quæ tecum est in Christo fraternitatem salvamus. Fortis existens in Christo, ora pro nobis, sanctissime frater ». Post Epistolam hæc ibidem sequuntur : « Huic Epistolæ cum ipso Gennadio subseriperunt etiam septuaginta tres ». Sed ponuntur ibi metropolitanorum antistitum tantummodo nomina, videlicet :

« Joannes episcopus metropolis Hieracleæ.

« Anastasius episcopus metropolis Ancyrae.

« Eunomius episcopus metropolis Nicomediæ.

« Petrus episcopus metropolis Nicææ.

Reliquorum autem nomina desunt : at tantummodo haec sunt quæ ex nobilissima Synodo remanserunt. Ceterum excisis liet Simonæ mala arboris ramis, ex occultis radicibus iterum infelices propagines pullularunt : adeo ut opus fuerit, non post multos annos, ut quos Ecclesiastica censura non terruit, imperator in officio contineret : sed de his suo loco dicturi sumus.

9. *Gennadius in restituenda disciplina acer- rimus.* — Qui autem solertissimus fuit una cum Catholica fide etiam Ecclesiasticam disciplinam sartam teatam relinquere, ipse Gennadius Constantinopolitanus episcopus, haud impune sivit Ecclesiasticos conculari canones : in quorum custodiā non episcopos tantum et imperatorem, sed sanctos ipsos cum Deo in caelo degentes coadjutores, et delinquentium ultores adhibuit. Pavendum plane de his extat exemplum a Theodoro² lectore primum, ac subinde a Nicephoro³ recitatum, de clero ecclesie sancti Eleutherii martyris : quem cum Gen-

¹ Act. viii.

² Matth. vi. — ³ Theod. Collect. I. I. — ³ Niceph. I. xv. c. 23.

nadius s^ep^ee admonuisset, ut pravorum morum usum relinqueret, et ministerio cui mancipatus fuerat, et ordini quo insignitus erat, vitam consentaneam institueret : cum vero in admonendo et corrigendo eum operam (ut dicitur) et impensam perderet; martyrem ejus vel emendatorem, vel ultorem interpellavit. Res gesta describitur non solum a Theodoro lectore, atque Nicephoro, sed et a Cedreno, et aliis, at copiosius a Sophronio, istis verbis primo, unde acceperit, tⁱdefiter narrante¹:

10. « Accessimus ad cœnobium, quod dicitur Salama, nono ab Alexandria millario distans, invenimusque illic duos presbyteros senes, qui dixerunt nobis Constantinopolitanæ Ecclesiae se esse presbyteros. Narrabantque nobis de beato Genuadio Constantinopolitano patriarcha, quod fuerit mitissimus et mundus corpore, multumque continens. Dicebant et hoc nobis de ipso : Quod cum molestaretur a pluribus de quadam clero nimis delinquenti, Charisio nomine : accessivit enim patriarcha, ipsumque emendare conatus est. Cum vero nihil increpando proficeret, permisit eum cum paterna et Ecclesiastica censura flagellari. Postquam vero didicit in nullo meliorem fieri neque per verba, neque per flagella (vacabat enim homicidiis et magicis præstigiis) misso quadam apocrisiario suo, jussit ut diceret sancto martyri Eleutherio (erat enim lector in ipsius Oratorio Charisius) : Miles tuus, sancte Dei Eleutheri, multum peccator est : aut emenda illum, aut excide. Venit igitur apocrisiarius in Oratorium; et stans ante altare, et intendens ad sepulcrum martyris, extendensque manum suam, ait martyri : Patriarcha Gennadius significat vobis, sancte Chrysti martyr Eleutheri, per me peccatum, quia miles tuus multum peccat : aut emenda illum, aut præcide eum. In crastinum vero mortuus inventus est scelerum opifex Charisius ». Hac tenuis ibi.

11. *In encœniis Ecclesiæ S. Anastasie miraculum.* — Quod rursum pertinet ad Gennadii studium de restituenda Ecclesiastica disciplina, addit post haec Nicephorus² nunquam cum voluisse ordinare aliquem sacerdotem, qui Psalterium David non semper haberet in ore : ut plane exegerit in clero monasticam observantium.

12. Hoc item anno, ubi primum episcoporum Synodus Constantinopoli habita ad finem perduela est, ab eisdem episcopis celeberrima facta est dedicatio nobilis Ecclesie a Marciano erecte, nomine Anastasie, egregii magni illius Gregorii Nazianzeni monumenti. Moris namque fuit celebrare encœnia tempore Synodorum, cum videlicet plurimi episcopi convenissent in unum, prout iunumera superius diversis locis exempla recitata declarant. Quæ vero acciderint, in ejusmodi dedicatione Basilicæ, ipsius Marciani Acta demonstrant, quæ sic se ha-

bent¹, post enarratam ejusdem templi amplitudinem, et sacrorum vasorum eidem collatorum præstantiam :

13. « Omnibus autem convenientibus, novi quidem templi (ut par est) encœnia celebrantur, et dies quoque, qua ipsa martyr certamen consummatum, ipso, inquam, Decembre. Vocabant autem ad encœnia et fideles imperatores, et sacrum senatum et omnem (ut semel dieam) civitatem. Oportebat autem, quod latebat, Marcianum eo die videri, qualis esset moribus, qualis virtute, et quantum se ultra mandata extendebat. Nam cum tota concurreret civitas, et egentes una cum ea quodam pacto attraherentur; pauper quidam accedens ad hunc virum egregium (i^m enim exquirunt et discunt benignas et clementes animas, non secus atque hi qui laborant, medicos) accedens ergo, respexit ad ejus dexteram, et petiit ut acciperet aliquid medicamentum famis. Ille autem (tunc enim nihil gestabat in sinu, sed revera habebat intra animæ sinum benignitatem multam et clementiam) cum remolus fuisset ab omnibus, et locum adspexisset valde latenter, nullo autem alio nisi unica tegetur tunica, quod quidem fuit ei tota vita familiare, ut duabus non uteretur tunicis, cum sic se haberet vir divinus, etsi facile erat, excusando egestatem, repellere supplicationem; nam quod nihil portabat, testes habebat omnia intuentes oculos : ille perinde ac si non daret, fieri non posset ut non Deo afferret molestiam, eum se ea ipsa, quæ sola intus erat, veste exiisset, dat egenti prompte et alacri animo : et de cætero habebat solam vestem sacerdotalem et penulam, quæ corpus contegebatur ; quam etiam undequaque contrahens, cupiebat, quantum fieri poterat, latere, et id quod factum fuerat, omnium celare oculos.

14. « Postquam autem fuerunt intra ædēm sacram (ei autem divinum celebrare sacrificium jussit primus sacerdotum) ille quidem penulam similiter contrahiebat et complicabat, eupiens (ut diximus) etiam latere. Qui autem aderant, et una cum eis pontifex, cum oculos in eum defixissent, vident quodam novum et arcum miraculum, et proponendum iis solum credibile qui adspexerunt. Vident eum intus indutum eximia quadam veste regia, et auro nitenti intertexta, quæ tunc etiam magis apparebat in manibus, quando eos, qui accedebant, divino corpore impertiebat. Haec videntes alii quidem apud se mirabantur, alii autem aliis quoque enuntiabant, nonnulli quidem ut admirantes, nonnulli vero (ut est verisimile) etiam invidentes. Qui etiam apud ipsum pontificem Gennadium accedentes, tanquam existimantes eum nescire, quæ eum scire maxime votabant, ei renuntiabant : deinde etiam ei conabantur detrahere, et movebant calamitas adversus bonam illam animam. Et ille se ipsum quoque dicebat vidisse, modum autem ignorare, et se de eo revera dubitare.

¹ Prat. Spirit. c. 145. — ² Niceph. l. xv. c. 23.

¹ Extant apud Sur. tom. 1. die x. Januarii.

45. « Postquam autem a Marciano fuit impositus finis sacrificio, eum accersit patriarcha, et enim, secundum conveniens, de ueste reprehendit, dicens, eam magis imperatoribus convenire, quam sacerdotibus. Ille autem magis animi dubius, quam is qui dubitabat, procidit ad pedes illius, et in eos multas effundens lacrymas, negabat omnino id quod dictum fuerat, et dicebat deceptos fuisse ejus oculos : tale quid enim vel solum cogitasse, aperta est insania. Ad hæc patriarcha (stultum enim existimabat, et a ratione aperte alienum propriis non credere oculis) manu propria statim tangens, relaxat ipse penulam cum ueste sacerdotali; et de cælero miraculum videbatur et dicebatur. Nam illa quidem aurea que ante videbatur tunica, nusquam erat : nudus autem sanctus videbatur, sicut erat, exceptis his indumentis sacerdotalibus : nudus, inquam, qui vere aureis virtutis tunicis, quæ sub adspectum non cadunt, tegebatur. Hoc Pontificem quidem adducit in admirationem; in admirationem etiam adducit imperatores, cum jam fama ad eos pervenisset », Leonem nimirum et Irenem Augustum ; « clarum autem erigit trophaeum simul et adversus malignam et sceleratam Eutychetis (Arii) insaniam, quæ (proh dolor!) usque ad id tempus defendebatur ab aliquibus ». Hæc ex Actis Marciani œconomi viri sanctissimi : reliqua autem de ipso suo loco dicemus opportunius. Tali namque meruerunt nobilitari miraculo encænia illius Anastasiæ, Gregorii olim Nazianzeni sedis, ab ipso plurimis laudibus celebratae.

46. *Monasterium Studitarum, seu Acæmetarium, erectum.* — Aucta est etiam eodem Gennadii episcopi tempore Constantinopitana Ecclesia nobisissimo cœnobio monachorum Accœmatarum, hoc est, Insomnium; in quo plurima multitudo habitans monachorum juges die noctuque privigiles Deo laudes offerret, tripartito tempore, et monachis sibi invicem succendentibus. Vocati sunt iudicem, Studite, a Studio viro clarissimo, qui ejusmodi monasterium erexit : de quo ista Nicephorus¹ : « Ejusdem Gennadii episcopatus tempore, Studius vir præclarus Roma Constantinopolim pervenit, et sancto precurso templum erexit, in quod monachos ex domicilio eorum, qui ~~azipn:ta:~~, hoc est, insomnes dicuntur, induxit. Horum domicilium Marcellus divinissimus construxerat, in quo perpetuis carminibus nunquam non hymni Deo canebantur; sodalitate monachorum eam ob rem in tres cœtus divisa. In ea quoque mandra Joannes Calybites monachum egit ». Hæc Nicephorus.

47. Quod vero ad Studium monasterii conditorum pertinet: non solum suo ipsius clarus fuit munere consulatus, sed majorum suorum quoque magistratibus insignis. Temporibus namque maioris Theodosii claruit Studius præfectorus prætorio, ad quem extat luculenta S. Ambrosii Epistola² ad ejus consultationem respondentis, qua ipsius summa

religio innotescit. Porro hunc de quo est sermo, ante quinquennium cum Aelio consulatum gessisse, Fasti produnt consulares : ea enim nobilissima omnium dignitate insignire voluit Studium novum Constantinopolis colonum Marcianus imp. anno Domini quadringentesimo quinquagesimo quarto. In Oriente quidem ipsum creatum fuisse consulem, ex eo liquet, quod Aelium collegam constet esse creatum in Occidente. Divino plane consilio accidit, ut religiosissimus senator cum bonis suis Roma migrarit Constantinopolim, ita præreptus a ventura per Wandalo inferenda Urbis caplitate. Hunc quidem qui consulatum gessit, eundem esse cum Studio qui condidit monasterium, Suidas affirmat, cum de alio ab eo erecto ædificio hæc ait³ : « Idem Studius princeps ædem Archistralegi Nacolie condidit, in qua extant versus heroici.

Studius illustrem adem condidit, celeriterque suorum Laborum præmium repert, consulares fasces adeptus.

Ante quidem excidium Urbis per Gothos illatum Studiorum familjam translatam Constantinopolim, inde potes intelligere, quod reperitur⁴ Studius præfectorus urbis Constantinopolis sub consulatu Honorii sexto et Aristeneli, anno Domini quadringentesimo quarto. At de Studio haec tenus : de Studitis vero monachis suo loco pluribus dicendum. Ad sextum autem imperatoris annum illud absolutum esse cœnobium, Cedrenus habet.

48. Cæterum quod spectat ad Accœmatarum monachorum institutum, non fuit ejus Marcellus auctor, sed propagator: verum Alexander abbas, ejusdemque Marelli institutor religiosum illum cultum invenit, prout ejusdem Marelli Acta⁵ testantur. Successit vero Alexandro in præfectura monasterii Joannes Marelli collega, cum ne crearetur abbas, Marcellus ipse inde recessisset, sed post Joannem præesse cœnobio compulsus. Porro sub ipso Marcelllo plura aedificante monasteria, laudabile institutum illud semper Deum laudantium longe lateque diffusum esse, ejus Vitæ Acta testantur.

Hoc eodem anno Acacius episcopus Antiochenus, cum sedisset annum duntaxat, ex hac vita decessit : in ejus locum subrogatus est Martyrius, de cuius sedis annis in ejus obitu dicturi sumus.

49. *S. Leonis decretalis Epistola circa disciplinam et presertim confessionem peccatorum secretam.* — Quod autem ad hujus anni res gestas in Occidente pertinet, obrutæ piene noscuntur esse silentio, nisi tantum quod sub anni hujus consulibus data habetur S. Leonis decretalis Epistola⁶ ad episcopos Campaniæ, Samnii, atque Piceni de servanda antiqua traditione Ecclesiæ, ut nonnisi Paschæ et Pentecostes tempore, citra necessitatem, sanctum baptisma ministraretur, præmissis catechismis et

¹ Niceph. l. xv. c. 23.

² Suid. in histor. — ³ L. xv. de Episc. et Cleric. — ⁴ Extant apud Sur. die xxiv. Decembr. — ⁵ Leo, Ep. LXXX.

exorcismis, jejuniis atque aliis, quae sacrum baptisma praecedere solerent. Sed et illi etiam ocurrere studuit corrupteke, cum praetextu magis fructuosæ pœnitentiae, confessionem peccatorum quæ solita erat esse secreta, quidam in publicam convertebant: quem pravum usum sanctus Leo removit, jubens omnino fieri eam ex more secretam. Est autem hujusmodi ipsius de confessione publica tollenda decretum:

20. « Illam etiam contra Apostolicam regulam præsumptionem, quam nuper agnovi a quibusdam illicita usurpatione committi, modis omnibus constitutimus submoveri (de pœnitentia videlicet, quæ ita a fidelibus postulatur) ne de singulorum peccatorum genere libellis scripta professio publice recitetur, cum reatus conscientiarum sufficiat solis sacerdotibus indicare confessione secreta. Namvis enim plenitudo fidei videatur esse laudabilis, quæ

propter Dei timorem apud homines erubescere non veretur; tamen quia non omnium hujusmodi sunt peccata, ut ea, qui pœnitentiam poscent, non timeant publicare; removeatur tam improbabilis consuetudo, ne multi a pœnitentiæ remedii arceantur, dum aut erubescunt, aut metuant inimicis suis sua facta reserare, quibus possunt legum constitutione percelli. Sufficit enim illa confessio, quæ primum Deo offertur, tum etiam sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator attendit. Tunc enim demum plures ad pœnitentiam poterunt provocari, si populi auribus non publicetur conscientia confidentis ». Haec ipse: qui dum ait, contra Apostolicam regulam ista præsumi, plane insinuat ex Apostolica traditione probatam haberi in Ecclesia secretam peccatorum confessionem. At de his superius actum est pluribus. Jam transeamus ad anni sequentis res gestas.

Anno periodi Græco-Romanæ 5952. — Jesu Christi 459. — Leonis papæ 20. — Leonis imp. 3. Majoriani 3.

4. *Consules.* — Coss. *Patricius et Fl. Ricimer*; prior Orientalis, et filius *Asparis* anno cxxxiv consulatus ac frater *Ardaburi* qui anno cdxlviij consulatum in Oriente gessit. De *Aspare* et ejus filii suo loco sermo erit. *Ricimer* in Occidente creatus, ubi anno cdlvii magister militum fuit, ut eo anno diximus. *Is Fl.* dicitur lib. 4, cap. 7 Romæ subterraneæ in inscriptione ibi relata.

2. *Concilium Constantinopolitanum.* — A num. 4 ad 9. Concilium Constantinopolitanum a *Gennadio* patriarcha Constantinopolitano celebratum adversus *Simoniacos*, cuius extat tantum Epistola Synodica et circularis a Baronio recitata, certam epocham non habet; eum in eo nullus reperiatur temporis character ex quo illa deduci possit. In fine ejusdem Epistolæ hæc verba leguntur: *Huius Epistolæ cum ipso Gennadio subscripserunt etiam septuaginta tres*. Sed recte notavit Labbe, hæc forte verba Balsamoneum addidisse Epistole Synodali. *Baluzius* enim in nova Collect. Concil. pag. 1452, refert ex vetusto codice Ms. Bibliot. Cæs., cuius meminit *Lambecius* tom. viii, subscriptiones episcoporum, quæ desunt in laudata Epistola Synodica, quæ numero sunt lxxxi. Cum *Gennadio* Epistole subscrubunt decem et octo alii metropolitæ. Cumque nulla ibi *Domitianus* ac *Geminianus* episcoporum, quos S. Leo legatos in Orientem misit, mentio sit, non videtur admittenda conjectura Baronii, qui au-

tumavit, præsentibus Apostolicae Sedis legatis, hoc Concilium habitum.

3. *Constantinopoli Ecclesia S. Anastasiae dedicatur.* — A num. 12 ad 16. Existimavit Baronius ab iisdem episcopis, qui Concilio Constantinopolitano interfuerent, factam esse celeberrimam dedicationem Ecclesie sanctæ *Anastasiae*, a sancto Marciiano presbytero, et postea Ecclesie Constantinopolitanae economo constructæ. Illam narrat Metaphraste in Vita sancti Marciiani cap. 3, apud Bollandum, ad diem x Januarii, quo colitur, ubi ea dicuntur facta a *Gennadio* patriarcha Constantinopolitano, qui anno tantum superiori ad eam dignitatem elevatus est. Verum res non caret difficultate; Socrates enim, qui ante annum cdli Historiam suam absolvit, lib. 5, cap. 7 de exiguo oratorio a Gregorio Nazianzeno construeto, in quo Orthodoxi conventus suos agebant, loquens, ait: « Cui postea imperatores cum maximam Basilicam adjunxissent, Anastasiae ei nomen indiderunt ». Sozomenus vero qui eodem circiter tempore, quo Socrates Historiam suam absolvit, lib. 7, cap. 5, de eodem Oratorio verba faciens, inquit: « Sequenti tempore præ ceteris regiæ urbis Ecclesiis illustris hæc fuit, et nunc quoque est, non solum ob structuræ elegantiam atque amplitudinem; verum etiam ob assiduas, quæ ex divini Numinis presentia illic percipiuntur utilitates ». Quare sanctæ *Anastasiae* templum, antequam Socrates et

Sozomenus Historias suas in lucem darent, non solum constructum, sed etiam dedicatum erat; per ista enim tempora Ecclesiarum dedicationes, iis aedificatis, differri, interimque in iis sacra mysteria præragi, mos non ferebat. Examinarunt hanc difficultatem Bollandus loco citato. Hermantius in Vita S. Gregorii Nazianzeni, et Papebrocius tam in Notis ad vitam S. Gregorii Nazianzeni ad diem ix Maii, quam in Vita S. Isidori in insula Chio, ad diem xv mensis Maii. Ipsemet in Dissert. Hypatica part. 2, cap. 14, num. 10, et in Prolegomenis ejusdem Dissert. n. 36 in ea discutienda plurimam operam posui. Sed neque ea quæ illi neque quæ ipsemet in medium tunc attuli, eam solvunt; cum ipse ea Encænia in annum cœlviii, illi vero tardius facta ponant.

4. *Non a Gennadio, sed a Maximiano vel Proculo.* — Cum itaque Socrati et Sozomeno hac in re fides denegari non possit, et Vita S. Marciani sive a Metaphraste, quod Allatius in Diatriba de Simconum scriptis pag. 76, non existimat sive ab aliquo auctore antiquiori, a quo eam acceperit, scripta, nihil complectatur, quod eam suspectam reddere debeat, nunc mihi pene certa stat sententia, *Gennadii* nomen in eam Vitam ab aliquo sciollo intrusum fuisse, aut e margine in textum, quod non raro fit, irrepsisse, eanique dedicationem Theodosio jun. imperante, anno aliquo ejus decennialibus, aut id genus Festis destinato, peractam. Metaphraste enim in illa cap. 3 narrans, quoddam miraculum in illis encæniis patratum, mentionem facit pontificis, ejus nomine non memorato, et paulo post ait: «Ad ipsum pontificem Gennadium accedentes», ac dein nominat tantum pontificem vel patriarcham tacito ejus nomine. Quare patriarchæ illius nouen Metaphrastem latuit, illudque secunda manu additum. *Gennadii* nomine rejecto, Socrates, qui Constantinopoli, ubi ea dedicatio facta, Historiam suam scripsit, Sozomenus, et Metaphraste inter se egregie conveniunt; alioquin Socrates et Sozomenus a Metaphraste dissentient, nec inter se conciliari possunt.

5. *Quod ex Theodoro, Sozomeno et Metaphraste inter se collatis eruitur.* — Confirmant hanc nostram conjecturam tam Theodorus lector lib. t, quam Metaphraste laudatus. Ille enim scribit: «Mortuo Anatolio, Gennadius presbyter Ecclesiæ Constantinopolitanæ in ejus locum substituitur: simul nominato quorundam suffragiis Acacio, Orphanotrophii preposito. Porro Gennadius oeconomicum Ecclesiae constituit Marcianum»; quare Gennadius episcopatus sui initio *Acacium* curatorem declaravit Orphanotrophii, qui locus erat, in quo pueri parentibus orbati pascebantur, et *Marcianum* magnæ Ecclesiae oeconomicum. Hunc autem Ecclesiam sancte Anastasie ante suum oeconomicum, et construxisse, et dedicari curasse, tradit Metaphraste cap. 1, ubi inquit: «Refertur etiam in numerum sacerdotum. Deinde etiam fit oeconomicus magnæ Ecclesiae communi suffragio, non vim afferens, sed invitus, ut non tam honoratus, quam

eos honorans, qui eum prætulerant. Sed hæc quidem postea. Modo autem cum ei admodum juveni creditum esset sacerdotium, etc. » Tum cap. 2 scribit, Marcianum templum magnificèm sanctæ Anastasie exstruxisse, et cap. 3 illud dedicatum fuisse, ac denique cap. 5 asserit Marcianum templum sanctæ Irenes, aliaque aedificasse, postquam ei etiam fuisset tradita magnæ Ecclesiæ dispensatio. Quamobrem Ecclesia sanctæ Anastasie ante episcopatum Gennadii et Marciani oeconomicum condita, et dedicata, ut eruitur ex Metaphraste, et manifeste insinuant Socrates et Sozomenus, qui docent in eadem, sua aetate, plura facta esse miracula. Non dubium itaque quin nomen *Gennadii* in Acta sancti Marciani intrusum fuerit, quemadmodum *Asterii* nomen in Acta sancti Aretæ martyris et sociorum, ubi antea patriarchæ Alexandrini nomen tantum legebatur, ut anno cœlviii ostendemus. De Ecclesia sanctæ Anastasie legendus Ducangius lib. 4 Constantinopolis Christ. cap. 7, num. 3, qui cap. 9, num. 19 agit de *Orphanotrophio*, cuius mentionem facit Iex Cod. Justin. 35 de episcopis et clericis, docetque *Zoticum*, qui ibidem dicitur beatissimæ memoriae, primum hujusmodi pietatis officium invenisse, huicque *Niconem* in cura Orphanotrophii successisse. Quare cum laudata lex data sit an. cœlviii, Zenone sc. et Marciano coss. apparet, *Acacium*, qui Gennadio in episcopatum Constantinopol. successit, fuisse unum ex primis Orphanotrophis. *Zoticus* colitur in Mæneis ad diem ult. Decemb.

6. *Florent monachi Acœmitæ.* — A num. 16 ad 19. Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. cœlv, qui kalend. Septemb. anni Christi cœlxii exorditur, scribit: «Hoc anno Precursoris templum Studius exstruxit, et traductos ex Insomnum mansionem monachos in eo posuit». Idem habet Cedrenus ad annum vi Leonis imp. Quare citius quam par erat, hujus monasterii conditum recitat Baroniuss. De eo plura congerit Ducangius lib. 4 Const. Christ. cap. 4, num. 15, traditque Studianum monasterium nunc extare, sed translatum esse in delubrum Mahometanum. *Acœmicti* autem ita appellati, non quod insomnes et conniventes oculis, perpetuis se vigiliis exercerent, ut quidam scripsere, sed quod divina in eorum Ecclesiis hymnologia non intercederet, nullaque hora vacaret a laudibus divinis; quam perpetuam psalmiodiam in quadam Galliarum cœnobia postmodum introducatam, suis locis dicemus. Hujus ordinis olim in Ecclesia Orientali celeberrimi fundator extitit sanctus Alexander, cuius Vitam ab auctore monacho Acœmicto ejus discipulo scriptam edidit Bollandus ad diem xv Januarii. Ex ea discimus, *Alexandrum* annos quinquaginta in religiose vitæ exercitatione posuisse, et antea annis aliquot militiam secutum esse. Postquam vero in eremum Syriæ secessit, *Rabulam*, qui postea episcopus Edessenus fuit, ad fidem Christianam convertit, aliosque multos. Primum sti ordinis cœnobium ad Euphratēm, ubi discipulos congregaverat, erexit, eique per annos vi-

ginti præfuit. Ad eujus normam alia ab ejus discipulis ipso vivente condita. Demum Constantinopolim venit, ubi monasterium ædificavit, ibique obiit circa annum c^oxxx. Illoc colligit Bollandus ex ejus Vita cap. 6, ubi dicitur, *Alexandrum Antiochiam venisse, cum Theodotus illius urbis episcopatum gereret, et paulo post Constantinopolim venisse, ubi et mortuus est. Theodotus autem vixit usque ad annum c^oxxix. Post Alexandri decessum monasterium in Bithyniam translatum est a sancto Joanne Calybita ejus successore, ut legitur, in Vita sancti Marcelli abbatis, qui ab eo sacrum habitum suscepit, et tertius Acœmetorum monasterio præfuit. Sub sancto Marcello ea colendi Dei ratio late sparsa est, quando Studius qui anno c^oxliv consulatum gessit, « Roma Constantinopolii venit, et divo Præcursori templum erexit », inquit Nicephorus lib. 15, cap. 23. A Studio orti Studitæ, qui ad-*

versus imperatores Iconoclastas gloriose decertarunt. De *Acemetis* videndum etiam Ducangius in Glossario mediæ et infimæ latinitatis.

7. *Series regum Suevorum.* — Idaeus in Chro-nico anno Abrahami MMCDLXXV, qui kalend. Octobris superioris Christi anni inchoatur, scribit *Suevos* inter se divisos fuisse, atiosque *Frantanem*, alios vero *Maldram* regem appellasse, sed Frantane mortuo, Suevos cum *Malda* pacem iniisse; post biennium *Malda* interfecto inter *Frumarium* et *Remismundum* ortum fuisse de regni potestate dissentionem; sed anno Abrahami MMCDLXXXI, *Frumario* demortuo, *Remismundum* omnibus Suevis præpositum fuisse, qui licet pacem cum Visigothis sanguisset *Conimbriam* tamen diripuit et *Ulisipponam* occupavit. Ita Hispania modo a Visigothis, modo a Suevis, per haec tempora misere devastata, et Suevorum regnum ad magnas angustias redactum.

LEONIS ANNUS 21. — CHRISTI 460.

4. *Pulso Alexandria Timotheo, Leonis papæ Epistolæ ad Gennadium et imperatorem cœventis ab ipso Timotheo, et de novi episcopi electione agentis, qui item Timotheus nominatur.* — Sexagesimus supra quadringentesium volvitur annus Domini, notatus Magni et Apoltonii consulatu. Est menio Magni consulis apud Gennadium, ubi agit de Fausto, atque ait¹: « Scripsit postea ad Felicem prefectum prætorii et patriciæ dignitatis virum, filium Magni consulis jam religiosum, Epistolam ad timorem Domini hortatoriam ». Ille ipse: at de Felice inferius.

2. Hujus anni exordio Leo Augustus impulsus Synodis decretis Concilii ad finem anni superioris Constantinopi (ut vidimus) celebrati, jam peractis encœniis, jussit invasorem Alexandrinæ Ecclesiæ Timotheum inde ejici, dato ad hoc certo rescripto ad ducem Augustalem, qui curaret exacte negotium. Sed quæ de his habet Liberatus diaconus, hic reddamus, ait enim²: « Scripsit imp. Leo duei Alexandriæ Stylæ, ut pelleret quidem ab episcopatu

omnibus modis Timotheum, inthronizaret autem alium decreto populi, qui Synodum vindicaret. Jus-sione suscepta, dux Styla fecit quæ fuerant impe-rata. In exilio relegatur Timotheus Aelurus Chersonæ areta custodia, et cum eo Petrus haereticus; et pro Proterio Timotheus cognomento Solofaciolus, sive Albus, episcopus constitutus ». Haec Liberatus. Quæ quidem primum omnium (quod ad tempus spectat) hoc anno et non ante facta esse (ut habet Cedrenus¹ anno superiori) ut affirmemus, monent litteræ sancti Leonis Romani Pontificis ad Leonem imperatorem hoc anno datae decimo quinto kalendas Julias, quibus ut de recenti facto gratias agit de expulso invasore Timotheo, cum nequum creatus ejus successor esset Solofaciolus: ut plane appareat hoc eodem anno ejectum fuisse Timotheum, et non ante.

3. Sed in eo corrigendus est Liberatus, dum ait, enī statim relegatum esse Chersonam, vel quod scribit Cedrenus, missum in Paphlagoniam primum, deinde vero relegatum in Chersonesum,

¹ Gennad. de Scrip. Eccl. c. 85. — ² Liberat. Brev. c. 15.

¹ Cedr. in Comp. anno tertio Leonis.

vel (ut alii habent) in Oasim. Nam constat ejusdem sancti Leonis Romani Pontificis litteris dicta die hoc anno ad Gennadium datis, eumdem Timotheum permissum fuisse venire Constantinopolim sub specie quadam abdicandæ heres̄is, et recipiendi Chalcedonensis Concilii : ista enim speciosa larva sese impius per suos, quos penes imperatorem Constantinopoli habebat, intrudere in eam urbem conatus est, revera lamen, ut edita professione Catholica, restitueretur in Alexandrinam Ecclesiam. De his autem cum tam Gennadius Constantinopolitanus episcopus, quam etiam ibi adhuc agentes Apostolicæ Sedis legati Domitianus et Geminianus episcopi reddidissent certiorem sanctum Leonem, ipse mox ad eumdem Gennadium ista rescripsit¹ :

4. « Dilectionis tuae litteris et fratum coepiscoporumque nostrorum Domitiani et Geminiani sermone agnovi, Timotheum, postquam Ecclesia Alexandrinæ civitatis expulsus est, Constantinopolim (nonnullis hoc fidei adversariis agentibus) venire permissum : ut (quantum datur intelligi) quia universorum Domini sacerdotum sententiis coactatus, invitus saltem ad Catholicum se dogma convertat ; ut (tanquam propter hanc tantummodo culpam videatur ejectus) hereticæ perversitatis errore damnato, doctrinae Apostolice, ut ad Alexandrinam redeat Ecclesiam, acquiescat : cum illi, etiamsi Catholicus probaretur, hoc vehementer obsistat, quod vivente episcopo, tanta sedis invasor, et auctor apparuit inaudita crudelitatis admissee.

5. « Et ideo dilectio tua, sollicitudine qua claret, eniti et elaborare debet, ne cum tam nefario homine sermo aliquis privatim vel publice misceatur ; neve sub specie correctionis ejus, quorundam conventui praebatur occasio ; neve redeundi integrum capiat libertatem, de quo jam edictis suis princeps Christianissimus judicavit. Omni igitur labore et circumspectione pervigili unitati Ecclesiastice profuturus, enitere, frater carissime, ut spes suffragatoribus ipsius adimatur, et Alexandrinis ex clero suo Catholicus episcopus secundum morem veterem per Orthodoxos episcopos consecretur. Quia parricida ille non aliter a suis defensoribus deseretur, nisi Alexandriua Ecclesia, quæ Patrum honori et suæ restituenda est libertati, rectorem sanandis omnibus, quæ male gesta sunt, probatissimum fuerit consecuta. Datum decimo quinto kalendas Julias, Magno et Apollonio consulibus, per Philoxenum agentem in rebus ». Haec sanctus Leo : ex quibus in primis erroris redarguas, qui dixerunt Timotheum relegatum fuisse, arctaue custodia, ne effugeret, custoditum. Eadem quoque die, de subrogando in locum Timothei alium episcopum, ita scripsit ad Leonem imperatorem² :

6. « Si gloriosum pietatis vestrae in fidei defensione propositum tanta prosequi laude cupiamus, quanta rerum ipsarum magnitudo depositit; inventirem impares in actione gratiarum, si nostri

tantum oris angustiis universalis Ecclesiæ gaudia celebremus. Sed dignius illius remuneratio vestris actibus meritisque servabitur, in cuius causa et speciali excellitis animo, et optato triumphatis eventu gloriae. Seiat igitur clementia vestra omnes Ecclesias Dei eum laude exultare pariter et lætari, quod ab Alexandrinae Ecclesie jugo improbus parricida depulsus est; et populus Dei, cui prædo nefarius incubabat, in antiquam fideli libertatem redactus, potest jam in salutis viam fidelium sacerdotum prædicatione revocari, cum videat omne seminarium venenorum cum ipso auctore projectum. Nunc ergo quia hoc constanti proposito et magna mente peregistis : consummato operi fidei illud adjungite, ut de Catholicis illius civitatis præsule, quod Deo placeat, decernatis, qui nulla damnatae toties impietatis sit infectus aspergine : ne fortasse tectum vulnus sub specie obductæ cicatricis increseat ; et plebs Christiana, quæ, vobis agentibus, aperie ab hereticorum perversitate liberata est, lethalibus iterum obnoxia sit venenis.

7. « Vides autem, venerabilis imperator, et eviderter agnoscis, quod in persona de eius abscessione agitur, non sola est fidei integritas intuenda, quæ etiamsi ullis correctionibus professionibusque purgari et in integrum valeret qualibet conditione restitui, nequaquam tamen quæ sceloste cruentique commissa sunt, possunt probabilitum verborum protestationibus aboliri : quia in pontifice de hoc (maxime tamen tantæ Ecclesiæ sacerdote) non sufficit sonus linguae et sermo labiorum ; et nihil prodet, si Deus voce prædicator, et mens impietate convincitur. De talibus enim per Apostolum sanctus Spiritus loquitur¹ : Habentes speciem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. Et iterum alibi² : Deum profitentur se scire, factis autem negant. Unde eum in omni Ecclesie membro et integræ fidei veritas et bonorum operum plenitudo queratur ; quanto magis in summo Pontifice debent ultraque præcellere, quia alterum sine altero non potest cum Christi corpore compaginari? Nec necesse est nunc omnia, quæ Timotheum execrabilem faciunt, emarrare ; cum copiose atque manifeste in totius mundi notitiam, quæ per ipsum ac propter ipsum sunt gesta, processerint : et si quid ab incomposito vulgo contra justitiam perpetratum est, in hujus omnia verticem confluant, cujus desideriis manus furentium servierunt : unde si etiam in professione fidei nihil hic negligat, nihil fallat ; aptissimum gloriae vestrae est, ab hoc appetitu illum prorsus excludere : quia in tantæ urbis antistite universa Ecclesiæ membra decet sancta exultatione gaudere ; ut vera pax Domini non solum prædicatione fidei, sed etiam morum clarificetur exemplo. Datum decimo quinto kalendarum Julianarum, Magno et Apollonio coss. per Philoxenum agentem in rebus ».

8. Haec cum accepisset imperator, obsequens Romano Pontifici, et Timotheum relegari præcepit,

¹ Leo, Ep. c.

¹ Tim. iii. — ² Tit. i.

et successorem Proterii a clero Alexandrino eligi, et ab Aegyptiis episcopis, more pristino, ordinari. Ad hoc quidem tempus, quae de relegatione Timothei et electione successoris episcopi Alexandrinii a Liberato diacono vel aliis dicta sunt, referri debent. Porro de successore Proterii, item Timotheo nominato, haec idem auctor habet¹: « Hic quidem Timotheus Catholicorum episcopus vixit sine seditione. Quievit enim Alexandrina Ecclesia foto tempore Leonis et Zenonis, donec Basilicus arripuit tyrannidem, etc. » Quae autem post haec renovatae sunt turbæ, suo loco dicemus.

9. *Legatio Timothei, episcoporum Aegyptiorum et cleri Alexandrini ad Romanum Pontificem cuius ad singulos Epistolæ.* — Ordinatus itaque Orthodoxus episcopus Ecclesiae Alexandrinae Timotheus, statim, more majorum, de sua ordinatione una cum Catholicæ fidei professione litteras dedit ad sanctum Leonem Romanum Pontificem, missis ad hoc legalis Daniele presbytero atque Timotheo diacono: præstiterunt id ipsum ejusdem Alexandrinae Ecclesiae cleris, necon Aegypti episcopi Orthodoxi, qui Timothei ordinationi interfuerunt: ad quos singulos per breve extant redditæ ab codem Leone Epistolæ, atque in primis ad Timotheum recens creatum episcopum ita conscriptæ²:

10. « Evidenter apparel, sub Apostolicæ splendore sententiæ³, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum; et divinae dispensatione pietatis, ubi excipiuntur adversa, ibi donantur et prospera: quod Alexandrinae Ecclesiae experimenta demonstrant, in qua multos sibi patientie thesauros humilitas, modestia, et tolerantia congregavit: quia⁴ iurta est Dominus iis qui tribulato sunt corde, et humiles spiritu salvabit: glorificata in omnibus inelyti principis fide, per quem dextera Domini fecit virtutem, ne in thronum beatorum Patrum, Antichristi diutius sederet opprobrii, cuius impietas nemini magis quam sibi nocuit: quia etsi aliquos ad societatem facinoris impulit, se tantum denique inexpabiliter cruentavit. Unde de eo, quod instinctu fidei in fraternitatem tuam, cleri, et plebis, atque omnium fidelium egit electio, universam mecum Ecclesiam Domini gaudere rescribo: utque hoe benignitas divinae pietatis multiplicata gratia confirmet, exopto: ita ipsi per omnia tua devotione famulante, ut eliam eos qui veritati aliquatenus restiterunt, reconciliandos Deo per Ecclesiae preces instanter acquiras, et sacramento Catholicæ fidei, cuius soliditas nullam divisionem recipit, sollicitus rector adjungas: illum initatus verum piumque pastorem, qui animam suam⁵ posuit pro oviibus suis, et errantem⁶ unam ovem non flagellis coeruit, sed ad ovile proprium suis homeris reportavit.

11. « Agat ergo dilectio tua, frater carissime, ne vel Nestoriani dogmatis, vel Eutychiani erroris nullum in Dei populo possit vestigium reperiri. Quia⁷

nemo potest fundamentum ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus: qui universum mundum non reconciliaret Deo patri, nisi per fidei regenerationem omnes in nostræ carnis veritate susciperet. Cum ergo scribendi opportunitates, quibus fraternitas tua utatur, extiterint: sicut necessarie et ex more fecisti, ut per filios nostros Daniellem presbyterum et Timotheum diaconum ordinationis tue ad nos scripta dirigeres; ita omni tempore in hoc officio perseveres, ut de proventibus pacis sœpe (quantum fieri potest) sollicitudini nostræ mittantur indicia; ut per alterna colloquia sentiamus, quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Datum decimo quinto kalendas Septembbris, Magno et Apollonio eoss. » Haec ad Timotheum sanctus Leo.

12. Ad episcopos etiam ejus ordinatores eadem die idem Pontifex Leo seripsit Epistolam. Portaverant hi pondus diei et aestus, et persecutionis tempore adversus Timotheum sedis illius invasorem infraeti steterant et inconcessi. Horum igitur cum S. Leo litteras de Catholicò ordinato antistite accepisset, eisdem ad gratulans, istas reddidit⁸:

« Leo episcopus Theophilo, Joanni, Athanasio, Abrahæ, Danieli, Joanni (Ioanne), Paphnutio, Mursæo, Panulvio, et Petro episcopis Aegyptiis.

« Litteris fraternitatis vestra, quas ad me filii nostri Daniel presbyter et Timotheus diaconus detulerunt, cognovisse me gaudeo, quod gloriosi et venerandi principis fides Propheticis, et Evangelicis unita doctrinis ad sanctos et Deo placitos dispositionum suarum devenit effectus: ut cruentissimo Alexandrinae Ecclesiae pervasore dejecto, et in longinquiora translato, dignum sua gubernatione rectorem totius civitatis mereretur electio, ad cuius vos consecrationem nullus ambitus traheret, nulla sedition impelleret, nulla iniquitas incitaret; sed in medio constituta meritorum sanctitate, eum cunctis non dubitaret præponere, quem sibi universitas cuperet presidere. Unde redita populis Christianis Dei pace gaudentes, commendamus vobis invicem vestri operis dignitatem: ut religiose per omnia ordinatus antistes fraterno se vivere experiatur assensu, et ad abolenda scandalâ, quæ error hereticus excitaverat, cooperatione vestra gaudeat adjuvari.

13. « Excluso enim qui imitator diaboli fuit, et in veritate non stetit, male utens specie pervasi honoris et nominis; congruit ut Alexandrina Ecclesia eum veneretur, et diligat, quem et probitate morum, et integritate Catholicæ fidei dignunr tanto sacerdotio comprobavit. Cui mutuæ charitatis plenum animi nostri præbeimus affectum, cohortantes, fratres carissimi, et fiducialiter exigentes, ut in prædicatione verbi, in eruditione præcepti, illam formam custodiatis charitatis, sine qua nullæ possunt prodesse virtutes. Quod autem fratri et coepiscopo nostro Timotheo de revocandis iis, qui a

¹ Liber. diac. in Brev. c. 15. — ² Leo, Ep. ct. — ³ Rom. viii. — ⁴ Ps. xxxiii. — ⁵ Joan. x. — ⁶ Luc. xv. — ⁷ 1. Cor. iii.

⁸ Leo, Ep. cm.

veritatis itinere deviantes, inconsultius se ferocius-
que gesserunt, scriptum esse cognoscitis; dilectio
quoque vestra ad curam suam intelligat pertinere :
ut quia late sese pestilens illa aegritudo diffudit,
ubique omnibus eadem adhibetur medicina vul-
neribus : ut per diligentiam pastoralem in cunctis
Ecclesiis Domini ovile reperetur, et per sollicititudi-
nem charitatis atque doctrinae omnes Christi oves
unum sentiant habere pastorem. Data decimo
quinto kalendas Septembbris, Magno et Apollonio
coss. »

44. Vidistine, lector, quales esse soleant Orthodoxi vincentes? non effterri superbia, nec ad vindictam acceptarum injuriarum impelli, sed omnia in eos qui superali sint emolumenta convertere : ut plane appareat, non contra impios, sed contra impietatem potius bellum gessisse, inno et pro ipsorum salute dimicasse : cum omni abolita injuria-
rum memoria, memores tantum sint, quibus va-
leant modis omnibus, illis subvenire atque pro-
desse. Ita plane tili pacis, quos non odium et vin-
dicta, sed charitas et benignitas movet ad bellum.
Ut vel ex hac saltem parte valeas pios ab impiis,
atque ab hereticis Orthodoxos diseriminare : cum
innumeris exemplis, Ecclesiae praesertim Alexandrinae, videoas illos rerum potestatem semel nactos,
statim furentes in Orthodoxos insurgere, arma sumere, et in eos excitare alios undique hostes, sacra
dispergere, cruentare manus, et (quod latronum ac
furum est) mactare gregem et perdere. Sed gratu-
lanlem adhuc sanctum Leonem clero Alexandrino
de novi veri pastoris electione audiamus ut qui ejus
lugubres in afflictionibus querelas moerentes audi-
vimus, adgaudentes pariter, tantæ letitiae compa-
ricipes simus : his enim verbis per litteras eos allo-
quitur¹:

45. « Gaudeo exultanter in Domino de piissimo
quem inter vos habetis affectu, dum (sicut scripta
vestra manifestant) et pastor gregem et grex ostendit
amare pastorem. Solliciti ergo invicem (sicut
Apostolus ait²) : observare unitatem spiritus in vin-
culo pacis, properate ad fructum vestrae pervenire
patientiae. Quid enim dignius aut velle potestis, aut
agere, quam ut, auxiliante Dei gratia, gloriosissimi
principis tide ad profectum solidissimae pacis uta-
mini, remota procul ea bestia, que vineam plantationis
Dominice (sicut psalmus Propheticus³ canit)
singulari feritate vastabat? Quia ergo in ovili Do-
minico nec furum jam insidiae, nec latronum ti-
mentur incursum; redeat universitas vestra in con-
cordiam, et magisterio Spiritus sancti illa in omniibus
unitas exspectatur, propter quam dicit Apostolus⁴:
Non querens quod mihi utile est, sed quod multis,
ut salvi fiant. Id ipsum dicant et sentiant omnes :
nulla sint sensuum disputationumque certamina.

46. « Quod usque ad Catholicos presules in
Alexandrina Ecclesia discipuli veritatis didicerunt,
atque docuerunt, eadem a cunctis fidelibus confes-

sione promatur : quia varietatem veritas (quæ est
simplex atque una) non recipit. Si quos autem cu-
juslibet ordinis Christianos impia hereticorum con-
turbavere mendacia, ad satisfactionis remedia pro-
vocate, et in spiritu mansuetudinis cum benignitate
corripile : quia (sicut ait beatus Apostolus Petrus¹)
non tardat Dominus promissum, sed patienter agit
propter nos, nolens aliquos perire, sed omnes ad
penitentiam convertri. Agendum ergo est, ne diffi-
cultas venie eurationem faciat tardiorum. Data de-
cimo quinto kal. Septembbris, Magno et Apollonio
coss. » Hæc S. Leo : est haec novissima earum quæ
extant ipsius Epistolarum : contigit enim ipsum
anno sequenti hac vita defungi : quem his Domi-
nus præuenit benedictionibus dulcediis, ut ante-
quam ex hac vita migraret, in pristinum statum
restitutam viderit Ecclesiam Alexandrinam, pro
eujus salute atque concordia diutius tantopere la-
borarat.

47. *Simeonis Stylitæ obitus cuius celeberrimam
sauctitatem Daniel ejus discipulus emulatur.* —
Hoc ipso anno², quarto nempe Leonis imperatoris,
magnus Simeon ille Stylita, orbis miraculum, ex
hac vita migravit. Hoc quidem nomine Theodore-
tus eum honorat, ubi ait : « Simeonem illum insi-
gnem, magnum illud orbis terrarum miraculum,
seint quidem omnes qui parent Romano imperio;
norunt autem Persæ quoque et Indi et Æthiopes;
quin etiam ad Scythes atque Nomadas fama perva-
dens ejus in laboribus subeundis diligentiam docuit
et philosophiam ». Sed inferius addit, eumdem no-
tum fuisse Occidentalibus et Borealibus omnibus,
Britannis, Gallis, et Hispanis. Quod vero ad ejus
ætatem longævam pertinet; ipsum ultra centesi-
mum annum ætatem propagasse, inde facile colli-
ges, quod jam columnam ascenderat vivente Mele-
tio episcopo Antiocheno, qui mortuus est anno Do-
mini trecentesimo octogesimo primo : a quo tempore
usque in hanc diem numerare licet annos octoginta
uno minus. Verum cum eum invisi Meletius, haud
putamus minorem fuisse annis triginta. Porro qui
ipsius adhuc viventis aliqua serpsit, prosecuturus
post ejus obitum reliqua, Theodoretus, accedit ut
premoreretur ipse, relicto Simeone superstite :
unde et factum est ut maxima tanti viri rerum
gestarum pars remanserit obvoluta silentio : etenim
nondum exegerat in columna annos duodetriginta,
cum Theodoretus ejus res gestas conserpsit; cum
tamen eonset plusquam octoginta annos eundem
incoluisse columnam.

48. Hunc velut supra eminentem thronum in
media Syria extulit Deus hoc deploratissimo sæculo
perspicuum cunctis doctorem orbis, ut omnes ad-
discerent in tot tuncque tenebrosis anfractibus
heresum, illam vere esse Catholicam fidem, quam
humanus Angelus illis credendam insinuaret, cre-
brisque miraculis confirmaret. Ita plane consulendū
fuit vel imperitis simplicibusque, vel reliquis

¹ Leo, Ep. cn. — ² Ephes. iv. — ³ Ps. LXXIX. — ⁴ 1. Cor. x.

¹ 2. Petr. III. — ² Cedr. in Compend. an. iv. Leon. . .

omnibus qui sacra Concilia recipienda rennerent, et sanctorum Patrum decreta et Ecclesiæ traditiones negligerent; ut fuit Eudocia Augusta, quæ in hæresim Eutychianam prolapsa, per Simeonem hunc salutem invenit; et alii plurimi ejusdem erroris vel aliarum hæresum sectatores, persuasi omnes, haud falsam posse docere fidem, ejusdictis omnipotens ipse Deus iugi miraculorum operatione subscriberet: ut merito tum ad sui ipsius, tum aliorum salutem, eundem Simeonem, quid de fide sentiret, Leo imperator (ut vidimus) consuluerit.

49. Iure igitur Christianus orbis, qui viventis (ut dictum est) coluit nomen, et est veneratus imagines, memoriam defuncti majoribus est prosecutus honoribus, annis singulis ejus diem natalem celebrandum instituens sive diem translationis; cum videlicet venerandum ipsius corpus paulo post obitum Constantinopolim translatum fuit, ita eodem præcipiente Leone imperatore maxime pio: qui et digne quidem in ejus honorem nobilem ibidem erexit Ecclesiam, ut in Actis Danielis Styliste narratur¹. Hunc tandem accepit magnus Simeon post mortem honorem, quem vivente ab imperatore Marciano saepè privato habitu conventum, Suidas tradit: litteris vero pios omnes imperatores eum frequentasse et coluisse, quæ dicta sunt superius, satis docent. Cæterum solemnum pompa exhibitam a cælitibus ipsa die, qua triumphans cælum concendit, non unus Daniel, longe licet absens, agnovit, sed et celeberrimus ille Auxentius², de quo plura superius narrata sunt, cum esset in Bithynia, intellexit, ut eorumdem Acta significant.

20. At sicut Elias Eliseum spiritus reliquit hæredem et virtutum imitatorem; ita Simeon Danielem monachum, quem prædictionibus et divinis visionibus ad ejusmodi angelicum abripiendum ritæ institutum adhortatus est, sibi substituisse visus est spiritualis hæreditatis legitimum successorem. Paulo enim ante ejus obitum idem Daniel instar Elisæi, sicut ille pallium est consecutus Eliæ, ipse cœullum Simeonis per Sergium discipulum ad Leonem imperatorem missum, sed ab illo non acceptum, accipere meruit: ita plane divino consilio factum est, utpote quod Simeonis hæres spiritus et virtutis in editione signorum esset: accidit autem in eodem die quo idem Simeon ex hac vita decessit. Ubi vero illum Daniel accepit a Sergio, eidem decessum Simeonis sibi revelatum patfecit; et magna fiducia, ceu paternam aditurus hæreditatem, constructam apud ostia Ponti columnam ascendit: cum adversantem sibi mox expertus est inter alios S. Gennadium Constantinopolitanum antistitem, rei novitate pereculsum, subverentem quidem, ne intatus homo superbia, æmulatione magui Simeonis impulsus, inde humanam captaret auram, et ea arte sibi gloriolam compararet: sed signis divinitus editis satis tandem

persuasus est, Danielem Dei amicum, non humana id tentasse presumptione, sed Dei consilio nisi, ejusque imperio regi, spiritu agi, et ejus ope fulciri. Ita sane decuit margaritam probari, quod nimia sui magnitudine, imposturæ suspicionem augebat.

21. Cæterum etsi hoc anno columnam consequerit: haud tamen in monastica professione tyro ducendus erat, qui eam ab anno duodecimo suæ ætatis feliciter fuerat auspicatus; et jam in ea militia veteranus, praefectus mernerat eligi monachorum, sed renuit. Qui igitur jam perfectissimo studio omnia explesset officia monachorum, recumbenti illi in novissimo loco, a Domino dictum est: « Amice, ascende superius ». Quæ vero inter Danielem, et imperatorem, et Eudoxiam, cum eisdem innotuisset, transacta sint, dieamus anno sequenti, quo accidisse probantur. Errare autem qui conceusum Danielis in columnam ad annum Leonis imperatoris octavum referunt (ut Cedrenus) Acta ipsius ostendunt.

22. *Eudocia interitus et optimæ res gestæ.* — Hoe item anno Eudocia Augusta Theodosii junioris relieta conjux, in Palæstina, ubi a viri obitus tempore vitam transegit, defuncta est. De qua ista apud Nicephorūm¹ ex antiquioribus prodita sunt monumenta: « Postremo templum amplitudine et forma præclarum ex ipsis fundamentis admirando illi et primo diacono simul et martyri Stephano, stadio uno ab Hierosolymis, Eudocia erexit: quo in loco a persecutoribus Domini saxis obrutus ille, immarcescibilem coronam reportasse dicitur. In quo templo et ipsa, aliquo post tempore, cum ad immoralem migrasset vitam condita est, quarto magni Leonis imperii anno, cum piam Deo placitamque exegisset vitam. Defuneta est autem ætatis suæ sexagesimo septimo anno: nam viginti annos nata imperatori Theodosio conjuncta est: et in aula imperiali et una cum Augusta Pulchria viginti nove transegit; ipsa sola absque Pulchria imperium annis septem administravit. Porro Hierosolymis undecim transegit: ex eo tempore quatuor vixit annos, universalis Synodi Chalcedonensis Acta non probauit; postquam autem Synodi ejus decreta rata grataque habuit, alios etiam transegit quatuor, et tandem mortua est ». Haec Nicephorus. Sed præstat audire Cyrillum de his quæ ipsi hoc eodem anno ante ejus obitum contigerunt. Dum enim res gestas sanctissimi viri Euthymii oratione prosequitur, de Eudocia Augusta post alia ejusmodi inserit orationem, res suæ ætatis, quas conspexisse potuit, posteris tradens²:

23. « Beata autem Eudocia cum quamplurima templo Deo aedificasset, Gerontochomiaque et Prochotrophia, quæ ne facile quidem possunt numerari, pie construxisset; jussit in quodam ex eis templis, quæ erant ab ea aedificata, quod est sacrum Petro principi Apostolorum, situm est autem e re-

¹ Apud Sur. die xi. Decemb. — ² Apud Sur. die iv. Febr.

¹ Niceph. l. xiv. c. 59. — ² Apud Sur. die xx. Januarii.

gione Lauræ Euthymii , non distans minus quam viginuti stadia , cisternam valde profundam simul et latam gratia alicujus usus necessarii construi. Cum autem aliquando venisset ad eam spectandam, videt Lauram Euthymii positam in media solitudine , et quemadmodum cellæ fratrum erant a se invicem sejunctæ : et cum illud scripture apud se cogitasset¹ : Quam pulchri sunt pedes Jacob , tabernacula Israel : et ex eo anima esset valde compuncta : ad eum statim mittit Gabriellum , rogans Euthymium . ut sibi permitteretur ad eum accedere , et frui illius sermone atque doctrina, et simul etiam Lauræ eique dare redditus habebat in animo : causa autem erat , ut fratribus daretur sufficiens rerum necessiarum suppeditatio. Ille vero eam sic prius compellat : Cum tuus decessus sit in foribus , cur sollicita es , o filia , et distraheris circa plurima ? Ita sint tibi solum parata , quæ pertinent ad excessum ex hac vita. Nostri autem ne memineris quantum ad redditus et pecunias ; sed communis Domini memineris , apud quem rogamus ut nostri potius recorderis.

24. « His illa auditis , his duobus affectionibus

¹ Num. xxiv.

bifariam divisum habuit animum , admiratione et animi ægritudine : illud quidem magni Euthymii tribuens præscientiae , et quemadmodum quod ipsa animo suo agitabat, ille longo ante spatio intelligat : hoc autem propterea , quod ipsa a sua spe excidisset. Volebat autem ei pecunias relinquere et redditus , ut diximus. Hinc vero venit ad sanctam civitatem , et cum Anastasiū accersisset patriarcham , et ei exposuisset quæ a divino audivisset Euthymio , ea fecit quæ illi priori cogitationi respondebant , et erant plene fraterna. Et primum quidem Stephani protomartyris Christi templum , quod nondum erat plene constructum , dedicat quinto decimo mensis Januarii : deinde cum ei etiam multum tribuisse reddiditum , et ejus curam dedisset Gabriello : neque alias quoque neglexit Ecclesias quæ ab ea ædificatae fuerant : sed eas quoque valde diligenter obibat , et dedicans , et sufficientem redditum unicuique tribuens. Cum quatuor autem menses jam præteriissent post dedicationem , ipsa quoque , humana vita relicta , exedit ad Domum ». Hactenus Cyrus res Eudocie prosecutus. Hanc tandem felicem finem consecuta est Eudocia Augusta : de qua (vere dixerim) plane miraculum contigit, ut femina potens in hæresim lapsa , diuque in ea versata , resipuerit , demumque sancto fine clauserit diem extremum.

Anno periodi Græco-Romanæ 5953. — Jesu Christi 460. — Leonis papæ 21. — Leonis imp. 4. Majoriani 4.

4. *Consules.* — Coss. *Magnus* et *Apollonius*. Primus Occidentalis fuit, indeque Epistola S. Leonis papæ hoc anno date *Magnum* semper primo loco exhibent. Eum fuisse domo Narbonensem liquet ex Carmine xxii Sidonii Apollinaris , ubi ejus sepe mentionem facit. In Propemptico prodit, *Probum* et *Felicem*, de quibus infra, ejus filios extitisse. *Apollonius* in Oriente creatus; memoratur enim in Allocutione Marciani imp. ad Synodum Chalcedonensem. Apud Baluzium in Nova Conc. Collect. p. 1388 dicitur *exprofectus Urbis*, sed rectius in aliis editionibus dicitur tantum *exprofectus*; cum ex variis Novellis eidem inscriptis, illum praefectum prætorio Orientis fuisse constet.

2. *Timotheus Aelurus episcopatu Alex. dejectus.* — A num. 2 ad 9. Victor Tununensis sub hujus anni coss. ait : « Timotheus episcopus interfector Proterii episcopi , Leonis principis præcepto vi a sede Alexandrinæ raptus Ecclesia Chersonam exilio relegatur ; et post menses quinque eidem Alexandrinæ

Ecclesiæ, alias pro eo Timotheus Solophaciolus Syndi Chalcedonensis defensor, episcopus ordinatur ». Quare infer expulsionem Timothei Aeluri, et electionem Timothei Solophacioli, aliquot menses intercessere; quod et indicat Leo in Epistola cxxxviii, alias c. ad Gennadium episcopum Constantinopolitanum a Baronio recitata. Data ea XV kal. Julias, in qua dicit, accepisse se, Timotheum (Ælurtum sc.) ab Ecclesia Alexandrina expulsum fuisse, hortaturque, « ut Alexandrinis ex clero suo Catholicus episcopus secunduni veterem morem per Orthodoxos episcopos consecretur ». Non eodem itaque tempore Aelurus episcopatu dejectus, et Solophaciolus ordinatus; quod et ex Epistola ejusdem Pontificis eadem die ad Leonem Aug. data, et a Baronio etiam recitata, manifestum sit. Cumque Evagrius lib. 3, cap. 4 prodat, Aelurum in exitio octodecim annos transgesisse; quod Niephorus lib. 16, cap. 2 etiam habet, apparel illum sub postremis anni præcedentis mensebus relegatum, annos illos xviii utrinque incom-

pletos numerandos esse, et Tununensem res duobus annis gestas uno tenore recilasse. *Aelurum* enim anno **CDLXXVI** a Basiliseo tyranno in sedem Alexandrinam restitutum fuisse, infra videbimus. Hinc *Timotheo Aeluro* anni duo, tam in Chronico Nicephori, quam in tabulis Theophanis assignantur, et Theophanes anno Incarnat. secundum Atex. **CBLI**, de Timotheo Aeluro agit, annoque Alexandrino **CBLI** de Timotheo Solophaciolo in ejus locum substituto. Liberatus cap. 15 ait, scripsisse Leonem imp. duci Alexandriæ *Stilæ*, ut pelleretur ab episcopatu Timotheus, et cap. seqq. subdit : « Jussione suscepta dux *Stila*, fecit quæ fuerant imperata, et exilio relegatur Timotheus Aelurns Chersonam arcta custodia, et fit pro Proterio Timotheus, cognomento Solophaciolus, sive Asbus ». Quod etiam habent Cedrenus, et Tununensis citatus. Baronius quidem dicit, contrarium liquere ex Epistola Leonis ad Gennadium, in qua sanctus Pontifex queritur, quod *Aeluro* permissum tuerit venire Constantinopolim. Verum cum ex Evagrio laudato constet, *Aeluri* exilium anno superiori cœpisse, potuit Leo imperator eo etiam anno illi facultatem facere Constantinopolim veniendi, et agnita ejus pertinacia in exilium illum remittere, quod factum fuisse existimo; ideoque Liberatum, et alios a sancto Leone non dissentire.

3. *Moritur S. Simeon Styliita*. — A num. **47** ad **22**. Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. **CBLI**, qui kalend. Septembr. hujus Christi anni incipitur, ait: « Eodem anno quievit Simeon magnus *Stylita*: cœlus monastici celebra issimus, qui ejusmodi virtutis exemplum, lactus præ reliquis antesignanus, exhibuit ». Idem habet Cedrenus ad annum **IV** Leonis imp. Sanctus *Simeon Styliita* editur in Martyrologio Romano, aliisque latinis die **v** Januarii; in Menologio vero Graecorum et Menœis die prima mensis Septemb., ut videre est apud Bollandum ad diem **v** mensis Januarii, ubi Vitas tres hujus sancti representat, monetque Simeonem *Stylitam* seniorem, de quo hic agimus, male confusum fuisse a quibusdam cum sancto *Simeone Styliita juniore*, qui refertur in Martyrologio Romano die **ii** mensis Septemb. Colitur hic a Graecis die **xxiv** Maii, et floruit tantum saeculo sequenti, de quo ibidem agemus. Simeonis *Stylitæ* senioris Vilam scripsit Antonius ejus discipulus. Aliam ejus vitam ex veteribus MSS. latinis exhibit Bollandus, tertiamque a Metaphraste elucubratam. Egit etiam de Simeonis viriutibus Theodoretus in Hist. Religiosa anno **CDXLV** a se in lucem emissa. In secunda Vita S. Simeonis cap. 9 legitur: « Post multos annos, imminente die obitus sui, factum est una die, hoc est, sexta Sabbati, inclinavit se ad orationem, sicut consuetudo erat ei, et migravit ad Dominum ». Ideoque S. Simeon anno quadragesimo sexagesimo primo, quo feria sexta incidit in primum diem Septembr. mortuus est. Nam Antonius laudatus cap. 8 ejus Vitæ asserit etiam eum die *Parasceves* animam Deo reddidisse. Antiqui quidem diem ejus mortis non notarunt, sed

dies primus Septemboris a Graecis electus videtur; quia in eum mors ejus inciderat. De ejus corporis Translatione Antiochiam, vide annum **CDLXXI**.

4. *De annis quibus in columna vixit*. — Garnierius in auctario Oper. Theodorei Dissert. II, cap. 5, examinat celebrem quæstionem de anno quo *Simeon Styliita* in columnam ascendit, et de tempore, quo in ea stetit, observatque Baronium tria narrare de Simeone, quæ non solum cum omnibus Vitæ ejus scriptoribus, et cum Theodoreto, sed et cum ipsomet Baronio pugnant. Credit enim Cardinalis doctissimus, visitatum fuisse Simeonem, postquam in columnam jam ascendisset, a sancto *Meletio Antiocheno* episcopo, qui anno **CCCLXXXI** e vivis excessit. Probat id auctoritate Theodoreti, qui ait: « Cum admirandus Meletius, qui Antiochenæ regionis, tunc episcopatum regebat, vir prudentia et intelligentia clarus, ingenique solertia ornatus, supervacaneum diceret, ferrum esse; cum adorationis vineula corpori injicienda voluntas sufficeret: cessit, et admonitioni ejus paruit, accitoque fabro, vineulum solvi jussit ». Hoc testimonio Baronius innixus tria pronuntiat. Primo, conventum fuisse a *Meletio* aliquo Antiocheno episcopo Simeonem, cum jam ascendisset in columnam. Secundo, hunc a quo convenitus est, Meletium non differre a magno Meletio. Tertio, in columnam stetisse Simeonem plusquam octoginta annos, Vitanque ipsius a Theodoreto scriptam esse, cum nondum explesset vicesimum octavum statuonis annum.

5. *S. Simeon annis xl in columna stetit*. — Verum ultimum nullo modo stare potest. Nam si octoginta annos *Simeon* columnam incoluit, et hoc anno mortuus est, ut scribit Baronius, necesse est ut ascenderit columnam anno **CCCLXXX**, aut etiam eilius: necesse quoque, ut scripserit Theodoretus Simeonis encomium anno **CDVIII**, cum nondum evenissent, quæ de *Simeone* narrat Theodoretus, eum sc. ad se quos converterat, mittere solitum, ut sacerdotalem benedictionem aciperent. Theodoreetus enim ante annum **CDXXIII** episcopus renuntiatus non est. Sed quomodo, quod ait Baronius de Meletio Simeonem invisente, cum jam ascendisset in columnam, convenit cum Theodoreti narratione de Meletio Simeonem invisente, ferreamque catenam auferri suadente? Id enim Theodoretus apertis verbis tradit, accidisse antequam in columnam ascensisset: « Tribus, inquit, in dominicula transactis annis ad celebrissimum hunc montis verticem venit, maeriam circumduci præcipiens, catenaque ferrea viginti cubitorum fabricata, ejusque capite ad saxum ingens affixo, altero ad dextrum pedem illigato, ut extra limites illos, nec si vellet, egredi posset, invitus mansit, cælum assidue animo agitans et quæ supra cælos sunt, contemplari amittens. Mentis enim volatum vinculum illud non impediebat. Cum vero admirandus ille Meletius, etc.

6. *Invisit eum non Meletius episc. Antiochenus sed Meletius chorepiscopus*. — In eo denique quod scribit Baronius *Simeonem* in columna stetisse

plusquam octoginta annis, dissentit ab omnibus antiquis scriptoribus, Theodoreto, Antonio Simeonis discipulo, et Evagrio Historico. De Theodoreto id iam ostensum est. Antonius vero et Evagrius totam ita narrant asceticae Simeonis Vite Historiam, sive inter monachos, sive in domuncula, sive in mandra, sive in columnis primum depressoibus, deinde altioribus, ut non plures quam quinquaginta sex aut septem annos complexa sit, Simeonque in columnam, post detractam catenam ascenderit circiter annum Christi c^oxx, atque ita modo humiliorem, modo excelsiorem, inhabitaverit, quadraginta circiter annorum spatio. Quoad *Meletium*, Garnerius et Bollandus laudati existimant eum fuisse chorepiscopum sub *Theodoto* anno c^oxx episcopo Antiocheno cui commissa erat regionis illius, in qua fuit Simeonis mandra, inspiciendae regendeque sub priuata cura, quod videntur verba Theodoreti innovere, *qui Antiochenæ regionis tunc episcopatum regebat*. Quæ nemo de episcopo urbis proprie dixerit; dixerit vero apposite de chorepiscopo. Sed hoc definire videtur canon x Antiochenus, qui est de *chorepiscopis* constitutis in vicis vel pagis. Ostendit enim non paucos fuisse ejusmodi *chorepiscopos*, quibus distributa erat cura Ecclesiarum extra civitatem positarum, quoru[m]que ad munus pertinebat invigilare omnibus, quæ ad pietatem pertinerent. Sancto *Simeoni Styliæ* successit sanctus *Daniel*, qui post Simeonis mortem in columnam ascendit. Sancti Danielis Stylite Vita extat apud Surium ad diem xi Decembri.

7. Obitus Eudociae Aug. — Ad num. 22 et seq. In Vita S. Euthymii abbatis, quam vere scripsit Cyrilus monachus, quinque nuper ex MSS. codicibus publicavit Pougetus tom. i Analecl. græc., narrata Eudociae Augustæ conversione, de qua supra locuti sumus, legitur de Eudocia Angusta: « Beata Eudocia Ecclesiæ quamplurimas Christo ædificavit, tot vero monasteria pauperum et senum hospitia, ut meæ, non sit facultatis ea numerare, etc. Gabrielium sancti Stephani præfectum ad magnum Euthymium misit, rogans, ut veniret, illiusque oratione et doctrina frueretur. Verum magnus Euthymius haec ipsi nuntiavit: Te me in carne visnram, ne amplius speraveris. Tu vero, o filia, quid distraheris eiræ plurima? Existimo te ante hyemem ad Dominum migraturam. Igitur te ipsam per hanc æstatem collige, et ad exitum præpara, etc. Porro sanctam urbem celerrime petiit (sc. Eudocia), accersitoque archiepiscopo, ea quæ magnus Euthymius dixerat, narravit, et imperfectum sancti Stephani Protomartyris templum decima quinta die mensis Junii dedicari euravit, amplumque proventum illi assignavit, et Gabrielium totius diœcesis dominum constituit. Omnes quoque alias Ecclesiæ a se conditæ dedicandi causa perlustravit, singulis sufficienti proventu assignato. Quatuor vero mensibus post dedicationem expletis religioso et Deo accepto modo disposita, in manus Dei spiritum commendavat, mense Octobri vicesima, decima quarta Indictione»,

anno se. currenti, quo dies xv mensis Junii cum feria quarta concurrit, nullave quinquennalia, aut id genus Festa edita. Sed cum hæc dedicatio, sicuti et omnium aliarum Ecclesiarum ab illa conditarum quarum Cyrilus meminit, extra ordinem facta sit, non dies Dominicus, aut annus aliquis quinquenalium imperatoris solemnitate nobilitatus eligendi fuere. Baronius Eudociae Augustæ obitum recte hoc anno consignavit, sed in eo quod ait, Ecclesiam sancti Stephani Protomartyris dedicatam esse die xv *Januarii*, deceptus est a Metaphraste in Vita sancti Euthymii, quæ usque ad nostra tempora attributa fuerat Cyrillo monacho, ab ipso etiam Cottelerio in Monum. Ecel. græc. tom. ii, et a Bollandio ad diem xx mensis Januarii.

8. Eudocia scriptis clara. — *Eudocia exemplo Faltoniae Probæ* illustris feminæ composuit ex græcis Homeri carminibus admirabili industria plurimas Veteris ac Novi Testamenti Historias, servata pedum mensura, et Homerici carminis majestate, quod opus in compendium redactum, *Homero-Centones* ab ipsa inscriptum. Extat illud tam græce quam latine, legiturque in Bibliotheca Patrum. Meminit etiam Eudociae Photius in Biblioth. cod. clxxxiii et seq. narratque eam seripsisse: « Metaphrasim in Octateuchum » metrice, et « in Zachariam, et in Daniele, et libros tres in Cyprianum martyrem ». Addit hac occasione Photius Historiam conversionis atque martyrii SS. Cypriani et Juslinæ, ideoque non de Cypriano episcopo Carthaginensi, sed de alio Cypriano etiam martyre locuta est Eudocia in sua Metaphrasi, quæ non extat. Plura de ejus Operibus Oudinus in Supplem. de Script. Ecclesiast.

9. Britones a Saxonibus vexati novam Britaniam in Galliis instituant. — Hoc circiter tempore Britones aliqui, quorū regionem Angli et Saxones occuparant, in Gallias transfretarunt, ibique sedem fixerunt. In Concilio enim primo, in urbe Turonensi ad Ligerim fluvium sita, celebrato, *Mansuetus* episcopus Britonum inter tertiae Lugdunensis comprovinciales memoratur. Præterea Sidonius lib. 1, Epist. vii, inter arcana Ariovandi præfecti prætorio Galliarum consilia et capita accusationis c^olxviii ei intentatae istud numerat: « Britannos super Ligerim sites oppugnari oportere, cum Burgundionibus jure gentium Gallias dividi debere, quod utrumque Gothorum regi persuasum cupiebat ». Sirmondus in Notis ad illum Sidonii locum, Britannos illos recte interpretatur *Armoricos*, horumque regem *Riothimum* fuisse scribit. Jornandes lib. de Reb. Get. cap. 45, ait: « Eurichus Vesegotharum rex crebram mutationem Romanorum principum cernens, Gallias suo jure nisus est occupare. Quod comperiens Anathemius imp. protinus solatia Britonum postulavit. Quorum rex Riothimus cum xii milibus veniens, in Biturigas civitatem Oceano et navibus egressus susceptus est. Ad quos rex Vesegotharum Euricus innumerum ductans exercitum advenit; diuque pugnans, Riothimum

Britonum regem, antequam Romani in ejus societate conjungerentur, superavit. Qui ampla parte exercitus amissa cum quibus potuit fugiens, ad Burgundionum gentem vicinam, Romanis in eo tempore federatam advenit.

10. *Serius Armorican occuparunt.* — Hinc Turonensis lib. 2, cap. 48, *Britanni de Biturica a Gothicis expensi sunt, multis apud Dolensem vicum peremptis.* Castrum Dolense situm erat in territorio Bituricensi, in quo, saeculo millesimo conditum fuit insigne monasterium monachorum, ut videre est apud Mabillonum saeculo v Ord. S. Benedicti pag. 83, et apud Hadrianum Valesium in Notitia Galliarum, voce *Dolensis vicus*. Britanni super Ligerim siti temporis progressu, *Minoris* hodiernae partes occuparunt, tandemque Armoricanam omnem, quae usque ad Ligerim antiquitus non protendebatur. Hinc minoris Britanniae inferioris incolae etiamnum eadem lingua ac Cornubiae et Walliae provinciarum Angliae incolae fere utinuntur: hi eniā *Autoctones*, et nullo modo Anglo-Saxones, aut Scotti origine existunt. Civitates Venetum, Corisopitum, Ossimorum, et Diablinthum saeculo tantum sequenti *Britanniae Minoris* nomine appellatae. Rhenones et Nannetes, qui liberi erant, Clodoveus M.

Francorum rex anno incerto in suam potestatem rededit, ut infra videbimus. A Gregorio lib. 4, cap. 4, ante ultimos annos *Clotarii* regis Francorum hujus nominis primi, *Armorica minor Britannia* non appellatur, ut videre est lib. 4, c. 20. Denique Nannensis et Rhedenensis episcopatus ante Carolum Calvum Francorum regem minori Britanniae non adjuneti, ut legitur apud San-Marthianos. Vide quae anno ccclxxxiii de minori Britannia in medium attuli.

11. *Dissensio inter Suevorum reges exorta.* — Idacius in Chronico anno Abrahāi MMCDLXXVIII, qui kalend. Octobris sequentis Christi anni exorditur, ait, *Maldrām Suevorum regem*, qui fratrem anno antecedenti occiderat, merito periisse interitu in fine mensis Februario: *Maldra* interfecto inter *Frumarium* et *Remismundum* ortam esse de regno dissensionem. Addit Idacius *Majorianum* mense Maio ingressum esse imperatorem in Hispanias, indeque in Italiam rediisse. Sed numeri in Idacio, librariorum oscitania, per haec tempora corrupti. Ex dicendis enim anno sequenti liquebit, haec serius in Idacio collocanda fuisse. Dicit denique is Chronographus *Gaisericum* Vandolorum regem a *Majariano imp.* per legatos pacem postulasse.

HILARI ANNUS 1. — CHRISTI 461.

1. *Majoriani mors, et Severi imperium.* — Annus Christi agitur quadringentesimus sexagesimus primus, consulibus Severino et Dagalaipho: quo Majorianus imperator apud Dertonom Hispaniae civitatem fraude Severi necatur, qui post eum tyrannice invasit imperium. Haec quidem Marcellinus sub hujus anni consulibus, necon Cassiodorus, qui item affirmat id factum immissione Ricimeri magistri militum Gothi hominis et Ariani, cuius ope idem Severus in imperium est exaltatus. Quoto autem die vel mense haec acciderint, antiquorum (quod viderim) cum nullus predat, haud acquiescendum putavimus recentiori auctori¹ pro animi sententia annos, menses, et dies tum Majoriano, tum Severo etiam prescribenti. Nobis autem religio plane sit, quicquam absque majorum aucto-

ritate firmare. Porro de ejus sepulcro hi extant Ennodii versus:

Cum præstat gravior bustum Fortuna petilum
Contulit exuvias, Majoriane, tuis.
Nunc indignus pyramidum jam (vel tu) prospice moles,
Vilia principibus linque sepulera piis.

2. Sic igitur Majoriano laudatissimo imperatore sublato, plane concidit Occidentale, quod ei innitebatur, imperium: cuius ruinæ illa certior causa praecessit, quod Gotho homini et heretico Ariano Ricimero creato magistro militum, male creditæ fuere vires imperii, ut exitus declaravit: docuit enim sæpe experimentum, magno damno hereticos admisceri Catholicis; quod nulla sit (ut ait Apolostolus¹) conventio lucis ad tenebras.

¹ Panvin. de Roman. Imp. et in Fast.

¹ 2. Cor. vi.

3. De defuncto S. Leone, cuius recensetur scripta et ceterae res gestae. Hilarus papa succedit, qui decretum fidei confirmat. — Eodem etiam anno, sub iisdem consulibus, terlio idus Aprilis moritur S. Leo Romanus Pontifex, cum sedisset annos viginti unum minus diebus triginta duobus. Redarguitur vero erroris Marcellini Chronicorum, dum anno superiori Leonis papae obitum ponit: etenim cum reperiantur ab eo dala Epistole anno qui hunc precedit, mense Augusti, et sit omnium sententia, ipsum vita functum mense Aprilis; certum est non ante praesentem annum id contingere potuisse. Hic quidem ob excellentem virtutem, doctrinam, et in cura pastorali vigilantissimum studium, a majoribus, Magnus cognomento jure meritoque meruit appellari.

4. De quocum sint nonnulla antiquis tradita monumentis, quae nequeant certis ejus sedis annis adscribi, hic in ejus obitu referemus: atque in primis quae de eo habet sanctus Gregorius papa in Epistola ad Constantinam Augustam his verbis¹: « Cognoscet autem tranquillissima domina quia Romanis consuetudo non est, quando Sanctorum reliquias dant, ut quicquam tangere presumant de corpore; sed tantummodo in pixide brandeum mittitur, atque ad sacerdissima sanctorum corpora ponitur: quod elevatum in Ecclesia, quae est dedicanda, cum veneratione reconditur: et tantae per hoc ibidem virtutes fiunt, ac si illuc specialiter eorum corpora deferantur. Unde contigit, ut beata recordationis Leonis papae temporibus (sicuti a majoribus traditur) dum quidam Graeci de talibus reliquiis dubitarent: praedictus Pontifex hoc ipsum brandeum alatibus forcibus inciderit, et ex ipso incisione sanguis effluverit ». Haec S. Gregorius. Unde autem accepit recens auctor², qui rem diverse ab ipso Gregorio narrat, non invenimus.

5. At hic opportune describamus veterem Ecclesiae morem ponendi vela vel sudaria supra Apostoli Petri sepulcrum, ut ea recipierent benedictione locupletata. Meminit ejus Gregorius Turonensis, qui de ipsa Basilica Vaticana ista premit³: « Quatuor ordines columnarum valde admirabilium numero nonaginta sex habens. Habet etiam quatuor in altari, que sunt simul centum, preter illas, quae Ciborium sepulcri suslant. Hoc enim sepulcrum sub altari collocatum, valde carum (rarus) habetur. Sed qui orare desiderat, reseratis cancellis quibus locus ille ambitur, accedit super sepulcrum; et sic fenestella parvula patefacta, immisso introrsum capite, que necessitas promitt, efflagitat. Nec moratur effectus, si petitionis tantum justa proferatur oratio. Quod si beata auferre desiderat pignora, palliolum aliquod momentanea (nempe statera) pensatum jacit intrinsecus: deinde vigilans ac jejunans, devotissime deprecator, ut devotioni suae virtus Apostolica suffragetur. Mirum

dicitu, si fides hominis prævaluerit, a tumulo palliolum elevatum, ita imbuatur divina virtute, ut multo amplius quam prius pensaverat, ponderaret: et tunc scit qui levaverit, cum ejus gratia sumpsisse quod petiit. Multi enim et claves aureas ad reserando cancellis beati sepulcri faciunt, qui ferentes pro benedictione, priores accipiunt, quibus infirmitates tribulantium medeantur. Omnia enim fides integra præstat. Sunt ibi et columnæ miræ eleganterie candore niveo quatuor numero, quæ Ciborium sepulcri sustinere dicuntur ». Hactenus ille: quæ, ut facilius intelligas quæ de S. Leone ex Gregorio papæ sunt enarrata, hic tibi spectanda proponimus.

6. Rursum vero apud Sophronium haec de eodem Leone scripta leguntur⁴: « Cum descendisset abbas Amos Hierosolymam, et patriarcha ordinatus esset; venerunt omnes monasteriorum eremii abbaties, ut adorarent eum: inter quos adfui et ego cum abbatie meo. Cœpitque patriarcha dicere patribus: Orale pro me, patres: magnum enim onus et intolerabile mihi injunctum est, sacerdotiisque dignitas me terret inmodice. Petri et Pauli similium est regere rationales animas: ego autem infelix et peccator sum: plus enim quam cætera timeo ordinatiois sarcinam. Nam inveni scriptum, quia beatissimus et aequalis angelis Leo papa, qui Romanorum Ecclesie præfuit, quadraginta dies perseveravit ad sepulcrum Apostoli Petri, vigiliis et orationibus insistens, petensque ab Apostolo, ut pro se apud Deum intercederet, ut dimitterentur sibi peccata sua. Impletis diebus quadraginta, apparuit ei Apostolus Petrus, dicens ei: Oravi pro te; et dimissa sunt tibi omnia peccata tua, præter quam impositionis manum. Hoc solum abs te requiretur, sive bene, sive fortasse male egeris ». Haec ibi.

7. Sed quid est: Omnia tibi sunt dimissa peccata præter manum impositionem? Num peccata ex parte dimitti possunt? minime gentium, si ad culpam referas. Cæterum quoad pœnam dici debent dimissa fuisse S. Leonii peccata. Quod enim facile sit in his peccare etiam prudentem episcopum, jure S. Apostolus² monet ita Timotheum: « Nemini cito manus imposueris, neque communicaveris peccatis alienis ». His ergo remanebat S. Leo delictorum pœnis obligatus, que illi perpetrassent, qui ab eo indigni promoti fuissent ad ordines. Tunc namque dienuntur præsules communicare peccatis alienis, dum indignis conferunt honores et ministeria. Ille sibi timens Propheta rex ait³: « Ab alienis parce servo tuo »: quod si haec⁴ fiunt in viridi, quid fieri in arido? Leone quis sanctior atque prudenter, ut tantum periculum liber transiliat?

8. De eodem sanctissimo Pontifice quædam indigna Christianis auribus irrepit sine ulla majorum auctoritate jactata fabella, quæ a recentioribus tam nonnullis absque delectu cuncta consarcinantibus, et sive sint vera, vel falsa, minime disquerentibus, vel saltem leviter dubitantibus scriptis

¹ Greg. I. M. Ep. xxx. — ² Sigebert. in Chron. an. CDXL. — ³ Greg. Turon. Miracul. I. i. c. 28.

⁴ Prat. spirit. c. 149. — ² 1. Tim. v. — ³ Ps. xviii. — ⁴ Lue. xiii.

asseritur : nempe S. Leonem, cum formosa mulier ejus manum esset exosculata, passum quid oblectationis humanæ ob eam causam in se ipsum ultiorem, ad excidendam dexteram ferro armasse sinistram : sed oranti ipsi ad Dei genitricis imaginem, ab eadem sectam manum fuisse restitutam. At nugae sunt istæ, et garrutarum fabule veterarum. Quod enim S. Joanni Damasceno contigit, cum ab Iconoclasta Leonem mutilatus est dextera, et sanatus a Virgine : inversa historiæ veritate, Leo papa præcisus manu jactatur, et a Deipara eadem restitutus asseritur. Sed facessant commenta isthæ, quorum imago pœta, jussu Clementis papæ octavi, consultis viris doctis abrudi jussa est, quod nulla penitus reperta sit veritate subnixa, vel saltem veri similitudine colorata sed levissime in vulgo sparsa, instarque soniorum effusa, ut solent nugæ reliquæ ab otiosis effungi. Describerem hie, quæ ad refellendam fabulam hanc, jussus conscripsi, si id alius ponderis quæstio, et non quæ sua levitate evanescit, exigeret.

9. Jam vero quæ de eodem S. Leone in libro de Romanis Pontificibus ab Anastasio scripta leguntur, adjiciamus : præter illa enim quæ superius certis locis sunt collocata, de scriptis ab eo Epistolis hæc ibi habentur :

« Hic beatissimus Leo archiepiscopus multas Epistolas fidei misit, quæ hodie Archivo Ecclesiæ Romanæ recondite tenentur. Hic firmavit frequenter suis Epistolis Synodum Chalcedonensem : ad Marcianum Augustum Epistolas duodecim : ad Leonom Augustum Epistolas tredecim : ad Flavianum episcopum Epistolas novem : ad episcopos per Orientem Epistolas octodecim, per quas fident Synodi confirmavit ». Et inferius : « Hic renovavit Basilicam Petri Apostoli, et fecit ibi cameram, quam et ornavit. Et beati Pauli Basilicam post ignem divinum », cum videlicet taeta fulmine incensa est, « renovavit : fecit et cameram in eadem similiter, et in Basilica Constantiniana ». Sed dilucidius de opere S. Leonis in Basilica S. Pauli hæc habet Hadrianus papa in Epistola ad Carolum Magnum imperatorem :

10. « Item de sacro quarto Concilio egregius atque mirificus prædicatur S. Leo papa : qui et ipse fecit Ecclesiæ, quas in musivo ex diversis historiis, seu imaginibus pingens decoravit : magis autem in Basilica S. Pauli Apostoli, arcum ibidem majorem faciens et in musivo depingens Salvatorem Dominum nostrum Jesum Christum, et secum viginti quatuor seniores, nomine suo versibus decoravit : et a tunc usque hactenus tideliter a nobis venerantur ». Hæc Hadrianus ad Carolum. Porro ipsa Salvatoris imago cum dictis viginti quatuor senioribus super majorem arcum ab ipso ad sufficiendum veterem arcum superadditum musivo opere elaborata, adhuc extat, seniorum vero imagines nonnullæ passæ jaeturam. Faclæ hæc autem expensis Gallæ Placidiæ, docet inscriptio superiorius in ejusdem Gallæ obitu recitata. Reliquos vero, qui nomine Leonis reperiuntur ibi tituli, sive supra Basilicæ januam, sive

in columna dextera majoris arcus, scias esse Leonis papæ tertii.

11. Sed rursus apud eundem auctorem de eodem de quo est sermo Leone hæc sequuntur: « Fecit queque Basilicam S. Cornelio episcopo et martyri juxta cœmeterium Callisti, via Appia ». Et paulo post: « Hic constituit monasterium apud B. Petrum Apostolum. Hic constituit, ut intra actionem sacrificii diceretur : Sanctum sacrificium, immaculatam hostiam, etc. » Et inferius : « Hic etiam constituit et addidit super sepulchra Apostolorum ex clero Romano custodes, qui dicuntur cubicularii » : quos modo dicimus capellanos : cubiculum enim idem fuisse apud antiquos, quod hodie apud nos Capellam, notavimus in Romano Martyrologio : cum aliqui et aliquos ex cubiculariis fuisse laicos homines, doceat Ordo Romanus. Subditur vero ibidem : « Hic fecit ordinationes quatuor per mensem Decembrem in Urbe Roma, presbyteros octoginta unum, diaconos trigesimum, episcopos per diversa loca centum octoginta quinque. Qui etiam sepultus est apud beatum Petrum Apostolum tertio idus Aprilis. Cessavit episcopatus ejus dies septem ». Hæc ibi. Extat ejusdem S. Leonis sepulturæ inditum epitaphium, non cum modo sepultus est, sed cum translatum est ejus venerandum corpus a Sergio papa, quod sic se habet⁴ :

HUJUS APOSTOLICI PRIMUM EST HIC CORPUS HUMATUM
QUOD FORET ET TUMULO DIGNUS IN ARCE PETRI
HUNC VATUM PROCRERUMQUE COHORS QUOS CERNIS ADESSE
MEMBRA SUBEGREGIA SUNT ADOPERTA DOMO
SED DUDUM UT PASTOR MAGNUS LEO SEPTA GREGEMQUE
CHRISTICOLAM SERVANS JANITOR ARCIS ERAT
COMMONET E TUMULO QUOD GESSERAT IPSE SUPERSTES
INSIDIANS NE LUPUS VASTET OVILE DEI
TESTANTUR MISSI PRO RECTO DOGMATE LIBRI
QUOS PIA CORDA COLUNT QUOS PRAVA TURBA TIMEAT
RUGIT ET PAVIDA STUPERUNT CORDA FERARUM
PASTORISQUE SUI JUSSA SEQUUNTUR OVES
HIC TAMEN EXTREMO JACUIT SUR MARMORE TEMPLI
QUEM JAM PONTIFICUM PLURA SEPULCRA CELANT
SERGIUS ANTISTITES DIVINO IMPULSUS AMORE
NUNC IN FRONTE SACRA TRANSTULIT INDE DOMUS
EXORNANS RUTILUM PRETIOSO MARMORE TUMBUM
IN QUO POSCENTES MIRA SUPERNA VIDENT
ET QUA PREMICUIT MIRIS VIRTUTIBUS OLIM
ULTIMA PONTIFICIS GLORIA MAJOR ERIT.

12. Ad postremum vero quod invenimus nobile monumentum, nempe cusum numisma æreum in S. Leonis papæ memoriam, cum imagine et nomine S. Petri a parte altera, altera vero nomine expresso ipsis S. Leonis, quod de aliis ante eum Romanis Pontificibus non reperitur. Extat ipsum quidem in Archivo rerum antiquarum mei pernecessarii viri diserti, Lelii Pasqualini Canonici S. Mariæ Majoris : præ se fert namque omnem cum antiquitate sincerum

⁴ Antiq. Inscript. in Append. pag. 1170. num. 4.

tatem, ut nec levissimæ suspicioni subjaceat imposta-
tura.

De quo si quis meam roget sententiam, puto
illud eo tempore cusum, quo ab Attila Hunnum
rege cum exercitu imminenti, fultus praesidio S. Petri
Apostoli, Urbem (ut diximus) liberavit. Sed dicet
aliquis: Quid super humerum clavis? Utique allu-
sum esse seias ad vaticinum Isaiae, quo hæc sub
figura de Christo dicuntur¹: «Dabo clavem domus
David super humerum ejus: et aperiet, et non erit
qui claudat; et claudet, et non erit qui aperiat»: cujus clavis parifer mentio est in Apocalypsi²: quo
symbolo significaretur Christi potestas sancto Petro
collata. Habes etiam et excusa S. Petri imagine,
quales esse solerent tonsuræ sacerdotum, quas co-
ronas vocamus. Non omissimus de S. Leone, quod
auctor fuit Placidiæ Augustæ, ut exornaret Basili-
cam S. Pauli (quod et superius suo loco dictum
cum de eadem Basilica fusius tractatum est). Sed
et curavit pariter idem S. Leo ut eadem Placidia
Basilicam S. Laurentii in agro Verano in meliorem
formam restitueret et ornaret. Est namque de his
vetus inscriptio, quam hic describendam curavi-
mus³:

GAUDET PONFIFICIS STUDIO SPLENDERE LEONIS
PLACIDIÆ PIA MENS OPERIS DECUS OMNE PATER
DEMOVIT DOMINUS TENEBRAS UT LUCE CREATA
HIS QUONDAM LATEBRIS SIC MODO FULGUR INEST
ANGUSTOS ADDITUS VENERABILE CORPUS HABEBAT
RUC UBI NUNC POPULUM LARGIOR AULA CAPIT
ERUTA PLANITIES PATUIT SUB MONTE RECISA
ESTQUE REMOTA GRAVI MOLE RUINA MINAX.

Ad postremum vero quod apud Valfridum legitur de
S. Leone, septies vel novies missarum solemnia ea-
dem die celebrasse: de tertio Leone potius, quam
de primo accipiendum est: cum alioqui ipse Leo in
Epistola ad Dioscorum tradat, ex justa causa saepius
sacrificium eadem die iterare licere.

43. De tempore autem vacationis Sedis sancti
Leonis, quod traditur vacasse dies septem, certus
deprehenditur error; cum ex Concilio Romano sub
Hilario papa Leonis successore constet, subrogationem
Hilari contigisse mense Novembri: habent enim
ipsa Concilii Acta, convenisse eo tempore
Romæ episcopos celebrandi causa natalis diei ipsius
Pontificis. Porro per natalem diem, qui solemniter
Romæ agi solitus erat Romani episcopi, nonnisi ordi-
nationis ejus in Summum Pontificem intelligi
debere diem, S. Leonis papæ ea de re sermones
habiti manente declarant. Par est igitur, de tempore
creationis Hilari, Concilii Actis et ipsius papæ Epis-
tolæ polius acquiescere, quam numero dierum
incerto auctore signato; cum præsertim assertorem
bujus veritatis dignum chronographum habeamus

Marianum Scolum, qui pridie idus Novembri ordinacionem Hilari papæ ponit.

44. Qui vero post S. Leonem subrogatus est Hilarius fuit natione Sardus, patre Crispino genitus: quem olim diaconum idem S. Leo legatum una cum collegis (ut dictum est) miserat Ephesum ad Concilium ibi œcumenicum sub Theodosio celebrandum. Simil ac autem Hilarius in Romanæ Ecclesiae Apostolica Sede consedit, memor se tanti esse Pontificis successorem, sub quo adversus hæreticos certans, vicem ejus agens, primos ordines duxerat; nihil antiquius habuit, quam quæ tanto labore essent contra hæreticos constituta, eadem sarta tecta firmaque atque custodita relinquere. Quamobrem Epistolam Eneyelicam scripsit de damnatione Nestorii et Eutychetis, et confirmatione trium præcipuorum œcumenicorum Conciliorum: id enim in rebus ab eo gestis, in ipso earum ingressu ita describitur: «Hic fecit decretalem et per universum Orientem sparsit Epistolam de fide Catholica, confirmans tres Synodos, Nicænam, Ephesinam, et Chaledonensem, et tomum sancti archiepiscopi Leonis: et damnavit Eutychetem et Nestorium, et omnes eorum sequaces, et omnes hæreticos, confirmans dominationem et principatum sanctæ Sedis Catholicæ et Apostolicæ». Hæc ibi: atque de Hilario modo satis.

45. *Leo imperator et Eudoxia Valentiniani uxor consulunt Danielem.* — Quod vero ad res Orientis spectat: hoc ipso tempore, cum sancti Danielis, qui columnam ascenderat anno (ut vidimus) superiori, miraculorum editione fama celebris innotesceret; Leo imperator cum cœpit magno honore habere, et interdum etiam visitare, cuius et ad Deum precibus masculam prolem ex Verina conjugi obtinuit: quomodo autem hæc se habuerint in rebus ab eo gestis fideliter scriptis ita narratur⁴: «Magnus Leo, qui Romanum quondam regebat imperium, naturam autem regere non poterat, sed proles ei deerat mascula, quid facit? Confugit ad Deum omnium Dominum, apud ipsum Daniele usus intercessore. Ille vero paruit, et anno sequenti paritram esse uxorem protinus significavit. Res vero ut dixerat, successit: natura cessit precibus, non solum ad hoc ut daret filium, sed ad hoc etiam ut daret illo tempore, quo sancti os divinum prædixerat. Sic ille Daniel non solum erat filius prectionis, sed per preces dabat aliis ut haberent filios». Hæc ibi. Verum transtulit infantem Deum e terreni regni successione ad fruitionem regni cœlestis, occulto judicio, sed tamen ipsi infanti proficuo. Ceterum haud levis suspicio est, subducunt fuisse ex hac vita arte Ariadnae sororis nequissimæ feminæ, Zenonis uxoris, intravit imperio, et malorum omnium, quibus afflictata est Orientalis Ecclesia, subdolæ concinnatricis. Subdit vero mox auctor de Eudoxia uxore Valentinianum Augusti, quæ cum filiabus captiva ducta fuerat a Genserico Wan-

¹ Isai. xxii. — ² Apoc. iii. — ³ Antiq. Inscript. in append. pag. 1173. n. 1.

⁴ Apud Sur. die xi. Decembr.

dolorum rege in Africam, atque inde una cunilia Placidia conjugi Olybrii missa Constantino-potim.

46. « Cum, inquit, fama erga sanctum ubique prædicaretur, ad eum venit etiam imperatrix Eudoxia, nuper servata ex Africa: et magnam quidem ei reverentiam, multum autem tribuens honorem, et rogans ipsum Danielem ut descenderet quidem de columna, ad sua vero loca veniret et cohabitaret. Sunt autem, dicebat, ea quidem multa, et amica silentio, et quæ possint aliquam præbere consolationem. Ille vero bonam ejus mentem accipiens et laudans, statuit non transmigrare, sed in eo loco perseverare in quo fuerat a Christo plantatus ». Isla ibi de Eudoxia, quæ depravato textu nominatur Eudocia: nam quæ fuit hoc nomine imperatrix conjux Theodosii junioris, ipsa jam (ut vidimus) defuneta Hierosolymis erat: alia autem Eudocia filia Eudoxie Augustæ retenta fuit in Africâ a Genserico in conjugem Hunericu ejus filii; ipsa vero Eudoxia dimissa libera est proficisci ad filiam Olybrio nuptiam Constantinopolim, ubi et diem clausit extremum.

47. Quod autem duæ reperiantur Eudoxiae, eademque Augustæ, prior Areadij uxor, posterior vero Theodosii junioris filia ex Eudocia, uxor Valentiniiani tertii hujus nominis imperatoris: priorem illam diclam esse cognomento Liciniam cum antiquarius magni nominis nobis assereret, errandi

Iribuit occasionem: cæterum ex litteris¹ ipsius Eudoxie ad Theodosium datis adversus Dioscorum et Eutychetem pro sancto Leone Romano Pontifice satis aperte appareat, non illam, sed juniores dictam fuisse Liciniam Eudoxiam. Priorem vero Eudoxiam omnes ferme Juliani cognomento nominant: Eudociam autem junioris Eudoxie matrem, Eliam cognominatam fuisse, vetera numismata docent: quod quidem cognomen deductum videri potest a Flaccilla Augusta Theodosii majoris uxore, quæ Elia dieta reperitur. Quarum quidem Augustarum hic tibi simul ex numismatibus formas reddere laboravimus, atque imprimis Elia Flaccillæ conjugis Theodosii senioris, a qua Augustæ posteriores Eliae nominate videntur.

Quod autem subditur cusum numisma, est Eliae Eudociae Augustæ Theodosii junioris uxor, matris vero Eudoxie Augustæ conjugis Valentiniiani imperatoris.

Quam vero vidisti Crucem intra coronam, eam super frontem gestasse Augustas, alias diximus, et sequentis nummi forma declaral, quæ est Liciniæ Eudoxie Augustæ conjugis Valentiniiani, errore aliquando posita pro Eudoxia Augusta Arcadij uxore: sed cur non et ipsa Elia dieta ignorantur. Extant in museo L. Pasqualini.

¹ In preambul. Concil. Chalced.

Anno periodi Græco-Romanæ 5954. — Olymp. 310. — Jesu Christi 461. — Hilari papæ 1. — Leonis 5. Severi 1.

1. *Quinquennalia Majoriani*. — Coss. *Severinus* et *Dagalaiphus*; ille in Occidente, ut statim videbimus, hic in Oriente creatus. De *Dagalaiph* Theophanes ad annum xv Anastasii imp. scribit, eum e *Dyagesthea* *Ardaburii* *tilia*, et *Asparis* nepoti suscepisse *Areobindum*, qui ab *Anastasio* imp. dux Orientis, et præfectus exercitus adversus Goths eo anno missus est: *tilium* vero fuisse *Arcobindi*, qui Theodosii jun. temporibus in preliis adversus Persas inclaruit. *Majorianum* Occidentis imperatorem *quinquennalia* hoc anno Arelatis edidisse, ostendit Sidonius lib. 1, Epist. xi, qui narrata sua Arelatem protectione, ubi Majorianus habitabat, scribit: « Postridie jussit Augustus, ut epulo suo Circensibus Iudis interessemus. Primus jacebat cornu sinistro consul ordinarius Severinus, ele. » De hoc magnifico convivio, ex quo discimus, qui olim accum-

bendi ordo servatus fuerit in conviviis, legendi Sirmondus in Notis, et Laubecius tom. iv.... Biblioth. Cæs. pag. 43. Porro in Dissert. Hypalica part. 2, cap. 2, num. 24 et alibi ostendi imperatores in quinuennalibus viros illustriores splendidissimis epulis excepsisse solitos: quam etiam in rem Pollio in Gallieno cap. 9, loquens de decennalibus hujus imperatoris, inquit: « Conviviis et epulis depulsis, alias dies publicis voluptatibus deputabat ». Quare Sidonius quando ait absolute, *epulo suo*, et de fudit Circensibus loquitur, innuit Majorianum tunc *quinquennalia* edidisse, quoru[m] mentionem Sidonium facere observavit etiam Savaro in Notis ad citatam Epistolam. Anno DXXI, num. 2, nummum referam, in quo haec solemnia memorata.

2. *Majoriano occiso, Severus imperator dicitur*. — Ad num. 4 et seq. Diem emortualem Majoriani

imp. et natalem Severi ejus successoris doceat nos Chronographus a Cuspiniano editus, qui sub hujus anni co-s. scribit : « Depositus est Majorianus a patre Ricimere Berlonæ, IV nonas Augusti, et occisus est ad fluvium Hyram VII idus Augusti, ac levatus est imperator dominus Severus XIII kal. Decembris ». Baronius reprehendit Omuphrium, quasi pro animi sententia amicos, menses et dies sum Majoriano, tunc etiam Severo prescriberet. Verum Omuphrus ex egregio illo Chronicus a se etiam edito haec desinpsit. Porro dies xix mensis Novembris, seu *XIII kalend. Decemb.* cum Dominica hoc anno concurrit, ideoque dies Dominica ad similes inaugurationes jam eligebatur. Marius in suo Chronicus addit, *Severum* Ravennæ levatum esse imperatorem. *Ricimer*, qui Majorianum depositum, alius non est, quam qui a triennio collega Patricii in consulatu fuit. Idacius in Chron. scribit, *Majorianum e Galliis Romam redeuntem* fraude interfectum esse.

3. *Dies et mensis obitus S. Leonis M.* — Ann. 3 ad 13. Dies ac mensis quibus *S. Leo Magnus* ad Deum migravit, hactenus in obscuru fuere, licet de ejus mortis anno nunquam controversia fuerit. Hae quidem aetate fere ubique S. Leonis papæ II. dies Junii xxviii Sacra habetur, sed in antiquis Ecclesiæ monumentis non ille, sed *Leo M.* ea die colitur; præterquam quod sancti Martyrologiis, aliis saepissime diebus, quam quibus e vivis abidere, inscripti, et in Ecclesia culti. Quare dies emortalis hujus sanctissimi Pontificis non in Fastis Ecclesiasticis querendus fuit, sed ex Sedis ejus duratione eruendus. Cumque ex dictis de duratione Sedis Bonifacii I., Calestini I. et Sixti III ac ex interjuncto, quod post Sixti III mortem fuit, perspicuum fiat, Leonem M. die vicesima secunda mensis Septembris anni CDXL Pontificem Romanum consecratum fuisse, mors ejus, quod hucusque omnes latuit, conligit pridie nonas mensis Novembris, seu die quarto ejusdem mensis. Ut enim habent Ms. Anastasi Thuanum, nunc in Bibliotheca Cobernina asservatum, ipsius sancti Leonis epitaphium mox producendum, Ordericus lib. 2 Hist. Ecles., auctor fusioris Chronicus veterum Pontif., Luitprandus. Albo Floriensis abbas, Gotfridus Viterbiensis in Chron. pag. 539, Honorius Augustodunensis, Catalogus Palatino-Vaticanus, variisque alii catalogi, tam a viris doctis, quam a nobis publicati, sanctus Leo sedit annos viginti unum, mensem unum, et dies tredecim, a quibus dies emortalis excluditur. Multi quidem Codices Anastasiani supra annos et mensem unum, habent dies xxvi, sed manifesto libratorum errore. Ad haec cum *S. Hilari*, ejus successoris ordinatio, die xii mensis Novembris, ut mox videbitur, peracta fuerit, et Anastasius tradat, post Leonis mortem vacasse Sedem dies septem, quod et in omnibus ejus exemplaribus MSS. ac in Chronicis Luitprandi, Orderici, et Abbonis abbatis, ac variis Catalogis nostris habetur, appareat, non alio die, quam quarto mensis Novemb. sanctum Leonem

vita funclum, et diem ejus emortalalem non minus ab illo interponiticio, quam ab ejus Sedis duratione, quod non raro fit, excludi.

4. *Quo die antiquitus cultus fuerit.* — Verum est, *sanctum Leonem M.* in nullo Martyrologio diei quartæ mensis Novembris adscriptum fuisse; sed hoc illi commune cum sancto Leone II., sancto Benedicto monachorum Occidentis patriarcha, et variis illustribus sanctis episcopis, martyribus ac virginibus; indeqne evidentissime patet, vulgarem opinionem, quæ per tot sœcula obtinuit, quæque etiamnum a multorum animis evelli vix potest, sanctos scilicet iis, quibus coluntur diebus, ad caelos evolasse. locum imposterum habere non posse. Festum S. Leonis M. seu ejus Natale primum affixum fuit *IV idus Novemb.* seu diei decimæ ejusdem mensis, quo notatur in Martyrologio Hieronymiano a Florentino publicato, qui in Nolis ait, in kalendario Hieronymiano Canonice. Lucensium per antiquo *Novemb. quarto idus sancti Leonis papæ* celebritatem reponi, et huic consonare Martyrologium Rabani, qui ad *IV idus Novemb.* habet: *Romæ depositio sancti Leonis episcopi*; quæ Henschenius ad diem xi mensis April. in Comment. prævio ad Vitam S. Leonis M. notat etiam legi apud Notherum, et in MSS. Martyrologiis Vaticano S. Petri, Atrebateni, Divisioni, Tornacensi, Lætieni, item monasterii S. Cyriaci, ac in vetustis MSS. Alttempiano, duplice Trevirensi S. Maximini, et tertio S. Martini, item in duplice Leodiensi, sc. S. Lambertii et S. Laurentii, Bruxellensi S. Gudilæ, et aliis. Ex quibus tam Florentinius, quam Henschenius deducendum existimabant, S. Leonem M. eo die demortuum.

5. *Eius Reliquæ antiquitus bis translatae.* — Non multo post sancti Leonis M. mortem duæ reliquiarum ejus *Translationes* factæ, altera *III idus April.* seu die undecima illius mensis, altera *II kal. Julii*, seu die xxviii mensis Junii. Ulrisque meminit Beda, qui anno CCCLXXV vitam cum morte commutavit. In genuino enim ejus Martyrologio ad diem iii idus April. legitur: *Romæ Leonis papæ et confessoris*; et rursus ad *IV kal. Julii*: *Ipsa die S. Leonis papæ*. In antiquissimo Martyrologio a Joanne Frontone publicato, et ut ipse judicat, medio circiter sœculo octavo scripto, ad *IV kalend. Julias* habetur: *Translatio corporis beati Leonis*, sed ad *III idus Aprilis* nulla ejus mentio. Ad ultraque diem in variis antiquis Martyrologiis, etiam memoratur, et in aliquibus dicitur *depositus*, in aliquibus vero habetur: *Natale S. Leonis papæ*. Porro auctores Ecclesiasticos *depositonis* et *natalis* nomine saepe translationes sanctorum designare passim in hoc opere ostendi.

6. *Prima S. Leonis M. translatio III idus Aprilis facta.* — Quenam ex his duabus translatiobibus prius peracta fuerit, non satis exploratum; licet enim *Sergium* hujus nominis primum prioris auctorem fuisse passim tradatur, vix tamen hoc mihi persuadere possunt. Is enim mense Decembri

anni **DCLXXXVII** ad cathedram sancti Petri evectus est, annoque insequenti IV kal. Julii, ut mox videbimus, corpus sancti Leonis in decentiorem locum transtulit. Quod si hæc prima sancti Iujus Pontificis translatio fuisse, auctor libri Pontificalis Anastasius Bibliothecarius vulgari errore creditus, qui circa initium octavi sæculi Romanorum Pontificum Vitas vulgavit usque ad Gregorium secundum, in sancto Leone M. non seripsisset : « Sepultus est apud Basilicam B. Petri Apostoli, tertio idus Aprilis »; nam cum nunc certum esse debeat, Leonem magnum mense Novembri spiritum Deo reddidisse, evidens est, hunc scriptorem, quod et in more positum, ad diem ejus translationis respexisse, ideoque et eam, quæ III idus April. facta, illam praeesisse, quæ ejus aetate a Sergio I peracta fuerat. Præterea cum ultraque translatio ante Bedæ mortem contigerit, verosimile non est, post quadraginta circiter annos corpus sancti Leonis iterum translatum fuisse.

7. Secunda IV kalend. Julii. — Sed difficultatem dirimere videtur codex Ms. Virdunensis cœnobii sancti Vitoni Eusebii Historiam continens, in quo post Damasi versus, uti nos docet Mabillonius tom. in Analeet. pag. 431, referuntur quædam epitaphia sub hoc titulo : *Ista epitaphia inventa sunt in Ecclesia sancti Petri*, quæ sunt Leonis magni, Bonifacii papæ, item alterius Bonifacii. In epitaphio vero sancti Leonis mentio fit de ejus translatione per *Sergium papam* facta, et post epitaphium depositus memoratur *III id.* mensis nomine oblitterato; translatus autem IV kal. Jul. Epitaphium illud editum est a Baronio num. *tt*, at correctius extat apud Quesnellum in dissert. i de Vita et reb. gestis S. Leonis magni, ubi singulari diligentia collegit, quæ martyrologia multa, breviaria, et missalia de die mortis S. Leonis magni habent. Sed illud epitaphium tam apud utrumque, quam apud alios sine additamento codicis Vintoniani legitur, quia ante Mabillonium lucem non viderat. Hæc hujus additamenti de S. Leone verba : « Sedit in episcopatu annos *xxi*, mensem *i*, dies *xiii*. Depositus est *III idus...* et iterum translatus hue a beato papa Sergio, *IV kalend. Jul. indict. i* ». Ubi injuria temporum vox *Aprilis* deleta fuit. Sedente Sergio I, bis indictio prima obtinuit, anno nempe **DCLXXXVIII** annoque **DCCIII** (1). Si ratio diei Dominicae habita fuerit, ea translatio die *xxvii* mensis Junii anni **DCLXXXVIII** facta, si vero Apostolorum Petri et Pauli vigilia, quæ celeberrima erat, ad quemnam ex illis duobus annis ea pertineat, incompertum.

8. Hoc in sacramentario Gregorii M. intrusa. — His obstare videtur sacramentario sancti Gregorii magni initio sæculi septimi humani recepti, in quo ad IV kalendas Julii annotatur *Natale S. Leonis papæ*; inde enim sequitur, *Sergium I,*

sancti Leonis corpus eadem die, qua olim translatum fuerat iterum transtulisse. Verum illud sacramentario additum fuisse jam suspicati sunt viri eruditii, innixi codice Remensi ab Ilugone Menardo Iandato, a quo ea verba absunt. Certe egregium illud antiquitatis monumentum interpolatum fuisse negari non potest, cuius rei insigne exemplum deduco ex Walafredo Strabo, qui in lib. de Reb. Ecclesiast. scribit : « B. Gregorius, in dispositione officiorum anni infra Quadragesimam, quintam feriam vacantem dimisit : ut, quia festiva erat veluti Dominica, etiam officio diei Dominicæ celebris haberetur. Quæ quinta feria, quoniam postmodum coepit, ut cæteræ jejuniis applicari; Gregorius junior (sic Gregorius II appellatus) statuit eam missis et orationibus esse solemnem (id est, suas sibi soli habere proprias missas, ut cæteræ per Quadragesimam ferie habent) et undecimque colligens, ejusdem diei augmentavit officia ». At qua verba Reinoldus Dehnii vir doctissimus e societate Jesu a paucis annis demortuus apud Papebrocium in conatu Chronicæ hist. in Gregorio II scribit : « Colligo hinc in sacramentario Gregorii Magni, orationes ad ferias quintas Quadragesimæ, ut certo Gregorii I non esse, sic forte Gregorii junioris esse : de quibus tamen Angelus Rocca, in suis ad eum librum scholiis, cum alia Gregorium Magnum auctorem non agnoscentia diligenter annotaret, monere nos omisit ». Leonis itaque magni translatio in Gregorii M. Sacramentario infarta nullum negotium facessere debet.

9. A tempore Gregorii XIII, festum S. Leonis M. xi diei April. affixum. — Post duplicum S. Leonis Magni translationem ejus nomen in Calendariis et Martyrologiis affixum, modo diei *xi* mensis Aprilis, modo diei *xxvii Junii*, modo diei *x Novembri*, quia uno eorum in aliquibus Ecclesiis, alio vero in nonnullo annuo cultu celebrabatur. Martinus Polonus, qui Chronicæ suum perduxit usque ad annum **meclXXVII** testatur, suo tempore S. Leonem M. *IV kal. Julii* cultum fuisse : « Hic etiam, inquit, sepultus est apud Basilicam S. Petri Apostoli, cuius festum fit in vigilia Apostolorum », id est, die *xxviii* mensis Junii. Ecclesiæ autem Romanae consuetudo Martimum latere non potuit; cum in ea Nicolao III Pontificatum gerente pœnitentiarii munus obierit. Ad hæc S. Antoninus, qui anno **MCDL** florebat, in secunda sui Chronicæ parte hæc de sancto Leone Magno scribit : « Celebratur hujus sancti festum in vigilia Apostolorum Petri et Pauli ». Tandem Galesinius in martyrologio Romano Gregorii XIII auctoritate edito, Venetiisque anno **MDLXXVIII** typis dato, festum sancti Leonis II eum die vicesimo octavo Junii copulavit, et in Notis ad eum diem asserit se ea in re secutum esse Platianum et Onuphrium se antiquiores, et cum illis etiam

(1) *Sedente Sergio I, bis Indictio prima obtinuit, anno nempe DCCIII, Joannem VI jam trienio regnante in Critica ad eundem annum omnino referenda est.*

DCLXXXVIII annoque DCCIII. Memoria lapsus est Pagius, nam anno constituit. Igitur translatio corporis S. Leonis papæ ad annum **DCLXXXVIII** **MANSI.**

sancti Leonis M. mortem diei in idus Aprilis affixisse. Quod utrumque a Baronio in altera Martyrologii Romani editione servatum. Vide dicenda in morte Leonis II.

10. Nova opinio de die emortuali S. Leonis M. refellitur. — Quesnellus loco citato, quem Papabrocius etiam laudatus seculatus est, existimavit sanctum Leonem M. *III kal. Novemb.* seu die xxx mensis Octobris ad superos abiisse; quod ad eam diem in antiquo Calendario tom. x Spicilegii Dacheriani edito habeatur: *Depositio sancti Leonis papæ*. Verum eum in nullo alio Calendario aut antiquo monumento idem legatur, non dubito, quin istud in usum tantum alicujus dioceseos exaratum fuerit, ibique *depositionis* nomine intelligendum sit Festum aut Natale sancti Leonis Magni; serius enim S. Leonis II nomen Martyrologiis inscriptum, et de eo Officium Ecclesiasticum celebratum. Die decima mensis Novembris qua sanctus Leo M. per plura sœcula cultus fuit, nulla ejus translatio faeta, et tamen in Martyrologio Rabani, ut supra vidimus, ad eum diem dicitur: *Romæ depositio sancti Leonis episcopi*. Die xiv Martii, ut videre est apud Henschenium laudatum, *S. Leo papa officio ix lectionum* celebrandus præscribitur in Ca'endario missalis mixti secundum regulam B. Isidori dicti Mozarabes: quo etiam die memoratur in Ms. Atrebateni Martyrologio, et in Breviario Ms. Montensi S. Waldestrudis; et in Ms. Adone monasterii S. Laurentii apud Leodienses, sequenti die xv Martii reperitur etiam *Leo papa*. Ille tamen male deducetur, Leonem M. alterutro mensis Martii die ad eælestrem vitam transiisse, quia, ut hæc, quibus verbis cœpi, absolvam, Martyrologiis aliis sœpe diebus, quam quibus obiere, sancti affxi.

11. Ultima S. Leonis translatio. — Corpus S. Leonis Magni eo in loco, ubi a *Sergio I* repositum fuerat, usque ad diem vicesimum quintum mensis Maii anni millesimi sexcentesimi septimi requievit: eo enim anno translatum est a Paulo V in altare Beatae Mariæ, quod visitur in Basilica sancti Petri, ut constat ex Historia hujus ultime Translationis die xxvii Maii illius anni factæ, quam Henschenius citatus ex Ms. catalogo Ecclesiæ S. Petri refert. In ea dicitur, corpus S. Leonis Magni ante hanc translationem conditum fuisse in capsa lignea, «quæ continebatur intra nobilem et pulchram tumbam, etc. in qua siquidem capsa ex uno ligno fabrefacta, quiescebat corpus sanctissimi Leonis Magni papæ primi a *Sergio I* reconditum». Paulo post ibidem legitur: «Sacrum ipsum corpus una cum ossibus aliorum Leonum, secundi, tertii, et quarti, solemniter in novum templum translatum fuit, memorata die xxvii Maii, Dominica infra octavam Ascensionis m̄d̄vii, post cantatas Vesperas». Corpus itaque S. Leonis magni ter tantum translatum fuit, diebus sc. xi Aprilis, xxviii Junii, et xxvii mensis Maii, quorum duo priores ejus dies emortuales a pluribus perperam existimatios fuisse quæ mox in medium adduxi, demonstrant. Ex illis etiam constat, diem

xxx Octobris, et diem x mensis Novembris referri non posse, neque ad ejus mortem, neque ad aliquam ejus translationem.

12. Opera S. Leonis. — Baronius num. 42 numinum repræsentat, in cuius antica legitur: *ses PETRYS*, in postica circa effigiem: *d. n. LEONI PAPÆ*: quod numisma eo tempore eusum putat, quo ab Attila Urbem S. Leo liberavit. Nicolaus Alemannus in diss. de Lateranensis Parietinis, et post eum alii putarunt illud ad Leonem III referendum esse, quod Domini titulus in postica expressus, non Leoni I, sed Leoni II conveniat, eui Romæ *Dominium* Carolus Magnus Francorum rex et imperator primum largitus est. Verum sedente Leone IX, numisma illud eusum, ut ex ejus figura colligitur, præterquam quod supersunt alia ejusdem Pontificis; nulla vero Leonis III. Monumentum quovis ære perennius sibi vivens posuit *Leo Magnus* suis nunquam interiluris lucubrationibus, quas Quesnellus cum variis MSS. contulit, ejus Epistolas ordine Chronologico digessit, varias, quæ nunquam lucem viderant, e tenebris eruit, ac quotquot ad S. Leonem date sunt ab aliis, ejusdem litteris inseruit, quia iis melius intelligendis sœpe necessariæ sunt. Quantopere autem chronicus Epistolarum historicarum ordo, et memoriam adjuvet, et endandis gravissimis difficultatibus prosit, quotidiana monstrat experientia.

13. Aliqua ei perperam attributa. — Capitula lamen de *Gratia et libero voluntatis arbitrio*, Epistolam ad *Demetriadem*, et duos de *Vocatione omnium Gentium* libros, quos S. Leoni attribuit Quesnellus, jure merito sancto Prospero Aquitano vindicat Antelmius in diss. de oper. sanctorum Leonis M. et Prospéri Aquitani; quod de duabus prioribus traetatisibus jam suo loco ostendi. Sed quoad duos ultimos de *Vocatione* libros, ipsem Quesnellus non modo fatetur, nullos uspiam sub Leonis nomenclatura reperiri codices aut editos, aut MSS., sed etiam omnes ab octingentis circiter annis *Prospéri* nomine insigniri. Ad hæc auctor librorum illorum Semipelagianis oljicit, quod impia dogmata profiterentur. Secundo, quod ea pertinacius quandoque defenderent. Tertio, quod calumnias et insidias adversantibus struerent. Et quarto, quod per imperitiam, superbiam vel pravitatem peccarent. Quæ est accusationum summa in pauca contracta. Quod si Leo, *Cœlestino* sedente, dum adhuc ipse Romanæ Ecclesiæ diaconus erat, hos libros scripsit, qui fieri potuit, inquit Antelmius, ut Pontificatum adeptus, ac ea auctoritate polens factus, qua uno verbo poterat tam periculosa dogmata conterere, clarissimisque ingenii doctrinarum omnium virtutumque laude commendandis, inter se summa contentione digladiantibus silentium indicendo, Ecclesiæ pacem procurare; qui, inquam, fieri potuit, ut *Leo* ex diacono Pontifex factus, in alterum mutatus conticerit, et schisma, quod dum in inferiori ministerio penes Romanos Pontifices detestatus fuerat, et scriptis impugnarat, taciturnitate latius serpere passus sit.

Libri de Vocatione Gentium sunt Prospere. —

Certe errorem, quem in diaconatu constitutus novaverat proscrisperatque, jam renuntiatus Pontifex solemnis anathematis decreto pereulisset, et eamdem sedulitatem in Semipelagianos impendisset, quam in Pelagianos, de quibus in Epistola ad episcopum Aquileensem, in horum causa data, quae alias erat LXXXVI, nunc ordine VI, ait : « Damnum apertis professionibus suis superbi erroris auctores, et quidquid in doctrina eorum universalis Ecclesia exhorruit, detestentur, etc. Cavendum ergo dilectioni tuae, magnaqua diligentia providendum ne per hujusmodi homines exstincta dudum scandala suscitentur, et de exciso olim dogmate, aliquod in provincia tua ejusmodi germen oriatur, etc. » Et tamen Leo Pontifex factus, nihil adversus Semipelagianos scripsit, gessitque, imo eos variis honorificisque rescriptis dignatus est. Quare auctor non potest esse librorum de *Vocatione omnium Gentium*, in quibus Semipelagianorum dogmata propalantur, et damnantur, sed verus eorum parens *Prosper*, qui Semipelagianis eadem exprobrat, quae in Proemiis Responsionum ad objectiones Gallorum et Vincentii, in Epistola ad Rutinum, in libro contra Collatorem et in Carmine de *Ingratis*, quamquam alia via abiens, et non tam quæstiones refutans, quam proponens ac componens.

14. *Hilarus succedit Leonii Magno.* — Ad num. 13 et seq. Ex inter pontificio, quod post mortem Leonis fuit, et ex die natali *Hilari* natione Sardi ejus successoris, non solum initium et finis Leonis, Sixti III, Cælestini I et Bonifacii I magis stabiluntur et confirmantur; sed etiam eorum, qui post *Hilarum* hoc saeculo sederunt, Chronotaxis certo statuitur, dummodo *Hilari* mors suo anno reddatur; hujus enim conditionis defectu hactenus horum Pontificum tempora perturbata. Cum itaque post S. Leonis mortem vacarit Sedes dies septem, *Hilarus* die duodecima mensis Novembris (1), in quam hoc anno Dominica cadebat, ordinatus est, quod Marianus Scotus in Chronicō in antiquo aliquo monumento notatum invenit; ait enim : « *Hilarus*, papa XLVI post Petrum ordinatur II idus Novembris », id est, die XII Novemb. *Baronius*, qui mortem divi Leonis die XI April. consignavit, quique Marianum Scotum

in *Hilari* principio collocando seculus est, inter pontificium usque ad septem menses integros productum fuisse, et septem dies, qui in Anastasio leguntur, mendose descriptos credidit. Verum ipsem *Anastasia* doctissimus probat *Hilarum* die XI Novembris consecratum fuisse ex Concilio Romano anno CDLXV, sub die XV kalendarum Decembrium celebrato, ut habent Acta vulgata, die scil. XVI mensis Novembris. Nam in præcepto, quod epis copis Ecclesiae Tarragonensis dedit III kal. Januar. seu die XXIX Decembris illius anni, dicit *Hilarus* : « Lectis in conuento fratrum, quos natalis mei festivitas congregarat, litteris vestris ». Inde recte deducit *Baronius*, natale *Hilari* papæ non longe remotum fuisse a die XVII mensis Novembris, quo Concilium illud Romanum habitum fuit aliquot post annos ordinationis ejus, quam nomine *Natalis* expressum fuisse certum est. Quare inde etiam intelligere poterat, mortem S. Leonis non diu ante diem XVII mensis Novembris, ac diem ordinationis *Hilari* contigisse; nec per pacatissima illa Ecclesiæ tempora post obitum S. Leonis dilatam fuisse electionem successoris, ideoque et *Anastasium* intra septem dies inter pontificium accurate restrinxisse. Denique ordinatio *Hilari* in diem XVII Novembris ab *Henschenio* citato differri non potuit, sine ejus decessorum et successorum Chronologiae depravatione, ut tam ex dictis, quam ex dicendis evidenter patet. Nunc ad res Britanicas venio.

15. *Britones a Saxonibus magis in dies vexantur.* — « *Interea* », inquit Malmesburiensis lib. I de Reg. Angl. « *Hengistus* vitio quedam humani ingenii, ut quo plus habeas plus ambias, fraude subornata generum ad convivium cum ccc suorum invitat; cumque frequentioribus poculis invitatos, ad tumultum animasset, et unumquemque ex industria salsa dicacieitate perstringeret, primo ad jurgia, mox ad arma ventum est. Ita Britones ad unum jugulati animas inter vina evomuere. Rex ipse captus, datis tribus provinciis, libertatem redemit, servitium exuit ».

16. *Concilium Turonense.* — Concilium Turonense I hoc anno habitum, ut anno CDLXXXII videbitur.

(1) Salva, quam debo, tantis viris reverentia, vix credo *Hilarum* die XII Novembris hujus anni Pontificem renuntiatum fuisse, idque colligo ex Epistola ejus ad Leontium Arelatensem, quem de sua electione faciens certiore rogat, ut coepiscopis provincie sue eam renuntiet. Data est illa anno sequenti die XXV Januarii. Quis profecto credit, Pontificem duos menses, et semis nonum illud distulisse? Nec obstant quæ notat ex *Baronio Pagio*, *Hilarum* scilicet in Epistola ad Tarragonenses significasse episcopos qui die XVII Novembris in Concilio Romano coiverunt, eo conveniente occasione *Natalis* sui celebrandi; forte enim ut ceteri aliquanto venirent, rerum in eo Concilio tractandarum multitudine persuasit. Certum est iusuper, Concilium illud productum fuisse usque ad diem XXX Decembrium, ut ex eadem Synodica ad Tarragonenses ea die data, recte *Binus* in Notis ad eamdem Epistolam colligit: hujus autem mortæ, non alia potior causa appareat, quam quod forte dies *Natalis Hilari*, quæ facile circa id tempus recurrebat, exspectaretur. Neque ex eo quod initium *Hilari* retrahendum censeo usque ad diem XXX vel potius XXXI Decembrium, quæ anno illo Dominica fuit, quidquam inferre audeo coutra diem obitus S. Leonis a *Pagio* constitutam; forte enim inter pontificium diuturnius, quam quod ab *Anastasio* notetur, intercessit. Nec eom novum est *Anastasium* in hisce errare.

MANSI.

HILARI ANNUS 2. — CHRISTI 462.

4. Hilari papæ diversæ Epistolæ, tum de sua creatione, tum de rebus disciplinaribus ad episcopos et metropolitanos. — Quadragesimus sexagesimus secundus Christi annus clarus duobus Augustis Leone secundum et Severo consulibus illustret, sed scriptorum inopia obscurus omnino redditus. Quid enim certi sub hoc anno factum sit, nil plane est, nisi quod Cedrenus¹ ex antiquioribus tibi memoriis ista prodit. « Hoc anno sexto Leonis imperatoris, Constantinopoli pictori cuidam agresso Christum formam Jovis pingere, manus exaruit. Eum facinus confessum Gennadius Constantinopolitanus episcopus sanavit ». Ille eadem habet Theodorus lector², alque Nicephorus³. Ex quo plane facto duo sunt Ecclesiæ exempla relicta, et ut sacrae imagines pie sancteque reddantur; et ut peccata quantumvis enormia confessione purgari per sacerdotem querantur; cum ex signo quod foris apparuit reddilæ sanitatis, purgatam intrinsecus animam a reatu intelligi possit.

2. Anni hujus initio, nempe mense Januario, qui superiori anno mense Novembri creatus est Pontifex, Hilarius papa litteras de sua creatione scripsit ex more ad omnes Ecclesiæ. Exlat inter alias ejusdem Pontificis litteras Epistola quam eo arguemento dedit in Gallias ad Leontium episcopum, quam una cum ceteris ex saepè dicto veteri codice Arelatensis Ecclesiæ hic tibi edendam curavimus: est bujusmodi:

3. « Dilectissimo fratri Leonlio Hilarius.

« Quantum reverentiae in Spiritu Dei qui subditos sibi inhabitat sacerdotes, B. Petro Apostolo et Sedi ipsius deferatur omnibus arbitror esse competum, quibus paternarum traditionum incorrupta custodia est: quos cum volumus de nostræ ordinationis primordiis gratulari, opera quæ in nos divinæ pietatis dignatio ostendit, sanctitati tuae duximus indicanda: ut ipse primum pro eo quem in nobis invicem semper impendimus, præstante Domino, læteris affectu: deinde ut dispositione tuae frater-

nitatis omnibus per universam provinciam fratribus et consacerdotibus innotescat, quod humilitatem meam dextera Domini visitare dignata sit, et in Apostolicæ Sedis regimen non pro merito, sed pro sua gratiæ abundantissima largitate commisit. Proinde, frater carissime, quod sanctitati tuae (præsenti sermone patfecimus, in omnium nostrum quemadmodum diximus) notitiam deferre dignaberis: ut supplicaturi Domino nostro Iesu Christo, sicut exultationis gaudia, ita profutura universalis Ecclesiæ orationum suarum nobis vota conjungant. Dominus te incolunem custodiat, frater carissime. Dat. II kal. Febr. domino Severo¹ Aug. cons. » His datis litteris ad Leontium, paulo post, ubi eas nondum reditas accepisset, idem Pontifex istas adjecit:

4. « Dilectissimo fratri Leontio, Hilarius.

« Dilectioni meæ, quæ circa Ecclesiæ Gallicanas, omnesque in eis Domini sacerdotes etiam in inferiori gradu positos abundat, multum accedit augmenti, quod per verum et spectabilem populum filium nostrum sermonis lui ad me sunt delata principia. Ex quo tamen conjicio, paginam meam, quam dudum de episcopatns mei primordiis misi, needum traditam tibi fuisse cum scriberes, de qua utique non siluisses, nisi prolatorem aliqua causa tardasset. Unde quod et consuetudo poscebat et charitas, jampridem me executum significo: et hoc ipsis litterarum exemplaribus, quæ direxi, plenius nosse vos cupio, ut officio fraterno in nullo intelligentis fuisse me desiderem: et ita vicissim frequenter studeamus alloquiis, ut vicem nobis communis præsentiae scribendi cura compenset, frater carissime. Acceptis itaque communis tui gratiam periisse non passus es, et quod eis sollicitudine intentum te esse cognosco, ut custodiendis paternorum canonum regulis studere me cupias; quo desiderio nihil concipi salubrioris potest, quam ut in una Ecclesia, cui oportet nec maculæ aliquid inesse, nec rugæ, una sit in omnibus observantia disciplinæ. Cui si aliquid erditionis aut correptionis addendum est, rectissime per vestram diligentiam

¹ Cedr. in Comp. — ² Theol. Lector. Collect. I. II. — ³ Nicæ. b. I. xv. c. 23.

¹ In Fastis præponitur Leo Aug. et additur Severus item Aug.

consuletur, si quemadmodum es dignatus scribere, tam instructa ad nos fuerit persona directa, quæ inquisitionem nostram plene ex omnibus possit instruere. Expondeo enim, quantum gratia Dei donat, ut expondeam hoc me ad universalem sacerdotum Domini concordiam provisurnm, ut omnes non sua andeant quærere, sed quæ sunt Christi studeant oblinere. Deus te incolumem custodiat, frater carissime ». Accidit autem post haec, ut cum Hermes quidam intrusisset se in Ecclesiam Narbonensem, acriter Hilarus reprehenderet Leontium episcopum, datis ad eum litteris istis :

5. « Dilectissimo fratri Leontio, Hilarus.

« Miramur fraternalitatem tuam ita legis Catholice immemorem esse, ut quæque iniqua et contra Patronum nostrorum statuta in provincia quæ ad monarchiam tuam pertinet, si ipse aut non vis, aut non potes, etiam nec nos silentii tui taciturnitate permittas corrigere. Siquidem quod et rumore cognovimus, et quantum diligenter a diacono Joanne, qui a magnifice viro filio nostro Frederico litteris suis insinuatus est, requisivimus, quod iniquissima usurpatione quidam Hermes episcopatum civitatis Narbonensis execrabiliter auctoritate præsumpsit. Quam rem decuerat sanctitatem tuam ut nobis in vestigio indicaret. Qua de re, frater carissime, monemus, ut fides adhibeatur assertis, seposita excusatione, ad nos tam dilectionis tue quam fratum nostrorum, aut per portitorem litterarum, aut per quem ipsi elegeritis, subscriptam mannum vestrarum relationem transmittatis : ut quid definire possumus, recurrenti pagina possitis agnoscere. Dominus te incolumem custodiat, frater carissime. Dat. III non. Novemb. » At de his et aliis idem Hilarus papa ejusmodi dedit litteras ad metropolitanos diversarum provinciarum his verbis :

6. « Dilectissimis fratribus episcopis provincie Viennensis, Lugdunensis, Narbonensis primæ, et secundæ, et Alpium Apenninarum, Hilarus episcopus S.

« Quanquam notitiam dilectionis vestræ, quanta vel qualia in Narbonensi ac Biterrensi Ecclesia dudum sint admissa non lateant, et præsumptionis improbitas ad nos usque perveniens proculdubio regionibus manifesta sit Gallicanis : Apostolica tamen sollicitudinis interest culpas in nostro deprehensas examine non tacere : ne per incongruum silentium cum inique agentibus habere videamur conniventiae portionem. Olim igitur urbium prædictarum sanctæ memoriae successor meo non minus quam nobis etiam tunc attulerunt doles illicitis petitionibus audiendo prosequi, quod vix apud patientiam nostram sola necessitatem potuit deploratione liniri. Quibus enim (sicut etiam vos probatis facili) constat exemplis, et qua non objurgatione dignissimum est, quod saeculorum Patrum decretis, et ipsis repugnat canonum institutis ? Cum ideo se frater jam et coepiscopus noster Hermes a Narbonensi Ecclesia credidit jure suscipi, quia indigne a Biterrensibus, quibus ordinatus est,

dicebat excludi. Quod si vere hoc in se factum doleret, et legitimo remedio subvenire proprie scisset injuria, vindictam magis debuit sperare percessis, quam veniam perpetratis. Denique si nunc saltem communii omnium Domini sacerdotum utatur animo, si imitetur exemplum, si ad hæc quæ Ecclesiasticae quietis contemplatione uteumque sopita sunt, oculis cordis intendat, et pro totius Ecclesiæ pace vel fide quæ sunt multipliciter rata consideret ; nihil est profecto, quod non etiam ipse reprehendat, et erubescat sibi anni quod in altero laudabiliter improbarit.

7. « Scimus enim, et jamdiu de memorati fratris conversatione nihil habemus ambiguum, cum anteactæ vitæ ipsius cursum et retro ante positum nostro revolventes animo, hos illum quos in eo arguimus incurrisse potius, quam fugisse extimemus excessus. De quibus præsidente fratum numeroso Concilio ex diversis provinciis ad diem natalis nostri in honorem beati Petri Apostoli per Dei gratiam congregato, præsidentibus fratribus et coepiscopis nostris Fausto et Auxanio, atque agentibus plurimis quæ vigorem respiciunt auctoritatemque judicii, id a nobis pacis amore est constitutum, ut in sententia, quam sub aduersione utriusque legationis inde directæ, Christo Domino nostro inspirante, protulimus, neque charitas Evangelicæ indulgentiæ, neque Apostolicæ virga defuerit disciplinæ : namque in totum nec remittere nos fecit indulgentia, nec affectio coercere. Ei qui nunc Ecclesiæ Narbonensi præsidere permittitur, ordinandorum episcoporum, ob hæc quæ præve facta sunt, sustulimus potestatem : quam ita ad fratrem et coepiscopum nostrum Constantium Uceticæ Ecclesiæ antistitem, quia ævo honoris primas esse dicilur, pertinere censimus, ut si superstite Hermi episcopo defunctus fuerit, illum hæc cura respiciat, quem reperebit episcopalis ordo primatem : Hermi autem episcopo deficiente, faciendorum mos antistitutum Narbonensi mox reddatur Ecclesiæ, quem non civitas, sed causa præsumptionis amisit.

8. « Unde vestræ fraternalitatis in Domino sincera dilectio sollicitudinem pastoralis curæ in suis sedibus partita nobiscum commissarum sibi Ecclesiæ diligentia, vigilanter exerceat; et eorum taliter quæ in Narbonensi provincia emersere, meminerit, ut detestetur factum potius, quam sumat exemplum. Quod ita deinceps esse nolamus, sicut novimus non fuisse. Itaque, fratres carissimi, necessarii studiis est agendum, ne error, quem juvante Christo Domino nostro nuper abolevimus, aut in similes, aut in novos unquam prodire possit excessus : quod utique non aliter poterit præcaveri, nisi statuta venerandorum canonum in faciendis conventibus, quos hactenus omitti fecit certa necessitas, exequamur : in quibus possint pro emergentium necessitate causarum ad Ecclesiasticæ observantium disciplinæ, et quæ secus facta fuerint corrigi, et sequenda constituiri.

9. « Per annos itaque singulos ex provinciis,

quibus potuerit congregari, habeatur episcopale Concilium: ita ut opportunis locis alique temporibus secundum dispositionem fratris et coepiscopi nostri Leontii, cui sollicitudinem in congregandis fratribus delegavimus, metropolitanis per litteras ejus admonitis, celebretur: ut si quid usquam vel in ordinandis episcepis, vel presbyteris, aut cuiuslibet loci clericis faciendis contra præcepta Apostolica reperiatur admissum, aut in eorum conversatione quipiam reprobatur communi omnium auctoritate resecetur. In ea præcipue celebritate conveniatur, quæ præsidente Christo Domino nostro et veneranda sit sanctis, et formidanda perversis. Nec cuiquam licebit a regulis evagari, quas sibi juxta canonum definitiones unita fraternitas in commune p̄fixerit, cum imminentे quotannis examine, ita singuli actus suos dirigunt, ut his discussio judicij optari magis debeat, quam timeri. In dirimendis sane gravioribus causis, et quæ illuc non potuerint terminari, Apostolicæ Sedis sententia consulatur.

10. « Illud etiam non possumus præterire, quod sollicitudine diligenter curandum sit, ne præter metropolitanorum suorum litteras aliqui ad quamlibet provinciam audeant proficisci: quod etiam in omni genere officii clericalis per singulas debet Ecclesiæ custodiri. Quibus e contrario hac ratione prospiciimus, ut si hoc impetrare per aliquam non meruerint simultatem, cum duobus metropolitanis provinciarum, quæ congruæ sunt, Arelatensis episcopus euncta discutiens, pro causæ qualitate observanda constiluat: nec in injuriā alterius alienum clericum suscipi præter testimonium proprii antistiti-

tis secundum canonum statuta præcipiet. Singuli autem fratres universique cognoscant parendum esse præsentibus constitutis, quibus etiam communio nostra denuntiat, in eos Christi Domini nostri iudicium minime defuturum, qui declinando superba rebellione convenitus, conscientie suæ testimoniō confutantur sacerdotalis innocentiae fiduciam non habere.

11. « Præterea ejusdem fratris libellus oblatus est nobis, quo prohibet parochias Arelatensis Ecclesiæ a prædecessore suo Hilario in alias (quod non lieuit) fuisse translatas, petens illas pristino iuri nostra auctoritate restitui. Sed moderaminis Apostolici memores fraternitati vestræ querelam ipsius remisimus audiendam, ut in vestro conventu ea quæ a nobis scripta sunt allegentur, et quæ Ecclesiasticis regulis congruant decernantur. Simul etiam super hoc universam fraternitatē volumus esse commonitam, ne prædia quæ neque deserta neque damnosa sunt, et ad Ecclesiæ pertinent, ex quibus plurimorum consueverit necessitatibus subveniri, aliquo jure in alterum transferantur, nisi prius apud Concilium alienationis ipsius causa doceatur: ut quid fieri debeat, communi omnium deliberatione tractetur. Dominus vos incolumes custodiat, fratres carissimi. Dat. III non. Decemb. » Porro has omnes Hilari papæ Epistolas integras edendas curavimus, quod hactenus nunquam eas sciamus: accepimus vero ipsas ex codice sœpe citato Arelatensis Ecclesiæ, ubi extant et aliæ ejus Epistolæ, sed quod sequentibus annis date appearant, suo loco ponemus.

Anno periodi Græco-Romanæ 5955. — Jesu Christi 462. — Hilari papæ 2. — Leonis 6. Severi 2.

1. *Consules.* — Coss. *Leo Aug. II et Vibius Severus Aug.* hic propter imperii initium, ille propter *quinquennalia consul renuntiatus*.

2. *Hilarus PP. monet episcopos de sua creatione.* — Ad num. 2 et seqq. *Hilarus* papa hoc anno litteris *VIII kalend. Februar.*, *D. N. Severo Augusto consule*, datis, suam creationem Leontio episcopo Arelatensi significat, quæ Epistola circularis fuit, de more et consuetudine ad omnes Ecclesiæ transmissa. Baronius in margine ait, in Fastis præponi Leonem Aug. et addi Severum; quod quidem verum est; sed in Occidente plerumque solo Occidentali consule Acta, aliaque monumenta nota-

bantur, et vice versa in Oriente. Porro ex ea Hilari ad Leontium Epistola liquet, *Ravennium* paulo ante hunc annum vita functum, eique Leontium successisse. In Diptychis Ecclesiæ Arelatensis a Mabillonio tom. III Analect., pag. 432, ex veteri Codice Ms. descriptis post *Ravennium* memoratur *Leontius*, nulla facta mentione *Augustalis*, quem tamen Saxius in Pontificio Arelatensi inter antistites illius urbis numeravit, quod ejus memoria sit in Martyrologio Bedæ attributo. Verum *Augustalis* nomen in vero Bedæ Martyrologio non legitur, et si episcopatum Arelatensem gessisset, in laudatis Diptychis nomen ejus omissum non fuisset. Holstenius qui-

dem in Animadversionibus ad Martyrologium Romanum ad VII idus Septemb. ait, in Ms. Regiae Sueciæ legi : *Arelato S. Augustalis*, sed hoc intelligendum de loco ejus sepulture, non vero de ejus sede episcopali. Verum enim existimo quod in Chron. Fl. Lucio Dextro male attributo ad annum CCCLXXXIV et ad an. CCCLXXXVIII legitur. Hæc prioris loci verba : « *S. Augustalis episcopus Iliberritanus moritur in Gallia, dum Catholicorum causa illie diu immoratur* ». In posteriori hæc habentur : « *S. Augustalis Iliberritanus episc. Arelato moritur, ac in sanctorum numerum relatus est cuius memoria colitur vii Septemb.* » Hoc quidem Chronicum sub nomine Lucii Dextri, qui sancti Hieronymi tempore vixit, et cuius opus a multis saeculis deperditum, a non multis annis confitum fuit, et qui illud supposuit diem cultus sancti Augustalis a vulgari Bedæ Martyrologio mutuatus est, sed quod ait eum Eliberitamum episcopum fuisse, et in Gallia animam Deo reddidisse, ab illius Ecclesie monumentis accepte videtur. Quemadmodum itaque *Cyrus Cotyai* episcopus, Smyrnensis episcopus creditus fuit, quod in ea Urbe e vivis excesserit, uti anno CDLVI, n. 6 et seq. monstravimus, sic *Augustalis* propter eamdem rationem episcopus Arelatensis a quibusdam existimatus. Cæterum Augustalem nunquam episcopum Arelatensem extitisse certum esse debet.

3. *Aliqua Chronicæ supposititia.* — Præter Chronicum *Flavii Dextri*, subditum eliam Chronicum, quod auctor in Præfatione tingit esse continuationem omnimodæ Historiæ quam fecit Fl. *Lucius Dexter*, illudque *Maximo Cæsaraugustæ* episcopo, qui Chronicum scripserat, ut videre est apud Baronium anno DLXXXIV, num. 8 attribuit. Idem judicium ferendum de Chronicis *Luitprando* Ticinensi diacono, ac dein Cremonensi episcopo afficto, ac de alio Chronicis, quod sub *Juliani Petri* nomine a non multis annis lucem vidit; sunt enim hæc scripta recentia ad conciliandam Dextri Chronicum auctoritatem adornata. De illis inter alios legendus Bollandus in Præfatione ad Vitas SS. tom. i Februarii cap. 4. De genuinis *Luitprandi* libris anno DCCLIX mentionem faciemus.

4. *Templum S. Joannis Præcursoris* CP. aedificatur. — Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. CDLXV, qui kalend. Septemb. hujus Christi anni inchoatur, ait, *Studium* hoc anno templum Præcursoris extruxisse pro monachis Acemetis : Theophanis verba anno CDLIX, num. 6... quo de hujus templi fundatione agit Baronius, retulimus. Hujus

templi celeberrimi aedicatio quinquennialium Leonis imp. indicium est.

5. *Britanni in Cambriam sese recipere coacti.* — Gesta in Britannia his verbis recitat Westmonasteriensis : « Anno gratiæ CDLXII, Saxones Vortigerno regi mortem comminantes, ligaverunt eum, petieruntque civitates, atque munitiones suas pro vita. Quibus illico, quicquid affectaverant, concessit; ut vivus abscedere sineretur. Quod cum jureamento confirmatum fuisset, solverunt eum : atque urbem Londinensem primo adeentes ceperunt. Deinde Eboracum et Lindocolinum, necon et Wintoniam quasque provincias devastantes, grasantisque, subito cives invaserunt; quasi lupi oves, quas pastores deseruerunt. Ecclesiæ et Ecclesiastica omnia ad solum usque destruebant ; sacerdotes juxta altaria trucidabant, sacras Scripturas igne concremabant : super sanctorum martyrum sepulturas cumulos terræ congerebant. Viri religiosi, qui ab hac clade evadere potuerunt, speluncas, et nemora, atque deserta montium, et collium prærupta sanctorum reliquias portantes petierunt. Cum ergo tantam cladem inspexisset Vortigernus, inscius quid contra nefandam gentem ageret, secessit in partes Cambriæ, et sese in oppidum Genorium inclusit ». Videant Protestantes Angliæ, quam alieni sint ab antiquis Britannis, cum quibus dicunt sese in omni controversia idem ac illos sentire; dum interim cum intideli Saxone sanctorum reliquias, quas Britanni religiosissime servarunt, dehonstant, et Barbarorum more, flamma, ferroque violant, ut eis exprobrant nostri controversista.

6. *Inde saepè in Saxones irruerunt.* — *Britanni* e Cambria, seu Wallia saepè sibi postea egressi provocaverunt *Saxones* et multo infortunio docti peritus arma tractare cœpere; etiam aliquando devicerunt : saepè amissas provincias receperunt, et plures adhuc annos regis Britannæ nomen nunc adverso, nunc secundo Marte, servarunt. Hinc Beda lib. 4, cap. 16 : « At ubi hostilis exercitus, exterminatis dispersisque insulae indigenis, domum reversus est, cœperunt et illi paulatim vires animosque resumere, emergentes de latibulis, quibus abditi fuerant, et unanimi consensu auxilium cælestè precantes, ne usque ad intermissionem usquequaque delerentur. Utebantur eo tempore duce Ambrosio Aureliano, viro modesto, qui solus forte Romanæ gentis præfatæ tempestati superfuerat, occisis in eadem parentibus regium nomen et insigne ferentibus ».

HILARI ANNUS 3. — CHRISTI 463.

4. Basilius consulatus. — Qui sequitur annus quadringentesimus sexagesimus tertius. Cæcina Decio Basilio, et Vibiano consulibus adnotatur. Extat quidem præclara memoria Basilius consulis, dum eum Sidonius comparat¹ cum Avieno, qui ante annos octo consulatum gesserat cum Valentiniano Augusto septimum eo magistratu fungente. Agens enim de senatu Romano ejus temporis ista ait : « Erant quidem in senatu plerique opibus culli, genere sublimes, ætate graves, consilio utiles, dignitate elati, dignatione communes : sed servata pace reliquorum, duo fastigiatissimi consulares Gennadius Avienus et Cæcina Basilius præ cæteris conspiciebantur : ii in amplissimo ordine, seposita prærogativa partis armatae, facile post purpuratum principem principes erant, etc. » Comparat eos simul, et in quibus alter alteri præstaret, enarrat : sed ad commendationem hujus haec ait : « Avienus ad consulatum felicitate, Basilius virtute pervenerat ». Sed et de Basilius familia paulo post addit : « In hoc, inquit, Corvinorum familie Deciana præferebatur ».

2. Novus Cyclus per Victorinum. — Sub hoc anno² Hilarus papa considerans Theophili Alexandrini episcopi Cyclum jam in declivum labentem, absolvendum anno Christi quadringentesimo octogesimo, de novo conserbendo calculo provinciam injunxit Victorino Aquitano, qui hujus facultatis habebatur omnium hoc tempore facile princeps. Præstítit ille quidem quod a Romano Pontifice injunctum fuit opus, scripsitque Cyclum annorum quingentorum triginta duorum : expertus est tamen postea adversantem sibi Victorem episcopum Capuanum, cum magis Beda tribuit : sed de controversiis iis suo loco dicendum erit. Hœc de Victorino complures testantur. Gennadius temporis hujus scriptor de ipso ita habet³ : « Victorinus natione Aquitanus, calculator scripturarum (temporum), invitatus a S. Hilario Urbis Romæ episcopo, composuit Paschalem cursum indagatione cautissima post quatuor priores, Hippolytum, Eusebium, Theophilum, et Prosperum ; et protendit annorum seriem

usque ad quingentesimum trigesimum secundum, ita ut quingentesimo trigesimo lertio anno Paschalis reincipiatur solemnitas eodem mense et die, eadem et luna, qua primum passio, et resurreccio Domini facta est ». Hæc Gennadius.

3. Positum hic erat in priori editione Concilium Arausicanum posterius, ubi collocatum erat a veteri Conciliorum collectore. Verum ab ipso erratum vel sero cognovimus, sicut ab aliis eodem errore deceptis, qui eamdem rationem temporis inierunt. Quamobrem in sequentem locum reponendum suo loco curavimus, ubi lector exactam de his cunctis redditam rationem, inveniet.

4. Ad episcopum Arelatensem et episcopos Galliarum Hilarus dat litteras adversus Viennensem episcopum. — Hoc eodem anno data reperitur in Gallias Epistola ab Hilaro papa ad Leontium Arelatensem adversus Mamertum episcopum Viennensem, quod extra suam metropolim episcopum ordinasset : quæ ex codice Arelatensi accepta sic se habet :

« Dilectissimo fratri Leontio, Hilarus.

« Qualiter contra Sedis Apostolice veniens constituta sacerdotalem modestiam Mamertus episcopus Viennensis excesserit, dilectionis tuæ debuimus relatione cognoscere, ut ausibus talibus maturum et juxta Ecclesiasticum ordinem regularum congruum judicium proferremus. Quantum enim filii nostri viri illustris magistri militum Gunduicij sermone est indicatum, prædictus episcopus invitis diensibus, et qui ad Ecclesiarum ejus numerum, quem ei Apostolicae Sedis deputavit auctoritas (sicut in scriniis nostris legimus) minime pertinebant, hostili more (ut dicitur) occupans civitatem, episcopum consecrare præsumpsit. In quo, frater carissime, si ita est, quam multiplex culpa sit, pronuntiare possumus, nisi judicii (ut diximus) et moderatio nobis esset et ordo servandus. Atque ideo menor sollicitudinis quam dilectioni tuæ scis esse commissam, quicquid nunc ad notitiam nostram brevi insinuatione delatum est, in conventu Synodali, qui secundum statuta nostra annis singulis le sibi præsidente est congregandus, discutere quæ sunt acta debebis, et a prædicto rationem facti sui sub universo cœlu

¹ Sidon. l. i. Ep. ix. — ² Marian. Scot. in Chron. — ³ Gennad. de viris illustr. c. 88.

fraternitatis exigere : ac deinde omnium litteras nostræ intimare notitiæ ; ut , quod sancto Spiritu dictante, faciendum est , ad comprimentos conatus illicitos ordinemus. Deus te incolumem custodiat , frater carissime. Data VI id. Octobr., Basilio V. C. cons. » Eodem quoque arguento alias , que sequuntur, litteras dedit ad episcopos Galliarum his verbis :

5. « Dilectissimis fratribus episcopis provinciæ Viennensis , Lugdunensis , Narbonensis primæ et secundæ , et Alpinæ , Hilarus episcopus .

« Elsi memiuerimus fraternitatem vestram ea quæ a nobis sunt statuta retinere , nec aliquid ex his dissimulare quæ scripsimus , ut scilicet pro disciplina Ecclesiastica et pro causis quæ inter Domini sacerdotes oboriri plerunque non dubium est , Synodalia quotannis Concilia , quorum maxime in fratre et coepiscopo nostro Leontio Arelatensis Ecclesiæ summam placuit esse , celebrentur ; nec aliud fieri posse credamus , quain quod pro communis Domini domo nostra ordinatio vobis placitura constituit : tamen repetitis litteris eadem nunc quoque observanda decernimus , præcipue cum gravissima Viennensis civitatis episcopus involvatur offensa , in injuriam fratris et coepiscopi nostri Leontii Diensibus autistitem consecrando. De cuius facto vindictæ congruae sententiam differentes relationi fratrum quæ interim fuerant visa respondimus. Sed quoniam tanti excessus maiorem nobis sollicitudinis materiam detulerunt ; haec ad universam charitatem vestram etiam per fratrem et coepi-

scopum nostrum Antonium scripta direximus : quibus admonita communis omnium sollicitudo procuret , ne quisquam fratrum in alterius prorupturus injuriam transcendat terminos a venerandis Patribus constitutos.

6. « Unde omnia quæ a vobis sunt per fratres et coepiscopos nostros Faustum et Auxanum definita roborantes , congregations annuas ordinante fratre et coepiscopo nostro Leontio admonitis metropolitani (quod sœpe dicendum est) iis locis celebrare dignemini , ad quæ conveniendi nulla sit cuiquam commeantium difficultas. Cui diligentiae etiam provisio adhibenda est , ut opportunitas quemadmodum locorum , ita constituetur et temporum : ut inexcusabilior , quisquis tam necessariter et salubriter constitutum nostrum negligendum putaret , apparat , fratres carissimi. Illius autem confirmationem , quem Viennensis episcopus alienum et ad se minime pertinentem graviter ordinare præsumpsit , fratris et coepiscopi nostri Leontii relinquit voluntati , quem confidimus non præter humanitatem pensare quæ justa sunt. Deus vos incolumes custodiatur , fratres carissimi ».

7. Hoc eodem anno , qui septimus numeratur Leonis imperii , Elisæi prophete ¹ ossa e Palæstina Alexandriam sunt translata. Ceterum sepulcrum ejus apud Sebasten existens sub Juliano apostata profanatum esse , superius dictum est.

¹ Cedr. Ann. hoc. an. vii. Leonis Aug.

Anno periodi Graeco-Romanæ 5956. — Jesu Christi 463. — Hilari pape 3. — Leonis 7. Severi 3.

4. *Consules.* — Coss. Fl. Cæcina Basilius et Vivianus , ut habent Cassiodorus Marius Aventicensis , auctor Chronicæ Alexandrinae , aliquique Fastorum conditores. Errat Marcellinus in Chronicæ , ubi *Vivianum et Felicem* proponit. *Basilius* consul Occidentalis fuit , quem Sidonius lib. t. Epist. ix , Cæcina Basilius appellat , et e familia Deciana ortum fuisse docet. *Vivianus* , qui in aliquibus Fastis *Bibianus* dicitur , consul in Oriente creatus , indeque ejus solius fasti Heracliani inveniuntur. *Viviani* mentionem facit Caudillus in Excerptis pag. 18 , quemadmodum et Malethus Rhetor pag. 79 , quem a *Viviano* consule diversum non esse existimo. Emin. card. Norisius in Fastis consularibus , quos e Ms. Biblioth. Cæs. eruit , pag. 43 , exhibet egre-

giam Inscriptionem , quæ unica Paschalis Festi characteribus insignita , Annales Ecclesiasticos mirifice illustrat.

NATU. SEVERI NOMINE PASCASIUS
DIES PASCALES PRID. NON. APRIL.
DIE RUTO VV. CC. CONSS. QUI VIXIT
ANNORUM VI. PERCEPIT
XI. KAL. MAJAS. ET ALBAS SUAS
OCTABAS PASCHÆ AD SEPULCRUM
DEPOSIT D. IIII. KAL. MAI. FL. BASILIO V. C. CO.

2. *Romanæ Ecclesia cum Alexandrina in die Paschalis convenit.* — Ilanc inscriptionem eruditæ

Card. Norisius explicat, ex eaque ducit, Romanam Ecclesiam cum Alexandrina in die Paschatis decernendo hoc anno convenisse. Ibi enim legitur, *percepit XI kal. Maias*, id est, die *xxi* mensis Aprilis hujus anni Basiliū consulatu notati, qua die puer *Paschasius* annos natus sex percepit baptismum, que vox ibidem subintelligitur. Cum vero insequentī hebdomade, de more Ecclesiae albas vestes ferret, demortuus, *easdem in octava Paschœ ad sepulcrum depositus die iv kal. Maii*, seu die *xxviii* mensis Aprilis. *Paschasius* ibidem natus dicitur *diebus Paschalibus, pridie nonas Aprilis, die Jovis, Constantino et Rufo coss. anno scil. CDLVI*, quo Pascha celebratum est die *xxx* Martii, et dies Jovis Natalis Paschasi fuit dies *iv* mensis Aprilis. His aliisque a Card. Norisio observatis addo, ideo Epitaphij conditorem duos consules anni *CDLVI* memorasse, quia uteque Orientalis fuit, et in Occidente, quando uteque consul Orientalis erat, uteque etiam de more in monumentis publicis nominabatur, et vice versa in Oriente, vel utriusque nomen taebatur, et formula *Post consulatum adhibebatur*. Ex eo itaque quod *Basilius*, qui hoc anno consulatum gessit, sine *Viviano* collega ibi exprimitur, eum Occidentalem consulē fuisse innocentem. Quando enim in Occidente unius consulis mentio fiebat, solius Orientalis nomen apponebatur, et vice versa. Nec est quod Mabillonius in lib. de Studijs monasticis dicat, ideo solius consulis Occidentalis Epitaphii conditorem meminisse, quia mense Aprili nomen consulis Orientalis nondum in Occidente mutiatum erat. Baronius enim num. 4 refert Epistolam Hilari papæ ad Leontium episcopum Arelatensem, quæ dicitur data *VI id. Octob. Basilio V. C. cos.* Cum tamen mense Octobri Viviani consulis Orientalis nomen in Occidente neminem lateret.

3. *Victorius scribit Cyclum suum DXXXII annorum.* — Ad num. 2. *Victorius Aquitanus Cyclum suum DXXXII annorum*, non hoc anno, sed anno *CDLVI*, quo *Hilarus* adhuc Urbis Romæ archidiaconus erat, composuit, ut hiquer ex Praefatione, in qua Victorius dicit, consules tunc extitisse *Constantinum et Rufum*, qui anno *CDLVI* Fastis nomen dedere. Canonem illum Paschalem post Baronii mortem promulgavit Bucherius in opere de Doct. Temp. et pluribus exposuit. Editus est occasione Paschalis anni *CDLV*, de quo magna Orientales inter et Occidentales contentio fuerat. Sanctus enim *Leo*, ne quid imposterum simile contingeret, per quempiam e suis talium intelligentem, Paschalem canonem novum conscribi voluit, negotiumque *Hilario* tunc suo archidiacono, et postea in Petri Sede successori commisit. Bucherius cap. 2, ait Victorium clero Romano verosimiliter adscriptum fuisse, cum eum *honorablem et dilectissimum fratrem*, *Hilarus Romanus* archidiaconus appellat. Verum quia haec quandoque laudum præconia viris piis ac religiosis adscribentur, non tam id ex his colligi debet epithetis, quam ex iis quæ vice versa *Hilario* reddit ipse

Victorius, quem *dominum vere sanctum ac venerabilem in Christo fratrem* appellat, inquit Antelmius in Dissert. viii de Oper. SS. Leonis et Prosperi n. 6. *Fratri* enim nomine laici quamvis insignes et religiosi Ecclesiae ministros, et inter eos minus Ecclesie archidiaconum nuncupassent. Præterea *Hilarus* in Epist. ad Victorium ait: « Quapropter, dilectissime frater, tanta rerum ambiguitate permolus, tuæ dilectionis studio fidenter injungo, ut per otium diligenter inquiras vel unde supradicta diversitas oriatur, etc. » Quæ profecto verba superioris auctoritatem exprimunt, qua quantumlibet gradu sublimis, *Hilarus* haud dubie usus non fuisset, erga alios extra cleri Romani subjectionem constitutos. De Cyclo Victorii doctissime disserit Emin. card. Norisius in Dissert. de *Paschali latinorum Cyclo annorum LXXXIV.*

4. *Annos mundi inchoat a die Passionis.* — Periodi Victorianæ caput ab anno Christi vulgari *xxvi*, cui *Victorius* Passionem illigavit, annoque mundi secundum *LXX* interpres *5229* inenunt, deduci ostendit Victorius, cum ait, suam se periodum a Christi Passione incipere, ut videtur est in Prologo, paragrapho 10. Rursus primo anno canonis ejus Paschalis apponitur: *Crucifixio Christi coss. duabus Geminis*, ut legitur pag. 45 ejusdem canonis; ubi tamen Victorius perperam consulatum duorum Geminorum, qui in annum Dionysianum *xxix* certo incidit, in annum *xxviii* retrahit. Præterea paragrapho ix, ait Victorius: « *Passum Dominum nostrum Jesum Christum peractis 5228 annis ab ortu mundi, eadem Chronicorum relatione monstratur. Quod gestum, inchoante xxix anno non potest dubitari* », Loquitur de Chronicō Eusebii, cuius annos mundanos eo solo disserimine adhibet Victorius, quod Eusebius eos a kalend. Octobris, ipse a die Passionis arcessat. Addit *Victorius* alias characteres, qui primum annum canonis Paschalis sui in annum Christi *xxviii* certo conjiciunt. Eo Christi anno Eusebius annum mundi *5228* a kalendis Octob. orditur, qui tamen annus Christi juxta Victorianum, qui annos mundi a die Passionis init, est annus mundi Eusebianus *5229*, quia existimavit, Christum passum esse *VI kalend. April.* seu die *xxvi* mensis Martii ejusdem Christi anni, quo feria sexta in diem *xxvi* Martii incidebat. Licet autem *Victorius* annos mundi Eusebianos, seu secundum *LXX* interpres, a Passione auspicetur, annos tamen canonis sui Paschalis inchoat a *kalendis Januariis*, quod aliquos viros doctos decepit, ut alibi demonstro.

5. *Translatio Elisæi prophetæ.* — Ad num. 7. Theophanes ad annum Incarnat. secundum Alex. *CDLVI*, qui kalend. Septemb. hujus Christi anni inchoatur, ait, translationem corporis *Elisæi* prophete Alexandriam factam esse *V idus Maias*, die se. undecimo mensis Maii, ideoque anno Christi sequenti, quo dies *xii* Maii in Dominicam incidit. Eo quidem anno, quo etiam Sigebertus in Chron. hanc translationem narrat nulla quinquennalia aut id

genus Festa exhibita; verum quæ de more fiunt, mutationi subjacent, ideoque occurunt quedam sanctorum translationes, quæ præter morem factæ fuere. Translatæ porro reliquæ sancti *Elisæi* e Palestina, ut prodit Cedrenus.

6. *Chronicon Idacii depravatum.* — Idacius in Chronico anno Abrahami 2480, qui kalend. Octobris huius Christi anni orditur ait: « In provincia Gallæciae videntur signa diversa. Era vii nonas Martias pullorum cantu, ab occasu solis, luna in sanguinem plena convertitur. Idem dies sexta feria fuit ». Characler Feriae et Eræ Hispanicæ annum Christi quadringentesimum sexagesimum secundum certo indicant, quo Constantinopoli contingit eclipsis lunaris, quam Petavius lib. 8 de Doct. Temp. pag. 846 computat. Ex quo sequi videtur, Idacium aliter ac a nobis suo loco explicatum, annos numerare. Verum viri doctissimi, quos hic locus in transver-

sum egit, animadvertere debuerunt, Chronicon Idacii per hæc tempora, quoad annos depravatum esse, et quod si præfatus Abrahami annus, anno Christi cœlxi, quo ea eclipsis accidit vel inciperetur, vel desineret, quidquid in hoc Chronico legitur, extra proprios annos consignatum foret, quod nullus dixerit. Quare annus Abrahami 2480 sextus Leonis imp. et secundus Severi imp. qui eidem Abrahamicæ anno in eo Chronico respondent, post eam eclipsim collocandi erant, et sic verum Idacius scripsisset. Certe adeo per hæc tempora Idacii Chronicon depravatum, ut eo anno Abrahami referat terræ motum Antiochenum qui anno Christi cœlvii contigit, et *Eudoxiæ* Valentini imp. uxori libertatem a *Genserico* rege concessam seribat; cum tamen id ante quinqueannum factum sit.

Petrus Fullo Ecclesiam Antiochenam turbare cœpit, ut anno cœlxviii, num. 3 videre est.

HILARI ANNUS 4. — CHRISTI 464.

1. *Evaricus rex Gothorum Ecclesiam persecutur.* — Novi consules Rusticus et Olybrius novum annum Christi quadringentesimum sexagesimum quartum aperuere: quo tum Hispania, tum Gallia a novo rege Gothorum Evarieo afflictati dirissime ceperunt. Hoc enim anno morte sublato Theodorico Gothorum rege, frater ejus Evarix sive Evaricus regnum capessit, ut Isidorus auctor est¹, dum ait: « Anno imperii Leonis octavo Evaricus (Evarix), pari scelere, quo frater succedit in regnum annis decem et octo: in quo honore provectus et criminis, statim bello desævit, partesque Lusitanie deprædatum: qui prius capta Pampilona, Cæsaraugustam invadit, totamque Hispaniam superiorem obtinuit. Tarragonensem etiam nobilitatem, quæ ei repugnauerat, exercitus irruptione permit. In Gallias autem regressus, Arelatum et Massiliam urbes capit, suaque regno utramque subjecit ». Et paulo post: « Sub hoc rege Gothi legum instituta scriptis habere coepérunt: nam antea tantum moribus et consuetudine tenebantur ». Hæc Isidorus, paucis complectens ejus cunctas in regno res gestas. Quæ autem spectant ad persecutionem illam ab Evarico

Galliarum Ecclesiis, dicenius anno Domini quadringentesimo sexagesimo octavo, reddituri singula suis temporibus.

2. *Daniel futurum prædictit incendium.* — Hoc eodem anno, qui Constantinopolitanae urbis præcessit incendium, Leo Augustus cum plurimum eos coleret, quos Deo sciebat amicos, præ ceteris veneratus Danielem Stylitam (quem cum admirandum vite institutum, tum frequentium miraculorum editio non vicinæ tantum Constantinopoli, sed rediderant orbi notum) una cum Gennadio patriarcha invisit, qui ad eum ordinandum presbyterum perrexit; quod et præstítit, licet illo diutius relucante. Tunc et ipse Daniel Gennadio futurum prædictit incendium urbis. quod ut anteverteret jejuniis atque precibus admonuit, significans et prædicens id ipsum imperatori. Hæc quidem fusius ipsius Danielis Acta fideliter scripta: ex quibus memoria dignum iltud de Leone imperatore ab auctore narratum, ipsius verbis, ne quid addititum pulet lector, hic describemus: ait enim de ipso Leone Augusto Danielem adeunte¹.

3. « Cum non ingentes, qui sunt imperii proprii,

¹ Isidor. Chron. Gothor.

¹ Acta Daniel. apud Sur. die xi. Dec.

sumpsisset spiritus, sed didicisset, quantum sit virtus imperio prestantior; ipse quoque imperator ad eum ascendit, super columnam videlicet; et perinde ac si regium fastum ac supercilium reliquisset inferius, et se exuisset, se quidem humi prosternit, tangit autem saecos illius pedes, quasi hoc faciendo magis honoraretur, quam quod esset imperator. Quos cum tetigisset, impletur admiratione sicut prius Gelasius: erant enim illi pedes valde tumentes et omnino scatentes ulceribus; eratque simul horribile et miserabile, illos videre tangere. Tunc etiam imperator donat eum basi geminorum columnarum quas ipse posuit, duplice etiam columnam nominans ». Haec ibi. Subdit quæ terribilia post anni unius circulum Constantinopoli configere; nos vero suo loco dicturi ea sumus anno sequenti. Potuisset quidem hujuscemodi officiis divinum placare numen imperator, atque venturam cladem antevertere; nisi peccatis id exigentibus populus illam e Dei manibus extorsisset inviti. Et quod jam completa erat iniquitas Sodomorum¹, non intercedit Abraham: obliviscitur, inquam, Gennadius, quod monuerat Daniel, publicas indicere preces, et jejunia biduana per hebdomadas singulas imperare. Sicque namque Deus ultionem immisurus in peccatores venia indignos, illud præmittere solet, quod loquitur per Isaiam²: « Misericordia vobis Dominus spiritum soporis: claudet oculos vestros: Prophetas et principes vestros, qui vident visiones, operiet ». Etenim tum Gennadius, tum imperator, quæ audierant de clade incendi a viro sanctissimo, omnino ea oblivioni mandarunt.

4. Hilari papæ decretum adversus Viennensem episcopum. — Quod pertinet ad res Ecclesiasticas hoc eodem anno, qui etiam notari consuevit post consultatum Basilii, datum legitur decretum Hilari papæ adversus Viennensem episcopum, cui ejusmodi præposita est inscriptio:

« Praeceptum Hilari papæ de Ecclesia Diense, ubi episcopus indebita a Viennensi episcopo ordinatus est.

« Dilectissimis fratribus Victuro, Ingenuo, Idacio, Eustasio, Fonteo, Viventio, Euladio, Fausto, Auxanio, Proculo, Ausonio, Paulo, Memoriali, Cœlestio, Projecto, Eutropio, Aviciano, Urso et Leoncio, Hilarus.

« Sollicitis admodum nobis, et ex his quæ proxima ad nos relatio certa detulerat, multa exspectatione suspensis, litteræ dilectionis vestræ, fratre et coepiscopo nostro Antonio, quem dignum tanta legatione probamus interpretem, deferente, sunt traditæ, quæ nos ab ipsis contextus sui contristavere principiis: nam qui requiescere sollicitudinem nostram, et magna ex parte relevari in his quæ a sanctæ memorie decessore meo de Viennensi episcopo præfixa sunt, credebamus; evidenti assertione co-

gnovimus; et non sine dolore miramur, definitio-
nes illas a Mamerto episcopo nunc potuisse trans-
cendi, per quas Ecclesia privilegium probarat
acquiri: cum præcipue sancti fratris et coepiscopi
nostrui Leontii moderatio formam contineutiæ præ-
bere debuerit ambienti: aut si spiritu æmulationis
inflatus eum (quod non oportuit) arbitratus est ne-
gligendum decessoris sui saltem instructus exemplo,
illius imitaretur temperantium, cujus honore per-
fungitur: nec transgrediendo violaret, quod jam
nunc, nisi patientie moderamina teneremus, posset
amittere. Cui unquam profuit mens rebellis? aut
quem superbiæ non inclinavit elatio? Altior est hu-
militatis gratia, cui paupertate spiritus ad præmium
promissæ beatitudinis iter regni cœlestis aperitur.
Nec perfuctorium prævaricator existinet esse quod
fecit, si eruditus doctrinis Ecclesiasticis, quid
uterque mercatur, agnoscit: cum alter secundum
propheticam vocem¹ in medio Dominicæ dominus
habitare prohibetur; alter, suspiciente se Domino,
semper junctus asseritur, cuius consolatione salva-
tur. Possent venerabilium veterum multa replicari,
quæ juxta veritatem dicta monstrantur: sed ab ea-
dem causa quæ se ut loqueremur injectit, recentiora
sunt exempla sumenda. Non dignitatem Viennensis
Ecclesie Mamertus episcopus meminit Arelatensis
autistitis quondam transgressione creuisse, et pro
corrigendis quæ perperam gerebantur, inviolabili
postea definitione compositum, ne alter inglorius,
alter in totum veteri honore per vitium prædeces-
soris reperiretur exutus.

5. « Sicut ergo et vestræ dilectionis relatio, et
fratris et coepiscopi nostri Antonii insinuatio rese-
ravit, claret prædictum privilegia certis conclusa
terminis velle perdere plus volendo. Qui abusus
fratris et consacerdotis Leontii moderantia, Diensi-
bus contra fas episcopum, etiamsi est meritus, non
timuit consecrare: in quo factum ejus convenerat
sic resolvi, ut juxta eorum quæ perpetrata sunt
qualitatem non sine jactura proprii ordinis etiam
illum a sacerdotali consilio submoveri cerneret,
quem creavit indebita; quemque indignissime fe-
cisse convincitur, correctum justa ultiō sentiret:
nec conceptæ audaciæ incastigata temeritas licentia
se peperisse putaret exemplum.

6. « Verum ad Ecclesiarum quietem tantæ trans-
gressionis vulnera memores apostolicæ sapientiæ,
curari volumus ante fomentis, ut corporis nostri
membrum forte sauandum in integritatem pristi-
nam per mitiora medicamenta revocetur: nec cre-
datur negligi, quod interim non monetur abscondi.
Prævia medendi semper austерitas est tenitas, nec
omnis ferro statim culpa compescitur, aut inexplo-
rato, vel quod facile prodesse possit offertur: nunc
enim temporis opportunitas, nunc languentis ne-
cessitas, nunc medicinæ ipsius et modus est quæ-
rendus, et qualitas: ut omnis per sapientiam facta

¹ Genes. xix. — ² Isai. xxix.

¹ Psal. c.

in vitiis reprimendis sollicitudo curantis gaudet reparatione quod salvat : nec caret moderatione, quod resecat.

7. « His igitur vestra fraternitas graviter prudenterque perpensis, alia apud nos dissimilare posse non existinet : in quorum se maxime contumeliam, qui non immerito pulsatur, erexit : fratri enim nostro Leontio nihil constitutum a sanctae memoriae decessore meo juris potuit abrogare, nihil valuit quod honori ejus debetur offerri : quia Christianorum quoque principium lege decretum est, ut quicquid Ecclesiis earumque rectoribus pro quiete omnium Domini sacerdotum atque ipsius observantia disciplinae in auferendis confusionibus Apostolicae Sedis antistes suo pronuntiasset examine, veneranter accipi, tenaciterque servari cum suis plebis, charitas vestra cognosceret, nec unquam possent convelli, quae et sacerdotali Ecclesiaslica praceptione fulcirentur et regia.

8. « Unde, fratres carissimi, presumptionem praediti, quae in fratris et coepiscopi nostri Leontii processit injuriam, ita convenit tolerare dignae nunc interim ultiōnis immunem, ut si transgressor remediis abutitur satisfactionis et veniae, nec culpam presentis excessus curandam future observantiae sedulitate promittit, redeunte querimonia, eo privilegia Viennensis Ecclesie ad Arelatensem antistitem transferantur exemplo, quo migravere principio. Unde moderationis nostra nomen tenentes, ad Veranum fratrem et coepiscopum nostrum scripta direximus, ut praedictum de nostra delegatione con-

veniat, quatenus quod de eo retuleritis agnoscat : quia onerosum esse non debet delinquentem fratrem de propriis excessibus increpare, quibus praeceplum constat frequenter ignorare. Necesse est autem, si nullum correctionis ejus indicium sumperimus, quod illa est professione retinendum, quam definitione Sedis Apostolicae periculo ordinis sui observandam semper sine ulla deinceps transgressione testetur, ad Arelatensem Ecclesiam easdem quatuor civitates, quarum non fuit aut non fnerit Mamertus episcopus, ordinatione esse revocandas. Quid etiam tunc oportebit fieri, si ullus unquam post eum, quem nunc charitate corripimus, et ulterius ab illicitis confidimus abstinere, presumptionis hujus imitator extiterit. De hoc sane, qui licet indebit Diensibus cognoscitur ordinatus, justitiae ratione censuimus, ut sacerdotium ejus fratris et coepiscopi nostri Leontii confirmetur arbitrio, a quo rite debuit consecrari. Deus vos custodiat, fratres carissimi, ævo lengiore. Dat. VI kalend. Mar. P. C. Basili V. C. cons. » Non mireris, lector, Romanum Pontificem Hilarum, adversus Mamertum adeo vehementer insurgere, virum (ut declararunt eventa) sanctitate insignem : in his enim quae contentiosi fori sunt, perfacile est quemque decipi. Persimile etiam S. Leoni accidit, qui in S. Hilarium eadem ferme ex causa acerrime invectus est. Quis nesciat saepe accidere, ut falsis accusacionibus et subrepitionibus aures Pontificum repleantur, et cum putant agere quod justum appareat, exagitent innocentem ? Sed de his satis.

Anno periodi Græco-Romanæ 5957. — Jesu Christi 464. — Hilari papa 4. — Leonis 8. Severi 4.

1. *Consules.* — Coss. *Rusticus*, vel, ut ab aliis vocatur, *Rusticius*, et *Fl. Anicius Olybrius*, uterque in Oriente renuntiatus. Posterior in Occidente poslea imperavit, ut suo loco dicetur. Priorem eum esse existimo, de quo Zonaras in Leone Augusto : « Legionibus ejus praefectus fuit Rusticius, vir strenuus et rei militaris perifissimus, in cuius mortui locum suffecit Verinae uxoris fratrem Basilicum ». Quod etiam habet Suidas, in voce Βασιλίσκος.

2. *Interitus Theodorici Visigothorum regis.* — Ad num. 1. Idacius in Chronico, anno Abrahami MMCDLXXXIII, qui kalend. Octobris anni Christi CDLXVI inchoatur, de morte Theodorici Visigothorum

regis loquens, ait : « Per Thedericum Salla legatus mittitur ad Remismundum Suevorum regem qui reversus ad Gallias, eum a fratre suo Eurico reperit imperfectum, Euricus pari scelere, quo frater succedit in regnum ». Idacium de majori parte illius anni Abrahamitici intelligendum, et Theodoricum anno CDLXVII peremptum esse indicat Marius Aventicensis in Chronico sub illius anni coss. « Eo anno, inquit, imperfectus est Theodoricus rex Gothorum a fratre suo Euthorico Tolosæ ». Isidorus in Chronico Gothorum, et Jornandes de Reb. Get. cap. 44, Theodoricum annos tredecim regnasse produnt, quibus aliquot mensium appendix addenda. Perperam

tamen idem Isidorus conjungit initium Eurici, sive Evaricis cum Era *div* et anno imperii Leonis octavo: Era enim *div* in annum Christi *cclxvi* convenit et annus viii Leonis praesenti anno inchoatur.

3. *Finis regni Alanorum in Gallis.* — Hoc anno principatus *Alanorum* inter Rhodanum et Ligerim situs finem accepit. Cassiodorus enim in Chronico ad Rustici et Olybrii consulatum scribit: « His coss. rex Alanorum Beorgor apud Bergomum a patre Ricomere (sen Ricimere) peremptus est ». Cbronographus a Cuspiniano editus refert, eum oecisum Bergomi *ad pedem montis, VIII idus Februario*. Marcellinus in Chronico hujus regis mortem etiam hoc anno recitat. Quare nullus dubito, quin Jornandes lib. de Reb. Get. cap. 43, hallucinatus fuerit, cum loquens de Anthemio, mense Augusto anni *cclxvii*, imperatore renuntiato scribit: « qui veniens, illico Ricimerem generum suum contra Alanos direxit, et regem eorum Beorgum in primo s'atim certamine superato, internecioni prostravit ». Chronographus enim Cuspinianus, Jornande in ratione temporum longe accuratior. Jornandis error inde processit, quod cum *Ricimer* Anthemio imperante exercituum imperii ductor fuerit, quod gestum est *Severo* imperium administrante, attribuerit Anthemio; cum tamen *Ricimer* a *Severo* paterius renuntiatus fuerit, et antea magister militum extiterit. Primus Alanorum in Gallis regnantium princeps *Goarus* fuerat, sed regnum quod ille inchoarat, cum *Beorgo* extinctum, quod nemini antea observatum.

4. *Ægidius comes Francos rexit.* — Idacus in Chronico anno Abrahami *mmcdlxxx*, qui kalend. Octobris superioris Christi anni inchoatur, ait: « Agrippinus Gallus et comes et civis Ægidio comiti viro insigni inimicus, ut Gothorum mereretur auxilia, Narbonam tradidit Theodorico. Adversus Ægidium comitem utriusque militiae, virum, ut fama commendat, Deo bonis operibus complacentem in Armoricana provincia Fretiricus frater Theuderici regis insurgens, cum his, cum quibus fuerat superatus, occiditur ». Quod contigisse anno superiori testatur Marins in Chronico sub illius anni coss. scribilque, *Ægidium* cum Visigothis pugnasse *inter Ligerim et Ligerecinum* juxta Aureliam, ibique imperfectum fuisse *Fridericum* Gothorum regem. At *Fridericus* non Gothorum rex, sed frater Theuderici regis Gothorum fuit, ut recte scripsit Idacus, qui anno Abrahami *mmcdlxxxii*, katend. Octobris praesentis Christi anni inchoato, habet: « Mense Maio supradicti viri Ægidii legati per Oceanum Vandatos transeunt, qui eodem cursu Septembri mense revertuntur ad suos; decimo tertio kalendis Augusti die, secunda feria, in speciem lunæ quintæ, sol de lumine suo ab ora tertia in horam sextam cernitur minoratus ». Paulo post: « Ægidius moritur, ahi dicunt insidiis, alii veneno deceptus. Quo desistente, mox Gothi regiones invadunt, quas Romano nomini tuebatur ». Dies *xiii* kalend. Augusti, seu dies *xx* mensis Julii hoc anno

in feriam secundam incidit, annoque sequenti, quo iuxta suppulationem Idacii sol obscuratus est, cum feria terba concurrit. Quare vel numeri in Idacio corrupti, vel ipsem erravit in tempore hujus eclipsis. Petavius enim lib. 8 de Doct. Temp., pag. 848, ostendit hoc anno, die *Juli xii*, feria secunda, revera Constantinopoli solis defectionem contigisse. Ideoque *Egidii* comitis mors ad sequentem annum pertinet.

5. *Moritur Ægidius comes.* — Paulinus in Vita sancti Martini episcopi Turonensis, qui se scribente *Ægidium* vixisse indicat, hunc appellat procerein, virtute animi magnum, sed probitate et fide maiorem, in quo uno omnia Galli reponerent. Amoinus lib. 2, cap. 7, affirmit eum obiisse *Suessione*, quo sese receperat. Auctor vero de Gestis Francorum cap. 8, ait: « Ceperunt Franci Agrippinam civitatem super Rhenum, vocaveruntque eam Coloniā, multumque populum Romanorum a parte Ægidii occiderunt ibi. Ægidius vero exinde per fugam lapsus evasit. Venerunt autem Treveris civitatem super fluvium Mosellam, vastantes terras illas, ipsamque urbem succedentes ceperunt. Eo tempore mortuus est Ægidius dux Romanorum, tyrannus ». Rorico lib. 1, Coloniā Agrippinam ab ipso rege *Childerico* captam scribit, sed quia *Childerici* redditum e Turingia mors Ægidii non multo post secuta est, videtur ea civitas a Francis expugnata, Childerico in Franciam nondum reverso. *Ægidio* succedit filius *Syagrius*, qui *Suessione* constituit sedem regni sui, seu potius præfecturæ, ut addit auctor de Gestis Reg. Franc. cap. 8. Verum ut jam ex Idacio diximus *Ægidio* mortuo, regiones, quas Romano nomini tuitus fuerat, Gothi invasere.

6. *Childericus in regnum Francorum restituitur.* — Ægidius Francos rexerat annos viii, postquam hi *Childericum* regem expulerant, sed *Childericus* in regnum restitutus est ante mortem Ægidii, et cum eo bellum gessit. Turonensis lib. 2, cap. 12, ejus restitutionem his verbis narrat: « Cum octavo anno regnaret (sc. Ægidius), amicus ille fidelis, paenit oculite Francis, muntios ad Childericum cum parte illa divisi solidi, quam retinuerat, mittit. Ille vero certa cognoscens indicia, quod a Francis desideraretur, ipsis etiam roganibus a Toringia regressus, in regnum suum est restitutus », ideoque hoc Christi anno, qui octavus est a dejectione Childerici. Auctor de Gestis Reg. Franc. cap. 7 fuisus idem narrat. Regnarunt itaque simul aliquo tempore *Childericus* et *Ægidius*, sed in diversis Galliae partibus; cum uti diximus, *Syagrius* post patris mortem adhuc regnaverit, et idem Gregorius post laudata verba statim subdat: « Ibis ergo regnibus simul, Basina (regina Thuringie), relicto viro suo, ad Childericum venit, etc. At ille gaudens eam sibi in conjugio copulavit: quæ concipiens perperit filium vocavitque nomen ejus Clodoveum ». Post Ægidii mortem *Childericus* Francie fines paulatim amplificavit.

7. *Agrippinus de proditione accusatus.* — Sed

redeo ad *Agrippinum comitem*, quem Idacius, cuius verba mox recitavi, scribit *Narbonam imperii Romani urbem Theodorico Visigothorum regi prodidisse*. Hinc enim Quesnellus tom. II Oper. sancti Leonis Dissert. V, part. I, cap. 2 dedit, Vitam sancti *Lupicini* abbas monasterii Jurensis in Burgundia, quae dicitur a monacho Jurensi scripta, suspectæ fidei esse, quod is cap. 3 tradat, Agrippinum apud imperatorem falso accusatum et divinitus servatum, tunc Idacius, qui hoc tempore in Gallæcia vivebat, contrarium scribat: « *Vir quondam illustris Agrippinus* », inquit anonymous Jurensis, « sagacitate prædictus singulari, atque ob dignitatem militiae sæcularis comes Gallie a principe constitutus, per *Ægidium* tum magistrum militum callida malitiosaque apud imperatorem arte fuerat offuscatus, eo quod Romanis fascibus luceens, Barbaris procudubio favere, et subreptione clandestina provincias a publica niteretur ditione dejicare, eumque, ut diximus, antequam posset in communis purilatis assertione veris falsa prostertere, nidos viros accusatione turpaverat. Mox præcepta imperatoria inflammata præcipiunt, ut Reipublicæ inimicum Romanam regia severitate plectendum, magister militum qui accusaverat, destinare ». Subdit anonymous, Agrippinum ad imperatorem Romanum prefecturum petuisse ab *Ægidio* sanctum Lupicinum fidejussorem, et ubi Romæ fuit, *Hilperico patricio* (qui frater erat Gunduci, et utsique Burgundiæ rex) præsentatum fuisse, ac ascito senatu jussisse imperatorem Agrippinum « indiscussum atque inauditum capitalem mox subire sententiam ». Relatus deinde in carcere Agrippinus, ubi a Lupicino sibi apparente evadendi e carcere modum doctus est. Quod ubi Lupicini jussu imperatori ac patricio munitiatum fuit, *nec mora, præsentatus Augusto est* (nempe Severo Agrippinus) *publicata accusatione, suspicione solitus est, atque ad Gallias repedavit*.

8. *Ab Idacio reus, ab anonymo Jurensi innocentia dicitur.* — Quæ ejusdem rei narratio valde ab

ea diversa, quam mox ex Idacio retulimus. Verum jam anno CDXLV, Vitam sancti *Lupicini* genuinam et siueram esse demonstravi. Nec mirum videri debet quod *Ægidius*, qui ab Idacio laudatur, ab anonymo illo vituperetur; cum non desint alii, qui *Ægidium* exagitant. Praeterea Idacius, qui anno circiter CDLXXI Chronicon suum publicavit, *Agrippinum* Romæ innocentem declaratum fuisse ignorare potuit; cum eadem res, præsertim occulta, ulti erat prædictionis crimen, ab auctoribus etiam æqualibus saepe diversimode narretur, et hæc de qua agitur gesta sit in Galliis ac Romæ, et Idacius in Hispaniis vixerit. Imo quando Anonymi narratio in aliqua ejus parte nutaret, inde tantum inferri posset, monachum Jureensem, qui sæculo sequenti floruit in Galliis, quo ad factum particolare certa documenta naectum non esse. Supra vidimus sanctum *Honoratum* episcopum Massiliensem acta Romæ inter *Leonom* Magnum et *Hilarium* episcopum Arelatensem non bene callituisse, eaque aliter quam sanctus Leo, retulisse. Quare ex ea narratione, que eum Idaciana in omnibus non congruit, nihil inferri potest adversus sinceritatem Vitæ sancti Lupicini. Denique neminem movere debet quod anno superiori *Gunducus* Burgundiæ rex *Magister militum* ab Hilario papa in litteris datis VI id. Octob. appelletur, ut ibidem apud Baronium num. 4 videre est, quia Burgundionum reges magistri militum quasi haereditarii erant, et praeterea aliis ab imperatore, ut in Hispaniis, aliisque ditionibus ad tempus creabatur. Et hæc causa fuit, cur *Chilpericus* seu *Hilpericus* Burgundiæ rex, passim *patricius* nuncupatus interfuerit judicio Agrippini de prædictione accusati, quia scilicet frater erat Gunduci magistri militum, ad quem pertinebat cognoscere de hujusmodi crimine, quo vir militaris insinuabatur. Sic in Galliis quandoque duo præfecti prætorio fuere, ut patet ex Ausonio in gratiarum actione ad Gratianum, cum e consulatu decederet, recitata, ubi prodit Hesperium filium *ad præfecturæ collegium* Gratiani beneficio secum conjunctum fuisse.

HILARI ANNUS 5. — CHRISTI 465.

1. *Immane Constantinopoli incendium, in quo Marciani miraculum; unde de nova ædificandi ratione constitutio.* — Insigni calamitate notatus præsens annus quadringentesimus sexagesimus quintus, Constantinopolitanæ urbis conflagratione, novo consule nequissimo Basiliso, hæreticorum fautorum præcipuo, aperitur, collega ei conjuncto in Occidente a Severo Augusto Herminerico Gotho, opera Ricimeri Ariani. Qui igitur magistratu duorum hæreticorum, alterius consulis Ariani, alterius vero Eutychiani, incipit annus, memorabilia secum mala vexit. «Ilis enim consulibus», inquit Marcellinus¹, «Constantinopolis magno invasa incendio, facile fœdata deplangitur». Hæc ipse. Sed accipe ista fusius narrata ex Danielis Stylitæ, qui cuncta prædicta, fidelibus Actis²:

2. «Jampridem quidem», inquit auctor, «principium habebat anni ambitus, et mensis instabat quem Romani vocant Septembrem, in quo magni martyris Mamantis festum pii celebrant. Vespere ergo, quando festum a pii preparatur, et tota nocte agitur vigilia, finem accipit magni Danielis prophelia. Et repente in maxima atque regia civitate incipit incendium; quod usque adeo est excitatum, et adeo invaluit, ut fere universam contriverit civitatem. Nam cœpit quidem a muro qui est prope mare, quem etiam nominant Navale; pervenit autem usque ad forum Constantini, et pertigit ad portum Juliani, quasi medium cinxisset civitatem. Quo in loco et comprehensa sunt universa corpora: quæcumque vero fuere comprehensa, facile perierunt. Et sic pastus ignis in maximam crevit flammam. Eratque malum inexpugnabile: quippe cum quicquid ad opem ferendam afferebatur, argueretur nihil proficerere. Quapropter multas quidem domos, multa autem templæ, virorumque et mulierum pro-erūsit depascens multitudinem: multi vero partibus et membris corporis, quæ invaserat ignis statim multilabuntur, erantque semiustulati, et media parte cæsi, miserabiliores iis qui omnino cum suis perierant.

3. «Erat ergo periculum, ne quod vulgo cele-

bratur orbis terræ miraculum, Constantini, inquam, civitas cerneretur pati similia incendio Sodomorum. Vix tandem, ut in tanto malo, eis venit in mentem S. Danielis prædictio; et credunt fore, ut illius solum precibus malum vincatur. Hinc factum est, ut ad eum magna celeritate currerent, ille quidem pecuniae deflens privationem, hic servorum, alias dominus, alias amicorum, et hic quidem cognatorum, ille vero uxoris et suorum filiorum, alias autem omnium facultatum. Propter quæ sanctum tanto dolore affecere, ut totus repletus lacrymis, eos damnaret negligenter, quod ipso eis multum testificante et predicente, malum pœnitentia vitare non enraverint: ut qui in patiendo solum fuerint Nivilæ, non autem in pœnitendo. Hæc dicens, illis quidem sic suadebat curam gerere orationis et jejunii. Quin etiam ipse quoque manus in cælum tollens, illinc implorabat auxilium. Et post orationem, eum eis dixisset finem calamitatis, eos dimisit: Post septem, inquit, dies cessabunt minæ ignis. Sicut ille dixit, et res est consecuta: septimo enim die non erat amplius ignis. Tunc et alios, et eos qui gerebant magistratus, quin etiam et ipsum imperatorem incessit metus et secum assumpta imperatrice fit suppplex beato Danieli, pro eo quidem quod præterierant, misericordiam; securitatem autem in futurum postulans». Hæc ibi de incendio.

4. Sed et Evagrium audi mali origine describentem¹, fuisse nimirum immissiones per angelum malum: nam ait: «Fertur, dæmonem quemdam maleficum et consecleratum mulieris gerentem similitudinem sive mulierem egentem, quæ victum manibus queritabat (utrumque namque dicitur), circiter tempus quo lucernæ accendi solent, lucernam in lorum detulisse quasi aliquid salsamenti empturam; depositaque ibi lucerna, se inde subduxisse, flammarum lucernæ stupam occupasse, maximum excitasse incendium, ædificiumque in foro positum, dicto citius, combussisse, atque ædificia alia in proximo sita, non modo quæ facile incendi poterant, verum etiam quæ erant ex lapidibus constructa, depascentem, facile absumpsisse.

¹ Marc. in Chron. sub his Coss. — ² Apud Sur. die xi. Decemb.

¹ Evagr. I. II. c. 13.

5. « Quod quidem incendium durasse ad quadratum, nullisque viribus comprimi potuisse, per urbem medianam totam pererrans a septentrionali regione ad Australem usque omnes domos ad quinque stadia in longum, in latum ad quatuordecim stadia penitus vastasse; nullumque aedificium vel publicum, vel privatum, nullas columnas, nullos denique fornices ex lapidibus struetos toto illo spatio quo grassabatur, omnino reliquise, sed omnem duram concremasse materiam, perinde ac si fuisse res perfacilis ad incendendum. Hanc cladem in Boreali urbis regione, in qua Navale est, a via Bovis (hoc enim nomine est) usque ad vetus templum Apollinis oberrasse : in Australi autem, a portu Juliani ad aedificia Ecclesie, que Concordiae nomine nuncupatur, non multum distantia, grassatam : in media civitate, a foro Constantini ad Tauri forum usque, miserabile spectaculum et cum primis horrendum ante omnium oculos posuisse : nam quæcumque urbis loca in sublime cum summa pulchritudine erecta fuissent, aut quæ ad magnificentiam et singularem præstantiam alfubre elaborata, aut ad publicos privatosque usus exstructa ; acervatim veluti in montes collesque invios et abruptos aggredita fuisse, atque confertos omni materiae genere sic priorem deformasse effigiem, ut nec ab eorum habitatoribus internosci poterat, qui locus hic vel ille ante fuisse ». Haec Evagrius, in eo a superiorius dictis tantum discepans, dum qualuor duntaxat dies incendium perdurasse tradit, cum ali⁹ sex ponant.

6. At minime prætereundum est ingens tunc temporis editum a sancto Marciano miraculum. Cum enim dominans sua potentia vastum incendium depasturum esset quam nuper erexerat, atque Deo dicaverat, ingentem Basilicam Anastasiam ; ipse, ne id fieret, precibus antevertit. Nam in rebus ab eo gestis haec leguntur¹ : « Incendium, quod non multa habuit similia, exitio dabat Rostra Domini (hoc etiam nomine nuncupata est Basilica Anastasiæ, quod in eo loco Gregorius Nazianzenus pulpitum ad conciones erexisset). Nam cum ignis apprehendisset loca quæ sunt ad mare Boreale, totam urbem cingebat ; et sic serpens ferociter usque ad mare quod est in Meridie, depascebatur omnia quæ intercedebant. Consequenter ergo hanc quoque sacram ædem ignis comprehendebat impetus. Unusquisque ergo, propriis neglectis calamitatibus, ad templum acriter procedebat, igni qui nou ernebatur eorum inflammatis animis.

7. « Homo autem Dei Marcianus nihil perterritus, et ne siquidem eum in orbem circumcidideret ignis, nihil faciens, sed fidei in Deum credens omnia cedere, sacris acceptis Evangelii, in summum tecum ascendit; et stans in medio flammæ, et se convertens ad preces : Christe Deus (dicebat) Deus patrum nostrorum, qui² Abrahae sacrificium suscepisti, et quem ei ex promissione præter spem tri-

buisti filium, præter spem a cæde liberasti : qui etiam in fornae Babylonica tres pueros capillos eo effecisti potentiores : ipse nunc quoque, Domine, hanc tuam donum conserva, ne ledatur ab igne : et ne concedas, ut opus tuum, quod nos multo labore et tanto perfecimus desiderio, ignis destruat ; ne adhuc perget inimicus adversus nos insolenter gloriari; nec ora Arianorum qui sunt nobis propinquai, nos probris appetant : sed nunc quoque ostende aliquid dignum tua benignitate et majestate, ad gloriam tui nominis, et ad nostram, qui veritati credimus, gloriationem et exultationem.

8. « Haec cum ille diceret, una cum verbis effluebant lacrymæ, et ostendebant cum intus extabescere. Deinde cum subjunxisset, Amen : videbant omnes lere qui aderant, primum quidem ignem sibilantem circa totam ædem, et in illam veluti faciente in impetu, deinde vero recedente, et veluti repressum a quadam inexpugnabili et fortissima virtute. Certe haec quoque sacra ædes, quomodo divinorum puerorum aliquando corpora, tota illæsa, tota intacta in tanto (o Christe Salvator) igne est conservata ». Hactenus de his auctor. Sed ne tota periret civitas hoc incendio, preces quoque sancti Marcelli archimandritæ viri sanctissimi a Deo obtinuisse, qui res ab eo geslas conserpsit, testatur, a quo et ejusdem incendiī vastitas describitur² : sed satis que supra iisdem consentientia sunt dicta sufficiant.

9. Deformata admodum remansit civitas tanto per tot dies exusta incendio, adeo ut pœne fuerit eadem ex integro construenda. Quamobrem Zeno imperator, qui Leoni successit in imperium, constitutionem de privatis aedificiis promulgavit³, qua consultum fuit in posterum, ne si contingere domum aliquam contlagrare, vicini quoque domum continentem flamma depasceret : etenim statuit, ut aedificans dominum, duodecim pedes spallii relinquere debeat inter proprias et vicini ædes, ad securitatem ab igne præstandam, et alia hujusmodi. Habetur ibi mentio de dominibus combustis, ut usque ad centum pedes altas instaurare liceat. Apparet quidem ex nova hac restaurazione Constantinopolitanae urbis domos omnes in insulae formam fuisse redactas, quæ undique pedibus duodecim a vicini æde distarent. Insuper ibi meminit imperator de Leonis imperatoris eodem argumento constitutione his temporibus edita : quarum quidem legum sanciendarum quæ causa præcesserit, ex iam dictis satis habetur expressa.

10. *Alia illius urbis mala, præsertim imperatoris vite discernimen, a quo Danielis precibus liberatur.* — Ad affligendum vero peccantem populum haud sufficiens visa est ista una vindicta, sed Deus alias superaddidit. Conferta civitas hereticis erat; illis vero præsertim qui ob gratiam imperatoris foris fidem Catholicam profiterentur, intus autem

¹ Apud Sur. die x. Januarii. — ² Genes. xxxii.

³ Dan. iii. — ² Apud Sur. die xxix. Decemb. — ³ L. XII. C. de priv. ædific.

Eutychetem atque Dioscorum haberent inclusum. Sed et Arianorum sicut increbrescebat numerus, ita erat et soluta licentia patrocinio aulicorum potentium, in quorum manu post imperatorem suinma rerum esse videbatur. Fuere hi Aspar et Ardaburius praefecti militibus, quorum magna erat penes omnes auctoritas. Ut merito Deus incendio tradiderit civitatem, in qua impietas, invito licet imperatore, sibi solium collocavera. Sed quae mala incendium secuta sint, his addamus, et primum de imperatore in magno vite disserimine collocato. Suppeditant enim haec nobis Acta Danielis abunde, quae de his ista habent, quibus ipsa historia texitur¹:

11. « Jam quidem post autumnalem conversionem, mutato tempore, erat hiems, et hiems major, quam ut eam possit explicare oratio: quae tamen superabatur ab invicto generosi Danielis animo. Cadebant autem imbres plurimi, et ventorum erat procella veliemens ». De his puto imbris imminentibus Nicephorumi intelligere, ubi multa simul quae diversis temporibus contigerunt, in unum congerit, atque ait²: « Constantinopoli vero et in provincia Phrygia imbres immensi, et in quartum diem jugibus aquis cælitus fluminum more descendantibus, duraverunt; montes in planitiem deciduerunt, et vici maximi diluvio perierunt. Ex quibusdam purgamentorum copia in quibusdam lacubus insulae extiterunt, sicuti in Boane, quae ad Nicomediam est, accidit ». Haec ipse de pluviis. De vi autem magna ventorum, Acta iterum repepe Danielis; in quibus haec sequntur:

12. « Venti vero inter se agitabant sedilionem, et multi simul spirabant, et adeo violenti et immenses, ut ferreas ansas columnarum, quae duas columnas inter se committabant et conjungebant, et Danielem in altum ferebant, violenter evellerent ». Et inferius, summum Danielis vite disserimen mosisse ait imperatorem; ut ad eum invisendum obequitaret. Sed quid tune illi magni periculi acciderit, audi: « Noverat », inquit auctor, « imperator quae justo Danieli acciderant, et contendit ad videndum columnam, partim quidem penas sumplurus de his qui ansas non effecerant firmas et validas, partim vero, ut tuto eas de cætero committeret. Sed illos quidem magni Danielis mansuetudo eripit a minis imperatoris morlem eis minantis. Descendentem autem de monte imperatori non parvum aecedit periculum: nam cum quidam metus equum forte fortuna turbasset, quem ille ascenderat, isque conterritus pedes erexisset anteriores, supinus quidem cecidit statim humi: jacebat equus, supinus autem etiam cum eo imperator; id vero quod ante stebat super sellam regiam, frontem contrivit imperatori, et quae erat in capite coronam procul expellit; quo tempore contigit eas quae in ipsa erant margaritas aliam alio dispergit. Sed Daniel quoque

cum oralione prævenisset malignum, a mala morte servat imperatorem, et sic reversus fuil sine periculo ». Subdit vero auctor, quomodo ea occasione contigerit Arianum hominem ad Catholicam fidem converti, sic dicens:

13. « Equiso imperatoris (ut eum vulgaris et consueta lingua vocat) comes equorum, vel comes stabuli, omni quidem anteriori tempore laborabat nefaria Arii insanis: tunc autem et imperatoris limens periculum, et ne quod acciderat ei iram concitaret, cursu venit ad sanctum. Ille vero non solum eum melu ab imperatore, sed etiam mala polliculus est se esse liberaturum opinione, quae est quovis alio periculo gravior. Haec audivit equo; et eum mitibus placidisque ejus suasionibus opinionem Arii aljurasset, ea sensit quae orthodoxi. Atque sanctus quidem scribit ad imperatorem, quod et Jordanes (id enim illi nomen fuit) abnegata deceptione, in rectis incedit dogmatibus, et quod propter hoc ipsum est justissimus: qui eliam huic ad me venit, ut a te veniam consequeretur ». Hoc litterarum magni Danielis est argumentum, ad quem imperator ita rescripsit:

14. « Periculi quidem mei causa non alius fuit, quam ipse mihi, qui sic ausus sum ascendere ante oculos tuos, et non pedes procul abii a sacra columna. Ego autem deinceps diligenter cavebo. Jordani vero non modo non iraseor; ut etiam valde latet, quod meus ex equo lapsus ei causa fuerit, ut qui jacebat, surgeret ». Haec Leo ad Danielem. Sed pergit auctor:

15. « De cælero autem tanta erat imperatoris in sanctum reverentia, ut non solum ipse honoret eum iis quae oportebat, sed etiam aliis eum tanquam rem cælestem ostenderet. Itaque cum paulo post configisset regem Lazorum venire ad imperatorem Romanorum, causa faciendi fœderis; aliis quidem prætermisis, eum vero accipiens et ducens ad sanctum: Hoc est (inquit) mei imperii miraculum. Ille autem usque adeo obstupuit, ejus videns tolerantiam atque fortitudinem, ut non solum sanctum, sed etiam columnam, in qua erat positus, cum lacrymis adorans, nullas voces emitteret Barbarus valde eruditæ mentis, ut quae multa didicerat: Ago tibi gratias, dicens, rex cælestis, quod qui ad terrenum regem veneram, cælestem hujus viri vilam ostenderis, et dignum me censueris, qui essem spectator talium mysteriorum ». Haec ipse. At de his hactenus.

16. *Quiriacus anachoreta.* — Hoc pariter anno nono Leonis imperatoris, celebris fama Quiriacus anachoreta Hierosolymam petens, in Laura sanctissimi viri Euthymii abbatis primordia auspicatus vita monastice, ad magnæ virtutum molis ædificium construendum fundamenta jecit. Extant ejus Acta¹ et quidem mirifica, quae et aliqua ex parte Cyrus in rebus gestis Euthymii simul intexit.

¹ Apud Sur. die XI. Decemb. — ² Niceph. I. xv. c. 20.

¹ Apud Sur. die XXIX. Septemb.

Agit de eodem Cedrenus, sed sub anno Leonis Augusti septimo. Jam vero ad res Occidentalis Ecclesiæ transeamus.

47. *Occasione diei natalis Romani Pontificis Concilium Romæ habitum, in quo de quibusdam ordinationibus episcoporum in Hispania prudenter decernitur.* — Hoc eodem anno, sub iisdem consilibus, decimio octavo kalendas Decembris, ab Hilario papa habita est Romæ Synodus. Convenerant enim eo tempore Romæ quadraginta octo episcopi ad natalem diem ipsius Romani Pontificis, ex more solemniter celebrandum pridie idus Novembris, ut ex Epistola Synodali data ad episcopos Tarragonensis provinciæ constat : de quo quidem pristino usu superius dictum est in Anastasio papa auctoritate sancti Paulini. Hujus igitur occasione episcoporum conventus, Hilarius papa Romæ Synodum habuit. Cum enim ex diversis provinciis, more majorum, missæ essent Romam ad ipsum Pontificem ab episcopis et Synodis congregatis variae consultationes, ex Hispania nimirum, et Gallia : has omnes cum episcopis qui Romæ convenerant, communicare voluit consueta modestia Romani Pontificis qui eas poterat solus absolvere. At reliqua omnia quæ in hac Synodo fuerint pertracta, ipsa quæ extant Acta significant, quæ sic se habent, prælocento ita in primis Hilario papa¹ :

48. « Quoniam religiosus, sancto Spiritu congregante, conventus hortatur, ut quæcumque pro disciplina Ecclesiastica, necessaria sunt, cura diligentiore tractemus : si placet, ea quæ ad ordinacionum tenorem pertinent, juxta divinæ legis præcepta et Nicænorum canonum constituta, ita adjuvante Domino in omne ævum mensura solidemus : ut nulli fas sit sine status sui periculo, vel divinæ constitutionis, vel Apostolice Sedis decreta temere. Quia nos, qui potissimi sacerdotii administramus officia, talium transgressionum culpa respiciemus, si in causis Dei desides fuerimus inventi : quia menimimus, quod timere debemus, qualiter committetur Dominus negligentie sacerdotum. Siquidem reatu majore delinquit, qui potiori honore perfruit ; et graviora facit vitia peccatorum sublimitas dignitatum ». Haec prælocutus Hilarius in Synodo coram episcopis, tria ad rectam ordinandorum clericorum dispositionem decreta subjecit : quibus recitatis, haec secuta est acclamatio omnium episcoporum : « Exandi, Christe, Hilario vita : dictum est sexies. Hæc confirmamus, et bæc docemus : dictum est octies. Hæc tenenda sunt : hæc servanda sunt : dictum est quinquies. Doctrinæ vestræ gratias agimus : dictum est decies. Ista ut in perpetuum serventur, rogamus : dictum est quindecies. Ista per sanctum Petrum ut in perpetuum serventur, optimus : dictum est septies. Hæc præsumptio nunquam fiat : dictum est decies. Qui hæc violaverit, in se veniet : dictum est septies ». Has seias a Patribus ingestas acclamations esse more majorum ad

insinuandam episcoporum omnium in decretis a Romanis Pontificibus sanciendis spontaneam favorabilemque consensionem.

49. Post hæc autem idem Hilarius papa in medium protulit consultationem ex Hispania missam ab episcopo Tarragonensi. Etenim Acta ista subjiciunt : « Et facto silentio, Hilarius episcopus dixit : Præterea, fratres, nova et inaudita (missis de Hispania Epistolis sub certa relatione pervenit) in quibusdam locis perversitatum semina subinde nascuntur. Denique episcopatum, qui non nisi meritis præcedentibus datur, non divinum munus, sed haereditarium putant esse compendium : et credunt, sicut res caducas atque mortales, ita sacerdotium velut legatario, aut testamentario jure posse dimitti. Nam plerique sacerdotes mortis confusio constituti, in locum suum feruntur alios, designatis nominibus, subrogare, ut scilicet non legitima exspectetur electio, sed defuncti gratificatio pro populi habeatur assensu. Quod quam grave sit, aestimate ».

50. Cum hæc ab Hilario papa de Hispaniarum Ecclesiis ingesta per fitteras episcopi Tarragonensis Ecclesiæ audis; in memoriam revoca, quæ anno superiori itidem de Hispanis ex S. Isidoro dicta sunt; nimirum tremendo ac terrifico Dei judicio datas Gothis furentibus devastandas : ut plane qui secundum illud Propheticum dixerant¹ : « Venite, haereditate possideamus sanctuarium Dei » : imprecationem ejusdem Prophetæ ultricem senserint mox ista subdentis : « Deus meus, pone illos ut rotam, et sicut stipulam ante faciem venti : sicut ignis qui comburit silvam, et sicut flamma comburens montes, ita persequeris illos in tempestate, etc. » Verum etsi penes aliarum Hispaniarum provinciarum episcopos solitus esset vigor Ecclesiastice disciplinæ, certe quidem in Tarragonensi provincia vigebat custodia legum : in quas cum quis enormiter delinquisse inventus esset ; statim omnibus in unum coenlibus auditæ ejus causa, deferebatur ad Romanum Pontificem : quod his diebus bis factum, ex litteris ab ipsis Romanis missis intelliges.

51. Hilarius igitur in posterum consulturus, ista subjecit : « Atque ideo, si placet, etiam hanc licentiam auferamus : ne (quod turpe dictu est) homini quisquam putet deberi, quod Dei est. Ut autem quod ad nos perlatum est, ad vestram etiam possit pervenire notitiam : Hispanorum fratrum et coepiscoporum nostrorum scripta legantur ». Recitatæ sunt primum litteræ ultimo loco date, postea vero quæ primitus scriptæ fuerant : priores enim de Silvano Calaguritano episcopo querelam habebant, posteriores vero causam Nundinarii episcopi Barcinonensis et ejus successoris Irenæi continebant. At nos, pro more nostro de his quæ primo loco sunt scriptæ, primum agamus.

52. Ascanius itaque Tarragonensis episcopus, et qui cum eo convenerunt omnes provinciæ illius

¹ Extant tom. II. Concil.

¹ Psal. LXXXII.

antistites in litteris ad Hilarum papam adversus Silvanum ita scriperunt :

« Domino beatissimo et Apostolica reverentia a nobis in Christo cotendo papae Hilario, Ascanius episcopus et universi episcopi Tarracenensis provincie.

« Etsi nulla extaret (dictaret) necessitas Ecclesiastice disciplinae, expetendum revera nobis fuerat illud privilegium Sedis vestrae, quo susceptis regni clavibus post resurrectionem Salvatoris per totum orbem beatissimi Petri singularis prædicatio universorum illuminationi prospexit. Cujus vicarii principatus sicut eminet, ita metuendus est ab omnibus et amandus. Proinde nos Deum in vobis primitus adorantes, qui sine querela servitis, ad fidem reuermis Apostolico ore laudatam, inde responsa quaerentes, unde nihil errore, nihil præsumptione, sed pontificali totum deliberatione præcipitur ». Habes, lector, sati perspicue declaratum cum plurius aliis, tum hoc quod modo recitat, exemplo, quanta observantia Hispaniarum episcopi sint semper prosecuti Romanum Pontificem, e cuius Sede se Evangelium accepisse seirent. Sed audi de Silvano eorumdem narrationem.

23. « Cum hæc ita se habeant : est tamen inter nos falsus frater; cuius præsumptionem sicut diutius tacere non lieuit, ita et loqui futuri judicij necessitas imperavit. Silvanus quidem episcopus Calagurae in ultima parte nostræ provinciæ constitutus, divinationes (ordinationes) sibi indebitas usurpando, humilitatem nostram ad hoc usque perduxit, ut contra ejus vanissimam superstitionem Sedis vestrae unicum remedium flagitemus. Hic namque jam ante septem aut octo amplius annos, postponens Patrum regulas, et vestra instituta despiciens, nullis potentibus populis episcopum ordinavit : cuius præproperum factum existimantes fraterna et pacifica posse admonitione sanari, profecit in pejus. Denique contra vetustatem canonum, contra Synodi constituta, alterius fratris nostri presbyterum, spiritu tantum præsumptionis aceensus, in eodem loco, qui illi fuerat destinatus, eui invito et repugnanti imposuerat manus, et qui nostro jam cœtu fuerat aggregatus, episcopum fecit. Ille factum est, ut de ejus miserrima temeritate ad nos Cæsaraugustanae urbis episcopus frater noster universa referret, eujus diligentia et sollicitudo admundum prospexerat, si in aliquo profuisset. Siquidem cunctis in vicina positis episcopis ne se schismatico adjungerent, frequentissime contradixit : sed obstinatione damnabili totum, quod erat illicitum, et quod nobis pudor est dicere, non erubuit solus ille committere.

24. « Proinde quia his præsumptionibus quæ unitatem dividunt, quæ schisma faciunt, velociter debet occurri; quæsumus Sedem vestram, ut quid super hac parte observare velitis, Apostolicis affatibus instruamus : quatenus fraternitate collecta prolatis in medium venerandæ Synodi constitutis, contra rebellionis spiritum vestra auctoritate subnixi, quid

oporeat de ordinatore et de ordinato fieri, intelligere, Deo adjuvante, possimus. Erit prefecto vester triumphus, si Apostolatus vestris temporibus, quod sancti Petri cathedra obtinet, Catholica audiat Ecclesia, si novella zizaniorum semina fuerint extirpata ». Et subscriptio : « Oralem pro nobis sanctum Apostolatum vestrum jugi ævo divina conservet æternitas ». Haec tenus prior data in Silvani causa Synodi Tarracensis Epistola : ex qua antiquam vides custodiam præmixim, nimurum causas episcoporum solitas deferri ad Romanum Pontificem.

25. Posterior vero data ab iisdem ex alio episcoporum conventu Epistola in causa Irenæi, primo loco recitata est, in qua mentio habetur de datis antea litteris in causa Silvani : a qua diversa erat causa ipsius Irenæi episcopi Barchinonensis. Hunc vir dignissimus Nundinarus episcopus Barchinonensis heredem paucorum bonorum instituens, optare se dixit, ut in locum suum idem Irenæus ordinaretur qui erat alterius Ecclesiae episcopus. Ejus quidem ultimæ voluntatis elogium et populus et clerus, simulque comprovinciales episcopi ratum habuere, imo et annuisse ponitur metropolitanus antistes ob Ecclesiæ illius utilitatem, et merita decendentis et succendentis episcoporum. His enarratis in Epistola ad Romanum Pontificem, ejusmodi petitionem adjeerunt : « Ergo suppliciter precamur Apostolatum vestrum, ut humilitatis nostræ decreatum, quod juste a nobis videtur factum, vestra auctoritate firmetis ». Intelligis Romanæ tantummodo Sedis episcopi fuisse dispensare in iis quæ contra canones præsumpta essent; nec Concilio provinciali tantam fuisse auctoritatem, ut inconsulta Apostolica Sede id præstare potuisset. Quid autem ad hæc qui Romæ convenerant Patres? Primo quidem publicis acclamationibus, inde vero singulorum sententiis, quæ ab illis episcopis probata fuerant, sunt explosa. In acclamationibus vero, inter alia, illud quinque dictum : **UT SERVETUR ANTIQUITAS ROGANUS.** Digna plane tanto consessu sententia quæ tanquam valido mucrone confoditur quicquid unquam vel contra fidem vel contra Ecclesiasticam fuerit disciplinam præsumptum.

26. De his autem omnibus quæ Synodali fuerunt sententia definita, scripta est ab ipso Hilario papa Epistola decretalis ad Ascanium et reliquos provincie Tarracensis episcopos, data tertio kalendas Januarii, Basilico et Herminericu consulibus : ut plane appareat, ab exordio Synodi cœptæ decimo quinto kalendas Decembris, usque ad datas has litteras tertio kalendas Januarii, intercurrisse mensem unum et dies duodecim, tantoque temporis spatio Synodus perdurasse : cuius aliquæ deesse videntur Actiones, ut inter alia, quæ ab adversaria parte pro Silvano episcopo allata fuisse, idem Hilarius papa in dicta Epistola docet : quæ fuerant ejusmodi, ut enidem Pontificem ad dispensandum cum eodem Silvano permoverint, ne videlicet diro schismate scinderetur Ecclesia. Non sic quidem cum Irenæo quem ad suam Ecclesiam Hilarius re-

dire præcepit : quibus intelligas, quam indigno animo tulerint Romani episcopi sedium mutacionem. Dedit et de his idem Hilarius papa privatum alias ad eundem Ascanium Tarracensem episcopum litteras, quæ isdem Actis accesserunt appendix. In hac insuper Synodo ad Ecclesiæ universalis ædificationem constitutionem edidisse Hilarii papam, habent ejus vita Acta his verbis : « Fecit constitutum de Ecclesia in Basilica ad sanctam Mariam, consulatu Basiliæ et Herminie, decimo sexto kalendas Decembris ». Quid enim per constitutum intelligatur, superius dictum est.

27. De Maxino Taurinensi et de Maximo Tolosano episcopis. — Quod vero inter quadraginta octoepiscopos qui Synodo interfuerunt, primo loco ponatur Maximus episcopus Taurinensis post Romanum Pontificem ; non id quidem accidit sedis prærogativa, cum digniores illie essent episcopi metropolitani, ut inter alios Ecclesiæ Mediolanensis antistes : sed id factum scias prærogativa ætatis in episcopatu agentis : hic namque mos vetus, ut qui plures annos ageret in episcopatu, vel archiepiscopatu, priorem sibi in Synodis locum vindicaret, etiam si aliqui dignitate sedis esset inferior, salva tamen patriarchalium prærogativâ sedium. Maximum autem Taurinensem plurimos egisse in episcopatu annos, ex eo poteris intelligere, quod de ipso agens Gennadius¹ qui his vivebat temporibus, clarius eum tradit Honorio et Theodosio junniore regnantiibus, licet eusi codices habeant eum obiisse diem sub isdem Augustis. Sed quomodo id fieri potuit, ut sub Theodosio mortuus dicatur, si idem Maximus subscriptus Concilio Mediolanensi sub Marciano imperatore (ut vidimus²) celebrato, et hoc anno interfuisse, sedisse et subscrisisse Romanae Synodo primo loco post Romanum Pontificem reperitur ? Ut non sit qui obtendere possit alium hunc Maximum Taurinensem ab illo fuisse : nam ut primo loco sederit atque subscriperit, non (ut dictum est) aliunde, quam ex proiectiore in sede ætate potuit contigisse. Unde ne dicamus adeo manifeste in rebus sui temporis Gennadium hallucinatum, mendum in codicem irrepsisse dicendum erit : sicut nuper factum vidimus, dum in fronte scriptorum ipsius Maximi, quæ Romæ sunt edita, Gennadii textus illud accepit additamentum de anno quo mortuus est, nimis ab orbe redempto quadragesimo vicesimo : putavit id sibi licere Galesinus qui edidit. Propagata est autem ad posteros summa gloria ejusdem Maximi memoria, cuius et dies natalis anniversaria commemoratione recurrit septimo kalendas Julii. Vixit hoc item tempore alias Maximum, et ipse inter sanctitatem claros adnumerandus, episcopus Tolosanus, de quo paulo post dicturi sumus.

28. Qui vero post Maximum primo ponilur loco Ingenuus Ebredunensis episcopus, idem conquestus

est apud ipsum Hilarum Romanum Pontificem de usurpatis quibusdam sue diocesos juribus. Extat de his Epistola ejusdem Hilarii papæ ad Leontium, Veranum, et Victorium episcopos, quibus delegat cause cognitionem et instaurationem jurum Ebredunensis episcopi metropolitani Alpium maritimorum. Adversus autem eos, qui insana cupiditate nomini in hoc laborant ut sue diocesis fines dilatent, est ejusdem Hilarii papæ in eadem Epistola, aurea illa sententia : « Exspectatio truetus nostri ministerii non in latitudine regionum, sed in acquisitione ponitur animarum ». Haec et alia ibi Hilarius digna Pontifice tantæ Sedis. Porro Leontius primo loco positus inter episcopos, quibus causa committitur, etsi ejus Ecclesiæ antistes fuerit, nulla sit mentio : scias tamen istum ipsum laudatum ab Hilario Arlatensi in funebri oratione de S. Honorato episcopo prædecessore : quem Foroliensem episcopum, eundem opinor esse ad quem extant Sidonii Apollinaris litteræ.

29. Sed quod polliciti sumus de Maximo Tolosano episcopo dicere, non prætereat : hic his temporibus, ex Palatino invitus, renitens, nolensque cogiturn a populo fieri episcopus. Ad quam sacerdotii dignitatem assumptus, qualenam specimen ediderit sanctissimi sacerdotis, accipe quæ de eo obiter Sidonius scribit ad Turnum¹, cum eidem occurrit nesciens eratum episcopum : « Ut, inquit, veni, occurrit mihi ipse, quem neveram anterius corpore erectum, gressu expeditum, voce liberum, facie liberalem ; multum ab antiquo dissimilis, habitu vero gratus, pudor, color, sermo religiosus, coma brevis, barba prolixa, tripodes sellæ, ciliicum vela foribus appensa, lectus nihil habens plumæ, mensa nihil purpuræ, humanitas ipsa sic benigna quam frugi, nec ita carnibus abundans, ut leguminibus : certe si quid in cibo unctius, non sibi sed hospitibus indulgens.

30. « Cum surgeremus, clam percunctor astantes : quod genus vitæ de tribus arripuisse ordinibus monachum ageret, an clericum, pœnitentemve ? Dixerunt, nuper impacto sacerdotio fungi, quo recusantem factiose ligasset civicus amor ». Haec de Maximi mutatione ubi electus est episcopus Tolosanus : a quo discant, qui in Ecclesiasticam dignitatem assumpti nobiles et divites, de sacerdotio majoris luxus captant occasionem, ut in Ecclesiam Christi transferant regios apparatus ; vel (quod deteriorius est) qui ignobiles ad episcopatum accedentes et pauperes, mox Sybariticæ querunt delicias. Quantum autem temporis Maximus iste sederit, ignoratur : constat tamen, Concilio Aurelianensi non Maximum, sed Leontium ejus successorem haberi subscriptum.

31. Severus imperator occiditur ; unde Vandorum incursions. — Ilujus pariter anni consulibus, Severus imperator dolo Ricimeris in Palatio veneno peremptus est. Haec Cassiodorus, cui consen-

¹ Gennad. de vir. illust. c. 40. — ² Epist. Conc. Mediolan. apud S. Leonem post. ep. LII.

¹ Sidon. l. iv. Ep. xxiv

tit Marcellinus. Perobscuræ quidem res Severi Augusti remansere: duæ autem ab ipso editæ extant constitutiones, quarum posterior hoc anno data habetur septimo kal. Octobris. Ex quibus redarguas eum qui divinatur¹ Severum hoc anno defunctum decimo octavo kalendas Septembres. Abrogatam ex parte fuisse a Severo, in iis scilicet quæ spectabant ad moniales et viduas, constitutionem Majoriani Augusti, de qua suo loco dictum est, inscriptio indita priori ab eo editæ constitutioni demonstrat. Post obitum vero Severi factum esse interregnum per annum et meuses aliquot, itidem Cassiodorus affirmat, dum creationem Anthemii post sequentis anni consules ponit.

32. Ohfuit multum Italie ejusmodi interregnum, et frequens ista mutatio Augustorum: ex quo factum est, ut Vandali regnantes in Africa crebrius Romana littora incursarent. Hinc Sidonius in Panegyrico Anthemio dicto:

Quemcumque creavit
Axe meo natum, confestim fregit in illo
Imperi Fortuna rotas. Hinc Wandalus hostis
Urget, et in nostrum numerosa classe quotannis
Militat excidium, conversoque ordine fati,
Terrida Caucaseos infert mln Byrsa furores.
Praterej invictus Ricimer quem publica fata
Respicunt, proprio solus vix marte repellit
Piratam per rura vagum, etc.

Ad hæc fortasse allusit Maximus² Taurinensis, ubi ait: « Non spirituales, sed etiam carnales nobis (qui sunt barbari) pirate non desint ».

33. Cæterum non hujus tantum tempore interregni ista Gensericus aggressus est, sed cœptam diu ante piraticam ab ipso Valentiniani obitu quotannis exercuit, de qua ista Procopius³: « Post mortem Valentiniani, aliquot annos, veris initio, continuo longas fecit prædando et populando incursionses, nunc in Siciliam, nunc in Italianam, civitates insuper

parlim diripiendo, partim solo æquando: ubi vero omnia delevit, ad Orientis conversus imperium, Illyricum omne simul et Peloponnesum, hisque adjaceentes insulas cum reliqua Græcia invadit. Ad Italiam rursum Siciliamque reversus, quicquid erat reliqui diripuit. Verum quondam, cum e Cartaginis portu passis velis soluturus esset; interrogatus a nauclero, quo tendere populabundus vellet respondisse: Quo Deus impulerit: adeo ex nulla causa in obvios quoscumque hostiliter ferebatur ». Ille Procopius. Porro ita formidabilis factus erat Gensericus piratica classe, ut Alexandria etiam fuerit timore concussa. Etenim habent hæc Acta⁴ Danielis Stylitæ: « Quædam fama in omnes gentes manavit, Gensericum regem Wandalarum bellum gerere adversus Romanos magno apparatu et majori audacia, et quod magna manu pervenit Alexandriam, eam sibi volens belli facere præmium. Non parum ergo animo angebatur magistratus et ipse imperator: Qui cito cucurrit ad confectum medicamentum animi ægritudinis, et sancto Danieli famam significat. Ille vero tanquam non prævidens, sed videns oculis ea quæ erant ventura, dixit protinus: Non solum Gensericum Alexandriam non esse occupaturum; sed in omnibus etiam aliis, re infecta, domum esse reversurum. Omnino nihil opus est adjicere id quod evenit, iis qui virum norunt. Factum est autem non multo post, sicut divina Daniel lingua prædictum ». Ille ibi.

34. *Translatio S. Simeonis Stylitæ.* — Post hanc autem prædictionem, eodem petente Daniele curasse Leonem imperatorem translationem reliquiarum magni illius Simeonis Stylitæ ex Syria in Thraciam, eadem Acta habent: sed quanto anuo id Leonis imperatoris acciderit, haud facile sit asserere. Ex dicta autem Alexandrinorum turbatione accepta occasione, Leo Augustus comparandi classem aduersus Wandalos consilium inire cœpit, quod perfecit tertio abhinc anno, ut suo loco dicemus.

¹ Panv. in Fast. — ² Maxim. ser. de non timend. Barb. — ³ Procop. de bello Wandal. l. 1.

⁴ Apud Sur. die xi. Decemb.

Anno periodi Graeco-Romanæ 5958. — Olymp. 311. — Jesu Christi 465. — Hilari papæ 5. — Leonis imp. 9. Severi 4.

1. Consules. — Coss. Fl. *Basiliscus et Hermenericus*, ut habent omnes Fasti, uterque in Oriente creatus. Basiliscus frater erat Verinæ Augustæ; *Hermenericus* vero filius Asparis anno CDXXXIV consulis, frater *Ardaburii* anno CDLXVII consulis, ac etiam Patricii, qui anno CDLIX consularem dignitatem gessit. Candidus enim in Excerptis scribit: « Aspar genere Alanus erat, a pueritia militiam servatus, qui ternis nuptiis totidem filios, Ardaburium, Patricium, *Hermenericum*, duasque filias sustulit ». Quare perperam Onuphrins *Hermenericum* consularem Occidentalem facit. Basiliscus infra num. 5 dicitur Fl.

2. Incendium urbis Constantinopolitanae. — A num. 4 ad 10. Anector Chronicæ Alex. suo hujus anni coss. incendium, quo Constantinopolis conflagravit, his verbis narrat, diemque quo contigit, nos edocet: « Post dies triginta ex vindicta numinis conflagravit in urbe octo regiones, mense Gorpieo, n. Septemb. die Mercurii, Indict. III, cum celebraretur memoria S. Mamantis ». Evagrius lib. 2, cap. 43, notat istud incendium accidisse, circa id tempus, quo lucerne accendi solent, ideoque nocte inter diem primum et secundum mensis Septemb. interjecta. Ille autem anno feria quarta, seu dies Mercurii incidit in diem primum Septemb., ideoque in Chronicæ Alexandrino loco mense Gorpieo, n. Septemb., legendum, mense Gorpieo, i. Septemb. quo etiam die, nempe in Vigilia sancti Mamantis, Metaphraste in Vita sancti Danielis Stylite, dicit incendium istud accidisse: « Vespere, quando Festum (nempe sancti Mamantis martyris), a piis preparatur, et tota nocte agitur vigilia, repente in maxima et regia civitate incipit incendium, quod usque adeo est excitatum, et adeo invaluit, ut tere universam contriverit civitatem, etc. » apud Baronium legenda. Festum sancti Mamantis, Latini die xvii Augusti, Græci die secunda Septemb. celebrant. Theophanes scribit incendium illud accidisse Septemb. mensis die secundo; qua in re ab aliis non differt, quia incendii initium factum fuit nocte diei secundæ Septemb. Erravit tamen Theophanes in eo, quod incendium istud recitat anno Incarnat. secundum Alex. CDLIV, qui kalend. Septemb. anni Christi CDLXI auspicatur. Valesius in Notis ad lib. 2, cap. 43 Evagrii, dicit, hunc Historicum eamdem ac Theophanes opinionem secutum esse, quod memorato terræ motu Antiocheno anno

CDLVI facto, loquatur de incendio Constantinopolitano, et tradat, συντεχθεὶς δὲ, etc., nempe conflagrationem urbis Constantinopolitanæ non longo tempore, post terræ motum Antiochenum accidisse. Verum in his loquendi modis tempus exprimentibus explicandis, tam hic, quam alibi non raro vir doctissimus, atque passim hallucinantur, non animadvertisentes similes loquendi formulas magnam latitudinem habere, et quandoque non tantum decimi aut duodecimi, sed etiam plures annos designare, ut variis in locis hujus Criticæ insinuavi, ad varios errores, qui invalidere, eliminandos.

3. Ecclesia Anastasiae incendio liberata. — Theodorus Lector hujus etiam incendi meminit lib. 1, aitque: « His temporibus magnum extitit incendium die secundo Septemb. Quod a Neorio exorsum, usque ad Ecclesiam sancti Thomæ Apostoli, quæ Amantii dicitur, pervenit. Marcianus vero econimus, cum in tectum S. Anastasie condescendisset, Evangeliorum codicem manu geslans, precibus et lacrymis adem illæsam servavit ». Sancti Thomæ Apostoli ædes, quæ Amantii appellabatur, mentio est in Historia Translationis reliquiarum sancti Chrysostomi, quæ habetur in Mæneis ad diem xxvii Januarii ejusque etiam meminit Theophanes, cum de hoc incendio loquitur. Quare licet Zonaras in Justino Thrace tradat, eam ab Amantio cunnochio sacri cubiculi praeposito, Anastasio imperante, exstructam fuisse: *Amantius* famen illam solum reædificasse existimandus, ut ait Ducangius in Constantinopol. Christ. lib. 4, parag. 5, ubi plura de hac sacra æde habet. Vita sancti *Marciani* presbyteri et economi Ecclesie Constantinopolitanæ a Metaphraste scripta extat apud Bollandum ad diem x mensis Januarii.

4. Prima sanctitatis fundamenta jacit Cyriacus. — Ad num. 16. Vita sancti Cyriaci anachoretæ legitur apud Metaphrasten sine auctoris nomine, indeque eam Baronius Cyrillo monacho adscripsit. Verum Cyrius ejus scriptor esse non potest, cum in ea de illo mentio habeatur. Quare Pongetus monachus Benedictinus, qui eam græce latineque editit tom. I Analect., eam ideo tantum Metaphraste attribuit quod verus ejus parens ignoretur. Certe Allatius in Diatriba de Simeonum scriptis pag. 124 et seqq., ubi varias Vitas a Metaphraste vere conscriptas ab aliis ei attributis discernit, nullam sancti

Cyriaci Vitæ mentionem facit. Ex ea discimus, tempus ejus orlus fuisse sub fine in imperii Theodosii Jun. anno sc. **cxlviii**, ante diem v mensis Martii, ut in morte ejus explicabimus, ideoque *Cyriacum*, non hoc anno, ut putavit Baronius, sed in sequenti Hierosolymam venisse, unde prefectus est ad Lauram sancti *Euthymii* abbatis, qui illum ad sanctum *Gerasimum* juxta Jordanem misit, cum quo per aliquot annos sanctissime vixit : haec Metaphraste de Cyriaco verba : « Jam decem et oculo annos natus, nono quidem imperii Leonis Magni anno, pontificatus autem Anastasii Hierosolymorum episcopi octavo », ideoque hoc Christi anno. De Cyriaco infra sermo redibit.

5. *Concilium Romanum sub Hilario PP.* — A num. 17 ad 31. Concilium Romanum, Hilario papa sedente celebratum in Basilica sanctæ Mariæ, correctius, quam ante fuerat editum est a Christiano Lupo in fine tom. i Epistolarum Casinensium : ibique dicitur habitum, *Flavio Basilisco et Hermenevio viris clarissimis, sub die xvi kalendas Decembris*. In editione vero Labbeana, *sub die xv kalendarum Decembrum*, sub die xiii in Appendix codicis Dionysiani, et in Moguntino. Actum in eo de disciplina Ecclesiastica et de Hispaniarum Ecclesiis, ut fuse explicat Baronius. *Maximus Taurinensis episcopus* huic Concilio ante omnes subscripsit, etiam ante *Ingenuum Ebredunensem* et *Mediolanensem* metropolitas, quia sc. prior illis ordinatus fuerat. Quare cum ex **xliv** episcopis qui huic Concilio interfuerent, antiquior fuerit, non videtur dubitandum quin hic *Maximus Taurinensis episcopus* idem sit, ac ille, qui regnante Marciano, anno **cmlii**, Synodice Eusebii Mediolanensis ad Leonem M. Epistola subserpsit. Errare itaque existimandum, qui duos ejusdem nominis hoc saeculo Taurinenses episcopos fuisse, arbitrantur. Erravit et Gennadius in designando sancti Maximi obitus anno, cum ait : « Moritur Honorius et Theodosio juniore regnantibus », id est, ante annum Christi **cxxxiiii**, quo *Honorius* vitam eum morte commutavit. Miraeus, pro *moritur*, reponit, *floruit*. At priorem lectionem præfert vetustissimus Codex Corbeiensis, litteris Franco-Gallicis scriptus, cuius mentionem facit Mabillonius in Museo Italico, ac in Praefatione ad duodecim hujus sancti sermones, quos publici juris fecit, ubi et de aliis ejus sermonibus ac stylo disserit. Baronius dicit, huic Concilio interfuisse **xlvi** episcopos; sed in exemplari a Labbeo, et in altero a Lupo publicatis numerantur tantum **xliv**, et in utroque deest nomen episcopi Mediolanensis.

6. *Ejus diei natalis occasione celebratum.* — Concilium istud Romanum congregatum esse occasione diei natalis, seu diei ordinationis Hilari papæ, ipsem insinuat in præcepto universis episcopis Tarragonensis Ecclesiae dato, in quo ait : « Lectis in conventu fratrum, quos natalis mei festivitas congregarat litteris vestris ». Ordinatus fuit Hilarius secundo idus Novemb., ut anno **cmlxi** vidimus; is autem dies, qui tunc in Dominicam, hoc anno in

feriam sextam incidit. Quare episcopi eo die congregati initium faciunt a divino cultu, in eoque perseverant duobus sequentibus diebus, sabbato nempe et die Dominica. Quibus collectis hortantur papam, ut *quocunque pro disciplina Ecclesiastica sunt, cura diligentiore traetet*, quemadmodum initio Actorum Synodalium legitur; iterumque coeunt sequentibus diebus, et ea constitunt ac decernunt, quæ in Epistola ad Tarragonenses ipsem Hilarius exponit. Istum majorum morem egregie illustravit Tentzelius in Schediasmate *de Natalitiis episcoporum*, citatque Garnerium in Dissert. iv de Synodo V generali cap. 3, num. 2, ubi demonstrat morem tulisse ut post rem divinam die dominico rite procuratam, inchoarentur Synodi, cujus rei aliqua exempla afferemus anno **cmlii**, num. 9. Refellit etiam Tentzelius Quesnellum in Dissert. i ad Opera Leonis M. ad annum **cmlxi**, num. 4, ubi non animadvertisit, natalis Hilarii festivitatem hoc anno prius celebratum, quam Concilium ad res Ecclesiasticas ordinandas habitum. Plura ibidem habet Tentzelius de sermone sacro habito, vel ab episcopo cujus natalis celebrabatur, vel ab aliis in laudem ejus, et ut ostendat, inter præcipua festa in qualibet urbe episcopali reputatum esse episcopi natalem anniversarium. Non solum enim Pontifices Romani, sed et alii omnes episcopi diem natalem suum celebabant.

7. *Moritur Severus imperator.* — Ad num. 3t. Chronographus a Cuspiniano editus sub hujus anni coss. scribit : *Defunctus est Severus imperator Romæ XVIII kalend. Septemb.* Baronius dieit, Onuphrium divinare diem *Severi* emortualem. Verum Onuphrius illum accepit a Chronicō hujus Anonymi in fine Fastorum suorum a se post Cuspinianum publicato. Jornaedes lib. de Reb. Get. cap. 45, scribit *Severum Romæ anno tertio imperii sui obiisse*, neglecto sc. quarlo, qui incompletus fuit.

8. *Vandali Siciliam et Italiam incurvant.* — Ad num. 32 et seqq. Vere scribit Baronius interregnum, quod post Severi imp. mortem fuit, multum obfuisse Italiæ, indeque Vandals crebrius imperii illora incurvassæ. Idaeius enim in Chronicō ad annum Abrahami **mmcdlxxxi**, qui kalend. Octobris superioris Christi anni inchoatur, ait : « Vandali per Marcellinum in Sicilia caesi effugantur ex ea ». Præterea Priscus Rhetor pag. 42 de Genserico inquit : « Ab Orientalibus parlem bonorum Valentiniani obtinuerat Honoriæ nomine, que Ilonorio ejus filio impserat, atque hanc belli renovandi occasionem singulis armis usurpabat. Itaque simul atque ver appetiit, infesto exercitu Siciliam, et Italiam invasit, et urbes quidem Italorum præsidiis firmatas non facile oppugnavit, sed oppida militibus, qui resistebant, destituta circumveniens everit, et diripuit. Nec enim ad omnia quæ Vandalorum invasioni patebant, tuenda sufficere poterant, propterea quod hostium multitudo opprimebantur. Denique copiis navalibus carebant, quas cum a Romanis Orientali-

bus petiissent, non impetrarunt, quia fœdus cum Genserico fecerant. Ea res divisa, sc. imperii administrandi ratio, magno detimento Romanorum Occidentalium fuit ».

9. *Moritur Frumarius Suevorum rex.* — Refert etiam Idacius, *Frumario Suevorum rege mortuo, Remismundum omnibus Suevis in suam ditionem regali jure revocatis pacem elapsam reformasse, cum Gallicis scilicet, ut habet Isidorus in Chronico Suevorum Era dñi, qui Christi annus est CDLXIV. Addunt Isidorus et Idacius, *Frumarium legatos foederis ad Theudericum regem Gothorum misisse, a quo etiam per legatos et arma et conjugem, quam haberet, accepit.**

10. *Galliae variis bellis afflictæ.* — Turonensis lib. 2, cap. 48 varia, quæ diversis annis a tempore mortis Ægidii et sequentibus annis contigere, narrat, aitque : « Childericus Aurelianis pugnas egit; Odouacrius vero cum Saxonibus Andegavos venit, magna tunc fues populum devastavit. Mortuus est autem Ægidius, et reliquit filium Syagrium nomine. Quo defuncto Odouacrius de Andegavo et aliis locis obsides accepit. Britanni de Biturica a Gothis expulsi sunt, multis apud Dolensem vicum peremptis. Paulus vero comes cum Romanis ac Francis, Gothis bellum intulit, et prædas egit. Veniente vero Odouacio Andegavos, Childericus rex sequenti die advenit, interemptoque Paulo comite, civitatem obtinuit ». Ægidius anno Christi currenti vitam cum morte commutavit, ut anno superiori ostendimus. *Britanni* vero Riothimo rege in Gallias ingressi sunt, *Anthemio*, qui pridie idus April. anni CDLXVII, imperator Occidentis renuntiatus est, regnante, et ab *Eurico* Visigothorum rege prælio vieti Biturigas sese recepere. Quare hoc circiter anno *Odouacrius* Saxonum dux in Galbas venit, ibique novum principatum instiuit, qui seculo sequenti adhuc durabat. Existimo *Poulum comitem*, qui Andegavi, que urbs ad Ligerim sita, aliisque quibusdam vicinis oppidis dominabatur, bellum cum Romanis et Francis adversus Visigothos non gessisse, nisi post illum Christi annum et Francos illos non *Childerici* regis, sed *Rignomeris Cenomannensis* reguli, cuius subditi Franci a Turonensi lib. 2, cap. 42 vocantur, subjectos fuisse. *Childericus* enim Aurelianum aliasque urbes Romanis parentes

sibi subjecere conabatur. Hæc difficultatem non habent; sed reliqua quæ Turonensis refert, non parum obscura, ideoque tam a veteribus quam a recentioribus rerum Francicarum scriptoribus non bene interpretata.

11. *Saxones in Galliis considerant.* — Unus auctor anonymous de Gestis Francorum cap. 8 in sensum Turonensis penetrasse videtur; morte enim Ægidii comitis recitata ait : « Tunc Childericus rex commoto magno exercitu hostium usque Aurelianis civitatem perrexit, terras quoque illas vastavit. At Onagrius (legendum, Odonaerius) Saxonum dux cum navale hoste Andegavis civitatem venit : magna tunc cæde populuni vastavit. Adouagrius itaque de Andegavis, vel de aliis civitatibus obsides accepit. Redeunte quoque Adonagrio (legendum, Adonacrio vel Odouacrio, utrumque enim dicilur) de Andegavis, Childericus rex cum Francorum exercitu ibidem advenit, interfecto Paulo comite, qui in ipsa civitate præerat, ipsamque urbem cepit ». Sed loco *de Andegavis, legendum, Andegavos*, ut locus laudatus Turonensis manifeste indicat. Existimo *Chidericum et Odouacrium* in hoc adversus Paulum bello foedere conjunctos fuisse, et non multo post currentem annum urbem Andegavensem in potestatem *Chideriei* regis venisse, non tamen Aurelianensem, ut quidam volunt : cum id Turonensis non asserat, et auctor de Gestis Francorum prodat eum tantum prædas egisse et territorium devastasse. Cæterum *Saxones*, qui in Galliis consedere, inter mare Britannicum et Ligerim fluvium commorabantur in tractu Armoriano, finibusque Bajocassium; indeque Turonensis in lib. 5, cap. 10, eos *Saxones Bajocassinos* appellat. Venantius vero Fortunatus in lib. 3 Carminum, Felicem Nannetum, quæ urbs ad Ligerim posita, episcopum Saxones mansuefecisse et multos eorum Christianis mysteriis initiasse tradit. Sedere cœpit *Felix* circa annum DLX. Denique Carolus Calvus in Capitulis Silvacensibus tom. II Capitularium Reg. Franc. pag. 69, num. 7 refert, in illis regionibus unam fuisse *Otlingam Saxoniam* appellatam, aitque, *missi in Aprincato* (id est, Abrincas) *Constantino* (Constantiam) *Bagisino* (Baicas) *Coriliso*, *Otlinga Saxonia*, *Oxmiso* (Oximum) et in *Lisuino*, corrupte pro pago Lisuvino aut Lexoviensi.

HILARI ANNUS 6. — CHRISTI 466.

4. *Qua occasione Leo imperator pro confugientibus ad Ecclesiam amplissimam ediderit sanctionem.* — Ingreditur Christi annus quadringentesimus sexagesimus sextus, altero (ita dixerim) pede claudicans, cum nonnisi unus consul Leo Augustus tertius creatus sit in Oriente: in Occidente autem cum nullus eset imperator, nulla est a Senatu habita ratio consulis eligendi. Cum igitur tum Cassiodorus, tum Marcellinus unum tantum consulem hoc anno esse creatum dicant; undenam a recentiore chronographo¹ additio collegae Fabii Titiani? sed nec teste aliquo id probat, neque conjectura saltem verisimili.

2. Hoc ipso anno Leo imperator ultima die Februarii de immunitate confugientium ad Ecclesiam amplissimam edidit sanctionem; cum novo casu divinitus ostensem esset, magno periculo asylum Ecclesiae violari. Rem gestam habent Acta Marcelli Acemetarum archimandritae sanctissimi his verbis descriptam²: « De Ardaburii et Asparis, que erat nro tempore potentia, nihil est dicendum, neque de crudelitate aequali potentiae atque adeo majori (erant ambo Ariani potentissimi, utpote longo tempore militiae prefecturis insigniti, ipsi quoque imperatori timendi.) Hic ergo qui adeo potens erat et crudelis Ardaburius iraseebatur cuidam ex iis, qui erant in ejus potestate, nomine Joanni. Ille vero, omnibus aliis, atque adeo ipso imperatore praetermissis, ut qui non essent satis potentes, unum novit refugium, Marcelli tabernaculum (ipsum videlicet Accemetarum cœnobium): et id subit, et in eo latet, tanquam sub aliquo tuto propugnaculo. Ille autem cum rescivisset, petebat (ad ipsum mittens) hominem sibi tradi. Cum vero non obtemperaret, cœpit minari. Cum Marcellus autem minas non curaret, ei vim attulit; missisque militibus et qui viribus valebant (erant multi numero) jussit querere eum qui confugerat, et si non pareret, uti armis. Atque ille qui leui cum sic jussisset, eos dimisit. Illi autem profecti, et verbis, uti jussi erant, usi; quoniam non parebat, monasterium circumsidebant.

Hæc facta sunt vespere. Magnus vero Marcellus rogavit eos, an vellent manere, et se eis dixit alimenta dulorum. Cum autem mansissent, suppeditavit alimenta: et res illa quidem transiit usque ad vesperam.

3. « Cum autem nox adventasset, qui foris quidem erant, enses jam qualiebant terribiliter. Monachi autem hæc videntes et audientes, sanctum circumstinentes pro ensibus eum verbis teriebant: Quid ergo, dicentes, tibi omnes propter unum peribimus? idque morte violenta et acerba? Et tuis filiis erit tibi preferendus exterius? Et tibi a fundamento cum templo peribit monasterium? Non dimittes, non cito præbebis eum, qui queritur, qui malis huc pervenit pedibus? Cum sic per totam noctem eum et hostes et amici eliam acriter invaderent, tempusque frustra contereretur, et supplex non tradiceretur: mane autem statuissent milites nti gladiis, et jam essent aggressuri: tunc Christi athleta suam objecit potentiam. Eis vero præter opinionem appareret adversaria, non phalaux quidem, sed divina quedam et caelestis potentia in orbem ab igne circumscripta, et arma inexpugnabilia, nempe Crucis Christi imaginem in medio ferens, longe magis resplendentem quam ignis qui erat circumcirca. Hæc ergo terribilis potentia, quæ apparuerat, ex ipso fastigio monasterii emissebat gravia tela adversum milites, quæ quidem erant ignis fulgura intolerabilia. Quibus cum non solum resistere, sed nec ea quidem contra intueri possent: gladios in terram projecerunt, et ipsi ceciderunt; et voces ad Deum placandum accommodatas, prout quisque poleral, emissebant. Quas cum hi qui insus erant sensissent, canere cœperunt, et fuerunt ipsi quoque testes miraculi quod evenerat præter opinionem. Hoc effectit, ut crudelissimus Ardaburius suorum morum oblivisceretur; et causa fuit, ut præter sententiam benignus videretur, ira in Joannem remissa ». Hælenus ibi.

4. Hujus itaque rei tam insigniter gestæ occasione factum pulamus, ut Leo imperator egregiam illam, quam diximus, sanctionem pro confugientibus ad Ecclesias promulgaverit hoc ipso anno, cum

¹ Panvin. in Fest. — ² Ex Metaphr. Sur. die xxix. Decembr.

tertium ageret consulatum, ita describens ad Eri threum prefectum prætorio⁴:

« Præsenti lege decernimus per omnia loca valitura (excepta hac urbe regia, in qua nos Divinitate propria degentes, quoties usus exegerit, invocati, singulis causis atque personis præsentanea constituta præstamus) nullos penitus, cuiuscumque conditionis sint de sacrosanctis Ecclesiis Orthodoxæ fidei expelli, aut trahi, vel protrahi confugas: nec pro his venerabiles episcopos, vel religiosos œconomos exigi, quæ ab ipsis debeantur ». Vides Leonem imperatorem antiquasse penitus veterem sanctionem, cuius a nobis quinto tomo mentio facta est, qua jubehatur, ut episcopi solvere tenerentur, quod creditoribus deberet debitor ad Ecclesiam fugiens, nisi eum redderent: cuius rei causa S. Augustinus debitor consilulus, collectam indixit, ut dissolvet, quod non dando confugam debitorem, ut alienum contraxerat. Sed pergit imperator: « His, qui hoc moliri, aut facere, aut nuda saltem cogitatione, aut tractatu ausi fuerint tentare, capitalis et ultimi supplicii animadversione plectendis.

5. « Ex his ergo locis, eorumque finibus, quos anteriorum legum præscripta sanverunt, nullos expelli aut ejici aliquando patimur: nec in ipsis Ecclesiis reverendis ita quemquam detineri atque constringi, ut ei aliquid virtualium rerum, aut vestis negetur, aut requies.

« Sed si quidem ipsi refugæ appareant in Ecclesia publice, et se in sacris locis offerant querentibus conveniendos: ipsis servata locis reverentia, judicium, quibus subjacent, sententiis moneantur, responsum daturi, quale sibi quisque persperxit convenire.

6. « Quod si in finibus Ecclesiasticis latitanti, religiosus œconomus, seu defensor Ecclesiæ, vel certe quem his negotiis commodiorem anctoritas episcopalis elegerit, reconditam latenteaque personam decenter sine ullo incommodo monitus intra fines Ecclesiæ, si invenitur, præsentet.

« Cum autem monitus fuerit in publico privatoe contractu actione civili, in ejus sit arbitrio sive per se, sive (si magis elegerit) instructo solemniter procuratore directo, in ejus judicis, cuius pulsatur sententiis, examine respondere.

« Sed si hoc facere detrectet, aut differat, judiciorum legumque solitus ordo servetur. Itaque si res immobiles possidet: post edictorum solemnum citationem, ex sententia judicantis, usque ad modum debiti, bonorum ejus sive prediorum traditio, sive venditio celebretur.

7. « Quod si res mobiles habet, easque extra terminos occulat Ecclesiæ, sententia judicantis, et executoris sollicitudine perquisitæ, quoquinque loco occultentur, erutæ, pro aquitatis tramite, modoque debiti, publicis rationibus privatisque proficiant. Sane si intra fines habentur Ecclesiæ, vel apud quemlibet ex clericis absconditæ, sive depo-

sitæ fuisse firmantur: studio et providentia viri reverendissimi œconomi, sive defensoris Ecclesiæ diligentia inquisitæ, haec quolibet modo ad sacrosanctam Ecclesiam pervenientes proferantur: ut pari aquitatis ordine, iisdem ex bonis fisco, vel Reipublicæ, sive creditoribus, et quibuscumque justis petitoribus admodum debiti consulatur. Si cubi depositæ, vel commoda diemntur: inquirendi talem volumus esse cautelam: ut, si sola suspitione apud aliquem adserantur absconditæ, de sua etiam conscientia satisfacere auctoritate venerabilis autistitis jubeatur: adjicientes, quod ea, quæ de principalibus personis decrevimus, in causis fidejussorum, sive mandatorum, seu rerum ad eos pertinentium, vel familiarium, et sociorum, seu participium, et omnino in iisdem causis obnoxiorum personis præcipimus observari: scilicet si ipsis quoque secum confugæ intra Ecclesiarum terminos habere voluerint: ut eorum quoque bonis publica debita privataque solvantur: et per eos rerum, ubiunque posse sunt, procedat inquisitio. Et haec quidem de ingenuis liberisque personis.

8. « Sane si servus, aut colonus, vel adscriptius, familiaris, sive libertus, et hujusmodi aliqua persona domestica, vel conditioni subdita, conquisatis rebus certis atque subtractis, aut se ipsum furatus, ad sacrosancta se loca contulerit; statim a religiosis œconomis sive defensoribus, ubi primum hoc scire potuerint per eos videlicet, ad quos hoc pertinet, ipsis præsentibus pro Ecclesiastica disciplina et qualitate commissi, aut unctione competenti, aut intercessione humanissima procedente remissione venia, et sacramenti interventione securi, ad locum statumque proprium revertantur: rebus, quas secum habuerint, reformandis. Intius enim eos in Ecclesiis non convenit morari: ne patronis seu dominis per ipsorum absentiam obsequia justa denegentur, et ipsis per incommode Ecclesiæ egenum et pauperum alantur expensis.

9. « Inter haec autem que sedulo ad religiosi œconomi sive defensoris Ecclesiæ sollicitudinem curamque respiciunt, erit etiam illud observandum, ut singulorum intra Ecclesias confugientium personas, causasque incessanter conquirant: deinde judices, vel eos ad quos causæ et personæ pertinent, instantius instruant, et aequilati convenientia diligenter exequantur. Dat. prid. kal. Mart. Leone Aug. III, cos. » Itaclenus constitutio Leonis imp. qui se judicem et vindicem in his quæ Constantiopolis acciderent, voluit constituere, ut magis timere discerent cives irritare præsentem imperatorem, qui per suos prefectos adeo severe, nec nisi poena capitatis statuisset crimen puniri. Potuit idem haec sanciendo habuisse respectum ad eminentissimos viros Asparem et Ardaburium, quibus imperium cerebat acceptum: ne in eos videtur esse commotus, atque voluisse subjicere judicio præfectorum. Ceterum ubi occasionem nactus est opportunam, haud prætermisit justissime idem princeps uicisci: ut

plane apparuerit, prudentiae fuisse, aliquando dissimulasse; justitiae aulem, impios Barbaros contumeliosos in omnes e medio sustulisse. At de rebus Orientatibus hactenus.

40. *Adversus Gothos res ab Eedicio fortiter gestae.* — Sub eodem Leonis Augusti tertio consulatu secundus absolvitur annus, quo Evaricus rex Gothorum regnare coepit; cum et Hispanis in uestione vastatis, descendit in Gallias, atque Arvernū obsedit. Cum vir clarissimus Eedicius, Dei virtute confisus, magno miraculo, ingentem hostium numerum, summamque ipsorum potentiam, longe dispari paucitate militum atque virium, superavit, non quidem easu tentata, (ut solet dici) fortuna, neque temeraria furentis dueis audacia, sed ingenti spe ex Divinitatis invocatione concepta: cuius nutu unus vinceat et persequitur mille, et duo fugant decem millia, nimirum quia Deus¹ vendidit eos, et Dominus conclusit illos. Ita namque Sanctorum precibus redimi solet insperata victoria, quæ humanam superet exspectationem et vires. Haec vero quomodo se habuerint, Sidonius refert in Epistola ad eumdem Eedicium data, cum post multos annos eamdem civitatem Arvernensem a Gothis iterum afflicti contigerit, dum rogat eum ut patriæ periclitanti opem ferat. Erat enim Eedicius filius Aviti imperatoris, natus et educatus Arvernus, ut idem Sidonius eadem Epistola narrat, qui postquam cunabulis jure naturæ debita, quæ recenset, eidem in memoriam revocavit, mox subdit de civium omnium desideriis, quibus ejus praesentia quam avidissime expetebatur: ingeritque opportune gloriosum facinus hoc tempore editum, quod et exacte describit. Sed accipe haec tanta verbis ipsius²:

41. « Non enim potest unquam civicis pectoribus elabi, quam te, quantumque nuper omnis ætas, ordo, sexus, de semirutis murorum aggeribus conspicabatur: cum interjectis aquoribus in adversum perambulatis, et vix duodeviginti equitum sodalitate comitatus; aliquot millia Gothorum, non minus die quam campo medio (quod difficile sit posteritas creditura) transiisti. Ad nominis tui rumorem, personæque conspectum, exercitum exercitatissimum stupor obruit, ita ut præ admiratione nescirent duces partis iniunctæ, quam se multi, quam te pauci comitarentur. Subducta est tota protinus acies in supercilium collis abrupti, quæ cum prius applicata oppugnationi, te viso, non est applicata congressui. Interea tu caesis quibusque optimis, quos novissimos agminis non ignavia sed audacia fecerat, nullis tuorum certamine ex tanto desideratis: solus planicie quam patentissima potiebare, eum tibi non daret tot pugna socios, quot solet mensa convivas. Hinc jam per otium in urbem reduci quid tibi obviā processerit officiorum, plausuum, fletuum, gaudiorum, magis tentant vota conjicere, quam verba reserare. Siquidem cernere erat, resertis capacissimæ domus atriis, illam ipsam felicissimam

stipati redditus lui orationem (devotionem), dum alii osculis pulverem tuum rapiunt, ali sangue ac spumis pingua lupata suscipiunt ». Et inferius:

42. « Taceo deinceps collegisse te privatis viribus publici exercitus speciem, parvis extrinsecus majorum opibus adjutum, et inferiores hostium ante discursus coercuisse popularibus. Taceo te, aliquot supervenientibus, cumeos mactasse turmales, ex numero tuorum vix binis, fernisve post prælimnū desideratis: et tantum calamitatis adversa partis inopinantis certaminibus inflictum, ut occupare cæsorum numerositatem consilio deformiore meditarentur: siquidem quos humari nox subdncta prohibuerat, decervicatis liquere cadaveribus; tanquam minoris indieii foret, quam villis agnoscit crinitum, dimisisse truncatum. Qui postquam luce revoluta intellexerunt furtum ruinæ snæ crudeli vilitate patuisse; tum denum palam officiis exequialibus occupabantur, non magis cladem fraude, quam fraudem festinatione celantes. Sic tamen quod nec ossa tumultuarii cæspitis mole tumulabant, quibus nec elatis vestimenta, nec vestitis sepulcra tribuebant, juste sic mortuis talia justa solventes. Jacobant corpora unlique locorum plaustris conjecta rotantibus: quæ, quoniam pereculsi indesinenter incumberes, raptim succensis conclusa domiciliis culminum super labentium regatibus fragmentis funeralabantur ». Haec et alia de Eedicii bellica virtute Sidonins.

43. Caeterum tanta haec non nisi ope divina precibus sanctorum implorata Eedicium præstare consuevit, plane declarant quæ de eodem habet Gregorius Turonensis in tractatione de miraculis S. Martini, verbis istis: « Eedicius (sicet, Aegidius, depravate legatur) quoque cum obsideretur ab hostibus, et excluso a se solatio, turbatus impugnatur; per invocationem beati viri (S. Martini videbit) fugatis hostibus, liberatus est. Idque dæmoniacus in medio Ecclesiæ, ipsa hora qua gestum fuerat, est professus, S. Martini obtenuit hoc fusse concessum ». Haec ipse.

Hunc autem Eedicium, cuius sunt adeo præclara facinora, quem ex Sidonio diximus fuisse Aviti imperatoris filium, eumdem quoque germanum Papianillæ uxoris Sidonii fuisse appareat ex ejus Epistola¹ ad ipsam data.

44. *Prosperi episcopi Regiensis interitus et scripta.* — Hoc eodem anno S. Prosper Regiensis in Gallia Narbonensi episcopus ex hac vita migravit, cum sedisset annos saltē viginti quatror: Qui enim (ut dictum est) interfuisse reperitur Vassensi Concilio sub consulatu Dioscori, anno Domini quadragesimo secundo, et ad hunc usque annum (ut ejus Acta testantur) supervixit, plane eum annorum explesse numerum dicendus est. Meminit ejusdem Marcellinus ante duos annos. Erat Regiensis sedes hoc tempore nobilis in Gallia Narbonensi cuius meminit Sidonius in Epi-

¹ Deut. xxxii. — ² Sidon. l. iii. Ep. iii.

¹ Sidon. l. v. Ep. xvi.

stola¹ ad sanctum Patientem Lugdunensem episcopum, primamque ponit post Arelatensem. Cui quidem post decepsum S. Prosperi datus est episcopus sanctus Maximus abbas monasterii Lerinensis, et post eum Faustus ibidem ex abbate ejusdem carnobii est creatus antistes: adeo ut qui successit Maximo in praefectura monasterii Lerinensis, idem subrogatus eidem fuerit in episcopatu Ecclesiae Regiensis. Hinc et idem Sidonius ad Faustum²:

Fuit quis Maximus ille,
Urbem tu cojus monachus, antistes, et abbas
Bis successor agis, celebrans quoque laudibus illis.

Sed quando id configerit, ut Maximo Faustus fuerit episcopus subrogatus, suo loco dicemus.

45. Quod vero ad S. Prosperi scripta perlinet: qui vivens in aeie jugiter stetit pugnans adversus haereticos Pelagianos, post obitum non caruit eorum morsibus. Etenim Gennadius et ipse Pelagianorum aspersus sordibus, de Prosperi scriptis agens, haec ait³: « Legi et librum ejus adversus Collatoris opuscula sub persona Cassiani. Quae Ecclesia Dei ut salutaria probat, ipse infamat ». Ha ipse singillans plane sanctum Prosernum, quod adversus Cassianum scripsertil, cuius opera falso jactat ab Ecclesia catholica esse probata. Sed dicat, quenam ista est Ecclesia Dei, quae opuscula Cassiani ut catholica probat? Cerle non dicenda catholica, sed Pelagianorum Ecclesia: nam si vere catholica de Ius consulatur Ecclesia, audi quid os Ecclesiae catholice loquatur Gelasius: **OPUSCULA CASSIANI PRESBYTERI GALLIARUM APOCRYPHA**. Haec est de Cassiani opusculis censura Gelasii, quem auscultare magis quam Gennadium, decet hominem Christianum. At de operibus Cassiani pluribus actum est superius: haec tantum ad redargendum Gennadium notam inu-

rensem sanelissimo atque doctissimo patri, Galliarum ornamento, sint dicta. Laudatur tamen a Gennadio Prosperi dictio, utpote (ut ait) scholastica atque nervosa: eadem de eo Marcellinus in Chronico: sed magno errore ibi pro nervosa, habet, verbosa. Ceterum in omnibus quae ad dogmata spectant, satis ad laudem Prosperi, dum litteris Cælestini Romani Pontificis commendatur, cum redarguuntur ab eo Ecclesiae Gallicanæ presbyteri illi, qui S. Augustini scripta contra Pelagium impugnabant. Mentio est de alio ab hoc diverso Prospero apud Sidonium, quem dicit fuisse episcopum Aurelianensem. Hoc, ne quis fallatur in nomine, oportuit etiam superius admonuisse.

46. *Epiphanius episcopus Ticinensis.* — Hoc eodem anno vita functo viro sanctissimo Crispino episcopo Ticinensi, substitutus est in locum ejus sanctitate non impar, sed doctrina longe celebrior Epiphanius, de quo plura inferius dicturi sumus. Hoc quidem anno hunc sedere cœpisse, ex Ennodio diacono Ticinensi colligitur, dum de ipso agens, annum octavum ejus sedis numerat sub Nepole imperatore. Sed et scias, hoc eodem saeculo aliud claruisse Epiphanium, quo Cassiodorus⁴ usus est Graecorum scriptorum interprete: ab eo enim transferri curavit Graecorum historias, Eusebii, Sozomeni, Socratis atque Theodoreti, neenon scripta Didymi in Proverbia Salomonis, simulque S. Epiphani Salaminae in Cypro episcopi tractatum in Cantica Canticorum, et alia plura, ut ipse testatur: quem et amicum, disertissimumque virum appellat: cuius opera bibliothecam suam ex græcis scriptoribus in latum conversis ornavit. Haec de duabus hujus temporis viris egregiis Epiphaniis. De Ticinensi autem, qui insulas sacerdotales vilæ eliam egregia decoravit sanctitate, sæpe inferius dicturi sumus.

¹ Sidon. l. vi Ep. xii. — ² Sidon. carm. Euchar. ad Faustum. — Gennad. de Script. Eccl. c. 84.

³ Cassiod. Instit. div. lect. l. t. c. 5. et 17.

Anno periodi Græco-Romanæ 5959. — Jesu Christi 466. — Hilari papæ 6. — Leonis 10.

1. *Decennalia Leonis imp.* — Coss. *Leo Aug. III et Tatianus*, uterque in Oriente creatus. Reprehendit Baronius Onuphrium, qui initio Fastorum pag. 63 asserit, in Occidente *Ti. Fabium Tatianum* consulem processisse, quia id sine teste ab eo scriptum credebat. Verum tam chronographus Cuspinianus, quam Marmi in Chronico hoc anno profitetur Leonem Aug. III et Tatianum. In eo tantum peccavit tamen Onuphrius, quod loco *Tatiani Titium* proponit, et deinde, quia cum in Occidente nuncupatum scribit. In Oriente enim eum consulem dictum, deduco ex Prisco in Excerptis, qui antequam de incendio urbis Constantinopolitanæ loquatur, ait : « Legationem ad Vandulos suscepit Tatianus in patriciatus dignitatem cooptatus », a Leone sc. imp. Tatiaai etiam mentio apud Candidum in Excerptis pag. 18 editionis Lupareæ, et fusa apud Theophanem pag. 89, quem cum esse, qui hoc anno consulatum gessit, non videtur dubitandum. Consulatus a Leone ob ejus *decennalia* suscepitus.

2. *Leo imp. de Ecclesia in suis decennalibus bene meretur.* — A num. 2 ad 10. *Leo imp.* storum decessorum more in decennalibus suis Edictum in favorem Ecclesiarum promulgavit, decernens, ut qui a creditoribus vexati ad Ecclesiæ confligerent, inde expelli non possent. Datum illud pridie *kal. Mart.* *Leone A. coss. III.* Marcellinus quidem, auctor Chronicæ Alex. et Fasti Heracliani preferunt consulatum Leonis III, cum particula exclusiva hoc modo, *Leone III solo*. Verum idem Marcellinus, et Fasti Heracliani secundum Leonis Aug. consulatum cum eadem particula exclusiva edunt, licet certum sit, *Severum Augustum* simul cum eo consulem processisse. Hinc itaque intelligimus, eum loquendi modum male a conditoribus Fastorum non raro adhibitum, movere nos non debere. Porro Baronius existimat, eam legem a Leone imp. emissam occasione *Ardaburii*, viri in aula potentissimi, qui cum militem quendam, qui ad monasterium *Acœmetarum* confluget, vi extrahere tentaret, qui ad hoc missi sunt, miraculo fuere reputsi, ut legitur in Actis sancti Marcelli Acœmetarum Constantinopol. archimandritæ. Verum incertum, quo anno miraculum illud patratum fuerit; certum vero impera-

tores in decennalibus edictis suis de Ecclesia bene mereri solitos esse.

3. *Arvernus a Visigothis obsessum.* — A num. 10 ad 14. Baronius urbis *Arvernensis* obsidionem hoc anno narrat, quia existimat *Euricum* anno CDLXIV Gothorum regem creatum fuisse. Verum is anno tantum sequenti Gothorum regnum suscepit, et nonnisi Hispanis incursione vastatis in Gallias venit, annoque incerto *Arvernus* obsedit, quod tunc hostium manus evasit, quo illud tempore in Gothorum potestatem venerit, accurate infra explicabimus.

4. *Prosper Aquitanus minquam fuit episc.* *Regiensis.* Ad num. 14 et 15. Ante Sirmondum ita omnibus persuasum erat, *Prosperum Aquitanum* episcopum Regiensem in secunda province Narbonensi fuisse, ut Ludovicus Donius Datichi episcopus Regiensis translatus postea ad episcopatum Augustodunensem, presul pietate et doctrina clarissimus anno MDXXXV, nomen sancti *Prosperi*, ut episcopi Regiensis in Officiis propriis sua Ecclesiæ, a se tunc editis, collocari voluerit ad diem *vii kalend. Julii*, quo Martyrologium Romanum Prosperi episcopi Regiensis mentionem facit. Verum Prosper Aquitanus, neque Regii in Gallo-Provincia, neque Regini in *Æmilia* episcopus fuit. Antiqui enim, qui de eo loculi sunt, eum appellant, vel *virum divinum*, vel *virum religiosissimum*, sed nunquam episcopum. Praeterea in Epistola Synodica Eusebii episcopi Mediolanensis ad S. Leonem papam anno CDLI data, inter episcoporū subscriptiones legitur, *Faventius episcopus Regiensis Ecclesie.* Denique Victorius, et ipse Aquitanus, sicuti Prosper, in Epistola ad *Hilarium Urbis Romæ* archidiaconom canonii suo Paschali præfixa, Eusebium Cæsariensem episcopum, et Hieronymum presbyterum appellat, sed de Prospero ait tantum : « His, quæ a sancto et venerabili viro Prospero ». etc. Tum « ejus tenorem vir venerabilis, Prosper seculis, etc. » Quare anno CDLVII, quo ea Epistola scripta, Prosper episcopus non erat, sed *Faustus*, quem certum est decessorem immediatum S. Maximini fuisse, et plures annos post currentem vixisse, ut ex dicendis constabit. *Maximus* autem anno

c^oxxxiii episcopatum Regiensem inierat, quod etiam nunc in controversiam vocari non potest.

5. *Officium de S. Prospero Regii olim ignotum.* — Fuit itaque sanctus Prosper *notarius* tantum S. Leonis papæ, quod primus scripsit Ado in Chronico, ubi inquit: *Sed et Prosper notarius B. Leonis*, seu, ut habet Codex Ms. Bibliothecæ Colbertinae: *Sed et Prosper Aquitanicae regionis notarius B. Leonis*, adeo ut mirum sit, inquit Antelminius in Dissert. de Oper. SS. Leonis et Prosperi, Dissert. v, Christianum Lupum, in Dissert. i de Apell. cap. 14, hoc negasse ea ratione, quod tantum munus non videatur ecedisse in laicum monachum, quod referre, confutare est. Vidi alias, dum Regii essem, librum *Choralem* magnis characteribus exaratum anno MDXLV, cui titulus: *Vesperale Psalterii secundum usum Ecclesiae Reiensis*, in quo recitantur nomina Sanctorum Ecclesiae Reiensis, et aliquando antiphona propria; sed ibi nulla Prosperi mentio. Ibidem vidi alium librum minoris molis, in quo continentur omnia Officia propria sanctorum Ecclesiae Regiensis a quadringentis et amplius annis exaratum, cuius initium est: « In nomine sanctæ et individuae Trinitatis, Patris, et Filii, et Spiritus S. Amen. Incipiunt Institutiones Reiensis Ecclesiae cathedralis, et totius episcopatus ejusdem, composite anno Domini M^o CC^o LXXXIXII a reverendo in Christo Patre D. P. Dei gratia Reiensi episcopo, qualiter per totum annum divinum Officium dici debeat, quibuscumque temporibus atque horis ». In illis vero *Institutionibus* a Petro de Millia episcopo Regiensi conditis, Prosperi nomen non legitur argumento evidenti eum tunc temporis Regii episcopum, in ea civitate creditum non fuisse, ubi nec etiam hodie in Officiis propriis illius Ecclesie locum habet, licet Regii in Aemilia adhuc inter illius civitatis episcopos in Officiis propriis memoretur. Annus hujus sancti emortalis incertus.

6. *S. Epiphanius fit episcopus Ticinensis.* — Ad num. 16. Sanctum Epiphanium Ticinensem

episcopum currenti anno ad eam dignitatem evenitum esse, accurate scripsit Baronius; sed quia Sirmondus in Notis ad Ennodium hujus sancti præsulis Vitæ auctorem Epiphanio coævum, ejus episcopatum ad annum sequentem differt, Baroni opinio, ut huius controversiae finem imponam, magis confirmanda erit anno c^oxciv, ubi de quarta ejus legatione, annoque c^oxci, quo de ejus morte agemus. Sufficit hic observare ex Ennodio citato attigisse jam beatissimum virum octavum in sacerdotio annum, cum secundam legationem suscepit, ut pacem inter Nepotem imperatorem et Euricum regem Gothorum constitueret. Quare cum *Nepos* VIII kalend. Julias anni CDLXXIV imperium inierit, annoque insequenti mense Augusto ex eo deturbatus fuerit, appareret Epiphanium mense circiter Decembri hujus anni episcopum renuntiatum esse; cum ante Septembrem anni CDLXXIV legatio illa obita non fuerit, ut iusta videbitur. Eam vero in annum insequentem rejici non posse, ex dicendis in morte ejus certo liquebit.

7. *Aurelius Ambrosius rex a Britonibus declaratus.* — Degebatur hoc tempore *Vertigernus* Britonorum rex in Occidentali parte Britanniae inter prærupta montium et sylvarum, omnibus exosus, eoque, anno incep^o demoratio, rerum summa *Aurelio Ambrosio* delata cleri, principum, populi que suffragio. Spelmanus tom. i Conciliorum Angliae ad annum CDLXV scribit, ad novi regis inaugurationem convocatum esse Concilium, quod vocat, *Concilium Cimbricum, sive circa montes Err apud Ordovices*, quia Westmonasteriensis ad illum Christi annum de Ambrosio ait: « Sublimatus autem, Ecclesiæ ad solum usque destruetas, ut potuit, reparare vacavit. Erat largus in numeribus dandis, sedulus in divinis obsequiis, modestus, mendaces cum suis adulatioibus postponens, pede fortis, equo fortior, et ad regendum militares exercitus peritus; talibus insignitus virtutibus, celebris et famosus longiquis etiam regionibus habebatur ».

HILARI ANNUS 7. — CHRISTI 467.

1. *Cum Anthemio imperatore hæresis Romam adrecta, cui resistit Hilarus.* — Elapo jam anno sine Romano consule et sine Augusto Occidentalis imperii, qui sequitur ordine quadringentesimus sexagesimus septimus Christi annus duobus ex more aperitur consulibus, ambobus Flaviis, Pusaeo atque Joanne, et novum est nactus imperatorem Anthemium jnniorem filium Procopii, nepotem senioris Anthemii. Ita namque transactum est inter Ricimerem, cuius nutu pendebat Occidentale regnum, et Leoneim imperatorem, ut Greecus Romanam mitteretur Augustus, cuius filiam sibi Ricimer desponsaret : de his enim ita Sidonius¹ :

Anthemium concede mihi : sit patribus istis,
Augustus, legaque Leo mea iuri gubernet :
Quem petri patro vestri munice : natam
Gau[er]at Euphemianu[s] sidus divale parentis
Adjice præterea privatum ad publica fideis :
Sit sacer Augustus genero Ricimere beatus :
Nobilitate tuancis est vobis regia virgo, etc.

Una aulem cum Ricimere conspirasse pariter Romæ senatum in petendo a Leone imperatore Anthemium imperatorem Evagrius auctor est², dum ait, legationem ea de re ex senatusconsulto missam Constantinopolim : idemque affirmat Nicephorus³.

2. Sed malis (ut ita dicam) auspicis contigit Anthemii adventus in Occidentem : siquidem hoc anno ingenti laboratum est peste, cuius meminit Gelasius papa in Andronicum scribens adversus eos, qui Lupercalia ab urbe non auferenda contenderent : nam ait : « Quando Anthemius imperator Romam venit, Lupercalia utique gerebantur, et tamen pestilentia tanta subrepsit, ut toleranda vix fuerit ». Hæc Gelasius. Et quid mirum si secum pestem vexit Romanum Anthemius, qui contagia hereticorum secum duxit in Occidentem? Quantumlibet autem hunc ipsum imperatorem alii laudent, certe quidem hac ex parte sinceræ pietatis (quæ maximopere in Christiano imperatore requiritur) gloria caruisse videtur. Elenim secum in urbem

intulit Macedonianos hæreticos qui continuo miscere cuncta, et conventicula seorsum agere aggressi sunt : adeo ut nisi Hilarus infracto pectore continuo restisset, candor Romanæ fidei sordibus hæresis intici periclitaretur.

3. Hæc autem talia tantaque ab Hilaro papa præstata, perpetua digna memoria, penitus excidissent, nisi Gelasius papa scribens ad Dardanos obiter attigisset, his verbis¹ : « Papa Hilarus Anthemium imperatorem, cum Philotheus Macedonianus ejus familiaritate suffultus diversarum conciliabula nova sectarum in Urbem vellet inducere ; apud beatum Petrum Apostolum palam, ne id fieret, clara voce constrinxit; in tantum, ut non ea facienda, cum interpositione juramenti idem promitteret imperator ». Hæc Gelasius. Novit plane Anthemius et perspicuo didicit experimento, haud ea facilitate, qua Constantinopoli, plantari Romæ hæreses posse : cum duo vilissimi nebulones Eutyches primum, ac deinde Petrus Aelurus, novas illic serendo hæreses, universam Orientalem Ecclesiam zizaniis implevissent. Romani vero allatae enim pompa, præcedente imperatoris satellitio, hæreses, tanquam fœnum tectorum cito citius, antequam exorirentur, penitus aruerunt, Hilaro ipso Pontifice resistente. Illoc postremum edidit ipse pastoralis vigilantiæ specimen, et bene perfunctæ Pontificie dignitatib[us] dignum apposuit corollarium.

4. *Hilari papæ obitus et ejus munificentia in sacris ædificiis.* — Hoc namque anno, quarto idus Septembbris idem Hilarus Pontifex moritur, cum sedisset annos quinque, menses decem minus duobus diebus. Ita ex antiquis Martyrologiis, in quibus dicta die inter sanctos ejus dies natalis inscribitur. Præter illa autem quæ de rebus ab eo præclare gestis superius dicta sunt de mirifica ejus munificentia erga divinum cultum exhibita, Anastasius Bibliothecarius ex vetustioribus accepta monumentis hæc posteris scripta tradidit, de sacris locis ab eo excitatis ita exordiens : « Hic fecit oratoria tria in Basilice Constantiniæ Baptisterio, sancti Joannis Baptistæ, et sancti Joannis Evangelistæ, et san-

¹ Sidon. in Panegyric. Anthem. — ² Evagr. I. II. c. 48. — ³ Niceph. I. xv. c. 41.

¹ Gelas. Ep. xi.

ctae crucis, omnia ex argento et lapidibus pretiosis ornavit. Confessionem antem sancti Joannis Baptiste fecit ex argento pensantem libras centum, et Crucem auream. Et in ambobus Oratoriis januas æreas argento clusas. In Oratorio vero sanctæ Crucis fecit confessionem, ubi lignum posuit Dominicum, et Crucem auream cum gemmis pensantem pondo librarum viginti. In confessione fecit januas ex argento pensantes libras quinquaginta. Supra confessionem arcum aureum, qui pensat libras quatuor (quatuordecim), quem portant columnæ onychinæ et eo loci stat Agnus aureus, qui pensat libras duas ». De Iuminaribus vero ista subdit :

5. « Coronam auream ante confessionem. Pharium fecit cum delphinis pensantem libras quinque : lampades aureas quatuor pensantes libras duas. Nymphæum et Triporticum ante Oratorium sanctæ Crucis, ubi sunt columnæ mire magnitudinis, quæ dicuntur Hecatopenta. Lacus, et conchas cithariacas duas, cum columnis porphyreticis foratis aquam fundentes. Et in medio lacum porphyreticum cum concha cithariacea in medio aquam fundente, circumdata a dextris et a sinistris ; in medio cancellis ærcis, et columnis cum fastigiis et epistylis undique ornatis ex musivo, et columnis Aquitanicis tripolitis et porphyreticis.

6. « Ante confessionem beati Joannis posuit coronam argenteam pensantem libras viginti, pharum cantharum pensantem libras viginti quinque. Item ad sanctum Joannem intra sanctum fontem, Incernam auream cum mixis lumen decem, pensantem libras quinque : cervos argenteos tres fundentes aquam, pensantes singulos libras triginta : turrim argenteam cum delphinis pensantem libras sexaginta : columbam auream pensantem libras duas. In Basilica Constantiniana pharos cantharos argenteos pendentes ante altare decem, pensantes libras viginti : scyphum aureum pensantem libras sex : alium scyphum aureum pensantem libras quinque : calices aureos quinque, pensantes singulos libras singulas : scyphos argenteos quinque, pensantes singulos libras singulas : scyphos argenteos quinque, pensantes singulos libras decem : calices ministeriales viginti, pensantes singulos libras duas. Amas argenteas quinque, pensantes singulas libras decem ». Haec ibi.

7. Porro ex omnibus his ornamentis nihil hodie superest : ipsa autem Oratoria sancti Joannis Baptiste et Joannis Evangelistæ remanent in parietibus integra, quæ exornantur modo liberalitate Clementis papæ octavi. Oratorium vero sanctæ Crucis, cuius S. Gregorius meminit, usque ad Sixti quinti tempora (ut superius dictum est) integrum absque tamen ornamentis permansit : quod incaute diru-

tum Roma dettevit. Sed prosequamur reliqua munificentiae Hilari papæ : subdit enim Anastasius : « Fecit ad beatum Petrum Apostolum scyphum aureum pensantem libras quinque : alium scyphum aureum cum gemmis prasynis et hyacinthinis pensantem libras quatuor : catlices argenteos ministeriales decem, pensantes singulos libras duas : Amas argenteas duas, pensantes singulas libras decem.

8. « Ad beatum Laurentium martyrem scyphum aureum cum gemmis prasynis et hyacinthinis pensantem libras quatuor : Incernam auream mixorum decem pensantem libras quinque : scyphum aureum purissimum pensantem libras quinque : lampades aureas duas pensantes singulas libras : pharum cantharum aureum, pensantem libras duas : turrim argenteam cum delphinis, pensantem libras viginti quinque : scyphos argenteos tres, pensantes libras viginti quatuor : calices ministeriales duodecim, pensantes libras duas : altare argenteum, pensans libras quadraginta : lampades argenteas decem, pensantes libras viginti : Amas argenteas duas, pensantes singulas libras decem. In Basilica beati Laurentii martyris pharos cantharos argenteos decem, pensantes libras decem : cantharos æreos viginti sex : Ministeria ad baptismum, sive ad pœnitentiam argentea pensantia libras decem : pharos æreos quinquaginta.

9. « In Urbe Roma constituit ministeriales, qui circuirent constitutas stationes : scyphum aureum ausatum, vel stationarium, pensantem libras octo : scyphos per titulos viginti quinque, pensantes libras decem : Amas argenteas viginti quinque, pensantes libras decem : calices ministeriales quinquaginta, pensantes singulos libras duas. Hæc omnia in Basilica Constantiniana, vel ad sanctam Mariam constituta recondidit ». Haec tenus de ornamentis et ministeriis instrumentis. De aedificiis vero ista addit :

10. « Illic fecit monasteria ad S. Laurentium, et balneum, et praetorium S. Laurentio. Fecit autem Oratorium S. Stephani in Baptisterio Lateranensi. Fecit autem et bibliothecas duas in eodem loco. Ad Lunam vero monasterium in Urbe construxit. Illic fecit ordinationem unam in Urbe Roma per mensum Decembrem, creavit presbyteros viginti quinque, episcopos per diversa loca viginti duo. Qui etiam sepultus est ad S. Laurentium in crypta juxta corpus beati Sixti. Et cessavit episcopatus ejus dies decem ». Haec iti ex antiquioribus monumentis exscripta. Ut plane ex his saltem appareat, quæ fuerint divitiae Romanae Ecclesiæ, cuius adeo profuse essent expensæ in vasis sacris et ornamentis Ecclesiarum. De eodem Hilario papa vetus inscriptio emersit, quam his addenda putavimus : sic se habet¹ :

AD FONTEM VITÆ HOC ADITU PROPERANTE (PROPERATE) LAVANDI
CONSTANTIS FIDEI JANUA CHRISTUS ERIT.
HIC LOCUS OLIM SORDENTIS TUMULI SQUALORE

¹ Antiq. Inscr. in append. pag. 4163. n. 44.

CONGESTUS SUMPTU ET STUDIO CHRISTI FAMULI HILARI
EPISCOPI JUVANTE DOMINO TANTA RUDERUM MOLES
SUBLATA QUANTUM CULMINIS NUNG VIDETUR AD
OFFERENDUM CHRISTO DEO MUNUS ORNATUS ATQUE
DEDICATUS EST.

11. *Simplicius papa creatur.* — Cum igitur post obitum Hilari (ut dictum est) sedes vacasset dies decem, vicesima die Septembri creatus est Simplicius Tiburtinus Castini filius: cui invigilandum fuit tum domi, tum foris. In Urbe enim sub græco quidem (ut vidimus) imperatore, haud satis tuto Catholica fides consistere videbatur. In Oriente vero serpebat sicut cancer; saepe curatum, nunquam sanatum Eutychiane heresis apostema. Quæ autem fuerint hujus sanctissimi viri certamina, annis ferme singulis ejus Pontificatus dicturi sumus. Monemos antea lectorum, quod ad hæc tempora collocanda essent que scribit Gregorius Turonensis¹ de filia Leonis imperatoris curata a diemone Romæ a diacono Ecclesie Lugdunensis, si ejus narratio certa veraque assertione consideret: sed quoniam nulla de filia Leonis Augusti memoria habetur, nisi de Ariadna nupta Zenoni, eademque Constantinopolis commorante; que ab eo narrata sunt, haud adeo certa firmaque fide subsistunt: ad ipsum igitur absque invidia auctorem (si ea cupit scire) lectorum rejicimus.

12. Quod vero ad Simplicium papam spectat; quæ ipso Pontificeatus exordio contigerunt, hic dicamus. Simul ac enim Constantinopoli auditum est in locum Hilari papæ subrogatum fuisse Simplicium, Leo imperator quod obtinere nou valuit a Leone Romano Pontifice, nec ab Hilario successore, a Simplicio papa impetrare sagedit, ut rata haberentur decreta ab episcopis Synodi Chalcedonensis, quæ pertinebant ad privilegia Constantinopolitanæ Ecclesiae. Verum et ipse Simplicius vehementius restitit, obstitique ejus conatui, misso ad hoc Probo episcopo Canusino legato Constantinopolim. Testatur id Gelasius in Epistola ad Dardaniæ episcopos istis verbis²: « Eaque nihilominus etiam sub sanctæ memoriae papa Simplicio legatum Sedis Apostolicæ sanctæ memoriae Probum Canusinae urbis episcopum, Leone principe tunc petente, præsentem docuisse nullatenus posse tentari; neque his prorsus præbuisse consensum. Atque ideo non civitalis eujuslibet respiciant qualitatem, sed modum dispensationis Ecclesiastice paterna traditione firmatum convenienter observent ». Haec Gelasius.

13. *Sidonius Romam venit.* — Hoc item anno Sidonius Apollinaris e Galliis ubi degebat, litteris (ut ipse testatur ad Heronium scribens¹) novi imperatoris Anthemii vocatus, in Urbem se contulit, atque interfuit nuptiis Ricimeris. Quomodo autem in via ægrotans, sanus factus sit, simul ac obvia limina Apostolorum supplex intravit, ipse narrat in eadem Epistola, verbis istis exordiens ab occasione languoris: « Egressus, lævo Picentes, dextero Umbros latere transmisi. Ubi mihi Calaber Atabulus, seu pestilens regio Tuscorum, spiritu aeris venenatis flatibus inebriato, et modo calores alternante, modo frigora, vaporatum corpus infecit. Interea febris, siliisque penitissimum cordis medullarumque secretum depopulabantur; quarum aviditati non solum amœna fontium, aut abstrusa puteorum (quanquam hæc quoque) sed tota illa vel vicina vel obvia fluenla, id est, vitrea Fucini, gelida Clitunni, Anienis cœrula, Naris sulphurea, pura Fubaris, turbida Tiberis (metu tamen desiderium fallente) pollicebantur. Inter hac patuit et Roma conspectui, cujus initio non solum Thermas, verum etiam Naumachias videbar eptaturus.

14. « Ubi priusquam vel pomeria attingerem, triumphalibus Apostolorum liminibus affusus, omnem protinus sensi e membris male fortibus expolsum esse languorem. Postque cœlestis experimenta patrocinii, conducti diversiori parte susceptus, atque etiamnum hæc inter jacendum scriptitans, quieti pauxillum operam do; neque adhuc principis aulicorumque tumultuosis foribus obversor. Interveni etenim nuptiis patricii Ricimeris, cui filia perennis Augusti in spem publicæ securitatis copulabatur ». Haec de se Sidonius; qui posterioribus litteris ad euindem datis², exceptum se hospitio Pauli Romani præfectorii viri clarissimi, doctrinaque eminentissimi, tradit: de quo hæc ad postremum post multa præconia: « Illud, inquit, in eo studiorum omne culmen antevenit, quod habet hunc eminenti scientiæ conscientiam superiorem ». Vivebant et hoc ipso tempore alii quamplures viri Senatorii tum eloquentia præstantes, tum etiam poeticis facultatibus nobiles, quorum idem Sidonius meminit in carmine ad Felicem.

¹ Greg. Tur. de Glor. confess. c. 63. — ² Gelas. Ep. xi.

¹ Sidon. l. 1. Ep. v. — ² Ibid. Ep. ix.

Anno periodi Greco-Romanæ 5960. — Urb. cond. 1220. — Jesu Christi 467. — Hilaris papa 7. — Leonis 11. Anthemii 4.

1. Consules. — Coss. *Pusæus et Joannes*, ut omnes Fasti habent, uterque in Oriente creatus; anno enim superiori, nullus fuit imperator in Occidente, et *Pusæus* memoratur hoc anno in Chronico Alex. dicilurque fuisse *praefectus prætorio et consul* in urbe Constantinopolitana. Joannem eum esse puto; de quo Procopius lib. 4 Hist. Vandal., cap. 6, scribit, fuisse legatum Basilisci in prælio navalí adversus Gensericum habitu, qui eum capi navim cerneret, post egregia facinora edita, sese armatum in mare dejecit.

2. Anthemius fit imperator Occidentis. — A num. 4 ad 4. Marcellinus in Chronico sub hujus anni coss. scribit: « Leo imp. Anthemium patrium Romanam misit, imperatoremque constituit. Ravennam civitatem terræ motus deterruit ». Chronographus a Cuspiniano editus sub hujus anni coss. habet: « Levatus est imperator dominus Anthemius Romæ prid. idus Aprilis ». Cassiodorus in Chronico addit, eum suscepisse imperium tertio ab Urbe millario in loco Brontotus. Auctor libri de publicis ædificiis Constantinopolis, prodit eum, antequam in Occidentem proficeretur, Constantiopolis ex domo sua Ecclesiam fecisse. Auctor Chronicæ Alex. sub hujus anni coss. scribit: « Illoc anno imperavit Anthemius, et Romanum profectus. Illius imagines laureatae Constantinopolim per Pherentium præfectum urbi illatae sunt ». De imaginibus imperatorum legendus Gothofredus in Comm. leg. unice Cod. Theod. de *Imaginibus imperialibus* ubi plura de iis contigerit. De Prokopio Anthemii patre egi anno cxxii, num. 42.

3. Hilaris papa obitus. — A num. 4 ad 13. Baronium, Papebrocium, aliasque haec tenus decepit Marcellinus in Chronico, qui sub hujus anni coss. *Simplicii* successoris Hilaris papæ initium recitavit. Nam sancti Hilaris obitus anno tantum sequenti contigit, isque non annos quinque et aliquot menses, ut omnes recentiores ei attribuere, sed *annos sex, menses tres, dies decem*, Ecclesiam Romanam administravit, ut liquet tam ex Anastasio, Orderico lib. 2, Luitprando, Abbone Floriacensi, et Honorio Augustodunensi, quam ex catalogo Vaticano-Palatinus, sex catalogis nostris, Reginone, Hermanno Contracto, aliisque, nisi ubi numeri mendose descripti. Marianus Scotus in Chronico, qui nos diem ejus natalem edocuit, recte etiam, diem ejus emor-

tualēm notavit. Scribit enim: *Hilarus papa obiit IX kalend. Martii*, id est, die xxī mensis Februarii, ad quem diem Bollandus ait, cum adscriptum esse Florario SS. et Manrofyei, Galesinii, Casinii, Martyrologiis, variisque Kalendariis, et Greveni ad Usuardum Auctario. Non itaque *Hilaris* depositus est die decima mensis Septembri, quo in Martyrologio Romano colitur, quove sepultum dicit Anastasius, sed eo die ejus corpus translatum; cum anni sex, menses tres, et dies decem, quibus Romanæ Ecclesiæ præfuit, die xxī mensis Februarii anni Christi cdlxviii absolvantur. Post mortem ejus cessavit sedes non dies *decem*, ut habent Anastasius, Auctor auctioris Catalogi Pontificum Romanorum et variis Catalogis nostri, sed dies tantum *quatuor*, ut ex ipsomet Anastasio in morte *Simplicii* videbimus. Ordinatus est itaque sanctus *Simplicius, natione Tiburtinus*, die vice-simæ quinta mensis Februarii anni insequentis, qui bissextis fuit, in quam Dominica cadebat. Scribit Turonensis lib. de Gloria Confess. cap. 63, filiam *Leonis* imp. curatam a dæmonie Romæ a diacono Ecclesiæ Lingdunensis, quod Baronius in dubium revocat, quod existimet *Leouem* nullam aliam filiam habuisse, quam *Ariadnum* Constantinopoli commorantem. Verum praeter Ariadnam *Zenonis* uxorem, suscepit etiam ex Verina *Leontiam* Marciano filio Anthemii imperatoris Occidentalis uxorem conjunctam, sed hæc nunquam Romæ fuit, ideoque hoc miraculum *Simplicio* Romæ sedente, et *Anthemio* imperante, factum esse non potuit. Quare appetit Turonensem, virum piissimum varia miracula narrare, que incertis rumoribus didicerat. Porro Hilarus papa duo Oratoria construxit, videlicet S. Joannis Baptiste, et B. Joannis Evangeliste, e regione hinc inde disposita, quæ ornavit, omnia ex argento et lapidibus pretiosis, retro Basilicam Salvatoris. Fecit et in eodem loco Bibliothecas duas. Haec autem omnia in Basilica Constantiniana ad S. Mariam constituta reposuit, uti narrat Joannes diaconus junior in libello de Ecclesia Lateranensi § 12 et seq. ubi et plura habet de multis donis ab eo oblatis.

4. Leo imp. Arianos exagitat. — Auctor Chronicæ Alex. sub hujus anni coss. de Leone imp. scribit: « Idem religiosissimus imperator diebus Dominicis cessari ab opere precepit eaque de re sanctissimam legem rogavit, uti nullæ tibiæ, nulla cithara, aliudve instrumentum musicum die Dominicæ ca-

neret, sed omnia cessarent; omnesque mortales ferias agitarent. Idem imperator Leo acerrime persecutus est Arianos Exocionitas, edictoque promulgato, nbiique velut illos habere Ecclesias, omnesque conventus illorum penitus sustulit ». Legenda lex ult. Cod. Justin. de feriis, data *Zenone et Marciano* coss. anno scil. **CDLXIX**, quae est de sanctificandis Festis diebus, et prohibendis scenicis spectaculis ad quam pertinet, quod hic habet de eadem prohibitione Auctor Chronicus Alex. Porro *Exocionitae* ab Anastasio aliisque memorati, Ariani erant; ita dicti, quod Constantinopolis in loco *Exocionio* appellato conventus suos agerent, ut observat Duengius in Constantinopoli Christ. lib. 2, parag. 16, num. 38, ubi probat, *Exocionium* fuisse partem muri Constantini, ita vocalam, quod priusquam urbis producerentur muri a Constantino Magno, hoc in loco columna esset, cui hujus imperatoris statua insistebat. Dirulo Constantino muro, manxit toco *Exocionii* appellatio, et celebris potissimum fuit Exocionii tractus, quod in eo habitarent Ariani, ex quo a Theodosio Magno, una cum patriarcha *Demophilo* urbe migrare, et extra urbem conventus suos agere compulsi sunt. Ex hinc enim Ariani *Exocionitae* passim nuncupati apud veteres scriptores.

5. Euricus Hispanias Galliasque aggreditur. — Hoc anno *Theodericus* Visigothorum rex qui pcepit cum Romanis semper coluerat, et pugnans contra Suevos in Hispaniis regnantes principatum suum plurimum dilatarat, occisus est a fratre suo *Eurico*, ut anno **CDLXIV**, n. 2 oslendimus. In eo « honore proiectus statim legatos ad Leonem imp. dirigit » Euricus, qui « crebrain mutationem Romanorum principum cernens Gallias suo jure natus

est occupare », inquit Jornandes de Reb. Get. c. 45, qui addit *Anthemium* imperatorem protinus auxilia Britonum postulasse, eorumque regem *Riothimum* in urbem Bituricensem venisse, sed prælio victum ab Eurico, fugisse ad Burgundionum gentem vicinam, que Romanis federata erat, de quo prælio anno **CDLX**, num. 9 locuti sumus. Qua ratione ad hoc bellum princeps iste Arianus Orthodoxis infensis-simus motus fuerit, indicat Sidonius lib. 7, in Epist. 1 ad Mamertum episcopum Viennensem data : « Rumor est Gothos in Romanum solum castra movisse. Huic semper irruptioni nos miseri Arverni janua sumus. Namque odiis inimicorum hinc peculiaria fomenta subministramus, quia quod nec dum terminos suos ab Oceano, in Rhodanum Ligeris alveo iunctaverunt solam sub ope Christi moram de nostra tantum obice (obex feminino genere a coævis scriploribus dictus) patiuntur. Circumjectarum vero spatia, tractunque regionum jam pridem regni minacis importuna devoravit impressio ». Consilium itaque *Eurici* regis erat, imperii sui limitem promovere, et quicquid Oceanum inter, Rhodanum et Ligerim, interjacet, occupare. Quia vero *Arverni* in regis Ariani potestate venire nobabant, et fortiter a Romanis stabant, haec ad sanctum Mamertum seribit Sidonius anno circiter quadringentesimo septuagesimo. Isidorus tamen in Chronicis Gothorum referit, *Euricum*, statim ac insolium evectus fuit, *Pampilonam* et *Cæsaraugustam* missio exercitu cepisse, ac Tarraconensem provinciam exercitus irruptione evertisse, indeque in Gallias rediisse. Quare quæ Baroniis anno **CDLXVI**, a n. 16 ad 14 de urbis Arvernensis obsidione ab Eurico facta, habet, ante annum **CDLXX** non configere, et *Euricus* regni sui initio Hispanias et Gallias afflixit.

SIMPLICII ANNUS 1. — CHRISTI 468.

1. Anthemius a Sidonio laudatus. — Christi Redemptoris annus quadringentesimus sexagesimus octavus unius tantum iterati consulatus Anthemii nota habetur inscriptus : nam Sidonius, qui Romæ existens in hoc ejus consulatu carmen habuit Panegyricum, haec de secundo hoc Anthemii consulatu¹ :

¹ Sidon. in Paneg. Anthem. in princip.

Annum pande novum, consul vetus, et sine fastu
Scribere bis Fastis.

Collega enim in primo consulatu accesserat ante annos tredecim Valentianino Augusto octavum consuli. Cum vero Roure probe cognita esset Sidonii excellentia in carminibus edendis : quonam modo a Basilio exconsule viro eminentissimo rogatus fuerit in novi consulis ipsius Augusti laudem aliquid

ex more canere, ipse in posteriori Epistola ad Hernium data declarat his verbis¹: « Ille et dum per hunc amplissimum virum aliquid de legationis Arvernæ petitionibus elaborabamus : ecce et kalendæ Januariæ, quæ Augusti consulis mox futuri repetendum Fastis nomen operiebantur. Tunc Patronus : Eia (inquit) Solli meus, quanquam suscepti officii mole gravaris : exeras volo in obsequium novi consulis veterem musam, votivum quippiam vel tumultuariis fidibus carminantem ». Haec ipse. Porro præstítit egregie Sidonius, quod fuit a Basilio postulatum; cuius petitione se tunc ab eodem imperatore præfecturam obtinuisse, testatur. His consentiunt quæ idem Sidonius habet in Epistola ad Firminum his sapphicis :

Quanquam post visus prope post bilustre
Tempus, accepi capiens honorem
Qui patrum ac plebis simul unus olim
Jura gubernat.

Plane significans se post decennium a Majoriani consulatu, quo Romæ fuit, iterum remeasse illuc, potius in honore præfecturæ. Contigit Majoriani consulatus anno Domini quadringentesimo quinquagesimo octavo.

2. Arvandus Galliarum præfector criminis majestatis dominatur. — Hoc pariter anno, dum idem Sidonius adhuc moraretur in Urbe, Arvandus Galliarum præfector querelis pulsatus plurium viorum illustrium, jussus est venire Romam ad diligendam causam : de cuius iudicio ejusdem Sidonii extat Epistola ad Vincentium data. Haud vero levis fuit accusatio, qua criminis læsæ majestatis constitutus est reus, postulatusque iudicio, nimisrum quod Galliarum partes Romano subjectas imperio clam prodere tentasset Evarico Gothorum regi, tum rerum Romanorum, tum etiam Catholicæ pietatis infensissimo hosti. Porro totius rei gestæ seriem quam exactissime ipse Sidonius ad Vincentium scribens enarrat : res sane digna auditu, in qua complura invenias impressa vestigia antiquitatis : est autem hujusmodi ad eum data Epistola² :

3. Angit me casus Arvandi, nec dissimulo quin angat. Nam hic quoque cumulus accedit laudibus imperatoris, quod amare palam licet et capite damnatos. Amicus homini fui superquam morum ejus facilitas varietasque patiebantur. Testatur hoc, propter ipsum nuper mihi invidia conflata, cuius me paulo incautiorem flamma detorruit. Sed quod in amicitia steti, mihi debui. Porro autem in natura ille non habuit diligentiam perseverandi : libere queror, non insultatorie : quia fidelium consilia despiciens, fortunæ ludibrium per omnia fuit. Denique non eum aliquando cecidisse, sed tamdiu stetisse, plus miror. O quotiens sæpe ipse se adversa perpessum gloriabatur, cum tamen nos ab effectu profundiore ruituram ejus quandoque temeritatem miseraremur : definientes non esse felicem, qui hoc

frequenter potius esse quam semper judicaretur. Sed gubernationis suæ ordinem exposcis. Salva fidei reverentia, quæ amico etiam debetur afflito, rem breviter exponam.

4. « Præfecturam primam gubernavit cum magna popularitate, consequenterque cum maxima populatione. Pariter onere depressus æris alieni, metu creditorum successuros sibi optimates emulabatur. Omnium colloquia ridere, consilia rimari, officia contempnere, pati de occurrentum raritate suspicionem, de assiduitate fastidium, donec odii publici mole vallatus, et prius cinctus custodia, quam potestate discinetus, captus destinatusque pervenit Romam. Illico tumens quod prospero cursu procellosum Tusciæ littus enavigasset, tanquam sibi bene conscientia ipsa quodammodo elementa famularentur ; in Capitolio custodiebatur ab hospite Flavio Asellio comite sacrarum largitionum, qui adhuc in eo semifumantem præfecturæ nuper extorte dignitatem venerabatur.

5. « Interea legati provinciæ Gallie Tonantis Ferreolus præfectorius, Afrani Syagrii consulis etilia nepos, Thaumastus quoque et Petronius, maxima rerum verborumque scientia prædicti, et inter principalia patriæ nostræ decora ponendi, prævium Arvandum publico nomine accusaturi cum Gestis decretalibus insequuntur. Qui inter cetera quæ sibi provinciales agenda mandaverant, interceptas litteras deferebant, quas Arvandi scriba correptus dominum dictasse profitebatur. Haec ad regem Gothorum charta videbatur emitti (eniti), pacem cum græco imperatore dissuadens, Britannos super Ligerim sitos impugnari oportere demonstrans, cum Burgundionibus jure gentium Gallias dividi debere confirmans : et in hunc ferme modum plurima insana, quæ iram regi feroci, placido verecundiam inferrent.

6. « Haec Epistolam læsæ majestatis crimen ardenter jurisconsulti interpretabantur. Me et Auxarium præstantissimum virum tractatus iste non latuit, qui Arvandi amicitias quoquo genere incurrit, inter ipsius adversa vitare, perfidum, ignavum, barbarum computabamus. Deterimus igitur nihil tale metuenti totam perimachiam, quam summo artificio acres et flammei viri occulere in tempus iudicij meditabantur : scilicet ut adversarium incautum, et consiliis sodalium repudiatis, sibi soli temere fidentem professione responsi præcipitis involverent. Dicimus ergo, quid nobis, quid amicis secretioribus tutum putaretur. Suademus nihil quasi leve fatendum, si quid ab inimicis etiam pro levissimo flagitaretur : ipsam illam dissimulationem tribulosissimam fore, quo facilius securitatem persuasionis inferrent. Quibus agnitis, proripit sese ; atque in convicia subita prorumpens : abite, degeneres, inquit, et præfectoriis patribus indigni, cum hac superforanea trepidatione : mihi (quia nihil intelligitis) hanc negotii partem sinite curandam. Satis Arvando conscientia sua sufficit : vix illud dignabor admittere, ut advocati mihi in actionibus

¹ Sidon. l. 1. Ep. ix. — ² Ibid. Ep. vii.

repetundarum patrocinentur. Discedimus tristes, et non magis injuria, quam mœrore confusi. Quis enim medicorum jure moveatur, quotiens desperatum furor arripiat?

7. « Inter hæc reus noster aream Capitolinam percurrere albatus, modo subdolis salutationibus pasci, modo crepantes adulatioñum bullas ut recognoscens, libenter audire, modo serica et gemmas et pretiosa quæque involuera rimari, et quasi mercaturas (mercaturus) trapezitarum inspicere, prensare, depretiari, devolvere, et inter agendum multum de legibus, de temporibus, de senatu, de principe conqueri, quod se, non priusquam discuterent, uiciscerentur.

8. « Pau ei medii dies, et intrat prætorium (in tractatorium) frequens senatus (sic post comperi: nam inter ista discesseram) procedit noster ad Curiam, paulo ante detonsus punieatusque; cum accusatores semipullati atque conserpti nimittios a decemviris oppiren tur, et ab industria squalidi præripuiscent misero debitam miserationem sub invidia sordidatorum. Citati intromittuntur: partes (ut moris est) e regione consistunt. Offertur præfectoriis ante propositionis exordium jus sedendi. Arvandus iam tune infelici impudentia concito gradu mediis prope judicum sinibus ingeritur. Ferreolus, circumsistentibus latera collegis verecunde ac leniter in uno subselliorum capite consedit: ita ut non minus legatum se quam senatorem reminisceretur; plus ob hoc postea laudatus, honoratusque, dum hæc et cui procerum defuerant, affuerunt: consurgunt partes, legatique proponunt. Epistola post provinciale mandatum, cuius supra mentio facta est, profertur: atque eum sensim recitaretur, Arvandus needum interrogatus, se dictasse proclamat. Respondere legati, quoniam valde nequiter constaret, quod ipse dictasset. At ubi se furens ille, quantumque eaderet ignarus, bis terque repetita confessione transfodit: aeclamatur ab accusatoribus, conelamatur a judicibus, reum se læsæ majestatis confidentem teneri. Ad hoe, et nullibus formularum juribus id sancientibus jugulabatur. Tuum demum laboriosus tarda pœnitudine loquacitatis impalluisse perhibetur, sero cognoscens posse reum majestatis pronuntiari etiam eum, qui non affectasset habitum purpuratorum.

9. « Confestim privilegiis geminæ præfecturæ, quam per quinquennium repetitis fascibus rexerat, exauguratus, et plebeiæ familie non ut additus, sed ut redditus, publico eareri adjudicatus est. Illud sane ærumnosissimum (sicut narravere qui viderant) quod quia se sub atratis accusatoribus exornatum ille politumque judicibus intulerat; paulo post cum dueceretur, addictus miser, nec miserabilis erat. Quis enim super statu ejus nimis inflecteretur, quem videret aequalatum delibutumque latomiis aut ergastulo inferri? Sed ut judicio vix per hebdomadam duplum comperendinato, capite muletatus, in insulam conjectus est serpentis Epidauri: ibi usque ad inimicorum dolorem devenustatus, et a

rebus humanis veluti vomitu Fortunæ nauseantis exputus, nunc ex vetere senatusconsulto Tiberiano triginta dierum vitam post sententiam trahit, unicum et gemonias et laqueum per horas turbulenti carnificis horrescens. Nos quoque quidem, prout valemus, absentes præsentesque vota facimus, preeces supplicationesque geminamus, ut suspenso ietu jam jamque mucronis exerti, pietas Angusta seminecem (quanquam publicatis bonis) vel exilio muneretur. Illo tamen, seu exspectat extrema quæque, seu sustinet, infelicius nihil est, si post tot notas inustas contumeliasque aliquid nunc amplius quam vivere timet. Vale ». Observasti, puto, antiqui formam judicij, de quo essent complura notanda: sed quod tendamus alio, ea istiusmodi facultatis curiosis exquisitoribus derelinquimus. Spectasti tanquam in scena tragœdiam, dignum humanæ miseriae monumentum: quo et illud pariter admoneamus, peccata hominum in patratores ipsorum quibusvis accusatoribus acriora insurgere testes et vindices.

10. Quid autem postquam hæc scripsit Sidonius, Arvando contigerit, nusquam meminit: cæterum ex Cassiodori emaeulato loco accipere licet, Sidonii preeces a Deo exauditas, flexumque esse imperatoris animum, ut miserum sub laqueo et unco periclitantem, trahendum per scalas gemonias, projicieendumque in Tiberim, expaventem absolvitur, atque exilii pœna compensarit. Id, inquam, textus Cassiodori in Chronico nobis insinuat, si quis eum in pristinam veritatem, explosa corruptione, restituat: qui sic se habet secundum depravatam veterem editionem, sub anni sequentis consulibus: « Arabundus imperium tentans, jussu Anthemii, exilio deportatur ». Hæc ibi: sed qui putavit emendare, enormius deturpavit, dum habet loco Arabundi, Ardaburum; motus fortasse, quod his temporibus Ardaburius potentissimus viveret, qui pulsans est ermine majestatis: at ille non exulavit, verum omnium sententia oecidi meruit; nec quidem Romæ, sed Constantinopoli; neque ab Anthemio, sed a Leone imperatore talia passus: ut plane appareat, loco, Arabundus, esse restituendum, non Ardaburius, sed Arvandus. Quibus etiam intelligas, Arvandum hoe anno e præfectura Galliarum amotum atque damnatum, anno sequenti in exilium deportatum. At magno Galliarum aecidit infortunio, ut non unum Arvandum proditorem pati contigerit, sed plures: siquidem haud modestior vel fidelior fuit ille præfectus, nomine Seronatus. Ita plane infelix populus vel sub barbarico gladio captivus ingemiscerat, vel sub seelerotorum præfectorum securibus lugens lamentabatur.

11. *Gallie a præfectis Romanis exagitatae.* — Sed audi alias Sidonii de Seronato in Gallis præfecto querelas, cum ad Eedicium scribit, ut periclitanti patriæ sub diro tyrranno subveniat¹: « Rediit, inquit, ipse Catilina sæculi nostri in peremptoribus,

¹ Sidon. l. II. Ep.

ut sanguinem fortunasque miserorum, quas ille sibi ex parte propinaverat, hic ex asse misceret. Seitote in eo per dies spiritum diu dissimulati furoris aperiri : aperte invidet, abjecte fingit, serviliter superbit, indicit ut dominus, exigit ut tyrannus, addicit ut judex, calumniatur ut barbarus; tota die a metu armatus, ab avaritia jejunus, a cupiditate terribilis, a vanitate crudelis, nou cessat simul farta vel punire, vel facere palam, et ridentibus convocatis : ructat inter eives pugnas, inter Barbaros litteratas epistolas, ne primis quidem apicibus sufficienter iniliatus, publice a jactantia dictat, ab impudentia emendat: totum quod concupiscit, quasi comparat; nec dat pretia, contumens, nec accipit instrumenta (instauramenta), desperans : in Concilio taet in Concilio jubet, in Ecclesia jocatur, in convivio praedicat, in cubiculo dannal, in quaestione dormitat : implet quotidie silvas fugientibus, villas hospitibus (hostibus), altaria reis, carceres clericis : exultans Gothis, insultans Romanis, illudensque praefectis, colludensque munerariis, leges Theodosianas calcans Theodoricianasque proponens : veteres culpas, nova tributa perquirit ». Hæc et alia Sidonius, rogans Eedicium quantocius his occurrere : quæ quidem his Anthemii temporibus accidisse, in fine declarat. Verum et hunc prudentem Gothis Gallias, constat majestatis judicio postulatum, scelus capite luisse : nam idem Sidonius¹ hæc de eo ad Græcum episcopum : « Illi amore Reipublicæ, Seronatum Barbaris provincias propinantem, non timuere legibus tradere, quem convictum deinceps Respublica vix præsumpsit occidere ». Hæc Sidonius.

12. Sed ex his illud observa, non Evaricum primo (ut Isidorus² habet) jura Gothi scripta dare cœpisse, sed Theodoricum ejus prædecessorem, quas Sidonius Theodoricianas leges appellat. Non ergo sub Evarico Gothi legum instituta(ut ait) scriptis habere cœperunt, sed sub Theodorico ejus præcessore.

Vidisti Galliarum praefectos Gallias pessundantes : ut jam Sidonii testificatione certius compertas habeas Salviani³ Massiliensis ista lugentis effusas lacrymas, utpote potissimas causas, cur exclusis Romanis, Barbari potiti sint Galliis. Sed audi de his ejus lugubres voces, intuere madidas genas, attende suspiria intercepta singultibus, cum deplorares Gallicanas, non ab ipsis tantum præfectis, sed ab omnibus eis subjectis ministris labefactatas. Nam accipe : « Non, inquit, judices solum inflausta ista peragunt, sed etiam judicibus obsequentes. Quæ enim sunt non modo urbes, sed etiam municipia atque vici, ubi non quot curiales fuerint tot tyramni sint? quanquam forte hoc nomine sibi gratulentur, quia potens et honoratum etiam videtur : nam et latrones gloriantur, si atrociiores admodum quam sunt, esse dicantur. Quis ergo (ut dixi) locus est, ubi non a principalibus civitatum viduarum et pu-

pillorum viscera devorentur, et cum his ferme sanctorum omnium? nam et hos quasi viduas et pupilos habent, quia tueri se aut pro studio professionis suæ nolunt, aut innocentia atque humilitate non possunt : nemo itaque tutus horum est ». Et post multa id genus, de iisdem judicibus :

13. « Qui in similitudinem immanium bestiarum, non rexerunt traditos sibi, sed devoraverunt : nec spoliis tantum hominum (ut plerique latrones solent) sed taceratione etiam et (ut ita dieam) sanguine pascebantur. Ac sie actum est, ut latrociniis judicum strangulati homines et necati, inciperent esse quasi Barbæ, quia non permittebantur esse Romani. Acquieverunt enim esse quod non erant, quia non permittebantur esse quod fuerant : coactique sunt saltem vitam defendere, quia jam libertatem videbantur penitus perdidisse ». Et post aliqua : « Sed quid possunt aliud fieri miseri, qui assiduum, imo continuum exactionis publicæ patiuntur excidium ; quibus imminet semper gravis, et indefensa proscriptio : qui domos suas deserunt, ne in ipsis domibus torqueantur : exilia petunt, ne supplicia sustineant? Leviores his hostes quam exactores sunt; et res ipsa hoc indicat : ad hostes fugiunt, ut vim exactionis evadant ». Ac post multa, hæc in codem argumento versatus :

14. « Ubi enim, et in quibus sunt, nisi in Romanis tantum hæc mala? Quorum injustitia tanta, nisi nostra? Franci enim hoc scelus nesciunt : Hunni ab his sceleribus immunes sunt : nihil horum est apud Wandulos, nihil horum apud Gothos. Tam longe enim est ut hæc inter Gothos Barbari tolerent, ut ne Romani quidem qui inter eos vivunt ista patientur. Itaque illic Romanorum omnium votum est, ne unquam eos necesse sit in jus transire Romanorum : una et consentiens illic Romanæ plebis oratio, ut licet eis vitam quam agunt agere cum Barbaris. Et miramur, si non vincantur a nostris patribus Golbi cum malint apud eos esse, quam apud nos Romani. Itaque non solum transfugere ab eis ad nos fratres nostri omnino nolunt sed etiam ut ad eos confugiant, nos relinquunt. Et quidem mirari satis non possumus, quod hoc non omnes omnino faciant tributarii pauperes et egestiosi : nisi quod una causa tantum est, qua non faciunt; quia transferre illuc tegulas atque habitatiunculas suas, familiasque non possunt, etc. » Plurimus quidem in his deplorandis est Salvianus.

15. Unde illud intelligas profuisse Romano imperio, ne simul cunctis Galliarum provinciis potiti sint Gothi, nimirum non Romanorum dilectione accidisse, ut se Galli sub eorum dominio contineant, sub quo assiduo gernerent alque lugerent; sed id factum amore Catholicæ fidei, cum Evaricus rex Gothorum Arianus esset Catholicorum dogmatum acerrimus impugnator, et ea sectantium persecutor. Bene ergo cessit Romano imperio regis barbari tanta perfidia : dum adituri populi Gothos, quo effugerent praefectorum intolerabilia latrocinia,

¹ Sidon. I. vii. Ep. vii. — ² Isidor. in Chron. Goth. æra 501. — ³ Salv. I. v. de vero iudicio.

revocarentur timore prodendae Catholice fidei. Hincque accidit, ut ad Francos potius quam ad Gothis, Hispanos, Burgundiones, Suevos, vel Vandales (quos omnes Gallias invadentes Ariana hæresis comitabatur) Gallorum studia se converterint; quod Catholicis populis tutior sedes esset apud Gentiles verae licet religionis ignaros, quam hæreticos Catholice religionis eversores atque persecutores.

16. Quomodo autem occasione iniquorum atque rapacium praefectorum pauperes Galliarum a potentioribus premerentur, cumdem rursum Salvianum ausulta, qui inter lugendum et ista deplorat: « Veniunt, inquit, plerumque novi nuntii novarum Epistoliarum a summis sublimitatibus missi, qui commendantur illustribus paucis ad exitia plurimorum. Decernuntur his nova munera, decernuntur novæ indictiones: decernunt potentes, quod solvant pauperes: decernit gratia divitum, quod perdat turba miserorum: ipsi enim in nullo sentiunt quod decernunt. Sed non possunt (inquis) non honorari, et liberalius accipi, qui fuerint a majoribus missi. Escole ergo vos divites primi in conferendo, qui estis primi in decernendo». At tantum absuit ut id praestarent, ut non modo quid penderent, sed ex pauperum pensitatione non solum bonis ipsorum violenta distractione poarentur, sed et ipsis personas in miserandam redigerent servitutem; cum non habentes unde se alerent, in villas se transferrent potentium, ubi ex colonis, mutato statu, servi penitus redderentur. Sed Salvianum attende:

17. « El quidem, inquit, quia ita infelix necessitas cogit (ut scilicet in aliena rura coloni se tradarent, qui sua jam perdidissent) ferenda utcumque erat extrema sors eorum, si non esset aliquid extremius. Illud gravius et acerbius, quod additur huic malo servitutis (servitutum) malum. Nam suscipiuntur ut advenæ, fiunt prajudicio habitationis indigenæ: et exemplo quodam illius maletiae potenteris, quæ transferre homines in bestias dicebatur; ita et isti omnes, qui intra fundos divitum recipiuntur, quasi Circari populi transfiguratione mutantur. Nam quos suscipiunt ut extraneos et alienos, incipiunt habere quasi proprios: quos esse constat ingenuos, vertunt in servos. Et miramus si nos Barbari capiunt, cum fratres nostros nos faciamus esse captivos. Nihil ergo mirum est, quod vaslationes fiunt atque excidia civitatum. Diu in plurimorum oppressione elaboravimus, ut captivando alios, etiam ipsi inciperemus esse captivi, etc. » Habes igitur quam amplissimis notis apertissime demonstrari, justissimo Dei judicio permissum occupari a Barbaris Gallias, pellique Romanos. Sed jam de his haec tamen.

18. *Marcelliano et Basilisco hæreticis exercituum ducibus male res gestæ adversus Vandulos.* — Quod vero ad res pertinet Orientales quod non hæreticis tantum, sed et Gentilibus idololatris abundantare civitates, Leo imperator adversus eosdem

hoc anno edidit sanctionem, qua vetuit ne qui Christianus non esset, causas agere in judiciis præsumeret¹. Hujus autem edendæ sanctionis causa illa præcessisse videtur, quod accidisse ante hæc Cedrenus tradit, ut Isocasius questor, qui philosophum etiam profiteretur, cum detatus esset apud judicem cullor Gentililæ superstitionis, coram Pusæo praefecto praetorio causam dicturus, cavillo quodam judicium elusisset. Reperitur præterea his temporibus, quibus cum Anthemio Leo imperabat, aliam insuper sanctionem² adversus paganos ab eodem esse promulgatam. Sed et hoc anno evenisse Marcellinus habet in Chronico, ut dux exercitus Marcellinus, sive Marcellianus, homo Paganus a suis occisus fuerit, alioqui de Republica bene meritus. Meminit Marcelliani hujus Procopius, cum de comparata a Leone Augusto ingenti classe adversus Vandulos in Africa degentes agit. Hæc quidem de classe hoc anno facta esse, cum quæ de necce Marcelliani sunt dicta docent, tum Cedrenus adstipulator accedit. Procopius autem rem gestam sic narrat³:

19. « Talem igitur imperator Constantinopolitanus audaciam » Genserici incursantis Orientales oras « perosus contra Vandulos movere decrevit. Cujus exercitus terrestris fertur ad millia centum fuisse, classis autem magnitudinem undiquaque ex omni Græcia collectam habuit: in milites et nautas sumptus ingentes ostendit, eo quod contra Barbaros procul iluri essent. Ferunt enim millia trecenta frustra hoc bello erogasse: et ut victoriam de Vandalis minime assequeretur, classis præfectum Basiliscum misisse (quem diximus fuisse Eutychianum hæreticum, et illorum patronum) Verinæ conjugis fratrem imperio tunc maxime fidum, quod tulum sibi fore arbitrabatur, Asparis durante amicitia. Ipse enim Aspar, quod secta esset Arianus, imperator esse non valuit: Leonem tamen fallere potuit, cui paulo post insidias visus est tendere, meficiens, ne ex victorie Vandalicæ successu elatus, non æquus ei, tum cæteris imperii rebus foret. Quapropter multa Basilisco discedenti mandasse, cum ut bellum duceret suasisset, ferlur ». At quid boni eventus spei concipi potuit, cum duces primarii essent hæretici? Sed pergit:

20. « Leo vero jam Anthemium senalorem opibus et genere magnum ad imperium Occidentale suscipiendum miserat, ut Vandolorum bello auxilio foret. Gensericus vero Olybrio item senatori potentissimo pollicetur, ut si una conspirent, ei Occidentis imperium simul cum Valentinianni filia Placidia se daturum. Quo fretus majores assumpsit spiritus, audaciusque omnem imperii ditionem vexavit. Erat ea tempestate in Dalmatia quidam Marcellianus notus Aetio, vir admodum probus, qui post Aetium interfactum, ad imperatorem redire recusavit, res in ea parte novas excitando: eaque fuit potentia, ut nemo

¹ L. xv. C. de Epis. audienc. — ² L. viii. Cod. de Pagan. — ³ Procop. de bell. Vand. l. i.

resistere anderet. Leo igitur hunc metuens, omnibus modis sibi conciliatum in Sardiniam misit, ut eam a Wandali liberaret: quod et breviter et facile factum. Heraclius interea Byzantio cum classe in Africam veniens apud Tripolim Wandulos vicit, navibusque dimissis cum exercitu pedestri adversus Carthaginem tendit. A Carthagine non minus ducentis octoginta stadiis distans applicuit, ubi Mercurii templum antiquitus conditum fuit: quod si minime cunctatus, inde evestigio Carthaginem advolasset, ipsam proculdubio cepisset.

21. « Gensericus autem, ubi Sardiniam ac Tripolim captas audivit, simulque Basilisci classem ingentem animadvertis: Leonem imperatorem, ut admodum inexpugnabilem, formidare coepit. Tantam itaque victorie occasionem amisit ducis sive tarditas, sive ignavia, seu etiam proditio. Gensericus autem Basilisci socordiam nactus, haec gessit: In primis subditos omnes velociter cum navibus quibus potest armat, partim viris vacuas mittit; ut repente adnavigantes, cum instrumentis ac munitionibus sint praesto parati: interimque legatos ad Basiliscum mittit rogatum, uti quinque dierum spatio proelium supersedeat, donec quidam facturus sit, tempus habeat deliberandi, an imperatori obtemperet ac cum eo conveniat. Ferunt quidem hanc auri corruptione nactum opportunitatem fuisse. Et haec quidem hoc modo se habuere ». Hacenus Procopius, a quo multa quidem esse praetermissa liquet.

22. Atque primum quod ad numerum navium pertinet, magnam sane admirationem legentibus afferit Nicephorus¹, dum tradit, paratam tanto tempore tantoque impendio classem continuisse numerum navium mille atque centum. Sed et illud fūnestum ex Basilisci proditione factum, cum classes ambae ad proelium dispositae essent: ipsum numerum absque pugna navem praetoriam, qua vehelatur, proram vertere, et classe subduei jussisse, tanquam fuga labentem: quo viso, et reliquas naves praetoriam esse secutas; et sic quam præ manibus victoriam certam haberent, hostibus infeliciter ab eo traditam esse: sed quasi parva haec damna fuisse, additum ut cum post fugam absque solerti custodia esset relicta classis, eademque reperta absque praesidio, ab insequenti Wandalica classe incensa fuerit.

23. Porro haec omnia in gratiam Asparis et Ardaburii qui in Leonem infenso animo erant, Basiliscum esse operatum constat, cum ab eo pollicitationem accepisset imperii: quam implere nequistent, si ex sententia Leoni res prospere cederent. In aliquam igitur eum necessitatem conjiciendum illi dicebant, ut possent ipsi adversus eum angustia pressum, novum qui subsisteret, erigere protinus imperatorem. Fuisse autem haec tradunt inter eos paclionis jure transacta; ut Ariani ipsi duces, et potentia cæteris eminentes, Basilisco conferrent im-

perium; ille vero rependeret, ut Ariani suam ipsorum liceret propagare perfidiam. Cujus rei causa idem duces Ariani Genserico Wandorum regi Ariano et Arianae haeresis ardentissimo defensori occulto patrocinati semper fuerant, et hactenus opem ferre non desinerent: quorum dieta ex causa aspirabat votis impius Basiliscus. Haec ex Nicephoro¹ habes et aliis. Amissa autem classe, jactura pariter facta est exercitus, qui jam absque obice prope Carthaginem victor accesserat, animo consternatis ipsis ducibus atque milibibus, cum viderent, omni amica classe funditus perdita, tanto se esse praesidio deslitatos.

24. Videsne, lector, quanto periculo, quantoque jaclura sinantur haeretici in aula versari, quantoque graviori dispendio, publicarum rerum eisdem administratio concedatur, et maximo omnium damno expeditio bellica, in qua rerum vertitur summa, credatur; cum certum sit, aversos semel a Deo homines, Ecclesiae perduelles omnia agere proditorie et hostiliter? Atque sitnū attende, quanto sit detimento Reipublicæ nimia imperatorum facilitas in tolerandis haereticis, sese omnibus dolis atque fallaciis insinuantibus et intrudentibus: quod suo maximo damno Leo expertus est imperator; dum quem aversari ac procul abjicere hominem debuisse, quem sciret haud Chalcedonensis Concilii assentiri decretis; affinitatis tamen plus quam veritatis habita ratione, ipsum conjugis sue Verinæ germanum perfidum Basiliscum, in sui totiusque Romani imperii interitum, serpentis instar, in sinu fovit et aluit. Quam par fuisset Christiano imperatori agere exemplo David illa dicentis²: « Nonne qui oderunt te, Domine, oderam, et super inimicos tuos tabescbam? Perfecto odio oderam illos, et inimici faci sunt mihi ». Frustra namque legibus exagitabat haereticos, et erigere conabatur collapsam in Oriente Catholicam fidem, dum domi retineret contraria scripta dantem, et fidem Catholicam pedibus proculantem. Sed quid post haec?

25. Simini sceleris sibi conscientis, et apertissimæ proditionis reus ab omnibus, cum reversus esset Constantinopolim, conclamatus, profugus instar Cain, impius Basiliscus, ad asylum Catholicæ Ecclesiae, quam sepius violarat, concito gradu confudit: quem soror ejus Verina Augusta liberavit, amandavitque hominem ignominia circumseptum maledictisque jugiter impeditum Perinthum Thracie, ubi ageret: haec ex Nicephoro. Leo autem in auctores sceleris Asparem et Ardaburium, cum ansa daretur, quam quarebat, in animum duxit ulcisci: quando autem id perfecerit, suo loco dicimus.

26. *Rex Hunnorum occisus.* — Sed etsi proditione haeretici hominis res nautica periit, et classicus apparatus instar nubium in auras dissolulus penitus fuit: alia tamen ex parte, in qua non ab haeretico duce proelium agebatur, in Hunnorum re-

¹ Niceph. I. xv. c. 27.

¹ Niceph. I. xv. c. 27. — ² Psal. CLVIII.

gem Attilæ filium Densicem nomine, palrem ferocia superantem, ducatu insolescentem, res dextere confecta est : adeo ut tota illa omnibus metuenda potentia, præter exspectationem, fuerit divina ope protrita. Superatis enim illis, ipsoque eorum rege occiso, ejus caput in conto Constantinopolim magna gloria omuiumque laetitia delatum est. Haec quidem de capite regis habet Marcellinus sub hujus anni

consulibus. Quod autem tanla haec levissime attigerunt historici, inde factum puto, quod (ut ait Evagrius¹⁾) Priseus Rhetor ejus temporis scriptor hujusmodi bella adversus Scythas (quos Hunnos dicimus) quam exactissime prosecutus esset : sed periit historia ipsa.

¹⁾ Evagr. l. II. c. 14. 16.

Anno periodi Graeco-Romanæ 5961. — Jesu Christi 468. — Simplicii papæ 4. — Leonis 12. Anthemii 2.

4. *Consules.* — Coss. *Anthemius Aug. II* sine collega, ut in omnibus Fastis legitur, qui consul processit ob imperium anno superiori susceptum.

2. *Casus Arvandi et Seronati præfectorum Galliæ.* — A num. 2 ad 18. Baronius pluribus narrat ex Sidonio lib. 1, Epist. vii, casum *Arvandi* Galliarum præfectori, qui læsæ majestatis constitutus est reus et postulatus judicio quod, Galliarum partes Romano imperio subjectas, clam prodere tentasset *Evarico* Visigothorum regi, Romanorum ac etiam Catholicorum hosti. Nomen Arvandi Cassiodorus, Marianus Scotus, Sigebertus et alii interpolarunt, et varie corruperunt. Imo in Chronico Cassiodori ad consultatum Marciani et Zenonis anno sequenti gestum legitur : « His coss. Ardaburius imperium tentans jussu Anthemii exilio deportatur », ubi loco *Ardaburi*, legendum, *Arcandus*, qui ab Anthemio exilio est mulctatus, non vero *Ardaburius*, qui in imperio Orientali vixit, et ibi interfectus est. Refert ibidem num. 11 Baronius casum *Seronati* præfectori Galliarum scelestissimi, ex Sidonio lib. 2, Epist. 1, ubi pluribus in eum invehitur, aitque : « Exultans Gothis, insultans Romanis, illudensque præfectis, colludensque innumerariis, leges Theodosianas calcans, Theodoricianasque proponens; veteres culpas, nova tributa perquirit ». Sirmondus ad hunc Sidonii locum recte observat, *Theodosianas* leges esse Romanas redactas in Codicem Theodosianum, qui tum in Galliis vigebat, *Theodoricianas* vero Gothicæ a Theodoricis regibus Gothorum denominatas. Licet enim, cum haec scriberet Sidonius, Gothis Galliarum partem occupantibus præfuerit Euricus, Sidonius tamen leges, quibus hi subdebantur, *Theodoricianas* dicere maluit ob paronomosiam cum Theodosianis. Ex quibus deducit Sirmondus, cum *Euricus* in Isidori Chronico legum instituta, Gothis primus tradidisse dicitur, hoc non sic esse accipendum, quasi ante *Euricum* leges Gothicæ nullæ fue-

rint : sed quod earum corpus et codicem primus collegerit *Euricus* : quod perspicue docent verba ejusdem Isidori in Lenvigildo rege. Porro quæ Baronius a num. 12 ad 18 ex Salviano presbytero Massiliensi lib. 5 de Providentia, deplorante res Gallianas, non tantum ab ipsis præfectis; sed etiam ab omnibus eis subjectis ministris labefactatas et pauperes a potentioribus pressos referit, spectare non possunt ad præsentem Galliarum statum; cum Salvianus libros illos circa annum quadringentesimum quadragesimum absolverit, ut eo anno ostendi. Ibi itaque Salvianus mala luget, quibus Gallia afflita fuerat annos aliquot, antequam opus illud absolveret, caue rapacitati præfectorum et judicium attribuit.

3. *Prior expeditio Romanorum adversus Vandulos infasta.* — A num. 18 ad 26. De ingenti exercitu, quem Leo imp. adversus *Gensericum* regem in Africani misit, haec habet Theophanes, quem Baronius non viderat, ad annum Incarnat. secundum Alex. cdlxi, qui kal. Septemb. currentis Christi anni exorditur : « Hoc anno Leo imp. ingentem classem et valide instructum exercitum adversus Gisericum, qui Africam obtinebat, emisit. Gisericus quippe defuncto Marciano multa mala intulit in provincias Romanæ ditioni subjectas, prædis abactis, plerisque in captivitatem missis, et eversis passim civitatibus. Quibus excandescens imperator naves ex toto Oriente centies mille contraxit, ipsasque militibus et armis plene munitas adversus Gisericum destinavit. In eam classem mille et trecenta anri centenaria expendisse narrant. Itaque ducem et præfectum instituit Basiliscum Verinæ Augustæ fratrem, consulis munere jam perfunctum, et frequentibus in Scythas per Thraciam victoriis clarum. Is confluente in auxilium ex occiduo mari navium non pœnitenda manu, cum Giserici classe frequenter conflictus exercuit, plerasque naves in pro-

fundum demersit, et ipsam tandem Carthaginem potentia superavit. Demum donorum illecebris, et vi pecuniarum inescatus priorem impetum remisit, et spontaneus denique, prout Historiae Thrax Persicus commisit, profligatur. Referunt alii Asparem et Ardaburium ARII sectatores, cum ob id maxime ad imperii fastigium minime possent pervenire, Leonem qui func eorum procurator erat, ad imperium evexisse, quasi rerum omnium sumiam post haec administrare praestolatos. Ab eorum spe cum animum averteret imperator, reclam ejus gubernand rationem labefactare, et in pejus trahere contende bant, et Basilisco imperium se pollicebantur tradere, si modo classem cum toto exercitu Giserico, qui una cum ipsis Arianas opinione sequebatur, proderet. Qua de causa Basiliscum ad exercitum prodendum inclinasse dicunt. Tum Gisericus dolos meditatus naves hostilibus similes materia ad ignem facili replevit, remque noctu molitus, dum Romani dormirent incustoditi, ipsas e terra vento exinde aspirante in Romanam classem emisit, adeo ut multa quidem navigia igne consumpta defecerint, alia vero periculo subducta in Siciliam reverterentur: atque ita demum Basilisci dolus, cum ne ullum amplius in toto exercitu lateret, manifeste deprehensus ». De secunda expeditione Vandalica anno sequenti sermo erit.

4. Iugens pecunia in hoc bello insumpta. — Historicus, quem cistat Theophanes, alius non est, quam Priscus rhetor cuius tantum Excerpta supersunt, qui librarii errore *Persicus* dicitur. De hujus

belli apparatu extat illustris locus apud Suidam, in voce ζερζω ubi ait: « Caddus Historio-Graphus ait, Leonem Macellem, qui post Marcianum imperavit, in expeditione adversus Vandals infinitam pecuniae vim consumpsisse. Nam, ut testantur ii, qui pecuniam illam administrarunt, per praefectos quidem pratorio impensa sunt auri librarum quadraginta septem millia: cum sumptus abunde suppeterent, partim ex bonis proscriptorum, partim ex ærario imperatoris Anthemii ». Valesius in notis Evagrii lib. 2, cap. 16, recte scribit, corruptum esse auctoris nomen, et haec scripta fuisse a Candido Isauro in lib. 1 Hist., indeque apparelt, Historiam Candidi, cuius tantum supersunt Excerpta, Suidæ ætate nondum deperditam fuisse.

5. Interitus filii Attilæ. — Ad num. 26, auctor Chronicæ Alex. sub hujus anni coss. habet: « Gen serieus Attilæ filius ab Anogasto magistro militum in Thracia caesus est, cuius caput delatum Constantinopolim, dum Circenses agerentur per medium circum gestatum est, et in palo suspensum: cuius spectandi causa multis diebus universa civitas egressa est ». Sed error in nomen irrepit: filius enim Attilæ a Priseo cap. 44, ubi describit bellum, quod Romanis intulit, vocatur *Dengisich*, a Marcellino sub anni sequentis coss. *Denzices*, et a Jornande de reb. Get. cap. 53, *Dinziec*. Indeque per corruptionem *Gensericus* in Chronicæ Alexandrinæ dictus est.

Hoc anno *Hilarus* papa e vivis excessit, ut anno superiori num. 3 vidimus.

1. De filio Asparis creando Cæsare Leo sollicitus. — Annus qui sequitur Domini quadrage simus sexagesimus nonus Zenonem generum imperatoris et Marcianum consules habuit: quo Leo Aug. haud ignarus proditionis ducum Arianorum, et cum Genserico factæ collusionis cum potentissimæ jactura classis, et amissione victoris exercitus, de proditoribus sumpturus poenas, interim iram conceptam decoquit in stomacho; quod in opprimendo vi Asparem ejusque filios, periculosa alea jaceretur. Quamobrem arte artem fallere, et prodi-

tores proditione perstringere, sagaci consilio studuit; ac proinde tanquam minime conscient rerum quæ inter ipsos et Basiliscum atque Gensericum transactæ essent, eosdem majoribus frequentat officiis; usque adeo, ut filio Asparis Patricio sive Patri ciolo nominato, filiam suam sponderet conjugem, eundemque Cæsarem nominaret: hunc enim, et non alterum Asparis filium Ardaburium creatum fuisse Cæsarem tum Marcellinus in Chronicæ, tum etiam Acta Marcelli archimandrite, atque Cedrenus significant; licet Nicephorus et ante eum Eva-

grius¹ Cæsarem creatum tradant Ardaburium, patricium dignitate, non nomine proprio dictum.

2. Jam enim ab ipso Leonis imperatoris exordio exigebat Aspar ut filius ejus Cæsar crearetur, idque tanquam ex pactis conventis, quod Aspar fecisset ut Leo evaserit imperator. Accidisse vero aliquando tradunt, ut cum id Aspar exposceret, diceretque comprehensa ejus veste : « Imperator, tali purpura amictum non licet mentiri », responderit imperator : « Sane hoc quoque imperatorem deceat, nemini cedere, aut subditum esse, maxime cum incommodo Reipublicæ fuerit ». Haec habet Nicephorus² et Cedrenus, qui haec omnia dolose acta esse hoc anno a Leone imperatore cognoscere potuerunt ex dictis Iucubrationibus Prisci; nimirum hujusmodi inter eos tum initum conjugium nonnisi fallendi artem, et decipiendi fuisse consilium. Ut vero tantam diu cupitam dignitatem filio suo Aspar consequi posset; quod impedimento esse videbatur Ariana perfidia, primum voluit eam a filio, Cæsare creando, damnari; sed et se ipsum etiam ad id persuasum ostendit. Cedrenus enim haec de his : « Eodem anno Asparis filius Patricius Cæsar a Leone creatur, ac Alexandriam mittitur; quia Asparem ab Ariana secta abduxerat, et sibi benevolum reddiderat ». Haec ipse, sed anno superiori, nempe duodecimo Leonis imperatoris. Nicephorus item tradit, laborasse Leonem Augustum, ut eos ab heresi abstraheret Ariana.

3. Cæterum ex Actis S. Marcelli liquet, designatum esset Cæsarem filium Asparis, cum adhuc esset Arianus, et ob eam causam magnas turbas excitatas fuisse Constantinopoli. Sed audiamus rem geslam accurate in iisdem Marcelli Actis expressam his verbis³ : « Cum multa accidissent inter Ardaburium et imperatorem, quæ inter se ipsos immiticiam alebant et suspiciones; ex utriusque quidem natum est odium. Cum autem utrinque magnum in se invicem imminaret periculum, neutri autem eorum facilis erat Victoria; convertuntur ad communia ineunda fœdera, nempe ut Asparis quidam filius, frater autem Ardaburii, cum duxisset uxorem filiam imperatoris, Cæsar crearetur. Illoc autem qui accepisset, est alius (ut dixerit quispiam) subimperator : est enim ei et aurata purpura, et alia insignia imperii, nisi quod aurea corona non habet omnia insignia imperii ». Haec ibi. Verum si de Cæsaris nominatione primam originem, causam, et significationem scire cupis, consule quæ habeat Cicero ad Atticum⁴. Pergit vero auctor de Cæsaris dignitate, et potestate : « Is itaque accepta hac dignitate, cum vivente quidem imperatore erat omnia facturus communiter : eo autem mortuo, ipse primus et solus accepturus imperium, et tanquam debita sibi sceptra suscepturus. Ea res vero non parum conturbabat Ecclesiam, si rursum sit impe-

rium Arianus invasurus. Aspar enim et filii et tota domus Arii insaniam mirum in modum amplectebantur.

4. « Cum itaque omnes essent pleni tumultu, communiter convenerunt, et ducibus Geladio et Marcello (viro sanctissimo monasterii Acemetarum archimandrita, de quo superius mentio facta est), venerunt ad Hippodromum, ut ab in honesto et indigno hoc copto arcerent imperatorem : qui ipse quidem ad hoc erat prompto et alacri animo, sed cedebat tempori Asparis et Ardaburii. Cum ergo sic paratus esset Christi exercitus, eis quoque Deus ostendit ducem, et tantum interesse inter sanctum Marcellum Acemetarum abbatem et alios sacerdotes atque pontifices, quantum inter exercitus ducem et imperatorem, atque adeo (si velis) inter militem et ducem. Hoc fuit evidens signum : nam inter ambulandum, videbant ii qui digni erant ea videre, juvenem quidem statura maximum, forma autem pulcherrimum, et zona cinctum aurea, aspectu quidem tam candidum, ut nivem videretur superare ; tam lucidum autem, ut luce coruscaret : læna vero erat tunica, eaque nive candidior. Eum ergo videbant a sinistris simul cum magno Marcello ambulantem veluti quendam satellitem, simul terribilem, et manum veluti supponentem suslinuisse senem, et cum maxima reverentia non desissem ei inservire ». Visio tamen (ut auctor ait) non omnibus manifesta, sed testibus præordinatis a Deo. At pergit :

5. « Cum autem ingressi essent in eum locum in quo solebat sedere imperator : erat quidem sic quoque Marcellus omnia iis qui erant Ecclesiæ, quin etiam libere loquebatur ad imperatorem ; et illis addebat animum, et quodammodo eoshortabatur ad certamen pro Christo suscipiendum. At illi quidem cum omnia effecissent propter quæ venerant, quæ quidem erant ut Asparis filius aut rectam disseret opinionem, aut dignitatem Cæsaris non acciperet. Haecque cum illis pollicitus esset imperator; latentes exierunt. Ille vero rursus adolescens et altissimus et splendidissimus visus est adhuc adesse, et versari cum Marcello. Cum vero eum deduxisset usque ad portas, de cætero evanuit ab oculis. De quo nullus dubitavit ex his qui viderant, sed evidens omnibus fuit, eum fuisse Dei ministrum virili habitu indutum, qui missus fuerat, ut esset custos et satelles Marcelli, qui ab eo fuit habitus tanto honore ». Haec quidem, qui puriores oculos habuerunt, comites sancti Marcelli videre meruerunt, quæ cæteris erant occulta ; quibus plane significatum est, piis pro fide certantibus Angelos ad ministerium præsto esse. Testatur et Zonaras¹, clericos et monachos convenisse imperatorem, et exclamasse contra eum, ut Cæsar Catholicus crearetur. « Haud ita post », subdit Auctor, « acceperunt finem ea quæ idem Marcellus prædictit ».

6. At quænam fuerit ista ex accepta visione

¹ Evag. l. II. c. 16. — ² Niceph. l. V. c. 27. et Cedren. in Comp. an. I. Leon. Imp. — ³ Extant apud Sur. die XIX. Decemb. — ⁴ Cic. ad Att. l. XIV. Ep. VIII.

¹ Zonar. Annal. c. 3.

prædictio, accipe: « Cum se post orationem somno aliquando deditisset, ei apparuit visio illa: erat autem hujusmodi. Pugnabant inter se leo et draco: sed draco quidem cum esset ingentis magnitudinis, cauda leonem verberabat et torquebat; leo vero dolebat quidem, et ad se defendendum excitabatur, et draconem obiens, inaniter depugnabat, et eum nihil laedebat; quousque ipse quidem defessus plagiis, humi totus jacebat afflatus et imbecillus ». Repræsentabat visio statum illum Leonis imperatoris, cum anno superiori dolo Asparis florentissimus in Africam missus exercitus periit, et classis reicta est Genserico comburenda. Sed subdit: « Inde cum se rursum leo paululum recreasset, et veluti e quodam somno surrexisset, magno vehementique impetu in draconem insiliit, eumque pronum in ventrem prostravit. Hoe cum divinus vidisset Marcellus, et accuratissime conjectisset, prædicti hand ita post Asparem et Ardaburium esse cum toto genere interimendum ab imperatore ». Et inferius: « Haud ita multo post acceperunt finem ea quæ prædicti ». Nimirum sequenti anno. Ageamus itaque de his fusius suo loco.

7. *De sanctificandis diebus festis Leonis constitutio.* — Hoc item anno Leo imperator ad conciliandam sibi in summo rerum discriminé divinitatem, mense Decembribus, de sanctificandis festis diebus, prohibendisque in eisdem Circensibus, scenicisque spectaculis, ejusmodi promulgavit sanctionem¹:

« Dies festos majestati altissimæ dedicatos, nullis volumus voluptatibus occupari, nec ullis exactionum vexationibus profanari. Dominicum itaque diem ita semper honorabilem decernimus venerandum, ut a cunctis executionibus excusetur. Nulla quemquam urgeat admonitio, nulla fidei iussionis flagitetur exactio, taceat apparitio, advocatio delitescat: sit ille dies a cogitationibus alienus, præconis horrida vox silescat, respirent e controversiis litigantes, et habeant foederis intervallo: ad sese simul veniant adversarii non limentes, subeat animos vicaria pœnitudo, pacta conferant, transactiones loquantur.

8. « Nec hujus tamen religiosi diei olia relaxantes, quemquam patimur voluptatibus detineri. Nihil eodem die sibi vindicet scena theâtralis, aut Circense certamen, aut ferarum lacrymosa spectacula. Et si in nostrum ortum aut natalem celebranda solemnitas inciderit, differatur. Amissionem militiae, proscriptionemque patrimonii sustinebit, si quis unquam hoc die festo spectaculis interesse, aut eu-juseumque judicis apparitor prætextu negotii publici, vel privati, haec quæ hac lege statuta sunt, crediderit temeranda. Data idibus Decembribus, Constantinoli, Zenone et Marciano consulibus ». Sic

itaque dies festos sequentis anni pia religione custodiendos voluit, in quo magnum de extinguisdis tyrannis et occultis imperii perduellibus negotium tractaretur. Quod enim animo destinarat eam de proditoribus peragendam esse tragœdiam in ipsis Circensibus, ea notuit celebrari die Dominico; ne licet justa esset ulti, tamen diem sacram ignomina videri posset labefactasse.

9. *Ejusdem contra Simoniacos sanctio.* — Sed qui totus in sacris erat Augustus, hoc pariter anno ipsius pietate dignam adversus intrudentes se simoniaca pravitate in episcopatum legem edidit, qua et docuit quales esse deberent in episcopos ordinandi, ad Armatum (ita legendum, non Armasium) præfectum prætorio ista describens¹:

« Si quemquam vel in hac regia urbe, vel in exteris provinciis, quæ toto orbe diffusæ sunt, ad episcopatus gradum provehi, Deo anclore contigerit; sincero omnium judicio proferalur. Nemo gradum saecordotii pretii venalitate mercetur: quantum quisquis mercatur, non quantum dare sufficiat, aestinnetur. Profecto enim quis locus tutus, et quæ causa esse poterit excusata, si veneranda Dei tempora pecuniis expugnentur? Quem murum integratis, aut vallum fidei providebimus, si auri sacra famæ in penetralia veneranda proserpat? Quid denique cautum esse poterit et securum, si sanctitas incorrupta corrumperatur? Cesset altariis imminere profanus ardor avaritiae, et a sacris adytis repellatur piacularare flagitium. Itaque castus et humilis nostris temporibus eligatur episcopus; ut quocumque locorum pervenerit, omnia vitæ propriæ integritate purificet. Nec pretio, sed precibus ordinetur antistes. Tantum ab ambitu debet esse sepositus, ut quaeratur cogendus, rogatus recedat, invitatus effugiat, sola illi suffragetur necessitas excusandi. Profecto enim indignus est sacerdotio, nisi fuerit ordinatus invitus.

10. « Cum sane si quis hanc sanctam et venerandam antistitis sedem pecuniae interventu subiisse, aut si quis ut alterum ordinaret vel eligeret, aliquid accepisse detegitur; ad instar publici criminis, et læsæ Majestatis accusatione proposila, a gradu sacerdotii retrahatur: nec hoc solum deinceps honore privari, sed perpetuæ quoque infamiae damnari decernimus: ut eos quos par facinus coinquiat et æqual, utrosque similis pœna comitetur. Dat. octavo idus Maias, Constantinopoli, Marciano et Zenone consulibus ». Ita plane Leo Augustus, probe sciens cessura omnia prospere imperatoribus, quibus purus Christianæ religionis cultus est cordi. Quantum vero istiusmodi sancte pieque sanctis divinum conciliaverit sibi numen, quæ sequenti dicentur anno, docebunt.

¹ L. ult. C. de feriis.

¹ L. xxxi. Cod. de Episc. et cler.

Anno periodi Graeco-Romanæ 5962. — Olymp. 312. — Jesu Christi 469. — Simplicii papa 2. — Leonis 13. Anthemii 3.

1. Consules. — Coss. *Zeno et Marcianus*, uterque Orientalis; prior gener erat Leonis imp., posterior Anthemii filius qui postea *Leontiam* ejusdem imperatoris filiam, natu minorem uxorem duxit, ut infra videbimus.

2. Zeno in Thraciam missus. — A mun. 4 ad 7. Theophanes ad annum Incarnat. secundum Alex. cdlxi, qui kalend. Septemb. superioris Christi anni inchoatur, ait: « Hoc anno Patricius Asparis filius quem Leo Cæsarem crearat, ut ab Arii pravis opinionibus Asparem avocaret, et de imperio bene mereretur, cum magna apparatus ostentatione missus est Alexandriam ». Tum anno Incarnat. secundum Alex. cdlxii, qui kalend. Septemb. hujus Christi anni cœpit, scribit: « Hoc anno Leo im. Zenonem militiæ in Oriente magistrum, et proprium generum, urgente belli necessitate in Thraciam misit, et ex proprio satellitio alium exercitum ad suppetias ferendas ei colligi mandavit. Milites a cæde Leonis suasibus Asparis inferenda leviter erraverunt. Periculum enim subdoratus Sardiceni Thraciæ urbem fuga elapsus saluti consulit: ex quo Aspar Leoni suspectus habetur ». Quare Patricius jam Cæsaream dignitatem obtainuerat: post hoc enim facinus Leoni invitus fuit. Currenti autem anno Zenonem in Thraciam missum, confirmat auctor Vitæ sancti Danielis Stylites cap. 40, ubi ait: « Leo eum honore consulatus afficit. Deinde etiam eum mittit adversus Barbaros, qui populabantur Thraciam. Ille autem simul cum iis, qui ejus imperio parebant, principibus ad velox auxilium, nempe B. ascendit Danielem. Ille vero prophetice effatur, et prædictit illæsum reversurum Zenonem, et aliquos quidem ei esse postea structuros insidias (anno nempe cdlxxvi) eum autem insidiis fore superiorem ». Quare Zeno ante annum cdlxxvii, quo in imperium restitutus, Deum habuit propitium, et religionem catholicam tuitus est.

3. Gensericus rex a Romanis victus cum illis pacem init. — Postea Theophanes anno cdlxiii, qui katend. Septemb. anni Christi cdlxx exorditur, ait: « Hoc anno Leo imp. Heraclium Edessenum Flori exconsulis filium, et Marsum Isaurum viros armis strenuos, cum exercitibus ex Ægypto, Thebaide, et eremo collectis adversus Gisericum misit. Isti ex improviso Vandalo aggressi Tripolim et alias Lybiæ

civitates plurimas receperunt, et gravius multo quam antehac navali prælio Basiliscus, Giserici vires attriverunt: adeo ut de pace eum imp. Leone sancienda legationem mittere pararet: camque demum a Leone obtinuit, cum nimirum Basilisci, Heraclii et Marci opera ad struendas Aspari insidias indigeret. Aspar siquidem, ut præmisi, imperatori, propter eam qua circumvallatus erat potestatem, suspectus, imperatoris dolo paulo post neci traditur cum filiis Ardaburio et Patricio, quorum hunc, ut Asparem sibi demereretur, Cæsarem olim declaraverat imperialor ». Est hoc secundum bellum Vandalicum satis feliciter gestum, cuius unus Theophanes meminit, istud a Baronio prætermisso, quia Theophanes ejus tempore lucem non viderat.

4. Non exspectatis imperatoris quindecennali- bus Patricius dicitur Cæsar. — Ex dielis liquet, Patricium anno superiori Cæsarem nuncupatum fuisse; quæ designatio extra ordinem facta, quia scilicet Leo imp. ejus præditionem antevertere voluit. Perperam itaque ea Patricii nuncupatio in Chronico Victoris Tununensis, in annum cdlxx di- lata; facta enim ea ante secundum bellum Vandalicum. Metaphraste in Vita S. Marcelli Accemetorum archimandritæ hanc in rem hæc habet: « Cum multa accidissent inter Ardaburium et imperatorem, convertuntur ad communia ineunda foedera, nempe ut Asparis quidam filius, frater autem Ardaburii, cum duxisset uxorem filiam imperatoris, Cæsar crearetur. Hoc autem qui accepisset, est alius (ut dixerit quispiam) subimperator; est enim ei et au- rata purpura, et alia insignia imperii, nisi quod aurea corona non habet omnia signa imperii. Is itaque accepta hac dignitate, eum vivente quidem imperatore, erat omnia facturus communiter; eo autem mortuo, ipse primus et solus accepturus imperium, et tanquam debita sibi sceptræ suscepturus, etc. » a Baronio recitata. Ex quibus palet, Cæsares non solum jus ad successionem imperii habuisse; sed etiam consortes imperii fuisse, quod ultimum, perperam ab aliquibus in dubium revo- catum. Secundo, *Leontiam* Leonis Aug. filiam minorem natu *Patricio* despensatam fuisse; *Ariadne* enim soror ejus major nata iam diu *Zenoni* nupse- rat. Baronius versione Christophorsoni deceptus dicit, Evagrium lib. 2, cap. 16, male scripsisse

Cæsarem creatum *Ardaburium*, qui patricius dignitate, non nomine proprio dicebatur. Verum id non asserit Evagrius, sed ait tantum : « Filios quoque Asparis sustulerit (sc. Leo) Ardaburium ac Patricum : quem quidem Leo paulo ante Cæsarem creaverat, ut Asparis benevolentiam sibi conciliaret ». Quare perperam Christophorus vertit : « Quin etiam filios ejus Ardaburium, quem antea Cæsarem creaverat, et Patricum trucidavit »; licet hæc verba, *quem antea Cæsarem creaverat*, non post *Ardaburium*, sed post *Patricium* collocari debent in versione; cum in græco post nomen Ardaburii et Patricii habeatur ; ἡ Κάισαρα πεπόντο πρότερον, etc. Dicit etiam Baronius, ejusdem cum Evagrio sententiæ Nicephorum esse, lib. 45, cap. 27, qui tamen, de Aspare quidem, de Ardaburio, et de Patricio, ac de ejus cum imperatoris filia conjugio loquitur; sed nulla Cæsareæ dignitatis mentione facta.

5. *Idaeius absolvit Chronicon suum.* — Idæius in Chronico anno Abrahami **MMCCLXXXV**, qui kalend. Octobris superioris Christi anni inchoatur, scribit : « Legati qui ad imperatorem missi fuerant (ab Eurico sc. Visigothorum rege) redeunt, nuntiantes sub præsentia sui magnum valde exercitum cum tribus ducibus lectis adversus Vandalo a Leone imperatore descendisse, directo Marcellino pariter cum manu magna eidem per imperatorem Anthemium sociata. Reclimerum generum Anthemii imperatoris, et patricium factum : Asparem degradatum ad privatam vitam, filium ejus occisum adversum Romanum imperium, sicut detetique sunt Vandalis consulentes ». Et post hæc Chronicon suum absolvit. Verum pleraque ex his aliter ac se habuerant, Idacio nunliata, idque anno **CDLXXI**, quo Asparem cum filiis occisum fuisse ostendimus, et forsitan etiam, tardius ei significata. Quare Idæius, qui hoc anno Chronico suo finem imposuit, hæc eidem postea addidit. Idem ab abate Bictariensi, et a Beda præstítum fuisse, et utrumque, post plures annos ab eorum publicatione, aliqua adjecisse, suis locis visuri sumus.

6. *Quod ultra hunc annum non protrahitur.* — Sigebertus in Chronico ad annum **CDXC** scribit : « Idæius Lemicæ Hispaniarum urbis episcopus Chronica sua a primo Theodosii consulatu inchoata hue usque perduxit », sed non dubito, quin Chronographius iste, plerunque parum accuratus, quamdam continuationem ad calcem Idacii subjectam

pro Injus Chronico usurparit, ut plures continuatores Chronicæ Marcellini, pro ipsomet Marcellino sumpsere. Idæius asserit, se infantulum et pupillum vidisse *Theophilum* episcopum Alexandrinum, et sanctum *Hieronymum*, qui ideo usque ad annum **CDXC** non videtur vitam produxisse. Ejus Chronicon sanctus Isidorus Hispalensis episc. ferme de verbo ad verbum, omissis tamen annis ad marginem appositis, descripsit; qui cum in Idacio loco moti fuerint variis in annis, altera editio cum MSS. collata valde necessaria esset; verum haclenus nullum aliud visum, quam quod asservatur in Bibliotheca PP. Jesuinarum Parisiensium.

7. *Ampleteitur hæresim Arianam Remismundus rex Suevorum.* — Isidorus in Hist. Suevorum, postquam narravil Remismundum Suevorum regem Conimbriam diripuisse, et Ulisipponam occupasse, ait : « Hoc tempore Ajax, natione Galata, effectus apostata Arianus inter Suevos regis auxilio hostis Catholicæ fidei, et Divinae Trinitatis, emergit de Gallicana Gothorum regione, hoc pestiferum virus afferens et totam gentem Suevorum lethali tabe inficiens. Multis deinde Suevorum regibus in Arianam hæresim permanentibus, tandem regiam potestatem Theodemerus suscepit. Qui confestim Arianæ impietatis errore destructo, Suevos Catholicæ fidei reddidit, initente Martino monasterii Dumensis episcopo fide et scientia clara ». Suevi usque ad annum circiter **DLX** in Ariana hæresi permanerunt, eamque ob causam *Remismundi* successores ab Hisoricis Hispanicis non memorati. In divisione tamen Dioceseon et civitatum Hispaniarum Wambæ Visigothorum regis tempore peracta, unius e successoribus Remismundi mentio fit his verbis : « Legio, quam dotaverunt Hermenericus, Recilia, Reciarius, Maldra, Fruinarius, Remismundus, Theodomundus Suevorum reges, et Theodemirus ». Denique in Vita S. Vincentii abbatis legionis in Hispania et Martyris, quæ extat apud Bollandum ad diem xi mensis Martii memorantur duo ultimi Suevorum reges Ariani, qui Catholicos acerbissime vexarunt, nempe, *Hermenericus*, et filius ejus *Recianus*, qui saeculo sequenti sanctum *Vincentium*, ut suo loco ostendimus, et aliquot ejus monachos, qui fidem Catholicam profitebantur, morti tradidere. Cumque saeculo sequenti ante annum **DLX** *Theodemirus* Suevorum rex fidem Catholicam in illud regnum restituerit, omnium Suevorum regum nomina e tenebris nunc videntur eruta.

SIMPLICII ANNUS 3. — CHRISTI 470.

1. De Consulatu Severi, sive Severiani. — Septuagesimus supra quadringentesimum qui volvitur annus, consulatu Severi alque Jordani receptus publicis indicibus reperitur : sed pro Severo, reperimus alicubi scriptum Severianum. Constat quidem his temporibus claruisse in administratione Reipublicæ Severianum virum amplissimum, magnæ potentiae hominem, cuius gratiam Zeno, qui in imperium Leoni successit, deinerere curaverit : eundemque hostem implacabilem fuisse Aspari et Ardaburio, Suidas de eo pluribus agens, affirmat¹, pariter docens se his vixisse temporibus, dum ait, auditorem fuisse Severiani Isocraticas orationes explicantis, magistrumque illum pariter extitisse Juliani, ejusdem Suidæ fratri majoris natu. Hoc igitur adversario Asparis et Ardaburii consule, adversus eos Leo imp. insurgens, statum imperii corroboravit. Si vero magis placet legere Severum quam Severianum ; et Severum scias vixisse virum clarissimum Constantinopoli, cuius idem Suidas meminit. Quod ad tempus, quo Suidas vixerit, spectat : et si ex his optime paleat, his eum vixisse temporibus ; tamen cum alibi idem ipse insinuet, se vixisse sub Philippo imperatore, qui imperavit anno Domini septingentesimo duodecimo : insuper et cum in verbo, Adam, chronogiam mundi extendat usque ad annum nonagentesimum septuagesimum sextum, quo obiit Joannes Tzimisis imperator ; ut affirmemus nos inducit, volumen ipsum utique a Suida conscriptum, aliorum diversorum auctorum esse locupletatum additamentis, ut in aliis Lexicis novimus contigisse.

2. Asparis et filiorum cædes. — « Hoc autem anno », inquit Marcellinus², « Aspar primus patriciorum cum Ardabure et Patriciolo filiis, illo quidem olim patricio, hoc autem Cæsare, generoque Leonis appellato, Arianus cum Ariana prole, spadonum ensibus in palatio vulneratus interiit. » Hoc ipse, pro instituti ratione, summatim, quo tempore quid factum sit docens : sed Cassiodorus ponit sub anno sequenti. Rem gestam pluribus prosecutum fuisse Priscum Rhetorem hujus temporis scripto-

rem, Evagrius tradit¹; ex quo vix ista ipse prodidit : « Non solum hæres, quæ ad institutionem Anthemii imperatoris, et ad classem adversus Gensericum missam pertinent, a Prisco Rhetore accuratissime conscripte sunt; verum etiam quomodo Leo Asparum, qui imperium ei tradiderat, per dolum, quasi mercedem honoris, ad quem ipsum extulerat, ei redditurus, e medio suslulit; quin etiam filios ejus Ardaburium, quem antea Cæsarem creaverat, et Patricium, quo Asparis patris eorum insolentiam et inscitiam iudicaret, itidem trucidavit. » Ilæc ex Prisco Evagrius jejune admodum factum duntaxat tradens, non quomodo res peracta sit, indicans. Sed Nicephorus paulo fusius narrat verbis istis² :

3. « Ubi Constantinopolitani cognoverunt », Asparem scilicet cum filiis adversus imperium machinari, « contra eos concitati sunt, et in Hippodromo conviciis eos acerbe proscoiderunt ». Infensissime quidem tulerunt Cæsarei esse creatum hominem Arianiū, mox post obitum semis plene in imperium successurum. Recordati enim, quæ sub Arianiis imperatoribus Constantio atque Valente Constantinopolitani majores ipsorum passi essent : sub eodem rursus jugo subjici impatiens, eo modo in novum Cæsarem et patrem ejus aliasque Arianos vociferati sunt in Circo, adeoque tumultuarie, ut populus ibi degens timendus illis admodum esset, ne rapido impetu, rabidoque furore in eos insiliret, atque discerperet. Vides hominum insipientiam in propriam salutem diutissime laborantium : per annos enim tredecim nihil diligentius curavit cum filio Aspar, qui auctor Leoni hac pollicitatione fuerat, ut crearetur imperator, ut filius ejus ab eo Cæsar nuncuparetur : ignorans imprudens ex hoc sibi suisque paritum fore ruinam. Etenim cum eos populus diutissime tolerasset, cum famen Arianiū super se regnaturum accepit, adeo modesto tuit animo, ut occasione Circensiū exspectata, eos omnes tanquam expetitam diutius prædam primo clamoribus oppetterint, mox vi publica in eosdem, cum licuisset, acturi. « Illi vero », subdit Nicepho-

¹ Suid. in Sever. — ² Marcellin. in Chron.

¹ Evagr. l. 1. c. 5. — ² Niceph. l. xv. c. 17.

rus, « plebem metuentes, Chalcedonem traherent, exercitu omni eos inseguente; et in templum Euphemiae martyris confugerunt ».

4. Hic siste gradum, lector, et in memoria revoca quæ ante quatuor annos contigisse diximus eum confugientem hominem ad Ecclesiam Accemeriarum, cui præterat S. Marcellus, Ardaburius ad eum inde extrahendum obstinata voluntate persistens milites misit, qui tamen exterriti numine destiterunt. Qui igitur asylum sacrum per milites præceperat violandum, ad ipsum una cum suis modo confugere cogitur, et in eo exspectare salutem. Quod ipsum et aliis ineouessa Ecclesiastica jura sæculari potentia invadentibus saepius contigisse, quæ superius diversis temporibus dicta sunt, exploratissimum reddunt; patefactumque adstare Deum vindicem Ecclesiastice immunitatis in eos qui illam violare conantur. Experiuntur quotidie principes a Deo verbera ob violata jura Ecclesiastica, sed nolunt vel dissimulant intelligere eadem ejusmodi ex causa inficta esse: unde accidit ut gravioribus semper urgeantur angustiis, atque premantur ærumnis. Sed inchoatam semel miserorum tragœdiam prosequamur. Pergit enim ita Nicephorus, postquam eorum in Ecclesiam confugium enarravit:

5. « Imperator, patriarcha ad eos misso, se fidem eis servaturum esse, si ex Ecclesia discederent, pollicitus est: ipsi vero se loco excessuros, nisi imperator ipse adisset, negarunt. Proinde Leo eo concessit, et viros illos præter rationem ad se perfraxit,

et ad meusam suam adhibuit, et alia præterea multa, injuriarum oblivionem illis pollicitus fuit. Alia autem ex parte, Zenoni tsauro, qui ei tidos magnopere videbatur, ut is illis per balineas ad imperiatem regiam venientibus, subito impetu capita resecaret, præcepit. Aderant illi, et Zeno Ardashurio primum caput amputavit.

6. « Quod ubi Aspar vidit, indoluit; et magna voce exclamans: Dignum, inquit, fert exitum senex canus, qui frustra gloriatus est, neque unquam admonitioni meæ audiens fuit: persæpe enim ei dixi: Prius leonem devoremus, quam ille nos sibi in prandio apponat. Ilæc ubi dixit, et ipse ferro cæsus, vilam amisit. Filium autem ejus Patricium illum a filia Ariadna per repudium sejunctum, in exilium misit; et Ariadnam Zenoni, utpote qui insidiatores sustulisset, conjugem dedit ». Ilæc Nicephorus: verum alii filios omnes Asparis occisos tradunt. Quod aulem ad Zenonis nuptias pertinet: cum sint complures qui ad superiora tempora Leonis imp. referant conjugium ipsum Zenonis cum Ariadna, iidem errare videntur. Quomodo enim poluit Zenoni antea fuisse nupta, quæ anno superiori filio Asparis est desponsata? Ilæc quidem hoc anno facta esse, omni fide exploratum satis superius redditum est. Porro ex cæde Asparis et filiorum Leo Augustus consecutus est nomen ut Macelis, nempe interfector, fuerit cognominatus. Sic itaque visio implela est sancti Marelli, qua vincendum tandem a Leone draconem fuerat ipsi divinitus antea demonstratum.

Anno periodi Græco-Romanæ 5963. — Jesu Christi 470. — Simplicii papæ 3. — Leonis imp. 14. Anthemii 4.

4. *Quindecennalia Leonis imp.* — Coss. *Severus et Jordanus*, qui in aliquibus Fastis *Jordanes* appellatur. Prior Occidentalis, ut liquet ex Damasco in Vita Isodori Philosophi apud Pholium in Biblioth. Cod. cclii, ubi inter alia habet: « Severi equus (qui Romanus erat; spem faciente Anthemio Romam eversam iterum per ipsum erigeudam, hac spe cum prius discessisset, consulatum adeptus) hujus igitur equus, etc. » Non multo post subiungit Pholius: « Dicit (sc. Damascius) Anthemium Rom. imperatorem Gentilem, et cum Severo, qui idola adoraret, sensisse, quem ipse consulem designat, et inter se occulta consilia agilasse de execrabilis idolorum cultu redintegrando ». Verum consilium de restituenda idololatria, nonnisi per caluniam Anthemio adscribi potest. ut liquet ex Annal.

Eccles. Unde Photius Cod. clxxxi de Damasco scribit: « Summe is impius fuit, et novis atque animalibus fabellis animum simul ac sermonem referunt gerit. Quare et sanctam fidem nostram, tametsi timide tectaque malevolentia non tamen raro, allatrat ». Quare Baronius, qui haeret, an Severus, vel Severianus, de quo Suidas in Severiano, consul hoc anno processerit, hæc Photii verba non legerat. In Excerptis Matchi Rhetoris pag. 87 dicitur, *Severum* legatum missum fuisse Zenone imp. ad *Theodorium* Triarii filium Gothorum regem, et ab eodem Zenone patricium creatum. Sed iste Severus Orientalis fuit, et, ut liquet, diversus est a Severo consule renuntiato ab Anthemio imp. De *Jordano* nihil me legisse memini. *Quindecennalia* Leonis hoc anno peracta esse, ostendit consulatus ejus iv

in annum sequentem dilatus, quod ab aliis imperatoribus etiam aliquando factum. Neque dici potest; eum etiam *quidem decennia* in annum sequentem distulisse; cum, ut infra visuri sumus, anno C^{MLXXIII}, vicevinalia dederit; et Iuniusmodi solemnia duobus annis nunquam fuisse anticipata legantur.

2. *Aspar cum filiis occisus.* — Ad num. 2 et seqq. Anno tamen sequenti *Leo imp.* morte affecit *Asparem* cum filiis, *Ardaburio* et *Patricio* Caesare, ut habent *Marcellinus*, et *Cassiodorus* in *Chronicis*, ad consilatum *Leonis Aug.* IV et *Probiani*. *Baronius* quidem *Marcellinum* pro sua sententia citat, sed ut saepe monni, usus est *Cardinalis* doctissimus codice *Marcellini* depravato. *Cassiodoro* et *Marcellino* *Victor Tunnensis*, *Theophanes*, et *Mariannus Scotus* suffragantur. *Candidus*, ut refert *Photius Cod.* LXXXIX, narrat, « quomodo exinde asperins in dies crescente mutua suspicione, *Leo* imperator *Asparem* sustulit, ejusque liberos *Ardaburium* et *Patricium Caesarem*, etsi *Caesar* excepta plaga, inopinato salvus evasit, vixitque; et alius item de *Asparis* filiis *Armeniens*, quod abesset tum forte a patre, eadem perinde effugit ». Verum alii auctores *Patricium* etiam occisum referunt. De *Hermenerico* haec habet *Theophanes* ad annum *Incarnat.* secundum Alex. C^{MLXIV}, qui kalend. Septemb. sequentis Christi anni inchoatur: « *Armenarchus* vero *Aspari* junior filius fur-

tive subtractus *Zenonis* consilio *Ingam* arripit in *Isauriam* missus, et a spurio *Zenonis* filio gener assumitur: qui tandem post *Leonis* obitum *Byzantium* regressus, reliquum vita feliciter peregit ». *Damascius* loco citato prodit, *Hermenericum* coniurationem patris ac fratri detexisse *Zenoni*. De *Hermenerici* consulatu egimus anno C^{DLXV}.

3. *Patricius Cæsar sponsus fuit Leontiæ*. — *Baronius* haec verba *Nicephori* lib. 13, cap. 7, in medium adducit: « *Filium autem ejus* », nempe *Asparis*, *Patricium* illeum a filia sua *Ariadna* per repudium sejuntem in exilium misit; et *Ariadnam Zenoni*, utpote qui insidiatores sustulisset, coniugem dedit; et *Nicephorum* secutus ait, *Zenonem Ariadnam uxorem duxisse, eamque auctea Patricio Asparis filio despensatam*. Verum non *Ariadna Leonis* major natu filia, sed *Leontia* *Patricio* pacta fuerat, ut anno sequenti monstrabo. Errat etiam *Nicephorus* in eo quod scribit, *Patricium* in exilium missum; nam *Theophanes*, aliique, uno *Candido* excepto, duos *Asparis* filios trucidatos tradunt, et *Damascius* in *Isidori Philosophi Vita* apud *Photium* in *Biblioth. Codice ccxlii*, ait: « *Leo rex ducem Gothorum Asparem et filios fraudulenter necavit* ». *Damascius* autem *Justiniani imp.* temporibus floruit, ut docet *Suidas* in voce *Δημάσιος*, qui haec ideo scire potuit.

SIMPLICII ANNUS 4. — CHRISTI 471.

4. *Gennadio defuncto succedit Acacius episcopus Constantinopolitanus*. — Qui sequitur Christi annus quadringentesimus septuagesimus primus, consulatu quarto *Leoni Augusti* cum *Probiano* collega notatus habetur: quo *Gennadius Constantinopolitanus* episcopus cum sedisset annos tredecim (ut habet *Nicephori Chronicum*) ex hac vita decessit sui desiderium bonis omnibus relinquens. Sed quid haud pridem ante ejus obitum prodigiosum visum fuerit, audi: « *Qui noctu ad altare sacrificii orans adstaret, dum preces ad Deum funderet: spectrum quoddam dæmoniacum ei apparuit; quod ille, protinus signo Crucis, veluti immisso telo fugavit: cumque recederet, haec est humana voce locutum:* »

Ab eo, et te vivente quiescam, reversurus post obitum tuum, et modis omnibus eversurus Ecclesiam. Habent haec *Theodorus* lector¹, *Nicephorus*², et alii: et quidem in hoc minime mentitum mendacem spiritum, eventus ostendit.

2. Evenit namque postea, ut fuerat dæmon pessimus comminatus: subrogato enim in locum *Gennadii* *Acacio* *praefecto* (ut ait *Evagrius*) orphanorum collegio, quales turbines exagitarent Ecclesiam, que annis singulis inferius describentur, facile demonstrabunt. Adnumeratur *Gennadius* inter scriptores Ecclesiasticos a *Gennadio Massiliensi*,

¹ *Theod. Lect. Collect. l. 1.* — ² *Niceph. l. xv. c. 23.*

cum de eo agit his verbis¹: « Gennadius Constantiopolitanæ Ecclesiæ episcopus, vir lingua nifidus et ingenio acer, tam dives in lectione antiquorum fuit ut Danielem Prophetam ex integro ad verbum commentatus exponeret : homilias etiam multas composuit. Moritur sub Leone seniore ». Hæc ipse, eni consentit Marellinus comes in Chronicō. Inter sanctos relatum ipsum habent Graeci in Menologio die vicesima quinta mensis Augusti honorifice cultu annuatim ejus memoriam merito prosequentes.

3. Reperiuntur Leonis imperatoris constitutio-nes diversis temporibus sub Gennadio dateæ de rebus ad cultum religionis spectantibus, quarum auctor ille idem creditur fuisse Gennadius. Ad arbitrium enim episcoporum ejusmodi sanctiones edere consuevisse ipsum Leonem imperatorem que post hæc suggeste Acacio novo episcopo promulgavit, facile demonstrabunt. Sed accipe quæ hoc ipso anno ante obitum Gennadii de monachis idem Augustus saluberrime hac lege sancivit²:

4. *Petri Fullonis scelera Ecclesiam Antiochenam Zenonis ope invadentis et inde pulsi.* — « Qui in monasteriis agunt, ne potestatem habeant a monasteriis exeundi ; neve in Antiochia, neve in aliis civitatibus versandi : iis solis exceptis, quos apocrisiarios, id est, procuratores vocant, quibus potestatem permittimus (si volent) per solas procurationes, easque necessarias, exeundi. Porro hi qui exeunt, caveant, ne de religione aut dogmate disceptent, aut conciliabulis quibusdam præsent : aut turba excitata, simplices et mansuetos animos populi avertant : scientes, quia quæ a nostra pietate instituta sunt contemnentes, legum severitati subjiciuntur. Dat, kalendis Junii, Constantinopoli, Leone et Probiano consilibus ».

5. Cum autem hujusmodi imperatoris rescrip-tum ad Zenonem, et de Antiochena potissimum civitale hoc ipso anno datum habeatur; plane demon-strat tempora quibus ibi agente Zenone, confi-git Ecclesiam illam per Petrum Fullonem mona-chum erronem gravissime perlurbari. Errare qui-dem noseuntur³ qui ad priora Leonis tempora ejusmodi præfecturam Zenonis, et Petri Fullonis originem ponunt : nam præter legis hujus auctoritatem, ex sua etiam ipsorum assertione convincuntur. Cum enim id factum dicant postquam Zenoni Ariadna filia Leonis juncta in matrimonium fuit; certe quidem non ante superiorem annum id con-fingere potuisse, cum illa ante despensata esset filio Asparis, satis dilucide est patet factum. Sic igitur enim post mptias cum Ariadna omnes affir-munt Zenonem creatum esse eumitem Orientis, tuncque cum illo Antiochiam perrexisse Petrum Fullonem, et tumultus illos excitasse ; ad eos comprimentos, ejusmodi sane ionem adversus vagos monachos, qualis erant Petrus Fullo Antiochenam Ecclesiam perturbans, rescripsisse idem voluit imperator. Sed

age rem geslam enarremus ex priscais auctoribus.

6. Ait in primis Theodorus lector⁴: « Cum Martyrus Antiochenæ Ecclesiæ episcopus esset ; Zeno prætor gener Leonis imperatoris, filiam ejus Ariadnam uxorem habens, Antiochiam venit. Ad hunc Zenonem imperatoris generum secutus est Antiochiam usque Petrus cognomento Cuapheus », idemque Fullo inneupatus, « templi Bassæ martyris, quod Chalcedone est, presbyter ». Monachum quidem hunc fuisse, et ob haeresim expulsum e monasterio, narrat Alexander his verbis⁵ : « In religioso Acometarum monasterio extitit monachus quidam, qui ut Judas inter Aposto'os, diaboli mo- res imitabatur : qui fullonis artem exercebat : sauciā vero et venerandam Synodus in urbe Chalcedone celebratam aversabatur, et dogmatis Euthychiani erat propugnator. Hujusmodi hominem et corruptorem, et pestilentem, atque Apostolicorum dogmatum hostem acerrimum, ejus loci homines e monasterio expulerunt.

7. « Qui cum expulsus fuisse, Constantinopolim profectus est, et assentatorum vitam imitatus, modo hanc, modo illam domum obibat, ventri et gulae inserviens. Cumque exercibilis sua haeresis participes quosdam honore præditos invenisset, illis adhærere cœpit, per quos etiam in ejus nolitiam venit qui erat gener imperatoris Patricius excubitorum comes (sic enim appellabatur qui excubis præsidebat). Sic Petrus ille cum religionis speciem induisset, erat quidem assidue cum Zenone imperatoris genero : non andebat autem propriani impietatem aperire. Cum autem Zeno ad Orientis partes proticiseretur, secutus est cum Fullo usque Antiochiam. Ubi cum invenisset multos sectatores Apollinaris, una cum illis contra patriarcham temeritatem exercuit, adversus eum seditionisimum quenque hominem concitans, et Chalcedonensem Synodus convicians, et patriarcham illum Nestorianum appellans.

8. « Cum igitur Antiochena civitas multa sedi-tione et tumultu perturbaretur : Petrus ille comi-tem Zenonem dolo aggressus : Nisi (inquit) civitatis hujus episcopus commutetur, fieri non potest ut populus quiete vivat. Quin etiam multam auri vim ei proposuit, si ab eo impetraret quod petebat. Pa-tetfecit ei consilium, quod ante occultavil. Tunc infames quosque et improbos homines, qui eadem quæ ipse sentiebant, persuasionibus seemu duxit, et gravissima quequa scelera contra patriarcham falso conficta ad imperatorem detulit. Sed ejus malitia ni-hil proseevit, cum imperator Apostolicorum dogma-tum esset propugnator ». Hæc Alexander de rebus gestis Petri Fullonis usque ad obitum Leonis impe-ratoris.

9. Vides, lector, et causam, puto, rimaris, cur sub Orthodoxo atque æquissimo imperialore, post tot tantaque remedia adversus haereticos frequenter

¹ Gennad. de Script. Eccl. c. 95. — ² L. xxix. Cod. de episc. et clér. — ³ Cedr. in compen. an. vii. Leonis.

⁴ Theod. Lect. Collect. I. 1. — ⁵ Alex. Ser. de S. Barnab. apud Sur. tom. iii.

adhibita, post nimirum Chalcedonense Concilium, et litteras sepe iteratas sancti Leonis papæ, postque omnium Orthodoxorum, provinciarum omnium Orientalium, sanctorumque virorum additas his Epistolas, post denique Catholicorum imperatorum edicta; adhuc tamen magis magisque haeresis invalesceret: nimirum quod ipsa potentissimos magistratus haberet patronos, qui graviori damno Catholicæ veritatis, sub Catholicœ nomine clanculo delitescerent.

10. Quod vero ad palestram haereticorum exercendam periculosum videretur Constantinopolitanæ civitatis esse theatrum, spectante Catholicœ principe; ab eorum Xystarchio Antiochia delecta est ad experiendas impiorum vires: resque ex sententia accidit, ut favore Zenonis Orthodoxus episcopus calumniis lacinatus et graviter oppressus fuerit. Accommodatam namque ad id quod acturus erat, natus est Fullo occasione, dum prætextu expugnandi quos illic repererat Apollinaristas atque Nestorianos, in Catholicam fidem ejusque defensores jacula intorquebat eo validius, quo illi vires suppeditabantur ab ipso comite Orientis Zenone: qui et tuenda Catholicæ fidei adversus impios prætextum, tamquam larvam quamdam pietatis, superinduxeral, ut ita imperatoris eludere posset adspectum.

11. Addit autem ad ea quæ dicta sunt de Martyrio episcopo Antiocheno Theodorus Lector¹: perductum fuisse ad Leoneni imperatorem, sed studio et exhortatione Gennadii episcopi Constantinopolis multo cum honore dimissum esse. Antiochiam vero reversum, cum Antiochenos tumultuationibus, et seditionibus delectari, et Zenonem ad hoc illis esse subsidio cerneret, episcopatu renuntiasse, altiori voce ista præfatum in publica Ecclesia.

CLERO IMMORIGERO ET POPULO REBELLI ET ECCLESIE CONTAMINATÆ RENUNTO, SEBVATA INTERIM MIHI SACERDOTII DIGNITATE.

12. « Post discessionem Martyrii (subdit ille) Cnaphenus sedem episcopalem tyrannice invasit, et statim Joannem quemdam antea depositum Apameæ episcopum ordinavit. Quo cognito, Gennadius imperatori cuncta signifikat: qui Cnaphenum in exilium ablegari jubet. Ille autem cum id præcessisset, fuga elapsus, exilium evasit. Julianus vero communis suffragio episcopatu potitur ». Hucusque Theodorus est prosecutus res Petri Fullonis ad hunc annum spectantes, cum adhuc Gennadius Constantinopolitanus episcopus superstes esset.

13. Sed audiamus quæ ex Acacio episcopo Constantinopolitano conscripsit Liberatus diaconus non nihil ab his diversa, verbis istis²: « Addidit Acacius quod de alio Petro Antiocheno haeretico scripseral, nimirum, Petrum apud Constantinopolim monasterium gubernasse; et hoc propter crimina derelicto, Antiochiam refugisse: ubi pulso Martyrio episcopo, per vilissimum populum et haereticum sedem illius occupasse: continuoque dam-

natum ab episcopis, et Leonis imperio Samum (oasis) deportatum. Qui fugiens, rediisse dicitur Constantinopolim, et dedisse fidem, se per vilissimas turbas nihil audere ». Haec ibi usque ad Basiliæ tempora: quæ cum non licet certis annorum intersticiis discriminare, hic una simul oportuit congesisse. Porro pulso Fullone, abdicanti se Martario, nullus in ejus locum suffectus est: quod non alium quam ipsum Orthodoxi sed illi optarent episcopum. Adversus autem hujusmodi Eutychianorum invalescentes haereses seripsisse hoc anno Theodorum Tyri episcopum, Marianus affirmat³. Sed et alios præstantissimos viros, quos Gennadius recenset, id etiam perfecisse, alibi dictum est.

14. *Ricimer in Anthemium imperatorem insidiias molitus eidem per legationem Epiphanius episcopi Ticinensis verba dare pacem postulando nititur.* — Quod vero ad politicum statum pertinet: pax quæ parta est Orientali imperio, cæsis perduellibus Gothis Arianis, bellum intulit imperio Occidentalì. Qui enim ejus sectæ erant Aiani in orbe Romano potentes et reges, totum sibi illum videbantur esse partiti, et ad propagationem perfidiae facila inter se fœdera iniisse. Erant hi in Oriente, quos diximus nuper extintos, Aspar et Ardaburius Goths Aiani; Romæ Ricimer item Gothus et Arianus; in Hispaniis atque Galliis Evaricus rex Gothorum Arianus pariter et persecutor; in Africa vero Gensericus Wandalorum rex, Arianorum omnium scelestissimus. Ita sane his impiorum funibus cinctus et colligatus, penitusque constrictus erat Catholicus orbis, Arianis ubique invalescentibus, tum potentia regum, tum eliani sublimitate magistratum cuncta pro animi arbitrio moderantium: nam vidimus, iam in Oriente, quan in Occidente creandorum imperatorum facultatem penes Gothos duces eosdemque impios Arianos fuisse.

15. Cum igitur Arianos illos, qui Constantinopolis principalum per dignitatem Cæsaream sibi jam vindicarant, occisos audivit Ricimer Romæ potentissimus magister militum: indignissime ferens, in Anthemium imperatorem graecum a Leone Romam missum, licet socerum, meditari cœpit insidiias; sed cum illæ detectæ essent, ipse Ricimer fuga sibi consultuit, Mediolanum se conferens: ubi aliquandiu moratus cum suis, haud imminutus robore militum, ad aliud se Barbarus insidiarum genus convertit: nempe ut cum socero pacem petere simularet; eaque obtenta, occultiores moliretur insidiias, et sub involucre pacis gladios ad necem imperatoris oculeret: sed et ut omnem doli suspicionem anferret, ad hoc ministrum delegit, quem ob egregiæ sanctitatis merita omnes inspicerent, simulque venerarentur.

16. Sic igitur a proditore Ricimere delectus est ad hoc minus Epiphanius Ticinensis episcopus, vir plane sanctissimus atque eloquentissimus: cuius legatio descripta invenitur ab Ennodio ejusdem

¹ Thœd. Lector. Collect. I. I. — ² Liber. diac. Brev. c. 18.

³ Marian. Scot. in Chronic.

Ecclesiæ diacono, qui ipsius Epiphani res gestas memoriae tradidit. Exscribemus hic ea collata cum Vaticano codice, quod quæ eusa extant edita eadem Epiphani Acta¹, mendosa admodum esse noscantur : sie enim se habent, dum de Epiphani legatione agitur.

17. « Mox vero per universum mundum sanctam illius conversationem illa, quæ licet in gloriosis actibus tardior esse solet, fama non tacuit, sed ad aures Ricimeris, qui tunc secundus ab Anthemio principe habenis Rempublicam gubernabat, detulit. Nam imperatore Romæ posito, seminarium inter eos jecit scandali illa, quæ dominantes sequestrat, invidia. Est par dignitas causa discordiæ. Surrexerat enim tanta rabies atque dissensio, ut mutuo bella præpararent : et præterquam origo irarum proprios suggerebat stimulos, his ipsa circumstantium consilio nutriebatur. Nutabat status periclitantis Italiae, et affligebatur ipsis discriminibus gravius, dum exspectabat futura discrimina.

18. « Interea apud Ricimerem Mediolani a tempestate residentem fit collectio Ligurum nobilitatis ; qui, flexis genibus, soloque prostrati pacem orabant principem, et ut a scandalo utræque partes desinenter, occasiones gratia ab una preeabantur auferri. Quid plura contexam ? Mutatur Ricimer, et velle reparare concordiam, pernotus multorum ictibus, pollicetur. Sed quis (ait) potissimum hujus legationis pondus excipiet ? Quem tantæ molis cura manet ? Qnis est, qui Galatam concitatum revocare possit et principem ? Nam semper cum rogatur, exuberat, qui iram naturali moderatione non terminat. Tunc uno omnes ore responderunt : Vester tantummodo ad pacem declinetur assensus : est nobis persona nuper ad sacerdotium Ticinensis urbis adscita, cui et belluae rabidae colla submittant : cui ante preces offeratur beneficium, quod a quolibet peliturus advenit : cui est cultus vita similis, quem venerari possit quicunque, si est Catholicus et Romanus ; amare certe si videre illum mereatur, et Græculus. Nunquam sic diras aspides verborum digitis incantator Thessalus violentis poterit evocare carminibus, quomodo ille effectum petitionis suæ etiam a negaturis extorquet. Perdet in arbitrio ejus, cum loqui cœperit, sententia auditentis. Perdet jus suum, qui excusare (accusare) disposuit, si illi allegandi copia concedatur.

19. « Tunc patricius Ricimer ita respondit : Detulit ad me hunc hominem, quem exponitis, fama gloriosum ; et in hoc admirationi magis mihi est, quod omnes habeat laudatores : nullos enim, quibus per invidiam abundare solet novitas, prodit inimicos. Ita ergo, et rogate hominem Dei, ut ambulet : jungite etiam preces. Egressi de Concilio, statim Ticinum petunt, causam narrant fusius : ut istum laborem susciperet, beatus Epiphanius rogarunt lacrymis. Qui ne extenuaret beneficium, si filios diutina supplicatione torqueret, antecessit desideria

postulantum. Quos tamen taliter allocutus est : Quamvis lantæ rei necessitas probatissime personæ pondus inquirat, et titubet sub gravi fasce portitor immaturus ; affectum tamen, quem debeo, patriæ non negabo. Quibus breviter narratis : quomodo erat loquendi parcus, ad Ricimerem patricium perexit : a quo simul visus et electus est.

20. « Mandato ergo sibi legationis ordine Romanum petiit. In quo itinere quid molestiarum sustinuerit, quidve virtutum gesserit, festinans ad majora prætero. Mox tamen ut supradictæ Urbis portas ingressus est, fama quæ absentem illum notum fecerat, digito cœpit ostendere. Conversis omnium oculis, stupuere mentes attonitæ, quod tantam sibi exhiberi reverentiam, imago ejus index sanctitatis extiterit. Inexpiabilis se culpæ reum fatebatur quilibet potentum, nisi tantum genua ipsius amplexus esset. Tollebatur clamor in calum : nemo illum mortalium numero computabat, eni omnia cœlestis gratiae videbant bona constare. Perfertur ad principem Authenium, studio legationis episcopum venisse Liguriæ, hominem quem nullus possit eliam dives eloquio sufficienter exponere.

21. « At ille : Callida mecum Ricimer et in legationibus suis arte decertat. Tales dirigit, qui supplicatione expugnat, quos ille lacessit injuriis. Perducite tamen ad me hominem Dei : qui si possibilia precatur, admittam : si difficultia, supplicabo ne excusationem meam gravetur accipere. Dubito tamen, an Ricimer apud me, quod poseit, obtineat ; ejus scio votorum intemperantem esse personam, et in conditionibus proponendis rationis terminum non tenere. Sed veniat directus antistes, ac laudatam jampridem presentet effigiem.

22. « Egrediuntur officia Palatina tota urbe, nbi rogatus adveniebat episcopus. At venerabilis et sæculis omnibus probatus pontifex, postquam introgressus est, et proferendi sermonis donatus lenientia, quasi fugitivæ potestatis insignia ostrum gemmasque rutilantes reverenda imaginis fulgore compressit : etenim quasi absente imperatore, ita in se oculos traxerat singulorum. Tali tamen narratione incipiens, jannam oris reseravit.

23. « Simma cœlestis Domini, venerande princeps, est ordinatione depositum, ut eni tantæ Reipublicæ cura mandabatur, idem per Catholicæ fidei dogma Deum et auctorem et amatorem pietatis agnoscet, per quem bellorum furorem pacis arma confringunt; et caleans colla superbie concordia superat, quod fortitudo non prævalet. Sic namque David prædicabilem parendi magis inimico animus reddidit, quam intentio vindicandi. Sic præfecti (perfecti) sæculorum reges et domini, supplicantibus indulgere cœlesti arte didicerunt : supremæ namque dominationis instar possidet, qui imperium suum pietate sublimat.

24. « Hoc ergo Italia vestra freto judicio, vel Ricimer patricius parvitatem meam oratum direxit, indubitanter conjiciens, quod pacem Romanus Deo munus tribuat, quam precatur et Barbarus. Erit

¹ Apud Sur. die xxii. Januar.

enim triumphus vestris proprie profulvus annalibus, si sine sanguine viceritis simul. Nescio quae species fortior possit esse bellorum, quam dimicare contra iracundiam, et ferocissimi Getæ pudorem onerare beneficiis. Gravius enim percillitur, si postulata impetrat, quem puduit hactenus supplicare. Traelandus deinde anceps bellandi eventus: in quo tamen si ita prævaluerint peccata, certamine vestro regnum defraudabitur, quod partes utrinque perdident. Nam quaecumque apud Ricimerem, si amicus est, salva sunt, enim ipso a vobis patricio possidentur. Cogitate pariter, quia bene causæ suæ ordinem dirigit, qui pacem primus obtulerit. Hactenus admirandus pontifex prosecutus, loquendi suum fecit.

25. «Tunc princeps erigens oculos, desertum se omnibus vidit adspectibus atque in eum invitatos vultus esse cunctorum, quem admirari nec ipse desinebat. Tunc alto trahens verba suspirio, ita orsus est: Quamvis inexplicabilis mihi, sancte afflites, adversus Ricimerem causa doloris sit, et nihil proficerit maximis eum a nobis donatum fuisse beneficiis: quem etiam (quod non sine pudore et regni et sanguinis nostri dicendum est) in familiæ stemma copulavimus, dum induxit amori Reipublicæ, quod videretur ad nostrorum odium pertinere. Quis hoc namque veterum retro principum fecit unquam, ut inter munera, quæ pellito Getæ dari necesse erat pro quiete communi, filia ponentur? Nescivimus parcere sanguini nostro, dum servamus alienum. Nemo tamen hoc credit propriæ causa factum esse formidinis: nam in tanta circumspetione salutis omnium, solum pro nobis timere non novimus. Bene enim apud nos compertum est, perire imperatori laudem suæ virtutis, qui pro aliorum cautela non minuit (timuit). Sed ut tunc venerationi ad liquidum conatus illius aperiamus; quoties a nobis majoribus donis cumulatus es! Ricimer, toties gravior inimicus apparuit. Quanta contra Rempublicam bella prius paravit? Quantas externarum gentium per illum vires furor accepit? Postremo etiam ubi nocere non potuit, movendi tamen fomeuta suggestit. Illic nos pacem dabimus? Hunc intestinum sub indumento amicitarum inimicum sustinebimus, quem nec fidelis concordie, nec affinitatis vinculum tenuerunt? Grandis cautio est, adversarii animum cognovisse: etenim hostem protinus sensisse, superasse est. Produnt semper deprehensa odia stimulos, quos occultata conceperant.

26. «Sed in his omnibus reverentia tua et vaides et mediator accedit, qui potes spirituali indagine consilia nefanda invenire, et inventa corriger. Pacem, quam et tu poscis, negare non audeo. Postremo si solide calliditatis astutia etiam te fallerit, certamen jam vulneratus assumat: me tamen, statimque Reipublicæ ejus committo et commando manibus: et gratiam quam supplicant et profuso per se Ricimeri negare disponueram, per te primus exhibeo: profunda enim deliberatione compendiis nostris in hac parte consulimus, si in certis procel-

larum erroribus ex boni gubernatoris ordinatione feramur (flectamus). Quis enim tibi excusare præsumat beneficium postulant, cui oportuerat ante preecessi offterri? Haec imperator.

27. «At venerabilis sacerdos: Gratias, inquit, omnipotenti Domino, qui pacem suam principis menti iuseruit, quem ad instar superni dominatus, vicarium potestatis suæ voluit esse mortalibus. Quibus et breviter enarratis, accepto etiam pro concordie firmitate ab Anthemio sacramento, discessit, festinans ad Liguriam reverti, quoniam resurrectionis Dominicæ tempus instabat». Huensque Ennodius de legatione Epiphani ad Anthemium. Sed quid pace confecta Ricimer, cum Romam venisset, in Anthemium molitus sit suo tempore enarrabitur.

28. *Eudociae fuga ex Africa et obitus.* — Hoc eodem anno, qui numeratur decimus sextus a capta a Wandalis Urbe Eudocia junior filio Genserico Hunericu in matrimonium juncta, fugam arripiens venit Hierosolymam. Testatur haec quidem de ea Nicephorus verbis istis¹: «Junior Eudocia», filia Valentini et Eudoxie, «quæ a Genserico capta fuerat Hunericu filio desparsata, cum quo annos sexdecim vixit, eique filium Eldericum genuit; porro cum parum grata esset ei viri conjunctio, qui Arianam profilebatur religionem; arte manus ejus dilapsa et aviam Eudociam imitata, ad sancta loca concessit, et sepulcrum illius longe post exosculata est. Ubi et ipsa non diu vixit; sed somno beato sopita, juxta avire tumulum in præclaro posita est monumento. Quicquid autem ei erat facultatum, id pauperibus, et sanctæ Christi Resurrectioni consecravit». Haec Nicephorus de Eudocia juniori.

29. *Ingens Vesuvii eruptio.* — Sub hujus quoque anni censilibus prodigiosa haec habet Marcellinus in Chronico: «Vesuvius mons Campaniae torridus intestinis ignibus æstuans, exusta evomit viscera, nocturnisque in diem tenebris omnem Europæ faciem minuto contexil pulvere. Illicius metuendi memoriam cineris annue celebrant octavo idus Novembri». Constantinopolitani videlicet: eo enim usque violentus perlatus est et dilapsus magno omnium timore cinis: nam Procopius tantæ rei anniversariæ memorie his verbis meminit²: «Ferunt namque cum in Byzantium seniel cinis hic (e Vesuvio egressus scilicet) recidisset, sic ejus loci homines terruisse; ut ex eo tempore ad nostram ætatem annuis Deum supplicationibus placeant. In Tripolique item Libyæ altero et subsequenti anno illapsum affirmant». Haec et alia de his Procopius. Sed scimus recentem³ historicorum censorem ista ridere, et levitatis Procopium sugillare: sicut et Eusebium de miraculo herbarum ad pedes æneæ statuæ Salvatoris nascentis, nulla contraria testificatione allata, contemnere: sed de hoc eginus primo Annalium tomo; de eo autem in Notis ad Martyro-

¹ Niceph. I. xv. c. 12. — ² Procop. de bello Goth. — ³ Bodin. in metho. art. Listor. c. 4.

logium Romanum, quod et probe testatum refinimus.

30. Verum si homo adeo emuneta naris non vult prodigia neque miracula ab historicis recitari; omnes plane tam Græcos, quam Latinos, Ethnicos et Christianos, antiquos atque recentiores necesse est ut contennat atque exstret historicos: cum ejusmodi habeant omnes aliquid semper in suis scriptis admixtum, quod delicato ejus stomacho nanseam pariat. At quod ad Procopium spectat; si legisset Marcellimum id ipsum testantem, fortasse a Procopio ineptiae arguendo cessasset. Sed et si latinum auctorem Cassiodorum perlegisset, haud adeo facile ea sapere græcam vanitatem dixisset. Miror certe, non accurate intuitum esse quæ Cassiodorus¹ ad Faustum praefectum scribat de his quæ tunc temporis fieri contigissent. Cum enim de alia recentiori agit eruptione Vesuvii, cuius rei causa Campanis gravissima passis Theodoricus tributorum remissionem indulsisset; haec inter alia de admirandis cinerum eructationibus habet:

31. « Volat per mare magnum cinis decoctus et terrenis (tetris) nubibus excitatis, transmarinas quoque provincias pulvereis guttis compluit. Et quid Campania pati possit agnoscerit, quando maius ejus in orbis alia parte sentitur. Videas illuc (illuc) quasi quosdam fluvios ire pulvereos et arenam sterilem impetu fervente veluti liquida fluenta decurrere ». Et paulo inferius: « Quæ est ista singularis exceptio (eruptio), unum montem sic infremere, ut tot mundi partes probetur aeris permutatione terrere; et sic suam substantiam ubique dispergere, ut non videatur danina sentire? Longe lateque pulveres rotat, vicinis autem quasdam molles eructat: et tot seculis mons habetur, qui ergo tanta tantis expenditur. Quis credat tam ingentes glebas usque in plana deductas de tam profundis hiaticibus ebullisse? et spiritu quodam efflante, montis ore consputas, quasi leves paleas fuisse projectas? Alibi cacumina magna terrarum localiter videntur ardere: hujus incendia paene mundo datum est posse cognoscere. Quemadmodum ergo non credamus incolis, quod testimonio potest universitatis agnisci? » Haec Cassiodorus. Quis vero tanto auctori res suorum temporum scribenti non credit, non id privatis familiaribusque litteris, et ad hominem ignotum, cui velit illudere, conscribenti commentum; sed publicis atque adeo patentibus regis litteris, immo imperitiae indulgentiae edicto in albo affligendo prætoris, et publicis monumentis ad posterorum memoriam in archivis conservando testanti? Admiretur magis ista quæ respuit, causasque naturales (si valet) inquirat: et si non invenerit, vehementius obstupescat potius, quam illas ignorans, carpat historicos. nec neget historiam tribus gravissimis auctoribus græcis atque latinis satis superque testatam, probatam, consignatamque cultu

religionis annis singulis cœlestri memoria repeti solito. Sed de his hactenus.

32. *Fides entholica probata miraculis.* — Sub eodem quo Acacius episcopus Constantinopolitanus creatus est, hoc nempe anno, quid acciderit, Nicephorus ita tradit¹: « Tum quoque evenit, ut duo episcopi, quorum alter Arii rabie infectus dicendi ac disputandi arte instruissimus; alter virtute, religione, et recta fide ornatissimus erat, de doctrina religionis contendenter. Porro Orthodoxo et recte sentienti visum est, verborum contentione reliqua, ad rem ipsam descendere, ac veritatem explorare: videlicet, ut rogo ingenti accenso sese in ignem conjicerent. Quod ubi Arianus detrectavit, Orthodoxus igni se contulit, atque inde cum impio sermonem conferens disputavit, salvusque etiam vestibus intactis permanxit ». Haec ipse: que quidem licet unum Nicophorum testem habere videantur: ex aliis tamen his similibus casibus, quos saepè alias contigisse suis locis dicemus, haud incredibilia videri possunt. Subdit vero his etiam illud de Judeo miraculose per S. Sergium ab igne liberato, et ad fidem converso:

33. « Archisynagogus quoque inter Judeos quidam cum pueris duobus in tumultu concitato, perinde atque ipse auctor fuisset, correptus, et a viro consulari cruciatus est. Is autem inter tormenta varia illud tantum vociferatus est: O Deus sancti Sergii, adjuva me ». Frequens erat his temporibus peregrinatio ad sanctum Sergium martyrem, a quo quæ singuli peterent, solerent accipere: qua re vulgata, factum est, ut a Judeo dira paciente, vehementis dolor extorqueret, ut Deum S. Sergii invocaret: « Addebat vero », inquit Nicophorus, « haec verba: Sancte Sergi, tu nosti. Judices porro fingere ac simulare haec Hebreum putantes, ad ignem, ut vivus combureretur, condemnarunt. Et ecce in medio flammæ equites duo candidis induti stolis apparentes, horis multis intactum conservaverunt. Et multitudo in flamnam insiliens, hominem inde eripuit. Qui deinde baptizatus, Sergius nominatus est. Atque ille non minus mente quoque illuminatus, substancia sua, quam habuit, vendita, in pyræ ejus loco amplissimum Sergio martyri templum construxit: ubi capite raso, reliquam juxta Dei beneplacitum vitam exegit. Idem duo ejus effecere pueri, nominibus suis in Sergii et Bacchi nomina mutatis ». Hucusque Nicophorus sub tempore creationis Acacii.

34. *S. Remigius Rhemensis episcopus divinitus creatus quibus emicuerit virtutibus.* — At non prætereundum, hoc eodem anno contigisse, ut Magnus ille Rhemensis Ecclesie episcopus Remigius, Francorum Apostolus nominatus, defuncto ejusdem civitatis episcopo Gennadio, immaturus aëvo, moribus autem senior populi voce, comprovincialium episcoporum consensu, divino cooperante suffragio,

in Rhemensem episcopum ex inferioris eternitatis assumeretur, annum aetatis agens vicesimum secundum. De tempore fidem faciunt conscripti indices¹ episcoporum Rhemensem, quibus chronographi² assentiantur. Res autem divino munere transacta, ita in rebus ab eo gestis describitur³: « Cum Remigius ad viginti et duos aetatis annos pervenit, defuncto Gennadio archiepiscopo in hac urbe Rhemensi, omnium generaliter volis ad pontificii culmen raptus fuisse cognoscitur potius, quam electus. Fit ergo concursus populi, diversi quidem sexus et dignitatis, neenon et aetatis: sed unius atque ejusdem sententiae cuncti hunc vere dignum, et qui populis praefici deberet, acclamabant. Vir autem beatissimus his angustiis depresso, nimis affiebatur angoribus; quia nec fugae locus usquam patebat, nec populo ut ab intentione cœpta resipseret ullo modo satisfacere poterat. Divinæ namque erat voluntalis, ut qui omnium saluti profuturus erat, omnium acclamationibus eligeretur: et qui unitati fidei cum iam fidelibus, et futuris fidelibus erat provisurus, unione cuncti populi ad sedem evehieretur sacerdotalis honoris.

35. « Sanctissimus quidem vir cum his acclimationibus se urgeri conspiceret, de infirmitatis et aetatis suæ tempore conqueri cœpit: et quia Ecclesiasticus ordo infirmam etatem ad hauc non recipere dignitatem, voce publica falebatur. Timebat enim, ne immatura aetas, inimici versutiis impugnata, aliquid contraheret sinistri. Sed divina gratia et voces populorum constantissime in ejus fecit perdurare electione, et sanctum virum ab antiqui hostis protexit malignitate ». Quod ad haec de aetate pertinet: accidisse interdum cognoscitur, ut cum in aliquo emineatissima virtus alque scientia egregia cerneretur, de minori aetate ratio minime haberet soleret: ut vidimus accidisse S. Joanni Chrysostomo, qui nonnisi fuga sibi consulere potuit, ne ejusdem aetatis episcopus ordinaretur.

36. Sed haec hand facta esse absque divino suffragio, quæ ab eodem auctore subduntur ostendunt, his verbis: « Et cum populi acclamaret frequentia, et sanctissimus vir magna renileretur constantia; placuit omnipotenti Deo, ei manifestissimis manifestare indicis, quod ipse de eo haberet judicium. Etenim cum modo praedicto reniti conarebatur, videntibus cunctis qui aderant, descendit subito radius novi luminis super ipsius sancti viri verticem, ac si ipse sol de caelo motus super eum eccleret: et quia illuminandarum lux parabatur animarum,

ipse quoque cum ad hoc opus adsciceretur, lumine debuit declarari visibili ». Et paulo post: « Placuit etiam omnipotentiae divinæ huic miraculo aliud addere ad ostensionem meritorum beatissimi viri. Etenim radio supradicto se illustrante, sensit capiti suo unguinis sacri infusum liquorem, quo totum ejus delibutum est caput ». Haec ibi. Talibus plane tantisque debuit cælitus sacris signis initiari, qui ad conversionem nobilissimæ gentis Francorum Apostolus parabatur.

37. At qualis quantusve extiterit, qui a Deo atque hominibus tam celebre testimonium dignus accepit, quam etiam excellentis fuerit eruditio, testificatione viri doctissimi meruit comprobari. Etenim Sidonius Apollinaris, hujus saeculi Gallicanorum scriptorum decus et ornamentum, ad eumdem Remigium scribens Epistolam, haec inter alia habet⁴: « Rarus, aut nullus est, cui ineditaluro par assistat dispositio per causas, positio per litteras, compositio per syllabas: ad hoc, opportunitas in exemplis, fides in testimoniosis, proprietas in epitheticis, urbanitas in figuris, virtus in argumentis, pondus in sensibus, flumen in verbis, fulmen in clausulis, structura vero fortis et firma, conjunctionumque perfectiarum nexa cæsuras insolubilibus: sed nec hinc minus lubrica et levis ac modis omnibus erotundata, quæ lectoris linguam inoffensam decenter expediatur, ne salebrosas passa jacturas, per cameram palati volutata balbutiat: tota denique liquida prorsus et ductilis, veluti cum crystallinas crustas, aut onychinas non impacto digitus ungue perlabilis: quippe si nihil eum rimosis obicibus exceptum tenax fractura remoretur. Quid plura? Non extat ad præsens vivi hominis oratio, quam peritia tua non sine labore, transgredi queat ac supervadere, etc. » Haec, lector, tanquam imaginem quamdam scriptorum Remigii delineatam Sidonii penicillo proponimus intuendum, quod non liceat hueburationibus ipsis frui, quas vivens ille præ animi submissione oblivione potius obruere voluit, quam perpetuati dicere. Ulinam ipse qui haec scribit Sidonius, perfecisset quod iisdem litteris ad eum datis esl comminatus his verbis: « Si distuleris nostram sterilitatem facundis fecundare colloquiis, auecupabimur nundinas involantum, et ultro serinia tua, conniventibus nobis et subornantibus, effractorum manus arguta populabitur: inelioabisque tunc frustra moveri, spoliatus furlo, si nunc rogatus non moveris officio ». At de Remigio haec tenus, dicturi de ipso sæpe inferius, cum id ratio instituti a nobis exegerit, tempore opportuno.

¹ Apud Demochar. de sacrif. Miss. — ² Sigeb. et alii. — ³ Hinemar. Episc. in Vita S. Remigii die XIII. Januar. Sur. tom. I.

⁴ Sidon. l. ix. Ep. vii.

Anno periodi Graeco-Romanæ 3964. — Jesu Christi 471. — Simplicii papa 4. — Leonis 13. Anthemii 5.

1. Consules. — Coss. *Leo Aug. IV et Probianus.* Sumptus hic a Leone consuls ob ejus *quindecennalia* anno superiori, ut ibi dixi, edita, consulatu in præsentem dilato. *Probianus* in Occidente creatus; erat enim e familia Anicia quam exhibet Reinesius in *Syntagm.* Inser. pag. 67.

2. Moritur S. Gennadius episcopus Constantinop. — Ad num. 4 et seq. *Gennadius*, patriarcha Constantinopolit. qui anno **cclviii** *Anatolio* successeral, hoc anno ex hac vita migravit, ut recte Baronius habet. *Nicephorus* enim in *Chronico* ei annos tredecim, et menses duos attribuit, *Zonaras* numero rotundo annos **xiii**, et in *Tabulis Theophanis*, ubi ei etiam assignantur anni **xiii**. *Aecacii* ejus successoris exordium cum anno *Icarnat.* secundum *Alexand.* **cclxiv** copulatur. Idem *Nicephorus* de *Acacio* ejus successore scribit: « *Aecacius presbyter et orphanorum curator hereticus* », qui multas tragœdias in Ecclesia Orientali excitavit, de quibus sequentibus annis diligenter nobis agendum est. *Valesius* quidem in duobus libris *Observationum Ecclesiast.* ad *Evagrium*, *Aecacii* Constantinopolitanus episcopi et *Petri Fullonis* episcopi Antiocheni historiam post *Baronium* retractavit; sed multa notitia ejus subterfugere, eaque magni momenti, quæ ex tenebris eruere conati sumus, ut hanc partem Hist. Eccles. hueusque valde depravatam, suo mitori restituueremus.

3. Petrus Fullo turbat Ecclesiam Antiochenam. — A num. 3 ad 4. Existimavit *Baronius* cœpisse hoc anno *Petrum Fullonem* turbare Ecclesiam Antiochenam, cuius opinionem *Valesius* lib. primo Observat. Ecclesiast. cap. 4 corroborare conatus est. Verum initium tumultuum a *Petro Fullone* excitatorum repetendum esse ab anno Christi **cclxiiii** aut insequentibus, apud me certum. *Theophanes* enim ad annum *Icarnat.* secundum *Alex.* **cclvi**, qui kalend. Septemb. anni Christi **cclxiiii** auspicatur, scribit: « *Hoc anno Leo imp. Zenonem generum ducem Orientis instituit, et Basilicem Verinæ Auguste fratrem Thracie pariter ducem. Zeno vero Antiochiam prefectus sacrum Martyrium in ea comperit episcopum.* » *Petrus aulem Fullo*, etiam in templo Bassæ martyris Chalcedonensi presbyterio fungens *Zenonem* sequebatur. Is implorata *Zenonis* opera nonnullos ex *Apollinarii* asseclis mercede

conductos sibi conjungit: et innumeros tumultus contra fidem et Martyrium excitat: anathemate etiam ferit, qui non assererent Deum Crucis suffixum, populoque demum in duas partes Antiochiae discisso, aedit ter sancto hymno: *Qui crucifixus est pro nobis: quæ voces ab eo tempore in hodiernum usque diem a Theopaschitis usurpari consueverunt.* *Martyrius* porro ad imp. *Leonem* prefectus, *Gennadii* Constantinopolit. præsulis commendationibus multo cum honore suscipitur. *Antiochiam* deinde reversus, cum populi factiones varias, easdemque tumultibus conperisset agilatas, et *Zenonis* favore fortiores, in Ecclesiæ conventu cessit episcopatu, verbis usus hujusmodi: *Clero inobedienti, populo contumaci, et Ecclesiæ sordibus infectæ nuntium remitto: solaque sacerdotii dignitate mihi reservata episcopale munus depono.* Eo secedente, *Petrus Fullo* in Antiochiae thronum insiliens confestim *Joannem* quemdam degradatione damnatum ordinat Apameæ episcopum. *Nuntio* de his accepto, *Gennadius* cuncta refert ad imperatorem, qui *Petrum Fullonem* exilio plectendum pronuntiat. Quod cum *Petrus* audisset, ipse fuga proprium exilium evitat: moxque communibus suffragiis *Julianus* quidam Antiochiae episcopus institutus est». Idem habet *Cedrenus* ad annum **vii** *Leonis* imp. et *Theodorus Lector* lib. 1, cuius verba recitat *Baronius* num. 6, antequam de incendio urbis Constantinopol., quod anno **cclxv** accidit, loquuntur.

4. Ab anno cclxii. — *Theophanes*, quæ variis annis conligere uno tenore, ut solet, ibidem recitat, ut mox ostendam, recteque horum motuum initium ab anno Christi **cclxiiii** aut sequenti desumit. In suggestione enim secunda *Germani* et *Joannis* episcoporum, *Felicitis* et *Dioscori* diaconorum, et *Blandi* presbyteri, anno **dxix** ab *Hormisdala* papa ad *Iustinum* imp. missorum, ut Ecclesiæ Orientalibus pacem conciliarent, litteris *III kalend. Julias Constantinopolitatis*, legati isti Hormisdalam rogant, ut monachos Seyllas novitates inducentes repellat, aiuntque, « sufficere delbet Ecclesiæ, quod per sexaginta annos ab *Eutychete* usque mo^{lo} sustinuit ». Quæ Epistola, licet consulem non habeat, anno **dxix** scripta, ut suo loco videbitur. Ibi vero legati dealiis tumultibus loqui non possunt, quam de iis, qui a *Petro Fullone* excitati fuerant, quorum reliquias

abolere studebant. Ista enim propositio : *Unus de Trinitate crucifixus est*, quam monachii illi defendebant, videbatur legatis sensu convenire cum his, quae Petrus Fullo Trisagio addidit : *Qui crucifixus est pro nobis*, qua de re suo loco. Si itaque ab anno **dxix** per annos sexaginta retrocedas, pervenies ad annum **cDLX**. Legati numero rotundo, ut saepe fili, loquuntur, et longe ante presentem annum Fullonem Ecclesiam Antiochenam turbare cœpisse, certo nos edocent.

5. *Refellitur communis opinio*. — Baronius ut hos tumultus in hunc annum differret, duabus rationibus motus est. Ait enim primo *Zenonem* creatum esse ducem Orientis postquam nupsit cum *Ariadna*, et illud matrimonium contingere non potuisse ante presentem annum, quia *Ariadna* desponsata erat Patricio Cæsari jussu Leonis imp. imperfecto. Verum vulgaris ille error facile evanesceat, si duas Leonis et Verinæ filiae distinguantur, *Ariadna* sc. et *Leontia*. Prior nupta fuit Zenoni, secundo Leonis imp. anno, ut habet Cedrensis, vel anno Incarnat. secundum Alex. **cDLI**, ut prodit Theophanes, ideoque anno Christi **cDLVIII**, a quo matrimonium illud removeri non potest; cum Leo junior filius Zenonis et Ariadnae vita functus sit anno **cDLXXIV**, dum natus esset annos **xvii**. Altera Leonis imp. filia fuit *Leontia*, Zonara in Leone, Theodoro Lector in fine lib. 1, Evagrio lib. 3, cap. 26 et Theophane ad annum v Zenonis imp. locupletissimis testibus. Haec autem, non vero Ariadna *Patricio* Cæsari desponsata fuerat, et postquam is occisus fuit, cum *Marciano* Anthemii imp. filio in matrimonium conjuncta, ut plerique ex citatis auctoribus docent, et suo loco visuri sumus.

6. *Petrus Fullo deponitur et damnatur*. — Secundam rationem deducit Baronius a lege hoc anno emissa a Leone imp. data *kal. Junii* sub hujus anni coss. qua imperator prohibet monachis, ne a monasteriis exeant, neque Antiochiam veniant, et quibus permisum fuerit, ne de religione disceptent. Refert eam legem Baronius num. 4. Verum tumultus Antiochenos hoc anno cœpisse, ex ea lege minime sequitur, sed tantum eosdem antea invaluisse, et *Martyrium* tunc Ecclesiam Antiochenam deserere coactum esse. Quod et anni, quibus Ecclesiae Antiochenæ præfuit, demonstrant. Testatur enim Nicephorus in *Chronico* cum *annis tredecim* sedisse : qui cum anno **cDLIX** episcopatum inierit, anni illi incompleti numerandi sunt. Cum vero *Petrus Fullo* Ecclesiam Antiochenam invasisset, imperator hac temeritate commotus Synodus episcoporum fieri præcepit, in qua *Fullo* depositus ac damnatus, et in ejus locum ordinatus est *Julianus*, ut scribunt Theophanes, et Theodorus Lector citati, ac præterea Victor Tununensis, qui sub hujus anni coss. ait : « Post *Martyrium Julianus* ordinatur episcopus ». Joannis, de quo Theophanes loco citato loquitur, anno tantum **cDLXXVI** Apameæ episcopus creatus, ut infra ostendam. Quare Joannis ordinationem loco suo non recitavit Theophanes.

7. *In Synodo Antiocheno*. — Valesius citatus dieit *Petri Fullonis* depositionem in Synodo ab episcopis factam fuisse non vero ab imperatore; quod episcopi nunquam soliti essent in exilium mitti a Christianis imperatoribus, nisi post damnationis sententiam in eos legitime prolatam. Sed opus non est ad conjecturas recurrere; cum Synodi Antiochenæ Synopsim referat libellus Synodicus : « Quod cum comperisset Leo magnus et piissimus imperator (Fullonem sc. Trisagio laudata verba addidisse) in exilium agi ipsum præcipit. Verum ipse prævertens in monasterium Pervigilatorum (sc. Acaciarum, inter quos vitam duxerat) confugit ». Author Brevieuli Historie Eutychianistarum, de *Petri Fulloni* exilio haec scribit : « Cui dum Acacii scripta legeremus, que de Petro (sc. Fullone) et Joanne Antiochenis miserat, excessus Acacii etiam in hac causa gravissimos deprehendit. Illo enim tempore, quo de Petro Alexandrino damnato refulerat, non longe post etiam de Petro et Joanne scripserat : Petrum apud Constantinopolim monasterium gubernasse, sed hoc propter crima derelicto Antiochiam fugisse. Ibi pulso Martyrio episcopo Catholicó, per haereticos sedem ipsius occupasse : continuoque damnatum a Leone tunc principe ad Oasitanum exilium esse directum. De quo lapsum Constantinopolim redisse ac dedisse fidem quod nullas ultrius turbas facere prorsus auderet ». Haec ex Epistola Acacii episcopi Constantinopolitanus descripta, ex qua etiam ea accepit Liberatus cap. 48, ubi diserte scribit, ut Valesius citatus observat, *Fullonem* ab episcopis esse damnatum, et Leonis imperio in Oasim deportatum. Idem Valesius ex laudatis verbis Breviarii Eutychianistarum dedit, brevi ad nondum tempore sedisse *Fullonem*, cum ibidem post abreplum episcopatum *continuo* damnatus esse dicitur. Quod verum est; cum anni sedis Juliani a currenti proficiscantur, et Nicephorus in *Chronico*, ubi annos numerat, quos *Fullo* in duabus aliis intrusionibus sedit, hujus non meminerit.

8. *Zeno successit Ardaburio in magisterio militum Orientis*. — Valesius libro laudato cap. 4 initium tumultuum Antiochenorum cum Baronio hoc anno consignat, contenditque Theophanem, quem Baronius non viderat, non esse audiendum : « Cum constet, inquit, ex Candidi Historia Zenonem magistrum Orientalis militiae factum non fuisse, nisi post eadem Asparis et Ardaburii. Etenim Ardaburius magister erat rei militaris per Orientem, ut testatur Damascius apud Suidam, in voce *αρδαβούς* ». Verum summopere fallitur vir doctissimus. Ut enim a magisterio militum Ardaburio per Orientem concessa incipiam, Suidas in eo loco asserit quidem Ardaburium Orientalium legionum ducem fuisse, sed sub quo imperatore, non memorat. In voce vero *αρδαβούς* scribit : « Huic igitur fortitudinis præmia Marcianus imperator Orientalium castrorum et legionum præturam præbuit ». In qua præfectura Ardaburius continuatus est a Leone imp. usque ad annum **cDLXIII**. Antonius enim discipulus sancti

Simeonis Stylitæ in hujus sancti Vita, quæ extat apud Bollandum ad diem v Januarii cap. 8, narrata Simeonis morte, quæ initio anni CDLXII contigit, ait: « Venit episcopus Antiochiae cum sex aliis episcopis, et præfectus Ardaburius cum sex virorum milibus, ne regionis istius incoleæ eum raperent; sic enim proposuerant ». In alia Vita S. Simeonis ex veteribus MSS. Ialiniis a Bollando ibidem descripta, *Ardaburius* cap. 8 et 9, dicitur etiam *magister militum*, dum de hujus sancti morte agitur. Denique in alia Vita sancti Simeonis scripta a Metaphraste cap. 14 dicitur, *Ardaburius Orientalium copiarum ducem* translationi ejus reliquiarum interfuisse, quæ ideo non multo post obitum facta est; cum corpus ejus post mortem in columna erectum permanauerit, donec Antiochiam deportatum est, ut habetur in Vita a Metaphraste elucubrata cap. t4, ubi et dicitur: « Non multo tempore post, splendido admodum apparatu sacri corporis funus ex Mandra in urbem Antiochenam » delatum esse. Quare Zeno Ardaburio in eam præfecturam successit, idque anno CDLXIII aut in sequenti, ut accurate Theophanes litteris mandavit.

9. Anno CDLXIII. — Quoad Candidum, Photius in ejus Excerptis affirmat, se legisse tres ejus Historiarum libros; docere *Candidum* Asparis studio *Leoum* imperium adeptum esse: primo libro narrare Asparis liberorumque ejus potentiam; eum cum imperatore contendisse, imperatoremque ea ex causa cum Isaurorum gente societatem iniisse per Zenonem, quem etiam, inquit, generum sibi adscivit, et quomodo deinde, asperius in dies crescente mutua suspicione Leo imp. Asparem sustulit, additque: « Taradicodisam ergo sibi generum, data Ariadna filia imperator adscivit, Zenonemque nominatum exercitus in Oriente ducem creavit ». Refert deinde quæ in Africa secunda adversaque gesserit Basiliscus. Candidus itaque ipso Historie suæ initio loquitur de Aspare ejusque filiis, ac de dissidio, quod inter imperatorem eosdemque intercessit, cuius occasione Leo per Zenonem, qui jam gener ejus erat, societatem cum Isauris iniit. Postea ubi de familie Asparis extinctione locutus est Candidus, quam uno tenore recitavit, reddit ad Zenonem et ad conjugium ejus cum Ariadna; non quod post cædem Asparis peractum fuerit, cum ipsem et Zenonem Leonis generum jam vocaverit, dum de supradicto dissidio loqueretur; sed quia imposterrum de Zenone et Leone sermonem facere intendebat. Quod si Valesii explicatio admittenda esset, sequeretur, *Basiliscum* Africanam expeditionem post Asparis et filiorum interitum suscepisse, currenti sc. anno, quo illi interfecti sunt; cum de ea expeditione loquatur Candidus post relatam Asparis et filiorum cædem; et tamen omnium Historicorum consensu constat, non solum eam expeditionem præcessisse evectionem *Patricii* ad Caesaream dignitatem; sed eam etiam in causa fuisse, cur imperator de familia Asparis extirpanda cogitarit. Nihil itaque neque ex conjugio filiae Leonis cum Patricio, neque

ex *Ardaburii* præfectura, neque ex Candidi narratione colligi potest, quod Theophanis et Cedreni fidem in commemorandis tumultuum a *Petro Fullone* Antiochiae excitatorum initis, dubiam facere possit.

10. *Legatio S. Epiphanii ad Anthemium imp.* — A num. 14 ad 27. *Ricimer* magister militum insidias struxit *Anthemio* imp. socero, quæ cum patefactæ fuissent, Mediolanum fugit, et bellum imperatori minatus est. Verum pax per *sanctum Epiphanius* episcopum Ticinensem legatum ad *Anthemium* a nobilibus Liguriæ missum, conciliata est, et Epiphanius « accepto etiam pro concordia firmitate ab Anthemio sacramento discessit, festinans ad Liguriam reverti, quoniam Resurrectionis Dominicæ tempus instabat », inquit Ennodius episcopus etiam Ticinensis, in Vita sancti Epiphanii cap. 6, quæ apud Bollandum ad diem xxi Januarii legenda. Cum porro perfidus *Ricimer* an. CDLXVII *Anthemii* imp. filiam uxorem duxerit, ut testatur Sidonius lib. 1, Epist. iv, (qui sub ejus anni finem Roman ingressus nuptiis intervenit) et novus tunc Ticinensis antistes *Epiphanius* fuerit, quando hanc legationem obivit, ea anno CDLXVIII peraeta, ut observat Sirmiodus in Notis ad Vitam ejus. Ennodius enim ubi de Epiphanii, ad episcopatum evectione locutus est, statim seribit: « Mox vero per universum mundum sanctam illius conversationem illa, quæ licet in gloria actibus, tardior esse solet, fama non tacuit. Sed ad annos Ricimeris, qui tunc secundis ab Anthemio principe habenis reimplicam gubernabat, detulit. Nam imperatore Romæ posito, seminarium inter eos jecit scandali illa, quæ dominantes sequestrat, invidia, et pars dignitas, causa discordiae ». Quare sanctus Epiphanius ante Pascha anni CDLXVIII, vel saltem ante Pascha insequentis Christi anni hoc munere functus est. Episcopatum enim suscepit anno CDLXVI.

11. *Eudocia Honorichi regis uxor ex Africa fugit*. — Ad num. 28. Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. CDLXIV, qui kalend. Septemb. hujus Christi anni inchoatur, habet: « Hoc anno Aspare una cum filiis Ardaburio et Patricio a Leone interfectis, Ostris Asparis satelles, et Theodericus Triarii filius, et Asparis conjugis frater, necatorum sanguinem ulturi, cum armatorum copiis irruerunt in urbem, ac nisi Basiliscus ex Sicilia reversus et Zeno pariter e Chalcedone, ubi Asparis lethi nuntium præstolabatur, urbem præoccupantes tulissent auxilium, et dissipassent seditionum auctores, ingenti prorsus tumultu res omnes turbabantur ». Paulo post subjungit Theophanes: « Junior Eudocia Theodosii neptis, annis jam sexdecim cum Honoriacho coniuge in Africa exactis, et puero Ildericho ex ejus amplexis suscepto, virum, eum Arianum aversa, occasione sese ultra offerente, fugam atripiit, et Hierosolyma dirigit iter: tum venerandis locis Christiano ritu adoratis, salutato etiam aviæ sepulcro, cum paucos dies in sancta urbe moram fecisset, bonis suis omnibus sanctæ Resurrectionis ædi testa-

mento relictis, Cureo insuper, cuius opera et auxiliis, velut sibi fidissimi, dum Honorichum conjugem fugeret, usa fuerat, cum liberis archiepiscopo Hierosolymorum commendato in pace animam efflavit ». Idem habet Zonaras in Marciano, nisi quod eam Constantinopolim, indeque Hierosolymam profectam esse refert. *Eudocia* itaque sequenti Christi anno ex Africa fugit annique sexdecim, quibus cum Honoricho coniuge vixit, prolicescuntur ab anno CDLVI quo *Gensericus* Vandalarum rex *Eudoxiam* Eudocie matrem, et *Placidiam* ejus sororem liberas dimisit, et Eudociam cum Honoricho filio suo matrimonio conjunxit. Matrimonium enim illud ante annum CDLVI peractum non esse, anni XVI quibus cum marito fuit, annusque ejus fugae demonstrant.

12. *Vesuvii montis eruptio*. — A num. 29 ad 32. *Vesuvii* montis eruptio, cuius meminit Baronius, et cuius memoria Byzantii VIII idus Novemb. celebratur, ut inquit Marcellinus in Chronico, contigit *Marciano et Festo coss.* ideoque anno sequenti, in quem consulatus ille cadit. Sed Baronius, uti sœpe monui, in mendosum Marcellini codicem inciderat.

13. *S. Remigius fit episcopus Remensis*. — Ad num. 34 et seqq. Baronius initium episcopatus sancti *Remigii* Francorum Apostoli, fretus auctoritate Democharis, et Sigeberti in Curonico, huic anno illigat; et quia Turonensis in lib. de Gloria Confess. cap. 79 ait eum, *septuaginta, aut eo amplius in episcopatu annos* explexisse, *Remigium* mortuum existimat anno DXLI. Verum hic calculus nullo modo stare potest; *Flavins* enim *Remigii* post *Romanum* successor interfuit, subscriptisque Concilio Arvernensi anno DXXXV celebrato. Quare cum anni aliqui *Romano* et *Flavio* assignandi sint, Henschenius ad diem VI Februarii in Vita sancti Vedasti episcopi Atrebateonis, qui eodem, quo *Remigius* floruit tempore, initium episcopatus *Remigii*

consignat anno CDLVI, ejus vero mortem anno DXXX. Cointius ad annum CDLXXXVI, *Remigium* ad episcopalem sedem provectum putat anno quadringentesimo quinquagesimo nono, ita ut obierit an. DXXXIII, quod Hincmarus archiepiscopus Remensis in Vita saneli Remigii serbat, defuncto *Bennadio* electum fuisse Remigium, et in episcopatu LXXIV annos transegisse. Henschenius et Cointius multis ostendunt, suos computos aut veros, aut vero proximos esse. Successit autem *Remigius* non *Gennadio*, ut habet Baronius, sed *Bennadio*, ut Hincmarus citatus et Flodoardus lib. 4, cap. 9 testantur. Qui error non Baronio, sed librariis attribuendus.

14. *Non est auctor explanationum Epistolarum B. Pauli*. — Monet Spondanus in Epitome, editas esse post obitum Baronii *Explanationes Remigii Epistolarum B. Pauli* Apostoli, anno MDXIV Moguntiae. Verum opus illud ei perperam adjudicat. Nec enim potuit *Remigius* Remensis episcopus, qui ante annum DXXXV e vivis excessit, citare B. Benedictum, S. Gregorium papam, et Vitam S. Cæsarii episcopi Arelatensis a Cypriano Tolonensi episcopo post annum DXLIV elucubratam. Aliqui, ut Labbeus in Dissert. de Script. Eccles. in voce *Remigius Auti-siodorensis*, hanc Explanationem Haymonis Alberstatensis episcopi fœtum esse suspectantur; Usserius in Historia Goteschalchi, et quidam alii, eam *Remigio* Lugdunensi episcopo tribunt. Albertinus vero lib. de Saeram. Euchar. p. 886 et seqq. ejus auctorem putat *Remigium* in abbacia sancti Germani Auti-siodorensis monachum, qui sub finem saeculi IX floruit, quique ad scholas instaurandas Remos evocatus est, ut testatur Flodoardus lib. 4, cap. 9. Hanc Albertini conjecturam plures amplexi sunt, de qua sicuti et de auctore hujus operis legendus Cointius anno DXXXII, num. 49.

1. *Consules*. — *Novus* aperitur novis cons. præsens annis. Festo ac Marciano: quorum alter, nempe Festus, Romæ; alter vero, Marcianus scilicet, creatus est Constantinopoli. Mentio habetur

Festi consulatus in epitaphio sepulchrali Prætextati exquæstoris sacri Palatii, quod hactenus extat in pavimento Ecclesie sancti Martini tituli Equitii in monte Cœlio istis verbis:

hic requiescit in pace prætextatus v. l. ex
 quæstor. s.c. p. d.p. vii. idus octobr. festo v.c. cons.
 filia ejus prætextata c.e. d.p. xv. kal.
 aug. decio v. c. cons.

Quæ legis elementa minoris characteris deerant in tabula. Quod vero Christianorum hominum sepulturæ ejusmodi inscriptio esse noscatur : intelligere potes ex ea, Ethnicos prælevatos, Christianæ religionis illusores et refractarios, sese tandem, abdicationis idolis, Christi fidei subjecisse.

2. *Acacio primatum sedis Constantinopolitamæ impudenter affctanti resistit Simplicius.*— Hoc anno Acacius Constantinopolitanus episcopus electus anno superiori, ad novas res adjiciens animum, revocare tentavit, quod Anatolius frustra conatus fuerat sub Leone Romano Pontifice, tanquam ex duabus ecumenicis Conciliis Constantinopolitano et Chalcedonensi indebite usurpare, ut sedes Constantinopolitana post Romanam locum principem obtineret : cuius rei gratia astuto consilio rem pedetentum acturus, tantæ erigendæ molis jecit ejusmodi fundatum. Leonem imperatorem adiens, fit illi anctor sanctionis edendæ, qua cuncta concessa Ecclesiis privilegia jam perdita restitueret atque firmaret : id nimirum acturus, ut hæ via quod Anatolius Gennadii prædecessor, resistente Leone Romano Pontifice, de Constantinopolitanæ Ecclesie primatu visus fuerat fecisse dispendium, ipsum illi in integrum restitueret. Sed attende imperatoriam sanctionem, et considera Acacium per secretum tramitem in jura patriarchalium Ecclesiarum irrumpere : sic enim se habet¹:

3. « Decernimus, ut antiquatis et infirmatis funditus iis, quæ contra ipsum religionis dominum (Deum vel dominium) quodammodo facta sunt, in integrum restituantur universa et ad unum ordinem revocentur, quæ ante professionem nostræ mansuetudinis de Orthodoxæ religionis fide et sanctissimæ Ecclesiarum et Martyriorum statu firmiter obtinebant. Iis quæ contra hæc tempore tyrannidis innovata sunt tam contra venerabiles Ecclesias, quarum sacerdotium gerit beatissimus ac religiosissimus episcopus patriarcha nostræ pietatis pater Acacius, quam contra cæteras quæ per diversas provincias collocatæ sunt, neenon et reverendissimos earum antistites seu de jure sacerdotalium, seu de expulsione cuiusquam episcopi a quolibet illis temporibus facta seu de prærogativa in episcoporum Concilio, vel extra Concilium ante alios residendi, vel de privilegio metropolitano, vel patriarchico sub iisdem impiis temporibus, penitus antiquandis. Ut cassatis et rescissis quæ per hujusmodi sceleratas jussiones, aut pragmaticas sanctiones, aut constitutiones impias, seu formam subsecuta sunt; quæ a divæ recordationis retro principibus ante nostrum imperium et deinceps a nostra mansuetu-

dine indulta vel constituta sunt super sanctis Ecclesiis et Martyriis et religiosis episcopis et clericis aut monachis, inviolata serventur.

4. « Sacrosanctam quoque religiosissimæ hujus civilatis Ecclesiam et matrem nostræ pietatis, et Christianorum Orthodoxæ religionis omnium et ejusdem regiæ urbis sanctissimam sedem, privilegia et honores emnes super episcoporum creationibus et jure ante alios residenti, et cætera omnia, que ante nostrum imperium, vel nobis imperantibus habuissent dignoscitur, habere in perpetuum firmiter regiæ urbis intuitu judicamus et sancimus ». Hæc Leo, sed Acacii fastu tumentis proculdubio verbis concepta, et stylo superbæ exarata : haud enim pii principis verba illa esse potuerint, quibus dicitur Constantinopolitanam ecclesiam Christianorum omnium et Orthodoxæ religionis matrem esse. Sunt hæc plane illa, que caput ipsum super omnes filios superbie, ita nominatus diabolus haud frustra comminatus fuerat S. Gennadio ejus sedis episcopo, nimirum fore ut post ipsius obitum maximas in Ecclesia concitaret discordias, inflammaret odia atque moveret turbas. Factumque quidem fuit, ut talia inconcessa sibi Acacio usurpante, maximum in Ecclesia Dei fuerit schisma conflatum, Oriente ab Occidente diviso. Sed unde illi tam ingentes sumendi spiritus animus, et inconcessa tentandi adeo incensa cupido? Accipe inchoandæ tragœdiæ argumentum.

5. Quod enim collapsum pæne videret Acacius Occidentale Romanum imperium Orientale vero acceptum et propagatum ; eum jam et illud sibi subiectisse quodammodo videretur imperator Constantinopolis, mittens ex ejus urbis Senatu hominem, qui illius imperii moderaretur habenas : stulte putans Acacius una cum Romano imperio Romanam pariter esse imminutam Ecclesiam, quasi spirituallia alique sacra e rerum temporalium et profanarum diminutione detrimentum pati necesse esset : nimia elatus superbia, summa arrogantia ad alta fastigia molienda aditum sibi patere putavit ; ratus nimirum, magno illo defuncto Leone Romano Pontifice, qui Anatolium talia tentantem compresserat et imperatorem eadem petentem rejecerat ; haud in successoribus tantum insidere constantiæ, ut ipsi et Leoni imperatori hæc agentibus reniterentur, atque penitus contradicerent. Sed fefellit spes vana ventosum hominem, satis superque suo damno expertum se in durissimam impegnisse petram, cum Petri successores impudens lassessivit : fractus nimirum est ipse fronte, dum vane putavit perficta fronte petram percutiendo coufringere.

6. Restitit quidem ipsius exordio, tentatæ stultæ præsumptioni Acacii, qui hoc tempore Romanam

¹ L. xvi. C. de sacrosanct. Eccles.

regebat Ecclesiam papa Simplicius : cujus res fortiter geste et Acta cum perierint, atque litteræ date prorsus excederint ; ex paucis que a Gelasio Romano Pontifice obliter enarrantur, satis superque possumus ex victoria consecuta præcedens existimare certamen. Scribens enim ad Dardanice episcopos¹ de sancto Simplicio papa, primum de Leone papa locutus, subdit haec de Simplicio resistente Leoni imperatori et Acacio talia postulantibus : « Eaque, inquit, nihilominus sub sanctæ memorie papa Simplicio legatum Sedis Apostolicæ sanctæ memorie Probum Canusinæ urbis episcopum, Leone principe tunc petente (presente) docuisse nullatenus posse tentari ; neque his prorsus præbuisse consensum. Atque ideo non ad civitatis ejuslibet respiciant qualitatem, sed modum dispensationis Ecclesiastice Patrum traditione firmatum convenienter conservent ». Haec Gelasius de tentat's per Acacium hujus Leonis imperatoris tempore : qui licet sub ejus successoribus Zenone et Basilisco repulsus sit, idem rursus ab eo est instauratum certamen : sed semper tum Simplicium, tum ejus successorem Felicem papam passus est Acacius adversantes ac penitus resistentes : nam idem Gelasius subdit :

7. « Sanctæ memorie nihilominus papa Simplicius, et post eum sanctæ memorie papa Felix, non solum Basiliscum tyrannum sed etiam imperatorem Zenonem pro iisdem ipsis excessibus auctoritate libera sepe increpasse noscuntur : flectique potuisset, nisi Constantinopolitani præsulis accenderetur instincu, qui particeps externæ communicationis effectus, necessario in quod inciderat, jam fovebat, malens in suæ prævaricationis obstinatione persistere, quam curandus ad salubria remeare, si- cut ipse rerum probavit eventus ». Haec Gelasius ad Acacii seelus alludens, dum ut se contra Romanum Pontificem roboraret, iis qui a Sedi Apostolicæ communione fuerant segregati, temere communicavit. Sed de his dicendum inferius : haec modo satis tum ad Acacii hujus Leonis tempore temerarium ausum insinuandum, tum ad Simplicii papæ in resistendo constantiam declarandam. Quomodo vero repulsus Acacius deformiora aggressus est excilare certamina, dum Ecclesiæ Alexandrinæ restituit impium illum et sacrilegum Timotheum Ælurum jam ante sub hoc ipso Leone imperatore expulsum, suo loco dicemus.

8. *S. Euthymii obitus.* — Hoc anno qui numeratur Leonis imperii decimus sextus, magnus ille Euthymius archimandrita in Palæstina, cuius sepe superioris mentio facta est, ad Deum ex hoc mundo vocatus concessit : cuius res gestas² Cyrillus monachus ejus discipulus, quam accurate conscripsit omni fide signata. Interfuit funeri Anastasius Hierosolymorum episcopus, et honorificentissima eum condidit sepultura, illustratum tum viventem tum

mortuum innumeris plane miraculis : quæ omnia tu consulas, lector : ratio enim instituti haud demorari in his diutius sinit. Satis hoc tibi, fidem ejusdem temporis scriptoris reddi in omnibus commendatam atque probatam. Porro natalis ejus anniversaria dies mox peragi cœpta est : celebravit eum solemnī ritu inter alios Sabas sanctissimus abbas, de quo plura dicemus. Sed audi clamores tragicos Occidentis.

9. *Anthemius Augustus a Ricimere Gotho necatur.* — Hoe eodem anno Anthemius imperator proditione generi Ricimeri necatur. Id quidem Cassiodorus his habet verbis³ : « His consulibus Patricius Ricimer, Romæ facto imperatore Olybrio, Anthemium contra reverentiam principis et ejus affinitatis cum gravi clade civitatis extinguit. Qui non diutius peracto scelere gloriaus post quadraginta dies defunctus est : Olybrius autem septimo mense vitam peregit ». Haec ipse : eadem Marcellinus et alii. Porro Olybrii interitus contigit anno sequenti.

10. Sic igitur proditor Barbarus, fax Occidentalis imperii, perfidus Arianus Ricimer, sero licet, tandem sensit se noleatrem licet (sicut² Antiochus) subditum esse Deo. Hic ille perfidus, qui instar mancipiorum habuit imperatores, pro arbitrio eos tollens et subrogans, miscens et versans pro Iudibrio summam rerum aleam. Hic ille sacrilegus Arianus, qui cum tantam sibi in Romanum imperium usurpasset auctoritatem, invitis licet ipsis Romanæ Ecclesiæ pontificibus barbarica tamen auctoritate in Urbe sibi Ecclesiam vindicarat, in quam cum suis Ariani Gothicis militibus conveniret. Fuit illa quidem titulo sanctæ Agathæ ad radices Quirinalis montis contra Viminalem posita parva licet, ab ipso tamen Ariano ornata Catholico more : etenim ejus apsidem marmorum crustis et imaginibus sacris Salvatoris ac duodecim Apostolorum ex musivo egregie nobilitavit. Permansit opus usque ad tempora nostra, cum nimia vetustate fatigens apsis ipsa ante quinquennium improvisa ruina collapsa funditus periit. Quam vir egregius Romanæ Ecclesiæ ornamentum, ejus Ecclesiæ diaconus cardinalis Federicus Borromæus mox restituit a fundamentis.

11. Erat autem in ejusdem apsidis hemicyclo ex musivo pariter opere ejusmodi inscriptio exarata :

FL. RICIMER V. I. MAGISTER UTRIUSQUE MILITIAE PATRICIUS ET EXCONSUL. ORD. PRO VOTO SUO ADORNAVIT.

Quid vero acciderit, cum a Christianis Catholicis eadem Ecclesia, pulsis Ariani, vindicata est, et a sancto Gregorio sacrata expiata, Catholicorumque usui reddita fuit : idem Gregorius³ narrat : sed nos suo loco dicemus. Scimus ipsum Ricimerum Gothum a Gotto scriptore Jordane laudari : sed indulisse eum privatis gentilitatis affectibus, ipsa facta

¹ Gelas. Ep. xi. tom. i. Ep. Rom. Pontif. — ² Acta Euthymii apud Sur. die xx. Januarii.

¹ Cassiod. in Chron. — ² 2. Mach. ii. — ³ Greg. I. iii. Ep. xix. et dialog. I. iii. c. 30.

declarant, quæ nec narrat quidem, relinquens ea sepulta silentio, cum non haberet quod excusaret.

42. Sidonius Apollinaris creatus episcopus Arvernensis sanctitate et doctrina conspicuus. — Sed ad res Gallicanas transeamus, quas his ipsis temporibus complures sanctissimi episcopi illustrarunt, de quibus suis locis. Hic modo de Sidonio Apollinari sal meminisse, qui hoc anno creatus reperitur episcopus Arvernensis, vir plane egregius, gener Aviti imperatoris, patricius dignitate insignis, qui et maxime claruit poeticis et rhetorice litteris, nulli in his suæ aetatis secundus: sed et summa morum erit sanctitate. De quo in primis habet ista Gregorius Turonensis, ubi recensuit virtutes ejus prædecessoris Eparclii¹: « Sidonius ex præfecto substitutus, vir secundum saeculi dignitatem nobilissimus, et de primis Galliarum senatoribus ». Et inferius: « Cum autem esset magnificæ sanctitatis, atque (ut diximus) ex senatoribus primis; plerumque, nesciente conjugi, vasa argentea auferebat e domo, et pauperibus erogabat. Quod illa cum cognosceret, scandalizabatur in eum: sed tamen, dato egenis pretio, species domi restituebat ». Hæc ipse: cætera inferius.

43. Quod autem hoc potissimum anno cum dixerimus fuisse creatum episcopum: ne quid lemure et pro animi arbitrio absque certa ratione dixisse videamur; accipe de his exactam chronographiam. In primis igitur quod ad saeculares magistratus quibus functus, et honores, quibus est insignitus, spectat: meminisse debet lector aetatem et magistratus atque honores Sidonii ex suis ipsis scriptis superius certis annis consignatos positos esse: nimirum, sub consulatu Asterii, qui est annus Domini quadragesimus quadragesimus nonus, pueritiam jam excessisse, cœpisseque adolescere, utpote annorum circiter decem et seplem: sub consulatu vero Majoriani, nempe anno Domini quadragesimo quinquagesimo octavo ob insignem eruditionem tum in rhetorice, tum etiam in poeticis facultatibus, statua in foro Trajano posita ex senatus consulto fuisse donatum: sub consulatu vero Anthemi imperatoris (is est annus Christi quadragesimus sexagesimus octavus) ab eodem Augusto præfectura insignitum: quando autem auctus fuerit dignitate patriciatus, nescitur, quam tamen constat ipsum ante Ecdicium uxoris suæ fratrem esse consecutum, qui eam accepit a Julio Nepole Augusto ante biennium. Hæc quod ad saeculares dignitates; quod autem ad sacra munera spectat, ex suis etiam ipsius scriptis, tanquam per tenuem in ostio ex obliquo rimulam ejus episcopatus cerlum tempus intelligi posse videtur.

44. Exlat quidem ejus Epistola² scripta ad S. Lupum Trecensem episcopum data, cum ipse Sidonius creatus est episcopus: qua sanctissimi viri preces implorat, ut regiminis quod tunc suscepserat onus illæsa conscientia ferre posset: nam queritur

dicens: « Facinorum continuatione miser eo necessitatis accessi, ut is pro peccato populi nunc orare compellar, pro quo populus innocentum vix debet impetrare, si supplicet ». Quando autem ea fuerit scripta Epistola, ut pariter Sidonii promotio possit haberi compta, hoc investigandum, si quomodo consequi liceat quod oplamus. Considerandum est igitur, quod idem ait, eo tempore, quo illa scribebat, ipsum Lupum jam in sede episcopali exegisse annos quadraginta quinque: sunt enim hæc ejus verba: « Cum primo post desudatas militie Lernensis excubias, et in Apostolica Sede novem jam decursa quinquennia, utriusque sanctorum ordinis quemdam te conclamatissimum primipilarem spiritualia castra venerentur, etc. » Cum ergo tunc sit creatus episcopus Arvernensis Sidonius, cum sanctus Lupus novem jam exegisset in sede quinquennia: modo pvestigandum est tempus sedis sancti Lupi Trecensis, ut ex eo notus pariter fiat annus, quo Sidonius ad episcopatum proiectus est.

45. Extant res gestæ¹ sancti Lupi, licet brevi compendio, omni tamen fide antiquitus ab homine ejus temporis scriptis traditæ: ex quibus potest intelligi quo potissimum anno ipse fuerit creatus episcopus. Dum enim ait ipsum sanctum Lupum adjunctum esse collegam S. Germano episcopo Antisiodorensi in legatione in Britanniam adversus Pelagianos suscepta, cum idem Lupus jam annum secundum ageret in episcopatu; ex hoc colligi necesse est, ipsum esse creatum Trecensem episcopum anno Domini quadragesimo vicesimo septimo; cum jam constet ex his que superiori tomo quinto Annalium dieta sunt, S. Prosperi auctoritate, contingere eam obire sanctos episcopos legationem anno Redemptoris quadragesimo vicesimo nono. Adde igitur novem quinquennia exacta post annum Domini quadragesimum vicesimum septimum, quo S. Lupum creatum episcopum diximus: utique pervenies ad præsentem annum Domini quadragesimum septuagesimum secundum. Cum igitur constet, anno quo ipse sanctus Lupus jam transierat novem in episcopatu quinquennia, Sidonium esse creatum episcopum Arvernensem; utique dicendum est, ipsum creatum episcopum hoc ipso anno Domini quadragesimo septuagesimo secundo, cum esset annorum circiter quadraginta. Assumptus est autem ad episcopatum, cum adhuc superstes esset Papianilla conjux, filia Aviti imperatoris, suscepissetque ex ea filiolam (ut vidimus) nomine Rosciam, quam apud aviam sancte pieque instituendam curavit.

46. Porro ad episcopatum assumptus, ita mores composuit, ut statim absolutissimi sacerdotis speciem præ se ferret; cuius rei gratia sanctissimi præsules eidem litteris congratulati sunt, ut inter alios magnus ille (ut diximus) celebris nomine Lupus Ecclesiæ Trecensis episcopus, ad quem Sidonius Epistolam illam reddidit, cuius nuper fecimus

¹ Gregor. Tur. I. n. c. 21. — ² Sidon. I. vi. Ep. 1.

¹ Apud Sur. tom. iv. die xix. Julii.

mentionem, qua adeo enixe preces ab eo exigit : ex qua etiam videas, magna humilitate præditum fuisse virum, dignum ob eam virtutem, qui ad summum sanctitatis culmen a Deo attolleretur.

17. Factum vero episcopum nuntium remisisse sacerularibus jocis, hominem natura lepidum, ejus Epistole post episcopatum date declarant. Sane quidem ab hoc ipso tempore animi fuisse tranquillioris, satis oslendit, dum rogatus ab amico aliquid mensa dignum poeticum Iudere; se excusans a metrio lusu, serio ista ingerit, illum monens¹ : «Quin imo quoties epulo mensæ laetioris hilarabere, religiosis (quod magis approbo) narrationibus vaea : iis proferendis contabulatio frequens; iis redicendis sollicitus audilus inserviat». Hæc ipse, qui lasciviem Musam instar servæ Hebreorum capillis et unguibus circumcisæ retinuit, ut his sapphicis ad Firmimum datis demonstrat² :

Neu potet solvi per amœba dieta,
Schema sit artis, phalerasque jungam,
Gloria ne qui maculet rigorem
Fama poetæ.

Hæc ipse, cum jam esset creatus episcopus, ut ex eadem Epistoli colligi potest.

18. Sed intuere viri modestiam de se ipso non nisi humillime sentientis, quamvis plurimæ essent illius dotes, quibus potuisset effterri. Sunt enim cerebræ ipsius querelæ, quibus se indignum ad episcopatum assumplum deplorat : nam ad Apollinarem scribens, hæc ait³ : «Ego autem infelici conscientie mole depresso, vi febrium nuper extremum salutis accessi, ntpote cui indignissimo tanta professionis pondus impactum est : qui miser ante compulsus docere quam discere, ante præsumens prædicare quam facere, tamquam sterilis arbor cam non habeam opera pro pomis, spargo verba pro foliis». Hæc de se ipso Sidonius; cum alioqui, testificatione Gregorii et aliorum, sanctissimus habitus sit antistes. Ad Faustum quoque nuper creatum (ut ipse ait Regiensem episcopum scribens⁴, ubi ipsum valde laudavit, quod per sacerdotium nihil immunitarit vilæ monasticæ severitatem ; ejusdem exigens preces, hæc inter alia habet, bene compositum animum indicantia : «Iis igitur (ut supra dixi) precatibus obtine, ut portio nostra sit Dominus, atque ut adscripti turmae levitarum, nec remaneamus terreni, quibus terra non manet ; inchoemusque sicut a seculi lucris, sic quoque a culpis peregrinari, etc.» Hæc et alia hujuscemodi, quibus et demonstrat eadem circa tempora ipsum Faustum ex abbe Lerinensi erectum fuisse episcopum Regiensem. Porro in diversis aliis ipsius Sidonii Epistolis sparsi sunt threni, quibus se indignum ad episcopatum assumptum deplorat.

19. Porro tante apud seniores sanctos episcopos aestimationis ipse junior fuisse cognoscitur, ut

oborla contentione in eligendo metropolitanu episcopo Bituricensis Ecclesiae, ipsi uni a comprovinalibus sacerdotibus, clero, et populo, quem vellet eligendi liberum fuerit delatum arbitrium : cum ipse quanto in dijudicandis hominibus polleret judicio declaravit, diligens S. Simplicium, quem omnes summo gaudio suscepserunt. Extant de his ab eodem Sidonio date ad diversos episcopos litteræ¹, itemque ab eo tunc habita concio : qua quidem quanta polleret dicendi facundia, si legeris, admiraberis. Verum ut ex opulento convivio aliquid degustes, ne prorsus jejunus abscedas; hic tibi describam, quas ipse suas recenset angustias : cum eligendo aliquem, cuperet omnibus satisfactum, nec se id præstare posse videret : sic enim ait :

20. «Si quempiam nominavero monachorum, quanvis illum Paulis, Antoniis, Hilarionis, Macariis conferendum, sectatæ anachoreseos prærogativa comitetur : aures illico meas incondilo tumultu circumstrepilas ignobilium pumi ionum murmur everberat conquerentum : hie qui nominatur (inquinat) non episcopi, sed potius abbatis complet officium, et intercedere magis pro animabus apud celestem judicem polest, quam pro corporibus apud terrenum judicem. Sed quis non exacerbat, cum videat sordidari virtutum sinceritatem criminazione vitiorum? Si eligimus humilem : vocatur abjectus. Si proferimus erectum : superbire censetur. Si minus institutum : propter imperitiam creditur irridendus. Si aliquatenus doctum : propter scientiam clamatur inflatus. Si severum : tanquam crudelis horretur. Si indulgentem : facilitate emplatur. Si simplicem : despicitur ut brutus. Si acerem : vitatur ut calidus. Si diligentem : superstitionis decernitur. Si remissum : negligens judicatur. Si solerlem : cupidus. Si quietum : pronuntiatur ignavus. Si abstemium producimus : avarus accipitur. Si eum qui praudendo pascat : edacitatis impeditur. Si eum qui pascendo jejunet : vanitatis arguitur. Libertatem pro improbitate condemnant : verecundiam pro rusticitate fastidiunt : rigidos ob austeritatem non habent caros : blandi apud eos communione vilesunt. Ac si apud eos utrolibet genere vivatur : semper hi tamen bonarum partium mores, pungentibus linguis maledicorum, veluti bieipitibus hamis immuneabuntur.

21. «Inter hæc monasterialibus disciplinis ægre subditur vel popularium cervicositas, vel licentia clericorum. Si clericum dixerit : sequentes amulantur, derogant antecedentes ». Et post nonnulla adversus eos qui diuturnitate clericalis ministerii, non prærogativa meritorum cæteris ante habendos esse clamaret, hæc subdit : «Si militarem dixerit forte personam», quæ nimis ex palatina militia, praetexta aliqua eminet : «protinus in hæc verba consurgitur : Sidonius ad clericatum quia de sacerulari professore translatus est, ideo sibi assumere metropolitanum de religiosa

¹ Sidon. l. ix. Ep. xiii. — ² Ibid. Ep. x. — ³ Ibid. l. v. Ep. iii. — Ibid. l. ix. Ep. iii.

¹ Sidon. l. vii. Ep. v. viii. ix.

congregatione dissimulat : natalibus turget, dignitatum fastigiatur insignibus, contemnit pauperes Christi, etc. » Hæcque tibi modo satis, sed non ad satietatem explendam, sed ad gulæ potius irritamentum, quo totam ipsam appetas opiparam devoare mensam.

22. Sed accipe, quomodo ob mirificam dicendi vim Sidonio invidiam passo Dominus præsto fuerit, ut multo magis ejus eniteret et animi virtus, et in dicendo facultas. Gregorius enim hæc de ipso habet¹ : « Sanctus vero Sidonius tantæ facundiae erat, ut plerumque ex improviso luculentissime quæ voluisse nulla obsidente mora, componeret. Contigit autem quadam die, ut ad festivitatem Basiliæ monasterii, cuius supra meminimus, invitatus accederet. Ablatoque sibi nequiter libello, per quem sacrosancta solemnia agere consueverat; ita paratus in tempore cunctum festivitatis opus explicuit, ut ab omniibus miraretur, nec putaretur ab adstantibus ibidem hominem locutum fuisse, sed angelum. Quod in Praefatione libri, quem de missis ab eo compositis conjunximus, plenius declaravimus ». »

¹ Greg. Turon. t. II. c. 22.

Hæc Gregorius de Sidonio Apollinari : ejus cognominis rationem si queras, ipsum habes qui doceat, nimirum eo nomine ipsius nuncupatum fuisse avum, qui primus suæ familie, abdicato Gentilitate superstitionis errore. Christianam amplexus est religionem. Quo nomine ipse Sidonius summiopere gloriatus, cum contigit ejus Apollinaris restituere monumentum, epitaphium eidem carmine scripsit : quo ubi primum meminit de ejusdem praefectura prætorii, quam summa eum laude in Galliis administravit, ista subdit¹ :

Hæc sed maxima dignitas probatur.
Quod frontem Crucis, membra fonte purgans,
Primus de numero patrum suorum
Sacris sacrilegis renuntiavit.
Hoc primum est decus, hæc superba virtus.

Merito igitur ab eo qui in familiam omnibus celsius praefecturis Christianum nomen intulit, Apollinari, Sollitus Sidonius cognomentum accepit Apollinaris. Sed de ipso modo satis.

¹ Sidon. I. III. Ep. XII.

Anno periodi Graeco-Romanæ 5965. — Jesu Christi 472. — Simplicii papæ 5. — Leonis 16. Olybrii 1.

1. *Consules.* — Coss. *Marcianus* et *Festus*. Ille in Occidente creatus; dicitur enim ab Anastasio in Symmacho papa, *Festus caput senatus exconsul*: *Marcianus* hoc anno consul non potest esse *Marcianus* ille, qui annum CDLXIX cum Zenone aperuit, in omnibus quippe Fastis tam græcis, quam latinis sine numerali nota editur, argumento manifesto, hunc a priori diversum esse: imo Victorius Aquitanus apud Bucherium hunc ultimum non *Marcianum*, sed *Martinianum* appellat. Cuspiianus scribit *Marcianum* anno CDLXIX consulem Anthemii imp. filium fuisse, Onuphrius vero *Marcianum* hoc anno Festi in consulatu collegam, sed neuter opinionem suam probat. Quare Cuspiianum preferendum existimo; cum enim Anthemius anno CDLXVII Occidentis imperator dictus sit, et anno CDLXVIII consul ibidecum processerit, rationi et usui consentaneum videtur, eum *Marcianum* filium in annum sequentem CDLXIX in suo imperio consulem designasse, eo magis quo nulla assignari potest ratio, cur Leo imp. *Marcianum* consulem eo anno in Oriente dixerit, cum hic Leontiam, Leone patre jam imperatore

nata, ut dicetur anno CDLXXXII, num. 46, et ideo needum nuptiis maturam, nondum uxorem duxisset. Quod si hæc conjectura arrideat, anno CDLXIX, num. 4, *Marcianus* dici debet consul Occidentalis, non Orientalis; sed adhuc incertum remanet an *Marcianus* hujus anni consul Orientalis, vel Occidentalis fuerit.

2. *Acacius Constantinopolitanus episcopus pri-*
mum locum post Rom. Pontificem petit. — A num.
2 ad 8. *Acacius Constantinopolitanus episcopus conatus* est quidem a Leone imp. impetrare, ut se-
des Constantinopolitana post Romanam locum prin-
cipem obtineret juxta decreta Conciliorum Con-
stantinopolitan et Chalcedonensis, sed lex XVI Cod.
Justin. *de Sacrosanctis Ecclesiis*, qua Constantino-
politanæ Ecclesiæ privilegia restituuntur, non a
Leone imp. ut existimat Baronius, qui eam hic
recitat, sed a Zenone Aug. emissa, flagitatu *Acacii*
episcopi Constantinopolitan et quidem anno qua-
dringentesimo septuagesimo septimo, quo Zeno in
imperium restitutus est. Hæc enim ejus subser-
ptio: *Dat. XVI kalend. Janu. Armatio V. C.*

cos. ubi tamen loco Armatio V. C., legendum P. C. Armatii V. C., qua formula annus CDLXXVII notatus fuit. Verum quidem est, in fronte hujus constitutionis legi : Idem AA. Sebastiano. P. P. At cum lex xv de Sacrosanctis Ecclesiis, quæ immediate ante legem XVI recitat, hunc titulum præferat : Imp. Zeno, manifestum est, in titulo legis XVI, loco Idem AA., legendum esse, idem A., id est, idem Augustus, quod eo magis dicendum, quo Sebastianus anno CDLXXVII præfectorio fuit, ut liquet ex lege VII de diversis rescriptis, data post consulatum Basilisci et Armati.

3. *Moritur S. Euthymius abbas.* Ad num. 8. Obitus sancti Euthymii abbatis contigit anno sequenti. Cyrillus enim monachus, qui Vitam ejus scripsit, diversam ab ea, quam Metaphraste exhibet, quamque solam Baronius viderat, ait : « Obitus ejus accedit vicesima mensis Januarii, undecima Indictione ». Et paulo post : « Quinto Leonis imperatoris consulatu, ejusdemque imperii decimo sexto anno vivendi finem fecit », ideoque anno sequenti, quo Leo quintum consulatum gessit, et Indictio XI mense Januario in cursu fuit. Perperam etiam scripsit Baronius, Cyrrillum monachum discipulum fuisse sancti Euthymii ; ex Vita enim S. Cyriaci anachoretae a Metaphraste scripta, constat Cyrrillum monachum, que de sanctis Euthymio et Sabba refert, a sancto Cyriaco didicisse, annoque quo hic ad Deum migravit, Christi nempe IVXVII adhuc in vivis fuisse Cyrrillum. Sancti Euthymii Vitam a Cyriello scriptam, et sancti Cyriaci Vitam a Metaphraste elucubratam græce et latine publicavit Pougetus tom. I Analect. Grac. Nam que latine a Bollandio et græce a Coelero edita sunt, a Metaphraste concinnatae.

4. *Anthemio occiso succedit Olybrius.* — Ad num. 9 ad 12. Chronographus a Cuspiniano editus sub hujus anni coss. ait : « Bellum civile gestum est Romæ inter Anthemium imperatorem, et Ricimerem patricium. Et levatus est Romæ imperator Olybrius ; occisus vero imp. Anthemius V idus Iulias. Defunctus vero est Ricimer XV kal. Septembbris. Quo anno Gundibalus patricius factus est ab imperatore. Defunctus vero est imp. Olybrius Romæ X kal. Novemb. » Gundibali hortatu Glycerius anno sequenti sumpsit imperium, ut ait Cassiodorus in Chronicō. Perperam porro Baronius, qui Chronographum istum non viderat, Olybrii mortem in annum sequentem differt. Regnavit Anthemius annos quinque, et menses tres, unico die excepto : Olybrius menses tres, et dies duodecim. Placidia Valentiniā III filia, Olybrii uxor, marito superstes vixit usque ad Zenonis tempora. Ex utriusque coniugio prodit Julianā Anicia uxor Areobindi patricii, de quorum filiis infra agetur. Theophanes ad annum XV Leonis imp. scribit, Ricimerem « Anth-

mii pie admodum Romæ imperium administrantis generum in proprium insurrexisse sacerdotum : bellis vero totam regionem occupantibus tanta fame attleruntur imperatoris copiæ, ut eoris aliisque cibis insolitis non parcerent », inquit Theophanes.

5. *Sidonius Apollinaris fit episc. Arvernorum.*

— Ad num. 12 et seqq. Sidonius Apollinaris anno tantum sequenti Arvernorum episcopus renuntiatus est, ut ex duabus ejus Epistolis colligo. Prior data est ad S. Lupum Trecensem episcopum, cum ipse Sidonius Arvernensis episcopus dictus. In ea Epistola, quæ prima est lib. 6, ut Lupum jam in sede episcopali annos quadraginta quinque exegisse exprimat, ita loquitur : « Cum post desudatas militiae Lirinensis excubias, et in Apostolica Sede novem jam decursa quinquennia, etc. », quibus ex verbis supra deduxi, Lupum anno COXXVIII, quo Valentianus III imperii Cæsaræ quinquennalia dedit, in Ecclesia Trecensi sedere cœpisse (1) : alioquin Sidonius eum loquendi modum sibi inusitatum non adhibuisse. Si itaque ei Christi anno quinqueuenia novem seu annos quadraginta quinque episcopatus Lupi adjicias, ultimo sc. anno CDXXVIII, ut fieri debet, in summam collato, pervenies ad annum CDLXXXIX, ideoque ea Epistola ipso episcopatus Sidonii initio, Olympiadisque CCCXII ad Lupum scripta ; quia sicut ille annos suos per Olympiadas ; ita et Lupi annos per quinquennia numerat. Quod eo magis dicendum, quo anno CDLXXXIX Leo imp. vicennialia exhibuit, quæ Sidonium movere potuerunt, ut eum loquendi modum usurparet. In eo perstat Sidonius Epist. XI, lib. 9 ad Lupum data, cum hic jam annum quinquagesimum in episcopatu ageret ; ait enim : « In omnibus cedam, quippe qui in alio genere virtutum jam per quinquennia decem non æquævis sacerdotibus tantum, verum et antiquis quoties collatus, antelatusque sis ». Quæ Epistola anno CDLXXXIX, quo Zeno imp. quinquennalia exhibuit, quove decem illa quinquennia absoluta, scripta est, Sirmondus in Notis ad Epist. I libri 6 Sidonii, atque omnes Baronii sententiam secuti sunt.

6. *Region Burgundionum successio.* — Chronographus Cuspinianus ad consulatum Festi et Marciani, seu ad præsentem Christi annum scribit : *Gundibalus patricius factus est ab Olybrio imperatore* ideoque *Gundebodus* Burgundionum rex ejus pater jam vivere desierat, et verosimiliter *Chilpericus* ejus frater. Utrumque Catholicum fuisse, sicuti *Gundicarum* eorum patrem, jam supra ostendimus. Si enim *Gundebodus* Orthodoxus non fuisset, Hilarus papa in Epistola x ad Leontium episcopum Arelatensem, his verbis non uteretur : « Quantum filii nostri, viri illustris, magistri militum Gunduici sermone est indicatum ; predictus episcopus (nempe Mamertus Viennensis) invitit diensibus episcopum consecrare præsumpsit », ut

(1) S. Sidonium anno tantum CDLXXXIX episcopum renuntiatum fuisse, non invete quidem Pagius probat ; cum iij dederat ex Epistola ejus ad S. Lupum, quam scriptam hoc anno arguit ex suppulatione per quinquennalia quam ibidem adhuc. Leve id videtur Tillemontio. Porro S. Lupus Epistolam gratulatoriam dedit tunc Sidonio, que unica ex omnibus viri saneti Operibus nunc superstes legenda apud Dacher. Spicil., tom. III, pag. 302 nova editionis.

MANSI.

videre est apud Baronium anno CDLXIII, num. 4. De Chilperico in Vita sancti Romani abbatis, Lupicini decessoris, a Turonensi lib. de Vitis Patrum scripta babetur, *Lupicinum* obtinuisse a Chilperico rege præceptionem, « ut annis singulis trecentos modios tritici, eodemque numero mensuras vini acciperet, et centum aureos ad comparanda fratrum indumenta ». Chilpericus, quemadmodum et Gundeuchus ejus pater, magister militum fuit; ita enim appellatur a Sidonio lib. 5, Epist. vi, ubi de isto *Chilperico*, non vero de *Chilperico* Gundobaldi fratre, ut putavit Sirmondus in Notis ad Sidonium, sermonem habet, ut recte observat Hadrianus Valesius lib. 3, pag. 439, de Reb. Franc. Licet enim Sidonius *Chilpericum* Tetrarcham appelleat, eo tamen nomine quatuor fratres tunc regnasse non indicat ut arbitratur Sirmondus; cum qui portionem habet alicujus ditionis, *Tetrarcha* etiam appelletur.

7. *Burgundionum reges Arianam hæresim amplectuntur.* — Turonensis lib. 2, cap. 28, scribit: « Fuit autem et Gundeuchus rex Burgundionum, ex genere Athanarici regis persecutoris, de quo supra meminimus. Huic fuerunt quatuor filii, Gundobaldus, Godegesilus, Chilpericus, et Godomarus. Igitur Gundobaldus Chilpericum fratrem suum in-

terfecit gladio, uxoremque ejus ligato ad collum lapide, aquis immersit. Huius duas filias exilio condemnavit: quarum senior, mutata veste Mucurena, junior Chrotildis vocabatur ». Verum Turonensis in Historia priorum regum tam Gothorum, quam Burgundionum non scire lapsus est; *Athanaricus* enim Gothorum rex ac Ecclesiae persecutor, qui anno CCCLXXXI obiit, nihil commune habuit cum Burgundionum regibus, isque Arianam sectam professus est. *Gundeuchi* tamen filios eamdem hæresimi amplexos esse recte scribit Turonensis lib. 3, cap. i: « Hæretici vero, nec acquirunt, sed quod videntur habere, aufertur ab eis. Probavit hoc Godegesili, Gundobaldi, atque Godomari interitus, qui et patriam simul et animas perdiderunt, etc. » Non loquitur Turonensis de Chilperico II corum fratre, quia hic religionem Catholicam conservavit, cum Chrotildis ejus filia, quæ Clodovae Magni Franco-rum regis uxor fuit, in religione Catholica sit educata. *Chilpericus* Lugduni regnavit; sed postquam *Gundobaldus*, qui et *Gundibalus* dictus, duorum fratrum sanguine, Chilperie sc. et Godomari manus imbuit, ipse Lugduni, ut asserit Ennodius in Vita sancti Epiphani pag. 402, *Gundegisilus* vero Genavæ, ut Ennodius pag. 408, regnarunt.

SIMPLICII ANNUS 6. — CHRISTI 473.

1. *Occiso Olybrio, Glycerius imp. creatur.* — Quadragesimo septuagesimo tertio Christi anno Leo Augustus quiultum consul Fastis inscribitur absque collega, quod turbatae vehementer essent res Occidentalis imperii: nam occiditur imperator Olybrius, et in locum ejus a Gothis militibus Glycerius subrogatur: sub hujus enim anni consulibus Cassiodorus haec habet²: « His consulibus Gundebado hortante, Glycerius Ravennæ sumpsit imperium », tenuitque vix annum unum. Apud hunc plurimum valuisse S. Epiphanius Ticinensem episcopum, Ennodius tradit: additque complures capitum reos interventione ipsius Epiphani ab eodem imperatore liberos esse dimissos. In hunc ergo modum magno Reipublicæ damno sæpe mutualis Au-

gustis, addita his est nova calamitas, cum Ostrogothi sub duce Windemiro ex gente Amala ad damna descenderint Italiae, alia vero ex parte Theodomiro ad prædandum Orientem converso. Porro de horum origine et familia Amala Jordanum¹ ejus gentis historicum consule.

2. Sed quid accedit? « Simul ac Windemirus in Italiam cum exercitu ingressus est, ex hac vita subducitur, successorem relinquens filium heredem suo nomine nuncupatum juniorem Windemirum: quem Glycerius imp. muneribus datis de Italia ad Gallias transtulit, quæ a diversis circumcirca positis Barbaris premebantur; asserens vicinos ibi Wisigothos eorum parentes regnare. Quid multa? Windemirus acceptis muneribus, simulque mandatis a

¹ Cassiod. in Chron.

² Jordan. de reb. Get.

Glycerio imperatore, in Gallias tendit : eumque se parentibus jungere Wisigothis , unum omnium corpus effectum esl, ut dudum fuerant : et sic Gallias Hispaniasque tenentes suo jure defendant, ut nullus sibi alius prævaleat ». Hæc Jordanius.

3. *S. Severinus cum rege Rugorum agit, mira operatur.* — Ad hæc plane tempora referenda sunt, quæ de Rugorum regis rebus gestis cum sancto Severino Noricorum Apostolo nominali Eugipius abbas fideliter scripsit his verbis : « Rugorum rex nomine Flacitheus, in ipsius regni sui cœpit nubare primordiis, habens Gothos ex inferiori Pannonia vehementer infensos, quorum immumerabili multitudine terrebalur. Is ergo beatissimum Severinum in suis periculis lanquam carlestè consulebat oraculum : siquidem dum vehementius turbaretur, veniens ad hominem Dei deslebat se a Gothorum principibus ad Italiam transitum postulatum ; a quibus se non dubitat, quia si hoc eis denegatum fuerit, occidendum. Respondit ei vir Domini Severinus : Si nos omnes una fides Catholica adnectoreret, magis me de vita perpetuitate consulere debuisti : sed quia de presenti tantum salute sollicitus es, auctoritate quæ dico. Gothorum nec copia, nec adversitate turbaberis ; quia cito securus, eis discedentibus, tu desiderata prosperitate regnabis : tantum ne humiliatis meæ monita prætermittas. Non te itaque pidgeat pacem appetere etiam inimicorum. Nunquam propriis virtutibus innitaris : Maledictus (inquit Scriptura¹) qui confidit in homine, et ponit carnem brachium suum, et a Domino recedit eorū ejus. Disce igitur insidias cavere, non ponere. In lectulo quippe tuo pacifico fine transibis.

4. « Qui dum lahi animatus oraculo lælus abscederet, perlato sibi quod turba latronum aliquos captivasset ex Rugis ; virum Dei protinus mittit consulendum. Qui sanctis eum mandatis, ne prædones sequeretur, Domino revelante, præmonuit, dicens : Si eos secutus fueris, occideris. Cave ne annem transeas, et insidiis quæ tribus in locis paratae sunt, improvida mente succumbas. Nam cito nuntius fidelis adveniet, qui te de his omnibus efficiet certiorrem. Tunc duo captivorum ab his hostiis sedibus fugientes, ea per ordinem retulerunt, quæ beatissimus vir, Christo sibi revelante, prædictural. Igitur frustratis insidiis adversantium, Flacithens incrementis auctus prosprioribus vitam rebus tranquillissimis terminavit ». Hæc Eugipius abbas, qui his subdit grande miraculum, cum unus ex Rugorum populo, qui conlritis ossibus jam annis duodecim omni caruerat usu membrorum, ab eo sanatus est : ex quo evenit, ut frequentissimus ad eum esset accessus tum Rugorum, tum etiam aliorum inde transeuntium Barbarorum. Habet hæc omnia fusijs enarrata scriptus codex superius citatus, quæ sicut alia plura apud Surium desiderantur; apud quem quæ extant, inemendata satis esse noscuntur.

5. Mirum quidem fuit, tanto honore, cultu et

observantia frequentatum Severinum a Barbaris regibus circumstantibus quantumlibet Arianis, ab eo ad meliorem frugem conversis: cuiuscum idem parerent monitis, omnia sibi dextera provenire solere, experimentis sœpe sœpius didicissent. Ex quibus intelligas, quanto securius et utilius reges servis Dei obtemperent, quam aliis ipsi imperarent. conciliant enim divinam sibi potentiam, dum Dei amicis obediunt, consiliaque ipsorum libenter audiunt et amplectuntur. Quanto autem detimento Dei amicorum despiciantur consilia, et petitiones rejiciantur, quod idem Eugipius de conjugi filii regis, eademque regina narrat, terribili est patet factum exemplo, quod ita subdit¹ :

6. « Felitheus quoque rex, memoriali Flacithei filius (qui et Feba) paternam secutus industriam, sanctum virum, pro regni sui cœpit frequentare primordiis. Hunc conjux feralis et noxia, nomine Gisa, semper a remediis clementiæ revocabat. Hæc ergo inter cetera iniquitatis sue conlagia, etiam rebaptizare Catholicos aliquos conata est : sed ob sancti reverentiam Severini, non consentiente viro, a sacrilega quantocius intentione defecit : Romanos tamen (captivos scilicet), duris conditionibus aggravans, quos etiam Danubio jubebat adduci. Nam cum quadam die in proximo a Favianis vico veniens, aliquos ad se transferri Danubio præcepisset, vilissimis scilicet ministeriis servilutis damnandos, dirigens ad eam vir Dei, ut eos dimitteret, postulabat. Verum illa facibus feminine furoris exæstuans, mandata reportari jussit asperrima : Ora, inquit, tibi, serve Dei, intra cellam tuam delitescens : liceat nobis de servis nostris ordinare quod volumus.

7. « Audiens autem hoc homo Dei : Confido , inquit, in Domino meo Iesu Christo, quod necessitate compelletur explere, quod prava voluntate despedxit. Velox itaque secuta correptio prostravit animos arrogantis. Quosdam enim aurifices Barbaros pro fabricandis regalibus ornamenti clauserat arcta custodia (nam eos jure servitutis possidebat invitatos). Ad hos filius memoriali regis admodum parvulus, nomine Fridericus, eo die quo regina servum Dei contempserat, puerili motu concitus introivit. Tunc aurifices pectori infantis gladium imposuere dicentes, quod si quis ad eos absque juramenti præsidio, quo vita cum libertate promitteretur, ingredi conaretur, parvulum regium primiatus transfigentes, semetipos postea trucidarent; quippe cum sibi nullam spem vilæ promitterent, macerati diuturnis ergastulis.

8. « His auditis, regina crudelis et impia, vestibus præ dolore concessis, talia clamitabat : O serve Dei Severine, sic illatae a Deo vindicantur injuriæ? Hanc mei contemptus ultionem effusis precibus postulasti, ut in mea viscera vindicares? Itaque multiplici contritione ac miserabilis lamentatione discurrens, fatebatur se pro scelere contemptus ,

¹ Hierem. xvii.

¹ Eugip. in Vita Severin. c. 8.

quod in servum Dei commiserat, plague presentis ultione percelli : confestimque directis equitibus, veniam poscens Romanos quos eadem die tulerat, pro quibus et rogantem contempserat, transmisit. Et abiens ad ergastulum, ubi aurilices operabantur, dato eis sacramento evadendi mortem, sospitem summi recipit infantem. Mox et illi dimissi sunt. His auditis, reverendissimus Severinus Christi servus gratias Creatori referebat immensas : qui ob hoc interdum differt vota poscentium, ut fide, spe, et charitate crescente, dum minora petuntur, maijora concedat. Id namque egit omnipotentia Salvatoris, ut dum liberos saeva mulier subjicit servituti, servientes cogeretur reddere libertati. Quibus mirabiliter impetratis regina stalm ad servum Dei properans, una cum marito, monstrat filium quem fatebatur illius orationibus de mortis confinio liberatum, promittens se nequaquam ultra iussionibus ejus obviare ». Haec Eugipius. Subdit vero de propensiore cura ipsius in redimendis captivis, deque acceptis sacris reliquiis sanctorum martyrum Gervasii atque Protasii, recusataque ab eo ipsi oblata dignitate episcopatus, deque monachorum bene instituta disciplina.

9. Quomodo autem idolatriæ reliquias in eadem regione et detexit et penitus abstulit, audiendum Eugipium rem admirandam his verbis scribentem : « In castellum quoque cui erat vocabulum Cucullis, devotionibus accolatum vir sanctus advenere ad vocatum : ubi factum grande miraculum nequeo reticere : quod tamen Majoriani (Majorani) post presbyteri nostri, civis ejusdem loci, stupenda relatione cognovimus. Pars plebis in quodam loco nefandis sacrificiis inhærebat : quo sacerlegio comperto, vir Dei multis plebem sermonibus allocutus, jejunium triduum per presbyteros loci persuasit iudici, ac per singulas domos cercos offerri præcepit : quos propria manu uniuscujusque parietibus affixit Ecclesie. Tunc psalterio ex more decurso, ad horam sacrificii presbyteros ac diacono-

nos vir Dei hortatus est tota cordis alacritate communem Dominum deprecari, quatenus ad sacraegos discernendos lumen suæ cognitionis ostenderet. Itaque cum multa largissimis letibus, cum eis, fixis genibus deprecaretur; pars maxima cereorum, quos fideles attulerant, subito est accensa divinitus : reliqui vero eorum, qui prædictis sacrilegiis infecti fuerant, volentesque latere negaverant, inaccensi permanerunt. Tunc ergo qui eos posuerant, divino declarati examine, prolinus acclamantes, secreta pectoris satisfactionibus prodiderunt, et suorum testimonio cereorum manifesta confessione convicti, propria sacrilegia testabantur ». Ille ipse; quibus et pariter declaratum est, qui lucis filii fuerint, quive tenebrarum : ut et aptari illud Apostoli iisdem potuerit¹ : « Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino ». At de his satis.

10. *Leonis junioris ortus*. — Hoc eodem anno natus ex Zenone², genero Leonis imperatoris, et filia ejus Ariadna filius, Leo itidem avi nomine nuncupatus, ab eodem est nominatus Augustus : sed a tempore assecutæ amplissimæ dignitatis vix decem elapsis mensibus infans (ut Theodorus affirmat³) defunctus est, nesciens quid acceperit, quodve moriendo perdidit. Porro de eodem Leone nepote redarguitur erroris Nicephorus, vel alii qui ejusdem reperiuntur fuisse sententia, nimirum ipsum non infactem, sed adolescentulum et depravatis plane moribus fuisse in vitiis enutritum : quem constat, etiamsi eodem anno, quo juncta est Ariadna eum Zenone, natus esset, excedere minime potuisse tertium ætatis annum, ut superius apertissime demonstratum est : testante præsertim uua cum cæteris ipso Nicephoro, non ante illud tempus datum esse in matrimonium Ariadnam Zenoni, quæ filio Asparis creato Cæsari fuerat sponsata.

¹ Ephes. v. — ² Marcell. in Chron. et Cassiod. — ³ Theod. Collect. lib. I.

Anno periodi Græco-Romanæ 5966. — Jesu Christi 473. — Simplicii papæ 6. — Leonis 17. Glycerii 1.

1. Vicennalia Leonis. — Hoc anno *Leo Aug.* quintum consulatum sine collega gessit, idque propter sua vicennalia, quæ ut Leonem nepotem imperatorem crearet, anticipavit.

2. Glycerius fit imperator Occidentis. — Ad num. 4 et seq. Chronographus a Cuspiniano editus, ad consulatum v Leonis Aug. scribit: « Levatus est imperator Glycerius Ravennæ, III nonas Martias ». Marcellinus vero hoc anno habet: « Glycerius apud Ravennam plus præsumptione quam electione Cæsar est factus. Constantinopoli seditione in Circœ facta, multi Isaurorum a populo interempti sunt », occasione sc. ludorum Circensium, qui uti existimò, ob Leonis vicennalia exhibebantur. Regnante Glycerio Vindemirus seu Widemirus a Theudemiro Ostrogothorum rege missus est in Italiam, ut narrat Jornandes in Getic. cap. 56, et ex eo Baronius.

Leo junior fit imperator Orientis. — Ad num. 10. Cassiodorus in Chronico ad consulatum v Leonis Aug. scribit: « Eodem anno Leo nepotem suum Leonem consortem facit imperii ». Photius in Excerptis Candidi haec ex isto Historico refert: « Leonem multa volentem molientemque, quo Zenonem generum imperatorem renuntiaret, subditis repugnantibus, minime id quidem efficere potuisse; sed paulo ante obitum nepotem ex Zenone et Ariadna natum creasse: ita post Leonis excessum a Leone filio Zenonem patrem, assentiente Senatu, esse imperatorem coronatum ». Candido magis, quam Zonaræ credendum, qui ab electione Leonis Aug. usque ad Anastasiï inaugurationem Historiam scripsérat, ut prodit Photius in Biblioth. Cod. lxxix. Ait autem Zonaras, Leonem seniorem capit Leonis nepotis diadema imposuisse, quod *Zenonem* hominem deformi corpore et facie, animo autem turpiore ac deteriore, nequaquam imperio idoneum existimaret. Baronius scribit *Leonem* júniorēm hoc anno natum, sequentique imperatorem renuntiatum, indeque liquere *Ariadnam* ante triennium Zenoni nuptam non fuisse. Verum vulgarem illum

errorem supra everti, ostendique, Leonem júniorēm anno cdlviii in lucem prodiisse, quod et ex dicendis anno sequenti patebit. Tradit præterea Baronius, Theodorum lectorem lib. I scribere, Leonem júniorēm menses tantum decem vivisse, ideoque et eurrenti anno natum esse. At Theodorus dicit tantum: « Discessit e vita cum decem tantum menses imperasset », post mortem sc. Leonis avi sui, quod verum est. Denique quod a Suida scriptum de vitiis Leonis jun., Baronius Nicephoro attribuit, ut anno sequenti ostendam.

4. Theodoricus Triarii filius cum Romanis pacem facit. — Malchus Rhetor pag. 92 narrat, *septimo decimo imperii Leonis anno* Barbaros, qui in Thracia erant, legatos ad eum misisse, Romanorum amici esse eupientes, et per eos tria ab eo poscentes. Primo, *Theodericum* eorum ducem, omni hæreditate, quam illi reliquerat Aspar, frui: secundo, ut liceret illi in Thracia habitare: tertio, ut eorum ordinum, quorum Aspar fuerat, dux esset. Sed cum imperator solum tertium concessisset, *Theodericus* suarum copiarum partem in Philippo campos immisit, cum altera parte Arcadiopolim obsedit, tandemque ad deditiōnem compulit. Cum tamen in Thracia grassaretur fames, Barbari iterum legatos ad imperatorem misere, paxque his præcipue conditionibus facta, ut duo millia librarum auri Gothis singulis annis penderentur, et Theodericus duorum exercituum, qui maximi sunt, et circa imperatorem militum, dux constitueretur. Ubi Malchum *Theodrici* nomine, *Theodrici* Triarii filium, qui sedes in Thraciâ habebat, significare, in Notis recte observavit Valesius. Quæ ad intelligentiam dicendorum hic narranda esse duxi.

5. Alia huc revocanda. — Hoc anno obiit sanctus *Euthymius* abbas, et *Sidonius* Arvernorum episcopus dictus est, ut anno superiori ostendimus. Rediit *Eudocia* ex Africa, et Vesuvius arsit, ut ostendi anno cdlxxi.

SIMPLICII ANNUS 7. — CHRISTI 474.

1. *Utriusque Leonis obitus et in quo senior improbandus, et in quo laudandus.* — Decimus octavus et postremus annus Leonis imperatoris, qui numeratur Christi quadringentesimus septuagesimus quartos, Leonis Augusti junioris consulatu aperitur, quo etiam clauditur vita ipsius senioris Leonis Augusti, atque pariter ejusdem junioris imperatoris exitus. Numerantur prioris Leonis imperii¹ anni septendecim et menses sex, ejus vero nepotis menses tantummodo decem. Supervixit tantum hie illi quantum satis esset ut amplissimam transferret in patrem Zenoneim imperii hereditatem.

2. Fuisset plane Leo avus Augustus inter optimos imperatores adnumerandus, nisi suorum propinquorum sordibus videri posset aspersus. Etenim etsi omni prorsus earuit hereticorum erroris contagio: tamen quod haud prudens ipsos non cavit hereticos quibuscum indulgentius egit, dum Basiliaco Verinæ conjugis germano pepercit, et Zenonem inexploratum adhuc sibi hominem haud probe de Catholica religione sentientem cooptavit sibi generum et administratorem imperii. Sic igitur etsi religiosus et maxime pius ipse virus semper fuerit imperator, haud famen a posteris laudari meruit, quod adeo nequissimis hominibus straverit ad capessendum imperium viam, nempe Zenoni, qui sublato e medio filio hoc anno ipse jam creatus Augustus successit; et Basiliaco, qui et ipse hereticus, post multa scelera, in tyrrannum tandem erupit.

3. Remanserunt autem ejusdem Leonis imperatoris egregia pietatis monumenta in pluribus religionis ab eo editis sancionibus, necnon in sacris ab ipso erectis aedibus. Quod enim ad sanctas ab illo leges pertinet: praeter illas quas certis temporum notis consignatas suis singulis reddidimus annis, aliae complures extant absque die et consule positae: ut inter alias² quam pro clericis sanxit ac monachis, ne ad sacerdicia judicia traherentur; et aliae ad eorumdem bona spectantes. Illæ etiam adhuc

extant quibus sanctas Ecclesias ac domos hospitalares Constantinopolitanæ civiliatis³ privilegiis honestavit.

4. De sacris autem aedibus ab eo erectis illa principatum obtinuit, quæ sub Dei genitricis nomine constructa est, ad Fontem dicta, de qua superius mentionem fecimus. Huic splendore proxime accessit, quæ in honorem ejusdem sanctissimæ Virginis ab eodem excitata est, ut in ea ipsius sacras exuvias collocaret, vestem nimironum Hierosolymis tunc allatam quam innumera miracula decorarunt. De miris eius autem editis signis in hisce aedibus sacris ad Fontem erectis, Nicephorus⁴ librum se scripsisse testatur. Meminit et Procopius⁵ magna cum admiratione de eodem templo S. Mariæ ad Fontem ab ipso Leone exstruelo, quod reliqua tempora facile superasse tradit. De inventione autem sacrosanctæ vestis Dei Genitricis Mariæ habes cum ex Nicephoro⁶, tum ex Metaphraste⁷ enarratam historiam. Sed de Leone haec tenuis.

5. *Zenonis arripientis imperium impietas et turpisimmores.* — Quod vero ad Verinam ejus conjugem Augustam pertinet, laudatam inveainus ut feminam valde piam in Actis Matronæ Pergensis, magni nominis ejus temporis feminæ, cuius res gestas e veteribus erutas monumentis edidit pariter Metaphrastes⁸. Quod vero ad Zenonem in imperium successorem spectat: fama fuit, filium Leonem juniores Augustum ab eo malis artibus sublatum esse de medio, ut ipse solus, non ut tutor et procurator, sed imperator summae rerum administraret. Reperitur apud latinos⁹ chronographos de Leone parvulo, ipsum ab interfectori Zenone immisso, alio in locum ejus supposito, subductum, atque seorsum clanculo educatum; pervenisseque a late usque ad Justiniani imperatoris tempora: sed haec haud fidem satis certam inveniunt. Dum autem hoc anno adhuc superstes vila esset Leo infans Zenonis filius dictus Augustus, pater ejus Zeno ad-

¹ Marcel. in Chron. — ² L. xxxiii. de Episc. et Cleric. Cod. Justin.

³ L. xxxvi. de Episcop. et Cleric. Cod. Justin. — ⁴ Niceph. I. xv. c. 25, 26. — ⁵ Procop. de aedif. Justin. imp. — ⁶ Niceph. I. xv. c. 14. — ⁷ Metaph. die xv August. — ⁸ Metaph. die viii Novembr. — ⁹ Ado Vien. in Chronic. Marian. Scot. in Chronic.

ministrandum suscepit imperium, non tamen quod ipse a Leone esset relictus Augustus, sed tantum infantis tutor et administrator imperii, quod quidem eusum hoc anno numisma docet, in quo primo loco ita positum vides nomen Leonis Augusti, ut eo titulo careat quod sequitur Zenonis nomen, cum et D. N. Dominus noster, non DD. NN. in eodem scriptum legatur. Sed quod Leo Augustus (ut diximus) infans esset, loco filii ipse Zeno diadematus in ipso habetur impressus : nisi mavis dicere, infantem Augustum eo modo decoris gratia effigialum. Reddimus hic tibi ipsum exemplar ex aurei nummi prototypo quem accepimus a nostro Lælio Pasqualino nobis amicitiae et rei litterariae usu conjunctissimo.

Quod autem in adversa nummi parte nomen legis Augustorum, id factum seias more majorum, quo licet unus tantum Augustus regnaret in Oriente respectu Occidentalis etiam Augusti is titulus ponebatur.

6. Sed qualis fuerit Zeno iste qui post ultrisque Leonis obitum sibi imperium vindicavit, ex Evagrio ita accipe, dum de primordiis ejus regiminis Sardanapalo dignis ista prafculur¹ : « Zeno posteaquam imperii clavum, filio suo mortuo, oblinuit : perinde ac persusam sibi haberet, se minime totius orbis dominatu posse potiri, nisi omne voluptatum genus, quod forte occurreret, licenter et effuse consecraretur ; in initio ita libidinum illecebris se totum dedit, ut a nulla turpitudine, et nefario flagitio se contulerit, sed in illis voluntate, ut eadem ista in tenebris et in occulto admittere, abjecti et pusilli animi putaret ; palam autem atque in oculis omnium, regale quiddam esse et solo imperatore dignum. In qua re perverso et plane servili iudicio usus est. Quippe imperator, non ex eo quod aliis imperat, spectari debet, sed quod se ipsum ita regere et moderari potest, ut nullum absurdum voluptatis genus sinat in animum irrepere ». Hæc Evagrius. At quid boni exspectari potuit ab homine adeo in vitiis penitus merso? nihil certe, nisi ut secundum illud Apocalypsis : « Et qui sordescit, sordescat adhuc ». Et enim non pravis tantum infectus est moribus, sed impietate fœdatus; utpote qui simul ac imperium administrare cœpit, partes tuendas suscepit haereticorum. His plane saltibus ad ima quisque prolabitur, atque tandem mergitur homo : ex ejusmodi plane officina Sardanapali prodire consueverunt haeresum sectatores et defensores : nam sententia Apostoli, illi Crucis Christi inimici constituuntur, quorum Deus venter est.

7. At quid de Zenone imperium moderari incipiente Alexander monachus antiquus græcus scriptor memoriae prodidit, adducamus in medium : sic enim ait : « Postquam Leo imperator terrestre imperium dereliquit, et ad immortale illud regnum translatus est ; Antiocheni, urgente Petro Futione, Martyrio iterum revocato ejus sedis digno episcopo negotium fecerunt : nec sub Catholicó imperatore

satis virium habuerunt, ut eum sede omnino pellerent : Zenoni imperatori supplicationem obtulerunt, petentes Fullonem illum Petrum sibi episcopum creari. Id quod factum est, auro ipso omnibus qui erant in aula regia persuadente, ut Petri Fullonis patrocinium susciperent. Statim igitur ut Petrus ille est ordinatus episcopus (jam ab exilio, in quod a Leone imperatore fuerat relegatus, ab ipso Zenone revocatus) sanctam Chalcedonensem Synodum anathemate fuit detestatus. Cumque Apollinaris sectatoribus placere studeret, qui Theopaschitæ appellantur, eo quod Divinitatem ipsam passam esse dicerent ; novitatem quamdam pessimam excoxitavit, ut hymno illi qui Trisagion appellatur, etiam hoc adderet : QUI CRUCIFIXUS ES PRO NOBIS, miserere nobis.

8. « Hæc enim sancti episcopi et Patres nostri audivissent, ad pravam illius opinionem refutandam alacri et prompto animo aggressi sunt. Et primo quidem litteris eum ab impietatis voragine reuocare conati sunt. Sed cum eum repugnantem majori audacia et temeritate contra fidem Orthodoxam ferri vidissent ; omnes qui sunt in orbe terrarum episcopi anathemate illum expulerunt ». Sed hæc postea : modo satis ad insinuandam Zenonis admirandam impietatem, tantum idolum super sublimem Antiochenæ Ecclesiæ cathedram extollentis. Sed et idem impius Augustus pariter statuit, ut Timotheus ille sacrilegus invasor Ecclesiæ Alexandrinæ relegatus pariter ab imperatore Leone in Chersonesum, sive Oasin, cum honore ab exilio revocaretur : qui etiam ut suam, repetere ausus est Alexandrinam Ecclesiam : sed de eo fusius suo loco dicendum erit.

9. His igitur nefandis sceleribus perpetratis et veluti primitiis sui imperii a Zenone Satanæ consecratis ; que mox inde fuerint consecuta incommoda Reipublicæ, Evagrium audi ista narrantem² : « Ad hunc modum Zeno initio imperii sui vitam instituit. Illius autem subjecti, tam qui in Oriente, quam qui in Occidente incolebant, gravibus afflictabantur incommodis. Quippe Barbari, qui Scenite vocantur, loca omnia populati sunt : multitudoque Hunnorum qui olim vocabantur Massagetae, in Thraciam incursionem fecit ; quin etiam trajecit Danubium, prohibente nemine. Zeno vero reliquam imperii partem per vim Barbaro quodam more spoliatus fuit ». Hæc ipse.

10. Sed cur non tam cito (ut par esse videbatur) ipse malorum auctor Augustus, numine uterque, paenam dedit ex his que Sophronius narrat, intelligere satis poteris ubi ait² : « Narravit mihi quidam Patrum de Zenone imp. dicens de muliere quadam, cuius titiam ipse imperator ad libidinem exsatianam subripuissebat. Hæc (inquit) vacabat in templo Dominae nostræ Dei Genitricis, orans eam et deprecans, ac cum lacrymis dicens : Vindica me de Zenone imperatore. Cum ergo multis diebus hoc

¹ Evagr. l. II. c. 16.

² Evagr. l. v. c. 2. — ² Sophr. Prat. Spir. c. 75.

faceret, apparet ei per visum sancta Dei Genitrix dicens: *Crede mihi, mulier, ultiō tuam sepe facere volui; sed manus ejus prohibet me. Erat enim valde misericors et eleemosynas faciens* ». Ille ipse: ex quibus observa, lector, magnam in primis vim esse eleemosynarum: ut plene ex his intelligas, quid sit illud¹: « *Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna resistit peccatis* » nempe ad ultiō meritam differendam, et quid illud insuper²: « *Pecata tua eleemosynis redime* » seilicet: Hoc satage, ut per hujusmodi officia divinam iram, quam pravis operibus concitasti, retardes. Cum tametsi ad Dei amicitiam nullus valeat inquinatus vitorum sordibus aspirare; nihilominus hisce bonis operibus possit ad tempus, quae citius prolapsura erat, divina ultiō contineri: non autem vitari penitus, nisi ipsa peccata omnino vitentur. Prolixa extat disputatio sancti Augustini³ adversus quosdam suo tempore in errorem inductos, qui putarent non obfutura illis sua peccata, qui eleemosynas in panperes erogarent. Sed et S. Gregorius et alii Patres de his pluribus disputatione. At de his satis. Jam vero Occidentale imperium gravioribus fluuans impulsibus ac prope collabens fractum undique invisamus.

11. *Nepos Occidentale imperium capescit et patriciatus dignitatem confert Ecdicio.* — Hoc eodem anno Glycerius⁴ imperator a Julio Nepole, Marcellini quondam patricii ex sororis filio genitus, imperio deponitur in Portu Romano; et servatus ad vitam, abdicato saeculo, in clericum attensus, Salonianus est creatus episcopus, ut testatur Evagrius⁵: licet in Portu Romano ordinatum episcopum alii, Jordano auctore, ferant. Eo igitur sublato de medio, ipse Nepos moderandum suscepit imperium: « *Cum (ut subdit idem⁶ Geticarum rerum Geticus scriptor) Evarieus rex Gothorum tantas varietas et mutationes eernens, Arverniam occupat civitatem: ubi tunc Romanorum dux praerat Ecdicius (sic namque legendum, et non Decius, ut habet liber excusus) nobilissimus senator dudum Aviti imperatoris, qui ad paucos dies regnum invaserat filius* »: Et paulo post: « *Hujus Avili ergo filius Ecdicius diu certans cum Wisigothis, nec valens ante stare, relicta patria, maximeque urbe Arvernate hosti, ad tutiora loca se collegit (contulit). Quod audiens Nepos imperator praecepit Ecdicio, reliquis Gallis, ad se venire, in locum ejus Oreste magistro militum ordinato* ». Ille quidem Gothus auctor (ut omnes asserunt) ex Cassiodoro.

12. Sed quam longe abhorreant a veritate, Epistolaris historia omnium sincerissima declarat; quam quidem Sidonius Apollinaris, qui rerum tunc gestarum pars magna fuit, litteris tradidit. Atque in primis quod habet, Ecdicium praefectura illa primaria magistri utriusque militiae a Nepote

imperatore spoliatum esse, nequaquam probatur. Etenim Sidonius de ea re sepe pluribusque agens, nihil prorsus de ea magistri militum praefectura, quod Ecdicio collata aliquando fuerit, menimit, qua constat perfunctum esse etiam post Anthemii obitum Ricimerem: ipsum vero Ecdicium propriis sumptibus militasse, ejusdem Sidonii testificatione certum est. Et quod ad Nepotem imperatorem pertinet; ab eo nequaquam spoliatum, sed auctum potius dignitate amplissima patriciatus, idem Sidonius tradit, dum ad ejus sororem Papianillam, suam vero conjugem ejusmodi litteras dedit¹:

13. « Ravenna veniens quæstor Licinianus, cum primum tetigit, Alpe transmissa, Galliae solum, litteras adventus sui prævias misit, quibus indicat esse se gerulum codicillorum, quorum in adventu fratri etiam tuo Ecdicio, cuius æque titulis ac meis gaudes, honor patricius accedit; celerrime, si cogiles ejus aletam; si merila, tardissime. Nauque ille jam pridem suffragium dignitatis incundæ non solvit in lance, sed in aete: ærariumque publicum ipse privatus non pecuniis, sed manubiis locupletavit. Hoc tamen sancte Julius Nepos, armis pariter summus Augustus et moribus, quod decessoris Anthemii fidem, fratris tui sudoribus obligatam, quo ceterior, hoc laudabilior absolvit: siquidem iste complevit, quod ille stèpissime policebat. Quo fit, ut deinceps pro Republica optimus quisque possit ac debeat, si quid cuiquam virium est, quia securius, hinc avidius impendere: quandoquidem mortuo quoque imperatore, laborantium devotioni quiequid sponderit princeps semper reddibet principatus.

14. « Interea tu (si affectum tuum bene colligo) hisce compertis, magnum solatium inter adversa maxima capis, nec animum tuum a tramite communium gaudiorum vicine quoque obsidionis terror exorbitat. Novi enim probe, ne meo quidem te, quem ex lege participas, sic honore lætam: quia licet sis uxor bona, soror optima es. Qua de re, propitio Deo Christo, amplios prosapie tue titulos ego festinus gratulatoriis apieibus inscripsi, pariter absolvens sollicitudinem tuam, fratris pudorem: quem nil de propria dignitate indicaturum, si vereundum forte nescires, nec sic impium, judicares. Ego vero non tantum insignibus vestris, quæ tu haetenus quanto liberius, tanto impatiens praestolabare (quanquam iis quoque granditer quantum eoucordia fruor) quam parem nostris suisque liberis in posterum exopto: votis in commune depositens, ut sient nos ultramque familiam nostram præfectoriam nacti, etiam patriciam divino favore reddidimus; ita ipsi quam suscipiunt patriciam, faciant consularem. Roscia te salutat, cura communis: quæ in aviae amicarumque indulgentissimo sinu (quod raro nepotibus contingit aliis) et eum severitate nutritur; qua tamen tenerum non infirmatur ævum, sed informatur ingenium.

¹ Eccl. III. — ² Dan. IV. — ³ Aug. de Civit. Dei, I. xxi. c. 22. et 27. — ⁴ Cassiod. in Chron. — ⁵ Evagr. I. iii. c. 1. — ⁶ Jordan. de rebus Geticis.

¹ Sidon. I. v. Ep. xvi.

Vale». Ita plane episcopus ex præscriplo divinæ Scripturæ cum severitate enutriri gaudet infantulam : nam Sapiens¹ : « Fiftie tibi sunt ? Ne ostendas hilarem faciem tuam ad illas ». Quando autem ipse Sidonius patriciatus consecutus sit dignitatem, non constat : eum tamen ante Ecdicium eo fuisse insignitum honore, recte intuenti videri possit, dum ait, conjugem quæ modo gauderet tanta fratris dignitate, jam latitam esse eodem honore viro impartito. Porro collatam eam fuisse Sidonio dignitatem, antequam episcopatus gradum fuerit consecutus, nemini dubium esse potest, quem ante biennium esse creatum episcopum diximus.

15. *Legatio Epiphanii ad Evaricum regem Gothorum pacem sancientis inter ipsum et Nepotem.* — Quod vero idem qui supra auctor Arvernensem civitatem, patriam Ecdicij et Sidonii, sub Nepote imp. captam excisamque tradit: res aliter se habet. Obsessam illam quidem hoc tempore finisse Sidonius² in Epistola ad Papianillam testari videtur. Cæterum nunquam vi captam, sed iniqua pacis conditione ipsam Gothis deditam post aliquot annos, ejusdem Sidonii testificatione dicemus. Porro solutam esse obsidionem hoc tempore, inita pace inter regem Gothorum et Romanum imperatorem, constat. Etenim idem Nepos Augustus legationem misit ad ipsum Gothorum regem Evaricum, quam rogatus ab ipso obivit sanctus Epiphanius episcopus Ticinensis, aliis legationibus honeste perfunctis ubique notus, et sanctitate clarissimus. Describemus hic ipsam legationem ex ipso Ennodio Ticinensi diacono, qui ejusdem Epiphanii res gestas fidelissime scriptas posteris tradidit ipse fama notissimus : de quo sepe inferius continget haberi sermonem, et ex ipsis scriptis complura ad exactam rerum cognitionem petere. Quoniam vero editus liber (ut dictum est superius) mendosus nonnihil esse videatur, ex scripto codice Vaticano, in quo scripta Ennodii continentur, ista deprompsimus, quæ sic se habent :

16. « Post Glycerium ad regnum Nepos accessit. Tunc inter eum et Tolosæ alumnos Getas, quos ferrea Evaricus dominatione gubernabat, orta dissensio est. Dum illi Italie fines imperii, quos trans Gallicanas Alpes porrexerat, novitatem spernentes, non desinerent incessare : e diverso Nepos, ne in usum præsumptio malesuada duceretur, districtius emperet commissum sibi a Deo regnandi terminum vindicare : hinc utrinque litium cœperunt fomenta consurgere. Et dum neutrae partes conceptum rumorem vincendi studio deponunt, sic exsuperabat causa discordie. Attigerat jam beatissimus vir octavum in sacerdotio annum : cum repente Nepotis animum submovendæ dissensionis auctor infudit : ut repulso simultatis veneno, servaret inter reges charitas, quod tueri arma vix poterant. Evocantur ad consilium Liguriæ lumina, viri maturitatis, quorum possit deliberatione labans (labens) Reipublicæ

status reviviscere, et in antiquum columen soliditas desperata restitui. Tantique ad tractatum eotere ex jussu principis, quanti poterant esse rectores. Se ritur de ordinanda legatione sermo. In beatissimum virum Epiphanium mentes omnium et oculi diriguntur : sicut cunctorum sententia, quasi unius et ore proferuntur et pectore.

17. « Quid pluribus? cum laetitia Christi miles occasionem laboris amplectitur, et spe affectum perecepit; de negotiis aestimatione confidens, agendi speciem melioraturus inquirit: actionem pæne clamata et valde difficilem cælestis potentiae præsidio percontatus suscepit, implevit. Cujus itineris molestias necessitatesque non valeam per ordinem dirigere, nec si mihi centum linguarum fluminibus per meatus irriguos verba fundantur. Nam egressus de Ticinensi oppido, donec ad destinata loca pertingeret, tali viae sue fatigationem arte geminavit, ut si temperius iumentorum defectus considerarent, in futuræ mansionis diversoria accederent: præter psalmorum continuationem, præter lectionis perseverantiam, quorum nihil nisi stando faciebat; eligebat secessum nemorena fronde conclusum, ubi connexis arborum brachiis nox domestica texeretur: quod solum refugis per umbracula opaca sol nesciret, et torum viridanti cespite gratia solum naturalis sternere. Ibi profusus in oratione, continuis tletibus expertem pluviarum terram oculorum imbribus irrigabat. Reddebantur arva illa fœcunda orationum copia, quæ frugum esse non poterant. Tali exercitio se macerans, Tolosanam, in qua Evaricus tunc rex degebat, urbem ingressus est: quem jam prævia opinio Gallorum auribus, qualis esset, intimaverat, sacerdotibus præcipue ejusdem regionis, quos attontos de advenientibus inquisilio profunda sollicitat.

18. « Erat præterea ea tempestate consiliorum principis et moderator et arbiter Leo nomine, quem per eloquentia meritum non una jam declamationi palma susceperebat: qui summo cum gaudio adventum pontificis indicavit notitiæ publicæ. Eovacatur ex tempore regi præsentandus antistes. Ad quem illico ut ingressus, vidit, salutavit, aggressus est.

« Quamvis te, stupende terrarum princeps, multorum auribus reddat virtutis fama terriblem; et gladii, quibus finitos continua vastitate premis, segetem quamdam inimici germinis metant: nullam tibi tamen superni gratiam nominis (numinis) dira bellandi præstat ambitio: nec ferrum fines tuetur imperii, si cælestis Dominus offendatur. Regem te habere memento, cui oportet considerare quid placeat: qui cum susceptum hominem portaret ad cælum, pro immensæ hereditatis munere, pacem discipulis iterata sæpius admonitione commendat. Cujus nos præcepti necesse est esse custodes: præcipue cum noverimus, virum tortem diei non posse, quem vicerit indignatio. Deinde perpendicularere vos convenit, quod nemo diligentius propria tuelur, quam qui aliena non appetit. Quocirca Ne-

¹ Ecd. VII. — ² Sidon. l. v. Ep. XVI.

pos, cui regimen Italiæ ordinatio divina commisit, ad hæc nos impetranda destinavit; ut reductis ad fidem mentibus, terræ sibi convenæ dilectionis jure socientur. Qui licet certamina non formidet, concordiam primus exoptat. Nostis in communī quo sit dominiorum antiquitas limitata confinio: qua substituerint partes istae illarum rectores famulandi patientia. Sufficiat quod elegit: aut certe patiatur amicus dici, qui meruit dominus appellari. Haec insignissimus Epiphanius.

19. « At Evaricus, gentile nescio quod murmur infringens, molitum se abhortationibus ejus vultus sui serenitate significat. Leo vero nominatus superiorius, tanto allocutionis ipsius tenebatur miraculo, ut crederet verbis hujuscemodi expugnari posse mentes (si fas est dici) etiam si contra justitiam postularet. Taliter tamen fertur ad interpretem rex locutus.

« Licet pectus meum lorica vix deserat, et assidue manus æratum orbem includat, necnon et latus muniat ferri præsidium; inveni tamen hominem, qui me armatum possit expugnare sermonibus. Fallunt qui dicunt Romanos in linguis scutum vel spicula non habere: norunt enim et illa quæ nos miserimus verba repellere; et quæ a se diriguntur, ad cordis penetralia destinare. Facio ergo, venerande papa, quæ poscis: quia grandior est apud me legati persona, quam potentia destinatifs. Accipe nunc fidem: et pro Nepote pollicere quod servet intemeratam concordiam: quoniam te promisso, jurasse est.

20. « His dictis, initio etiam pactionis vinculo, venerandus pontifex, Vale diclo, discessit. Ad quem statim peccatorum turba dirigitur, ut secuturo die regis epulis interesset: quem ille jam compererat jugiter per sacerdotes suos polluta habere convivia (erat enim Arianus secta). Cui se excusavit, dixitque sibi non esse in more positum alienis aliquando prandii vesci: perinde se magis velle proficisci. Quod constitutum maturavit implere: et Tolosa tantis comitantibus egressus est, ut paene deserta urbs, discedente nostro pontifice, videretur. Tantos enim in brevi devinxerat sibi charitate sincera, ut captivitatem flerent, quod apud patriam remanere necessitas constringebat ». Hactenus de bene perfuncto ab Epiphanio munere legationis Ennodius.

21. Intercedente igitur inter Julium Nepotem et Evaricum regem sancta pace juramento firmata, nihil est quod dici possit, sub Nepote a Gothorum rege Evarico civitatem Arvernensem esse vi captam. Imo nunquam aliquo tempore eam ab eisdem Gothis expugnatam, sed inter pacis conditiones dedicationem ejusdem civitatis esse factam, anno sequenti dicturi sumus.

22. *Leonis, oratoris nomine Evarici respondantis, ingenium et doctrina.* — At non excidat, quod Ennodius de Leone apud regem Evaricum oratore, qui soleret legatis responsa dare (ut vidimus) meminit. Exstat Sidonii⁴ Apollinaris ad eundem virum

quidem discretissimum data Epistola, in qua haec cose de munere ipsi a rege imposito respondendi legatis: « Sepone paucillum inclamatissimas declamationes, quas oris regii vice conficis; quibus ipse rex inclitus modo corda terrificat gentium transmarinarum; modo de superiore cum Barbaris ad Vachalim trementibus fœdus victor innodat; modo per promotæ limites sortis, ut populos sub armis, sic frenat arma sub legibus, etc. »

23. Expeliit ab ipso Sidonius aliquando idem Leo orator per amicum communem Hesperium, ut horum temporum historiam scriberet. At Sidonius in ipsum refudit opus, eleganter usus Plinii junioris exemplo, ubi ait¹: Res est quidem digna quam tu iuberes, sed non minus digna quam faceres: Namque et antiquitus cum Cainus Cornelius Tacitus Caio Plinio secundo paria suassisset: ipse postremo quod injunxit arripuit: idque ab exemplo nonne melius aggrederis? quia et ego Plinio ut discipulus assurgo, et tu vetusto genere jure Cornelium antevenis: qui sèculo nostro si revivisceret, teque qualis in litteris et quantus habeare conspicaretur; modo verius Tacitus esset ». Haec ipse: pluraque subdit, quibus declarat in eo omnia facile reperiri, quæ in ejusmodi scribendi genere requiri et exigi possunt a quovis rigido scriptorum alienorum censore.

24. Sed et quod maxime nobis notandum est alia etiam se ex parte excusans, pluribus docet, non esse hominis clericalis professionis, historias suorum temporum scribere. Quam quidem haud temere, vel obiter dignam tanto viro protulam sententiam fortissimis enthematibus adstruit, roboret, atque confirmat: ut gaudeam tantum me invenisse patronum, atque paratam habeam defensionem, perspicuumque omnibus scriptam apologiam, si nostri sœculi res gestas posteris tradere prætermisero: ne quis id a me exigat importunus, aut violentus extorqueat: sed ad Leonem.

25. Adnumerat idem Sidonius eundem Leonem oratorem inter celebres hujus ætatis scriptores, ubi post alios recensitos horum meminit his versibus²:

Acrem Lampridium, carum Leonem,
Præstantemque tuba Severianum:

Sed et præslasse ceteris Leonem poeticis facultatis testatur scribens ad Tonantium, ubi ait:

Istud vix Leo Rex Castalii chori;
Vix hunc qui sequitur Lampridius queat.

Verum tanti viri ingenii nullum penitus reliquum est monumentum, præter brevem nuper recitatam responsem, quam nomine regis Evarici sancto Epiphanio Ticinensi legato reddidit. De Severiani vero excellentia agit, dum de ejus violento obitu Epistolam ad Lupum episcopum dedit³.

⁴ Sidon. I. viii. Ep. iii.

¹ Sidon. I. iv. Ep. xxii. — ² Ibid. I. ix. Ep. iii. — ³ Ibid. I. viii. Ep. xi.

Anno periodi Graeco-Romanæ 5967. — Jesu Christi 474. — Simplicii papa 7. — Zenonis 1. Nepotis 1.

4. *Consulatus.* — *Leo junior Augustus* sine collega consulatum gessit, de more novorum principum.

2. *Moriuntur Leo senior, et Leo jun. impp.* — A num. t ad 7. Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. cdlxvi, qui kalend. Septemb. superioris Christi anni inchoatur, ait : « Hoe anno Leo imp. morbo correptus Byzantii vita decessit, Leone Zenonis et Ariadnae filio, quem ante designaverat, imperatore relieto, mense Januario, Indictione duodecima, qui deinde Februario Zenonem patrem in Circi sella, Verina et Ariadna open ad hoc ferentibus, imperii corona redimivit. Solos autem menses decem eum proprio patre Zenone Leo junior imperium asseculus, ægra valetudine vexatus extinguitur ». Auctor Chronici Alexandrini Leonis jun. mortem his verbis narrat: « Leo undecimo sui consulatus mense, Dio mense seu Novembri, morbo exstinctus est. Vixit annos xvii, quemadmodum Nestorianus tradit, qui sapientissimus Chronographus Historiam usque ad Leonem jun. perduxit ». Ex quo liquet, Leonem jun. anno cdlviii in lucem produisse; et annos illos xvii utrinque incompletos numerandos esse. Erravit Marcellinus in Chronico, Baroniumque in errorem induxit: ad consulatum enim Leonis Aug. V anno superiori gestum, scribit, Leonem seniorem morbo periisse, « tam sui imperii annis, quam Leonis jun. regni mensibus computatis, anno xvii, mense vi ». Cum enim Leo senior die vii mensis Februarii anni cdlvii, imperator renuntiatus fuerit, Marcellinus menses tres minus numerat.

3. *Leo junior annos xvii natus obiit.* — Emin. card. Norisius in dissert. iii de Epochis Syro-Macedonum cap. 4, ex Chronicis Joannis Malae haec de Leone juniore refert: « Indictione xii, mense sui consulatus xi, in morbum incidens, e vivis excessil, mense Novembri, Indict. xii, anno juxta Antiochenos DXXIII, anno ætatis septimo, uti scripsit Nestorianus sapientissimus Chronographus, qui ad Leonem seniorem Historias suas perduxit ». At non dubito, quin lectio illa mendosa sit, et quin legi oporteat, anno ætatis decimo septimo, loco, anno ætatis septimo. Suidas enim in voce ζενός, prodit imperatoris proceres operam dedisse: « Ut adoles-

cens ille (nempe Leo junior) Sybaritico more, crassulae et foedis voluptatibus indulgeret, et suis lenociniis conciliantes ipsi ejusdem ætatis puberes, quibuscum versabatur, ipsum turpiter instituerunt, ut in mariom amores furore correptus ferretur ». Quod Baronius anno CDLXXXIII, num. 10 memoriae lapsu Nicephoro adscribit, quodque de puer septenni explicari non potest. Verum quidem est, Cyrilium monachum in Vita sancti Euthymii abbatis a Loppino monacho Benedictino publicata p. 86, scribere: « Anno primo ab Euthymii morte jam transacto, Leo Magnus et Christi amans imperator e vita migravit, Leone suo nepote admodum adhuc infante successore relieto, seu ut græcum habet, Λέωντα τὸν δικαιον ἔχοντα ἐπὶ κομιδὴν νίπιον ὄντα. Sed, ut variis locis observavimus κομιδὴν νίπιον, seu, κομιδὴν νίπιον, auctores graeci ad trigesimum usque ætatis annum extendunt, et Eusebius in Vita Constantini Magui lib. 2, cap. 51, eadem loquendi formula utilitur, cum Constantiū inducit asserentem se presentem fuisse cum oraenlum de persecutione, scilicet decennali indieenda, imperatores ab Apolline peterent: quo tempore dieit Constantinus, se admodum infantem fuisse, ἡ κρεώπην τὸν κομιδὴν πάτεις ὑπάρχων, etc. Ilhabita illa consultatio anno Christi CCCI, quo Constantinus annum trigesimum aut attigerat, aut egressus erat.

4. *Zeno voluptati deditus et crudelis.* — *Leo senior* multas sacras aedes construxit, et inter alias Ecclesiam Deiparae ad Fontem dictam, de qua suo loco egimus; Zeno vero « statim ab ipso exordio illecebris cupiditatum ita se totum dedidit, ut nihil esset tam turpe tamque illicitum », quod impetum ejus cohiberet, inquit Evagrius lib. 3, cap. 1. Quod Theophanes et Zonaras confirmant, adduntque, eo imperante, subditos gravissima mala perppersos esse, sed nullus scribit eum male de religione orthodoxa sensisse.

5. *Alexander Monachus auctor futilis.* — A num. 7 ad 11. Refert Baronius ex Alexandro monacho in laudatione de S. Barnaba Apostolo, *Zenonem*, ubi imperium consecutus est, *Petrum Fullorem* in Ecclesiam Antiochenam restituisse, additique Baronius eum etiam *Timotheum Elurum* ab exilio cum honore revoeasse. Verum utrumque restitutos fuisse a *Basilisco* tyranno, illum in Antiochenam,

istum in Alexandrinam sedem, ex infra dicendis certo constabit. Nec curandum de Alexandro monacho scriptore futili ac recentiori. Combesius tom. vi Biblioth. Concionatoria refert, *Historicum encomium Alexandri monachi Historiographi, de Inventione pretiosæ et vivificæ Crucis*. Sed, ut inquit Papebrocius ad diem in mensis Maii, dum Alexander loquitur de *Inventione Crucis* per Itenam et Macarium Hierosolymorum episcopum, præter substantiam ac pæne verba narrationis, ex Theophane, vel simili scriptore acceptæ, nihil omnino habet, quo non manifestetur turpis plurium notissimarum rerum ignorantia, adeo ut nihil minus convenire illi auctori possit, quam Historiographi titulus, qui nisi græce encomium illud scripsisset, græcas litteras vix eum attigisse credibile esset. Quare judicavit Papebrocius encomium illud opere suo indignum, et hallucinatum esse Combesium, cum notavit ad calcem illius orationis, ante Heracliana tempora et reportatam ex Perside Crucem, scriptam eam videri, quod nulla in illa ejusdem Hierosolymæ redactæ inveniatur mentio.

6. *Vixit in Oriente ante sæculum xi.* — Sed non Combesius, verum Jacobus Gretserus tom. ii de *Cruce Christi* fabulosam hanc Alexandri monachi de inventione S. Crucis Historiam primus græce et latine vulgavit anno MDC, ex exemplari gemino, uno Bibliothecæ Augustanae, altero Cryptæ Ferratae, ut ipsem testatur in Notis ad eam Historiam; indeque Papebrocius, Gretsero non memorato, ait eam compositam ab aliquo monacho Cryptæ Ferratae in Latio prope Romam, et ex eo monasterio similes quisquilia plures inter græcas sanctorum Legendas ad Bibliothecam Vaticanam pervenisse. At Michael Glycas, qui Historiam suam usque ad Joannem Comnenum imperatorem perduxit, pag. 251, citat Alexandrum monachum in Historia de *pretiosæ Crucis inventione*; ideoque fabulator iste non in Occidente, sed in Oriente scripsit, ubi Joannes Comnenus anno MCVIII imperare cœpit. Perperam etiam Baronius vocat Alexandrum monachum *antiquum scriptorem*; cum nihil habeat quod antiquitatem sapis, fabulisque scateat. Idem Combesius in tomo vii Biblioth. Concionat. hujus Alexandri sermonem de S. Barnaba refert; sed in eo non leguntur quæ Baronius hoc anno, et anno CDLXI, num. 6 de *Petro Fullone* ex eodem recitat; sive quia in Ms. Codice, quo usus est Combesius, ea non extarent; sive quia ea parum luce digna existimavit; qui si bene novisset hominem, nec hujus sermonis, nec Historiae inventionis S. Crucis mentionem fecisset. Julianus itaque Ecclesiam Antiochenam, et Timotheus Solophaciolus Ecclesiam Alexandrinam usque ad annum CDLXXVI rexere, et nonnisi post illum Christi annum, Zeno imp. haereticis favit, ut infra demonstrabitur.

7. *Glycerio deposito Nepos fit imp.* — A num. 11 ad 12. Chronographus a Cuspiniano publicatus sub hujus anni coss. scribit: « Dejectus de imperio Glycerius in portu Urbis Romæ. Eo anno levatus

est dominus Julius Nepos, VIII kal. Julias ». Baronius dicit, aliquos Jordane auctore scribere, Glycerium in portu Romano ordinatum esse episcopum. Verum Jordanus cap. 45 de Reb. Get., de Glycerio loquens ait: « Quem anno vix expleto, Nepos Marcellini quondam patricii sororis filius, a regno dejiciens, in portu Romano episcopum ordinavit », vel, ut in lib. de Success. Reg. idem auctor habet, in Salona Dalmatiæ episcopum fecit. Quare Glycerius in portu Urbis Romæ imperio dejectus est, et Salona Dalmatiæ civitatis episcopus dictus; licet in editione Jordanis tam a Grotio, quam a Grutero curata, distinctio ante hæc verba, *in portu Romano* perperam apponatur, ut Chronographus Cuspinianus manifeste ostendit. Glycerius anno superiori, die quinta mensis Martii imperium inierat, ideoque annum unum et aliquot menses illud administravit. Porro hæc Jornandis verba *episcopum ordinavit* valde notanda; cum enim viri doctissimi ad eum antiquorum loquendi modum animum non advertissent, existimarent, sanctum Wilfridum anno DCLXIV consecratum esse episcopum Eborenensem, quod Beda in Epitome eo anno scribat: « Et Ceadda, et Wilfrid Nordanhymbrorum ordinantur episcopi »; cum tamen Beda illis verbis nihil aliud designet, quam utrumque eo anno episcopum renuntiatum esse, ut anno DCLXV demonstrabo. Porro ideo Leo imp. Orientis Nepotem Romanum misit; quia exercitus Italici, qui Glycerium imperatorem anno superiori dixerat, præsumptio sibi displicerat: « Occiso Anthemio, Nepotem filium Nepotiani, copulata nepte sua in matrimonio, apud Ravennam per Domitianum clientem suum Cæsarem ordinavit: qui Nepos regno potitus legitime, Glycerium, qui sibi tyramico more regnum imposuisse, ab imperio expulit », inquit Jornandes lib. de Success. Regn. cap. 101. Tunc Gundibaldum patricium, qui Glycerium ad imperium promoverat, in Gallias ad Burgundiones suos fugisse non dubitandum.

8. *S. Epiphanius legatus de pace in Galliam a Nepote missus.* — Postquam Nepos imperium adeptus est, ortum inter eum et Euricum Visigothorum regem bellum, quod hic in Galliis regnum suum usque ad Ligerim fluvium extendere vellet. Eam ob rem missus *sanctus Epiphanius* Ticinensis episcopus legatus in Gallias, ut pacem inter utrumque principem componeret. Hanc legationem Baronius fuse ex Ennodio in Vita Epiphani narrat; cumque Ennodius de Epiphanio scribat: « Attigerat jam beatissimus vir octavum in sacerdotio annum », Baronius anno CDLXVI, num. 4, sumpsit inde occasionem existimandi Epiphanium eo anno episcopum Ticensem creatum, currentique legatum ad Euricum missum esse; quod quidem verum est, sed ea legatio mense circiter Octobri suscepta, totoque hoc anno bellum Nepotem inter et Euricum gestum est, ut elicio e duabus Sidonii Epistolis, quarum altera, quæ extat lib. 3 estque ordine vii Felici data, altera vero Papianillæ Sidonii

uxori, estque xvi, lib. 5. In hac posteriori Sidonius scribit, *Licinianum* quaestorem Ravenna in Gallias venisse, et Julium Nepotem imperatorem *Ecdicium* patricium creasse, cuius dignitatis Diploma Licinianus afferret. Tunc *Arvernium* quod ab Fedicio aduersus Gothos fortiter propugnabatur, obsidione cinctum erat. Ait enim ibidem Sidonius: « Nec animum tuum a tramite communium gaudiorum vicinæ quoque obsidionis terror exorbitat », quia scit. Papianilla non longe ab urbe Arvernensi conmorabatur. Causa adventus Liciniani in Gallias fuit tractatio pacis, ut indicat Sidonius in laudata Epistola vii, ubi ait: « Memento viatorum manus gravare chartis, quatenus amicorum cura relevetur: et indicare festina, si qua, prævio Deo, quaestor Licinianus trepidationi mutua januam securitatis aperuerit. Persona siquidem est, ut perhibent, magna exspectatione, major adventu, etc. Hunc nobis morum viri tenorem secundus rumor invexit. Mandate perniciter, si vero dicta conquadrant, ut tantisper a pervigili statione respirent, quos a muralibus excubiis non dies ninguidus, non nox illunis et turbida receptui canere persuadent; quia et si Barbarus in hyberna concedat, mage differunt quam relinquant semel radicatam corda formidinem ».

9. *Ea legatio anno exeunte obita.* — Ex hac Epistola manifeste patet, toto hoc anno in Galliis belligeratum esse, solamque hyemem Barbaros seu Gothos *Arvernum* obsidione liberare coegisse, ac *Licinianum* quaestorem in Gallias venisse, cum Gothi ab obsidione Arvernorum in hyberna concessissent. Hæc Epistola ea hyeme scripta, quæ hoc anno inchoata, et sequenti absoluta est; cum *Nepos* exeunte Junio currentis anni imperator levatus, exeunte Augusto insequentis Christi anni depositus fuerit. Liquet etiam ex eadem, sub hujus anni finem pacem Gothos inter et Romanos constitutam fuisse, ideoque et *Epiphanium*, qui eam reapse cum Eurico Tolosæ composuit, nomisi exeunte hoc anno aut insequentis initio, postquam negotium a *Liciniano* aliisque inutiliter tentatum fuisse, eamdem ad optatum exitum perduxisse. Difficilem enim hanc pacis tractationem extitisse, et plures ad eamdem suam operam contulisse significat Ennodius, cum negotium hoc vocet, *negotium conclamatum*. Currenti anno Sidonius ad *Basilium*, qui episcopos Aquensis erat, occasione pacis, de qua agebatur, scripsit Epistolam vi libri 7, quam Baronius anno sequenti num. 23 et seqq. exhibet, ostenditque Sidonius, qui ab ea pace aversus erat, quod vereretur ne Arvernus Eurico ea cederet. *Leontium* Arethensem, *Faustum* Regiensem, et *Græcum* Massiliensem episcopos in pace sancienda operam suam collocasse. Ait enim: « Per vos mala foedera currunt: per vos regni utriusque pacta conditionesque portantur. Agite quatenus hæc sit amicitia, concordia principalis: ut episcopali ordinatione præmissa, populos Galliarum, quos limes Gothicæ sortis incluserit, teneamus ex fide, si non tenemus ex fœ-

dere ». Ad eamdem etiam Licinianus quaestor operam suam contulit; sed verum non videtur, quod Siromodus in Notis ad Epistolam i libri 3 Sidonii scripsit, aliisque persuasit *Licinianum* postquam Epiphanius pacem cum Eurico feliciter pactus est, Roma in Gallias, ubi *Euricus* bellum renovarat, missum fuisse, et Arvernos ex pacto dedi jussisse. *Licinianus* enim hoc quidem anno a Nepote, ut de pace ageret, in Gallias delegatus, sed nihil ab Eurico potuit obtinere. Neque Sidonius, aut quisvis alius ex antiquis scripsit pacem aliquam a Liciniano cum Eurico factam fuisse. Et tantum abest, ut *Licinianus* in Gallias veniens in mandatis habuerit, *Arvernium* Eurico tradere, ut e contra, Ecdicio urbis præfecto ac magistro militum, qui eam fortiter propugnabat, patriciatus litteras attulerit, eo honore a Nepote Ecdicius affectus ob navatam in ea obsidione operam. Duplex itaque pax illa, quarum altera ab Epiphanio, altera a Liciniano peracta, mere commentilia; neque verosimile, in tam brevi intervallo, quo *Nepos* imperavit, duo de eadem urbe facta fuisse foedera.

10. *Anno sequenti Arvernium Gothis traditum.* — Sidonius in Epistola vi lib. 7 ad Græcum, qui episcopus erat Massiliensis, eo tempore data, quo ex foedore pacis ab Epiphanio cum Eurico initæ, Arverni Gothis, a quibus vi capi non potuerant, dedi jussi, indicat hanc pacem, quæ Arvernorum servitus futura erat, diu exspectatam fuisse, ideoque aliam eodem fere tempore conclusam et diremptam, eam non præcessisse: « Occine, inquit, meruerunt inopia, flamma, ferrum, pestilentia, pingues cædibus gladii, et maeri jejuniis præliaores? propter tamen hujus inclytae pacis exspectationem avulsas muralibus rimis herbas in eibam traximus, etc. » Pax itaque Nepotem inter et Euricum S. Epiphanii ministerio, sed consilio et consensu omnium procerum imperii conclusa, ut testatur Ennodius in Vita Epiphanii, ubi de legatione ejus acturus, ait: « Evocantur ad consilium Ligurie Iunina, viri maturitatis, quorum possit deliberatione labans Reipublicæ status revivisere, et in antiquum coiumentum soliditas desperata restitui: tantique ad tractatum coiere ex jussu principis, quanti poterant esse rectores ». Ille Sidonius in Epistola laudata ad Græcum anno sequenti scripta, de nullo in particulari queritur, sed de omnibus in uniuersum, quia scilicet Romanorum consilium fuerat Gothis *Arvernium* deserere, ut reliqua Galliarum urbes, quæ adhuc imperio subjacebant, bello cessante, sub eodem remanerent. Ille una omnium procerum Romanorum sententia fuit, ut Ennodius post citata verba prodit: « Fiunt cunctorum sententiæ, quasi unius et ore proferrentur et pectore », ut scilicet Epiphanius ad Euricum legatus pacis mittetur, et Epiphanius « actionem pæne conclamalam, et valde difficilem cælestis potentiae præsidio percutatus est suscepit, implevit ».

11. *Pax cum Gothis a multis improbata.* — Pace facta Sidonius, aliquæ ea læsi frustra recla-

marunt, adeo ut Ecdieius urbis praefectus desperato omni auxilio urbem dereliquerit, ut tradit Jornandes lib. de Reb. Get. cap. 45. « Ecdieius diu certans cum Visigothis nec valens antestare, relicta patria maximeque urbe Arvernate hosti, ad tutiora se loca collegit. Quod audiens Nepos imp. praecepit Ecdicio, relictis Galliis, ad se venire, in locum ejus Oreste magistro militum ordinato ». Verum Arvernatum per dictionem Eurico traditum, quod Jornandes ignorasse videtur, diserte scribit Sidonius in Epistola citata ad Graecum : « Adhuc si necesse est obsideri, adhuc pugnare, adhuc esurire delectat. Si vero tradimur qui non potuimus viribus obtineri, invenisse vos

certum est quid Barbarum suaderetis ignavi ». Haec vero deditio sequenti anno facta; cum *Nepos* exente Augusto illius anni imperio turbatus fuerit. Ex his appareat, quantum hallucinati fuerint scriptores qui tradidere, *Massiliam* et *Arelatum* anno **CDLXXI** in *Eurici* potestatem venisse; cum ea adhuc juris Romani fuerit, quando sancti Epiphani opera de urbe Arvernensi dedenda actum est, et Sidonius lib. 7, Epist. vii citata ad Graecum, queratur, *Arvernos* pro aliorum salute devoveri, et corum servitutem factam esse *preium securitatis alienae*, *Massiliæ* scilicet, *Arelatis*, et aliarum Gallo-Provincie civitatum.

SIMPLICII ANNUS 8. — CHRISTI 475.

1. *Augustulus imperator*. — Christi annus quadringentesimus septuagesimus quintus unius taurum consulis Zenonis Augusti nomine inscribitur Fastis iterum. Res enim Occidentalis imperii perturbatae creandi alterum Romæ consulem facultatem ademerunt. Etenim Orestes haud pridem creatus magister militiæ a Nepote imperialore, conversus in hostem, Roma cum exercitu Ravennam veniens, ibi aliquandiu moratus, filium suum Momilium Augustulum nuncupatum imperatorem acclamari fecit. Cum autem Nepos compertum habuisset, eum Oreste universum conspirare exercitum, novumque ab eo esse creatum imperatorem; in Dalmatiam fugit, ubi Glycerius jam fuerat ordinatus episcopus. Haec a Cassiodoro Jordanus.

2. Quod vero ad Augustuli nomen spectat: falli eos quidem certum est, qui eum ita nomine proprio appellatum fuisse putarunt: cum revera non Augustulus, sed Augustus fuerit nominatus; prout numisma declarat, Romæ asservatum inter antiqua monumenta omni fide probata viri nobilis Lælii Pasqualini.

Ex quo facile intelligas accidisse, ut qui revera Augustus nomine proprio appellaretur, contemptus gratia (ut de aliis accidit imperatoribus, vulgi dictieris induita illis nomina, quod de Caligula patet) ex Augusto fuerit dictus Augustulus: cum præserlim geminatio illa, Augustus Augustus, hactenus inusitata videretur esse molesa. Ha plane

secundum illud vulgatum, « Omne quod oritur, occidit »; Romanum imperium cœptum ab Augusto, desinit ac desicit in Augusto: sed Octavianus ille, Momilius iste; quod nomen in redditio numismate aereo rubigo consumpsit.

3. *Odoacer rex Erulorum vocatur in Italiam*. — Qui autem Nepotis sectati sunt partes, quo se magis viribus destitutos esse sensere, eos sollicitus alto corde volvere cœperunt consilia, et meditari artes, quibus de prodiis ab Oreste Nepote pœnas sumerent: quamobrem nullam ducentes clades Italie inferendæ rationem, in eam immittere decernunt Barbaros, Erulos dictos, haud longe ab Italia positos, formidabili procinetu paratos: nihil enim (ut alii tradunt) cum Gothis egere, quos scirent imperatori feedere esse conjunctos. Legationem igitur mittunt ad Odoaerem Erulorum regem, id ipsum maxime appetentem, et diu noctuque animo meditantem, quomodo potiri posset Italia jam penitus imperatorum dominium responde. Sed antequam ejus in Italiam progressum narremus, quid de ipso ab Eugipio in rebus gestis sancti Severini narretur, hic reddamus.

4. De aliis etiam gentibus, ad quas tanti miraculi de Rugo homine incurabili morbo laborante sanato fama pervenerat, multi Christi militem videre cupiebant. Qua devotione etiam ante hoc factum quidam Barbari cum ad Italiani pergerent, promerendæ benedictionis causa ad eum inluendum diverterunt: inter quos et Odoacer, qui postea re-

gnavit in Italia, vilissimo tum habitu juvenis, statura procerus, advenerat : qui dum se, ne humiliæ fectum cellulæ suo vertice contigeret, inclinasset; a viro Dei gloriosum se fore cognovit. Cui etiam, vale dicenti : « Vade, inquit, ad Italiam vilissimis peltibus coopertus, sed multa eito pluribus targitur ». Hæc Eugipius de vaticinio Severini prævidentis Odoacrem novum flagellum a Deo jam ante paratum. Quid autem ipse rex egerit, cum ingressus est in Italiam, lacentibus illi qui erant ex parte Nepotis : cum historicorum nullus prosecutus sit stylo : ex his quæ de clade Ticinensi ab Ennodio ejus Ecclesie diacono scripta sunt, reliqua funesta possumus contemptari. Inter Emodii enim scripta, quæ citalus saepe Vaticanus codex habet, ista tantum de horum temporum rebus gestis relata leguntur :

5. *Ticinensis civitatis clades.* — « Ecce ille quietis nescius, et scelerum patrator inimicus magna dolorum incrementa conglutinat, et inquirit quibus virum integerrimum (Epiphanium scilicet) passionibus lacesseret. Exercitum adversus Orestem patricium erigit, et discordie criminis claudestinus supplantator interserit: spe novarum rerum perditionum animos inquietat : Odoacrem ad regnandi ambitum extollit ; et ut haec pernicies in Ticinensi civitate contigeret ; Orestem ad eam fiducia munitionis invitat. Episcopus cum omnibus ad se pertinentibus praesens invenitur. Fit maximus in urbe concursus, praedandi rabies inardescit : ubique luctus, pavor ubique et mœroris imago plurima discurrebat. Ille sollicitus poscebatur ad poenam, cuius substantiam notiorem fecerat amicitiarum fides antiquior

6. « Alii flammam ruituris ædibus supponebant; alii ad exitium poseabant dominum, pro cuius convenerat salute pugnare. Currunt ad Ecclesiæ domum totis direptionis incendiis astantes : dum quem videbant erogare plurima, perimmensa suspicabantur abscondere. Proh nefas ! thesauros dura barbaries querit in terra, quos ille ad cælestia secreta transmisserat. Diripitur etiam sancta ejus germana, et seorsum ab eo sorte captivitatis deducitur. Omnes nobilium familiæ a suis sequestrabantur. Luminosa gloriissima femina parili necessitalis conditione constringitur. O dolor : utraque Ecclesiæ flammis hostilibus concremantur : tota civitas quasi unus rogus effulgurat : cunctorum voces sacerdotem querentium auduntur : nemo periculi sui meominerat, dum major ab illis salutis portio divideretur. Cui quamvis confusa in singulorum exitium turba fremeret, honor tamen inter gladios impeudebatur : nam illico non fuerunt quos poterat videre captivos.

7. « Venerabilem germanam suam, priusquam in vesperum diei illius lux funesta laberetur, eripuit : plurimos etiam civium absolvit precatu suo, antequam duræ conditionis vincula sentirent, matres familias præcipue, quas immannior in hac necessitate poterat commanere commoratio. Postremo

status civitatis, quam multitudo barbarica succidebat, unius fortissimæ columnæ sustentatus resurgebat auxilio : nec tantum ad delendum sufficiebat exercitus, quantum ad reparandum unius persona pontificis ». Hueusque Ennodius de clade Ticinensi.

8. *In Galliarum perturbatione, quid pro suis Arvernis Sidonius gesserit ; ubi de Rogationum usu ac disciplina in Ecclesia.* — Fluctuarunt et hoc motu quæ adhuc Romano imperio subjectæ erant civitates in Gallia. Ipsæ autem provinciæ Gallicanæ tetrarchis dividebantur : Sidonius enim unum ex regibus illis Barbaris Tetrarcham appellat¹, dominantibus bis singulis Gothis, Burgundionibus, Francis, atque Romanis : quibus ut pars aliqua licet minima integra remaneret, non bellicus labor, sed inter Barbaros reges, æmulatio exorta præstabat, cum subiret invidiam reliquorum, et in se odium concitaret, atque etiam arma moveret, qui ex subreptione rerum Romani imperii potentior fieri reliquis aliquo modo tentasset. Verum hæc ita, dum adhuc res Romani imperii imperatorum nomine munirentur. Cum vero in declivum posita jam penitus collapsuræ viderentur; eadem ruina contremuerunt quæ ipsi erant adnexæ provinciæ, ad earum casum pariter fluctuantes. Quid vero actum sit a Barbaris in alias subjectas imperio civitates, ignoratur. De Arvernensibus populis aliqua remansit memoria in Sidonii Apollinaris Epistola, de quibus superius mentio facta est.

9. Quæ vero hoc tempore, nempe cum iam Sidonius illis præcesset episcopus, eidem contigerint civitati, modo dicenda. Cum Gotthus rex Evaricus, quam saepe frustra et magno suo damno tentarat Arvernensem civitatem, iterum aggredi parat : tunc ipse Sidonius humano destitutus auxilio, ad precium subsidia convolat, quibus potens magna virtute Gothis restitutus, afflictatis facit populis tum hostium armis, tum fauie, qua hoc tempore Gallia vexabatur. Hæc autem quomodo se habuerint, dignitas postulat argumenti, ut quam exactissime describantur, quantum fas est ex fragmentis hinc inde petitis implere.

10. Sed primum quam turbulentus semper esse soleret Arvernæ civitatis status, ex ipso Sidonio accipe ita ad Felicem scribente² : « Oppidum siquidem nostrum, quasi quemdam sui limitis oppositi obicem, circumfusarum nobis gentium arma terrificant. Sic æmularum sibi in medio positi populorum laerymabilis præda, suspecti Burgundionibus, proximi Gothis, nec impugnantium ira, nec propugnantium careamus invidia ». Hæc ipse.

11. Deque iisdem meminit, scribens³ ad Faustum, dum ait, se sub specie legationis esse factum extorrem. Porro periclitante civitate, ipse Sidonius litteris suis revocare in patriam conatus est Eedi-

¹ Sidon. I. I. Ep. vii. — ² Sidon. I. III. Ep. iv. — ³ Sidon. I. IX. Ep. iii.

cium, cuius fortitudine, divina opitulante gratia, eadem civitas alias fuerat liberata. Extat de his ad eum Epistola¹. Sed quod magis divino quam humano inniteretur auxilio; legationem precum mittit ad Deum, sacras frequentans una cum populo Rogationes; atque ad earum restitutorem litteras mittit, ad ipsum, inquam, S. Mamericum Viennensem episcopum: quas egregia pietate conspicuas hic describendas esse putamus, ut intelligas sedulum sanctorum episcoporum studium, quod adhibere solerent, cum sibi subjectus populus contingeret ingruentibus perturbationibus agitari: sic enim se habent²:

42. «Rumor est, Gothos in Romanorum solum castra movisse. Illic semper irruptioni nos miseri Arverni janua sumus. Namque odiis inimicorum hinc peculiaria fomenta subministramus, quia needum terminos suos ab Oceano in Rhodanum Ligeris alveo limitaverunt: sotam sub ope Christi moram de nostro tautum obice paliuntur. Circumjectarum vero spatia tractunque regionum jampridem regni (regis) minacis importuna devoravit impressio. Sed animositatē nostrā tum temerariae, tumque periculosae non nos aut ambustam murorum faciem, aut putrem sudium eratēm, aut propugnacula vigilum trita pectoribus confidimus opitulatura: solo tamen invectarum te auctore Rogationum palpamur auxilio: quibus inchoandis instituendisque populus Arvernus, etsi non effectu pari, affectu certe non impari cœpit iniciari, et ob haec circumfusis nondum dat terga terroribus». Ita plane Sidonius episcopus, id tot ingruentibus undique discriminibus, Rogationum pio cultu hostes repressit, populumque servavit incolumentem. Pergit vero narrare, qua occasione eadem Rogationes ab eodem, ad quem scribit, S. Mamerco fuerint restitutæ, cum ait:

43. «Non enim fatet nostram oscitationem, primis temporibus harumque supplicationum institutarum cum civitas calitus tibi credita per hujusmodi prodigiorum terriculamenta evacuabatur. Nam modo scenæ mœnum publicorum crebris terræ motibus concutiebantur: nunc ignes saepè flammati cadueas culminum cristas, superjecto favillarum monte, tumultabant: nunc stupenda toro cubilia collebat audacium pavenda mansuetudo cervorum. Cum tu inter ista, discessu primorum populariumque, statu urbis exinanito, ad nova celer veterum Ninivitarum exempla decurristi, ne divinæ admonitioni tua quoque desperatio conviciaretur. Et vere jam de Deo tu minime poteras absque peccato post virtutum experimenta diffidere. Nam cum vice quadam civitas conflagrare cœpisset, fides tua in illo ardore plus caluit: ut cum in conspectu pavidae plebis, objectu solo tui corporis, ignis recussus in tergum fugitivis flexibus simuaretur, miraculo terribili, novo, inusitato; affuit flammæ

cedere per reverentiam, cui sentiri debuit per naturam.

44. «Primum igitur et iis paucis nostri ordinis viris indicis jejunia, interdicis flagitia, supplicia prædicis, remedia promittis: exponis omnibus, nec penam longinquam esse, nec veniam: doces denuntiatæ solitudinis minas orationum frequentia molliendas: mones assiduitatem lurentis incendii, aqua potius oculorum, quam flumine posse restinguiri: mones minacem terræ motuum conflictationem fidei stabilitate firmandam. Cujus confessim sequax humilis turba consilii, majoribus quoque suis fuit incitamento: quos cum non piguisse fugere, redire non puduit. Qua devotione placatus inspector pectorum Deus, fecit esse obsecrationem vestram vobis saluti, cæteris imitationi, utrisque præsidio. Denique illis deinceps non fuere vel damna calamitati, vel ostenta formidini.

45. «Quæ omnia sciens populus iste Viennensis tuis et accidisse prius, et non accessisse posterius; vestigia tam sacrosancte informationis amplectitur sedulo, petens ut conscientiae tuae beatitudo mittat orationum suarum suffragia, quibus exempla transmisit. Et quia tibi soli concessa est post avorum memoriam, vel confessorem Ambrosium, duorum martyrum repertorem in partibus orbis Occidni, martyris Ferreoli solida translatio, adjecto nostri capite Juliani, quod istinc turbulentio (tempore) quondam persecutorum manus retulit cruenta carnificis: non injurium est, quod pro compensatione deposeimus, ut nobis inde veniat pars patrocinii, quia vobis hinc rediit pars patroni. Memor nostri esse dignare, domine papa». Hactenus ipse: que autem subobscuræ hie de martyrū inventione dicit, ad finem narrationis horum quæ de Rogationibus dicuntur, elucidabimus. Sic igitur S. Mamerium Sidonius interpellat, cum ingruentium Gothorum compressione civitas Arvernorum admodum laboraret: cuius occasione id emolumenti populus ille est consecutus, ut Rogationes accurate ex Ecclesiastice discipline prescripto frequentaret. Quales autem prius esse solerent, ab eodem auctore acceperit ex Epistola ad Aprum data, in qua post exordium ista leguntur¹:

46. «In urbem tamen (ni fallimur) Rogationum contemplatione revocabere: quarum vobis solemnitatem primus Mamerius pater et pontifex reverendissimo exemplo, utilissimo experimento inventit, instituit, invexit. Erant quidem prius (quod salva fidei pace sit dictum) vagæ, tepentes, infrequentesque, atque (sic dixeris) oscitabundæ supplications; quæ saepè interpellantium prandiorum obicibus hebetabantur, maxime aut imbræ, aut serenitatem deprecature: ad quas (ut nihil amplius dicam) figulo pariter atque hortulano non oportuit convenire. In his autem, quas suprafatus sacerdos, et protulit pariter et contulit, jejunatur, oratur,

¹ Sidon. I. iii. Ep. iii. — ² Sidon. I. vii. Ep. i.

⁴ Sidon. I. xv. Ep. iv.

psallitur, fletur. Ad hæc te fesla cervicem humiliaturum, consternatorum (et sternacium) civium suspiriosa contubernia peto. Et si spiritualem animum tuum bene inctior, modo citus venies, quod non ad epulas, sed ad lacrymas invitatis ». Haec tempore Rogationum ad amicum Sidonius.

17. Cæterum non Arvernos tantum populos, vel Gallos, sed Catholicam universam Ecclesiam ejusmodi sacrum Rogationum usum recepisse, et quam citissime, testatur S. Avitus ejusdem Viennensis Ecclesiæ episcopus, qui post Esychium succedentem sancto Mamerco sedit: nam in Homilia iisdem Rogationum diebus habita, ejus exordio ista prefatur: « Currit quidem, inquit¹, tramite viali non per Gallias modo, sed per orbem totum Rogationis observantiae flumen irrigum ». Porro prima institutio, quando periculum illud ingruit. Paschale tempus fuit: verum ne jungerentur Resurrectionis gaudiis luctus orantium, et jejunantium afflictatio; triduum illud est electum, quod sacrum præcedit festum Ascensionis, ut sanctus Avitus eadem explicat Homilia, que etiam citatur a Gregorio² Turonensi, inde petente narrandæ historicæ veritatis auctoritatem. Nos vero melius reddere ex Sidonio judicavimus, cuius tempore ea fieri conigerunt. Quod igitur ab Ecclesia Catholica antiquitus traditum, sed discipline solutione cultu remissori neglectum, sanctus Mameranus restituit et auctiori excolnit observantia; Gallicana est consecata Ecclesia, atque alii longe lateque Catholici populi sunt amplexati. Aurelianense quidem concilium, hoc eodem saeculo celebratum, his verbis Rogationum sancivit disciplinam³:

18. « Rogationes, id est, Litanias ante Ascensionem Domini placuit celebrari: ita ut præmissum triduum jejunium, in Dominice Ascensionis solemnitate solvatur. Per quod triduum servi, et ancillæ ab opere relaxentur, quo magis plebs universa conveniat. Quo triduo omnes abstineant, et quadragesimalibus cibis utantur ». Haec Patres. At de his consule a nobis dicta in Notationibus ad Romanum Martyrologium locupletius.

19. *Inventio sanctorum martyrum Ferreoli et Juliani.* — Ad postremum vero quod spectat ad elucidationem eorum quæ a Sidonio ad S. Mamercum de inventione sanctorum martyrum ad finem Epistole subobscure ponuntur; habes eadem verba Sidonii recitata, et palam facta Gregorio Turonensi in libello quem scripsit de miraculis S. Juliani, ubi de reliquiis eorumdem sanctorum martyrum Ferreoli et Juliani ejusmodi orationem instituit, quæ rei gestæ hujus temporis habet historiam de martyrum inventione. Ait enim⁴: « Quodam tempore, dum ad occursum beati Nicetii autistitis usque Lugdunum processissem, libuit animo non aliter, nisi orationis causa Viennam adire, et præcipue se-

pulerum visitare Ferreoli martyris gloriosi: insederat enim menti propter antiquam dilectionem eorum, me sic esse ejus alumnum, ut Juliani. Denique oratione facta, erigo oenorum aciem ad tribunal, conspicioque in eo versiculos hoc modo conscriptos:

Heroas Christi geminos haec continet aula,
Julianum capite, corpore Ferreolum.

20. « Cum hæc legens, æditum consulerem, cur hæc scripta sic fuerint; respondit: Basilica sancti martyris Ferreoli super ipsum Rhodani littus ab antiquis fuerat collocata. Denique cum impulsante violentia annis, porticus quæ ab ea parte erat collocata corrueret; providus sacerdos Mamercus nomine, qui tunc Viennensem regebat Ecclesiam, ruinam futuram præveniens, aliam Basilicam eleganti opere, et in ipsa mensura sagaci intentione construxit, illuc sancti martyris transferre cupiens corpus. Advenit autem ad hoc opus abbatum et monachorum magnus numerus: vigilataque nocte, accepto sarenlo, fodere coepérunt. Cumque in profundo descenderent, tria sepulera reperiri, ac confessim stupor mentes spectantium invadit. Nec quisquam erat certus, quinam esset beati martyris tumulus. Igitur cum starent omnes in hebetate mentis attoniti: inspirante (ut credo) divinitate, unus ex circumstantibus exclamat, dicens: antiquitus referri solitum erat, et celebri per populos sermone vulgatum, caput Juliani confessoris in seputero retineri martyris Ferreoti. Sic opertorio amato, unusquisque consideretur; et sic polest, quæ sunt membra Ferreoli martyris, protinus inveniri.

21. « Hæc audiens sacerdos, cunctos jubet in oratione prosterni. Qua impleta, procedit ad tumulos: detectisque duobus, singulos in his quiescentes invenit viros. Cumque aperisset et tertium, inventit in eo virum jacentem illæso corpore, integro vestimento, qui decisio capite, caput amplexus aliud brachio detinebat: erat enim ac si nuper sepultus, neque pallore faciei demutatus, neque capillorum decisione turpatus neque ulla putredine resolutus: sed ita integer et illesus, ut putares eum adhuc sopore corporeo detiniri. Tunc antistes gaudio magno repletus, ait: hoc esse cadaver Ferreoli, hoc esse caput Juliani martyris, dubium non habetur. Tunc cum magno psalterio plaudente populo, in loco ubi nunc est, adoratur, Domino annuente. Haec autem, ut ad sepulcrum martyris ab ipso ædituo cognovi, fideliter retuli. Præbet autem huic operi testimonium Sollius (Sidonius scilicet) nosler ipsi Mamerco scribens his verbis: Tibi soli concessa est in parte orbis Occidui martyris Ferreoli solida translatio, adjecto nostri capite Juliani. Unde pro compensatione depositimus, ut nobis inde veniat pars patrocinii, quia vobis hinc rediit pars patroni ». Haec Gregorius: alludereque Sidonium¹

¹ Exstat tom. vii. Bibl. sanct. inter Alcimi Aviti scripta. — ² Greg. Turon. l. ii. c. 34. — ³ Conc. Aurel. c. 29. — ⁴ Greg. Turon. de mirac. S. Juliani c. 2.

¹ Greg. de mirac. S. Juliani c. 4.

superius docet, quod Julianus martyr Arvernensis fuerit, civis vero Viennensis; qui fugiens apud Arvernos, ab insequentibus persecutoribus deprehensus, capite truncatus est: cum ad ostendandam martyris cædem carnifex caput Viennam, unde venerat, festine retulit; quod vindicatum atque redemptum a pīs, cum sancto Ferreolo aque martyre mandatum est sepulture. Porro quoniam tantisque miraculis veluti divinæ lucis fulgoribus illustratus fuerit in suis reliquiis idem sanctus martyr Julianus, habes volumen quinquaginta capitibus accurate descriptum ab ipso Gregorio Turenensi. At de martyribus hactenus.

22. Ecclesia Gallicana ab Evarico dire vexata.
— Certe quidem Arvernensem populum una cum sacerdote de gregis sui cura sollicito supplicantem a Deo exauditum fuisse, exitus declaravit; cum nunquam (ut dictum est) valuerit civitas ab hostiis capi: licet tandem inter iniquas initias pacis conditiones posita fuerit ejusdem civitatis deditio. Sed quid de statu totius reliqua Ecclesiae Gallicane? Licet remanserint silentio scriptorum, vel potius monumentorum amissione satis obscurae: liquet tamen ipsas triplicis generis Barbarorum assidue pressas esse dira tyrannide. Verum quod neque Burgundiones, neque Franci illum facesserent pietati negotium, tolerabiliores videri poterant; sed Evarici Gothorum regis Catholicam religionem insequentis jugum importabile videbatur. Perfidus enim Barbarus (ut ex Sidonio audies) hand minus quam regnum curabat propagare perfidiam; Ariani namque haeresim, quam semper Gallie instar veneni penitus respuissent, Gallis propinare safegit. Quoniam autem per eum dira clades Gallicanis Ecclesiae quæ sub ejus ditione posita erant, illata fuerit, in medium adducamus. Suppelit nobis in tanta rerum obscuritate veluti accusas faces suis litteris Sidonius Apollinaris ea potissimum Epistola, quam ad Basiliūn scripsit, dum ille pro concilianda cum Evarico concordia, tegatione publica fungeretur; p̄tens ab eo, ut memor esset in fœdere sanciendo Catholicæ pietatis, ut in posterum bene consultum esset afflictatis Ecclesiis, et fidei Barbarico furore depressæ. Epistola autem sic se habet¹:

23. « Sunt nobis munere Dei, novo nostrorum temporum exemplo, amicitiarum vetera jura; dumque est quod invicem diligimus ex aequo. Porro autem quod ad communem conscientiam pertinet, tu patronus: quoniam hoc ipsum presumptuose arroganterque loquar. Namque iniquitas mea tanta est, ut mederi de lapsu ejus assiduitate vix etiam tue supplicationis efficacia queat. Igitur quia mihi es quam patrocinio, tam dilectione bis dominus; pariter et quod memini probe quo polleas igne sensum, fonte verborum; qui viderim Modabarum civem Gothum Arianae haereseos jaenla vibrantem, quo tu spiritualium testimoniorum inuicione confoderis: servata ceterorum tam reverentia quam

pace Pontificum: non injuria tibi defleo (defero), qualiter Ecclesiasticas caulas istius aeris lupus, qui peccatis percutient saginatur animarum, clandestino morsu needum intellecti dentis arrodat.

24. « Namque hostis antiquus quo facilius insultet balatibus ovium destitutum, prius dormitantium incipit cervicibus imminere pastorum. Neque ego ita uei meminens non sum, ut nequam me hunc esse remimiscar, quem longis adhuc abluenda fletibus conscientia premat: cuius sternora tamen (sub ope Christi) quandoque mysticis orationum tuarum rastris eruderabuntur. Sed quoniam supereminet privati reatus verecundiam publica salus; non verebor, etsi carpat zelum in me fidei sinister interpres, sub vanitatis invidia causam prodere veritatis. Evarix rex Gothorum, quod timorem regni sui, rupto dissolutoque fœdere antiquo, vel tutatur armorum jure, vel promovet; nec nobis peccatoribus hic accusare, nec vobis sanctis hic discutere permissum est. Quin potius si requiras; ordinis res est, et ut dives hic purpura byssoque veletur, et Lazarus hic nleeribus et paupertate feriatur: ordinis res est, ut (dum in hac allegoria versamur) Aegyptius Pharaō incedat cum diademate, Israelita cum cophino: ordinis res est, ut duni in hac figurata Babylonis fornace decoquimur, nos cum Hieremias spiritualem Hierusalem suspiriosis plangamus titulatibus; et Assur fastu regio tonans, sanctorum sancta proculeet. Quibus praesentium ego futurumque beatitudinem vicisitudinibus inspectis, communia patientius incommoda fero: primum, quod mihi quæ merear introspecti, quæcumque adversa provenerint, leviora reputabantur: dein quod certum scio, maximum esse remedium interioris hominis, si in hac area mundi variis passionum flagellis tritulentur exterior.

25. « Sed, quod falendum est, præfatum regem Gothorum, quoniam sit ob virium merita terribilis, non tam Romanis mēnibus, quam legibus Christianis insidiaturum pavescō. Tantum (ut ferunt) ori, tantum pectori suo Catholicæ intuitio nominis acet (accescit), ut ambigas, ampliusne suæ gentis, an suæ sectæ teneat principatum. Ad hoc, armis potens, acer animis, alacer annis, hunc solitum patitur errorem, quod putat sibi tractatum consiliorumque successum tribui pro religione legitima, quem potius assequitur pro felicitate terrena.

26. « Propter quod discite cito Catholicæ status valetudinem occultam, ut apertam festinetis adhibere medicinam. Burdegala, Petrogorii, Rufeni, Lemovices, Gabalitani, Helusani, Vasates, Convenæ, Auscenses, multoque jam major numerus civitatum (summis sacerdotibus ipsorum morte truncatis, nec ullis deinceps episcopis in defunctorum officia suffectis, per quos utique minorum ordinum ministria subrogabantur) latum spiritualis ruinæ limitem traxit, qnem fere constat sic per singulos dies mortientium Patrum proficere defectu (suspectu), ut non

¹ Sidon. l. vii. Ep. vi.

solum quoslibet hærelicos præsentum, verum etiam hæresiarchas priorum temporum potuerit inflectere : ita populos excessu pontificum orbatos, tristis intercisæ fidei desperatio premit, nulla in desolatis eura diœcesisibus parochiisque.

27. « Videas in Ecclesiis aut putres cubinum lapsus, aut valvarum cardinibus avulsis Basilicarum aditus hispidorum veprium fruticibus obstructos. Ipsa (proh dolor !) videas armenta non modo semipalentibus jacere vestibulis, sed etiam herbosa viridianum altarium latera depasci. Sed jam nec per rusticas solum solitudo parochias, ipsa insuper urbanarum Ecclesiarum conventicula rarescant. Quid enim fidelibus solatii superest, quando clericalis non modo disciplina, verum eliam memoria perit ? Evidem cum clericus quisque defungitur, si benedictione succidua non accipiat dignitatis haeredem, in illa Ecclesia sacerdotium moritur, non sacerdos. Atque ita quid spei restare pronuntias, ubi facit terminus hominis finem religionis ? Allius inspicite spiritualium membrorum damna : profecto intelligitis, quanti subripuntur episcopi, tantorum nobis populorum fidem pericituram.

28. « Taceo vestros Crocum, Simpliciumque collegas quos cathedris sibi traditis eliminatos similis exilii cruciat pœna dissimilis. Namque unus ipsorum se dolet non videre quo redeat : alter se dolet videre quo non redit. Tu sacratissimorum pontificum Leontii, Fausti, Græci, urbe, ordine, charitate medius inveniris : per vos mala federum currunt, per vos regni utrinque pacta conditio-nesque portantur. Agite quatenus haec sit amicitia concordia principalis : ut episcopali ordinatione præmissa, populos Galliarum, quos limes Gothicæ sortis incluserit, teneamus ex fide, si non tenemus ex fædere. Memor nostri esse dignare, domine papa ».

29. Meminit hujus Epistolæ Sidonii ad Basiliū etiam Gregorius Turonensis, cum cladem hujus temporis Ecclesiarum in Galliis narrat his verbis¹ : « Hujus tempore », nempe S. Patientis Lugdunensis episcopi, « Evarix rex Gothorum excedens Hispanum limitem gravem in Galliis super Christianos intulit persecutionem. Truncabat passim perversati suæ non consentientes, clericos carceribus subjiciebat : sacerdotes vero alias dabant exilio, alias trucidabant : nam et ipsos saerorum templorum aditus spinis jusserat obserari, scilicet ut raritas ingrediendi oblivionem faceret fidei. Maxime tunc Novempopulanae, geminæque Germaniae urbes hac tempestate depastæ sunt. Extat hodie quoque et pro hæ causa ad Basiliū episcopum nobilis Sidonii ipsius Epistola, quæ haec ita loquitur. Sed persecutor non post multum ultione divina percussus interiit ». Haec Gregorius. Nunn vero sancta sit per Basiliū legatum pax inter Romanos et Gothos, nullus est, qui affirmet. Quod autem pertinet ad Simplicium episcopum una cum Croco antistile

exule : mentio est apud eundem Sidonium in con- cione habita in electione Simplicii, ipsum jam ante in carcerem conjectum, fuisse divinitus liberatum : Sunt hæc ejus verba : « Postremo, inquit, iste est ille, carissimi, cui in tenebris ergastularibus consti- tuto multipliciter obserata Barbarici carceris divi- nitus claustra patuerunt ». Haec Sidonius, rem sui magnitudine notam, scientibus, paucis attingens potius quam narrans. Qui igitur ante episcopatum adeo egregium summæ sanctitudinis specimen edi- dit, jam ad episcopatum evectus, majori quoque attollitur virtutum fastigio, quibus dignus factus sit iterata confessione duplē promerere coro- nam, alteram carceris tenebris illustratam, exilii alteram pœna conspicuam.

30. *De sancto Patiente episcopo Lugdunensi orum Galliarum sublevante, et maxime penuriā, una cum Ecdicio et S. Severino.* — At vero tot tantisque aerumnis Ecclesiae Gallicanæ ad malorum culmen accessit ingens penuria, cuius Gelasius papa meminit in Andronicum scribens : sed Sidonius de ea pluribus agit, cum S. Patientis Lugdunensis episcopi effusam erga pauperes largitalem commendat. Magna plane Dei providentia factum est, ut inter Iot tantaque flagella eodem tempore claruerint in Gallia viri mirifice sanctitatis, et inter alios nobilis Ecclesia Lugdunensis tunc consecuta fuerit magnum pastorem illum S. Patientem anti- stitem, exemplar perfectissimi sacerdotis ; cui dedit Deus ut apud Burgundionum regem, qui tunc Lugdunensibus dominabatur, non autem Gothorum rex summam gratiam inveniret, ut tam rex ipse quam regina virum sanctissimum plurimum cole- rent et observarent. Quantum igitur hac libertate sanctissimus præsul bene usus profuerit afflictatis Catholicis atque devastatis Gothicæ furore Galliarum Ecclesiis, ex Epistola disces Sidonii Apollinaris, quam eliam citat Gregorius Turonensis¹, ut eam legendi injiciat desiderium : sic enim se habet² :

31. « Aliquis aliquem », laudet scilicet : « Ego illum præcipue puto suo vivere bono, qui vivit alieno ; quique fidelium calamitates, indigentiumque miseratus, facit in terris opera carlorum. Quorsus ista haec ? inquis. Te sententia quam maxime, papa beatissime, petit ; cui non sufficit illis tantum necessitatibus opem ferre, quas noveris ; quippe usque in extimos terminos Galliarum charitatis in- dage porrecta, prius soles indigentium respicere causas, quam inspicere personas. Nullius obest tenuitati debitatiisque, si te expetere non possit : nam prævenis manibus illum, qui non valuerit ad te pedibus pervenire. Transit in alienas provincias vigilantia tua, et in hoc curie tuae latitudo diffundi- tur, ut longe positorum consoletur angustias : et hinc fuit, ut quia cerebro te non minus absentium verecundia, quam præsentium querimonia movet ; saepe ter seris eorum lacrymas, quorum oculos non vidisti. Omitto illa, quæ quotidie propter defectio-

¹ Gregor. Tur. I. II. c. 25.

² Sidon. I. vi. Ep. xii.

nem civium pauperatorum, irrequietis toleras exenbiis, precibus, expensis. Omitto te tali semper temperamentu, sic semper humanum, sic abstemium judicari, ut constet indesinenter regem presentem prandia tua, reginam lundare jejunia. Omitto te tanto cultu Ecclesiam tibi creditam conveniastare, ut dubitet inspector, meliusne nova opera consurgant, an vetusta reparentur. Omitto per te plurimis locis Basilicarum fundamenta consurgere, ornamenta duplicari.

32. « Cumque multa in statu fidei tuis dispositionibus augeantur, solum haereticorum numerum minui : tecne quodam venatu Apostolico feras Photinianorum mentes spiritualium praedicationum cassibus implicare, atque a tuo Barbaros jam sequaces, quotiens convineuntur verbo, non exire vestigio, donec eos a profundo gurgite erroris felicissimus animarum pescator extraxeris. At horum aliqua tamen cum reliquis forsitan communicanda collegis : illud autem deberi tibi quodam (ut jurisconsulti dicunt) praecipuo titulo, nec tuus poterit ire pndor inficias, quod post Gothicam depopulationem, post segetes incendio absumptas, pecuniarum sumptu inopiae communi per desolatas Gallias grata frumenta, misisti : cum tabescentibus fame populis nimium contulisses, si commercio fuisset species ista, non munere. Vidimus angustas tuis frugibus vias, vidimus per Araris et Rhodani ripas, non unum, quod unus impleveras, horreum. Fabularum eedant figura Gentilium. Ille quasi in caelum relatus pro reperta spicarum novitate Triptolemus, quem Graecia sua coementariis, pictoribus, significibusque illustris, sacravit templis, formavit statu, effigiavit imaginibus. Illum dubia fama conciliat per rudes adhuc et Dodonigenas populos duabus vagum navibus, quibus poetae deinceps formam draconum deputaverint, ignotam contulisse sementem. Tu (ut de mediterranea faciem largetate) victum civitatibus Tyrrheni maris erogatus, granariis potius duo tuis flumina, quam duo navigia complesti. Sed si forte Achaicis Eleniae superstitionis exemplis tanquam minus idoneis, religiosus laudatus offenditur : seposita mystici intellectus reverentia, venerabilis patriarchae Joseph⁴ historiam comparemus, qui contra sterilitatem septem uberes annos insecuroram, facile providit remedium quod praevidit. Secundum tamen moraliter sententiam nihil iudicio meo minor est, qui in superveniente simili necessitate non divinal, et subvenit.

33. « Quapropter etsi ad integrum conjicere non possum, quantas tibi gratias Arlatenses, Regienses, Aveniocus, Aransonensis quoque, et Albensis, Valentineque, necon et Tricassinae urbis professor exolvat; quia difficile est eorum ex asse vota metiri, quibus noveris alimoniam sine asse collatam: Arverni tamen oppidi ego nomine uberes perquam gratias ago: cui ut succurrere medita-

rere, non te communio provinciae, non proximitas civitatis, non opportunitas fluvii, non oblatio pretii adduxit. Itaque ingentes per me referunt grates, quibus obligit per panis sui abundantiam ad sui sufficientiam pervenire. Igitur si mandati officii munia satis videor explesse, ex legato nuntius ero. Hicet sejas volo, per omnem fertur Aquitaniam gloria tua: amaris, laudaris, desideraris, excoletis omnium pectoribus, omnium votis. Inter haec temporum mala, bonus sacerdos, bonus pater; bonus es, quibus opere pretium fuit, fieri fame suam periculo, si aliter esse non poterat tua largitas experimento. Memor nostri esse dignare, domine papa ».

34. Commendatur in eadem Galliarum inopia liberalitas Eedieii viri clarissimi (de quo plura superius) cognati ejusdem Sidonii Apollinaris; de eo enim ista Gregorius habet⁶: « Sed tempore Sidonii episcopi magna Burgundiam fames oppressit. Cumque populi per diversas regiones dispergerentur, nec esset ullus qui alimoniam pauperibus largiretur: Eedicius quidam ex senatoribus, Iujus Sidonii propinquus magnam tunc rem in Deo confusus feuisse perhibetur: nam invalecente fame, misit pueros suos cum equis et planstris per vicinas sibi civitates, ut eos qui hac inopia vexabantur, sibi adducerent. At illi eunt, cunctos pauperes, quotquot invenire potuerunt, adduxerunt ad domos ejus: ibique eos per omne tempus sterilitatis pascens, ab interitu famis exemit. Fueruntque (ut multi aint) plusquam quatuor millia promiseui sexus. Adveniente autem ubertate, ordinata iterum executione, unumquemque in locum suum restituit. Post quorum discessum vox e celo ad eum lapsa pervenit: Eediei, Eediei, quia fecisti rem hanc, tibi et semini tuo panis non deerit in sempiternum, eo quod obedieris verbis meis, et famem meam refecione pauperum satiaveris. Quem Eedicium mirae velocitatis fuisse multi commemorant. Nam quodam vice multitudinem Gothorum cum decem viris fugasse prescribitur ». Haec Gregorius. Sed quodnam fuerit Iujusmodi ab Eedicio adeo praelarum bellicae virtutis editum specimen, suo loco superius dictum est.

35. Quae Gallias vexavit dira fames, aequa afflixit Rhætios, Noricos, et alios Boreales populos his finitimos: sed quomodo per S. Severinum fuerit propulsata, hortando populum ad decimarum solutionem, Eugipius² ita narrat, ubi ante retulisset de his qui cum decimas offerre neglexissent, secundum predictionem ejusdem viri Dei, ab hostibus graviter vexati fuerunt: « Cives quoque, inquit, ex oppido Lauriaco, cerebra quondam S. Severini exhortatione commoniti licet, frugum decimas pauperibus offerre distulerant. Quibus fame constrictis, jam maturitate messium flavescente, vicina subsidia monstrabantur. At ubi rubiginis improvisa cor-

¹ Genes. xli.

⁶ Greg. Turon. I. n. c. 14. — ² Eugip. in Vit. S. Severin. c. 17. 18.

ruptio frugibus nocitura comparuit, mox ad ipsum convenere prostrati, pœnas suæ contumaciam confitentes. Miles vero Christi Severinus fessos verbis spirituatis allevabat, dicens : Si decimas obtulissetis pauperibus, non solum æterna mercede frueremini, veruī etiam commodis possetis abundare præsentibus : sed quia culpam propria confessione castigatis, de Domini pietate polliceor, quod rubigo præsentis temporis tam valida, penitus non nocebit; tantum fides vestra ulterius non vacilet. Verum cives ad persolvendas decimas haec promissio reddidit promptiores. Tunc, ut solebat, hortatus est indici jejunium. Quo expleto, placidus imber desperatae messis amputavit incommoda». Hactenus de his Eugipius, qui harum rerum præsens fuit inspector, inhærens viro sancto discipulus. At de penuria hujus temporis satis.

36. *Timotheus hæreticus, rursus occupata sede Alexandrina Constantinopolim pergit, Catholicos, Zenone connivente, vexat, qui legationem ad Simplicium mittunt.* — Quod vero ad Orientalis Ecclesiæ statum pertinet, pessime ille quidem se habuit: siquidem nefarius et sacrilegus parricida invasor sedis Alexandrinae Timotheus (de quo plura superius dicta sunt) cum per suos Eutychianos exilio liberationem obtinuisse, quo damnatus fuerat a Leone imperatore vehementiori furore succensus, quem in exilio solidudine aluerat, et majoribus auxerat incrementis, revertitur Alexandriam fretus fiducia hæreticorum Dioscori memoriam adhuc honoribus prosequentium; atque Timotheum jam subrogatum Catholicum antisitem e sede removet: a quo invito ficeret extorsit nominationem Dioscori, aliter occidendo ut Proterius, nisi ipsi tyrannice mortem intentanti obtemperasset. Sic igitur exploso Orthodoxo Timotheo, Timothenus item nomine sedem illius invadit apostata, sedetque in saceratissimo Marci throno portentosum idolum, longe superans quotquot monstra olim coluisset Ægyptus. Quæ vero in Orthodoxos omnes nomen Dioseori execrantes, potius jam summa rerum crudelis debacchator admiserit; facilius est enique cogitare, quam scribere. Illud satis ad nefarii hominis indiscendam infrenem cum potestate junetam audaciam; arctam sibi visam Alexandriam esse aream, et universam Ægyptum exiguum esse campum ad impietatis exercendam patastram, et ostentandam in scena perfidiam. Quamobrem consilium iniit Constantinopolim veniendi, ubi sciret se comitum Eutychianorum pollere collegio, et imperatoris favore fulciri.

37. Aduavigat igitur hoc item anno Constantinopolim, regiamque homo ventosus civitatem ingreditur pompa triumphi. Etenim veluti fidei Catholicæ defensori, hæresum expugnatori, et gloriam captanti ex his quæ exul passus erat (ut jactabat) pro fide confessor, et quæ adversus alias egisset cœnvindex religionis offensæ, occurruunt ei atque concurrunt Eutychiani omnes ovantes, et faustis vocibus acclamantes illud Davidicum sacrum carmen,

quo pueri Hebræorum¹ ingredientem Hierosolymam prosecuti sunt Dominum, dicentes : « Benedictus qui venit in nomine Domini ». Talibus namque exceptus est cantoris Constantinopoli nefandus hæreticus et conspersus sanguine necati Pontificis parricida, qualibus nec Magnus Athanasius post tot de servata Catholica fide, devictis hæreticis imperatoribus, erecta trophya, fuerit honoratus.

38. Itæ quidem haud mediocrem inusserunt notam Zenoni imperatori, ante cujus oculos ista fiebant: adeo ut (etsi dici Catholicus, tantoque ornari titulo cupiebat) vehementi valde suspicione laboraret occulte cum Eutychianis hæreticis societas, qua semper antea haud mediocriter aspersus fuerat ob susceptum improbi Petri Fullonis patrocinium. Quod vero palam Zeno non proderet quam alebat impietatem, jus imperandi coeruit: nimis quod sciret maximam civium partem, neenon provinciales ferme omnes fidei stndere Catholicæ. Quamobrem ficit Timotheus ejusmodi fuisset plansu Eutychianorum exceptus, tumultuante populo Orthodoxo, et resistantibus clericis atque monachis, haud valuit cuncta que mente conceperat adimplere. Profuit tamen ista turbatio, quod complures Eutychiani, qui hactenus sub Catholicæ nomine inter Catholicos latuissent, adjungentes se mox Timotheo, quales essent detecti, perspicue apparuerint: prout testatur Simplicius papa in litteris ad presbyteros Constantinopolitanos, de quibus suo loco dicemus. Sed quid præterea petulans et dolosus hæreticus? vafro quidem consilio aggreditur Zenonem imperatorem, non quasi ipse injuriam intulisset, sed potius passus esset: atque ut videtur bonam causam fovere, instantibus precibus agere corporis, ut juberet ecumenicam Synodus cogi. Id quidem litteræ itidem Simplicii papæ ad Acacium postea datae declarant, neenon quæ ab eodem ad Zenonem sunt scriptæ.

39. Eniuit tunc præsertim clericorum atque monachorum summa animi in resistendo Timotheo constantia. Etenim cum quereret ipse cum suis aliquam occupare Basilicam, omnes eodem ferme momento fuerunt ab iis occlusæ atque defensæ. Verum ille serpentis instar exclusus, undique forauium latibula ad synaxes agendas captare studuit: in privatorum namque domibus sectarios suos colligere frequentabat. Quod indigno ferentes animo presbyteri atque archimandrite Constantinopoli degentes, ut tot tantisque malis consulerent, ad unicum et consuetum remedium se convertunt. At quodnam istud? illud quidem, quod etsi non præsentaneum, efficacissimum tamen esse scirent: nimis ut legationem mitterent ad Römanæ Sedis antistitem, quem scirent pastorali regimine cunctis esse præfectum Ecclesiæ. Præsliterant olim istud ipsum, cum ibidem Constantinopoli hæresis Nestorianæ esset oborta, atque rursus iterum cum postea ingrueret hæresis Eutychiana, multosque seduce-

¹ Matth. xxi.

ret. Sic igitur delecto viro frugi Epiphanius, eidem ad Romanum Pontificem legationem decernunt; cui litteris significant quanta Timotheus homo nefarius recens scelera Alexandriæ admisisset, et quæ summa audacia Constantinopoli pertentasset.

40. Epiphanius igitur acceptis Epistolis a presbyteris et archimandritis, pluribus detentus in via impedimentis, nonnisi ad finem anni hujus Romanum pervenit. At illud quidem magnam Simplicio papæ admirationem attulit, quod Acacius, cuius numeris erat adversus invadentem gregem lupum consurgere, et clamoribus saltem propellere: redditus plane canis mutus non valens latrare, nihil penitus ad ipsum Simplicium scripsit. Tacuisse autem in gratiam Zenonis, idem Pontifex sensit; quod et scripsit in litteris redditis ad presbyteros et archimandritas. Quid autem his acceptis Simplicius papa præstiterit, litteræ ab eo scriptæ tum ad eosdem a quibus acceperat, et aliæ ad Zenonem imperatorem, neconon et ad Acacium Constantinopolitanum episcopum datæ declarant: quæ quod missæ esse reperiantur anni sequentis exordio suo loco de illis agemus: ex quibus cuncta hæc quæ sunt de Timotheo dicta breviori compendio describuntur.

41. At non impune ista reliquit Deus yndex Catholice pieatis, qui æqua lance pensata vindicta, contra Zenonem, ejus æmulum concitatavit, et adversus vulpem, Basiliscum immisit: passus est proditionem Zeno, qui sivit libere agere haereticum prodiorem. Qui igitur ab exilio juste damnatum Timotheum solvit, et Alexandriæ sedem alterius iterum invadere inique permisit; pati cogitur intempestive tyramnum a quo privetur imperio. Qui denum non colibuit haereticum paricidam Constantinopolim ingredientem cum triumpho; passus est hostem, ipso fuga lajso, regiam occupantem. At hæc quidem divinitus immissa vindicta haud diutius dilata est, sed peccatis exigentibus accelerata: quomodo autem id acciderit, sequenti anno dicturi sumus. Quod vero reliquum est hujus anni

Zenonis rerum gestarum: illud laudabiliter constitutione¹ edita sanxit, ut quique præfecti atque judices, post functionem numeris absolutam, quadraginta dierum spatio ibidem, ubi magistratum gesserant, commorari deberent, reddituri de se omnibus exigentibus rationem.

42. *Gaudentio Aufiniensi episcopo interdicta ordinatio.* — Quod rursum ad Simplicium papam pertinet: hoc ipso, nempe post consulatum Leonis anno Gaudentio episcopo Aufiniensis Ecclesiae ob illicitas ordinationes ab eo habitas, jus ordinaudi penitus abrogavit² proximo illud episcopo delegans; et male dividenter redditus Ecclesiasticos, administratione prorsus interdixit: cum et more Ecclesie consueto oblationes ita partiendas esse præcepit, nempe ut ei ex his una duntaxat portio deberetur, una itidem clero, duæ vero in Ecclesiae fabricam et in peregrinos ac pauperes erogarentur. Plane accedit ut nulla ferme alia Ecclesiastica sanctio adeo frequens ut ista, edita, iterata, et inculcata reperiatur, et quæ minus, avaritia hominum resistente, servata, custoditaque esse noscatur: præter ista enim quæ de ejusmodi institutione sunt dicta, Gelasius qui post Felicem Simplicii successorem sedet, eadem rursus ingerit atque repetit, et alii Romani Pontifices iterarunt, ut pluribus suo loco dicemus.

43. *Gerasimi Anachor. obitus.* — Hoc eodem anno sub secundo consulatu Zenonis Augusti ministrasse ex hac vita magni nominis anachoretam Gerasimum, Cyrus affirmat, ejusque recenset præclare res gestas, quarum aliquæ ab imprudente auctore sunt adscriptæ S. Hieronymo. Tu ipsas consule apud diligentem et veritatis cultorem illorum temporum florentem historicum³. Jam vero ad sequentis anni res gestas transeamus.

¹ L. I. C. ut omnes judices. — ² Simpl. Ep. II. — ³ Cyril. in Vita S. Euthymii die xx. Januar. apud Sur.

Anno periodi Graeco-Romane 5968. — Jesu Christi 475. — Simplicii papæ 8. — Zenonis 2. Augustini 1.

1. *Consulatus.* — Zeno Aug. II sine collega consulatum gessit, idque propter imperium anno superiori susceptum.

2. *Augustulus fit imp. Occidentis.* — A num. 1 ad 8. Auctor Chronicorum a Cuspiniano publicati, ad consulatum Zenonis non habet: « Intravit Ravennam patricius Orestes cum exercitu, et fugavit imperatorem Nepotem ad Dalmatas V kal. Septembbris. Eo anno levatus est Augustulus imperator Ravennæ a patre Oreste patre suo, pridie kal. Novembris » (1). Baronius dicit illum nomine proprio, non *Augustulum*, sed *Augustum* appellatum, quod probat numismata, in quo legitur... L. AUGUSTUS PF. AVG. Verum ab Historiis vocatur *Augustulus*, et in nummis modo, *Augustus*, modo, *Augustulus*, ut videre est apud Ducangium in Familia Augustis Byzantinis pag. 81, ubi ex Baronio præfatum numnum recitat aliumque inscriptum DN. ROMULUS AVGUSTVS. PF. AUG. In Museo vero Farnesiano tom. I extat nummus aureus cum hac inscriptione DN. FL. MOMYL. AVGUSTVL P. F. AVG. Porro Augustulum ante regnum *Romulum* a parentibus vocatum fuisse, docet auctor anonymous a Valerio post libros Ammiani Marcellini editus, cuius ope sequentibus annis Annales illustrabimus: « Nepos », inquit Anonymous, « factus imperator Romæ. Mox veniens Ravennam : quem persecens Orestes patricius cum exercitu, metuens Nepos adventum Orestis ascendens navim, fugam petit ad Salonam, et ibi mansit per annos quinque, postea vero a suis occiditur. Mox eo egresso factus imperator Augustulus. Augustulus, qui ante regnum Romulus a parentibus vocabatur a patre Oreste patricio factus est imperator ». Orestes magister militiae a Nepote imp. declaratus fuerat in locum Eedicij Aviti imp. filii, cui præceperat, relictis Gallis ad se venire, posquam *Arvernus* in Visigothorum potestatem venit: « qui Orestes suscepit exercitum, et contra hostes egrediens a Roma Ravennam pervenit, ibique remoratus, Au-

gustum filium suum imperatorem efficil », inquit Jornandes de Reb. Get. cap. 45, ubi tamen in editione Grotii, loco *Deeū*, legendum, *Eedicius*, ut accurate in editione Grutteri.

3. *Arvernus Gothis traditum.* — A num. 9 ad 30. Superiori anno *sanetus Epiphanius* Ticensis episcopus a Nepote imp. legatus ad *Euricum* Visigothorum regem Tolosæ regnante missus, tractatione pacis tunc habita, *Arvernus* Visigothis tradi consensit, ut ibidem ostendimus. Quare post eam pacem Visigothorum regnum clausum est Liguri, Oceano, Pyrenæis montibus, et Rhodano. Epistola Sidonii ad *Basilium episcopum Aquensem*, quam Baronius num. 23 et seqq. recitat, anno superiori data, ut ibidem ostendimus, antequam sc. Arvernus juris Gothicæ esset, indeque Sidonius habet de Eurico jure ambigi, *amplius ne sue gentis, an sue sectæ teneat principatum*, et de ejus in sacerdotes saevitia pluribus agit. Duos Galliæ præsules insolenti exili genere muletatos, dicit, scribitque: « Taceo vestros Crocuni, Simpliciumque collegas, quos cathedrali sibi traditis eliminatos, similis exili ericiat poena dissimilis. Namque unus ipsorum se dolet non videre, quo redcat: alter se dolet non videre, quo non redit », quod sc. unus longe patrie finibus exactus angeretur, eam non videre, ad quam repedaret, alter juxta eam positus ægre ferre videret, quo redire non licebat. Baronius num. 29 existimat *Simplicium* illum diversum non esse a *Simplicio* Senonensi episcopo, de quo superius egimus. Verum cum *Basilius*, ad quem scribit Sidonius, Aquarum Sextiarum episcopus fuerit, ut recte ostendit Sirmondus in Notis ad eam Epistolam, quæ vii est lib. 7, ibi sermo esse videtur de exilio duorum præsulium Gallo-Provinciae vicinorum, non tamen de duobus præsulibus vicinis Aquisextensi civitati, et quasi conterraneis, ut arbitratur Anthelinius de initiis Ecclesiae Forejuliensis cap. 24, cum *Euricus* ultra Rhodanum dominatio-

(1) Augustuli assumptionem consignandam censeo, non ad prid. kal. Novembris, sed ad prid. Kal. Octobris, tum, quod minus apte censeretur Orestes integrum bimestre ab hoste fugato distulisse assumptionem illam filii ad imperium; tum etiam, quod eo vos deducit suppeditatio quam adhibet Auctor Historiae Miscellæ non quidem vulgatus, sed qui ex Ms. Ambrosiano codice probatissimo expressus est a Muratori in variis lecti- nibus ad eamdem Historiam I. xv Rer. Ital. tom. I, pag. 4, fol. 99. Definitur enim in illo imperium Augustuli intra vix xi menses, quod ab ineunte Octobri ad X kal. Septembbris succedentis anni, quia Odoacer regnum capessivit, excurrerunt. Porro Augustulum sponte abjecisse purpuram, quod deserit se a suis sentiret, ibidem legitimus.

nem nullam tunc haberet. Porro cum *Orestes* in locum Ecclieii magister militum a Nepote imp. ordinatus fuerit, eum Arvernnum Visigothis tradi præcepit, « qui *Orestes*, suscepto exercitu, et contra hosles egrediens, Roma Ravennam pervenit, ibique remoratus, Augustulum titulum suum imperatorem efficit », inquit Jornandes lib. de Reb. Get. cap. 43, manifestum est, *Arvernus* prioribus hujus anni mensibus Visigothis deditum, et *Orestem* magistrum militum tunc destinatum, qui Roma, veluti in Gallias prefecturus egrediens, Ravennam venit, ibique aliquanto tempore moratus filium suum Augustum nuncupavit die xxvii mensis Augusti hujus anni, ut supra dixi.

4. *Euricus Gothorum rex Catholicos vexat.* — Sed redeo ad Sidonium Apollinarem, cuius Epistola ad Basilium Aquarum Sextiarum episcopum Baronius num. 23 et seqq. integrum recitat, sicuti et num. 29 verba, quibus eamdem Turonensis lib 2, cap. 23 refert. Scribit Gregorius Turonensis *Euricum Catholicos* in ultraque Germania persecutum esse, *truncasse passim* homines de Deo recte sentientes : clericos in vineula conjectisse : sacerdotes partim in exilium egisse, partim interfecisse : et Ecclesiarum aditus spinis obserari jussisse. Et tamen Sidonius in Epistola ab eo laudata tantum ait, *Crocum et Simpliciam* episcopos relegatos esse : et apud Burdigalenses, Petrocorios, ac plerasque alias urbes, hoc est in Aquitania prima ac secunda, *suumos sacerdotes morte truncatos*, id est, sua morte mortuos, nec ullos episcopos in defunctorum locum substitutos : desertas rusticas parochias : lapsa Ecclesiarum culmina ; aut *valcarum cardinibus avulsis*, *Basilicarum aditus cepribus obstructos* : canique *Catholici status valetudinem occultum* appellat, ac *Euricum non tam Romanis urbibus, quam legibus Christianis insidiaturum* videri sibi, Sidonius scribit. Ex quo judicari potest, inquit Hadriamus Valesius lib. 5 Rev. Franc. qua fide Gregorio Turonensi credere nos oporteat, qui sic autores intellexerit. Ait autem Gregorius *Euricum Catholicos* in ultraque Germania persecutum esse, quod Aquitania a Visigothis teneretur, ipseque putaret Visigothos gentem Germanam esse. *Euricus*, postquam Arvernus dominatus est, *Sidonium* eorum episcopum in Livianum castrum, Carcassonam inter et Narbonam situm, relegavit, ut liquel ex Epist. iii lib. 8, et ex Epistola ix ejusdem libri, ubi narrat, se intercessione Leonis Eurici quaestoris solutum, Burdegalam ad *Euricum* ipsum specie legationis venisse, ubi sui in integrum restitutio- nem impetravit, quod anno CDLXXVII configisse, videtur, ut eo anno dicimus. *Euricus* itaque episcopos non occidebat, sed in exilium mittebat, ut ibidem etiam videbimus de *Fausto Regiensis* episcopo.

5. *Timotheus a Basilisco exilio solitus.* — A num. 36 ad 42. *Timotheus* Alexandriae Ecclesie invasor, neque hoc anno Alexandriam rediit, neque anno sequenti, quo eam rursus invasit, a Zenone

imp. illuc evocatus fuit, sed a *Basilisco* tyranno, ut ibidem demonstrabimus : et omnibus Baronii dubiis satisfaciemus, ne eadem ibi iterare cogamur.

6. *Ostrogothi Illyricum devastant.* — *Ostrogothi*, qui in Pannonia sedes habebant, quique in campis Catalaunicis pro Romanis adversus Attilam pugnarant, hoc anno in imperium Romanum irrupere, *Theodemire* eorum rege ac *Theodorico* ejus filio, qui postea in Italia regnauit, ducibus, ut refert Jornandes lib. de Reb. Get. cap. 56. *Theodemir*, inquit, *Nuissum primam urbem invadit Illyrici*, Ulpianam, et nonnulla loca Illyrici inaccessibilia, sibi tunc primum pervia facit, *Heracleam*, et *Larissam* civitates Thessalie sub suam redigit potestatem, et *Thessalonicanam* petit, in qua *Clarianus* patricius a Zenone imp. directus cum exercitu morabatur, qui dum videret, se eorum conatibus non posse resistere, initio fædere cum Gothis « loca eis jam sponle, quæ incolerent, tradidit, id est, Ceropellas, Europam, Medianam, Petinam, Bereum, et alia, quæ Sium vocantur ». Nec diu post haec *Theodoricum filium regni sui* designat heredem, et ipse mox rebus humanis excessit. Idem narrat Malchus Rhetor pag. 79, et hanc expeditionem *Videmiri*, seu *Balamero* Theodemiris fratri attribuit; huncque etiam Theodorici patrem appellat; sed duplice errore. *Valemir* enim jam ab aliquot annis e vivis excesserat, isque patruus tantum Theodorici fuerat; ut Jornandes in eodem libro diserte asserit. Ex iis tamen, quæ Malchus subjicit, intelligimus situm regni Theodemiris et Theodorici ejus successoris magnis haec tenetis tenebris involutum. De pace enim tunc facta loquens, ait : « *Jussit* », nempe Zeno imp., « *regionem in Pautalia assignare*, que Illyricæ partis est provincia, non longo intervallo distans ab ingressu Thracie. Quod eo consilio faciebat, ut si qua Theodoricus Triarii se commovere susciperet, Balamerum adversarium sibi proxime imminere sciret, atque etiam si Balamerus conventa violare, et pacem turbare vellet, cum in medio duorum exercituum, Illyrici et Thracie degeret, eum facilis opprimere posset », sed loco, *in Pautalia*, legendum, *in Pautalia*, ut mox certis argumentis demonstrabo.

7. *In Illyrico regnum in eorum favorem institutum.* — Oppida itaque a Jornande memorata sita erant in provincia *Pautalia*, haec vero provincia in Thracia, in cuius descriptione Ptolomæus Tabula ix Europæ memorat *Pautaliam*, quam a Septentrione Mysia seu Mœsia inferiori, ab Ocasu Mysia superiori ac parte Macedonia, a Meridie parte etiam Macedoniae terminari docet. Malchus famen *Theodemiris* regnum in Illyrico locat, quia *Illyrici* nomen posterioribus saeculis imperii Romani ad plures circumquaque provincias quam antea pertinuit, quod Magnum Illyricum Aasonius epigrammate appellat, quodque tunc provincias xix complectebatur. Juxta hanc divisionem *Thracia* provincias sex continet, inter quas *Thracia* pro-

prie dicta, et Mœsia secunda, seu inferior : *Dacia* vero attribuitur praefecto prætorii per Illyricum, et in quinque provincias dividitur, inter quas numerantur Mœsia prima, seu superior, et Dacia mediterranea. Juxta Hieroclem Grammaticum urbs *Pautalia* sub metropoli Sardicensi in hac Dacia posita erat, et ut scribit Theodoretus lib. 2, cap. 4 : « Serdice erat urbs Illyrici, metropolis provinciae » Dacie, sc. mediterraneæ. Ad hanc *Illyrici* acceptiōnem, cum Labbeus in Notis ad Olympiodorum pag. 101, multique alii viri docti animum non advertisserint, in variis antiquorum locis aqua eis hasit. Malchus *Pautaliam* in Illyrico juxta Nottiam imperii locat : Procopius vero lib. 4 de bell. Got. cap. 51 scribit, Gothos sedes in Thracia habuisse, quia Ptolomai divisionem sequitur. In *Pautalia*, seu in regno *Sium*, cuius etiam meminit Anonymus Ravennatensis pag. 157, perperamque ait, *non longe* fuisse ad *Thessalonicanam*, habitarunt Ostrogothi, qui postea cum Theodorico rege in Italiæ venere.

8. *Urbs et provincia Pautalia in Pantaliam male transformatæ.* — Eam vero tam urbem quam provinciam, non *Pautaliam*, ut in editione Malehi Rhetoris, in loco citato Procopii in editione latina Ptolomæi anno 1000 in Iuceni emissa, habetur, sed *Pautaliam* appellatam fuisse, liquet non tantum ex versione latina Ptolomæi anno 1000 ab Erasmo curata ; sed et ex omnibus ejus editionibus græcis. His adde, Hieroclem loco citato, Marcellinum in Chromico ad consulatum Petri anno 1061 gestum, qui *Evangeli Pautaliensis* in Illyrico episcopi mentionem facit, ut munimos ab Occone et Mediobarba recitatos, in quibus ei *Ulpiae* nonen tribuitur, legiturque, τὸν Παύταλιον εἶ οὐλίας Παύταλιας. Legendus Holstenius in Notis ad Thesaurum

Geographicum Ortelii pag. 143, ubi eadem numismata refert, et de *Pautalia* egregie disserit. Denique amici aliqui, qui innumera numismata tractarunt, sese præ manibus habuisse varia, in quibus *Pautalia*, et praefectorum Romanorum Thraciæ et Mœsie nomina expressa sunt, mihi asseruere.

9. *Regni Theodorici institutio hoc anno facta.* — Annū, quo *Illyricum* ab Ostrogothis impeditum, et in eo *Ostrogothorum* regnum institutum, eruo ex Malcho et Joruande inter se collatis. Prodit enim ille, id Zenone imperante accidisse ; Jornandes vero cap. 56 refert, *Valemire* rege demortuo, *Theodemirum*, et *Videmirem* fratres, pacis pertæsos, belligerandum esse censuisse, et *Videmirem* quidem Italiam terras intrasse, coque ibidem demortuo, *Glycerium* imperatorem inuenitibus *Videmiro*, qui patri successerat datis, eum in Gallias misse, ubi cum Visigothis ibidem regnantibus sese conjunxit : *Theodemirum* vero in Illyricum venisse, et quæ supra narravimus præstissime. Quare cum sequentis anni initio *Zeno* imperium deserere coactus fuerit, et *Glycerius* mense Junio anni superioris ex imperio Occidentali dejectus sit, ac denique *Zeno* mense Novembri anni antecedentis solus regnare cœperit, non dubium, quin *Theodemir* currenti tantum anno ea, quæ de eo narravimus, gesserit, et novum illud regnum a novo imperatore obtinuerit. Graviter itaque erravit Marcellinus in Chronico ad consulatum Trocondi et Severini anno 489, gestum ubi bellum illud Illyricianum recitat ; cum ipsomet teste *Theodoricus Triarii* filius anno 491 interierit, qui tamen adhuc in vivis erat, quando hoc novum regnum in ejus principatus confinio erectum, ut illius audaciam *Ostrogothorum* reges comprimere possent.

1. *Exstincto Occidentali imperio Odoacer regnat in Italia.* — Anno, qui sèquitur, Christi quadragesimo septuagesimo sexto, Basiliscus et Armatus creati sunt consules amboque in Oriente, quod Occidentale imperium crebris concussionibus agitatum, jam ad proximum casum vacillans, nullum penitus dederit Fastis consulem. Cum (ut inquit

Cassiodorus¹⁾ sub Odoacre Oresles et frater ejus Paulus extincti sunt. Rebellaverant isti a Nepote Augusto, et Augustulo imperii habendas crediderant ; ipse vero Augustulus et Lucullano Campaniæ prope Neapolim sito castello ab eodem rege Barbaro est

¹⁾ Cassiod. in Chron.

relegatus, ut Marcellinus¹ testatur: sieque Occidente imperium penitus collapsum est, et devolutum ad Barbaros. Habet Eugipius in Epistola ad Paschasiūm, hoc tempore Primenium quemdam nobilem Italie presbyterum, quod plurimum diligetur ab Oreste, adeo ut veluti ejus pater haberetur; illo occiso, ad Noricos confusisse, politumque ibi fuisse consorlio viri sanctissimi Severini. Summam vero rerum consecutus Odoacer rex Erulorum, cum exstinctis adversariis, Italie libere dominaretur, modeste tamen tanta usus est felicitate: enim (ut Cassiodorus testatur in Chronico) a purpura, regalibus indumentis, atque a nomine imperatoris abstinuit. Regnavit autem annos tredecim absolutos, et quartum decimum inchoavit, ut sanctus Severinus olim praedixerat, de quo ista narrat Eugipius²: «Dum memoratum regem multi nobiles coram sancto viro humana (ut fieri solet) adulatio[n]e laudarent, interrogat quem regem tantis praeconiis prætulissent. Respondentibus illis, Odoacrem: inquit vir Dei: Odoacer integer erit inter tredecim et quatuordecim annos: videlicet regnum integrum significans.

2. «Cæterum isle», idem inquit Eugipius, «potitus jam Italia, sancto Severino familiares litteras direxit, rogans, ut quicquid ab eo vellat, peteret: memor illius præsagii, quo eum quondam praedixerat regnatorum. Quibus sanctus alloquiis invitatus, Ambrosium quemdam exilio damnatum jussit absoluvi». Haec ipse. Porro quod ad Ambrosium spectat, hunc illum esse putamus, qui post haec (ut dicemus anno sequenti) se in Britanniam contulit, et magnis sumptis spiritibus rem egregiam aggressus, insulam illam oppressam a Barbaris liberavit. Sed de his suo loco. Quod rursus pertinet ad Odoacrem, illud plane memoria dignum est, nullum factum ab eo negotium rebus sacris, quantumlibet Arianus esset: conanli vero postea Arianismum in Urbem inferre, restitisse eidem magno animo Gelasium papam suo loco dicemus. Sed et multa potentibus episcopis Orthodoxis eundem principem induluisse, testatur Ennodius diaconus Ticinensis: qui dum res gestas sancti Epiphaniū ejusdem civitatis episcopi narrat, de eodem ait, petuisse ab Odoacre pro suis civibus quinquennium indulgentia tributorum, quæ Orestes tyrannica imposuerat potestate, obtinuisseque ipsum quæab eodem Odoacre petierat.

3. Vides a Deo immissum Barbarum, qui pauperes sub intolerabili tributorum fasce depresso solveret. Haec sunt plane quæ novus ille hujus saeculi Hieremias, Salvianus videlicet Massiliensis episcopus, deploravit; nimirum ob durum intolerabileque Romanorum dominium a Deo ultore evocatos ab extremis orbis glacialis partibus Erulos, majoribus haedo cognitos; de quorum habitatione et vultus colore haec habet Sidonius in Epistola ad Lampridium³:

Hic glaucis Erulus genis vagator
Imos Oceanī colens recessus,
Algoso prope concolor profundo.

Ex quibus plane intelligere valeas, ab irato numine ignotos e longe evocatos Barbaros ad eadem imperii Occidentalis sub rege etiam Ariano: qui tamen, si non fide Catholica, præstaret certe clemencia, aliisque virilibus Romanos emergentes novos tyrannos anlecelleret.

4. Sed et unde etiam ad tantam vindictam progressa sit ira Dei, audi Gelasium papam in Andromachum ista scribentem⁴ aduersus eos, qui Lupercalia adhuc esse retinenda clamarent, quæ ipse Romæ a Christianis celebranda penitus interdixit: «Ego, inquit, certe absolvam conscientiam meam: ipsi videant qui justis admonitionibus obedire neglexerint: quod etiam prædecessores meos forsitan fecisse non ambigo, et apud imperiales annes haec submovenda tentasse: et quia auditos esse non constat, dum haec mala hodie quoque perdurant; ideo haec ipsa imperia defecerunt; ideo etiam nomen Romanorum, non remotis etiam Lupercalibus, usque ad extrema quæque pervenit: et ideo ea nunc submovenda suadeo, etc.» Haec Gelasius: quibus plane Dei justum judicium comprobetur, ibi penitus Romanum imperium defecisse, ubi ad propagandam Romanam Rempublicam inventa Lupercalia, post tot sæcula Christi regnantis, adhuc insano studio frequentarentur.

5. Quanta autem fuerit hoc anno illata clades Æmilie, alque Tusciae, cæterisque vicinis provinciis, in quas primo impetu Barbari grassati sunt: ex ipso item Gelasio ista accipe⁵: «Quid Tuscia, quid Æmilia, cæteræque provinciae, in quibus hominum paene nullus existit, ut bellica necessitate consumarentur, etc.» Funestissimum plane tempus omnibus Iuctum implacabilem afferens. Quis enim ad tanta molis ruinam vicinus paries non quassatus? Quis tanto imperii Romani casu non æque depresso est atque prostratus?

6. *Miserandus Christianæ religionis status, principibus hereticis ubique regnantibus.* — Ita quidem, si politicum statum consideres: sed majori intelliges esse digna ploratu, si Christianæ religionis hujus temporis dannum perpendas. Videre namque est totum Christianum orbem sub hereticorum principum dominio constitutum, nullumque penitus Catholicum regem alicui saltem exiguae provinciæ dominari. Elenim Italianum (ut dictum est) rex Arianus dominio occupat: Gallias ilidem principes Burgundiones et Gothi idemque Arianii, et Franci adhuc Gentiles partiti sunt: Hispaniæ pariter Gothos Arianos dominos patiuntur: universa Africa Gensericum diruin tyrannum Arianumque persecutorem sustinet: universum vero Orientale imperium Zenonem imperatorem Eutychianum hereticum simulata perfidia bis iniquum experitur.

7. Quis haec considerans, animum non despon-

¹ Marc. in Chron. — ² Eugip. in Vit. S. Severini. — ³ Sidon. l. viii. Ep. ix.

⁴ Exstat tom. 1. Ep. Rom. Pont. — ⁵ Gelas. in Androm.

dens, consternatus penitus, mōrorem lacrymis decoctum silentio devoret, dum Ecclesiam vehementioribus undique undis propemodum mersam intelligit? Sed manet terra cæloque firmior divina promissio, qua portas inferi, vim omnem satanæam adversus eam minime prævalituram Æquinotius pollicitus est¹. Fremat igitur quantumvis pelagus, saeviant venti, grandines increbrescant, explodant que nubes densa fulgura, insuper et deorsum evomant ignes inferi portæ, omnesque in eam ringiant ut feri leones ibi degentes dæmones; stabit tamen semper ovile Christi, et navicula Petri incolunis apparebit: in qua licet obdormire qui regit eam Dominus videatur, in tuto tamen res est, quod sciamus omnipotentem ventos tandem eum fore increpalurum et mare.

8. *Simplicius papa facinora Timothei deplorans, Epistolam paræneticam ad Zenonem scribit.* — Sed quo magis pavendus fuil hujus temporis status, eo sollicitius ad antevertenda imminentia undique pericula, indefessa pastorali sollicitudine papa Simplicius laboravit. Etenim cum anno superiori ex relatione fidelissima monachorum Constantinopolitanæ Ecclesie accepisset (ut pluribus dictum est) Timotheum invasorem scelestissimum Ecclesiae Alexandrinæ non solum ab exilio fuisse solutum, sed etiam libere agere Constantinopoli, ac vires omnes pro haeresi propaganda insumere, favente elanculo eidem Zenone ipso imperatore; ad eumdem Augustum tunc ipse Romano quidem pontifice dignam hujus anni exordio scripsit Epistolam, prudenter dissimulans adscribere ipsi culpam, quem paenitentem vult perpetrati sceleris fieri destructorem. Quam tibi Epistolam hic describendam curavimus; sie enim se habet²:

9. «Zenoni Aug. Simplicius episcopus, Cuperem quidem, quantum ad meæ spectat devotionis arbitrium, qua principes Christianos jugi veneratione suscipio, debita pietati vestre continuis officiis deferre colloquii: sed cum ad hujus intentionis augmentum etiam saera eura religionis accedat; ratio mili negoti potioris incumbit, ut simul honorificentiam vobis prona mente persolvam, et causas fidei fidenter insinuem: quia me ad intramque vel dicata trahit clementia vestra semper affectio, vel respectus ordinis mei et Apostolici moderaminis sollicitudo compellit.

10. «Functus igitur, gloriosissime ac elementissime tili imperator Auguste, munere salutandi; que in Ecclesiis Orientis per haereticorum latrocinia recidiva rursus dieuntur scandala concitari, nee debo silere, nec possum. Nam siue in meam notitiam ferventium profide Catholicæ detulerunt scripta monachorum, comperi Timotheum parcidam, qui Ægyptiacæ pridem vastator Ecclesie, in morem Cain (ut Iectio divina testatur³) ejactus a facie Dei, hoc est, Ecclesie dignitate seclusus, etiam per de-

serta vagus, scelerate conscientiæ diu tormenta passurus in exilium proprii erroris abductus est; resumptis pristini furoris incendiis, conflasse nihilominus agmina perditorum, et Alexandrinæ urbis Ecclesiam, quam sacerdotali prius sanguine cruentavit, ipsum denno nunc cruentum depulsione legitimi pervasisse pontificis: ut cui illa relegationis humilitas injicere debuerit, ex iis quæ impie gesserat, aculeum paenitendi; nutriendi potius otia tribuisse videatur atrocioris insaniae: quo proculdubio Cain ipso longe delestabilior approbat. Ille siquidem a perpetrato semel facinore damnatus abstinuit, hic profecit ad crimina majora post paenam.

11. «Nec eo tamen scelerum sine contentus, Constantinopolitanam insuper urbem, recti semper dogmatis amore flagrantem (ne quid intemeratum populator humanæ salutis omittaret) fertur audacter ingressus, et a sue consortibus pravitatis libenter audisse soli Christo debitam vocem, qua plane non in nomine Domini venire benedictus, sed divini culminis usurpator evidenter est monstratus Antichristus: qui cum etiam a communione Catholica iam inadmirabiliter esset exclusus, per quorundam privatas domos, respersis humano sanguine manibus non divina sacrificia, sed sacrilegia celebrazione memoratur: in quo utique non est ejus firma suscepio, sed consociorum divulgata proditio, cum eodem de illa iniquitatis sede, nisi resipiscant, omnimode easuros, quam sicuti diabolus pater ejus, Altissimo similem se faciens, æternam sibi perfidus construere non desinit ad ruinam.

12. «Haec, venerabilis imperator, cum horreat animus vel a tanto gladiatore fuisse tentata; maximo tamen (fateor) stupore detineor, sub vestræ pietatis adspectibus potuisse committi. Quis enim devotam semper Deo clementiæ vestre mentem, et Orthodoxis deditam regnulis, aut ignoret, aut ambigat? quippe qui superne dispositionis providentia, sicut pro utilitate publica Augustæ memoria Marciani patriter et Leonis eruditæ virtutibus, sic eoram sitis etiam ad Catholicam veritatem sensibus instituti; nec cuiquam omnino sit dubium, pietatem tuam illorum esse fidei sequacem, quorum es successor imperii. Que cum de vestræ tranquillitatis animo certa ab omnibus teneantur et fixa, absit ut temporibus vestris, divini cultus integritas, et antiquitus corroborata tui Catholicæ putetur interpellanda sueritas.

13. «Respicite, queso, ad divina beneficia; et que sint vobis collata, perpendite: atque ut haec prospera valeant permanere, propitiandum esse censete auctorem munieris, non Iudendum. Inter quaslibet enim occupationes publicas a religioso principe magnopere procurandum est, quod ejus protegit principatum; et preferenda cunctis rebus est cœlestis observantiae rectitudine, sive qua recta nulla consistunt. Suppetunt affalum clementiæ tue (si in palatiis sui requiri mandet archivis) cum nostrorum coeuntium definitione, majorum documenta copiosa. Neque enim conscientiam vestram

¹ Matth. xvi. — ² Simpl. Ep. iii. tom. i. Ep. Rom. Pontif. — ³ Gen. iv.

latere credendum est, quæ per cunctas provincias Orientis ex imperii vestri arce diffusa sunt, illa sci-
licet, quæ vel ad Augustie memoriae Marciani nihil-
ominus et Leonis, vel ad Chalcedonensis Concilii
beate recordationis prædecessor meus Leo consulta
direxit: quibus ita plane ac dilucide sacramentum
Dominicæ Incarnationis exposuit, ut non modo Ca-
tholici, sed ne Christianus quidem valeat nuncupari,
quisquis illuc redemptio suæ causas non
evidenter agnoscat.

14. « Certe nt facilis vobis necessaria nou desit
instructio, earumdem exemplaria litterarum ad
fratrem et coepiscopum nostrum Acacium misi
vesiris sensibus offerenda. Haec igitur pietas tua re-
censere dignetur, vel quæ tolius Orientis episcopi
de hujus prædicationis consensione rescriperint,
adspiciet profecto examinata diligenter et veraciter
promulgata, atque ideo pestiferae falsitatis ambagi-
bus nequaquam debere pulsari. Quia revera quæ
de Scripturarum fonte purissimo sincera perspicua-
que manarunt, nullis agitari nebulosæ versutæ
poterunt argumentis. Perstat enim in successoribus
suis haec et eadem Apostolicæ norma doctrinae, cui
Dominus totius curam ovis suis injunxit; cui se usque
ad finem sæculi minime defuturum¹; cui portas
inferi nunquam prævalituræ esse promisit; cuius
sententia quæ ligarentur in terris, solvi testatus est
non posse nec in cælo.

15. « Quapropter clementiam vestram cui mea
vice propensius frater et coepiscopus meus Acacius
supplicabit, precor atque obsecro, ut imitatores facti
tantorum et talium prædecessorum, nefandæ præ-
sumptionis operarios Catholicos pectore respuentes,
regia censealis potestate cohiberi. Quisquis (sicut
prædictus Apostolus²) præterquam accepimus, se-
minare molitur, anathema sit. Nullus ad aures ve-
stras perniciosis mentibus subrependi pandatur
accessus: nulla retractandi quippam de veteribus
constitutis fiducia concedatur. Quia (sicut saepius
iterandum est) quod Apostolicis manibus cum Ec-
clesiæ universalis assensu acie meruit Evangelicæ
falcis abscondi, vigorem sumere non potest renas-
cendi, nec in Dominicæ vitis fructivam (fructiferam)
valet redire propaginem, quod igni deputatum con-
stat æterno.

16. « Si hæresum denique machinamenta en-
tarum Ecclesiasticis prostrata deeretis nunquam
sinntur oppugnatione elisa reparari certamina:
ante omnia autem quæso, ut beati Marci Evange-
listæ sedes (Alexandrinam loquor Ecclesiam) a
cruentissimi prædonis incubatione liberata, Catho-
lico reformetur antistiti, libertatemque suam pariter
recipiat et quietem. At vero impius parricida, qui
divinis simul est reus legibus et humanis, reductus
eodem, quo jure fuerat ante detrusus, ab innocentium
nece retrahatur animarum; procul a regno
pietatis vestre funesti capitilis venena discedant: quæ

quoniam salutiferæ prædicationis, auribus obtura-
tis, medicantia verba capere nequierunt; ab hu-
mani conventus abducta pernicie, in virulentæ suæ
congrua solitudine contabescant: quo magis ac
magis beati Petri Apostoli voce, qualiscumque sedis
ejus minister, oblestor, ut inimicos antiquæ fidei
non sinas impune grassari, qui vestros optatis
hostes habere subjectos; ut vere confessionis pacem
cunctas Domini servare decernatis Ecclesias, qui
orbem vestri imperii desideratis tenere pacatum;
et unicam spem salutis, quæ genus hominum ad
regna cælestia vitamque perducit æternam, nulla
patiamenti parte violari, qui placatum Deum regno
vestro cupitis, vel saluti. Data quarto idus Januarii,
Basilisco (et Armato cons.) Augusto cons. » Verum
scias irrepsisse mendum, cum nomen Augusti, loco
Armati, positum sit: nondum enim Basiliscus Au-
gustus erat; Armatum vero constat hoc anno fuisse
collegam Basilisci in consulatu, prout omnes con-
sulares fasti testantur.

17. *Ejusdem Simplicii in eodem argumendo
Epistolæ, tum ad Acacium, tum ad presbyteros et
archimondritas Constantinopolitanos.* — Haec qui-
dem quam prudentissime Simplicius papa ad Ze-
nonem scripsit tanquam ad Catholicum imperator-
em; ut eo modo quæ essent Catholicæ imperatoris,
ab eo extorquere valeret, sivecum enim præstare
cogeret quæ Orthodoxi principes exhibere soliti
essent: cui etiam ut consulere posset, ne in trans-
versum ab Hæreticis penitus ageretur, Epistolam
S. Leonis pape ad prædecessorem Leonem scriptam
eidem ostendendam ad Acacium Constantinopolita-
num episcopum mittit; quem item rogat ut omni
conatu obsistat Timotheo agenti apud imperatorem
ut novum rursus ecumenicum Concilium cogere-
tur. Porro ad ipsum Acacium Constantinopolita-
num episcopum Simplicii papa litteræ tunc etiam
datae sic se habent¹:

18. « Simplicius papa, Acacio episcopo Constan-
tinopolitano.

« Quantum presbyterorum et ex diversis mo-
nasteriis Domino servientium monachorum rela-
tione patet factum est, Ecclesias Domini rursus dia-
bolus inquietat: ita ut excluso Alexandrino sacer-
dote, hæreticus atque ab universitate damnatus
eundem locum, de quo pulsus fuerat, occupasse
dicator. Insuper quibusdam faventibus, Constan-
tinopolim ausum fuisse contendere, ut civitas Chri-
stianorum principum circa fidei Catholicæ veritatem
devotione præcellens, et Christiana plebs in defen-
sione religionis attenta, hæreticorum pravitate, quæ
jam fuerat sopita, turbetur. Sed misericordia Dei,
eius est causa, non defectus, ut Timotheus, qui ab
universalis Ecclesia sacerdotalibus sententiis et im-
perialibus constitutis juste fuerat segregatus, ad
Ecclesiam tuæ dilectionis, vel ad fidelium domorum
limina non permitteretur accedere. Quem conven-

¹ Matth. xvi. — ² Galat. i.

¹ Simpl. Ep. v.

tus novos pro se didicimus comminari, resolfi ex-slimantem, quod de se universalis decrevit auctoritas. Unde quia sanctæ memoriarum prædecessorum nostrorum extante doctrina, contra quam nefas est disputare, quisquis recte sapere videtur novis assertionibus non indiget edoceri, sed plana atque perfecta sunt omnia, quibus potest vel deceptus ab hæreticis erudiri, vel in vinea Domini plantandus institui, implorata fide clementissimi principis vocem faciendæ Synodi fac respui, nec sit apud aures imp. Christiani pigra suggestio : quia salus ejus et regni ipsius Christus est fortitudo.

49. « Ergo cum prædictis presbyteris ac monachis opportune pietati ejus nostro quoque nomine supplica, et legationem hanc pro nobis quoque clementie ipsius, ne quid subrepatur, insinua : omnium pariter precibus instruatur, ne per occupationes publicas quieti Ecclesiastice aliquas inimicus molliatur insidias; integratati sue Alexandrinam reddi præstet Ecclesiam, et beati Marci evangelistæ sede hostem parricidamque propellat, et qualiter Catholicæ fidei teneatur integritas, in penetralibus aulae sue dignanter inquirat. Que ne aliqua forsitan fidei æmolorum fraude vitientur, licet in Ecclesiæ tuae possint scriniis inveniri; tamen exemplaria misimus, que pietati ipsius præparabis offerre.

20. « Nota namque et omnibus illie potestatis celebrata, quæ sanctæ memoriarum prædecessor meus Leo ad consultationem Augustæ recordationis Leonis scripsit, et quam veneranter accepta sint, recognoscant; appareat sic (ut contidimus) ejus imitator fidei, cuius, propitiante Deo, dignior est successor imperii: sibique scriptum aestimet, quicquid ante se principibus pia est traditum lectione. Illa est namque perennitas, regnique per seriem propaganda posteritas, si in successore reperitur, quod a prædecessore descendit.

21. « Hortor ergo, frater carissime, ut modis omnibus facienda Synodi perversorum conatibus resistatur; quæ non alias semper iudicta est, nisi cum aliquid in pravis sensibus novum, aut in assertione dogmatum emersit ambiguum; ut in commune tractantibus, si quæ esset obscuritas, sacerdotalis deliberationis illuminaret auctoritas: sicut primum Arii, ac deinde Nestorii, postremum Dioscori, atque Euthycketis fieri coegit impietas. Et (quod misericordia Christi Dei nostri Salvatoris avertat) intiuandum est, abominabile esse contra sententias totius orbis Domini sacerdotum et principum utriusque rectorum, damnatos reos restituere, deduci exiles, relegatos in causa nefariae conjurationis absolvi. Itaque (quod sœpe repetendum est) hæc omnia clementissimis auribus suppliciter intimato. Veniet proculdubio Deus in adjutorium vestrum, in cujus manu cor regis esse retinens constitulum, potestatis suæ nesciat aliunde principium. Dat. quinto idus Januarii ». Hactenus Simplicius ad Acacium: cui et paulo post occasione publicæ legationis, quam misit Odoacer ad Zenonem, alias ejusdem argumenti sed breviores litteras dedit, quarum exor-

dium est¹: « Cum filii nostri illustris vir latinus patricius, etc. »

22. Rursus etiam duos post dies scripsit ad presbyteros et archimandrilas apud Constantinopolim constitutos, a quibus cum litteris legationem acceperat. Incipit Epistola²: « Per filium nostrum laudabilem virum Epiphanius, etc. », ubi post nonnulla adversus recentes Timothei conatus, haec ad postremum, dum ipsorum in resistendo Timotheo commendat animi constantiam, addit: « Jam probatum est, quid (Domino vos juvante) profecerint labores vestri: Deo placitus fructus ostendit, quando ejus domum, vobis obstantibus, latroni introire non lieuit, qui, nonnullis occurrentibus sibi, latentes adhuc forsitan sui similes publicavit. Non enim junguntur bona pessimis recta perversis; nec possunt salutaria coire cum noxiis: quia Iuei communio nulla cum tenebris³, nec tidei portio cum infideli. Unde necessario damnatorum comitabuntur exitum, qui talium delegere consortium; uisi forte resipiscentibus animis, et maxime qui imperdecepi sunt, videntes in quæ abrupta sunt ducti, ad splendorem verae fidei discussa conferant se nube mendacii: quod Apostolicæ Sedis pietate, ut provenire possit optamus: quia vitam in Domini voluntate cognoscimus. Ad Christianissimum quoque principem, vel ad fratrem et coepiscopum nostrum Acacium competentia simul scripta direximus, cuius accusandum silentium non putamus: quia scientes fidem probatissimi sacerdotis, certum teneamus, suum non esse quod taenit ». Hæc Simplicius, excusans quem sugillat Acacium, quod in gratiam imperatoris nihil adversus Timotheum Romanum scribendum curasset. At quomodo reclamaturus esset, qui in tam immensum discrimen adductum universum gregem, Iupo sese inferente in caulas, nec voculam unam emisit? Ut plane de Acacio illud proverbii dicere liceat; in pœlio cervi, in pace leones: dum videlicet in tanto Ecclesiæ totius discrimine facit: parta vero per labores Romani Pontificis pace, in eum instar leonis superbia tumens rugitus emitit. Verum ipsum Acacium adversus Basiliscum tyram fortiter stetisse, negari non potest. Agemus de his suo loco.

23. *Pulso Zenone Basiliscus imperium occupat, qui et Timotheo faret et Catholicos vexat.* — At quod reliquum posset esse remedium periclitanti gregi sub muto pastore, et imperatore occulte favente perfido proditori, atque cum eo omnibus ferme magistratibus scelestissimo homicidæ opem ferentibus? Reclamet licet ex adverso plebecula, atque presbyteri et archimandritæ ad præstandam opem tam longe positum Simplicium papam flebilibus vocibus invocent: quomodo auditurus esset Zeno pastorem ex Occidente litteris admonentem, qui præsentem tacere jussisset Acacium? Quid igitur in tanto discrimine factum? Exaudivit plane Deus vota Orthodoxorum clamantium: « Exsurge,

¹ Simpl. Ep. iv. — ² Simpl. Ep. vi. — ³ Cor. vi.

Domine, in praecepto quod mandasti : et Synagoga popolorum circumdabit te » : neque despexit preces eorum, sed annuit illis, cum immisit Basiliscum tyrannum in urbem adversus imperatorem, qui contra ipsum Christum in eamdem civitatem Timotheum carnificem introduxisset. De his enim haec perbreviter Marcellinus¹ : « Zeno imperator, Verinae soerus suae et Basilisci fratri illius insidiis circumventus, cum Ariadna uxore sua profugus in Italiam rediit. Regnum Zenonis Basiliscus tyrannus invasit ». Haec Marcellinus : sed male sub anni superioris consulibus, quea hoc anno post litteras a Simplicio scriptas contigisse, ex iisdem redditur manifestum. Ad haec addit Theodorus lector² : « Basiliscus imperator declaratur in Campo, et Marcum filium suum Cæsarem et Zenonidem conjugem Augustam constituit ».

24. Porro Zeno cum hujusmodi premieretur angustis (ut solent homines ex spe melioris status querere solamen presentium afflictionum) convenit Danielem Stylitam magni nominis anachoretam super columnam haud procul a Constantinopolis finibus vitam agentem. Non despexit Deus hujusmodi humilitatis obsequium, et consolatus est eum qui a Dei servo opem quæsivit. Quid autem ei dixerit Daniel, ejus Acta ita declarant³ : « Cum saepè Zeno sensisset insidias, omne quidem aliud despiciat auxilium : ascendit autem ad Danielem, eique renuntiat universa. Prædictus ille quidem fore, ut ex imperio pelleretur, et in exilio aleretur, et præ cibi inopia herba vesceretur ; et deinde ab iis qui eum oderant, revocaretur, atque ad imperium revertetur, et in eo vitæ finem acciperet ». Haec Daniel : quæ quidem omnia, sicuti prædixerat, evenere. Etenim Zeno semel fuga lapsus, cum a Basilisco ad necem quereretur, in Isauriam patrium solum rediit, atque in desertis locis vilam duxit incognitus accolis, ob idque coactus fuit interdum herbam, pane deficiente, ad cibum querere. Sic igitur qui exercandum haereticum ab exilio revocaverat, justo Dei judicio cogitur ipse instar Nabnechodonosor cum bestiis exul vivere, donec admissum facinus expiat, paucis cognitus, cum interea a Basilisco instantius quereretur: postea vero illo persecuti desidente, se ipsum prodidit, et exercitum comparare cœpit. Sic itaque exul annum unum et menses sex vel octo (ut Procopius tradit) absque imperio mansit.

25. Porro qui veluti Dei flagellum ad Zenonem puniendum prodiit Basiliscus, virga furoris Domini; nihil tamen ipse melior Zenone fuit, imo longe deterior, ut exitus demonstravit. Etenim etsi antehac ob res perperam gestas impictatis notas haud leves contraxerat; mox ut evectus est in imperium, palam persecutor erupit Ecclesiae. De quo haec Theodorus⁴ : « Basiliscus invadens imperium, mox fidem subvertere cœpit, Zenonide Augusta conjugi ipsimi maxime culpabilem contra fidem

Catholicam impellente ». Istud sciens Timotheus ille secessus bis invasor Ecclesie Alexandrinæ, ut currentem licet contra fidem Catholicam instantius urgeret novum imperatorem, Constantinopolim veniens magno comitatu Eutychianorum haereticorum, eundem Basiliscum convenit, a quo et obtinuit ut sibi Catholicorum paterem Ecclesia: ad quam cum maxima duceretur pompa, novo casu cogitur sistere : quisnam is fuerit, a Theodoro ita describitur :

26. « Cum Timotheus incondita Alexandrinorum turba cuneta ex ædibus Basilisci una cum aliis supplicando, ad Ecclesiam asino vectus progressus est : et cum ad locum venisset, qui dicitur Octangulus, graviter prolapsus cecidit, fractoque crure domum reversus est ». Haec Theodorus.

27. Sæviit interea Basiliscus adversus eos qui Timotheo restitissent, et inter alios Plato cubicularius ab eo jussus est igne cremari : postea vero ejus parentes a Zeno oblitterunt, ut statua honoraretur, qui ita honestissima morte, martyribus laudata impare, diem clausisset extremum. Ejus autem meminunt Suidas his verbis : « In æde sancti Procopii magni martyris, in testudine, cuiusdam eunuchi statua sita est, cuius in pectore scriptum est : QCI LOCO MOVERIT HIC SITA, STRANGULETUR. Fuit autem statua illa Platonis cubicularii, qui temporibus Basilisci cremalus est. Cum autem parentes ejus postulassent, ut is eunuchs, monumenti ergo adversus eos qui imperatori adversarentur, statua donaretur, impetrarunt. Cum vero aedes magni martyris renovaretur, translatus est in circum equestrem : statua vero eunuchi extat in testudine ». Haec Suidas.

28. Revocatos fuisse haereticos omnes antea sede pulsos, et pulsis Orthodoxis, in ipsorum Ecclesiæ per Basilicum intrusus, tradit Liberatus diaconus : additque Timotheum restitutum fuisse Petrum Cnapheum nequissimum haereticorum, de quo ista subdit¹ : « Basilisci temporibus Petrus a Timotheo illo damnato, qui Constantinopolim venerat, Antiochiam missus est episcopatum tenere. Quo facto, idem Petrus Joannem ordinat Apameensem episcopum : a quibus non receptus, rediit Antiochiam ad Petrum, et invadit ejus Ecclesiam, a quo similiter damnatus est ». Haec ipse. Sed ista de Petro misso Antiochiam, ex sententia Evagrii, postea configerunt; qui ista etiam habet de haeretica ab imp. evulgata Epistola :

29. *Basilisci Epistola Encyclica adversus Concilium Chalcedonense et ejus confutatio.* — « Cum Basiliscus tenuisset imperium, scripsit universo orbi sanctionem suam, quam appellavit Encycliam, contra Chalcedonense Concilium ». At quænam qualisve illa fuerit, Evagrius eam recenset, quæ sic se habet, scripta persuasione Timothei (ut tradit Evagrius) ad ipsum inflamem perditumque hominem verbis istis² :

30. « Imperator Cæsar Basiliscus pius, victor,

¹ Marc. in Chron. — ² Theod. Collect. l. I. — ³ Apud Metaph. die XI. Decemb. — ⁴ Theod. Collect. l. I.

¹ Liber. diac. Breviar. c. 48. — ² Evag. l. III. c. 4.

triumphator, maximus, semper Augustus, Timotheo reverendissimo et saulissimo nobilis civitatis Alexandriæ archiepiscopo S.

« Leges pro defensione sinceræ et Apostolicæ fidei a sanctissimis imp. qui nos sunt antegressi, quique beatam et aeternam vitæ (væ) parentem Trinitatem rite coluerunt, sancitas, utpote quæ universo mundo semper salutares fuerint, nullo tempore antiquari, imo vero eas ut nostras ac proprias divulgari volumus. Nam et pietatem et singularem amorem erga Deum et Salvatorem nostrum Jesum, qui nos tum fabricavit, tum ad gloriam extulit, universo illi studio, quod in rebus humanis ponî solet, praeponimus : proque certo credimus, firmam Christi gregis in charitate colligationem cum saluti vobis ipsis, subjectisque omnibus, tum fundamentum quod nequit frangi, atque adeo murum qui expugnari non potest, nostro imperio esse.

31. « Haque divinae mentis impulsione commoti, concordem sanctæ Ecclesie consensum non sine causa velut primitias imperii nostri Deo et Salvatori nostro Jesu Christo offerre animo instituentes; basim et firmamentum vita beatæ, quæ hominibus tribuitur, Symbolum nimirum trecentorum decem et octo sanctorum Patrum Nicææ olim Spiritus sancti instinctu in unum congregatorum, in quod quidem cum nos, tum majores nostri omnes credentes baptizati sunt, decernimus, ut solum in omnibus sanctissimis Dei Ecclesiis a populo Orthodoxo servetur, custodiaturque : quippe in quo uno sincera fides vere et abunde satis tum ad errorem quemque tollendum, tum ad concordiam sanctarum Dei Ecclesiarum stabilendam definita sit. Quin etiam Acta, quæ ad illius Symboli confirmationem edita sunt, satis revera ad eam rem habent in sevirium et firmitatis. Porro sanctum Symbolum a centum quinquaginta sanctis Patribus in urbe Constantinopoli contra eos qui blasphemias contra Spiritum sanctum locuti sunt, compositum, ratum lacrimus. Itemque Acta Coneilii Ephesini contra impium Neslovium, et eos qui post eadem cum illo sentiebant, edita confirmamus.

32. « Al ea quæ consensum et ordinem sanctarum Dei Ecclesiarum et pacem totius terræ disturbant, nempe Leonis de tide decisionem, et omnia quæ in Concilio Chalcedonensi de fide definienda, de expositione Symboli interpretatione, doctrina, aut disceptatione ejusdem dicta, actave, quo nova fides contra sanctum illud Symbolum a trecentis decem et octo episcopis compositum (de quo diximus) introducatur; statuimus, decernimusque, ut tum hie, tum in singulis aliis passim Ecclesiis a sanctissimis ubique episcopis anathemati addicantur; ut ubicumque locorum forte reperla fuerint, igni tradantur comburenda : quandoquidem imperialores piæ ac beatæ memoriae Constantinus ac Theodosius junior, qui ante nostram ætatem vixerant, eodem modo de omnibus hæreticorum dogmatibus decrevere. Atque ita abrogala, ex una so-

Iaque Catholica Apostolica et Orthodoxa Ecclesia prorsus ejiciantur : utpote quæ tum salutaria illa trecentorum decem et octo sanctorum Patrum, quæ perpetuo rata esse debent, tum ea quæ beali Patres Spiritus sancti impulsu in Concilio Ephesino sanciverunt, penitus tollunt ». Intelligis velamentum consuetum hæreticorum, sic semper Catholicam fidem dammare solere, quod eadem perfidia, quam sectantur, aduersetur : cum alioqui nomen Catholicum usurpent, et Evangelicam veritatem prætexant, a quibus longe longius, ut a luce tenebræ et a bono malum, abhorrent. Sed pergit :

33. « Denique ne cuiquam vel sacerdotum vel laicorum integrum sit divinissimam sancti Symboli legem violare ; sed ut una cum omnibus novis sanctionibus in Concilio Chalcedonensi editis, etiam hæresis eorum qui non conlitantur Filium Dei Unigenitum ex Spiritu sancto et sancta Maria semper Virgine et Deipara vere incarnatum, hominemque factum ; sed carnem ejus aut de celo delapsam, aut visu quodam et specie figuratam monstrasse confingunt : et omnis omnino error, et si quid aliud aliquo in tempore, aliquo modo, loco in toto mundo novandarum rerum studio vel cogitatum, vel verbis expressum, ad divinum hoc Symbolum evertendum fuerit, funditus proligetur.

34. « Et quoniam imperatoris est, sedulo propicere, ut subjectis non in præsentia solum, sed etiam in posterum secura tranquillaque vita provido ejus consilio suppeditetur; decernimus, ut sanctissimi ubique episcopi his divinis nostris litteris generatim scriptis ad omnes palamque divulgatis subscriptant, quo declarant præcipue se in solo divino trecentorum decem et octo sanctorum Patrum Symbolo velle insistere : quod eliam centum et quinquaginta sancti Patres confirmarunt : idemque post ab Orthodoxis et sanctis Patribus, qui Ephesi urbis primariae convenerunt, definite stabilitum, visumque solum illud trecentorum decem et octo sanctorum Patrum Symbolum velut ratam fidei decisionem sequendum, anathemaque indicendo Actis Concilii Chalcedonensis, quæ populo Orthodoxo offensioni esse possunt, eaque Ecclesiis penitus ejiciant, utpote a quibus cum totus orbis terrarum conturbetur, tum nostra impediatur felicitas ». En vides, lector, quam turpis facie et horrenda visu hæresis sit, quæ nec foras progrederetur, nisi superinducto nomine Catholicæ fidei, indumentis contexta sanctorum Conciliorum, quibus nefas sit obniti, sed necesse sit consentire. Hinc velim impudentiam præsentis temporis hæreticorum consideres, dum eo procaciæ ethrenes prosilierunt, ut et ejusmodi sanctorum Conciliorum adeo honesta abjiciant indumenta, pedibusque proculent, ut sunt horribiles, videri gaudentes. Addit autem ad hæc Basiliscus : « Eos autem, qui post has nostras divinas litteras acceptas, quas (uti credimus) Dei nutu divulgari curavimus, quo concordia, que omnibus optabilis est, in sanctis Dei Ecclesiis stabiatur aliquando, aggredientur vel proferre, vel nominare

sive disputando, seu dicendo, seu scriptis ullo tempore, modo, aut loco novam illam decisionem a Concilio Chalcedonensi contra fidem promulgatam; veluti tumultus et perturbationis sanctis Dei Ecclesiis, omnibus qui nostro parent imperio, autores, Deo præterea et nostræ salutis adversarios, jubemus; idque secundum leges jam ante nostram ætatem ab imperatore beatæ et divinæ memorie Theodosio contra talem et tam perversam sententiam conditam, hisque nostris divinis litteris generalim ad omnes scriptis subjunctiones; si episcopi fuerint, aut clerici, dignitatis suæ et ministerii gradu abdicari; sin monachi, aut laici, exilio, omnium bonorum publicatione, et aliis gravissimis suppliciis muletari.

35. « Enimvero sancta, consubstantialis, procreatrixque omnium et vita parens Trinitas tali a nobis observantia honorata, jam non solum propter zizania, quæ modo commemoravimus, per nos radicibus extirpata, sed etiam propter rectas et Apostolicas sancti Symboli traditiones a nobis stabilitas; propitia et clemens animis nostris, omniibusque nobis subjectis futura est semper una nobiscum administratura imperium, rebus denique humanis statum pacatum et quietum allatum ». Huensque Basilisci venena.

36. Sed ex his conficiamus antidotum. Licet plane ex eisdem quæ contra pietatem Timotheus per Basilicum evomuit toxica, contra ipsa et venena cuncta alia remedium præparare. Atque primum ea ex parte, dum præfando ac perorando ipse sibi pollicitus est, stabiliendo fidem Catholicam, snum pariter imperium solidare: eventus docuit, ipsum super arenam ædificasse: dum enim, quam citissime ejus imperium collapsum penitus corruit, plane demonstratum est, minime supra firmam petram Catholicæ confessionis esse fundatum, sed super vacuum esse suspensum, innixumque mendacio. Ex quo uno prudens quisque intelligere perspicue satis valeat, encta quæ adversus sacrosanctum Chalcedoneum Concilium vel ab ipso vel alijs statuta fuerit, arma fuisse arte diaboli comparata ad oppugnandam Catholicam fidem, et ad veritatem prosterrendam admotos arietes.

37. Contra vero docuit experimentum, firmissimo innixum fuisse fundamento, supraque ipsam firmissimam petram fundatum ipsum Concilium Chalcedonense, quod validis hisce ieiibus nunquam conculi vel labefactari valuit. Ita quidem summa Dei sapientia semper scimus in Ecclesia factitium, ut veritas sineretur adversantium telis impeti, ut sic ejus soliditas probaretur, et ex Deo esse ea demonstratione palam fieret: quod juxta sententiam Gamalielis stetit repetendam¹; quæ ex Deo sunt, dissolvit non possint; contra vero, omnem plantationem², quam non plantavit Pater æternus, eradicari: utpote quod de his scriptum sit³: « Plantæ adulterinae non dabunt altas radices ».

38. Sed et illud observa, quanta natalur arte

falsitas; et quo fultum præsidio mendacium ostentet; atque impietas quanto compita decore, et satellitio comitata se ingerat oculis intuentium; ipsaque heresis Jezabel instar stibio fœata compareat, et imperatoria pompa lumens præmittat sancti-nomini Basilisci orbem peragraturam: quæ dum nihil præterea quam Nicænum Concilium præ se fert, oppugnat Chalcedonense Concilium. Verum videoas (quod mireris) ipsum sibi mendacium refragari. Elenim si, quod jaclat trisulci lingua sibilans Basilicus, salis abundant solum ipsum Nicænum Concilium ad omnem tollendum errorem; cur superfluo addit Symbolum fidei editum Constantinopoli, et Ephesinam probat confessionem? Unde suis ipsis necesse sit armis confodi, quo cumque se veritat. Nimurum vel cum dicit (quod asserit) esse salis Nicænum Concilium; tunc ut superflua opus est explodat Constantinopolitanum atque Ephesinum Concilia: Vel ista retinendo, ut profitetur retinere atque prædicat; tunc affirmet necesse est, haud (quod jaclat), esse salis ad omnem tollendum errorem Nicænum Concilium: sed opus fuisse (quod digne profiteatur) ad vindicandum ablatam ab hereticis Spiritus sancti divinitatem, illa in dicto Concilio definita fuisse; atque ad declarandam firmandamque veram de Filii Dei Incarnatione doctrinam Patres Ephesi convenisse, eaque de re decreta fidei elidisse. Hac cum ipse dicit, cur non se mentitum esse cognoscit, dum de Concilio Nicæno protoculus, satis superque illud esse ad omnem auferendum errorem incusat?

39. Quod si sana mente ob novas emergentes hereses opus fuisse concedit tum Constantinopolitanum, tum Ephesinum Conventus cogi, in eisque edi de fide firmanda, vel declaranda decreta, quæ haud adeo explicita reperiuntur in confessione Nicæna: cur nova emergente heresi, novam apponere fidei elucidationem, quæ recentem confutet, atque penitus tollat errorem, non æque necesse esse contendet? ob idque non sibi rejiciendum hac ex parte Chalcedonense Concilium, quo confuditur heresis Eutychelis, tanquam (ut ait) superfluum et seminarium dissensiouis; sed potius probanda ipsi erat, quæ in eo edita sunt decreta fidei, adversus prava dogmata contra veritatem Catholicam instituta. Sed refugiens ista ipse, nec verbum quidem de Eutychiano deliramente locutus, damnationem tantum conclamavit Chalcedonensis Concilii, sic definiens imperatoria potestate: perinde ac si non homo, sed Deus, uno plus quam Deus, sua sententia destruat, quod Deo duee, tanto labore sanctissimi viri, jugibus præmissis ad Detum precibus, magna liberatione sanxere. At haec de his satis, quæ antidotum esse prædictimus adversus venena heresum, pietatis specie præ se ferentium. Jam vero quæ sunt reliqua prosequamur. Post recitatum Basilisci de abroganda fide Chalcedonensi decreto, Evagrius ista subdit⁴:

¹ Act. v. — ² Matth. xv. — ³ Sapient. iv.

⁴ Evagr. I. iii. c. 5.

40. *De episcopis qui litteris Basilisci subscripti pserunt.* — « His litteris a Basilisco generatim ad omnes scriptis, Timotheus qui modo (ut dixi) ab exilio reverterat (ut a Zacharia Rhetore litteris proditum est) assensit : idem fecit Petrus antistes Antiochiae cognomento Chapheus, qui erat tum Constantiopolis una cum Timotheo. His rebus ita constitutis, Paulus ad sedem archiepiscopatus Ephesini deligitur. Fertur Anastasium quoque, qui post Juvenalem antistes Hierosolymorum fuit, illis Basilisci litteris scriptis ad omnes generatim subscriptis ; aliosque præterea complures circiter quingentos numero idem præstisset, qui Leonis decisionem et Concilium Chalcedonense abrogarunt ». Hæc Evagrius.

41. Sed siste gradum, lector, ne in mendaciorum lacrimas incautus offendas. Scito calumniam esse constatam adversus Anastasium Hierosolymitanum episcopum ab Evagrio, seu potius a Zacharia, a quo accepisse testatur. Siquidem testificatione Cyrilli in Euthymio, defensor Concilii Chalcedonensis Anastasius habetur in omnibus laudatissimus, adversus quem Hierosolymis ab hæreticis Eutychianis fuit in sedem episcopalem elatus Gerontius monachus signifer eorumdem hæreticorum, ut idem Cyrilus narrat his verbis¹ : « Cum vero Basiliscus occupasset imperium, facit Conciliabulum adversus sanctam Synodum Chalcedonensem : quo quidem nitens pars eorum qui erant schismati in sancta civitate, cum sibi Gerontium queindam præfecisset archimandritam, multa innovat adversus Ecclesiam, nec minora iis, quæ prius ausus fuerat Theodosius. Quinto autem anno postea moritur quidem Anastasius patriarcha, jam incipiente mense Januario ». Hæc ibi de statu Hierosolymitanae Ecclesiæ.

42. Cæterum quod spectat ad Zachariam Rhetorem, quem citat Evagrius, ne fatlaris : constat eum quidem fuisse Eutychianum, ob idque ab eo scripta quam cautissime legenda sunt. Subodoratus id quidem ipse Evagrius fuit, dum de eodem post multa hæc ait² : « Quod autem ad ea attinet, quæ Zacharias Rhetor de his episcopis tradit : sive ipse falso eos criminatus est, sive illi ipsi mentiti sunt, se invitox litteris Basilisci subscriptis, non possum pro certo affirmare ». Sed prodite historiæ veritatis ex eo potissimum ab eodem in suspicionem adducitur, quod recitans ad verbum sanctionem editam a Basilisco contra Concilium Chalcedonense, quod postea est sancitum edictum illam abrogans suppressit omnino silentio, sicut et alia multa pro Catholica fide transacta; contra vero, quæ Eutychiano favent errori, ea ad verbum recenset : ut evidenter appareat ex his quæ ex eo narrat Evagrius, qui subdit ista post narrationem subscriptentium episcoporum³ : « Quin etiam libellus supplex extat ab episcopis Asiae, qui Ephesi convenerunt, ad Basiliscum

scriptus, ex quo nonnulla sumpsimus, quæ sunt hoc loco a nobis posita.

43. « Sanctissimis Christique amantissimis dominis nostris Basilisco et Marco victoribus semper Augustis S. ». Et aliis interjeclis adjungit ista :

« Omnino, o sanctissimi et Christo deditissimi imperatores, una cum fide, quæ et invisa est et variis modis impugnata, vos iniqui declarasti » : et paulo post : « Terribilis quædam expectatio judicii, et divinae ire flamma, et justa vestrae clementiae indignatio evestigio adversarios occupavit, qui præpotentem Deum et vestrum imperium vera fide roboretur arroganter invadere impugnareque moluntur : quique nou modo non cessant nostram tenuitatem variis incommodis afficere, verum semper nos calumniari, et falsa crimina contra nos confingere student : nimirum vestris divinis et Apostolicis litteris generalim scriptis ad omnes, nos non nisi vi ac necessitate compulso subscripsisse : quibus certe nos libenibus animis et propensa voluntate subscriptis ». Ac rursum infra : « Nolite alia decreta contra litteras vestras generatim scriptas decernere : pro certo (ut diximus) persuasi, mundum, si id feceritis, seditionibus eversum iri, et mata a Concilio Chalcedonensi orta (ob quæ quidem infinitæ cædes factæ, sanguisque Orthodoxorum injuste et inique fusus est) exigua admodum videri ». Poslea vero addit ex eadem hæreticorum Epistola :

44. « Contestamur coram Salvatore nostro Jesu Christo, nostrum cultum erga Deum et pietatem liberum esse : oramusque ut cum illi, tum præcipue episcopus Constantinopolis, qui nequiter multis in rebus suo officio functus deprehenditur, justo, canonicæ, et Ecclesiastico judicio condemnetur, abdicereturque episcopatus gradu ». Hæc quoad Eutychianorum Asianorum libellum. Subdit post hæc Evagrius de eodem auctore pro Eutychiana hæresi laborante, et eamdem falsitate corroborare conante : « Zacharias porro ista quoque scribit ad hunc modum : Litteris imperatoris, quas scriptis generalim ad omnes, divulgatis, monachi Constantinopoli, qui per verso errore Eutychietis infecti erant, rati se, cum Timotheum et litteras imperatoris nacti fuisserint, subsidia ad hæresim suam tuendam invenisse, sperantesque se jam institutum suum commode posse prosequi; propere ad Timotheum se conferunt : ac cum a Timotheo, qui Dei Verbum secundum carnem nobis consubstantiale, Patri autem secundum divinitatem consubstantiale ostendit, essent refutati, domum reverterunt.

45. « Idem scriptor¹ narrat, Timotheum Constantinopolim ingressum, perrexisse Ephesum, Paulumque Ilius urbis pontificem, qui quidem jam dudum ab episcopis provinciae (sicut velut Ecclesiæ consuetudo postulat) creatus fuerat, sed tamen post exciderat, in sede episcopali collocasse : reddidisse que præterea euindem Timotheum Ecclesiæ Eph-

¹ Apud Metaph. die xx. Januar. Sur. ea die. — ² Evagr. I. III. c. 9.
— ³ Evagr. I. III. c. 5.

¹ Evagr. I. III. c. 6.

sinæ jus patriarchatus, quod Concilium Chalcedonense (uti ante demonstratum est) ei ademerat; inde tandem solvenlem, petuisse Alexandriam tradit: ubi ab omnibus, qui ad eum accedebant, postulavit, ut Concilio Chalcedonensi anathema denunciarent. Resilierunt ab eo (sicut a Zacharia traditum est) cum aliis complures sue factionis, tum Theodosius unus ex eorum numero, qui Joppe a Theodosio episcopum a quibusdam designato Hierosolymorum, cum Juvenale Constantinopolim confugerant». Hac Evagrius ex Zacharia.

46. *Ad defensionem fidei Catholicæ Daniel Styliita ab Acacio vocatus signis occurrit, hæreticos confundit, Basiliscum terret.* — Sed quid inter tot turbines Deus? numquid semper dormiet qui custodit Israel? Excitari quidem a discipulis suis exspectat, cum ex ingruentibus procellis, perielitante navi, ipse in ea positus dormit. Acacius igitur Constantinopolitanus episcopus dudum admonitus excitatusque et ipse litteris Simplicii Romani Pontificis, Basiliso tyranno resistere parans, quod suas imbecilles vires esse sciret, ut tantæ se posset obiecere potestati, querit a Deo per ejus servos auxilium: nam viros sanctos in cramo latitanles Constantinopolim inferre conatur, quos ob egregias virtutes etiam adversarii revereri debeant et extimescere.

47. Hic quidem admirabilem Deum in sanctis suis, et in gubernanda custodiendaque Ecclesia summam ejus providentiam dignum est contemplari. Etenim cum Orientalis Ecclesia jam proponendum arefacta careret magnis illis antesignanis doctrina eminentibus, qui adversus hæreticorum turmas ante aciem progressi pugnarent: ut fuerunt Magnus Athanasius, Basilius, Gregorius Theologus, Chrysostomus, atque Cyrillus, quorum vel solum nomen præpotens esse videretur ad terrorem incutendum adversantibus hostibus: cum his, inquam, horumque similibus omnino careret Orientalis Ecclesia, et ex adverso fortiores instant hostes, ac fortiora moverent prælia, quos et prairet pollens viribus, furensque audacia imperator; alia Deus via voluit Catholicæ veritati esse consultum, nempe miraculorum virtute, qua omnibus cæcūtientibus licet, manifesto tamen constaret militare Deum in castris Orthodoxorum; ex eorumque parte stare Catholicam fidem, in qua ex editione signorum eamdem attestantium inesse Dei potentia noscetur. Edita sunt hæc quidem signa per magnum illum Danielem Stylitam sanctissimum anachorelam, de quo plura superius dicta sunt; quem omni conatu Acacius Constantinopolitanus epicopus e columna ad columnam veritatis suffulciendam, collabentemque Ecclesiam roborandam, Constantinopolim accersivit. Sed quomodo hæc cuneta se habuerint, ex ipso fonte petamus, ex ipsius, inquam, Danielis Actis, in quibus res gesta quam fidelissime narratur his verbis¹:

48. «Scepla quidem (ut diculum est) arripit Basiliscus: horribiliter autem statim sibilat adversus Ecclesiam, et de carnis a Christo susceptæ dispensatione nugatur quedam blasphemæ et adulterina: Acacium autem, qui tunc sedem tenebat pontificalem, qui rectam quidem defendebat rationem, illius autem dogmalum tempestati spiritus fervore et dicens libertate vehementer resistebat, vult iniqua morte mulctare. Hoc, cum multos quidem congregasset ex iis qui vitam agunt solitariam, et ex iis qui promiscue vivunt et communiter, et grex concurisset universus, servavit pastorem, qui ne periret, veniebat in periculum. Decretum fuit namque magnum quoque Danielem vocare in præsidium: et viro miti sacerdos imperatoris significat rabiem.

49. «Cum autem qui erat sapiens ad maleficendum, hoc cognovisset imperator; ipse quoque Danieli significavit, hunc ipsum sacerdotem potius fuisse causam tumultus, addens: Hic facit civitatem adversus me insurgere, et milites corrupti ac pervertiti, et in me maledicta congerit et probra inventit, et adversum me facit innumerabilia. Quocirca oportet te (aiebat) precibus tuis imperatori potius opem ferre contra episcopum. At quid ad hæc Daniel? audi: Non solum probro afficit eum imperatorem videlicet, qui suspectam a Deo humanitatem probro afficiebat; sed etiam maximas minas in eum intendit, et prophetice sic effatus est: Disrumpet, inquit, disrumpet Deus regnum tuum. Et alia adjecit, quæ cor ejus usque adeo poterant mordere et tangere, ut nec ille, quidem qui futurus erat minister verborum, ausus fuerit hæc ore renuntiare imperatori; sed a magno Daniele petierit, ut litteris, iisque obsignatis hæc significarentur imperatori. Et sic ille quidem recessit.

50. «Pontifex autem cum omnes fere eximos congregasset episcopos, mittit ad magnum Danielem, eum adhortans, ut suum pro Christo daret auxilium, dicens illius esse solius linguae et veritatis adversus adeo absurdam depugnare blasphemiam, et suscipere bellum pro Ecclesia. Atque isti quidem profecti hæc significaverunt. Quoniam vero sancto erat valde difficile e columna descendere, et renuebat: quid rursus machinatur patriarcha volens eum ad id flectere? Rursum mittit episcopos, jubens eos ei apparere mœstos, utique miserabilibus et verbis et gestibus; et profundere lacrymas, validissimum medicamentum ad persuasionem: et omni ratione conari eum flectere: Imitare (dicentes) primum magistrum et præceptorem. In iis enim quæ sunt facienda pro Christo, pulchrum est Christum imitari. Declinavit ille quoque e cælis et descendit, procurans salutem hominum. Quid ergo absurdum fuerit, si tu quoque aliquantis per e columnam descendaris, et quæ venit in periculum ne pereat, servaveris Ecclesiam, pro qua ipse proprio non pepercit sanguini? Existima tibi ipsam adstare Ecclesiam, et vocem emittere, et extendere manus ad auxilium implorandum.

¹ Acta Daniel. c. 41. apud Sur. die xi. Decemb. tom. vi.

51. « Cum his et aliis pluribus episcopos instruisset patriarcha, et omnino exercuisset, ut aplissime ad movendam misericordiam, et maxime miserabiliter ad proponendam accederent petitio-
nem : illis autem imperata facientibus, et inferne supplicum ritu eum lacrymis clamantibus ; pri-
mum quidem ea quae siebant, ægre ferebat sanctus et angebalur animo : deinde eum videret magis perseverantes, et vehementius precantes, et eum miserabili clamore calidas lacrymas emittentes ; nesciebat quid ageret illa misericors anima ad ultrasque distracta cogitationes. Quando enim ad sacer-
dotes et ad sacerdotum intuebatur lacrymas, move-
batur ; quando autem ad columnam et eos qui sunt in ea labores et optatissimam quietem, erat in-
flexibilis. Sie ergo inter se contendentiis cogita-
tionibus, et in æquilibrio quodammodo positis ; quærerit momentum superni judicij : et eo stante ad orationem, vox statim ex celo extitit, quæ jubet ei ut descendat, et rursus revertatur ad columnam. Sie eum cum gaudio excipientes episcopi, deduxerunt ad pontificem, qui dici non potest quanta rursus fuerit plenus lætitia, et quanto cum honore exceperit.

52. « Atque statim quidem Christi miles verlit adversarium, et si ei in conspectu non venerit, verbis autem solum tanquam eminus emissis jaculis usus sit, sicut etiam per eam quam ante miserat Epistolam, novum appellans Diocletianum : et cum per utraque eum terrisset, nempe et praesentis sæculi et futuri supplicia, tanquam improbum mancipium persuasit ut fugeret. Minarum enim timore affectus cum respondisset : Ecce tibi concedo civitatem et omnes qui sunt in ea ; ipse prætextu exer-
citionis processit extra terminos civitatis. Sed nec sie quidem eum dimisit vir fortissimus, sed fugientem tanquam qui elypeum abjecisset, persecubatur militem, et contendebat eum apprehendere, ut ar-
gueret, et eum eo singulari certamine decertaret. Igit ergo viam quæ illuc ferebat. Vide autem milizium athletæ. Nam cum ei pedes laborassent exer-
citione, et non possent ingredi, commodato accepit alios pedes, et ducebatur portatus ab aliis. Fuitne vero iter ejus inane et absque miraculis? nequaquam. Et habentissime quidem omnium meminisse : sed cum tria prohibeant, nempe et prolixitas narrationis, dicendi facultatis imbecillitas, et ne si velim omnia dicere, cum vos exsatia vero, siliis socordiores in iis quæ sunt precipua ; multis prætermis-
sis, paucorum meminero.

53. « Quidam leprosus ad eum in via accedens, emisit vocem, quam olim etiam ad Christum, nisi quod ille quidem Filium¹, hic autem servum Dei vocabat, et rogabat, ut ab eo assequeretur cura-
tionem. Ille vero : Quid tibi vis, inquit, quod eo re-
flecto qui potest haec curare, accessisti ad hominem, qui est similibus obnoxius affectionibus, ea postu-
lans quæ ejus vires superant? Verum enim vero, si

quidem eredis non illum solum, sed etiam ejus ministros posse haec curare; erit tibi per nos quoque, ut credidisti, sanatio. Cum autem ille haec confitebatur, et adhuc magis rogabat ut sanaretur ; misericordia simul et admiratio magnum subiit Danielem : misericordia quidem propter morbum, admiratio autem propter fervorem fidei : et conver-
sus significat iis qui sequebantur, et ut manus tollant in cælum, et Deum placeant lacrymis. Deinde eum illius jussu is mari corpus lavisset, et fuisse mundatus (non procul enim aberat) ostensus est totus sanitus iis qui aderant. Qui cum adspexissent id quod factum fuerat, et nudum accepissent eum qui fnerat curatus, quid non faciebant? quid non dicebant? quo non animi motu afficiebantur? Admirabantur, clamabant, glorificabant, obscupabant. Movebat quidem fides eis linguam ad gratiarum actionem ; verba autem sustinebat admiratio, et efficiebat ut præ stupore obmutescerent. Quin etiam dicentes, nesciebant quidnam dicturi essent, illiusne fidem, an illius gratiam et Dei potentiam. Oculi autem omnium in illum solum erant con-
versi, voxque una erat, et narratio; leprosus, et illius mundatio.

54. « Ut ergo essent plures testes hujus rei admirabilis, veniunt ad maximum Dei templum, et virum illum in suggestu statuunt, facientes sicut Zachæus¹ : nam illi quoque persuasit fides ut ascenderet sycomorum ; et his rursum, ut in alto statuerent eum qui curatus fuerat, persuasit similis fervor spiritus ». Talem quidem ostentare curatum nihil aliud ferme fuit, quam adversus Eutychianos, quibus conferta civitas erat, exaltare de prostrata perfidia trophyæ victoriae : dum Deum pro ipsis stare, cuius virtute per Orthodoxum virum miraculum illud fuerat perpetratum evidentissime declarabatur. Sed addita sunt his alia majora, quibus heretici magis magisque convincerentur. « Quis », subdit auctor, « quæ propter magnum Danielem siebant, narraverit? Confluit ad eum universa fere civitas : ægrolantes quidem desiderio sanationis, prope habentes exemplar, leprosum qui fuerat curatus : sani autem, ut viderent eos qui curabantur, et spectaculo miraculorum minime privarentur. Quæ vero corum, qui accedebant, tidem sequebantur miracula, sunt majora quam ut verbis exprimi possint, et auribus percipi.

55. « Cum autem sic splendide comilatus magis ille Daniel ad locum in quo erat imperator, pervenit prope palatia Septimi : vir quidam Gothus genere, desuper propiciens per fenestram, cum sanctum vidisset sic deduci et portari; ejus irridet mollitiem, et ironice alloquitur : Ecce (inquit) nouus consul. Haec dixit, et statim accepit fructum suarum nugarum. Illinc enim deturbatus, humi jacebat mortuus. Vident quod factum funeral satellites : et dolore simul et ira repleti, et alioqui timore correpti, ne vel alius ex suis, vel ipse imperator

¹ Matth. viii.

¹ Luc. xix.

simile quid adversus magnum illum tacentis in eadem incideret; non sinebant sanctum ingredi regiam. Cum vero iis qui cum eo erant conantibus ingredi aliquo magna erat perturbatio, tunc cum evangetice¹ pedum suorum executere pulverem, eos qui cum ipso erant, hortatus esset sanctus, et ipse hoc fecisset, reversus est: sed neque lunc vacuus. Multi enim milites, cum eum parum solum vidiissent, et mores et habitum obstupuisserent Evangelicum, eum statim sunt secuti. Et sic quidem vadit Byzantium homo Dei.

56. « Imperator autem viri reveritus virtutem, et veritus ne quid ei grave accideret propter illius contemptum, misit ad eum quamprimum, et rogit ut revertatur. Ille vero non modo flexus, sed etiam magis irritatus, cum dixisset, quod qui celestem regem conatur exacerbare, ipse multo magis malorum thesaurum sibi recondit: et deinde adcessisset etiam fore, nt hic brevi excidat ab imperio, et eas, quae illic sunt, minas non effugiat: haec cum dixisset, et si quis in tunica remanserat pulvis eum excusisset; processit fidenti animo. Cum haec annuntiarentur imperatori, simul etiam et sua sponte cecidit turris palatii, perinde ac si per res inanimes arroganter et insolentem hominem Deus vellet erudire.

57. « Quænam autem ab accedente sancto facta sunt miracula (quomodo enim ex urbe cum eis est egressus, ita etiam ingredientem ipsa rursus sequabantur, quodammodo ipsa, ut ita dicam, Dei virtute famulum deducente) cum ex his pauca eaque propter satietatem veluti cursim adduxero, transibo ad ea quæ supersunt. Duo quidem ab ipso adolescentes primum sanantur, qui vexabantur a dæmonibus. Deinde mulier quædam alia, fide Chananæa, quæ habebat filiam, et veluti æstuantis animi testes lacrymas profundebat ex oculis, et per eas quærebat curationem, sanam quidem accepit filiam: lætitiam autem referens pro mœrore, donum rediit. Deinde cum sanctus per medianam procederet civitatem, patricius quidam ex senatu, qui ipse quoque Zachæum² est imitatus, cum eum ferventi fide domo sua excepisset, Zachæo quoque similem consecutus est benedictionem.

58. « Posquam autem in ipso fuit maximo templo, et simul versalus fuit cum patriarcha, qui ipsum cum magna simul lætitia accepit et honore; hic quoque atiis quidem nova, sibi vero solita facit miracula. Serpens qui alicunde prorepserat, et se magni Danielis pedibus per spiras involverat, erat terribile spectaculum: et cum ad eum defendendum qui aderant accurrisserent, illos quidem insinulabat timiditatis. Ipse autem serpenti audacter et fidenter minatus, cum ei tanquam ministro magna imperasset auctoritate: Vade, inquit, et tuas latibras repete et specus subterraneos: ille vero, perinde ac qui non posset contradicere, statim repit ad parietem, et in conspectu omnium disrumpi-

tur ». At quid hoc adeo inexpectatum prodigium in loco serpentibus haud facile ob frequentiam habitantium accessibili, nisi quod Deus voluit hisce veluti symbotie signis demonstrare de veteroso illo serpente humani generis deceptore esse obtentam victoriam? Sed quæ haec secuia sunt, aecipe.

59. « Haec (subdit auctor) eum de magno Daniele didicisset mulier Rais, fide quidem ferventissima et maxime pia, gloria autem valde insignis, prompto et alaceri animo ad eum accurrens, et similiter atque illa meretrice ictius pedes rigans lacrymis; precibus ab eo conlendit, ut sibi nasceretur filius. Cum autem humi dejecta vidisset ejus pedis soleam exercitatione a tendine discissam: stupens tolerantiam, et emittens voces Chananæa similes dans ei funiculum, rogit ut eum circa ejus pedem involveret, et ei rursum reddat: haec est, inquiens, summa meæ petitionis. Ille vero primum quidem non sustinebat: deinde motus etiam illius lacrymis, et præterea episcopi et cæterorum verbis flexus, non solum illum cum funem circumvolvisset, ei reddidit; sed etiam significavit fore ut ipsa pareret filium, et prædicti nomine filii: Zenonem, dicens, o mulier, vocabis filium. Et sic quidem sanctus. Ego autem nihil dicam amplius: clarum est enim ita evenisse: nihil enim excidebat ex iis quæ ab illo predicebantur.

60. « Propterea sanctum quoque timens imperator, et ei omnino repugnare declinans, eum agreditur arte et blanditiis: et cum ipse sæpe cum ei per multos ut ad ipsum veniret, precatus, non persuadebat; ipse ad eum venit, et ritu supplici adorat, et illius pedesprehensat, rogans ut sibi deatur venia. Ille autem (quis enim ad ea videnda erat ipso perspicacior?) illum quidem tunc multis probbris insequitur: deinde etiam aperit id quod multos latebat: Humilitas illa, dicens, et contrito est artificiosa simulatio, densa pelle contingens importunitatem ejus et immanitatem: sed cito videbitis, qui omnia perspicit, Dei oculum et validam manum, quæ etiam potentes dejicit. Atque cum sic quidem sanctus tam multa fecisset miracula, Deique vertisset et profligassel hostem, et res Ecclesiæ bene constituisse, quin etiam futura prædictisset; revertitur ad columnam, et certamina ac labores magnos ac forti animo suscipit ». At de Daniele haec tenus. Meminit earumdem rerum gestarum Nephorus, qui et ista addit¹: « Basiliscus motum plebis urbanæ veritus, in ædes imperiales exemplo reversus est, et senatui indixit, ne molestiam Acacio exhiberet, quod multitudo ad incendendam urbem parata esset ».

61. Eadem de Daniele et Acacio habet Theodorus lector², qui addit præterea, Olympium monachum magna libertate inveclum esse in Basiliscum imperatorem. Injectum quidem fuisse ignem in urbem in invidiam Basilisci constat: de quo incendio ista habet Cedrenus: « Hoc imperatore creato, in-

¹ Matth. x. — ² Luc. xix.

¹ Niceph. l. XVI. c. 6. — ² Theod. Collect. l. 1.

cendium florentissimam urbis partem absumpsit. Ortum enim e mediis Chalceopratis, cum utramque portium, tum contigua omnia et Basilicam devoravit, in qua fuit bibliotheca librorum millia centena vicena continens. Inter quos libros fuit etiam draconis intestinum pedes centum viginti longum, cui Homeri poemata Hias et Odissea aureis litteris fuerant inscripta cum historia rerum ab heroibus geslarum. Perdidit etiam mediae in palatiis donus utramque porticum, et in Lauso pulcherrima donaria : ibi enim multa antiquorum simulacrorum erant posita, ut statua illa nobilis Gnidiae Veneris, itemque Samiae Junonis, et ex alia materia Lydiae Minervae, quam Amasis Aegyptiorum rex sapienti Cleobulo miserat, aliaque infinita », exussit scilicet. « Excurrit ignis etiam usque ad forum Constantini Magni. Eapropter in odio universorum fuit Basiliscus, incendiumque et eversio urbis cognominatus : nam alludebant ad serpentis nomen atque naturam. Seribit igitur ad Zenonem senatus, etc. » Sed haec postea.

62. *Acacii opera novam Basiliscus dat sanctiōnem.* — Quomodo autem inter haec Acacius non contentus ipse noui laccessiri, sed consulens omnibus Ecclesiis Orientis extorsit ab eodem imperatore abrogationem sanctae legis adversus Chalcedonense Concilium, ita narrat Evagrius¹ : « Est porro apud eundem scriptorem », nempe Zachariam, « Acacium antistitem Constantinopolitanum his de rebus circuisse, monachosque et populum Constantinopolitanum contra Basilicum utpote haereticum concitasse : illumque abrogasse litteras generatim scriptas ad omnes, atque adeo decrevisse, ut ea quae tam temere et quasi repentina impetu facta fuissent, penitus abrogarentur : effecisseque ut contrarie litterae ab eodem imperatore, quae Concilium Chalcedonense approbabant passim ad omnes mitterentur ». Cæterum acta haec esse ab Acacio vigore litterarum Simplicii Romani Pontificis, Epistola Gelasii papæ ad Dardanos episcopos manifestat, in qua haec leguntur² : « Basiliscus (ut dictum est) tyranus et haereticus scriptis Apostolice Sedis vehementer infractus est, et a plurimis revocatus excessibus ». Haec ibi. Subdit Evagrius : « Has autem litteras, quas ait contrarias alteris fuisse Zacharias, qui quamdam animi sui affectionem secutus, totam illam conscripsit historiam, missas fecit, quæ quidem litteræ ita se habent » :

63. Contrariae litteræ imperatoris Basilisci.

« Imperatores ac Cæsares Basiliscus et Marcus. Apostolicam et Orthodoxam fidem ab initio in Ecclesiis conservatam et ad nostrum usque continuatam imperium, et nobis jam regnantibus custoditam et in perpetuum custodiendam, in qua baptizati sumus, et credimus solam integrum firmamque retinendam, retentamque in omnibus Catholicis et Apostolicis Orthodoxorum Ecclesiis perpetuo continuandam decernimus, nullamque præterea quæ-

rendam esse. Quam ob causam litteras nobis impenitibus seu generatim ad omnes scriptas, seu alias, vel si quid prieterea fidei et Ecclesiastice constitutionis gratia a nobis editum sit, mandamus irrita fieri abrogarique, atque tum Nestorio et Eutycheti, tum omnibus qui sunt ejusdem cum illis opinionis, tum omni denique haeresi anathema dñnniari, et nec concilium cogi, nec inquisitionem fieri de tide : sed ea quæ de ea decreta sunt, rata stabilitaque manere.

64. « Quin etiam provincias, quarum episcoporum creatio penes sedem hujus regiae et illustris civitatis est, reverendissimo et sanctissimo patriarchæ et episcopo Acaeio restituvi : atque episcopos, qui illis eliam præsunt provinciis, proprias nihil minus sedes tenere ; sicut post istorum mortem nullum præjudicium contra ordinationis jus, quod ad sanctam sedem hujus regiae et eximie urbis pertinet, ex ea re fiat. Denique quod hoc divinum nostrum decretum vim habeat divini edicti, nemini dubium et obscurum esse volumus ». Hactenus nova sanctio priorem abrogans. De ejusmodi autem edicto Theodosius lector his verbis meminit, addens novam hanc causam ejus sanctionis edendæ : « Basiliscus, inquit, cognito Zenonis motu, quem Isauria concitaverat, Zenonidem conjugem suam sumit, et Acacio se et clero et monachis in Ecclesia purgat, sedique illi iura sua restituit, et alio edicto priora abrogat ».

65. Intelligis atque satis perspicue intueris, lector, quantam in principibus jus regnandi pariat inconstantiam. Qui enim jam a temporibus Leonis imperatoris Eulychianam ex animo sectatus est haeresim, et factus imperator eamdem publica sanctione munivit ac promulgavit : paulo post cum ob eam causam adversari sibi expertus est senatum et populum, et super omnes Constantinopolitanum episcopum, Zenonemque audivit e latebris emersum conflasse exercitum in Isauria : ut imminentem sibi ruinam vitare posset, mox instar Protei mutat formam, apprensique ex improviso Catholicus, ut Saul inter prophetas, pro recta fide promulgat edicta, et promulgatas adversus Catholicam fidem leges antiquatque penitus delet, seque ut Samueli Saul duplex animo, arbitrio tradit episcopi. Ita plane versipellis haereticus, questum pietatem putans, veluti quadam nundinatione, simulata religione redimere conatus est firmitatem vacillantis imperii : bis impius, dum abulitur ad lenocinium pietate; ter quaterque sacrilegus, dum sacri cultus pretio mercari conatur regnum.

66. Cæterum quod ad sanctionem pro fide Catholicâ postremo editam pertinet : sicut priorem illam impiam a Timotheo invasore sedis Alexandrinæ, impugnatore Concilii Chalcedonensis scriptam fuisse diximus; ita hanc ab Acacio dictatam et imperatori subscribendam oblatam, ex iis quæ dicta sunt, facile intelligere possumus. Cognoscis etiam, si attendis, in ea esse posita quæ a Simplicio papa ad Acacium scribente adeo fuerant inculeata;

¹ Evagr. I. III. c. 7. — ² Epist. II. tom. I. Ep. Rom. Pont.

nimirum nullatenus permittendum, ut in causa fidei iterum oecumenicum Concilium cogeretur. At quod ad finem ejus per Acacium additum est, ut per Basilisci ejusmodi sanctionem revocaretur quod per Leonem Rom. Pontificem tempore Concilii Chalcedonensis fuerat abrogatum præsumptum privilegium ejus Ecclesiae, ut sub aliis metropolitanis Ecclesiis positos ordinaret episcopos : res plane indigna fuit Acacio, ut a tyranno atque hæretico et sacerdotali potestate privilegia quereret stabiliri, quæ neque in magno Consessu Patrum statuta vim valuerant sub Anatolio obtinere : ex qua quidem adipiscendi primatum prurigine maximas sibi ac posteris Acacius struxit dissensiones, de quibus suo loco dicendum. At hæc de Basilisci et Acacii rebus gestis hoc anno cœpta in sequentem etiam propagata fuisse, dicere jure possumus: sed non nisi restituzione Zenonis sequens annus a præsenti certis notis distingui posse conceditur. Agemus igitur de ea suo loco.

67. *Gelasii eiusdam lucubratio de Synodo Nicæna.* — Hoc eodem tempore, cum Basiliscus regnaret, et cum eo impietas vexillum erexisset, fidesque Catholica esset undique pessumdata, Gelasius quidam Cyzici versatus, adversus Eutychianos hæreticos, qui impugnantes Chalcedonense Concilium, professores se esse magni Nicæni Concilii vane gloriarentur, edidit quæ reperit a Dalmatio Cyzici episcopo conscripta Acta Nicæni Concilii : de eius lucubratione Photius hæc habet in Bibliotheca : « Acta primæ Synodi », nempe Nicæna, « tribus tomis, auctore Gelasio. Quæ quidem non vere Acla ipsa, sed de rebus gestis in Synodo historia : humili namque sermone, sed diligent tractat ea quæ in Synodo configerunt ». Hæc Photius. Exlat ipsum quidem opus græce scriptum in Vaticana bibliotheca, latinitate donatum ab Alphonso Pisano Societatis Iesu professore viro doctissimo, sed absque Gelasii auctoris titulo, quem ex Photio oportuit petuisse. Porro inter alia idem auctor, cum prefatur, hæc habet : « Post aliquot autem annos cum per voluntatem Dei huc pervenisse, in provinciam dico Bithynorum, et commotio et inquisitio magna fieret post impii Basilisci tyrrannidem adversus Catholicam et Apostolicam Ecclesiam Dei, et fidem Apostolicam in ea constitutam ; succedente potissimum, atque imperatoris aulam commovente factione illorum qui hæretico Eutycheti consentiebant, ut fidem Patrum, Nicænam, inquam, explosa Chalcedonensi Concilio, teneremus : illi quidem a nobis confutati sunt, quippe qui ejus fidei hostes erant : neque enim sciebant quid dicerent, aut de quibus affirmarent. Proferente enim me quæ in illa sancta Orthodoxorum Dei corona in Spiritu sancto a Domino per eos fuerant explicata resiliebant a nobis pejorem Ariana blasphemiam lingua sua proferentes, etc. » Hæc Gelasius adversus Eutychianos strenuus pro fide Catholica propugnator, de quo rursus inferius dicendum erit.

68. *Thalmud Babylonicum.* — Cum his flagraret incendiis Oriens, Judæorum præcipui Rabbi

Asse et Rabbi Hammai confarecinarunt Thalmud Babylonicum blasphemis scatens. Tertia hæc fuit collectio : nam prima habita est a Juda Simeonis filio, anno centesimo et quinquagesimo ab ultima clade Hierosolymorum : secunda vero a Rabbi Joannam, anno trecentesimo ab eadem clade. Sed de his pluribus Sixtus¹. Jam vero convertamus oculos in Occidenteum.

69. *Genserici obitus, cui succedit filius Hunericus.* — Hoc anno Gensericus rex Wandalorum in Africa vita functus est, cum regnasset (secundum sententiam Victoris²) annos triginta septem, licet Procopius³ triginta novem Genserici regno tribuat : sed Victorem res sui temporis scribentem præstat audire. Porro ejusmodi numerum annorum regni Genserici ducere eum a tempore captiæ Carthaginis, non autem ex quo Wandali in Africam ingressi sunt, satis potest intelligi, dum superius numerat quindecim annos ejusdem regni tempore quo Romanam cepit Urbem, quem necesse est numerum cœpisse ab anno quadragesimo quadragesimo, qui primus numeratur post captiæ Carthaginem : nam ipsam Urbem Romanam liquet a Genserico captam (ut dictum est) anno Domini quadragesimo quinquagesimo quinto. Prædicatur hic regum omnium felicissimus : etenim nulli plane unquam id datum est, duarum totius orbis potentissimarum urbium expugnatores fuisse, Carthaginis atque Romæ, potiusque manubiis, de eis erexisse trophæa. Ut ex his, quanti Deus faciat mundi regna, atque præsentis vitæ gloriam, quibus locupletavit crudelissimum Barbarum, eumdemque perfidum Ariatum, ipsi Deo semper infensum, sanguine martyrum cruentatum, intelligi possit.

70. « Mortuo igitur Genserico », inquit Victor⁴, « Hunericus major filius patri succedit. Qui primordio regni (ut habet subtilitas Barbarorum) cœpit mitius et moderatus agere, et maxime circa religionem nostram : ut etiam ubi antea sub Genserico rege præjudicatum fuerat, ne spirituales fierent conventus, conventicula concurrerent populorum. Et ut se religiosum ostenderet, statuit sollicitius requirendos hæreticos Manichæos, ex quibus multos incendit, plurimos autem distraxit navibus transmarinis : quos pæne omnes Manichæos suæ religionis invenit, et præcipue presbyteros et diaconos Ariana hærecoes. Unde magis erubescens, amplius in illos exarsit. De quibus repertus est unus nomine Clementianus monachus illorum, scriptum habens in femore, Manichæus discipulus Christi Jesu. Propter quod magis laudabilior memoratus rex videbatur, in uno displicens, quia cupiditati insatiablem vehementius inhiabat, et provincias regni sui variis calumniis atque inductionibus onerabat; ut de illo præcipue diceretur, rex egens magnus est calumniator ». Hæc de primordiis Hunerici Victor : reliqua autem de eo suis locis dicenda erunt.

¹ Sixt. l. II. — ² Victor. de pers. Wandal. l. I. — ³ Procop. de bello Wandal. l. I. — ⁴ Victor. de pers. Wandal. l. II.

Anno periodi Græco-Romanæ 5969. — Jesu Christi 476. — Simplicii papæ 9. — Basilisci t. Odoaeris reg. 1.

1. *Consulatus.* — Coss. *Fl. Basiliceni II et Armatus*, uterque in Oriente creatus, de quibus mox plura.

2. *Odoacer fit rex Italie.* — A num. 1 ad 8. «Odoacer Turcitingorum rex habens secum Schyrros, Herulos, diversarumque gentium auxiliarios, Italiam occupavit», inquit Jornandes lib. de Reb. Get. cap. 46, quod hoc anno contigisse docent Marcellinus, Cassiodorus, Marius Aventicensis, et Anonymus Cuspinianus in Chronicis. Ille diem *Odoaceris* natalem nos edocet: «Levatus est, inquit, Odoacer rex X kal. Septemb. Eo etiam anno occisus est Orestes patricius Placentiae V kal. Septemb. Item eo anno occisus est Paulus frater ejus in Ravenna pridie nonas Septembbris». Audiendus etiam *anonymus Valesianus*, qui Baronii tempore non extabat: «Superveniente Odoaere cum gente Schyrorum occidit Orestium in Placentia, et fratrem ejus Paulum ad Pinetas, foris classem Ravennæ. Ingrediens autem Ravennam depositit Augustum de regno, cuius infantiae misertus concessit ei sanguinem, et quia pulcher erat, donavit ei redditum sex millia solidos, et misit eum intra Campaniam cum parentibus suis tibere vivere. Etenim pater ejus Orestes Pannotos, qui eo tempore, quando Attila ad Italianam venit, se illi junxit, et ejus notarius factus fuerat. Unde profecit, et usque ad patriciatus dignitatem pervenit».

3. *Finis imperii Romani in Occidente.* — Marcellinus in Chronicæ sub hujus anni coss. habet: «Hesperium Romanæ gentis imperium, quod septingentesimo Urbis conditæ anno primus Augustorum Octavianus Augustus tenere cœpit, eum hoc Augustulo periiit anno successorum regni imperatorum **DXXII**; Gothorum deinceps regibus Romanis tenantibus». Verum cum hoc anno annus Urbis millesimus ducentesimus vicesimus nonus, secundum suppurationem Varronianam inchoetur, ab institutione imperii anno se. Urbis condite **DCXI**, ad ejus eversionem intercurrere anni **DIXIX**. Marcellinus itaque, et Jornandes aliam suppurationem, quam Varronianam usurparunt.

4. *Hæresim plerique principes hoc tempore profitebantur.* — Quod ait Baronius num. 6 hoc tempore nullum penitus Catholicum regem *alicui*

*saltem exigue provinciæ dominatum esse, et totum Christianum orbem sub hæreticorum principum dominio gemuisse, inde procedit, quod existimat, Zenonem imperatorem hæresim Eutychianam amplexum esse. Verum ex his quæ modo in medium adducemus, liquebit hunc imperatorem hoc et aliquot ex sequentibus annis fidem Orthodoxam tuitum esse, eamque ob rem a Simplicio papa laudari meruisse. Præterea Britannis, qui in Cambriam congerant, hoc tempore praerat *Arrelius Ambrosius* rex egregie Christians, qui successerat *Vortimero* et *Vortigerno* hujus patri, qui nunquam a fide Catholica deservire. Hinc Gildas in libello de Excidio Britanniæ *Ambrosium virum modestum* appellat, aitque, ejus *sobolem ab avita honestate degenerasse*: statimque subdit: «Hæsit tam desperati insulae excidio, insperatique mentio auxilii memoriae corum, qui utriusque miraculi testes extiterent. Et ob hoc reges publici, privati, sacerdotes, Ecclesiastici suum quique ordinem servaverunt. At illis decedentibus cum successisset ætas tempestatis illius nescia, etc.» Quæ intelligi debent, ut recle explicat Alfordus hoc anno in Annal. Aug. de his, qui post Ambrosium, et deinceps fuerunt, quorum delicta acriter Gildas castigat. Hinc omnes Anglie Historici consentiunt.*

5. *Basiliscus per hyemem imperium invasit.* — A num. 8 ad 68. *Basilisci* tyranni initium anno superiori a quibusdam viris doctis cum Victore Tununensi in Chronicæ perperam consignatum. Lex enim 28 Cod. Justin. *de jure dotium*, in enjus titulo habetur: *Zeno A. Eliano prefecto prætorio*, dicitur data *kal. Jan. Basilio* (legendum, Basilisco) *II et Armatio* (legendum, Armato) coss. Quare hujus anni initio, quo lex ea emissa, Zeno adhuc imperabat. Cum tamen Tununensis prodat, *Ariadnam* Augustam Zenonem in Isauriam fugientem *sub hyemis discrimine, narali itinere* subsecutam esse, liqueciter finem Januarii Basilicum imperium invassisse, quod ex dicendis anno sequenti manifestum fiet. Auctior Chronicæ *Alexandrini*, qui perperam Basilisci et Armati consulatum geminat, rem ita gestam narrat: «Zeno imp. potitus rem quampiam, a soern sua Verina negavit. Appetitus deinde ab ea insidiis, veritusque ne ab aliquo palatinorum inter-

siceretur (in regia enim cum genere suo Verina soror habitabat) Chalcedonem se contulit, atque inde veredis per equos dispositos velut imperator prope ravit in Isauriam, quem fugiens malrem suam Ariadna imperatrix secuta est in Isauriam, ibique cum viro suo degit. Post fugam Zenonis imperatoris et Ariadnae Augustae, exemplo domina Verina imperatorem creavit Basiliscum fratrem suum, qui imperavit annos duos, adscriptos amnis primis et posterioribus Zenonis. Porro Basiliscus simul ac cœpit imperare, coronavit filium suum Marcum, et imperatorem renuntiavit simulque ambo imperavant. In Graeco habetur, ἐστέλε τὸν ἐποντὸν οὐρανὸν ἡγεμόνα.

6. *Basiliscus filium Cæsarem ac dein Augustum creavit.* — Marcus Cesar a patre creatus est, ut scribunt Marcellinus, Theophanes, et alii: imo in Encyclicis Basilisci litteris ab Evagrio lib. 3, cap. 6 relatis, Marcus *nobilissimus Cæsar* tantum nuncupatur. Postea vero a patre dictus est Augustus, ut ibidem in Epistola episcoporum Concilii Ephesini *Basilisci iussu* celebrati dicitur. Ex quibus Valesius in Notis ad Evagrium deducit, falli Chronicon Alex. et rectius Candidum in lib. 2 Hist. scripsisse: « *Basiliscus Marcum filium suum Cæsarem crearat, ac post etiam imperatorem* ». At non Auctor Chronicus Alex. sed Valesius hallucinatur; prietquam enim quod Chronicon Alex. rem gestam compendio narrat, nomen *regis*, quo ntitur, et *imperatoris*, quod usurpat Raderus in sua versione, ex usu illorum temporum tam Cæsarem, quam imperatorem ac Augustum significat, ut ostendi anno CLXI. Quod hic non iterarem, nisi vidi sem Labbeum in Notis ad Candidum, in eundem lapidem impiegisse.

7. *Ælurus et Follo in priorem statum restituuntur.* — Theophanes hanc *Basilisci* invasionem pluribus explicat, licet peccet in tempore. Anno enim Incarnat. secundum Alex. CDLXVII, qui kal. Septemb. anni Christi CDLXXIV exorditur, inquit: « *Basiliscus Verinæ Zenonis socrus, frater ejus hor tamantis impulsus, cum Heracleæ Thraciae urbe morarentur, ipsa Verina et e senatoribus quodam opem ferentibus adversus Zenonem excitavit rebellionem. Periculum metuens Zeno, Ariadna conjugé, pecuniarumque copia secum asporlati fugit in Syriam (sed legendum, Isauriam) in castrum quoddam munitissimum, cui nomen Vara. Inde rursus cum Ariadna uxore in Thessædem se recipit ex hujusmodi causa. Illo et Secundo illuc usque Basilisco bene affectis, obsidione eum prementibus.... Porro Basiliscus imperator in Campo acclamatus, mox Marcum filium Cæsarem creat, et Auguste corona Zenodiam conjungem ornat: ac statim Zenodice maxime verbis ad id impulsus, rectæ fidei bellum indicit. Quare Timotheum Ælurum promulgato Edicto revocavit exilio, Petrumque Fullonem in Insomnium monasterio latilantem sedi restituit: quotquot autem sanctam Synodus Chalcedonensem adversarii respuebant, ii liberrime impugnabant verita tem.*

Ælurus ad haec perditis ac sceleratis Alexandrinis, qui forte Constantinopolii hospitabantur, collectis, e palatio supplicatione duela asino vectus ad Ecclesiam profectus est: cumque ad eadem Octagonum dictam advenisset, asino lapsus, attrito pede cum ignominia retrorsum coactus est. Eum posthaec imperiali diplomate munitus, et Synodi decretis infensum Basiliscus Alexandriam transmisit, et Antiochiam Petrum Fullonem, auiinis utriusque adversus veritatem exasperalis, et ejus suasus corroboratis. Timotheus aulem Salophacioli Alexandriae antistes, auditio Timothei Æluri adventu, ad monasteria in Canopo posita, in quibus asceticam vitam olim fuerat professus, secessit. Hunc, multis in plures alios illatis malis, quod omnibus charus exsisteret, non potuit lacerare Ælurus: quinimo Æluro Alexandriae adventanti partium ejus studiosi suelamabant: Hostes tuos cibasti, o papa.

8. *Acacius Constantinop. episc. Basilisco resistit.* — « Ille vicissim respondebat: Ha est, cibavi. Hoc pacto impius ille execrationes in Chalcedonensem Synodum conjectit. Cæterum Julianus Antiochiae præsul ex gestis rebus dolore conceptio vitam amisit. Petrus autem Fullo thronum invadens se ad anathemata et tumultus excitandos convertit, ex quo cædes et domorum direptiones ob appositum ter saucto hymno additamentum. Basiliscus Edicto in publicum Ialo Chalcedonensem Synodum eliminavit, et Acacium Constantinop. illud idem jussit exequi. Verum tolius civitatis mulierum etiam ac puerorum conferta plebs adversus Basiliscum currens in Ecclesiam scelus prohibuit. Acacius autem atra veste proprium corpus, tum thronum, ac tandem altare circumcinxit: magnus quoque ille Daniel divino plane zelo accensus columnæ, qua considerat, descendit, et cum Acacio populique frequentia assiduus cunctis Ecclesiasticis conventibus aderat ».

9. *Numerantur anni episcopatus Juliani et Salophacioli.* — Evagrius lib. 3, cap. 4 refert, Timotheum Ælurum annos octodecim in exilio transegitisse. Quare anno CDLIX relegatus fuerat a Leone Magno, et currenti restitutus est a Basilisco. Nicephorus in Chronicō, et Tabulae Theophanis Timotheo Salophaciolo annos tantum xv assignauit; eum tamen certum sit, eum anno CDLX jam fuisse episcopum, ut eo anno videre est apud Baronium n. 9 et seqq. Juliano episcopo Antiocheno anni xv in Chronicō Nicephori attribuuntur, sed ille librarium error corrigendum ex Tabulis Theophanis, ubi ei anni sex adscribuntur. Sedere enim cœpit anno CDLXI. Baronius ejus non meminit, quod ejus Chronologie incommodaret. Auctor Breveculi Eutychianistarum postquam narravit, Basilisco imperium occupante, Petrum Fullonem iterum se junxit Timotheo Æluro, ait: « Sed sicut superius dictum est, Basilisci temporibus a Timotheo illo damnato (Æluro scilicet) qui Constantinopolim venerat, ad Antiochiam remissum fuisse, ut ilerum illuc episcopatum teneret. Quo facto idem Petrus

(nempe Fullo) Joannem quemdam presbyterum de quo Aeacium diximus refulisse, ordinat Apamenis episcopum; a quibus non receptus venit Antiochiani, et Petrum episcopatus sui pellit auctorem, et invadit ejus Ecclesiam». Sed hoc configit post biennium, ut infra ostendam.

10. Zeno Aelurum et Fullonem Constantinopolim non evocavit. — Porro Timotheum Aelurum a Basilisco tyranno exilio solutum fuisse, testantur non solum auctores eitati; sed etiam Evagrius lib. 3, c. 4, Theodorus Lector lib. t aliique, qui et idem de Petro Fullone Antiochiam ab eo missa seribunt. Sufficiat hic referre locum Aueloris Breveuli Hist. Eutychianistarum, qui hoc tempore vivebat: *Cum Basiliscus occupasset imperium, damnare coepit Chalcedonensem Synodum et Catholicos persecuti.* Tunc denique Timotheus « ille damnatus accepta libertate venit Constantinopolim, et damnatus haereticos locis suis reddidit. Vadit Alexandriam, fugit Timotheus Catholicus, et in monasterio lalet. Petrus ille (nempe Fullo) iterum se junxit Timotheo, cum quo fuerat ante damnatus. Redit Zeno imp. ad regnum, Basiliscus opprimitur. Mittitur Alexandriam, ut pulso pervasore Timotheus Catholicus reddeatur Ecclesie». Baronius quidem putavit, *Aelurum* jam Constantinopoli fuisse, quando *Basiliscus* imperium invasit, eumque a Zenone anno superiori ab exilio revocatum. Inicitur autem non solum auctoritate Alexandri monachi in Laudatione sancti Barnabæ apostoli, de quo anno superiori egimus; sed etiam trium Epistolarum *Simplicii* papæ, quarum prior ad *Zenonem imp.* data ab eo recitatum. 9 et seqq., altera ad *Aeacium Constantinopolitanum episcopum*, quam refert num. 13 et seqq., tertia Baronius meminit num. 22, haecque scripta est ad *presbyteros et archimandritas Constantinopolitanos*. In priori *Simplicius* petit ab imperatore, ut Timotheum Aelurum, qui Alexandrinam sedem occuparat, et etiam Constantinopoli suas haereses disseminabat, regia potestate cohibeat. Data ea Epistola *IV idus Januarii*, *Basilisco Augusto consule*, anno sc. currenti. Ejusdem tenoris sunt aliae duas, quarum prior dala *V idus Januarii*, sine tamen consulum nomine: secunda dala *III idus Januarii consule suprascripto*.

11. Refellitur opinio Bollandi. — Verum cum Baronii sententia, ex ipsis etiam Simplicii papæ alijs Epistolis infra memorandis plane revertatur, hunc nodum solvere tentarunt Bollandus et Henschenius ad diem II mensis Martii, quo sanctus iste Pontifex colitur: « Arbitramur, inquit, reliendum consulatum Basilisci Augusti, quem videatur gessisse anno **cœlxxvii**. Sed cum illi ablatum imperium ipso alhuc anno fuisse, etiam honore consulatus destitutus est, et scriptum deinde, post consulatum Basilisci et Armati, ut fecit S. Simplicius in allera ad Zenonem imp. Epistola, scripta *VIII idus Octob.* quando hic ad fasces imperii reversus, scripta ad S. Simplicium Epistola Orthodoxæ fidei Catholicæ professionem integrerrimam edidit: ac

tunc quod ante dissimularat, gratulatur Zenoni de recuperalo imperio, hortaturque, ut rejeolo Aeluro legitimmm episcopum sedi Alexandrinæ restituat». Existimant itaque viri doctissimi Timotheum quidem Aelurum et Petrum Fullonem a Basilisco tyranno sedibus restitutos fuisse, sed laudatas tres Simplicii Epistolas ad Zenonem sequenti tantum anno datas; cum nondum Zeno Aelurum Alexandria ejecisset.

12. Zenonem in fide Orthodoxa perseverasse Simplicius PP. ostendit. — At haec interpretatio nullo modo admitti potest. Primo, quia ex omnibus Fastis constat, secundum *Basilisci consulatum* in hunc annum competere, ideoque et tres illas Epistolas hoc anno datas. Secundo, quando aliquis consulatu ordinario privabatur, annus quo consul processerat, vel solius ejus in consulatu collegæ nomine, vel consulni, qui anno præcedenti magistratum gesserant, annotabatur, ut plura exempla demonstrant. Tertio, Bollandus et Henschenius non probant, *Zenonem*, postquam in imperium restitutus est, novam fidei professionem edidisse: et ex Simplicii litteris mense Octobri, anno sequenti ad Zenonem datis, postquam in imperium restitutus est, liquet eum integrerrimæ fidei fuisse: « *Lætare igitur*», inquit Simplicius, « *venerabilis imperator, eos fuisse tuos hostes, qui extiterunt Divinitatis inimici: atque gaude cum Ecclesia laborasse, et cum fidei Catholicæ libertate imperium restitutum, atque ut in omnibus doceas causam tibi cum Deo esse communem, cuius ope viriliter Iretus insiste, ele.* » et paulo post: « *Unde ante omnia precor, ut Alexandrinam Ecclesiam non minus a funesto, quam ab haeretico pervasore Clementie vestre dispositiōnibus liberatam, Catholicæ ac legitimo restitui censeatis antistiti.* ». Zeno itaque nec novam fidei professionem edidit, neque Aelurum in sedem Alexandrinam restituit, sed in fide perslitit, et cum Ecclesia laboravit; et tantum abest, ut *Aelurum* ab exilio revocarit, ut prudentia sua ac zelo, sacrilego illo invasore Ecclesiam Alexandrinam liberarit. Hinc Simplicius infra subiungit: « *Ipsa est quippe, sicut experti estis, Catholicæ fides, que potentes de sede læsa deposita (nempe Basilicum) et exaltando humiles custodita servavit* », sc. Zenonem. Ex qua etiam Epistola *VIII idus Octob. post consulatum Basilisci et Armati*, anno nempe sequenti a Simplicio dala, slatim ac accepit, Zenonem imperium recuperasse, patet tres alias supra memoratas huic prorsus esse contrarias.

13. Epistola Basilisco a Simplicio PP. scripta Zenonis nomen hodie præfert. — Difficili hoc in loco diu versatus sum, tandemque comperi priorem ex tribus illis Epistolis, non ad Zenonem Augustum, cui inscripta legitur, sed ad *Basiliscum Augustum* datum esse, et tam in secunda ad Aeacium, quam in tertia ad presbyteros et archimandritas Constantinopolitanos eodem tempore in Orientem missis, imperatorem, de quo in illis sermo, alium non esse quam *Basiliscum*. Apparet id

manifeste ex Epistola ad Acacium, in qua Simplicius ait : « Implorata fide clementissimi principis, vocem faciendae synodi fac respui ». Basiliscus enim in litteris suis Antencyclicis quibus Encyclicas abrogat, recitalis a Baronio num. 30 et seqq. ex Evagrio lib. 3, cap. 7, inquit : « Ac de hoc argumento nec Synodus fieri, nec amplius quæstionem ullam moveri volumus ». Synodum enim congregari haeretici petierant, quod cum Simplicium non lateret, *Acacium* monet, ut hujusmodi convocationem impeditur conetur. Ad hæc Gelasius papa in Epistola ad episcopos Dardaniae, quæ numero est 13. « Cur ergo, inquit, vel cum fieri videret Acacius, non sicut sub Basifisco jam fecerat, ad Apostolicam Sedem referre curavit; ut si solus ipse non poterat, junctis cum eadem consiliis atque tractibus, apud imperatorem (nempe Zenonem) possent, quæ refigioni competerent, allegari? Nam si Basiliscus, ut dictum est, tyrannus et haereticus scriptis Apostolicae Sedi vehementer infraclus est, et a plurimis revocatus excessibus, quanto magis legitimus imperator qui se Catholicum videri volebat, potuit eum Apostolica Sede cunctorum quoque Pontificum moderata suggestione moderari ». Paulo post Gelasius subdit : « Sanctæ memoriae papa Simplicius, et post eum sanctæ memoriae Felix, non solum Basiliscum tyranum; sed etiam imperatorem Zenonem, pro iisdem ipsis excessibus auctoritate libera sæpius increpasse noscuntur ». Sæpius igitur ad Basiliscum Simplicius scripsit, sed ex ejus litteris ea sola superest, quæ Zenonis nomini perperam præfert. Similes errores saepe a librariis commissos esse, pluribus exemplis patet.

44. *Quod librariis attribuendum.* — Librarius vel sciolus aliquis Simplicium papam ad tyranum litteras dedisse absurdum sibi persuadens, in Epi-graphe litterarum memoratarum loco, *Basilisco Augusto Simplicius episcopus*, apposuit, *Zenoni Augusto Simplicius episcopus*. Quæ mihi iam diu certa stabat sententia, cum in lom. iv Concil. Edit. Labbeanae pag. 1070, in margine ejusdem Epigraphes legi : *Basilisco habetur in C. Virdunensi*. Quare maximopere gavisus sum, quod meam conjecturam Codex Ms. firmaverit, eosque satis non potui non laudare, qui variantes antiquorum monumentorum lectiones, in novis eorum editionibus sedulo notant. Hæc itaque difficultas a tot variis doctissimis dissimulata, quia insuperabilis videbatur, nullum amplius negotium facessere potest. Baronius num. 16 dicit in subscriptione ejusdem Epistolæ, in qua habetur *IV idus Januarias Basilisco Augusto consule*, loco, *Augusto*, legendum esse *Armato*, qui hoc anno Basilisci collega in consulatu fuit. Verum non in ea voce, sed in mense cubat error, et in tribus laudatis Epistolis, loco, *III*, *IV*, et *V idus Janu.* legendum, *Jan.* ut suspicabatur Bollandus citatus : tres enim illæ Epistole hoc anno simul Constantinopolim missæ, post mensem Januarium, quo *Basiliscus* nondum tyramidem arripuerat. Porro minus mirum nihil accidit, quod librarius

religione tentatus *Basilisci* in Zenonis nomen commularit; cum Baronius, quem fugere non poterat, tam Pontifices Romanos, quam præsules Catholicos tyramis regnantibus nomen *Augusti* dedisse, Augusti in Armati nomen commutandum esse, putari.

45. *Aelurus Paulum in episcopatum Ephesiorum restituit.* — Celebrata Basilisco imperante Synodus Ephesi, in qua *Paulus* in archiepiscopalem sedem Ephesinam restitutus es, ut tradit Evagrius lib. 3, cap. 5, qui cap. seq. postea scribit : « Idem Zacharias ait : Timotheum Constantinopoli digressum in Ephesiorum urbem venisse, alque illie Paulum in archiepiscopali sede collocasse. Qui cum jam prius ab episcopis illius provincie juxta antiquorem consuetudinem ordinatus fuisset, sede sua exciderat. Reddidit etiam Timotheus Ephesinae Ecclesie jus patriarchicum, quod illi ademptum fuerat a Chalcedonensi Synodo. Illic profectus Alexandriam venit ». Verissimum est, inquit Valesius in Notis ad eum Evagrii locum, quod ait Zacharias Rhetor vetuslorem se. consuetudinem fuisse, ut episcopus Ephesi ab episcopis sue provinciae ordinaretur. Jus autem patriarchicum appellat Zacharias ejus primatum, seu jus ordinandi metropolitanos. In hoc enim proprio consistit jus patriarchicum. Quod autem addit Zacharias, hoc jus ademptum fuisse sedi Ephesinae, intelligit Actionem xvi Synodi Chalcedonensis, in qua decretum, ut Constantinopolitanus episcopus metropolitas in Asiana dioecesi ordinaret. Praefatus *Paulus*, ut videtur, post Stephanum in Synodo Chalcedonensi depositum, episcopus Ephesiorum ordinatus fuerat : sed propter tumultus, qui in Stephanī depositione contigere, factum, ut in Codice Encyclo nullæ metropolis Ephesiorum litteræ Chalcedonensem Synodum approbantes legantur.

46. *Causa cur Synodus Ephesina coacta fuerit.* — Quia vero Baronius leviter admodum ac perfuntorie de hoc Concilio Ephesino locutus est, observans tantum ab Eutychianis celebratum fuisse, sed non quam ob causam, aut quid in eo gestum fuerit, commemorans, Valesius citatus quæ ab illo prætermissa sunt, hoc modo supplevit. Post editas a *Basilisco* imp. Encyclicas litteras adversus Concilium Chalcedonense, *Acacius* Constantinopolitanus episcopus solus ex patriarchis, qui Orientali imperio subjacebant, his litteris subscribere recusavit, nec Chalcedonense Concilium ex Ecclesiasticis tabulis expungere unquam sustinuit. Sed et monachi Constantinopolitani *Basilisco* tortiter restiterunt. Denique plebs Constantinopolitana gravissime tumultuari cœpit, urbis ac palatii incendium minitans, si imperator vim inferre Acacio et Catholicis perseveraret. Quare territus Basiliscus ex urbe regia aufugit: et Ecclesie Constantinopolitanae jura sua ac privilegia ademit, et Senatoribus interdixit, ne *Acacium* altoquerentur. Postea vero cum *Zenonem* ex Isauria redire didicisset, metu perculsus, una cum uxore et liberis in Ecclesiam venit, seque *Acacio* et clero

urbis regiae excusans, Ecclesiæ Constantinopolitanæ iuræ sua restituit, et Antencyclicas litteras promulgavit, ut Theodorus lector lib. I rem se habuisse narrat, et ex parte Theophanes, cuius verba supra recitavimus.

17. *Eam improbat Acacius episc. Constantiopol.* — Quam egregie sese *Acacius* gesserit, insinuat Ennodius in Dictione vi, in qua inquit: « Fluxa Ecclesiasticorum corda, aut turbant que in præsenti vita sunt, aut delectant: quibus *Acacius*, qui diabolus a sententia sua motus imperio erubuit dum propugnatorem se fuisse veritatis; et clari deserens ornamenti certaminis, triumphum suum, quem sub Basilisco pio sudore meruerat, debellavit: qui solis præmiis suis pâne tempore adeptionis invidet spem honorum fructuum perfidie falce succidens», ut suo loco dicitur. Ad hæc sanctus Daniel Stylita, ut videre est in ejus Vila ad diem x Decemb. cap. 41, inquit: « Seeptra quidem arripit Basiliscus; horribiliter vero statim sibilat adversus Dei Ecclesiæ, et de earnis a Christo susceptæ dispensatione nugatur quædam blasphemæ et adulterina. *Acacium* autem qui tunc sedem tenebat pontificalem, qui rectam quidem defendebat rationem: illius autem dogmatum tempestati, spiritus fervore, et dicendi libertate vehementer resistebat, vult iniqua morte mulctare ». Quibus etiam ex verbis, sicuti et ex ope quam Zeno a sancto Daniele quæsivit, ut videre est apud Baronium num. 24, liquet, Cardinalem doctissimum num. 8, perperam scribere *Zenonem* clamculum favisse scelestissimo *Timotheo Eluro*; cum auctor Vitæ S. Danielis testetur, *Basiliscum* fuisse, qui blasphemæ et adulterina nugatus est, et *Danielum* non solum perfidiam *Zenoni* non exprobrasse; sed etiam ad malorum solatium finem ei tyrannidis prædixisse.

18. *Acta in Synodo Ephesina.* — Eutychiani itaque cum viderent *Acacium* pro confirmatione Chalcedonensis Synodi tam acriter decertare, nec monasteria solum, verum etiam plebem urbis regiae, aliosque passim sacerdotes ab eo adversus *Basiliscum* concitari, episcoporum partis suæ Concilium in urbe Epheso congregarunt; in quo tum *Acacium*, et alios quosdam episcopos idem cum illo sentientes dammarunt, ac deposuerunt: tum *Basiliscum* imperatorem regarunt, ut in pristina sententia maneret, nec contrariam Encyclicis suis constitutionem premulgaret. In eadem Synodo *Pardus* Ephesiorum episcopus ordinatus est, et jus patriarchicum Ephesinæ sedi restitutum, ut supra ostendimus. Eam anno sequenti celebratam, ex eo colligit Valesius, quod habita fuerit paulo antequam *Basiliscus* litteras suas Antencyclicas promulgaret. Eas autem anno sequenti publicavit, cum Zenonem ex Isauria reverti didicisset, ut supra ex Theodoro teuctore retulimus. Certe hoc immunit episcopi Asiatici in Epistola ad Basiliscum: *Nihil igitur contrarium divinis Encyclicis restris proponi jubeatis.* Illic Concilio præfuisse videtur *Timotheus Aelurus*, quia verisimile non est, *Acacium* ab alio depositum

fuisse, quam ab Alexandrino episcopo, qui æqualem ab Aeacio dignitatem patriarchæ obtinebat. Præterquam quod *Aelurus* Paulum in sede Ephesina colloceavit, ut testatur Evagrius. Ille ad illustrationem eorum quæ Baronius a num. 30 ad 67 scribit.

19. *Thalmud Babylonicum sæculo seq. publicatum.* — Ad num. 68. *Thalmud* Babylonicum longe post hunc annum a Judæis promulgatum fuit. *Thalmud* liber est doctrinalis Judæorum complectens, ut ipsi inquiunt, omnem eorum humanam et divinam scientiam congestus a quibusdam Rabiniis, ex multorum sententiis, ut esset Judæis religionis et morum norma. Sub legis oralis, et traditionum titulo passim circumferebatur, aut in schedulis aut chartis; sed quidam Rabinus *Jehuda* de lege oralis conservanda sollicitus ex iis librum compilavit quem *Mischnaioth* vocavit; isque omnium Judæorum caleculo circa annum Christi ccxix approbatus publicam accepit auctoritatem. Tum anno Christi ccxxx R. *Jachanan* *Thalmud* Hierosolymitanum compilavit, cum *Mischna* aliquid deesse videretur; sed eum et *Mischna* concisæ essent, et *Thalmud* Hierosolymitanum, utpote obscurum, paucorum manibus tereretur, R. *Jude* nomine *Raf* novas quasdam collegit schedulas, easque certa ratione digessit. Postmodum *Raf Asse* anno Christi ccclxxvii, ut legitur in kalendario Judaico; ac dein circa annum cdxxvii, *Maremar*, ejusque collega *Mar* collegerunt rursus omnium doctorum chartas, qui ab excessu R. *Jude* aliquid in *Mischnam* consignaverant, et omnia tandem sub nomine *Gemara* quasi perfecti et absoluti *Operis* ediderunt. Atque sic anno quingentesimo sexto eræ christianæ, ut docet Kalendarium Judaicum, et *Mischna* et *Gemara* unum opus confectionum, et *Thalmud Babylonicum* appellatum est. Integrum Babylonicum *Thalmud* primo Venetiis anno MXX, dein Basileæ anno Mlxxxii editum. Sed ex illa editione jussu Patrum Tridentini Concilii resecata sunt ea que in Christum blasphemæ videbantur, que postea in editione Cracoviensi anno MCVI a Judæis adornata, restituta fuere. Recentior est editio Amstelodamensis, qua prodiit anno Christi MDCXLV ad Venetam conformata.

20. *Moritur Genserius Wandalorum rex.* — Ad num. 69 et seq. *Genserius* Wandalorum rex potentissimus anno tantum sequenti vivere desiit. Victor enim Viteus in fine lib. I de persecutione Africana testatur, eum post occupatam Carthaginem, vixisse annos xxxvii, menses iii. Auctor vero Fragmenti Augustani, qui extat in Appendice Chronicæ Prosperi Ms. sex dies addit: « Qui regnavit, inquit, eamdem Africam civitatem annis xxxvii, mensibus iii, diebus vi ». In Biblioteca Colbertina extat Codex Ms. in quo inter alia continetur Chronicæ Prosperi cum simili additamento charactere valde antiquo exaratus. Morluus est itaque *Genserius* die xxiv mensis Januarii sequentis Christi anni, ut patet ex dictis anno cdxxxix, ubi ostendimus, eum Carthaginem occupasse die xix Octobris ejus-

dem Christi ami qui *Genserici* primus in Africa fuit. Comitus anno DCXLII, num. 37, perperam cum Baronio hic serabit, Procopium lib. t de Bell. Vandal. cap. 7 errasse, quando *Genserico* post captiam Carthaginem annos *triginta novem* tribuit. Nam Procopius, quemadmodum et alii antiqui in similibus suppurationibus, annos tantum Julianos eosque

utrinque incompletos numeravit, ideoque continxat, quod mox diximus, *Genserici* sc. mortem ad annum sequentem pertinere. Ei successit filius ejus *Hunericus*, qui, ut scribit Victor citatus lib. 2, regni sui exordio mitius et moderatus egit, et maxime circa religionem Christianam.

SIMPLICII ANNUS 10. — CHRISTI 477.

1. *Basilisco victo, qui et misere necatur, Zeno iterum regnat, et S. Theclae templum excitat.* — Sequitur Christi annus quadringentesimus septuagesimus septimus, quem nullius illustravit consulatus; nam nonnisi post consulatum inscribi consuevit Basilisci atque Armati.

Quo ipso anno, eodem Basilisco imp. in ordinem redacto, Zeno iterum imperavit. Tenuisse autem imperium Basiliscum annum unum et menses sex, dictum est superius: licet Procopius¹ annum unum et menses octo ipsum imperasse tradat: quin etiam et Cyrus in Saba testatur menses viginti Basiliscum regnasse. Quoniam autem modo acciderit ut pestilens homo sublatuſ fuerit, audiamus a Procopio, qui ait: « Cum Basiliscus octo menses super annum tyramidem exercuisset, omnibusque ob ejus avaritiam et aulicis et militibus infensus esset, a Zenone tandem exercitu petitus est. Ubi amborum copiae in conspectu fuere, Armatus (sic enim nomen duci erat, qui ab eo missus fuerat) Zenonis dueibus se cum toto tradit exercitu ». Sic igitur Deo et hominibus invitus Basiliscus, Armati exconsulis et magistri mifitum defectione, imperio excidit. Sed quid post haec? Subdit Procopius:

2. « Igitur Constantinopoli Basiliscus acceptae cladis et prodigionis nuntio, protinus in templum confugit: ubi captus ab Acacio praesule Constantiopolitano ob ejus impietatem, ac Zenoni traditus est. Nam ab Orthodoxa fide deficiens, in Eutychianam sectam inclinaverat, omnemque vitam pessimis moribus inquinaverat: ex quo odio enectis erat. Zeno rursum imperium repetens, Armati officium ante omnia probavit: verum paulo post eum in suspicionem venientem de medio sustulit. Basili-

scum autem tyramnum simul cum uxore et filiis in Cappadociam mittens hiemis tempore, jussit neque veste, neque cibariis juvari. Ex quo breviter una se complexi corporibus, collacrymantes misere pericrunt: unde tyramidis penam brevi tempore dedit. Sed haec postea contigerunt». Hucusque Procopius. Locus præstitutus exilio, Lyminis a Marcelino nominatur, ubi Basiliscus cum suis fame contabuit. Ista quidem ipse hoc anno post consulatum Armati. « Tali clausit sine vitam impius Basiliscus, ut fame periret, qui », inquit Suidas, « pecuniam exegit ab Ecclesiarum episcopis, et Acacium Constantinopoli episcopatu propemodum pepulisset, nisi a multitudine eorum qui monachi dieebantur reprehensus fuisset, homo insigni avaritia, ut ne cerdonibus quidem et contemptis opificebus parceret, ouniaque plena essent lacrymarum inter illas exactiones ». Haec Suidas.

3. His enarratis de miserando interitu Basilisci tyraanni, adjungamus quæ idem habet Suidas de nece Armati, qui hoc ipso anno (ut vidimus) ab eodem Basilisco in consulatu collega assumptus est. Erat hic cognatus ipsius Basilisci, Zenonidis vero Augustæ, ut idem tradit, adulter: de eius interitu ista habet: « Armatus plurimum potuit apud Zenonidem imperatricem et ipsum Basiliscum. Est autem occisus a Zenone imperatore, ac cæde ejus cives admodum sunt gavisi: nam sub Leone quoscumque Thraces, qui seditionem moverant, cepisset, hos manibus amputatis dimiserat. Cælerum Onoulus quidam cum interfecit, quem Armatus pauperem et recens a barbaris venientem humaniter susceptum, comitem primum fecerat, deinde praefectum Illyricorum, et ad convivia multo argento instruxerat: sed is barbarica perfidia et sanguinaria manu gratiam illi retulit ». Haec Suidas.

¹ Procop. de bello Wandal. l. 1.

Ista porro configerunt, ubi Zeno, sublato e medio Basilisco, in imperium regressus est.

4. Porro hæc omnia superum nutu faela esse, intercedente apud Deum pro Zenone sancta protomartyre Thecla, probavit eventus: nam de ea ista habet Evagrius¹: « Zeno vero per visionem (ut fertur) conspicatus sanctam, strenuam, et eximiam martyrem Theclam, non ipsum solum impellen-tem, verum etiam pollicentem restitutionem, versus Constantinopolim exercitum ducit. Atque viris qui illam obsidebant, numeribus inductis, Basiliscum, cum jam biennio regnaverat, imperio extirbal, et ad sacri templi adyta confugientem hostibus auferendum tradit. Quam ob causam Zeno egregiae martyri Theclæ amplissimum templum splendore, et pulchritudine eximium Seleucie urbis Isauriae dedicavit, pluribusque ac plane regalibus monum-mentis, quæ ad nostram usque ætatem servata sunt, exornavit ». Hæc Evagrius. Cæterum de obitu Basiliaci ac suorum hæc ab aliis diversa Evagrius habet: « Basilicus autem mittitur in Cappadociam, mortem appetitur. Ubi in diversorio, nomine Aconso, una cum uxore et liberis trucidatur ». Ita Evagrius. Hunc tandem consecutus est finem homo perfidus, hæreticorum patronus, revera Romani imperii pestis et exitium.

5. Per hujusmodi autem vexationem nonnihil ad meliorem frugem redditus Zeno videri voluit. Etenim simul ac pervenit Constantinopolim, memor prædictionis sanctissimi Danielis, qua prænuntiarat fore, ut sicut pellendus, ita et esset paulo post restituendus in regnum; confessim una cum conjugé ad ipsum in columna agentem perrexit, et de accepto ejus precibus tam insigni a Deo beneficio gratias egit. Hæc quidem ipsius Danielis Acta² continent.

6. *Simplieii papæ ad Zenonem respondentis Epistola, qui ei suæ fidei integratatem testatus fucrat.* — Ne quid insuper prætermitteret Zeno Catholici imperatoris imaginis, præclararum pietatis illud specimen edidit, et rectæ fidei indicem prodidit, cum Epistolam scripsit ad Simplicium Romanum Pontificem, qua fidei suæ in omnibus testatam redideret integratatem. Non extat ipsa quidem, verum de ea mentionem habet idem ipse papa Simplicius in Apostolicis litteris ad eum redditis hoc ipso anno mense Octobris, quæ sic se habent³:

7. « Simplicius episcopus Zenoni Augusto.

« Inter opera divinæ providentiæ, quæ pia semper et justa sunt, nostris quoque temporibus eloqui potentias Domini, vix quælibet humana lingua sufficiet. Quis etenim valeat vel cogitatione complecti, vel voce depromere, quod in ipso utriusque rei laborantis artienlo, et votis publicis religiosiæ sanctæ reddidit vos quieti; nisi quod tanti consideratione miraculi clamandum est cum Propheta⁴: Hæc est mutatio dexteræ Exelsi, quæ

exallantes semetipsos polenter humiliat, et humiliantes se clementer exaltat. In quibus etiam, si dispensationis supernæ sagacius mensura libretur, profecto evidenter apparet, ideo perfidorum irrepsisse perniciem, ut fides elementæ tuæ etiam inter adversa probaretur; quantoque magis rebus urgeri crederetur infestis, tanto clarius vestra magnanimitas immineret: atque ob hoc mansuetudinis vestrae de Constantiopolitana urbe provenisse discessum, ut universorum desideriis expetiti, gloria majore rediretis; ut ex contrariorum periculis quod in vobis esset, cunctis utile nosceretur, Davidicæ nimirum illius virtutis exemplo, qua singulare patientia cedens paululum furoribus parricidæ, continuo post victoriam populorum precibus imploratum, præstantiore fastigio est reversus in regnum. Lætare igitur, venerabilis imperator, eos fuisse tuos hostes, qui extiterunt Divinitatis inimici: atque gaudie cum Ecclesia laborasse, et cum fidei Catholice libertate imperium restitutum. Atque ut in omnibus doceas causam tibi cum Deo esse communem, ejus ope viriliter fretus insiste: ut per quem publicos incubalores subegit, Ecclesiæ quoque depllet tyraunos. Sicut enim pietas vestra merito recteque confidit, illo nos tempore nihil alind Deum nostrum suppliciter implorasse, quam ut nobis Romani imperii præsules, quales nunc loquimur, redderentur; ita exspectari cernitis, ut hujusmodi vos esse, ipsorum actuum qualitate monstretis.

8. « Respicite, quæso, augustæ memoriae Marcianni atque Leonis omni modo conspicuam Catholica devotione constantiam: et salubri consideratione perpendiculariter cum in eodem loco stare nequierint, qui ab eorum rectitudine deviarunt; successorem regiæ potestatis legitimum ac divinitus attributum eum fore sine dubio, qui illorum fidei persisterit imitator. Debes, gloriostissime et clementissime fili imperator, augustæ memoriae tantorum virorum taliumque reverentiam, debes vices munieribus Dei. Ille te a istorum reduxit imperium: tu Deo istis similem redde famulatum. Et quia hæc, beato Apostolo docente nos Petro, mea nuper humilitate prædicante, refutata sunt; a casuris, Deo fauore, præfiant in regni soliditate mansuris.

9. « Ego quidem litteris, quas vestra clementia destinavit, pignus immensu[m] venerandæ religiositatis accipiens, et ingenti gratulatione respiro, et omnino non ambigo, mentem vestram in rebus diuinis gesturam longe potiora quam cupio. Sed mei memor officii, in hanc partem clementiam tuam ideo prolixiori hortor alloquio, quia imperii sui pariter et salutis affectu illis te causis inherere semper exopto, quibus solis et præsentis regni stabilitas custoditur, et æterni gloria comparatur. Unde ante omnia precor, ut Alexandrinam Ecclesiæ non minus a funesto, quam ab heretico per vasore clementiæ vestræ dispositionibus liberatam, Catholico ac legitimo restitui censeatis antistiti; eisque etiam, quos temeritate diabolica diversis Ecclesiis ordinasse perhibetur, cœclis, rectæ fidei subro-

¹ Evagr. I. iii. c. 8. — ² Acta Daniel. c. 47. Sur. die xi. Decembr. — ³ Simpl. Ep. vii. tom. I. Ep. Decret. — ⁴ Psal. lxxvi.

gari constitutatis episcopos . ut sicut Rempublicam vestram a tyrranica dominatione purgasti, ita ubique Ecclesiam Dei ab hæreticorum Iatrociniis atque contagiis exuatis : nec id potius prævalere paliamenti quod iniquitas temporum tulerit, et ii quos non sollempni vestro imperio, sed et in Deum quoque rebellis spiritus concitatavit : quam quod tot tantique pontifices, et cum egregiis Orthodoxisque pontificibus universalis Ecclesiæ decrevit assensu.

40. « Chalcedonis Synodi constituta, vel ea quæ beatæ memorie prædecessor meus Leo Apostolica eruditione perdoenuit, intemerata vigore jubeatis : quia nec ullo modo retractari potest quod illorum definitione sotpum est, nec nullatenus recipi toties uno undique ore damnatus. Ipsa est quippe (sicut experti estis) Catholica fides, quæ potentes de sede lesa deposita, et exaltandos humiles custodita servavit. Quare satagendum est pietati tuæ, ut qui hujus tibi auctor est doni, sit ipse etiam propagator. Data septimo idus Octobris, post consulatum Basilisci et Armati ».

41. *Asiæ episcopi resipiscunt.* — Porro ex sententia Romani Pontificis a Zenone cuncta esse impleta constat. Atque in primis intrusos a Basilisco hæreticos episcopos ab ipso fuisse ejectos, auctor est Evagrius, dum hec ait¹ : « In imperium restitutus Zeno, visus est prudentior esse factus : perinde ac bene conscius illud sibi abrogatum a Deo fuisse ob susceptum patrocinium hæreticorum, mox legem sancivit, quæ decreta Basilisci tyrauni in litteris generatim ad omnes perscriptis comprehensa, abrogata fuere : et Petrus Ecclesia Antiochena, et Paulus Ephesina expellitur. Episcopi Asiæ quo placent Acacium, deprecari culpam, veniamque petere cœperunt : mittunt quoque ad eum poenitentiae libellos, quibus asserebant, se non sua sponte, sed vi ac necessitate coactos, litteris Basilisci generatim ad omnes datis subserpississe : atque adeo jurejando confirmant rem ita revera se habere, seque non aliter quam Concilium Chalcedonense vel credidisse, vel credere. Libelli autem hanc habent sententiam :

42. « Epistola, sive libellus supplex ab episcopis Asiæ ad Acacium episcopum Constantinopolitanum missus.

« Acacio sanctissimo religiosissimoque Ecclesiæ Constantinopolis, quæ nova Roma dicitur patriarchæ S. » et postea : « Venit ad vos, uti par est, qui nostrum locum supplet » : et paulo infra : « Per istos libellos agnoscimus nos non nostra voluntate, sed necessitate adductos, litteris subserpississe Basilisci, eisdemque non animo, sed verbis duntaxat consensisse. Nam Dei optimi maximi aspirante numine, cui nostræ preces gratae acceptaque sunt, credimus non aliter quam a trecentis decem et octo orbis terræ luminibus, et centum quinquaginta sanctis Patribus accepimus. Credimus præterea Actis, quæ a S. Patribus Chalcedone coa-

ctis sancte sincereque deereta sunt ». Hæc ipsi. Sed turpis plane est excusatio ista tum quibuscumque Christianis, tum maxime episcopis totius Asiae in quibus omnibus emareuerisset penitus vigor pristinus, et quæ insidiebat olim in ejusdem provinciæ episcopis sacerdotalis constantia penitus enervata esset.

43. Quod autem lapsi episcopi libellum suppliæ pro restitutione darent Acacio, et non ex more ad Simplicium papam miserint; illud in causa fuit, quod ob rem bene gestam adversus Basiliscum tyrannum, idem Simplicius papa eidem legaverat vices suas: quod sane idem Romanus Pontifex profitetur in litteris postea datis, quas suo loco reddeamus. Testatur id et Gelasius ad Dardaniæ episcopos scribens verbis istis, de ipso Acacio agens¹ : « Cur, inquit, tanto tempore, cum ista gererentur, vel gerenda cognosceret, non ad Sedem Apostolicam, a qua sibi curam illarum regionum noverat delegatam, referre maturavit? etc. »

44. *Ingens terræ motus.* — Inter tot autem tantaque leta novus casus animos omnium vehementer exagitavit, terræ motus videlicet, de quo ista Cedrenus : « Anno quarto Zenonis imp. terribilis fuit terræ motus Constantinopoli die vicesima quinta Septembbris. Corruerunt multa templo, domus, rostraque fonditus, et obruta immensa hominum multitudo. Cecidit etiam globus columnæ fori, et statua Theodosii magni, quæ columnæ Tauri impensa erat, muri interioris satis longa pars. Duravit diu ille terræ motus, adeo ut fœtor quoque urhem occuparit ». Hæc ipse. Ita plane (si conjectari licet) terra ipsa suis visa est clamasse vocibus, Pax, pax, et non erit pax : etenim visa est magnorum malorum esse prævuntia, cum videlicet, qui ad horam imperator Catholici hominis sibi farvam imposuerat, eadem postea cito projecta, qualis esset perfidus omnibus Orthodoxis innotuit. Sed quando id contingit, suo loco dicemus: modo autem in his immoratur, quæ ab eo pro cultu Catholice fidei pie sanque ipso redditus sui exordio gesta sunt.

45. *Timotheus Aelurus ex quo hæretici Timotheani, sibi mortem conciscit.* — Quod vero ipso primo in imperium regressu Zenonem hortatu Romani Pontificis ejecisse diximus, quos intruserat Basiliscus, depressisseque omnes qui ejus favore vim acceperant Eutychianos episcopos, et eos etiam Epheso atque Antiochia removendos esse præcepisse: Quid, inquires, de execrando illo omnium malorum auctore Timotheo Alexandrinæ sedis invasore, quem officiis et beneficiis auctum sub Zenone Constantinopoli antea exceptum vidimus? Putans ipse Zenonem vere in Catholicum esse mutatum, spe destitutus, moerore absorptus, Jude proditionis instar, cruentus carnifex est exitum consecutus. Quod enim inique admodum qui præcesserant eidem ignovissent imperatores; ipsem in semetipsum justo Dei iudicio vindicta scelerum insurrexit

¹ Evagr. l. iii. c. 89.

¹ Gelas. Ep. xi. tom. i. Epist. Decr.

et sui ipsius justus ulti existens, ipse sibi mortem concivit. Quonodo autem id acciderit, Liberatus diaconus ita narrat¹:

16. « Postquam imperator Zeno reversus est ad imperium. Timothens Aelurus metuens zelum quoniam habebat circa Chalcedonensem Synodum, optavit sibi mortem: et istud perseveranter orans, ab humana vita, hausto veneno, sotutus est. Dienunt sequaces ejus, prævidisse eum diem obitus sui: et revera qui se parabat veneno interficere, sciebat ». Haec Liberatus diaconus suorum temporum testis. Ex quo redarguas Evagrius², qui Zachariæ Eutychiani historici assectalus vestigia, de Timotheo eodem ait, ipsum a Zenone sedere permisum usque ad obitum: nam restitutum fuisse in pristinum locum Timotheum alterum legitimum episcopum Alexandrinum, agente pro eo Romano Pontifice, suo loco dicemus, cum de turbis Alexandrinis post Timothei obitum iterum repetitis agendum erit.

17. Ex hoc nefario Timotheo dicti sunt Timotheani haeretici, adversus quos aliasque hujus temporis haereses erudite scripsit Samuel Syrus; de quo habet ista Gennadius³: Sammel Edessæ Ecclesiæ presbyter multa adversus Ecclesiæ inimicos Syro sermone construere dicitur, præcipua tamen intentione contra Nestorianos, Eutychianos, et Timotheanos novellos sed sibi diversos haereticos. Unde et frequenter triformem besliam Ecclesiastica simul sententia cum auctoritate sanctorum Scripturarum summalim confecit: ostendens Nestorianis, Deum in homine, non purum hominem ex Virgine natum: Eutychianis, veram humani generis carnem a Deo sumptam et non de caelo exhibitam, nec crassi aeris substantiam in carne incessuisse (accipisse) formatam: Timotheanis, ita Verbum carnem factum, ut manente Verbo in sua substantia et homine in sua natura, societate, non commixtione unam filii Dei reddidisse personam. Vivere adhuc apud Constantinopolim dicitur: nam initio collati Anthemio imperii, et scripta ejus, et esse eum in carne cognovi ». Haec Gennadius.

18. Quis autem pro hujusmodi nefandis Timotheanis scripserit, idem ostendit paulo superius haec dicens⁴: « Syrus natione Alexandrinus, arte medicus, ex philosopho monachus, vir dicendi peritus, scripsit adversus Nestorium prius eleganter et fortiter: modo autem dum in illum invehitur nimius, et syllogismis magis quam Scripturis agit, Timotheum dogma fovere cœpit. Denique ambiguus etiam sui, suspendit animum a consensu Chalcedonensis decreti, nec aquiescendum putat Filium Dei duabus post Incarnationem constare naturis ». Haec ipse: qui et de eodem Timotheo agens, sic ait⁵:

19. « Scripsit ad Leonem imperatorem libellum valde suasorum, quem pravo sensu Patrum testimoniis in tantum roborare conatus est, ut ad deci-

piendum imperatorem, et suam haeresim constituant, paene Leonem Urbis Romæ Pontificem et Chalcedonensem Synodum ac totos Occidentales episcopos aliorum adminiculæ Nestorianos ostenderet. Sed favente Deo, a Chalcedonense Concilio hostis Ecclesiæ arguitur et confutatur. Vivere adhuc in exilio jam haeresiarcha dieitur et habetur. Hunc ipsum libellum noscendi gratia ego rogatus a fratribus in latinum transtuli, et cavendum prætitulavi ». Haec ipse: quibus appareat, ante haec tempora, dum Timotheus in exilio ageret, ipsum librum Timothei ab eodem Gennadio esse translatum. Sed et si hunc Timotheum dictæ haeresis constet auctorem fuisse; ex his tamen quæ superius saepe dicta sunt, satis appareat eumdem Alexandrinum Timotheum eamdem quam Dioscorus atque Eutyches haeresim sectatum esse. Quinam autem alii scriptores præter Samutelem hoc tempore adversus Eutychianam haeresim scripserint, alibi dictum est.

20. *Petrus Mogus episcopus Alexandrinus.* — Sed qui in locum ejectorum episcoporum fuerint substituti, Evagrius narrat: nempe Antiochiae Stephanum, de quo plura inferius dicturi sumus: in locum vero defuncti Timothei fuisse subrogatum Petrum. Sic enim idem auctor ait: « Mortuo Timotheo, Alexandrini Petrum cognomento Mogum sua ipsius auctoritate sibi episcopum diligunt: quod Zenonem, ubi ad aures ejus pervenit, vehementer conturbavit. Itaque Petrum muletavit morte; Timotheum autem, qui Proterio successerat, quique tum propter quamdam populi seditionem atatem degenerat in Canopo, accersit. Sic Timothens imperatoris jussu suam episcopalem sedem denuo oblinet », prout ex litteris papæ Simplicii admonitus fuit. Cæterum quod Petrus morte mutatus sit, redarguitur Evagrius a Liberato diacono et aliis historiis. Sed de his agemus anno sequenti.

21. *Martyrius succedit Anastasio in sede Hierosolymitanæ, et de miraculis præcedentibus conversionem haereticorum in illa civitate.* — Hoc eodem anno, qui numeratur quintus ab obitu sancti Euthymii magni nominis anachoretæ (ut auctor est in ejus Vita¹ Cyrilus) Anastasius episcopus Hierosolymitanus ex hac vita migravit anno undevicesimo sue sedis, ut ex tempore obitus Juvenalis prædecessoris colligitur. In ejus vero locum ordinatur Martyrius monachus genere Cappadox: quod quidem futurum S. Euthymius longe ante prædicterat, ut Cyrilus his verbis narrat post recensitam cædem Proterii episcopi Alexandrini per impium Timotheum illatam²: « Cum ergo in Aegypto omnia essent plena turba et tumultu; duo anachoretæ, quibus nomen erat Martyrius, et Elias, unus quidem Cappadox, alter vero Arabs, profecti ex monte Nitriæ ad magnum illum veniunt Euthymium, et unusquisque eorum in cellula separata apud ipsum longo tempore sunt versati: quos quidem hic vir

¹ Liber. diac. Brev. c. 16. tom. II. Conc. — ² Evagr. I. III. c. 12. — ³ Gennad. de Script. Eccles. c. 82. — ⁴ Gennad. c. 81. — ⁵ Gennad. c. 72.

¹ Apud Sur. die xx. Januar. — ² Cyril. in Vit. S. Euthy. die xx. Januar. apud Sur.

divinus amplectebatur lege amicitiae, et assidue invitabat ad colloctionem, et ad Cutiam et Rubau successus et descensus eos quoque similiter faciebat participes; cum quibus et una cum Gerasimo et aliis deinceps anachoretis sancte ictius manus una quaque Dominica intemerata sumebat sacramenta. Praevidit autem magnus Euthymius perspicaci oculo animae ea quae erant eventura Martyrio et Eliæ; nempe fore, ut Jacobi, qui clarus erat in choro discipulorum, unusquisque eorum sedis sit successor futurus ». Hæc de rebus Martyrii ante episcopatum, et visione Euthymii Cyrillus.

22. Simul ac autem vir sanctissimus thronum Hierosolymitanæ concendit Ecclesie, e sublimi loco oculis mentis lustrans populum sibi subjectum, vidensque adhuc vigore dissidia, soverique studia haereticorum, que tempore nefandissimi Theodosii fuere inter monachos potissimum disseminata: ex imo peccore trahens suspiria, in memoriam revocavit functiones divini pastoris ab Ezechiele ita descriptas¹: « Sicut visitat pastor gregem suum in die, quando fuerit in medio ovium suarum dissipatarum; sic visitabo oves meas, et liberabo eas de omnibus locis, in quibus dispersæ fuerant in die nubis et caliginis: et educam eas de populis, et congregabo eas de terris, et inducam eas in terram suam, et pascam eas in montibus Israel in rivis et cunctis sedibus terre. In pascuis uberrimis pascam eas, et in montibus excelsis Israel erunt pascua carrum. Ibi requiescent in terris virentibus, et in pacuis pinguis pascentur super montes Israel. Ego pascam oves meas, et ego eas accubare faciam, dicit Dominus Deus. Quod perierat requiram, et quod abjectum erat reducam, et quod confactum fuerat alligabo ». Ista, inquam, de Israetis pastore, Israëliticae regionis episcopus memoria repetens, ut eadem perficeret, totis contendere viribus coepit; concepitque tantam spem ob nova signa de restituenda collapsa fide Catholica hoc eodem anno ipso imperatore Zenone ostensa, cum ab eo abjici audiret Eutychianos episcopos, et explodi editam contra Chalcedonense Concilium sanctionem Basilisci imperatoris.

23. Quamobrem consilium iniit legationis mittendie Constantinopolim ad eundem Augustum. Deligitur ad opus industria et sanctitas Phidi diaconi, alumni magni illius Euthymii, quem haud pridem ex hac vita migrasse diximus. At quoniam non latebat Deum, quæ occulta erat hominibus mens perfida Zenonis imperatoris; ne ea legatio incassum perveniret Constantinopolim, sed revocaretur in Palæstinam, divinum consilium antevertit, et quidem immenso miraculo, quod fide dignissimus testis Cyrus sui temporis et regionis historicus omni fide testatum posteris tradidit hisce verbis²:

24. « Quinto anno postea », ab obitu Euthymii scilicet, « moritur quidem Anastasius patriarcha,

jam incipiente mense Januario. Zeno vero reversus ab exilio vincit quidem Basiticum, qui adhuc tenebat imperium: rursus autem recuperat imperium, quod amiserat. Et sedi quidem Hierosolymitanæ succedit Martyrius, de quo a me superius saepe facta est mentio: qui ad ipsum imperatorem Zenonem et Acacium episcopum Constantinopolitanum scribit de schismaticis et illorum blasphemia et vitanda haeresi: et eni Phido diacono dedisset litteras, mandat ei quoque non pauca ore dicenda.

25. « Ille autem cum Joppen pervenisset, et quoddam ascendisset navigium, quod proficiebatur in Corycium; ubi fuit in ipso mari Parthenico, in magnam incidens procellam et tempestatem, media nocte patitur naufragium. Cum vero jani demergeretur, nec se supra fluctus posset omnino tollere, sed propterea quod in medio mari esset, et quod nox esset obscura et incerta, periret; in quoddam lignum ex inopinato, vel potius quod Deus id dedisset, incidit: et cum in quendam locum enatasset, et a tanta calamitate se paululum recreasset, venit ei in mentem admirabilis Euthymius, et statim illius implorabat auxilium adversus periculum, et ambas ei manus tendebat et illius nomen saepe invocabat. Cum sic ergo laboraret, ei alicunde Magnus appareret Euthymius, per mare transiens, et secure in ipsis flueibus inambulans. Quem cum repente vidisset Phidus, adductus est in admirationem. Eum autem ab omni angore et timore volens rursus statim liberare, ea qua prius quoque sotebat allocutione: Noli, inquit, timere: Ego sum Euthymius Dei servus. Scias non esse bonum hoc iter in conspectu Dei; neque enim afferet utilitatemi aliquam matris Ecclesiarum. Et ideo te oportet reverti ad eum qui te misit, et ei meo nomine jubere, ne sit sollicitus de disjunctione schismatistarum: haud enim ita diu abhinc, sed illo pontificatum obtinente, futuram unionem, et omnes qui sunt Hierosolymis futuros unum gregem et sub uno pastore. Te autem oportet venire ad meam Lauram, et fratrum quidem cellas diruere ab ipsis fundamentis, cœnobium vero ædificare illie, ubi meum ædificasti cœmeterium. Non enim Lauram, sed cœnobium potius esse locum, Deo placet.

26. « Haec ille quidem mandat Phido, et suo eum pallio induit. Ille autem reipsa et non in somnis protinus raptus, non dissimili forte modo ei quo Habacue, ita facile et momento temporis statuitur in littore, et perinde ac si e somno surrexisset (o divinam providentiam!) in sancta invenitur civitate. Sic autem præter opinionem in domo conservatus, deponit quidem illud divinum Euthymii pallium, quod tantum pelagus transvolare peima citius effecit et tutius; consueto autem induit vestimento. Illud vero (sed est attendendum, miraculo enim cognatum et consimile sequitur miraculum) a quadam veluti manu abreptum, evanescit et tollitur de medio. Cum ad se ergo rediisset Phidus, et quænam eum mala oppressissent consider-

¹ Ezech. xxxiv. — ² Apud Sur. die xx. Januar.

rasset, undæ, fluctus, nox, desperatio, et quæcumque sunt mala tempestatis : deinde vero animo agitasset repentinam hujus inexpugnabilis calamitatis solutionem, magnumque Euthymium; et quemadmodum eum jam esset defessus, et graviter suffocaretur, ei apparebat pedibus ingrediens in fluctibus, et veluti manum illam porrigens hilarem, vultumque una et vocem, et ei mandans ea quæ dicta sunt, et tandem imponens pallium, et tantum mare veluti alatum per aerem transmittens, et domini sue reddens insensibiliter. Ille cum apud se considerasset Phidus, emisit illas voces cum magna admiratione : Nunc scio verum esse et germanum Dei servum magnum Euthymium, ab eoque misum me liberasse a calamitate.

27. « Deinceps autem hæc quoque matri narravit. Illa vero eis aures lubenter accommodans (amabat enim non solum filium, sed etiam Deum) et propterea tam ejus qui servat, quam ejus qui servatur, delectata narratione, et etiam lacrymas profundens ex oculis, consuluit filio ut omnia implete. Deinde autem ad patriarcham quoque transiens, ei Phidus renuntiavit omnia. Ille vero admiratus narrationem, quæ omnem rationem superat et opinionem : Revera (inquit) Dei propheta est magnus Euthymius, magna est, et quæ dici non potest apud illum fiducia. De iis enim que Lauræ eventura essent, cum nos omnes essemus testes, prædictis jam in Christo consummandus. Hæc cum dixisset, ipsi quoque Phido permittit ut ædificet cœnobium, et concedit ut ad proficiscatur : simul professus, se quoque omnibus viribus opus una esse aggressurum ».

28. Probavit autem eventus hæc omnia Dei nutu atque potentia facta esse, cum ipse Deus magis atque evidenter subjecit miraculum, quo non unum hominem e mari eripi transferrique momento contigit in Palestinam, sed multa millia hominum e profundo erroris in regnum lucis in ictu ferme oculi, omnibus cernentibus et admirantibus, inusitato quadam modo accidit sublime ferri. Quid autem id sit, et quomodo factum fuerit, ex eodem Cyrillo auctore accipe : « Cum jam quidem patriarcha Martyrius, fidem tribuens Phidi visioni admirabili, et iis quæ in mari prædictis ille magnus, de his quidem schismaticis cessavit cogitare. Non multum autem temporis intercessit, et veluti ex diviniore quadam visitatione, Marcianus, cuius paulo ante memini (hic erat archimandrita princeps hereticorum ipse hereticus) omnes ipse convocat in cœnobio, quod ab ipso constructum fuerat in sancta Bethlehem, et : Quonsque tandem (inquit) o fratres et patres, contendimus corpus Ecclesie dividere in partes, idque cum nec nobis quidem constet quæ sit Dei voluntas, sed rem sic credamus propriis cogitationibus? Est ergo nobis considerandum, ne forte existimantibus recta via ingredi, in avia contingat incidere. Sunt enim incertæ hominum cogitationes, sacra aiunt eloquia ¹. Et si videtur, se-

quentes illud Apostolicum, et veluti exemplo utentes, in conspectu jaciamus sortes episcoporum et monachorum : et si sors quidem venerit ad monachos, oportet omnino perseverare in iis, in quibus nunc manemus, et quæ nobis placent : sin autem ad episcopos, cum ipsis communicare.

29. « Cum hanc attulisset sententiam Marcianus, nullus erat ex iis qui aderant, qui non laudaret. Jactam itaque sortem episcopi quidem eam habuerunt : omnes autem ei statim communica- bant, tanquam ex Deo esse cognitam arbitrati, præter Gerontium solum et Romanum : et omnes se ipsis præbent ferentes (ferventes) unioni Ecclesie, eique de cætero germanam ac sinceram faciunt communionem. Cum eos autem patriarcha pulchre non solum supinis (ut quis dixerit) manibus, sed etiam cordis sinibus exceperint, præclarum et celebre festum agit. Admodum enim pulchre civitati exortum est bonum pacis, et lœtatae sunt plateæ Iherusalem et per omnia Deus glorificabatur. Gerontius autem et Romanus, alter quidem cum quadraginta quinque annos præfuerint beatæ Melaniæ monasteriis; alter vero in Theocorum (ut supra diximus) regione monasterium construxisset, et deinde ex ipsis quoque turpiter fuissent expulsi propter eorum quæ ipsis visa fuerant impietatem, mali male hue et illuc obeuentes recesserunt. Sed hæc quidem facta sunt temporibus Zenonis ». Hactenus de his ibi quibus miranda præcedentia confirmantur.

30. *De Ambrosio Britannio vindice.* — Jam vero res Occidentales tandem invisamus, quæ tetra circumquaque offusa caligine ob Barbaros ubique regnantes, obscuræ admodum redditæ sunt. Etenim cum defecisset penitus Occidentis Romanum imperium, regnante Romæ Odoacre rege, magna ex parte extores facti sunt cives, aliis ex illis in Orientem, aliis in diversa orbis loca, ubi haberent rura palerna, migrantibus. Cum interea Ambrosius Aurelianus in Britannia purpuram sumpsit, conatus liberare Britannos ab Anglo-Saxonibus eos assidue infestantibus. Vocati illi fuerant a Britannis sub Marciiano imperatore, cum a Scotis et Pictis infestarentur : sed (ut superius dictum est) ex auxiliariis in hostes conversi, eosdem Britannos dirissime affligebant, ad hoc usque tempus, quo ab Ambrosio liberantur. Illic purpuram quidem assumpsisse, non autem nomen imperatoris, reperitur : ipseque primus id tentavit (ut Gilda testatur) non autem et parentes, ut legitur apud Bedam ¹ qui sub Zenonis imperio hæc contigisse tradit, sicut et Ado in Chronico, licet quanto anno ipsius Zenonis id acciderit, nemo prodat ; nos hoc anno posuimus, sequenti nimirum a liberatione Ambrosii ab exilio sub Odoacre, si hunc euindem cum illo Ambrosio esse velimus : quod ut opinemur, multa persuadent.

31. Illic, inquam, sumens purpuram, ut ali-

¹ Sap. ix.

¹ Beda de sex aetat. in Zenon. et de Gest. Angl. l. i. c. 46.

quod saltem vestigium Occidentalis superesse videatur imperii, a Britanniis diu multumque a Barbaris externis afflictatis, ut a Deo missus, acceptus est. Quomodo autem per eum actum sit, ut pluribus fatigatos præliis hostes tandem penitus vicerit, Gil-dam Sapientem audiamus rem in haec verba describentem¹:

« Temporei gilur interveniente aliquanto, cum recessissent domum crudelissimi prædones, roboretæ a Deo reliquiæ, quibus se conjungunt undique de diversis locis miserrimi cives, tam avide, quam apes alveariis procella imminentे; simul deprecan tes cum toto corde, et (ut dicitur) innumeris onerantes æthera votis, ne ad internecionem usque de-lerentur: duce Ambrosio Aureliano viro modesto (qui solus forte Romanæ gentis tantæ tempestatis collisioni, occisis in eadem parentibus, purpura nimirum induitus superfuerat, cuius nunc temporibus nostris soboles magnopere avita bonitate degeneraverit), vires capessunt, victores provocantes ad prælium: quibus Victoria, Domino annuente, ex voto cessit. Et ex eo tempore nunc cives, nunc hostes

¹ Gil. de excid. Brit.

vincebant: ut in ista gente experiretur Dominus solito more præsentem Israelem, utrum diligit eum, annon, usque ad annum obsessionis Badoni ci montis, novissimeque ferme de luciferis non minimæ stragis, qui et meæ nativitatis est. Sed ne nunc quidem ut antea civitales patriæ inhabitantur, sed desertæ dirutæque hactenus squalent cestibus licet externis bellis, sed non civilibus. Hæsit etenim tam desperati insulæ excidii, insperati que mentio auxiliī memorie eorum, qui utriusque miraculi testes extitere: et ob hoc reges, publici, pri vati, sacerdotes, Ecclesiastici suum quique ordinem servaverunt ». Hæc Gilda, Ambrosio acceptam fe rens libertatem Britannia ab ingruentibus Barbaris liberatæ, et restitutam Ecclesiasticam disciplinam. Porro quod pertinet ad cladem Badonicam: cum Beda testetur circa annos quadraginta quatuor accidisse a tempore quo Anglo-Saxones Britanniam invaserunt; habita ratione eorumdem aggressionis, quam tempore Marciani Augusti contigisse idem ipse affirmat, non amplius quam post annos circiter viginti accidisse dicendum est, et triginta annis ex pletis ab eo tempore quo Scofi et Picti eam invaserunt sub tertio Aetii consulatu, anno Domini quadragesimo quadragesimo sexto.

Anno periodi Græco-Romanæ 5970. — Jesu Christi 477. — Simplicii papæ 10. — Zenonis 4. Odoacris reg. 2.

1. *Post consulatus.* — Hic annus ista formula notatus fuit: « Post consulatum Basilisci II et Ar-mali ».

2. *Zeno in imperium restituitur.* — A num. 4 ad 6. Auctor Chronicæ Alexandrini Zenonis restitu-tionem hoc modo factam tradit: « Hoc anno imp. Zeno cum ingentibus copiis ex Isauria rediit. Basiliucus, ubi de Zenonis imp. reditu audivit, misit Armatum militiae magistrum cum universo quem habebat exercitu in Thraciam, et Constantinopolim, atque palatium, sacramento sancto baptismatis adactum, ne se Zenoni proderet. Arthatius acceptis innumeris copiis, exercitus in Thraciam trajecit. Quod ubi Zeno imp. intellexit, missa ad Armatum legatione, multa illi pollicitus est, præsentis præfecturam militare perpetuam, et filium illius Cæsarem futurum. Invitatus hisce promissis a Zenone Ar-matus prodidit rem Basilisci, et ad partes Zenonis se contulit, nec venienti cum exercitu occurrit Ze-noni, sed visus est alia via abiit. Imperator autem Zeno cum exercitu suo per Isauriam profectus tra-

jecit per locum Pylas seu Porlas dictum, et ingressus Constantinopolim cum suis a prætorianis et senatu receptus est. Basiliscus imp. cum accepisset a Zenone palatium occupatum et ab omnibus rece ptum, atque ab ipsa etiam socru domina Verina, assumptis uxore et liberis profugit ad magnam Ecclesiam atque magnum Baptisterium. Religiosissimus autem Zeno, velo ad usum Circi dato statim ascendit Hippodromum, et spectavit Circenses ludos, receptusque est a civitate. Misit idem imperator quamprimum ad magnam Ecclesiam, et abstulit a Basilisco et uxore ejus et filio omnia imperatoria signa et insignia, ejecitque illum cum conju ge et liberis, data cautione illos non plexum iri capitibus, amandavitque illum Zeno imp. cum suis in Limnarum castrum Cappadociam, ubi conjecti sunt in turrim quamdam, eujus portam instauravit, custodi tumque est castrum, et turris a præsidio militari, et magna manu Isaurorum, fameque necatus interiit Basiliscus, et uxor ejus et liberi, ibideindeque in Limnarum turri sepulti ».

3. *Gesta in ejus restitutione.* — Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. cdlxviii his verbis narrationem suam continuat : « Hoc anno, cleri monachorumque Constantinopolitanorum agmine pro Chalcedonensi Synodo decertante, territus Acacius, in unam cum eis ire sententiam dissimilans, ea de causa adversus Basiliscum et Zenonem ex Ecclesie suggestu peroravit. Quo comperto populi furorem Basiliscus metuens excessit civitate, ne quis Acacio familiaritatis, aut convictus præberet consortium indicens senatui : jam enim populus igne civitatem devastare parabat. Daniel autem Styliites vir ille mirandus, e monachorum et populi turba nonnullis rerum divinarum æmulatoribus assumptis, ad Basiliscum profectus multa libertate coram eo disseruit, cuius ille sermonem respuit ».

4. *Basiliscus fugit.* — Tum anno Incarnat. secundum Alexandr. cdlxix scribit : « Hoc anno Illo et Procundo Zenonem obsidione bellica prementibus, Basilisco vero, quæ pollicita illis fuerant, nullatenus adimplete, ac insuper senatu, ob morum improbitatem et vesaniam Basiliscum non amplius ferente, et litteris cum memoratis ducibus agente, ipsi Illos et Procondus Zenoni reconciliati, eodem secum adducto in regiam urbem regressi sunt. Basiliscus his reseitis Armatum proprium nepotem Thraciae duecum cum sibi commissis copiis, et Constantinopolitana plebe adversus Zenonem misit, eumque juramento in saeculum baptismata dato, ne se proderet, obtestatus est. Armatius ad Nicæam Bithyniæ occurrens Zenoni tantum incussit terrori, ut enim auxiliaria Isaurorum manu retrocederet, parum abfuerit : verum amplerum donorum pollicitationibus etiam ipse obcurcatus, tum quod magistri militum officio succederet inescatus spe, filiumque Basiliscum nomine creandum Caesarem, Zenonisque ipsius videret assessorem, Basilisco factus hostis iter converlit. Zeno deinde cum Ariadna ad urbium reginam accedens exceptus est a populo et a senatu. Basiliscus in Ecclesiam fugiens deposita sacra in mensa corona cum Zenodia conjugé pravrum opinionum sectatrice, in baptisterium se recipit. Ita Zeno regiam recuperavit.

5. *Basilisci interitus.* — « Missis autem in Ecclesia qui Basiliscum detinerent, nec ipsum, nec ejus liberos capite plectendos tiderem dedit : Cucusum tamen Cappadociae missum cum uxore et liberis sub custodia servari, et fame contici jussit. Alii, dum abducatur, jugulatum narrant. Confestim vero Circensibus Iudis celebratis, Armatum Basilisci filium Zeno Caesarem declarat : hic in regia sella juxta patri facta pollicita ad imperatoris latus adscendit, imo cum imperatore premia distribuit aurigantibus. Porro Zeno haec secum animo volutans, ut Armatius insurando tiderem oppignoratam imperatori nullatenus liberavit, ita neque mihi servatus est imposternum : imo si vires cum aetate sumperit titius ejus Cesar jam remuntiatus, dubio procul in me insurget, quod promiseram implevi, patrem militie magistrum. Casarem filium institui,

His perpensis, ipsum, ut perjurium in palatii cochlea, qua tenditur in circum, obtruncari, Cæsarem autem ejus filium lectorem præcepit ordinari : Ariadna quippe ipsum, ut consobrium coluit servatum, et postmodum Cyzici episcopatum optime gessit ». Sed loco, *Armatum Basilisci filium*, legendum, *Basiliscum Armatii filium*, ut in græco habetur, et ex verbis precedentibus liquet.

6. *Basiliscus menses xx regnavit.* — Perperam tamen Theophanes in tres annos dividit, quæ duobus gesta sunt. *Basiliscus enim menses tantum vi-ginti imperium occupavit*, ut palet ex Chronicis Victoris Tununensis, et ex Procopio lib. 1 de bell. Vandal., cap. 7. Anno superiori, vigente hyeme, tyrannidem arripuit, ideoque currenti, mense circiter Augusto in ordinem redactus est. Simplicius quippe Pontifex Romanus litteris ad Zenonem imp. VIII idus Octob. hoc anno datis, et a Baronio num. 7 et seqq. recitatis, eidem de recuperato imperio gratulatur : et hæc restitutio Romæ sciri non potuit, nisi jam elapso circiter mense, postquam facta fuerat.

7. *Theodorici Amali opera Constantinopoli pulsus.* — Zenoni auxiliatum esse Theodoricum Amalum, testatur Ennodius in Panegyrico eidem Theodorico tunc Italæ regi dicto, in quo ejus opera Zenoneum restitutum scribit : « In ipsis congressiōnīs tuæ foribus cessit invasor (scilicet Basiliscus), cum profugo (nempe Zenoni) per le sceptræ redde-rendur, de salute dubitanti ». Idem habet Anonymous Valesianus : « At ubi ille (nempe Zeno) egres-sus est, mox Basiliscus, qui ei, ut dictum est, insidiabatur, arripuit imperium. Basiliscus imperavit annos ii (utrinque incompletos). Zeno confortans Isauros intra provinciam, deinde misit ad civitatem Novam, in qua erat Theodericus dux Gothorum, filius Walameris (aut potius Theodemiri, ut suo loco dixi) et eum in solatium sibi adversus Basili-scum objectans militem post biennium veniens (currenti nempe anno, qui secundus est invasionis Basilisci) obsidens civitatem Constantinopolim, etc. » Pluribus interpositis : « Zeno itaque recompensans beneficiis Theodoricum, quem fecit patricium et consulem donans ei multum, et mittens eum ad Italiam », ut suo loco narrabimus.

8. *Zeno neque Eluro neque Fulloni patrocina-tus est.* — A num. 6 ad 14. Baronius num. 11 citat Evagrium lib. 3, cap. 8 et 9, quasi scripserit : « In imperium restitutus Zeno, visus est prudenter esse factus : perinde ac bene conscient illud sibi abrogatum a Deo fuisse ob susceptum patrocinium hereticorum. Mox legem sancivit, qua decreta Basiliaci tyranni in litteris generatim ad omnes per scriptis comprehensis, abrogata fuere : et Petrus Ecclesia Antiochena, et Paulus Ephesina expelli-tur ». Verum priora verba, quæ ista præcedunt, *legem sancirit*, non habentur apud Evagrium, nec in editione Christophorsoni, nec in editione Valesii, nec in variis lectionibus Historie Evagriane ab utroque observatis. Neque haec scribere potuit Eva-

grius, qui jam cap. 4 de Basilisco dixerat : « Ac primo quidem missa ad ipsum (nempe Basiliscum) legatione quorundam urbis Alexandrinæ, Timotheum Ælurum ab exilio revocavit, in quo xviii annos transegerat ». Quare Baronium in mendosum Evagrii codicem incidisse necesse est. Profecto qui duas priores Epistolas Felicis III, Simplicii papæ successoris, ad Zenonem datas, attente legerit, certo intelliget, Zenonem, antequam ab imperio deponeatur, *Aelurum* ab exilio non revocasse, nec in sedem Alexandrinam restituisse : « *Redeat, obsecro* », inquit Felix papa, « in animi tui integra delibera-tione conspectum, quæ inimicos tuos facto dejec-tunt, quæ te ad imperiale fastigium, Deo comitante, reduxerint ; qualiter illi cum nefanda dogmatis re-cceptione conciderint, etc. » Quod si *Zeno* nefandum hæreticum in priorem statum restituisset, hoc ci-tanquam pœnam ob eam culpam admissam propo-nere non prætermitteret sanctus Pontifex ; cum cau-sam dejectionis *Basilisci* tyranni receptionem hæ-retici dogmatis fuisse dicat. Immunis itaque ab ea laba *Zeno*. Et quidni immunis ? cum Evagrius a Baronio num. 4 citatus tradat, sanctam *Theelam* martyrem Zenoni apparentem pollicitam ei esse suam restitutionem, quod et præstítit sanctus *Daniel*, cum *Zeno* ipsum in columna vitam agentem conuenit, ut narrat Baronius ex hujus sancti Actis an. **CDLXXVI**, num. 22.

9. *Constantinopolis terræ motu quassata*. — Ad num. 44. Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. **CDLXX**, qui kalend. Septemb. hujus Christi anni exorditur, scribit : « Hoc anno horrendus ter-ræ motus Constantinopoli contigit, mensis Septem-bris die quinto ac vicesimo, Indictione prima, quo plures Ecclesiæ, domus, et porticus ad solum usque funditus eversæ. Ruinis innumera hominum mul-titudo oppressa. Globus quoque e manu statuæ, quæ est in foro, statua pariter magni Theodosii in Tauri columna posita, et interiora urbis mœnia ad amplum spatium conciderunt. Invaluit terræ motus in adeo longum tempus, ut tutor ex eo erumpens urbem invaserit ». Marcellinus hunc terræ motum perperam differt in consulatum Basilisci anno **CDLXXX** gestum, sed recte observat, eo urbem regiam per **XL** continuos dies afflictam fuisse, et hunc formidolo-sum diem Byzantios celebrare *VIII kal. Octob.*

10. *Salophaciolum in sedem Alexandrinam restituitur*. — A num. 15 ad 21. In breviculo historiæ Entychianistarum a Sirmondo publicato legi-tur : « Quandiu vixit imperator Leo, vixit Timotheus (sc. Salophaciulus) episcopus Alexandriae cum quiete. Sed cum Basilisca occupasset imperium, damnare cœpit Chalcedonensem Synodus, et Catholicos persecuti. Tunc denique Timotheus ille damnatus (sc. Ælurus) accepta libertate venit Con-stantinopolim, et damnatos hæreticos locis suis red-didit. Vadit Alexandriam, fugit Timotheus Catholico-s, et in monasterio latet. Petrus ille (nempe Fullo) ilerum se junxit Timotheo, cum quo funeral ante damnatus. Redit Zeno imperator ad regnum, Basi-

liscus opprimitur. Mittitur Alexandriam, ut pulso pervasore, Timotheus Catholicus redderetur Ecclesie. Sed Timotheo damnato morte prævento, Petrus (nempe Mongus, de quo supra locutus fuerat) con-sors ipsius ab uno hæretico Alexandrinis episcopus ordinatur. Quem nihilominus dejici jussit Christia-nissimus imperator (nempe Zeno) et reduci Timo-theum Catholicum, sicut Acacii Constantinopolitanus litteris continetur ». Evagrius lib. 3, cap. 44 prodit, Zenonem Ælurum Alexandria expellere cogitantem, a quibusdam admonitione illum jam grandævum esse, et propediem fatali sorte peritum : sieque Zenonem seulentiam mutasse, et non multo post Ælurum mortuum esse. Liberatus etiam in Brevia-rio cap. 16 scribit, hæreticos post *Æluri* mortem sibi *Petrum Moggum* ordinasse ; sed eo imperatoris jussu dejecto, *Salophaciolum* in sedem Alexandrinam revocatum esse. Æluro anni duo post suam restitutionem in Tabulis Theophanis attribuuntur, ideoque præsenti Christi anno Salophaciulus Ecclesiam Alexandrinam obtinuit. Theophanes enim anno Incarnat. secundum Alex. **CDLXIX**, qui kalend. Septemb. superioris Christi anni inchoatur, ait : « In his Timotheus Ælurus moritur et in ejus locum Petrus Mongus inducitur, vir nequam et veritati adversarius, olim depositionis pœna mulcatus. Illic ab uno episcopo, eoque pariter deposito consecrat. Ille Dei zelo moti monachi quidam adorti, sex tantum et triginta dies pontificatus honorem assecutum deturbant : et iterum Timotheum Salo-phaciolum virum throno dignum restituunt ».

11. *Joannes Apamenus ex Ecclesia Antiochena expellitur*. — Postquam Petrus Fullo in Ecclesiam Antiochensem restitutus fuit, « idem Petrus Joannem quemdam presbyterum ordinat Apamenis episcopum, a quibus non receptus venit Antiochiam, et Petrum episcopatus sui pellit antorem, et invadit ejus Ecclesiam », inquit auctor Breviculi Hist. Entych., quod anno sequenti contigisse oportet, cum Fullo juxta Nicephorum in Chronico annos tres sederit. Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. **CDLXIX**, qui kal. Septemb. superioris Christi anni exorditur, asserit, *Joannem Apamenum* in Synodo Antiochena electum esse episcopum : « Ce-terum Petrum Fullonem, ut qui Basilisco faverat, Zeno habuit exosum. Orientalis itaque Synodi decreto dignitate motus est, et in ejus locum Joannes ordinatur. Hic quoque post menses tres ejicitur, ac demum successor ejus Stephanus vir pietate specta-bilis Antiochiae promovetur episcopus. Petrus autem Pityos relegatus custodes cludit, et ad sanctum Theodorum Euchaitarum tutelarem profugit ». Sed contigere haec anno sequenti ; Theophanes enim anno uno citius res per haec tempora narrat, et in Epistolis Simplicii anno sequenti datis, vel ad eum ex Oriente missis, mentio quidem restitutionis Salophacioli, sed non Petri Fullonis, ut videre est eo anno apud Baronium. Porro erat *Apamea* metro-polis Syriæ secundæ, sive Sahitaris, indeque in Concilio Schismaticorum apud Ephesum nomina-

tur post Joannem Antiochenum *Alexander Apameæ metropolitanus*. De hac urbe legendus cardinal. Norisius in Dissert. ii de Epochis Syro-Macedonum cap. 2, paragr. i.

12. *Simplicius PP. petit ut hæretici in Synodo damnantur.* — Holstenius in Collectione Romana publicavil Epistolam Simplicii papa ad Acacium Constantinopol. episcopum, quæ sine die et consule est, quanque Labbeus tom. iv Concil. pag. 1039 post omnes Simplicii Epistolas male collocavit. Cum enim eam scripsisset *Simplicius* paulo postquam accepit ab Acacio vim, quæ illata fuerat Ecclesiis, sub occasione tyrannicæ dominationis, et per absentiam Christianissimi principis; et ipso tempore, quo Ælurus adhuc vivebat, quem cum sequacibus suis ad irrcmeabile exilium dirigi, a Zenone imp. petendum esse dicit, appareat eam Epistolam in futura Collectione Conciliorum immediate collocandam esse post Epistolam viii Simplicii ad Zenonem imp. datam VIII idus Octob. post consulatum Basilisci et Armati, qua Simplicius gratulatur imperatori de recuperato imperio; cum post illam in eadem Collectione Concil. sequatur Epistola Acacii ad Simplicium, qua ei Timothei Æluri mortem significat, quæ adhuc Simplicium latebat, cum Epistolam ab Holstenio editam, ad Acacium scripsit. Ex ea intelligimus, *Acacium* monuisse *Simplicium* de Synodo a se apud Constantinopolim indicta. Ait enim Simplicius: « Unde unicum post Deum, qui Ecclesiam et Rempublicam consolatione mirabiliter visitavit, etiamsi hoc fieri minime postulasses, clementissimi imperatoris auxilium duximus implorandum, ut pro omnibus, quæ regno ejus Dominus tribuit, ne ulterius in orbe terrarum, quas subditas suo cognoscit imperio, Ecclesie Dei ab hæreticorum contagione et pravitate violentur, sed doctrinæ diabolice præceptione pietatis ipsius præstentur immunes. Ut ii qui sibi crediderint sacerdotale ministerium damnati hominis præsumptione conferri, promulgata imperiali constitutione etiam a conventu hominum segregati, jubeantur excludi: quatenus his submotis, atque in solitudinis perpetua relegatione damnatis, antistites Catholici deceptis vel redantur Ecclesiis, vel crecentur. In quo nec nostræ preees apud religiosissimum principem, nec dilectionis tuæ suggestio, aut tanorum fratrum nostrorum, quod advenisse Constantinopolim reperimus, imploratio sacerdotum, aut supplicatio monachorum laborare polerit ».

13. *Simplicius PP. petit ut hæretici in Synodo Constantinopol. damnantur.* — Imploraverat autem imperatoris auxilium Simplicius in Epistola ad Zenonem VIII idus Octob. post consulatum Basilisci et Armati, ideoque Holsteniana Epistola prioribus mensibus anni insequentis data. In illa enim quam hoc anno VIII idus Octob. scripsit Simplicius, ait: « Unde ante omnia precor, ut Alexandrinam Ecclesiam non minus a funesto, quam ab hæretico pervasore elementiæ vestræ dispositionibus liberatam Catholico et legitimo restitui censeatis antistiti,

eisque eliam, quos temeritate diabolica diversis ordinasse prohibetur, ejectis, rectæ fidei subrogari constituatis episcopos, etc. » Sed redeo ad Epistolam Holstenianam, in qua paulo post laudata superiori numero verba, subiungit Simplicius: « Sicut ergo litteris nostris, ita tuæ dilectioni vel omnium fratribus, qui se ad documenta fidei suæ Christianissimi principis præsentavere consueculi, suggestione repetendum est, ut Timotheus cum sequacibus suis ad irremovable dirigatur exilium. Cum quo Paulus ab Ephesina Ecclesia, et Petrus ab Antiochena civitate depulsus, atque omnes, qui ab eo se, vel ab his, quos illicite fecerat, aestimant episcopos ordinatos, eadem debeat lege percelli ... De Joanne quondam Constantinopolitano, qui ab hæreticis Apamenum sacerdotium (ideoque recte scripsit Theophanes in Synodo eum electum fuisse) quod ei, qui presbyter aliunde fuerat, vel a Catholicis suinere non licebat, se hæreticum publicavit, et quod in se perperam factum est, impropterum retorsit in auctorem; expellens ab Antiochia Petrum pervasorem ipsius, eamdem Ecclesiam ipse pervasit sub anathemate a Christianorum consortio, vel ipsa appellatione removemus: nec unquam his satisfactionis patetfaciendus est locus ».

14. *Fullo, Ælurus, Joannes, et Paulus in hac Synodo damnati.* — Benigne subjicit Simplicius: « Diu autem fratres et coepiscopos nostros apud Constantinopolim non convenit demorari: nunc præcipue, cum propter concussionem persecutionis, quæ mota fuerat, sollicitæ atque altonilæ sunt in suprascriptis Ecclesiis civitates ». Valesius in lib. i de Observat. Ecclesiast. ad Evagrium cap. 2, recte notat hanc Synodum Constantinopolitanam, cuius nulla mentio apud Baronium, anno sequenti celebratam, et in ea *Fullonem* et *Joannem Apamenum* una cum *Paulo* quodam Ephesiorum, ut videtur, inquit, episcopo damnatos esse. Verum perperam scribit Valesius *Acacium* hanc Synodum indixisse, postquam accepit Synodicas litteras *Stephani episcopi Antiocheni*, quibus ei et ordinationem suam, et damnationem Pelri ac Joannis Antiocheni significabat. Synodus enim Constantinopolitana eo tempore habita, quo *Joannes Apameus* sedem Antiochenam adhuc occupabat, nondumque *Stephanus Antiochenus* episcopus dictus fuerat; quod liquet ex Epistola Holsteniana Simplicii ad Acacium, in qua hic petit ab *Acacio* et a Synodo Constantinopolitana, ut *Joannes Apameus* ab Antiocheni Ecclesia expellatur; et nullam Stephani mentionem facit, quia se. *Acacius*, quando *Simplicio* inductionem sua Synodi significavit, de *Stephani* ordinatione loqui non potuit, quia ea nondum tunc peracta erat, et *Joannes* adhuc Ecclesiam Antiochenam lenebat. Reete porro Valesius suspicatus est, *Paulum*, qui cum Æluro, Fullone, et Joanne Apameno in Synodo damnatus est, esse *Paulum* Ephesiorum episcopum, hec enim diserte asserit *Simplicius* in Epistola Holsteniana, cuius verba num. superiori retulimus.

45. Gesta post Synodum Constantinopolitana. — Synodo Constantinopolitana absoluta scripsit ad Simplicium papam Acacium, petitiisque ab Apostolica Sede, ut si forte ad eam prætati haeretici damnati confugerent, nec visu dignos eos haberet; etsi jam aliquam indulgentiam forsitan impetrassent, irritam esse debere affirmavit, nec eorum pœnitentiam recipiendam esse, ut refert auctor Breviculi Eulychian. *Simplicius* papa, acceptis his *Acacii* litteris, respondit, *Petrum et Joannem* a se damnatos esse, et ab Ecclesie communione præcisos. Ea quidem Epistola Simplicii ad Acacium hodie non extat, sed ejus meminit Simplicius ipse in Epistola ad Zenonem Aug. qua ei gratulatur ob vindicatam sedem *Stephani* Antiochenensis episcopi, ut animadvertisit Valesius citatus. Ibi enim Simplicius inter cælera hæc dicit: « Sed ut loquar fiducialiter principi Christiano, si præteriorum litterarum, quas de Petri, aliorumque nomine ad fratrem et coepiscopum meum Acacium scripsisse memini (loquitur Simplicius de Epistola ab Holsteno edita, de qua mox actum) ordo teneretur, ad hoc non poluit pervenire, quod jure non meruit vindicari. Mandaveram namque, ut facta suggestione pietati vestræ, prædictus, ut et cæteri, qui per occasionem tyrannicæ damnationis invaserant Ecclesias Dei, extra metas vestri pellerentur imperii etc. » Eadem repetit Simplicius in Epistola, quam eodem tempore, eademque de re, se. de cæde *Stephani* junioris episcopi Antiocheni, scripsit ad Acacium. Nec dubium, quin de *Petro Antiocheno* hic Simplicius loquatur, etsi enim de Alexandrino *Petro Mongo* dicto, idem Acacio mandaverat Simplicius, ut ex ejus Epistolis liquet; cum tamen hic sermo sit de Antiochena Ecclesia, non de alio Petro loquitur Simplicius, quam de Anliocheno, ut animadvertisit Baronius.

46. Clausula Trisagio a Fullone addita. — Porro damnatus est *Fullo* in Synodo Constantinopolitana anno sequenti habita, quod Trisagio hymno in Ecclesia ab anno **c. XLVII** cani solito, ex his tantum verbis composito: « Sanctus Deus, Sanctus Fortis, Sanctus Immortalis miserere nobis », clausulam hanc adjecisset: « Qui crucifixus es pro nobis », ut nempe Theopaschilarum haeresim, qua Fullo infectus erat, induceret, et Deo trino, ad quem superiora spectabant, passionem adscriberet. Ille additio a Fullone facta est, quando primum Leone Augusto imperante, sedem Antiochenam invasit, ut testantur Theodorus Lector lib. 1, Theophanes et Cedrenus in Chronicis. Hujus Constantinopolitanae Synodi nihil superest prius Epistolam ab Holsteno publicatam, de qua rursus anno sequenti, quo eam congregatam fuisse jam diximus.

47. Moritur Anastasius episc. Hierosolymor. — A num. 21 ad 30. *Anastasius* episcopus Hierosolymorum, non hoc anno, ut habet Baronius, neque anno **c. LXXIX**, ut autumavit Papebrocius in Historia Chronologica Patriarch. Hierosol. e vivis excessit, sed anno quadragesimo septuagesimo

octavo. Nam in Vita sancti Euthymii abbatis a Cyrillo monacho elueubrata, quam Pougetus tom. i Analect. Græc. publicavit, narrata Euthymii morte, quæ anno **c. LXXIII** contigit, legitur: « Quinto post hæc anno moritur Anastasius Hierosolymorum patriarcha, inenunte jam mense Januario », quod etiam legitur in Vita sancti Euthymii Metaphraste scripta, quam Baronius Cyrilli monachi esse credebat. Quare cum *Martyrius* die **xxiii** mensis Aprilis anni quadragesimi octagesimi sexti, *octavo suo Pontificatus anno*, diem obierit, ut Papebrocius fatetur, sequitur, eum anno sequenti Anastasio in sedem Hierosolymitanam successisse, perperamque scripsisse Nicephorum in Chronicō, Anastasium annos viginti sedisse; eum anno **c. LVI** sedem inierit. Decepit Papebrocius Codex mendosus Vita Euthymii a Cyrillo scriptæ, enjus vir doctissimus hæc verba citat: « Sexto post mortem Euthymii anno archiepiscopus Anastasius obiit initio mensis Julii »; loco enim *sesto*, legendum, *quinto*, et loco *Julii*, legendum *Januarii*, ut habet Ms. Colbertinum, quo usus est Pougetus, et ut dicitur in Vita Euthymii a Metaphraste scripta.

48. Ambrosius rex Britannorum diversus est ab Ambrosio de quo in Vita S. Severini. — Ad num. 30 et seq. In Vita sancti *Severini*, qui Noricis Evangelium per hæc tempora annuntiavit, de Odoacre Italiæ rege Eugipius presbyter cap. 9 scribit: « Odobagar rex S. Severino familiares litteras dirigen, si qua speranda duceret, dabat suppliciter optionem, memor illius præsagiū, quo eum expresserat quondam regnaturum. Tantis itaque sanctus alloquiis invitatus, Ambrosium quemdam exultantem rogat absolvī, cuius Odobagar gratulabundus paruit imperatis ». Hunc esse Ambrosium illum, qui Magnam Britanniā fortiter tuitus est, putavit Baronius, ita de illo scribens: « Hic purpuram quidem assumpsisse, non autem nomen imperatoris reperitur: ipseque primus id tentavit, ut Gilda testatur, non autem et parentes, ut legitur apud Bedam lib. de Sex Aetat. in Zenon. et de Gest. Angl. lib. 1, cap. 46, qui sub Zenonis imperio hæc contigisse tradit, sicut et Ado in Chronicō; licet quo anno ipsius Zenonis id acciderit, nemo prodat. Nos hoc anno posuimus, sequenti niimirum a liberatione Ambrosii ab exilio sub Odoacre, si hunc eumdem cum illo Ambrosio esse velimus, quod, ut opinemur, multa persuadent ». Verum in narratione Eugipi nihil occurrit quod hoc persuadere possit, præter unum Ambrosii nomen, quod illi cum multis aliis commune fuisse certum est. Praeterea nec Beda, nec Ado Ambrosii regnum sub Zenone cœpisse tradunt, sed tantum uterque refert, Zenone regnante, Saxones a Britannis duce Ambrosio profligatos, quod verum est. Denique quod ipsum Aurelium Ambrosium, non parentes illius purpuram in Britannia sumpsisse asserit Baronius, illud accepit ex mendosa Gildæ editione, a Polydoro Virgilio procurata, ut Usserius ex MSS. Gildæ exemplaribus observavit in lib. de Britannic. Eccles. primordiis

pag. 448. Legitur enim in vulgatis Gildae exemplaribus : « Ambrosius solus forte Romanæ gentis tanta tempestatis collisioni, occisis in eadem parentibus, purpura nimirum indutis superfuerat ». Ubi loco indutis, legendum, *indutus*. Nec dissentit Beda lib. 1, cap. 16, ubi de Anglis scribit : « Ut ebantur eo tempore duce Ambrosio Aureliano viro modesto, qui solus forte Romanæ gentis præfatae tempestati superfuerat, occisis in eadem parentibus, regium nomen et insigne præferentibus ». Quæ tamen verba *præfatae tempestati*, et sequentia in versione Saxonica desunt.

19. *Saxones et Alamanni Gallias turbant.* — Gregorius Turonensis lib. 2, cap. 19, narratis iis, quæ anno CDLXV, num. 11... de Saxonibus retulimus, ait : « His ita gestis, inter Saxones atque Romanos bellum gestum est; sed Saxones terga vertentes, multos de suis, Romanis insequentibus, gladio reliquere : insulae eorum cum multo populo intrempto, a Francis captæ atque subversæ sunt. Eo anno, mense nono terra tremuit. Odouacrius cum Childerico fœdus iniit, Alamannoque qui partem Italie pervaserant, subjugarunt ». Turonensis annum a Martio sicuti et menses exorditur, ideoque per hunc terræ motum, alium eum intelligit ab eo, quo Constantinopolis hoc anno mense Septembri conuessa, ut paulo ante narravimus. Turonensem enim *Januarium* mensem undecimum appellare, anno DXC, num. 2, videbimus, et cum de Fredegario ejus continuatore sermo erit, utrumque a Martio annum inchoare. Franci illi videntur ii, qui Cenomanensi regulo parebant, de quibus Turonensis lib. 2, cap. 42. *Saxones* vero, sicuti Chidericus Francorum rex ac Visigothi, quorum regia Tolosa erat, Romanos bello infestabant, insulasque in Ligeri arcibus ac præsiis munierant, ut postea Normanni in eodem flumine et in alijs Galliarum præstiterunt. Quod spectat ad Alanos, qui parte Italie deprædata in Gallias ingressi erant, Cointius anno CDLXXXI, num. 6, existimat, in Gregorio *Alamannorum* loco, reponendos esse Alanos, qui, inquit, consederant ad Ligerim, partemque non Italie, sed Galliæ pervaserant. Verum vir doctissimus errat; nam *Alanorum* regnum in Galliis jam ab anno CDXLIV finem acceperat, ut eo anno num. 3 demonstravi.

20. *Provincia occupata ab Eurico rege.* — Jornandes lib. de Reb. Get. cap. 47, narrata Urbis occupatione per Odoacrem regem, scribit : « Euricus rex Vesegotharum Romani regni vastationem cernens, Arclatum et Massiliam proprie subdidit ditioni. Gisericus etenim Vandalorum rex suis cum muneribus ad ista committenda illexit, quatenus ipse Leonis vel Zenonis insidias, quas contra eum direxerant, præcaveret, egitque ut Orientale imperium Ostrogothæ, Ilesperium Vesegothæ vastarent, ut in utraque Republica hostibus decernentibus, ipse in Africa quietus regnaret. Quod Euricus grato suscipiens animo, totas Hispanias Galliasque sibi jam jure proprio tenens, simul quoque et Burgun-

diones subegit ». Quare chronographus Victori Tununensi insertus ad Joannis et Severi consulatum seu ad annum Christi COLXX perperam habet : « Arelatum et Massilia a Gothis occupatae sunt ». Praeterquam enim quod Jornandes id post Romanum ab Odoacre captam contigisse testatur, liquet ex dictis, ante *Arvernium* captum, Massiliam ab Eurico subactam non esse, sed chronographus iste sæpissime in chronologiam peccat. Nec minus errat Jornandes in eo quod asserit, *Euricum* Hispanias, Gallias et Burgundiam subegisse, cum earum regionum partem tantum obtinuerit. Denique Procopius lib. 1 de Bell. Got., cap. 12, de Gallia scribit : « Ubi illam Odacer in tyrannidem mutavit ; tunc tyramni concessu, Galliam omnem ad Alpes usque, quibus Gallorum ac Ligurum fines terminantur, Visigothi obtinuerunt », ideoque non ante annum CDLXXVI.

21. *Faustus episc. Regiensis in exilium missus.* — Provincia in *Eurici* regis potestatem redacta, *Faustus* episcopus Regiensis in exilium ab eo amandatus. Faustus in Epistola ix ad Ruricium episc. Lemovicensem, tom. viii Biblioth. Vet. Patr., edit. Lugg. inquit : « Gratias ad vos, dum vobis de patria seribimus, qui nobis patriam in peregrinatione fecistis, qui indefessa liberalitate patriæ desideria temperasti; vim quamdam divine justitiae succendentibus sibi beneficiis inferentes : ut quod intulerat ad castigationem, converteret ad honorem, conferret ad consolationem, mutaret ad requiem mentis; nostra prætermitteret, ut vestra cumularet; debita obliviscens, et luera vestra multiplicans; apud utrasque partes magnitudinem sue bonitatis exercens, nos vestro locupletaret obsequio, vos nostro ditaret exilio ».

22. *Locus ejus exilii.* — Hæc post exilium a *Fausto* scripta, qui Regium patriam appellat, quia hujus urbis episcopatum gerebat, indeque Possessor episcopus Africanus eum in litteris ad Hornisdam, natione *Gallum* fuisse dicit, cum tamen in Magna Britannia natus esset. Ex hæ porro Epistola discimus Faustum in diœcesim Lemovicensem archiepiscopatu Bituricensi subditam relegatum fuisse; quo in exilio cum versaretur, aliam Epistolam ordine vi ad eumdem Ruricium dedit, et de se seripsit : « Dum novos cives commercio charitatis acquirimus, dum de acquisitorum salute gaudemus; inter hæc positi bona, præsenti insultamus exilio, et patrem (lege patriam), nos non amissemus, sed communasse cognoscemus. Nam dum fideles famuli Dei in necessitatibus nostris bonitatem suæ devotionis exercent, sine sede propria possessores sine possessione divites sumus ». Affert utrumque locum Usserius in Antiquit. Eccles. Britannie, cap. 13, ut probet *Faustum* non in minori, sed in majori Britannia exortum esse, quod confirmat in Indice Chronologico Operi suo subjuncto ad annum CDLXIII, asserens *Faustum* Britannum apud Gallos exulanten, Maximo in Lirinensi primum abbatia, atque in Reiensi deinde episcopatu successisse. Verum non nisi soli-

tudinis amore Lirinum venit Faustus, eo tempore quo illa insula, Eucherio et Casario testibus, gloriosos a saeculo transfugas recipiebat, et quos filios

patres, quos parvos magnos, quos tyrannos reges reddebat.

SIMPLICII ANNUS 44. — CHRISTI 478.

1. *Acceptis litteris Acacii de statu Orientalis Ecclesiae, Simplicius papa laetatur.* — Sequitur annus Christi quadringentesimus septuagesimus octavus : quo Illus vir clarissimus sine collega Constantinopoli creatus est Consul. Carnit consule Occidens, quod dum legationes ineundae pacis causa ultra citroque a Zenone atque Odoacre missitarentur; nihil Odoacer inter haec presumere, nec Zeno de juribus Occidentalis imperii sibi voluit arrogare, ut alterum quoque consulem Romae creari solitum nominaret : neque Odoacer id sibi arrogandum putavit, qui nec imperatoris nomen accepit. Ilujus ergo anni principio reddite sunt Simplicio Romano Pontifici litterae Acacii Constantinopolitani episcopi de rebus Alexandrinae Ecclesiae anno superiore transactis, quas scire idem Simplicius datis ad eundem Acacium litteris exigebat. Quae autem ista fuerint, ipsa docet Epistola ; que honorifice praeconio ipsum Romanum episcopum ornans, ipso sui exordio ista habet¹ :

« Domino beatissimo sancto Patri archiepiscopo Simplicio Acacius. Sollicitudinem omnium Ecclesiarum secundum Apostolum circumferentes², nos indesinenter hortamini, quamvis sponte vigilantes ac præcaventes. Sed vos divinum zelum solito demonstratis, stylum Alexandrinæ Ecclesiae certius requirentes, ut pro paternis canonibus suscipiatis laborem, piissimo stillantes sudore pro his, sicut semper est approbatum. Sed Christus Dominus noster, qui diligentibus se in bonum cooperatur, nostris cogitationibus insidens, et unam nobis in his mente alque eamdem pro gloria sua esse cognoscens; omnem victoriam ipse perfecit, consortes nos cum tranquillissimo principe faciens, et Timothiem quidem decessorem spirantem procellas, et Ecclesiasticam tranquillitatem (sicut apparuit) conturbantem, vitæ subduxit humanae, dicens ei³ : Tace, obmutesce.

3. « Petrum quoque, qui ab Alexandria, more similiter procellæ surrexerat, dissipavit, atque in eternam fugam, Spiritu sancto llante, convertit, unum de his qui olim fuerant dannati : sicut enim in nostris archivis inventum est, et de vestris seriis (si dignamini exquirere) poteritis agnoscere, quæ in tempore de eodem subsecuta, ab Alexandrino archiepiscopo Romam ad alterutrum sunt relata. Qui Petrus noctis existens filius, et operum dierum lucentium alienus apparens, omnino teuebras ad latrocinium peragendum congruas carum cooperator inveniens; media nocte, adhuc jacente cadavere illius qui paternos canones subvertebat, insepolto, subrepsit in sedem sicut ipse arbitratus est, uno et solo presente, et eo qui conuersus illius insistebat iusnante : ita ut propter hoc majoribus suppliciis subderetur, nec quod sperabat, effectum est. Sed ille quidem de se ex parte vel minima judicans, nusquam penitus omnino comparuit.

4. « Timothenus autem paternorum canonum custos, qui Davidice mansuetudinis exemplo subditur, et usque ad finem patiens, atque potestati proprie restitutus a Christo propriæ sedis honore laetatur, et spiritualium filiorum voces accipiens, gratiam eurationis exspectat, multiplicato in se honore a Christo principe sacerdotum : propter quem et tolerantia coronam sibimet religavit. Attentius igitur oret vestra beatitudine pro Christianissimo imperatore, et pro nobis ipsis. Nihil euim prætermittitur eorum que ad custodiam Ecclesiastice respi ciunt discipline. Universam fraternitatem quæ vobisnum est in Christo, ego et qui mecum sunt, salutamus ». Et alia manu : « In Domino conservaris, sanctissime et beatissime pater ». Itaenam Acacius ad Simplicium Romanum Pontificem.

5. Qui igitur consolatur humiles Deus totius consolationis, consolatus est sanctissimum Simplicium papam in adventu harum litterarum. Angebatur ipse inerore ex lugubri statu totius Catholicæ Ecclesiae : nec quia premebalur proximi malis

¹ Apud Ep. Simpl. post Ep. x. t. i. Epist. decret. — ² 2. Cor. xi.
— ⁴ Marc. iv.

damma contemnebat externa. Quantumlibet enim ob Barbarum eundemque Arianum Italie regem Odoacerum saepe ingeret; haud tamen Orientalis Ecclesie pervigilem curam gerere praetermisit: frequentioribus namque agebat et urgebat litteris, ut de ejus Ecclesiae statu certior redderetur: cum acceptis tandem ejusmodi ab Acacio litteris, mirifice adgavisis est, sperans fore, ut exult pietas Orientalis Ecclesiae postliminio secundum dies antiquos ex optato restituenda esset. Ha plane ex ejusmodi exordiis par erat reliqua quae ventura essent existimare: quis enim non maximam spem conciperet potuisse, videns imperatorem suam in imperium restitutionem huius pietatis operibus consecrare, et Acacium Constantinopolitanum episcopum eidem admitem, ducenque se potiora praestanda præbente?

6. *Ad Acacium cuius deploratur mutatio respondet Simplicius.* — Sed quam inconstans et labilis sit fiducia illa que in homine collocatur, que post haec contigerunt reddidere penitus manifestum ambobus (proli dolor!) tam Acacio quam Zenoni in deteriora prolapsis. Videbis, quod et mireris, et cum Hieremia¹ exclamare cogaris: « Obstupescite cœli super hoc, et portæ cœli desolamini vehementer »: videbis, inquam, ipsum Constantinopolitanum episcopum quadam mentis vertigine motum, veluti furiis agitatum, nefandissimum illum Petrum Mogum, quem iisdem suis litteris adeo fuerat execratus, noctis filium latronem nocti irrepentem, invasoremque alienæ sedis appellans, post haec omni fuisse studio et officio adjuvasse, ut Ecclesiae Alexandrinae thronum reciperet, quem fur et latro compertus jam sponte turpi lapsus fuga deseruisset. Sed levia ista tibi videri poterint, cum illum spectabis phrenesi quadam abreptum et velut cœstro percitum, adversus Romanum Pontificem violentum insurgere, appetere cornibus, appetendo primatum; quem nuper videris, cum mentis compos esset, et sanos liberosque haberet affectus, Simplicio papæ adeo obsequentem, in omnibus obtulerantem, ac plane dignum ab eo existimatum, cui crederet vices suas, delegando eidem in Oriente vicariam prefectoriam, qua roboratus, intrepidus obstitit Basilisco, repressit furentem, et coegit nova sanctione veterem contra fidem Catholicam latam penitus abrogare: ista quidem, cum mentis compos, non alta sapiens, humiliibus consentiret. At est plane illa æqua mensura, qua quisque diversos uniuscujusque hominis actus metiat; et probata æqui ponderis trutina, qua quis expendat ejusque opera, que sibi contraria esse noscantur: ut illa probet, que tranquilliori gesta sunt animo, antequam contigerit illum privatorum affectuum turbine agitari; illa vero respat, quæ ex cœca mente et furoris impetu in transversum acta procedunt. Hæc tibi firma regula ad detegendum dignoscendumque tum Acacium, tum alios prævaricantes, secundum illud ab Apo-

stolo de se ipso firmiter inculcatum²: « Si quæ redificavi, hæc destruo; prævaricatorem me constituo ». Ilæc quoad Acacium.

7. Sed et intueberis (quod non mireris, verum ingemiscas) Zenonem Augustum in conflagorio ærarium excoctum, visum ad breve temporis spatium purum aurum, iterum conversum in scoriam: non, inquam, miraberis, etsi lugeas; quod haud novum sit impios hæreticos, potissimum vero principes, sic interdum videri voluisse Catholicos, ut ex religione inconcessum alia via quod euperent assequerentur imperium; ut etiam recens de Basilisco demonstravit exemplum. Saneito semel apud impios (quos nunquam dixerit Christianos) impio illo de jure regnandi decreto, licere simulare, fallere, religionem violare, pro arbitrioque mutare, ut tamen quis regnet: quomodo non summa consideratione, longa intercedente mora, donec veritatem pariat tempus, expendenda est principum hæreticorum, quam præ se ferunt factis, et scriptis proferunt, pœnitentia? Hæc obiter occasione ejus quæ tractatur historia de Zenone, et quæ sunt dicta de Basilisco, et dicturi sumus inferius de Anastasio his omnibus nequiore. Sed jam quæ rescripserit ad Acacium lata munitantem et adhuc mentis compotem Simplicius papa, videamus: hoc enim anno mense Martii breviter ista dedit²:

8. « Quam sit efficax supplicantum Domino perseverantia sacerdotum, et quam jucundo gratulatur affectu studium, quod defensioni fidei sinceris mentibus exhibetur, litteris tñæ dilectionis agnoscitur: quando post tanta certamina, quibus Dei misericordia in causa propriae religious famulos et ministros suæ constituens potestati, probalissimos sibi efficit esse victores. Siquidem Alexandrina Ecclesia divino tandem judicio liberata, in consortium communium nos advocans gaudiorum, eum qui ab hæretico fugatus fuerat, ad ejus sedem rediisse testaris. Unde animis exultantibus ad universalis Ecclesiae quietem Christo Domino nostro pro salute primum fidelissimi principis supplicamus; cui pro devotione, qua cunctos antevertit sacerdotes, pietas hæc divina concedit, quæ nos liberos pro populis Christianis apud omnipotentiam caelestem præstat interpretes. Sicut ergo in redditu fratris et coepiscopi nostri Timothei gratulamur, ita eum commonente dilectione tua, cupimus irreprehensibilem reperiri: quia meministi hoc, eum jaundudum fidelis præsul non habuisse constantiam, quando ei, ut damnati Diosecori nomen inter altaria recitaretur, extortum est. Data tertio idus Martii, Illo V. C. consule ». Hactenus ad Acacium Simplicius papa.

9. *Timothei in sedem Alexandrinam restituti legatio ad Simplicium; ubi hujus Epistolæ ad Zenonem et Acacium.* — Post haec autem accidit, ut idem Timotheus Alexandrinus episcopus in sede restitutus, legationem ex more mitteret ad Romanum Pontificem. Missi sunt tres legati, nempe

¹ Hierem. 11.

² Galat. II. — ² Simpl. Ep. VIII. tom. I. Ep. decret.

Esaias episcopus, Nilus presbyter, et Martyrius diaconus. Qua quidem legatione in primis rogavit veniam pro ante admisso delicto, cum compressus gladiis Eutychianorum, coactus fuit recitare nomen Dioscori ad altare : quod profecto hand leve facinus in tanto episcopo videri poterat, licet id praestisset invitus. Deprecatur a Romano Pontifice veniam, quem judicem et vindicem sciret cunctis episcopis præsidere. Insuper eadem legatione notum fecit, Petrum Mogum ejusdem sedis invasorem, qui fugam captasse videbatur, latitare in civitate, et secreto rem agere, seducentem multos; et cladem ilius Ecclesiae procurare; rogans ut apud imperatorem agat, quo longius in exilium pelleretur. His igitur acceptis litteris, mox ad ipsum imperatorem Zenonem Simplicius papa ista conscripsit¹ :

10. « Simplicius episcopus Zenoni Augusto.

« Per Petrum virum spectabilem comitem Placidiae nobilissimæ feminæ olim divinorum exultatione munerum, triumphalis in Domino regni vestri gloria dilatata : cum universalis Ecclesiae gaudio medioeritatis meæ litteras obtulisse meminerim, nec inter universos Catholice fidei sacerdotes opera Domini nostri vel solus potui tacere, vel primus. Quia secundum beatum Paulum Apostolum², Ecclesiarum omnium curam sustinens, mihi summam gandii de redditu pro clementia vestra earum quiete specialiter vindicavi, quod vos Divinitatis auxilio, dejectis religionis et regni hostibus, meruerimus habere victores, et in uno codeinde proventu, Christo in vobis ubique vincente, et cultus verae fidei, et status est reparatus imperii : quod ntruinque ideo fuerat, diabolo se ad tempus interserente, turbatum, ut alterutrius adversariis dissipatis, præconia fierent majora vincentis. Unde tam præclaræ fructum virtutis adeptus, cum letitia universalis Ecclesiae nunc quoque sine cessatione facio, tacere non possum gratias sine dubio perennes, quod antiquæ veræque fidei in fratre et coepiscopo meo Timotheo Alexandrinam Ecclesiam reddidisti : cuius apud me super litteræ commineantes, expulsa profanitate Eutychetis atque Dioscori damnatorum, ad regendos Orthodoxos B. Petri et Evangelistæ Marci sedem (quod ante compertum est), se receperisse commemoravit, incitans nos volentes, ut haec ipsa pietatis vestræ sensibus referremus.

11. « Ut ergo tranquillitas vestri perpetua et fixa sit regni; quietem, quam cunctis in memorata Ecclesia præstis, pervigili protectione custodite; et quod, juvante vos Domino, pro innocentium fecistis salute animarum, religiosiore studio et diligentia attentiore protegite. Quia non minoris est gloriae quod condideris servare, quam condere : et omnibus est probatum, tantum vobis divini favoris impensum, quantum Christianæ religioni a vestra pietate est sedulitatis exhibitum. Et quamvis in omni parte regni sui profutura divino cultui providentia vestra non desisteret curis publicis tranquill-

itatem Ecclesiae præferre; precor tamen, ut quod per nos serio postulat, imo quod ipsi specialius supplicamus, Petrum Alexandrinæ Ecclesie pervasorem, et ob hoc jure damnatum, quia moliri quedam latens in Alexandria (sic ut ad nos scriptum est) civitate contra hæc quæ a vobis sunt statuta memoratur : ad exteriora transferri, piissima præceptione jubeatis : ne aliquos modice fidei (quod facere prohibetur) iniciat, et ad impietatis sue instrumenta traducat. Longe sint ab innocentibus perniciosa contagia, ut per vos intra Dominici gregis ovile sit sinceritas (severitas), quam sola tenere potest imperialis auctoritas ». Hucusque Simplicii Epistola ad Zenonem, ad quem etiam aliae eodem argumento hoc item anno litteræ date extant decimo kalendas Novembribus sub eodem consulatu; est enim earum exordium : « Proxime quidem ab Urbe, etc. » Quibus pariter agit de relegando longe ab Alexandria Petro Mogo turbas secreto miscente ; atque inter alia illud de scelesto homine prodit, quod arroganter episcopum ageret Alexandriae, quem nec constare posset ordinatum aliquando fuisse diaconi.

12. Præstabat quidem Zenonem obedire Pontifici atque pestilentem hominem longius extra Romanæ fines imperii ablegare. Etenim talis est hæreticorum natura, ut nisi ab humano consortio penitus auferantur, non religionem tantum, sed et statum ipsum politicum in maximum discrimen addueant et perdant : satis namque consultum est his a sanctis Apostolis³, cum ejusmodi perditissimis Deo inferentibus bellum hominibus nec trium quidem litterarum communicatione misceri, ne quis, inquam, alicui ex istis dicere præsumeret, Ave. Quanto enim detimento totius Orientalis Ecclesiae permisus sit homo nequissimus Alexandriae agere, exitus declaravit. Jure igitur ista prævidens, qui eminenti insistens specula² res obventus longius contemplatur, papa Simplicius clamans, ac iterum clamans, geminatis eodem anno datis Epistolis, roget, opportune et importune monet, ut lupos ad lustra ferarum procul ab humano consortio auandetur. Quod quidem ut maximi ponderis opus perficeretur omnino, binas quoque eodem nuntio ad Acacium Constantinopolitanum litteras dedit; quem, ex rebus ab eo constanter gestis in Basilicum tyrannum sumens argumentum, ad agendum in his viriliter adhortatur : reddemus ex iis earum priorem Epistolam, quod missæ a Timotheo Romam legationis exactiorem narrationem contineat. Sic enim se habet³ :

13. « Simplicius episcopus, Acacio Constantinopolitano episcopo.

« Quantos et quam uberes fructus constantiæ, fidei, et devotarum circa religionem Catholicam mentium semper habeat fortitudo, labor tuæ dilectionis, et corum qui pariter, repente diabolo, jamdudum turbantur, ostendit. Nam cum Christi

¹ Simpl. Ep. ix tom. i. Ep. decret. — ² 2 Cor. xi.

³ Jo. ii. — ² Ezech. xxviii. — ³ Simpl. Ep. x.

inimicus et regni Christiani semper aulam mox casurus invaderet, atque impia persecutione fideles Domini plebemque concuteret; oratione atque vigiliis sacrilega tentamenta superavit, et se victoria caelstis eo usque porrexit, ut regressu religiosissimi principis, Ecclesiae quoque Alexandrinae Catholicus redderetur antistes: de quo mox eum exultatione divinae gratiae gaudia nostra contulimus, et multus vos litteris fecimus gratulari. Et licet letitiae ipsius nunquam sui defuerit plenitudo; tamen frater et coepiscopus noster Timotheus persecutione probabilius factus, pristini non immemor instituti, per fratrem et coepiscopum Esiam et filios nostros Nilum presbyterum et Martyrium diaconum Alexandrinae Ecclesiae solemnia scripla dixit: quibus et illud, quod ante perterritus de Dioscori nomine fecerat, se destruxisse memoravil, et remissionem ipsius erroris expetiit; nosque de quiete fecit Ecclesiae gratulari: expertus erga se quantum nobissem tua charitas videt, quod in eo tunc reprehendimus, nos inultum, et reconciliatum sibi nunc divinae miserationis affectum impendimus, frater carissime.

14. Memoratis in Urbe, qui mox venerant, constitutis, occasionem filii nostri Petri viri spectabilis comitis, quasi ex sententia proficiscentis amplexi, tam nostro proposito, quam petitione fratris et coepiscopi nostri Timothei, legatorumque ipsius precibus, id ipsum volumus ad tuam pervenire notitiam; ut etiam nunc communium fieres pariceps gaudiorum, et in praedictae Ecclesiae tranquillitate (quemadmodum diximus) laboris tui nobiscum carperes fructum; et Christianissimo et clementissimo principi nostras litteras offerres super hac etiam re, ut ipse quoque devotionis et fidei propriae donis, se Deo protegente, letetur; atque insidente charitate tua, aerioribus studiis Catholicæ religionis salutaria scripta mittendo, munire dignetur Ecclesiæ: ne (sicut experti sumus) in aliqua (antiqua) regione antiquus ille serpens toties excisi capititis virus effundat, et incendi aliquos occasionem (quod absit) rursus inveniat, provida preceptorum suæ pietatis ordinatione disponat, et sicut evidenter approbatis, Deo se commendantibus legibus sanciat: ne vel in tenebris delitescant, et improvisi ambulantes, in luce percutiant; et his quos in fide pauperes esse repererint (quod Propheta testatur¹) insidietur, ut rapiat.

15. « Petrum maxime, qui nonnullarum domorum, sive similibus latebris confovetur, et quem zelo fidei ab episcopatu constituit submoveri, in exteriores terras alijici, sicut et nos pietati ejus scripsimus, ad Ecclesiasticam pacem, speciali preceptione decernat: quia rursum asseritur aliqua contra dispositionem fidei ipsius sine cessatione moriri. Quia igitur haec opportunitate perlatoris tidissimi nos oportuit indicare et specialius admonere; hortamur, ut cum internuntius remeare coperit,

vel si qua forte alia occasio reperietur, quamprimum nos facias certiores, et curam nostram sublevare deproperes ». Haec de Petro populum sedente, Simplicius. Addit vero de plurimis, quos cum Timotheus, tum ipse Petrus seduxissent, ad poenitentiam revocatis; qui ut in Ecclesiam recipientur, ad ipsum Romanum Pontificem libellum poenitentie miserunt cum deprecatione venie admissorum delictorum: nam subdit:

16. « Ut autem perfecto gaudio gauderemus, idem frater, et coepiscopus noster Timotheus exemplum libelli satisfactionis eorum, quos a Catholicæ fidei veritate Timotheus et Petrus, utrique damnati, damnationis terrore traduxerant, veniam postulantes, ad nos pariter destinavit, sacerdotali pietate lapsis subvenire desiderans: quod divinae misericordiae intuitu, quæ neminem vult perire, refutabile non putamus ». Hactenus Simplicius ad Acacium. Paulo post autem ad eumdem eodem quoque arguimento alias litteras dedit, quarum hoc est principium: « Proxime quidem dilectionis tuæ, etc. » Quæ datae ponuntur, decimo sexto kalendas Novembris. Hi quidem fuere hujus anni Simplicii papæ labores, pro Alexandrina Ecclesia exantlati. Intelligis, puto, quod tam explicite traditur, quod et alias sepe factum vidimus, nimirum, absolutionem a crimen hæresis reservari solitam Summo Pontifici: dum in eam lapsi poenitentes libellos pro venia consequenda mittere consuevissent ad Romanum Pontificem, ut Alexandrinos modo fecisse constat, cum tamen eis non decesset Catholicus episcopus Alexandrinus. Quod si inconcessum id fuit primæ post Romanum Pontificem sedis episcopo; quinam inferiorum sedium sacerdoles sibi id arrogare præsumerent? Quid autem post haec factum sit, dicimus suis locis inferius.

17. *Eiusdem Timothei legatio ad Zenonem.* — Jam vero reliquum est ut de alia legatione ejusdem Timothei Catholicæ Alexandrinæ episcopi ad Zenonem imperatorem pro actione gratiarum missa Constantinopolim agamus: quæ a Liberato diacono pacis ita describitur¹: Timotheus, episcopatu recepto, misit quosdam clericos, gratias agens imperatori; cum quibus erat Joannes ex œconomio presbyter factus Tchensiotes, cognomento Talaida, et Gennadius episcopus inferioris Helenopolis, sanguine proximus Salofaciolo, quem expulerat quidem episcopatu Elurus, restituit vero Salofaciolum. Cumque hi qui fuerant missi gratias egissent imperatori, Gennadins quidem ibi remansit, ut cum aliis responsa faceret archiepiscopi.

18. « Porro Joannes ex œconomio amicus factus est illo magistro, qui cum reliquis descendit Alexandram, faulusque est ilerum œconomus habens causam Ecclesiarum: qui nulla et pretiosa xenia misit illo magistro, despiciens Gennadium parentem archiepiscopi, et præsulem Acacium Constantinopolitanum ». Haec Liberatus: qui subdit de legatione

¹ Ps. x.

¹ Liber. diae. c. 16.

Timothei Romam missa ad Simplicium papam, de qua nuper actum est. Ipse tamen Liberatus suggitans nonnihil Timotheum ipsum Catholicum Alexandrinum antistitem nimis animi facilitatis ista subdit : « Sed quoniam ipse Timotheus mitissimus erat in episcopatu, ut etiam a suis communicatoribus accusaretur imperatori, tanquam nimis remissus, et circa haereticos placidus; ita ut ei scriberet imperator, ut neque collectas neque baptismata cum haereticis celebraret: ille autem mansuetus agebat. Dum ergo tali modo gubernaret episcopatum, amabant eum Alexandrinii haeretici, et clamabant ei in plateis et in Ecclesiis: Vel si non tibi communicamus, tamen amamus te ». Haec Liberatus de nimia indulgentia ipsius Timothei.

49. Sed quid praeterea pertractaverit Joannes legatus, cum venit hoc anno Constantinopolim, Evagrius et Zacharia rhetor ita narrat¹: « Joannes

presbyter, cuius augusti templi divi Joannis Baptiste et præcursoris Domini administratio commissa fuit, quorumdam impulsus consilio Constantinopolim venit precaturus imperatorem, ut si forte episcopus Alexandriae migraret e vita, sibi licet antistitem quem vellet civibus illius civitatis nominare: qui quidem (ut Zacharias memorat) episcopatum pro se ambire, ab imperatore deprehensus est: et cum se jurejurando obstrinxisset, se nunquam sedem episcopalem petitrum, dominum reveritur ». Haec ex Zacharia Evagrius de Joanne: de quo que parum digna referat, verane sint, an in sincerissimum Orthodoxum ab Eutychiano auctore ex more conficta, in suspicionem quidem non levem adduci posse videntur: cum de Joanne illud certum sit, præ cæteris viginis fide Catholica, ut ob eam causam omnium in se Eutychianorum arma converterit; ulque de eo inferius dicentur, manifestius declarabunt.

¹ Evagr. l. III. c. 42.

Anno periodi Graeco-Romane 5971. — Jesu Christi 478. — Simplicii papa 11. — Zenonis 5. Odoacris reg. 3.

4. *Quinquennalia Zenonis.* — Illus in Oriente sine collega consul creatus. Is cum *Trocundo*, qui perperam apud Theophanem, ejus verba anno superiori retulimus, *Procundus* vocatur, in gratiam imperatoris redierat. « Illus cum Zenone conciliata amicitia imperium eidem recuperare studuit », inquit Candidus, quod et Theophanes citatus habet. Inde Zeno eum hoc anno, quo quinquennalia dedit, consulatu coherestavit.

2. *Salophaciolus in persecutione vacillavit.* — A num. 1 ad 17. Simplicius papa litteris ad Acacium datis *tertio idus Martii Illo V. C. coss.* et a Baronio num. 8 recitatis, scribit Acacio Constantinopolitano episcopo, sese gratulari in redditu Timothei Salophacioli: ait tamen: « Meministi hoc, cum jam dudum fidelis præsulis non habuisse constantiam, quando ei, ut damnati Dioscori nomen inter alaria recitaretur, extortum est ». Ipse Salophaciolus litteris sine die et consulatu datus, et a Baronio num. 10 et seqq. relatis, veniam deprecatur a Romano Pontifice Romam legatione ad eum missa. Ex quibus intelligere poterat Baronius in dubium revocandum non esse, quod scribit Zacharias Rhetor apud Evagrium, *Anastasium Hierosolymorum* episcopum Basilisci « Enyclicis subscrisisse, alias-

que item complures, adeo ut circiter quingenti numero fuerint, qui Leonis Epistolam et Chalcedonense Concilium damnaverunt », inquit Evagrius lib. 3, cap. 3. In persecutione enim multi vacillare solent. Vide Baronium anno CDLXXVI, num. 40.

3. *Synodi Constantinopolitana et Romana.* — Celebrata hoc anno Synodus Constantinopolitana ab Acacio, et Romana a Simplicio papa. In illis Timotheus Aelurus, Petrus Fullo, Joannes Apamenus, et Paulus Ephesiorum episcopus damnati: nam Felix III Simplicii pape successor in Epistola ad clericos et monachos Orientales, apud Baronium anno CDLXXXVIII, num. 52, ait: « Quos tunc hypocrita Acacius ita fecit ab Apostolica Sede damnari, ut his etiam vocabulum Christianorum tolleretur, quod gesta apud eum habita manifestant ». Quæ ultima verba non nisi de Synodalibus gestis intelligi possunt, inquit Valesius lib. 1 Observat. Eccles. ad Evagrium cap. 2, ex illis probans, Petrum Fullonem in Synodo Constantinopolitana hoc anno congregata damnatum fuisse. Verum inde etiam constat, eum ac consortes in Synodo Romana a Simplicio post Constantinopolitana habitu damnatos; cum Felix papa dicat: « Quos tunc hypocrita Acacius, ita fecit ab Apostolica Sede damnari, etc. » Quod de more in

Synodo siebat. De hac Synodo Romana loquitur libellus Synodicus asserens, Simplicium, in ea Euthenius, Dioecorum, et Timotheum anathemate notasse, et sanctam Chalcedonensem Synodus confirmasse.

4. *Fullo, sedente Simplicio, Romæ et Constantinopoli damnatus.* — Baronius quidem anno CDLXXXIII, num. 52 seripsit, *Petrum Fullonem* damnatum esse in Synodo Romana et in Synodo Constantinopolitana, sed contendit utramque habitam eo Christi anno, et post Simplicii papæ obitum. Hanc in rem laudat Epistolam Felicis papæ ad Petrum Fullonem scriptam, cuius initium : *Quis dabit capiti meo aquam*, ut videre est ibidem num. 56. Extat ea græce t. iv Concil. pag. 1058, in qua Felix Fullonem monet, ut resipiscat, et singulas ejus blasphemias confutat. Referit deinde Baronius n. 66 sententiam a Felice adversus Fullonem latam, quæ his verbis inchoatur : *Quoniam pestiferis doctrinis imbutus*, quæ extat etiam græce et latine in eodem tom. p. 1066, sed alterius versionis. Denique Baronius num. 71 recitat litteras ejusdem Felicis ad Zenonem imp. in quibus ei Pontifex significat, ut eaveat a communione Petri jam judicio Ecclesiastico condamnati. Quæ Epistola græce et latine habetur in eodem tom. Conei. pag. 1070, ubi p. 1093 et seqq. Concilium illud Romanum contra Acacium et Petrum Fullonem consarcinatur partim ex actis et productis in causa Acacii, partim ex actis et productis in causa Petri Fullonis. Constantinopolitannum vero Concilium ibid. pag. 1108 et seqq. conflatitur ex Epistola Acacii ad Petrum Antiochenum, quæ ibi tam græca quam latine legitur; et cuius initium in latino : *Obstupuit cælum et tremuit terra*, etc. Huic Concilio etiam assignantur quatuor aliæ Epistolæ græcae et latinae a quatuor episcopis Orientalibus ad Petrum Fullonem scriptæ. Haec monumenta a Baronio ibidem, uti in Collectione Conciliorum disposita.

5. *Concilium Romanum adversus Fullonem fictitium.* — Sed haec larrago est rerum inter se nullum ordinem habentium, imo inter se pugnantium. Nam in Concilio Romano mittitur libellus citationis ad Acacium, et in eodem Concilio profertur sententia in Petrum Fullonem, in qua Felix papa dicit : « Firma sit haec tua dispositio a me, et ab his, qui una mecum Apostolicum thronum regunt, et ab Acacio Constantinopolitanæ Ecclesiæ pastore, et a venerabilibus episcopis sibi subjectis, quoniam ipsorum monumenta non sustinuisti ». Et tamen in Epistola, quam ex eadem Synodo Felix ad Acacium scribit, cuius exordium : *Posteaquam sanctæ memorie decessore meo*, etc. suspectus haeresis habetur Acacius, et per Vitalem et Misenum citatur. In Concilio vero Constantinopolitano Acacius damnat Petrum Fullonem, qui jam in Concilio Romano eodem anno habito damnatus fuerat et ipsemet Acacius, ut mox dixi, Romanum citatur. Praeterea Flaccianus episcopus Rhodensis scribit ad Petrum Fullonem tanquam ad illum, qui haeresum procel-

las excitavit, aitque : « Falsis litteris cor Pontificis erexit », id est, Acacii, « ut ad communionem te susciperet ». Unde in Concilio Constantinopolitano Acacius damnabat Fullonem, et Flaccianus Acacium concium criminis Fullonis diebat, si res illa actæ sint eo in Concilio, ut Baronius et Collectores Conciliorum existimarunt. Mitto alia multa absurdâ, quæ necessario consequuntur, si verum sit in utraque Synodo res ita se habuisse ; ut passim dicunt, quia vel sola Epistolarum illarum inter se collatione, quilibet ea observare poterit.

6. *Aperitur origo hujus communis erroris.* — Rem paucis extricare conabor. Certum est, Simplicium et Acacium, illum in Synodo Romana, hunc in Synodo Constantinopolitana *Petrum Fullonem* damnasse; quod non tantum ex iis, quæ modo in medium protuli, sed etiam ex variis aliis testimoniosis, quæ brevitalis causa prætermitto, indubitatum redditur. Certum est secundo, *Felicem III Fullonem* non damnasse, antequam is, ejecto *Calendione*, sedem Antiochenam invasisset, idque non contigit, nisi postquam *Felix* in Concilio Romano anno CDLXXXIV coacto sententiam tulit adversus Acacium V kalend. Augusti illius anni, quod ex iis, quæ suo leco afferemus, manifestum fiet. Quare Epistola illa, cuius initium : *Quis dabit capiti meo aquam*, et sententia, que incipit : *Quoniam pestiferis doctrinis imbutus*, ab imperitis librariis male attributæ fuere Felici III; date enim sunt a Simplicio in Synodo Romana adversus Fullonem hoc anno indicta. Neque res aliter se habere potuit, cum illa sententia prolata sii eo tempore, quo *Acacius* cum Pontifice Romano conspirabat et consentiebat, ut ex verbis supra ex ea recitatis evidenter patet. At nunquam inter *Felicem* et *Acacium* convenit, quin in prima Epistola, quam Felix ad Acacium dedit, questus est Acacium a decessoribus suis litteris incitatum, velut *obstinato silentio nihil quicquam votuisse* referre. Cum contra certo constet, Simplicium et Acacium uno animorum consensu Fullonem damnasse, Simplicium in Synodo Romana, Acacium in Constantinopolitana. Non dubium itaque, quin Epistola laudata a Simplicio ad Fullonem scripta sit, eoque pertinaciter mandata ejus contemnente, supradicta sententia ab eodem Pontifice in ipsum lata. Ad hæc Epistola, cuius initium, *Obstupuit cælum*, etc. in Synodo Constantinopolitana, hoc anno coacta, scripta ab Acacio ad Petrum Fullonem, postquam in ea damnatus est. Denique Epistola ad Zenonem, cuius exordium : *Convenit clementiæ tuae*, etc. data quidem a Felice papa, sed post utramque Synodum Romanam an. CDLXXXV ab eo congregatam, in quarum priori *Acacius*, in posteriori *Petrus Fullo* episcopatu depositi sunt, et excommunicati. Id ex ejusdem Epistole lectione planum fit; ea enim ad Zenonem scripta eo tempore, quo Zeno obstinata mente Fullonem in Antiochena Ecclesia sedentem tuebatur, parumque de Pontificis monitis curabat.

7. *Is error librariis attribuendus.* — Fontem

erroris aperio. Cum librarius incidisset in Codicem, in quo descripta erat hæc Epistola græco-latina *Felicis* ad *Zenonem*, insuperque tres laudatae Epistolæ græcae etiam ac latinæ, quarum altera ab *Acacio* ad *Fullonem*, et duæ priores a Pontifice Romano ad eundem Fullonem inscriptæ erant sine Romani Pontificis nomine, existimavit, priores illas duas Epistolæ, quemadmodum et Epistolam ad Zenonem a Felice fuisse datas. Quæ conjectura nostra firmatur ex eo, quod duæ priores illæ Epistolæ a Pontifice Romano scriptæ, edite sunt cum sola inscriptione latina, quia nempe in græco inscriptio græca desiderabatur; cumque putaret librarius utramque a Felice datam, utramque etiam in inscriptione latina *Felici* attribuit; quod non raro accidisse norunt viri docti. Quare cum certum sit, *Simplicium* et *Acacium* damnasse *Petrum Fullonem*, idque non multo post Zenonis in imperium restitutioinem, et Felicem in Fullonem sententiam non tulisse ante annum 484 aut potius insequentem, apparet conjecturam nostram certam esse, Epistolam nempe Acacii ad Fullonem, pertinere ad Synodum Constantinopolitanam hoc anno habitam, et utramque Epistolam a Pontifice Romano ad Fullonem, spectare ad Synodum Romanum adversus eundem hoc anno coactam. Quoad alias Epistolæ græco-latinas, a quibusdam episcopis Orientalibus ad Petrum Fullonem missas, quarum mox meminimus, datae ille anno 484 in variis Synodis adversus Fullonem habitis, ut eo anno ostendemus.

8. In Synodo Romana Follo et additamentum Trisagii damnantur. — In Synodo Romana huc usque perperam Felici attributa *Simplicius* damnavit etiam Fullonem ob ejusdem clausulae additionem, ut liquet ex Epistola Felici papæ male adscripta, quæ incipit: *Quis dabit capiti meo*, etc. et ex Epistola alia, eius initium: *Quoniam pestiferis doctrinis*, etc. quæ utraqie ad Fullonem data est, in iisque Simplicius in eum invehitur, quod Trisagiae deprecationi additionem illam induxit. Executio sententiae, qua Petrus Follo damnatus et episcopatu Antiocheno dejectus, demandata Acacio, ut docet Gelasius papa in Epistola ad episcopos Dardanique: « *Hæc (sc. Sedes Apostolica), dum Acacium certis compresisset indiciis a communione Catholica deviasse, diutius ista non credens, quippe quem noverat executorem sœpe necessariae dispositionis suæ contra hæreticos extitisse, per triennium fere litteris destinatis eundem mouere non destitit, sicut per diversos missa frequenter scripta testantur* ». Idem habet Gelasius in Communitorio ad Faustum: « *In hac ipsa causa, inquit, Timotheus Alexandrinus et Petrus Antiochenus, Petrus, Paulus, Joannes, et cæteri, non solum unus, sed plures utique nomen sacerdotii præferentes, sola Sedis Apostolicæ sunt auctoritate dejecti, cuius rei testis etiam ipse docetur Acacius, qui præceptionis hujus exitit executor* ». Et paulo post: « *Hoc igitur modo recipiens in consortium damnatorum, est damnatus*

Acacius, qui eorum damnationem, antequam prævaricator existeret, fuerat executus ». Quas adversus hæreticos sententias in Synodo Romana latas Acacius minime executioni dedisset, si Synodus illa anno 484 coacta fuisset; cum anno præcedenti tam ipse, quam *Petrus Mongus Henotico Zenonis* jam subscrivissent, ut testatur Liberatus in Breviario cap. 47. « *Communicavit etiam et Petrus Mogus his, qui descenderunt cum Henotio* », et Acacius Synodicam scripsit Epistolam, et ab eo recepit. Cumque Henoticum anno 484 emissum sit, post eum annum inter Pontifices Romanos et Acacium nunquam convenit, hicque ab eo tempore episcopis hæreticis, aliis publice, aliis occulte adhaerit, ideoque posthac decretorum adversus eosdem latorum executor non fuit.

9. Refelluntur rationes adversus Epistolæ ad Fullonem datas. — Valesius citatus utramque adversus Fullonem Synodum Simplicii tempore celebratam fuisse docte observavit, sed cum difficultatem nodum dissolvere non posset, dissecuit, scripsitque omnes Epistolæ illas græcas conficias et commentarias esse. Hæc prima ejus ratio: Cur, inquit, Pontifex Romanus græce seribit ad *Petrum Fullonem*? Neque enim solebant illis temporibus episcopi Romani alia quam latina lingua litteras scribere ad episcopos græcos, ut testantur Epistolæ Pontificium Romanorum. Ita Valesius cap. 4. At Simplicius quidem ad Fullonem, et ad Zenonem Felix latine scripsere, sed eum eæ litteræ in linguam græcam conversæ fuissent, ut moris erat, et progressu temporis autographum periisset, græcae, quæ etiam extant, in linguam latinam versæ sunt. Non raro enim confitit, ut monumenta græca deperdita fuerint, et sola versiones superfuerint; et vice versa, ut deperditis autographis latinis, sola versiones græcae ad nos pervenerint.

10. Refellitur uero ratio. — Secundo in medium adducit Valesius verba Simplicii papæ ad Fullonem, quibus damnationis sententiam in eum contorquet, quæ mox retulimus, licet ex alia versione: *Firma sit*, etc. « *Primo enim, inquit, hic mos non erat Pontificium Romanorum, ut episcoporum, qui una cum ipsis in Synodo considerant, in decretis suis ac sententias mentionem ullam facerent. Quid quod Acacium sibi adjungit, quasi ejus sententiam in damnando Petro Antiocheno securus esse videatur, omissa mentione Simplicii papæ, a quo idem Petrus diu antea fuerat condemnatus* ». Hæc vir eruditissimus, qui non animadverterat, eas ad Fullonem litteras, non a Felice, sed a Simplicio datas esse, licet librariorum errore *Felicis* nomen præferant, non quidem cum epigraphe græca, sed cum latina, quia sc. græca in autographo deerat. Cæterum mirum videri non debet, quod Simplicius in sententia, quam adversus Fullonem dedit, *Acacii* mentionem fecerit. Hic enim Fullonem in Synodo Constantinopolitana jam damnaverat, petieratque ab Apostolica Sede, ut si forte is et Joannes Apamenus ad eum configurerent, « *nec visu dignos haberet* : et

si jam forsitan aliquam indulgentiam impetrassent, irritum esse debere, nec eorum penitentiam recipiendam esse », inquit auctor Breveuli Hist. Eutychian. Præterea executio sententiae in ea Synodo Romana mandata erat *Acacio*, cui, ut lubentiori et acriori animo effectum daret, aliquid præter morem in *Acacii* gratiam faciendum esse judicavit Simplicius. Neque enim levis res erat depositio patriarchæ Antiocheni, et aliorum episcoporum, a quibus universa Eutychianistarum factio tunc potentissima stabat.

41. *Refelluntur iv et v.* — Tertiam rationem deducit Valesius cap. 5 a clausula, quam *Petrus Fullo* hymno Trisagio addidit. « Si enim, inquit, *Petrus Fullo* ob adjectionem illius clausulae a Sede Romana et Constantinopolitana damnatus fuisset, nunquam profecto appendix illa *Trisagii* retenta esset ab Orientalibus, nec Constantinopolitani et reliqui Occidentales communicare deinceps sustinuerint Orientalibus, qui eam clausulam relinebant ». Huic rationi ad annum **DXII**, quod de ea clausula nobis agendum erit, commodius satisfaciemus. Di-

cit denique Valesius, argumenta, quæ convincunt falsitatem Epistolarum ab episcopis Orientalibus ad Fullonem scriptarum, de quibus supra mentionem fecimus, demonstrare etiam non solum Epistolas Felicis ad Fullonem conficias esse; sed etiam Synodus Romanam a *Felice*, et Constantinopolitanam ab *Acacio* adversus eundem Fullonem celebratas. At eas Orientalium litteras sinceras et germanas esse anno **CDLXXXV** ostendemus: nee verum est, utramque illam Synodus revera coactam non fuisse. Nam, ut ex dictis constat, erratum a librariis, qui Epistolas a *Simplicio* scriptas *Felici* ejus successoris attribuerunt, et a Baronio ac Conciliorum Collectoribus, qui errorem illum non suspicati utrumque Synodus anno **CDLXXXIII**, quo jam *Felix* in Romana Cathedra sedebat, consignarunt; cum tamen eo anno *Calendio* ab *Acacio* ordinatus jam sedem Antiochenam obtineret, ut suo loco monstrabitur.

42. *Stephanus fit episc. Antiochenus.* — Dejecto hoc anno a sede Antiochena Joanne Apamensi, *Stephannus* ad dignitatem illam electus est, ut anno superiori ostendimus.

4. *Inter turbas in Antiochena Ecclesia ab hæreticis excitatas Stephanus episcopus martyr occumbit.* — Qui sequitur Christi Redemptoris annus quadringentesimus septuagesimus nonus, tertio Zenonis imperatoris consulatu notatur in Fastis: quo Orientalis Ecclesia, quæ paululum nacta esse quietis post redditum Zenonis Augusti visa est, rursum opera Eutychianorum hæreticorum novis cœpta est turbibibus exagitari. Etenim præter illa quæ etiaco moliretur *Petrus Mogus* in Ecclesia Alexandrina, majoribusque in dies accessionibus augerentur (quod exitus demonstravit) Antiochena Ecclesia mirum in modum furore hæreticorum non jam rem secreto agentium, sed in prœlium erumpentium, afflictata est. Etenim cum Stephanus Orthodoxus episcopus una cum suis in magna Ecclesia sacra in Synaxim solemniter celebraret; Eutychiani, soboles Petri Cnaphei omnium perditissimi hæreticorum, conferto agmine, exertis gladiis furentes ingressi, in Dei sacerdotes sœvientes, eosdem sœvissime trucidarunt; sanctissimumque ipsum autisti-

tem Stephannum in quem potissimum majori odio astuabant, et ira incensi erant corripentes, ad necem usque atrocissimis confecere tormentis. De quo ex Joanne Rhetore suorum temporum rerum gestarum scriptore hæc habet Evagrius¹:

2. « Petro Ecclesiæ Antiochenæ exturbato, Stephannus illius sedem capessit, quam triennio in hunc usque annum tenuit. Hunc (subdit ipse) Antiocheni catamis ad similitudinem hastarum praecutis (uti scribit Joannes Rhetor) confeuerunt ». Itac Evagrius, paucis' admodum rem tantam absolvens. Meminit ejusdem necis Nicephorus², ejusque corpus in Orontem annum projectum, ex eodem Joanne auctore tradit. Est de hoc Joanne historicus apud Photium, qui ait ipsum sui temporis esse prosecutum historiam Ecclesiasticam, mirarium a temporibus Theodosii junioris usque ad finem Zenonis. Utinam illam nobis Graecia conservasset, martyrum sanguine adeo illustratam. Porro

¹ Evagr. l. iii. c. 10. — ² Niceph. l. xv. c. 28.

satis ad pietatem et historiae veritatem nobile de sanctissimo episcopo elogium, quod anniversaria memoria vicesima quinta die mensis Aprilis repetere Ecclesia consuevit verbis istis, veluti egregium martyris epitaphium : « Antiochiae S. Stephani episcopi et martyris, qui ab haereticis Synodum Chatedonensem impugnantibus multa passus, in Oron tem fluvium præcipitus est tempore Zenonis imperatoris ». Ita ibi. Post hunc divinum martyrem Stephanum, alium in locum ejus subrogatum Stephanum, sed eundem tantummodo unum sedisse annum, habet Nicephori Chronicum ; postea vero eleclum esse Calendionem, ibidem notatum ostenditur. Verum de tempore sedis Stephani junioris, suo loco dicemus.

3. Sed quoniam auctore et impulsore tanta ausi sunt impii ? nullo quidem alio, quam sclestissimo illo Petro Fullone, itidem Cnapheo dicto : qui cum suh Leone imperatore sedem illam invasisset, tandem post restitutum Zenoneum in imperium, ab ipso throno dejeclus, illic inconsulte nimis degere versarique permisus est ; reclamanle licet a longe Romano Pontifice, ut pestilens homin quan longissime deportaretur. Probavit eventus, quanto periculo sinantur perditissimi haeretici inter Catholicos commorari. Sensit id primum Zeno sero sapiens, frustra pœnitens non paruisse consiliis Romani Pontificis. Ipse tamen imperator in perfidos alque sacrilegos homicidas tam immane facinus vindicare quamprimum non deslitit, missis illuc ultoribus militibus, qui (ut par era) de faciosis illis pœnas sumerent.

4. *Electo Constantinopoli alio Stephano episcopo Antiochiae, de statu Antiochenæ Ecclesie Simplicius ad Zenonem et ad Acacium scribit.* — Qui insuper, ut caveret ne in electione successoris antistitis compressæ gladio turbæ iterum reviviscerent, eo necessitatibus adactus est, ut quod hactenus fuerat a majoribus intentatum, ipse primus ut paci ac quieli ejus prospiceret civilatis, jussit ut Antiochenus futurus episcopus eligeretur Constantiopolis : male enim obducta cicatrix rursus eruplura timebat in uteus, si Antiochiae sinerentur de antistite deligendo haberit comitia. Electo igitur Stephano Stephani martyris successore, ut ea cuncta præler regulas Ecclesiasticas præsumpla, occasione illa urgente, rata haberentur a Romano Pontifice, seripsit de his Zeno Augustus litteras ad papam Simplicium. Haec quidem ita esse transacta, quæ ab ipso Romano Pontifice ad imperatorem Zenonem hoc eodem anno redditæ sunt litteræ, manifestant, quæ sic se habent¹ :

5. « Simplicius episcopus, Zenoni Augusto.

« De Ecclesia Antiochenæ venerandos mihi semper vestrae pietatis apices gavisus accepi, quibus ingenito vobis studio Catholicae religionis, post defensionem fidei, quæ vos servat ac custodit, impietatis audaciam et facinora apud Antiochiam per-

petrala coercita reperimus : exultantes, vobis inesse animatum fidelissimi sacerdotis et principis, ut imperiatis auctoritas et juncta Christianæ religioni acceptabilior Deo fieret, et appareret integritas : cum hi qui in episcoporum neces sacrilega cæde versati sunt, dignis jubentur perire suppliciis ; in quo et quieti Ecclesie et vestro consideretis imperio : qua (quia) vindicata Dei contumelia, uleiscentis est gratia, et conciliator his divini favoris auxilium, quorum cura sacrilegium non reliquerit impunitum.

6. « Sed ut loquar fiducialiter principi Christiano : si præteritarum filteram, quas de Petri aliorumque nomine jamndum ad fratrem et coepiscopum meum Acacium scripsisse memini, ordo teneretur, ad hoc non potuit pervenire, quod jure nunc meruit vindicari. Mandaveram namque, ut facta suggestione pietati vestrae, prædictus, ut et cæteri qui per occasionem tyrannicæ dominationis invaserant Ecclesias Dei, extra metas vestri pellerentur imperii, ne pestiferis sensibus quibusque simplicioribus ore sacrilego virus infunderent, et verbis impiis contra fidem Orthodoxam inuocentiores animas sauciarent : quod tunc appetit, cum minus ista enrantur, et levia esse creduntur.

7. « Actum est, ut (quemadmodum perhibetis) inter altaria non tam plebs persuasionibus eorum, sed ipsi quoque præsules, et prædicatores fidei perirent funestis gladiis sacerdoles. Unde si quæ et aliae reliquiæ sub vestro reperiuntur imperio, eas vel nunc in exliores terras jubete propelli, ne qua deinceps in eo sit necessitas et causa supplicii. Quia melius est aditum obstruxisse, quam pœnam exegisse peccati.

8. « Et quoniam seditiones Antiochenas religiosissimo proposito sedandas non aliter existimatis, nisi (præter præjudicium venerandi illius Concili Nicaeni) apud Constantinopolim, iisdem pentibus, ordinaretur antistes : quod in ejus tantummodo persona sic memorasti assumplum, ut deinceps secundum definitiones Patrum, Orientali Synodo creatio Antiocheni pontificis servaretur; nec haberi loco vullis injuria, quod dissensionis gratia factum est auferenda : tenet hanc pietatis vestrae beatus Petrus Apostolus sponsionem, et Christianissimi fidelissimique principis mentem in hæc verba jurasse, quod post hac in Antiochenæ urbe, veteri more servato, a co provincialibus suis episcopis ordinetur : ne quod nunc frater et coepiscopus meus Acacius vobis est jubentibus executus, in usum posteritatis veniat; et statuta Patrum, quæ præcipue prælastis illæsa, confundat.

9. « Unde quæ a vobis amore quietis sancte ac religiose sunt ordinata, reprobare non possumus, ne status Antiochenæ Ecclesie sub nostra dubitatione videatur ambiguis : præcipue cum is qui legitur ordinatus, testimoniis clementiae vestrae, et tanta sit prædicatione submixus, ut in eo præter horum vulnerum dolorem positio, possimus et Ecclesie, quæ illum meruit, gratulari (gloriarci). Haec repensis sermonibus, et venerationis officio respon-

¹ Simpl. Ep. xiii. tom. i. Ep. decret.

dente, curavi, ut tantas hæreticorum fraudes, et facinora divinis et sœcularibus legibus persequenda, quæ sape probatis esse tam noxia, de memoria et conversatione hominum jubeatis anferre; quorū impietas multa (quantum videtis, potest auctoritate compesci. Data decimo kalendas Julias post consulatum filii V. C. » Hactenus Simplicius ad imperatorem, illud (ut vidisti) vehementius inculcans, et refricens, quod frustra siue antea monuisset ut damnati hæretici e finibus Romani propulsarentur imperii: quod ille adhuc facere prætermittens, tum religionem Christianam, tum ipsum Romanum imperium pessimum dedit, ut inferius ex rebus gestis manifestius apparebit. Repetit et exprobrat hoc ipsius idem papa Simplicius in Epistola ad Acacium episcopum Constantinopolitanum hoc eodem anno data, non absque animi amaritudine, verbis istis¹:

10. « Simplicius episcopus, Acacio episcopo Constantinopoli.

« Clementissimi principis litteris, tueque dilectionis de sacrilega et funestissima caede, quæ apud Antiochiam facta est, sauciatus et nimium affectus inerore respondeo: adstruens, si quæ dudum de Petro, et aliis complicibus eorum scripseram, et ut pietati ejus cum ceteris qui aderant fratribus suggestere postularam, ut optaveram, ordinatum fuisse, hæreticorum temeritas ad tantum facinus non veniret; nec aliquid necessitatis existeret, ut non aliter prædictæ subveniretur Ecclesie, nisi ut aliquid de jure ejus curatio ipsa minueret. Quamvis enim profecerit ad quietem, quod Christianissimi principis iussione vel sine præjudicio canonum a tua charitate fuerit Antiochenus episcopus ordinatus: tamen non est sine invidia factum, cuius evenditum deinceps etiam ille testatur, qui præcepit, exemplum.

11. « In quo pietati ejus gratias dignum est nos referre: quoniam ita gloria sue moderatus est potestatem, ut fidelissima devotione Patrum regulis submitteret, quæ juberet, nec in auctoritatem recipi, quod sequenti constituit aetate prohiberi; ut scilicet in hac tantummodo persona, quam jussu ejus et studio quietis Antiochensibus, non tua usurpatione, antistitem consecrasti, quod factum est, necessitate sufficeret. In quo tuæ dilectionis non irrationali cognoscimus fuisse famulatum: quia Ecclesiarum iura respiciens, diu te non immerito suspendisse testaris, ne videreris ambire, quod tanto principi, et in tam gravi causa non poteras abnegare. Quapropter, frater carissime, institutorum veterum, quæ in te sunt probata, non immemor, sicut veniale judicare non pervides, quod tibi certum est imperatum: ita ipse dans honorem fratribus, labora ne necessitas sit nulla faciendi, quod optas nunc satisfactione purgari ». Hactenus ad Acacium Simplicius, istud ipsum vehementius inculcans, quod hominis ingenium nosceret ad volatum Icarias pennas appetere, et eas quavis oblata occasione

captare: nec eum quidem opinatio ista fecellit, ut exitus demonstravit. Sed de his suo loco erit agendum.

12. *Acacius ambitione laborat.* — Sic igitur novo et prouersus inusitato exemplo contigit, ut qui a totius Syrie episcopis ordinari soleret Antiochenus antistes, agente imperatore, et ratum habente Romano Pontifice, fuerit ab Acacio Constantinopolitanus episcopo ordinatus Stephanus junior. At quid accidit? Sicut latens malus humor in entem cum a natura transmittitur, levi confricatione pruritus mordacior excitatur; ita plane quæ in Acacio hactenus ambitio latuit, occasione ordinationis episcopi Antiocheni magis magisque incensa appetitum primatus illi vehementiorem ingessit; usque adeo, ut famis, seu potius rabiei expellende causa, custodita canonum claustra ruperit, et vincula Catholicæ communionis confregerit, seque ac posteros suos præcipites dederit: ut quæ sæpe dicentur inferius, manifestissime declarabunt.

13. De tempore autem quo sederit Stephanus junior, corrigendum est Nicephori Chronicon, cum ei unum tantum annum sedis tribuit, quem constat eam ad triennium propagasse, nimimum usque ad annum Domini quadragesimum octogesimum secundum, quo creatus reperitur Calendion ejus successor. Id quidem apertissime liquet ex litteris S. Simplici Romani Pontificis ad Acacium eo anno datis, quibus agit de recenti tunc facta Calendionis electione: sed de his suo tempore opportunius agemus.

14. *De S. Lupi obitu et ejus discipulis sanctissimis.* — Hoc eodem anno magnus ille Lopus Trecensis Ecclesiæ episcopus, Gallicanæ Ecclesiæ decus, cuius immensa praeconia superius ex Sidonio Apollinari retulimus, ex hoc mundo migravit in cælum, æternæ vite premia a Deo consequentur, cum jam annis quinquaginta duobus episcopali præfectura suam Ecclesiam sanctissime administrasset. Porro ejus hoc anno obitus temporis ratio inde certa deducitur: quod cum fidelissimus auctor, qui res ab eo gestas posteris tradidit, testetur ipsum esse creatum episcopum biennio ante functionem legationis cum S. Germano in Britaniam, nempe anno Domini quadragesimo vicesimo septimo; his si addas ejus sedis annos quinquaginta duos, plane invenies ipsum hoc anno quadragesimo septagesimo nono mortuum esse. Sed quid de ejus discipulis viris laudatissimis, deque ejusdem Lupi obitu idem auctor scribat, ipsius hic verbis reddamus¹:

15. « Multos autem habuit vir beatissimus præclaræ virtute discipulos, insigni miraculorum gloria illustres. In sancto Polychronio Virdunensis Ecclesiæ episcopo gratia curationum præfulsit; ita ut religatis post tergum manibus, dæmonibus impetraret, priusque sensum reciperent obsessi, quam corporum suorum collisionem. Sanctum Severum Treverensis Ecclesiæ ordinatum episcopum primæ

¹ Simpl. Ep. xv.

¹ Apud Sur. tom. iv. die xix. August.

Germaniae gentibus prædicantem non ambigimus inter Apostolos suum habere consortium. Sanctum quoque Albinum Catalaunensem antistitem diuturnæ sanctitatis prærogativa eminentem non debemus faciti omittere, quam ille erekro permultis locis dæmones ab hominibus profligarit. Nec immerito, dum tantorum virorum celebamus præconia, eximi magistri laudes depromere videri debemus.

16. « Successit autem ei dignus illo honore sacerdos Camelianus, ejus mornin imitator, tam annis quinquaginta et duobus S. Lupus gloriae memorie aulistes sacerdotio functus erat, cum vita præsentis debitum persolvens, spiritum misit ad superos, dignis in terra laudibus celebrandus. Inde ergo nunc nobis, quo sublimis evectus est, præsi-

dium impendit ». Haec enim de Lupo: cuius diem natalem Ecclesia Catholica religioso cultu annis singulis quarto kal. Augusti celebrandum suscepit. At ne putas in tam longævæ sedis Lupi numerum errorem (ut assolet) irrepuisse: accipe ex Sidonio veritatem. Extat ejus Epistola¹ ad ipsum data, cum ageret in sede auctum quinquagesimum: sunt haec enim Sidonii verba: « Jam per quinquennia decem non æquaevi sacerdotibus tantum, verum et antiquis quoties collatus, antelatusque sis, etc. » Haec ipse de Lupo: in cuius locum (ut dictum est) subrogatus est Camelianus ab auctore laudatus, hicque subscriptus reperitur Concilio Aurelianensi primo.

¹ Sidon. l. ix. Ep. xi.

Anno periodi Graeco-Romanæ 5972. — Jesu Christi 479. — Simplicii papæ 12. — Zenonis 6. Odoacris reg. 4.

1. *Quinquennalia Zenonis.* — *Fl. Zeno Aug. III* sine collega consulatum initit ob *quinquennalia imperii* post Leonis jun. mortem suscepit.

2. *Non Stephanus senior, sed Stephanus jun. mart. fuit.* — A num. 1 ad 14. Epistola Simplicii papæ ad Zenonem Aug. ordine xii, *data X kalendas Julias, post consulatum Illi V. C.* et recitata a Baronio num. 4 et seqq., in qua dicit Simplicius se facinora apud Antiochiam perpetrata accepisse, et quæ ab imperatore *amore quietis sancte et religiose sunt ordinata*, sese reprobare non posse, ordinacionem sc. novi episcopi Antiocheni Constantinopoli factam post cædemdecessoris (quod et in Epistola ordine xv ad Acacium scripta, et a Baronio num. 10 et seq. relata iterat Simplicius) eidem Baronio, omnibusque persuasit, *Stephanum seniorem episcopum Antiochenum* hoc anno ab hereticis interficetum fuisse, et in ejus locum imperatoris jussu *Stephanum juniores* Constantinopoli ab Acacio ordinatum. Verum ex his, quæ infra in medium adducemus, liquebit vulgarem hanc opinionem falsam esse, et in subscriptione prioris Epistola Simplicii papæ ad Zenonem Aug. loco, *post consulatum Illi V. C.*, legendum esse, *post consulatum Placidi V. C.*; ideoque eam datam anno quadragesimo octogesimo secundo; cum Placidus anno **CDLXXXI** consulatum gesserit. Detritis enim prioribus nominis *Placidi* litteris facile fuit librario errare et loco *Placidi*, legere, *Illi*; eo magis quo Epistola xii et xiii quæ eam præcedunt, datae sunt *Illi V. C. consule*, anno sc. **CDLXXVIII**. Erratum

enim sepe esse a librariis in consulatibus, vel post-consulatibus describendis, præsertim cum auncipes et fugitivi characteres eos devinare cogunt, complurimis exemplis liquet. Duae itaque Epistole Simplicii hoc anno a Baronio recitatæ, in quibus mentio de eade episcopi Antiocheni, ejus nomine suppresso, pertinet ad annum quadringentesimum octogesimum secundum, eoque non de Stephano seniori, sed de *Stephano juniori* intelligenda. Hic enim ab hereticis interfectus, et neuter ab Acacio ordinatus, sed *Calendio*, qui Stephano juniori successit, ut eo Christi anno monstrabo. Quod vero Baronius ait, novo et inusitato exemplo episcopum Antiochenum Constantinopoli ordinatum fuisse, corruit ex iis, quæ anno **CXLIX** diximus. Ibi enim ostendimus, *Maximum* episcopum Antiochenum Constantinopoli ab Anatolio consecratum.

3. *Stephanus senior post biennium demortuus.* — Stephano seniori anni tres tam in Chronicis Nicæphori, quam in Tabulis Theophanis assignantur. Quare cum anno superiori episcopatum Antiochenum consecutus sit, vitam produxit usque ad annum **CDLXXX** aut insequentem; nec ipse, sed *Stephanus junior* ejus successor fidei perduellium gladio occubuit, ut ibidem evidenter ostendam. Baronius num. 2 refert haec verba Evagrii lib. 3, cap. 10: « Petro Antiochenæ Ecclesiae exturbato, Stephanus sedem illius capessit, quam triennio in hunc usque annum tenuit. Itunc (subdit ipse) Antiocheni calamis ad similitudinem hastarum præcutis confecerunt ». Haec Baronius, cuius est etiam

parenthesis. Verum hæc verba, *quam triennio in hunc usque annum tenuit*, neque in editione Christophorsoni, neque in editione Valesii leguntur. Illud itaque errore typographi, Baronii verba ab Evagrii textu diverso characlere non distinguentis, ita editum. Evagrius enim durationem sedis *Stephani* non memorat, et tamen Binius in Nola ad Epist. xv Simplicii ad Acacium, aliisque passim Baronium secuti, locum illum integrum Evagrio adscribunt, quod monendum duxi, ne in posterum locus ille in fucum faciat.

4. Theodoricus Amalus in imperium Rom. irruuit. — Marellinus in Chironico ad consulatum in Zenonis Aug. hæc habet : « Sabinianus magnus Illyricianæ utriusque militiae ductor creatus, curiam, fragilem collapsumque justum Reipublicæ censum, vel præpavenem fovit, vel dependentem tutatus est. Discipline prælerea militaris ita optimus institutor coercitorque fuit, ut priseis Romanorum ductoribus comparetur. Theodoricum idem

Sabinianus regem apud Græciam debacehantem ingenio magis quam virtute deterruit ». Tum anno CDLXXXI ejusdem Sabiniani mortem recitat. De hac Theoderici grassatione pluribus agit Malchus pag. 80 et seq. atque eum *Epidamnum*, hodie Dyrrachium appellatum, occupasse, sed ad *Lychmedium* accedenter repulsum esse. Hanc Urbem Plutomæus *Lychnidum* appellat, et in Macedonia locat ; Livius vero in Illyrico. Episcopalem fuisse docet Marcellinus ad consulatum Petri, seu ad annum p. xvi, ubi meminuit Laurentii Lychnidensis episcopi, qui pro Orthodoxis adversus Anastasium imp. sletil. Porro iam Marcellinus, quam Malchus de Theoderico Amalo loquuntur. Contingebant hi tumultus ob Zenonis imp. ignaviam, cuius vitii eum insimulat Malchus tam p. 87, quam pag. 97. Rediit postea *Theodoricus* in gratiam Zenonis, ut infra videbimus.

Finis persecutionis in Africa adversus Catholicos excitatae, de qua anno sequenti.

SIMPLICII ANNUS 43. — CHRISTI 480.

1. Africana Ecclesia recreatur ob electionem Eugenii episcopi Carthaginensis. — Annus sequens consulatu Basilii junioris illuxit : quo tandem per legationem Zenonis imperatoris Carthaginensis Ecclesia, post longa spatia annorum viginti quatuor aerumnosæ viduitalis, novum accepit sponsum, sanctissimum virum Eugenium episcopum. Quomodo autem acciderit tam faustum ac jucundum desolatæ Ecclesie Africanae solatium, antequam narrare aggrediamur; de tempore, quo haec gesta esse hoc anno præsenti diximus, ratio est exacte disquirenda. Auctor est Victor¹, qui interfuit, ejusdemque Ecclesie clavis a Wandaliis illatae particeps fuit, post oculas Carthaginem Ecclesiam, defuncto Deogratias Ecclesiae ejusdem antistite, ita perseverasse absque pastore annos viginti quatuor. Cum autem ex his que superius dicta sunt, satis evidens fuerit demonstratum, obiisse dictum episcopum paulo post captam a Genserico Romanam (quod contigisse vidimus anno Domini quadragesimo quinquagesimo quinto) nempe sequenti anno quinque-

simo sexto post quadringentesimum : huic numero si annos viginti quatuor addas ejusdem sedis cessationis, plane reperies hoc ipso anno Domini quadragesimo octogesimo creatum fuisse saclum Eugenium Carthaginem episcopum. His de tempore elucidatis, jam rem ipsam a Victore descriptam hic reddamus, qui post Hunericu in regnum successionem haec habet de restituâ Ecclesia Carthaginensi :

2. « Dedit, inquit, licentiam Hunericus, Zenone imperatore atque Placidia relicta Olybrii rogantibus, ut Carthaginensis Ecclesia sibi, quem vellet, episcopum ordinaret, quæ jam per viginti quatuor annos tali ornamento fuerat destituta. Misit ergo tunc ad Ecclesiam Alexandrum virum illustrem hujusmodi legationem ferentem, ut præsentia ejus Catholicus populus dignum sibi peteret sacerdotem; destinans quoque per notarium suum Wilared edictum, quod publice legeretur, hunc continens modum :

3. « Jussit vobis dominus dici, quia imperator Zeno et nobilissima Placidia per Alexandrum virum illustrem scripserunt, petentes ut Ecclesia Cartha-

¹ Victor. de pers. Wandal. l. II.

ginensis religionis vestrae proprium episcopum habeat. Hoc fieri praecepit, atque eis rescripsit, vel legatis ab eis directis dici jussit, ut sicut petierunt vobis episcopum quem volueritis ordinetis: eo sub tenore, ut nostrae religionis episcopi, qui in Constantinopoli sunt, et per alias provincias Orientis, ex ejus praecepto episcopi, liberum arbitrium habeant, in Ecclesiis suis, quibus voluerint linguis populo tractare, et legem Christianam colere, quemadmodum vos hic, vel in aliis Ecclesiis quae in provinciis Africanis constitutae sunt, liberum arbitrium habetis in Ecclesiis vestris Missas agere vel tractare, et que legis vestrae sunt, quemadmodum vultis, facere. Nam si hoc circa eos non fuerit observatum, tam episcopus qui ordinatus fuerit, vel clerici, vel alii episcopi cum clericis suis, qui in Africanis provinciis sunt, jubentur inter Maurosmitti.

4. « Quod edictum dum, nobis presentibus, decimo quarto kalendarum Julianarum universæ Ecclesiae legeretur; gemere cœpimus, mussitantes, eo quod meditantibus dolos, malorum esset futura persecutio preparata. Et ita legato dixisse probamur: Si ita est; interpositis his conditionibus periculis, haec Ecclesia episcopum non delectatur habere. Gubernat eam Christus, qui semper dignatur gubernare. Quam suggestionem legatus accipere neglexit. Simul et populus, ut tunc fieret, ut ignis exarsit, cuius erat clamor intolerabilis, qui nulla posset ratione sedari.

5. « Ordinato itaque episcopo Eugenio viro sancto Deoque accepto, sublimis nata est lætitia, et gaudium cumulatum est Ecclesiae Dei. Exultat multitudo Catholica sub Barbara dominatione de ordinatione pontificis reparati. Nam maximus juvenum numerus atque adolescentularum sibimet in communitate congaudens, attestabatur quod nunquam vidisset episcopum in throno sedentem. Porro ille vir Dei sacerdos Eugenius cœpit per conversationem operum bonorum venerabilis ac reverendus haberi etiam ab iis qui foris sunt, et ita esse omnibus gratius, ut si fas esset, animam suam pro eodem universos ponere delectaret. Eleemosynas quoque tales per eum Dominus dignatus est facere, ut incredibile videatur tanta cum impendere, ubi Ecclesia, totum Barbaris tenentibus, nec unius numini habere cognoscitur facultatem. Humilitatem in illo, charitatem, pietatem divinitus condonatam, si quisquam incipiat, non potuerit explicare. Pecuniam apud eum mansisse non probatur, nisi forte tali hora offerretur, quando jam sol diei explicans cursum nocturnis tenebris ordine daret et locum. Unde tantum reservabat, quantum diei sufficeret, non quantum cupiditas expetisset, Deo nostro subinde quotidie ingentia et majora donante ». Haec enim Victor de ordinatione Eugenii, et episcopalibus ipsius curæ primo progressu. Quomodo autem occasione ejus vite morum non levis adversus eum invidia ab Arianis conflata sit, ac subinde persecutio subsecula, dicere incipiems anno

sequenti, ut congrue tempora reddamus temporibus.

6. *Arvernensium urbi, quam jam Evaricus ditione acceperat, præficitur Victorius.* — Decimus quartus hic annus est, quo (ut inquit Gregorius Turonensis¹) Evaricus rex Gothorum in Gallia præfecit septem civitatibus (inter quas adnumerabatur Arvernus) Victorium ducem. Quomodo autem acceperit civitatem Arvernensem Evaricus non armorum vi, quam sœpe antea frustra tentaverat, sed ditione non quidem civium, verum legatorum ignava promissione, paucis dicamus. Cum enim pax cum Evarico rege tunc potentissimo sanciretur, inter alias pacis conditiones illa iniquior fuit, ut poliretur Arverno diutius concupito, expugnato nunquam. Extat autem de his ingens querela Sidonii Apollinaris ejusdem civitatis episcopi, dum lacrymis perfusam Epistolam dedit ad Græcum, sive Græcium, vel Agricium² Massiliensis civitatis episcopum, unum ex legatis, qui dispendio ejusdem Arvernensis civitatis pacem redemerant reliquorum Galliæ proxime degentium populorum: in qua hæc post alia ingerit:

7. « Nostri hic nunc est infelis anguli status, cuius (ut fama confirmat) melior fuit sub bello quam sub pace conditio. Facta est servitus nostra pretium securitatis alienæ: Arvernorum (proli dolor!) servitus: qui (si prisca replicarentur) audebant (audiebant) se quondam fratres Latio dicere, et sanguinem ab Iliaco populo computare. Si recentia rememorabuntur: ii sunt qui viribus propriis hostium publicorum arma remorati sunt: cui sœpe populo Gothus non fuit clauso intra mœnia formidini, cum vicissim ipse fieret oppugnatoribus positis intra castra terrori. Ii sunt qui sibi adversus vicinorum aciem tam duces fuere, quam milites. De quorum tamen sorte certaminum si quid prosperum cessit, vos secunda solata sunt; si quid contrarium, illos adversa fregerunt.

8. « Illi amore Reipublicæ, Seronatum Barbaris provincias propinuantem, non timuere legibus tradere, quem convictum deinceps Respublica vix præsumpsit occidere. Hoccine meruerint inopia, flamma, ferrum, pestilentia, pinguis cædibus gladii, et macri jejuniis præliatores? Propter hujus tamen inclytæ pacis exspectationem, avulsas muralibus rimis herbas in eibum traximus, crebro per ignorantiam venenatis graminibus infecti, quæ indiscretis foliis succisque viridantia sæpe manus fame concolor legit? Pro iis tot tantisque devotionis experimentis, nostri (quantum audio) facta jactura est? Pudeat vos precamur, hujus fœderis nec utilis, nec decori.

9. « Per vos legationes meant: vobis primum (quanquam principe absente) non solum tractata reserantur, verum etiam tractanda committuntur. Veniabilis sit, quæsumus, apud aures vestras veritatis asperitas, cuius convicii invidiam dolor eripit.

¹ Greg. Tur. l. II. c. 20. — ² Sidon. l. VII. Ep. VII.

Parum in commune consulitis; et cum in Concilio convenitis, non tam euræ est publicis mederi perieulis, quam privatis stndere fortunis. Quod utique sœpe diuque facientes, jam non primi comprovincialium cœpistis esse seduli. At quoisque istæ poterunt durare præstigia? Non enim diutius ipsi maiores nostri hoc nomine gloriabuntur, qui minores incipiunt non habere. Quapropter vel consilio quo potestis statum coneordiae tam turpis incidite. Adhuc si necesse est, obsideri, adhuc pugnare, adhuc esuriere delectat. Si vero tradimur, quando non potuimus viribus obtineri : invenisse vos certum est quid Barbarum (Barbaris) suaderetis ignavi.

10. « Sed cur dolori nimio frena laxantur? Quin potius ignoscite afflictis, nec imputate merentibus: namque alia regio tradita servitum sperat, Arverna supplicium. Sane si medicari nostris ultimis non valetis; saltem hoc efficite prece sedula, ut sanguis vivat, quorum est moritura libertas: parate exilibus terram, capiendis redemptionem, viaticum peregrinaturis. Si murus noster aperitur hostibus, non sit elausus vester hospitibus. Memor nostri esse dignare, domine papa ». Haec Sidonii lugubris Epistola. Sed nihil profecit, rebus jam mutuo consensu compositis. Dedita est tandem Gothis civitas ipsa: permissi sunt tamen cives abire liberi, et ad alias migrare civitates. Verum memor res iudicem Gothi plurimas sibi a civitate illa strages illatas fuisse, eum eam sœpius obsedissent, quod in cives non poterant ob pactum eonventum, in muros vindicantes, eamdem incendio coneremarunt. Testatur id ipse Sidonius in Epistola ad Constantium¹, cum agit de reditu civium eamdem instaurantium.

11. Etenim ubi exsatiatus est Gothicus furor: ne tantæ pateretur dispendium civitatis, quam vix tandem ex pace ceperat, quam bello frusta sœpe tentarat; ad ejus instaurationem adjecit animum, eum hoc anno (ut dictum est ex Gregorio) rex Evaricus Victorium duecum illuc misit: qui eum prius esset, sacra etiam illie plura ædificia erexit, de quibus ubi supra ista Gregorius²: « Protinus Arvernus adveniens, civitatem addere voluit: unde et eryptæ illæ usque hodie persistant ad basilicam S. Juliani; et columnas, quæ sunt in æde posite, exhiberi jussit: Basilicam S. Laurentii et S. Germani Licaniensis vici jussit ædificari. Fuit autem Arvernus annis novem ». Haec de his ibi. Quid præterea mirandum de eodem Victorio duce Arvernus commorante alibi idem Gregorius habeat, accipe³:

12. « Fuit (inquit) in supradicta Arverna urbe admirabilis sanitatis Amabilis quidam viei Riomagensis presbyter, qui virtutibus magnis præcelens sœpe serpentibus dicitur imperasse. Nam ad hujus tumulum cum dux Victorius despexisset orare, adfixo e regione equo, nequaquam poterat amovere: quem eum flagris stimulisque urgeret, et ille quasi æneus staret immobilis; tandem aliquan-

do dux a suis commonitus, qui (ut ita dicam) ipsi pecudi similis erat factus, ad orationem descendit: eumque fideliter orasset, quo voluit ivit. Ad hujus sepulcrum energumenum vidi mundatum: perjurantem diriguisse ut ferrum: crimen confessum, illico absolutum ». Haec Gregorius. Est ejusdem Victorii honorifica mentio apud Sidonium Apollinarem, ubi agit de S. Abraham abbatis obitu, cum et carmine lugubri illum laudavit: haec enim habet scribens ad Volusianum⁴, cum adhuc Victorius præcesset Arvernus:

13. *De sancto Abraham abbatte.* — « Jubes me, domine frater, lege amicitiae, quam nefas lædi, jam diu desides digitos incubibus officinae veteris impone, et S. Abrahæ die functo nænam funebrem luctnoscis carminibus inscribere. Celeriter injunctis obsecundabo, cum tua tractus auctoritate, tum principaliter amplissimi virti Victorii comitis devotione præventus, quem jure sacerulari patronum, jure Ecclesiastico filium excolo ut cliens, ut pater diligo. Qui satis docuit, quæ sibi aut qualis erga famulos Christi eura ferveret, cum totum eirca decumbentis antistitis, non dignitatem minus quam membra eurvatus, ac supra vultum propinquâ morte pallentem, dolore concolor faetus, quid viro vellat, laerymis indicibus ostenderet. Et quia sibi maximas humandi fumeris partes ipse præripuit, totum apparatus supercurrentis impendii, quod funerando sacerdoti eompeteret impariens; saltem ad obsequium, quæ remanserunt, verba conferimus, nihil aliud exaraturi styliscalpentis impressu, quam testimonium mutuæ dilectionis. Cæterum rimores, gesta, virtutes, indignissime meorum vilitate dictorum ponderabuntur ».

Abraham sanctis merito sociande patronis,
Quos tibi collegas dicere non trepidem.
Nam sic præcedunt, ut mox lamen ipse sequare:
Dat partem regni portio martyrii.
Natus ad Euphratem pro Christo ergastula passus,
Et quoquenali vincula laxa faue,
Elapsus regi trucento Susidis ora,
Occiduum properas solus ad usque solum.
Sed confessorem virtutum signa sequuntur:
Spiritibusque malis fers, fugitive, fugam.
Quaque venis, Lemurum se clamat cedere turba:
Demonas ire jubes exil in exilium.
Expeteris cunctis, nec te capit ambitus ullus:
Est tibi delatus plus onerosus honor.
Romuleos refugis, Bizantinosque fragores,
Atque sagittifero menia fracta Tito.
Murus Alexandri te noui tenet, Antiochique:
Spernis Elisæas Byrsica tecla domus.
Rura paludicola temnos populosa Ravennæ,
Et quæ langerio de sue nomen habent.
Angulus iste placet, pauperiusque (paupertinusque) recessus,
Et casa cui culmo culmina pressa forent.
Ædificas hic ipse Deo venerabile templum,
Ipse Dei templum corpore facte prius.
Finiti cursus istuc vitæque viaque,
Sudori superest dupla corona tuo.
Jam te circumstant paradisi milha sacri,
Abraham jam te comperegranus habent.
Jam patriam ingredieris, sed de qua decidit Adam,
Jam polos ad fontem flumins ire tui.

Haec Sidonius epitaphium.

¹ Sidon. l. III. Ep. xx. — ² Greg. hist. l. II. c. 20. — ³ Greg. Tur. de Glor. confess. c. 33.

⁴ Sidon. l. VII. Ep. XVII.

Subdit vero de monasterio, tanto destituto rector, rogans eumdem Volusianum, ut consolaretur in eo degentes monachos, foveretque præpositum illis abbatem, cum ait : « Eece ut injunxeras, quæ restant sepulto justa persolvimus. Sed si vicissim charitatis imperiis fratres, amicos, commilitones obsequi decet; ad vicem, quæso, tu quoque quibus emines institutis, discipulos ejus aggredere solari, fluctuantemque regulam fratrum destitutorum secundum statuta Lerinensium Patrum vel Grimmicensium festinus informa : cujus disciplinae si qui rebelles, ipse castiga ; si qui sequaces, ipse collauda. Præpositus illis quidem videtur S. Auxianus, qui vir (ut nosti) plusculum justo et corpore infirmus, et verecundus ingenio; eoque parendi quam imperandi promptior, exigit te rogari, ut tuo ipse sub magisterio monasterii magister accedat : et si quis illum de junioribus spreverit tanquam imperitum vel pusillanimem, per te unum sentiat utrumque non impune contemni. Quid multa? Vis ut paucis quid velim agnoscas? Quæso ut abbas sit frater Auxianus supra congregationem, tu vero et super abbatem. Vale ».

44. Porro tam de Abraham, quam de Victorio meminit Gregorius istis verbis¹ : « Cum adhuc apud urbem Arvernnum Victorius, cuius supra minimus, moraretur, fuit in monasterio B. Cyriaci urbis ipsius, abbas Abraham nomine, qui fide atque operibus Abrahae illius prioris refulgebat, sicut in libro Vite ejus scriptoriis ». Exstat quidem illa tertio loco posita in Vitis sanctorum Patrum ab ipso conscriptis. Cæterum qui adeo instar Abrahae Abraham insigniter vixit, moriens perpetuo vivens inhasit sacris Ecclesie tabulis, anniversaria memoria celebris, quæ decimo septimo kalendas Junias repeti consuevit. At de Abraham satis, qui nobis occurrit in via, dum agimus de Victorio qui eum mirifice coluit.

45. *Victorius in deterius mutatus Eucherium nobilissimum senatorem occidit.* — Rursum vero quod ad eumdem Victorium spectat: etsi religiosi valdeque pii hominis sæpe specimen egregium edidit, novissima tamen ipsius gloria caruere: etenim quod Barbaro eidemque saevio regi Gothorum in famulatu esset, ejusdem saevitiam induit, eamdemque in clarissimum senatorem exercuit: de quo pauca ista Gregorius²: « Super Eucherium vero senatorem columnas devolvit, quem in careere positum nocte extrahi jussit, ligatumque juxta parietem antiquum ipsum parietem super eum clidi jussit ». Haec ipse.

46. Porro in quem adeo immaniter Victorius saeviit, hic ille fuisse putatur senator Eucherius quem mirifice Sidonius predicit dum ad ipsum scribens hæc habet³: « Veneror antiquos, non tamen ita ut qui æquævorum meorum virtutes aut merita postponam. Neque si Romana Respublica in extrema

hæc miseriarum defluxit, ut studiosos sui nunquam remuneretur; non idecirco Brutos Torquatosque non pariunt sæcula mea. Quorsum ista hæc? inquis. De te ad te mihi sermo est, vir efficacissime, cui debet Respublica, quod supradictis solutum laudat historia. Quapropter temerarii rerum temeraria judicia suspendant, nec perseverent satis aut suspicere præteritos, aut despiciere præsentes, etc. » Haec Sidonius: ex quibus plane et causam cædis Eucherii iotueris, et cur homo serviens Gothis, in eum servierit Respublicæ studiosum, aversum penitus ab eam subjacentibus Barbaris.

47. Porro hunc eumdem Eucherium fuisse et religione præstantem, et plane dignum qui in episcopum assumeretur, nisi bigamiae impedimentum obstasset, idem Sidonius fidem facit, et quidem publice, dum pro concione laudans etiam a nobilitate Simplicium a se electum Bituricensem archiepiscopum, hæc habet¹: « Illustris in utraque conversatione prosapia, aut episcopis floruit, aut præfectis: ita semper hujuscemodi aut humanum aut divinum dictare jus usui fuit. Si vero personam suam tractatu consultiore pensamus, invenimus illum tenere istic inter spectabiles principes locum. Sed dicitis, viros Eucherium aut Pannichium illustres haberi superiores: quod haec tenus eos esto putatos; sed præsentem jam modo ad causam illi ex canone non requiruntur, qui ambo ad secundas nuptias transferunt ». Haec Sidonius de Eucherio viro clarissimo, quem non alium quidem a dicto Eucherio senatore fuisse putamus.

48. Quod vero ad ejus interfectorum Victorium perficit: sicut truculentis accidere solet hominibus, ut idem turpiter emolliantur, effluantque carnalibus concupiscentiis, et libidinibus turpissime obruantur (quod de Herode atque Nerone et aliis veteres prodidere) id ipsum plane de Victorio scriptis traditum invenimus. Etenim de ipso idem qui supra Gregorius agens, ad finem, quo ejus vitæ periodum claudit, ista habet: « Ipse vero dum nimium esset amore mulierum luxuriosus, et ab Arvernis vereretur interfici, Romam aufugit: ibidemque tentans exercere luxuriam, lapidibus est obrutus ». Haec Gregorius, qui ejus mortem accidisse testatur ante quatuor annos ab obitu Evarici: in libro autem Miraculorum² eumdem Victorium occisum esse tradit apud Romanum ab Apollinare nobili Arvernensi; qui ea de causa Mediolanum relegatus, ope S. Victoris martyris divinitus est liberatus.

49. *Eximia apud Arvernenses castitatis exempla.* — Sed ne perfuctorie, lector, id transeas, velim, quod magnam conciliat Arvernensi Ecclesie laudem, nimirum adeo populum illum castitatis fuisse cultorem, ut deditus impudicitis præfectus nomisi fuga sibi consultum esse putaret, quo pudicos Arvernenses in seipsum tumultuantes evaderet. Certe quidem virginitatis cultum hac ætate in ea

¹ Greg. Tur. l. II. c. 21. — ² Ibid. c. 20. — ³ Sidon. l. III. p. VIII.

¹ Sidon. l. VII. Ep. IX. — ² Greg. mirac. l. I. c. 45.

Ecclesia floruisse, tum quæ Sidonius, tum quæ Gregorius posteris tradiderunt, declarant exempla. Et in primis quod ad Sidonium spectat, mirifice laudat, scribens ad Aprum Arvernensem civem, Frontinam virginem verbis istis¹: « Sed et mater tera tua hinc, et hinc fuit sanctior sanctis Frontina virginibus, quam verebatur mater, pater venerabatur, summae abstinentiae puella, summi rigoris, ac fidei ingentis, sic Deum timens, ut ab hominibus timeretur ». Hæc Sidonius. Sed accipe ex Gregorio duobus præclaris hæc ipsa de cultu illibatae virginitatis Ecclesie Arvernensis declarata exemplis: ait enim²:

20. « Duos fuisse apud Arvernium, virum scilicet et puellam, refert antiquitas, qui conjuncti coniugio, non coitu; et in uno stratu quiescentes, non sunt ab alterutro polluti in voluptate carnali: post multos vero annos, cum eis esset latenter vita eas-tissima, ex consensu pari vir tonsuratus ad clericatum, puella vero religiosum induit vestimentum. Factum est autem, ut inpletis diebus, puella migraret a sæculo: denique vir ejus, preparata sepultura, exhibuit corpusculum ad sepeliendum. Cumque eam sepulcro reconderet, arcuum quod inter eos convenerat, elevatis manibus ad cælum, pandit, dicens: Gratias tibi, rerum omnium artifex, ago, quod sicut mihi eam commendare dignatus es, ita tibi reddidi ab omni voluptatis contagio impollutam. At illa subridens ait: Sile, sile, vir Dei; quia non est necesse fatearis nostrum, nemine interrogante, secreta. Post haec, obiecta opertorio, recessit.

21. « Non post multum vero tempus et ipse migravit a sæculo, sepultusque est in loco suo. Erat autem in una quadam Basilica, sed e diversis parietibus utrumque sepulcrum habebatur, et unum quidem ad Meridiem, alterum ad Aquilonem. Mane autem facto, inventa sunt pariter esse sepulera, quæ usque hodie sie perdurant: ideiro nunc incolæ, Duos Amantes vocant, et summo venerantur honore ». Hæc ipse. Quæ secundum ea facta esse noscuntur, quæ superius suis locis ex Tertulliano, et aliis dicta sunt, nempe frequentia fuisse in Ecclesia vera conjugia, sed quoad commixtionem corporum simulata, dum frequentes essent reperiri in conjugali consortio virgines. Sed et dignum pariter existimamus ut in Annales interatur exemplum de alia ejusdem civitatis sancta virgine, quam et publicæ Ecclesiastice tabulae scriptam retinent, et Catholica Ecclesia anniversario cultu prosequitur. Georgia huic nomen fuit, de qua ista Gregorius³:

22. « Ferlur etiam fuisse in ea urbe puella quædam religiosa atque devota Deo: quæ in rure communiens, quo ab urbica populatione submota liberius dignas Deo laudum hostias exhiberet, quotidie autem jejuniis et orationibus insisiebat. Factum est igitur, ut migrans ab hoc mundo, ad Basiticam oppidi causa sepeliendi portaretur. Verum ubi levato feretro corpus per viam ferri cœpisset, adveniens grex magnus columbarum super eam volare cœpit, atque hue illuc volitando sequi quo hæc a proximis ferebatur. Qua in Basilica delata, grex totus super tectum ædis ipsius visus est consedisse: illaque sepulta, ad celos evolavere columbae. Unde non inmerito Georgia nuncupata est, quæ sic exercevit mentem cultura spirituali, ut adepto virginitatis sexagesimi fructus proventu, egrediens de sæculo, caelestibus honoraretur exequis ». Hæc Gregorius, a nobis hic opportune relata, occasione Victorii ducis et comitis, hoc anno præfecti cum aliis populis etiam Arvernensibus, impudica vita candem nobillem Ecclesiam labefactare non verentis. At quod dicit, debitum virginis sexagesimi fructus provenit: id ea de causa, quod centesimum putavit martyri convenire. Porro ipsius Georgie virginis votiva celebritas, in Ecclesia Occidentali quinto decimo kalend. Martias annis singulis agitur. At de rebus Gafficis satis.

23. *Terræ motus Constantinopoli.* — De Orientalibus vero nihil hoc anno præterea, nisi quod Marecellinus haec de prodigioso terræ motu, quo Constantinopolitana civitas agitata est, habet⁴: « Urbs regia Constantinopolis assiduo terræ motu quassata, magnopere sese afflictam deplanxit: ambæ Troadenses porticus cadunt: aliquantæ Ecclesie vel scissæ sunt, vel collapsæ: statua Theodosii Magni in foro Tauri super cochlidem columnam posita corruit, duabus forniciis ejus fori collapsis. Hunc formidolosum diem Byzantii celebrant octavo katendas Octobris ». Hæc Marecellinus: quem subdubitamus errore lapsi, dum quod fuit terræ motus sub Proculo monumentum (dicta enim die habent ejus memoriam Graecorum Menologia) ipse posteriori huic adscribit terræ motui: sed et Cedrenus ad aliud tempus refert. Quovis anno id acciderit, certe nonnisi magnorum malorum constat fuisse præmuntigm; cum non solum civitas ipsa Constantinopolitana, sed totus plane orbis ex Eutychianorum turbis graviori motu concussus sit. Sed ad res anni sequentis transcamus.

¹ Marc. in Chron. sub hujus anni Cons.

² Sidon. l. iv. Ep. xxi. — ³ Greg. Tur. de Glor. confess. c. 32. — ⁴ Greg. de Glor. confess. c. 34.

Anno periodi Graeco-Romanæ 5973. — Jesu Christi 480. — Simplicii papæ 13. — Zenonis 7. Odoaceris reg. 5.

4. *Consulatus.* — *Basilius junior*, ut in lege Cod. Justin. 21 de testamentis, et in Chronicis Cassiodori, Mariani Scoti, et Marii Aventicensis vocatur, sine collega in Occidente consul creatus est. Dicitur *junior* respeolu Basili anno CDLXIII consulis, qui ideo ex eadem familia, Deciana nempe, fuit. De tertio Basilio anno DXLI, quo consulatum ultimus ex privatis gessit, verba faciemus. *Basilius junior* praefectus prætorio Italiæ ac patricius fuit, vices agens Odoaceris; ejusque mentio in Concilio Romano III sub Symmacho, ut videre est apud Baronium anno CDLXXXIII, num. 10.

2. *Finis persecutionis Africanæ.* — A num. 4 ad 6. Ecclesia Carthaginensis jam per annos XXIV, ut habet Victor Vitensis lib. 2 de Persecut. Afr., episcopo destituta fuerat, cum *Zenone imp. et Placidia relicta Olybrii rogantibus*, Humeriens Vandalarum rex dedit licentiam, ut *Carthaginensis Ecclesia sibi quem vellet episcopum ordinaret*. Addit Victor Zenonem id petiisse per Alexandrum virum illustrem legatum suum. Sed hec legatio, sicuti et finis annorum XXIV a Victore numeratorum, pertinent ad superiorem Christi annum, quo Zeno imperii sui quinquennalia dedit, et de more snorum successorum ea insigni aliquo facinore illustria voluit reddere. *Deognatias* Carthaginensis episcopus anno CDLX ad Deum migravit, coquè mortuo Ecclesia sine pastore fuit usque ad annum precedenterum, quo Carthaginenses *Eugenium* sibi præpousserent.

3. *Duae legationes ad Zenonem missæ.* — De simili legatione, aliaque a Gothis ad Zenonem facta loquitur Malchus Rhetor pag. 94, atque : « Proximo post Zenonis restitutionem anno, advenere legati a Gothis qui in Thracia considerant, et fœdere Romanis conjuneti erant ». Addit Malchus, eos imperatorem rogasse, ut reconciliari velle Theuderichio Triarii filio, et considerare quanto mala, cum hostis extitisset, Romanorum rebus attulisset. Sed milites, accusationibus quas in Theuderichum imperator intenderat audilis, acclamaverunt omnes, Romanorum hostem esse Theuderichum. Paulo post Malchus scribit : « Eodem quoque anno legati a Carthagine Byzantium venere, quos Alexander uxoris Alliari (sed legendum, *Olybrii*, ut recte Valesius

in Notis ad Malehum) procurator ducebat, qui jam olim a Zenone Placidia consentiente, eo missus fuerat. Dicebant vero legati Honorichum velle cum imperatore sine fraude amicitudinem contrahere, etc. Neque vero ista, quæ in speciem dici videbantur, quia magnam belli suspicionem dederal, a verisimilitudine abhorrebat. Etenim a morte Genserici in omnem mollitem devenerant, neque amplius sollicitudini aut timori Romæ erant. Neque exercitus alere continuabant, quos Gensericus ad omnes occasiones instruelos habebat, ut semper celeritate exequendi aliorum consilia preveniret, et anteverteret. Legalos Zeno liberaliter accepit, et honore debito est prosequutus, et minoribus pro merito ordinatos dimisit, et Alexandrum comitem privatarum rerum fecit ». Alexander itaque qui jam ab aliquot annis Carthaginem praefectus fuerat, illuc anno CDLXXIX rediit, postulatus ab Humericho, ut Orthodoxis liceret episcopum eligere, quod et factum fuit. Verum pacem illam non diu durasse infra visuri sumus.

4. *Nepos quondam imperator occiditur.* — Marcellinus in Chronicis, *Basilio solo eos*, hoc sc. anno scribit : « His eoss. Nepos, quem dudum Orestes imperio abdicaverat, Viatoris et Ovidie comitum suorum insidiis haud longe a Salonis sua in villa occisus est », quinto sc. anno postquam imperio dejectus fuerat. Hinc lucem accipiunt que scribit Candidus in Excerptis : « Post interemptum Nepotem imperatorem Romanum, et ejus successorem Augustulum expulsum, Odoacer Italia, alque ipsa adeo Urbe potitus est. Rebellantibus autem huic Occidentis Gallis, et legatione ab ipsis aliaque ab Odoacro ad Zenonem missa, in Odoacrum magis Zenonis animus inclinavit ». Ubi interpres Candidi haec verba non bene vertit, ος γετὴ την ἀναζήσα τοῦ βρούιος Νίπτος Ρόμπης. Vox enim ἀναζήσα eo in loco *cordem* non significat, sed *depositionem*. Nec verum est, Odoacrem post Nepotis mortem Italiam sibi subjecisse, cum *Nepos* usque ad presentem annum in vivis fuerit. Ad etundem lapidem offendit interpres Zozimi pag. 679. Ubi hic historicus loquens de pace inter Constantinum et Lieinium anno CCCXIV inita, ait unam e pacis condicionibus fuisse, ut οὐδέποτε δε, τὸν ὅπερι Λαζαρίου Καίτηρα κατατραχέων ἀναζεθῆναι, id est, ut *Valens appellatus a*

Licinno Cœsar exauctoraretur. Et tamen Sylburgius in sua versione habet, *e medio tolleretur*, quod non dixit Zozimus, neque etiam verum est, cum Valentem tantum depositum fuisse testentur *Anonymus Valesianus*, et *Petrus patricius in Excerpt. de Legat.* Præterea loco horum verborum, *rebellantibus autem hunc Occidentis Gallis*, in greco *Candidi legitur*, οὐτὶ στρατιστῶν αὐτῷ τῶν δυσμάχων τολμῶν, sed vertendum *dissidentibus ab eo Occidentalibus Gallis*. Neque enim Galli Odoaci Italiae regi subdilittuere. Malchus Rhetor pag. 93, hæc de Odoacre et Nepote scribit, quibus Candidi narratio melius intelligitur, et præsens imperii status magis explicatur : « Augustus Orestis filius, ut audivit Zenonem iterum Orientis imperium, expulso Basilisco, recuperasse, senatum veteris Romæ legationem ad Zenonem mittere coegit, quæ illi significaret Urbem proprio imperatore non indigere. Unum quidem imperatorem, sed communiter illi utriusque imperii fines tutandos esse : Odoacerum sibi præpositum assumpsisse idonem, qui salvas res faceret. Ille enim et scientia Reipublicæ administrandæ, et rei militaris peritia præstat. Itaque orare, ut illum Zeno patriciatus dignitate ornaret, et Italiam diocesim regendam committat. Profecti sunt igitur ex senatu veteris Romæ viri, qui hos sermones Byzantium deferunt ».

3. Zeno Odoacrem patricium renuntiat. — Pergit Malchus : « Isdem diebus venerunt et a Nepote nuntii, qui Zenoni restitutum imperium gratularentur, et ipsum obtestarentur, cum easdem calamitates, quas Nepos expertus esset, ut omni opere et studio illum in recipiendo imperio prompto et alacri animo adjuvaret; et pecunias, et exercitus, et aia, quæ opus forent suppeditaret, quod illi reditum ad pristinam fortunam elaboraret et conficeret. Haec qui dicebant Nepos misit. At Zeno, his qui venerant, haec responsa dedit. Et senatoribus illos ex duobus, qui ab Oriente imperium suscepserant,

unum expulisse et Anthemium occidisse. Nunc quid sibi facto opus esset, illos dixit perspicere. Imperatore enim superstite non aliam debere valere sententiam, quam illum amplecti et illi adhaerere. Ad ea vero quæ Barbarus nuntiarat, recte et juste faciendum, si a Nepote imperatore Odoacer patriciatus dignitatem susciperet. Eam illi missurum, nisi Nepos prævenerit. Ihortari simul atque eam adeptus fuerit, ut cultum Romanis convenientem assumat et usurpet. Se quoque considere fore, ut imperatorem, qui illum hoc honore afficerit, si quidem justa facere voluerit, observet et colat. Sed tamen in litteris regiis, quibus Odoacer eam dignitatem millere renuit, eum patricium nominavit. Quæ Zeno cum Nepoti studebat, ex suis, Nepotis malorum commiseratione duci, et proprio easnam communi hominum casu ingemiscere edoctus faciebat. Eo quoque illum impulit Verina, quæ Nepotis uxori, cuius erat consanguineus, favebat ».

6. Multæ Galliarum civitates adhuc a Romanis stabant. — Malchus legationis Gallorum ad Zenonem, de qua Candidus citatus, mentionem non facil, quia nempe Gallorum legati diversi non erant ab iis, quos Nepos horum imperator legitimus militabat. Haec itaque legatio anno quadringentesimo septuagesimo septimo obita. Variae adhuc civitates in Galliis, uti Remi, Nanneles aliæque Romanam majestatem venerabantur, et ut liquet ex Jornande lib. de Reb. Get. cap. 43, Burgundionum gens Romanis federata erat. Ad haec Arelate, Massilia, ceteraque urbes Rhodanum inter ac Druentiam et Alpes sitæ a Romanis stabant. Quare Candidus nomine *Gallorum*, qui in greco *Galatæ* appellantur, intelligit missos ab illis civitatibus et principibus, qui jure merito verebantur, ne *Euricus* Visigothorum, et *Childericus* Francorum reges universas Gallias occuparent, si Romanorum dominatio in eis penitus exstingueretur.

SIMPLICII ANNUS 14. — CHRISTI 481.

1. *Theodoricus Scytha aggressurus Constantinopolim occiditur.* — Christi annus quadringentesimus octogesimus primus Pheidium consulem habuit : quo periclitanti sub gladio Gothico imperio Orientali, et ipsi Constantinopolitanæ civitati in discrimen adductæ, Deus improviso casu subvenit. Rem gestam ita narrat Evagrius¹ : « Per idem tempus Theodoricus Schyta genere contra Zenonem arma ferre parat, et copiis suis in Thracia collectis ; bellum gerit adversus Zenonem : agrisque omnibus qui ante pedes jacebant usque ad ostium Ponti vastatis, parum aberat quin Constantinopolim cepisset ; nisi quidam ex illius maxime necessariis vehementer erga eum offensi consilium de illo interimendo inivissent. Qui cum suorum intellexisset malevolentiam, retulit pedem, atque non adeo multo post in mortuorum numerum adscriptus est. Verum quo genere mortis oculibuerit, dicam, quod ita habet. Pro castris ejus hasta cuspide bifida in sublime suspensa fuit more Barbarico. Deinde corpus suum agitare, exercereque cupiens, equum sibi adduci jubet. Tum absque mora (eujus etiam in aliis quoque rebus gerendis impatiens esse solet) in equum insiliit. Equus autem, utpote indomitus et ferox, cum nondum Theodoricus pedibus ultrisque rite dispositis firme insideret, pedes anteriores tollit in sublime, ac posterioribus solum insistit rectus : adeo ut Theodoricus cum magna contentione cum eo luetaretur, et neque auderet eum fræno, ne in ipsum eaderet, retrahere, neque adhuc in sella firme sederet ; hic illucque sic voluntaretur, ut hastæ suspensæ cuspide velimenter agitaret : qui in eum impaelius, latus graviter vulneravit. Inde igitur lecto coactus decumbere, paueis post diebus ex eo vulnera periret ». Hucusque Evagrius.

2. Id quidem hoc anno factum esse, Marcellinus testatur in Chronico, huncque esse Theodoricum Triariorum filium tradit, eumque pervenisse usque ad Anaphum locum ad quartum lapidem Constantinopolis distantem, inde vero in Illyricum parasse

iler, cum eo modo morte præventus est. Ex quibus Jordanum, alias Jormandem dictum redarguas, dum non Theodoricum Triariorum filium fuisse narrat, sed Valemirum Amalum Gothorum regem, fratrem Theodomiri patris Theodorici Amali, qui hoc anno in Gothorum regnum successit. « Quem », inquit Evagrius, « Zeno imperator, evocatoria destinata, ad se in urbem Constantinopolim venire præcepit ; digneque suscipiens honore, inter proceres sui palatii collocavit. Et post aliquod tempus, ad ampliandum honorem ejus in arma, eum sibi filium adoptavit, de suisque stipendiis triumphum in urbe donavit ». Sed id factum est, cum rebellantes Zenoni domesticos vicit in Oriente : quæ omnia præterierunt Jordanum. At agendum erit de his suo loco inferius.

3. *De futura persecutione presagia.* — Ille eodem anno, quo numeratur flumerici Wandalorum regis quinqueannum, biennium vero ante excitatam diram persecutionem adversus Africam Ecclesiam, Deus (sicut olim vidimus factum temporibus sanctissimi Cypriani episcopi) multis signis futuram persecutionem (ut Victor ait) pluribus demonstravit, quo se cuncti præpararent ad pugnam. At quænam illa fuerint, his ipse verbis enarrat¹ : « Ante persecutionis tamen tempestatem multis præeuntibus visionibus et signis, imminens demonstratum fuerat malum. Nam ferme ante biennium quam fieret, vidi quidam Fausti Ecclesiam solito in ornato tulgentem : et dum lataretur tanti fulgoris candore, cereis quoque fulgentibus, palliisque velaminum et lampadibus rutilantem : subito, ait, luminis illius concupiscibilis extinctus est fulgor, et tenebris succedentibus, adversarius naribus natus est fœtor ; omnisque illa beatorum turba, expellentibus quibusdam Aethiopibus, minata est foras : ob hoc juguler lamentatum, quod eam in claritatem pristinam nequaquam viderit iterum restitutam. Nam visionem istam, nobis præsentibus, sancto retulit Eugenio.

4. « Vedit et quidam presbyter ipsam Fausti

¹ Evagr. I. m. c. 25.

¹ Victor. de persec. Wandal. I. II.

Ecclesiam refertam turbis innumerabilibus populi, et post paululum evacuatam, et repletam pororum multitudine atque caprarum. Item alius vidit aream triticeam ventilationi paratam, granis adhuc ventilatoris judicio needum a paleis separatis: et dum ingentis massæ, licet confusæ, magnitudinem miraretur; subito ecce turbo veniens tempestatis sonivago flatu cœpit adventum suum surgende pulvere demonstrare: ejus impetu palea illa omnis omnino volavit, remanentibus granis. Post hæc venit quidam procerus splendido vultu, habituque nitido fulgens: et cœpit grana vaena, macilenta, atque similaginea reproba purgando projicere: quæ diu examinans, vix magnitudinem illius massæ licet probatae, ad acervum tamen prouidit exiguum.

5. « Item alius ait: Stabat quidam præcessus super montem qui Ziqnensis dicitur, et clamabat dextera levaque: Migrate, Migrate. Alius conspicit, rugiente calo atque turbato, sulphureas nubes, quæ ingentes cœperunt lapides jaculari: qui lapides dum ecedissent in terram, plus accendebantur, et majoribus flammis ardebant: atque intrantes in penetralia domorum, quos invenerant, incendebant. Qui autem vidit, ait, cum se in quodam cubiculo abscondisset, miseratione divina ad eum flamma non potuit pervenire: reor ut illud propheticum completeretur¹: Claude ostium tuum, et abscondere pusillum aliquantulum, donee pertranseat ira Dei.

6. « Vedit et venerabilis Paulus episcopus arborem usque ad caelos ramis florentibus extensam, quæ etiam dilatationes sua omnem pene Africam occupabat: et cum universi ejus magnitudine et speciositate gauderent: Ecce subito, inquit, venit asinus violentus, qui defricans cervicem suam super robur radicum ejus, impulsu suo cum ingenti sonitu illam mirabilem arborem elisit ad terram. Sed et Quintinianus venerabilis episcopus vidit se super quemdam montem stare, de quo conspiciebat gregem innumerablem ovium suarum, et in medio gregis duæ erant ollæ nimium bullientes. Aderant autem ovium occisores, quarum carnes ollis bullientibus demergebant. Et cum ita fieret; omnis illa magnitudo consumpta est gregis. Reor ergo illas duas ollas, Siccam Veneriam et Laribusam, duas esse civitates in quibus multitudine prima fuerat congregata, e quibus incendiis initium sumpsit; aut Hunericum regem, et Cyrolam episcopum ejus. Sed de multis visionibus, quia brevitat consilendum fuit, hæc dicta sufficient ». Hucusque Victor. Sic igitur secundum propheticum illud²: « Dedisti metuentibus te significationem, ut fugiant a facie aens », accidit, ut hæc Deus voluerit ante biennium, hoc nimirum anno, fidelibus innotescere.

7. *Hunerici mira crudelitas, tum in Catholicos, tum in suos.* — Verum etsi persecutio ingruens instar grandinis ad biennium sit dilata; præcesse-

runt tamen furor bellicum velitationes nonnullæ, quibus diversis in locis dira pati contigit Christianos: atque primum hoc tempore Hunericum insequi cœpisse crudeliter snos, et illos potissimum, quos scisset cum Catholicis Catholicos redditos in Catholicorum Ecclesiam convenire. Erant hi plures utriusque sexus mares et feminæ, qui divino illustrati lumine, ubinam esset dogmatum veritas intelligentes, eo emergentes e tenebris convenere: qui quidem felicissimi non solum Catholicæ fidei participes fieri meruere, et inter Catholicos adnumerari; sed digni habiti sunt ante omnes tormentorum gloria exornari, et aliqui ex eis martyrio coronari. Has igitur ex hostibus abreptas manubias Africana Ecclesia primum omnium Domino consecravit, hasque ex hostili agro saeras primitias acceptas præmisit in cælum. Quomodo autem hæc acciderint, Victor spectator certaminis, res gestas verbis istis omni fide testatas posteris tradidit, cum de sancti Eugenii Carthaginensis episcopi sanctis operibus agit:

8. « Cum fama ejus esset celebris atque manifesta; cœperunt exinde Arianorum episcopi invidia graviter queri, quotidianis (et præcipue cum Cyrolo) catumniis insectantes. Quid plurimum? suggestum de illo, ut suum nequaquam sederet thronum, neque Dei populo verbum faceret consuetum: deinde quoscumque mares vel feminas in habitu barbaro incidentes in Ecclesia conspiceret, prohiberet. Ille respondit, ut decuit: Dominus Dei omnibus patet: intrantes nullus poterit repellere: maxime quia ingens fuerat multitudine nostrorum Catholicorum in habitu illorum incidentium, ob hoc quod domini regiae serviebant.

9. « At ubi ab homine Dei tale responsum accepit; statuit in portis Ecclesie collocare tortores. Qui videntes feminam vel masculum in specie sue gentis ambulantes, illico patiis minoribus dentatis jactis in capite, erinibusque in eisdem colfigatis, ac vehementius stringentes, simul cum capillis omnem pelliculam capitum auserebant. Nonnulli, dum hoc fieret, statim oculos amiserunt; alii ipso dolore defuncti sunt: mulieres vero post hanc pœnam capillis pette nudatis, præcone præeunte, per plateas ad ostensionem totius civitatis dueabantur: quod sibi magis, quæ patiebantur, lucrum maximum computabant: quorum nos plurimos novimus, nec scimus eorum aliquem tunc etiam pœnis urgentibus a recto itinere destitisse.

10. « At ubi isto modo fidei infringere non valuit murum, cogitat ut nostræ religionis homines in aula ejus constituti, neque annonas, neque stipendia solita potirentur; addidit quoque et laboribus eos conterere rusticannis. Dirigit viros ingenuos et admodum delicatos ad campum Uticensem, ut sub ardenti solis incendio cæspites messium desecarent: ubi omnes cum gudio pergentes, in Domino tetabantur. In quorum contubernio quidam fuit aridam habens manum, quæ per annos quamplurimos nullum ei præstiterat obsequium: qui cum

¹ Isaï. xxvi. — ² Ps. LIX.

veraciter excusaret se operari non posse, magis vio-
lenter jussus est pergere. Sed ubi ad locum ventum
est, et praesertim pro eo orando ingemuerunt
omnes; pietate divina, illa arida incolumis confes-
soris restituta est manus ». Hoc quidem idecirco
Deus voluit signum palam edi, ut manifestum om-
nibus fieret, stare Deum in castris filiorum Israel;
et ibi Ecclesiam esse Catholicam, ubi Dens esset,
certo certius redderetur expressum, Deo ipso mira-
culturum testificatione loquente, imo clamante. Sed
ne cœptam tyranus prosequeretur persecutionem,
timore suorum cessavit absterritus, unde in suos
gentiles gladium converxit.

11. Quas enim post haec in suos Hunericus
dominandi cupidine ebrius tyraunic carnificinas
exercuit, idem Victor ita refert¹: « Ipse autem
Hunericus, qui sese jam dudum omnibus tenem
ostenderat, desiderans post obitum suum (quod non
contigit) regnum statuere, Theodoricum fratrem,
filiosque ejus, Gentonisque fratres, nihilominus
filios crudeliter cœpit insequi: quorum nullum
dimitteret, nisi ei mors desiderii sui voluntatem
auferret. Primo sciens uxorem Theodorici fratris
astutam credo ne forte maritum, aut majorem
filium, qui prudens et sapiens videbatur, consiliis
aerioribus adversus tyramnum armasset, criminis ap-
posito, gladio eam interfici jubet. Post occiditur
et ille filius magnis litteris institutus, eni secun-
dum constitutionem Genserici, eo quod major
omnibus esset, regnum inter nepotes potissimum
decebatur.

12. « Accenditur adhuc crudelitas aliquid per-
petrare. Adstante vulgo in media civitate pro gradibus
plateas novæ, episcopum suæ religionis nomine
Jocundum, quem patriarcham vocitabant, præcep-
pit incendio concendi, ob hoc, quod in domo
Theodorici germani regis acceptissimus habebat-
tur, cuius forte suffragio memorata dominus re-
gnum poterat obtinere. In quo impietatis scelere
futurum nobis adesse prospicimus malum, aientes
singuli invicem nobis: Qui in suo ita crudelis effec-
tus est sacerdote; quando nostræ religioni, vel
nobis parcitur est? Tunc et Gentonis majorem
filium, nomine Godagisum, cum uxore, absque
solatio servi aut ancillæ, crudeli exilio relegavit.
Fratrem vero Theodoricum post occasionem uxoris
et filii nudum atque destitutum similiter exulavit.
Post ejus mortem, filium qui supererat infantu-
lum duasque filias ejus adullas impositas asinus
longius affligendo projecil. Sed et comites quam-

plurimos, et nobiles gentis sua objectionibus falsis
insectauit, ob hoc quod germano faverent, alias in-
cendit, alias jugulavit, imitator Genserici patris, qui
sui fratri uxorem, ligato pondere lapidum, in Am-
sagam fluvium Circensem famosum jactando de-
mersit, et post necem matris etiam filios interfecit.

13. « Sed et multos ei Gensericus pater moriens,
sacramento interposito, commendaverat: quos ille immemor fidei, et sacramenti violator,
diversis pœnis et incendiis trucidavit. Nam Heldi-
cam quenamdam, quem pater ejus præpositum fece-
rat regni, jam veteranum atque annosum, cum de-
decore capite detruncavit, ejusque uxorem cum
alia, nomine Teucaria, in medio civitatis incendit:
quarum corpora per viros, et plateas trahi manda-
vit; quæ tota die jacentia, rogatus a suis episcopis,
vix vespere sepeliri concessit. Gannith namque Hel-
dice fratrem, quia ad Ecclesiam eorum confugerat,
occidere non poterat: quem tamen in loco latrina-
rum obsceno coenclusit, temporeque multo eum
ibi degere statuit: postea cum caprario quadam et
rustico ad facientes serobes vineis profuturas con-
demnavit: quos etiam duodecies per annum, id est,
per singulos menses flagellis crudelibus dissipat;
vix modico aquæ cibarioque pane concesso. Hoc
per quinque vel amplius perpessi sunt annos; qui-
bus haec suppicia proficere poterant ad æternam
mercedem, si Catholici fuissent, et fidei sua merito
illa perferrent.

14. « Sed ideo istud silere nequivimus, ut im-
pietatem regis etiam in suos minime sileremus,
qui non solum episcopum sumum Jocundum (ut super-
rius demonstravimus) flammis adussit, sed et pres-
byteros et diaconos suos, id est, Arianos quam pluri-
mos incendit, neenon et bestiis mancipavit. Ampu-
tatis igitur in brevi omnibus, quos timebat, et
solidans sibi (nt putabat) regnum, quod breve fuerat
et caducum, omni ex parte otiosus atque securus
universa tela furoris in persecutionem Ecclesiae Ca-
tholicæ sicut leo rugiens convertit ». Haec Victor;
qui cum subdat, post biennium esse cœptam perse-
cutionem, aque ad duos annos hanc perseverasse
ipsius tyramnidem in suos, possumus intelligere: ut
non mireris, si qui hoc anno cœpit insequi suos ad
Ecclesiam Catholicorum confluentes, a persecuzione
cessarit, conversus ad cædem suorum, quos suspi-
cio reddiderat infensissimos hostes. Quæ autem
haec secuta sint, ordine servato temporum, inferius
dicemus.

Anno periodi Graeco-Romanæ 5974. — Jesu Christi 481. — Simplicii pape 14. — Zenonis 8. Odoacris reg. 6.

1. *Consulatus.* — *Placidus* sine collega consul processit, et quidem in Occidente, ut existimat Onuphius.

2. *Moritur Theodoricus Triarii filius.* — Ad num. 1 et seq. Marellinus in Chronico *Placido solo cos.* scribit, Theodoricum *Triarii* filium Gothorum regem, qui ad quartum urbis Constantinop. milliarium cum copiis advenerat, pedem retulisse, et non multo post mortuum esse; quod hoc anno notavit Baronius. Errat enim Theophanes ad annum Incarnat. secundum Alex. cdlxx, qui kalend. Septemb. anni Christi cdlxxvii inchoatur, ubi quidem motum Theodorici *Triarii* filii adversus Zenonem accurate narrat, sed illud bellum, et ejusdem Theodorici interitum citius quam par est, recitat. Nam ex dicendis anno sequenti constabit, Theodoricum *Triarii* filium ad illud tempus vitam protraxisse. Praeter istum Theodoricum fuit alius *Theodoricus Amalus* dictus, quem pater regni sui designavit hæredem, paulo antequam rebus humanis excederet, ut ait Jornandes de Reb. Get. cap. 56, qui capite seq. de eo subdit: « *Theodoricum* vero genti suæ audiens ordinatum imp. Zeno, gratum suscepit, eique, evocatoria destinata, ad se in urbem venire præcepit, digneque suscipiens honore, inter proceres sui palatii collocavit, etc. » Quæ Jornandis verba Baronius memoriae lapsu attribuit Evagrio.

3. *Historia Gothorum elucidatur.* — Secundo, Baronius immerito reprehendit Jornandem quod lib. de Reb. Geticis cap. 52, scripsit, *Valemirem* Gothorum regem Amala stirpe procreatum, dum consueta a Marciano imp. dona non acciperet, Illyricum paene totum cum Theodemire et Videmire fratribus devastasse. Hoc enim bellum prorsus diversum ab eo, quod ipse ex Evagrio lib. 3, cap. 13 recitat, a *Theodoro* *Triarii* filio gestum, quia istius belli non meminit Jornandes, sicuti nec auxili a Theodoro Amalo, Zenoni imperatori adversus rebelles præstisti, de quo agit Baronius ex Evagrio lib. 3, cap. 27, anno sequenti num. 10, ubi Jornandem illud hoc anno silentio præterisse, tradit. Quod quidem verum est, sed hic Historiographus non omnia quæ a Gothis gesta, litteris mandavit, et Theodoricus ille diversus est a Theodoro Amalo,

ut ibidem videbimus. Tertio, *Theodoricus Amalus*, qui postea in Italia imperavit, a Baronio, aliisque multis non bene dicitur filius *Valamiris*, seu *Balamiris*, licet ita perperam appelletur a Malcho Rhetore in Excerptis de Legat. et apud Photium in Biblioth. Cod. lxxxviii, Theophane ad annum xi Zenonis imp. et quibusdam aliis. Longe enim major fides Jornandis, tam in lib. de Reb. Get. quam in lib. de success. Regn., ubi eum semper Theodemiri filium nuncupat, cum Gothicæ gentis Historiam accurate scripsit. Gothus ipse, et episcopus Ravennatensis, quique Theodoricum Amalum videre potuit. Malchus quidem a Consiantini M. imperio Historiam suam quæ ad nos non pervenit, ad Anastasium usque perduxit; sed incertum quo tempore floruerit, quidquid dicat Vossius lib. de Historiis Graecis, ubi eum Anastasii imp. tempore vixisse gratis asserit. Non mirum autem *Malchum* Theodorici Amali patrem ignorasse; cum similes errores in aliis Historiis etiam coævis non raro occurrant. Magis errarunt Theodorus Lector lib. 2; Theophanes et Nicephorus Calixti, qui Theodoricum *Afrum* appellarent.

4. *Persecutionis Africanæ signa prævia.* — Ad num. 3 et seqq. Victor. de Persee. Afr. lib. 2 loquens asserit, *ferme ante biennium* quam fieret, multa præcessisse signa, quæ eamdem persecutionem demonstrarunt, quæ pluribus ex Victore a Baronio narrata. Verum cum persecutio anno tantum cmlxxxiv ab *Hunerico* rege Ariano adversus Orthodoxos mota fuerit, visiones illæ ac signa non configere anile sequentem annum.

5. *Moritur Perozes Persarum rex.* — Hoc circiter anno, *Perozes* Persarum rex *periit in expeditione* *adversus Nephtalitas*, quæ gens Hunnica erat, inquit Agathias lib. 4. Procopius lib. 1 de Bell. Pers. cap. 3 et 4, pluribus describit duas ejus expeditiones *adversus Ephtalitas, sive Hunnos Albos*, in quarum ultima Perozes periit cum tringita filiis, et universo Persarum exercitu. De ultraque expeditione loquitur etiam Theophanes ad annum 1 et ii Zenonis imp. et quos *Ephtalitas* Procopius, ipse cum Agathia, *Nephtalitas* appellat. Obolas Perozis frater ad regnum evectus nihil memorabile gessit: huic, inquit Agathias, « *quatuor dumtaxat*

anni in regno sunt decursi. Post hunc etiam Cava-
des Perozi filius Persico imperio potitus multa ad-
versus Romanos bella gessit ». Procopius, aliquique
illum *Cabadem* vocant, cœpitque regnare anno eir-
eiter quadringentesimo octogesimo quinto. De eo
sæpius mentio infra occurret.

6. Moritur *Stephanus senior* episcopus Antio-
chenus, ut videre est anno **CDLXXIX**. Moritur et *Chil-
pericus* Francorum rex ex dicendis anno **CDLXXXIV**,
et Timotheus Salofaciolus episc. Alex., ut anno
CDLXXXII dicetur.

SIMPLICII ANNUS 45. — CHRISTI 482.

1. *Calendion electus episcopus Antiochenus re-
liquias S. Eustathii transfert Antiochiam*. — Qua-
dringenlesimus octogesimus secundus Redemptoris
annus consulatu Severini in publicis adscriptus est
monumentis : quo Stephanus junior Antiochenus
episcopus tertio suæ sedis anno ex hac vila migra-
vit ; statimque in ejus locum electus est Calendion
episcopus : moxque a collecta ibi Synodo directus
est Anastasius episcopus ad Romanum Pontificem,
ex more, ut ejus electionem ralaui haberet. Fuit
iste quidem Catholicus, qui et (ut Evagrius ait¹)
omnes qui ipsum adibant induxit, ut tum hæretico
Timotheo, tum litteris Basilicei generatim ad omnes
scriptis anathema dicerent. Probasse autem san-
ctum Simplicium papam Calendionis electionem,
littere ipsius ad Acacium episcopum Constantino-
politanum datæ signifieant, quæ sic se habent² :

2. «Simplieius episcopus, Acacio episcopo Con-
stantinopolitano.

«Antiocheni exordium sacerdotis qua ratione
fuerit serius indicatum, quamvis minime nos latere
poluerit ; tamen et ipse, vel Synodus ipsius indica-
vit. Quod sicut non optavimus fieri, ita faciles ex-
cusationi, quam necessitas fecit, extitimus : quia
quod voluntarium non est, vocari non potest in rea-
tum. Et ideo per fratrem et coepiscopum nostrum
Anastasium, qui ex prædicta regione directus est,
litteris quoque tuæ dilectionis acceptis, alterni
vicissitudinem sermonis tuæ reddimus charitali.
Necessario fratris et coepiscopi nostri Calendionis
sacerdotium gremio Apostolicae Sedis amplexi, in
consortium nostrum per gratiam Christi Dei nostri
tante urbis antistitem collegii unione numeramus.

Miramur autem, nihil nos de statu Alexandrinæ
Ecclesiæ, te instruente, didicisse ; quem nunc ita ha-
bere se comperimus, ut improbi per occasionem
obitus sanctæ memorie Timothei eamdem Ecclesi-
am conentur habere captivam. Unde agendum est
dilectioni tuæ cum clementissimo principe, ne con-
vallatur sub ejus imperio, quod tyramni temporibus
potuit obtineri. Data id. Julii, Severino V. C.
consule ».

3. Factum autem fuisse episcopum Calendio-
nem, non ut præcessor ipsius ab Acacio Constanti-
nopolitano episcopo, sed contra ejus voluntatem,
ex eo patuit, quod paulo post, opera ejusdem Acacii
ipso Calendione pulso, in ejus locum Petrus est
restitutus, quem Felix papa primo suæ Sedis anno
depositus. Simul enim ac degustasset Acacius in
electione Stephani episcopi Antiocheni ex necessita-
te sibi credita primatus dulcedinem ; factus ebrius,
non aliud quam hunc ipsum sitire, et undique
sibi captare, licet gravi tolius Ecclesiæ scanda-
lo, indefesso studio, malisque artibus abripere ad
obitum usque nunquam destilit : ut quæ inferius
dicluri sumus, abunde salis significabunt.

4. Quod vero ad Calendionem pertinet : quo
tempore in sede pacifice egit, illud inter alia me-
moria dignum operatus est, ut sacras reliquias
S. Eustathii Antiocheni episcopi, qui Nicæno Con-
cilio interfuit, et fidei protegendæ causa exilium
passus, gloriosus confessor oecepit ; a Zenone
imp. impetraret ut Antiochiam transferret. Est
hujus rei assertor Theodorus Leclor, cum ait¹ :
«Calendion petitas a Zenone Eustathii reliquias e
Philippis Macedoniae, ubi ille in exilio mortuus fue-

¹ Evagr. I. III. c. 10. — ² Simpl. Ep. XIV.

¹ Theod. Lect. Coll. I. II.

rat, Antiochiam detulit : quas maximo cum honore excepunt. Tota siquidem civitas et omnis aetas, (ut ita dicam) ad decem et octo milliaria urbe in occursum illarum egressa est. Qui vero ad id usque temporis separati ac divisi propter Eustathium fuerant, Ecclesiae post centum annes a morte illius restituti sunt ». Hæc Theodorus.

5. *Calendion in exilium pellitur, columniam passus in perduellium motibus contra Zenonem; et Petrus Follo sedem occupat.* — Verum ante hæc tempora Eustathianos aliis se junxisse Catholicis, quæ superius dicta sunt, facile ostendere possunt. Sed et error in numero reperitur, cum amplius quam centum annos ab obitu Eustathii in hunc usque annum numerare contingat : cum eum constet paulo post Nicænum Concilium, quod est celebratum anno Domini trecentesimo vicesimo quinto, in exilium deportatum. Sed quid accedit ? Sicut enim qui recipit Prophetam¹ in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet ; ita plane qui recepit confessorem in nomine confessoris, confessionis palmam est consecutus : nam Calendion dignus est habitus et exilii causa durum exilium pati, et confessionis gloria decorus occumbere. Quomodo autem id acciderit, Evagrius ita narrat² :

6. « Calendion antistes Antiochiae scribens ad imperatorem Zenonem et Acaeiūm Constantinopolitānum episcopum, Petrum non solum adulterum vocat (illum Mogum scilicet, qui Alexandrinam Ecclesiam invaserat) verum etiam eum, cum esset Alexandriæ, Chalcedonensi Concilio anathema indixisse asserit. Qui postea ad incolendam Oasim, deterrimum omnium exilium, condemnatus fuit, quod partes Ilii, Leontii, et Pamprepis contra Zenonem fovebat ». Ita plane hoc velamento criminis majestatis Catholicus antistes expulsus est ab hæreticis, Acacio id machinante, ut Gelasius multiplicibus querelis exaggerat. « Post amotum Calendionem », subdit Evagrius, « Petrus cognomento Cnaphieus, qui ante Calendionem et Stephanum episcopus fuit (ut supra dixi) Antiochiae, propriam sedem recuperavit, qui et Epistole subscriptis Zenonis de concordia, et Synodales litteras ad Petrum Mogum Alexandrinum episcopum seripsit ». Hæc de Petro Cnapheo sive Fullone dicto Evagrius. Addit his Gelasius in Epistola ad Dardanos, datum fuisse criminis sancto Calendioni, quod nomen Zenonis imperatoris, e Diptychis abstulerit. Quod si egit, ea ratione ab eo factum quis dubitat, quod idem imperator cum hæreticis communicaret ?

7. Sed de Petro Fullone quid accedit ? Simul ac iste thronum condescendit, palam hæresim promulgavit, et illam quidem nimis enormem sape ante damnatam, Theopaschitarum dictam, dum non unam tantum de Trinitate personam passam esse diceret ; sed ipsi sanctissimæ Trinitati in Trisagio hymno crucem adscriberet : quod quidem vehe- menter commovit Orientales episcopos. Quomodo

autem ipsum illi adinomuere, necnon Romanus Pontifex, dicitur anno sequenti quo blasphemiae istæ in Occidente visæ sunt innotuisse. Quod vero spectat ad motus Orientales, quorū occasione captata al- que affectata Calendionem in exilium pulsum hoc tempore fuisse constat ; jam certum est imperii perduellium conspiracyem ad hunc vel superior- rem annum esse referendam, non autem post se- quentem annum, ut a Marellino in Chronico ponitur. Res vero gesta ab Evagrio ita narratur³ :

8. « Marcianus cum Zenone inimicitias exercere cœpit : qui filius fuit Anthemii, qui ante imperium gesserat. Iste ubi Leontiam Leonis filiam minorem natu uxorem duxerat, tyrannidem occupare molitur : ac pugna gravi in palatio commissa, et multis utrinque cadentibus, Marcianus adversarios terga dare coegit : qui certe palatio potitus fuisset, nisi negotio, quod suscepserat, in crastinum dilato, oblatam occasionem omisisset : quæ sicut cum ad pedes accedit, forsitan capi potest, ita cum quasi e manibus elapsa est, in sublime subvolat, ridetque insequentes, atque de reliquo omnem adi- tum ad se illis penitus præcludit ». Et paulo post : « Quod plane evenit Marciano, qui ut tempus oppor- tunum sibi datum omisit, sic idem ipsum de cætero reperire non potuit : nam postero die, a suis prodi- tis, et relictus solus, confugit ad templum sanctorum Apostolorum ; indeque vi abstractus, Caesa- ream Cappadociae demigrat : ibique ad quosdam monachios se aggregans, postea dum latitare recu- peref, deprehensus est : atque ab imperatore Tar- sum usque Ciliciæ amandatus, coma abrasa, pres- byter designatus est. Sunt ista quidem ab Eustathio Syro scripta pereleganter ». Hæc de Marciano Evagrius. Rem eamdem paucis prosecutus Theodorus Lector paulo diverse narrat². Sed de aliis imperii perduellibus Evagrius³ ista subneetit, atque in pri- mis de Verina Augusta :

9. « Est apud eumdem scriptorem, Zenonem imperatorem infinitas fere insidias contra Verinam socrum suam strinxisse, postea vero cum relegasse in Ciliciam : eamque inde denuo ad arcem quæ Papyriana dicitur, illo jam tyrannidem exerceente, traustulisse, in qua excessit e vita. Res autem ab illo exconsule gestas idem Eustathius perdiserte scribit, tum quemadmodum a Zenone insidiis ap- petitus effugerit, tum quo pacto Zeno eum, cui de- derat mandatum ut illum interficeret, morte mul- tarit, capite ideo cervicibus abscesso, quod eum ob- conatus frustrationem tali mercede compensare vo- luit. Illum vero, quo facinus tentatum occultaret, ducem copiarum in Oriente militantium designauit. Is amicitia non cum Leontio solum sed cum Marco viro spectato et Pamprepete contracta, in partibus Orientis commoratus est.

10. « Idem vero narrat, quod Leontius Tarsi Cilicie imperator renuntiatus fuerit, et quem fru-

¹ Matth. x. — ² Evagr. I. iii. c. 16.

³ Evag. I. m. c. 26. — ² Theod. Lect. I. i. Coll. in fin. — ³ Evag. I. iii. c. 27.

ctum ista ex tyrannide sua perceperint, cum Theodorus vir genere Gothus, et apud Romanos in magno honore habitus dux eum nostris, tum exterris copiis stipatus contra eos missus esset ». Haec de his Evagrius, qui ex eodem auctore tradit, hos injuste a Zenone persecutionem esse perppersos, coactosque quodammodo in hostes converti ex amicis de imperatore bene merentibus. Haec quidem occasione Calendionis Antiocheni episcopi a nobis ex Evagrio sunt recensita, quod dictum sit eodem auctore, Calendionem calumniam passum de conspiratione seu favore his praestito fuisse in Oasim relegatum. Haec autem hoc anno cœpta, sequenti consummata sunt, post quem Theodorus ob res bene gestas meruit consulatum, atque equestrem in foro statuam, ut suo loco inferius dicetur: in sequentem haec enim annum esse propagata videntur, quo ob res bene gestas idem Theodorus consul est designatus.

41. *Defuncto Timotheo, eligitur Joannes Alexandrinus episcopus ejus electionem, obsidente Zenone, confirmat Romanus Pontifex scribens ad Acacium.* — Jam vero ad res Alexandrinas oratio se convertat. Ex litteris quidem nuper recitatis Simplicii Pontificis ad Acacium Constantinopolitanum episcopum hoc anno datis certum habetur, eodem anno diem obiisse Timotheum Catholicum episcopum Alexandrinum, cum sedisset annos viginti tres, interpolatis tamen vicibus, cum inde saepè expulsus fuerit: ita quidem et Liberatus diaconus¹, qui et totidem sedi ejus annos tribuit ac menses sex. Tunc autem coeuntes in unum Aegypti episcopi ex communi consensu elegerunt Joannem hominem Orthodoxum, de quo plura superius dicta sunt: sed huic Zeno imperator impulsu Acacii adversatus est, eo pretextu quod diceret ipsum ante jurasse non futurum aliquando ut in Alexandrinum episcopum effigi pateretur. His imperator addidit longe deteriora, cum non erubuit contra eundem Joannem in sedem restituere nefandum illum Petrum Mogum hereticum antea pulsum.

42. Jam vero din sub Catholico nomine latens hypocrisis, omni seposita verecundia, proeax exilit, et ut furia debachatur. Sane quidem tanquam portentum accidit, ut Zeno imperator, qui nuper ejecitos Catholicos restituerat, et expulerat intrusos hereticos, ita mutatus sit; et quod Acacius Constantinopolitanus episcopus, ejus arbitrio ipse imperator regi videbatur, qui paulo ante adversus Basilicum certamen pro fide Catholica init, cognos illum restituere ejecitos Catholicos, modo idem vice versa, pulsis insignibus Orthodoxis, in pontificiam cathedralm hereticos restituendos curarit. Latuerunt ista quidem de sede Antiochena Simplicium papam: verum explorata habuit quæ Alexandria facta sunt, ex legatione missa a Synodo Alexandrina, qua Joannis electionem confirmandam ab ipso Romano Pontifice petierunt: de qui-

bus ipse expostulans, mox ad Acacium dedit Epistolam¹, cum redarguens, quod de rebus adeo magni momenti nihil scripsisset; quod ex credito ipsi officio vicariae præfecture Apostolice Sedis quam naviter præstare debuisset. Epistola autem sic se habet:

13. « Simplicius episcopus, Acacio episcopo Constantinopolitano.

« Miramur pariter et dolamus, ita in tue dilectionis animo dissimulatam facerare (fatitare) curam charitatis et fidei, ut cum Christianissimus imperator pietatis et religionis instinctu affandi me et de causis Ecclesiasticis consulendi, fideles atque solentes internuntios destinaret; ipse et alterne gratiae, et vigilantiae pastoratis oblitus, nec alloqui nos volueris, nec de his, quæ ad Catholicæ veritatis custodiad pertinebant, duxeris instruendos. Atque ideo, frater carissime, quæ non immerito cernis libera affectione culpari, potiore diligentia repensanda cognosce, proinde delegatum tibi munus impendens, sensus tuos prudenter attoffe, et pro tuendis Chalcedonensis Synodi constitutis vehementer invigila, ne per negligentiam desidiamque nostram subrepatur gregibus Domini lethale dispendium ». Haec tam instanter Simplicius papa ab Acacio exigit, quod ei (ut dictum est superius) delegaverat vices suas. Sed pergit dicere de rebus Alexandriae gestis:

14. « Nuper ab Aegyptia Synodo, quæ et numero plurima, et fidei Catholicæ esset communione suffulta, atque ab ipso omni propemodum clero Alexandrine sedis ad nos ex more relatio missa patetfecit, sanctæ memoriae fratrem quondam et coepiscopum nostrum obiisse Timotheum; inque ejus vicem consona fidelium voluntate Joannem, cui ad sacerdotium constare erederentur omnia, subrogatum: et nihil omnino restare videbatur, nisi ut Deo nostro gratias agentibus nobis atque gaudientibus, ut sine strepitu, quod Catholicus in defuncti ministerium successisset antistes, Apostolicæ quoque moderationis assensu votivam sumeret timentatem.

15. « Cum ecce secundum consuetudinem mihi talia disponenti, tranquillissimi principis scripta sunt redditæ, quibus memoratum tanquam perjurii reum (quod fraternitati quoque tuae non esse dicetur incognitum) sacerdotio perhibetur indignum. Hic retraxi pedem, et meam revocavi super ejus confirmatione sententiam, ne quid contra tantum ae tale testimonium præpropere fecisse judicaret ». Haec cum adeo disertis verbis de confirmatione episcopi Alexandrini Simplicius dicat; puto, lector, intelligis veterem morem, ut non haberetur firma ratave Alexandrini, sicut nec Antiocheni novi a listitis electio, nisi illa a Romano Pontifice confirmaretur: cum ejus rei causa mox iidem electi, et Synodi quæ elegerant, statim post creationem eorumdem (ut sæpius factum vidimus) mittere sole-

¹ Liber. diac. in Brev. e. 46.

¹ Simpl. Ep. xvii. t. 1. Ep. decret.

rent ad ipsum Romanum Pontificem legationem cum fidei professione; ut quæ per ipsos acta essent, ab eodem Romano Pontifice confirmarentur. Ante haec autem haud idonei illi habebantur, ut ipsis reliqui episcopi communicarent, quibus nondum Romanus antistes communicasset. At prosequamur quæ sunt reliqua Simplicii papæ Epistola ad Acacium justas ingerentis querelas de Petro Mogo, quem ex litteris imperatoris audisset promovendum in sedem Alexandrinam:

16. « Sed illud me non medioeriler facit affutum, quod isdem litteris suis (Zeno scilicet imperator) Petrum, qui hæreticorum socius dudum extitisse probetur et princeps (quod conscientiam dilectionis luæ meminimus non latere, instructio-nesque ipsas, quibus fuerit confutatus, nosse confidimus, quemque etiam dubium non sit adhuc extra communionem durare Catholicam, saepaque nos de eodem ex illa urbe pellendo scripsisse), sit certum ad præfatae Ecclesiæ regimen existimet pro-vehendum: eumque promittat rectæ fidei definitio-nibus convenire, a ejus utique (sicul superius dixi) consortio tam degit extraneus, quem ab ejus communione discretus est. Ad quam nunc si redire contendit, nisi per satisfactionem Christianis regu-lis competentem, non potest introire: ac proinde non ad fastigium sacerdotalis dignitatis accedere, sed medele, quæ post pœnitudinem præbenda est, consequenter aptari animæ suæ cupiens, reconciliatus auxilium, non gradum summi honoris affectans; qui diu convincitur fuisse perversus, ne per speciem remeantis, non remedium sincere salvationis inquirat, sed facultatem propagandæ pravita-tis inveniat: quo facto non hunc magis ab errore detrahimus, quam perniciem fidelibus irrogamus; eoque modo Chateodonensis Synodi statuta violan-tes, aditum sæva populatione grassandi in Ecclesi-iam lupis rapacibus aperimus.

17. « Denique ab eisdem ipsis, cum quibus olim a Catholicæ participatione divisus est, pontifex dicitur postulari: ut satis evidenter appareat, non eos rectam fidem velle, sed in præsule proprio nefandi dogmatis quærere potestatem; neque inter ipsis et veraciter sentientes pax inde possit fida generari, unde hæreticarum mentium crescit funesta damnatio (dominatio), et Catholicorum succe-dit miseranda captivitas. Tantis igitur malis atque periculis pro sacerdoti qualitate, et Catholicæ præ-dicationis intuitu, ut qua potes ratione videnter obsistas, maximis undique rebus adstringeris. Nec dilectioni tuæ id fas est segnius operari, quod ad animæ tuæ causam, honoris æstimationisque respectum non dubitas pertinere.

18. « Opportunitatibus ergo repertis, clementissimi principis voluntatem incessabititer pro fide Catholicæ supplicando, et ab his sedulo revocare quæ nociva sunt dogmati Christiano; et secundum hæc quæ mandamus, informare crebro, inque eam partem quæ amica sit veritati, potius instare non desinas; et ut S. Timolheum venerandus Aposto-

lus Paulus¹ insiluit) opportune, importune obser-vando, insinuando, exponendoque nullatenus alle-gare cessabis; et nobis subinde, quæ gerantur, queve gerenda sint, veraciter indicare: ut eredito-rum tibimet dispensatione Dominica talentorum in hac multiplicatione fidelis servus ostendaris: si non tantum in Ecclesia cui præsides, sed ubicum-que potueris, pro unitate Catholicæ et pro paternis definitionibus suadere non renias. Data idibus Julii, Severino V. C. consule ». Junxit his ejusdem argu-menti litteras ad Zenonem imperatorem Simplicius papa, ut ipse testatur in aliis ad eumdem postea datis litteris: sed non extant.

19. *Petrus Mogus, Acacio favente, iterum introducitur in sedem Alexandrinam, pulso Joanne.*

— Acacius vero nec his acceptis, quicquam ad Simplicium papam rescripsit, utpote qui pro subrogandis ac promovendis hæreticis sollicitius apud imperatorem agebat. Quamobrem expletis jam mensibus quatuor, rursus eum Simplicius excitat dormientem, imo coeret hominem ad malum vigilantem: nam sicut de Juda, dicendum illud de Acacio fuit²: « Adversarius noster non dormit, sed levavit contra me calcaneum suum ». Sic igitur per Restitutum quendam postremas has ad ipsum per-breves quidem, sed aculeatas mense Novembribus litteras³ dedit, quibus in primis aperit animi sui angorem, in quo versatur.

20. « Dilectissimo fratri Acacio, Simplicius.

« Cogitationum ferias non habemus: nec enim quiescere nos causa permittit; quam si relinquamus, apud Christum Dominum nostrum, cuius interest, inexensabiles sumus. Et mirum est, dilectionem tuam, tot emensis temporibus, et tot opportu-nitatibus inde venientibus, nihil ad nos de Alexan-drina Ecclesia, quæ tam graviter quatitur, instruere voluissse: cum monere te nec incipatio nostra destilerit, ut participata sollicitudine litteras meas apud Christianissimum et clementissimum principe-m præsentibus tuæ dilectionis prosequereris allo-quisiis; et instituti veteris memor, in Orthodoxorum defensionem nobiscum sic semper incumberes, ne quisquam nostrum, Christiana plebe pereunte, reatum deditio-nis incurrat, et mercenarius potius vi-deatur esse, quam pastor. Unde horamur dilectionem tuam, ut opportune et importune piis auribus insinuare non desinas, quatenus remotis scandalis quæ in Alexandrinam Ecclesiam recidivis ausibus irruerunt, pax optata reddatur; et celeriter vigi-lantie tuæ profectus, posthabitatis difficultatibus, in-ducatur. Data octavo idus Novembribus, Severino con-sule ». Directa per Reslitulum.

21. Sed frustra Simplicius papa clamat, incas-sumque laborat excitare, et ad prælium in hæreticos provocare Acacium jam transfugam, et in castris adversariorum militantem. Quæ autem, inter hæc affectata silentia, soverit aspidum ova idem præva-ricator Acacius, exilus demonstravit, cum ex eis

¹ 2. Tim. iv. — ² Jo. XIII. — ³ Simpl. Ep. xviii.

reguli eruperunt : dum egit ut Petrus Cnaphieus, pulso Calendione, revocaretur Antiochiam ; et Petrus Mogus in sedem Alexandrinam, ejecto Joanne, iterum intruderetur episcopus : ambo venenali coiubri, truculentæ bestiæ, fæces hæreticorum. Exclamavit contra hæc post Simplicium Felix papa, atque post Felicem sëpe Gelasius adversus eundem Acacium in Epistola ad Faustum : « Quibus (inquit) canonibus, quibusve regulis Calendion exclusus est, vel primi urbi diversarum sacerdotes? » Et in Epistola ad episcopos Dardaniæ de eodem Acacio : « Qua Synodo tertiae sedis episcopum sanctum Calendionem fecit expelli ; ac nihilominus eidem Petrum jam hæreticum manifestum, ut eidem palam nec se communicare prætenderet, sua passus est dispositione substitui? » Idem rursus de eodem in Epistola ad Orientales hæc eadem refricat et inculcat.

22. Quanta et cur adversus Joannem molitus fuerit Acacius. — De sede autem Alexandrina, pulso inde episcopo Orthodoxo Joanne, et suspecto nefario Petro, hæc idem Gelasius ad Faustum : « Qua in Synodo, vel secundum cuius Synodi formam Alexandrinum Joannem de Ecclesia, cui ordinatus fuerat, expulerunt, qui nullis causis evidenter, nec ante conventus, nec postea provocatus, etiam in judicio competenti potuit accusari? Quod si dicunt : Imperator hoc fecit : hoc ipsum quibus canonibus, quibus regulis est præceptum? Cur huic tam pravo facto consensit Acacius; cum auctoritas divina dicit¹ : Non solum qui faciunt prava, reos esse, sed etiam qui consentiunt facientibus? » Et ad episcopos Dardaniæ, in eundem Acacium dum rursum invehitur, ait : « Dicat ergo, qua ipse Synodo secundæ sedis antistitem, qualemcumque, certe Catholicum, et a Catholicis ordinatum, nec de fide Catholica aliquando impeditum, duxerit excludendum ; et hæreticum manifestum Petrum, sua quoque executione damnatum, pontifici Catholicó permiserit subrogandum? » Hæc ad eos Gelasius, quæ et fusiæ est prosecutus in Epistola ad Orientales.

23. Sed cur ita Acacius commotus fuerit contra Joannem creatum episcopum Alexandriae Orthodoxum, Liberatus diaconus sic narrat² : « Joannes Talaida de ordinatione sua neglexit per suos Synodicas litteras Acacio Constantinopolitano episcopo destinare : habens enim amicum Illum (qui ante quadriennium gesserat consulatum) supradictum magistrum officiorum, ei de sua ordinatione scripsit ; scribens etiam principi, quatenus per Illum magistrum omnis ejus causa disponeretur, putans eum Constantinopoli permanere. Mandavit ergo magistriano litteras Synodicas, delegans ei omnia cum illius facere voluntate. Contigit autem tunc illum magistrum ab imperatore Zenone mitti Antiochiam, ut teneret Leontium, qui illuc ab exercitu cum voto Verinae Augstantæ fuerat ordinatus ». Hæc cum dicit Liberatus, corrigendum est ex his Marcellini Chro-

nicon, dum Leonii tyramidem recenset post annos duos : quod et superius admonuimus. Pergit vero idem Liberatus cœptam semel de Joannis legatione narrationem :

24. « Cumque magistrianus, qui fuerat a Joanne missus, non invenisset illum magistrum ; neque Acacio, neque imperatori litteras oblulit, sed periret Antiochiam. Post hæc Acacius audiens de ordinatione Joannis, et contrislatuſ quia Synodicas Epistolas non direxisset, et una faciens cum Gennadio episcopo parente beati Timothei, volentes ei nocere, trahebant (tractabant) apud Zenonem, et accusabant eum, habentes adjutores patronos Petri Mogi ; quasi opportunus episcopatuſ non esset Joannes, eo quod jam, vivente Timotheo Catholicō, tractaverit exire de Ecclesia, et ab ipso suaderetur idem Timotheus ut susciperet Dioſcorum in Diptychis post mortem : Petrum autem amabilem in populo, et posse eum in communionem populum congregare. Occurrerunt quidam a Petro, votentes quasi fieri unitatem ; quod jucundissime accepit Acacius, et imperatori præsentavit, et persuasit ei ut scriberet Apollonio Augustali et duci Pergamio, ut Joannes expelleretur ab Alexandrina sede : quasi eam contra suum jusjurandum, quod in regia civitate dedit, arripuisse ; cooperaretur Petro Mogo, ut remaneret in sede : nec prius hoc faceret, nisi susciperet Enoticum principis, Synodicas destinaret Epistolas Constantinopolitano Acacio, et Simplicio Romano, et ceteris archiepiscopis. Acacius vero, promittente Petro facere unitatem, nec adhuc implente legitime, nomen ejus in Diptychis recitari permisit, tanquam jam Alexandrini præsulis in sede Catholicæ positi.

25. « Joannes Talaida judicatur a Zenone ab episcopatuſ petti. Acacius auxilio patronorum Petri persuasit Zenoni, ut fieret Enoticus : ad cuius perlationem, seu professionem suscepit communicantes sibi clericos Petri hæreticos et laicos ejecitos Constantinopoli. Communicavit etiam Petrus Mogus his qui descenderunt cum Enotico, et Acacio Synodicalm scriptis Epistolam, et ab eo recepit ». Hæc Liberatus de causa et progressu rerum Acacii adversus Joannem ; cum non est veritus, sui animi explendæ vindictæ causa, universam Orientalem Ecclesiam perturbare ac funditus perdere, ipsamque fidem Catholicam pessimum dare, atque sacro-sanctum Chalcedonense Concilium penitus labe-factare. Quanta in re una, bone Deus, absurdæ, quantaque monstra simili oborta cernere fuit ! imperatorem sua sponte depouere Catholicum legitime ordinatum sacerdotem, et hæreticum provehere ; recipere in sedem damnatum et depositum hæreticum, idque facere absque Synodo, inconsultoque qui eum damnaverat Romano Pontifice ; insuper nomen ejus in tabulas referre Ecclesiasticas : hæcque omnia absque vel oblata saltem ab eo fidei Catholicæ confessione : et quod cunctis his portentis deformius videri poterat, illud fui, ab imperatore de fide sameiri decretum ; sed et quod magi-

¹ Rom. I. — ² Liber. diac. Breviar. c. 17.

horrendum apparuit, ab eodem laico homine inferri in episcopos et omnes alias Orthodoxos anathema. Haec quidem pavenda adeo visu monstra Acacius primo concepit, sed Zeno Augustus peperit. At quodnam qualeve fuerit edictum illud Zenonis, quod Unitivum voluit appellari; ex Evagrio hic describamus²:

26. *Zenonis Enoticon sive impium Edictum, quod Petrus Mopus publicat.* — «Zeno imp. Cæsar, pius, victor, triumphator, max. semper Augustus, reverendissimis Alexandriæ, Aegypti, Libyæ et Pentapolis episcopis, clericis, monachis, laicis S.

«Quoniam pro certo scimus imperium nostrum a sincera solum et vera fide tum initium habuisse, tum stabilitum esse, tum robur ac præsidium quod expugnari nequit, ex ea sumpsisse (quam quidem fidem divini numinis instincu) trecenti decem et octo sancti Patres Nicæe congregati exposuerunt; quam etiam confirmarunt centum et quinquaginta sancti Patres Constantinopolis coacti noctes diesque non precibus solum, sed studio omni et legibus sanctis laboravimus, ut ea in sancta Catholica et Apostolica Dei Ecclesia, quæ ubique terrarum est, quæque immortalis et sempiterna nostri principatus quasi parens est, plene perfecteque expleatur: piusque Dei populus in pace et divina concordia perseverans, gratas acceptasque precaliones una cum sanctissimis episcopis et clero pietati deditissimo, monasteriorum præpositis et monachis, Deo pro nostri imperii conservalione offerat. Nam si præpotens Deus et Salvator noster Jesus Christus, qui ex sancta Virgine Maria Deipara carnem sumpsit et natus est, et nostras consentientes laudes et cullum quem ei tribuimus approbet, Iubensque et quasi parato animo excipiat; non modo omnia adversiorum genera fracta debilitataque concident, verum etiam alii omnes mortales suam ipsorum cervicem jugo nostri imperii, proxime ac secundum Deum, sponte subjicient: et pax ejusque commoda, æquabilis aeris temperatio, truelum cuiusque generis abundantia, aliaque omnia que sunt ad humanæ vite usum accommoda, affatim suppeditabuntur.

27. «Jam igitur cum constet inter omnes, nos imperiumque Romanum sincere fidei subsidio conservari; afflentur nobis libelli supplices a piis monasteriorum præfectis, eremitis, et aliis reverendissimis viris: qui nos vehementer obtestantur, ut sanctissimis Ecclesiis restituatur concordia, membraque membris conjungantur, quæ hostis probitatis daemonium longissimo temporis spatio dirimere pro virili laboravit: pro certo persuasus, si corpus Ecclesiae concordiae vinculis firme cohaerens impugnaret, se superatum iri. Nam quia membra Ecclesiae non coalescebant, factum est, ut infinitæ hominum multitudines, quas temporis longinquitas tot annorum curriculis ex hæ vita exemierit, partim baptismatis lavaero carentes mortem obierint,

partim divinæ communionis minime factæ participes ex corporis custodia (quod nemo homo vitare potest) emigrarint: quin etiam cædes fere infinitæ inde factæ, et non terra modo, verum etiam aer copiosa sanguinis effusione inquinatus. Quibus quisque ergo est, qui non oportet ista corrigi, ad quæ statum reduci meliorem?

28. «Quocirca dedimus operam, ut vos intelligatis, tum omnes ubique Ecclesiæ non aliud symbolum, vel doctrinam, vel decisionem fidei, vel fidem, quam sanctum symbolum, de quo diximus, trecentorum decem et octo episcoporum, quod cœntum quinquaginta Patres, quos supra commemo-ravimus, confirmarunt; aut habuisse, aut habere, aut habituros esse, aut scire alios habere. Quod si quisquam aliud habeat, eum alienum ab Ecclesia existimamus. Nam hoc solo nostrum imperium (uti docimus) conservari confidimus; idemque ipsum populi amplexati, salutari Spiritus sancti illustrantur lumine, sacroque baptismatis lavaero tinguntur: eidem quoque assensi sunt sancti Patres in Concilio Ephesino congregati, qui impium Nestorianum et ejus erroris factores ministerio Ecclesiastico abdicarunt. Cui etiam una cum Eutychete (interque enim fidei decretis, quæ diximus, repugnat) anathema denuntiamus, approbamusque ea quæ duodecim capita dicuntur Cyrilli pia memoria sanctæ et Catholice Ecclesiæ Alexandrinae archiepiscopi.

29. «Nam confitemur, Unigenitum Dei filium Dominum nostrum Jesum Christum vere incarnatum esse, consubstantialem Patri secundum divinitatem, secundum humanitatem nobis consubstantialem, descendisse de cœlo, carnem suscepisse a Spiritu sancto et Maria Virgine Deipara: unum esse, non duo. Unius enim esse discimus et miracula quæ edidit, et passiones quas in carne sustinuit. Eos autem qui eum dividunt, aut naturas ejus confundunt, aut carnem suscepisse imaginariam introducunt, omnino rejicimus. Quippe incarnatio sine labe peccati ex Deipara revera facta, accessionem alterius Filii non efficit. Nam manet Trinitas, etiam cum una Trinitatis persona, nempe Deus Verbum, incarnata sit. Quare cum exploratum habeamus, cum omnes sanctas ubique et Orthodoxas Ecclesiæ, tum earum præsides Deo carissimos, tum nostrum imperium, nullum aliud Symbolum, aliamve fidei decisionem, præter Symbolum, de quo sumus modo locuti, vel admississe, vel admittere velle; absque ulla hesitatione nos ad concordiam reducamus. Ista quidem certo vobis scripsimus, non ut novaremus fidem, sed ut vobis de fide penitus persuaderemus. Cuique autem, qui aliud quiddam vel senserit, vel sentiat seu jam, seu alias, seu in Concilio Chalcedonensi, seu in alio quovis Concilio, anathema indicimus, maxime vero omnium Nestorio, Eutycheti, et illorum doctrinæ fautoribus.

30. «Quocirca vos spirituali matri Ecclesiæ adjungite, atque secundum unam solamque fidei decisionem trecentorum decem et octo sanctorum Patrum, nobiscum una divina in ea communione

² Evagr. I. III, c. 14.

fruimini. Nam sacrosancta vestra mater Ecclesia tum vos ingenuos suos filios amplecti cupit, tum vestram diu optatam dulcemque vocem audire desiderat. Propere igitur vos ad eam recipite. Nam si hoc præstiteritis, non modo Domini Salvatoris et Dei nostri Jesu Christi benevolentiam vobis conciliabit, verum etiam a nostra celsitudine magnam laudem consequemini ». Hactenus Zenonis Enoticon, quo (prol. nefas!) anathema infertur in Chalcedonense Concilium. At si effectum consideres, nempe proscriptionem Concilii Chalcedonensis, quid minus habuit ab impia Basilisci tyranni Eneyclica, Zenonis Enoticon? Quibus plane intelligas, quam fraudulenta fuerit cum detimento Catholice fidei pax sancta, eademque hinc litteris promulgata.

31. Istane cudit Acacius in secreto cubiculo, quæ voce praconis Zeno promulgat? Quod enim tacuit, cuius erat obsistere et reclamare, satis super que ipso haec esse facta auctore cunctis innotuit. Proh pudor! istene ille, qui Basilisco eadem co[n]stanti, sacerdotali constantia, fulcita auctoritate illius cuius gerebat vices Romani Pontificis, viriliter obstitit? Quo infelix proruit diræ ambitionis furis agitatus! Unde quam justissima ea sunt querela Gelasii, adversus eundem expostulantis, quod cum Basilisco viriliter restitisset, Zenoni in eamdem impietatem prolabenti minime obstatisset, quin potius implisset.

32. Vidisti fidei naufragium, Ecclesiarum ruinam, cladem infelicem Orthodoxorum, sacrorum canonum abrogationem, saneitam facit abdicationem Synodi Chalcedonensis, inversa iura, eversa Catholica dogmata, affectos ignominia Patres, irrisas traditiones Ecclesiæ, Apostolicam læsam auctoritatem, spretam Sedis Pontificiæ majestatem, presumdatam funditus Christianam religionem, exturbatamque penitus Ecclesiasticam disciplinam, dum laicus homo fidei decreta sancit episcopis, et claves potestatis suffurans latro, in non obtemperantes anathema violentus intorquet. Sed considera velatam fraudem: simulat se imperator cum Nestorio damnare etiam Eutychetem, quo doceret se non esse hæreticum, qui auctorem hæresis Eutychetem condemnnet. At numquid satis ad hæresis proscriptionem unius potuit esse damnable, quæ quamplurimos habuisse acerrimos defensores? Cur non cum Eutychete heresim quoque ipsius et omnes qui eam secuti essent, vel sequerentur, pariter condemnavit: et cum scribat Enoticon illud ad Alexandrinos, cur ne verbum quidem habuit de damnatione Dioecori Eutychiani erroris antesignani? Satis igitur, puto, intelligis sanctionem pacis et reconciliationis edictum intra se gladios peracutos occuluisse ad necem Orthodoxorum, et propinatum aureum calicem Babylonis intus continuisse blasphemias.

33. De Zenone quidem illud dixerim atque firmer asseverarim, ex his quæ præcesserunt imperium et quæ postea sunt subsecuta, satis ostensum fuisse ipsum semper hæreticum, illorumque patro-

cium modo palam, modo elancilo suscepisse: ad breve autem temporis spatium, ut a Basilici tyrannde sibi imperium vindicaret, se simulasse Catholicum; atque tamdiu eam superinductam larvam pietatis præ se tulisset, quoadusque ipsum cerneret esse firmiter stabilitum: exuisse autem illam postmodum, ubi ex sententia prospere cuncta se viderit consecutum. Mos hic vetus est hæreticorum, ad tempus simulare se esse Catholicos, et ostentare extrinsecus pietatem, donec de religione faciens lenocinium, potiatur oplatis. At quænam secuta sint, accipe:

34. « Petrus Mogus », inquit Evagrius¹, « Epistolam recepit (ipsum Enoticon scilicet) eique subscriptis; polliceturque se eos, qui partes adversarias sequebantur, admissurum. Postea ergo cum celebris conventus Alexandriæ ab universo populo ageatur, et ad unum omnes Epistolam Zenonis de concordia admitterent; Petrus quoque eos qui stabant a Proterio recipit, et concione apud populum in Ecclesia habita, Epistolam Zenonis de concordia legit ». Ilæc Evagrius. At quid præter haec scelestus? Simul ac in sede positus est, profanavit sepulcrum Timothei Catholici episcopi nuper defuncti, ejusque corpus inde dimovens, alio projecit potius quam transtulit, ut ex litteris Felicis papæ ad Aca- cium datis suo loco recitandis appareat. Ilæc quidem Alexandriæ gesta sunt.

35. *Versutio Zenonis et hæreticorum fidei acceptantium Chalcedonense Concilium, ut Catholicorum odium effugiant.* — Cum vero ob tale promulgatum edictum maximus ab Orthodoxis tumultus excitaretur in ipsum imperatorem, quod Chalcedonense Concilium visum esset ignominia affecisse, atque tacite abrogasse: rursus Proteus, Zeno, inquam, mutat formam, induit forinsecus pietatem, quia contegat latentem intrinsecus lupum, tali sibi uti arte opus esse considerans, si regnare velit. Quid facit? ne ab Orthodoxis proclamaretur hæreticus, se vindicem demonstrare conatus est ejusdem Concilii Chalcedonensis, cuius causa simulat se Catholicum Joanni Alexandrino infensum esse, quod in suspicionem (ut calumniabatur) adductus esse videatur, non recipere Chalcedonense Concilium. Nam audi quid de eo Liberatus diaconus habet²:

36. « His, inquit, itaque gestis, episcopus quidem Antiochiae suscepit Synodicam Joannis Talaidæ episcopi Alexandrini quam per magistrum miserat cum illo magistro. Imperator autem putans, quod Joannes episcopus non sane saperet de Concilio Chalcedonensi, sed omnia simulate ageret, consilio Acacii scripsit litteras Pergamio duci, et Apollonio Augustali, ut pelleret quidem Joannem Talaidam, inthronizaret autem Petrum suscipientem Enoticon, et clericos Timothei Catholici, et quam transmisit Synodicam Acacio et Simplicio Romano. Descenderunt ergo Alexandriam abbas Amon, et qui cum illo pro Petro deferentes apices

¹ Evagr. l. m. cap. 13. — ² Liber. diac. c. 18.

imperiales. Et quidem Petrus inthronizatur ab omnibus ». Haec Liberatus. Sic igitur videoas, Catholicum esse pulsum eo falso prætextu, quod non recipere Concilium Chalcedonense, cuius idem erat validissimus assertor et propugnator : contra vero manifestum hæreticum Petrum illius Synodi adversarium, ceu Catholicum esse in sedem evectum.

37. Ita quidem inter eos res videtur fuisse composita, ut quod negarent factis, ore tamen profiteri viderentur Chalcedonense Concilium : quod tantum ab hæreticis exigere videbatur ipse imperator, neenon Acacius Constantinopolitanus episcopus. Hinc plane accidebat, ut in gratiam hæreticorum Petrus Mognus Concilium illud damnaret; probaret vero, ut ab Orthodoxis benevolentiam eo modo caparet. De quo haec habet Evagrius¹ : « Iste Petrus homo fraudulentus, versutus, et temporibus inseriens, minime in una perslitit sententia : sed modo Concilium Chalcedonense anathemate damnavit; modo palinodiam cecinit, idemque ipsum Concilium omnibus suffragiis approbavit ». Haec ipse. Intueris, lector, iudicium hæreticorum aliud re, aliud verbis agentium, nec idem præstare factis, quod verbis; sed per occasiones varias, diversas ac plane contrarias easque novas subinducere sibi formas : ut plane Iudificatione quadam intuentium oculos perstringere videantur, dum non idem semper, sed diverse admodum de religione sentire, et ad horas ferme fidem mutare noscantur. Ita plane ejusmodi ventorum impulsibus hinc inde ferri semper hæresis consuevit, ut quæ nullius pondere veritatis constans firmaque subsistat : sieque ex sua ipsius levitate jure argui possit erroris. Qui igitur adversus Chalcedonense Concilium hactenus decertavit hæreticus Petrus Mognus, accepto Zenonis Enotico, quo trium tantum professione Conciliorum tenebatur adstrictus; ad præ se ferendam tamen speciem aliquam pietatis, qua posset decipere Orthodoxos impudenter nimis hisce litteris ad Acacium scriptis, profitetur se Chalcedonensis Concilii esse constans assertorem. Recitat eas Evagrius, quæ sic se habent² :

38. « Summus omnium Deus tuam sanctitatem pro tantis tuis laboribus et vigiliis susceptis compensem : qui tot annorum temporis curriculo, non modo fidem sanctorum Patrum observasti, sed etiam eamdem sine intermissione palam prædicando confirmasti. Ad quant roborandam, Symbolum a trecentis decem et octo sanctis Patribus apte compositum animadvertisimus, secundum quod Symbolum baptizati credidimus et credimus : quod etiam centum et quinquaginta sancti Patres, qui Constantinopoli in unum convenerant, notum fecerunt. Proinde tu assidue omnibus præis ut dux ; sanctam Dei Ecclesiam traducis ad concordiam ; nobis denique firmissimis rationibus persuades, nihil in sanctissimo et generali Concilio actum contra ista Patrum decreta : sed ea quæ erant olim

Nicæa a sanctis Patribus sancta hoc Concilio consensus omnium confirmata esse. Nos igitur quoniam nihil in fide novatum invenimus, nostra sponte illi consensimus, credimusque.

39. « Attamen non sumus nescii, monachos quosdam, qui nostræ fraternæ concordiae invident, tuis piis auribus quædam inculeasse convicia, quæ tuam sanctitatem non adeo facile offendere potuerunt. Primum, quod reliquias sanctissimi et beatissimi nostri patris Timothei archiepiscopi in alterum locum transtulimus : quam rem nec Deo acceptam, nec legibus consentaneam esse predicant. Deinde ad alterum crimen transiliunt, quod ut commentitium, ita priore multo deterius est. Nam qui fieri potest, ut nos Concilium Chalcedonense anathemate damnemus, eum idem credendo confirmemus ? Tuæ enim pietati minime obscuram aut incognitam esse arbitror populi qui apud nos est remulationem, monachorumque levitatem rebus novis studientium, qui una cum aliis quibusdam sceleratis hominibus ab Ecclesia refugere cogitant, populumque inde avellere conati sunt.

40. « Quamobrem vestris precibus adjuti, litteras hasce excogitavimus, quæ huic malo sint remedio, quæque de auctoritate Concilii Chalcedonensis nihil detrahant ; pro certo persuasi, nihil in eo novatum esse. Atque quo tum simplicibus persuaderemus, tum ut illi qui nobiscum una versabantur, pro defensione idem ipsum dicere possent, efficiemus : in quod quidem negotium cum assidue incumberemus, exiguo momento populi animum repressimus. Illud etiam vestra sanctitas intelligat velim, quod adhuc etiam monachi non desinunt disseminare zizania, sibique quosdam homines, qui nunquam vixerunt in monasterio, velut instrumenta sibi admiscere ; et circumferendo rumores varios contra nos et contra pacem Ecclesiæ Christi dissipare ; nihilque nobis permittere, sicut canones et deus etiam sanctæ Catholice Dei Ecclesiæ postulat, obire ; sed efficere ut noster populus nobis potius imperet, quam pareat : omniaque moluntur quæ Deo indigna sunt et indecora.

41. « Spes est igitur, tuam sanctitatem divinissimo totius orbis terræ domino imperatori de omnibus significaturam effecturamque ut decretum ab illius clementia illis tribuatur quod ea quæ sunt consentanea Ecclesiasticæ tranquillitati (quæ cum Deo tum imperatori congruens est) præscriptabat ad eum sane finem, ut omnes in illis rebus acquiescent ». Hactenus Petri Mogi ad Acacium litteræ : quibus illud plane fraudulentum detegitur initum esse consilium, atque ita inter eos ex consensu transactum, ut sic subscribendum daretur Zenonis Enoticon, in quo nulla mentio nisi cum dedecore fieret Concilii Chalcedonensis, quo ex illo possent conciliari hæretici adversarii Chalcedonensis Concilii : sed tamen ne ex adverso excludi viderentur Catholicæ ejusdem Concilii defensores, actum est inter eos, ut Concilium Chalcedonense haberetur in ore ; et tamen ne hæretici indigne ferrent, cum

¹ Evagr. I. m, c. 17. — ² Ibid.

opus esse viderent, illud ipsum anathemate condemnarent: quod idem Petrus visus est egregie præstis. Testatur enim Liberatus diaconus¹, non ad Acacium tantum, sed et ad Simplicium papam Petrum Mogum dedisse litteras, quibus significaret, professorem se esse Chalcedonensis Concilii. Vidisti subdolas artes, obtecas fraudes, velata commenta, simulata studia, delibuta melle venena, confictaque omnia opera hæreticorum: quibus intelligas militare eos sub eo duce qui pater est mendacii appellatus, et adversus eum qui Veritas est, Christum, inire certamen.

42. Sed quid actum? Comprehensus est astutus in astutia sua: dum enim ea usus est arte Petrus ad Catholicos decipiendos et hæresi addicendos, perdidit ex suis quamplurimos, qui seorsum ab ipso sine capite convenere; de quibus scribit ista Leontius²: « Unione facta, Petrus apud Alexandrinos in honore præcipuo erat, probatoque unionis illo scripto, in solio ponitur (solio potitur) Alexandrino, nec jam amplius in occulto sed palam erat episcopus. Quidam tamen minio contra Synodum Chalcedonensem odio impulsi, secessionem a Petro faciunt, nec cum illo communicabant ob eam cau-sain, quod unionis scripto probato, Synodum anathemate manifesto non fuisse exerceatus. Atque hi vocantur Acephali, capite carentes, quod patriarcham suum minime secuti, seorsum communicarent. Hinc Petrus qui populum multiplicitate scindi videret, tandem Synodum Chalcedonensem palam anathematizare cogit: quo fiebat, ut pariter et unionis scriptum reciperet, et palam anathemati Synodum subjiceret. Verum nec sic quidem Acephali cum eo communicabant, quod ab initio scriptum unionis approbasset, non anathematizata Synodo ». Haec Leontius.

43. Ex his omnibus plane satis perspicere potest intelligi, quam inconsulte Christiani principes quavis ratione, nisi abdicata penitus hæresi, transigant cum hæreticis; et quam procul abhorreat a veritate et simplicitate Catholica, ut religio se velamentis obtagi atque traduci mendaciis et fictionibus patiatur, cum lucis candore gaudeat; contra vero hæreses vesperfillionum more latibula querant, ac lucem fugiant. Quæ autem post fuerint consecuta, dicemus ordine temporis anno sequenti: jam vero quæ sunt anni hujus Simplicii res gestæ videamus.

44. *Simplicius Joannem Ravennatem arguit.* — Hoc eodem anno, decimo kal. Julias Simplicius scripta Epistola³ ad Joannem Ravennatem antistitem, acri eum reprehensione perstringit de adhibita vi Gregorio, cum promovit ad presbyteratum, non ut honoraret, sed ut invidia e loco pristino dimoveret. Huic vero idem Simplicius gubernandam traxit Mutinensem Ecclesiam, ne quid Joannes eidem in posterum negotii importune facesceret: sed et eidem Gregorio triginta solidorum reddituum

possessionem ad Ravennatem pertinentem Ecclesiæ, dum viveret, impertiri jussit. Ex qua quidem Epistola, non aliunde quam ab Apostolica Sede manasse privilegia Ravennatis Ecclesiæ, æque possumus intelligere, dum si illis abutatur, ablaturum se ea fore minatur. At quænam illa essent, æque demonstrat, nimis ut præcesset episcopis provinciæ Æmiliensis. Incepans igitur, haec ait: « Privilium nieriatur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate ». Et in fine: « Denuntiamus, si post hac quicquam tale præsumpseris, et aliquem seu episcopum, seu presbyterum, seu diaconum invitum facere forte credideris, ordinationes tibi Ravennatis Ecclesiæ vel Æmiliensis noveris auferendas ». Sed pluribus dictum est superius, stropham et commentum esse, quod asseritur, per Valentianum imperatorem aucla esse jura et diœcesim Ravennatis Ecclesiæ.

45. *Zeno episc. Hispanensis vicarius Apostolicæ Sedi a Simplicio eligitur.* — Reperitur idem Simplicius papa, scripta Epistola ad Zenonem Hispanensem episcopum, suas illi vices in omnibus Hispaniarum Ecclesiis delegasse: sed quod caret illa consulibus, nec ob id certo anno reddi potuerit, hic ad finem rerum Simplicii ipsius meminisse volui-mus, qua quidem pervigit ipsius papæ Simplicii studium ostenditur, dum videlicet sub gladio Eru-lorum existens, non prætermitteret sollicitudinem externarum quæ essent longe posite Ecclesiarum sub Gothica servitute gementium. Ipsa autem per-brevis Epistola sic se habet⁴:

46. « Dilectissimo fratri Zenoni Simplicius.

« Plurimorum relatu comperimus dilectionem tuam fervore Spiritus sancti ita se Ecclesiæ gubernatorem existere, ut naufragii detrimenta, Deo auctore, non sentiat. Talibus idecirco gloriantes in-dieis, congruum duximus vicaria Sedis nostræ te auctoritate fulciri; cuius vigore munitus, Apostolicæ institutionis decreta, vel sanctorum terminos Patrum nullo modo transeendi permittas: quoniam digna honoris remuneratione cumulandus est, per quem in his regionibus divinus crescere innotuit cultus. Deus te incolumem custodiat, frater carissime ». Haec Simplicius more majorum ubique per vicarios Catholicæ Ecclesiæ præsidens: nam vidi-mus ejusdem testificatione, in Orientalibus mode-randis Ecclesiis Acacio Constantinopolitano episcopo suas vices delegasse; quod et in aliis regionibus esse factum facile possumus intelligere, licet quæ ex multis perpaucae remanserint Simplicii papæ littoræ tantummodo ista nos doceant.

47. *Synodus Turonensis; ubi de translatione S. Martini et Basilica illi erecta a Perpetuo epi-scopo.* — Hoc eodem anno, sub consulatu Severini, decimo octavo kal. Decembbris habita est Synodus Turonensis, cui præfuit S. Perpetuus ejus sedis tertius episcopus a S. Martino, sextus² numeratus Turonensium episcoporum: eidemque Synodo in-

¹ Liber. diac. in Brev. c. 18. — ² Leont. de sect. act. v. — ³ Simpl. pap. Ep. xvi. t. i. Ep. decret.

⁴ Simpl. Ep. i. — ² Gregor. Turon. l. x. c. 31.

terfuerunt aliquot ex episcopis, quos diximus convenisse ad Concilium Andegavense sub Talassio ejus Ecclesiae episcopo, qui etiam ille creditur, qui huic Concilio Turonensi absens subscrispsit. Cur autem non posuerimus ipsum sub consultu illo Severini, qui habet collegam Dagalaiphum, anno videlicet Christi quadragesimo sexagesimo primo, ut proposueramus, cum de Concilio Andegavensi sermonem habuimus anno quadragesimo quinquagesimo tertio; quae proxime dicentur de festo die, ad quem vocati sunt episcopi, atque de sancto Perpetuo Thuronensi episcopo facient manifestum. Sanciti in eo reperiuntur canones tredecim spectantes ad Ecclesiasticam disciplinam. Quid autem hoc Concilium celebratum dicitur Turoni dicta die, cum (ut ibi narratur) ad sacratissimam festivitatem receptionis sancti Martini episcopi convenissent: quænam hæc solemnitas fuerit, diximus in Notis ad Romanum Martyrologium¹. Sed mirum quidem quod Gregorius ejusdem Turonensis Ecclesiae episcopus, eum dies festos recenseret, qui hoc tempore in ea Ecclesia agerentur, nullam de receptione habeat mentionem; ait enim²: «Solemnitas hujus Basilicæ triplici virtute pollet, id est, dedicatione templi, translatione corporis sancti, ordinatione ejus episcopatus: hanc enim quarto nonas Julias observabis: depositionem vero ejus tertio idus Novembri esse cognoscet». Hæc ibi.

48. Porro diem ordinationis simul agi eum die translationis, docet idem Gregorius³ in libro quem scripsit de miraculis sancti Martini. Ceterum receptionem sancti Martini eamdem esse cum translatione putamus, cum videlicet e pristino loco per angustum in ampliorem Basilicam ejus veuerandum corpus receptum est, ad quam solemnitatem invitati sunt episcopi qui huic Synodo interfuerunt: hoc namque tempore ipsam fuisse absolutam Basilicam, Sidonius, qui de ea carmen scripsit, satis admonet, cum tamen ex suppulatione annorum Turonensium episcoporum post S. Martinum a Gregorio facta, hic essent numeranda primordia ejusdem Perpetui episcopatus: sed Acta Concilii repugnant, quod hoc anno ponitur celebratum post absolutam Basilicam a Perpetuo erectam, de qua Gregorius ista habet⁴:

49. «Cum virtutes assiduas ad sepulcrum ejus fieri cerneret: cellulam, quæ super eum fabricata fuerat, videns parvulam, indignam talibus miraculis judicavit. Qua submota, magnum ibi Basilicam, quæ usque hodie permanet, fabricavit, quæ abest (habetur) a civitate passus quingentos quinquaginta: habet in longum pedes centum sexaginta, in latum sexaginta: habet in altum usque ad cameram pedes quadraginta, quinque fenestras in altario, viginti duas in capso: viginti columnas⁵ ...quadraginta unas: in toto aedificio fenestras quinquaginta duas columnas centum viginti, ostia octo, tria in altario,

quinque in capso ». Erat quod nominat Capsum, ea Basilicæ pars amplior, quam alio nomine Gremium dictam invenies, iincipiens a cancellis primari altaris (quod sanctuarium dici consuevit) usque ad januas, quibus fideles ingrediuntur in Ecclesiam; dictum Capsum a *ziziqz*, cuius est diminutivum *ziziqz*, de quibus vocibus Suidam consule. Hæc de Basilica, in quam receptum est corpus S. Martini: e priori enim cellula fuisse sublatum, que de ea ideum auctor subdit his verbis demonstrant paulo post, cum ait: «Et quoniam camera cellulæ illius prioris eleganti opere fuerat fabricata; indignum duxit sacerdos ut opera ejus deperirent; sed in honorem beatorum Petri et Pauli illam construxit Basilicam, in qua cameram illam affixit: et multas alias Basilicas ædificavit, que usque hodie in Christi nomine constant ». Hæc Gregorius de Perpetuo, quem ex nobilissimo senatore atque ditissimo ad ejus Ecclesiæ regimen post Eustochium ipsius propinquum vocatum fuisse, alibi tradit¹, ubi et de facta in novam Basilicam translatione meniuit.

50. «Optavit in eadem Basilica idem Perpetius carmen inscribi, quod ut a Sidonio Apollinari fieret rogavit, praestit id ipse lubenti animo: quod in Epistola ad Luceantium scripta descriptum extat, ubi hæc præmisit de templo ab eo constructo²: «Basilicam sancti pontificis confessorisque Martini Perpetius episcopus, dignissimus tanto prædecessore successor, multum priori, quæ fuit haecen, capaciorem, novavit. Magnum est (ut ferunt) opus nominandumque quod in honorem talis viri factum, talis vir fecisse debuerit. Hujus me parietibus inscribere supradictus sacerdos hoc epigramma compellit, quod recenselis, ut est in his quæcumque depositit privilegio charitatis imperiosissimus. Atque utinam molis illius pompam, sive donaria, nihil hujus obsequii turpet oblatio. Quod secus fore plurimum timeo; nisi forsitan inter omnia venusta, sic epigrauatur istius feditas placeat, ut niger nævus candido in corpore, qui quidem solet sic facere risum, quod accipere suffragium. Sed quid hinc amplius? pone fistulas ipse pastorias, et elegie nostræ, quia pede claudicat, manum porrige.

Martini corpus totis venerabile terris,
In quo post vitæ tempora vivit honor,
Texerat hic primum plebeio machina cultu,
Quæ confessori non erat æqua suo:
Nec desistebat cives onerare pudore
Gloria magna viri, gratia parva loci.
Antistes sed qui numeratur sextus ab i. so,
Longam Perpetius sustulit invictam.
Internum removens modici penetrate sacelli,
Amplaque tecta levans interior domo.
Crevitunque simul, valido tribuente patrono,
In spatis ædes conditor in meritis.
Quæ Salomonaco potis est colligere templo,
Septima quæ mando fabrica nara fuit.
Nam gemmis, auro, argento si splenduit illud,
Itud transgreditur cuncta metalla fide.
Livor abi mordax, absolvanturque priores:
Nil movet, aut addat garrula posteritas.
Dumque vent Christus, populos qui suscitet omnes,
Perpetuo durent culmina Perpetui.

¹ Die XI. Novemb. — ² Greg. Turon. I. II. c. 14. — ³ Greg. Turon. Iib. Mirac. S. Mart. c. 6. — ⁴ Greg. Turon. I. II. c. 14. — ⁵ Aliqua desunt.

¹ Greg. Turon. I. x. XIII. — ² Sidon. I. IV. Ep. XVIII.

Hactenus inscriptio de nova Basilica a sancto Perpetuo ereta. Ad eundem etiam extat ejusdem Sidonii¹ Epistola, cum ipsi petenti concessionem habitam in electione episcopi Bituricensis misit.

51. *Jejunia et vigilae ab eodem S. Perpetuo instituuntur.* — Huic simile idem cecinit carmen, sed alio metro, de Basilica Lugdunensi a sancto Patiente ejus civitatis antistite excitata, quod extat². Ad eujus Ecclesie dedicationem cum ex more complures ejusdem provinciae episcopi convenissent, Faustus episcopus Regiensis habuit concessionem, cuius auditor idem Sidonius fuit eximius laudator³. Est quidem admiratione dignum, his temporibus, cum sub Barbarorum gladio Gallie laborarent, sanctos episcopos in aedificatione Basilicarum plurimos fuisse, perinde alque summo degenerent in otio et libertate. Invigilasseque eosdem in instauranda Ecclesiastica disciplina, certum est. Nam ut non recedamus a S. Perpetuo, de quo agi coepimus, occasione Turonensis Concilii, quod (ut vidimus) congregarunt hoc anno; vide quibus ille siam Ecclesiam excoluit sacris institutis; quae verbis istis recitat Gregorius Turonensis⁴:

52. « Hic instituit jejunia vigiliasque qualiter per circulum anni observarentur, quod hodie quoque apud nos refinetur scriptum; quoram ordo hic est :

« De jejunis.

« Post Quinquagesimam », nempe Pentecosten, « quarta et sexta feria usque ad natalem S. Joannis.

« De kalendis Septembribus usque ad kalendas Octobris bina in septimana jejunia.

« De kalendis Octobris usque ad depositionem domini Martini bina in septimana jejunia.

« A depositione domini Martini usque ad Natalem Domini terna in septimana jejunia.

« De natali S. Hilarii usque ad medium Februario bina in septimana jejunia ». Haec de jejunis S. Perpetui instituit praeter illa quae universalis Ecclesiae auctoritate ab omnibus et ubique custodiuntur, ut Quadragesimae jejunia et alia. Subdit bae*c* insuper de vigiliis ab eodem S. Perpetuo indicatis, designatis pariter locis, in quibus eadem agi deberent, videlicet :

« Natali Domini in Ecclesia » primaria scilicet.

« Epiplania in Ecclesia.

« Natali sancti Joannis ab Basilicam sancti Martini.

« Natali sancti Petri episcopatus (quem dicimus Cathedram) ad ipsius Basilicam.

« Sexto kalendas Aprilis in Resurrectione Domini nostri ad Basilicam domini Martini.

« Pascha in Ecclesia » : moris namque fuisse videtur ejus Ecclesie, ut praeter mobile Pascha, diem celebraret, qua erederetur Dominus surrexisse.

« Die Ascensionis in Basilica sancti Martini.

« Die Quinquagesima », nempe Pentecostes, « in Ecclesia.

« Passione sancti Joannis ad Basilicam in Baptisterio.

« Natali sanctorum Apostolorum Petri et Pauli ad ipsorum Basilicam.

« Natali sancti Martini ad ejus Basilicam.

« Natali S. Symphoriani ad Basilicam domini Marlini.

« Natali sancti Lidorii ad ejus Basilicam.

« Natali sancti Hilarii ad domini Martini Basilicam ». Hactenus de vigiliis atque jejunis : quibus commendetur ejus populi in Christiane religionis cultu laudabilis observantia, redarguanturque simul oscitantia fide tepestentium Christianorum : pariterque antiquae consuetudinis custoditus usus ad posteros transmissus intelligatur, quo (ut suo loco ex Tertulliano diximus) solerent episcopi subditis sibi fidelibus indicere jejunia atque viglias. Subdit his Gregorius de aliis ab eodem Perpetuo erectis Ecclesiis. Porro ipsius natalis dies anniversaria celebratione non in Ecclesia tantum Turonensi, sed in orbe Occidentali recurrit sexto idus Aprilis.

53. *S. Severini Noricorum Apostoli aeta eum Alemannorum et Rugorum regibus, et cetera ejus gesta et obitus.* — Hoc eodem anno ex hac vita migrare contigit clarissimum illum a Deo missum ad Noricos et alias finitimas nationes Apostolum sanctum Severinum, de quo plura superius pro ratione temporis dicta sunt. Licet autem Eugipius abbas ejus discipulus, qui res ab eo gestas quam fidelissime posteris tradidit, quo potissimum anno Domini, quibusve consulibus ipse decesserit, expresse non dicat; satis tamen ex ipsis scriptis veritas temporis consignari posse videtur. Bum enim post viatos Rugos, vincitos duulos eorum regem atque reginam in Italiam ab Odoacre rege testatur, additque iterum adversus Fridericum regis filium ab eodem Odoacre rege suum missum esse germanum: qui, illo fugato, translulit gentem illam in Italæ regiones, quando et saepe ejusdem sancti reliquiae pariter per ejus discipulos translatae fuere (quod factum esse patebit anno Domini quadragesimo octogesimo octavo) cumque idem auctor dicat annos sex mansisse ante translationem in sepultura ejusdem sancti venerandum cadaver; jami certa numeri deducere nola, affirmare opus est, ipsum hoc anno esse defunctum.

54. Quenam autem præcesserint ejus obitum, prælat hic ex eodem fidelissimo scriptore narrare: atque primum quae inter ipsum et Alemannorum regem transacta sunt, in medium afferemus. Ait enim Eugipius¹: « Batavis appellatur oppidum inter utraque flumina, Rhenum videlicet atque Danubium, constitutum, ubi beatus Severinus cellam paucis monachis solito more fundaverat, eo quod ipse sepius illuc rogatus a civibus adveniret,

¹ Sidon. I. vn. Ep. x. — ² Sidon. I. viii. Ep. x. — ³ Sidon. I. ix. Ep. iii. — ⁴ Greg. Turon. hist. Frane. I. x. c. 31.

¹ Eugip. Vit. Sever. c. 19.

maxime propter Alemannorum incursum assiduos, quorum rex Gibuldus summa eum reverentia diligebat: qui etiam quodam tempore ad eum videntem desideranter occurrit. Cui sanctus obviam, ne adventu suo eam civitatem prægravaret, egressus est; tantaque constantia regem allocutus est, ut ille tremere coram eo vehementius cœperit, secedensque suis exercitibus indicarit nunquam se nec in re bellica, nec aliqua formidine tanto fuisse tremore concussum.

55. « Cumque Dei famulo daret optionem imperandi quæ vellet: rogavit doctor piissimus, ut sibi potius præstaturus gentem suam a Romana vastatione cohiberet; et captivos, quos tenuerat, gratanter absolveret. Tunc rex constituit, ut ex suis aliquem dirigeret ad id opus matutinum exequendum. Statimque missus Amantius diaconus, uestigio regem subsequitur; ejusque pœnibus excubantis adventus multis diebus non potuit nuntiari. Cui pro re, qua directus fuerat, non peracta, tristissimo revertenti, apparuit quidam effigiem sancti pœse ferens Severini, qui eum minaci compellatione perterritum sequi se jussit: cumque pavens et concitus sequeretur, pervenit ad jenitam regis, statimque dux ille pœvius ex oculis mirantis evanuit.

56. « Vix regis intermuntius diaconum, unde esset, vel quid expectaret, interrogat. Ille rem breviter insinuans, oblatis regi, perceptisque remeavit Epistolis. Dismissus igitur, revexit fere septuaginta captivos; iusuper promissionis regis gratiam defers, qua se spopondit, cum diligenter eam provinciam peragrabit, remissurum quantus in eadem repertus fuisset numerus captivorum. Pro qua re sanctus Lucilius presbyter postmodum destinatus magnam miserorum copiam ex captivitate revocavit». Haec Eugipius de rebus sancti Severini cum Alemannis: qui postea iterum Romanos bello lacessentes, ab isdem, licet longe dispari militum numero, orante pro eis eodem Severino, quomodo vieti sint, idem auctor pluribus narrat: que nos brevitati consilentes, sicut alia plurima prætermittimus, ad ejus obitum recensemendum festinantes.

57. Sed remorantur adhuc nos, quæ his similia de eodem Alemannorum rege leguntur in rebus gestis omni fide conscriptis sancti Lupi Trecensis episcopi, ad quorum finem ista leguntur¹: « Omnes quidem Gentium reges ei præstabant reverentiam; sed specialius tamen a rege Gebavulto (ita enim ibi legitur pro Gibuldo) eximia ei fuit exhibita obedientia. Namque Brionenses, quos olim captivos adduxerat Alemannorum immanitas, litteris a beato viro acceptis, non illectus cupiditate, non præda hominum captus, non auri pondere nec pretio victus, sed regia dignitate sublimis libertati restituit, hosti servitute absolutos; et nimia jam dominationis acerbitate pressos, lanquam devotus Reipublicæ minister, in eum statum, quem legibus omnes amise-

rant, revocavit, pristina dignitate donatos ». Haec ibi. At de Alemannorum rege satis.

58. Verum ad Severinum revocelur oratio: de cuius obitu, qui hoc anno contigit, antequam Eugipius² agat, quæ idem regem Rugorum, et regiam admonuit, præmittit his verbis: « Post multos agones, et diuturna certamina, cum se idem beatus Severinus de hoc saeculo transitum, Domino reveante, sensisset, memoratum Rugorum regem Febam eum uxore ejus crudelissima nomine Gisa ad se venire commonuit: quem cum salutaribus exhortatus esset affatibus, ut ita cum sibi subjectis ageret, quo se jugiter cogitaret pro statu regni sui rationem Domino redditum, aliisque verbis intrepide monuisset, protenta manu regis pectus ostendens, reginam his interrogationibus arguebat: Hanc (inquit) animam, Gisa, an aurum argenteumque plus diligis? Cumque illa maritum se diceret euntes opibus anteferre: vir Dei sapienter adjecit: Ergo (inquit) desine innocentes opprimere, ne illorum afflictio vestram magis dissipet potestatem: etenim mansuetudinem regiam tu sæpe convallis. At illa: Cur (inquit) nos sic accipis, serve Dei? Cui ipse: Contestor (ait) vos ego humillimus jam profecturus ad Dominum, ut ab iniquis actibus temperantes, piis insistatis operibus. Hucusque regnum vestrum auctore Domino prosperatum est: jam ex hoc vos videritis. His monitis rex cum conjugi sufficienter instructi, vale dicentes ei, profecti sunt». Ita quidem Severinus instar Hieremias³, ad quem Dominus: « Constitui te super reges et principes », barbaros reges sæpe increpando perterruit, coegerique jussa capessere, a quibus resilientes mox divina est consecuta vindicta: nam (ut de aliis tacemus) isti ipsi cum sancti senis piis monitis non paruissent, post annos quinque vinceti captivique duci sunt in Italianam ab Odoacre rege, ut inferius suo loco pluribus dicetur. Sed pergit Eugipius de obitu dicere:

59. « Tunc sanctus non desinebat de suæ migrationis vicinia suos alloqui dulcedine charitatis, quod quidem facere nec ante cessaverat. Scitote (inquit) fratres, sicut filios Israel constat eruptos esse de terra Ægypti, ita cunctos populos terræ hujus oportet ab injusta Barbarorum dominatione liberari. Etenim omnes cum suis facultatibus de his oppidis emigrantes, ad Romanam provinciam absque ulla sui captivitate pervenient. Sed mementote pœcepti sancti Josephi⁴ patriarchæ, enjus ego indignus et infimus vos attestacione couuenio. Visitatione visitabit vos Dominus: tollite ossa mea hinc vobiscum, quod non mihi, sed vobis est profuturum. Haec quippe loca nunc frequentata cultoribus in tam vastissimam soliditudinem redigentur, ut hostes æstimantes auri se quippiam reperturos, etiam mortuorum sepulturas effodiant. Cujus vaticinii veritatem eventus rerum præsentium comprobavit. Levari vero suum corpusculum paler sanctissimus

¹ Apud Sur. tom. iv. die xxix. Jul.

² Eugip. Vit. S. Sev. c. 10. — ³ Hierem. I. — ⁴ Exod .

pietatis providus argumento praecepit, ut dum generalis populi transmigratio provenit, secum indi-visa fratrum quos acquisierat congregatio proficis-cent, obtentu memorie ejus in uno societatis sancte vinculo permaneret. Diem etiam quo transiturus esset idem beatus Severinus e corpore ante duos seu amplius annos hac significatione monstravil.

60. « Praeterea Fridericus a fratre suo Rugo-rum rege Feba ex paucis que super ripam Danubii remanserant oppidis, unum acceperat Favianis, juxta quod sanctus Severinus (ut retulit) commane-bat. Ad quem cum idem Fridericus ex more salutaturn accederet, cepit ei Christi miles iter suum enixius indicare, sub contestatione haec proloquens: Noveris me (inquit) quantocius ad Dominum pro-fecturum: et idecirco monitus præcaveto, ne me discedente, aliquid horum, que mihi commissa sunt, altaminare pertentes, et substantiam paupe-rum captivorumque contingas, indignationem Dei (quod absit) tali temeritate sensurus. Sed Fridericus insperata commonitione perculsus: Cur, inquit, hac contestatione confundimur, cum nos optemus tantis orbari præsidiis, et sancte largitioni tuæ, quæ omnibus nota est, conferre aliquid deceat, non anferre; quatenus sola, sicut et pater noster Flac-citheus, tua merear oratione muniri, qui experi-mento didicit sanctitatis tuæ meritis se fuisse sem-per adjulum. Et ille: Qualibet (inquit) occasione cellulam meam vulneris lacerare, et hic statim probabis et in futuro solves, quam non opto, vindictam. Tunc Fridericus promittens se Christi famuli mo-nita servalorum, remeavit ad propria.

61. « Doctor vero dulcissimus non cessabat suos alloqui per monita discipulos, dicens: Confido de gratia Domini mei Iesu Christi, quia vobis in opere suo durantibus, et meæ memorie pacata societate conjunctis, æternæ vite bona tribuet, nec praesentium solatia denegabit. Nonis itaque Janua-rii cœpit tenuiter lateris dolore pulsari, quo du-rante per triduum, medio noctis tempore fratres adesse præcepit: quos de corpore suo commonens, et paterna informatione corroborans, instanter ac mirabiliter talia prosecutus aiebat: Filii in Christo carissimi, etc.

62. « Post hujusmodi igitur aedificationis allo-quinum emulos per ordinem ad osculum suum jus-sit accedere, et sacramento communionis accepto, fleri se penitus prohibet; totumque corpus signo Crucis tenta manu consignans, ut psallerent impe-ravit. Quibus mœroris suffusione cunctantibus, ipse psalmum protulit ad canendum: Laudate Domi-num in sanctis ejus. Et dicto: Omnis spiritus laudet Dominum: sexto iduum Januariarum die in hoc versiculo, nostris vix respondentibus, quievit in Domino. Quo sepulto, credentes omniumodo seniorcs nostri que de transmigratione prædixerat, sicut et multa alia, præterire non posse, loculum ligneum paraverunt, utcum prænuntiata populi transmigratio provenisset, prædictoris imperata complecerent.

63. « Fridericus vero beati Severini morte com-

perla, pauper et impius barbara cupiditate semper immanior, vestes pauperibus deputatas et alia nonnulla ereditat auferenda. Cui sceleri sacrilegium copulans, calicem argenteum eæteraque altaris mi-nisteria præcepit auferri: quæ cum imposita essent sacris altaribus, nec auderet directus villius ad tale facinus manus suas excludere; quemdam mi-litem Avitiam nomine compulit diripere memo-rata: qui quamvis invitus præcepta perficiens, mox famen incessabiliter vexatus omnium tremore membrorum, daemonio quoque corripitur. Is ergo velociter consilio meliore correxit errata: suscep-to namque professionis sancte preposito, in insula soliditudine armis caelstibus mancipatum militie commutavit officium. Fridericus autem immemor contestationis et præsagii sancti viri, abrasis omni-bus monasterii rebus, parietes tantum, quos Danu-bio non potuit transferre, dimisit: sed mox in eum ultio deummittata pervenit. Nam intra mensis spa-tium a Friderico fratris filio interfactus, prædam pariter amisit et vitam ». Hic finis viri sacrilegi: reliqua antem que ad S. Severini translationem perfringunt, dicturi sumus suo loco inferius. Sed redarguendus hic ille qui penes plures error invaluit, dum eum appellant episcopum Noricorum, quem nunquam voluisse episcopatu initiari, Eugipius ejus discipulus disertis verbis affirmat.

64. *Auctoris in hereticos compellatio.* — Ad hoc ipsum (clamare licet) vivum semperque ma-nens omnium virtutum dignissimum exemplar di-gito Dei inscriplum (quot enim miracula per ipsum Deus edidit, tot quisque vere dixerit esse notas amplissimas divinae manus opera exarat) ad hoc ipsum, inquam, prototypum provoco filios desertores, quo sentiant quantum abhorrent a pura illa religione fideque Catholica, quam acceperunt ma-jores ipsorum a viro sanctissimo; qui jure licet Noricorum Apostolus nominetur, tamen non solum Noricis, sed et Batavis, Vindelicis, Rugis, et aliis Evangelium prædieavit, sequentibus Apostolicis si-gnis: ut plane nihil minus in his habuisse visus sit a ceteris Apostolis. Quo cum eadem nationes tanto glorientur institutore; quid est quod quanplurimi ex ipsis, posthabita recta veraque miraculis etiam ostensa doctrina, conversi sunt ad recentiorum fabulas hereticorum? « Currebatis bene (sic licet Apostoli¹ eos verbis a fide refugas compellare); quis vos impedivit veritati non obedire? Persuasio haec non est ex eo qui vocavit vos ». Cujus rerum præclare gestarum auctorem habetis adeo probatum, utpote qui scripsit ea quæ vidit, et tanta quidem tide, ut non audeant eum vestri rejicere, immo laudent, celebrant, atque commendent². Haec aulem obiter adversus apostatas a Catholica religione dicta sunt; cum tamen sciamus iisdem in locis adhuc superesse, qui eadem qua Severinus, retineant de-fendantque Catholica dogmata, et ejus virtutes asse-stantes, proxime imitatores accedant.

¹ Galat. v. — ² Valent. Annal. Bojor. I. 11

Anno periodi Graeco-Romanæ 5975. — Jesu Christi 482. — Simplicii papæ 15. — Zenonis 9. Odoacris reg. 7.

1. Decennalia Zenonis. — Coss. *Trocondus* et *Severinus* junior, ut hunc Marius Aventicensis vocat, qui Occidentalis tuit, et ex eadem familia, qua *Severinus* anno 466 consul, ut ea vox *junior* indicat. Hinc solus in litteris Simplicii papæ hoc anno scriptis memoratur. *Trocondus* in Oriente creatus, erat enim frater *Illi* nuper consulis ordinarii, ut docet Theophanes pag. 112, ubi perperam eum *Trobundum* vocat, qui tamen plura tam de *Ilio*, quam de *Trocundo* habet. *Decennalia Zenonis* cum Leone juniori imperantibus.

2. Stephanus junior episc. Antiochenus occiditur. — A num. 1 ad 7. Stephanus senior episcopus Antiochenus anno superiori e vivis excessit, ut anno 467, num. 1 et seqq. ostendimus. Huic successit Stephanus junior, qui annum unum sedidit, Nicephoro et Theophane in Chronicis testibus. Hic anno Incarnat. secundum Alex. 468, qui kalend. Septemb. anni Christi 468 inchoatur, ait: « Hoc anno, Stephano Antiochiae episcopo fatis functo, Stephanum alterum Zenonis imp. jussu in ejus locum ordinaverunt: quicun tidei perduelles, pro sua in Petrum Fullonem propensione, in amittit subsidium furorem armantes in sancti martyris Barlaam Baptisterio acutis calanis perfostrum, et necatum in Oronlem fluvium projecerunt. Zeno porro facinus attenlatum ultiurus Acacio Constantinopoli praesuli, ut Antiochiae crearet episcopum, mandavit: qui consecravit Calendionem. Antiochenes ordinationis factæ nescii Joannem nomine Codonatum sibi præfecerunt episcopum, quem Calandion postmodum in Tyri sedem, que post Antiochiam prima est, transtulit ». Calandion dicitur etiam *Calendio*; Baronius, qui Theophanem non viderat, scribit *Calendionem* a Synodo Antiochenena electum fuisse, eum vero, qui ab Acacio Antiochenus episcopus ordinatus, Stephanum juniores esse. Valesius vero in lib. 1 Observat. Eccles. ad Evagrium cap. 3, arbitratur Stephanum seniorem ab hereticis anno 467 interemptum, et Stephanum juniores ab Acacio Antiochenum episcopum ordinatum, ac post ejus obitum, Zenonem præcepisse iterum Acacio, ut in urbe regia episcopiam Antiochenibus ordinaret, qui Calendionem ordinavit Antiochenum episcopum, quod currenti anno factum esse dicit Valesius. Verum tamen in anno emortuali Stephanii senioris, quam in ordinatione Ste-

phanii junioris ulerque peccavit. Quia *Stephanus senior* usque ad superioris anni finem, vel circiter vixit, et *Stephanus junior*, non ab Acacio, sed a Synodo Orientali, ut mos ferebat, episcopus renuntiatus est. Denique in eo etiam fallitur Valesius quod Acacium duos episcopos Antiochenos, Stephanum sc. juniores, et Calendionem ordinasse autumaverit; *Acacius* enim Calendionem tantum ordinavit; et vulgaris sententia, quæ *Stephanum juniores* ab Acacio consecratum docet, a veritate aliena.

3. Calendio succedit Stephano martyri. — Et primo quidem, interfecto Stephano juniore *Calendionem* ab Acacio ordinatum esse, iubente Zenone imperatore, non tantum Theophanes laudatus, sed et alii antiqui testantur. Quæ enim de Calendione Theophanes, habet etiam Evagrius lib. 3, cap. 40, qui ait: « Ejecto Petro (sc. Fullone) » Stephanus Antiochenensis Ecclesiæ episcopatum sortitus est, quem Antiochenium pneri calamis instar telorum præacutis interfecerunt, ut scribit Joannes Rhetor. Post Stephanum vero ejusdem scdis administratio Calendioni commissa est ». Sed quia Evagrius Joannem, qui per menses tres episcopus Antiochenus fuit, et Stephanum seniorem, qui annos tres sedidit, præteriit, hinc factum, ut Baronius, ceterique omnes existimarint, Evagrium prætermisso *Stephanum juniores*, et de seniori tantum locutum esse; cum tamen ex eo quod Joannem etiam tacuerit, et de Stephani successore verba fecerit, proelivius fuisset judicare, eum Joannem et Stephanum seniorem, ut minus celebres, omissose, ac existimasse enim, qui proxime Calendionem antecessit, martyrio coronatum esse. Evagrium Niciphorus lib. 15, cap. 28, sicutus est, scilicet addidit, Stephano in episcopatu Calendionem, qui tum Constantinopoli propter negotium certum erat, successisse. *Calendionis* enim ordinationem Constantinopoli factam mox videbimus.

4. Ordinatur Constantinopoli. — Secundo, Theodorus Lector lib. 2, ait: « Scribit Theodorus noster, Calendionem Constantinopoli ordinatum fuisse cum Theodorito consentiens, qui Theodoritus seu Theodoreus, non est ille, qui Historiam Ecclesiasticam seripsit, sed Theodoreus junior, qui prioris Theodorei Historiam Ecclesiast. adjectis quinque aliis libris, continuarat, ex cuius Historia Ecclesiastica locum affert Joannes Damascenus, ut observa-

runt Baronius et Valesius in Annotat. ad lib. 2 Hist. Ecclesiast. Theodori Lectoris. Cum enim *Simplicius papa* in Epistola ad Zenonem Aug. apud Baronium anno CDLXXIX, num. 8 diserte dicat, episcopum Antiochenum, qui in locum episcopi ab hereticis jugulati subrogatus est, apud Constantinopolim ab *Acacio ordinatum* esse: nullum dubium est, quin de eodem episcopo Antiocheno Theodorus Lector loquatur; atque ideo quin Calendio Stephano martyri successerit. Tertio, auctor Breviculi Historiae Entychian., loquens de damnatione Acacii a Felice III papa peracta, ait: « Cujus audacia deterrora committens, etiam Petrum Antiochenum (Fullonem sc.) ejecto Catholico Calendione, quem ipse ordinaverat, ad Antiochenam misit Ecclesiam ».

5. *Stephanus jun. succedit seniori in episcopatum Antiochiae.* — Quarto, auctor libelli Synodici, recitata Antiochena Synodo, jubente Zenone adversus Petrum Fullonem coacta, quae hunc *exilio et anathemate subjectit, eique beatum Stephanum substituit*, statim subdit: *Cui mox ad Christum emigranti Stephanus alius successit.* Postea Laodicensem pro Stephano juniori Synodus his verbis refert: « Qui vero Petri studiosi erant tanquam Nestorianum illum (Stephanum sc. juniores) insimulabant: et imperatori Zenoni persuadebant, ut divinam et sanctam Laodicensis Synodus cogeret. Quae cum falso accusatum ab impiis Stephanum comperisset, solo eum Antiochia restituit. Qui vero falsum dogma profitebantur; non longo tempore interposito, ita maxima ex invidia accensi beatum martyrem Stephanum arundinibus acutis instar hastarum confixum interemerunt, et in profluentem Orontem fluvium demerserunt ». Meminit hujus Synodi Laodicensis Theophanes ad annum III Zenonis imp.; sed praterquam quod locus ejus corruptus, eam in causa Stephani senioris habitam esse perperam refert; eum non is, sed Stephanus junior, et *Calendionis* immediatus successor ab hereticis interfectus fuerit, ut ipsem Theophanes citatus fatetur, ideoque et paulo antea ab iisdem falsis criminationibus Iesus. Quare cum Baronius, Valesius, aliquique omnes non inficias eam, proximum Stephani martyris successorem Constantinopoli ordinatum, constetque *Calendionem* non solum Stephanii junioris immediatum successorem fuisse, sed etiam ejus ordinationem Constantinopoli peractam, evidentissimum est, non *Stephamum senorem*, sed *Stephamum junorem* martyrio vilam finisse.

6. *Non Stephanus senior sed Stephanus junior martyr fuit.* — Verum quidem est, Candidum Isaurum de Petro Fullone loquenter scribere: « Cum Petrus ille impensis Orientis turbaret Ecclesias, misit Zeno imperator Calendionem, ut Antiochenae sedis episcopus sacraretur ». Verum locum hunc pessime vertit interpres, Καλενδίων Ζήνων ἦ βασιλεὺς εἰς τὸ ἵπποθεῖτον Ἀντιοχείας ἀποτάξιν, verum his locus ita latine reddendus, misit Zeno imp. *Calendionem*, ut episcopus Antiochiae esset, vel, ut Antiochiae sa-

cerdotio honore fungeretur, postquam se. jam Constantinopoli ab Acacio episcopus consecratus fuerat. Quare non est, quod quis imposterum in re tam clara tamque testata haerere possit, ac in dubium revocare, quin *Stephanus junior* acutis calamis veluti cuspidibus jugulatus fuerit. Meminit Martyrologium Romanum ad diem xxv Aprilis S. Stephani episcopi Antiocheni et martyris, et ad eundem diem Hlenschenius congerit, quae antiqui de Stephani ep. Antiocheno et martyre seripsere; sed vulgarem opinionem, licet animi dubius, amplectitur.

7. *Duae Simplicii Epistolæ de cæde Stephani jun. hoc anno datae.* — At, inquit Baronius et Valesius, Epistola Simplicii papæ ad Zenonem Aug. in qua de cæde episcopi Antiocheni, cuius nomen non exprimit, loquitur, legitur *data X kalendas Julias, post consulatum Illi U. C. anno nempe CDLXXIX.* Qua de re est etiam Epistola Simplicii ad Acacium Constantinopol. antistitem eodem tempore data, licet neque diem, neque consulem preferat. Verum jam eo anno ostendi, errorem esse in illo postconsulatu, legendumque *post consulatum Placidi U. C.* qui cum anno praecedenti consulatum gesserit, ea Epistola currenti anno, quo Stephanus junior truncatus, scripta. Nec refert, quod tres aliae Epistolæ hoc anno a Simplicio exaratæ, dicantur datae *Severino U. C. eos.* Nam, ut in Dissert. Hypatica demonstravi, usus per haec tempora ferebat, ut vel interque consul. vel unicus exprimeretur, vel formula *post consulatum usurparetur.* Præterea hujus subscriptionis falsitas apparebat ex Epistola Simplicii ad Acacium num. 2 a Baronio recitata, quæ dicitur *data idibus Julii Severino V. C. eos.* hoc sc. anno. In ea enim Simplicius Calendionis Antiocheni episcopi electionem confirmans, inquit: « Antiocheni exordium sacerdotis, quia ratione fuerit indicatum, quamvis mihi nos latere potuerit, tamen et ipse, vel Synodus ipsius indicavit. Quod sicut non optimus fieri, ita faciles excusationi, quam necessitas fecit, exitimus, quia quod voluntarium non est, vocari non potest in reatum ». Quis enim reatus, quæ necessitas excusanda fuit apud Simplicium, nisi quod *Calendionem* contra leges Ecclesiasticas ordinarat Acacius? ut ipsem Valesius in Annotat. ad lib. 3 Evagrii, cap. 16, observavit, recteque vidit, Calendionem ab Acacio Constantinopoli episcopum Antiochenum consecratum fuisse. Præterea factum illud, quod præter præjudicium Concilii Nicæni in laudata Epistola ad Zenonem Aug. *data X kalend. Julias* dicitur, Simplicio maximopere disiplinavit. Ad hæc Simplicius illud in necessitatem refundit in Epistola ad Acacium eodem tempore data; in ea enim de imperatore ait: « In quo pietati ejus gratias dignum est nos referre: quoniam ita gloriæ suæ moderatus est potestatem, ut fidelissima devotione Patrum regulis submittere, quæ juberet, nec in auctoritatem recipi, quod sequenti constituit ætate prohiberi, ut sc. in hac tantummodo persona, quam jussu ejus, et studio quietis Antiochenisbus,

non tua usurpatione, antistitem consecrasti, quod factum est necessitate sufficeret ». Tum Epistolam suam his verbis claudit : « Labora ne necessitas sit ulla faciendi, quod optas nunc satisfactione purgari », quia sc. scripsera acacius ad Simplicium diu se habuisse, an episcopum Antiochenum ordinaret, postquam illud sibi mandatum fuerat ab imperatore.

8. Tertia Simplicii Epistola de cœde Stephani jun. hoc etiam anno data. — Vides ut duae illæ Epistolæ Simplicii date X kalendas Julias post consulatum Illi U. C. sicuti errore librariorum ibi legitur, de eadem plane re agant, de qua in Epistola *data idibus Julii Severino U. C. cos.* et in utraque sermo sit de episcopo Antiocheno, jubente imperatore et urgente necessitate ex seditionibus Antiochenis proveniente, ab Acacio ordinato. Quare duas priores Epistolæ die xxii mensis Junii, ultima vero die xv mensis Julii date sunt, et quidem hoc anno, vel consulatu Severini vel post consulatum Placidi notato; quod ex postrema ista Epistola manifestissimum redditur. In ea enim, postquam Simplicius dixit, *Antiocheni sacerdotis exordium*, et cætera supra recitata, statim subjicit : « Et ideo per fratrem et coepiscopum nostrum Anastasium, qui ex predicta regione directus est, litteris quoque tuae dilectionis acceptis, alterui vicissitudinem sermonis tuæ reddidimus charitati, necessario fratris et coepiscopi nostri Calendionis sacerdotium gremio Apostolice Sedis amplexi, etc. » Neque enim Simplicius de aliis scriptis ab Acacio litteris loqui potest, quam de iis, in quibus episcopi Antiocheni electionem non reprobavit, *quia necessitate facta fuerat*. Ille tres laudate Epistolæ de Ecclesia Antiochenæ agentes continentiter recitantur inter Epistolas sancti Simplicii, quia revera uno eodemque anno, eadçunque de causa scriptæ sunt.

9. Error hujus ultime Epistolæ indicatur. — Nec mirum, subscriptionem prioris Epistolæ meudosam esse, et loco, *post consulatum Placidi U. C.* per errorem exaratum, *post consulatum Illi U. C.*, cum similia menda occurrant in Epistolis sancti Leonis, Theodoreti, et aliorum; et certum videatur, errorem etiam irrepsisse in diem date Epistolæ ad Acacium, ordine xvii inter Epistolas Simplicii, cuius partem recitat Baronius num. 16, in qua conqueritur Simplicius, sese una cum imperatoris litteris ab eodem Acacio litteras tuas accepisse; et imperatorem Petrum Mongum hereticum in Alexandriæ episcopum petere, dum ipse Simplicius paratus esset Joannem Talaiam, ut ab aliis appellatur, confirmare: ac hortatur, ut imperatorem moneat, ne hereticojam damnato favere velit. Ea enim dicitur *data id. Julii Severino U. C. cos.* Et tamen in Epistola xvi Simplicii papæ ad eundem Acacium eadem die ac mense scripta, eodemque consule notata, ut videre est apud Baronium num. 2, queritur Simplicius, quod de statu Alexandriæ Ecclesiae eum Acacius non edoccat. Quamobrem non potest utraque Epistola eodem die a Simplicio data esse,

præsertim cum in Epistola xvi ad Acacium non dicat, se accepisse litteras ab imperatore de statu Ecclesiae Alexandrinæ, quod tamen asserit in Epistola xvii. Denique qui utramque Epistolam inter se contulerit, intelliget, eas uno eodemque die datas non esse, licet utraque *idibus Julii* signetur.

10. Acacius unicum episc. Antiochenum ordinavit. — Valesius tam *Calendionem*, quam *Stephanum juniores* ab Acacio Constantinopolit. episcopo consecratum contendit. Sed præterquam quod *Acacium* duos episcopos Antiochenos Constantinopoli Zenone imperante ordinasse, nullus ex antiquis prodit, ex Epistola Simplicii ordine xvi ad Acacium, quæ est de Calendionis consecratione, evidenter innotescit, *Calendionem* duntaxat ab Acacio pro Antiochenis ordinatum. *Simplicius* enim ubi didicit, Stephanum Antiochiae antistitem ab hereticis necatum, aliumque in ejus locum imperatoris jussu subrogatum, ad eum scripsit Epistolam ordine xiv a Baronio anno CDLXXIX, num. 5 et seqq. recitata, in qua ait, quæ *amore quietis* ab eo ordinata fuissent, sese reprobare non posse, sed rogare, ne quod Acacius eo jubente executus esset, in usum posteritatis veniret: « Et quoniam, inquit, seditiones Antiochenas religiosissimo proposito sedandas non aliter existimastis, nisi præter præjudicium venerandi illius Concilii Nicæni apud Constantinopolim, iisdem (nempe Antiochenis Catholicis) petentibus ordinaretur antistes, quod in eum tantummodo persona sic membratis assumptum, ut deinceps secundum definitiones Patrum Orientali Synodo creatio Antiocheni episcopi reservetur, nec haberi loco vultis injuriæ, quod dissensionis gratia factum est auferenda ». Ita Simplicius, qui eodem tempore scripsit ad Acacium Epistolam ordine xv, a Baronio anno CDLXXIX, num. 10 et seq. recitata, significans eam ordinationem *non sine invidia* factam, cum qui præcepisset, eavendum *exemplum*, testatus esset, et in auctoritatem recipi sequenti ætate prohibuisset: « Ut se. (subdit Simplicius), in hac tantummodo persona, quam jussu ejus et studio quietis Antiochenis, non tua usurpatione antistitem consecrasti, quod factum est necessitate sufficeret ». Deinde insinuat, Acacium ad se scripsisse, quod diu hasisset, an ordinationem illam perageret; monetque, ut imposterum jura Ecclesiæ respiciat, et institutorum veterum memor sit, in utraque Epistola ad Zenonem et ad Acacium testatum faciens, quam ægre tulisset ordinationem illam præter canones factam.

11. Id ex ultima Simplicii de cœde Stephani Epistola certo deducitur. — Quod si in Epistola xvi, *idibus Julii, Severino consule* data, hoc sc. anno, de nova ordinatione ab *Acacio* peracta loqueretur, ut persuasum habuit Valesius, numquid vehementissime in *Acacium*, tanquam in hominem, qui aliud clausum in pectore, aliud promptum in lingua habuisset, quando ad eum a triennio scripsit, commotus fuisset Simplicius? Ad me scriperas, dixisset sanctus Pontifex, te priorem electionem diu suspensam lenuisse, ne videreris ambire, *quod tanto prin-*

cipi, et in tam gravi causa, non poteras abnegare. Jusserat imperator, ut in hac tantummodo persona, quam post S'ephani cædem consecraras, jussio ejus locum haberet, tibique ipsem̄ significaveram, *ut institutorum veterum non immemor Ecclesiæ jura imposterum respiceres*: et imperator ad me scrips̄erat jussisse se, ut deinceps secundum definitiones Patrum Orientali Synodo creatio Antiocheni episcopi reservaretur, et cavisse ne quod in una tantummodo persona actum fuerat, in usum deinceps veniret. Tu nihilominus rursus *Ca'endionem* non necessitate, sed usurpatione consecrasti, et haberi loco injuriæ voluisti, *quod dissensionis gratia factum fuerat conferenda*. Hac similiave Acacio Simplicius exprobrasset, si iterum episcopum Antiochenis dare præsumpsisset. Et tamen in posteriori Epistola, quæ ordine xvi est, quam alterius ordinationis causa scriptam Vatesius putavit, non aliud respondet Simplicius, quam quæ certo ostendunt, ordinationem, de qua loquitur, fuisse primam et sine exemplo: « *Sicut non optavimus fieri, ita facilis excusationi, quam necessitas fecit, extimus, quia quod voluntarium non est, vocari non potest in reatum* ». Profecto Simplicium primam ordinationem episcopi Antiocheni gravissime tulisse, et ad secundam, si peracta esset, obmutuisse, et facilem excusationi fuisse, fidem omnem superat. Quare tam Epistole xiv et xv Simplicii recitatae a Baronio anno CDLXXIX, quam Epistola xvi ejusdem Simplicii ab eodem hoc anno num. 2 relata, de una eademque ordinatione, *Calendionis* se. loquuntur; ideoque tam Epistole xiv quam xv, hoc anno datae fuere, *X kalendas Julias post consulatum Placidi*, non vero anno CDLXXIV post consulatum Illi, ut falsa hæc subscriptio hucusque omnibus persuasit.

12. *Calendio ab Antiochenis suscipitur.* — Victor Tunnensis post consulatum II Longini, anno sc. CDXC, ideoque præpostero ordine, postquam locutus est de *Calendionis* ordinatione, ait: « *O ienitales episcopi tanquam nescientes, Joannem cognomento Codonatum eidem Antiochenæ Ecclesie consecrant episcopum* ». Ordinatus Constantinopoli Calendio, mox Antiochiam profectus est, ubi collecta episcoporum provincialium Synodo, primo quidem ordinationem suam omnium suffragio comprobandum voluit: deinde Synodicam Epistolam misit ad Simplicium papam per Anastasium episcopum, qui Constantinopoli transiens acceptis ab Acacio intercessionis litteris Romam profectus est. Ubi eum litteras *Calendionis*, simul et *Acacii* Simplicio obtulisset, is libenti animo *Calendionem* in communionem suam suscepit. Litteras quoque ejus rei testes Anastasio tradidit, tum ad *Calendionem*, tum ad *Acacium* perferendas. Extant tantum litteræ Simplicii ad *Acacium*, datae idibus Julii Severino U. C. eos. quas recitat Baronius num. 2, et quarum supra mentionem fecimus. Quando *Calendio* episcopatu dejectus fuerit, dicemus anno CDLXXXV. Baronius enim, qui ei annum unicum, et Valesius, qui ei annos duos assignarunt, sedem ejus mutilarunt.

13. *Translatio S. Eustathii epise. Antiocheni.* — Quidam translationem reliquiarum sancti *Eustathii* episcopi Antiocheni, de qua Baronius hoc anno, num. 4. Theophanes anno incarnationis secundum Alex. CDLXXXI, anno Christi CDLXXXVIII inchoato scribit: « *Hoc anno Calendion Antiochenus episcopus Eustathii magni reliquias Philippis, ubi sanctus exi obierat, transtulit; tota Antiochiae civitate ad duodecimum miliare in occursum cum plurimo honore effusa. Qui vero sancti causa ab Ecclesia se rescederant, annis ab ejus obitu exactis centum, iterum se ei sociaverunt* ». Idem habet Theodorus Lector lib. 2, cuius verba Theophanes exscripsit, qui cum annum non expresserit, Baronius, qui ea recitat, praesentem elegit. Verum tam Theophanem, quam Baronium male calculos posuisse certum; ut enim jam diximus, *Calendio* sub finem tantum anni currentis episcopus renuntiatus, annoque CDLXXXV in exilium missus. Quare ea translatione anno quadringentesimo octagesimo quarto peracta, antequam scilicet relegaretur. Quod eo magis dicendum, quod sanctorum translationes annis decennalibus destinatis de more fierent, comedique Christi anno dedicatio *Lauræ sancti Euthymii* abbatis facta fuerit, ut anno CDLXXXV videbimus.

14. *Trajanopoli mortuus est.* — Corrigendus et hic alter error Theodori et Theophanis, qui aiunt *Eustathium* Philippos in exilium amandatum; ibi sepultum, et ex eadem urbe, quæ in Macedonia posita est, ejus reliquias Antiochiam translatas; *Eustathius* enim, non in Macedonia, sed in Thraciam relegatus, teste Hieronymo in lib. de Script. Ecclesiast. Ubi de eo scribit: « *Sub Constantio principe pulsus est in exilium Trajanopolim Thraciarum, ubi usque hodie conditus est* ». Hieronymus autem librum illum anno CCCXL promulgavit, ut suo loco diximus. Baronius anno CCCXL, num. 21, locum illum Hieronymi refert, et num. 24, alium Theodoreti, qui lib. 1, cap. 31 tradit, *Eustathium* in exilium abductum esse *per Thraciam in urbem quamdam Illyrici*, quæ alia non erat, quam Trajanopolis. In priori tomo hujus critice anno CCCXIV ostendi, locum illum Hieronymi corruptum esse, et loco, *sub Constantio principe*, legendum, *sub Constantino principe*, annoque CCCXL monstravi, id accidisse an. CCCXXVII, non vero CCCXL, ut putavit Baronius, qui memorie lapsu sequitur hic Theodorum errantem, et locum exilii *Eustathii* male designantem, qui lamen jam ibi, eum in Thraciam relegatum recte scripserat.

15. *Inde ejus reliquæ Philippos delatae fuerant.* — Causa erroris Theodori Lectoris et sectatorum inde profluxit, quod postquam Hieronymus librum suum de Script. Ecclesiast. in lucem emisit, sancti *Eustathii* corpus Trajanopoli *Philippos* delatum fuit, ubi, cum fere per sæculum quievisset, Antiochiam translatum est anno CDLXXXIV; inde enim a Theodoro, aliisque creditum, *Eustathium* Philippos demortuum, et ex ea urbe Antiochiam

delatum. Anno **CDXLVI**, num. 6 et seq. similem errorem corremus, ostendimusque *Cyrum* ideo a quibusdam scriptoribus Smyrnensem episcopum creditum fuisse, quod cum propter quamdam calumniam sibi impositam, e Phrygia ubi episcopus erat, Smyrnam fugisset, ibidem usque ad mortem mansisset. Primum enim fuit, existimare *Cyrum* in ea urbe episcopum fuisse, ubi epus sepulcrum visebatur. Sic Theodorus sciens *Eustathii* reliquias *Philippis* Antiochiam translatas, non dubitavit, quin Philippus relegatus fuerit, ibique animam Deo reddiderit. Addunt Theodorus et Theophanes « qui sancti causa ab Ecclesia se resciderant, annis ab ejus obitu exactis centum, iterum se ei sociaverunt », sed eos ea in re falli manifestum facit silentium antiquorum, qui schismatis tam diuturni nullam mentionem fecere. Valesius in Notis ad Socratem lib. 4, cap. 44, id etiam falsum existimat, sed perperam hanetrauslationem cum Victore Tununensi in Chron. in annum **CDXC** confert. Tunc enim, ut jam diximus, *Calendio* Antiochiae non erat, sed in exilio vitam ducebat.

16. Marciani rebello. — A num. 7 ad 41. Marciani, Procopii, et Romuli filiorum Anthemii imp. rebello narratur a Theophane anno Incarnat, secundum Alex. **CDLXXI** kalend. Septemb. anni Christi **CDLXXVIII** inchoato: « Hoc anno, inquit, Marcianus Anthemii, qui Romae imperaverat, filius, idemque Leontiae Verinae quidem filiae, imperatricis vero Ariadnae sororis maritus, ad Constantinopolim adversus Zenonem imp. bellum movet: eo quod Leontia ejus uxor ex Leone jam imperante, Ariadna vero priusquam imperium fuisse assecutus, nata fuerat. Igitur acri prolio inter Zenonem et Marcianum commisso, Marcianus, Romulo et Procopio ejus fratribus una suppetias ferentibus, viribus superior evasit, omnesque Zenonis copias in palatium tanquam in praesidium se recipere adegit: tantumque abfuit, ut palatio simul et imperio potiretur. Verum de rebus gerendis parum sollicitus ad cœnæ epulas somnumque capiendum versus, et illo magistro donis copias ejus subducente belli sociis spoliatus, sequenti luce inferior adeo recessit e pugna, ut ad Apostolorum aadem et tutelam confugeret, et ad Zenonis justum ab Acacio presbyter ordinatus ad Papurium Cappadociae castellum exut ageretur. Procopius autem et Romulus ejus fratres noctu, dum lavarentur, ab illo comprehensi, et ex ejus potestate fuga dilapsi Romanum se contulerunt ». Idem refert Baronius ex Evagrio lib. 3, cap. 26. Ex quibus intelligere potest Cardinalis doctissimus Leon Magno imp. duas filias fuisse, Ariadnam et Leontiam, qua de re supra dictum est.

17. Contigit anno CDLXXVIII, aut insequentि. — Sed cum Theodoricus Triarii filius circa idem tempus e vivis excesserit, et Marciani rebello ante ejus mortem configerit, ea ad annum **CDLXXVIII** aut insequentem cum Theophane retrahenda. Malchus enim Rhetor pag. 86 narrat, Theodoricum *Triarii* filium magnam Barbarorum copiam coegisse, tan-

quam sibi propositum esset imperatorem et Constantinopolim a periculo liberare, sed revera ut seditionem augeret. Quod Zeno veritus misit Pelagium virum illustrem cum multis pecuniis et non parvis numeribus, et ita Theodoricus cessit. Candidus de Procopio Marciani fratre loquens, ait: « Procopius vero ad Theudoricum in Thraciam confugit », ad Theudoricum nempe Triarii filium, de quo et loquitur Marcellinus in Chronicō ad Zenonis Aug. III consulatum, ad annum nempe **CDLXXIX**. Ad haec Evagrius lib. 3, cap. 25 scribit, Theodoricum collectis in Thracia suis copiis expeditionem suscepisse in Zenonem, et Constantinopolium infestum venisse, nec multo post vitam eum morte commutasse. Quare eum Theodoricus Triarii filius, de quo tam Malchus quam Candidus, Marcellinus et Evagrius citati loquuntur, quemque *Theodoricum* absque cognomiū appellare solent, post redditum e præfata expeditione Constantinopolitana perierit, manifestum est, ut inquit Valesius in Notis ad citatum Evagrii locum, *Marciani* rebellionem recte a Theophane consignalat esse, eum tamen et Evagrium in eo errasse, quod motum illum statim post obitum *Theodorici Triarii filii* referant; quod in causa fuit, eur Baronius eam hoc anno recitarit, existimans Evagrium ordinem temporum servasse, quod vel ex sola hujus rebellionis relatione refellitur.

18. Leontius tyrannidem arripit. — Quoad *Leontiam*, recte Baronius tradit, eum hoc anno tyrannidem Antiochiae arripuisse; cum id referat Theophanes anno Incarnat, secundum Alex. **CDLXXIV**, qui kalend. Septemb. superioris Christi anni inchoatur. Praeterea Liberatus in Breviario cap. 47 loquens de ordinatione Joannis episcopi Alexandrinī, quæ sub finem superioris Christi anni, vel currentis initio facta est, dicit, *Joannem*, quem *Talaiam* cognominal, episcopum Alexandrinum negligisse Synodicas litteras de sua ordinatione Acacio destinare, quod haberet amicum *Ellum* seu *Ellum* (utrumque enim dicitur) magistrum officiorum, ad quem magistrianum Constantinopolim miserat: « Contigil autem », inquit Liberatus, « tunc Ellum magistrum ab imp. Zenone mitti in Antiochiam, ut teneret Leontium, qui illic ab exercitu cum voto Verinae Augustae fuerat ordinatus. Cumque magistrianus, qui fuerat a Joanne missus, non inventisset Ellum magistrum, neque Acacio, neque imperatore litteras obtulit, sed perrexit Antiochiam. Post haec Acacius audiens de ordinatione Joannis, et contristatus, quia Epistolas Synodicas non direxisset, etc. » Acacius vero lardius quam presenti anno Joannis Talaiae ordinationem scire non potuit; eum Simplicius papa in Epistola ad eundem *data idibus Julii* *Severino V. C. cos.* hoc sc. anno, significet se eam accepisse, sed non confirmasse, quod Zeno Aug. scripsisset, Joannem episcopatu indignum esse. Itaque Marcellinus in Chronicō, quando sub coss. anni **CDLXXXIV** seribit: « Illus natione Isaurus, dignitate magister officiorum, amputata apud comitatum auricula, Orientem Zenoni infestus inva-

sit. Porro cum Leontio tyrannidem arripuit », significat tantum illum cum Leontio tyranno societatem iniisse.

19. *Salophaciolo demortuo Joannes Talaia fit episc. Alexandriae.* — A num. 11 ad 23. Victor Tumunensis in Chronico, anno post consulatum Zenonis m, Christi sc. 480, *Timothei Salophacioli* episcopi Alexandrini mortem consignat. Verum Theophanes in Chronico ad annum cdlxxii secundum Alexandrinos, qui kalend. Septemb. ejusdem Christi anni inchoatur, mortem ejus recitat, et in Tabulis eidem Chronico insertis anni iv ei tribuuntur, deductis scilicet ab anno Christi cdlxxvii, quo a Zenone imp. in sedem restitutus est. At Theophanem intelligere annum Erae nostrae cdlxxxii, ex mox dictis de ordinatione Joannis ejus successoris manifeste patet. Liberatus qui cap. 46 omnes præsulatus ejus annos enumerat, perperam scribit, eum anno episcopatus sui xxiiii, mense sexto obiisse; episcopatum enim inierat sub finem anni cdlxi aut insequentis initio, et Simplicius papa laudata ad Acacium Epistola data *idibus Julii* mentionem facit ejus moris, ac Joannis ejus successoris ordinationis. Joannes itaque quem Graeci *Tabenniositam* cognominavit, eo quod esset ex numero Tabennen-sium monachorum, qui apud Canopum monasterium habitabant, iam inde a Cyrilli temporibus, post mortem Salophacioli a Catholicis ordinatus est episcopus Alexandriae, statimque Synodicas litteras ex more misit ad Simplicium papam, et ad *Calendionem* episcopum Antiochiae, ut ex Breviario Hist. Eutychian. et ex Liberato liquet. Ad *Acacium* vero Constantinopolit. episcopum Synodicas multe neglexit, seu quod amicitia *Illi* magistri officiorum nimis contideret, seu quod jam diu ante infensus erat *Acacio*, ut mox ex Liberato diximus. Ea res *Acacii* animum graviter commovit. Qui se a Joanne despectum videns, iuperatoris animum adversus eum exasperavit, minus idoneum episcopatu Alexandrino esse dicens, qui olim de Ecclesia exire volisset, et *Salophaciolo* suasisset, ut nomen *Dioscori* sacris Diptychis insereret: ad haec perjurii reum esse affirmans, quippe qui jurasset olim imperatori, nunquam se Alexandrinam sedem ambiturum, *Petrum* vero *Moggum* magis idoneum esse episcopatum, ultiote gratum atque acceptum populo Alexandrino: ejusque opera Ecclesias urbis Alexandrinæ ac totius Ægypti ad unitatem reduci posse.

20. *Petrus Mogus fit etiam episc. Alexandriae.* — His adductus imperator scripsit primo litteras ad Simplicium papam per *Uranium Subadjuvam*, quibus Joannem tanquam perjurii reum, quod quidem *Acacio* etiam episcopo notum esse perhibebat, sacerdotio judicabat indignum. Satius autem esse dicebat, ut ad procurandam Ecclesiarum Ægypti unitatem atque concordiam, *Petrus* in eam sedem restitueretur. His imperatoris litteris acceptis *Simplicius papa*, qui Joannis apoerisiarios in communionem suam recipere, ejusque ordinationem sua sententia confirmare jam paratus erat, pedem re-

pressit, ne contra imperatoris testimonium quicquam præpropere egisse videretur. Mox per eumdem *Uranium* rescripsit imperatori. Quod quidem ad *Joannis* ordinationem attinet, lecto imperatoris testimonio suspendisse se ab ejus confirmatione, quod vero ad restitutionem *Petri Moggi* spectat, eum utpote hæreticum et ab hæreticis postulatum, nec posse nec debere restituiri, quippe qui Apostolico iudicio damnatus, in pristino errore adhuc permaneret. Periere hæc litteræ; sed extant, quas eodem tempore scripsit ad *Acacium* Constantinopolitanum episcopum, quæ a Baronio num. 13 et seqq. recitantur, dataeque sunt *idibus Julii* *Severino U. C. coss.* At Zeno, cum id quod maxime cupiebat, restitutionem sc. Petri sibi a Simplicio denegatam videbat, graviter offensus est, ut testatur Auctor Breviuli Hist. Eutychian. his verbis: « *Defuncto* isto Timotheo episcopo Joannes *œconomus Catholicius* a Catholicis ordinatur episcopus. Qui cum de consuetudine majorum ad Apostolicam Sedem Synodica per tsidorum presbyterum et Petrum diaconum scripta misisset; superveniente *Uranio Subadjuvu*, et contra Joannem jam episcopum Saera principis deferente, ab episcopatus illius confirmatione papa suspensus est. Et quia in iisdem Sacris de restituendo Petro (Moggo scilicet), quem ipse damnavit, fecerat mentionem, hæc pars omnino est denegata. Unde videatur clementissimus imperator offensus. Cum ergo sancte memorie papæ Simplicii nihil totiens ad *Acacium* directa, propter Alexandrinæ Ecclesiæ quietem, et Catholicæ fidei integritatem, scripta proficerent, supervenit idem sanctus Joannes episcopus, qui sicut decebat, ab Apostolica Sede suspectus est ».

21. *Zeno Henoticum promulgat.* — Zeno igitur spreta Simplicii papæ responsione, scripsit ad Pergamium ducem Ægypti, et ad Apollonium Augustalem, « ut Joannes expelleretur ab Alexandrina sede, quasi eam contra suum iusjurandum, quod in regia civitate dedit, arripuisse : cooperaretur Petro Moggo, ut remaneret in sede; nec prius hoc faceret, nisi susciperet Henoticum principis, Synodicas destinaret Epistolam Constantinopolitano *Acacio*, et Simplicio Romano, et cæteris archiepiscopis. *Acacius* vero, promittente Petro facere unitatem, nec adhuc implente, legitime nomen ejus in Diptychis recilare permisit, tanquam jam Alexandrinus praesulus in Sede Apostolica positi », inquit Liberatus cap. 17. Soliti erant imperatores annis suis decennialibus aut id genus Festis addictis bonum aut pacem Ecclesie procurare. Quare Zeno occasione *decennium suorum usus Henoticum* seu *Unitivum Edictum*, vel suadente vel dictante *Acacio* emisit, et ad Ægyptiacas dioeceses antistites, monachos, plebemque Christianam direxit animo conciliandæ pacis et procurandæ Ecclesiarum unitatis. In eo non aliud Symbolum adiungendum decernit, quam Nicænum: approbat xii sancti Cyrilli Capitula: *Nestorium* et Eutychen damnat anathemathe: de *Dioscoro* silet, ne Alexandrinos offendat: *Synodus Chalcedonien-*

sem, et tider definitionem in ea editam, ac Epistolam sancti Leonis ad *Flavianum* silentio premit: imo damnat anathemate sanctam Synodum, si expositae in hoc suo Ediclo fidei contraria sit. Ceterum fidem Concilii Chalcedonensis reipsa profiteretur, et anathema iterat in haereticos omnes praesertim in Nestorium et in Eutychetem.

22. *Illud ab omnibus viris piis rejicitur.* — Edictum illud causae fidei noenit, foviisque haeresim, silendo tum de sancti Leonis Epistola, tum de Synodi Chalcedonensis definitione, tum denique de his vocabulis: *Ex duabus et in duabus naturis* quæ Catholice fidei contra Eutychianam perfidiam nota singularis erat. Hinc Baronius ait, Zenonem haereticum fuisse, evertisse Catholica dogmata, et pessimum dedisse funditus Christianam religionem. Natalis tamen Alexander in parte prima sacculi v, cap. 3, et Dissert. xviii tam ex ipsis Henotici verbis, quam ex Epistola Zenonis ad Felicem papam, cuius fragmentum refert Evagrius lib. 3, cap. 20 illud nullam haeresim continere ostendit. Verba Epistole Zenonis post Edictum Henoticum datæ, haec sunt: « Pro certo habere debes et pietatem nostram, et supra memoratum sanctissimum Petrum, et universas sacrosanctas Ecclesias, sanctissimum Chalcedonense Concilium amplecti atque venerari, quod cum fide Nicanii Concilii prorsus consentit ». Namvis autem *Henoticum* nullam haeresim contineret, communiter tamen ab Orthodoxis rejectum fuit. Neque enim laici principes decernere de fide possunt, et *Zeno* definitionem Synodi Chalcedonensis, et Epistolam sancti Leonis ad *Flavianum*, summo totius Synodi consensu receptam silentio premendo, sua œconomia condescendit haereticis, qui illas execrabantur. Quare sicut *Ecclesiam Heraclii et Typum Constantis*, imp. rejicit Ecclesia ob suppressas *duarum operationum* voces, quibus Monotheitarum haeresis proligabatur; ita et *Henoticum* ob suppressam sancti Chalcedonensis Concilii, et Epistole sancti Leonis memoriam, obrutusque silentio voces, *ex duabus et in duabus naturis*, quibus haeresim Eutychianam jugularunt.

23. *Ecclesia quadam erga Zenonem usus est œconomia.* — Zenonis imp. nomen post mortem ex sacris Diptychis expunctum summo totius Ecclesiae consensu, quando pax inita est inter Orientalem Ecclesiam et Romanam sub Hormisdæ pontificatu et Justini senioris imperio. Oœconomia autem quadam usus est Ecclesia erga Zenonem, nec ejus edictum diserte damnavit, tum ne ipsius animum exacerbaret, et graviora inde schismata et mala oriuntur, quorum difficilior esset sanatio: tum quia *Zeno* Synodum Chalcedonensem diserte non damnavit, nec haeresim ullam adstruxit *Henotico* suo, imo damnavit Eutychianum dogma, et aliunde privatis litteris ad Pontifices Romanos datis Synodum Chalcedonensem professus est, ut liquet ex verbis laudatis, quibus seripsit ad Felicem III. Audiendus Facundus Hermianensis, qui multa circa *Henoticum* notata digna habet, lib. 12, cap. 4:

« Ea vero quæ postea Zeno imp. calcata reverentia Dei, pro suo arbitrio ac potestate decrevit, quis accipiat, quis attendat? In quibus potestas inconsiderata, non quod expediret, sed sibi licet attendit: nec intellexit, quod non confusio faciat unitatem. Nam si unitas non haereticorum conversione, sed contagio et commixtione facienda est, cur Acephali tantum, et non omnes haeretici admitterentur in Ecclesiam suis erroribus non ante damnatis, neque receptis definitionibus, quæ adversus errores eorum constituta sunt? Exhortans quippe memoratos Acephalos ad Ecclesiam reverti, priore loco sic dicit: Flavius Zeno, pius, vstor, triumphator, maximus semper Augustus, Orthodoxis episcopis, archimandritis, et populis per Alexandriam, et per Agyptum, et Pentapolim, Lybiam constitutis, et postquam eos vocavit Orthodoxos, commonet, ut socientur Ecclesiæ, dicens: Conjungimini igitur Matri spirituali Ecclesiæ, ut una divina communicatione fruamini. O virum prudentem, et undique circumspectum, qui incubare præsumpsit officio sacerdotum! Orthodoxos vocat Acephalos, si nihil aliud, ab Ecclesia separatos. Cur igitur eos hortatur, ut conjungantur Matri spirituali, si ex ea disjuncti permanerunt Orthodoxi? »

24. *Facundus in Henoticum invehitur.* — Pergit infra Facundus: « Sed quid adhuc potestas mundana sibi et non rationi confidens agat, accipite. Nam volens eisdem Semieutychianis satisfacere, in hoc edicto fidem suam exposuit profitens quod Nicanum, Constantinopolitanum, Ephesinum Concilium susciperet, tacens autem de Chalcedonensi, et duarum Christi naturarum professionem refugiens: quasi non antidoto sanandi sint morbi, sed ad aliorum contagium colligendi. Cumque scriptum sit: Loquebar de testimoniis tuis in conspectu regum, et non confundebar; rex confundebatur in conspectu subjectorum loqui quod verum est. Hoc merebatur de justitia divina Dei contemptor, ut qui ejus ordini subditus esse noluit, subditos vereatur. Qui etiam aliud deterins addens, ait: Quod sancte que ubique essent Catholice Ecclesiæ, et qui eis præcessent Deo amabiles sacerdotes, non aliter crederent. Quasi omnium fides Ecclesiarum ex ejus voluntate penderet, et nemini licet aliter credere quam præcipiteret imperator ».

25. *Et etiam in ipsum Zenonem.* — Postea subjungit: « Deinde cum palatii causa transferantur ad Ecclesiam, quomodo Ecclesiæ causam ad palatium transferebat? Postremo: Numquid jam docuerat, vel pacaverat omnes reipublicæ infensas nationes? Jam per diversas imperii sui provincias seditiones ac seditionum causas abstulerat, jam cunctis criminalium sive civilium causarum querelis convenientem dederat finem? Cum igitur his non sufficeret, quibus nemo sufficere potest, quomodo si cogitaret tanta loci sui pericula, et de omnibus se rationem Deo crederet redditurum, etiam periculis se alienis immergeret, vel si talem præsumptionem divina justitia non damnaret? His au-

tem non contentus hoc quoque ad injuriam sancte Synodi Chalcedonensis adjecit, dicens : Adunate ergo vos in nullo dubitantes. Haec enim seripsimus vobis non innovantes fidem, sed ut vobis salisface-renius. Omnem vero aliter sapientem, sive nunc, sive quandoque, sive Chalcedone, sive in quacumque Synodo anathematizamus. Denique sic in memorato dixit edicto : Coaptentur membra membris, quae inimicus boni ex multo tempore separare festinavit : scit enim, quoniam si integrum corpus Ecclesiae impugnet, facile superatur. Ex hac ergo divisione contigit per tantas generationes taurorum annorum, ut alii quidem lavacro regenerationis fraudati de hac vita discederent, etc. Quod si consentiamus predicationi potentie saecularis, quae post tantas generationes fallendo, vel facendo quod verum est, facere se posse credidit unitatem : dicemus etiam nos, quod nisi aggregati simus Eutychianis integrum non sit corpus Ecclesiae, sed va nobis est, si absque Acephalis truncos nos credimus remansisse. Cumque beatissimus Leo dicere : Nam nullo modo fieri potest, ut qui divinis audent contradicere sacramentis, aliqua nobis communione socientur; ille contradictores in Ecclesiam misit, dans sanctum canibus, et conculeandas ante porcos projiciens margaritas. Denique in ipsos temeratores conversi, disrupterunt eos, et ab Ecclesia diviserunt. Propter quod etiam grande ac diuturnum schisma factum est, donec misericors Deus per vestre pietatis ministerium eos redderet unitati ».

26. *Episcopus Hispalensis declaratur primas.* — Ad num. 43. Episcopus Hispalensis in Hispaniis ante cæteros *primatus* jure potitus est. Epistola enim prima *Simplicii* a Baronio hoc anno recitata hic sanctus Pontifex ei vices suas ad curandam canonum executionem committit. Postea sanctus *Leander Hispalensis* episcopus Concilio III Toletano, ut Sedis Apostolicae vicarius interfuit, ut habeat sanctus *Isidorus* in Chronico lib. 2. Iste primatus ad Concilii Toletani XII tempora aut circiter perduravit. Verum Hispalensis episcopus solus in Hispaniis primas non fuit : Hormisdas enim papa Joanni *Tarragonensi* episc. vices suas commisit anno **dxvi**, ut patet ex ejus Epistola **xxiv**.

27. *Concilium Turonense.* — A num. 47 ad 53. Concilium Turonense primum hoc temporis charactere in Praefatione notatur : *Severino V. C. consule, sub die xiv kalend. Decembri*. Extat illud Ms. cum iisdem verbis, sed sine nominibus episcopatum, in codice bibliothecæ regie n. 4241, **xiv kalend. Decemb.** etiam habent aliqui alii codices. Verum legendum esse cum codicibus MSS. *Bellovaci* et *Remensi*, sub die **xvii kalend. Decemb.** in *Dissert. de anno et die mortis sancti Martini*

episcopi Turonensis ostendi. Cum vero *Severinus* anno **cxlxi** Dagalaiphio collega consul fuerit, currentique anno *Severinus* after cum *Trocondo* eamdem dignitatem gesserit, Baronius sub hoc Severino juniori hoc Concilium congregatum existimat. At recte observavit Sirmondus, revocandum illud esse ad annum **cxlxi**, quia *Leo Bituricensis* episcopus, qui eidem subserpsit, longe ante praesentem annum obiit : interfuit enim Concilio Andegavensi anno **cclii** coacto, nec pervenit ad consulatum posterioris Severini; cum Sidonius in litteris ad *Perpetuum Turonensem* anno **cclxxiii** datis recitat res gestas in electione *Simplicii*, qui post Palladium et Eufodium Leonis successores Bituricensem Ecclesiam rexit. In hoc Concilio translatio reliquiarum sancti *Martini* episcopi Turonensis facta non est, ut dixi in citata *Dissert. de anno mortis S. Martini episcopi Turonensis*.

28. *Floret S. Perpetuus episc. Turonensis.* — Praefuit huic Concilio *sancetus Perpetuus* episcopus Turonensis, qui colitur die **viii Aprilis**, ad quem diem *Henschenius* de ejus virtutibus agit, et refert ejus testamentum *kal. Maias, post consulatum Leonis minoris scriptum*, anno sc. **cxxxiii**. Gregorius Turonensis lib. 1 de Miraculis sancti Martini cap. 6, tempus nos edocet quo episcopatum Turonensem *Perpetuus* suscepit, dum ait : « Anno **lxiv** post transitum gloriosi domini Martini, beatus *Perpetuus* Turonicæ sedis cathedralm sortitus est dignitatis ». Asserit autem Gregorius, sanctum *Briccius* diyi Martini successorem sedisse annos **xlvi**, quos suo loco diximus ab anno Christi **cccxcvii** proficisci, et *Briccius* anno **cxdli** e vita migrasse. Quare cum *S. Eustochius*, qui eum exceptit, annos **xvi** Ecclesiam Turonensem rexerit, ut prodit Gregorius Turonensis, *sancetus Perpetuus* anno **cxlx**, aut insequentis episcopus Turonensis dictus est, et Gregorius annum **lxiv** post transitum gloriosi domini Martini deducit ab anno **cccxcvii**, ut pterumque alibi, quamvis, ut alibi diximus de anno ejus mortis loquentes, certum sit, sanctum Martinum anno ex animam Deo reddidisse. Cumque annos triginta sedi sancti *Perpetui* Gregorius tribuat, diemque ejus obitus faceat, mortuus est anno **cxc** aut insequentis die incerto.

29. *S. Severinus Apostolus Noricorum moritur.* — Ad num. 53 et seqq. Mortem sancti *Severini* Noricorum Apostoli recte consignat hoc anno Barouius, quod colligit ex ejus Vita ab Eugipio presbytero scripta, et recitata a Bollandio ad diem **viii mensis Januarii**, quo *Severinus* ad Deum migravit. Ejus reliquia processu temporis Neapolim translate, ubi etiamnum coluntur.

SIMPLICII ANNUS 16. — CHRISTI 483.

4. Joannes episcopus Alexandrinus appellat Romanum Pontificem. — Quadragesimo octogesimo tertio Christi anno Anicius Faustus consul creatus est : quo Joannes episcopus Alexandrinus Catholicus, expulsus Zenonis jussu anno superiori, Antiochiam primum ad Calendionem episcopum, inde vero Romam se contulit ad Simplicium Romanum Pontificem, quem ut legitimum judicem appellarat. Agit de his Liberatus diaconus verbis istis¹ : « Joannes autem Talaida ejectus de sede Alexandrina propter Petrum Mogum, prefectus est Antiochiam, ut videret illum exconsulem magistrum officiorum : cui cum narrasset quae sibi evenerant, ejus consilio ingressus est ad Calendionem Antiochenum patriarcham ; et sumptis ab eo intercessionis Synodis litteris, Romanum Pontificem Simplicium appellavit, sicut et beatus fecerat Athanasius ; et suasis scribere pro se Acacio Constantinopolitano episcopo. Et quidem ad hoc Simplicius preparati animi et voluntatis fuit : Acacius vero susceptis Epistolis, simileiter scripsit ei, quia Joannem quidem ignoraret episcopum, Petrum vero Mogum suscepisset in communionem in Zenonis principis Unitivo ; et quod citra ejus gessisset sententiam propter unitalem Ecclesiarum, principis jussione.

2. « Simplicius suscipiens hujusmodi litteras copristabatur adversus Acacium, eique scripsit ; quod non bene fecerit contra sententiam Apostolice Sedis ad communionem hominem suscipiens. Oportebat enim, communii decreto damnatum tanquam adulterum, communii Concilio damnatione liberari. Ad haec aulem, quia non sufficeret Petro confiteri communicatorem se esse Ecclesie Catholicae secundum edictum, sed oporteret eum secundum terminum Chalcedonensis Concilii et secundum Epistolam papae Leonis amplecti communionem : unum enim de duobus agere debere, aut suadere Petro pure suscipere terminum Synodi,

aut removere se ab ejus communione. Sed cum ad Acacium haec scripta venissent, et deliberaret quid eum oporteret scribere, papa Simplicius defunctus est ». Haec Liberatus. Desiderantur ejusmodi novissime Simplicii ad Acacium litterae : sed quam acres fuerint, ex aliis ab ipso ad eumdem anno superiori simili arguento conscriptis possumus intelligere. Porro qui Romanum Pontificem appellavit Joannes Alexandrinus episcopus, appellationem ipse prosecuturus, Romam se contulit. Verum cum venit, Simplicium papam defunclum inveniens, libellum obtulit ejus successori Felici : quod quidem ex ipsius Felicis papae litteris constat.

3. Quod vero ait superius Liberatus in litteris Acacii ad Simplicium papam redditis in causa Joannis, contrarium plane esse videtur iis quae inferius idem auctor habet his verbis : « Dum per quinque annos sapientius fuisset admonitus Acacius, de statu Alexandrinæ Ecclesiae sanctæ, papæ sollicitudinem relevaret, nihil unquam respondere dignatus est ». Fuit eadem de Acacio querela Simplicii papæ successorum, quod alto silentio rem tantam praeterisse, simens haereticos in Ecclesiis debacchari.

4. *Papæ Simplicii obitus et res gestæ.* — Obitus autem Simplicii, de quo facta est mentio, principio mensis Martii contigit (ut habet Anastasius de Rom. Pontificibus) cum sedisset annos quindecim, menses quinque, et dies decem : de quo praeter eas quae superius sunt enarratio dignæ sanctissimo praesule res gestæ, haec in eodem libro leguntur : « Hic dedicavit Basilicam S. Stephani in Cælio monte in Urbe Roma, et Basilicam B. Apostoli Andreæ juxta Basilicam S. Mariæ, et aliam Basilicam S. Stephani juxta Basilicam S. Laurentii, et aliam Basilicam infra Urbem Romanam juxta palatium Lieinianum beatæ martyris Bibiana, ubi corpus ejus requiescit ».

5. Quod vero ad Basilicam S. Andreæ in Esquino monte erectam pertinet : cum illa penitus diruta perierit, quod unicum extat de ea monumen- tum a Platina conservatum, hic memorie causa erigam ; ait enim : « Hoc autem in templo haec carmina legisse me memini musivo opere descripta.

¹ Liber. diac. in Brev. c. 18.

Hæc tibi mens valide decrevit prædia, Christe,
Cui testator opes detulit ille suas :
Simplieinsque papa sacris cælestibus aptans
Efecit vere muneris esse tui.
Ne quod Apostolici deessent limina nobis,
Martyris Andrea nomine composuit.
Utitur hæc hæres titulis Ecclesia justis,
Succedensque domo mystica jura locat.
Plebs devota, veni, perque hæc commercia disce
Terreno sensu regna superna peti.

In antiquarum inscriptionum volumine, de eodem Simplicio, quod fecerit in Paradiso (erat locus amoenus juxta Basilicam S. Petri ita dictus) ædificium, est ejusmodi antiqua descriptio, hoc titulo¹ : « In Paradiso ».

CUM SUBITIS PERAGI FALLAX CLEMENTIA VERIS
ET SACER ADDENDO FESTA VETARET AQUIS
SIMPLICIUS PRÆSUL SACRARIA CELSA PETENTEM
PORTICIBUS JUNCTIS TEXIT AB IMBRE DIEM.

Ibidem sub hoc titulo² : « Super limina introitus Ecclesiæ »;

QUI REGNI CLAVES ET CURAM TRADIT OVLIS
QUI CÆLI TERRÆQUE PETRO COMMISIT (HABENAS) AVENAS
UT RESERET CLAUSIS UT SOLVAT VINCLA LIGATIS
SIMPLICIO NUNC IPSE DEDIT SACRA JURA TENERE
PRÆSELE QEO CELTUS VENERANDÆ CRESCERET AULE.

Hactenus vetus inscriptio. Subdit vero Anastasius : « Ilic constituit ad sanctum Petrum Apostolum, et ad S. Paulum Apostolum, et ad S. Laurentium martyres hebdomadas, ut presbyteri manerent ibi propter penitentes et baptismum, regionem tertiam ad sanctum Laurentium, regionem primam ad S. Paulum, regionem sextam et septimam ad S. Petrum. Hæc ibi.

6. Sed pœnitentiariorum presbyterorum in Ecclesiis præstolantium pœnitentes haud recentem fuisse in Romana Ecclesia usum, jam superius dictum est. Hebdomadarii erant hujusmodi, quod ob ingruentem populum vicissima succedere soferent. Sed cur pro quatuor tantummodo regionibus hi propositi erant, cum in septem partitam universam Urbem ad saerarum rerum usum, superius, dum de septem diaconis egimus regionariis, dictum sit ? Accidisse putamus, quod reliquas tres regiones Eruli occupassent, qui Catholicae Ecclesiae minime communicarent, utpote quod secta essent hæretici Ariani.

7. Ex quibus plane intelligis, quam procul absit, ut Romanorum Pontificum auctoritas ex humani fuerit deducta auctaque præsidii; quod inscriberum gestarum garriunt imperiti, nimisrum cum blaterant, ob sedem imperii Romæ fixam, crevisse potentiam Apostolicæ Sedis. Antequam enim Christiani principes regnarent; quinam fovebant Roma-

nos antistites ? Num Ellinici imperatores, qui eos persequerantur, demetebantque falee martyrii ? Ab his quidem emolumentum plane nullum, damna autem plurima quotidie experiri solebant iidem Rom. Pontifices : quorum tamen temporibus eosdem Romanæ Ecclesie præsules eadem amplissima auctoritate et potestate cunctis totius orbis Ecclesiis pastorali regimine præfuisse, manifeste docent res gestæ singulis ferme annis superius secundo tomo Annalium recitatæ. Quarum plane rerum imaginem, et temporum faciem aliquam saltem ex parte, his annis reddi conspicimus : dum cessantibus penitus Occidentalis orbis Romanis imperatoribus, et regnantibus in Italia ad plura annorum spatia Barbaris Arianis, Catholicis omnibus, ipsique potissimum Romanæ Ecclesie infensissimis ; nihilominus Romanæ Ecclesie semper effulsa auctoritas atque majestas, perinde ac si tempora essent Constantini atque Theodosii imperatorum, non Romæ tantum, sed ubique terrarum, ubi vigeret Christiana religio, quod ex rebus gestis suis temporibus enarratis, pavidere facile est.

8. Et ne a Simplicio, de quo agimus, digrediamur : vidisti eum sub Odoaere rege Romam occupante, Barbaris Arianis eam replentibus, inter Barbaricum furem, et Arianorum cum potentia junctam procaciam, deploratissimis hisce temporibus, perinde ac in summa pace, otio et tranquillitate esset, eadem auctoritate ac libertate, qua semper antea prædecessores. insidere cathedrae Petri, universi orbis Ecclesiis Occidentalibus et Orientalibus sancire leges, cognoscere causas, definire sententias, illos exanctorare, hos promovere, illosque in sedes episcopales restituere, relevare oppressos, fastu elatos dejicere, coercere imperatores, obsistere omnibus Barbaris victoribus regibus, insuper ab Oriente et Occidente suspicere legationes, in omnibus denique arbitrum ipsis atque judicem considerare ; et ubi corpore non posset præsens assistere, legationum auctoritate ac per vicarias præfecturas tum Occiduo tum etiam Orientali semper orbi præsto fuisse, præfuisseque cunctis Ecclesiis. Hæc quidem haud esse ventosa atque inania verba, ex iis quæ singulis ejus Pontificatus annis dicta sunt, haud dubiis, sed probatissimis atque certissimis assertionibus perfacile quisque poterit intelligere : unde simul omnino perspicias, haud super humanam inniti potentiam Petri cathedram, sed supra firmam petram, super quam fundavit eam Altissimus ; adeo ut adversus eam nec homines eidem adversantes, neque tota vis inferorum prævaleant : sed tamen parva hæc paucaque esse senties, quæ per Simplicium papam auctoritate Apostolica præstata esse diximus, si quæ ab ejus successoribus fuere perfecta didiceris.

9. Sed quæ sunt reliqua de Simplicio, quæ ad ornatum Ecclesie pertinent, et alia, ex eodem volume de Romanis Pontificibus his attexamus : « Hic fecit in Ecclesia Romana scyphum aureum pensantem libras quinque, cantharos argenteos ad B. Pe-

¹ Antiq. Inscript. in Append. pag. 1164, n. 1. — ² Ibid. pag. 1163, n. 3.

trum sexdecim pensantes singulos libras duodecim. Ille fecit ordinationes in Urbe Roma tres per mensem Decembrem, et Februarium, creavitque presbyteros quinquaginta octo, diaconos undecim, episcopos per diversa loca numero triginta sex. Ille sepultus est in Basilica S. Petri sexto nonas Martii, et cessavit episcopatus ejus dies sex ». Hactenus ibi.

10. *Quæ tempore sedis vacantis præsumpta sint per Basiliūm præfectūm prætorio.* — Quæ autem hoc tempore Sedis Simplicii vacantis nondum successore creato Romæ præsumpta sint per Basiliūm præfectūm prætorio vicem agentem Odoaceris regis, hic in medium adducamus ex Actis tertiae Romanæ Synodi sub Symmacho papa, quæ sic se habent¹: « Dixerunt inter alia (schismatici scilicet) scripturam quamdam illustris memoriae Basiliūm quasi pro Ecclesiastice amore substantiæ conscripsisse, in qua nullus Romanæ Ecclesiæ nec interfuit, nec subscrispsit antistes, per quem potuisset sortiri legitimam firmitatem. Ne vero ego (inquit Symmachus papa) inde disputem, sed ut possit vestrūm judicare Concilium; requiratur et deferatur in medium, ut lectione agnoscatis cuiusmodi possit habere substantiam. Sancta Synodus respondit: Deferatur in medium, ut cuiusmodi sit, possit agnoscī. Et dum dixit, Hormisda diaconus recitavit:

11. « Cum in unum apud B. Petrum Apostolum resedissent: sublimis et eminentissimus vir præfectorio atque patricius, agens etiam vices præcellentissimi regis Odoaceris, Basilius dixit: Quanquam studii nostri et religionis intersit, ut in episcopatus electione concordia principaliter servetur Ecclesiæ, ne per occasionem seditionis status civitatis vocetur in dubium: tamen admonitione beatissimi viri papæ nostri Simplicii, quam ante oculos semper habere debemus, hoc vobis meministis sub obtestatione fuisse mandatum, ut propter illum strepitum et venerabilis Ecclesiæ detrimentum, cum de hac luce transire contigerit, non sine nostra consultatione cuiuslibet celebraretur electio ». Vides quibus artibus seculares potestates immiscere se conatae sint in electione Romani Pontificis. Potuit forte rogasse eum Simplicius papa, ut ad compri-mendas turbas, dissidiaque vitanda, præsto esset futuræ electioni successoris Pontificis, non autem ut absque ejus consultatione electio haud fieret. Ceterum hæc omnia fuisse conficta, ac prorsus indigna quæ in medium proferrentur, cum res in controversiam deducta est sub Symmacho in dicto Romano Concilio, Cresconius Ecclesiæ Tiburtinæ affirmans, ista dum legerentur, hæc fuit interlocutus: « Hic perpendat sancta Synodus, uti prætermisis personis religiosis quibus maxime cura est de tanto Pontifice, electionem laici in suam redegerint potestatem: quod contra canones esse, mani-festum est ». His ab illo dictis, pergit Hormisda diaconus legere quæ sequuntur.

12. « Nam et cum quid confusionis atque dis-

pendii venerabilis Ecclesia sustineret; miramur, prætermisis nobis, quicquam fuisse tentatum: cum, etiam sacerdote nostro superstite, nihil sine nobis debuisse assumi. Quare si amplitudini vestre vel sanctitati placet, incolonia omnia, quæ ad fu-turi antistitis electionem respiciunt, religiosa vene-ratione servemus, hanc legem specialiter præferen-tes, quam nobis hæredibusque nostris Christianæ mentis devotione saucimus.

13. « Ne unquam prædium seu rusticum, seu urbanum, vel ornamenta, aut ministeria Ecclesiarum, quæ nunc sunt, vel quæ ex quibuslibet titulis ad Ecclesiarum jura pervenerint, ab eo qui nunc antistes sub electione communī fuerit ordinandus, et illis qui futuris sæculis sequentur, quocumque titulo et commento alienentur. Si quis vero aliquid eorum alienare voluerit, inefficax atque irritum ju-dicetur: sitque facienti, vel consentienti, accipien-tique anathema ». Ista audiens et exhorrescens Maxinius episcopus Blaranæ Ecclesiæ, hæc mox est interlocutus: « Modo sancta Synodus dignetur edi-cere: si licet laico homini anathema in ordine Ec-clesiastico dictare: aut si potuit laicus sacerdotali (ordini) anathema dicere, et contra canones quod ei non competebat constituere. Dicite, vobis quid vide-tur: De me licuit laico legem dare? Sancta Synodus dixit: Non licuit. Et adjecit: Lege sequentia. Hor-misda diaconus legit:

14. « Et is qui prædium rusticum vel urbanum juris Ecclesiastici fuerit consecutus, noverit se nulla lege vel præscriptione munitum: sed sive is qui alienaverit, sive qui eum sequetur (consequetur), voluntate contraria prædium hujusmodi alienatum revocare tentaverit, id cum fructibus restituat qui illud fuerit consecutus; quam etiam pœnam placuit accipientis hæredes prolihæredesque respicere. In qua re cuiuslibet clericorum contradicendi libera sit facultas. Iniquum est enim et sacrilegii instar, ut quæ pro salute vel pro requie animarum suarum unusquisque venerabili Ecclesiæ pauperum causa contulerit, aut certe reliquerit, ab his quos hoc maxime servare convenerat, in aliquem (alienatio-nem) transferantur. Plane quaecumque in gemmis, vel auro, vel argento, neenon et vestibus minus apta usibus vel ornatui videbuntur Ecclesiæ, quæ servari ac diu manere non possunt, sub justa aesti-matione vendantur, et erogationi religiosæ profi-ciant ». Hæc autem scripta a schismatice sub Basiliū titulo oblata sunt: quæ nullius prorsus fuisse roboris, eadem sancta Romana Synodus sub Symmacho, ipsoque præsente, decrevit: in quorum abrogatio-nem cum gravissimæ a sanctis Patribus sententiæ dictæ fuerint; hic satis ex illis vel unam saltem referre Eulalii episcopi Syracusæ, quæ sic se ha-buit:

15. « Scriptura quæ in sacerdotali Concilio re-citata est, evidentissimis documentis constat inva-lida. Primum, quod contra Patrum regulas a laicis quamvis religiosis, quibus nulla de Ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi legitur unquam at-

¹ Conc. Rom. III. sub Symmach. c. 12.

tributa facultas, facta videtur. Deinde, quod nullius præsulis Apostolice Sedis subscriptione firmata docetur. Quod si cujuslibet provinciae sacerdotes, intra terminos suos Concilio habito, quicquam sine metropolitani, suive antistitis auctoritate tentaverint, irrum esse debere Patres sancti sanxerunt; quanto magis quod, in Apostolica Sede non existente præsule, qui prærogativa beati meritis Apostoli Petri per universum orbem primatum obtinens sacerdotii, statutis Synodalibus consuevit tribuere firmitatem, a laicis, licet consentientibus aliquantis episcopis (qui tamen pontifici, a quo consecrari probabantur, præjudicium inferre non potuerunt) præsumptum fuisse cognoscitur, viribus carere non dubium est, nec posse inter Ecclesiastica ullo modo statuta censeri? » Hæc dixit Eulalius consentientia iis quæ ab aliis sanctissimis episcopis dicta fuerunt: in quam sententiam et reliqui abidere. Sieque cassa irritaque prorsus reddita sunt, quæ hoc anno a Basilio agente vicem regis Odoacris, eodemque præfecto prætorio facta fuisse dicuntur; sed quæ subdola ac fraudulenta commentitiaque rejecta sunt, penitus antiquata fuere: utpote quod a schismaticis post annos duodeviginti, non ex Archivis Romanæ Ecclesiæ edita, in quæ nunquam illata fuere; sed scriniis fortasse prætorianis. Porro Basilium huic præfectum prætorio haud alium existimamus fuisse ab illo Cæcina Basilio consulari Romæ spectatissimo, in cuius laudem plura habet Sidonius in Epistola ad Heronium¹. Porro quod ad Simplicium papam pertinet, ne quis putet eum Romanæ Ecclesiæ bona profudisse, ut ea occasione Basilius præfектus de non alienandis bonis Ecclesiæ edictum promulgarit. Ipsum quidem Pontificem non minuisse, sed auxisse Ecclesiæ bona, argumento est, quod apud Cassiodorum² in litteris Theodorici, de domo quadam ab ipso papa Simplicio empta Romanæ Ecclesiæ huc scripta reperiuntur: « Defensores itaque sanæ Romanæ Ecclesiæ conquesti sunt, beatæ recordationis quondam Simplicium domum in sacratissima Urbe positam ab Euphrasio acolytho instrumentis factis solemniter comparasse: quam per annorum longa currieula Ecclesiam Romanam quieto jure suggestum possedisse, et in usus alienos transtulisse securitate dominii; nunc autem existere Samareæ superstitionis populum improba fronte duratum, qui synagogam ibidem fuisse, ini quis conatibus mentitur, cum ad humanos usus habitacula longe aliter formata doceantur, quam potest esse memorata constructio, etc. » Sub Barbaris regibus Roma subjecta, omnibus improbis sectis Romæ domicilia et synagogas ad profanos ritus habere concessum fuit, adeo ut etiam Samaritani ibi domicilium sibi quererent. Sed ad sancti Simplicii successorem electum transeamus.

46. *Felix papa tertius eligitur, qui Zenonis Enoticon detestatur, Joannem Alexandrinum audit.*
— Post dies sex cessationis papæ Simplicii; die

octava Martii creatus est pontifex Felix patria Romanus ex patre Felice itidem genitus, functus antea presbyterio in Titulo Fasciolæ: prodit haec vetus Anastasii liber de Romanis Pontificibus. Simul ac autem Felix tante moti, tali turbulentissimo tempore subjecit humeros, insistens prædecessorum vestigiis eadem post illos graditur via: nam quod ad fidem Catholicam pertinet, rejecit Zenonis Enoticon. Testatur id quidem Theodorus Lector, qui ait¹: « Cum autem omnes (ut fertur) alii patriarchæ Conciliationem Zenonis approbarent, solus Felix Romanus illi non communicavit ». Hæc ipse. Præstiturus id erat Simplicius prædecessor: sed morte præventus, rem integrum successori reliquit. Felix igitur rem indignissimam detestatus, execratusque est probrosum facinus, quo tum fides Catholicæ abrogatione Chalcedonensis Concilii magnopere laceretur, tum etiam corrumperetur Ecclesiastica disciplina; dum eo progressa est Zenonis audacia, ut de fide edictum promulgans, leges præscriberet, Ecclesie doceret doctores, et episcopis novum symbolum fidei servandum proponeret: ista, inquam, Felix exhorrescens, in subscribentes impio edicto intulit anathema, ipsumque proscripsit unitatis edictum, vere impiatis seminarium.

17. Quod vero ad causam spectat Alexandrinæ Ecclesiæ, idem pontifex Felix audivit Joannem episcopum Alexandrinum Sedem Apostolicam appellantem; suscepitque ab eo querelarum libellum, quem ille Simplicio offerendum pararat; sed morte prævento, tradidit successori. Eo accepto Felix, quod res magni esset momenti, maximique ponderis, cum jam eo causa producta videri posset, ut messe matura forent evellenda zizania; verteretque periculum non unius Ecclesiæ, sed trium præcipuarum sedium Orientis Ecclesiarum: cum dissimulatum diutius esset, ut post hæc omnis tolerantia ignaviae potius quam patientiae adscribenda esset; idem Felix ea de re in maxima omnium causa Concilium ex Italiæ episcopis more majorum cogendum esse putavit.

18. *Concilium Romanum in causa Acacii; et inde legatio et litteræ Felicis ad Acacium et Zenonem.* — Convenerunt itaque sanctissimi Patres, habentur saera comitia, gravissimæ dicuntur sententiae: in illud tamen omnium conspiravere suffragia, ut legatio decerneretur Constantinopolim ad Zenonem imperatorem, scriberenturque robustissimæ litteræ, quibus de proditione Catholicæ fidei, ejusque proditoribus querelæ ingererentur: scriberetur insuper ad Acacium Constantinopolitanum episcopum, cui de non defensa fide, deque conniventia cum hæreticis ipse Romanus Pontifex (ut par erat) expostularet: insuper adderetur his accusationis libellus eidem Romano Pontifici adversus eundem Acacium oblatus a Joanne episcopo Alexandrino: huic jungeretur ipsius Romani Pontificis libellus ad eundem Acacium, instar citationis, ut responderent

¹ Sidon. l. I. Ep. ix. — ² Cassiod. Variar. l. III. Ep. XLV.

¹ Theod. Lect. Col. I. II.

adversum se oblati in Apostolice Sedis iudicio objectionibus: sed et ea de re alias mitteretur ad Zenonem imperatorem libellus, ut eogeret Acacium cum accusatore experiri iudicio. Haec nota sunt in Synodo fuisse decreta, præter alia quæ secreto fuerunt commissa legatis. Constant hæc quidem omnia cum ex litteris ipsius papa Felicis ad Acacium datis, tum etiam ex Epistola ad imperatorem ab ipso conscripta: quæ ambæ, quod rerum gestarum per exactam narrationem complectantur, hic eas describendas putamus; eo magis, quod nusquam (quod sciamus) editæ, nunc primum e penetralibus nostræ bibliothecæ produntur in lucem. Extant ipsæ quidem in pervelusto codice Cresconianæ collectionis.

19. Datae sunt autem hæc litteræ iis qui a sancta Synodo ad magnam hanc provinciam obeundam legati delecti sunt, nempe Vitali atque Miseno episcopis, neenon Felici Ecclesiae Romanæ defensori. Quarum vero hi fuerint civitatem episcopi nusquam apud aliquem historieum expressum invenimus. De Miseno tantum, in constituto Vigilii Romani Pontificis de tribus capitulis, reperimus eum nominatum esse Cumanum episcopum. Sed in scripto perantiquo codice nostræ bibliothecæ, cui est titulus, Concordantiae canonum, inter alia inest per breve compendium historiæ, complectens tempora ab ortu Nestorii hæresis usque ad Concilium Romanum sub Felice papa, in quo damnatus est Acacius; quod licet sine auctoris nomine editum reperiatur, alienus qui hoc saeculo vixit, et veritatis studiosus fuit, esse videtur: in hoc, inquam, opere inter alia habentur hæc de his legatis missis Constantinopolim: « Postquam ergo Felix papa litteras prædecessoris sui nihil proficere cognovit, et ludibria quædam in eversionem fidei ab Acacio fieri: tunc Vitalem episcopum Droentinum ex regione Picena, et Misenum Cumanæ Ecclesiae episcopum ex regione Campaniæ direxit, etc. » Sed pro, Droentinum, Truentinum legendum est. Erat enim tunc ea civitas apud fluvium eodem nomine nuncupatum Truentum, hodie vulgo, Tronto, dictum: meminerunt ejusdem civitatis Plinius, Ptolemaeus, et alii. Hæc de legalis Constantinopolim missis satis sunt. Sed subjiciamus his litteras in Cresconiana collectione repertas, haec tenus nusquam ceras; quarum lectio eo gravior accidere debet, quod earumdem mentionem habet ex græcis Evagrius, ex latinis vero Liberatus diaconus, utpote quæ in Oriente atque Occidente essent ubique note.

20. Ipsas igitur datas ex Synodo litteras redduntur, primo loco eas quæ ad Acacium Constantiopolitanum episcopum scriptæ sunt, hic describamus, per quem optavit sancta Synodus conveniri Zenonem imperatorem, ut quæ adversus Catholicam fidem perperam haec tenus egisset, sedulostudio emendaret. Præfigitur his in codice litteris ejusmodi inscriptio: « Felicis ad Acacium episcopum per Vitalem et Misenum episcopos ». Ipsa autem Epistola sic se habet:

21. « Postquam sanctæ memorie decessore meo papa Simplicio de hujus vitæ cursu, superna præceptione, migrante, ministerii quod regebat ad meæ humilitatis officium gubernacula pervenerunt; in diversas generalis Ecclesie curas, quas ubique terrarum cunctis populis Christianis, summi Pastoris voce delegante, beatissimus Petrus Apostolus pervigili moderatione dispensat: continuo me sollicitudo maxima, quæ et prædecessorem meum incessanter urgebat, tam Alexandrinæ urbis, quam status fidei totius Orientalis regionis exceptit. Hæc nos diebus noctibusque prestringens, ad dominum filium nostrum Christianissimum principem per Vitalem et Misenum fratres et coepiscopos nostros legationem compulit destinare: quæ vice mea pietati ejus et debita præsentaret officia, et pro fide Catholica, majorumque nostrorum servandis constitutionibus supplicaret.

22. « Hac igitur illo per gente, par fuit dilectionem tuam dilectis pariter salutare colloquiis, et consequenter hortari, ut aliquando tandem patrocinium causæ Domini communis impendas; nec despiciendum putes, quod Christi confessione veridica, et universatis ejus Ecclesie definitione..... vel de pace concorditer si illius et honore cupis esse clarus et nomine. Fatemur enim secundum Apostolicam¹ vocem, magnam nobis inesse tristitiam et dolorem cordis nostri continuum cogitationibus, quas in dies procedentibus (propellentibus) negotiis sustinemus. In primis illud, quod dum ante oculos fere omnium vertebatur, occurrit: cuiusnam rei causa videlicet intercessit, indica nobis, quod dilectio tua non modo tantis opportunitatibus indesinenter exortis, verum etiam saepenumero a decessoribus meis litteris invitata (incitata), velut obstinato silentio, nunquam super hanc partem aut consulere quicquam voluerit, aut referre. Cumque nos aliquid temere sinistrum (quod absit) de tua mente convenienter opinari: tamen quia venerabilium virorum, qui Ecclesiam, cui præsides, ante rexerunt, morem formamque destituas, ullo modo possis non esse suspectus.

23. « Certe si (quod non credimus) dignaris beati Apostoli victoriis reverentiam tuis deferre fastuosis affectibus; memor saltem officii pro fidei integritate Catholicae, pro paternarum custodia sanctionum, pro Synodi Chalcedonensis constitutione servanda, quæ Nicæni conventus penitus probat articulos; atque pro eis ubique hostibus comprimens, sicut Orthodoxorum urbis illius imitator antiæstium, constanter exurgere debuisses: quoniam te aliter inter membra corporis Christi monstrare non possis, nisi nullatenus providere desisteres illis, quæ per totum mundum dicuntur obrepisse, contagis.

24. « Proinde adire debes sepius Christianæ mentis Augustum, et causas eidem salutis suæ atque etiam imperii redditurus, et conservandi ejus

¹ Rom. ix.

auxilium frequenter ingerere; unde inimici illius corruerint, et qua via idem surrexerit, nihilominus intimare ei; scripta illa sensibus pietatis ejus offerre, quibus decessorem meum eximia laude extulit, eo quod haereticam tyrannidem Catholicae veritatis assertione confoderit. Item illa quoque, quibus Petrum Alexandrinum ab Alexandrinae cervicibus excusset Ecclesiae, et sanctae memoriae Timotheum revocavit Orthodoxum: nec illa praeterire, quibus, episcopis et clericis, laicisque per omnem Aegyptum constitutis, quod a divina Christiana professione deviassent, sicut Catholicus imperator obtestans, nisi intra duos menses ad communionem Timothei redirent; honoribus, Ecclesiis, omnibusque in illa regione denuntiavit esse privandos: sinut eliam quibus Petri, quem illicite se Alexandrinae Ecclesiae injecisse perhibuit, ac Timothei haeretici jam defuncti ordinationes, vel ea que secreto per modos dicebant, ita recassavit: neconu etiam illud admettere, quod cum Timotheus sancte memoriae Catholicus fungeretur extremis, divinae inspirationis instinctu, tam ad ejus pontificis consulta rescribens, quam ad urbis Alexandrinae clericorum, omni providentia mandaverit præcavendum, ut si præfatum Dominus sacerdolem transire jusserset, nonnisi de Catholicorum corpore clericorum, et qui Orthodoxæ fidei probaretur esse discipulus, omnibusque communicaret Ecclesiis, atque a Catholicis ordinatus succederet defuncto pontifici: nimirum sapienter intendens, Petrum, qui aut a nullis, aut ab haereticis falsi nominis hujus honore jactarelur, super petram (unde Petrum) Catholicae Ecclesiae, e qua ejus temeraria fuerat præsumptione depulsus, nunquam posse penitus præsidere ». Vides quanta arma neglexit Acacius, quibus, si voluisset, vincere potuisset imperatorem. Sed subdit:

23. « Haec hujusmodi que gesta sunt et dilectionis tue conscientiam non latent, convenerat saepius impertiri; præcipue cum in his Christianissimo principi promulgandis, quando ad regiam potestatem, Deo comitate, remeavit, operam tuam missis hic litteris non tacueris vehementer impegnam esse, dignam Catholico pontifice; gloriareris, omnes qui contra sedem vestram (nostram) contra que Chalcedonensem Synodum, et contra predicationem Sedis Apostolice venire tentaverint, fusse prostratos: quo magis te pro tua salute et professione ferventius apud clementiæ ejus aures oportuerat talia incessabiliter allegare, ac magnopere deprecari, quo nec suam, quam Catholica mente deprompsérat, violari ullen tenus pateretur cuiuslibet subreptione sententiam: nec adversus universalis Ecclesiae sanctionem per haereticorum furias, quas, Deo inspirante, pielas ejus eliserat, sineret denuo pullulare, quam manifestissime pvideres; ac tua modis omnibus prædicatione rursum in ea que extiterant ei adversa consurges, atque eadem sine dubitatione firmares: quando huius reluctantia, sicut dudum fuerant subversa jacuissent; ne vel tue (quod absit) fidei destitutor, vel persidia dic-

teris fautor alienæ. Error enim, cui non resistitur, approbat; et veritas, que minime defensatur, opprimitur. Deinde cum tibi, Domino prestante, apud dominum filium nostrum religiosum principem familiaritatem esse noverimus; nullus unquam potuit suaderi, dilectionem tuam nequivisse gerere, quin potius noluisse. Et ideo quia non impossibilitatis esset, quod taceretur: ipse quoque non ambigis quid hinc universalis judicare possit Ecclesia.

26. « Ubi est, frater Acaci, labor tuus, quo tyranidis haereticæ tempore desudasti? Patieris hoc damno conscientiae tuæ ejusmodi perire mercenari? Respic Apostoli¹ verba, quæ testantur: Cur rebatis bene: quis vos confascinavit? Cur eorum, frater, querere semitas veteres nunc relinquis? Cur irruentibus in ovile Dominicum lupis, nulla vigilantia ministerii pastoralis obsistis, sed æquanimitate atque securus commissum gregem aut laniari perspicis, aut necari? Non dicentem recolts Dominum, et animam suam quidem pro ovibus ponere pios pro devotione pastores; mercenarium autem de his curam penitus non habentem, mox ut bestiam forte conspexerit, sine ulla diffugere consideratione testantem? Verum cum tibi fugiendi nulla sit causa: nam nulla formido est: metuo ne septa Dominica non tam pavore deserere, quam (quod est delestabilis) sponte videaris sœvis dentibus objecisse (dejecisse).

27. « Ausulta vocem ejusdem Domini præmonenis²: Qui mecum non est, contra me est: et qui mecum non colligit, dispergit: et diligenter attende, nihil aliud esse, non procurare quæ Christi sunt nisi se palam profiteri ejus inimicum. Non desperemus facere, frater, veram Salvatoris nostri sententiam³, qua se usque ad finem sæculi Ecclesiae suæ non defuturum esse pollicitus est: nec ab inferi portis eam dixit⁴ esse superandam; et quæ⁵ omnia per Apostolicæ scita doctrinæ ligarentur in terris, nec in caelis memoravit absolvī. Neque putemus, quod, quibuslibet sit vallata periculis, unquam pondus vigoris sui, vel censura beatissimi Petri, vel auctoritas universalis amittat Ecclesie: quæ quanto magis cavit ne mundi prosperitatibus intepescat, tanto non frangitur, sed potius erudita divinitus, crescit adversis. Unde (ubi) perspicendum est, ne eam, quæ nullis potest obrui motibus (mobilis) procellarum, quicunque eam submergere nititur in ipso sæculi pelago fluctuantis; ipse potius a gubernatione salulari in profunda dejectus, illa prævalente, mergatur.

28. « Atque ideo, cum ita sit, moneo, horror, et suadeo, ut quæ commissa sunt corrigas, et sequentibus studiis de le facias meliora sentiri: negligere quippe, cum possis deturbare perversos, nihil est aliud quam lovere. Non caret scrupulo societatis occulte, qui evidenter facinori desinit obviare. Unde si contra Synodi instituta Chalcedo-

¹ Galat. v. — ² Lue. xi. — ³ Matth. xviii. — ⁴ Matth. xvi. — ⁵ Matth. xvi. xviii.

nensis tendere hostilia corda perspicis , et quiescis , mihi crede , nescio quemadmodum te Ecclesiae totius asseris esse participem. Ad te oculos præterea non reducis , quia non solum in hac causa adversus omnem Catholicæ dogmatis tendatur unitatem , sed etiam cunctis hæresibus , quæ vel se nobis melius sentire prælendunt , resumendi vires , atque inter usus pristinos resurgendi , latus campus aperitur , si semel quod a nostris majoribus est dispositum , qualibet occasione pulsetur.

29. « Unde iterum atque ilerum protestamur , ne in abruptum totius Ecclesiae status per audaciam contra Synodum Catholicam insurgere molientium sinatur abduci. In quo quidem certamine firmum fundamentum Deus statuel , sicut de eo nobis licet sperare ; et novit Dominus qui sunt ejus. Verumtamen , salvo eo , quod in die judicii talem a nobis Ecclesiam , certum est , quam a Patribus acceperimus , exigendam ; etiam in hæ vita se ad eam non perfinere cognoseat , qui non solum plenitudini ejus novia conatur inferre , sed etiam qui ea quæ eidem congruentia sunt , dissimulat providere. Absit ut de tua dilectione taliter nos credamus , quem et dudum pro Catholica fide viriliter stetisse reminiscimur , et a totius Ecclesiae corpore nolumus diserepare. Quapropter instantius (qui te sincero diligimus charitatis intuitu) , cerebro repetitishortationibus incitamus , ut ipse vicissim ea post hæc devites , quæ te ab omni domo Christi ostendant esse disjunctum ; nec magis illa secteris , quæ ab eadem te faciant esse divisum. Multa vero (quia non opus fuit litteris nivarsa congerere) quæque utilitas negotii præsentis efflagitat , fratribus et coepiscopis Apostolicæ Sedis legatione fungentibus , vel cum domino filio nostro clementissimo principe , vel cum tua dilectione colloquenda mandavimus : quod (quos) æquum est et pro Catholicæ fidei observatione prompta mente suscipere , et pro tua estimationis intuitu necessariam apud Augustæ mentis benevolentiam suggestionibus adjuvari ». Ilactenus ad Acaciam Felicis Epistola.

30. Vidisti , et (ut par est) magna , puto , admiratione considerasti , quanta humanitate , charitate , mansuetudine , ac denique patientia agitari Apostolicæ Sedis iudicia consueverint : ut licet mille undique fuerint obortæ dignæ cause in Acacium graviores Ecclesiae censuras experiendi ; tamen ne superbum et arrogantem hominem in suorum pravorum affectuum foveam præcepitem ageret severior disciplina , optimus Samaritanus , et Christi Redemptoris arte bene instructus ad sananda inflicta vulnera medicus , lenitate olei ulcus durum emolliat , achibens interdum et correctionis debite vinum , ut illud omni purgatum sanie redditum suscipienda sanitatis compos efficeretur. Ha plane accedit ¹ , ut bonus homo de bono thesauro suo profert bona , malus autem mala : etenim instar alienæ ² vitis conversus est Acacius in amaritudinem : et

quæ ¹ exspectata est ut faceret uvas , fecit labruscas. Sed describamus hic ex eodem codice Cresconiano Epistolam ejusdem Felicis papæ ad Zenonem imperatorem eisdem legatis hoc anno datam , cui præfixus ejusmodi ibi legitur titulus ² :

31. « Incipit Epistolæ exemplum beatissimi papæ Felicis Urbis Romæ ad Zenonem Augustum per Vitalem et Misenum episcopos.

« Decebat profecto , venerabilis imperator , post sanctæ memorie decessoris mei transitum , meque in ejus locum divina gratia subrogatum , clementiæ tuæ litterarum munus offerre , quod vel ea , sicut rerum poscebat ratio , nuntiarem , vel officiositatis meæ primitias exhiberem : quibus tamen rite de pennis , etiam illa pariter neeterentur , quæ ad vestri munimentum imperii , prosperitatisque ejus suffragia pertinerent ; quantoque essent studio majore curanda , tanto dignioribus internuntiis explerentur. Itaque conveniens fuit , ut Vitalis et Miseni fratrum et coepiscoporum meorum , et famuli vestri Felicis Ecclesiae defensoris ad vos necessariam legationem mitterem , qui non tam bajuli specie ista deferrent , quam meam vicem peragentes , me quodammodo vobis facerent esse præsentem. Per hanc igitur velut communis honorificantiæ tuæ junetus colloquiis , precor ut supplicationem meam benignis auribus , sicut princeps Christianus , accipias. Nec existimet pietas tua quod quisquam magis sincera mente te diligit quam qui te pacem in Deo vult habere perpetuam : quando fideli mente non ambigas , et temporalis culminis potestatem , et æternae vitæ commercia de superna propitiatione pendere.

32. « Eece jamdiu est , quod B. Apostoli Sedes , datis per beatæ memorie decessorem meum ad serenitatem tuam litteris , exspectans , et nullum recepit pro Catholica fide , pro Occidentalium (Orientalium) tranquillitate responsum ; præsertim enim tuam conscientiam , glorioissime princeps , metuendis obstrinxerit illa sacramentis , ne sedes beati Evangeliste Marci a doctrina magistri sui , vel communione permitteres separari. Sed quoniam præfati decessoris mei studium , longa incommoditate faciente , hæc eadem cerebrius iterare non potuit ; per meæ nunc humilitatis officium sollicitius repertere non quiescit. Rursus ergo Apostoli Petri veneranda confessio materne instat vocibus , et suorum præcipue filiorum compellare non desinens contidentiam tuæ pietatis , exclamat : Christiane princeps , cur me a curriculo charitatis , quo Ecclesia universalis adstringitur , permittis incidere ? cur in me rumpis totius orbis assensum ?

33. « Quaso te , fili piissime , ne tunica Domini desuper contexta per totum , qua in unum corpus sancto Spiritu ubique regente , individuam fore Christi figuravit Ecclesiam , ulla patiaris sorte violari : neve enijs inter ipsos qui crucifixerunt Salvatorem mansit integritas , tuis videatur temporibus esse divisa. Nonne mea fides est , quam solam

¹ Luc. vi. — ² Hierem. ii.

¹ Isai. v. — ² Ex eod. C. Crescon. ex nostra biblioth. pag. 290. 2.

esse unam, et nulla adversitate superandam Dominus ipse monstravit, qui Ecclesie sua in mea confessione fundatae portas inferi nunquam prævalitas esse promisit? Hæc te renatum ad regiam sustulit dignitatem, atque ab ejus impugnatoribus potestate extrusa, prævalendi tibi denuo viam in ipsius defensione patefecit.

34. « Verum, queso, propone etiam exempla gestorum, et hanc vicem meis repende beneficiis, ut quæ per rerum examina comprobasti, et periculosa præcaveas, et subsidia recuperare a te dignitatis affectes. Hæc rogo, quæ dicta Deus esse voluit per dictæ sedis antistitem, vel per mei ordinis parvitatem, qui tuæ securitatis intuitu, hujuscemodi ideo promenda judicavit, ut non tam per ejus qualicumque vicarium, sed praesentis Apostoli velut auctoritate commonitus, altius vias et divinæ reverentiae et humanæ conditionis adspiciens (quod absit) non ingratu existere videaris collatæ felicitatis auctori. Redeat, obsecro, in animi tui integra deliberatione conspectum, quæ inimicos tuos facta dejecerunt; quæ te ad imperiale fastigium, Deo co-mitante, revixerint; qualiter illi cum nefanda dogmatis receptione conciderunt, et quemadmodum gloria tua in hæreticorum fuerit depulsione reparata; ut illi contra Chalcedonensis Synodi venerabilia constituta et beatissimi papæ Leonis scripta venientes, ipsa sui molitione collapsi sunt; et quibus modis eorum reformationes ad pristinum remearunt (repararunt), tuam reverentiam principatum.

35. « Liceat, oro, apud te fidenter exponere (exercere), quem convenit non facere. Unicum in te superest prisci nomen imperatoris. Ne, queso, nobis saltem tuam, pie imperator, invidias: ne fiduciam pro te minuas supplicandi. Causæ, quibus Dominus sit propitius, inquirendæ sunt, non quibus ejus indignatio provocetur. Convenio, contester, obtestor; quoniam metuo, horresco, formido, ne mutuatione causarum (quod absit) mutetur eventus. Respice propitius ad decessores tuos Augustæ memoriae Marcianum scilicet et Leonem, et tantorum principum fidem, legitimus eorum successor. Amplecti debes illorum in religione consensum, quorum debes memorie reverentiam. Absit a tua devotione, absit a tua polestale, ut talium credaris respuisse judicium.

36. « Postremo professionem tuam, conscientiamque recolendam sensibus tuæ pietatis insinuo: palati tui facito scrinia recenseri, et scripta illa diligenter investigari, quæ ad apicem summae regrediens potestatis, ad decessorem meum pietas tua pro communi gratulatione direxit: his cum semper magna laude prosequeris, quod hæreticam tyrannidem prædicationis Catholicae vigore contriveris, qua utique istius veritatis prædicatione nihil aliud quam de Eutychiano labores errore prorsus abolendo, ejusque sequacibus excludendis. Hæc pro Synodi Chalcedonensis definitione servanda, reducendoque sanctæ memorie Timotheo rectæ fidei

sacerdote, tota sua textus serie pie locuta est. Hæc cerle tua mansuetudo cognovit: nec res incognitas tua clementia proferre potuisset, et palam aperleque professa, quod laudum tuarum testificatione firmasti.

37. « Requirantur illa quoque, quæ ad sanctæ memorie Timotheum Orthodoxum Alexandrinum episcopum serenitatis tuæ pagine sunt locute, atque ex ipsis Actibus intuere, nisi Petro ex ea memora urbe secluso, qui Ecclesie tunc temporis inebabat, supradictum Timotheum non fuisse revocatum. Vos ad eundem venerandæ recordationis pontificem jam reductum Saeras venerabiles mox dedistis, quibus fidi pectore gloriamini, quod sanctæ Ecclesæ magnæ civitatis Alexandriæ providens Orthodoxæ fidei, Dominus noster ac Salvator verum restituerit sacerdotem. Ubi manifestum est, quia cum hoc verbum dicitis, illum fuisse falsum qui pulsus est ostenditis: et enim in venerando Timotheo Orthodoxo fidem Dominum testamini reduxisse perversam in omnibus in Petro perhibetis refutasse doctrinam; non ob aliud, nisi quia et ille qui Orthodoxus pronuntiatur et verus, Chalcedonensi Synodo (sicut ejus tunc missa tenet professio) consentiebat; et iste qui falsus et perversus ejicitur, ab ejusdem Synodi tramite discrepabat.

38. « Denique cunctos episcopos Ægypti, universosque cleros (clericos) increpatis; vestris generaliter apicibus sancientes, ut nisi intra duos menses ab his quæ a principio contra canones, contra Ecclesias Dei, contra Orthodoxam fidem cogitaverunt, abstinerent, atque beati Timothei communione, quam impie reliquerunt, dignæ poenitentiæ satisfactione renearent; non solum despoliandos honoribus, verum etiam et Alexandrina urbe, et omni Ægyptiaca regione carituros: injustum enim videri, sicut Christianus imperator affirmans, ut qui se ab Ecclesia, quæ ubique terrarum est, segregarent, haberent sacerdotes, aut ullo sacro ministerii nomine censerentur. Vos indigne ferentes ab Alexandrinis seditiones concitatas, eos qui propter ordinem clericalem simili deceptione tenebantur, nisi salutaribus monitis obedirent, tali poena dignos arbitrabamini.

39. « Vos Petrum speciali notantes elogio, quod illicite se Alexandrinæ injecisset Ecclesie, omnes qui tam ab eo, quam ab hæretico Timotheo jam defuncto fuerant ordinati, si infra finita tempora resipiscerent, ad communionem Catholici Timothei mandatis recipi (non etiam ad male præsumpti gradus privilegia decreveratis admitti), consequenter addentes, ceteros deteriora subituros, si eligere meliora noluissent. Vos cujuslibet post has varias satisfactiones causas cunctis penitus abstulitis, quibus ipsos ab unitatis consortio discedentes recensuistis tulisse judicium. Vos de ipsius persona Petri quicquam denuo defricandi, sapienti consideratione tacuistis: quippe quem Ecclesie arce dejecum, simul pervasi pontificii videretis honore nudatum; nec ullo modo fieri posse, ut unquam

vel Orthodoxis præsideret, qui aut a nullis aut ab hereticis fuerat institutus; vel recidiva fofius temeritate violentus ovile Dominicanum subdolus et invidiosus intraret.

40. « Alque ideo quod corrigendis ejus prætendebatis sectatoribus irrogandum, huic jam quasi magistro sceleris rationabiliter deputabatis inflictum: ut quibus fratres merserat ad ruinam, fieret ipse metuenda damnationis exemplum. Quodque adeo verum est, ut superstare venerando Timotheo legionem sollicite jusseritis, si eidem humanitus aliquid evenisset. Vos nonnisi de Catholicorum collegio clericorum et a Catholicis consecratum subiustis videre pastorem: quia ubique nullo more, nullo rito sub vestræ serenitatis obtutibus, haeresis ipse præcipius Eutychianæ dementie potuit esse vel dici Orthodoxi successor antistitis. Quo igitur animo bestiam, quam a gregibus Christi duxistis abigendam, in eorum denuo patimini sœvire perniciem? Certe legibus, quas universis imponitis, magis vultis vinci, quam promulgare contraria: quanto satius fuerit, intemperata persistere quæ heri pro integritate refinenda totius Ecclesiae protulisti, quo et tui Catholici imperii aucloritas inconclusa permaneat, et nihil accedat quod actibus apud Dominum vestræ felicitati obsistat.

41. « Cernis enim, venerabilis imperator, quia ut Chalcedonensis Synodi indubitate defensio, inimicorum ejus elisio est, sic viceissim manifesta illius impugnatione comprobatur hostium veneranda ipsius cognitionis (protectionis) evectio. Meministis quemadmodum verba divina nos instruant neque in dexterum, neque in sinistrum limitem recta dispositionis excedere, sed via (ut scriptum est¹) regia mediaque gradiendo; hinc atque inde Nestorii Eutychetisque sacrilegia condemnata detestans, ita magnæ pietatis prædicans sacramentum, ut omnipotens Dei Patris consubstantiale sempiternumque Verbum, quod incommutabili Deitate et incarnatum est, et ab ipso inefabilis conceptionis exordio, quam sibi in utero Virginis matris potenter instruxit, unum eundemque Jesu Christum Dominum nostrum, unum eundemque Dei et hominis Filium, unum eundemque inconfuse, indivise Deum hominemque veraciter permanentem intermerata Patris lege prolatum, in hoc mundo fuisse conspicuum (perspicuum) divina simul humanaque gessisse; mortuum, atque ex mortuis exsurgentem, in Patris dextera residere, itemque inde venturum, ut est visus ire in caelos, eatenus profiterentur, quatenus librorum memorat traditio divinorum, et Nicæni Concilii forma, sicuti cuncti retro prædicavere pontifices: sic eorum tam Ephesino primo competenter inserta Conventui, quo beati papæ Calestini temporibus Nestoriana pestis extincta es, quam datis Augustæ memoriae Leoni sanctæ memoriae Leonis papæ Epistolis capitula subjecta testantur: quibus vir ille consulens etiam

folius Orientis episcopis, eorumque responsa, subscriptionesque super Synodi Chalcedonensis approbatione suscipiens, ea nullatenus passus est mutari; quo magis Christiana mente perpendit, et hoc esse verum, quod cum divinis assertionibus Catholicorum de toto orbe doctorum longe antequam hujusmodi questio nascetur, consonantia ubique dieta concinuerant: et ideo nulla iteratione refodienda, quæ constarent jure damnata: ne non solidum causa præsens in omne Catholici nominis extendat exitium, sed etiam cunctis residuis publica bella resumendi pandatur occasio, si quolibet modo, quod semel a veteribus universaliter decisum est, retractetur: uti esse jam etiam pervidetis Alexandrinae Ecclesiae perversorem fumeta diu impunitate grassantem, vestris præceptionibus, quibus merito dudum probalur ejectus, esse nihilominus abigendum.

42. « Annon ipse est per triginta annos Catholicæ desertor Ecclesie, inimicorumque ejus sectator et doctor, et ad fundendum sanguinem semper velox fuit et promptus? Numquid ad hanc istam dissimulationem sumus quadam ex conniventia præceptoris? In quo revera non est opus discussione subtili; quia ejus aperta sunt crimina. Dolet certe pietas tua, quod per diuturnos partis alternae gravesque conflictus multi ex hoc sæculo videantur ablati aut baptismatis aut communionis expertes. Sub hoc ergo præsule ne sint baptizati, et efficiantur heretici, et sine communione transeant, ne in perditionem pravitatem deficiant: ut quemadmodum scriptum est¹: Cœcus cæco ducatum præbens, cum eodem mergatur in foveam.

43. « Non est hoc, ora te, acerrimum decrevisse periculum, quando nec sauciis adbibetur firma curatio, et sanis ingeritur miseranda contagio? Nam quomodo aiunt sedari posse, si in futuro furores suos patiantur? Quid est illud dicere jam causam nullam superesse certaminis, nisi hereticis victoria tribuatur? Proinde quibus inferri castigationis aliiquid etiam corporalis, ut pater benignus horrescit; multo clementius eorum animas non patiaris intercipi, sed pia depositione compresses tandem subdi facias Catholicο sacerdoti: ut veræ generationis effectum et securum sibimet profuturae communionis auxilium consequantur. Subiecti vobis divina providentia facultatem, qua itidem effringatis opera perfidorum. Depulit ille nostre religionis vastatorem: vos ab ejus Ecclesiae cervicibus irruptionem deturbate prædonum. Pacavit ille Rempublicam (sicut vester quoque sermo testatur) a tyrannide heretica: libertatem vos ab ipsis hereseos præceptoribus populos eruentes, Christianis restituite. Ille vos auctæ legitimæ restituit imperatoris jure suffultos: reddite vos magistro discipulum: sedem beati Marci Evangeliste ad communionem beatissimi Petri, de vita eorum meritis devotione reducite: ut ipso in vobis opus bonum

¹ Deut. xxv.

¹ Matth. xv.

perficiente, qui cœperit, secure audire mereamini¹: Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit : et ad tuæ gloriæ cumulum, ita vice Dei præsideas, verendus veraciter existens Divinitatis imitator ; atque adhuc in rebus temporalibus constitutus, jam experiaris et innumus in æternam tibi beatitudinem præparatum.

44. « Quod vero cuncta litteris non potuerunt comprehendi, quæ negotii qualitas non sinit præteriri ; quædam venerabilibus nostris fratribus, et coepiscopis meis, quibus cura legationis injuncta est, proprio apud vos agenda sermone, commissa sunt. Precor ut ea quæque et audiare benignus, et indifficulter annuere, tum pro Catholice observantia veritatis, tum etiam pro regni vestri incolumente dignemini ». Hactenus Felicis pape Epistola ad Zenonem imperatorem, fortissima ipsa quidem ad redargendum, et potentissima ad suadendum, ac digna plane tanto Apostolice Sedis antistite; sed mendosa scriptio atque cariosa vetustas reddunt eam in nounullis obseuram.

45. Quod vero magnopere crederetur fore ut Acacius refractarius suasionibus Pontificis et Apostolice Sedis monitis minime acquiesceret; sed contumaciter solila arrogantia resiliret : optime consilium fuit, ut iisdem legatis daretur citationis libellus, quo Acacius ad Apostolicam Sedem ad respondendum objectis coram ipso Romano Pontifice vocaretur; qui sic se habet ex eodem codice scriptus.

46. « Episcopali diligentia commonente, debuerat dilectio tua Ecclesiasticum morem secuta, quid responsio sanctæ memorie prædecessoris mei per virum devotum Uranium subdiaconum apud clementissimum principem, quid apud te quoque litteræ ipsius in causa Alexandrinæ Ecclesiae profecerint, indicare : et curam, cuius te non immerito voluit esse participem, cuncto studio prosperorum significatione moliri ; ut Catholica fides apud Chalcedonensem Synodus roborata, et iterum firmata responsis omnium qui in eadem resederant Domini sacerdotum, quam inopinato rursus hæreticorum pravitas inquietat, communis opere inimicis propriis subjacere non permitteretur oppressa. Quod enim diu omittitur, superveniens et coepiscopus noster Joannes fugatus ab hæreticis pervasoribus sedis Alexandrinae, libellum nobis, quem sanctæ memorie decessori meo paraverat porrigendum (quantum ex subjectis agnosces) ingessit. Quem morem, majoris sui beatæ memorie Athanasii exemplo et priorum (priorum) nostrorum, non potuimus refutare.

47. « Et ideo lectis subditis (subjectis), frater carissime, ad hæc quæ proposita esse cognoscis, apud beatum Petrum Apostolum, cui preces in nobis oblatas pervides, et quem ligandi atque solvendi a Domino potestatem sumpsisse, non potes diffiseri; et in couventu fratrum, et coepiscoporum

nostrorum respondere festina : ut in alterutram partem quod justitia paraverit, erdinantes, amotis scandalis Ecclesiarum, quas scindi videmus, reparata concordia, et servata integritate fidei, puris mentibus acceptissimas faciamus placationis hostias, quas pro omni populo Christiano et salute glorioissimi imperatoris offerimus. Ad quam rem de collegio nostro fratres et coepiscopos nostros Vitaliem et Misenum, cum quibus illum a latere nostro fidelissimum nostrum Felicem defensorem, sanctæ Ecclesie Romanæ ordinatione direximus : quibus moram fieri non oportet, ne ad indignationem Domini provocandam, quæ corrigenda sunt, procrassilationibus convalescant ». Hucusque libellus Acacio offerendus. Innotus huic fuerat et ille oblatus Romano Pontifici libellus Joannis episcopi Alexandrini, sed desideratur in codice : ubi tamen scriptus extat hujusmodi ejusdem Felicis papæ libellus ad Zenonem imperatorem :

48. « Cum sibi redditam pacem, compressis per vos hæreticis, qui sentiebantur attolli, universalis gauderet Ecclesia, et vestrae pietatis imperium etiam de inimicis suis victoriam reportasset, et per universum orbem pro salute vestre serenitatis oratio cunctorum oraret ad Dominum sacerdotum, et vestra pietas fidei custos et defensor Orthodoxie sub æterni regis propitiatione regnaret: quando venerandi apices vestri, et Deo proxima currens de sacro pectore frequenter auctoritas, inter gaudia recepti imperii Petrum conversatum cum hæreticis, et parviciis illi Timotheo cohærentem, a profanis (quia nec ab aliis tieri poterat) Alexandrinæ Ecclesiae episcopum, quantum sibi existimaverat, ordinatum, acceptissima Deo preceptione dejecerat; et tyranni litteras, quas in eversione contra fas et sacrosancti Chalcedonensis Concilii definitiones mens insana dictaverat, pro regni sui commendatione evacuavit : ita deinde illicitas ordinationes ejus, vel etiam Timothei, utpote hæreticorum, irritas fecit; atque eos, quantum extra Ecclesiam fuerint, judicavit (indicavit).

49. « Sed nunc eum, mutatis omnium gaudiis in moerorem, Ecclesie Alexandrinæ cognovimus præsidere. Quod si verum est (ut Christianissimo principi coram Deo fiducialiter est faciendum) divino iudicio suggerimus, non leviter esse pensandum ; nisi certis remediis, quod in contumeliam Dei factum dicitur, fuerit expiatum. Et quia (sicut scriptum est¹) unus membra totum corpus patitur passiones, in persona ejus Orientis concutiuntur Ecclesiae. Quod fratrem et coepiscopum meum Constantinopolitanum respicit sacerdotem ; adversus quem in Conventu mihi ab eo, cuius sedem præfatus fertur tenere, libellus oblatus est, quem deplorationibus meæ humilitatis annexui ; ut idem frater et coepiscopus meus Acacius (sicut Ecclesiasticis necesse est, et vestris legibus fieri decet) ad hæc quæ de se pervidet intimari, apud beatissimum

¹ Matth. x. xxiv.

¹ Cor. XII.

Petrum Apostolum diluere obedienter proceret, nec ullo modo existimet differendum. Qui si (quemadmodum confidimus) bene conscient est, Apostolicum non debet judicium cum consacerdotibus suis et moderationem abjecere; ut sacerdotalibus actibus et comprobatione fideli comprobatus, primum Christi Domini nostri atque omnium sacerdotum, ac deinde pieatis vestrae gratia gloriosus perfruatur ». Hucusque Felicis papae libeltus ad Zenonem contra Acacium. Desideratur vero (ut diximus) Joannis episcopi Alexandrini tibellus, quem his se subjecisse idem Felix affirmat. Ceterum non ad Zenonem solum atque Acacium per eosdem legatos datae sunt litterae Constantinopolim, sed etiam ad clericos, monachos, atque laicos Orthodoxos, ut testatur Liberatus diaconus¹. Intueris Romani Pontificis amplitudinem, et eminentem subjici nesciam auctoritatem: dum licet Romæ sub Erulis Arianis propemodum captivus ageret, Zenonem Augustum gravibus coeret Epistolis, et Constantinopolitanum antistitem ad dicendam causam Romam vocat (ut ex recitatis modo Felicis papae scriptis vidimus) cum Alexandrinus patriarcha apud ipsum Romanum Pontificem, oblato libello, eundem accusasset Acacium, probe sciens majorum exemplo Romanum Pontificem universali Ecclesiæ judicem praesidere.

50. Meminit etiam earumdem litterarum et aliarum (ut diximus) Evagrius, qui de accusatione Joannis Alexandrini episcopi contra Acacium in oblato libello contenta agit; et quomodo Felix papa, ut Romam ad dicendam causam idem Acacius mitteretur, a Zenone petierit, narrat, res omnes paucis complexus post refutatum Zachariam historicum rem tantam ambagibus obvolventem; ait enim²: « Cum libelli a Joanne Felici contra Acacium, quod contra Ecclesiæ ritum cum Petro communicaverat, deque aliis facinoribus ab eo contra canones admissis dati erant: mittuntur a Felice ad Zenonem Vitalis et Misenus episcopi ut ejus auctoritate tum Concilium Chalcedonense firmaret, tum Petrus ut haereticus episcopatu pelleretur, tum denique Acacius mitteretur ad ipsum Felicem, rationem de rebus, quas Joannes, cuius mentionem saepe fecimus, ei objectasset, redditurus. At priusquam Vitalis et Misenus venere ad imperatorem, Cyrilus qui monachis, quos ἀναρίθτους, hoc est, Insomnes, vocant, prærerat, mitit ad Felicem, quod eum, cum tam gravia peccata contra veram fidem commissa essent, insimularet tarditatis.

51. « Felix igitur scribit ad Misenum, ut nihil ante moliretur, quam esset cum Cyrillo colloctus, et ab eo quid esset faciendum didicisset. Aliae præterea litteræ a Felice tum ad illos, tum ad Zenonem scriptæ fuerunt, quibus eos, non modo Concilii Chalcedonensis, verum etiam persecutionis in Africa regnante Theodorico excitatae, in memoriam redigeret ». Hæc Evagrius: ex quibus intelligis pariter,

hoc anno postquam legati ab urbe recessissent, fuisse excitatam in Africa adversus Catholicos persecutionem, de qua legatos jam profectos litteris admonuisset. Agemus de ea inferius, postquam quæ reliqua sunt rerum gestarum anni hujus Felicis papæ adversus alios haereticos fuerimus prosequenti. Quæ vero Constantinopoli per legatos acta sint, suo toco dicentur inferius anno sequenti.

52. In eodem Concilio damnatur Petrus Fullo cuius haeresim post papæ sententiam universi episcopi execrantur, ac plures repellunt. — Hoc itidem anno primo Felicis Romani Pontificis, in eadem quæ est habita (ut dictum est) Romæ Synodo, ab eodem Romano Pontifice damnatus est Petrus Fullo, idemque dictus et Cnapheus, intrusus post ejectum Calendionem episcopus Antiochenus. Hæc quidem hoc ipso anno facta esse, certum inde argumentum deducitur, quod cum in litteris de ejusdem Petri damnatione mentio habeatur de Acacio adhuc præsidente episcopo Constantinopolitanæ Ecclesiæ, quem tamen constat anno sequenti a Felice exauktoratum; affirmandum esse videtur, id factum hoc anno: nec dicere possumus eadem facta esse antea; cum hæc ipsa non ab ejus prædecessore Simplicio, sed a Felice papa peracta esse noscantur, qui (ut vidimus) hoc anno sedere cœpit. Magna profecto ista Romæ habita Synodus dicenda est, in qua tanta sunt gesta, cui Romanus Pontifex præfuit judex, advenit Alexandrinus patriarcha actor, citatusque ex ea Constantinopolitanus episcopus, et Antiochenus depositus sententiam damnationis accepit.

53. Acturi igitur de Petri funestissimi haeresiarchæ damnatione hoc anno Romæ in Concilio per Romanum Pontificem Felicem facta, quæ antea præcesserunt in medium adducenius. Accidit autem, ut (quod dictum est) nefarius Petrus, quam occultasset in corde, repentina eruptione in conspectum omnium haeresim propalaret, nempe se non Eutychianum esse tantum haereticum, sed et Apollinaristam atque Sabellianum: dum sacro Trisagio cani solito in omnibus Orientis Ecclesiis divinitus hominibus impertito, quo dicitur, SANCTUS DEUS, SANCTUS FORTIS, SANCTUS IMMORTALIS, addidit iste in hæc verba blasphemiam, QUÍ PASSUS ES PRO NOBIS, adscribens nimirum passionem sanctissimæ Trinitati: deque his litteras scripsit ad Acacium Constantinopolitanum episcopum. Quo quidem portento edito se primo detexit esse Eutychianum, dum unam in Christo affirmabat esse naturam; et cum diceret carnem de cœlo allatam, in Verbum esse conversam, se esse docuit sectatorem Apollinaris: cum vero æque Patri, ac Filio, Spirituique sancto passionem conjungeret, plane Sabellianum se aperuit, asserens unam tantum totius Trinitatis esse personam, sicutque majori cumulo redderet prescriptum diu ante nefandum Theopaschitarum errorem, excitans et blasphemias Marcionis, Valentini, Manetis, et aliorum jam diu ante ejectorum haereticorum.

54. Hæc autem ubi audierunt Orthodoxi epi-

¹ Liber. diac. in Brev. c. 18. — ² Evag. l. iii. c. 18. 19. 20.

scopi Orientales, horrescentes tot blasphemiarum involuerum instar serpentum mutuis spiris inter se invicem glomerantium continuo exelamavere. Sed et Acacius episcopus Constantinopolitanus simul ac ad se scriptam ab ipso Petro audivit horrendam blasphemiam, quantumlibet eidem Petro nonnihil studuisse, tamen ad dementem hominem eurandum, congregavit Constantinopoli Concilium episcorum, ubi ab omnibus insanus ille Petri damnatus fuit error. Meminit ejusdem quoque Synodi Constantinopoli ab Acacio celebratae Felix papa in posteriori Epistola ad ipsum scripta. Extant adhuc et Epistolæ¹ a diversis episcopis ad eundem impostorem protinus datae : et inter alias, quam scripsit Antheon episcopus Arseniotis in Ægypto, enjus est exordium : « Multum valde angustiatus sum super te, frater honorandissime; quoniam per te magnum oritur scandalum, etc. » Meminit de ipsis ad Acacium, quibus adstruebat haeresim, litteris.

55. Scripsit etiam ad eundem Petrum Faustus episcopus Apollonidis, necnon Pamphilus episcopus Abydorum, alias Amidenorum, ab Acacio episcopo Constantinopolitano, ut id faceret, persuasus : nam inter alia : « Multa, inquit, tristitia repletus haec tibi addo simul cum Acacio inducente me ad hoc ipsum, etc. » Sed et Asclepas Tralliarum antistes id ipsum naviter operatus est, scribens pariter ad eum Epistolam, eius est principium : « Ecce carissime, repletus est mundus scandalo, etc. » Acacius quoque, qui auctor illi extiterat reassumendæ sedis Antiochenæ, facti sero pœnitens eundem Petrum gravissimis admonuit litteris, quæ sic incipiunt : « Obstupuit cælum, et tremuit terra ; mota sunt autem et fundamenta sancte Dei et Apostolice Ecclesiæ; luctus et ploratus apprehendit sacerdotes Christi in his quæ ego et sancta Synodus hic secundum Dei nutum congregata adivimus fieri a te frater » : et quæ sequuntur. Qui autem post Epistolam subjiciuntur in codice anathematismi, non sunt ad Acacii Epistolam spectantes, sed ad Epistolam Quintiani episcopi Asculani, ut præ se fert Vaticannum latinum pervetus exemplar, in quo et dietæ Epistolæ emendatores leguntur, quam in secundo tomo Conciliorum, ubi editæ reperiuntur cum aliis ab Occidentalibus ad eundem datis.

56. Tantæ autem blasphemie tonitruus, qui Orientem feriendo concussit, non sine horrore in Occidente auditus est. Cum et Romanæ Urbis Felix antistes super universum gregem invigilans, his quantocius occurrere festinavit : collectaque Synodo nefandum dannavit errorem, scripsitque ad eundem Petrum litteras, quibus ejus singulas blasphemias confutavit : sed primo cum luctu ita exorditur : « Quis dabit capiti meo aquam et oculis meis fontem lacrymarum ? etc. » in fine autem de collecta Synodo meminit verbis istis : « Haec tibi scripsi una cum præsentí Synodo conveniens te coram

Deo et sanctis Angelis, ut ea doceas, et nobis sentias, ut illibata fides nostra permaneat ad gloriam Dei ». Addidit et post has atias commonitorias litteras, ut idem papa testatur in sententiæ libello adversus eundem Petrum conscripto : sed cum has omnes despexisset, damnationis in eum sententiam irrogavit, ut suo loco diceamus.

57. At non Felix tantum in Occidente, sed (ut dictum est) et Quintianus magni nominis Ascalanus episcopus id ipsum præstitit scribens et admonens nefarium Petrum de illatis ab eo in Deum blasphemis : est ejus Epistolæ exordium¹ : « Multifariam multisque modis a veritate, carissime, declinasti, etc. » Post mutta autem duodecim apposuit anathematismos, qui sic se habent :

58. « Omnis qui dicit unam naturam Dei Verbi et carnis, non duas unitas indivisasque ; damnetur.

« Si quis confundit duas Christi naturas dicens Deum passum carne, et non passum Christum carne, secundum Apostolum ; damnetur.

« Si quis impassibilem et immortalem Deum Verbum dicit conversum in passionem et mortem, et non hoc reddit ejus carni ; damnetur.

« Si quis nomen Trisagion, hoc est, ter sanctum, dicit propter nos crucifixum, et non Dominum Jesum Christum Filium Dei Unigenitum ; damnetur.

« Si quis post vocem ter sanctam, Deum dicit crucifixum propter nos, et non potius unum Filium, cui in medio ter sanctæ vocis hymnus dicitur ; damnetur.

« Si quis hominem dicit qui pro nobis crucifixus est, sive Deum, dividendo naturas, et non eas copulando in crucifixione ejus damnetur.

« Si quis dicit duas personas, seu subsistentias, et non potius duas naturas in unam personam et unam substantiam concurrentes ; damnetur.

« Si quis alterius substantiae dixerit carnem Domini a carne nostra, et non potius nobis consubstantialem absque peccato ; damnetur.

« Si quis Deum hominem, et non magis Deum et hominem dicit ; damnetur.

« Si quis dicit creatum Patris Verbum, et non magis ejus carnem ; damnetur.

« Si quis dicit consubstantialem carnem Domini Deo et Patri, et non potius Deum Verbum ; damnetur.

59. « Si quis dicit sine mente et sine anima Dominum nostrum Jesum Christum, et pro ea habuisse divinitatem, et ex hoc dicendum passum carne Deum, et non magis mentem cum anima rationali humanatum Deum Verbum, et impassibilem dicendum eundem divinitate, humanitate vero passibilem ; damnetur ». Hactenus Quintiani anathematismi. Qui autem apud secundum tonum Conciliorum post hos duodecim sequuntur octo alii anathematismi, non sunt Quintiani episcopi Asculani, sed Asclepiadis Trallensis anislitis, ut appareat ex

¹ Habendur tom. II. Conc. in vet. edit. in exordio Quintæ Synod. in ecent. edit. in Felice Papa, habet easdem cit. superius C. Vaticanus.

¹ Exstat apud tom. II. Concil.

codice Vaticano : non enim plures quam duodecim fuerunt Quintiani anathematismi, de quibus ipse mox ista pergit dicere.

60. « Has duodecim damnationes direxi tibi, ut metuens horum iudicia, recedas a tua callidissima novitate : sciens quia oportet nos sequi relationem sanctissimi episcopi Constantinopolitanæ Ecclesiae Procli : quomodo cum in Campum concurreret eum omni populo suo inundante pro terra motu eadem fluctuante civitate, et luctu ob omnibus emisso, repente puer in aera a quadam virtute elevatus est, eique preceptum est, ut in Litania diceretur Trisagion, hoc est, Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis, miserere nobis : et haec denuntiare episcopo jussus est, qui per tres horas stetit in tribunalis circa pedes ejusdem episcopi : et hoc narravit puer. Et istam Litaniam facientibus, steterunt illi terrores. Sic itaque et tu Litaniam facito, et cessabit a te ira prolata : alioquin veniet super te Felicis pape nostri damnatio. Custodiat autem Deus mundum a scandalis nunc et semper, et in saecula saeculorum. Amen ». Haec tenus de his Quintiani Epistola reddita ex codice Vaticano : quae licet suo loco, eo anno quo acciderunt, fuerunt enarrata : ob prodigii excellentiam haud piguit ex ejusdem Quintiani Epistola hic repetere. Sequebatur in codice post Quintiani litteras Epistola Justini episcopi in Sicilia ad eundem Petrum blasphemum data, quae incipit : « Oportet armari militem adversus hostem, etc. » Ubi post nonnulla hanc salubrem admonitionem apponit : « Quiesce ergo ab hac impietate scivissima, non adjicias scandalum, et non eris causa perditionis simplicium hominum : ne forte Pontifex noster Felix secundum canones te condemnaret; et nihil tibi proderit dicenti : Ego bene haec apposui, dum Crucifixum in voce Trisagion sum confessus, etc. »

61. Sed in eodem codice Vaticano extat Epistola Flacciani episcopi Rhodopensis hactenus nusquam edita. Fuisse hic unus videtur ex illis episcopis, qui ex Aegypto Romam cum Joanne Alexandrino venerunt, atque Romano Concilio interfuerunt. Habentur in ea nonnulla suo ipsius exordio, quomodo hie nefarius deincepsit Acacium Constantinopolitanum episcopum, ut restitueretur in sedem. Reddamus hic aliqua ex ea, ab ipso Epistolæ initio inchoantes, quod est hujusmodi :

62. « Venatores bestiarum iracundia non terruntur, neque sanguineis earum oculis perturbantur; sed potius ex adverso provocant eas qui confidunt in jaculis quæ secum habere noscuntur. Et veritatis indagatores non metuunt regum et principum haereticorum iracundias, nec qui inflammant in subversionem oculos suos; sed accedunt ad eos viriliter, si quo modo possint ex iis cibum Deo venari, cum faciunt furorem cessare eorum, quem habent de mala conscientia, si quando sancto Spiritui reluctantur. Hirundo dum non prævalet in hieme consistere, apprehendit ea loca ubi tranquillus aer est : et pii viri haereticorum fluctus respicere non valentes, illuc confugiunt, ubi fides tem-

perata consistit ». Præfatur ista Rhodopensis, quod in adeo horrenda tempestate, qua Oriens obrignisset algore perfidiae, ipse Romanum ad Apostolicæ Sedis tranquillitatem instar hirundinis commigrasset. Sed quomodo ipse feram bestiam se appetere dicat, ejusmodi eum exagitans invectiva demonstrat :

63. « Quis est igitur qui procellas excitavit haeresum, nisi tu, qui sollicitasti aures principis innocentis, et falsis litteris cor pontificis erexit, id est, Acacii, ut ad communionem te susciperet, dicendo : Non mihi fiat ultius crucem apponere Trinitati, prædicando tantum Christum crucifixum. Cui enim non videatur errare sermo impudentiae ? Ubi ergo ex hoc declinans, remaneam non susceptus a vobis ? Et ubi sunt viscera Christi ad Petrum ? » Sunt haec verba olim scripta ab ipso Petro ad Acacium, cum se simulavit Catholicum esse ut receptus in communionem ab ipso, sedem, ex qua excederat, recuperaret. Pergit vero Flaccianus : « Haec et alia similia dicens, non audis baculum exactoris : institisti in proposito tuo, universisque errores distribuis. At enim eribratus es canonice a præsulibus nostris, id est, a principe Apostolorum Petro, cui Dominus ait¹ : Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in caelo. At nec hoc meruisti, ut per dignam pœnitentiam relaxeris, in temetipsum statuens ut perseveres in hac damnatione. Sed in hac vita spem habes tantummodo sperare in principibus, ut redeas ubi digne ejectus es a sancta sede : ideoque perfectius es miserabilior omnibus hominibus, tanquam minime desiderium habens ad Deum vivum et ejus regnum celorum. Verumtamen noli frustra pulvere dealbari, quia irregulariter sacerdotii principatum arripiisti : neque intleris adversus nos pie recteque prædicantes, etc. » Pergit ipse pluribus et quidem fortiter confutare ejus blasphemias.

64. Cum enim inter alia profiteretur Petrus præ omnibus haereticis Arium detestari; ostendit ipsum eadem sentire cum Ario : nam cum interdum excusando diceret, se non affirmare Trinitatem esse crucifixam, sed unam ex personis ejus nempe Filium tantum ; ad haec ipse : « Cur (inquit) abhorres Arium, ut putes non quæ sunt illius sapere ? Ubi apud te consubstantialitas invenitur, quæ apud illum nequaquam suscipitur ? Dixisti enim : Unum Trinitatis reor passibilem, sed non Patrem, nec Spiritum sanctum, sed Filium Dei. Ecce factus es Arianae haereseos a temetipso convictus, cum hoc Arius dixerit : quia si passibilis est Filius, Pater vero non, quomodo consubstantialis ? » Ad postremum vero post eruditam satis adversus eum in longum productam disputationem, haec habet : « Resipisci, vigila, ne permaneas in iudicio Patrum : scis enim, quia neque reges, neque potestates, neque principatus solvere te poterunt hoc vinculo, nisi convictus relinquas temporalem dignitatem, sedeasque tanquam Job super sordes extra

¹ Matth. xvi.

civitatem. Hæc est ad te mea salutatio secundum Deum in Christo circa te, non secundum homines ». Hactenus ipse.

63. Porro scripta ista ab eo ad Petrum videtur Epistola, cum jam ipse Petrus a Felice papa damnatus esset : id enim significasse illis visus est verbis : « Cibratus es canonice a Patribus nostris, id est, a principe Apostolorum, etc. » Cum videlicet auditis adeo horrendis in Occidente blasphemis, simul cum Romano Pontifice qui collecti fuerunt Romæ episcopi, aprum illum silvestrem divinæ Scripturæ et sanctorum Patrum scriptis appetivere, confodereque illato in eum ab omnibus anathemate, obniente in primis in eumdem ipso Romano Pontifice. Extat prolata in Petrum ipsum blasphemum Felicis papæ sententia in dicta Romana Synodo quadraginta duorum episcoporum hoc anno habita; quæ sic se habet¹ :

66. « Quoniam pestiferis doctrinis imbutus, et impietate verborum, non curasti sequi præordinatos sanctos Patres, qui sedem beate memorie Ignatii gloriosi martyris ordinaverunt : quo etiam cum sis indignus, nescio quemadmodum adeptus fueris principatum, et sceleribus tuis profanis, impiusque dogmatibus inferre putaveris Ecclesiæ Catholice novitatem, ut non propter nos Christum crucifixum dicas, sed passionem impossibili Deo iniquissime intulisti, et immortalis Spiritui mortem apponere præsumpsisti : nec exteritus es, quæ libi a sanctis Evangelii (Evangelistis) et Apostolis et viris probatissimis et beatissimis Patribus tradita sunt, sed callidis hæc commentis adstruere, et sensum proprii languoris, et hujus haereseos scandalum simplicioribus inculcare, ita ut nec similis prioribus videatur haeresibus, sed multipliciter potius hæc transcedant : nec ambutare in veritate, nec nostris duabus Epistolis aurem volunti accommodare ». Vides duas præcessisse Epistolæ a Felice datae, præter alias ad eumdem a prædecessoribus scriptas ; et antequam sententiam in eum ferret, a Simplicio papa antea condemnatum, sed pergit :

67. « Nunc igitur sum exorsus adversus te proferre sententiam (magis autem princeps Apostolorum Petrus qui inter sanctorum Apostolorum præconia præco veridicus est) et non solum adversus te, qui ejus nomini non consentis, neque fidei patrem te esse cognoscis, quoniam ultra modum ab ejus intentione recta inviolabili fide deviasti ; sed etiam adversus eos qui non erubentes Evangeliorum venerabiles characteres, neque horum sequacium Apostolorum perfectorumque virorum doctorum sermones, inconstanti sententia, inquis traditionibus tuis incumbunt, ita ut malæ sectæ detestabiliter revera sequantur amaritudinem, nec hujusmodi execrabilem aversantur impietatem. Dicimus ergo tibi, sicut etiam illis² : Quoniam dilexisti malitiam super benignitatem, iniquitatem

magis quam loquacitatem : dilexisti omnia verba præcipitationis et linguam dolosam ; propterea destruet te Deus in finem, non solum ab Antiochenæ Ecclesiæ sede, sed etiam ab omni civitate.

68. « Etenim sit in te hæc fixa damnatio a me, et ab his qui sub me constituti episcopates sedes gubernare noscentur, et Acacio Constantinopolitanæ Ecclesiæ pastore, et venerabilibus episcopis ejus juri subjectis, tanquam et ipsis minime consentientibus tuis commentis. Sic aliquando siquidem dixisti, Trinitatem propter nos crucifixam, et non Christum : aliquando vero immortalem Spiritum, Manichæi secutus errorem : aliquando autem hæc fugiens, nostrorum sermonum pignoribus increpatus, Christum post immortalem Spiritum passionem sustinuisse dixisti, sicut Paulus Samosatenus et Nestorius, unum Filium dividentes in dualitatem Filiorum. Et eum his (hic) putasti non immorandum, ad pejora venisti, ut hymni, quos Cherubim cum tremore Trinitati incessanter emittunt, ad Trinitatem glorificandam non referantur ; sed ut totus hymnus ad Filium deducatur, confirmare volens sententiam velut canerum serpentem, quam adversus simplices extutisti : et hinc in omnium haeresum laqueos præcipitatus es, a veritate declinando, nec prædicando propter nos Christum crucifixum Unigenitum Dei Filium, qui in medio Patris et sancti Spiritus glorificatur.

69. « Quid enim hoc erit damnabilis, quam cum a vobis Pater et Spiritus sanctus fiat glriosus, calunnia Seraphin inferatur, quam cum non Trinitatem glorificare credatur, cum dicil, Sanctus, Sanctus, Sanctus, sed solam personam ? Quæ infernatis haeresis ita crudeliter, ut vos invercunda foit ? Verumtamen adhuc in ista discurrentes novitate, usque ad fundamenta blasphemiarum Dei pertingitis : Filium Patrem et Spiritum sanctum dicentes, Sabellium sectamini et confusionem inducitis et Trinitatis confessionem pariter abnegatis in qua baptizati sumus, et credimus et fatemur. Quis ergo non lugeat taliæ dicentes de sancta et inviolabili Trinitate ? Hoc mihi valde convenit allegare, et planetum sufficienter effundere, cum in hoc simplicium animæ fuerint capivatæ, quæ tunc rem impiam divulgaverunt : quos etiam extraneos judicamus a recta fide, Ecclesiæ Catholica et communione gloriissimi nostri principis Petri, qui³ claves regni celorum a nostro Salvatore percepit.

70. « Qui ergo voluerint esse communicatores Apostoli, ejus quoque doctrinam sequantur docendo et credendo Christum propter nos crucifixum, neque eum negando sicut Petrus, qui nuper damnatus est, eo quod prave et nefarie in hymno Trisagion noviter introduxit, Qui crucifixus est propter nos. Scientes quia non Trinitatem crucifixam ab Apostolis accepistis, neque Patrem, neque Spiritum sanctum, nisi carnem Christi, Filium Dei

¹ Extat tom. I. Epist. decr. Rom. Pont. et tom. II. Conc. —
² Ps. LI.

³ Matth. XVI.

unigenitum solum. Igitur fugite ab hujusmodi communione sacrilega, et ero vester socius atque communicator, et vos quoque mei, peste dolosa a vestra rectitudine procul expulsa. Custodite, Christi discipuli, mei autem filii, traditiones quas a sacris voluminibus accepistis ». Ilactenus excommunicationis in Petrum et ejus sectatores sententia missa in Orientem.

71. Adjecit his litteras Felix papa ad Zenonem imperatorem, monens eum ut caveat a communione Petri jam judicio Ecclesiastico condemnati. Ipse autem sic se habent¹ ut in re seria Romanum Pontificem decevit :

« Convenit, tue clementiae rerum ordinem nuntiare gestarum pro tranquillitate imperii serenitatis tuae. Et oro suscipias precem meam, ac si ipse presens essem benignis auribus tuis, ut Christianissimus imperator; et nequaquam arbitretur pietas tua illum puro vos corde diligere, quicumque te pacem cum Deo habere non vult. Quoniam vero fidei mente credidisti, nec ambigis, et temporalis solii potestatem et aeternae vite retributionem superno ex momento pendere : per nostram etiam parvitatem dignare suscipere venerabilem ac divinam beatissimi Petri confessionem, Apostolorum scilicet principis, cui et regni claves a Salvatore traditae sunt²; qui etiam preparabit Christianissimo imperio vestro locum in caelo cum sanctis Angelis : quique immutabilem et immaculatam fidem in Dominum nostrum Jesum Christum Dei Filium Unigenitum primus exponens a Salvatore ipso beatus dictus est. Nam cum ipse dixisset ad Dominum³ : Tu es Christus Filius Dei vivi, ab ipso audire meruit : Beatus es, Simon Barjona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in celis est : et super istam confessionem aedicabo Ecclesiam meam, et portae inferi non prevalebunt adversus eam.

72. « Cum ergo Salvator dixerit, quod portae inferi non prevalebunt adversus ipsius Ecclesiam, ut ab ea ipsius denominationem tollant, que dicitur Christus Jesus et Dei omnipotentis Filius : Petrus Follo primogenitus et diaboli filius, qui sancte Antiochenae Ecclesiae indignissime se ingessit, sanctamque sedem pontificatus Ignatii martyris polfuit, qui Petri dextera episcopus ordinatus est, Eustathiique confessoris ac praesidentis trecentorum decem et octo Patrum qui in Nicæa convenerunt, ausus est dicere, non oportere Christum etiam Dei Filium nominare secundum divinam Salvatoris sanctionem et traditionem divinarum Scripturarum, Patrumque expositionem, sed unum de Trinitate passionem pro nobis pertulisse in substantia Deitatis, juxta Arii, Apollinaris, Eunomiique blasphemiam, volens hac voce evanescere salutarem Domini Incarnationem, secundum quam Christus et passionem subiit (dicitur⁴ enim unus ex nobis,

qui Abraham semen apprehendit). Augere quoque Deorum pluralitatem nititur : quippe sensus ejus tres introducit Deos, unum mortuum, duos viventes. Solvit etiam consubstantialis nomen, sacrasque abjectit Synodos Nicænam, Constantinopolitanam, et Chalcedonensem : sanctam quoque Mariam Virginem nequaquam admittere reprehendit. Si enim non ex ea Verbum incarnatum homo factum est : quae necessitas Virginis? et quare ad eam Gabriel: Quod ex te nasceretur sanctum vocabitur Filius Dei, et dabit illi Dominus Deus sedem David Patris ejus?

73. « Post haec autem omnia impia, et blasphemiae suæ præsumpta, et depravationem Trisagiae depreciationis, cum illi addere voluit: Qui crucifixus est pro nobis, multa inconvenientia effecit; multumque a nobis et in Christo dilectis fratribus nostris qui in Oriente sunt, et a venerabili Acacio vestre regalis et a Deo amatae civitatis archiepiscopo admonitus, converti noluit. Quapropter nunc sancta Dei Ecclesia maternis te vocibus, utpote ad excellenter ejus filium alloqui non cessat: O a Christo amate imperator, meæ venerabilitatis vinculum, in quo multitudines fidelium constringuntur, dissolvi non permittas. Domini autem Christi et Unigeniti Filii Dei laudationem transgredi non permittas, quæ et vestram civitatem periclitante salvavit: sed tanquam Angelorum traditionem indepravatam conserva, et Petrum Ariane superstitionis sequacem ab Ecclesia Antiochena expelle.

74. « Qua ex causa Petrus seedit vestem meam desuper contextam? Deus et Pater mandavit principi Apostolorum, quid vocarent Filium¹. Ejus unigenitus Filius in confessione primi Apostolorum fundavit me. Sanctus Spiritus quotidie testatur mihi dies²: Non judica te scire aliquid, nisi Jesum Christum, et hunc crucifixum. Si autem inimici, increduli insidiatores qui extra vitem sunt, et qui Unigenitum Filium Dei mactaverunt, lapidaverunt (lanciaverunt), et ligno crucis affixerunt, vestem suam non diviserunt; et Petrus fidei meæ vestem dirupit? Portæ inferi non prevaluerunt adversus me; et Petrus tentat meos muros demoliri?

75. « Ego, piissime imperator, te de imperio expulsum rursus introduxi, et malignos et inobedientes meis divinis dogmatibus dedi pro sepultura tua, viam quoque potentiae aperui ante te, inimicos tuos percussi una cum iniquo eorum dogmate, antiquam potentiam exquisivi tibi a Deo in altis regnante, ex quo et regnare sumpsisti.

« Respice ad praedecessorem tuum piissimum imperatorem Marcianum, et illius fidem libenter amplectere: Inhereticam tyrannidem Petri quam citissime eradicata: Valentini et Eutychetis discipulum expelle et a civitate simul et Ecclesiastico regimine, et a dignitate hierarchica dejectum esse sanctito.

¹ Eccl. Ep. III. ton. I. Ep. Rom. Pont. — ² Matth. XVI. — ³ Ibid. — ⁴ Hebr. 4.

¹ Matth. XVI. — ² I. Cor. II.

76. « Conspice, sanctissime fili, et imperator invictissime, qualis in Chalcedonensi Synodo indubitate defensio fuit, et quibus expugnavit Eutychetum (Aeschinum), et divulgationes hereticæ doctrinæ Petri expediæ. Hæc legat sancta Dei Apostolica et Catholica Ecclesia, ut ab ipsa propter prædictas causas depositum ad communionem non suscias, sed per divinos apices vestrae serenitatis ab Antiochiae confusio propellite. Pro ipso autem constituite virum operibus sacerdotium ornantem, custodemque diligenter sanctæ Chalcedonensis Synodi, et eorum quæ in ea firmata sunt. Omnipotens Deus custodiat vestram potentiam in pace semper ». Hactenus Felix papa ad Zenonem imperatorem hoc quidem anno (ut dictum est) cum adhuc non esset Acacius ab Apostolica Sedis communione rejectus, quod fieri contigit anno sequenti. Cur vero de restitutione Calendionis nihil penitus Felix agat; puto quidem rem interim dissimulatam fuisse, quod ille, licet per calumniam, una cum aliis majestatis criminis factus reus, digno (ut apparebat) prætextu fuisse expulsus.

77. Ad hæc autem omnia de Petro hoc anno sub Felice papa confienda, plures Synodi habite esse noscuntur Actiones, in quibus primo scriptæ fuerint litteræ admonitionis ad Petrum: in dicta enim ad eum data Iuncta Epistola de Synodo ea de causa congregata mentio habetur, postquam aliae secutæ sunt ejusdem Pontificis ad Petrum ipsum litteræ eum iterum admonentis. Postremo vero illa celebrata est Actio, in qua recitata nuper est in Petrum lata sententia: diutius enim detenti Romæ ea de causa episcopi fuere: nisi velimus dicere ad aliam Synodus iterum eos vocatos Romam eodem anno fuisse. Quæ autem Antiochiae inter hæc acta sint, in compendio nuper citato ista leguntur: « Dum Acacii scripta legeremus, quæ de Petro et Joanne Antiochenis ad papam miserat; excessus Acacii etiam in hac causa gravissima deprehendiatur.

78. « Denique (etenim) memoratus Petrus Joannem quemdam presbyterum ordinavit Apameæ episcopum; a quibus non receptus, venit Antiochiam, et Petrum episcopatus sui pellit auctorem, et invadit ejus Ecclesiam: quos simul iterum damnatos dicit Acacius, petens ab Apostolica Sede, ut si ad eam forte confugerent, nec visu dignos haberet: sed si fortasse jam aliquam indulgentiam impetrassent, irritam esse debere, nec eorum pœnitentiam recipiendam esse. Quod cum fatus Joannes Alexandrinus episcopus relegisset, tacere non potuit, quod illum Joannem, quem Acacius damnaverat cum Petro, et sine remedio pœnitentia fecit ab Apostolica Sede damnari, post tot damnationes Tyriorum miserat Ecclesiæ præsidere ». Hæc ibi; quæ gesta esse ante decretam in Romano Concilio legationem, auctor ostendit. Ilabet hæc etiam de damnatione Petri atque Joannis Antiochenorum intrusorum antistitum, deque Acacio promovente ad Tyriæ Ecclesiæ episcopatum eundem Joannem, Liberatus

diaconus¹: eademque exacte explicata habentur in litteris² Felicis papæ anno sequenti datis ad clericos et archimandritas Constantinopolitanos, ubi etiam legitur, Joannis ordinationem in episcopum Tyri factam esse ab Acacio anno sequenti, cum de ipso cœptum esset Roma agitare judicium. Que autem hæc scuta fuerint, dicemus suo loco. Jam vero in Occidentem clamor persecutionis in Africa excitata nos revocat.

79. *Ecclesia Africana dirissimam patitur ab Hunerico Wandalorum rege persecutionem, in qua plurimum martyrum virtus, ac persecutorum crudelitas et versutie clarescant.* — Hoc enim anno, qui secundus numeratur ab eo tempore, quo de ventura persecutione in Ecclesiam Africanam ostensæ sunt recitatae superius divinae predictiones, cœpta est eadem provincia dire ab Hunerico Wandalorum rege exagitari: quod et datae a Felice papa hoc anno (ut vidimus) litteræ ad Zenonem imperatorem significant. Quæ igitur hoc anno, quæve sequenti gesta sint, ex Victore, qui aderat, prosequemur: sic enim exorditur³: « Censem primo tyrannus jussione terribili, ut nemo in ejus palatio militaret, neque publicas ageret actiones, nisi se Arianum fecisset. Quorum ingens numerus, ne fidem perderet, militem temporalem atjecit. Quos postea dominibus projectos, omnique substantia spoliatos, in insulas Siciliam et Sardiniam relegavit.

80. « Quodam (quo eodem) tempore statuere per totam Africam festinavit, ut nostrorum episcoporum defunctorum fiscus sibi substantiam vindicaret (vindicasset): qui autem defuncto succedere poterat, non ante ordinaretur, nisi fisco regali quingentos solidos obtulisset. Sed hoc ædificium ubi construere nisus est diabolus, statim illud destruere dignatus est Christus.

81. « Suggesserunt ei domestici sui dicentes: Si istud firmaverit preceptio vestra, nostri episcopi in partibus Thracie et aliis regionibus constituti pejora incipient pati ». Quod igitur hæc via præclusa esset, ne quid contra jus fasque in episcopos Catholicos agere videretur, quibus permotus Zeno imperator eadem in sibi subdilos Arianos episcopos irrogare potuisset; aliis dignis sibi visis prætextibus et justis apparentibus causis persecutionem adornare conatus est: nimirum inquirere dirissimis quæstionibus si quæ reperiire posset crimina episcoporum. Sed qua id arte quæsierit, ex eodem Victore audi:

82. « Præcepit, inquit, deinde sacras virgines congregari, dirigens Wandalos cum suæ gentis obstetricibus ad inspicienda et contrectanda contra jura verecundiæ verecunda pudoris, ubi nec matres aderant, nec aliqua matronarum: quas cremantes gravi suspedio, atque ingentia pondera pedibus alligantes, laminas ferri ignitas dorso, ventri, mamillis, et lateribus apponebant, quibus inter

¹ Liber, diac. in Brev. c. 18. — ² Felic. Epist. IV. — ³ Victor. de persec. Wandal. I. II.

supplicia dicebatur : Dicite quomodo episcopi vobis-
cum conerant, et clerici vestri. Quarum acerbitate
ponarum plurimas tunc scimus extinelas esse :
aliae que remanserunt, cutibus arescentibus, factae
sunt curvae. Nitebatur enim semitam invenire, per
eius aditum publicam, sicut fecit, faceret perse-
cutionem. Et ita faciens, nullo modo investigare
potuit, quomodo Christi Ecclesiam macularet ». Cum igitur nihil inventum esset, unde haec ex causa
persecutionem posset inferre, nec quiescere valeret
animo, quem furor et crudelitas assiduis stimulis
ad cladem Orthodoxorum impellerent; jam vi agere
ecepit, quod jure explere quomodo posset non inven-
nit : sicque persecutionem auspicatur acerbam sa-
tis, quam Victor cernens lugubri prosecutus est
stylo, cum ait :

83. « Quibus autem prosequar fluminibus la-
crymarum, quando episcopos, presbyteros, diaconos,
et alia Ecclesia membra, id est, quatuor millia
nongenta sexaginta sex in exilium eremi destinavit?
in quibus erant podagri quamplurimi, alii propter
etatem annorum lumine temporali privati. In quo-
rum numero beatus Felix Abderitanus episcopus
habens jam in episcopatu quadraginta quatuor an-
nos, qui paralysis morbo pereussus nec sentiebat
quicquam, nec penitus loquebatur. De quo nos
maxime cogitantes, quod non posset jumento por-
tari, ut a suis rex petretur, ut saltem eum propere
moriturum Carthagini esse jussisset, quod ad exilium
nulla posset ratione perduci. Cui ita fertur
tyrannus eum furore dixisse : Si animali sedere
non potest, jungantur boves indomiti qui eum col-
ligatis funibus trahentes perducant ubi ego prae-
cepi. Quem ex transverso super burdonem vincetur,
quasi quemdam ligni truncum toto itinere porta-
bamus.

84. « Congregantur universi in Siccensem et
Larensem civitates, ut illuc oecurrentes Mauri sibi
traditos ad eremum perduxissent. Supervenientes
igitur comites duo subtilitate damnabili blandis
sermonibus cum Dei confessoribus agere coeperunt :
Quid vobis (inquit) videtur, ut ita pertinaces sitis,
ut domini nostri praecepsis minime obtemperetis,
qui esse poteritis in conspectu regis honorabiles, si
ejus festinetis facere voluntatem? Statim illis elan-
tibus et dicentibus ingenti vociferatione : Chri-
stiani sumus, Catholici sumus, Trinitatem unum
Deum inviolabilem confitemur : includuntur gra-
viori quidem, sed adhuc latiori custodia, ubi nobis
copia dabatur et introire, et verbum admonitionis
fratribus facere, et divina mysteria celebrare. Ibi et
infantuli fuere quamplurimi, quos genitrices ma-
terno sequebantur affectu, aliae gaudentes, aliae re-
trahentes : aliae gaudebant se martyres peperisse,
aliae morituros diluvio rebaptizationis nitebantur a
confessione tidei revocare. Nullum tamen tunc nec
blandimenta viceerunt, nec carnalis pietas aliquem
inclinavit in terram. Nam quedam quid tunc fecer-
it anus, breviter referre delectat.

85. Dum iter ageremus cum Dei exercitu co-

mitantes et forte magis noctibus promoveremur
propter solis ardorem : conspicimus mulierculam
saccatum et alia vestimenta portantem, manu in-
fantulum una tenentem, atque his sermonibus con-
solantem : Curre, domine meus : vide universos
sanctos, quomodo pergunt et festinant hilares ad
coronas? Quam cum nos increparemus, quod im-
portuna videretur, aut viris pro sexu jungi, aut
exercitui Christi sociari, respondit : Benedicite, et
orate pro me, et pro isto nepotulo meo; quia etsi
peccatrix, filia sum quondam Zuritanie civitatis
episcopi. Cui nos : Et qua ratione de tam longo iti-
nere hue pergere demonstrasti? Quae respondit :
Cum hoc servo vestro parvulo ad exilium pergo, ne
inveniat eum solum inimicus, et a via veritatis re-
vocet ad mortem. Ad hæc verba repleti lacrymis,
nihil dicere valuimus, nisi ut voluntas fieret Dei.

86. « Sed ubi adversarius, qui jam forte dice-
bat¹ : Participabor spolia, replebo animam meam,
interficiam gladio meo, dominabitur manus mea :
nullum potuit occupare : incurrit (invenit) angusta
et teterrima loca in quorum conclavibus Dei exer-
citum coaretaret. Tunc eis etiam visitationis huma-
nae negata consolatio. Puniantur et custodes fusti-
bus, et graviter affliguntur. Jactantur confessores
Christi super invicem, angustia coartante, unus
super alium, ut agmina locustarum, et (ut prope
dicatur) ut grana pretiosissima frumentorum. In
qua constipatione secedendi ad naturale officium
nulla ratio sinebat loci : sed et stercora et urinam,
urgente necessitate, ibidem faciebant, ut ille tunc
fætor et horror universa pœnarum genera supera-
ret. Ad quos aliquando, dantes ingentia munera
Mauris, dormientibus Wandalis, vix clam admissi
sumus intrare. Qui introeuntes velut in gurgite lutis
usque ad genua cœpimus mergi; illuc tunc Hiero-
mie videntes fuisse completum² : Qui nutriti sunt
in croceis, amplexati sunt stercora sua.

87. « Quid multa? præcepti sunt, undique
perstreptibus Mauris, ad iter, ubi destinati sunt,
præparari (properare). Exeuntes itaque die Domi-
nica, linita habentes stercoribus vestimenta, facies
simil et capita, a Mauris taenam crudeliter mina-
bantur, hymnum cum exultatione Domino decan-
tantes : Hæc³ est gloria omnibus sanctis ejus. Ad-
erat enim ibi tunc beatus Pontifex Cyprianus
Unizibrensis episcopus consolator egregius, qui
singulos pio et paterno fovebat affectu (affatu) non
sine fluminiibus currentium lacrymarum paratus
pro fratribus animam ponere, et se ultroneum, si
dimitteretur, talibus passionibus dare : qui totum
quod habuit egentibus fratribus in illa tunc neces-
itate expendit. Querebat enim occasionem, qualiter
confessoribus sociaretur ipse animo et virtute
confessor : qui postea per multis agones et squalo-
res carceris ad exilium, quod desiderabat, cum
exultatione perrexit.

88. « Quantæ tunc multitudines de diversis re-

¹ Exod. xv. — ² Hierem. Thren. iv. — ³ Psal. cxlix.

gionibus et civitatibus ad visendos Dei martyres occurrerent populorum, testantur viæ vel semiæ : quæ cum agmina venientium nequaquam caperent, per vertices montium et ima vallium concurrens turba fidelium inæstimabilis descendebat, cereos manibus gestantes, suosque infantulos vestigii martyrum projicientes, ista clamabant : Quibus nos miseros relinquitis, dum pergitis ad coronas? Qui hos baptizaturi sunt parvulos fontibus aquæ perennis? Qui nobis pœnitentiae munus allaturi sunt, et reconciliationis indulgentia obstrictos peccatorum vinculis soluturi? quia vobis dictum est¹: Quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in cælis. Qui nos solemnibus orationibus sepulturi sunt morientes? A quibus divini sacrificii ritus adhibendus est consuetus?» Hæ fuerunt ex præcordiis erumpentes piorum querela, quibus intelligis que essent munia sacerdotum, et perseverans in tot angustiis in sacris obeundis, ac ministrandis Ecclesiæ sacramentis traditio accepta a majoribus, et in posteris jugiter propagata: quibus infelicissimos suggiles nostri temporis novatores.

89. «In his vocibus», subdit Viator, «et lacrymis nullus jam pergere admissus est consolator; sed arctabatur multitudo ad curriendum, ut ubi cannava erat præparata, laboriosam caperet mansionem. Qui cum senes deficerent et alii forle etsi juvenes delicati, cœperunt hastilium cuspidibus ad curriendum et lapidibus tundi: unde magis deficiente, amplius lassabantur. Post vero imperialum est Mauris, ut eos qui ambulare non poterant, ligatis pedibus, ut cadavera animalis mortui traherent per dura et aspera lapidum loca: ubi primo vestimenta, postea membra singula carpebantur: quibus per gladios acutos petrarum huic caput contrebatur, alii latera sindebantur, et ita inter manus trahentium spiritum exhalabant. Quorum numerum nequaquam valuimus colligere, multitudine coercente. Exaltatur tamen per toluum aggerem publicum vilis sepultura sanctorum loquentibus fulmulis.

90. «Reliqui habiliores ad solitudinis loca perveniant, in quibus collocati, hordeum ad vescendum ut jumenta accipiunt. Ubi etiam venenatorum animalium atque scorpionum tanta dicitur esse multitudo, ut ignorantibus incredibilis videatur: que solo flatu etiam procul positis veneni virus infundat. Ab scorpii autem percussu nullum dicunt aliquando evasisse. Quorun feritas virulentia usque ad præsens tempus, Christo defendantे nullum servorum ejus, nocuisse docetur. Sed cum illic alerentur ordeaceis granis, postea et hoc ablatum est: quasi non poterat Deus qui pluerat patribus mamma, pascere et nunc tali exilio mancipatos.

«Cogitat acriora adversus Ecclesiam Dei, ut qui membra aliqua abscederat, toluum laniendo perderet corpus. Nam die Ascensionis Domini legatus

Zenonis imperatoris, regina præsente, legendum in media Ecclesia episcopo Eugenio dirigi præcepit, quod etiam universæ Africæ veredis currentibus destinavit :

91. «Rex Hunericus Wandalorum et Alanorum universis episcopis Homonianis. Non semel, sed saepius constat esse prohibitum, ut in sortibus Wandalorum sacerdotes vestri conventus minime celebrarent, ne sua seductione animas subverterent Christianas. Quam rem spernentes plurimi reperti sunt contra interdictum Missas in sortibus Wandalorum egisse, asserentes se integrum regulam Christianæ fidei tenere. Et quia in provinciis a Deo nobis concessis scandalum esse nolumus, ideo Dei providentia cum consensu sanctorum episcoporum nostrorum hoc nos statuisse cognoscite: ut ad diem kalendarum Februariarum proxime futurarum, omissa inexcusatione formidinis, omnes Carthaginem veniatis, ut de ratione fidei cum nostris venerabilibus episcopis possitis inire conventum, et de fide Honousianorum, quam defenditis, de divinis Scripturis proprie approbelis; quo possit agnosciri, si integrum fidem teneatis.

92. «Hujus autem edicti tenorem universis episcopis tuis per universam Africam constitutis direximus. Data sub die XIII kalend. Iunias, anno septimo Hunerici». Est hic ipse annus. Hæc sunt de futura coltatione Hunerici mandata, fiduciam habentis defecturos omnino Catholicos ab ea quam ipse exigebat probatione, nempe ut ex divina Scriptura vocem consubstantialitatis probare possent, quam certo sciret testificatione suorum episcoporum in divinis Scripturis expressam minime reperiri: siveque patet facta loqua videatur, qua vel Catholici tidei quam non probarent ex divinis Scripturis desererent: vel si perstarent in sententia, oblata iusta videri posset occasio omnes episcopos Orthodoxos ab Africa expellendi. Quæ autem postea secuta fuerint, et quomodo hæc a piis accepta, subdit sic Victor:

93. «Cognoscentibus igitur qui aderamus, simulque legentibus, contrita sunt extemplo corda nostra, et contenebrati sunt oculi nostri et vere tune dies¹ festi nostri conversi sunt in luctum, et cantica in lamentationem, dum edicti tenor indicaret futuræ persecutionis furorem. Et præsertim ubi dixit: In provinciis nostris a Deo nobis concessis scandalum esse nolumus: quasi diceret: In provinciis nostris Catholicos esse nolumus. Tractatum est quid fieret. Nullum invenit remedium immensæ calamitas, nisi a sancto Eugenio rationabilis (si cor Barbarum emolliretur) suggesta daretur tali textu conscripta:

94. «Quoties animæ vel vitæ æternæ ac fidei Christianæ causa traclatur intrepide (sicut regalis providentia compromisit) necesse est quod compellit, suggeratur. Nuper potestas regia per Witarenum nolarium parvitatem meam admonere dignata

¹ Matth. xvi.

¹ Tob. ii.

est, qui nobis de merito ac religione fidei præceptum ejus in Ecclesia, præsente clero et plebe, recensuit: ex cuius tenore cognovimus ad omnes coepiscopos meos præceptum regnum similiter emanasse, ut die constituta pro disputatione fidei veniatur. Quod nos venerabiliter accepisse suggestimus: debere etiam transmarinorum omnium partium, qui nobis sunt in una religione vel communione consortes, agnoscere: quia ubique regno ejus obtemperant universi: maxime quod totius mundi causa est, non specialis provinciarum Africanarum tantummodo. Et quia secundo responso sugerendum me promisi oblaturum; merito suppliciter peto magnificientiam tuam, ut ad domini et clementissimi regis aures memoratam suggestionem meam perferre digneris; quo ejus clementia dignanter agnoscat, nos disputationem legis cum adjutorio Dei nullatenus declinare, vel fugere; sed sine universitatis assensu nos non debere asserendæ fidei nostræ causas assumere. Quod petimus, ut benignitate qua tantus est, et justitia sapientiae suæ dignetur annuere. Data ab Eugenio episcopo Ecclesiæ Catholicæ Carthaginis.

95. « Sed cum hæc suggestio a beato Eugenio offerretur; ille jam¹ qui conceperat dolorem, urgebatur iniquitatem gravius parturire: et ita sancto viro episcopo Eugenio per Obadum præpositum regni sui mandasse videtur: Subde mihi universum orbem terrarum, et sub potestate mea universus mundus redigatur: et facio, o Eugeni, quod dicis. Ad quod beatus Eugenius respondit ut potuit: Quod rationem, inquit, non habet, dici non debuit; sic est hoc, quomodo si dicatur homini, ut per aera feratur et volitet, quod moris non est humanæ naturæ. Dixi enim: Si nostram fidem, quæ una et vera est, potestas regis cognoscere desiderat, mittat ad amicos suos: scribam et ego fratribus meis, ut veniant coepiscopi mei qui volvis nobiscum communem fidem nostram valeant demonstrare; et

præcipue Ecclesia Romana, quæ caput est omnium Ecclesiarum.

96. « Ad hæc Obadus: Ergo tu et dominus meus rex similes estis? Eugenius episcopus dixil: Ego non sum similis regis; sed dixi: Si veram cognoscere desiderat fidem, scribat amicis suis, ut dirigant nostros Catholicos episcopos; et ego scribo coepiscopis meis, quia Catholicæ universæ una est cura ». Haud quidem hæc inepte Eugenius: siquidem qui Romano præerant imperio principes, erant Hunericus fœdere juncti, Odoacer in Occidente, idemque ut ille Arianus, et Zeno in Oriente in Catholicos parum æquus. Sed subdit Victor: « Hæc agebat Eugenius, non quia deessent in Africa qui adversariorum objecta refellerent, sed ut illi venissent qui alieni ab eorum dominatu majorem fiduciam libertatis haberent, pariterque oppressionis nostræ columnas universis terris et populis nuntiarent. Ille autem qui neclebat dolos, audire noluit rationem, agens argumentationibus crebris, ut quosecumque episcoporum audierat eruditos, variis insectationibus agitaret. Jam ad exilium Vibianensem secundo Donatianum, impositis cenlum quinquaginta fustibus, miserat episcopum, neconon et Sufetulensem Præsidium, virum satis acentum: tunc et venerabiles Mansuelum, Germanum, Fusulum, et multos alios fusligavit.

97. « Dum hæc geruntur, imperat ut cum nostræ religionis viris illorum mensam nullus communem haberet, neque cum Catholicis omnino vescerentur. Quæ res non ipsis aliquod præstitit beneficium, sed nobis maximum contulit lucrum. Nam si sermo eorum (dicente Apostolo¹) sicut cancer consnevit serpere; quanto magis communis mensa ciborum poterit inquinare? cum dicat Apostolus²: Cum nefariis nec cibum habere communem³. Hucusque Victor res præsentis anni sua historia est prosecutus: quæ vero sequitur subinferrede, sequenti anno contigisse noscuntur, nosque suo ea loco reddemus.

¹ Ps. vii.

¹ 2. Tim. ii. — ² 1. Cor. v.

Anno periodi Graeco-Romanæ 5976. — Jesu Christi 483. — Felicis III papæ 1. — Zenonis 10. Odoacris reg. 8.

1. *Consulatus.* — *Faustus* absque collega consul in Occidente processit. *Fausti* exconsulis meminit *Anastasius* in *Symmachio* papa, ad quem et *Symmachum* ac senatores extat *Epistola Aviti Vienensis* episcopi, tanquam præcipuae dignitatis in Urbe proceres de judicio in Synodo Romana adversus *Symmachum* papam, *Theodorici* Italæ regis auctoritate facto.

Moritur S. Simplicius PP. — A num. 4 ad 17. *Sanctus Simplicius* Romanus Pontifex hoc anno vitam cum morte commutavit, *sepultus in Basilica sancti Petri Apostoli VI nonas Martii*, inquit *Anastasius*. Quare cum anno **CDLXVIII**, die xxv Februarii Pontifex Romanus consecratus fuerit, sedit *annos quindecim et dies sex*, die sc. secundo Martii emortuali ineluso, quot annos et dies *Anastasius* in uno exemplari Ms. Colberino, et *Marianus Scotus* in *Chronico* eidem assignant. Idem legitur in fusori *Chronico* veterum Pontificum, et in catalogis nostris iv et v. In *Anastasio* vulgato ei attribuuntur anni xv, dies vii; et in variis Catalogis anni xv, mensis unus, et dies sex; sed errore librariorum. *Baronius* ex proprio calculo ait, eum sedisse annos xv, menses v, et dies x. *Papebrocius* denique annos xv, menses xi, et dies vi. Verum *Hilari* ejus decessoris morte suo anno redditum, manifestum est, *Simplicium* supra annos xv, dies tantum sex Ecclesiæ Romanæ præfuisse.

2. *Immutatio in tempore ordinationum a Simplicio facta.* — *Mabillonius* in *Commentario* prievo ad *Ordinem Romanum* parag. 16, hac de *Simplicio* observavit: «*Primi Apostolici*», inquit *Amalarius* in lib. 2, cap. 1, «*semper in Decembrio mense, in quo Nativitas Domini nostri Jesu Christi celebratur, consecrationes ministrabant usque ad Simplicium, qui fuit a B. Petro XLIX. Ipse primus sacravit in Februario*». Idem testatur *Micrologus ex Romano Pontificali*, quo nomine librum de Gestis Rom. Pontif. intelligit. Sane inter tot Pontifices, qui ad finem saeculi noni ordinationes fecerunt, unus *Leo II*, in mense Maio ordinationes fecit; et in mense Septembri unam *Gregorius Magnus*, alii post *Simplicium* omnes vel mense Decembri, vel in prima, vel in mediana hebdomada Quadragesimæ, nulli, quod quidem sciatur, in *Sabbato Paschæ*. Porro hebdo-

mada *mediana* vocabatur, quæ quartam Quadragesimæ Dominicam proxime subsequitur, sicut etiam in *Dominica Passionis*, ut in libris *de Ordine Romano* nuncupatur; et quidem sic utraque appellata, ut ibidem *Mabillonius* paragr. 19 explicat, quod cum sex Quadragesimæ hebdomades in duas partes æquales dividi possint, prima secundæ partis hebdomada dici potest *mediana*, quasi prima post medianam Quadragesimam, et qua Quadragesimæ caput a feria secunda incipiebat; *Dominica Passionis* hebdomadam medianam subsequens itidem *mediana* vocabatur. Hæc recte *Mabillonius*, nisi quod asserit, *Leone II* mense Maio ordinationem fecisse, in ejus enim morte ostendemus, illum mense Junio ordinationem suam peregrisse.

3. *Felix III Pontifex Rom. creatur.* — Post *Simplicii* mortem *Anastasius* ait, Sedem vacasse *dies vi*, quod el in variis Catalogis nostris legitur; sed inter pontificium fuisse tantum dierum quinque recte scripsit auctor *Chron. Vit. Pontif. Sanctum* enim *Felicem* hujus nominis III, natione Romanum, die sexta mensis Martii, in quam *Dominica* incidentebat ordinatum esse ex ejus *Sedis* duratione constabit. Porro diem mortis decessoris, et diem natalem novi Pontificis aliquando *Anastasium* et auctores Catalogorum intra inter pontificium computare, multa exempla ostendunt.

4. *Acacium Romanum citat.* — A num. 17 ad 52. *Joannes Talaia* episcopus Alexandrinns, ubi Romanum pervenit, suasit *Simplicio papæ*, ad quem appellaverat, ut pro sua causa adversus *Petrum Moggum* ad *Acacium Constantinopolitanum* episcopum scriberet. Quod quidem prompto ac libenti animo fecit *Simplicius* papa. *Acacius* vero acceptis *Simplicii* litteris respondit, se *Joannem* quidem episcopum *Alexandriae* minime agnoscere; *Petrum* vero *Moggum* jussu *Zenonis Aug.* in communione suscepisse. His litteris graviter commotus *Simplicius* rescripsit, *Acacium* non recte neque ordine egisse, qui *Petrum* communis sententia damnatum in communionem recepisset. Cumque *Joannes Simplicio* libellum pararet offerre varia in *Acacium* crimina continentem, *Simplicius* morte præventus est, antequam *Acacius* postremis ejus litteris respondisset, ut prodit *Liberatus* cap. 18. *Joannes* libellum, quem

Simplicio ante paraverat porrigendum, obtulit Felici papæ : « Cum libelli », inquit Evagrius lib. 3, cap. 18, « a Joanne Felici porrecti essent adversus Acacium, ut qui illicite Petro communicaret, et alia quædam gereret contra saerorum canonum præscriptum, Felix Vitalem ac Misenum episcopos ad Zenonem misit, poscens, ut Synodus Chalcedonensis firmaretur, et Petrus tanquam haereticus expelleretur, utque Acacius Romanum mitteretur, rationem redditurus eorum, quæ Joannes ei objiebat ». Joanni Talaiae anni tres in Chronico Nicephori et in Tabulis Theophanis attribuuntur, qui utrinque incompleti fuere; cum anno cdlxxxii episcopus Alexandrinus renuntiatus fuerit, quod annus ejus depositionis, qui certus est, magis confirmat.

5. *Ob idque duos legatos Constantinopolim mittit.* — In Brevicculo Hist. Eutychian. nomina episcopatum Vitalis et Miseni exprimuntur : « Postquam ergo non solum nihil profecisse litteras decessoris sui sanctus Felix papa cognovit, et Iudicia quædam Acacio fieri in eversionem totius Ecclesiasticae disciplinae electis Vitale episcopo Troentinate ex Picena regione, et Miseno Cumanae Ecclesiae episcopo ex regione Campaniae sub hac instructione direxit, ut Petrus de Alexandrina pelleretur Ecclesia, et ut libello sancti Joannis episcopi Alexandrini responderet Acacius, atque ipsi denuntiaretur Acacio, ut anathema diceret Petro ». Est autem Truentum vulgo *Tronto*, fluvius Piceni, qui dividit Marchiam Anconitanam ab Aprutio ulteriori, juxta quem flumen erat *Truentum* oppidum, nunc plane excisum. Cumæ vero, vulgo *Cuma*, erat urbs Campaniae in ora littorali inter Linternum et Misenum oppidum prorsus eversum, sicuti et Linternum et Misenum. Viderat Breviculum Hist. Eutychian. Baronius, ut indicat num. 19, ubi ex eo laudata verba citat. Extant etiamnum Epistolæ illæ Felicis papæ ad Zenonem Aug. quas Vitalis et Misenus episcopi secundum detulerunt, et recitantur a Baronio num. 31 et seqq. Extant et litteræ Felicis papæ ad Acacium, quas refert Baronius num. 21 et seqq.

6. *Legati Felicis III in carcerem conjecti.* — Scripsit etiam Felix ad Vitalem et Misenum episcopos, ne quicquam agerent, priusquam cum Cyrillo Accemetenium monachorum preposito essent collucti, et ab eo quid agendum esset, didicissent, inquit Evagrius cap. 19, qui subdit cap. seq.: « Scripsit etiam Felix alias ad eosdem commonitorias. Litteras quoque dedit ad Zenonem, quibus eum commonebat tum de Chalcedonensi Synodo, tum de persecutione, quæ in Africa excitata fuerat ab Hunerico ». Sed posteriores hæ Felicis litteræ perierunt. Eas post vicesimum diem mensis Maii scriptas fuisse oportet; cum litteræ Hunericæ Vandolorum regis de persecutione anno sequenti excitanda, date sint sub die XIII kalendas Junias, anno VII regni Hunericæ, ut videre est apud Victorem lib. 2 de Persecut. Afric. qui eas in medium adducit. Septimus Hunericæ regis annus die xxv mensis Januarii presentis Christi anni inchoatur. Legati cum Aby-

dhem venissent, illic ab imperatoris satellibus comprehensi, et chartis eorum ablatis custodiæ mancipati sunt, ut scribit Theophanes, cui hac in re major fides habenda, quam Anastasio, qui eos apud *Heracleam* Thraciæ oppidum captos tradit. Conjectis in custodiæ legatis, primo quidem minatus est imperator, sese eos interfectorum, nisi Petro et Acacio communicarent. Sed cum minæ nihil proficerent, ad blanditiæ conversus donis ac muneribus eos corrumpere aggressus est. Addito etiam jurejurando tam ipse, quam *Acacius* iisdem pollicitus est, integrum causam Apostolice Sedi servandam esse, nec ullum inde præjudicium causæ futurum, si legati cum Acacio et Petro communionis societatem iniissent. Testatur id Gelasius papa in Epistola ad episcopos Dardaniæ, haud procul ab initio : « Sed Acacius non solum despexit satisfacere postulatis; verum etiam ipsam legationem Sedis Apostolice blandimentis, premiis, perjuriisque deceptam, quibus ei cum imperatore promisit, integrum præsulism Apostolici causam de omnibus esse servandam, Petri e communione pollutam redire perfecit ». Quæ sub finem hujus anni, vel currentis initio contigere.

7. *Synodi Constantinopolitana et Romana aduersus Fullonem fictiæ.* — A num. 52 ad 79. Baronius, eumque secuti Conciliorum collectores duas hoc anno Synodos, in quibus Petrus Fullo damnatus sit, proponunt, *Constantinopolitanam* sc. ab Acacio, et Romanam a Felice papa habitam. Verum nulla Synodus hoc anno aduersus Fullonem celebrari potuit, quia *Calendio* episcopus Antiochenus per viam et calumniam anno tantum cdlxxxv depositus est, et in ejus locum Petrus Fullo tunc substitutus. Praeterea quorsum, inquit Valesius in Observat. Ecclesiast. ad Evagrium lib. 2, cap. 4, *Acacius* Petrum Fullonem iterum damnare necesse habebat, quem *Simplicii* papæ temporibus jam ante damnaverat, ut anno cdlxxvii demonstravi. Quorsum item Felix necesse habebat, Petrum Fullonem sententia sua damnare, qui jam ante a Simplicio fuerat damnatus in Synodo Romana anno cdlxxviii congregata, ut eo anno ostendi. His rationibus hanc addo, quod non solum utriusque Concilii apud antiquos nulla mentio sit; sed etiam ex libello Synodico constet, Zenonem Aug. Joannem Tabenniositem Alexandria expulisse, et in eam Petrum Mongum, dato ei suillonico, remisisse, « qui haeretica convocata Synodo, Chalcedonensem sanctam Synodum anathemate notavit, Acacium Constantinopolitanum adjutorem habens ». Quare Acacius hoc tempore non tantum haereticos non damnavit; sed fovi, illisque adhaesit. Imo idem anonymous refert postea, Synodum Romanam a Felice papa aduersus Petrum Mongum et Acacium habitam, quæ utrumque anathemate notavit, et sanctum Chalcedonensem Synodum confirmavit, ann. sc. sequenti, ut ibidem videbimus. De Synodo vero Romana aduersus Fullonem non loquitur, nisi postquam istam recitavit, quam infra anno cdlxxxv celebratam esse

dicemus. Quare cum iste antor. qui Synodos per hæc tempora in Oriente coactas accurate narrat, de Synodo Romana adversus Fullonem faciat, ea sine dubio fictitia. Quæ vero Baronius hoc anno de Synodo Romana adversus Fullonem congerit, partim ad annum CDLXVIII, partim ad annum CDLXXXV pertinet, ubi de ea commodius agemus.

8. *Primum Hunerici regis adversus Catholicos edictum.* — Ad num. 79 et seqq. Chiffletius in Elucidationibus ad Victorem Vitensem cap. 41, observat ex eodem Victore lib. 7, *Hunericum Vandatorum regem sœviisse qua in Manichæos, qua in suos Arianos per quinque annos rel amplius, inde vero conversum furorem ejus in Orthodoxos; duos legatos Zenonem imp. ad eum misse, Regnum se, hoc anno, et Uranium anno sequenti: ac Hunericum duo edicta emisso, quorum prius fuit de omnibus Africæ episcopis Carthagine convocandis ad kalendas Februarias anni viii Hunerici regis, anno Christi CDLXXXIV. Baronius num. 91 haec verba Victoris, quæ de priori legatione sunt, refert: « Nam die Ascensionis Domini legatus Zenonis imperatoris, regina presente, legendum in media Ecclesia episcopo Eugenio dirigit præceptum, etc. » ita enim habent variæ Victoris editiones. Verum quomodo sni muneris putavit esse imperatoris legatus, ut Hunericus tyranni hoc edictum Eugenio episcopo in media Ecclesia legendum dirigeret, quod ad Domini sui remi nihil faceret, quinimo ejus studiis maxime adversaretur? Quare hunc locum optime restituit Chiffletius ex codice *Cartusie portarum*: « Nam die Ascensionis Domini, legato Zenonis imperatoris, regina presente, legendum, etc. » Certe edictum legi non potuit Eudoxia regina presente, cum ea hoc tempore in vivis non esset, ut in morte ejus referenda ostendimus.*

9. *Persecutio Africana.* — Missum est itaque prius edictum die decima nona mensis Maii, in quam hoc anno Festum Ascensionis incidebat, ut legeretur die vicesima ejusdem mensis, seu postri-

die Ascensionis, cum dicatur *datum sub die XIII kalendas Junias anno septimo regni Hunerici*, ut videre est apud Baronium num. 92. Quamobrem litteris dies adscriptus, non quo eæ datae, directeque: sed quo promulgari deberent. Chiffletius putavit ex die promulgationis emendandum esse diem edicto subscriptum *XIII kalendas Junias*. Quomodo enim, inquit, publice in Ecclesia lectum est edictum die xix mensis Maii, si tantum postridie nempe die xx Maii datum conjectumque est? Existimat itaque datum ipsa die Ascensionis XIV kalendas Junias. At non dicit Victor tectum esse præceptum die xix mensis Maii seu die Ascensionis, sed eo tantum die directum; ut nempe postridie, seu XIII kalendas Junias, quo, consignatum habetur, legeretur. Victor, et ex eo Baronius produnt Hunericum hoc anno, *episcopos, presbyteros, diaconos, et alia Ecclesie membra, id est, quatuor millia nongenta sexaginta sex in exilium eremii destinasse.*

10. *Theodoricus pro Romanis militat.* — Marcellinus in Chronico sub hujus anni coss. scribit: « Theodoricus rex Gothorum Zenonis Aug. munificentiis pene pacatus, n agisterque praesentis militiae factus, consul quoque designatus, creditam sibi Ripensis Dacie partem Mœsiaeque inferioris cum suis satellitibus pro tempore temuit ». Magister militum presentum, seu *Præsentalis* ita dictus erat, quod in procinctu seu comitatu principis ageret, et *Præsentibus* numeris praesset, ut docet notitia imperii apud Ducangium in Glossario, in voce *præsens*. Morabatur *Theodoricus* in civitate *Nova*, quæ urbs erat Mœsiae inferioris ad Danubium posita, ut anno CDLXXXVII probabimus. Porro valde decipiuntur, qui hæc Marcellini verba de regno Theodorici interpretantur; enim illud in *Pautalia* regione fuerit, ut anno superiori vidimus. De bello a *Theodorico* adversus Zenonem imp. gesto locuti sunus anno CDLXXIX.

FELICIS ANNUS 2. — CHRISTI 484.

1. *Zenoni Theodoricus studet.* — Jam volvitur annus Domini quadringentesimus octogesimus quartus, duobus notatus consulibus, Theodoreo Gothorum rege, atque Venantio. Meruit barbarus rex obdebellatos imperii perduelles (ut dictum est superius) non triumphum tantum alque equesrem statuam; sed et consulatum, inno et adoptionem imperatoris, ut gestarum rerum scriptores¹ affirmant: quin insuper evexit illum Zeno in spem Occidentalis imperii potiundi. Ita plane imperator imbellis ad turbas in Ecclesia concitandas tautummodo comparatus, dum rebelles deprimit, Barbarum regem plurimis officiis demeretur; enjus ope suffultus, nec Deum² timere, nec homines revereri curavit. Elenum hoc anno eo audacie sceleratus progressus est, ut cum religione jus quoque gentium violaret. Quomodo autem id acciderit, jam enarrare pergamus.

2. *Apostolicæ Sedis legati per Zenonis violentiam et Acacii fraudes prævaricantur.* — Cum enim duo episcopi Vitalis atque Misenus Apostolicæ Sedis legatione fungentes, ab ipso Felice Romano Pontifice missi, Constantinopolim pervenissent: perinde ac si non ad regiam civitatem, neque ad Christianum imperatorem se contulissent, sed in silvarum recessibus incidissent in grassatores, continuo tenti, scriptis que ferebant exuti, atque carcere mancipati sunt: missi namque, loco accurrentis cum facibus cleri, hastali satellites; fuit pro cantu psalutorum sonitus catenarum; loco acclamationum jurgia alque blasphemie; pro osculis sputa, pro salutatione repensem sunt contumelie; ac denique pro Ecclesia, in quam primo deduci solerent, tetrus paratus est career. Ejusmodi plane esse solent opera haereticorum, ut omnia vi metuque agant, nulloque charitatis symbolo pacisve cum piis, sed Iustibus, gladiis, atque carcerebus tractent. Innovata vidit hoc anno Macedonia tempora Constantinopolis, cum imperatoris potentia furiit haeresis truculenta, sanguinem sitiens Orthodoxorum.

3. Sed quod deterius esl, successil violentiae frans: illa valuit tanquam leo furens perfidus imperator; ista prevaluit tanquam draco insidians Acacius ejus civilatis episcopus: qui pellexit blanditiis, invitavil illecebris, mellitisque sermonibus emollivil tandem ferrea pectora sacerdotum; sieque liberari eos vinculis fecit, ut graviori catena prævaricationis astringeret; sic exempli e carcere, ut in profundum impietatis barathrum conjiceret; et dum sibi subdole reddit eos obsequentes et principi, apostatare fecit a Deo, et a quo missi fuerant Romano Pontifice. Quid deum? O indignum facinus! o portentum! ignominiose admodum cessit legatorum Apostolicus vigor, enervata est constantia sacerdotum, emareuitque penitus inconcussum hactenus robur antistitum; cum contra mandata Felicis papæ ut Acacio communicarent inducti sunt, utque audirent absque contradictione recitari in Ecclesiæ sacris Diptychis nomen nefandi hominis Petri haeretici Alexandrinae Ecclesiæ invasoris.

4. Tanta haec torpescentes admisere legati Apostolicæ Sedis, nobile susceptum munus turpi prævaricatione fœdantes; inurenles notam Ecclesiæ non habenti maculam neque rugam; immemores plane petrae¹, e qua se issi, et cavernæ laci e qua præcisi essent, Petri, inquam, Apostoli successoris Pontificis, et Romane Ecclesiæ inviolatae hactenus amplitudinis, e qua profecti essent Constantinopolim corrigere devios, a quibus ipsi præcipites acti sunt.

5. Rem adeo funestam paucis his Liberatus diaconus narrat²: « Hunc est Constantinopolim: et predicti episcopi in custodiam sunt redacti, chartis sublati, ne Catholicis, quibus scriptum fuerat, redderentur. Quos iterum post haec Acacius de custodia ejiciens, secum fecit procedere, ut quasi confirmato Petri sacerdotio dimitterentur ». Et inferius haec addit de Felice defensore socio legatorum: « Felix defensor Ecclesiæ, qui cum legatis directus fuerat, impidente intirmitate, cum ipsis pergere non poluit: sed postquam Vitalis et Mis-

¹ Jordan. et alii. — ² Luc. xviii.

¹ Isai. Ll. — ² Liber. diac. c. 18.

nus e custodia Constantinopoli sunt egressi, perrexit cum chartis Ecclesiasticis Constantinopolim : passusque est et ipse, sublatis chartis, gravissimam custodiam ». Hæc ipse perbreviter nimis, que tamen sunt omnino ab Evagrio pratermissa : quippe secutus Zachariam Eutychianum erubescens ne fanda ista memorie commendare, ea reliquit omnino pressa silentio.

6. Auspicatur autem narrationem Evagrius ab excusatione Zenonis imperatoris ad Felicem Pontificem missa, cum ait¹ : Zeno autem rescripsit ad Felicem Romanum Pontificem : « Eum frustra perturbatum verbis Joannis, qui cum jurejurando se astrinxisset, nunquam omnino sedem episcopatus Alexandrini occupaturum; violata fide, et jurejurando neglecto, nullius non sacrilegii genus admisisset : Petrum vero non sine accurata de ejus fide inquisitione ad sacerdotii gradum elatum fuisse : sed eum subscriptisse sua manu, se fidem trecentorum decem et octo sanctorum Patrum qui Nicæa convenerant, cui sanctum Concilium Chalcedonense consentit, approbare. Ista enim a Zenone scripta sunt his verbis : Debes pro certo cognoscere, et nostram pietatem, et Petrum sanctissimum, de quo ante dictum est, et omnes sanctissimas Ecclesias, sanctissimum Concilium Chalcedonense complecti et venerari : quod quidem Concilium cum fide Concilii Nicæni consentit ». Hæc Evagrius de excusatione Zenonis imperatoris.

7. *Romanum Concilium in quo legati damnatur.* — His Romam perlatis, necnon quæ ab Orthodoxis monachis ad Felicem papam contra legatos scripta sunt : statim ipse Romanus Pontifex Felix convocavit, ex more, episcoporum concilium, ut tantum nefas ex proditione legatorum admissum sententia omnium damnaretur ; et tam ipsos proditores, quam ad scelus impulsores par damnationis pœna percelleret. Quæ autem in hoc Concilio acta sint, Evagrius in primis narrat his verbis : « Extant præterea in Actis ejusdem Concilii Romæ habiti sub Felice Epistole tum a Cyrillo monacho Accemetarum ordinis, quem supra posuimus, tum ab aliis monasteriorum præpositis Constantinopolis, tum ab episcopis et clericis Ægypti ad Felicem papam contra Petrum utpote hæreticum, et eos qui cum eo communicabant ».

8. Porro iidem sanctissimi monachi Orthodoxi degentes Constantinopoli lapsu legatorum veluti ingentis molis ruina concussi sunt : sed tamen minime despondere animum ; verum majoribus sumptis spiritibus, mox aliquos delegarunt, qui Romam cuncta referre Pontisœi advolarent. De his enim addit Evagrius ista : « Qui autem ex domicilio monachorum, quos Accemetas vocant, venire ad Felicem, Misenum et Vitalem propterea coarguerunt, quod ad ipsorum usque Constantinopolim aduentum Petri nomen clam et occulit in sacris tabulis legi consueverat : ex eo autem ad præsens usque

tempus palam et aperte Misenum et Vitalem Petro communicasse. Epistola quidem Ægyptiorum tum ista de Petro complexa est, tum etiam quod Joannes et Orthodoxus esset, et ut leges Ecclesiastice postulant, ordinatus ; Petrus autem a duobus solum episcopis eadem erroris pravitate cum illis infectis creatus ; tum denique quod statim post Joannis fugam nulla non supplicii genera Orthodoxis ab eo inficta. Quæ omnia Acacio per quosdam, qui Constantinopolim venerant, significata esse, Acaciumque Petro in omnibus quæ moliebatur subsidio fuisse, memorant.

9. « Crevere etiam res istæ sermone Simeonis monachi, qui fuit ex numero eorum qui vocantur Accemetæ, missi a Cyrillo ad Felicem : Nam Misenum et Vitalis ab eo fuerunt reprehensi, propterea quod cum hæreticis communicaverant ; idque cum nomen Petri ut hæretici palam in sacris tabulis recitaretur : quodque ea ratione multi simplices homines ab hæreticis in errorem ad lucerentur, qui affirmare non dubilarunt Petrum ab episcopo Romano in communionem receptum esse. Addidit etiam Simeon, cum quadam questione rogarentur, Misenum et ejus fautores noluisse quemquam Orthodoxorum in colloquium venire, vel litteras reddere, vel quicquam contra veram sinceramque fidem admissum accurate examinare. Producebatur item in medium Silvanus presbyter, qui una cum Miseno et Vitali fuisse Constantinopoli ; isque verba monachorum confirmavit. Lecta est propterea Acacii Epistola ad Simplicium, que significabat Petrum jampridem et abdicatum fuisse, et filium tenebrarum declaratum. Quibus de causis Misenum et Vitalis de sacerdotii gradu dimoverentur, et a sacrosancta et pura separarentur communione : idque de sententia totius Concilii.

10. « Quod quidem Romanum Concilium quæ sequuntur de Petro pronuntiavit : Petrum hæreticum jampridem sententia saecula Apostolicæ condemnatum, interdictum Ecclesia, et anathematæ multatum Ecclesia Romana non recipit. Cui quidem licet nullum aliud crimen objiciatur, hoc profecto satis habet ponderis, cum quidem non posse Orthodoxis praesesse, quod ab hæreticis ordinatus fuit. Eadem Concilii sententia hoc quoque complexa est : Acacium episcopum Constantinopolitanum gravissimo crimine dignum res ipsa declaravit : quippe Ianetsi litteras ad Simplicium scripsert, et Petrum appellari hæreticum ; tamen idem ipsum jam Zenoni minime patet fecerit ; cum certe illud, si modo amaret Zenonem, præstare deberet : verum imperatoris desiderio satisfacere magis, quam fidei consulere expetierit ». Haec tenus Evagrius de rebus gestis hoc anno in Romano tali ex causa congregato a Felice papa Concilio.

11. Verum res tanta haud ita leviter transeunda, sed locupletius explicanda, cum sermo sit de eo Romano Concilio, in quo summi ponderis negotium ventilatum est et definitum. Non ante quidem ejusmodi Synodus habita est, quam missi legati

¹ Evag. l. iii. c. 20. 21.

redierunt Constantinopoli Romam : cum iidem ad dicendam causam Synodum ingredi jussi sunt, ubi parata erant scripta, neconon præsentes testes, quibus legati prævaricationis acausarentur : hi enim eorumdem (ut dictum est) adventum precesserant. Felix igitur in tanto rerum discriminine, licet vetuti captiva sub Erulis Arianis teneri videretur Ecclesia, et majores in Oriente sciret ab Eutychianis haereticis excitatos esse tumultus; insuper Catholicae fidei adversari imperatorem, cumque sub Catholico pallio duplo iniquius persequentem; et in qua omnem spem collocaverat, legationem in proditionem esse conversam adspiceret: nequaquam animo consternatus est; sed consurgens alacrior, malis resistere parans, indicit Synodum, in qua sepiuginta septem episcopi convenere: tot enim subscriptissime reperiuntur sententiae in Acacium late, ut Vaticanus codex ostendit.

12. Properarunt ergo vocati ex Italia episcopi ad Synodum: qui simul in unum congregati cum essent apud S. Petrum Apostolum, presidente Felice Romano Pontifice, solemnibus ex more rite peractis, jusserunt Misenum atque Vitalem episcopos de legatione sibi credita reddere rationem. Sed inventi minime ipsi servasse, imo transgressi esse præcepta, que obituri eam functionem acceperant: et licet modo negarent, modo excusarent se fuisse deceptos, nescientesque cum haereticis communicasse; convicti tandem ex ipsis Acacii litteris, quas iidem ipsi secum tulerant ad eumdem Romanum Pontificem, una omnium sententia judicati sunt qui communione Apostolica essent indigni, neconon ab episcopatus honore alieni. Sie itaque abidere infelices illi instar Cain¹ projecti a facie Domini, stigmate damnationis inusti. Porro quod ad litteras Acacii perlinet, quas ad Felicem papam iidem retulere legati: ipsum illis professum se communione esse junctum cum Petro Alexandrino saepè damnato haeretico, testatur Gelasius in Epistola ad episcopos Dardanias. Eo procacie perficie frontis contumax homo pervenit, ut peccata sua sicut Sodoma² prædicaret.

13. In codem Concilio Acacius a suo scelere frustra revocatus tandem damnatur.— His peractis, alia Sessione cognita est Acacii causa, allatisque in medium cunctis manifestis ab eo perpetratis criminibus, sententia omnium est judicatus haereticus haereticorum participatione pollutus. At nec sic quidem in eum excommunicationis sententiam intorquere, Patribus haec tenus visum est: sed scriptis ad eum rursum litteris Synodalibus, admonitus est, ut resipiseret, alias sciret se excommunicationis sententia percellendum. De hac autem quæ præcessit sententiam admonitione, testatur Liberatus diaconus verbis istis³: « Ubi ergo ad plenum detectus est Acacius haereticus, papa Felix litteris suis Synodis ad Acacium sic posuit: Peccasti, ne adjicias, et de prioribus supplica, etc. »

14. Nihil plane factum præpropere ab ipso Ro-

mano Pontifice, sed toto suæ Sedi tempore usque hanc diem nihil magis ipsum eurassem Felicem, quam Acacium admonere, testatur Gelasius in Epistola ad episcopos Dardanias. Subdit vero Liberatus: « Suscepit his Acacius litteris, perseverat, neque recedens a communione Petri, neque suadens ei palam suscipere Chalcedonense Concilium et tomum papæ Leonis ». Haec Liberatus. Porro desiderantur ejusmodi litteræ Synodales ad Acacium missæ.

15. Constat autem tantum abfuisse ut Acacius resipiseret, ut mox Joannem illum Apameæ episcopum electum, qui muper, ipso Acacio agente, fuerat a Romano Pontifice cum Petro excommunicatus; idem Acacius crearit Tyri episcopum, Petrum vero Fullonem confirmarit in sede Antiochena, ut papæ Felicis litteræ datae ad clerum Constantinopolitanum declarant, quæ inferius recitandæ erunt. Ita plane superbis nihil quavis occasione oblatum praetermissum voluit, quo aliena sibi vindicaret jura Ecclesiarum, et adversus Romanum Pontificem niteretur; illum per omnia sectalus⁴, qui ponere statuit suam sedem super astra caeli, ut fieret Altissimo similis: stulte nimis sibi fingens, una cum Romano imperio in Occidente, etiam esse Romanam Ecclesiam humili depressam; eidem contemnens obtemperare: superbe ratus ei minime cedere debere præsulem amplissimæ civitatis, in qua Romani imperii sceptra vigerent. Verum non super regnum et imperium innili Apostolicam Sedem, sed super Christum regem regum et Dominum dominantium, ipse suo tandem expertus est damno, ut quæ sunt reliqua tomi hujus passim ostendent, et quæ sequenti dicentur tomo, cum aboleri jussum est ejus nomen e sacris tabulis, manifestabunt. Sed jam prosequamur historiam.

16. Cum igitur ipsi Romano Pontifici Felici et sanctæ Synodo simul innotueret, Acacium more suo cocontempsisse novissimam admonitionem, nec spem ullam penitus esse reliquam, ut resipiseret, atque errala corrigeret; collatis cæulis una omnium pari sententia condemnatur, et ut indignus penitus Catholica communicatione, ab ea rejectus expluditur: scriptaque in eum excommunicationis sententia, eadem missa est Constantinopolim. Tradit hoc ipsum Liberatus his verbis: « Haec, inquit, cognoscens papa Felix », nempe admonitionem præmissam contemptui habitam, « scripturam misit Acacio per Tutum (Titum) defensorem, cuius est principium: Multarum transgressionum reperiris obnoxius ». Extant ipsæ quidem litteræ, quibus hujusmodi inscriptio præfixa est²:

17. « Felix episcopus sanctæ Ecclesie Catholice Urbis Romæ Acacio.

« Multarum transgressionum reperiris obnoxius, et in venerabilis Concilii Nicæni contumelia saepè versatus alienarum tibi provinciarum jura temerarie vindicasti. Haereticos pervasores atque ab haereticis ordinates, et quos ipse dannaveras atque

¹ Genes. iv. — ² Isai. iii. — ³ Liber. disc. Brev. c. 18.

⁴ Isai. xlv.

⁵ Epist. iv. Felic. tom. 1. Epist. Rom. Pont.

ab Apostolica institisti Sede damnari, non modo communioni tuæ recipiendos putasti; verum etiam aliis Ecclesiis (quod nec de Catholicis fieri poterat) presidere fecisti, aut honoribus, quos non merebantur, auxisti. Testatur hoc Joannes, quem a Catholicis Apameæ non receptum, pulsuniq[ue] de Antiochia Tyriis præfecisti: et Hymerius tunc de diaconio dejectus, atque Christiani uominis appellatione privatus, a te etiam in presbyterii provectus officium. Et quasi h[oc]c minora tibi viderentur, in ipsam doctrinæ Apostolice veritatem ausu superbia tuae tetendisti: ut Petrus, quem damnatum a sanctæ memoriae decessore meo ipse retuleras (sicut testantur annexa) B. Evangelistæ Marci sedem, te commivente, rursus invaderet; et fugatis Orthodoxis episcopis et clericis, sui procudubio similes ordinaret: pulsoque eo qui illuc fuerat regulariter constitutus, captivam teneret Ecclæsiam. Cujus tibi adeo grata persona est, et ministri ejus accepti, ut episcopos et clericos plurimos Orthodoxos nunc Constantinopolim venientes delegaris affligere, et apocrisiarios ejus confovere; atque anathematizantem eundem Petrum Chalcedonensis decreta Concilii, et violantem sanctæ memoriae Timothei sepulturam, sicut ad nos certiores nunc quoque nuntii detulerunt, per Misenum et Vitalem credideris excusandum: nec eum laudare desieris, et multis efferre præconiis; ita ut damnationem ipsius, quam ante retuleras, veram non fuisse jactaris.

48. « Tantum autem perseveras in hominis defensione perversi, ut quondam episcopos, nunc vero et honore et communione privatos Vitalem atque Misenum, quos ad ejus expulsionem specialiter miseramus, sublatis chartis, custodiae passus fueris mancipari: et ad processionem, que tibi cum hereticis habetur, exinde productos (sicut corum professione patet factum est) ad hereticorum tuamque communionem, contempla quæ vel gentium jure servari debuit legatione, pertraxeris, præmiisque corrupris: et in lassionem B. Apostoli, a cuius Sede profecti fuerant, non solum inefficaces redire feceris; sed etiam impugnatores omnium, quæ fuerant mandata, monstraris. In quorum deceptione tuam nequitiam prodidisti: et ad libellum fratris et coepiscopi mei Joannis, qui te gravissimis objectionibus impelivit, in Apostolica Sede secundum canones respondere diffidens, objecta firmasti.

49. « Felicem quoque defensorem fidelissimum nobis, necessitate faciente, serius subsecutum, indignum tuis censuisti oculis. Eos quoque tecum litteris tuis communicare testatus es, quos constat hereticos: quid enim sunt aliud, quid post obitum sanctæ memoriae Timothei ad Ecclesiam sub Petro redeunt, vel qui se ex Catholicis eidem tradiderunt, nisi quod Petrus ab universa Ecclesia atque a te fuerat judicatus? Habe ergo cum his quos libenter amplectaris portionem ex sententia presenti, quam per tuæ tibi direximus Ecclesie defensorem, sacerdotali honore et communione Catholica, neconon etiam a fideliu[m] numero segregatus; sublatum

tibi nomen et munus ministerii sacerdotalis agnoscere, sancti Spiritus judicio et Apostolica auctoritate damnatus, nunquamque anathematis vinculis excludendus».

20. *De damnatione Acacii ad episcopos Orientales et maxime ad clericos et monachos Constantinopolitanos Epistola Synodalis.* — Caelius Felix episcopus sanctæ Ecclesie Catholicae Urbis Romæ subserpsi. « Data quinto kalend. Augusti, Venantio viro clarissimo consule. Simul subserpserunt sexaginta septem episcopi». Hactenus sententia in Acacium lata. Sed antequam ulterius progrediamur, admonendum, ex ejusmodi recitata Epistola, hoc anno sub consulatu Venantii data, redargui penitus mendacii que leguntur in libro de Romanis Pontificibus sub Felice, ubi dicitur, triennio post damnatum Acacium missos esse legatos Constantinopolitanum Misenum et Vitalem; cum ante ejus damnationem missos esse eosdem legatos, tum ex dicta recitata sententia, tum omnium historicorum testificatione exploratissimum habeatur.

21. His igitur datis a Felice papa atque Synodo de damnatione Acacii litteris, mox aliae scriptæ fuerunt ad omnes Orientales episcopos, quibus admoniti sunt, ut Acacii communionem vitarent, quem Ecclesia Apostolica sua communicatione judicasset indignum. Paruerunt Macedones episcopi, neconon qui praeerant Dardania Ecclesiis, testatur id quidem Gelasius papa in Epistola ad Laurentium, et in ea quam ad episcopos Dardanie scripsit. Sed hic ille nobis modo nodus solvendus: Quomodo postea Euphemius episcopus Constantinopolitanus tempore Gelasii, Feticis successoris, ait ad excusationem Acacii, ipsum non fuisse damnatum in Synodo? Patet quidem ex Gelasii Epistola¹ questionis solutio: nemp[er] intellexisse illum de Synodo ecumenica, quam ipse Gelasius tradit haud fuisse ad damnationem Acacii necessaria: sed et excusat, haud integrum fuisse Felici Orientales vocare episcopos, quos sciret Acacii communione pollutos.

22. Scripsit et sancta Synodus Romæ collecta etiam post latam sententiam in Acacium litteras ad clericos et monachos tum Constantinopoli, tum in omni provincia Bithynia consistentes, quibus eos de rebus in Synodo adversus Acacium gestis admonuit. Sic enim se habent, magno Dei beneficio conservatae²:

« Sancta Synodus apud beatum Petrum Apostolum congregata universis presbyteris et archimandritis Orthodoxis Constantinopoli et Bithynia consistentibus dilectissimis filiis in Domino salutem.

« Olim nobis, atque ab initio Sedi Apostolicae omnium nostrorum principi tides vestræ probata est sanctitatis: nec dubitari potest, ita vos vere in Deum pietatis tenere constantiam, ut etiam discernendi justos ab impiis, fideles ab infidelibus, Catholicos ab hereticis, dono divini Spiritus habeatis industriam. De quo gloriantes in Domino; etsi nihil

¹ Gelas. Ep. xi. — ² Felic. Ep. iv. tom. i. Ep. Rom. Pont.

eset quod in causa fidei latere noverimus; tamen ne quis pusilla forte sit mentis, pro sollicitudine ministerii, per Ezechielem Prophetam¹ a Domino specialiter verba dicta proferimus: Quod si, inquit, speculator gladium viderit venientem, et non insinuerit buccina, et populi se non custodierint, venenitque gladius, et tulerit de eis animam; ille qui dem in iniuitate sua captus est, sanguinem vero de manu speculatoris requiram. Videatis ecce quae nos cura constringat, quae mandata perterrent: et quod cavendum est potius, ne ipsis taceamus adversis, quam magis verendum divinis subjacere suppliciis; et cum possit celestis vocis auditu, quisquis se custodierit, sine dubitatione salvari; speculatoris sit gravior reatus, si quemquam taciturnitas ejus amiserit.

23. « Unde quae sint acta, memoramus. Cum Vitalis atque Misenus in nostro judicio constituti causas mandatae sibi pro fide legationis exponerent; quoniam astutiores sunt filii lucis filii tenebrarum, prævaricatores mandatae sibi legationis, circumveniente magisque opprimente Acacio, sunt reperti: ita ut (quantum famæ mobilitate præcognitum est) constiterit eos, prædicti contra formam præcepti, prohibitum sui exhibuisse famulatum, cum ob hoc specialiter directi fuissent. Utinam Ecclesia vobis audientibus eum corriperet, et Petro Alexandrina urbe secluso (quem S. Simplicius papa saepius poscerat longinquu exilio relegandum, ut Catholicis episcopis subveniret et populis) isti coram vobis inter altaria veneranda non solum Acacio, quod vetitum fuit contraria perpetranti, sed iisdem ipsis, ad quos directi fuerant evitando, se nescientes communicasse dixerunt; nec Catholicis episcopis et clericis quos persequebatur Acacius, callida seductione translati, subvenire voluerunt. Et cum se universa sicut illis mandata sunt mentirentur egisse; lectis Acaci litteris, quas ipsi detulerant, manifestum est eos sine excusatione vidisse, unum atque idem Petrum Acaciumque sentire, qui Petrum a S. Simplicio et ante episcopatum fuisse damnatum, et ab episcopatus ipsius retulerat honore propulsum.

24. « Adjectum etiam tunc, cum ista in examinatione tractantur, quod Acacius Joannem illum Tyriorum Ecclesiae fecerit præsidere, qui Apamenis a Petro Antiochenæ Ecclesiae tyranno fuerat episcopus ordinatus; sed minime receptus, proprio ordinatore depulso, eamdem sedem non timuit occupare: quos tunc hypocrita Acacius ita fecit ab Apostolica Sede damnari, ut his etiam Christianorum vocabulum tolleretur, quod Gestæ apud eum habita manifestant.

25. « His ergo deterioribus compertis, Vitalem atque Misenum a sacerdotali collegio et sacrosancta communione suspendimus: Acacium quoque membris Christi perniciosius inhiantem, et per civitates atque provincias unam de fide Catholica Ecclesiam

dissipantem, inter episcopos sanctos atque inter Christianos judicavimus non haberi. Qualiter enim fieri poterat, ut scindens tunicam Christi, quam nec crucifigentes eum dividere ausi sunt, in numero fidelium censeretur? Igitur omnia quæ nobis in timore Dei competunt, cogitantes et prævidentes, ne totiens extinctæ Eutychianæ pestis hæreseos, cuius Acacius defensor est et patronus, serpens ut cancer, Christi membra disperderet; eum jam nunc e corpore Ecclesiastico, ut partem putridam anathematizamus, sententia memorata abscissum, Dominicis eloquiis obsequentes²: Si oculus tuus, aut pes tuus scandalizaverit te, abscede eum, et projice abs te. Et ut charitas vestra possit agnoscere, venerandas Synodos Nicænam et Ephesinam priorem, atque Chalcedonensem contra Nestorium, et Eutychetem impiissimum, nos tenere, etc. » His subjecta fuisse videtur rectæ fidei instructio, quæ desideratur in dicta Epistola, opera librariorum ita decurta reicta, et annexa sequentibus, quæ ejusdem esse nosecuntur Epistolæ, videlicet:

26. « Post illam sententiam, quæ in Acacium perturbatorem totius Orientis Ecclesiae dicta est, his quoque nunc congregati addicimus (adducimus) litteris, memoratam subdendo sententiam, quam placuit per Tutum defensorem Ecclesie Acacio dirigi; ne volentes aliqui circumscribere veritatem, malignissimis blandimentis simpliciores quosque seducant. Nam si terra marique Orthodoxis non ponerentur insidiae, plurimi ex nobis cum eadem Acaci sententia venire potuissent. Unde nunc causa Antiochenæ Ecclesie apud beatum Petrum Apostolum collecti, rursum dilectioni vestre, more qui apud nos semper obtinuit, properavimus indicare.

27. « Quotiens intra Italianam propter Ecclesiasticas causas, præcipue fidei, colliguntur Domini sacerdotes, consuetudo retinetur, ut successor præsulum Sedis Apostolicae ex persona cunctorum totius Italie sacerdotum, juxta sollicitudinem sibi Ecclesiarum omnibus (omnium) competentem cuncta constituat, qui caput est omnium, Domino ad beatum Petrum Apostolum dicente²: Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Quam vocem sequentes trecenti decimi et octo sancti Patres apud Nicæam congregati, confirmationem rerum atque auctoritatem sancte Romanæ Ecclesiae detulerunt; quam utramque usque ad ætatem nostram successiones omnes, Christi gratia præstante, custodiunt. Quod ergo placuit sanctæ Synodo apud beatum Petrum Apostolum (sicut diximus) per Tutum Ecclesiae defensorem, et beatissimus vir Felix, caput nostrum, papa et archiepiscopus judicavit, in subditis continetur ». His juncta fuisse videtur exscripta sententia in Acacium lata, jam superius suo loco a nobis posita: cui hæc subjecerunt.

28. « Sic (sicut) autem Acacius impietatem pes-

¹ Ezech. xxxiii.

² Matth. xviii. — ² Matth. xvi.

tiferae damnationis tetendit, ut etiam dejectus insulset, ut seissus sevire non desinat; et cum omnino extra corpus habeatur, ejus tamen membra dilaceret, et de se scriptum esse testetur¹: Impius cum venerit in profundum malorum, contemnit; adjiciens deteriora prioribus, persequendo jam mortuos, ejus anima graviter delinquendo, condemnationem secundæ mortis incurrit: qui, Callendione episcopo sancto (quemadmodum cognovimus) nuper ejecto, Petrum totiens et a se ante damnatum in ejus immisit Ecclesiam; ita ut plurimi (si verum est) Catholici cesserint, relictis suis sedibus, sacerdotes, et nostræ projectæ sint porcis et canibus margaritæ.

29. « Verumtamen neunum terreat, quod damnatus Acacius non quiescat. Elisus est satanas, et tamen operatur. Vicit Christus et vincit, nec adhuc hostis absistit. Et quia certum est nobis, minimisse vos etiam prophetae lectionis, nec aliquid habere contra consistentia castra formidinis: opportunissime cohortamur exspectantes Dominum, ut (sicut et nos) perseveretis in finem; et sententiam, quam reperitis in subditis, animo constanti relineatis.

30. « Ne quid autem maligni in litteris nostris mutari apud pravissimas mentes, aut aliter interpretari possit; primum clementissimo principi (sicut oportuit) supplicantes, has easdem litteras nostras ad dilectionem vestram, clerum, plebemque, et amplissimum Senatum direximus, quibus singuli universique subscriptimus; divinum petentes auxilium, ut vitatis insidiis, haec ad vos scripta faciat pervenire ». Et alia manu: « Deus vos incolumes custodiat, filii dilectissimi ». Subscriptiones episcoporum.

31. « Candidus Tiburtinae civitatis episcopus Petro Alexandrinæ Ecclesiæ pervasori, et Acacio quondam Ecclesiæ Constantinopolitanæ, necnon etiam Petro Antiocheno ab episcopatu et Christianorum numero olim jure et merito segregatis, omnibusque sequacibus eorum, sequens auctoritatem Sedis Apostolice secundum desiderium nostrum juxta Ecclesiæ statum Catholica deliberatione prolatam, anathema dicens, subscripti ». Et quadraginta duo episcopi similiter subscripterunt. Hactenus ibi de Epistola Synodali. Ex hac igitur Candidi episcopi Tiburtini subscriptione manifestum redditur, non unum tantum esse in Synodo Romana damnatum Acacium, sed et repetitam damnationem Petri Antiocheni, et Petri Alexandrini episcoporum haeticorum, eosdemque sedibus exauctos.

32. Quod vero ad ipsos monachos Constantinopolitanæ Ecclesiæ, ad quos Synodalis Epistola data est, spectat: magna quidem Dei providentia in his moderandis eluxit, ut compensato certamine, tunc pro defensione Catholicae veritatis insurgerent monachi, cum ejusdem Ecclesiæ episcopus faveret ha-

reticis; sicut contra cum Eutyches archimandrita una cum suis haeresim semiuaret, tunc ex adverso stareret Catholicus ejusdem civitatis antistes sanetissimus Flavianus. Perseveravit et in posterum ejusmodi in monachis una cum sancta Romana Ecclesia in fide Catholica defendenda constantia, digna quidem laude: ut plane iltud civibus decantare lieuerit²: « Nisi reliquisset Dominus semen, et quidem semen verum, semen sanctum; quasi Sodoma et quasi Gomorrha fuissimus ». Sed de his saepè dicendum suis locis inferius.

33. *Quanto et quomodo libellus sententiae redditus Acacio.* — Haec igitur cum hoc ipso anno, qui secundus Felicis Pontificis numerator, ex nota consulatus et aliis signis facta esse, certissimum sit: solvenda illa objectio est, quam ex Gelasii papæ Epistola quis posset inferre, cum scribens ad Anastasium³ imperatorem dicat, triennio ferme labaratum esse cum Acacio, ut emendaret quod deliquisset, antequam Felix in eum sententiam damnationis inferret: cum tamen hic sit secundus Felicis annus. Ad haec dicendum est, nequaquam triennium illud ad Felicis Sedis tempora referendum esse, sed ad numerum illum explendum extrema Simplicii tempora computanda, ut que dicta sunt superius acta ab eo esse contra Acaenum docent. Testatur id quidem Gelasius de Acacio ab Ecclesia Romana per triennii ferme temporis spatium, saepè præmonito, in Epistola ad Dardanias episcopos data⁴.

34. « Quid autem acciderit cum anathematis litteræ Constantinopolim perlate sunt, Liberatus diaconus narrat his verbis⁵: Datis Acacio hujusmodi litteris, eas non suscepit, patrocinio fultus imperatoris: ita ut cogerentur qui eas detulerant, per quemdam ignotum monachum Accemetensem, ipsam chartam damnationis, dum ingredieretur ad celebranda saera, suspendere in ejus pallio, et discedere ». Addit ad haec Nicephorus⁶, monachos illos monasterii Dii nominati, qui communis ad hoc opus fuere, ab Acacianis dira passos esse, occisos ex iis aliquos, nonnullos vulneratos, vel custodiis mancipatos: quorum celebris est memoria in tabulis Ecclesiasticis, in quibus monachorum Dii monasterii ejusmodi occasione necatorum gloriosum martyrium innotescit⁷. Porro monasterium Dii dictum fuit ab archimandrita Dio, qui egregia ibi Constantinopoli claruit sanctitate, cuius meminimus in Notis.

35. Addit Nicephorus ex Basilio Cilice veteri historico (eiusdem meminit Suidas, quem ait fuisse episcopum Irenopolis) Acacium eo insanæ pervenisse, ut nomen ipsius Felicis papæ e sacro eraserit Albo; cum nullus ante eum, quamvis cumplures haereticæ et haeresiarchæ illi præfuerint civitati episcopi, tanquam nefas nec cogitare ausus esset. At cum legis

¹ Prov. xviii.

² Isa. l. — ³ Gelas. Ep. x. — ⁴ Gelas. Ep. xi. — ⁵ Liber. diae. Brev. c. 16. — ⁶ Niceph. l. xvi. .17. — ⁷ Martyrol. Rom. ex Grac. die viii Februar.

Acacium e sacris Diptychis nomen Felicis Pontificis oblitterasse, in memoriam revoca Dioscorum Alexandrinum id ipsum adversus S. Leonem papam, in eum anathema inferendo, tentasse : et considera quales esse consueverint qui adversus Romanos Pontifices insurrexerunt. Non id praedecessores Acacii Alexander, Paulus, Chrysostomus, Proclus, et Flavianus episcopi sanctissimi et laudatissimi aliquando vel in animum induxere ; neque antecessoris Dioscori Dionysius, Petrus, Alexander, Athanasius vel levi saltem cogitatione tentarunt : imo hos omnes, eorumque similes constat omni reverentiae et honoris cultu prosecutos esse Romanos episcopos : adversus quos dimittaxat cornua erexisse ejusmodi cornutas bestias illis similes, quas Joannes¹ saepe in visu prævidit. His sese jungant socios Novatores, eorumque vestigia sectentur, tantis dueibus gloriantes, eamdem a Domino cum illis accepturi in fine mercedem.

36. *Acacius Catholicos episcopos deponit, unde in Ecclesia Orientali et maxime in Aegypto et Alexandriae auctæ turbæ.* — Sed quid insuper contemptor Acacius ? Addit Liberatus², nunquam cessasse sacra peragere, anathematis licet vinculis alligatum. Et quid sibi non licere, inconcessumve existimat esse, qui semel castra fidelium deserens, ad inimicos se contulit transfuga ? Et quid diabolo suadenti negabit haereticus, qui ejus impulsu valuum transiliit pietatis ? Et quomodo humiliis acquiescat mandatis saluberrimis imperantis, qui ei se subdidit servus, qui est rex super omnes filios superbiae ? At leviora haec visa sunt eruentæ bestiae, quæ pro nihilo duxit præcipuas sedes et totius Orientis metropoles haereticis tradidisse, cum et Orthodoxos omnes quos sciret episcopos ab Ecclesiis suis expellens ac fugans, easdem nefariis hominibus dederit, quos tum heresis infamaret, tum vitæ turpitudine damnaret.

37. Sic igitur auctum est malum, et ruina latius patuit, cum post collatas patriarchales sedes possidendas imo dissipandas haereticis, etiam in alias præcipuas Orientalis orbis Ecclesiæ, pulsis pastoribus Orthodoxis, subinduxerit latrones et fures, atque ad hoc tantum in ovile ovium, ut perderent atque mactarent, immiserit. Audi de his Gelasii papæ querelas, et lacrymas intuere nec post plura annorum spatia deteras vel exsiccas, sed uberiori scaturigine iterum atque iterum erumpentes pro mensura exerescentis in Ecclesiæ sata malorum alluvione torrentis : ista enim ipse deplorat in Epistola ad episcopos Bardanæ scripta, cum in eundem Acacium ait³ : « Qua denique per totum Orientem Synodo, ejectis Orthodoxis nullo crimine maculatis, pravos quosque et criminibus involutos sua provisione supposuit ? Qua Synodo tot aliena privilegia nefandus populator invasit ? Sed libri non sufficerent, si tragœdias ejus, quas per Ecclesiæ to-

tius Orientis exercuit, sigillatim describere moliamur. An illud ipsius argumentum nobis astimant opponendum, quod facinora sua in imperialem nitus est jaetare personam ? Cur igitur quando voluit, obstitit Basilisco tyranno, certe haeretico vehementer infesto ? » Et inferius de iisdem agens sic exaggerat.

38. « Quasi vero tantum in Alexandrini Petri communione Acacius prævaricator extiterit, et non in omnibus quos vel fecit, depulsis Catholicis pontificibus tanquam tyrannis, Ecclesiis quibuslibet præponi, vel taliter præpositis perversa communio ne permixtus est : qui hoc ipso secundum canones fuerant ab Ecclesiastica communione pellendi, quod se passi sunt successores vivis sacerdotibus adhiberi. Quis autem non perspiciat Christianus, quod Catholicis pontificibus propria sede dejectis, nonnisi haeretici potuerint introduci ? Quibus tamen cunctis vel auctor fuit Acacius subrogandis, vel subrogatis communicator accessit, his utique qui a communione haereticorum nullatenus disreparabant. Cur igitur vel cum haec tieri videret Acacius non sicut sub Basilisco jam fecerat, ad Apostolicam Sedem referre curavit ; ut si solus ipse non poterat, junctis cum eadem consiliis atque tractatibus, apud imperatorem quæ religioni competenter, allegarent ? Nam si Basiliscus (ut dictum est) tyrannus et haereticus scriptis Apostolicæ Sedis vehementer infractus est, et a pluribus revocatus excessibus : quanto magis legitimus imperator, qui se Catholicum videri volebat, potuit cum Apostolica Sede cunctorum quoque pontificum moderata suggestione mitigari, præcipue cum ejusdem Acacii esset specialis fautor et amator, qui litteris suis tam ipsum Acacium, quam sanctæ memoriae papam Simplicium magnis laudibus extulisset ; doceretur quod haereticis constantissime restitisset ? Cur tanto tempore Acacius inter ista conticuit, nisi quia præpediri solebat nullatenus quæ desiderabat expleri ? » Haec et alia Gelasius in detestationem Acacii.

39. Porro pulsi ex Oriente episcopi Orthodoxi magno suorum luctu, hinc inde dispersi sunt apud Occidentales ; ubi fides Catholica illibata magis servaretur et illæsa inter Barbaros Erulos, quam in Oriente, ubi tum episcopi, tum imperator atque eius parentes dominarentur haeretici. Qui autem pulsi ex Aegypto, vel aliounde a Petro Mogo, vel ab Orientalibus Ecclesiis a Petro Chapheo se contulerunt Constantinopolim apud imperialorem de passis contumeliis conquesturi, ibi dirioribus eos penitus affliktari contigit. Nam de his haec Liberatus⁴ summatis narrat : « Porro Petrus de propriis civitatibus proprios expulit sacerdotes, ex quibus nonnulli apud Constantinopolim persecutionem gravissimam pertulerunt.

40. « Scandalizabat autem imperator et illos, qui a parte Nephali abbatis erant, et qui circa Joannem episcopum Egumimum (Acuminum), et

¹ Apoc. XII. XIII. XVII. — ² Liber. c. 18. — ³ Tom. i. Ep. Rom. Pont. Ep. xi.

⁴ Liber. diae. Brev. c. 18.

praepositum monasterii Diochon : et agens contra Joannem, praeposituram ei abstulit, et eam tradidit monasterio abbatis Amonis. Sed permanens in episcopatu, scribens Acacio quia esset Synodi communicator; et fallens Alexandrinos, quia non communicaret Synodo: ita ut quidam communicatorum ejus clerici, monachi, et laici, cognoscentes ejus fallaciam, separaverint se ab ejus communione: et extra collectas facientes non passi sunt nomini ejus communicare, et eorum qui post episcopatum habuerunt Alexandrinum, eo quod nomen Petri haberent in Diptychis ». Sed subobscura sunt hæc ex mendis (ut puto) in codicem illapsis, que tamen ex his quæ dicentur inferius fient clariora. Porro etsi aliae provinciæ horum occasione dire concussæ sunt: Ægyptus tamen gravius exagitata est: cum enim proni sint ad rixas ipsa natura, addita vero impietate, redditi sunt penitus intolerabiles: haeresum enim est, animos, quos semel occupaverint, effrare, et homines reddere penitus inhumanos. Sed Evagrius audiamus qui ait¹:

41. « Itaque cum schisma Alexandrinae Ecclesiæ exardesceret, Petrus quibusdam episcopis et monasteriorum præpositis persuasit, ut cum ipso communicarent, Leonisque etiam de fide decisionem et Acta Concilii Chalcedonensis rejicerent: atque eos qui libros Dioscori et Timothei non reciperen, damnavit: quin etiam alias plurimos, cum illis idem persuadere non posset, suis ipsorum monasteriis exturbavit ». Quod igitur idem Petrus invasor Ecclesiæ Alexandrinae omnia per vim et metum agens, civitatem illam atque universam Ægyptum in magnum discrimin adduxisset, ut jam bello civili inter se configerent, mutuoque se conticerent haeretici ac Orthodoxi; Nephalius, qui his occurrere conatus est, quomodo in discriberem adductus sit, idem qui supra Evagrius illa narrat²: « His de causis Nephalius Constantiopolim profectus, quid factum sit, nuntiat Zenoni. Qui animo propterea conturbatus, Cosmam unum ex satellitum numero eo mittit, qui quidem gravissimis minis coargueret Petrum, quod tum contra litteras Zenonis de concordia scriptas fecisset, tum sua asperitate gravem seditionem exitasset. At cum nihil Cosmæ succederet ex sententia, præterquam quod monachi expulti ejus opera, suis ipsorum monasteriis essent restituti; ad imperatorem revertitar. Quare imperator mittit rursum Arsenium Ægypti præsidem, et militum prædiariorum præfectum: qui una cum Nephalius Alexandriam profectus, de concordia inter eos constituenda verba facit. At cum illis non posset persuadere, nonnullos eorum mittit Constantinopolim: et quamquam multa verba coram ipso Zenone de Concilio Chalcedonensi tiebant, nihil tamen de eo conclusum: quandoquidem Zeno neutiquam illi omnino assensit ». Hæc Evagrius.

42. *In Africa miraculum de cœco illuminato ab*

Eugenio episcopo anteit indictum de fide conflictum. — Interea autem Felix Romanus Pontifex eum videret res adeo in Oriente esse turbatas, ut nulla penitus spes foret Joannem episcopum Alexandrinum in suam sedem restitui posse; eumdein antistitem confessorem Nolanæ in Campania nobili præfecit Ecclesiæ. Testatur id quidem Liberatus diaconus, ubi ait¹: « Joannes vero Talaïda habens episcopi dignitatem remansit Romæ; cui papa Nolanam dedit Ecclesiæ, que est in Campanie regione; in qua plurimos residens annos, in pace defunctus est ». At de rebus gestis hoc anno a Felice Romano Pontifice satis.

43. Sed succedunt lacrymæ lacrymis, et mœror mœrori conjungitur ex persecutione Wandalica in Ecclesia Africana majorib[us] in dies accessionibus aucta, et novis semper pretextibus restaurata. Meminisse hic lector debet (ut posteriora prioribus conjungamus) anno superiori promulgatum a rege Wandalorum edictum de Synodo colligenda Africæorum omnium Orthodoxorum episcoporum, in qua Orthodoxi cum Arianis de fide Catholica disputerent; prescriptaque sunt ad certamen ineundum anni hujus kalendæ Februariae, ut relata a Victore Acta² testantur, et ipsius regis Humerici edictum, quod datum ibi dicitur anno octavo regni ipsius, quem quidem sub consultibus anni hujus incidere, ex Marcellino disces in Chronico: ut plane intelligas omnia suo reddi temporis; atque cognoscas etiam, res gestas sub anno septimo Humerici, concinne superiori anno esse relatas. His de tempore confirmatis, quænam præcesserint hoc anno publicum a rege indictum conventum, ex eodem auctore hic sunt describenda, que sic se habent:

44. « Cum ignis jam persecutionis accendetur, et flamma infestantis ubique regis arderet; ostendit Deus noster quoddam miraculum per servum suum fidelem Eugenium, quod præterire non debeo. Fuit in eadem civitale, id est, Carthagine, quidam cæcus civibus civilaque notissimus, nomine Felix. Hic visitatur a Domino prædicturque ei noctu per visum (dies enim Epiphaniorum ilucescebat): Vade ad servum meum Eugenium episcopum, et dices ei, quia ego te ad illum direxi. Et illa hora, qua benedic fontem, ut baptizentur accedentes ad fidem, contingat oculos tuos, et aperientur et videbis lumen. Qui tali visione commotus, putans se (quomodo assolet) deludi per somnium, surgere noluit cæcus: sed cum iterum mergeretur (urgeretur) in somnos, similiter ut ad Eugenium pergeret, compellitur. Rursum negligit; tertioque festinanter et graviter inerepat. Excitat puerum, qui ei solitus erat mammam porrigerere. Pergit veloci agilitate ad Fausti Basilicam, orat: veniens cum ingentibus lacrymis, suggestus euidam diacono, nomine Peregrino ut eum episcopo nuntiaret, indicans se habere aliquod secreti genus intimandum.

45. « Audiens episcopus jussit hominem introire.

¹ Evag. I. iii. c. 22. — ² Ibid.

¹ Liber. diac. Breviar. c. 18. — ² Victor de persec. Wandal. I. ii.

Jam enim ob festivitatem celebratalis hymni nocturni per totam Ecclesiam, canente populo, concerabant. Indicat cæcus antistiti ordinem visitationis (visionis) sive; dicitque illi: Non te dimittam, nisi mihi, sicut a Domino iussus es, reddideris oculos meos. Cui Eugenius sanctus: Recede a me frater: peccator sum, et indigens, et super omnes homines delinquens, utpote qui in haec tempora servatus sum. Ille autem tenens genua ejus, aliud non dicebat, nisi illud quod jam dixerat: Sicut iussum est, redde mihi oculos meos. Attendens quoque Eugenius invercundam credulitatem, et quia jam tempus urgebat, pergit cum eo, comitante officio clericorum, ad fontem: ubi fixis genibus cum ingenti gemitu, pulsans singultibus cælum, crispantem benedixit alveum fontis: et cum completa surrexit oratione, ita cæco respondit: Jam tibi dixi, frater Felix, peccator homo ego sum: sed qui te visitare dignatus est, praeslet tibi secundum fidem tuam, et aperiat oculos tuos. Simulque vexillo Crucis consignante oculos ejus, statim cœvens visum, Domino redditore, recepit. Quem secum, quousque universi baptizarentur, ibi detinuit ob hoc, ne tanto miraculo populus excitatius virum contereret, qui receperat lumen.

46. «Fit postea manifestum Ecclesiae universæ. Procedit ad altare cum Eugenio, sicut moris, qui fuerat cæcus, suæ salutis oblationem Domino redditurus: quam episcopus accipiens altari imposuit. Fit strepitus, gaudio metante (manante), irrevocabilis populorum: statim nuntius pergit ad tyrannum. Rapitur Felix: inquiritur ab eo quid factum sit, qualiterque reeperit lumen. Dicit illi ex ordine totum. Biennique Arianorum episcopi: illoc Eugenius per maleficia fecit. Et quia oppressi confusione, non poterant umbilicare, eo quod Felix universæ civitati manifestus esset et nolus; tamen volebant eum, si fas esset, necare, quicmadmodum Iudei suscitatum Lazarum¹ cupiebant occidere». Haec Victor de cœco per Eugenium Orthodoxum Carthaginemensem episcopum divinitus illuminato.

47. Quis non sentiat, divino consilio, antequam de fide iniretur cum adversariis indictus conflictus, id factum esse ad veritatem fidei Catholicae confirmandam? Ut sciretur a piorum parte stare Deum, qui per fidelem antistitem talia inconcessa naturæ signa ederet; sieque absque alia disceptatione satis superque exploratum redderetur, quanam Deo probata esset Catholica fides: illudque initum tyranni consilium cassum penitus et irritum redderetur, quo (ut vidimus) anno superiori in exilium duci jussérat qui in Africa erant doctiores episcopi; ut qui relicti essent ad Conventum Iunismodi celebrandum, ut minus periti dantes manus, causa caderent; et sic de fide Catholica impetas Ariana trophyæ victoriae exaltaret. Sed (quod scriptum est²): «Qui habitat in cælis irridebit eos, et Dominus subsannabit eos»: jam ante certamen, Dei

potentia vietæ sunt adversarii, et vera religio tanto totius populi planu de prostrata pertidia triumphavit, atque cum illa universa simili Ecclesia, quæ eidem ut Catholicos communicebat, alque communicatura est in aeternum, cum eadem sit unius corporis omnium membrorum conditio, dum capiti inhaerere noscuntur; unde vel hoc uno potissimum signo Orthodoxi ab hereticis distinguantur.

48. *Disputatio de fide inter Catholicos et Arianos episcopos, horum fraude et violentia insignis.* — Verum quod diabolii moris est, non cedere superatum, sed majori audacia post casumrediutegrare certamen; instant una eum barbaro tyramno episcopi Ariani, ut jam propinquante indiela ad disputandum die, consererent cum Catholicis episcopis manus. Non refugunt nostri, sed exspectant parati. Quæ autem inter eos transacta fuerint, idem Victor ita describit: «Appropinquabat jam futurus dies ille calumniosus kal. Februario ab eodem statutus. Convenient non solum universæ Africæ, verum etiam insularum multarum episcopi afflictione et mero re confecti. Fit silentium diebus multis, quousque peritos quosque et doctissimos viros exinde separaret, calumniis appositis, enecandos (præter alios anno præterito exilio separatos). Nam unum ex ipso choro doctorum, nomine Lætum, strenuum atque doctissimum virum, post diuturnos careeris squalores incendio concremavit, astimans tali exemplo timorem inculiens, reliquos elisurum.

49. «Tandem venitur ad disputationis conflitum, ad locum scilicet, quem delegerant adversarii. Exitantes igitur nostri vociferationis tumultus, ne forte postmodum Ariani dicerent, quod eos nostrorum oppresit multitudo: eligunt de se nostri, qui pro omnibus respoudeant, decem. Collocat sibi Cyril (Cyrola) (erat hic princeps omnium Ariano rum antistitum) cum suis satellitibus in loco excelso superbissimum thronum, adstantibus (stantibus) nostris. Dixeruntque nostri episcopi: Illa est semper grata collatio, ubi superba non dominatur elatio, sed ex consensu communi venitur, ut cognitoribus decernentibus, paribus agentibus, quod verum est, agnoscatur. Nunc qui erit cognitor? qui examinator? vel libra justitiae, ut bene prolata confirmet, et prave assumpta refellat?

50. «Et cum talia et alia dicerentur, notarius regis respondit..... Patriarcha Cyrilus dixit..... Legatur nobis, quo concedente istud sibi nomen Cyril assumpsit. Et exinde strepitus concitantes, calumniari adversarii cœperunt. Et quia hoc nostri petierant, ut saltem si examinare non licebat, prudenti multitudini vel spectare liceret; jubentur universi filii Catholicae Ecclesiae, qui aderant, cunctis fustibus tundi». Deesse quidem in textu nonnulla noscuntur, quibus significaretur, negatam esse Catholicis præsentiam judicis cognitoris: sed instantibus iisdem, ut saltem populo interesse liceret, nec id concessum, imo (ut vidisti) jussi sunt qui aderant fustibus verberari: Sed pergit Victor:

¹ Joan. xii. — ² Ps. ii.

51. « Tunc clamare cœpit beatus Eugenius : Videat Deus vim quam patimur : cognoscat afflictionem persecutionum, quam a persecutoribus sustinemus. Conversique nostri Cyrilæ dixerunt : Propone quod disponis. Cyrilæ dixit : Nescio latine. Nostri episcopi dixerunt : Semper te latine esse locutum, manifesto novinus; modo excusare non debes, præserit quia tu hujus rei incendium suscitasti. Al videns Catholicos episcopos ad conflictum magis fuisse paratos, omnino audientiam diversis cavillationibus declinavit. Quod ante nostri providentes, libellum de fide conscriperant satis decenter, sufficienterque conscriptum, dicentes : Si nostram fidem cognoscere desideratis, haec est veritas quam tenemus, etc. » Subjicitur a Viatore oblatus tunc libellus fidei, cuius est exordium : « Regali imperio, fidei Catholicæ, quam tenemus, præcipimus reddere rationem, etc. »

52. Cui quidem libello perperam inditus ejusmodi titulus reperiatur : « Victoris episcopi Uicensis de Catholica fide liber ». Eam namque inscriptionem ex nomine auctoris commentarii ius puto additam : nam a Gennadio idem ipse libellus Eugenio tribuitur, cum de ipso ait : « Eugenius Carthaginis Africæ civitatis episcopus admonitus ab Hunericu Wandalorum rege, Catholicæ fidei expositionem, et maxime verbi Romousii proprietatem disserere, cum consensu omnium Africæ, Mauritaniæ, et Sardiniae, atque Corsicæ episcoporum et confessorum, qui in Catholicæ permanerunt fide, compositum librum fidei non solum sanctorum Scripturarum sententiis, sed et Patrum testimoniis communilitum, et per collegas confessionis suæ porrèxit ». Hac Gennadius : verum apud Viatorem idem libellus minime integer reperitur : quia enim desunt, habes in Bibliotheca SS. Patrum tom. iv, ubi integre eensus habetur. Quæ autem hæc secuta sint, idem Victor narrare pergit his verbis¹ :

53. « Cum noster libellus legeretur oblatus, veritatis lumen nequaquam sufficeret oculis potuerunt, insanientes vocibus inferendis, graviterque ferentes, quare nos nomine nostro, Catholicos, dixerimus : statimque mentientes suggestum regi de nobis eo quod strepitu fecerimus, audientiam fugientes. Qui eadem hora accensus, et credens mendacio, festinavit facere quod volebat. Et iam conscriptum habens decretum, et occulte cum eodem decreto per diversas provincias suos homines dirigenz episcopis Carthagine positis, una die, universæ Africæ Ecclesiæ clausit, universamque substantiam episcoporum et ecclesiarum suis episcopis munere condonavit. Nesciens quoque quid loqueretur, neque de quibus affirmabat, legem, quam dudum Christiani imperatores nostri contra eos et contra alios hereticos pro honorificentia Ecclesiæ Catholicæ promulgaverant, adversum nos illi pro-

ponere non erubuerunt, addentes multa de suis, sicut placuit tyrannice potestati. Haec est enim series datae et propositæ legis :

54. *Hunerici edictum contra Catholicos, unde persecutio.* — « Rex Hunericus Vandalorum et Alanorum universis populis regno nostro subjectis. Triumphalis majestatis et regiae probatur esse virtutis, mala in auctores consilia retorquere. Quisquis enim aliquid pravitatis invenerit, sibi imputet quod incurrit. In qua re nutum divini judicij clementia nostra secura est, quod quibusque personis, prout eorum facla meruerint, seu bona, seu forle talibus contraria dum facit expendi, simul etiam provenit compensari. Itaque his provocantibus, qui præceptionem inelyta recordationis patris nostri vel mansuetudinis nostre crediderint esse temnendam, censuram severitatis assumimus. Auctoritatibus enim cunctis populis fecimus innotesci (innotescere), ut in sortibus Vandalarum nullus conventus Homousiani sceceroles assumerent, nec aliquid mysteriorum (que magis pollunt) sibimet vindicarent. Quod cum videremus esse neglectum, et plurimos esse repertos dicentes se integrum regulam fidei tenere ; postmodum universos constat fuisse commonitos spatio temporis prorogato mensuram... novæque contentionis, si quid ab eorum proposito posset optari, ut ad kalendas Februarias anni octavi regni nostri sine metu aliquo convenienter.

55. « Qui dum huc ad Carthaginensem confluerent civitatem, post moram temporis præstitulæ, aliam quoque dilationem aliquantorum dierum dedisse cognoscimur. Et dum se conflictui paratos adstruerent, primo die a venerabilibus episcopis nostris eis videtur esse propositum, ut Homousion, sicut admoniti erant, ex divinis Scripturis proprie approbarent, aut certe quod a mille et quod excurrunt, pontificibus de toto orbe in Ariminensi Concilio, vel apud Seleuciam amputatum est, prædammarent : quod nequaquam facere voluerunt universa ad seditionem per se conciliati populi revocantes. Quinimo et secunda die, dum eis mandaremus, ut de eadem fide (sicuti propositum funeral) responderent : hoc evidenter assumpsere temeritate transacta, ut seditione et clamoribus omnia perturbantes, ad conflictum facerent minime perveniri.

56. « Quibus hoc (nos) provocantes statuimus, ut eorum Ecclesiæ clauderentur, haec illis conditione præscripta, ut tamdiu essent clausæ, quamdiu malent propositum pervenire (retinere) ; quod ea obstinatione facere noluerunt, quam pravis videntur assumpsisse consilis. Adeo in hos est necessarium ac justissimum retorquere, quod ipsarum legum continentia demonstratur, quas inductis secum in errorem imperatoribus diversis, tunc contigit promulgari ; quarum illud videtur tenere concepcionem. Ut nulla super exceptis institutionis sue antistitibus Ecclesia patuisset, nulli licet alios aut convictus agere, aut exercere conventus, nec Ecclesiæ

¹ Victor de pers. Wandal. I. iv.

aut in urbibus, aut in quibusdam parvissimis locis penitus obtinere, neque construere: sed presumpta Fisci viribus (juribus) jungerentur; sed etiam et eorum patrimonia Ecclesiae suae fidei sociata suis antisitibus provenissent: nec commemorare quæcumque loca talibus licentia patuisset, sed extores omnibus urbibus redderentur et locis, nec baptismatis omnino haberent aliquam facultatem, aut forte de religione disputarent, et nullam ordinandi haberent licentiam sive episcopos, sive presbyteros, vel alios quos ad clericum pertinere coningeret, proposita severitate vindicæ; ut iam hi qui se paterentur hujusmodi honores accipere, quam etiam ipsi ordinatores denis libris auri singuli multarentur: eo adjecto, ut nullus eis locus esset vel aditus supplicandi, sed etiam si qua specialia merruissent, minime prævalerent; et si in hæ pernicie perdurarent, et de populo (de proprio) ablati in exilium sub prosecutione idonea mitterentur.

57. « In populos quoque prefati imperatores similiter sœvientes, quod eis nec donandi libertas, nec testandi, aut capiendi vel ab aliis derelictum penitus subjaceret, non fideicommissi nomine, non legati, non donationis, aut relictionis quæ mortis causa appellatur, vel quolibet codicillo, aliose forsitan scripturis: ita ut etiam qui suis palatiis militarent condemnationi gravissimæ pro dignitatis merito facerent subjectos, ut omni honoris privilegio spoliati, infamiam incurrerent, et publico criminis hujusmodi personæ se cognoscerent esse subjectos: officialibus etiam judicium diversorum triginta argenti pondo poena proposita: quam si quinque vicibus in errore perdurantibus contigisset inferre, tum demum tales convieti, atque subjugati verberibus, in exilium mitterentur.

58. « Deinde codices universos sacerdotum, quos persequebantur, præceperunt ignibus tradi. Quod de libris hujusmodi, quibus sibi nominis illius errorem persuasit iniquitas, præcipimus faciendum. Hæc enim (ut dictum est) pro singulis quibusque personis illi observanda præceperant, ut illustres singillatim auri pondo quinquaginta darent, spectabiles auri pondo quadragena, senatores auri pondo tricena, populares auri pondo vicena, sacerdotiales auri pondo tricena, decuriones auri pondo quina, negotiatores auri pondo quina, plebeii auri pondo quina, circumealliones auri pondo dena. Et si qui forte in hac pernicie permanerent, confiscatis omnibus rebus suis, exilio mularetur. Ordines autem civitatum, sed et procuratores, et conductores possessionum tali poena videbantur affliger, ut si forte tales celare detegerentur, et minime publicasset, et retentos judicio non facerent præsentari, ipsi tenerentur ad poenam: conductoribus etiam regalium prædiorum hac muleta proposita, ut quantum domui regiæ inferrent, tantum etiam fisco poenæ nomine cogerentur exsolvare. Id generaliter in omnibus conductoribus, vel possessoribus, qui in eadem superstitione crediderint perdurandum, constituerunt observari. Judicibus etiam, qui

huius rei instantissime non imminebant, poena proscriptionis, et sanguinis supplicium poneretur: sed et de primatibus officiorum tres numero punirentur, aliis viginti librarum auri condemnatione multandis.

59. « Quare his necesse est constitutionibus obligari Ilomousianos omnes, quos hujusmodi male persuasionis constat tenuisse et tenere materiam: quos ab omnibus supradictis abstinere decrevimus in prosecutione venturis per ordines cunctarum urbium; sed etiam iudices, qui superioribus negligetis dira supplicia diversis non intulisse monstrantur, omnes supradictæ fidei Ilomousion erroribus implicatos, quæ cuncto prædamnata est Concilio tantorum numero sacerdotum, universis rebus prædictis et contractibus præcipimus abstinere; quod nihil sibi noverint esse permisum. Sed universos similis poena maneat et adstringat, si ad veram religionem, quam veneramus et colimus, imra diem kalendarum Juniarum anni octavi regni nostri conversi non fuerint. Ad diem autem præstitutum eadem pietas nostra constituit, ut prædamnatis errorum indulgentia non negetur, et obstinatos animos supplicia digna coerceant. Qui autem in eodem errore permanerint, seu domus nostræ occupati militia, seu forsitan diversis titulis necessitatibusque præpositi, pro gradibus suis dictarum superius muletarium illationes cogantur excipere, nihil valitur quæ forsitan per subreptionem quemquam talium contigit promereri. In privatos etiam, vel cuiuscumque gradus et loci personas hoc nostra promulgatio præcepit observandum, quod circa tales supradictis legibus videbatur expressum, ut poena congrua subderentur. Judices autem provinciarum quod statutum est negligentes exequi, superiori poena, quæ talibus est præscripta, constituimus obligandos.

60. « Veris autem majestalis divinæ cultoribus, id est, sacerdotibus nostris Ecclesiæ universas vel totius cleri nominis supradicti quibuscumque terris et regionibus constitutas, quæ propria divinitate, imperii nostri regimine possidentur, una cum rebus quæ ad easdem pertinent, hoc decreto statuimus debere proficere: non dubitantes plus alimoniae inopum proficere, quod sacrosanctis pontificibus nostris collatum est. Haec igitur legem e fonte justitiae prodemitem, cunctis præcipimus innoscere; quatenus nullus sibi ignotum esse, quod præceptum est, possit obtendere. Optamus vos bene valere. Data sub die sexto kalendas Martii, Carthagine ». Haetenus edictum, quod quidem satis intelligitur diu ante conventum episcoporum fuisse conscriptum: haud enim paucorum dierum potuit opus, cunctas promulgatas in hereticos ab Orthodoxis imperatoribus leges invenire, legere, ex eisdemque poenas inflictas in hereticos, adversus Catholicos retorquere: ut plane verum esse experimento noscatur, antequam convenienter utriusque partis episcopi, eam fuisse in Catholicos legem scriptam, quam velamento illo, quod in disputatione

defecissent, vel tumultuati essent in dicta Collatione, voluit obumbrari.

61. Sed quid acciderit in singulis locis, in quibus per universam Africam Hunericus subjectam ejusmodi fuit promulgatum edictum, in Actis passionis septem martyrum, quae ad finem librorum Victoris habentur apposita, haec leguntur : « Post modicum quoque temporis, universas simul Ecclesiias præjudicatis (præclisis dicatis) venerabilibus portis, clementis ingentibus claudi mandavit. Universa namque monasteria virorum, vel puellarum sanitarum, Gentibus, id est, Manris cum habitatoribus donare præcepit; unus fuit omnibus ejulatus, unus pro Christo moriendi integer et plenus affectus. Paria eurrebant flumina lacrymarum, quia permisera Dominus¹ cilari eos paue lacrymarum, et potari eos in lacrymis mensurarum, aut forsitan sine mensura. Etsi reperta est exiens de area² inhians cadaveribus mortuis pars aliqua pereundum corvorum, major est tamen in nomine Trinitatis numerus felicium columbarum. Quanti nobiles, et optimi viri, ampli et lati cæspitis domini, terram cum caelo commutaverunt, et simul corpus cum substantia tradiderunt? atque delicate et nobilissimæ feminæ, contra verecundiam naturæ, spectante vulgo, virgis cæsæ, variisque tormentis cruciatae, victoria trophyæ portarunt? Quanti infantuli irridentes edicta feralia, ante mundum contempserunt, quam illecebrosam ejus semitam introirent? etc. » Hæc ibi.

62. *Quid episcopi Catholici Carthagine ad Collationem congregati passi fuerint.* — Sed redeamus ad sanctos episcopos, quos inter dracones Carthagine agentes reliquimus. Victor enim his verbis lugubrem tragediam prosecutus, sic ait³ : « Post haec dicta feralia veneno toxicato transversa, jubet Hunericus cunctos episcopos qui Carthagine fuerant congregati, quorum jam Ecclesiæ, domos et substantiam ceperat, in hospitiis quibus erant expoliari, et expoliatos foras muros propelli : non animal, non servus, non mutanda quæ terebant vestimenta penitus dimittuntur : addens adhuc, ut nullus quemquam illorum hospitio reciperet, aut alimoniam præstaret : qui autem hoc miserationis causa facere tentasset, cum universa domo sua incendio cremaretur. Sapienter tunc etiam projecti episcopi fecerunt, ut licet mendicantes, exinde non abirent : quia si recederent non tantum violenter omnino revocarentur, sed et mentirentur, eos, sicut mentiti sunt, fugisse conflictum ; maxime, quia ubi reverterentur, jam nequaquam fuerat Ecclesiæ substantia vel dominibus occupatis.

63. « *Dum ergo gementes in circuitu murorum nudo sub aere jacerent, factum est ut rex impius in piscinas exisset. Cui universi occurrere maluerunt, dicentes : Ut quid taliter affligimur? pro quibus malis forte commissis ista perpetimur? Si ad disputationem congregati sumus, quare expoliati?*

quare traducimur? quare differimur, et sine Ecclesiis et dominis nostris foras civitatem fauere et nuditate laborantes, mediis stercoribus voluntamur? quos ille torvis oculis adspiciens, priusquam suggestionem eorum audisset, jussit super eos cunctos sessoribus equos dimitti, ut tali violentia possent non solum conteri, verum etiam necari. Quorum tune multi contriti sunt, et præcipue senes et infirmi. Tunc deinde jubentur ad quemdam locum, qui dicuntur aedes Memoriae, illi viri Dei occurrere, fraudem sibi nescientes aptatam. Ubi cum venissent; charta eis ostenditur involuta : diciturque illis ista subtilitate serpentis : Dominus noster rex Hunericus licet doleat quod fueritis contemptores, et adhuc ejus voluntati obedire tardetis, ut ejus efficiamini religionis, cuius est ipse : nunc tamen bonum de vobis cogitavit. Si juraveritis ita, ut quod ista charta continet, faciatis : dimittit vos Ecclesiis et dominibus vestris.

64. « *Ad quod universti episcopi responderunt: Semper dicimus et diximus et dicturi sumus : Christiani sumus, episcopi sumus, Apostolicam fidem unam et veram tenemus. Factoque post confessionem fidei silentio modico, illi qui a rege fuerant destinati festinabant extorquere episcopis sacramentum. Tunc beati viri Tortulanus et Florentianus episcopi pro omnibus et cunctis omnibus dixerunt : Numquid animalia nos irrationalia sumus, ut nescientes quid charta continet, facile aut temere juremus? Acceleraverunt quoque illi a rege destinati scripture ejus propalare tenorem, qui hujusmodi sermonibus fuerat coloratus : Sic enim calumniosa series continebat : Jurate, si post obitum domini nostri regis, ejus filium Hierericum desideratis esse regem : vel si nullus vestrum ad regiones transmarinas Epistolas diriget. Quia si sacramentum hujus rei dederitis, restitut vos Ecclesiis vestris.*

65. « *Cogitavit tunc multorum pia simplicitas etiam contra prohibitionem divinam sacramentum dare, ne Dei populus in posterum diceret, quod vitio sacerdotum, qui jurare noluerunt, non fuerint Ecclesiæ restitutæ. Alii quoque astutiores episcopi sentientes dolum fraudis, nequaquam jurare voluerunt, dicentes, prohibitum fuisse Evangelica auctoritate, ipso Domino dicente⁴: Non jurabis in toto». Diu sane penesque multos invaluit ista sententia, quod prohibente Domino verbis illis, « non jurabis omnino », prohibitum esset unicuique Christiano jurare : verum adjunctis iis quæ Dominus dicit per Hieremiam⁵ : « Jurabis in veritate, in iudicio, et in justitia », licitum esse jurare, Catholica⁶ Ecclesia docuit. Sed de his pluribus suo loco : pergit Victor :*

66. « *Quibus ministri regis : Secendant in parte (inquiunt) qui jurare disponunt. Qui cuncti secederent, notariis scribentibus, quis quid diceret, ex qua civitate fuisset exceptum est. Similiter factum est de illis qui minime juraverunt. Statimque pars*

¹ Ps. LXXXIX. — ² Genes. viii. — ³ Victor de pers. Wandal. l. iv.

⁴ Matth. v. — ⁵ Hierem. iv. — ⁶ xxi. q. 1. per tot.

utraque custodiis mancipatur. Post vero fraus quae celabatur, apparuit. Jurantibus dictum est: Quare contra præceptum Evangelii jurare volnistis? Jussit rex ut civitates atque Ecclesias vestras nunquam videatis; sed relegati, colonatus jure ad excendum agros accipialis: ita tamen, ut non psaltis, neque oretis, aut ad legendum codicem in manibus gestetis, non baptizetis, neque ordinetis, aut aliquem reconciliare præsumatis. Similiter non jurantibus ait: Quia regnum filii domini nostri non optatis; idcirco jurare nolnistis: ob quam causam jussi estis in Corsinam insulam relegari, ut ligna profutura navibus dominicis incidatis». Ille Victor, hucusque prosecutus de episcopis Carthagine ad collationem congregatis historiam, illosque relinquens, ad persecutionem, quam in aliis Africae provinciis mox post promulgatum edictum Orthodoxi sunt passi, stylum convertit. At nos non relinquimus hunc celebrem sanctissimorum antislitum confessorum conventum.

67. Exhorruisti, lector, simulque compassus es, ubi tot venerandos episcopos confessores barbaricæ feritati truculentissimi regis subjacere conspexisti, cum furentibus Arianis in mansuetissimos sacerdotes dire saeviendi est permissa potestas. Quibus illud Dominicum¹ jure fuerit exprobrandum: «Hæc est hora vestra et potestas temebrarum»: cum mutandæ sint vices, et tempus a futurum, «Cum videntes² impii turbabuntur timore horribili et mirabuntur in subitatione insperatae salutis, dicentes intra se, pœnitentiam agentes, et præ angustia spiritus gementes: Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, et in similitudinem improperii: nos insensati vitam illorum aestimabamus insaniam, et finem illorum sine honore: ecce quomodo computati sunt inter filios Dei et inter sanctos sors illorum est».

68. Quæ autem post haec illa exagitatis apud Carthaginem contigerit sanctis episcopis, dolemus a Victore prætermissa: nisi æquius sit existimare injuria temporis ea ex codice excidisse, sicut et alia plura vel decurtata, vel saltem mendosa reperiuntur. Constat quidem nullam penitus apud eum mentionem haberi de S. Vindemiali episcopo, hoc tempore martyrio illustrato, notissimo martyre, universo Catholicò orbi conspicuo ex publicis Ecclesiæ Catholicæ monumentis³. De Ruffiniano præterea profugo ex provincia Bizacena, et in Sicilia vitam anachoreticam excolente, noto ex actis S. Fulgentii, nulla prorsus est apud Victorem mentio: ut plane acciderit ut idem Victor rerum scribendarum copia nimium exuberante victus fuerit: quod et ipse liberaliter ingenuaque fatetur. Quonobrem quæ ex sacris martyrum passionibus de his Gregorius Turonensis in lucem prodidit, hic describamus.

69. In persecuzione Wandalica Eugenii exulantis Epistola ad suos. — Agens enim Gregorius

de eadem persecuzione Wandalica sub Hunericu excitata, ex alia plane quam Victoris historia ista narrat⁴: «Legimus, inquit, quorundam ex ipsis martyrum passiones: ex quibus quædam repli-canda sunt, ut ad ea quæ spopondimus, veniamus. Igitur Cyrola falso vocatus episcopus, hereticorum tunc maximus vocabatur assertor. Cumque ad persequendum Christianos rex per diversa transmitte-ret, S. Eugenium episcopum virum inenarrabili sanctitate, qui tunc ferebatur magnæ esse pruden-tiæ, in suburbano civitatis sue reperit persecutor: quem ita violenter rapuit, ut nec ad horlandum gregem Christi ullum abire permitteret. Ille vero cum se videret abduci, Epistolam civibus pro cu-stodienda fide Catholica hoc modo transmisit:

70. «Dilectissimis et in Christi amore dulcissimis filiis et filiabus Ecclesiæ mihi a Deo commissæ, Eugenius episcopus.

«Regalis emanavit auctoritas, et pro exercenda fide Catholica, edicto nos e Carthagine venire (abire) præcepit. Et ideo ne abiens a vobis, Ecclesiam Dei in ambiguo, hoc est, in suspeso dimitterem, aut oves Christi non verus pastor silentio relinquarem; necessarium duxi has pro me vicarias vestræ dirigere sanctitati. In quibus non sine lacrymis peto, hortor, moneo, et satis abundeque obtestor per Dei majestatem, et per tremendum judicii diem, atque adventus Christi terribilem claritatem, ut fixius teneatis Catholicam fidem, asserentes Filium Patri esse aequalem, et Spiritum sanctum eamdem habere cum Patre et Filio deitatem. Servate itaque unice baptismatis gratiam, custodientes chrismatis unitio-nem. Nemo post aquam revertatur ad aquam renatus ex aqua: natus enim Dei sal in aqua conficitur; sed si in aquam redactum fuerit, omnis species ejus confestim evacuat. Unde non immerito Dominus in Evangelio ait²: Si sal infatuatum fuerit, in quo salictur? Et utique hoc est infatuari, velle secundo condiri, cum semel factum sufficiat. Nam audistis Christum dicentem³: Qui semel Iesus est, non habet necessitatem iterum lavandi. Ideoque fratres, et filii, filiaeque meæ in Domino, non vos contristet absentia mea, quin Catholicæ disciplinae inhæreatis. Ego vos nec longinquitate aliqua obliviscor, nec morte a vobis divellor.

71. «Scitote quia quocumque me fecerint di-vidi agone, mecum est palma. Si ad exilium abiero, beati Joannis Evangelie exemplum habeo. Si ad mortis exitium: vivere⁴ mihi Christus est, mori lucram. Si rediero, fratres, implebit Deus desiderium vestrum. Attamen sufficit modo, quod vobis non facui. Monui, instruxi quomodo potui: ideoque immunis sum a sanguine omnium pereun-tium: et scio quia adversus eos legentur litteræ istæ ante tribunal Christi, cum venerit reddere uni-cuique secundum opera sua. Si reversus fuero, fratres, videbo vos in hac vila: si non reversus

¹ Luc. xxii. — ² Sap. v. — ³ Martyr. Rom. die ii. Maii.

⁴ Greg. Turon. hist. Franc. l. ii. c. 3. — ¹ Matth. v. Marc. ix. Luc. xiv. — ³ Joan. xiii. — ⁴ Philip. i.

Inero, videbo vos in futura. Dico tamen vobis : Valete, orate pro nobis et jejunate, quia jejunium et eleemosyna semper Dominum ad misericordiam deflectiverunt. Mementote esse scriptum in Evangelio¹ : Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere : timete autem eum, qui postquam occiderit, habet potestatem et animam et corpus perdere, et mittere in gehennam». Hucusque Eugenii sanctissimi confessoris Epistola cursim et furtim prae angustia temporis et loci conscripta, cum iam ex tyranni sententia esset in exilium deportandus. Verum nulla antea praecesserunt, quae Victoris volumen non habet; qui ut ipse testatur relictis antequam in exilium ire juberentur, episcopis, ad enarrandas clades, quae ex regis edicto tunc inferebantur Ecclesiis, orationem convertit. Porro ex Gregorio referemus, quae in Victore desiderantur; quae quidem esse germana, germanitas recitatae Epistolæ satis indicare posse videtur. Gennadius enim meminit istinsmodi S. Eugenii Epistolarum, ubi ait : «Epistolas veluti commonitorias fidei et unius sacri et conservandi baptismatis omnibus suis quasi pastor dereliquit». Sed quænam Epistolam istam praecesserint, audi Gregorium; qui ait :

72. Cyrolæ Ariani episcopi falsum miraculum in verum convertunt Catholici. — «Tractus itaque sanctus Eugenius ad regem, cum illo Arianorum episcopo pro fide Catholica decertavit. Cumque eum de sanctæ Trinitatis mysterio potentissime devicisset, et insuper multas per eum virtutes Christus ostenderet; in majorem insaniam idem episcopus, invidia inflammaute, succenditur. Erant enim tunc temporis cum sancto Eugenio viri prudentissimi atque sanctissimi, Vindemialis et Longinus episcopi, pares gradu, virtute non impares, nam sanctus Vindemialis eo tempore terebatur mortuum suscitatasse; Longinus autem multis infirmis salutem tribuit. Eugenius quoque non solum visibilem oculorum cæcitatem, sed etiam mentium depellebat». Horum gloriam æmulatus idem Arianorum antistes, ne vel hac ex parte inferior appareret, quod virtute perficere non daretur, subdola arte facere cogitavit. Quid autem egerit, audi Gregorium, dum subdit :

73. «Quod cernens ille nequam Arianorum episcopus», nempe Cyrola, «vocatum ad se quemdam hominem ab illo quo ipse vivebat errore deceptum, ait: Non patior, quod hi episcopi multa in populo signa depromant, illosque cuncti, me negligento, sequantur. Aequiesce nunc his quæ præcipio : et acceptis quinquaginta aureis, sede in platea, per quam nobis est transitus; et manum super clausos oculos ponens, me præeunte cum reliquis, exclama magna virtute, dicens: Te, beatissime Cyrola, nostræ religionis antistes, deprecor, ut respiciens manifestes gloriam ac virtutem tuam, ut oculos meos aperiens, merear lucem videre, quam perdidisti. Qui iussa complens, residensque in platea,

transeunle hæretico cum sanctis Dei : iste qui Deum irridere cogitabat, exclamat magna virtute dicens : Audi me, beatissime Cyrola : audi me, sancte sacerdos Dei : respice cæcitatem meam : experiar ego medicamenta, quæ saepe cæci reliqui a te meruerunt, quæ leprosi experti sunt, quæ ipsi etiam mortui persenserunt : adjuro te per istam virtutem quam habes ut mihi desideratam restituas lucem, quia gravi sum cæcitatem percussus.

74. «Veritatem enim nesciens, verum dicebat, quia cæcaverat eum cupiditas, et virtutem Dei omnipotentis irridere per pecuniam aestimabat. Tunc hæreticorum episcopus paululum se divertit, quasi in virtute triumphaturus, elatus vanitate atque superbia posuit manum suam super oculos ejus, dicens : Secundum fidem nostram, qua recte Deum credimus, aperiantur oculi tui. Et mox ut in hoc nefas erupit, risus mutatur in planctum, et dolus episcopi est patefactus in publico. Nam tantus dolor oculos miseri illius invasit, ut eos digitis vix comprimeret, ne creparent. Denique miser clamare coepit, ac dicere : Væ mihi misero, quia seductus sum ab inimico legis divinæ. Væ mihi qui Deum per pecuniam irridere volui, et quinquaginta aureos accepi, ut hoc facinus perpetrarem. Ad episcopum autem aiebat : Eece aurum tuum : redde lumen meum : quod dolo tuo perdidisti. Vosque rogo, gloriissimi Christiani, ne despiciatis miserum, sed velociter succurrите pereunti. Vere enim cognovi¹ quia Deus non irridetur.

75. «Tunc sancti Dei, misericordia moti : Si (inquinunt) credis, omnia possibilia sunt credenti. At ille clamabat voce magna : Qui non crediderit Christum Filium Dei et Spiritum sanctum aequalem habere substantiam atque deitatem cum Deo Patre, hodie quæ ego perfero, patiatur. Et adjecit : Credo Deum Patrem omnipotentem; credo Filium Dei Christum Iesum aequalem Patri; credo Spiritum sanctum Patri et Filio consubstantialem atque coeternum. Haec illi audientes, et se invicem amore multo prævenientes, oritur inter eos sancta contentio, quis oculis ejus signum beate Crucis imponeret. Vindemialis vero ac Longinus Eugenium; ille autem contra eos exorat, ut manus imponeret cæco. Quod cum fecissent, et manus suas super caput ejus tenerent; sanctus Eugenius Crucem super oculos cæci faciens, ait : In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti veri Dei, quem trinum in una aequalitate atque omnipotentia confitemur, aperiantur oculi tui. Et statim ablato dolore, ad pristinam reddit sanitatem. Manifestissime autem patuit per hujus cæcitatem, qualiter hæreticorum episcopus oculos cordium misero assertionis sue velabat amictu, ne veram lucem illi licet fidei oculis contemplari. O miserum! qui non ingressus per januam, id est, Christum, qui est janua vera, lupus magis gregis, quam custos effectus est; et pacem fidei, quam in creditum cordibus debuerat accedere, pravitate

¹ Matth. x. Luc. xii.

¹ Galat. vi. Marc. ix.

cordis sui conabatur extingnere. Sancti vero Dei alia signa in populo multa fecerunt, et erat vox una populi dicentis : Verus Deus Pater, verus Deus Filius, verus Deus Spiritus sanctus una fide colendus, uno timore metuendus, eodemque honore venerandus : nam quae Cyrola asserit, falsa esse enuntiis est manifestum ». Haec quidem tunc illi : ex quibus aeque irrideas et sibilis inseceris recentiorum quoque haëreticorum strophas in miraculis affectandis, cum pariter et ipsi Dei virtute delusi vitam adimunt viventi, dum videri volunt revocasse ad vitam finitatem se mortuum. Sed de his suo tempore. Jam vero quae post haec Hunericus in sanctos admisit episcopos, oratio Gregorii ita prosequitur :

76. *Catholicorum episcoporum diversa exilia.* — « Videns autem, inquit, Hunericus rex assertiones suas per sanctorum fidem gloriosam taliter demandari, nec erigi sectam erroris, sed potius destrui, frandemque pontificis sui in hoc seclere fuisse detectam ; sanctos Dei post multa tormenta, post aculeos, post flamas, post ungulas, jussit interfici. Beatum vero Eugenium decollari jussit, sub ea specie, ut si in ea hora qua ensis super cervicem ejus ineumbebat non reverteretur ad haëreticorum sectam, non occideretur, ne eum pro martyre excolerent Christiani ; sed exilio dannaretur. Quod ita factum esse, manifestum est. Nam cum imminente morte interrogatus fuisset, si mori pro fide Catholica destinaret : respondit : Haec est enim semper ferna vita, pro justitia mori. Tunc suspenso gladio, apud Albigensem Galliarum urbem exilio deportatus est, ubi et finem vitae praesentis fecit ». Haec Gregorius. Verum quae tradit de sancti Eugenii exilio in Gallias, successore Hunerici contigerunt, ut suo loco dicturi sumus ; hoc autem tempore non in Gallias, sed in erenum Tripolitanæ provinciae relegatum, Victor tradit inferius, ubi quenam passus ibi S. Eugenius fuerit, narrat.

77. Sie igitur Barbari furentis animus, ex sanctorum Eugenii et Vindemialis virtutibus magis magisque exsaciatus, nox jubet omnes filios Carthagine congregatos sanctos episcopos, gloriissimos confessores, martyres designatos, cives sanctorum, domesticos Dei, mundi exules, caeli incolas in exilium deportari : quod illis triumphus glorie, præmium vitæ, iter ad caelum, atque regni corona fuit. Ceterum non una de omnibus fuit sententia Hunerici, licet unum ejus prævaricantis fuerit institutum, nimirum, ut omnes (si posset) prævaricari compelleret asperis, vel emolliret fletenterque lenitate. Hinc itaque accedit, ut in insolam Corsicam ad opus navium alios relegaverit, in desepta alios Africæ, alios vero in amoeniora loca proxima suis, quibus præerant episcopi, civitatibus. Eugenium vero in erenum Tripolitanæ provinciae relegavit, ubi praefectus erat Antonius quidam saevissimus Arianus, ut ab eo cogeretur durissima pati. Qui quidem ubi illuc deferendum se vidit tradi militibus, eam quam ex Gregorio recitavimus Epistolam ad suos Carthaginenses conscripsit. Ceterum licet

ipse in desertum locum longe abductus esset, haud tamen cessavit suis Carthaginensibus prodesse, alias commonitorias (ut dictum est ex Gennadio) scribens Epistolas. At quid universæ Ecclesie Catholicæ superscripto præstítit, idem Gennadius testatur his verbis¹ : « Altercationes quoque, quas cum Ariano rum præsidibus per internuities habuit, conscripsit, et relegandas per majorem domus Hunericu transmisit ; similiter et preces pro quiete Christianorum eidem veluti Apologias obtulit ». Haec Gennadius. De alio autem ejusdem Eugenii exilio in Gallias, atque ejus obitu, suo loco dicturi sumus.

78. Porro sicut exemplo Eugenii demonstratum est, non omnes episcopos Africæ relegatos in Corsicam insulam esse ; ita enim ex his que habentur in Actis S. Fulgentii episcopi liquet nonnullos haud longius amaudatos : in eis enim haec leguntur : « Fuit autem tunc temporis episcopus quidam laudabiliter prædicandus, nomine Faustus, qui pro fide Catholica non longe a cathedra sua jussus fuerat relegari. De multis enim sacerdotibus hoc Hunericie tyraanni astuta malignitas ordinaverat, ut juxta patriam propriam peregrinationis incommodum sustinentes, ad negandum Deum facile fletenterentur. In eodem proinde loco, ubi relegatus tenebratur ; monasterium sibi construxerat ; in quo spiritualiter vivens, apud omnes Christianos venerabilis habebatur. Ad hunc ergo S. Fulgentius (quippe ei notissimus) alacriter venit, cique secretum cordis sui fideliter indicavit, etc. » Narrat enim quomodo apud eum idem S. Fulgentius vitam monasticam exercevit, atque tandem ad regimen Rusensis Ecclesie vocatus est. At de exilibus haecemus.

79. *Praclarissima in Africa martyrum certamina.* — Prosequamur jam modo quae de eadem Wandalica sub Hunericu persecutione Gregorius recenset his verbis² : « Sanctum vero Vindemiam gladio percuti præcepit, quod et impletum est in hoc certamine. Octavianus vero archidiaco nus et multa millia virorum ac mulierum hanc fidem asserentium interempta atque debilitata sunt. Sed pro amore gloriae nihil erant haec supplicia confessoribus sanctis, qui in paucis vexati, in multis bene se neverunt disponendos, juxta illud Apostoli³ : Quia non sunt condignæ passiones humiis temporis ad futuram gloriam, que revelatur in sanctis. Multi tunc errantes a fide, accipientes divitias, inseruerunt se doloribus multis. Infelix autem quidam episcopus, nomine Revocatus, eo tempore est revocatus a fide Catholica ». Haec de his Gregorius ex passionibus quas legit Sanctorum, ut ipse testatur exordio narrationis.

80. Praeter illos a Victore sub hac persecutione recensitos martyres, alii etiam (ut dictum est) passi reperiuntur. Nam et Isidorus⁴ meminit Læti epi-

¹ Gennad. de Script. Eccl. c. 97. — ² Greg. Turon. Histor. Franc. I. II. c. 3. — ³ Rom. VIII. — ⁴ Isidor. histor. Wandal.

scopi Leptensis hoc tempore sub Hunerico martyrio coronati : qui et miranda haec de ipsius præstantia addit post centum ferme annos Justinianum imperatorem fuisse ab eodem martyre excitatum, ut exercitum ad recuperandam Africam mitteret; nam ei omnia dextera eventura pollicitus est; quod quidem ut ab eodem insigni martyre Læto fuerat prænuntiatum, evenit. Ilæc de præclaris martyribus a Victore prætermisso, et quidem insignibus: ut probe intelligas ipsum haud omnia prosecutum, vel scias codicem trium librorum ab ipso scriptorum haud integrum reperiri, sed plura in eo desiderari.

81. Jam vero quæ reliqua sunt anni hujus persecutionis Wandalicæ, Victore prævio, prosequamur, qui ait¹: « Addidit itaque bestia illa, sanguinem sitiens innocentium, episcopis needum adiuv in exilium directis, per universas Africanæ terræ provincias uno tempore tortores crudelissimos destinari; ut nulla remansisset domus et locus, ubi non fuisset ejulatus et luctus; ut nulli ætati, nulli parceretur sexui, nisi illis qui eorum succumbent voluntati. Hos fustibus, illos suspendio, alias ignibus concremabant. Mulieres et præcipue nobiles contra jura naturæ nudas omnino in facie publica ericiabant. Ex quibus unam nostram Dionysiam cursim ac breviter nominabo. Cum viderent eam non solum andacem, sed etiam matronis cæteris pulchriorem, ipsam primo nisi sunt fustibus expoliatam aptare. Quæ cum peteret, diceretque de Domino suo secura: Qualiterlibet ericiate, verecunda tamen membra nolite nudare: amplius illi magis furenles, celsiori loco vestimentis exutam consistunt, specaculum eam omnibus facientes. Quæ inter iectus virgarum, dum rivuli sanguinis toto jam corpore fluitarent, libera voce dicebat: Ministri diaboli, quod ad opprobrium meum facere computatis, ipsa est laus mea. Et quia erat Scripturarum divinarum scientia plena, arelata pœnis, et ipsa jam martyr, alios ad martyrium confortabat. Quæ suo sancto exemplo universam suam patriam liberavit.

82. « Quæ cum suum unicum filium, admodum adhuc teneræ ætatis et delicatum, timore pœnarum formidolosum conspicret, verberans eum nutibus oculorum, et increpans auctoritate materna ita confortavit, ut matre multo fortior redderetur. Cui inter crudelia verbera constituto, ita dicebat: Memento, fili mi, quia in nomine Trinitatis in matre catholica baptizati sumus: non perdamus indumentum nostre salutis; ne veniens invitator, vestem non inveniat nuptiale, et dicat ministris²: Mittite in tenebras exteriores, ubi erit fletus oculorum, et stridor dentium. Illa pœna timenda est, quæ nunquam finitur: illa desideranda vita, quæ semper habetur. Talibus itaque filium solidans verbis, velociter martyrem fecit. Venerabilis vero adolescens, Majoricus nomine, in certainine con-

fessionis spiritum reddens, cursum palmiferum consummavit. Amplexansque illa hostiam suam, quantis potuit vocibus Domino gralias agens, ad gaudium spei futuræ in sua domo maluit sepelire; ut quotiens super sepulcrum ejus Trinitali preces effundit, alienam se a filio nunquam esse confidat. Quanti igitur per eam in illa civitate (ut fati sumus) acquisiti sunt Deo, longum est emarrare. Nam et ejus germana, nomine Dativa, atque Leontia filia S. Germani episcopi, cognatusque Dativæ venerabilis Emelius medicus, religiosus quoque Tertius Trinitatis confessione præclarus, vel Sibidensis Bonifacius quanta pertulerint, qualibusque cruciati bus eviceratæ, vel eviserati sint, qui valet ex ordine dicit.

83. « Servus quoque Subarbitanæ (Suburbitanæ) civitatis majoris generosus et nobilis vir pro Christo quas pertulit, quis explicet penas? qui post cædes innumerabilium fustium, trochlearis frequentibus elevatus, dum tota pre urbe penderet, nunc in sublime se tollente ictu celeri, dimissis iterum cannabinis, super silices platearum pondere corporis veniens, ut lapis super lapides corruerat. Sed et saepius tractum, et lapidibus acutissimis defricatum, et cutibus separatis, pelles corporis lateribus dorsoque videres et ventre pendere. Isle iam temporibus Genserici non valde dissimilia perluerat, ne amici eiusdam sui secreta nudaret: quanto magis nunc, ut suæ fidei sacramenta muniret? Et si hominis gratiae fideliter exhibuit fidem; quantum debet illi, qui redditurus est pro fide mercedem?

84. « In civitale vero Culuisitana nou valeo quæ gesta sunt nuntiare: quia et ipsam quantitatem martyrum, vel etiam confessorum, impossibile est homini supputare. Ubi quædam matrona autrix sui nominis Victoria, dum in conspeculo vulgi continuato suspendio cremaretur, a marito jam perditio, filiis præsentibus, taliter rogabatur: Quid pateris, conjux? Si me despicias, vel horum, quos genuisti, miserere, impia, parvolorum. Quare oblivisceris uteri tui, et pro nihil ducas quos cum gemulu perperisti? Ubi sunt federa conjugalis amoris? Ubi societatis vincula, quæ inter nos dudum honestatis jure tabulæ conscriptæ fecerunt? Respice, quæso, filios ac maritum, et regiæ jussionis implere festina præceptum, ut et imminentia adhuc tormenta lucretis, simul et mili doneris et liberis nostris. Sed illa nec filiorum fletus, nec serpentis audiens blandimenta, affectum multo altius elevans e terra, mundum cum suis desideriis contemnebat. Quam cum in continuatione supplicii vulsis humeris, etiam qui ericiabant conspicerent emorluam, deposuerunt prorsus omni parle examinem. Quæ poslea reluit, quamdam sibi virginem adstitisse, atque tetigisse membra singula, et illico fuisse sanatam.

85. « Qualiter autem Adrumentinæ civitatis eiven Victorianum tunc proconsulem Carthaginis predicem nescio, deficientibus verbis: quo in Africa partibus nullus ditior fuit, qui etiam apud

¹ Victor. de persec. Wandal. I. v. — ² Luc. xiii.

impium regem pro rebus semper sibi commissis fidelissimus habebatur. Mandatnr ei a rege familiariter, diciturque quod eum habiturus esset præ omnibus, si ejus precepto facilem accommodasset assensum. Sed ille vir Dei missis ad se tale dedit cum fiducia magna responsum : Securus de Deo et Christo Domino meo, dico quæ regi dicatis : Subigat ignibus, adigat bestiis, excruciet generibus omnium tormentorum ; si consenseris, frustra sim in Ecclesia Catholica baptizatus. Nam si haec præsens vita sola fuisset, et aliam, quæ vera est, non speraremus æternam ; nec ita fecissent ad modicium atque temporaliter gloriari, et ingratus existere, qui suam fidem mihi contulit creditor. Ad quod tyrannus excitatus, quantorum temporum, et quantis eum afflixerit poenis, humanus sermo non poterit explicare. Qui tripudians in Domino, feliciterque consummans, martyrialem coronam accepit.

86. « Apud Tambaiensem quoque civitatem gesta quis queat certamina martyrum explicare ? Ubi duo germani Aquisregensis civitatis sibi securi de Domino invicem juraverunt, et rogaverunt tortores, ut una pena parique suppicio torquierentur. Et dum primo suspendio, molibus lapidum pedibus alligatis, tota die penderent, unus illorum petitiv sese deponi, et sibi inducias dari. Cui frater alius metiens ne fidem negaret, de suspendio clamabat : Noli, noli frater : non ita juravimus Christo. Accusabo te, cum ante thronum ejus terribilem venerimus, quia super corpus ejus et sanguinem juravimus, ut pro eo invicem patiamur. Ista dicens et alia multa, confortavit germanum ad prælium passionis. Qui clamans ingenti voce dicebat : Adgitate suppliciis quibus vultis, et poenis Christianos arctate crudelibus : quod frater meus facturus est, hoc etiam ego. Quantis jam Ianiinis ignitis adusti sunt, qualibus unguulis exarati, quibus cruciatibus torti, ipsa res docet, et quod eos ipsi tortores a sua facie projecerunt dicentes : Istos imitatur universus populus, ut nullus ad nostram religionem penitus convertatur, et præcipue quia nulli livores, nulla paenarum vestigia in eis penitus videbantur.

87. « In Typasensi vero quod gestum est Manritaniae majoris civitate, ad laudem Dei insinuare festinemus. Dum suæ civitati Arianum episcopum ex nolario Cyrillam (Cyrolam) ad perdendas animas ordinatum vidissent ; omnis simul civitas evictione navalí de proximo confugit, relictis paucissimis, qui aditum non invenerant navigandi. Quos Arianorum episcopus primo blandimentis, postea minis compellere coepit, ut eos faceret Arianos : sed fortis in Domino non solum suadentis insaniam irriserunt, verum etiam publice mysteria divina in domo una congregati celebrare cœperunt. Quod ille cognoscens, relationem occulte Carthaginem adversus eos direxit. Quæ cum regi innotuisset, comitem quemdam cum iracundia dirigens, præcepit ut in medio foro, congregata illue omni provincia, linguas eis et manus dexteras radicitus abscederet. Quod cum factum fuisse, Spiritu sancto præstante, ita locuti

sunt, et loquuntur, quomodo antea loquebantur. Sed si quis incredulus esse voluerit, pergit nunc Constantinopolim, et ibi reperiens unum de illis subdiaconum Reparatum sermones politos sine ulla offensione loquentem ; ob quam causam venerabilis nimium in palatio Zenonis imperatoris habetur, et præcipue regina mira eum reverentia veneratur ». Intelligis ex his, lector, Victorem ipsum ejusmodi scripsisse historiam adhuc vivente Zenone Angusto.

88. *Miraculum de Confessoribus excisa lingua adhuc loquentium certissimum adstruitur.* — Quod ad hujusmodi adeo ingens totoque orbe vulgatum miraculum pertinet ; summa providentia factum est ejus qui facit mirabilia solus, ut cum divinitas Filii sui impugnaretur in Africa, adeo ut qui lingua eam defendere potuissent, extra provinciam in insulas et alia loca fuerint relegati, eamdem sine linguis, sed sublimioribus vocibus, tuba celesti, divino præconio, Spiritus sancti tonitruo, quo etiam adversariis timor incuteretur et tremor, voluerit non in Africa solum, sed ubique terrarum audiri : ut plane dicere vere licuerit¹ : « Non hominum, sed Dei voces », et illud occinere² : « Altissimus dedit vocem sum », et³ : « Vox Domini in virtute, vox Domini in magnificientia » : cum sine humana lingua ab hominibus in sui nominis confessione ipsa veritas proferretur lingua celesti ejusdem quidem generis cum illis quæ super singulos qui convenabant, dum⁴ completi essent dies Pentecostes, linguae dispergitæ tanquam ignis cælitus missæ sunt. Ut illud propheticum usurpare licuerit⁵ : « Dominus locutus est : quis non prophetabit ? » cum admirando modo : intonuit de caelo Dominus⁶, et Altissimus dedit vocem suam : cuius sono tinnirent audentium aures non eorum duntaxat qui eodem vixerint tempore, sed et qui hoc nostro sæculo sunt Christiani (nisi instar aspidis surdæ obturent aures) si velint possint audire Dei vocem, testantis apud illos esse Catholicam fidem, quos testificatione sua ipse Deus significavit esse Catholicos. At quamnam fidem sectari se antea illi professi sunt ? Audisti nuper eorumdem episcopos in publica Collatione, publico dato libello, esse professos, sequi se fidem illam, quam Romana profiteretur Ecclesia ; quam et professi sunt esse caput omnium Ecclesiarum.

89. Porro rem tantam non uni vel alteri, sed unius provinciæ omnibus qui remanserant Catholicis divinitus imperfittam : nec una die, vel mense, amove, sed uno ferme sæculo, usque ad obitum scilicet illorum omnium qui talia passi sunt, patefactam ; neque una in civitate, vel provincia Africæ, sed etiam in transmarinis regionibus, in quas illi dispersi sunt, prædicatam, voluit Deus etiam summæ auctoritatis scriptoribus reddi posteris omni ex parte testamat. Etenim non solum Victor idemque gloria confessionis illusris, qui isthæc omnia oculis vidit et manibus contrectavit, posteris commendata.

¹ Act. XII. — ² Ps. XVII. — ³ Ps. XXVIII. — ⁴ Act. II. — ⁵ Amos. III.
— ⁶ Ps. XVII.

vit; sed et imperatoriae quoque sanctionis testificatione res tanta meruit celebrari. Audi divini operis dignum praeconem, Justinianum, inquam, ipsum imperatorem; qui in constitutione a se edita de officio praefecti praetorio Africæ ista ait: « Vidi mus (inquit) venerabiles viros, qui abscissis radicibus linguis, penas suas miserabiliter loquebantur ».

90. Accipe alium rursum de visu testem, doctissimum virum Aeneam Gazæum¹, qui his temporibus claruit Platonicus philosophus, de quo et paulo inferius dicturi sumus: hic enim ad calcem disputationis elucubralissimæ de animalium immortalitate, et corporum resurrectione, in dialogo qui inscribitur: « Theophrastus », ista habet, cum per dialogismum Axithæus sic ad Theophrastum: « Quod autem heri, et quidem paulo ante factum est, id (opinor) ipse quoque vidisti. THEOPHRASTUS: Quid id est, cedo? AXITHÆUS: Magnum Libyam durum premi tyrannde. Ac quoniam tyramnis humanitatem sive benignitatem et sanam atque veram de rebus sententiam hanc admittit; sane tyramnis criminis in loco dicit, eorum qui ipsius imperio subsunt, pietatem; jubetque illud tam præclarum et bonum dogma sacerdotes abnegare: iis qui non obtemperant (proh scelus!) caram Deo linguam excindit, Terei illius, de quo scriptum est in fabulis, exemplum imitatus: qui cum vim virginis fecisset, et accusationem sceleris declinare studeret, linguam exsecuit. At virgo poplo facinus intexuit, et exponit arte, cum natura ut loqueretur non daret. Illi vero, de quibus nobis est oratio, nec poplo opus habent; sed ipsius naturæ conditionem implorant, qui recentiorem eis naturam die tertia post larguntur, non dato quidem alterius linguae, sed facultatis sine lingua articulata quam unquam antea quod vellent eloquendi munere. Ego vero putabam fieri non posse, ut tibicen carens tibiis, artis suæ specimen ullum daret, itemque citharœdus destitutus cithara, musicam artem eam exerceret.

91. « At novum hoc spectaculum cogit me sententiam illam mutare, nihilque earum quæ videntur rerum fixum ac firmum existimare, si quidem id Deus loco suo mouere velit. Ipse ego hos viros vidi, et loquentes audivi, et vocem adeo articulatam esse posse miratus sum. Instrumentum vocis inquirebam, et auribus non credens, oculis judicandi munus remisi: atque ore aperfo, linguam totam radicibus evulsam vidi, ac stupefactus mirabar, non sane quo pacto vocem conformarent, sed quomodo conservali essent. Alque hoc ipsum etiam imperili cuiusque ad credendum duritatem emolliret, ac doceret, verumne sit quod dicimus, corpora collapsa resurgere ». Haec Aeneas Gazensis, qui (ut diximus) hoc Zenonis tempore claruit, non ab Aenea Trojano ita denominatus, sed a viro divino Aenea Gazensi episcopo, quem subrogatum Irenioni antistili, et præcessisse Porphyrium virtum sanctissimum Gazensem episcopum, quæ dicta sunt super-

riori tomo in rebus gestis ejusdem Porphyrii declarant. Quæ præterea miranda his ferme diebus in Syria accidisse codem in loco ipse narrat, nos (ne a suscepta narratione longius emigremus) post mox narraturi sumus.

92. Sed et de re tanta quæ reliquæ sunt testificationes (licet ad fidem faciendam illæ opus non sint in re adeo perspicue demonstrata, et omni fide probata) in medium afferamus, quo fieri ut nec improbus adversarius et refractarius contradictor negare et a fide resilire omnino possit. Addamus igitur citatis auctoribus Marcellinum comitem, qui et his viventibus vixit, claruitque sub Justiniano imperatore. Ipse enim eadem habet in Chronico, qui et hoc addit mirabilius: « Tunc idem rex Ilunericus unus Catholicæ adolescentis vitam a nativitate sine sermone ducentis linguan præcepit abscondi: idemque mutus, qui sine humano auditu Christo credens, fidem didicerat, mox præcisa sibi lingua locutus est, gloriamque Beo in primo vocis suæ exordio dedit. Denique ex hoc fidelium contubernio aliquantos ego religiosissimos, præcisus linguis, manibusque truncatis, apud Byzantium integra voce conspici loquentes ». Haec Marellinus: quibus omnibus adde Procopium Rhetorem historicum, qui eodem vixit tempore, et sub Justiniano nobilissimos duxit milie ordines, et eadem quæ vidi scriptis testatus est.

93. Habes itaque (ut de aliis faceam) quinque qui eadem que viderunt et audierunt, scriptorum monumentis, posteris commendarunt, nempe Victorem episcopum Uicensem, Justinianum imperatorem, Aeneam Gazæum, Marcellinum comitem, atque Procopium, quibus tanta prodigia voluit Deus reddi omni fide testata, omnibusque perspicua, ut posteris eunctis innotesceret, eurare nostra Deum: cum tam magno miraculo, jam subacta a Wandaliis Africa, ipsa Catholicæ fides pressuram passa tunc de victoribus triumpharet, ubi extingui penitus putaretur: sive certa, fida, tutaque semita monstraretur, per quam fideles euncti absque errore, periculove securi, quo tendunt, in cælum perveniant. Ex quibus non illius tantum temporis corrigi et emendari valuerint haeresi, sed omnes qui postea emersere, quive hoc perditissimo tempore tauquam rame in Aegypto ebullientes Catholicam veritatem infestant.

94. Etenim quos Deus tanto signo, tot sine lingua testantibus vocibus, docuit esse Catholicos, et tudem, cuius causa subirent martyrium, esse veram; plane et Ecclesiam, in qua essent, dici debere Catholicam, perspicue demonstravit. At ab ea quam longe absint Novatores, qui se hodie Catholicos profitentur haereticæ, lectis quæ ipse Victor et mox post ipsum Fulgentius, vel affii hujus temporis Africani doctores scripsere, perspicue satis, si modo velint, intelligere possunt. Contra vero cum nos eamdem cum illis sectemur fidem, eademque habeamus communia sacramenta, per omniaque doctrinam similem; Catholicos nos non esse, haud dicere pos-

¹Habetur in Biblioth. sanct. tom. ix.

sunt, redargui ab iis, qui linguas non habentes, pro nobis altissima voce clamant : ut plane per consecrata illi ex fidei confessione organa benedicta ipse Deus loqui intelligatur.

95. Ad postremum vero succedant iis qui videbunt, testes qui audierunt ab illis laenen qui videbant. Est is sanctus Gregorius papa, qui de iisdem haec in Dialogis habet¹ : « Zenonis (Justiniani) quoque Augusti temporibus, dum contra Catholicorum fidem exorta a Wandalis persecutio Ariana in Africa vehementer insaniret; quidam in defensione veritatis episcopi fortiter persistentes ad medium sunt deducti : quos Wandalorum rex verbis ac munerebus ad perfidiam flectere non valens, tormentis frangere posse se eredit. Nam cum eis in ipsa defensione veritatis silentium indiceret, nec laenen ipsi contra perfidiam facerent, ne tacendo forsitan consensisse viderentur; raptus in furorem, eorum linguas abscindi radicibus praecepit. Res mira, et multis nota senioribus : quia ita pro defensione veritatis etiam sine lingua loquebantur, sicut prius loqui per linguam consueverant. Illi itaque eo tempore profugi ad Constantiopolitanam urbem venerunt. Eo quoque tempore quo pro explendis responsis Ecclesiae ad principem ipse transmissus sum, seniorem quendam episcopum reperi, qui se adhuc eorum ora sine linguis loquentia vidisse testabatur ; ita ut apertis oris claramarent : Ecce videte quia linguas non habemus, et loquimur. Videbantur enim a respicientibus, ut ferebant, quia abcessis radicibus linguis quasi quoddam barathrum patebat in gurgite, et tamen ore vaeno plena ad integrum verba formabantur. Quorum illic unus in luxuriam lapsus, mox privatus est dono miraculi : recto videlicet omnipotentis Dei judicio, ut qui carnis continentiam servare neglexerat, sine lingua carneam non haberet verba veritatis ». Haec tenus S. Gregorius. Eadam de eisdem confessoribus, qui linguis abscisis, recte tamen nihilominus loquerentur, S. Isidorus testatur in historia Wandalorum.

96. Ex his autem quæ ex S. Gregorio recitavimus, possumus intelligere quæ habentur depravata satis apud Procopium, dum haec ita leguntur² : « Multis etiam linguam incidente affixit scilicet; suntque usque meo tempore Byzantii qui impedita sunt voce : non autem omnes hoc pœnae genus passi : sed si duo conseci fuissent amicarum cum illo concubitus, loqui amplius non permittebantur ». Haec apud Procopium magis, quam Procopius ipse : siquidem sive depravatione textus, sive interpretis imperitia, nullum ex his verbis germanum sensum historie consonum elicere possumus; qui tamen ex narrata a S. Gregorio facti serie legitimus ille esse cognoscitur, ut dicere ipse velit, multos lingua præciosos ad sua tempora perseverasse Constantinopolis voce expedita loquentes; sed duos concubitus amicarum foedatos, haud permisso esse amplius loqui. Haec quidem Procopius ; quæ in eo tantum diffe-

runt a sancto Gregorio, quod unum ipse lapsum refert, eaque gratia nudatum, Procopius autem duos.

97. Sed antequam reliqua de rebus in Africa gestis his jungamus, prosequamur quæ polliciti sumus narrata ab hijs temporis florentissimo auctore Platone philosopho Aenea Gazæo ad mortuorum resurrectionem insinuandam : ait enim : « Nec fabule sunt quod dicimus, nec e longa vetustalis memoria repetitum, sed haec tempestate factum miraculum. Ego ipse vidi senem et egregie bonum et Deo cum primis carum. Ei familiaris erat quidam agricola vir simplicis ingenii, et palearum tantum pueruli : cum quo puero vir ille rusticus senem illum frequenter adibat, volens aliquid boni facere et discere; illucque suarum frugum primitias, tanquam ad fanum quoddam afferebat. Accidit hanc ita multo post, ut puer gravi morbo corruptus vilam cum morte commutaret. Eum jam defunctum pater non (uti lex mandabat) sepulcro condit; sed sportæ impositum, foliis obteclum, atque in humeros sublatum portans, ad senem ipsum intrat. Deinceps autem, deposito onere, senem (uti consueverat) affatus, cum ei intentis in ipsum oculis assedisset, paucaque et dixisset et audisset, puer (ut habebat) ceu uarum primitiis, illuc relicto, discessit.

98. « At ubi sol jam occidisset, facta solita precatione, senex fructus illos attracturus, foliis remotis, non uvas, sed mortuum invenit; et quantum pater spem fidemque habuisset, est admiratus. Ergo cum animo ad Deum intento super puerum incubuisse, prius non surrexit, quam puerum resuscitassel; atque sic eum resuscitalum ad patrem misit : ipse vero in exilium ivit, ne admiratione ejus homines percili, nimis molesti deinceps essent ». Haec auctor, ex tanto miraculo probans Theophrasto Catholicam fidem de resurrectione mortuorum in Ecclesia prædicatam; cum et superiorius idem testetur, ad hoc ipsum indicandum sanctorum virorum ossa plurima edere solila cerebro miracula. At de his haec tenus. Jam res Africanas iterum repetamus, et quæ reliqua sunt de persecuzione, atque legatione Zenonis imperatoris ad Hunericum tyrannum suasione Felicis Ecclesiae Romanæ Pontificis : qui ante (ut vidimus) ad eumdem datis litteris Africanam Ecclesiam sub Wandalica persecuzione laborantem, ut idem open ferret, commendaverat. Testatur quidem Evagrius³, etiam Zenonis in Africanam ad Wandalorum regem legationem missam, jam per Felicem Romanum Pontificem procuratam : de qua acturus Victor² ista prius de ejusdem persecutionis acerbitate præmittit :

99. *Iterum de acerbitate persecutionis et aliis martyribus.* — « Sed quis (inquit) congruo sermone possit exequi aut coacervare diversitates pœnarum, quas ex jussu regis sui etiam ipsi Wandali in suos homines exercuerunt? In ipsa quoque quæ gesta

¹ Greg. Dial. l. II. c. 32. — ² Procop. de bello Wandal. l. I.

³ Evag. l. III. c. 20. — ² Victor de pers. Wandal. l. III.

sunt Carthagine, si nitatur scriptor singillatim astriuere eliam sine ornatu sermonis, nec ipsa nomina tormentorum poterit edicere. Quæ res hodieque posila in promptu demonstrat: alios sine manibus, alios sine oculis, alios absque pedibus, alios truncos naribus auribusque intendas; aliosque videoas nimio suspendio pilis evulsis, caput quod eminere solebat, in medio scapularum fuisse demersum, dum jugiter in altis ædibus suspendio cruciantes, impulsione manuum funibus agitatis per vacuum aerem huc atque illuc faciebant vagari pendentem: qui nonnunquam diruptis funibus de illa altitudine suspensionis ictu valido corruentes, plurimi areem cerebri cum oculis amiserunt; alii confractis ossibus, spiritum continuo reddiderunt; alii post paullum exhalaverunt.

100. « Sed qui hoc fabulosum putat, Uranium Zenonis legatum interroget, cuius præsentia præcipue gesta sunt, illa scilicet causa, quia veniens Carthaginem, sese pro defensione Ecclesiarum Catholicarum venisse jactabat. Et ut illi ostenderet tyrannus se neminem formidare, in illis plateis vel vicis plures tortores et crudeliores statuit, in quibus legatis moris est ascendendo ad palatium, et descendendo transire, ad opprobrium videlicet Republicæ ipsius, et in nostri jam deficientis temporis faciem.

101. « Tunc igitur et quædam uxor ejusdam Cellaritæ regis, nomine Dagila, quæ temporibus Genserici multolies jam confessor extiterat, matrona nobilis ac delicata, flagellis et fustibus omnino debilitata, exilio arido et invio relegatur, ubi nullus hominum forle consolationis gratia veniendi haberet accessum, relinquens cum gaudio domum, maritum, simul et filios. Cui postea oblatum esse dicitur, ut in mitiorem erenum translata, frucretur, si vellet, solatio sociorum. Illa vero ingens sibi adesse credens gaudium, ubi nullus humanus esset consolantis affectus, ne fieret, supplicavit ». Subdit his Victor enarrare exilium cleri Carthaginensis: sed quoniam ante ipsum præcessit certamen septem martyrum monachorum, de eo primum ordine temporum agendum erit. « His etiam diebus et duo negotiales, Frumentius, et alias Frumentius ejusdem urbis Carthaginensis, egregio martyrio coronati sunt. Tunc et septem fratres non natura, sed gratia, simul in monasterio coniunctos, confessionis certamine expleto, immarcescibilem pervenerunt ad coronam, id est, Liberalus abbas, Bonifacius diaconus, Servus subdiaconus Ruslius subdiaconus, Rogatus monachus, Septimus mouachus, et Maximus monachus ». In quorum martyrio quoniam mirum in modum divine potentiae vis enituit, ipsorum certamen hic ex veteribus monumentis describere pergratum erit: sic enim se habuit¹:

102. « Erant hi de territorio Capsensis civilatis, cui præfuit sanctus Videmialis sacerdos egregius et

Christi fidelis antisles. Quibus attractis ad urbem Carthaginem, primo eis illecebris blandientis serpens voluit sibitare, promittens honores caducos et divitias ingentium voluptatum, necnon et regis amicitias, vel alia multa, quæ solent insipientium animas, occupante diabolo, visco mundiali captare: sed haec omnia milites Dei ac si conlagia respuerunt, clamantes uno ore²: Unus Dominus, una fides, unum baptisma; nec poterit in nobis, adjuvante Domino, iterari, quod in sancto Evangelio semel præceptum est dari: quia qui³ semel lotus est, non habet necesse iterum lavari, quia mundus est totus. Facile quod vultis, inferre poenas corporibus nostris: melius est temporalia ad modicum ferre supplicia, quam æterna pendere et subire tormenta. Habete quæ promittitis cum ipsis divitiis post paululum perituri. Nobis vero nullus de postibus frontium valebit evellere, quod uno baptismate artifex Trinitatis dignatus est titulare.

103. « Quid multa? dum tali constantia divinitus munirentur, jussi sunt carcerali custodiæ mancipari: et ita crudelius onerati ferri ponderibus, tenebris depulati sunt locis, ubi nulla miseratione arrideret lenitatis. Sed populus ille memoratae urbis in Domino semper fidelis, dalo munere carcerariis, die ac nocte Christi martyres frequentabat; et ita ab eis doctrina et virtute fidei roborabatur, ut talia etiam ipsi pro Christi nomine plena deleclatione perferre cuperent, et capulo persequentiis familia supponerent colla. Hoc autem tyramicas perenit ad aures: qui ebrietate furoris incensus, jubet eos adhuc inauditis suppliciis adigi, et majoribus vinculis onerari: navimque imperat lignorum aridorum manipulis adimpleri, atque in eadem omnibus alligatis, in medio pelago igne supposito concremari. Eductisque illis de custodia, multitudo populi Dei, bellatores Trinitatis, quasi agnos innocuos ad victimam deducebat, et rigentium pondera catenarum quasi quædam monilia pervidebat: quia non fuerant illa vincula, sed potius ornamenta.

104. « Licebant itaque cum fiducia ad supplicium, quasi ad epulas concurrentes, una voce per ambulum platearum Domino decantantes⁴: Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Voliva nobis haec dies est, et omni festivitate festivior. Ecce⁵ nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis, quando pro fide Domini Dei nostri perferrimus preparatum supplicium, ne amittamus acquisitæ fidei indumentum. Sed et populus publica voce clamabat: Ne timeatis, o populi Dei, neque formidelis nimis, neque ferrores præsentium tribulationum: sed potius moriamur pro Christo, quomodo ipse mortuus est pro nobis, redimens nos pretio sui sanguinis salutaris. Unum tamen vehementi conatu, qui inter eos infantulus videbatur, nomine Maximum, cupiebant autores malorum a sanctorum consortio separare, dicentes: Infantule, quid festinas ad mortem? dimite eos; insa-

¹ In Appen. ad lib. III. de pers. Wandal.

² Ephes. IV. — ³ Joan. XIII. — ³ Luc. II. — ⁴ 1. Cor. VI.

nunt : et audi consilium nostrum, ut possis invenire vitae remedium, et tanti regis adire palatum.

405. « Tunc ille ælate quidem puerili, senili tamen maturitate clamabat : Nemio me separat a sancto patre meo Liberato abbatte, et fratribus meis, qui me in monasterio nutrierunt : cum ipsis sum in timore Dei conversatus, et cum ipsis desidero passionem suscipere, cum quibus credo me et futuram gloriam invenire. Nolite putare quia potestis seducere pueritiam meam : simul nos Dominus septem voluit congregare : simul dignabitur omnes uno martyrio coronare. Quomodo nemo perire potuit de septenario illo numero felicium Machabæorum¹ ita etiam septenus nostræ congregationis numerus nullum inveniet detrimentum. Nam si negavero eum, et ipse negabit me ; quoniam ab ipso dictum est² : Qui me negaverit coram hominibus, negabo et ego eum coram Patre meo, qui est in cælis : et qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo, qui est in cælis.

406. « Perducti itaque cum festinatione ad navale supplicium pro voluntate infandi regis, vel crudelium ministrorum, extensis manibus et pedibus, clavati (elevati) fuerunt potius, quam ligati. Qui dum ignis fuisset lignis injectus, statim imperio divino, videntibus cunctis, extinctus est. Et dum saepius renovaretur nutrientibus pabulis, iterum atque iterum extinguebatur rogus globo flammorum. Et cum exinde magis tyrannus furore simul esset et rubore repletus, jussit eos remorum ictibus enecari, et ita singulos in modum canum, cerebris comminutis extingui : qui tali genere mortis debitum spiritum feliciter Domino reddiderunt : nec expaverunt, lignis quatentibus mortificari quibus semper fuit spes omnis in ligno.

407. « Sed cum in mari venerabilia corpora jacentur, illico (quod contra naturam est æquoris) eadem hora illæsa corpora pelagus littori reddere maturavit, nec ausum fuit (ut moris est) triduana dilatione in profundo refinere, ne præcepto Dominico minime paruisse. Ad quod miraculi genus et ipse tyrannus, licet impœnitens, ut fertur, expavit. Gaudens autem quæ aderat multitudo, corpora sanctorum martyrum diligenter tradidit sepulturæ præeunte clero venerabilis Carthaginensis Ecclesiae. Ubi etiam et prædicandi diacones tertio jam confessores effecti, Salutaris et Muritta, geruli reliquiarum affuerunt. Humatae sunt igitur cum hymnis solemnibus ipsanæ beatæ Sanctorum in monasterio Bigüæ continuo Basilicæ quæ dicitur Celebrinæ (Celebrinæ). Hactenus certamen et corona septem sanctorum martyrum. Post haec autem seculum est exilium lacrymabile totius eleri Carthaginensis, qui sanctos martyres mandaverat sepulturæ, quod a Victore ita describitur³:

408. *In clerum Carthaginem exulantem et maxime in Eugenium mira savitia.* — «Tunc etiam Eugenio pastore jam in exilio constituto, universus cleris Ecclesiæ Carthaginensis cœde inediaque maceratur, fere quingenti vel amplius : inter quos quamplures erant lectores infantuli, qui gaudentes in Domino, procul exilio crudeli traduntur». Quos autem intelligat Victor lectores infantulos, quæ nuper dicta sunt in certamine septem martyrum docent, nempe ea voce esse pueros nominatos : at Notas in Romanum Martyrologium de his consule. Pergit Victor :

409. « Sed libertatem tunc, dum media urbe cœderentur, Murittæ diaconi cœteris liberiorem tacere non debo. Fuit quidam Helpidiphorus nomine nimium crudelis et ferus, cui fuerat delegatum membra confessorum Christi suppliciis grassantibus laniare. Hic enim dudum fuerat apud nos in Ecclesia Fausti baptizatus, quem venerabilis Muritta diaconus de alveo fontis suscepserat generatum. Post vero dum apostataret, tantæ exitit feritatis adversus Ecclesiam Dei, ut superior omnibus executor persecutionis esset inventus. Quid multa? Dum primo presbyteri suppliciis macerandi ordine citarentur; post archidiaconum Salutarem, arctatur pœnis memoratus Muritta (fuit enim secundus in officio ministrorum) qui cum, Helpidiphoro sedente et fremente, honorabilis senior cœpisset extendi, priusquam exueretur, clam furto nescientibus cunctis, illa quibus eum suscipiens de fonte dudum texerat, sabana bajulabat. Quibus ventilatis, simulque in ostensione cunctorum extensis, in his verbis totam ad fletum et laerymas commovisse dicitur civitatem.

410. « Haec sunt linteamina, Helpidiphore minister erroris, quæ te accusabunt, dum majestas venerit judicantis, custodiente diligentia mea ad testimonium tuæ perdictionis, ad demergendum te in abyssum putei sulphurantis : haec te immaculatum cinxerant de fonte surgentem : hec te aerius persequentur, flammantem gehennam cum cœperis possidere : quia induisti te maledictionem sicut vestimentum, scindens atque amittens veri baptismatis et fidei sacramentum. Quid facturus es miser, cum servi palris familias ad cœnam regiam congregare cœperint invitatos? Tunc te aliquando vocatum, terribiliter indignatus, exutum stola rex conspiciet nuptiali, dicetque tibi¹ : Amice, quomodo hue venisti, vestem non habens nuptialem? Non video quod contulisti, non nosco quod dedi. Perdidisti militiæ chlamydem, quam in tutela virginorum membrorum decem mensibus texui : et tendi culas Crucis, quas extendens, aquam mundavi, et purpura mei sanguinis decoravi, non conspiciunt oculi mei : characterem non video Trinitatis : talis interesse non poteris epulis meis. Ligate eum pedibus et manibus, funiculis suis, quia se ipse voluntarie separare voluit a Catholicis dudum fratribus

¹ Mach. II. — ² Matth. x. Luc. XIII. — ³ Victor de pers. Wandalib. VI.

suis : ipse funes extendit continuatos in laqueum, quibus et semetipsum vinxit, et alios ne ad istud venirent convivium impedivit : juxta semitam multis scandalum posuit, quem nunc eum rubore perpetuo et dedecore sempiterno de convivio meo projeci. Hæc et alia Muritta dicente, igne conscientiae ante ignem æternum obmutescens Helpidiphorus torrebatur.

111. « Parantes itaque universi dora sua verberibus, ataeas ad exilium pergunt. Quibus adhuc in itinere longioris viæ constitutis, destinantur, episcopis Arianorum suggestibus, homines immisericordes ac violenti; ut illud quod eis forte miseratione Christiana victui contulerat profuturum, crudeliter anferretur. Quando unusquisque eorum Hibentius fortiter (forte) cantabat¹: Nudus exivi de utero matris meæ, nudum me oportet ad exilium pergere : quia Dominus novit esurientibus cibum porrigere, et in deserto vestire. Wandali namque duo sub Genserico sæpius confessores, comitate matre, contemptis omnibus divitiis suis, eum eisdem clericis in exilium perrexerunt. De multitudine autem pergentium confessorum, id est, Ecclesie Carthaginis clericorum, suggestente quodam exlectore Theueario perduto, quos ille noverat vocales, strenuos atque aptos modulis cantilena, designatione sua debere, dicit, duodecim infantulos separari, quos ipse, dum Catholicus esset, discipulos habuit. Statim illo suggestente, sub festinatione dimittuntur, et vi Barbarici furoris bissenus numerus puerorum de itinere revocatur : segregantur corpore, non spiritu a grege sanctorum. Qui limentes præcipitum, cum suspiriis lacrymarum, ne divellerentur constringebant manibus genua sociorum : quos violentia tamen heretica minaeibus separans gladiis Carthaginem revocavit. Sed cum eis, quasi cum tali ætate, non blanditiis ageretur, superiores suis inventi sunt annis ; et ne obdormirent in morte, lucernam sibi Evangeliei luminis accenderunt. Indignantur ob hoc graviter Ariani, et se superatos a pueris erubescunt. Unde accensi, subdi fustibus iubent, quos jam ante paneissimos dies variis verberibus dissipaverant. Imprimuntur vulneribus vulnera, et rursum poena restaurata recrudescit. Factum est, Domino confortante, ut nec ætas minor deficeret in dolore, et magis animus ereseret roboratus in fide. Quos nunc Carthago miro colit affectu, et quasi duodecim Apostolorum, chorum conspicit puerorum. Una degunt, simul veseuntur, pariter psallunt, simul in Domino gloriantur ». Et inferius :

112. « Illo tempore crudelius Arianorum episcopi, presbyteri, clerici, quam reges et Wandali sævabant : nam ad persecendum ipsi cum suis clericis ubique gladiis accincti sævabant : sicut quidam episcopus inter illos ceteris crudelior, Antonius nomine, qui tam nefaria et incredibilia in nostros exercuit, ut narrari non queant. Fuit iste in

quadam civitate proxima eremo, quæ Tripolitanæ provinciæ vicinatur; qui ut bestia insatiabilis Catholicorum sitiens sanguinem, huc illucque ad rapiendum fugientes excurrebat. Nam impius Hunericus sciens Antonii ferocitatem, in ipsis creni partibus voluit sanctum Eugenium relegare. Quem dum custodiendum Antonius accepisset, ilia cum arietiori custodia cinxit, ut nullum ad eum introire permitteret; insuper variis insidiarum atque poenarum suppliciis extingueret cogitavit.

113. « Sed Eugenius sanctus dum nostræ persecutionis defleret incommoda, et asperitate cœli senile attereret corpus, nudumque super humum cubitans, stratum sacci sui rigaret imbris lacrymarum, aliquando sensit infestum paralysis morbum. Quo nuntio in gaudia conversus Arianus, pergit festinus ad cubile eximii hominis Dei. Et cum videret, urgente passione, verum pontificem balbutientia verba producere : cogitavit simul extinguere, quem superesse solebat. Praecepit, ut aetum asperum, nimisque acerrimum quereretur. Cui cum fuisse allatum, venerabilis senis recusantibus et nolentibus fauibus ingerebat. Nam si communis Dominus, qui ad hoc venerat ut pateretur (potaret), cum gustasset, noluit bibere; quanto magis iste servus et confessor fidelis omnino nollet, nisi heretica feritas ingessisset? Ex quo aetulo præsertim ille passionis noxiæ morbus accepit augmentum : cui pietas Christi misericordia subveniens, postea sanum exhibuit ». Hæc de Eugenio Victor.

114. Porro post Hunerici obitum, eundem sanctum supervixisse, pugnasseque rursum strenue pro fide Catholica, Gelasius papa auctor est, qui de ipso ejusque collegis hæc habet in Epistola ad episcopos Dardanæ : « Eece nuper Hunericu regi Wandalicæ nationis vir magnus et egregius sacerdos Eugenius Carthaginensis episcopus, multique cum eodem Catholicus sacerdotes constanter restiterunt scienti, cunctaque extrema tolerantes, hodieque persecutoribus resistere non omittunt ». Hæc Gelasius. Propagasse quidem vitam sanctum Eugenium saltem usque ad pontificatum Gelasii, etiam Gennadius¹, qui eo tempore scripsit, ostendit, dum superslitem adhuc fuisse Eugenium tradit, cum de ipso agit, ejusque lucubrationes recenset. At de eo nobis saepè dicendum inferius. Sed rursum Victor :

115. *Arianorum rebaptizantium invitatos plura crudelitatis exempla.* — « Alio autem nostro episcopo Ihabetdeum similiter relegato, Tamalumensis civitatis, in qua Antonius fuerat, quantum potuerat infestari, res ipsa demonstrat. Nam cum diversis eum persecutionibus affligeret, nec posset eum facere Arianum, videretque Christi militem semper in confessione constantem ; promiserat suis, dicens : Nisi eum nostræ fecero religionis, non sit Antonius. At ubi in sua professione minor inventus est, suggeste sibi diabolo, cogitat

¹ Job. I.

¹ Gennad. de Vir. illustr. c. 97.

aliud : pedibus manibusque ligatis , vineulis ingentibus aretata episcopum : oreque obturato, ne lingua clamaret , aquam corpori, ut putabat, rebaptizationis spargit : quasi valeret conscientiam ligare cum corpore , aut non adasset qui audit gemitus competitorum , et cordis secreta rimatur : vel superare posset aqua mendax tantæ voluntatis propositum , quod jam homo Dei manantibus (metantibus) lacrymis miserat legalum in cælum. Exnit statim virum vineulam, et tali quasi gaudens prosequitur voce : Ecce jam frater Habetdeum noster Christianus effectus es : quid ultra facere poteris , nisi ut voluntati consentias regis ? Cui Habetdeum : Illa est, impie Antoni , mortis damnatio , ubi voluntatis servatur assensio. Ego fidei meæ tenax , vocibus confitens crebris , quod credo et credidi , clamando delendi. Sed et postquam catenis vinxisti , et oris januam opilasti , in praetorio cordis violentiæ meæ , seribentibus Angelis , Gesta confeci , et lectilanda imperatori meo transmisi.

446. « Erat quidem generalis ista violentia tyrannorum. Nam Vandali pro hac re ubique fuerant destinati , ut transeuntes itinera , sacerdotibus suis adducerent jugulandos. Ac ubi eos fallacis aquæ gladio peremissent , indicium eis perditionis , scriptura teste , tradebant ; ne alibi sua violentia traherentur : quia non licet sive privatis , sive negotiatoribus alicubi transire , nisi scriptam characteris indicio suam miseri ostenderent mortem : quam per revelationem servo suo Joanni olim ostenderat Christus , ubi dieit¹ : Nulli licet aliiquid vendere , vel emere , nisi qui habuerit characterem bestie in fronte sua , et in manu sua. Nam et episcopi atque presbyteri illorum cum armalorum manu nocturnis temporibus vicos et oppida circumabant , et sic despiciatibus januarum aquam , gladiumque gestantes , animarum predones intrabant : et quos domi repererant , alias forte in lectulis soporatos imbre igneo atque fulmineo respergentes , dæmoniaca vociferatione Christianos suos ipsi pariter vocitabant ; ut ludum prorsus sue heresios magis quam aliquam religionem ostenderent. In quo minus capaces et ignari impletum in se pollutionis sacrilegium putabant ; prudentiores vero , nihil sibi , quod nolentibus atque dormientibus ingestum est , obesse gaudebant. Nam et multi eadem hora cinerem capitibus suis injecerunt : alii sese vel (quia factum est) cilio lugubri texerunt : nonnulli cœno foetido linierunt , et linteamina violenter imposta per filia considerunt , atque in latrinis foetidisque locis manu fidei projecerunt.

447. « Tali violentia , nobis videntibus , in Carthagine filius ejusdam nobilis annorum circiter septem jussu Cyrolæ patriarchæ Arianae , a parentibus separatus est , matre sine verecundia matronali , solutis crinibus , post raptores tota urbe eurrente , infantulo clamante , ut poterat : Christianus sum , Christianus sum , Christianus sum . Cui et

os obturantes , insontem infantem in suum gurgitem demerserunt. Ita de filiis medicei venerabilis Liberati factum esse probatur. Nam cum jussu regis cum uxore et liberis ad exilium mitti jubebatur : cogilavit inipectas Ariana a parentibus filios parvulos separare , quo posset per pietatis affectum etiam virtutem prosternere genitorum. Disjunguntur tenera pignora filiorum. Qui cum vellet lacrymas emittere , auctoritate uxoria increpatur , ut in ipso exitu sui illico lacrymae siccarentur. Ait enim ei conjux : En propter filios , Liberate , perditurus es animam tuam ? Computa eos non fuisse natos : nam et ipsos omnino vindicaturus est Christus. Nonne vides eos clamantes et dicentes : Christiani sumus ?

448. « Sed haec mulier quid in conspectu judicum egerit , tacendum non est. Nam cum ipsa et maritus , licet seorsum , carceris tamen custodia tenerentur , ita ut se penitus non viderent : mandatur mulieri , diciturque illi : Solve jam duritiam tuam ; ecce vir tuus paruit imperio regis , et noster factus est Christianus. Aitque illa : Videam illum , et faciam ego quod voluerit Deus. Educta igitur de carcere , invenit virum suum stantem cum ingenti multitudo pro tribunalibus connexum. Et verum existimans quod fecerant inimici , injecta manu apprehendens oram vestimentorum ejus gutturi proximam , videntibus omnibus , suffocabat eum , dicens : Perdite et reprobe , gratia Dei et misericordia ejus indigne , quare voluisti ad modicum gloriari ; et in æternum perire ? Quid tibi proderit aurum ? quid argentum ? numquid liberabunt te de camino gehenna ? Dixit et alia multa. Cujus maritus respondit : Quid pateris , mulier ? Quid tibi videtur ? Aut quid forte de me audire potuisti ? Ego in nomine Christi Catholicius permaneo , nec amittere potero aliquando quod teneo. Tunc haeretici mendacii sui concii et detecti , et fallaciam suam cololare (elclare) minime potuerunt.

449. « Et quia superius de violentia immanitatis eorum breviter diximus ; hanc plurimi metuentes , alii se in speluncis , alii in desertis locis , viri , vel feminæ , nullo sibi concio , sese claudebant : et ibidem , nulla succurrente sustentatione ciborum , fame vel frigore victi , contritum et contribulatum spiritum extulabant , per haec afflictionis incommoda inviolate secum fidei securitatem portantes. Sic enim Cresconius presbyter Myzentinae civitatis in spelunca Ziquensis montis repertus est , putrescente jani solutus cadavere.

450. « Et quia de sancto Habetdeum præfati jam sumus : pergit tunc ad Carthaginem : adire censuit nefarium regem , ut conscientiam suam , quam semper familiarem Trinitas habuit et amicam , etiam hominibus faceret manifestam. Nec eum retinere potuit Antonius propter verecundiam suam : offert impiissimo regi libellum in haec similitudine verborum.

451. « Quid , quæso , jam cum projectis habetis ? Quid cum eis , quos exilio relegastis , quotidie dimi-

¹ Apoc. XIII.

catis? Abstulitis substantias; Ecclesiis, patria, domibusque privastis; sola anima remansit, quam captivare contenditis. O tempora, o mores! Universus haec mundus intelligit, et ipse qui persecutur videt. Si fides dicitur quam tenetis, quid verae fidei membra tantis persecutionibus agitatis? Quid vobis cum exilio nostro? Quid vobis enim egenis in saeculo, quorum est vita semper in Christo? licet saltenti gaudere consortio bestiarum eis, quos abjecistis a facie omnium populorum.

122. « Dum haec et alia similia pontifex dixisset, sceleratus tyramus hoc ei mandasse perhibetur: Vade ad episcopos nostros, et quod tibi dixerint sequere; quia ipsi hujus rei habere noscuntur per omnia potestatem. Sed neque Antonium haec res ab insania potuit revocare, scientem se magis imperio regis ob hoc multum posse placere. Habet deum vero episcopum gaudentem bono conscientiae suae ad locum exilii maluit revocare.

123. *Fames et pestilentia grassantur in Africa.* — « Ea tempestate facta est incredibilis fames, et cœpit Africam totam una depopulatione vastare: nullus tunc assuit imber, nulla prorsus gutta de cælo profluxit: nec frustra, sed vero et justo iudicio Dei, ut ubi consequentibus cœnosi gurgitis aqua et ignis sulphuris bulliebat: indulgentiae celestis, quæ semper affluenter aderat, pluvia negaretur. Lurida remanserat terræ facies omnis: non vitis tegebalur æstate pampineis opaca virgultis; non sata respersa vultus cæspitum viridabant; non olea semper viridis, foliisque repleta jucundis decoris sui consuetum tegmen habebat; non pomorum virgulta, maritante tellure, gemmas produxerant florrum, postea fructus (ut assolent) editura. Tristia fuere tetraque omnia, ut par pestilentia clades Africam cœntunderet omnem, etc. »

124. Prosequitur pluribus recensere funera non Africanorum tantum, sed et Wandalorum, tum fame, tum etiam peste pereuntium: ut plane ipsa elementa clamarent, in ultionem offensa Divinitatis tales tantasque simul immitti in Africam clades, quibus omnes desolatae fuerint urbes: quorum consideratione, et eorum quæ essent ante oculos inspectione, idem Victor confessor instar Hieremie seorsum positus lugubres threnos flebili voce, crebris interrupta suspiris dolens ac mœrens occinnit. En collige tibi fructus ex semine, quod in sulcis impietas seminat haeresis, ut plane secundum illud Evangelii¹: « Ex fructibus eorum cognoscetis eos »: nonnisi ex inferis et satanæ regno dixeris prodire radicem, quæ in toto germina maledictionis et desolationis excrescit. Meminit etiam Gelasius in Andronicum scribens ejusmodi famis, quæ Africam dire vexavit.

125. *Hunerici portentosus obitus.* — Cæterum qui² dispergit superbos in furore suo, et respiciens omnem arrogantem humiliat, excitatus tanquam dormiens Dominus, vermis tradidit consumen-

dum cum qui robustiorum militum agminibus vallabatur, Hunericum. Hoc enim anno, cum de prostrata fide Catholica amens putaret parandum sibi triumphum, divinam cogitum experiri vindictam, et omnium hominum miserrimus redditur. Quomodo autem id acciderit, idem Victor ad calcem operis his verbis, dignum apponens colophonem, rem paucis describens sic ait³: « Tenuit sceleratissimus Hunericus dominationem regni annis septem, mensibus decem, meritorum suorum mortem consumans, nam putrefactum et ebulliens vermis, non corpus, sed partes corporis ejus viderentur esse sepulta. Et ille legis dator et transversor ex Donatianorum heresi ad eos veniens, quondam Nicasius in brevi simili morte perit ». Hactenus Victor.

126. Quod vero ad execrabilem obitum impii Hunerici spectat, rem aliter scriptam a Gregorio Turonensi reperimus, cum ait⁴: « Tunc et sol tener apparuit, ita ut vix ab eo pars vel tertia elueret: credo namque pro tantis sceleribus et effusione sanguinis innocentis, Hunericus vero post tantum facinus abreptus a demone, qui diu de sanctorum sanguine pastus fuerat, propriis se morsibus laniabat: in quo etiam cruciatu vitam indignam iusta morte finivit ». Haec Gregorius; licet perperam ipsum Hunericum successisse Trasamundo testetur. Porro sanctus Isidorus inleritum Hunerici ab his etiam diverse refert his verbis: « Hunericus octavo regni sui anno, ut Aris pater ejus interioribus cunctis effusis, miserabiliter vilam amisit ». Haec Isidorus in Historia Wandalorum, ubi ait eundem regem meuses nomisi quinque post septem vixisse annos.

127. Verum prærogativa antiquitatisque præsenliae, cum haec omnia Victor oculis intueri potuerit, ei potius præ carceris deferendum esse videtur, ut dicamus vermis ultricibus truculentum carnificem instar Antiochi, Herodis, et Maximini, esse consumplum, secundum antiquam illam prædictiōnem fortissimæ Judith dicentis⁵: « Væ genti insurgenti super genus meum: Dominus enim omnipotens vindicabit in eis: in die iudicii visitabit illos: dabit enim ignem et vermes in carnes eorum, ut urantur et sentiant usque in sempiternum ». Fuit plane ejusmodi tam dirum supplicium præjudicium aeternæ damnationis: in cuius sumere næniæ illæ fuerint concinenda, quibus Tyri regem Ezechiel flere videtur, cum ad illum Dominus⁶: « Fili hominis, leva planetum super regem Tyri »: et post multa in exprobationem ejus scelerum: « In multitidine, inquit, iniquitatum tuarum polvisti sanctificationem meam: propterea ego edueam ignem de medio tui, qui comedat te. Et dabo te in cinerem super terram in conspectu omnium viventium. Omnes qui te viderunt in Gentibus, obstupescient super te ». Istiusmodi plane cantoris decuit

Matth. vii. — ² Job. xl.

¹ Victor, de pers. Wandal. I. iii. in fin. — ² Greg. Turon. de gest. Franc. I. ii. c. 3. — ³ Judith. xvi. — ⁴ Ezech. xxviii.

impium, contumacem, et Deo rebellem homicidam tumulari : ex adverso fidelibus gratias Deo agentibus et illud Davidicum¹ occidentibus : « Cognoscetur Dominus iudicia faciens : in operibus manuum suarum comprehensus est peccator » : Et quae sequuntur. Sarcophagum vero ejus, ipsa putrum carnium theca, irae Dei præclarum atque perspicuum monumentum, quoniam fuit dignori epitaphio inscribendum, nisi quod ad regem Tyri dictum Ezechiel addit² : « Nihil factus es, et non eris in perpetuum ». Vel quod magnus ille Mathathias de huic simili Antiocho dixerat³ : « Gloria ejus fumus et vermis est ». Sed sepultum sua ignominia hominem relinquamus, jam digne (ut par erat) eidem persolutis extremis.

128. Ad hoc usque tempus, ad Hunerici obitum scilicet, perduxit suam Victor de Wandalica persecutione historiam. Porro ipse Victor particeps passionum, iugi confessione clarus, titulo sanctitudinis relatus reperitur in Romanum Martyrologium⁴. Quo tempore etiam alii ejusdem nominis claruere in Africa episcopi, ut Victor Carlemæ in Mauritania, qui ad Gensericum volumen adversus Arianos conscriptum misit. Sed et aliis fuit Victor Martyrianus episcopus, cuius est mentio apud Cassiodorum⁵, qui Cassiani Collationes purgavit, ut suo loco superius dictum est.

129. *Gundabundus rex Wandalorum.* — Succedit Hunericus Wandalorum regi in Africa Gundabundus Gensonis alias Gentonis fratri filius, qui propior genere Gensericum attingebat, ut Procopius⁶ tradit. Ille Viator Godagisum nominat; quem natu maiorem, ne succeedere posset in regnum, idem Hunericus una cum uxore (ut ait Victor⁷) crudeli exilio relegavit. Hunc imitatione suorum persecutum esse Africam Ecclesiam, Procopius tradit; secus vero Isidorus, qui ait: « Gundabundus regnavit annis duodecim, qui pacem statim Ecclesiae donavit, et Catholicos protinus ab exilio revocavit ». Haec ipse de rebus Wandalorum compendioso Chronicō. Sed utrumque verum dixisse putamus: Isidorum quidem; quia Victor qui post annos tres eam scripsit historiam de persecutione Wandalica, si illa post obitum Hunerici adhuc perdurasset, exigebat ratio argumenti, ut de ea vel saltem meminisset. Sed et Procopium quoque vera locutum esse existimamus; quod ex Actis sancti Fulgentii in Africa episcopi Ruspensis appetet persecutionem rursus excitatam fuisse, in qua ipsum multa pati contigerit. Præterea constat Gelasii testificatione, adhuc ipso sedente fuisse in Africa persecutores: quibus S. Eugenium Carthaginensem episcopum et alios ejus collegas saeros antistites restitisse tradit. Quamobrem dicendum existimamus, ad aliquot annos novi Wandalorum regis quievisse in Africa Wandalicam persecutionem, po-

stea vero recruduisse: quando autem id acciderit, dicimus inferius suo loco.

130. — *Evarico Gothorum regi mortuo succedit Alarius.* — Hoc eodem anno aliis princeps barbarus, itidemque Arianus, et Ecclesiæ persecutor in Gallia moritur Evaricus rex Gothorum, haud longe dissimili fine ab interitu Hunericie: nam de eo Gregorius: « Non multum post tempus ultione divina percussus intererit ». At quomodo id acciderit non dicit. Porro quod ad tempus ejus obitus spectat, ipsum hoc anno extrellum clausisse diem, inde facile colligere possumus, quod ejus filius Alarius, ipsi statim succedens, hoc ipso anno regnare cœpisse reperitur, ut optime colligitur ex Concilio Agathensi: quod eum celebratum habeatur sub consulatu Messala, quo numeratur annus Domini quingentesimus sextus, ibidemque dicatur habitum esse anno vicesimo secundo ejusdem segis; affirmare necesse est, hoc anno ipsum ibi regnare cœpisse: ex quo erroris redarguntur, qui Evaricum tradunt regnasse annos quindecim, ut Isidorus habet in Chronicō: cum enim (ut dictum est superius) constet ipsum regnare cœpisse Christi anno quadringentesimo sexagesimo quarto, ad vicesimum annum pervenisse liquet. Sed cum superius idem auctor usque in annum Zenonis imperatoris undecimum pervenisse tradit, rectæ chronographiae concinna disponit: verum error in numero inest, dum decem et octo tantum anni ponuntur intercurrisse ab anno octavo Leonis imperatoris, qui est Domini quadringentesimus sexagesimus quartus, quo et regnare cœpisse Evaricum ponit, usque in hunc annum quo obiit, cum viginti numerentur. Ex quibus etiam habes in quo emendas Gregorium Turonensem⁸, dum Evaricum habet regnasse annos viginti septem. At admonitum electorem volumus, ab auctore recentiore⁹, qui res Gothorum prosecutus est, suorum gentilium nimis studio perperam positum eumdem Evaricum regem pium, quem tradit temporali regno ad aeternum gloria morte migrasse; quem Arianum fuisse, et Ecclesiam Gallicanam persecutum, testificatione Sidonii, et Gregorii Turonensis, perspicua luce superioris est demonstratum.

131. *Defuncto pariter Childerico Francorum rege, ei succedit Clodoveus, a quo verum illius gentis christiano nomine exorditur decus.* — Hoc pariter anno defuncto Childerico Francorum rege apud Parisios in Galliis regnante, ejus filius Clodoveus successit, qui regnum tenuit (ut Gregorius Turonensis tradit¹⁰) annis triginta. Hoc quidem anno regnare cœpisse Clodoveum, ex tempore ejus obitus, quem contigisse dicemus anno Domini quingentesimo decimo quarto, satis liquet. Consentit et Sigibertus, qui et hoc anno ejusdem Clodovei regis ingressum ponit. Porro ejus nomen diverso modo

¹ Ps. ix. — ² Ezech. xxviii. — ³ Mach. i. — ⁴ Roman. Martyrol. die XXIII. Augusti. — ⁵ Cassiod. Institut. divin. lect. — ⁶ Procop. de bello Wandal. l. i. — ⁷ Victor. de pers. Wandal. l. ii.

⁸ Greg. hist. Frap. l. ii. c. 25. in fin. — ⁹ Greg. Turon. de Gest. Franc. l. ii. c. ult. — ¹⁰ Joann. Magn. hist. Goth. l. xvi. c. ult. — ¹¹ Greg. hist. l. ii. c. 20. in fin.

ab antiquis etiam ponitur : ab aliis Clodovens, ab aliis vero Illudovicus, vel aliter scriptum reperitur.

132. Sic igitur imperio Romano Occidentalí collapso, Barbarisque triplicis generis Gallias occupantibus, nempe Gothis, Burgundionibus, atque Franci : deploratis penitus rebus, divina providentia factum est, ut ejus tantummodo gentis regnum ad posteros feliciter propagaretur, penes quam cultus pietatis foret excellentius effulsurus, cuius in Childerico (ut dictum est) flores apparuerunt, in Clodoveo autem collecti sunt fructus. Coluit ille licet Ethnicus sanctissimam virginem Genovafam : quam non tantum veneratus est, sed et numeribus frequentavit ejus filius Clodoveus ; qui licet Gentilis adhuc, magna etiam veneratione prosecutus est sanctum Remigium Rhemensem episcopum, cui etiam amplissimas villas dono dedit, quas tamen ille erogandas curavit in pauperes.

133. Testatum id quidem peregregie reliquit ipse S. Remigius publica testificatione, nempe testamento suo, in quo ista leguntur¹ : « Villas, quas mihi dominus, illustrisque memoriae Illudovicus rex, quem de sacro baptismatis fonte suscepit, eum adhuc Paganus Deum ignoraret, ad proprium (usum) tradidit, locis pauperibus deputavi; ne forte cum esset infidelis, cupidum terrenarum rerum me arbitrari posset, et non potius sue salutem animae, quam exteriora ab ipso bona requirere. Quod admiratus, intercedere me pro quibuscumque necessitatem patientibus, et fidelis, et ante fidem benigne liberaliterque concessit. Et quia ex omnibus episopis Galliarum pro fide et convocatione Francorum potissimum me laborare cognovit : dedit mihi Deus tantam gratiam in conspectu ejus, virtusque divina, quae per Spiritum sanctum me peccatorem plurima signa ad salutem prefatae gentis Francorum operari fecit, ut non solum ablata omnibus Ecclesiis Francorum restitueret, sed etiam de proprio gratuita lenitate plurimas ditaret Ecclesiastis. Neque prius de regno ejus, quantum passus est pedis, Ecclesiæ Rhemorum jungere volui, donec ut hoc omnibus Ecclesiis adimpleret, obtinui. Sed neque post ejus baptismum, etc. » De illius enim post baptismum, rebus gestis, suo loco agemus. Hac satis ex verbis ipsius S. Remigii, aureis plane exaranda notis, insinuasse ; ut intelligas reverentia erga sacerdotes, atque erga Ecclesiastis munificentia Clodoveum adhuc Ethnicum instar Cornetii Centurionis ad promerendam Christianam fidem sibi stravisse viam, et ad stabiliendum regnum Francorum jecisse solida fundamenta : que si concutiantur, totam desuper structam molem necesse sit in discrimen adduci ; si vero convellantur, deficere penitus ; permanere vero firmiter, si ipsa permaneant.

134. At summa laude dignus ipse Remigius, jure dicendus Francorum Apostolus, dum quod Apostolum decet, et Apostolus docet², non que sua sunt quasivit, sed aliorum, neque quod sibi³ utile,

sed multis, ut salvi fiant : illud ore versans et ope-^{re}⁴ : « Non quapropter vestra ; sed vos ». Ha plane moribus ipse compositus, virtutibus imbutus, et a divino Spiritu afflatus esse debuit, qui nobilem Francorum gentem, ejusque præstantissimum regem e tenebris gentilicie superstitionis ad lucem Evangelicæ veritatis alduceret : sicut et talem tantumque decuit esse regem, qui primus Francorum regnum Christiana religione perpetuo illustraret, atque regno eamdem Christianam religionem jugiter protegeret et foveret.

135. Quis ista considerans, oculisque perlustrans præsentis temporis Ecclesiæ statum omni ex parte deploratissimum, non magnopere admiretur Dei providentiam in sua semper Ecclesia protegenda ? Etenim ubi penitus collapsum esset Occidentis imperium, et ubique tam in Oriente quam Occidente reges regnarent haeretici ; tunc e Gentilibus Deus voluit sibi principem suscitare, et aggregare sibi populum, qui ab ingruentibus haereticis atque exundantibus Barbaris sanctam Ecclesiam liberaret, neconon etiam magnopere illustraret : ad id namque a Deo iustiti reges visi sunt esse Francorum. Haec autem quomodo se vere habuerint, que suis singulis dicenda sunt annis, perspicuo declarabunt. Erit plane digito etiam demonstrare, quod ubi fides Catholica viguit, ibi regna majoribus in dies gloriae augmentis ad posteros sunt transmissa ; in quibus autem haeresis alta radice fixa coailit, ipsa penitus esse collapsa, et e terris quas occuparant evulsa, ut Gothorum, Wandalorum, Erulorum, Alauorum, Suevorum, et Gipedarum, secundum illam Domini prædictionem : « Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus, eradicabitur » : contra vero Francorum obpietas irriguum lato laetoque cœspite geruinasse. Sed de his modo satis : que anni hujus sunt reliqua prosequamur.

136. *Sidonii Apollinaris Epistola ad Orentium ; tum ejus scripta et res gestæ usque ad obitum.* — Hunc ipsum annum Domini octagesimum quartum supra quadringentesimum signalat sua Epistola ad Oresium, sive potius Orentium data Sidonius² Apollinaris, cum numerat a tempore sui episcopatus tres Olympiadas ; quem superius vidiimus creatum Arvernensem antistitem anno Domini quadringentesimo septuagesimo secundo. Interpellatus enim a viro docto et poetis facultatibus satis exulto Orentio Tarraconensi, ut carmen aliquod de fertili depromptum ingenio mitteret ; ipse se excusans, hæc paucis³ :

137. « Venit in nostras a te profecta pagina manus, que trahit multam similitudinem de sale Hispano in jugis caseo Tarraconensibus. Nam recensenti lucida et salsa est : nec tamen propter hoc ipsum mellea minus, sed sermo dulcis et propositionibus acer. Sic enim oblectat eloquio, quod turbat imperio ; quippe que parum mentiens quid

¹ Briss. de Form. I. vii. — ² Philip. ii. — ³ 1. Cor. x.

⁴ 2. Cor. xii. — ² Sidon. I. ix. Ep. XII. — ³ Ibid.

ordinis agam, carmina a nobis nunc nova petat. Primum ab exordio religiosæ professionis, huic principaliter exercitio renuntiavi : quia nimurum facilitati posset accommodari, si me occupasset levitas versum, quem respicere cœperat gravitas actionum. Tum præterea constat, omnem operam, si longa intercedine quiescat, ægre resuini. Quisnam enim ignoret, enetis aut artificibus, aut artibus maximum decus usu venire? Cumque studia consueta non frequentantur, brachia in corporibus, ingenia pigre sunt in artibus. Unde est et illud, quod sero correptus, aut raro, plus arcus manui, jugo bos, equus freno rebellat. Insuper desidiae nostræ verecundia comes ad hoc sententiam nostram inclinat, ut me, postquam in silentio decurreret Olympiadas, tam pudeat novum poema confidere, quam pigrat. Hoc item nefas, etiam difficilia factu tibi negari, cuius affectum tanto minus decipi deceat, quanto constantius nil repulsam veretur. Tenetimus ergo quippam medium : et sicut epigrammata recentia modo nulla dictabo, ita litteras (si quæ jacebunt versu referat scilicet, ante præsentis officii necessitatem) mittam tibi, petens, ne tu sis eatenus justitiae prævaricator, ut me opineris nunquam ab hujusmodi conscriptione temperaturum. Neque enim suffragio tuo minus augear, si forte digneris jam modestum potius, quam facetum existimare. Vale ». Ilactenus Sidonius : quæ Orientii occasione haud oportuit prætermissa.

138. Porro hunc ipsum Orientium Tarracensem, ad quem Sidonius scribit, et laudat, illum puto, qui postea episcopus Eliberitanus interfuit Concilio Tarracensi, licet Orontius pro Orientio, vel Orontius in diversis exemplaribus scriptus inveniatur ; et plane eumdem cum illo de quo Sigebertus¹ : « Orientius Commonitorium fidelibus scripsit metro heroico, ut muleat legentem suavi breviloquio ». Id enim opinari, patriæ nomen, ac studium poetice facultatis, et in scribendo suavitas æque a Sigeberto atque a Sidonio laudata, facile persuadent. Dolemus nobilis ingenii omnia periisse monumenta, immo et nomen ipsum ferme obliuione sepultum, quod vix tandem eruderatum, obiectaque rubigine purgatum reddere liceat. At de Orientio satis. Post priorem vero nostrorum Annalium editionem contigit, opportune in lucem edi Antuerpiæ Commonitorium ejus Orientii, industria Martini Delrio Societalis IESU presbyteri, ab eodem que doctis notis elucidatum, cui bene precamur, atque gratias agimus, optantes nobile ejus ingenium in hujusmodi sapientiae thesauris terra obrutis Ecclesiæ usui restituendis indefesso studio labore.

139. Quod vero ad ipsum Sidonium spectat : haud diu post hæc putamus supervixisse : etenim non pervenisse ad tempora Anastasi imperatoris, Gennadius significare videtur, dum ipse scribens opus illud sub Auastasio, de Sidonio dum agit sub

Leone atque Zenone eum claruisse tradit. Porro de ejus lucubrationibus agens² : « Scripsit (inquit) varia et grata volumina et sanæ doctrinæ : homo siquidem tam divinis, quam humanis litteris ad integrum imbutus, acerque ingenio. Scripsit ad diversos diverso metro, vel prosa compositum insigne volumen, in quo quid in litteris possit, ostendit. Verum in Christiano vigore pollens, etiam inter Barbaræ ferocitatis duritiam, quæ eo tempore Gallos oppresserat, Catholicus, Pater, et doctor habetur insignis ». Hæc ipse. Sed quæ vexatio a duobus sceleratis clericis ante obitum eidem illata fuerit, et quomodo in eosdem severissime ultus sit Deus, ex Gregorio hic describam auditu dignam historiam ; ubi enim ipse ejus doctrinam et erga pauperes effusam largitatem enarravit, hæc subdit² :

140. « Cumque ad officium Dominicum fuissest mancipatus, et sanctam ageret in sæculo vitam, surrexere contra eum duo presbyteri, et ablata ei omni potestate a rebus Ecclesiæ, arctum ei victimum et tenuem relinquentes, ad summam eum contumeliam redigere. Sed non longi temporis spatio multam ejus injuriam divina voluit sustinere clementia : nam unus ex his nequissimis et indignis dici presbyteris, cum ante noctem minatus fuissest eum de Ecclesia velle extrahere, signum ad matutinas audiens fuisse commotum, servens felle contra sanctum Dei surrexit, hoc iniquo corde explere cogitans, quod die præcedente tractaverat. Ingressus autem in secessum suum, dum ventrem purgare nittitur, spiritum exhalavit. Exspectabat enim puer a foris cum cæro dominum egressurum. Jamque advenerat lux ; et satelles ejus, id est, alius presbyter, mittit nuntium dicens : Veni, ne tardaveris, ut quæ nobis die hæsteria convenerant, pariter expleamus. Sed cum responsa dare differret examinis, elevato puer velo ostii, reperit dominum super cellulam secessus defunctum. Unde indubitatum est, non minoris eriminis hunc reum esse, quam Arium illum, cui similiter in secessu fuere interna deposita per partes inferiores egesta : quia nec istud sine hæresi potest accipi, ut in Ecclesia non obediatur sacerdoti Dei, cui ad pascendum oves commissæ sunt : et ille se ingerat potestati, cui neque a Deo, neque ab hominibus aliquid est commissum. Dehinc beatus sacerdos, nmo adhuc manente nibilominus inimico, suæ restituitur potestati.

141. « Factum est autem post hæc, ut accidente febre ægrotare cœpisset. Qui rogat suos, ut eum in Ecclesiam ferrent. Cumque illuc illatus fuissest, conveniebat ad eum multitudo virorum ac mulierum, simulque etiam et infantium plangenium, atque dicentium : Cur nos deseris, pastor bone, vel, cui nos quasi orphans derelinquis? Numquid erit nobis post transitum tuum vita? Numquid erit postmodum qui nos sapientiae sale sic condit, aut ad Dominici nominis timorem talis prudentiae ra-

¹ Sigebert. de Vir. illust. c. 34.

² Gennad. de Script. Eccl. c. 92. — ² Greg. de Gest. Franc. I. II. c. 23.

tione redarguat? Hæc et his similia populis cum magno fletu dicentibus, tandem sacerdos, Spiritu in se sancto influente respondit: Nolite timere, o populi: ecce frater meus Aprunculus vivit, et ipse erit sacerdos vester. Qui non intelligentes, putabant eum loqui aliquid in extasi. Quo migrante, presbyter ille nequam, alter ex duobus qui remanserat, protinus omnem facultatem Ecclesiæ, tanquam si jam episcopus esset, inhians cupiditate, præoccupat, dicens: Tandem respexit in me Deus cognoscens me justiorem esse Sidonio; largitusque est mihi hanc potestatem.

142. « Cumque per totam urbem superbus feretur, adveniente die Dominico, qui imminebat post transitum sancti viri, præparato epulo, jussit cunctos cives in domo Ecclesiæ invitari: despectisque senioribus, primus recumbit in toro. Cui oblatio pincerna poculo ait: Domine mi, vidi somnum, quod, si permittis, dicam: Videbam hac nocte Dominica, et ecce erat dominus magna, et in domo erat thronus positus, in quo quasi judex residebat, cunctis potestate præstantior: cui adsistebant multi sacerdotum in albis vestibus, sed et promiscuae populorum turbæ valde innumerabiles. Verum cum hæc trepidus contemplarer, conspicio eminus inter eos beatum astare Sidonium, et cum presbytero illo tibi carissimo, qui ante hos paucos annos de hoc mundo migravit, attente litigantem: quo devicto, jubet rex, ut in imis carceris angustiis retrudatur: ablatoque isto, contra te iterum suggerit, dicens, te in eo scelere, propter quod ille prior damnatus fuerat, fuisse participem. Verum ubi judex quem ad te transmitteret, sollicite cœpit inquirere, ego me inter reliquos occulere cœpi, et a tergo steti, tractans apud memetipsum, ne forte ego, qui notus sum homini, mittar.

143. « Dum hæc mecum facitus volverem, amotis omnibus, remansi solus in publico: vocatusque a judice, propius accedo. Cuius virtutem atque splendorem contuens, cœpi hebes effectus, titubare præmetu. Et ille: Ne timeas, puer, inquit; sed vade, die presbytero illi: Veni ad respondendam causam; quia Sidonius te accersiri deprecatus est. Tu vero ne moram facias ad eumdem; quia sub grandi testificatione mihi præcepit rex ille tibi hæc loqui, dicens: Si lacueris, morte pessima morieris. Hæc eo loquente, exterritus presbyter, elapso de manu calice, reddidit spiritum, ac de recubitu ablatus, mortuus sepulturæ mandatus est, possessorus infernum cum satellite suo. Tale judicium super contumaces clericos Dominus in hunc pertinuit modum, ut unus Arii sortiretur mortem, alias

tanquam Simon Magus, Apostoli sancti oratione ab excelsa arce superbie præceps allideretur. Qui non ambiguntur, pariter possidere tartarum, qui simul legerant nequiter contra sanctum episcopum suum.

144. « Interea cum jam terror Francorum resonaret in his partibus et omnes eos amore desiderabili cuperent regnare; sanctus Aprunculus Ligonice civitatis episcopus apud Burgundiones cœpit haberi suspectus: cumque odium de die in diem cresceret, jussum est ut clam gladio feriretur. Quo ad eum perlato nuntio, nocte a castro Divionensi per murum demissus, Arvernus advenit, ibique juxta verbum Domini, quod posuit in ore S. Sidonii, undecimus datur episcopus ». Hæc Gregorius. Ad Aprunculum hunc spectare videtur Aper ille itidem Arvernensi matre ortus, et Arvernus educatus, ad quem extat ejusdem Sidonii Epistola¹, qua ad patriam cum nisu est revocare. Quantum vero temporis Aprunculus sederit, ignoratur: constat tamen in Aurelianensi Concilio sedisse ejus successorem Euphrasium. At cogimur post priorem editionem his ista addere ob columnam quam patimur a novo Scholastice in Sidonium Apollinarem, cum de Aprunculo agens, hæc ait: « Male etiam Baronis hunc Aprunculum putat esse Aprum, de quo supra lib. 4, Epist xi. » Non ista dixi, ut vides, lector (te appello), eundem esse Aprunculum cum Apro, sed tantum ex eadem patria et cognatione nominis videri illum ad hunc spectare, quod existimare vel opinari quis prohibet? Ipse, contradicendi et redarguendi quodam velut percitus œstro, stylo mendaci; cum vero ex nostrorum scriptorum proficit lectione, tacet, et suo vult ingenio tribui quod invenit alieno multo labore paratum. Quam digna sint ista animo libero, judicent omnes: cum tamen ipsi non ingratii, cum quid jure corrigendum admonuit, eidem gratias agamus, et bene precemur. De quibus autem sumus columnam passi, vindic erit Jacobus Sirmondus: qui etiam quantum scholia illa schola indigeant viri peritioris, ut vel voces ipsas auctor discat Ecclesiasticas, et quam multipliciter in eis erraverit, cuique intuenti apertissime demonstrabit, cum suas in Sidonium ante ipsum elucubratas edet notationes: deponetque tunc plane fastum, cum sentiet se discipulum qui magnus sibi visus est esse magister; erubescetque cum viderit se redactum sub ferulam, et ingemiscet Savarus sentiens non se verum.

¹ Sidon. l. iv. Ep. xxi.

Anno periodi Græco-Romanæ 977. — Jesu Christi 484. — Felicis III papæ 2. — Zenonis 11. Odoacris reg. 9.

1. Decennalia Zenonis. — Coss. *Theodoricus Orientalis*, et *Venantius* in Occidente creatus; duo enim alii Venantii consules ordinarii, de quibus suo loco, consules Occidentales fuere. *Theodoricus Gothorum* rex a Zenone adoptatus, in Fastis et Actis publicis ejus consulatu signalis rex non dicebatur, ut in priori parte Dissert. Hypat. cap. 7, num. 6, monstravi. *Zeno* imperii post Leonis jun. mortem suscepti *decennalia* dedit, quorum indicium dedicatio Lauræ S. Euthymii de qua anno sequenti nun. 27.

2. Legati Constantinopolim missi Romam redierunt. — A num. 4 ad 43. *Vitalis* et *Misenus* Sedis Apostolicae legati, cum variis artibus decepti fuisse, e custodia producti una cum Acacio et Petro Mongi apocrisiariis ad Ecclesiam processerunt, et Missarum solemnia celebrarunt, reclamantibus licet Orthodoxis, et prævaricationem hanc esse perditionem rectæ fidei, semel, iterum, ac tertio constantibus. Primum quidem protestationis libellum funiculum ad hamum circumligantes uni ex legatis suspenderunt, secundum vero in codicem immiserunt, tertium olerum cophino inserentes ad legatos miserunt, ut scribit Theophanes. His ita gestis legati Sedis Apostolicae operti ignominia ac dedecore revertuntur; cum non solum ea, ad quæ missi fuerant, non egissent, sed cum Petro Mongo, ad quem expellendum directi erant, inita communione polluti essent. Porro *Zenonis* et *Acacii* litteras, quas illi ad Felicem papam rescriperant, Romam redeuntes secum detulerunt, plenas contumeliarum in Joannem *Talaiam*, *Petri* vero *Mongi* laudibus ac præconiis refertas. Epistole Zenonis Aug. partem refert Evagrius in lib. 3, cap. 20; de Acacii Epistola Felix papa, Synodus Romana, et auctor Breviculi Hist. Eutychian. mentionem faciunt.

3. Damnantur cum Acacio et Mongo. — Post discessum legatorum ex urbe Constantinopoli *Felix* defensor Ecclesiae Romanae, quem Felix papa ex latere suo legatum miserat, cum *Vitalis* atque *Misenus* ex sacerdotali collegio delecti fuissent, ut testatur Felix in libello ad Zenonem Aug. cogente morbi necessitate tardius subsecutus, ita contumeliose exceptus est ab *Acacio*, ut nec eum in conspectum suum admittere sustinuerit, ut testatur Felix

papa in sententia damnationis Acacii. Addit Liberatus, *Felicem* præterea detrusum esse in custodiam, et chartas ejus ablatas, quia nempe Acacio et Petro, sicut *Vitalis* et *Misenus* fecerant, communicare nouerat. Priusquam legati Romam reversi essent, fama adventum eorum præveniens, prævaricationem eorum ubique divulgaverat. Tandem ingressus in urbem Felix papa Synodum LXVII episcoporum collegit in Basilica sancti Petri. Illic *Vitalis* ac *Misenus* cum legationis sibi mandatae rationem reddere juberentur, et ad vanas excusationes converterentur, *Felix* papa primo Vitalem ac Misenum episcopos sacerdotio et communione privavit. *Petrum* deinde *Alexandrinum*, et *Acacium* Constantinopolitanum a sacerdotali collegio, et ab Ecclesiastica communione pronuntiavit alienos. Haec est prima damnatio Acacii in Synodo Romana habita die v kalend. *Augusti Venantio* cos., ut colligitur ex sententia depositionis, quam Felix papa ad *Acacium* misit. Hujus Synodi Romanae unicum hodie superstest fragmentum, pars sc. sententiae ab universa Synodo prolatæ in *Petrum* et *Acacium*.

4. Due Synodi Romanae adversus Acacium non confundendæ. — *Acacius* in duabus Synodis Romanis damnatus est, quarum altera hoc anno, ut mox dixi, coacta, et a Baronio diligenter explicata: altera detecta a Valesio lib. 2 Observat. Ecclesiast. ad Evagrium cap. 3, ubi tamen eam hoc anno habitam perperam credidit, ut anno sequenti, quo ea celebrata, ostendemus. In damnatione ac depositione *Acacii* duo maxime postea reprehenderunt Graeci, ut advertit idem Valesius in Notis ad lib. 3 Evagrii cap. 18. Primum, quod in Synodo damnatus ac depositus non fuisse: sed solus *Felix* papa nomen suum sententiae depositionis præfixisset. Alterum, quod non convictus, nec discussus juxta Ecclesiasticas regulas, damnationis sententiam exceperisset. Priori objectioni ita respondebant Romani, non opus fuisse nova Synodo ad condemnandum *Acacium*; omnes enim sectatores et communicatores haereticorum, qui speciali sententia olim condemnati sunt, simul cum eisdem haereticis damnatos intelligi, ut scribit Gelasius papa in Epistola ad Orientales. Nec satisfacit responsio Baronii num. 21, Gelasium de cœcumenica Synodo loqui dicentis.

Neque enim græci hoc in negotio generale inter ac particulae concilium discrinen ultum faciebant : sed generaliter affirmabant, *Acacium* nulla in Synodo specialiter ob ipsum congregata fuisse damnatum : « An de uno dolet Acacio , quod speciali Synodo non fuerit consulatus ; cum proprium crimen suis litteris ipse detexerit , nec audiri debuerit jam sponte confessus , et de tantis Pontificibus Catholicis non dolet sine illa discussione seclusus », inquit Gelasius in ea Epistola Orientales alloquens , ubi latet ingenua *Acacium* in nulla speciali Synodo convictum atque auditum fuisse. Certe ex duabus Synodis Romanis , in quibus damnatus *Acacius* , neutra ipsius causa congregata est , sed prior ob Vitaliē ac Misenum Sedis Apostolicæ legatos collecta ; in qua *Vitalis* quidem ac *Misenus* damnati , *Petrus* vero *Alexandrinus* , et *Acacius* perstricti tantum obiter ac notati , ut docet Evagrius cap. 48. Posterior vero causa Ecclesiæ Antiochenæ collecta anno sequenti , in eaque *Petrus Alexandrinus* et *Acacius Constantinopolitanus* , ut socii et communicatores *Petri Fullonis* Antiocheni episcopi damnati sunt.

5. Respondetur rationibus Græcorum in causa Acacii. — Quod vero Felicem papam solum ei sententiae nomen suum præfixisse querebantur Græci , huic objectioni ita respondet Felix in Epistola Synodica ad universos presbyteros et archimandritas Constantinopoli et per Bithyniam consistentes : « Unde nunc causa Antiochenæ Ecclesiæ apud B. Petrum Apostolum collecti rursum dilectioni vestræ morem , qui semper apud nos obtinuit , properavimus indicare. Quoties intra Italiam propter Ecclesiasticas causas præcipua fidei colliguntur Domini sacerdotes , consuetudo retinetur , ut successor præsulum Sedis Apostolicæ , ex persona cunctorum et totius Italiae sacerdotum juxta sollicititudinem sibi Ecclesiarum omnium competentem , cuneta constituant ». Idem ante Felicem dixerat Julius papa in Epistola ad Orientales , quam refert Athanasius in Apologetico. Jam vero quod spectat ad secundam objectionem Orientalium de Acacio sine illa discussione damnato , satis responsum est a Gelasio papa in Epistola ad Orientales , enjus verba supra protulimus. Hæc recte Valesio observata.

6. Sententia in Acacium. — Baronius num. 13 , postquam retulit damnationem Vitalis atque Miseni scribit : *his peractis alia sessione* , cognitam esse causam *Acacii* , allatisque in medium cunctis manifestis ab eo perpetratis criminibus , sententia omnium judicatum esse hæreticorum participatione pollutum. At nec sic quidem in eum excommunicationis sententiam intorquere Patribus hactenus visum esse : sed scriptis ad eum rursus litteris Synodalibus admonitum esse , ut resipiseret ; alias sciret se excommunicationis sententia percellendum. De hac autem quæ præcessit sententiam admonitione , testari Liberatum cap. 48 , sed hujusmodi litteras Synodales ad *Acacium* missas desiderari. Ita Baronius . Valesius in lib. 2 observat. Ecclesiast. ad Evagrium cap. 8 contendit , Baronium et Liberatum

haec in narratione hallucinatos esse , nec *Acacium* secundo admonitum post damnationem Vitalis atque Miseni , nec latam damnationis in *Acacium* sententiam dilatam fuisse. Qui enim fieri potest , inquit Valesius , ut Felix papa ad Synodicas litteras , quas refert Liberatus post damnationem Vitalis ac Miseni , ad *Acacium* scripserit ; cum constet Felicem papam , *quarto aut quinto die* post damnationem illorum sententiam depositionis misisse ad *Acacium*? Existimat itaque Valesius primo admonitum fuisse *Acacium* a Felice papa per Epistolam ad ipsum scriptam , quam legati Sedis Apostolicæ Vitalis atque Misenus Constantinopolim miserunt et secundam admonitionem aliam non esse , quam libellum citationis a Felice papa ad *Acacium* transmissum per eosdem legatos ; qui sic incipit : « Episcopali diligentia commonente , debuerat diligentia tua » , et cætera apud Baronium anno CDLXXXIII , num. 46 et seq. legenda.

7. Sententia Valesii eam statim promulgatam fuisse censem. — Denique quod Baronius affirmat , dilatam fuisse damnationis sententiam in *Acacium* , dicit Valesius manifeste refelli ex Epistola ipsius Synodi Romanae ad universos presbyteros et archimandritas Constantinopoli et per Bithyniam consistentes. In hac enim Epistola , quæ gestorum in illa Synodo Romana accuratam narrationem completitur , primo quidem Vitalis ac Misenus damnati esse dicuntur : postea vero nulla interposita dilatione *Acacius* a sacerdotali honore , et Ecclesiastica communione removetur. Verba Epistolæ a Baronio num. 22 recitatæ , sunt hæc : « His ergo deterioribus compertis Vitalem atque Misenum a sacerdotali collegio et sacrosancta communione suspendimus. *Acacium* quoque membris Christi perniciosius inbiantem , et per civitates atque provincias unam de fide Catholica Ecclesiam dissipantem , inter episcopos sanctos , atque inter Christianos judicavimus non haberi. Qualiter enim fieri poterat scindens tunicam Christi , quam nec crucifigentes eum dividere ausi sunt , in numero fideliū censeretur ? Igitur omnia , quæ nobis in timore Dei competunt , cogitantes ac providentes , ne totius extinctæ Eutychianæ pestis hæreseos , enjus *Acacius* defensor est ac patronus , serpens , uti cancer , Christi membra disperderet , eum jam nunc ut partem putridam anathematizamus sententia memorata abscissum ». Vides nullam hic mentionem fieri dilationis interpositæ , sed post damnationem Vitalis atque Miseni , sententiam excommunicationis continuo in *Acacium* esse librata. Quod si dilatio interposita fuisse , proculdubio id retulissent episcopi in Epistola Synodica ad archimandritas. Id enim ad exaggerandum crimen *Acacii* non mediocre pondus habuisset ; sed nec Gelasius papa in Gestis de nomine *Acacii* mentionem ullam facit interpositæ dilationis. Ita Valesius qui nomine *Gestorum de nomine Acacii* intelligit Breviculum list. Eutychian. , uti eliam a quibusdam aliis appellatur.

8. Refellitur primo. — Verum nec Liberatus ,

nec Baronius, sed ipsem vir doctissimus fallitur. Nam, ut recte vidit Baronius, quando Felix papa *Vitalem et Misenum* in Orientem legavit, dedit eis Epistolam a se ad Acacium scriptam, qua significat, optare sanctam Synodum Romanam, ut Zenonem iup. inducat ad emendandum sedulo studio ea, quae adversus Catholicam fidem hactenus perperam egisset, sed quia magnopere credebatur fore, ut Acacius refractorius suasionibus pontificiis et Apostolicæ Sedis monitis minime acquiesceret, iisdem legatis datus citationis libellus, enjus initium : *Episcopali diligentia commonente, etc.* Quare libello illo *primum* admonitus fuit Acacius, non vero *iterum* : et Epistola illa, quam etiam duo legati tulere, non est libellus citationis, sed Epistola exhortatoria, qua Felix papa Acacium *instantius, crebro, repetitis hortationibus* incitat ut ipse *ea posthac* devitet, quæ eum ab omni domo Christi ostendant esse disiectum, ut legitur in illa Epistola a Baronio anno *CDLXXXIII*, num. 25 et seqq. relata, in qua nullum admonitionis vel citationis vestigium extat. Multo minus in libello citationis, qui incipit : *Episcopali diligentia commonente.* Imo haec verba, quæ Liberatus refert : *Peccasti, ne adjicias, et de prioribus supplica,* ipsem Valesius attentius consideraverat in Notis ad Evagrium lib. 3, cap. 18, ubi libellum istum primam admonitionem fuisse affirmavit, quod non video in dubium revocari debere.

9. *Refellitur secundo.* — Secundam admonitionem ad nos non pervenisse, optime etiam scripsit Baronius num. 14, eamque recte suo tempori assignavit Liberatus cap. 18, ubi haec habet : « Redeunt aliquando legati : sed præcesserant monachi, qui eos graviter de proditione arguebant. Audit cominus et convicti ex ipsis litteris, quas detulerunt, a locis propriis sunt remoti ». Et paulo post : « Ubi ergo ad plenum detectus est Acacius hereticus, papa Felix in litteris suis Synodicis ad Acacium sic posuit : Peccasti, ne adjicias, et de prioribus supplica. Suscepit his Acacius litteris perseverat, neque recedens a communione Petri, neque suadens ei palam suscipere Chalcedonense Concilium et Tomum papæ Leonis. Haec cognoscens papa Felix damnationis scripturam misit Acacio per Totum (seu melius Tatum) defensorem, enjus est principium : *Multarum transgressionum reperiris obnoxius* ». Prima itaque admonitio anno præcedenti ex Synodo Romana cum litteris Felicis papæ supra citatis missa in Orientem per *Vitalem et Misenum* : secunda, quæ in Edicto sententiae memoratur his verbis, *Acacius, qui secundo a nobis admonitus, etc.* Acacio currenti anno denuntiata ; sed non per Vitalem et Misenum, ut fuerat prior, quia, ut testatur Liberatus, ii iam Romanum redierant, quando ea Constantinopolim missa. Quare cum sententia adversus Acacium, enjus initium : *Multarum transgressionum reperiris obnoxius*; data sit *V kalend. Augusti Venantio V. C. coss.* anno se. currenti, appetit Synodum Romanam verno tem-

pore celebratam ; alioquin, an litteræ Synodice se- cundæ admonitionis effectum aliquem habuissent, Romæ *V kalend. Augusti*, quo die sententia lata, sciri non potuisset.

10. *Refellitur tertio.* — Decipitur etiam Valesius, quando asserit, *Felicem papam* quarto, aut quinto die post damnationem *Vitalis*, atque *Miseni*, senteniam depositionis misisse ad *Acacium* : sententia enim adversus Vitalem et Misenum men- ses aliquot data antequam Acacius damnaretur, ut mox dixi. Præterea Epistola Synodi Romanae *adver- sus presbyteros et archimandritas Constantinopoli*, et per *Bithyniam consistentes*, a Baronio num. 22 et seq. recitata, pertinet ad secundam Synodum Romanam autumno anni sequentis habitam, non vero quatuor aut quinque dies post Synodum Ro- manam, de qua hic agimus. Quare cum ea ad uni- versos presbyteros et archimandritas Constantinopoli, et per Bithyniam consistentes data sit in secunda Synodo Romana, in ea summarie tantum referuntur, quæ in priori gesta sunt; neque enim opus erat in ea sieuti nec in Breviculo Hist. Eutychian. exaggerare quæ Acacius ante priorem sententiam in eum latam gessisset, sed sufficiebat, ut paucis verbis, sicuti moris est, perstringerentur, et quæ post damnationem *Acacius* egerat, fusi narranda erant. Ex illo igitur argumento mere negati- tivo nihil deduci potest contra sententiam Baronii. Alia, quæ Valesius scribit adversus aliqua ejus dicta, cum loquitur de Synodo Romana hoc anno coacta, remitto ad annum sequentem, quo verba faciem de secunda Synodo Romana, quæ Baronio ignota fuit.

11. *Ante damnationem Acacii Joannes Apame- mus Tyriorum episcopus dictus.* — Valesius tamen recte observavit, hallucinatum esse Baronium num. 15, quando scripsit, *Acacium* post *Vitalis* atque *Miseni* damnationem *Joanni Apameno seu Joanni Codonato*, ut eum vocat Theophanes, Tyriorum episcopatum tradidisse. Id enim factum anno *CDLXXXII* ut eo anno num. 2..... ex eodem Theophane ostendi. Quare diu ante Synodum Romanam hoc anno coactam, in qua *Vitalis ac Misenus* damnati, *Joannem Codonatum* ad episcopatum Tyri promoverat *Acacius*. Certe cum *Joannes Tabennio- sita* paulo post illam translationem Romanum venis- set, Iegereturque Epistola Acacii ad Simplicium papam, qua postulabat, ut Petrus Mongus et Joannes ille Codonatus judicio Sedis Apostolicæ condem- narentur, haec etiam in parte gravissimos Acacii lapsus atque excessus se observasse dixit, ut refert Auctor Breviculi Hist. Eutychian. « Quod cum præ- fatus Joannes Alexandrinus episcopus relegisset, tacere non potuit, quod Joannem illum (sc. Codo- natum) quem Acacius damnaverat cum Petro (nempe Fullone) et sine remedio pœnitentiae fecit ab Apostolica Sede damnari : post tot damnationes Tyriorum miserit Ecclesiæ præsidere. Post- quam ergo non solum nihil profecisse, litteras prædecessoris sui sanctus Felix papa cognovit, et ludibria quedam ab Acacio fieri in eversio-

nem totius Ecclesiasticæ disciplinæ, electis Vitali episcopo etc. » Et paulo post narrata proditione Vitalis et Miseni, subdit : « Quibus rebus habita Synodo commotus beatissimus papa Vitalem ac Misenum ab officio et communione suspendit, Acaciumque damnavit ». Viderat Baronius Breviculum Hisl. Eutychian. ex quo laudatum locum refert anno CDLXXXIII, num. 49, ad quem tamen animum hic non advertit. Sed et Liberatus in Breviario cap. 48 hanc promotionem Joannis Codonati ad episcopatum Tyri, refert ante legationem Vitalis ac Miseni, et Felix papa in sententia damnationis adversus Acacium prolatam, ejusdem etiam meminit.

42. *Refellitur opinio contraria.* — Fefellit Baronium Epistola Synodi Romanæ ad universos presbyteros et archimandritas, Constantinopoli et per Bithyniam consistentes, in qua leguntur hæc verba : « Adjectum est etiam tunc, cum ista in examinatione tractantur, quod Acacius Joannem illum Tyrorum Ecclesiæ fecerit presidere, qui Apamenis a Petro Antiochenæ Ecclesiæ tyranno (sc. Fullone) fuerat episcopus ordinatus ». Nam hæc verba non id dicunt, quod Baronius existimavit, Joannem sc. Tyrorum Ecclesiæ ab Acacio præpositum fuisse, tunc cum Acacii causa in Romana Synodo examinaretur. Sed id tantum dicunt, inquit Valesius ciliatus, dum Acacii crimina in supradicta Synodo discuterentur, adjectum esse illud inter cælera, quod Joannem Antiochenum (ueniente Codonatum) olim a se damnatum, et quem a Sede Apostolica una cum Petro Antiocheno (sc. Fullone) damnari curaverat, Tyrorum Ecclesiæ præfecisset. In quo duplex erat delictum : tum quod provincias nihil ad se pertinentes temere invasisset, Antiochenum sc. et Tyriorum episcopum ordinando : tum quod hominem Sedis Apostolice judicio condemnatum, citra ejusdem Sedis consensum, non modo in communionem suam recepisset; verum etiam ad honorem sacerdotii promovisset.

43. *Epistola Felicis P. P. ad archimandritas Constantinopoleos et provincie Bithynie data.* — Quod vero Baronius ibidem num. 15 Epistolam illam Synodi Romanæ ad universos presbyteros et archimandritas, Constantinopoli et per Bithyniam consistentes, vocat litteras Felicis papæ ad clerum Constantinopolitanum, in eo Cardinalem doctissimum etiam non audiendum esse, idem Valesius laudatus recte notavit. Datae enim sunt ad archimandritas urbis Constantinopoleos, et provincie Bithynie, qui presbyterorum erant honore decorati. Certe episcopi in Epistola illa ad universos presbyteros et archimandritas, Constantinopoli et per Bithyniam consistentes, testantur, se easdem litteras misisse ad clerum urbis Constantinopolis. Dislinguendi sunt igitur presbyteri et archimandrite Constantinopolis a clero ejusdem civitatis. Eosdem porro esse presbyteros et archimandritas docet Epistola III Felicis papæ, quæ hanc habet inscriptionem : *Felix Rufino, Talassio, presbyteris et archimandritis, et ceteris monachis circa Constantinopolim et Bithyniam*

constitutis. Ita doce Valesius, qui in eo tamen falilitur, quod existimet, has litteras a Felice papa datas in Synodo Romana hoc anno celebrala cum scriptæ sint in alia Synodo Romana anno sequenti habita, ut ibidem demonstrabo.

44. *Refellitur opinio Henschenii.* — Henschenius ad diem xxv mensis Februarii in Vita sancti Felicis III papæ, secutus Chronica tum Theophanis, tum Victoris Tununensis, arbitratus est, *Joannem Tabenniositam* Alexandrinum præsulem, *Acacium* cum Petro Mongo communicante, Romam venisse anno sequenti, eodemque Felicem papam Synodum Romæ coegisse, et *Vitalem ac Misenam* legatos Constantinopolim misisse : utrumque eo anno detentum *Abydi* in carcere fuisse, et anno CDLXXXVII pecunia corruptos Acacio consensisse ; eodem anno tam ipsos, quam Acacium a Felice papa damnatos, ideoque suspicari se errorem irrepsisse in edicti subscriptionem Felicis papæ, et loco, *Venantio U. C. cos.* anno se. CDLXXXIV, legendum esse, *Boetio U. C. cos.* qui consulatus cadit in anno CDLXXXVII, nisi forsitan, inquit Henschenius, Venantius Boetii in consulatu collega fuerit. Verum Boetius sine collega consul processit, ut ex omnibus Fastis liquet, et tam ex hucusque dictis, quam ex his, que anno sequenti in medium proferemus, constat Chronologiam illam cum certis antiquitatis documentis consistere non posse, neque Venantii consulatum a præsenti anno removeri. Quoad Victorem Tununensem, mira in ejus Chronico per hos annos temporum perturbatio ; et quoad Theophanem, licet is per hæc tempora in rerum narratione, ut plurimi aequalius sit, in Chronologia tamen non raro peccat.

45. *Præfata Epistola anno sequenti scripta.* — Missa est per *Tutum* defensorem Ecclesie Romane ad *Acacium* sententia, quemadmodum et Epistola ad *Zenonem Aug.* qua rogabant episcopi, ut Synodi decretis obtemperaret. Valesius Baronium secutus ait, his duabus Epistolis subjectas fuisse litteras Synodicas scriptas ad universos presbyteros et archimandritas Constantinopoli et per Bithyniam consistentes, quibus subscrivserant episcopi XLII. Vecum, ut jam dixi, litteræ illæ Synodicae date sunt tantum anno sequenti post celebratum posterius Concilium Romanum adversus Acacium. Sententia adversus *Acacium* et litteris ad *Zenonem Aug.* acceptis, *Tutus* in Orientem navigavit ; sed ibi amore pecuniae corruptus *Acacio* promisit, se omnia que Romæ contra ipsum agerentur, aperitum. Recitatæ sunt *Tutū* litteræ in Conventu, non hoc anno habito, ut Valesius et Baronius putarunt, sed in posteriori Synodo Romana, in qua *Tutus* officio pariter et sacrosancta communione privatus est, ut anno sequenti videbinus.

46. *Hunericus Orthodoxos in Africa persequitur.* — A num. 43 ad 130. Posterior *Hunerici* Vandolorum regis contra Orthodoxos edictum, quod refert Baronius ex Victore Vitensi lib. 4, datum est sub die vi kalendas Martias Carthagine, idque

hoe anno, qui bissextilis fuit. Jusserset enim Hunerius priori suo edicto anno superiori emissso, ut ad kalendas Februarias anni octavi regni nostri sine metu aliquo convenirent, sc. Orthodoxi, ideoque hoc anno, quo die xxv mensis Januarii, cœptus est annus octavus regni Hunerici. Observat Chiffletius in Elueidat. ad Victorem Vitensem hoc secundum edictum datum esse VI kalendas Martias nempe ipso intercalari die, cuius diei infelix esse omen, majorum opinio fuit, vel teste Valentiniano, qui anno CCCLXIV proximo post bissextili diem apud Nieæam imperator levatus est, cum bissextili ipsum quasi ominosum declinasset, ut scribit Ammianus lib. 26; quod confidentius dixisset Chiffletius, si ejus tempore liber Laetantii de Mortibus persecutorum lucem vidisset. In eo enim traditur, Diocletianum, eum anno CCCI persecutionem adversus Christianos excitavit, ominosum diem elegisse, sc. Terminalia, « quæ sunt ad septimum kalendas Martias, ut quasi terminus imponerentur huic religioni », inquit Lactantius cap. 42 ut videre est tomo i hujus Criticæ anno CCCI.

47. *Eclipsis solis post persecutionem Africam.* — Idem Victor lib. 5 multis deseribit famem ac luem, quæ Africam depopulatæ sunt, saltem ab æstate anni octavi Hunerici, currentis nempe, qua clade sœviente cessavit persecutio Catholicorum ab Arianis, quos fecerat communis calamitas de sua ipsorum salute sollicitos : tunc enim rex ipse Hunerius, ut ait Victor, « suis provinceis, et dominibus singulos vocari jussit ». Cum igitur Hunerius octavo regni sui anno ad finem vergente interierit, ejus in Catholicos persecutio haud multum supra duos annos solidos tenuit; nempe toto anno regni septimo eum parte anni sexti, et parte octavi. Non solum pestis et famæ in Africa grassatæ sunt, sed ut inquit Turonensis lib. 2 cap. 3 : « Tunc et sol teter apparuit, ita ut vix ab eo pars vel terlia eluceret, credo namque pro tantis sceleribus et effusione sanguinis innocentis ». Calvisius in opere Chronologie observat, hanc eclipsim contigisse anno sequenti die vicesima nona mensis Maii, horis septem post meridiem, Lutetiae. Quare erravit Chiffletius loco eilato, ut animadverlit card. Norisius in Addendis ad Historiam Pelagianam, dum autumnavit Turonensem locutum esse de alia eclipsi, quæ hoc anno die xiii Januarii post meridiem contigit. In hac enim fere totus sol defecit, eum tamen tertiam solis partem non fuisse obseuratam Turonensis tradat. Marinus in Vita Procli de utraque eclipsi loquitur, et de ea, quæ præsenti anno die xiii Januarii visa est, ait : « Apparuerunt ante finem anni prodigia veluti solis defectus, adeo perspiciebus, ut nocte atque interdiu perduraverit. Obseuritas enim profunda ingruit, et stellæ conspectæ sunt. Defectus autem iste contigit in Capricorno plagam versus Orientalem ». De ea eclipsi legendus eard. Norisius, qui eam juxta calculum Astronomicum explicat, observandumque Marinum, qui id temporis Athénis Procli successor morabatur, ut docet Photius

biblioth. cod. CXLII incipere annum a verno tempore; cum seribat eclipsim, quæ die xiii Januarii visa est, accidisse ante finem anni.

48. *Magnus numerus episcoporum in Africa.* — Victor Vitensis prodit, *Humericum* post edicti sui promulgationem, jussisse cunctos episcopos, qui Carthaginem fuerant congregati, numero 348, extra muros propelli, et misisse qui ab eis peterent, ut jurarent se facturos, quod in charta illis exhibita continebatur, si Ecclesiæ suas ac domos recuperare vellent. Continebat charta, ut jurarent se post obitum regis ejus filium *Hildericum* regni successorem desiderare, seqne ad regiones transmarinas Epistolæ non directuros. Refert postea Victor his, qui juraverant, dictum esse : « Jussit rex, ut civitates atque Ecclesiæ vestras nunquam videatis, sed relegati colonatus jure ad excolendum agros accipiat » : non jurantibus vero : « Jussi estis in Corsicam insulam relegari, ut ligna profutura navibus Dominicis incidatis ». Ex illis itaque, CCCI extra civitates suas per Africæ provincias dispersi terram coluere, quadraginta vero sex in Corsica ligna cædere coacti sunt. Quibus si addas viginti octo, qui effugerant, passum unum, et confessorem unum, cum oecoginta octo, qui ante conventum Carthaginensem e vivis excesserant, habebis numerum quadragecentorum sexaginta sex episcoporum in Africa currenti anno sedentium. Et sic fiunt omnes episcopi diversarum provinciarum num. 466, ut legitur in Notilia provinciarum et civitatum Africæ, quam Sirmundus tom. I Opusculorum publicavit, quæque extat apud Victorem lib. 4 de persecutione Vandalia. In collatione Carthaginensi anno CDXI, Honorii jussu habita, mentio fit DLXXV sedium episcopalium. Quare intra annos LXXIV centum et quatuor episcopatus in Africa extinetti. Victor quidem lib. I testatur ex Zeugilana et proconsularis provincie episcopis, quorum erat numerus 464, paulatim omnes defecisse : « Et nunc, inquit, si vel ipsi supervent, tres tantum esse videntur, Vincentius Gigitanus; Paulus Simmaritanus, vere, merito, et nomine Paulus; et alias Quintianus, qui nunc persecutionem fugiens apud Edessam Macedoniae civitatem commanet peregrinus », sed ibi loquitur Victor, non de episcopatibus, sed tantum de episcopis, qui ad eam redacti erant paucitatem, postquam Gensericus anno CDLV, ne aliqui ordinarentur, prohibuit; adeo ut intra annos triginta quatuor mortui fuerint episcopi in duabus tantummodo provinciis, CLXI. Victor enim, ut mox videbimus, hæc scripsit anno CDLXXXVIII aut insequenti.

49. *Martyres elingues loquuntur.* — Procopius lib. 4 de Bel. Vandal. cap. 8 de hac persecutione loquitur, cuius locum, sed corruptum refert Baroniūs num. 96, quem ideo hic integrum exhibeo : « Christianos Africe tam crudeliter, tamque injuste nemo vexavit, quam Honorius. Cum enim illos ad sectam Arianam compelleret, quosecumque parum ad hoc sequendum promptos deprehendebat, igne, aliisque suppliciis exeruciatos necabat. Multis lin-

quam faucium tenuis abscidit, qui etiam nostra ætate superstites Byzantii explanare loquebantur, nullum capientes sensum illius pœnae. Ex his duo rem habere ausi cum meretricibus sermonis usum amiserunt. Annos denum octo Vandalis dominatus, morbo oppetiit, etc. Extincto Ilonorio, in manus Gundamundi, cuius pater Genzo Gizerici filius fuerat, sceptrum Vandalicum devenit, etc. Christianos excarnificavit atrocius ».

20. Zeno legatum ad Hunericum mittit. —

Hac persecutione sœviente Zeno, qui anno superiori *Regium* legatum ad Hunericum regem miserat, alterum legatum, *Uranium* sc. hoc anno ad eumdem misit, de quo Victor lib. 5 habet : « Sed qui hoc fabulosum putat, Uranium Zenonis legatum interrogat, enjus præsentia præcipue gesta sunt; illa se causa, quia veniens Carthaginem sese pro defensione Ecclesiarum Catholicarum venisse jactabat, et, ut illi ostenderet tyrannus se neminem formidare, in illis plateis vel vicis plures tortores et crudeliores statuit, in quibus, legatis moris est ascendendo ad palatum, et descendendo transire ad approbrium videlicet reipublicæ ipsius, et nostri jam deficientis temporis faciem ». Haec legatio ad *decennalia* Zenonis referenda.

21. Victor non Uticensis, sed Vitensis episc. —

Baronius Victorem *Vitensem* auctorem librorum quinque de persecutione Africana, errore tunc communi vocat Victorem *Utensem*, episcopum in provincia proconsulari. Verum Chiffletius loco laudato cap. 7 ostendit, certum esse Victorem fuisse *Vitensem* episcopum, quæ provincie Byzacene civitas, eum ignota esset recentioribus librariis, hi mendum in antiquis exemplaribus suspicati, et nominum ac vocum delusi astinitate, *Utensem* pro *Vitensi* reputuerunt. In codice Carthusie Portarum Ms. bonæ notæ, ipso Operis initio legit Chiffletius : « Incipit Prologus in Historia persecutionis Africanae, edita a sancto Victore patriæ *Vitensis* episcopo ». Idem ego legi in duabus MSS. quorum alterum in Bibliotheca Colbertina, alterum in Bibliotheca monasterii sancti Martini de Campis in Urbe Parisiensi siti asservatur. His adde, in libello Notitiae episcoporum Africæ, qui sub Hunericu[m] persecutionem sustinuere, in Catalogo episcoporum provincie proconsularis legi : *Florentinus Uticensis*, sed in Indice præsulum provincie Byzacene ita scribi : *Victor Vitensis non occurrat*. Quare Uticensis Ecclesia ad provinciam Carthaginem, Vitensis vero ad Byzacenam pertinebat, et tempore persecutionis Africanae Victor noster Vitensis episcopus erat, *Florentinus Uticensis*.

22. Scribit librum de Persecutione Africana. —

Porro cum Victor Vitensis ipso Operis sui initio dicat : « Sexagesimus nunc, ut clarum est, agitur annus, ex quo populus ille crudelis et sœvus Vandalicæ gentis Africæ miserabilis attigit fines », et ingressus Vandalorum in Africam acciderit anno Christi cœl. 484, ut suo loco ostendi, liquet eam Historiam anno cœl. 484 aut sequenti elucubratam esse. Baronius in Martyrologio Romano ad diem

mensis Augusti xxiii, *Uticæ in Afria*, inquit, *beati Victoris episcopi*, a quo et scriptam Historiam Vandalicæ in Africa persecutionis affirmat in Notis : de quo tamen Victore, cum nulla sit apud Bedam, Usuardum, Adonem, Rabanum Maurum, aliosque antiquos mentio, relinquendum est sacræ Rituum Congregationi, inquit Chiffletius citatus, num Victor auctor Operis de Persecutione Africana in sanctorum canonem relatus censeri possit. Holsteinius in Annot. ad Martyrologium Rom. verba illa a recentioribus addita fuisse conqueritur.

23. Moritur Hunericus rex Vandalorum. —

Denique cum Hunericus Vandalorum rex dominationem tenuerit annos septem, mensibus decem, ut habet Victor lib. 5, et Anonymus Augustanus dies addat *duodecim*, appareat illum obiisse hoc anno xi mensis Decembris. Cointius anno DCXLII, num. 38, reprehendit *Procopium* citatum, quod scripserit, *Hunericum annos octo* Vandals præfuisse. At Procopius numero rotundo loquitur. Errat tamen Isidorus in Chronico, non solum quia tradit Hunericum annos septem, menses quinque regnasse; sed etiam quia mortem ejus confert in Eram xxiv quæ in annum Christi cœl. 484 convenit. Hunericu[m] succedit *Gundabundus*, ut supra cum Procopio diximus.

24. Interitus Evarici Visigothorum regis. —

Ad num. cxxx. Evarici Visigothorum regis Ariani obitus anno sequenti contigit. Auctor enim Anonymus Chronicus inserti Chronico Victoris Tununensis, post consulatum Theodorici anno nempe cœl. 484, scribit : « His diebus Euricus rex moritur, et Alaricus filius pro eo rex efficitur ». Praeterea Jornandes lib. de Reb. Get. cap. 47, asserit, eum *decimo nono anno regni sui*, vita privatum esse. Quare cum ineunte anno cœl. 485 regnare cœperit, ad annum sequentem vitam propagavit. Ideo autem Isidorus in Chronico Gothorum *annos ei decem et septem* attribuit, quia non nisi annos completos regni ejus enumerat. Mortuus est ante diem secundum Februarii insequentis anni; cum Rescriptum ab Alarico ejus filio ac successore, quo Codicis Theodosiani epitomen confirmat, datum sit *sub die quarto nonas Februarii, anno xxii Alarici regis Tolosæ*, anno nempe Christi vi, quod verum non esset, nisi ante secundum diem mensis Februarii insequentis Christi anni primum regni sui inchoasset. Baronius inciderat in Codicem mendosum Chronicu[m] Isidori; siquidem scribit, eum testari Euricum regnasse annos quindecim; cum tamen in correctis hujus Chronicu[m] Editionibus a Labbeo et Grotio curatis, anni septemdecim Eurico assignentur. In eo vero errat Isidorus, quod affirmet, hunc principem Ariani et Ecclesiarum Gallicanarum persecutorem e vivis excessisse Era xxii, superioris Christi anno. Denique Turouensis lib. 2, cap. 20, ait, *Euricum* vita functum *an. xxvii regni sui*, sed errore nato ex numero x, a librario perperam geminato.

25. Moritur Childericus Francorum rex. —

A num. 431 ad 436. Childericus Francorum rex vi-

tam eum morte commutavit anno quadringentesimo octogesimo primo, cum *Clodoveus* ejus filius ac successor annos triginta juxta Turonensem lib. 2, cap. 43, regnaverit, ejusque mors in annum **xxi** inciderit, ut certis argumentis suo loco ostendetur. Regnavit *Childericus* annos viginti quatuor, Anonymo in Gestis regum Francorum cap. 9, Aimoino lib. 4, cap. 42 et Roricone lib. 1, testibus. Sed his annis menses aliquot addendi. Is *Tornaci*, quae regalis civitas quondam fuit, ut habet Audoenus in Vita sancti Eligii Noviomensis episcopi, sepultus est Ethnieo ritu, cum nullis ornamenti, gladio regali, annulo, aliisque, que anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo tertio **XIII** katendas Junias reperta sunt, et post aliquot annos Lutetiam allata, ut scribit Joannes Jacobus Chiffletius in libro de hac sepulchrali gaza elucubrato, inscriptoque : *Anastasis Childeric regis*. Ex Clodovei initio et fine perperam in Annalibus consignatis, rerum Francicarum Chronologia in iisdem valde depravata. Unde operae pretium nos facturos existimamus, si eam ad accuratos apices reducamus, cum postquam Christianam religionem *Clodoveus* amplexus est, frequens Francorum in Ecclesiastica Historia mentio occurrat.

26. *Floret S. Genovefa*. — Florebat hoc tempore in Galliis sancta *Genovefa*, in cuius Vita legitur, Parisienses aliquot annis gravem a Francis obsidionem passos esse, finitoque bello famam mox durissimam secutam, ac eo tempore *Genovefam* miraculis claruisse.

27. *Sidonius factus episcopus poesi renuntiavit*. — Ad num. 136 et seqq. Epistola Sidonii libri noni duodecima ad Orosium Hispanum, qui poemam aliquod ab eo flagitabat, neque hoc anno, ut putavit Baronius, neque anno **CDLXXXII**, ut alii arbitrati sunt, sed tantum anno sequenti data. In ea enim sese huic exercitio, a tempore quo dictus est episcopus, renuntiasse dicit, addens : « Iusuper desidia nostrae verecundia comes ad hoc sententiam inclinat, ut me postquam in silentio decurri tres Olympiadas, tam pudeat novum poemam confidere, quam piceat ». Quare cum Sidonius anno **CDLXXIII** Arvernensis episcopus creatus fuerit, ut suo loco ostendi, tres illae Olympiades anno sequenti, quo nova Olympias, nempe **CCXXVI** cœpit, decursæ. Mortuus est postea *Sidonius* Zenone imperante, ut ex Gennadio lib. de Script. Eccles. ejusque Epitaphio colligitur. Recitat illud Savaro ex Ms. Cluniacensi in Vita Sidonii, quam in hujus Operibus a se Notis illustratis præfixit, in cuius fine legitur :

Dextrum funde preces super sepulchrum,
Nulli incognitus, et legem in orbi,
Ille Sidonius tibi invocatur.

XII kal. Septemb. Zenone imp.

Refert etiam illud Sirmondus post Vitam Sidonii, sive ab eodem Ms. sive a Savarone accepit, sed

loco, *tibi invocatur*, legit, *tibi invocetur*. Nota temporaria ab imperio Zenonis desumpta demonstrat, Epitaphium longe post Sidonii mortem conditum ; eum enim sanctus præsul Visigothorum regibus *Arverno* dominantibus ad Deum migrarat, si ejus mortis tempore illud exaratum esset, non imperatoris Orientis, sed regis Visigothorum nomen in eo legeretur ; eum in ipsis etiam Conciliis, tam in Hispaniis, quam in Septimania, Visigothis regnantiibus, celebratis, aliisque monumentis publicis, eorumdem regum nomina describerentur. Savaro laudatus ex eo Epitaphio, et Martyrologiis Claramontanis tam MSS. quam vulgatis, Sidonium **XII kal. Septemb.**, seu die **xxi** mensis Augusti demortuum, et ex Gregorio Turonensi lib. 2, cap. 23, diem illum in *Sabbatum* incidisse dedit. Indeque recentiores Historici, tacito *Savaroni* nomine, Sidonii mortem in annum **CDLXXXII**, quo *Sabbatum* in diem **xxi** Augusti cadebat, passim conferunt.

28. *Dies et annus ejus mortis frustra haec tenus investigati*. — Verum non meram et sinceram gemmam, sed adulterinam et supposititiam *Savaroni* sufflirati sunt. Nam tamen incerulum, an Sidonius die **xxi** Augusti spiritum Deo reddiderit quam an dies ejus mortis cum *Sabbato* concurrerit. Innumeris enim exemplis in hac Critica demonstravimus, sanctos aliis diebus, quam quibus vita functi fuerint, aut eorum corpora terræ mandata, sæpe cultos fuisse. Certe Epitaphii conditor satis ostendit, se ad diem ei consecratum, non vero ad eum, quo mortuus est, aut terræ mandatus, respicere, cum ait, *tibi invocatur*, vel, ut habet Sirmondus, *tibi invocetur*. Praeterquam quod videtur *Sidonius* serius inter sanatos commemoratus, cum nulli veteri Martyrologio nomen ejus inseribatur. Memoravit illud quidem Baronius in Martyrologio Rom., sed ex Additionibus Molani ad Martyrologium Usuardi, idque ad diem **xxiii** mensis Augusti, quia Martyrologi diei mortis aut translationis reliquiarum sanctorum plerumque rationem habere non solent. Parte alia ex Turonensis loco laudato sanctum autistitem die *Sabbati* ad cælum migrasse, perperam infertur. Narrat Turonensis duos presbyteros, qui adversus Sidonium, dum viveret, insurrexerant, malo fine periisse, et cum Sidonio mortuo unus ex illis *per totam urbem superbis ferretur, adveniente die Dominico, qui imminebat post transitum sancti viri*, jussisse preparato epulo eunatos eives in domo Ecclesie invitari, quia scilicet se Sidonio successurum eredebat. Pincerna dixit se *haec nocte Dominicæ* vidisse thronum et Sidonium coram judice adstantem. Quæ eum narraret pincerna, presbyter ille subita morte interiit, ut pluribus narrat Baronius ex Turonensi. At si Sidonius anno **CDLXXXVII**, U. G. vivere desierit, idque die **xxi** Augusti, qui eo anno in feriam sextam incidebat, dies *Dominica*, quæ tune concurrebat cum die **xxii** Augusti, recte potest dici dies *Dominicus adveniens, qui imminebat post transitum sancti viri*. Quare sicut ex Martyrologiis et citato Epitaphio non sequitur, Sidonium

die **xxi** Augusti ad superos evolasse ; sic nec etiam ex Turonensi diem ejus emortualem in Sabbatum incidisse. Annus itaque et dies emortualis *Sidonii*

non minoribus, quam antea, tenebris circumfusi.

Translatio S. *Eustathii* episc. Antiocheni de qua anno **CDLXXXII**, num. **xiii** et seqq.

FELICIS ANNUS 3. — CHRISTI 485.

4. Frustra ad resipiscentiam a Felice invitatur Acacius. — Symmacho consule absque collega no-latur in Fastis tam græcis, quam latini præsens annus Domini quadringentesimus octogesimus quintus, quo res Orientalis Ecclesiæ in deteriori dilabuntur, cum pulsis (ut dictum est anno superiori) Orthodoxis, et suffectis in eorum locum hæreticis, vel saltem communicatoribus hæreticorum, tenebrae undique sparsæ impietatis tetram ubique et horrendam noctem induxerunt : ut cum Hieremia lugubre illud exclamandum jugiter fuerit¹ : « Quomodo obtexit caligine in furore suo Dominus filium Sion » : cum tamen officio non defuerit Felix papa, qui exemplo Domini², qui vulnerat et medetur, post damnatum Acacium Constantinopolitanum episcopum, malorum omnium (ut demonstratum est) et auctorem et propagatorem, ipsum filium tenebrarum in lucem, et desertorum revocare ad Ecclesiam omni studio laboravit.

2. Egisse id in primis eumdem Pontificem per Andromachum virum illustrem, testatus est Gelasius papa in Commonitorio ad Faustum, ubi haec habet : « Illud autem nimis est impudens, quod Acacium veniam postulasse confingunt, et nos extilisse difficiles. Testis est frater vester, filius meus vir illustris Andromachus, qui et a nobis abundanter instructus es, ut cohortetur Acacium, deposita obstinatione, resipiscere, et ad Sedis Apostolicæ remeare consortium : quique se, sub jurejurando, magnis cum eodem molitionibus egisse, testatur ; nec ad ea quæ recta sunt, potuisse deflecti, sicut rerum probatur effectu ». Hæc Gelasius de Romana Ecclesia eo tempore cum Felix papa illi præcesset, non autem postquam in locum ejus ipse Gelasius est subrogatus ; nam tunc jam Acacius defunctus erat. At ille quidem instar illius propheticæ bestiæ³, induravit eorū suum tanquam lapidem, et (ut est in Job) instar fabrilis incudis, ne crebro percussus,

mallei verbi Dei cederet ietibus, sed magis ex piis sanctisque monitis obligiceret ; optime imitatus auctorem suum, proximus illi comes accedens, qui rex dicitur¹ super omnes filios superbiæ ; cum rebellaus adversus eum a quo amplissimam acceperat dignitatem, vicariam dico præfecturam Apostolicæ Sedis, tanta sibi delegata a Simplicio papa auctoritate, in ipsum auctorem atque ejus successorem Felicem arma convertit : quibus universam Orientalem Ecclesiam perturbavit, de enī usque ad mortem obstinatione hæc idem Gelasius per ironiam : « Sed revera tali percussus pœna resipuit, correctionem promisit, emendavit errorem ; ant ille tractatus lenior voluerit coerceri, qui etiam verbera dura non sensit : quo in sua perfidia et damnatione moriente, etc. »

3. Ex officiis igitur (ut vidimus) per Apostolicam Sedem adhibitis ad curationem inficti Acacio vulneris, plane detegitur, quam calumniose ejus post obitum defensores cavillare conati sint illatam in eumdem anathematis a Felice sententiam, quod in ejus fine Pontifex illa verba posuerit : « Apostolica auctoritate damnatus, nunquam anathematis vinculis exuendus » : quasi excluderit omnino eum a venia per penitentiam consequenda. Nam quoniam pacto januam misericordiae prorsus clausisse Acacio Felicem papam per illam sententiam dicere potuerunt ; cum ipse Felix, ut eum revocaret in Ecclesiam, tantopere requisierit ? Sed sic quidem nunquam absolvendum ad calcem ponit, si in errore persistaret : quod adversus eos Gelasius agens in tractatu de anathemate pluribus docet. Qui itaque Acacio non defuit omni consilio, idem Felix papa in officio continere studuit eos, qui reliqui erant in Oriente, Orthodoxos episcopos, ne cum hæreticis communiquerent : scimus id quidem præstitisse Felicem ex datis litteris ad Illyricos præsules, quarum Gelasius² meminit.

¹ Hierem. II. — ² Job. V. — ³ Job. XL.

¹ Job. XLII. — ² Gelas. Ep. I.

4. Corpus S. Barnabæ repertum, et cum eo Evangelium S. Matthei. — In tantis autem Orientalis Ecclesiæ offusis ubique tenebris, fecit Deus in insula Cypri ad illustrationem veritatis splendescere lumen suum, cum veluti redivivus collega Pauli Apostoli S. Barnabas una cum S. Matthei Evangelio, quo potissimum Christi vera humanitas comprobatur, in opprobrium Eutychianæ heresis tunc grassantis apparuit, certis signis, miraculorum virtute veluti digito, ubi Catholica fides esset, edocens. Historia quidem omni acceptatione dignissima, omnium assertione atque consensione recepta, ab egregio viro illius temporis Alexandrino monacho Orthodoxo scripta, extat. Quam ut egregium monumentum, et lucernam caliginoso loco lucentem, ad Dei summam in sua Ecclesia moderanda providentiam commendandam, hic tibi opportune intendantem putavimus. Etenim quod ad tempus spectat, cum haec cuncta auctor contigisse tradat, simul ac pulso in Oasim S. Calendione, immisus est in Antiochenam Ecclesiam Petrus Fullo, et jam vexare Orthodoxos omnes aggressus; his plane eam rem convenire temporibus certum est. Quæ igitur tunc temporis transacta sint, idem auctor verbis istis aggreditur enarrare¹:

5. « Ubi Zeno imperator beatum Calendionem patriarcham in Oasim exulem relegavit, Fullone illo Antiochenæ sedis episcopatum vi capiente; qui ut impius, et nullam spem reliquam habens, tyrannidem ipsam impune vel scelerate potius exercebat, interficiens, proscribens, et omnes eos fugans qui nolebant cum ejus impietate communicare. Sed haec quidem missa faciam, cum multa sint, et priam historiam requirant. Conferat autem se oratio nostra ad id quod magis urget, ut sancti Apostoli Barnabæ gratiam omnibus notam faciamus; et quanta patriam suam cura et benignitate prosequatur, declaremus. Cum nondum contentus esset Petrus Fullo innumerabilibus illis malis, quibus Orientis partes affectit; in provincias etiam illas, quæ nihil ad eum pertinebant, manus injectit. Cum enim imperatoris, et eorum qui erant apud imperatorem gratiosi, lenitatem auro sibi comparasset, ipsius etiam Dei legem deinceps contempsit: et Cypri homines Dei et fidei amatores ac recta sentientes omnimodo vexare cogitavit: quoniam ejus insultæ habitatores pietatem a parentibus suis traditam servantes, recusabant cum ejus impietate comunicare.

6. « Itaque Cypri sedem sanctissimam, et a principio inde usque ab Apostolorum tempore libram, ipse abripere et sibi subjicere aggressus est: idque ad imperatorem retulit, falsum deferens ac dicens: Quoniam verbum Dei ab urbe Antiochia ad Cyprum insulam manavit; ob id Cypri Ecclesiam sub Antiochenæ sedis patriarcha esse oportet, quandoquidem Apostolica et patriarchica sedes est. Ilæc ille rectæ fidei et sententiæ desertor contendente-

bat, cum tamen non ignoraret, ea quæ in urbe Epheso sancta illa Synodus, Cyrillo præsidente, definierat a se violari atque corrupti ». Extant quidem ejus rei Acta Synodalia ejusdem Epiphiesini Concilii¹, quorum suo loco meminimus. Subdit his vero hæc mox Alexander: « Sed pietatis præco et sanctissimus Apostolus Barnabas patriæ suæ opportuno tempore subveniens, illius Petri stultitiam, vel malitiam potius redarguit.

7. « Cum enim episcopus Salaminæ jussus fuisset ad regiam urbem se conferre, et adversus Antiochenos coram patriarcha causam dicere, præ timore torpescebat, Fullonis illius insidias suspectas habens ». Considera hic, lector, amabo te, usitatum morem hæreticorum, nempe a sententia ab œcumonica Synodo lala provocare ad imperatorem: insuper et illud prorsus Antiocheno patriarcha indignum, quod cum post Alexandrinum censeatur Antiochenus primus episcopus Orientis, subjicit se tamen judicio Constantinopolitani episcopi. Ex quibus quasi per transennam, imo aperte nimis intueri et intelligere valeas, eur Acacius nefandi hæretici sœpe dannali patrocinium suscepisset, et excommunicationem amplexus esset: ea nimurum ex causa, quod Fullo nequissimus turpiter ei cessisset jus primatus contra Leonis papæ et successorum Pontificum Romanorum sententiam. Sed pergit Alexander:

8. « Erat tunc Salaminae urbis episcopus Anthemius vir eum primis admirabilis, quod ad rectam fidem et vitæ innocentiam pertineret, sed ad disputationem cum adversariis sustinendam parum valebat. Cum igitur ancipiti fluctuatione fluctuaret, neque cerlum haberet, quid ageret, num videlicet Constantinopolim proficiisci deberet, necone: nocte in somnis astitit illi quidam, divinam quamdam speciem præ se ferens, et luminis splendore multo effulgens, lucidaque veste indutus, ac sacro habitu decorus; qui et haec dixit: Cur ita tristis es nunc, episcope? Quomodo tantus iste torpor te corripuit? Cur vultus tuus ita concidit? Nihil mali ab adversariis tuis patieris. Hæc cum dixisset, ab Anthemio discessit. Qui expperctus, et timore perterritus episcopus in faciem se prostravit, et multis lacrymis ita Deum deprecatus est: Domine Jesu Christe Fili Dei vivi, adjuva Ecclesiam hanc. Scio autem quod illam adjuvas. Si visio hæc a te profecta est; fac, quæso, ut ea iterum ac tertio mihi ostendatur, ut te mecum esse, certo scire possim.

9. « Interea episcopus ille divinis precibus attentius vacabat, ab omnium hominum congresione remotus. Nocte autem quæ deinceps consecuta est, cum astitisset idem ille vir eadem forma et habitu quo antea visus fuerat: Jam (inquit) tibi dixi, nihil mali te passurum ex iis quæ tibi adversarii minantur. Nihil igitur suspicans, prompto animo ad urbem Constantinopolitanam venias. Ilæc cum dixisset, discessit. Episcopus vero rursum Do-

¹ Extat apud Sur. die xi. Jun.

¹ Conc. Ephes. tom. ii. append. i. c. 4. edit. Pelt.

mino gratias egit, neque quicquam alieni dixit, sed exspectabat tamen revelationem tertiam. Nōcē igitur consequente idem vir apparuit : qui gravius eum increpans : Quousque (inquit) non vis credere verbis meis, quae diebus his complenda sunt ? Proficiscere in urbem regiam prompto et alacri animo : illuc enim cum gloria reverteris, nec quicquam mali ab adversariis patieris, cum Deum ipsum propter me servum suum tui propugnatorem habeas. Tunc episcopus : Quæso, inquit, domine mi, dic, quis es tu, qui haec mecum loqueris. Tunc ille ait : Ego sum Barnabas discipulus Domini nostri Jesu Christi, segregatus a Sp̄itu sancto, ut una cum Paulo Apostolo electionis vase munus Apostolicum inter Gentes exercerem. Hujus rei signum hoc habeas : Egredere extra urbem Occidentem versus, stadiis quinque in eam regionem quae sanitatis locus appellatur (per me enim Deus ipse in loco illo miracula efficit) et sub arbore siliquæ effodias. Speluncam enim atque arcam invenies : quoniam illuc totum corpus meum conditum est, et Evangelium propria manu scriptum, quod a sancto Apostolo et Evangelista Matthæo excepti. Quoniam vero adversarii tui sursum et deorsum miscentes omnia, et jura quædam objicientes tecum disceptant, Antiochiae sedem Apostolicam esse contendentes ; et tu contra justum illis opponas : Et mea, inquiens, Sedes Apostolica est : nam et Apostolum habeo in patria mea. His dictis Barnabas discessit.

10. « Episcopus vero experrectus, Deum adoravit ; totoque clero et populo Christianissimo congregato, exiit in eum locum quem per revelationem didicerat, multo apparatu, et cruce ipsa prælata. Cumque preces ad Deum misisset, jussit locum effodi : quem postquam paulum fodissent, invenerunt speluncam lapidibus obstructam. Illis autem sublatis, apparuit arca illa : qua detecta, invenerunt venerandas sancti et venerabilis Apostoli Barnabæ reliquias suavem gratia spiritualis odorem spirantes. Invenerunt etiam Evangelium supra Barnabæ pectus impositum. Illam vero arcam plumbeo signo munierunt. Cumque Deum precati essent, discesserunt, viris religiosis in eo loco ab ipso episcopo constitutis, qui vespertinis et matutinis hymnis Deum collaudarent.

11. « Ille ergo insigniores episcopos secum habens, venit in urbem regiam Constantinopolim, et ad patriarchæ domum deductus est. De enjus adventu cum imperator audisset ; patriarchæ ipsi mandavit, ut cum Synodo, quæ illuc convenerat, omnium Patrum, controversiam audiret, et quod illi videretur decerneret. Coacto igitur Concilio, cum causa illa tractaretur, adversarii asserebant sua jura, ut sibi videbantur, quod Antiochena sedes Apostolica et Patriarchica esset, ob idque contendebant et alias provincias sibi subjectas esse debere. Haec cum assererent ; iis, qui præsentes erant, rationi consentanea dicere videbantur : Beatus vero Anthemius paulum moratus, contra objiciens : Et mea (inquit) Sedes Apostolica fuit, inde

usque a principio et libertate honorata, qui et Apostolum habeo in patria mea integro corpore constantem, beatissimum, inquam, illum Barnabam sanctorum laudum præconiis celeberrimum. Hoc eum Anthemius opposuisset, nihil loci adversarii relictum est, cum episcopi qui præsentes erant, silentio Anthemii orationem confirmassent. Adversarii vero rubore perfusi, muti remanserunt responso illo tam justo perculti.

12. « Hæc cum imperator audisset, episcopum Cypri ad se accersiri jussit, et de revelatione sancti Apostoli Barnabæ diligenter ab eo quæsivit. Ille nihil ex his quæ vera cognoverat occultavit, sed ordine rem omnem imperatori narravit. Ille hæc audiens, valde gavisus est, divinæ gratiæ divitias admirans, quod imperii sui temporibus tantum miraculum a Deo factum cognosceret. Tunc Antiochenæ urbis episcopum illuc expulit, et jussit ut in posterum Cypri episcopo, quod ad eum causa pertinebat, nihil omnino molestus esset. Beatum vero Anthemium episcopum ita rogavit : Quoniam sancti pontificalis tui temporibus Domino nostro Jesu Christo placuit sanctum suum Apostolum Barnabam revelare : jube, quæso, celeriter Evangelium illud, quod inventum est, nobis afferri. Id si feceris, mihi filio tuo gratissimum erit : habebis enim et me ipsum posthac tibi, pater, in omnibus obtemperantem. Assensus est ejus petitioni episcopus ; et quedam ex eis quos secum habebat, una cum fidelissimo imperatoris ministro episcopum misit, qui Evangelium illud in urbem Constantinopolim attulerunt : erant autem libri tabellæ thyanis lignis compositæ.

13. « Evangelium illud imperator in manibus sumpsit, et deosculatus est, auroque multo exornatum in palatio suo reposuit, ubi ad hodiernum usque diem servatur, et in magna quinta Paschæ feria quotannis in palatii oratorio Evangelium ex eo libro recitatur. Episcopum vero Anthemium magnis honoriibus proseeptus, pecunias multis donatum ad insulam Cyprum remisit, eique mandavit, ut sancto Apostolo Barnabæ templum in eo loco erigeret, ubi venerandæ ipsius reliquiae inventæ fuerant. Multi autem ex optimatum numero pro illius templi ædificatione pecuniam contulerunt. Ille igitur in Cyprum reversus, multos artifices atque operarios collegit, et ædificationi non mediocrem operam dedidit, et Apostolo Barnabæ templum valde magnum tum ædificio, tum multo et vario ornatu insigne construxit. Ad eam vero templi partem quæ ad Libyam spectat, aulam quamdam composuit quatuor porticus habentem, et cellas hinc atque illuc e regione sibi oppositas in aula construxit ; ut qui divina officia in templo monachi celebrarent, in illis cellis habitare possent. Quin etiam e longinqua regione aqueductum derivari fecit, et in medio atrio concham quamdam pulcherrimam construxit, in quam aqua illa deflueret ; ut tam qui in eo loco habitabant, quam qui peregre venissent, abunde aquis illis frui possent : ita ut qui locum illum vidisset,

parvæ alieujus et jucundæ urbis figuram videre sibi visus esset. Deinde arcam illam, in qua Barnabæ Apostoli reliquiæ traditæ erant, in dextera saeræ aræ parte collocavit : qui locus multo argento et marmoreis columnis ornatus erat.

14. « Diem vero festin, quo beati Apostoli et generosi martyris Barnabæ memoria celebraretur, Patres agi per singulos annos constituerunt tertio idus Junii, ut Romani numerant, ut vero Cypri Constantienses, die undecimo ejusdem mensis qui ab illis dicitur Mesores et decimus numeratur, ut autem Asiani homines, vel Paphii numerant, decimo nono mensis, qui Pthithipatus dicitur, et nonus numeratur. Hoc igitur anni tempore in eum locum, quem supra diximus, gentes plurimæ conveniunt, et divina officia concelebrant in gloria Patris et Filii et Spiritus sancti, amen. Reliquiarum S. Apostoli Barnabæ revelatio ita se habuit, ut diximus : quæ vero miracula quotidie a sanctissimo ipsius sepulcro abunde proficiscuntur, ea si quis conscribere velit, ne multis quidem voluminibus (ut opinor) illa complecti poterit ». Hactenus de his Alexander : eadem breviter habent Theodorus lector, Suidas, Nicephorus, atque alii tum græci tum latini historici. Porro Nicephorus¹ errasse plane convincitur, dum ejusmodi reliquiarum inventionem factam sub Anastasio imperatore recenset, refragantibus ceteris omnibus, ipsiusque inventionis Actis.

15. *Xenajas auctor Iconoclastarum.* — Sic igitur Deus ad convinceendum et confundandum insolitatem regia auctoritate pollentem Petrum hæreticum, ista tam grandia hoc ipso tempore in revelatione saerorum pignorum, et editione signorum voluit demonstrasse : quibus non id tantum factum est, ut de subjicienda Cypri Ecclesia sub Antiochena metropoli nullum amplius negotium fuerit a Fullone impio facessitum: sed et fides Catholica ubique in Oriente exagitata, illuc absque ulla molestia fuerit intacta servata. At idem perditissimus Fullo, cui in animo nihil erat magis inhærens, nisi ut cuncta a Catholicis bene gesta irritaret si posset, non tantum ista adversus sententiam Patrum Concilii Ephesim molitus est; verum etiam cum audisset vagum quemdam nebulonem Persam, fugitivum servum, agentem se ut clericum ab Ecclesia ejectum, assumpsit ipse hominem, atque ad episcopatum usque provexit : rem plane monstruosam, ut nondum Christianus, absque baptismō quis inventus fuerit ordinatus episcopus : quam quidem Nicephorus ita narrat²:

16. « Xenajas quidam erat (Philoxenum græca lingua recte vocet) genere Persa, et fortuna servus, peridoneus satanæ minister : qui sub Calendionis episcopatu, cum ab hero suo profugisset, ad Ecclesiam Dei accessit, clericum se esse affirmans, cum quidem nondum divinæ regenerationis lavacro infiatus esset. Calendion ubi hominem eum, et latenter in eo malevolentiam ex signis et conjecturis

quibusdam cognovit, ab Ecclesia eum proscriptis. Ubi vero Calendioni Petrus Cnapheus (qui et Fullo dictus est) successit, Xenajam illum non solum recepit, verum etiam nondum baptismo initiatum, vicinæ Hierapolis episcopum creavit, et Philoxenum nominavit. Et Petrus ubi tandem se episcopatum viro nondum baptizato mandasse intellexit, dixisse fertur, sufficere ei pro baptismo consecrationem. Xenajas iste primus (o audacie animum et os impudens !) vocem illam evomuit, Christi et eorum qui ei placuere imagines venerandas non esse, etc. » Quæ enim subdit sub Flaviano contingisse, suo loco dicenda erunt. Recitantur hæc eadem ex antiquiori auctore per Anastasium diaconom in posteriori Nicæno Concilio, nempe ex Theodoro Lectore, quo tempore ejus historia integra habebatur : in qua hæc amplius leguntur, quoniam mo lo scilicet idem celestissimus Xenajas inventus tandem sit, quisnam qualisve esset, qui in Syria agebat episcopum : « Hunc », inquit Theodorus, « non longe poslequam factus est a Petro Fullone episcopus Hierapolis, episcopi Persici insegnentes, servilibus parentibus natum ipsum quoque servum, et nondum baptizatum accusabant, etc. »

17. Vidistine quanto gloriari possint auctore impii Iconoclastæ? homine scilicet celestissimo et servilis conditionis errone, vix nomine cognito, a sanctissimo Orthodoxo episcopo ejecto, a nefandissimo Fullone recepto ; qui episcopus fuerit sine baptimate, et sine Christo dictus tantum nomine Christianus, dicendus potius dæmoniacus, cui nondum pulsus per baptismum spiritus nequam fuerat, sed inhabitans semper in eo jam esset per sacramentum consecrationis quasi vectibus, ne progredi posset, inclusus : tali afflatus nomine qui et tanto promotore dignus est factus episcopus. Huic igitur tam nobili hæresiarchæ dignissimi ejus sectatores Iconoclastæ ut suo ipsorum duci et principi columnas erigant, inseribant titulos, statuant simulacra : hujus solius imagines prosequuntur honore, conserbant panegyricos, laudent pro rostris, incendunt thura, accendant lumina, effundant unguenta, et omni denique monumentorum genere immortalitati ejus memoriam consecrent : ut omnis posteritas notum habeat, a quo ipsi gloriosum duxere principium, et cujus imitatores atque discipuli facti sint : non enim invidemus.

18. Sed quænam sapientissimus Persarum, ex Manichæis proveniens, docere in Syria cœperit, accipe ex antiquo historico, Joanne Diacrenomio : quæ his verbis recitantur in Nicæno Concilio posteriori : « Xenajas non esse decens dicebat, Angelos existentes incorporeos corporea forma effigiare, et in humana effigie incorporeos repræsentare. Quin etiam et hæc fuit opinio ejus, Christo non dandum esse honorem, aut laudem dicendam pictura arte hominum elaborata : esse autem illi solummodo acceptum adorationem in spiritu et veritate. Inter cetera autem dicebat et hoc esse puerilis animi factum, fingere in columbae idolo ter adorabilem Spi-

¹ Niceph. l. xvi. c. 37. — ² Ibid. c. 27.

ritum sanctum : nusquam enim Evangelicis litteris traditum esse, Spiritum sanctum columbam esse, sed quod in specie columbae aliquando visus est : id autem dispensative, et non substantialiter factum est. Ita (ut semel dicam uno verbo) intempestivum pntabat et inconveniens pios homines Spiritum sanctum ut corpus habentem delineare.

19. « Hæc quidem Xenajas, qui et Philoxenus, docens, simul cum ipsa doctrina, et opere reui demonstrabat. Sæpe Angelorum imagines afferens jecit : Christum autem imagines repræsentantes, omnes in unum locum collocavit ». Haec tenuis Ioannes de Xenaja; de quo haud mirandum, si nondum Christianus, divinas Scripturas non perlegit, Christianaque religionis traditiones minime pvestigavit. Si enim scisset Dei præcepto jussos esse incorporeos Cherubin in area et in sanctuario effigiari ; sique novisset Christianos procul abesse, ut cotumbam dicant esse Spiritum sanctum, sed ipsum repræsentare, qui in ea forma est ostensus hominibus : si scisset a temporibus ipsius Domini nostri Jesu Christi, ejus imagines in veneratione habitas in Ecclesia, et a posteris digno honore cultas ; sique intellexisset rudium esse scripturam imagines, ac proinde quibus signis voluit innotescere Deus mortalibus per ipsam Scripturam divinitus traditam, eadem licere coloribus repræsentare ; si his, inquam, institutus esset catechumenus homo, sine baptismo, et sine Christo, nomine tantummodo Christianus ; haud illa adeo impia et insulta aliquando effutisset. Sed danda venia clementario, si inveniatur in arte sutoria imperitus. At quid recitatis Xenajæ blasphemias in eo Concilio ecclænico? « Patriarcha dixit : Audivimus, viri sacerdotes, quales fuerint qui imagines non receperunt, nempe non baptizati, Manichei, qui non vere, sed per imaginem Deum hominem factum tradunt ». Ille ibi. At de his satis.

20. *Martyrio episcopo Hierosolymitano defuncto succedit Sallustius qui Sabam presbyterum ordinat.* — Hoc eodem anno vita funetus est Martyrius Hierosolymitanus episcopus, cum sedisset annos octo; tot enim anni ejus sedi a Nicephoro¹ adscribuntur, neenon a Cyrillo in Saba : eni cum ab Evagrio² crimen communicationis cum hæreticis adscribatur, injuria id factum scias : nam honorificissima est ejus memoria apud Cyrrillum in rebus gestis sanctissimi viri Euthymii, quas scripsit post ejus obitum. Quamobrem haud facile Evagrio assenserimus ea petenti a Zacharia Eutychiano ; eni præsertim eundem Martyrium Euthymii testimonia commendarint, cuius ultima functio legitur in Ecclesiæ dedicatione apud monasterium ejusdem sancti Euthymii insignibus miraculis declarata : quæ tu apud eundem auctorem consulas, qui de Ecclesiæ dedicatione ista habet³ : « Cum vero miraculum brevi totam pvasisset solitudinem, et pervenisset etiam ad ipsum archiepiscopum Mar-

tyrium ; descendens ille multis copiis ad eonobium, præclarum quidem egit synaxim et vigiliam cum multis lampadibus et suffitibus : splendidam autem et magnificam fecit dedicationem, deponens sub ara quasdam partes reliquiarum martyrum Tarachi, Probi, et Andronici, septimo mensis Maii : erat vero jam duodecimns annus post decessum Enthymii ». Ille Cyrillus. Porro ex annorum notato numero duodeno ab Euthymii migratione, quæ ipso teste contigit anno decimo sexto Leonis imperatoris, qui numeratus est annus Domini quadragesimus septuagesimus secundus; dicendum est, anno præterito eamdem dedicationem fieri contigisse : cui cum divina miracula fuerint suffragata, et eadem una cum Catholicis sanctisque vivis habita sit; non nisi a Catholicò episcopo potuit celebrari.

21. Successit autem Martyrio episcopo Sallustius, et ipse Catholicus ; haud enim aliter dignum sentire de eo, qui magnum illum Sabam presbyteratus ordine insignivit, jam antea calumniis circumventum, sed ab ipso absolutum ; ut plane sient ex dedicatione Ecclesie S. Enthymii Orthodoxa Martyrii fides fuerit demonstrata, ita et ex ordinatione Sabæ et alterius dedicatione Ecclesie contingat Sallustium ipsum ejus successorem Catholicum exhibere. At seias, non parvi esse negotii certum quicquam his temporibus ostendere Orthodoxum, cum totus ferme Oriens vel haeresi, vel communicatione cum hæreticis esset diluvio pene mersus. Porro hujus rei gestæ historiam, qua videlicet occasione sanctissimus Sabas a Sallustio Hierosolymitano episcopo presbyter ordinatus sit, idem Cyrillus est litteris proscutus his verbis⁴ :

22. « Cum patriarcha », Martyrius scilicet, « octavo anno pontificatus vita excessisset, et Sallustius sedem postacepisset ; jam quadragesimum octavum ætatis », inchoatum videlicet, « agente beato Saba, quidam ex Laura pravis animis, menteque perversa et illiberali, qui plane erant canes, et ut cum divina dicam Scriptura², spiritum non habebant etc. » Et paulo post : « Seditiosi ergo isti (oporet enim non ex nominibus, sed ex studiis potius illos vocare) mala meditantes adversus divinum Sabam, veniunt in sanctam civitatem ; et ad Sallustium episcopum linguis dolosis, aut (ut inclius dicam) cordibus acedentes, eni querebant, quis esset prefuturus. Ille autem eni esset sapiens, et aures non haberet faciles, nec ea admitteret, nisi prius examinata; accurate regavit, quinam essent, et unde. Illi vero dicebant, se habitare prope quemdam torrentem, et illie peragere certamma exercitationis, celantes nomen Sabæ ; sciebant enim eum ex virtute notum esse omnibus, quomodo ipsi studiis ponebant, ut ex vitio cognoscerentur ab omnibus. Cum ii autem sæpe rogarentur, ut dicerent cujusnam esset torrens, et quomodo vocaretur, et non possent effugere interrogationem, dicunt : Qui ab aliquibus vocatur torrens Sabæ.

¹ Niceph. in Chron. Cyril. in Vit. Sabæ. — ² Evagr. I. iii. c. 16. — ³ Cyril. in Vit. Euty. a. iud. Sor. die xx. Jan.

Cyril. in Vit. S. Sabæ apud Sur. die v. Decemb. — ⁴ Jud. 1.

23. « Ille autem cum intellexisset eum esse praefectum, adversus quem isti struebant calumniam, rogavit rursum : Ubi est hic Sabas ? Illi autem mitentes respondere ad propositum (o arrogantiam et amentiam !) dixerunt ei non posse sufficere curae de tam multis suscipienda propter simplicitatem nimiam et rusticitatem : lenitatem illius et moderationem simplicitatem vocantes improbi, eo quod nollet hic populus (ut admirandus dixit Isaías¹) aquas Siloe, quae fluunt silentio. Porro autem illud quoque addiderunt accusatores, nempe nimiam in suscipiendo sacerdotio cautionem, dicentes neque ipsum velle esse sacerdotem, neque alteri, ut fiat sacerdos, concedere. Sed haec quidem illi.

24. « Quiricus autem quidam sacerdos et virtutis amator ardentissimus, cum tunc adesset apud episcopum, et que dieta essent audivisset : Quid vero, inquit, vos primi Sabam suscepistis, an ille vos ? Cum autem illi respondissent, illum quidem ipsos suscepisse et congregasse, eis vero regendis eum minime sufficere, qui in magnam crevissent multitudinem, cum esset agrestior et simplex. Excipiens rursus Quiricus : Si ille, inquit, vos ab initio congregavit, et locum qui erat desertus construxit ad habitandum; quanto magis et ipsum locum jam constructum et habitatum, et vos qui in unum estis congregati, erit is aptus ad regendum ? Cui enim in his quae erant magis difficulta opem fulit Deus, ipse etiam omnino adjuvabit in iis quae sunt minus laboriosa, et facilem ei reddet praefecturam et administrationem. Ad haec illi qui pacem oderant, cum quibus erat Sabas pacificus, et clam de proximo illiberaliter detrahiebant, cum nihil possent respondere ; tunc dimisit episcopus : Considerate, inquit, in praesentia : crastino autem die accuratus de his inquiremus.

25. « Et statim quidem accersit beatum Sabam, nescientem cur esset accersitus. Porro vero eosdem quoque adducit et ad probandum quidem (ut putabant suam accusationem), et ad expellendum Sabam a praefectura ; ut autem rei ostendit exitus, ad eis potius obstruenda, et ad omnem auferendam sermonis occasionem. Nam postquam astiterunt, rectus ille et incorruptus judex, nihil illis omnino dicens, non arguens, neque alio egens testimonio, qui de virtute Sabae optime esset certior factus, et ab ea jam esset satis persuasus, eum quidem ordinat sacerdotem in conspectu omnium. Hac autem apud eos usus admonitione : Ecce, inquit, habetis vestrum patrem, et Laure vestrae praefectum, quem Deus desuper, et non homo elegit : nos vero solum Spiritui sancto manus commodavimus, non ipsum sed vos potius ipsos afficientes beneficio. Sic dixit : et cum statim assumpsisset beatum Sabam, et ipsos seditiones, ac religiosum qui tunc aderat Quiricum, cum eis in Lauram proficisciatur, et primum illud sanctum consecrat templum, deinde etiam aram in eo constituit, et gloriosorum Christi martyrum illic

multas recondit reliquias ». Hucusque Cyrillus de rebus gestis Sallustii episcopi cum S. Saba. Sed jam ad imperatoris aulam transferatur oratio.

26. *De Longino Zenonis imperatoris fratre, homine turpissimo.* — Sub ejusdem anni consulatu Symmachii, de fratre Zenonis imperatoris Longino nomine haec habet Marcellinus in Chronico : « Longinus Zenonis frater Augusti post decennalem custodiā, quam eidem Illus apud Isauriam inflixerat, ad germanum Constantinopolim venit ». Conatus est hunc Zeno imperator creare Cæsarem, ut relinqueret imperii successorem : sed quod esset perditissimus imbutus moribus, nunquam id est consecutus, resistente inter alios Pelagio patricio laudissimo viro, qui et quomodo ea de causa a Zenone sit jussus interfici, paulo post dicturi sumus. Quam vero iste Longinus germanus imperatoris, æque ac ipse Zeno, rapicissimus et impurissimus esset, Suidas prodit his verbis¹ : « Longinus et Conon fratres Zenonis imperatoris injuste potentia utentes, in urribus omnibus alienas possessiones sibi vindicabant, et mercede gravissimorum delictorum reos defendebant. Longinus autem omni quoque incontinentia refertus, erat semper ebriorum hominum utens consuetudine, et multos lenones secum habens : qui cum se illi principum virorum uxores adducturos pollicerentur, scorta magnifice exornata in curribus insignibus adducendo, fucum illi faciebant, quasi illas ipsas adduxissent. Idem etiam monialium cœtum diremit hoc modo : cum crebro Pergis versaretur, nuntiatum illi est a lenonibus, admodum formosas esse illas mulieres. Haque illis misit legumina et sicclos panes et vestes, et alia quedam, quasi curaret eas scilicet et sollicitudine, vel conversione timorum : facile enim causas speciosas ad illaqueandas mulierculas, seminarum aucupatores comminiseuntur. Et monasterium ingressus, multas earum vi potius, quam persuasione deduxit. Nam adeo lascivus fuit, ut et in ingenuas et magistratum uxores et virginis importune faceret impellem, omniaque ageret impudenter. In progressu autem globos argenteos et armillas projiciebat : multaque alia mala perpetravit Longinus iste ». Haec Suidas de spurcissimo homine ad delinquendum imperatoria male uso potentia : ut plane ad malorum cumulum accesserit turpitudi soluta licentia exundans, velut alluvione lutum ubique relinquens.

27. *Quales Zenonis magistratus.* — Quid praeterea idem Suidas de ipsis Zenonis magistratum avaritia dicat, accipe : « Bonam, inquit, gubernationem Romani sensissent, nisi Sebastianus tum in aula potentissimus illum quovis suo arbitratu impulisset, velut in foro cauponans omnia, nec sine pretio quicquam in regia sinens confici. Nam et magistratus vendebat omnes, pretio tum sibi reservato, tum imperatori communicato. Quod si quis accessisset qui paululum quicquam adjiceret, is

¹ Isaï, VIII.

¹ Suid. in hist.

præferebatur. In toto denique palatio nihil erat rerum omnium, quod venale non esset. Quod si Zeno magistratum aliquem suis familiaribus contulisset, ipse mancipes iustar enim ab illis redemptum, pluris vendebat aliis, Zenoni furtu præbens ». Haec de magistratibus. Extant ad hunc ipsum Sebastianum prætorii præfectura fungentem ejusdem Zenonis imperatoris complura rescripta¹. De mala vero educatione Zenonis filii, quem optabat imperii relinquere successorem, idem Suidas² mox ista addit:

28. Filius Zenonis male moratus interiit. — « Zeno Romanorum imperator filium suum admundum adolescentem imperii successorem relinquere cupiens, et dignitatibus ornabat, et corpus exercere jubebat ad statura incrementum. At imperatorii proceres polestatem nacli fisci affatim exhauiendi, eurabant ut adolescens Sybaritico luxu corrumperetur, et lenocinio suo ad insanos amores aequallim incitabant. Itaque vite ratione ad voluptatem et superbiam comparata, ab omni honestate remotus, et jam hinc arrogantiam ob expectationem imperii e vuln elucentem præ se ferens sublimis incedere, et erigere cervices coepit, ac (ut paucis dicam) erga omnes non alium se præbere, quam adversus servos. Verum inspector omnium rerum, et nativa et edocla ejus improbilate perspecta ita illum muletavit, ut alvi proluvio multos dies sine sensu lectum inquinans, immatura ælate rebus humannis eximeretur ». Haec enim Suidas.

29. Acacio comivente mali mores invalescant. — Vides igitur, præter hæresim excrescentes omni ex parte torrenles, pravorum quoque morum exube-

rasse proluvium, ex ipsa aula regia erumpentibus iniquitatum omnium fontibus: ut non mireris ejusmodi homines hæretici favyisse. Catholicamque fidem lacerari adeo permisisse, ipsisque Romanis Pontificibus refractarios obstitisse, qui ab ipso bonorum omnium auctore Deo vita turpitudine separati, ab eodem fuerint divinae presidio gratiae derelicti. Hanc enim reperire facile erit aliquem se ab Ecclesia Catholica separasse, quem, delictis præcedentibus, non projecerit Deus, instar Saul¹, a facie sua.

30. Sed ad deploratissimum rerum statum illud accessit, quod cuius munneris erat imperatorem admonere, ut tam sua quam aliorum peccata corrigeret, idem ipse servus gloriæ, et non Apostolicus pastor Acacius, non id tantum facere prætermisit, oblitus Apostoli admonentis²: « Argue, inerepa, obsecra »; sed etiam (proh nefas!) turpi adulazione connivit. Quid enim corrigeret pravos mores imperatoris Acacius, qui in graviora delicia, nempe in hæreticorum communionem, ipsum veluti vinculum secum in impietatis profundum abduxerat? Testatus id quidem est ipse Zeno litteris ad Felicem Pontificem scriptis, ut tradit Gelasius papa scribens ad Dardanos, ubi ait³: « Ipse Zeno imperator suis litteris profitetur, euncla se ex Acaciis consilio ». Sieque plane accedit, ut dum cæcus cæco ducatum præstaret, in altissimam ambo foveam ceciderint præcipites cum ruina multorum. Unus tantum inventus est Pelagius patricius omni laude dignissimus, qui Zenonem redargueret, cuius rei causa ab eodem Zenone est jussus occidi, ut suo loco dicemus.

¹ L. xxvii. xxviii. C. De Episc. et cleric. — ² Suid. in hist.

³ 1. Reg. xvi. — ² 2. Timoth. iv. — ³ Gelas. Epist. xi.

Anno periodi Graeco-Romanæ 5978. — Jesu Christi 485. — Felicis III pape 3. — Zenonis 12. Odoacris reg. 1.

1. Consulatus. — *Q. Aurelius Memmius Symmachus junior* absque collega consulatum gessit, ut omnes Fasti docent, et quidem in Occidente. In Epitaphio *Nuamatii* episcopi Viennensis, quod integrum Viennæ in Gallia legitur, dicitur *junior*, quia scilicet ejusdem familie erat ac *Symmachus* an. CDLVI consul Occidental. Sirmondus in Notis ad Epistolam XXV Eunodii ad enim datam, ostendit *Symmachum* illis omnibus nominibus appellatum. Gener fuit *Boetii* philosophi; et a Theodorico rege

Italæ judex in causa Basilii et Prætextati, qui magistrorum artium accusabantur, inter alios delectus, ex Epist. xxv lib. 2 apud Cassiodorum, apud quem et aliae sunt Theodorici ad *Symmachum* istum Epistolæ.

2. Inventio corporis S. Barnabæ. — A num. 1 ad 20. Victor Tunnensis in Chronico post consulatum Longini II, qui juxta ejus supputandi modum annus est Christi CDLXXXVIII, seribit: « Corpus sancti Barnabæ Apostoli in Cypro, et Evangelium secun-

dum Matthaeum ejus manu scriptum ipso eodem revelante inventum est»: Quod Sigebertus in Chronico anno uno tardius consignal, Cedrenus ad annum iv Zenonis imp. refert. Nicephorus vero lib. 16, cap. 37, Anastasio imperante id contigisse scribit. Quare hujus inventionis annus incertus. Quoad controversiam, quae diu extitit patriarcham inter Antiochenum et episcopum Cypri, cuius Ecclesia ab Antiochena independens declarata est, postquam corpus S. Barnabae ibidem repertum, legendus Lups in Scholiis ad Concilium Ephesinum pag. 363. Sed cum corpus sancti Barnabae Petro Fullone Ecclesiam Antiochenam tyranice administrante inventum sit, accedit id inter praesentem annum, quo Ecclesiam illam iterum invasit, annumque CDLXXXVIII quo inferiuit.

3. Fullo invadit Ecclesiam Antiochenam. — Auctor Breviculi Hist. Eutychian. his verbis opus suum absolvit: «Quibus rebus habita Synodo commotus beatissimus papa Vitalius et Misenum ab officio et communione suspendit, Acaciumque damnavit (anno scil. praecedenti) cuius audacia deteriora committens, etiam Petrum Antiochenum, ejecto Catholico Calendione, quem ipse ordinaverat, ad Antiochenam misit Ecclesiam». Quare Calendio sedit annos iv, ut legitur in Chronico Nicephori, et in Tabulis Theophanis, non vero unum aut alterum, ut perperam Baronius anno CDLXXXV, num. 4 et seqq., et anno CDLXXXIII, num. 5t et seqq. autumavit. «Imperator autem Zeno», inquit Theophanes, «a tyrannis se opprimentibus liber, Calendionem Antiochenum Ecclesia expulit, et Oasim relegavit, atque Petrum Fullonem in sedem restituit». Paulo post: «Petrus autem Fullo Antiochiam ingressus multa nefanda perpetravit, ut puta, Synodi execrationes, episcoporum abrogationes, noxiorm instrusiones, ordinationes illegitimas, et his similia. Imprimis autem ter sancto hymno addidit: Rex Christe, qui pro nobis crucifixus es. Reversus idem sustulit verba: Rex Christe». Theodorus tamen Lector lib. 2 additamentum illud non Petro Fulloni sed Calendioni attribuit: «Seribit etiam (nempe Theodorus) cumdem Calendionem ter sancto hymno adjecisse, Christe Rex, propter eos qui adiecerant appendicem illam: Qui crucifixus es pro nobis». Quod et Nicephorus lib. 15, cap. 28 tradit. Quare recte Sirmundus in Notis ad Epist. iii Aviti, et Valesius in Annotat. ad lib. 2. Theodori observant, ex Theodori loco emendandum esse Theophanem, et ubi de Petro Fullone scribit, πρέπει δὲ τῷ τριστοῖς προστίθεντι Χριστὸι βασιλεῦ ἐπικυρωθῆσθαι διὰ τύχης. Πετρός δὲ πάλιν εἴθεν πρεπεῖλεν τῷ Χριστῷ βασιλεῦ, id est, in primis autem ter sancto hymno addidit: Rex Christe, qui pro nobis crucifixus es, legendum esse, πρέπει δὲ ἐπικυρωθῆσθαι τῷ τριστοῖς, id est, prius autem, vel, autea autem Calendio ter sancto hymno, etc. Nam hoc Theophanis verba necessario videntur exigere. Cum enim postea dicat, Πετρός δὲ πάλιν εἴθεν id est, Petrus vero reversus sustulit, etc., omnino significat, qui clausulam illam addiderat Trisagio, Christe Rex,

alium fuisse a Petro. *Calendionis* igitur nomen eo loco omissum est negligentia librariorum, idque a multis saeculis; eum Anastasius in Historia et Cedrenus in Chronico idem additamentum Falloni etiam adscribant. Goarus, qui Theophanem latine reddidit, vocem *Petrus* in sua versione pretermisit, eoque paculo locum iam mutilum obsecuorem reddit. Porro Theophanes citatus *Calendionis* exilium cum anno Incarnat. secundum Alex. CDLXXXII male alligavit.

4. Secunda Synodus Romana. — Ex ejectione *Calendionis* e sede Antiochena, factum, ut Eutychianis hereticis aditus pandetur, et in locum Catholicorum antistitum subrogarentur haeretici, ut testatur Gelasius papa, tum in Epistola, quam ad episcopos Dardaniae, tum in ea quam ad episcopos Orientales scripsit. Hanc calamitatem Antiochensis Ecclesie cum Felix papa accepisset, Synodus episcoporum Romae hoc anno coegit, cuius superstes Epistola ejusdem Felicis ad Zenonem Aug. ordine v, recitata tom. iv Concil. pag. 1070 et a Baronio anno CDLXXXIII, num. 7t et seqq. Ea nuntiat *Felix* imperatori *Fullonem* Synodali judicio sententia anathematis condemnatum, ideoque ab ejus communione abstinentem esse. Hortatur præterea eumdem imperatorem, ut Fullonem depositum ex Antiochena Ecclesia expellat. Hujus Epistole initium est: *Convenit clementiæ tuæ.* Super sunt præterea Epistola Synodica ad *clericos*, et *monachos Orientales*, Epistola Felicis papæ ad *presbyteros et archimandritas Constantinopolitani et Bithynie consistentes*, Epistola ejusdem Pontificis ad *Vetranionem episcopum ipsaque adversus Acacium sententia*. Valesius in Observat. Ecclesiast. ad Evagrium lib. 2, existimat, litteras Felicis papæ ad Zenonem, quæ traditæ sunt *Tuto* defensori Ecclesie Romanae, ad hanc Synodum etiam pertinere. Sed *Tutus* post priorem Synodum Romanum anno elapsa habitam, non vero post posteriorem, in Orientem missus est, ut ostendunt eæ litteræ *Tuti* mentionem facientes quæ date sunt *V kalend. Augusti Venantio V. C. consule*; cum tamen hæc secunda Synodus Romana III nonis Octob. coacta fuerit, ut mox videbimus. In hac secunda Synodo *Petrus Fullo*, qui tyranno more Antiochensem Ecclesiam occupabat, anathemate percussus est, et *Acacius Constantinopolitanus episcopus*, cum *Petro Mongo Alexandrino episcopo* iterata excommunicatione damnatus.

5. Baronium latuit. — Hanc Synodum Romanam Baronius non agnovit, sed *Petrum Fullonem* a Felice damnatum existimavit, in alia Synodo Romana an. CDLXXXIII, ut ipse credidit, habita. Cum tamen nondum tunc Petrus Fullo Antiochenam Ecclesiam invasisset, et in ea quiete *Calendio* vivebat. Hujus Synodi meminit libellus *Synodicus*, qui tam Synodi Romanae anno praecedenti contra *Petrum Mongum* et *Acacium* coactæ, quam alterius Romanæ mentionem facit et de hac secunda ait: «Quin et ipse Felix Romæ divina et sancta convo-

cata Synodo, depositionis libellum Fulloni misit»; sed Baronii tempore libellus hic lucem non viderat. Valesius citatus recte utramque distinxit, sed graviter peccavit, cum secundam kalendis Augusti superioris Christi anni congregatam tradidit, ita ut quatuor duntaxat dierum spatium inter utramque Synodum intercesserit; prima enim *V kalend. Aug.* illius anni coacta fuit. Illud colligere se putat Valesius ex subscriptione Epistola Felicis papa ad *Zenonem Aug.* quam primus in lucem protulit Sirmundus, quæque extat tom. iv Concil. pag. 1083 ex quo factum esse Valesius opinatur, ut ea quæ in utraque Synodo gesta erant, unica Epistola complexi fuerint episcopi. Verum ea ad Zenonem Epistola ad secundam Synodum pertinere non potest, licet dicatur data *kalendis Augusti Venantio V. C. coss.* Nam ea in Epistola ad Zenonem, sicuti et in sententia Acacii, nulla fit mentio Ecclesie Antiochenæ, et quælibet Synodus propriam de more Synodicam dictabat. Ideo vero Epistola ad Zenonem, triduo post sententiam adversus Acacium emissam data est, quia non in Synodo, ut fuerat sententia, sed post eam solutam, a solo Felice papa scripta.

6. *Memoratur a Felice PP. in litteris ad presbyteros et archimandritas.* — Praeterea Epistola, quæ est ad *presbyteros et archimandritas Constantinopoli et in Bithynia consistentes*, anno elapsa data non est, nt Valesius putavit, sed currenti. Iunius Epistola titulus est apud Baronium anno superiori num. 22: *Universis presbyteris et archimandritis Constantinopoli et Bithyniae consistentibus*: in collectione vero Concil. ubi recitatur pag. 1124, ejus inscriptio est: *Epistola Synodi Romanae ad clericos et monachos Orientales*. In ea quidem Epistola duplex Acacii excommunicatio, due item Synodi Romanae, in quibus damnatus est Acacius, clare et distincte commemorantur; sed ea data est *III nonas Octobris Symmacho V. C. coss.*, ut ex veteri codice Ms. in margine notat Labbeus. Haec temporaria nota non legitur in fine ejusdem Epistola a Baronio recitatæ, sicuti nec in præcedentibus Conciliorum editionibus; at eam germanam et sinceram esse, tenor ejus demonstrat. In ea enī Synodus Romana prima designatur hoc textu: «Cum Vitalis atque Misenus nostro iudicio constituti, etc. prævaricatores mandatae sibi legationis, circumveniente magisque opprimente Acacio, sunt reperti, etc.» Deinde prima Acacii damnatio refertur his verbis: «Acacium quoque membris Christi perniciösius inhiantem, et per civitates ac provincias unam de fide Catholica Ecclesiam dissipantem, inter episcopos sanctos, atque inter Christianos judicavimus non haberi, etc.»

7. *Valesius eam anno suo non reddidit.* — Altera Synodus Romana, in qua Acacius iterum damnatus, paulo post fusius memoratur his verbis: «Unde nunc causa Antiochenæ Ecclesie apud beatum Petrum Apostolum collecti, rursum dilectioni vestrae morem, qui apud nos semper obtinuit, pro peravimus indicare». Tum infra: «Sic aulem

Acacius impietatem pestilerae damnationis tetendit, nt etiam dejectus insultet, ut scissus sævire non desinat, et cum omnino extra corpus habeatur, ejus tamen membra dilaceret, et de se scriptum esse testetur: Impius cum venerit in profundum malorum contemnit, adjiciens deteriora prioribus, persequendo jam mortuos, anima ejus graviter delinquendo, condemnationem secundæ mortis incurrit. Qui Calendione episcopo sancto, quemadmodum cognovimus, muper ejecto, Petrum totiens et a se damnatum, in ejus immisit Ecclesiam». Quæ verba cap. 3 refert etiam Valesius citatus, nt duas Synodos Romanas in causa Acacii celebratas fuisse ostendat. At quomodo Romæ post quartum a priori Synodo diem, ut ipse vult, sciri potuere crimina illa ab Acacio commissa post sententiam adversus se latam? Profecto major Romam inter et Constantinopolim distantia intercedit, quam ut intra quatuor dies res in Oriente gesta Romæ nuntiari potuerint. Unde ex laudatis verbis intelligere poterat vir eruditissimus posteriorem Synodum Romanam anno præcedenti post diem *v kalend. Augusti* coactam non fuisse. Praeterea priori Synodo sexaginta septem episcopi, posteriori duo et quadraginta tantum interfuerunt; ideoque intra quatuor dies utraque Synodus non habita. Nam in fine laudate Epistole Synodice hæc verba leguntur, ut videre est apud Baronium anno superiori num. 31: «Subscriptiones episcoporum. Candidus Tiburtinæ civitatis episcopus Petro Ecclesiæ Alexandrinæ pervasori, et Acacio quoniam Ecclesiæ Constantinopolitanæ; necnon etiam Petro Antiocheno ab episcopatu et Christianorum numero olim jure et merito segregatis, omnibusque sequacibus eorum, sequens auctoritatem Sedis Apostolice secundum desiderium nostrum juxta Ecclesiæ statum Catholica deliberatione prolata, anathema dicens subscripsi. Quadraginta duo episcopi similiiter subscripti». In fine vero sententiae adversus Acacium, in priori Synodo Romana emissæ, habetur: *Data V kalend. Augusti Venantio U. C. consule.* Similique subscripti sexaginta septem episcopi. Quare hæc duæ litteræ Synodice diversis annis scriptæ, licet Baronius utramque in una eademque Synodo datam autumarit, et Valesius non nisi quatuor dies inter utramque interpositos crediderit. Ad hanc Synodum revocanda Epistola Felicis papa ad Zenonem Aug. de quo legenda quæ diximus anno CDLXXVI. Sententia adversus Acacium lata refertur ab auctore Brevicilli historiæ Entychianistarum sub hoc titulo: *Edictum sententiarum Felicis papæ propter Acacii episcopi Constantinop. damnationem*. Sententia his verbis concepta: «Acacius, qui secundo a nobis admonitus statutorum satubrium non destitit esse contemptor, meque in meis creditur carcerizandum, hunc Deus, calitus prolata sententia, de sacerdotio fecit extorrem. Ergo quis episcopus, clericus, monachus, laicus, post hanc denuntiationem eidem communicaverit, anathema sit, sancto Spiritu exquente». Et cum illa sententia egregium suum libellum claudit auctor ille Anonymus, cuius aliqui

verba in medium adducit Baronius anno CDLXXXIII, num. 19, licet Henschenius in Vita sancti Felicis III papæ ad diem xxv Februarii num. 45, perperam existimarit, auctorem Historiæ ibidem a Baroniū citatæ diversum esse ab auctore Breviarii Eutychianistarum. Præterea Henschenius ibidem num. 18, utramque Synodus Romanam adversum Acacium habitam, et utramque adversus illum sententiam male confundit (1).

8. *Tutus defensor Ecclesiæ Romanae damnatur.* — Non multo post secundam Synodum Romanam *Tutus* defensor Ecclesiæ, et officio defensoris Ecclesiæ, ac communione fidelium privatus. Is enim qui sententia *Acacii* accepta anno præcedenti in Orientem navigavit, sententiam damnationis, quam attulerat, *Acacio* inter altaria tradidit, ejusque pallio affixit, ut scribunt Victor Tununensis, Liberatus, ac Theophanes. Epistolas quoque *Felicis* papæ, ad quos scriptæ erant, reddidit. Sed et edictum sententiae *Felicis* papæ universis in urbe Constantinopoli legendum proposuit. Extat illud ibidem apud Baronium num. 26 et seqq., quod tamen hue revocandum. His omnibus fideliter peractis dolis *Acaci* circumventus est. Nam, ut liquet ex Epistola *Felicis* papæ ad monachos urbis Constantinopoleos et Bithynie, quæ tomo iv Concil. pag. 1083 legitur; missus ad eum senex quidam Maronias nomine magnam pecuniæ vim *Tuto* pollicitus est, si *Acacio* omnia, quæ Romæ contra ipsum agebantur, aperire vellet. Verum *Rufinus* et *Thalassius* archimandritæ, et cæteri monachi Constantinopoli

et per Bithyniam constituti, simul atque *Tutus* Romanus reversus est, litteras seriperunt ad *Felicem* papam, missis etiam *Tuti* ipsius litteris, quibus in conventu episcoporum lectis, officio pariter et sacrosancta communione privatus est *Tutus*, ut docet *Felix* in laudata Epistola a Sirmondo primum in lucem edita : « *Leeta sunt* », inquit *Felix*, « litteræ ipsius in conventu fratrum qualiter pacta, interposita persona Marone condemnato ei, cui sententiam portarat, inhaesisse creditur ». Quæ verba depravata sic corrigenda censem Valesius : « Qualiter pacto interposito per senem Maronam condemnato ei, cui sententiam portarat, inhaesisse creditur ». Sed quo in conventu, quo anno *Tutus* damnatus, incomperfum.

9. *Valesius Tutum a secunda Synodo Rom. in Orientem missum putat.* — Valesius in Notis ad lib. 3 Evagrii cap. 21, contendit sententiam a Felice papa adversus *Acacium* latam, quæ incipit : *Multarum transgressionum*, etc. dictatam esse in posteriore Synodo Romana, et per *Tutum* defensorem Ecclesiæ ad *Acacium* missam; non vero tunc cum Vitalis et Misenus damnati sunt. Dicit primo id docere *Felicem* papam in Epistola Synodica *ad presbyteros et archimandritas Constantinopoli et per Bithyniam consistentes*. Postquam enim de Vitale et Miseno et *Acacio* damnatis in Synodo Romana scripsit, hæc addit *Felix* papa : « Post illam sententiam, quæ in *Acacium* perturbatorem totius Ecclesiæ Orientis dicta est, his quoque nunc congregati adjecimus litteris, etc. » Et paulo post :

(1) Nuper opera Cl. Maffei in Collectione Veneta Conciliorum tom. v, col. 180, etc. e vetustissimo Veronensi codice vulgatum fuit supplementum *Acacianum*, nempe Epistola de evitanda communione *Acacii* ad Orientales episcopos, *Gelasio I* in eodem Codice adscripta; sed quæ prædecessori ejus *Felei* ill adscribenda videtur, ut infra. In ea vero quædam occurunt, quæ ad hanc historiæ portionem illustrandam, atque ad Paginum emendandum valeut. Id autem cum ante nos egregie præstiterit vir Cl. P. de Rubens ordinis Prædicatorum in Dissertatione sua de hoc arguento anno 1729 excusa Venetus, ide ejus meditationa in rem nostram transferemus. Igitur ex hac Epistola constat cum *Acacio* et Romano Pontifice fuisse *priscam communicationem*. « Quæ ut servaretur illæa per quinquennium fere », at *Pontifex*, « monimus. Et licet nee describere dignaretur *Acaeus*, nos tamen quoquæm destitutus adhortari. Postremo legatis missis Vitali et Miseno, terruimus etc. » Quinquennium istud ducentum videtur ab anno, quo *Timotheus Salofaciulus*, amolo *Petro Moggo*, Alexandrinæ cathedræ restitutus fuit, quod anno 477, ut *Paginus* ibid. contigit. Nam *Timotheus* pristino restitutus muneri per litteras *Simplicium Pontificem* rogavit, ut scribens ad *Zenonem imperatorem* id efficeret, ut *Moggus*, qui depositus a sacerdotio, Alexandrinæ tamen agebat, *ad longinquum exilium deportaretur*. Ex tunc *Simplicius non desit scribendo acacium*, etc. *Sed nunquam inde rescriptum est*. Verba sunt auctoris Gestorum de nomine *Acacii*. Ab hoc igitur anno vel a subsequenti exceptum quoquænum ducit nos ad annum 483, quo legati, *Vitalis* et *Misenius* Constantinopolim missi sunt. Redierunt tandem anno sequenti, et in Synodo Romana ejusdem anni, de male gesta legatione convicti, depositi sunt ab episcopatu, sententiamque damnationis subierunt. Tunc et al *Acacium* damnandum processum fuit, ut *Pagius* 484, 6, etc. Ilæc autem damnatio unica processus; nec unquam alias damnatus fuit, qua in re fallitur *Pagius*, putans anno 485 in alia Romana Synodo iterum ejusdem causam *Acacii* discussam, ac nova sententia abdicatum illom fuisse. Id enim falsum esse, et semel tantum damnatum *Acacium* Epistola illa nuper vulgata probat, in qua *Græcis postulantibus* ut absolvatur *Acaeus*, absolvanturque pariter *Vitalis* et *Misenius*, reputantur, absvolvi nequaquam posse legatos, quin siue illi dicant anathema *Petro Alexandrino*, et omnibus qui ei post anathema communicaverint, adeoque et *Acacio*. Dein subdit auctor : « Quomodo nullus eum (*Acacium*) absolvere? An grave videtur semel damnatum *Acacium*; et his damnatum non erit grave? » Et iterum : « Quam (damnationis *Acacii* sententiam) si denuo confirmo, definitionis sua tenore mansura est ». Tum et aliud : « Sufficit vel semel dictæ sententiae procurare solutionem. Quid eam me vis meo iterare decreto, si semel latam indigamini ». Scio et igitur, non bis *Acacius* damnatus fuit; quaque bis damnatus dici rectissime poterit a *Felice* papa in Epistola ad *Vetranionem*; semel scilicet quod in excommunicationem latam in Synodo Chalcedonensi contra *Eutychianos* eorumque fautores obvolutus fuerit; iterum vero in sententia contra *Acacium*, vel nomine ejus expresso prolata.

La altera vero Synodo Romana, anno 485 habita, de qua *Pagius*, de damnando iterum *Acacio* actum minime fuit; sed eum iudicem Patres qui Synodo antecedentis anni interfuerant, iterum hoc ipso anno 485 convenissent, litteras ad presbyteros, archimandritas regiae urbis dederunt, in quibus inter cetera haec leguntur : « Post illam sententiam quæ in *Acacium*.... dicta est (anno 484) his quoque nunc congregati (anno 485) addimus (addimus) litteris memoratam subdendo sententiam quæ placent per *Tutum*.... dirigi »; id est, sententiam illam, jam in *Acacium* anno superiori latam, et ad regiam urbem per *Tutum* missam, nunc iterum nostris hisce in litteris inserimus. Ita verba illa explicat non mepte P. de Rubens, ex qua denum expositione constat in Synodo anno 485, nullam novam sententiam in *Acacium* dictam fuisse.

Porro novam illam Epistolam nuper vulgatam ad *Feliciem III* pertinere, licet in Ms. Veronensi et in Collectionibus Gratiani, Cardinalis Deusdedit, et Anselmi, ac denum in Epistola *Nicola I*, ad universos episcopos Galliar, in quibus fragmenta quadam ejusdem Epistole servantur, *Gelasii nomine* præfert; probat invenit rationibus idem P. de Rubens § 23. Idque denum ex eo constat, quod auctor se *Acacium* damnasse non semel prodit: *Acacium a nostra communione submonitus*, aditique se misis legatis illum rogasse damnationem minitando, ni pareret, atque alta plura, quæ cum *Felice* plane congruunt. Insuper tunc temporis adhuc Petrus *Moggus* vivebat, qui decessit anno 490. *Quandiu vivit*, at Epistola auctor de eodem *Petro*, nolite illi communicare. Denatus fuit Petrus anno 490, id est, iniquam *Felice* obiit, et *Gelasius* ncepit.

« Unde nunc causa Antiochenæ Ecclesiæ apud beatum Petrum Apostolum collecti, rursus dilectioni vestrae morem, qui apud nos semper obtinuit, properavimus indicare ». Ex quibus verbis apparet, hanc Epistolam scriptam esse a Felice nomine Synodi tertiae Romanæ, quæ collecta erat, causa Antiochenæ Ecclesiæ quam pulso Cafendione Petrus Fullo invaserat. In hac igitur Synodo *Felix* sententiam adversus Acacium, quæ incipit : *Multarum transgressionum*, dictavit, et per Tutum defensorem ad Acacium transmisit. Ita Valesius, qui putat anno superiori tres Synodos Romæ habitas; alteram adversus Vitalem et Misenum; alteram adversus Acacium; tertiamque in causa Antiochenæ Ecclesiæ, quam Tutum in Orientem destinasse arbitratitur.

10. Refellitur. — At jam anno superiori ostendi, unicam eo anno Romæ Synodum coactam, eamque verno tempore inchoatam, in una Sessione Vitalem et Misenum damnatos esse, et postea Acacium secundo monitum; cumque certo innotuisset, cum non resipiscere, latam esse adversus eum sententiam *V. kalend. Augusti*, et post primum mensis Augusti diem, quo Felix papa de iis, quæ Romæ gesta erant, Zenonem Aug. per litteras certiorum fecit, *Tutum* in Orientem navigasse, qui Acacio sententiam, cuius initium : *Multarum transgressionum*, denuntiavit. Quia vero nihil omitti debuit, ut Acacius in viam rediret, existimo *Tutum* jussum esse remanere Constantinopoli, ut iteratam damnationem, si eam ferri opus esset, Acacio intimaret. Certe, ut legitur in Breviculo Hist. Euthychian.: « Per ferme triennium sanctæ memorie papa Simplicius non desiit scribendo ad Acacium episcopum, ut ageret cum imperatore, et fieret de Petro (sc. Mongo) quod Timotheus (Salophaciolus) episcopus postulabat. Scriptum est etiam principi, sed nunquam inde rescriptum est ». Quare non arbitrandum, Felicem Simplicii successorem in iterrata Acacij damnatione præcipitanter egisse. Cumque in Epistola laudata ad presbyteros et archimandritas Constantinopoli et per Bithyniam consistentes, diserte dicatur, sententiam in Acacium datam per *Tutum* defensorem Ecclesiæ Acacio directam esse; quando postea sermo est de his, quæ causa Antiochenæ Ecclesiæ in posteriori Synodo Romana gesta sunt, dicitur : « Quod ergo placeuit sanctæ Synodo apud beatum Petrum Apostolum, sicut diximus, per *Tutum* Ecclesiæ defensorem, et beatissimus vir Felix caput nostrum papa et archiepiscopus judicavit, in subditis continetur » : apparet locum illum corruptum esse, sicuti et quedam alia ejusdem Epistolæ, quod ultimum nullus negaverit; ideoque, ut quidem mihi videtur, sic esse emendandum, per *Tutum* defensorem Ecclesiæ *dixi*, et beatissimus vir *Felix*, etc. Nisi enim locus ille corrigatur, sensum imperfectum habet; emendatus vero ostendit, *Tutum* utramque damnationem Acacio denuntiasse.

11. Refellitur secundo. — Dicit secundo Vale-

sins : Non est quod quis dicat, eam sententiam jam ante latam fuisse in secunda Synodo Romana (sic enim primam Valesius vocat) tunc cum Vitalis ac Misenus damnati sunt : sed aliquanto post missam fuisse a Felice ex præcepto Synodi tertiae Romanæ (sic secundam Valesius appellat.) Id enim refutat Evagrius, qui in Synodo Romana, qua *Vitalis* ac *Misenus* damnati sunt, sententiam depositionis in *Acacium* latam non esse dicit. Ita vir doctissimus, qui ipsem in Notis ad idem caput Evagrii, dubium a se propositum, dum minus advertit, dissolvit. Ait enim : Post Synodum Romanam, quæ ob causam *Vitalis* ac *Miseni* collecta fuerat, et in qua Vitalis quidem et Misenus damnati sunt, *Petrus* vero et *Acacius* notati et perstricti, consequens erat, ut Evagrius de sententia depositionis in Acacium lata, et per *Tutum* defensorem Constantinopolim missa loqueretur. Nec tamen id hoc loco fecit Evagrius : eujus rei duæ possunt afferri rationes. Aut enim ob reverentiam sedis Constantinopolitanæ id factum est ab Evagrio aut propterea id jam supra retulerat ex Zacharia Rhetore, ut videre est in cap. 18. Qnod igitur illuc retulerat, id hoc loco repetere superfluum duxit. Ita Valesius. Haec autem Evagrii verba : « Joannes Felici persuasit, sicut a Zacharia proditum est, ut sententiam mitteret ad Acacium, cui quidem sententiæ non acquievit Acacius ». Haec Valesius, quibus evertit, quæ adstruere volebat.

12. Refellitur tertio. — Dicit tertio Valesius : Liberatus in Breviario cap. 18 manifeste docet, sententiam illam depositionis adversus Acacium diu post damnationem Vitalis ac Miseni prolataam fuisse. Audi enim quid dicat Liberatus : « Redeunt aliquando legati, sed præcesserant monachi, qui eos graviter de prædictione arguebant. Auditi cominus et convicti ex ipsis litteris, quas detulerunt, a locis propriis sunt remoti ». Et paulo post : « Ubi ergo ad plenum detectus est Acacius hereticus, papa Felix in litteris suis Synodicas sic posuit : Peccasti, ne adjicias, et de prioribus supplica. Suscepit his Acacius litteris perseverat, neque recedens a communione Petri, neque suadens ei suscipere Synodum Chalcedonensem et tomum papæ Leonis. Haec cognoscens papa Felix damnationis scripturam misit Acacio per *Tutum* defensorem, cuius est principium : *Multarum transgressionum reperiris obnoxius* ». Paulo ante scripsit Valesius : Post damnatos Vitalem et Misenum Felix litteras Synodicas misit ad Acacium, in quibus ita scriptum : « Peccasti, ne adjicias, et de prioribus supplica ». Quibus acceptis, cum Acacius adhuc recalcitraret, Felix papa convocatis iterum episcopis apud sanctum Petrum depositionis sententiam in Acacium promulgavit, eamque per *Tutum* defensorem Ecclesiæ Romanæ direxit Acacio, quæ sic incipit : *Multarum transgressionum reperiris obnoxius*. Ita Valesius.

13. In hac Historia varius et incertus. — Sed hoc argumentum ad rem non facit, cum tantum probet, illam depositionis sententiam cuius initium : *Multarum transgressionum*, etc., latam esse

post priorem Sessionem Synodi Romanæ, seu, ut Valesius vocat, post primam Synodum Romanam, in qua Vitalis et Misenus damnati, quod nullus in dubium revocat. Sed quæstio vertitur, an in ultima Sessione prioris Synodi Romanæ, aut, ut vult Valesius, in secunda Synodo Romana, *V kalendas Augusti* habita sententia illa dictata fuerit; an vero in altera Synodo Romana Antiochenæ Ecclesie causa congregata. Valesius in hac postrema datam contendit, eamque in rem Liberatum laudat, qui tamen nihil minus dicit, nec ullum de hac Synodo verbum habet. Quomodo autem hoc asserere potest vir eruditissimus, eum ipsa sententia data sit *V kalend. Augusti*, et ipsemet scribat, postremam Synodum Romanam *kalendis Augusti* congregatam fuisse? Præterea fatetur Valesius, Acacium bis damnatum esse, quod ei diserte habet Felix papa in Epistola ad Vetranionem episcopum, ubi ait: « Unde merito prædictus Acacius iterata excommunicatione depulsus est » : duplex autem excommunicatio duplē sententiam necessario exigit, et secunda excommunicatio nova perpetrata crimina post priorem latam. At quomodo intra quatuor dies nova illa crimina Constantinopi commissa Romæ innotescere potuere? Quod si Valesius velit, ut velle videtur, Acacium bis damnatum esse; uniceamque adversus eum latam sententiam, quæ incipit: *Multarum transgressionum*, etc. profecto monstrat loquitur. Quæ a se in Notis dicta diligentius in lib. 2 Observat. Ecclesiast. ad Evagrium retractans ex parte revocavit: ibi tamen etiam lapsus est. Nam cap. 2 fatetur sententiam depositionis datam esse *V kalend. Aug.* in prima damnatione Acacii. Tum cap. 3 scribit, Felicem papam eam sententiam protinus ad Acacium mittendam non putasse, sed cum his adhuc graviora crimina adjecisset, *Calendionem*, aliosque Orientis episcopos e sedibus suis dejecisset, Felicem papam iterum Acacium damnasse in alia Synodo Romana *kalendis Augusti* congregata, quatuor se. dies post istam. Deinde cap. 4 tradit, cum de Calendionis destituzione, et de violenta Petri irruptione nuntiatum fuisset, eamdem sententiam, quæ aliquandiu suppressa fuerat, jussu ultimæ Synodi Romanæ missam esse ad Acacium per *Tutum* defensorem Ecclesie. Ac denique cap. 6 asserit, Liberatum cap. 18 cuius verba numero præcedenti retulimus, errasse, quando scripsit, in secunda admonitione ad Acacium missa Felicem papam haec verba posuisse: *Peccasti, ne adjicias, et de prioribus supplica*. Ait denique Valesius, secundam admonitionem aliam non esse, quam libellum citationis a Felice ad Acacium transmissum, qui incipit: *Episcopali diligentia commonente*, in quo citata a Liberato verba non leguntur. Quæ ea mente hic referenda duxi, ut quisque intelligat, quæ incertus veri hac in re fuerit vir de Historia Ecclesiastica optime meritus. Vide interim quæ anno superiori num. 9 de loco Liberati ab eodem citato dixi.

14. *Fullo Chalcedonensem Synodum damnat,*

et ipse in Oriente damnatur. — Baronius anno superiori num. 57 et seq. recitat partem Epistolæ Synodice a Quintiano episcopo *Arculianorum*, quem ipse perperam episcopum *Arenianum* appellat, scriptæ, cui subjiciuntur duodecim aduersus eundem *Fullonem* anathematismi. Hac Epistola his verbis exorditur: *Multifariam multisque modis*, etc. et græce ac latine extat integra cum xii anathematismis tom. iv Concil. pag. 1103. Synodus, a qua ea Epistola scripta, legitur in libello Synodico ante annos *ccc* scripto, primumque græce edito, et in linguam Latinam verso a Joanne Pappo Argentorati anno *MDCI*, et recitat tam in Bibliotheca Juris Canonici veteris tom. II, quam in citato tomo Concil. pag. 1153. Auctor *Anonymous* illius libelli inore a veteribus usurpato, illum per capita aut per Synodos non distinxit, indeque gravi errore hic titulus præponitur Synodo a Petro Fullone celebratæ: *Alexandrina alia, Petri Mongi*, eum tamen a Fullone Antiochiæ, vel in alia urbe sui patriarchatus convocata fuerit, ut constat ex ejusdem Synodi summario in quo legitur: « Zenon, Claudio (legendum Calendione) Antiocheno in exilium acto in Oasim, Petrum Fullonem denuo restituit: qui hæretica convocata Synodo sacram Chalcedonensem Synodum anathemate notavit, et multis cum sacerdibus Xenaiam Hierapolis episcopum designavit ». Hieropolim autem patriarchatus Antiocheni civitatem esse inter omnes convenit. Tum eidem Synodo altera subjicitur, eujus titulus non minus insulsus: *Alexandrina proxime opposita*; cum tamen in patriarchatu Antiocheno coacta fuerit. Hoc illius summarium in eodem libello recitatum: « Beatus igitur Felix Romæ veteris episcopus cum ab Orthodoxis Orientis episcopis, Petri (nempe Fullonis) impietatem cognovisset, per Quintianum Arculianorum episcopum, divinam et sanctam convocabans Synodum, Fullonem deponendum curavit ». Quare Petrus Fullo tam in Occidente, quam in Oriente hoc anno damnatus fuit, et in altera editione Conciliorum harum duarum Synodorum tituli expungendi erunt. Porro ubi sita fuerit *Arculianorum* civitas, nec Ortelius in Thesauro suo Geographico, nec quisvis alias, quem viderim, explicat; sed non dubium, quin urbs fuerit patriarchæ Antiocheno subjecta. Habitæ et aliae Synodi aduersus *Fullonem*, de quibus inox, in civitatibus etiam parum notis aut nominibus, quæ aliis civitatibus communia erant, appellatis, ut liquet de *Arsinoe*, quo nomine quatuordecim urbes vocatas fuisse, docet Ortelius citatus.

15. *Variae Epistolæ aduersus Fullonem scriptæ.* — Dicit ibidem Baronius, in Codice Vaticano post illam Epistolam et anathematismos, sequi Epistolam *Justini* episcopi in *Sicilia* ad eundem Petrum blasphemum data, quæ incipit: *Oportet armari militem aduersus hostem*, etc. Quæ etiam græce et latine extat tom. iv Concil. pag. 1103. Sed utrobique loco in *Sicilia*, legendum, in *Cilicia*, utraque enim Cilicie metropolis episcopo Antio-

cheno subdita erat, nihilque Siculis cum Orientibus commune fuit. Ait etiam Baroniūs ibidem num. 61 et seqq. in eodem Codice Vaticano extare Epistolam *Flacciani* episcopi Rhodopensis adversus Petrum Fullonem, cuius fragmentum latinum recitat, quemadmodum et Labbeus tom. iv Concil., pag. 4107. In eodem tom. Concil. refertur: « Anthæonis episcopi Arsinoes Epistola ad Petrum episcopum Antiochiae », quæ est de additione Crucis in Trisagio, extatque tam græce quam latine. Tum Epistola etiam græce et latine *Fausti* episcopi Apolloniadæ seu Apolloniadis. Deinde Epistola *Pamphilii* episcopi *Abydarum* seu *Abydorum* ad eundem Petrum, quæ etiam græce legitur. Ac denique Epistola *Asclepiadi*s episcopi Tralliarium (seu potius Trallium sub episcopo Ephesino) ad eundem Petrum, cui subjecti sunt anathematismi novem. Quas omnes Epistolas in Synodis diversarum provinciarum adversus Petrum Fullonem celebratis datas esse oportet. Lambecius tom. viii Biblioth. Cæsareæ pag. 497, ait, in codice græco ibidem asservato præmitti Concilio Constantinopolitano sub Menna novem Epistolas diversorum episcoporum ad Fullonem, quarum prima est *Quintiani* episcopi *Erculianorum*, post quam sequuntur aliæ.

46. *Valesii rationes adversus illas Epistolas.* — Valesius lib. 4 Observat. Ecclesiast. ad Evagrium cap. 4 contendit has omnes Epistolas falsas esse ac supposititias, additque hujus rei potissimum causa totam illam a se suscepitam esse disputationem. Quia in re vir doctissimus summopere hallucinatur. Hæc prima ejus ratio: omnes illæ Epistole a diversis episcopis ad Petrum Fullonem scriptæ; ex græco sermone in latinum conversæ sunt. Quod quidem evidenter apparel, tum ex elocutione, quæ barbara est et inconcinna, tum ex eo quod duæ habentur earum interpretationes longe inter se diversæ. Ita Valesius. Verum incertum, an autographum perierit, et solæ versiones latine remanserint, quæ progressu temporis ab uno eodemque scriptore in græcum sermonem conversæ fuerint, indeque factum sit, ut duæ habeantur earundem interpretationes latinæ ita inter se diversæ. Secundo dicit Valesius: Nomina ipsa episcoporum, qui ad Petrum Fullonem scribunt, haud dubie conficta sunt et communitia. Cui enim notus est *Faustus* Apolloniadis, *Pamphilus* *Abydorum*, *Asclepiades* *Trallium*, *Anthæon* *Arsinoes* episcopi? Cui compertus est *Quintianus* episcopus *Asculanus*, aut *Justinus* episcopus Sicilia? Neque enim additum est nomen urbis, sed totius insulæ episcopus appellatur. Nullus certe ex istis episcopis in Historia illorum temporum reperitur nominatus. Ita vir eruditissimus.

47. *Secunda Valesii ratio.* — Verum vana hæc ratio; cum quotidie varia nomina antiquorum episcoporum antea ignorata, et tenebris eruantur. Certe vel in solo Synodico adversus Tragediam Irenæi plura episcoporum græcorum nomina exhibentur, quæ omnes antea fugerant. Præterea *Quintianus* di serete meminit auctor libelli Synodici, ut mox vidi-

nus, neque is *Asculanus* in Italia, sed *Arculianorum*, vel *Erculianorum* in Oriente episcopus fuit, ut legitur in eodem libello. Ex *Quintiani* itaque ibidem mentione liquet aliorum episcoporum nomina conficta non esse; atioquin qui ea supposuisse, episcopis per hæc tempora viventibus, ut impostorum mos est, illa attribuisset. *Justinus* exscriptoris errore dicitur episcopus in *Sicilia*: loco, in *Cilicia*, passimque apud veteres occurunt exempla in quibus aliquis dicitur episcopus *Galliarum*, vel *Hispaniarum*, ut omnibus notum. Præterquam quod librarii in inscriptionibus Epistolarum exandris non raro peccarunt.

18. *in Valesii ratio.* — Tertia ratio Valesii. Felicem Romanæ Urbis episcopum atque *Acacium* episcopum urbis Constantinopolitanæ, per litteras corripere atque admonere Petrum Fullonem, ut ad meliorem frugem revertatur, haudquaquam certe miramur: id enim juris habuerunt in collegam et consortem patriarchatis dignitatis. Isti vero modicarum urbium episcopi, nulla auctoritate prædicti, et in diversis provinciis longe ab Antiochensi dicēsi positi, qua ratione impulsi sunt, ut Antiochenum patriarcham scriptis ad eum litteris admonerent, quibus id sufficere oportebat, ut *Petri Fullonis* hæreticam novitatem ad suos patriarchas deferrent, ipsi vero per se ac suo nomine ad *Petrum Fullonem* scribere nequaquam debuerant; verum id munus metropolitanus suis ac primatibus suis reservare. Ita Valesius non attendens animum ad miserandum Ecclesiæ Orientalis statum, in quo hoc tempore ea versabatur, neque reminiscens, quæ in Notis ad Theodoretum lib. 4, cap. 13, et lib. 5, cap. 6, ipse met jam scripserat, ordinationem sc. presbyterorum ac episcoporum, nullaque similia in Ecclesiastica Historia occurrere contra vigorem canonum gesta a præstantissimis episcopis; qui ubi Christianam religionem periclitari videbant, parvipendere solebant regulas et canones Ecclesiæ, dummodo Ecclesiæ ipsam salvam et integrum conservarent. Ad hæc, ut alibi diximus, ipsi laici homines adversus nascentem heresim sæpe insurrexere, uti *Constantius*, magnus servus Dei, qui Pelagianis primus obstatit, *Eusebius Rhetor*, qui primus Nestorii dolum deexit affixa ad Ecclesiæ valvas obtestatione, et *Marius Mercator*, qui etiam laicus Pelagianos persecutus est. Miror itaque Valesium, qui doctissimus Nolis Evagrium illustravit, animum non advertisse ad ea, quæ is scribit lib. 3, cap. 34. « *Cosmas* », inquit Evagrius, « episcopus nostræ Epiphaniæ, quam Orontes fluvius alluit, et Severianus episcopus vicinae urbis Arethusa, Synodiceis Severi litteris commoti, cum ab ejus communione sese abrupissent, libellum depositionis ad eum mittunt, Antiochenæ Ecclesiæ etiam tum præsidentem ». Si enim anno DXXII duo episcopi libellum depositionis ad Severum, unum e successoribus Fullonis, mittere ausi sunt, longe credibitus est, laudatos episcopos Fullonis doctrinam anathemate pereculisse, eumque, ut resipisceret, litteris Synodiceis monuisse.

19. *Episcopi modicarum urbium in Fullonem insurrexere.* — Quomodo autem modicarum urbium episcopi ad suos metropolitas, hique ad patriarchas novitates haereticas deferre poterant, cum Petrus Alexandrinus, Petrus Antiochenus, Acacius Constantinopolitanus, et plerique metropolitae Zenonis Henoticon fuerentur, maximaque eorumdem pars cum haereticis communicaret? Victor enim Tununensis *post consulatum Theodorici*, anno nempe praesenti, scribit: « Orientales episcopi praeter paucos Henoticon Zenonis communione atque consensu polluti, Petri Alexandrini, Petri Antiocheni, et Acacii Constantinopolitanum episcoporum, Synodo Chalcedonensi remuniant ». Insuper recitat litterae omnes Synodicae sunt, non vero ab episcopis privato nomine scripte, et grassante haeresi nullus erat episcopus, qui adversus eam clerum summ cogere non posset, si patriarcha ea infectus esset. Hinc anno CDLXXVI, « Joannes Cyri episcopus Beatus, cum Petrum Fullonem iterum Antiochiae videret impie administrantem Ecclesiam, et Basilisci potentia suam fulcientem infirmitatem, divinam et sanctam sua in urbe congregavit Synodus, et Petrum Fullonem anathemate damnavit », inquit auctor libelli Synodici, qui nono Ecclesiae saeculo vixit. Et tamen Cyrus urbecula tantum erat, ut eam appellat *Cyrillus* Alexandrinus in *Responsione ad ea quae Theodoreetus, unus ex prefatis Joannis successoribus, contra anathematismos dicit*: πολιδρόν, id est, *oppidulum*, non vero oppidum, ut perperam vertit interpres, *oppidulum* sc. Euphratensis provinciae, episcopo Antiocheno subditum, de quo oppidulo provinciae meminit *Hierocles* in *Notitia provinciarum imperii Romani*. Si itaque quando *Petrus Follo* iterum invasit Ecclesiam Antiochenam, modicorum oppidorum episcopi Synodos versus eum celebrarunt, quis dubitare potest, quin in terlia ejus Ecclesiae Antiochenae invasione, idem, et quidem majori ratione praestiterint.

20. iv *Valesii ratio.* — Quarta Valesii ratio: Omnes illae Epistolæ, licet a diversis episcopis, et ex provinciis longe inter se dissitis conscriptæ, uno tamen eodemque stylo elaboratae sunt, id est, rudi ac Barbaro sermone. Quo maxime argumento falsitas earum reprehenditur. Neque enim fieri potest, ut tam diversarum nationum episcopi eodem prorsus genere sermonis utantur. At si hoc verum sit, oportet omnes illas Epistolæ græcas, ab uno eodemque auctore e latino sermone, postquam autographum græcum periit, in linguam græcam versas fuisse eoque tempore, quo iam Barbaries invaluerat. Verum opus non est ad eam conjecturam recurrere, cum argumentum a stylo deductum, si alia desint, infirmum sit ac lubricum, mirumque videri non debeat, Epistolæ eodem tempore eademque de causa ab episcopis in scribendo parum ornatis datas, inter se non multum dissimiles esse.

21. v *Valesii ratio.* — Quintam rationem dedit Valesius ex Epistola Flacciani Rhodopensis

episcopi ad Petrum Fullonem data, in qua haec verba leguntur: « Quis est igitur qui procellas excitavit haeresum, nisi tu qui sollicitasti aures principis innocentis, et falsis litteris cor Pontificis erexit, ut ad communionem te susciperet, dicendo: Non mihi fiat ultius crucem apponere Trinitati, praedicando lantum Christum crucifixum. Cui enim non videtur horrere sermo impudentiae? Ubi ergo ex hoc declinans remaneam non susceptus a vobis; et ubi sunt viscera Christi ad Petrum? » Huic rationi jam satisfecit Baronius anno CDLXXXIII, num. 63, observavitque, haec esse verba Fullonis in aliqua Epistola ad Acacium, ab eo scripta, tunc cum se simulavit esse Catholicum, eo consilio, ut susceptus in communionem Acacii, sedem Antiochenam recuperaret.

22. *Acacius cum Fullone communicabat, sed non palam.* — At, inquit Valesius, ex Gelasii papæ Epislola ad Orientales constat, *Acacium* nunquam Petro Fulloni communicasse. Scribit enim Gelasius in Epislola supra memorata, idque frequenter incoleat, gloriari solitum esse Acacium, quod Petro Antiocheno nunquam communione socialis fuisset. Idem quoque testatur in Epistola XIII ad episcopos Dardanie: « Qua Synodo Calendionem idem expelli fecit Acacius? Nihilominus eidem Petrum tam manifestum haereticum, ut eidem palam nec se communicare praetenderet, sua passus est dispositione subtili ». Sic enim locus ille scribendus est. Quo igitur modo litteras ab eo accepit Acacius? Haec Valesius. Sed cum, teste Breviculo Hist. Euthychian. variisque Romanorum Pontificum litteris pateat, *Acacium* Petrum Fullonem in Ecclesiam Antiochenam immisisse, manifestum est hunc ad Acacium scripsisse, et secreto cum eo communicasse. Neque enim Gelasius loco citato dicit, Acacium praetendisse sese cum Petro Antiocheno non communicasse, sed tantum palam cum illo non communicasse. Sic in Epistola ad Orientales, non dicit, *Acacium* cum Petro Antiocheno non communicasse, sed tantum Petro Antiocheno usque in finem se non communicasse gloriabatur *Acacius*. Et paulo post addit Gelasius: « Illo modo etiam ille vir bonus Acacius Antiocheno Petro, cui se palam non communicare jaclabat, per alias sine ambiguo communicasse delegitur ». Flaccianus itaque in sua Epistola loquitur de latenti et secreta communione Acacii cum Petro Antiocheno, non vero de publica. Ad alia Valesii argumenta jam respondimus anno CDLXXVIII, num. 9 et seqq. Porro in eam sententiam delapsus est vir doctissimus, quod incredibile judicasset, *Quintianum* episcopum Italum, et *Justinum* in Sicilia episcopum damnasse Fullonem episcopum Orientalem, huncque etiam a Felice pontificatus sui initio condemnatum esse. Sed post ea, quæ in medium adduximus, res difficultatem non habet.

23. *Tres Epistolæ græcae Felici PP. inscriptæ legitimæ sunt.* — Restant tres Epistolæ græcae et latine Felici papæ adscriptæ, quarum prior in Edit.

Concil. iii ordine est inter Felicianas, dala ad *Petrum Fullonem ex Synodo Romana*. Secunda ordine iv ad eundem Fullonem scripta, qua deponitur et anathematizatur. Ejus initium apud Baronium anno CDLXXXIII, num. 66 et seqq. *Quoniam pestiferis doctrinis imbutus*, etc.; in Editione vero Conciliorum ex alia versione: *Quoniam importabilibus verbis impie garrulasti*, etc. Tertia, ordine v, ad Zenonem Aug. qua ei Felix significat, se Fullonem Synodali iudicio damnasse, ejusque initium: *Convenit clementiae tue*, etc. Has tres litteras Valesius loco cilato falsas esse contendit. Ait enim: «Cur episcopus Asculanus, cur Pontifex Romanus græce scribit ad Petrum Fullonem? Neque enim solebant illis temporibus episcopi Romani alia quam latina lingua litteras scribere ad episcopos græcos, ut testantur Epistolæ Pontificum Romanorum». Haec Valesius. Verum *Quintianus*, non episcopus latinius, sed episcopus græcus fuit, idque *Arculianorum* se Erculianorum, ut jam diximus. Tres vero iudicatae Epistolæ fuere latina lingua scriptæ, sed deperdito latino autographo remansit tantum versio græca, ex qua latiniæ factæ sunt. Idem latum subiere aliquæ aliæ Epistolæ, quæ alia lingua, quam qua scriptæ fuerant, in lucem editæ sunt. Neque aliæ conjecturæ Valesii adversus tres laudatas Epistolæ alienus momenti sunt.

24. *Acacius damnatus non est tanquam hæreticus*. — Caeterum quamvis *Acacius* justissimis de causis a *Felice* papa damnatus fuerit, a fide tamen Catholica non defecit, ut ostendit *Natalis Alexander* in Dissert. xix quinti Ecclesie sæculi. In Epistolis enim Summorum Pontificum, in ejus causa scriptis, multorum quidem criminum, nusquam tamen hæreses arguitur. Ad hæc *Facundus Hermianensis* episcopus in libro adversus *Motianum*, ob eam causam damnatum scribit *Acacium*, quod inimicos Synodi Chalcedonensis in communionem suam suscepit, non quod ipsius Concilii fidem impugnarit, aut anathemate damnarit. Adde auctorem *Breviculi Hist. Eutychian.* qui licet excessus *Acacii* gravissimos menores, quod sc. *Petrum Mongum* et *Petrum Fullonem* in communionem suam suscepit, laudaverit, et primum in sedem Alexandriam, secundum vero in sedem Antiochenam a Zenone restitui curaverit: quod *Simplicii* et *Felicis Romanorum* Pontificum sanctissima monita spreverit et Iudibrio habuerit in eversionem totius Ecclesiastice disciplinæ; et quod hostili more Sedis Apostolicae legatos in carcerem delruserit: nusquam tamen hæresim Acacio improveral. Denique *Felix* papa in sententia adversus *Acacium*, cuius exordium est: *Multarum transgressionum reperitis obnoxius*, etc., omnia capita recensens ob quæ eum damnat, violante fidei ab Acacio mentionem non fecit. Hinc *Basilius Cilex*, qui, ut testatur *Photius* in Bibl. cod. XLII, scripsit Historiam a morte *Simplicii* papæ usque ad initium *Justini senioris*, non dicit *Acacium* tanquam hæreticum damnatum esse, sed tantum ait: «Hic Petrus (sc. Mongus) sanctam Chalcedone ha-

bitam Synodus publice atque in Ecclesia anathemate damnabat. Per quem et *Acacius* (recte quidem initio contra illum permotus) post, quod ab illo non abhorreret, hæretici opinionem apud multos non effugit, a Romanis etiam sede motus est».

25. *Sed tanquam hæreticorum communicator*. — Nec refert quod *Zenoni* auctor fuerit condendi aut promulgandi *Henotici*, aut etiam quod ipsum conscripserit, quia Ecclesia edictum illud non rejicit ut hæreticum, sed ut insufficiens ad haeresim Eutychianam proligandam, aut etiam quia professionem fidei modis omnibus absolutam non completebatur. Quare licet *Acacius* ea in re graviter peccaverit, non propterea tamen a fide apostatavit. Quando vero *Liberatus* in *Breviario* cap. 48, ait: «Ubi ergo ad plenum detectus est *Acacius hæreticus*», significat tantum eum detectum esse hæreticum communione, non dogmate, quia sc. cum *Petro Mongo* aliquis hæreticis communicabat, quod indicat ipsem *Liberatus*, cum statim subjungit: «Susceptis his *Acacius* litteris perseverat, neque recedens a communione Petri, neque suadens ei palam suscipere Chalcedonense Concilium et tomum Leonis papæ». Perseveravit itaque *Acacius* in suo crimine, in communione nempe cum *Petro Mongo* hæretico manifesto, et jam olim ab Ecclesia damnato. Quam justis vero de causis *Acacius* damnatus fuerit, ejusque nomen ex sacris Diptychis post mortem expunctum pluribus probat *Natalis Alexander* laudatus.

26. *Moritur Martyrius Hierosolymorum episc.* — A num. 20 ad 26. *Martyrius Hierosolymitanus* episcopus anno tantum sequenti diem obiit. *Cyrillus* enim monachus in *Vita sancti Sabæ* cap. 38 scribit: «Saba jam quadragesimum octavum ætatis sue amum agente, patriarcha *Martyrius* anno sui pontificatus octavo excessit e vivis». Natus erat Saba mense Januario *Theodosio* XVII *consule*, anno sc. Christi CXXXIX, ideoque anno tantum sequenti, XLVIII ætatis annum inchoavit. *Baronius* existimat, non esse audiendum *Evagrium* lib. 3, cap. 16, asserentem *Martyrium* ad *Petrum Mongum* Alexandrinæ urbis episcopum hæreticum, qui in locum *Salophacioli* subrogatus fuerat, *Synodicas* suas misisse. Verum subdit statim *Evagrius*: «Postea tamen quidam a communione Petri sese abjunxerunt: atque exinde Petrus Chalcedonensem Synodum publice anathematizavit». Quare non mirum si *Martyrius* ad *Petrum Mongum*, simularem se Catholicum, litteras *Synodicas* miserit; præsertim cum *Liberatus* cap. 48 testetur: *Mongum* initio episcopus sui scripsisse *Acacio* et *Simplicio* quia *communicator eorum* esset, et *sanctæ Synodi*, et eos qui erant ex parte *Salophacioli* in communionem suam admitteret. Certe *Cyrillus* monachus in *Vita sancti Euthymii* abbatis græce et latine a *Pougeto* edita, de *Martyrio* prodit: Is ad *Zenonem* imp. et *Acacium Constantinopolitanum* episcopum de *Apostichistarum* (id est, *Eutychianorum*) *negotio blasphem-*

mia et fugienda hæresi scriptis. Idem Cyrilus de Martyrio nondum episcopo loquens, asserit duos commenmorabiles anachoretas e Nitria egressos in Palestinam se contulisse : « Alter, inquit, nomine Martyrius genere Cappadox erat : alter Elias appellatus ex Arabia ortum ducebat. Itrunque vehementer amabat mente illuminatus Euthymius, et ad colloquium frequentius invitabat, perspicienti se oculo, potius prævidens unumquemque ipsorum proprio tempore sancti Iacobi Apostoli sedi successorum esse ».

27. *Martyrius Lauram S. Euthymii dedicat.* — Idem Cyrilus in Vita sancti Euthymii pag. 93, narrato quodam miraculo opera sancti Euthymii patrato, scribit, Martyrium dedicasse Lauram ejusdem sancti : « Hoc miraculo cognito archiepiscopus Martyrius multa cum magnificentia in dedicationem monasterii advenit, celebrataque est Vigilia cum insigni luminum apparatu, et synaxim agentes sub altare deposuerunt reliquias sanctorum et egregiorum victorum martyrum Tarachi, Probi et Andronici septima die mensis Maii. Erat vero jam annus duodecimus ab Euthymii obitu ». Mortuus est Euthymius mense Januario anni cdlxxiii, ideoque ea dedicatio anno superiori decennalibus Zenonis imp. memorabili peracta ; et quidem feria secunda, quæ eo anno cum die vii Maii concurrebat. Sed dies ille solemnis erat ob translationem reliquiarum sancti Euthymii, de qua suo loco locuti sumus. Nicepho-

rus in Chronico annos octo Martyrio tribuit, et *Salustium* ei successisse scribit. Addit : « A quo separatus est episcopus Romanus propter edictum concordie a Zenone editum ». Laudatur tamen in Vita sancti Sabae a Cyrillo monacho, cuius verba Barominus recitat.

28. *Longinus e carcere exit.* — Ad num. 26. Marcellinus in Chronico sub Symmachi consulatu scribit : « Longinus Zenonis frater Augusti post decennalem custodiam, quam eidem Illus apud Isauriam inflixerat, ad germanum suum Constantiopolim advenit ». Ita quidem legitur tam in editione Omphrii, quam in editione Sirmondi : verum loco *decennalem*, legendum, *annalem*. Illus enim, teste ipsomet Marcellino, anno tantum superiori adversus Zenonem rebellavit.

29. *Filius Zenonis imp. moritur.* — Ad n. 28. Suidas in Historia sua scribit, *Zenonem* habuisse filium immatura ætate demortuum. Sed Theophanes ad an. Leonis imp. xv, dicit eum fuisse spuriū, eius filiam *Ermenericus* Ardaburii patricii filius uxorem duxit. Hæc Theophanis de Ermenerico loquentis verba, οὗτοι γένονται Ζενώνος παῖδες γαμέτες οὐτοις οὐτοις ita interpretatur Petavius, ut *Ermenericus* spuriæ Zenonis filia conjugio copulatus fuerit. At cum constet, *Zenonem* habuisse filium, et nullus ei filiam fuisse tradat, recte Theophanis verba latine reddidit Goarus : *Et a spuriō Zenonis filio gener assumitur.*

FELICIS ANNUS 4. — CHRISTI 486.

4. *Nestorianæ hæresis propagatur.* — Sequens annus Domini quadragesimus octogesimus sextus consulatu Longini atque Decii innotescit, quo haec a Marcellino de Joanne Antiocheno narrantur in Chronico : « Joannes Antiochenæ paroeiae ex grammatico presbyter scriptis adversus eos, qui in una tantum substantia adorandum esse Christum asserunt, nec aequiescunt duas in Christo confitendas esse naturas ». Haec cum dicat ipse, affirmare quidem visus est hunc fuisse Catholicum, et adversus invasorem Antiochenæ Ecclesiae Petrum Fullonem vexillum veræ fidei confessionis erexisse. Ve-

rum Nestorianismi suspectus est redditus, dum et redarguere aggressus est scripta Cyrilli contra Nestorium; de quo ista Gennadius habet⁴ : « Simul et impugnat aliquas Cyrilli Alexandrini episcopi sententias, diceens ineaute ab illo adversus Nestorium prolatas, quæ fomentum et robur addunt Timotheanis; quod valde inaniter dicit. Vivere adhuc dicitur, et extempore declamare ». Hæc Gennadius. At licet hic Joannes ex grammatico dicatur presbyter, diversus plane esse videtur a Joanne Gram-

⁴ Gennad. de Script. Eccl. c. 93.

matico dicto, qui et Philoponus cognominatus est; nam ille non Antiochiæ, sed Alexandriae et post hæc tempora claruit.

2. Cæterum quod ad dogmata perlinet: sane quidem sicut Alexandriae et Antiochiæ per ipsarum Ecclesiarum episcopos Eutychiana hæresis magnopere invalesebat, ita etiam in Syria Superiori Nestorianæ blasphemie alliores in dies radices figentes extendebat usque in Persideum propagines suas. Edessæ enim palam aderant professores Nestoriani, qui doctrinam Theodori Mopsuesteni publice in scholis docebant, ut Theodorus Lector fidem facit his verbis¹: « In civitate Edessæ locis quidam doctrinæ erat Persicæ (ut aiunt) scholæ; unde Persæ Nestorianam opinionem contraxisse putantur, quod nonnulli Nestorio adhærentes, et loco Theodori præsidentes, dogmata sua, quibus delectabantur, Persis tradiderunt ». Hæc Theodorus. Nisibi etiam hoc sæculo fuisse celebres sacrarum litterarum scholas, ex Cassiodori² testificatione cognoscimus. Id pepererunt bella civilia, ut præcipuis Ecclesiis occupatis a defensoribus Eutychiani erroris, adversusque Catholicos concertantibus, Nestoriani, nemine illis

facessente negotium, in Syria Superiori et Perside magnopere fuerint propagati: ex quibus postea illud infernale monstrum (ut suo loco dicetur) secta Mahometanorum erupit.

3. *Petri Fullonis obitus, cui succedit Palladius et ipse hæreticus.* — Hoc eodem tempore perditissimus ille, Orientalis Ecclesie pestis fidei Orthodoxæ demolitur, potentissimus diaboli minister, Petrus Fullo, invasor Ecclesie Antiochenæ, ex hac vita ad tremendum justitiae divinae tribunal sera licet morte vocatur. At nec lieuit tunc, adultero e medio sublato, Ecclesie Antiochenæ Catholici alicujus antistititis consortio frui. Etenim prævalente hæreticorum factione favore Zenonis imperatoris, ex ipsorum sententia delectus est ejusdem hæreticæ pravitatis antistes Palladius, qui communicationem retinuit cum nefando episcopo Alexandrino, dum vixit, de quo suo loco inferius dicturi sumus. Sic nobilissimæ Antiochenæ Ecclesie miserandus plane erat ubique status et luctuosa conditio, prementibus eam nefandis hæreticis: ita ut videretur esse facta omnium Orientalium hæreticorum istuc undique confluentium infelix errorum emporium. Porro hoc anno sedere cœpisse Petri successorem Palladium, anni sedis ejus inferius numerandi docebunt.

¹ Theod. Lect. I. II. Collect. — ² Cassiod. instit. div. lect. in præfat. exord.

Anno periodi Græco-Romanæ 5979. — Jesu Christi 486. — Felicis III papæ 4. — Zenonis 13. Odoacris reg. 11.

4. *Quindecennalia Zenonis.* — Coss. Longinus et Decius, ille Orientalis; erat enim imperatoris frater, ut anno superiori vidimus; Decius in Occidente creatus, ubi familia Deciana in magno splendore erat. Hujus Decii respectu, Decius anno DXXIX consul ordinarius, Junior appellatur, ut ibidem dicemus. In hunc annum incident quindecennalia imperii vivente Leone Jun. a Zenone suscepti, quorum indicium consulatus ab ejus fratre gestus.

2. *Moritur Fullo episc. Antiochenus.* — Adnum. 3. *Petro Fulloni Ecclesie Antiochenæ invasori, tam in Nicephori Chronicæ quam in Tabulis Theophanis, anni tres post Calendionis depositionem assignantur;* ideoque interitus ejus contigit anno CDLXXXVIII, quo et eum recitat Victor Tununensis in Chronicæ. Valde porro hallucinatus est Theophanes, qui Fullonem post Petri Mongi morlem superstitem fuisse scripsit. Gelasius enim papa in Epi-

stola ad Orientales illum ante Mongum demortuum indicat, cum scribit: « Sed donec advixit Antiochenus Petrus, qui utrique post Acacianum cum Petro Alexandrino fœdus initum defunctus ostenditur, nunquam Antiocheno Petro, Alexandrinus Petrus communicare desit ». Cæterum Petrus Fullo favore Zenonis Aug. episcopatum Antiochenum usque ad mortem retinuit, et Palladium hæreticum successorem habuit.

3. *Aquarum benedictio in Vigilia Epiphaniæ.* — Theodorus Lector lib. 2 prodit, Petrum Fullonem instituisse, « ut sacrum chrisma in Ecclesia coram omni populo consecraretur, utque invocatio super aquas die Festo Theophaniorum fieret, sub vesperam. Item, ut in omni preicatione nomen Deiparae proferretur. Denique ut in singulis Collectis Symbolum recitaretur ». Fiebat hæc sancti unguenti seu Chrismatis consecratio feria quinta magnæ hebdomadis, qua de re legendum Euchologium Græco-

rum pag. 628, et quæ ibi notavit Goarus, qui et pag. 467 Fullonem id solum instituisse censet, ut aquarum benedictio in perygilio Theophaniorum fieret ad vesperam, cum autea media nocte fieri consueisset, ut ex sancto Chrysostomo ostendit.

4. *Symbolum in Missis recitari solitum.* — Quoad *Symbolum*, cum in greco Theodori tegatur: ἐν πάσαις συνάξεις, id est, in *quarīs synaxī*, et synaxeos nomine sacri conventus intelligantur, in quibus Sacra mysteria peragebantur, Valesius in Notis ad Theodorum recte existimat, eum intelligentum de Missis solemnibus, in quibus etiamnum *Symbolum* fidei

recitat. Quod vero idem Theodorus paulo antea scripsit, *Timotheum* sc. Constantopolitanum episcopum primum instituisse, ut *Symbolum* Nicænum in singulis Collectis recitaretur, arbitratur Valesius *Timotheum* id primum instituisse Constantinopolis, quo l. Petrus *Fullo* longe antea Antiochiae instituerat. Sane ritus isti, qui a Fullone primum inducti dicuntur, non illico ab omnibus Ecclesiis usurpati sunt, sed progressu temporis paulatim inoleverunt.

Obitus *Martyrii* episc. Hierosolymitani, de quo anno superiori num. 26.

FELICIS ANNUS 5. — CHRISTI 487.

1. *Concilium Romanum quo lapsis in Africana persecutione medela paratur.* — Quadringentesimus octogesimus septimus Christi annus Boetii consulatu notatur: hic ille putatur Boetus, qui Anicius familia, Manlius Severinus cognominatus est, vir clarissimus, de quo suis locis inferius dicturi sumus.

Sub hoc consulatu celebrata est Romæ Synodus, cuius Acta his verbis descripta leguntur: « Flavio Boetio V. C. consule, sub die III iduum Martiarum, in Basilica Constantiniana, residente venerabili viro papa Felice una cum Candido Tiburtino, Paschasino Centumcellensi, Constantio Aquinate, etc. » Postque enumeratos duodecimquadriginta episcopos, presbyterosque Romanæ Ecclesiæ, ista subnectuntur: « Felix episcopus Ecclesie Catholice Urbis Romanæ et praesidens Synodo dixit: Communis dolor, et generalis est genitus, quod intra Africam rebaptizatos etiam episcopos, presbyteros, diaconosque cognovimus: quæ res sine dubio ad vestræ quoque pervenit notitiam sanctitatis. De quo quid observari debet, ordinare nos convenit, proinde ut manifesta sit super hoc nostra sententia, quæ nobis sunt visa recitentur ». Hæc jure quidem prefatus est Felix ob funera ante biennium recensita ex Victore et alii: quibus manifesta redditæ sunt, quæ egerint Wandali, cum blanditiis, minis, ac vi adhibita, nolentes etiam ac reluctantes rebaptizarent.

2. Porro hujus hoc anno celebrandæ Synodi unde manarit occasio, est dicendum. Cum novi

Wandalorum regis indulgentia (ut vidimus) essent relaxata episcoporum et aliorum Orthodoxorum exilia: qui lapsi fuerant, resipescentes, medicinam quæsivere vulneribus: horum autem ingenem fuisse numerum, quæ ex Victore superius dicta sunt, manifestant. Sed cum hujusmodi a confessoriis postliminio redditis vitarentur; ne iidem ita relinquerentur foris absque medela, consultum fuit petere pharmachiam, ipsam videlicet adire Romanam Ecclesiam, ex qua congruum et præsentaneum præpararetur antidotum aegrotantibus.

3. Sie itaque collecta ab ipso Felice Romano Pontifice Synodo, quod ejus munieris potissimum esset, lapsos consacerdos erigere, cum a Domino dictum sit ad Petrum¹: « Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos »: pro qualitate vulnerum pharmaca opportuna composuit pluribus distincta capitibus: quæ ipsa recensentur in antiqua Cresconiana collectione. Sic quidem omnia attemperata, ut cum olei lenitate sit conjuncta acrimonia vini, severitasque putredinem absterget ulceris, quod clementia deliniret. Idque more majorum, quo scilicet lapsis succurrere Romana semper consuevit Ecclesia, prout quæ olim inter Romanum clerum, Corneliumque Romanum Pontificem, et Cyprianum Carthaginensem episcopum intercessere declarant. Sic igitur ista decernens, ita prefatus est Felix, scribens ad eos generalem Epistolam²:

4. « Dilectissimis in Christo Jesu fratribus, uni-

¹ Lue. xxii. — ² Felic. Ep. vi. tom. i. Epist. Rom. Pont.

versis episcopis per diversas provincias constitutis.

« Qualiter in Africanis regionibus astutia dia-
boli sevicerit in populum Christianum, atque in id
multipli deceptione proruperit, ut non modo vul-
gus incautum, sed ipsos quoque in mortis profundo
demersit sacerdotes; nullus non orbis ingemuit,
nulla terra nescivit. Unde in grandi merore positi
dissimulare non possumus pereuntium atque a no-
bis exigendarum disserimen animarum. Quapropter
competens adhibenda est talibus medicina vulneri-
bus, ne immatura curandi facilitas mortifera captis
peste nihil possit, sed segnus tracta pernicies reatu
non legitimæ curationis involvat pariter saucios et
medentes. In primis itaque venientis ad nos, et re-
media postulantis, sollicite discutienda est professio
et persona decepti, ut medela possit congruens
adhiberi, etc ».

5. Statuit enim, ut episcopi, presbyteri, atque
diaconi misere lapsi, etiam si coacti poenis ad id
fuissent impulsi, ad obitum usque ab omni fide-
lium exclusi cœtu, atque etiam a catechumenis se-
gregati orantes, ad finem vitæ laica tantummodo
communicatione impartirentur: reliqui autem infe-
rioris ordinis clerici, vel monachi, aut laici, si
sponte in facinus prolapsi essent, iidem triennio inter
audientes perseverare deberent, septem autem annis
inter paenitentes sub manibus sacerdotum colloca-
rentur, peregrinæ tantum communicationis partici-
pes facti, dum cum sacerdotibus permitterentur ora-
re, nondum vero eisdem communicationis viatico
imperlitio, nisi interea aliquem ex eis mori contin-
geret. Pueros insuper atque puellas, sive clericos,
sive laicos, quos ætas excusat, non tamen sine paenit-
tentia ad Ecclesiam admittendos, sed inter paenitentes
sub manus impositione retineri debere, ut tandem
communicationis participes esse possent. Additum
insuper his, ut ejusmodi lapsis nullus unquam adi-
tus patere deberet ad clericatum, inter laicos Ca-
tholicos tantummodo ad exitum usque vitæ con-
numerandis, nec inter eos ab aliquo recipiendis,
nisi litteris reconciliationis ab episcopis scriptis
ostensis.

6. His igitur ab ipso Felice Romano Pontifice
constitutis, ad calcem Epistole Apostolica auctorita-
tate conscriptæ, Apostolica itidem eamdem noluit
caruisse modestia, cum ista subjunxit: « His itaque
rite dispositis, et ad Ecclesiarum vestrarum noti-
tiā nostrā deliberatione perlatis, parere vos con-
venit. Quibus licet ad animarum reparationem
nihil deesse videatur: tamen si cui novi aliquid,
quod præterire nos potuit, fuerit revelatum; se-
cundum beatum Apostolum Paulum, tacente priore,
fideliter insinuet: quia Spiritus sanctus ubi vult
spirat, maxime cum sua causa tractatur; nec nos
pigebit audire, si quæ sunt omissa, non arroganter
abnuere, sed rationabiliter ordinare ». His Felix
verbis clausit Epistolam: quæ quidem cum non sub
anni hujus consulatu, sed sequentis idibus Martii
data legatur, quæ hoc anno, dicta superius die, in
Synodo lecta est; accidisse potuit, ut tunc minime

mitti valuerit, sed cum diu Romæ retenta esset,
exscripta iterum, dies apposita illa fuerit, qua in
Africanam mitteretur.

7. *Theodoricus Zenoni infestus de Italia invadenda molitur; postquam Odoacer Rugos devicerat.*

— Eodem anno Constantinopolitana civitas defectione Theodorici Gothorum regis in discrimen adducitur: de quo ista sub anni hujus consulatu ha-
bet Marcellinus in Chronico: « Theodoricus rex
Gothorum Zenonis Augusti beneficiis satiatus, cum
magna suorum manu usque ad regiam civitatem
et Melentiadē oppidū infestus accessit; pluri-
misque locis igne crematis, ad Novensem Mæsiæ ci-
vitatem, unde advenerat, remeavit ». Hæc ipse, quæ
quidem incompta fuisse videntur iis qui dixerunt
Theodoricum veneratum semper esse Zenonem ut
patrem, et concessisse eidem Italiam ab Erulis vin-
dicandam: nam tentasse constat primum infidelem
et ingratum barbarum Orientale sibi imperium (si
licuisset) arripere; sed spe tanta frustratum, anno
sequenti (ut suo loco dicetur) invasisse Italianam pos-
sessam ab Erulis, quos hoc anno Rugos populos
infestos Italiae debellasse, Cassiodorus affirmat in
Chronico. Sic plane vides, Barbaros beneficiis Ro-
manorum sepe demeritos, semper proditores effe-
ctos. Sed quæ fides sincera inveniri in hominibus
posset, qui infideles Deo hæretica essent imbuti
persidia? Ex his omnibus per Marcellinum since-
rissime patefactis, totam illam Jordani orationem
Theodorici ad Zenonem de invadenda Italia, et Ze-
noni ipsi tradenda, ut effectum commentum ad
contegendas Barbari regis ingratitudinem, explo-
dendam esse facile sentias, simulque corrigendos
alios ipsum secutos. Sive igitur illam accepit Jord-
anus (ut de aliis profitetur) a Cassiodoro erga re-
gem illum propensissimo, sive in gratiam gentis
suae ipse confinxit; satis sit ostendisse esse com-
mentum. Sed quæ sint ista, ab eodem auctore ac-
cipe:

8. « Inter hæc ergo Theodoricus Zenonis impe-
rio sedere sociatus, dum ipse in urbe bonis omni-
bus frueretur, gentemque suam in Illyrico (ut
diximus) residentem non omnino idoneam aut re-
fertam audiret, elegit potius solito more gentis suæ
labore querere victimum, quam ipse otiose frui regni
Romani bonis, et gentem suam medio criterie victare:
secumque deliberans, ad principem ait: Quamvis
nihil deest nobis imperio vestro famulantibus: tan-
tum (tamen) (si dignum ducit pietas vestra) deside-
rium mei cordis libenter exaudiat. Cumque ei (ut
solebat) familiariter facultas fuisse loquendi con-
cessa: Ihesperia, inquit, plaga, quæ dudum deces-
sorum prædecessorum vestrorum regimine gu-
bernata est, et urbs illa caput orbis et domina quare
nunc sub regis Trueilingorum et Rugorum (Erulo-
rum) tyrranide fluctuat? Dirige cum gente mea (si
præcipis) ut hic expensarum pondere careas; et ibi,
si adjulus a Domino vicero, fama vestre pietatis
irradiet. Expedit namque ut ego, qui sum servus
vester et filius, si vicero, vobis donantibus regnum

illud possideam ; hand ille , quem non nosteris , tyranni jugo senatum vestrum, partumque reipublicae captivitatis servitio premat. Ego vero si vicero , vestro dono vestroque munere possidebo : si victus fuero, vestra pietas nihil amittit, imo (ut diximus) lueratur expensas. Quo andito, quamvis agre ferret imperator dicessum ejus, nolens tamen eum contristare, annuit quae poscebat, magnisque ditatum muneribus dimisit a se, senatum populumque ei commendans Romanum ». Hæc ipse ; sed prorsus inania esse, quæ superius dicta sunt, manifestant. Accessit nova commotionis causa Theodoricus in Odoacrem expeditionis parandæ, nempe invidia ex rebus prospere gestis adversus Rugos, ab ipso hoc anno devictos ; eum regis filius, captivo ducto patre, ad eumdem Theodoricum confugit. At hæc quomodo se habuerint, enarrremus.

9. Factum id quidem hoc anno, Cassiodorus paucis refert : « His consultibus, inquit, Odoacer Phœba rege Rugorum vieto captoque potitus est ». Hæc ipse. Porro hæc ante quinquennium esse prædicta a sancto Severino, Eugipius fidelis testis enarrat, nosque suo loco superius diximus. At quæ idem auctor de his dicat, audiamus : post enim reccensita sacrilegia a filio regis admissa, quibus Dei iram acceleravit, ita mox subdit : « Quapropter rex

Odoacer Rugis intulit bellum. Quibus devictis et Friderico fugato, patrem ejus Feletheum eumdem et Phœbam dictum, captivum duxit, atque ad Italiam cum noxia conjuge supra memorata, videlicet Gisa, transmisit ». Hæc Eugipius. Quæ autem his subdit de misso iterum ab Odoaere germano suo adversus Fridericum, qui fuga lapsus se contulerat ad Theodoricum Gothorum regem in Mœsia agentem, atque iterum reversus paternum ceperat regnum, dicemus anno sequenti, quo contigere; itemque de translatione sacrarum reliquiarum S. Severini in Italiam, cuius predictione et spreta admonitione ad regem et conjugem facta, ista omnia contigisse diximus : ut perspicue apparuerit, quanto et vite et regni dispendio principes non audiant sacerdotes salubria ingerentes, et quam graviori suppicio se reddant obnoxios, qui in eosdem delinquentur. Etenim quod ad Rugorum regis statum pertinet, tanto contempto monitore, sero didicit, frustra inniti militum viribus, qui destituitur divino præsidio : violentiusque insurgere solere in auctores suos admissa peccata, quam adversariorum exercitus, qui justitiae obice sape languerunt, sed in vindictam delinquentium invicti redendantur.

Anno periodi Graeco-Romanæ 5980. — Jesu Christi 487. — Felicis III papæ 5. — Zenonis 14. Odoacris reg. 12.

1. *Consulatus.* — Fl. Boetius absque collega consulatum gessit, ut omnes Fasti testantur, idque in Occidente. Baronius et Onuphrius eum *Boetium Anicum Mantium Severinum* vocant, quia Boetius Philosophus anno **DX** consul ita appellabatur. Verum hujus conjecturæ fundamentum prorsus falsum. Desumitur enim ex Epistola Felicis papæ ad sanctum Cæsarium Arelatensem episcopum, a Baronio anno sequenti num. 7 recitata, quæ dicitur data post *consulatum M. Sev. Boctii V. C.* et tamen ea Epistola a Felice IV, non vero a Felice III scripta, idque post *consulatum Mavortii*, ut anno sequenti videbimus. Boetius in Synodo Romana *de lapsis restituendis* habita, dicitur *Flavius Boetius*, ut videre est apud Baronium num. 1.

2. *Theodoricus insurgit adversus Zenonem.* — Ad num. 7 et seq. Marcellinus in Chronico sub hujus anni coss. ait : « Theodoricus Gothorum rex

Zenonis Aug. nunquam beneficiis satiatus, magna suorum manu usque ad regiam civitatem, et Melentiadum oppidum infestus accessit, plurimisque locis igne crematis ad Novensem Mœsiæ civitatem, unde advenerat, reueavit ». Erat Melentias *Thraciæ pagus cu stadiis Byzantio distans*, inquit Suidas in Historia. *Nova* vero oppidum Mœsiæ inferioris ad Danubium sita, ut videre est apud Ptolomæum in Tabula nona Europæ. Ibi morabatur Theodoricus, ut etiam testatur anonymous Valesianus, qui ait Zenonem, cum *Basiliscus* imperium invasisset, misisse ad civitatem Novam, in qua erat Theodoricus dux Gothorum. Tum de rebus anno sequenti gestis loquens, scribit : « Mittens Theodoricum ad Italiam, pactuatus est (nempe Zeno) ut si victus fuisset Odoachar, pro merito laborum suorum loco ejus dum adveniret, tantum præregnaret. Ergo superveniente Theodorico patricio de civitate Nova cum

gente Gothica missus ab imperatore Zenone de partibus Orientis ad defendendam sibi Italiam ». Hanc Theodorici adversus Zenonem ingratitudinem fecit Jordanes, qui sicuti et Cassiodorus, gloria Theodorici nimium studiosus erat. Post illam invasionem Zeno, ut refert Anonymus Valesianus, Theodoricum in Italiam misit, sed anno sequenti, ut ibi dicetur.

3. Regnum Rugorum in Germania extinctum. — Anonymus a Cuspiniano editus sub Boetii consulatu habet : « Pugna facta est inter Odoacrem regem, et Febanum regem Rugorum, et vicit Odoacer, et adduxit captivum Febanum regem sub XVII kal. Decembris ». Idem habet Cassiodorus in Chronico ; sed quem *Febam* aut *Febanum* appellat, Eugipius in Vita sancti Severini Noricorum Apostoli recitata a Bollando ad diem viii Januarii, num. 12 *Flaccitemum* vocat, testaturque salutaribus ejus monitis instructum fuisse, ac *Feleteum* seu *Favam*, aut Favum filium successorem nactum esse. Is, ut prodit Paulus diaconus lib. I de Gestis Langobard. cap. 49, ultraeum Danubii ripam incolebat, quam a Norici finibus idem Danubius separat; ac illum ejusque conjugem Severinus, « ut ab iniuitate quiescerent, cœlestibus monitis monuit. Quibus pia verba spernentibus, hoc quod eis postmodum confitit, longe antea futurum predixit ». Addit Paulus, Odoacrem adunatis gentibus, quæ ejus ditioni parabant venisse in *Rugiland*, pugnasse cum Rugis, ipsosque, et Feleteum eorum regem extinxisse. Erat vero *Rugiland* Rugorum patria jam descripta. Eugipius citatus num. 54 hac de Odoacre addit : « Friderico fugato, patre quoque Fava capto, enim ad Italianum cum noxia conjugé supra memorata, videlicet Gisa, transmigravit ». Post hæc cum Fridericus ad propria revertisset, Odoacer misit Aonilphum fratrem suum, « ante quem denuo fugiens Fridericus ad Theodoricum regem, qui tunc apud Novam civitatem provinciæ Mœsie morabatur, profectus est ». Cum eo postea in Italianum venit, et pro eo adversus Odoacrem militavit. Verum Fridericus fregit deinde fidem, et hostibus sociatus est; inter quos orta discordia ipsem et vicius, ut testatur Ennodius in panegyrico Theodorico dicto pag. 306,

ubi Ennodius Theodoricum alloquens ait : « Fridericus, postquam tibi de adversariis tuis peregit triumplum, de se præbuit ». Haec extinctum Rugorum in Germania regnum, in quod Langobardi de suis regionibus egressi venere, et *al'quantis commorati sunt anniis*, ut prodit Paulus diaconus citatus.

4. Floret S. Eugendus abbas. — Florebat hoc tempore in regno Burgundico sanctus *Eugenodus* abbas monasterii Jurensis, seu Condatesensis postea sancti *Claudii* appellati, quem sanctus *Romanus* et sanctus *Lupicinus* primi ejusdem cœnobii abbates successorem designaverant. Ille septem vix annos natus Romano a genitoribus oblatus est, ut legitur in sancti Romani Vita cap. 4, scripta ab anonymo monacho Jurensi discipulo trium horum sanctorum, etatis testimonis seniorum, qui adhuc supererant, atque olim sub sanctis Romano et Lupicino vitam isthie monasticam egerant. Eam S. Romani Vitam recitat Bollandus ad diem xxviii mensis Februario. Successit *Eugendus* sancto Lupicino circa annum CDLXXX, et, ut ait idem auctor in Vita sancti Eugendi, relata a Bollando ad diem primum Januarii, et a Mabillonio seculo i Benedictino, vixit annos sexagiuta et sex fere menses. Cumque aimes vix septem natus Romano a progenitoribus oblatus fuerit, ut testatur idem Anonymus in Vita S. Romani cap. 4, usque ad annum circiter DXX in vivis esse potuit. Quesnellus tom. II Oper. sancti Leonis M. in dissert. V, cap. 2, pluribus contendit, Vitas SS. Romani, Lupicini, et Eugendi corruptas fuisse, et interpolatas ab aliquo posterioris etatis auctore, sed ejus conjecturas supra refutimus, easque Vitas genuinas esse supra monstravimus. In Vita S. Eugendi habemus insigne exemplum sacramenti Extremæ Unctionis. Is enim morti proximus, « vocato ad se uno de fratribus, cui cum libertate peculiari olim etiam perungendi infirmos opus injuixerat, secretissime quoque sibi pectusculum peluit (ut moris est) inungit ». In unctione enim infirmorum non eadem partes semper inunctae sunt, nec servata eadem temporis ratio, ut ostendit Mabillomus in Praefat. ad citatum tomum, num. 98.

FELICIS ANNUS 6. — CHRISTI 488.

1. *Defuncto Acacio, Flavitas malis artibus occupat agitatque Constantinopolitanam Ecclesiam, communicationem præ se ferens Romani Pontificis.* — Qui sequitur annus quadringentesimus octogesimus octavus, duobus consulibus Dinamio atque Siphidio adnotatur: quo et timem vivendi fecit Acacius Constantinopolitanus episcopus in anathemate perseverans, cum sedisset annis (ut Nicephorus habet in Chronico) decem et septem, atque mensibus novem: cuius nomen licet a successoribus cum Catholicis in Ecclesia recitaretur, contradicentibus Romanis Pontificibus, ex Diptychis tandem ignominiose abolitum est, id fortiter agente Hormisda papa apud Justinum imperatorem, ut suo loco dicetur. Tanti fuit hic fastus et arrogans, ut sineret suas ipsius imagines adhuc viventis (quod de nullo ante eum episcopo fegitur) in Ecclesiis dedicari: qui enim ei assentabantur, ipsius effigies in Ecclesiis pingere vel affingere consueverunt; de quibus ista Suidas habet: « Cum omnes Ecclesiæ in sua potestate haberet, sollicitam curam impendit his qui prægerant: quorum sagaciores ejus imaginem in templis consecrarunt. Cum igitur universe omnibus in Ecclesiis imagines ostenderentur: opinati quidam sunt, eum ex ambitione dedicationem illam imperasse. Confirmabat pictura templi juxta navale, e calculis musivo opere elaborata. Cum enim totum opus sub Gemadio fuisset perfectum, in insigni templi loco eum effinxerunt, et inter hunc, Salvatorem Gemadio dicentem: Solvile¹ templum hoc, et Acacio: post te hunc excitabo ». Quod scilicet post Gemadium fuisset Acacius creatus Constantinopolitanus episcopus. « Ob tales igitur imagines Acacius, quamvis benignus et officiosus, opinionem insanæ cupiditatis gloriae est consecutus ». Itac Suidas de Acacio. Sed cum ejus nomen e saeris tabulis, ita decernentibus Romanis Pontificibus, sublatum est, utique et ejusmodi imagines ab Ecclesiis oportuit fuisse defetas.

2. Acacio igitur in hunc modum ex hac vita

subducto, in locum ejus Flavitas, quem et Flavianum ali appellant, malis artibus subrogatus est; de quo ista Nicephorus¹: « Post Acacium Flavitas Constantinopolitanum suscepit episcopatum, vir qui quidem presbyter esse visus sit, sed usque adeo ad audaciam et improbitatem summam pervenit, ut id quod dicturus sum facinus, satis qualis fuerit, indicare possit. Zeno imperator chartam puram in sacro ponit altari, atque in charta alia per scriptum Deo supplicavit, ut per angeli manum, quæ in hominum conspectum non veniret, nomen ejus adscriberet, quem caelesti calculo Constantinopolitanæ Ecclesiæ hierarcham praefectum vellet. Atque ob eam rem quadraginta dierum jejunium indixit; et Deum omnes orare, ut qui illi placitus esset ostenderetur, jussit. Itac ubi Flavitas cognovit, auro multo templi custodem, qui idem princeps imperialis cubiculariorum erat, corrupit, ut in charla pura nomen ejus adnotaret, eamque rursus imperatoris sigillo obsignaret. Hoc ubi factum est, et ubi constitutum jejunii tempus præterit, sigillo e charta sublato, derepente Flavitas ingenti gloria, perinde atque a Deo designatus esset, affluens, corruptus est, et magnifico saltu in patriarchæ thronum is concendit.

3. « Verum enimvero piaculum id omnipotens providentia non diu latere passa, illusionem eam, scenicamque actionem quamprimum in aper- tum duxit. Infelix enim ille cum non tolos quatuor menses in sede ea transegisset, morte repentina ex hominibus sublatus est, cum ne dimidiā quidem partem numeris ejus, quo episcopalem dignitatem redemerat, corraderet potuerit. Argentarii hæreditibus ejus insistere, et pecuniam nuper admodum mutuo datam exigere. Atque illi qui solvendo non essent, Zenonem adiere, eique ut ab acerbis illis creditoribus liberaret, supplicarunt, et rem ipsam secreto ei ipsi, qui de illa inquirebat, indicarunt. Zeno autem, re audit, obstupuit. Et postquam non Christum, sed Chrysum, hoc est, aurum potius

¹ oan. xvi.

¹ Niceph. l. xvi. c. 18.

Flavilæ nomen in libello illo adscriptis cognovit, judicium revera et justitiam juxta psalmum¹ fecit. Atque enuuchum quidem, qui sibi divinam existimationem et gloriam arrogasset, tolli; pecuniam autem creditam ex substantia ejus dissolvi argentariis jussit. Ipsam vero Ecclesiam episcopis permisit, ut illi suffragii suis, quem idoneum esse procreationi ei judicarent, eligerent ». Hæc ipse: sed de successore Flavitæ agendum anno sequenti. Porro nec inter Catholicos fuit adnumerandus Flavitas, utpote hæreticorum communione pollutus: insistens enim vestigiis predecessoris Acacii, ejus nomen inter sacra recitari fecit, quem sciebat a Catholica communione esse defunctum extorrem, ut Gelasii papæ litteræ² indicant, de quibus suo loco dicendum: quin etiam (ut testatur Evagrinus³) idem est repertus hostis Concilii Chaleedonensis.

4. Sed cum talis esset, nihilominus affectavit dici Catholicus ob ineundam communicationem cum Romano Pontifice, expetens quasi Catholicus a Felice papa communionem, ex qua sciret magna infamia Acacium excidisse. De eo autem ista in primis Liberatus diaconus habet⁴: « In his turbis Ecclesia constituta, moritur Acacius, et ordinatur post eum Flavianus (Flavitas) presbyter, qui fuit a sancta Theela; qui non consensit sine Romano Pontifice inthronizari, sed transmisit Synodicam papæ Romano Felici. Qui modico vivens tempore, moritur, non accipiens Epistolam ipsius ». Hæc Liberatus. Vides hæreticum hominem, et in ovile ovium ingressum aliunde quam per ostium ut latronem et furem: quo tamen suffurari æque posset Catholicum nomen, sedere renuisse, donec acciperet a Romano Pontifice litteras communicatorias. Sed quid insuper fraudulentus homo?

5. In gratiam Zenonis imperatoris litteras etiam dedit ad ejus amicos hæreticos episcopos, ut de eo Nicephorus ita testatur⁵: « Cum Flavitas adhuc thronum obtineret, Synodales ad Petrum Alexandrinum Epistolas dedit, et ejusdem generis litteras ab eodem accepit, in quibus eadem de Chaleedonensis Actis, anathemati ea subjiciens, seripsit ». Et paulo post: « Apposuisse, inquit, et Petri et Flavitæ litteras, nisi me prolixitas illarum exterrisset. Et Flavitas ad Felicem scribens, se illius communionis esse, Petri autem conjuncionem aversari significaverat: idem ad Petrum litteras dans fecerat, communionem se illius recipere, Felicem autem rejicere insinuans. Quas litteras ubi Felix papa a piis quibusdam ad se perlatas accepit, legatos Flavitæ cum contumelia Roma expulit ». Hæc de Flavita atque Felice Nicephorus: quibus plane usitatus hæreticorum mos detegitur nihil sincere agere, sed miscere omnia subdole, temporibus atque personis pro vitæ præsentis commodis inseruentibus.

6. At quis negare poluissest, rem tantam non

serio agere Proteum istum, cum tanli se facere communicationem Romani Pontificis præ se tulerit, ut absque ejus consensu noluerit in throno sedere, legationemque miserit honorificam, dignam procul-dubio Romano Pontifice, et litteras dederit cum professione Catholicae fidei: tales namque oportuit illas fuisse, quibus se detestari communicationem Petri Alexandrini significarat. Quis, inquam, talia ac tanta videns, recipiendum esse ad communicationem Flavitam negaret? Attamen prudenter distulit Felix, et quid tempus pareret, provide expectavit: probe sciens, quod fictum est, haud diutius permansurum. Sed opportune, Ieo volente, factum est, ut Alexandria cum litteris Flavitæ ad Petrum datis Romam iuntii adventarent, ex quibus totius fabulae patescatum est argumentum. Unde accidit, ut in præsentes hæretici hominis legatos, quos utique ex auctore qui miserat, tales et ipsos esse existimavit, jure Pontifex commotus fuerit, ut in fraudulentos et impostores homines, qui circumvenire atque decipere Sedem Apostolicam advenissent. At de his modo satis.

7. *Felicis papæ Epistola ad S. Cæsarium Arelatensem episcopum circa ordinandos ad sacerdotium.* — Hoe item anno, qui notatur post consultum Manlii Severini Boetii, Felix papa ad S. Cæsarium Arelatensem episcopum has litteras dedit de non ordinando in sacerdotem quemquam ex laicis:

« Dilectissimo fratri Cæsario, Felix.

« Legi quod inter fraternalitatem vestram est constitutum, non licere ex laica conversatione ad officium sacerdotale ante probationem temere promoveri; de qua re etiam a te ad nos pervenit opinio, aliquos post ordinationem ad sacerularis vitæ mores fuisse transgressos. Et licet sit talis nefanda præsumptio, plus tamen est periculosa neglectio. Qui enim potest venienti malo resistere, et hoc dissimulans fieri permittit, ipse magis mali auctor operis approbatur. Nemo se itaque per antiquam consuetudinem speret exuere: quia quæ illicite inchoata sunt, si dammentur, in posterum suos fructus generare non possunt; nam quod gradibus eruditur, si sine perfectione doctrinæ ad suum pervenit constitutum, errat per examinationem, quia non recipit firmitatem; nec honorem quis per timorem potest servare, qui in ejus gloriam semel laborare pervenit. Et laus inanis cui tribuitur laedit, ad elationem nutriendis magis, quam provocans ad opera verae virtutis. Vas electionis ad suum discipulum Timotheum scribit, dicens¹: Nemini cito manus imposueris, nec communicaveris peccatis alienis. Quid sibi vult: Ne citius imponas manus? Quia dignitas quæ datur, ideo datur, ut duret immobilis; debet enim antequam concedatur, longa sub deliberatione traelari. Unde magister, qui elementorum ignorat initia? Unde gubernator, qui inter nautas sua servitia non monstravit? Ignorat quænam ratio magistris debetur, qui ad obedien-

¹ Psal. cxviii. — ² Gelas. commonit. ad Faust. — ³ Evagr. l. iii. c. 23. — ⁴ Liber. diacon. in Brev. c. 18. — ⁵ Niceph. l. xvi. c. 49.

¹ 1. Tim. v.

tiam sua corda non flexit. Unde quemadmodum in domo Dei conversari debeat pesterissit in exemplum, sit in omnibus clericis, et in his maxime qui sunt ad sacerdotia diligendi, Apostolicae monitionis eloquium, qui ait¹: Oportet et testimonium habere bonum ab his qui Ioris sunt. Quapropter communī consensu sub observatione venerabilium canonum ordinandum eligite sacerdotem, ut et de nostra simus salute solliciti, et illorum utilitatibus consulamus, qui fuerint ad hunc ordinem diligenter adsciti. Dominus te incolumen custodiat, frater carissime. Dat. III non. Febr. P. C. M. Sev. Boetii V. C. »

8. *Theodorici apparatus ad invadendam Italiam adversus Erulos.* — Sub hujus quoque anni consultus apparatus atque procinctum Theodorici Amali regis Gothorum ad invadendam Italiam Marcellinus recenset; ipsum autem ingressum in Italiam atque progressum refert sub sequentis anni consulibus, sicut etiam Cassiodorus; quos in his sequemur, res gestas propriis temporibus aptantes. Dei plane consilio factum est, ut Ariani, qui diversarum nationum principatu suo orbem jam cinxisse viderentur Occidentalem, pervasuri quoque Orientem, si imaniues inter se fuissent, adversus se invicem arma converterent, armarenturque Gothi in Erulos et alios illis inhaerentes populos Arianos. Incessit plane animum Theodorici regis invidia, quod ipse cum suis velut extorris incertis sedibus vagaretur, Eruli autem vix ante cogniti populi universam Italiam jam annos plurimos obtinerent, quam Gothi primi omnium bellico robore superassent: adeo ut non tam aliena quam sua sibi Theodoricus repelere videretur. Accendebatur aemulatione insuper ejus animus, cum sciret suæ gentis Alaricum regem nobilissimam Galliarum provinciam occupasse, illaque jam vagandi finem imponentem, honorificam fixisse sedem. His igitur bellicosissimi atque altissimi animi ipse juvenis stimulis agitatus, ad invadendam totis viribus Italiam vires undique sibi comparat. Quibus autem progressibus rem perfecerit, annis singulis apparebit.

9. *Occasione victoriae ab Odoacre in Rugos iterum relata, ossa S. Severini in Italiam transfruntur, ubi de ejus miraculis et discipulis.* — Ille item anno, qui sequens est a clade Rugorum per Erulos facta, cum eorum rex atque regina in Italiam captivi ducti sunt; Fridericus regis filius, qui in Mœsiam ad Theodoricum Gothorum regem fuderat, viribus pollens in paternum regnum veniens, illud praesidio deslitutum invadens tenuit. Cujus rei gratia rex Erulorum Odoacer, comparato rursum exercitu, ad eundem debellandum germanum suum mittit, ut enim obtineat, gentemque illam ab ejusdem tyrannie liberatam in Italiam transferat. Quod cum feliciter impleretur, ex eo factum, ut etiam venerandum corpus S. Severini ante annos sex defuncti, ejus discipuli memorē id ab eo vivente jussum, sustulerint, atque religioso

pietatis officio in Italiam transtulerint. Sed quomodo cuncta haec acciderint, Eugipius in rebus gestis ejusdem sancti Severini narrat his verbis:

10. « Post audiens idem Odoacer Fridericum ad propria reverti-se, statim fratrem suum misit cum multis exercitibus Onoulphum. Ante quem denuo fugiens Fridericus, ad Teudericum regem, qui tunc apud Novam civitatem provincie Mesie morabatur, profectus est. Onoulphus vero praecepto fratris admonitus, universos jussit ad Italiam migrare Romanos. Tunc omnes incolæ, tanquam de domo servitutis Aegyptiæ, ita de quotidiana barbarice frequentissimæ depredationis educti, sancti Severini oracula cognoverunt»: nempe omnes fore transferendos in Italiam accolas regionis illius.

11. Quod autem ad Fridericum spectat: postea accidisse videtur, ut ipse rursus pugnans adversus Erulos, eosdem superarit, sed vincetur postmodum ipse a Theodorico Italiæ jam facto rege. Id quidem ex verbis Eunodii Ticinensis in Panegyrico Theodorico dicto intelligi satis potest, cum sic ait: « Nam Fridericus postquam tibi de adversariis tuis peregit triumphum, de se præbuit ». Pugnasse enim visus est adversus Odoacrem sub ipso Theodorico in Italia, eumque viciisse, rebellans vero ipse postea ab eodem Theodorico esse superatus. Sed ad S. Severini translationem revocemus orationem. Quomodo vero discipuli sancti Severini exhumatum venerandum ejus corpus transtulerint, idem Eugipius ita docet, cum ista mox subdit:

12. « Cuius præcepti non immemor venerabilis noster presbyter tunc Lucillus, dum universi per comitem Pierium compellerentur exire, præmissa cum monachis vespere psalmodia, sepulturæ locum imperat aperiri. Quo patefacto, tanæ suavitatis fragrantia omnes nos circumstantes accepit, ut præ nimio gudio atque admiratione prosterneremur in terram. Deinde humaniter æstimantes ossa funeris invenire disjuncta (nam annus sextus depositionis ejus effluxerat), integrum corporis compagem reperimus: ob quod miraculum immensas gratias relulimus omnium conditori, quia cadaver sancti, in quo nulla aromata fuerant, nulla manus accesserat conditoris, cum barba pariter et capillis usque ad illud tempus mansisset illæsum. Linteaminis igitur immutatis, in loculo multo ante jam tempore præparato funus includitur, carpento, trahentibus equis, impositum; mox evehitur, cunctis nobiscum provincialibus idem iter agentibus: qui oppidis super ripam Danubii derelictis, per diversas Italie regiones, varias suæ peregrinationis sortiti sunt sedes. Sancti itaque corpuseculum ad castellum nomine Felethem emensis regionibus apportatum est.

13. « Per idem tempus multi variis ocepati languoribus, et nonnulli a spiritibus immundis oppressi medelam divine gratiae sine ulla mora senserunt. Tunc et mutus quidam ad id castellum suorum miseratione perductus est: qui dum in oratorio, quo sancti viri corpuseculum super carrum

¹ 1. Tim. i. 1.

ad huc positum permanebat, alacer pervenisset, ac sub eo clauso oris sui ostio in cordis cubiculo supplicaret; illico lingua ejus in oratione solula laudem dixit Altissimo. Cumque reversus ad hospitium quo suscipi consueverat, interrogatus fuisse, ex more, nutu, signoque pulsatus; et orasse, et laudem se Deo obtulisse, clara voce respondit. Quo loquente, pavefacti qui eum noverant, ad oratorium cum clamore currentes, S. Lucillo presbytero, simulque nobis, qui cum illo eramus, ignorantibus quod evenerat indicarunt. Tunc omnes exultantes in gudio divinæ gratiae clementiæ gratiarum retulimus actionem». Quod vero quæ his subdit Eugipius de translatione facta inde Neapolim, dicat contigisse sub Gelasio papa: plane nonuisi post annos quatuor sacras S. Severini reliquias illuc translatas esse, affirmare necesse est. Agenus de ea suo tempore.

44. Magna quidem Dei providentia factum apparet, ut in summa Occidentalis orbis obscuritate, Arianis ubique regnantibus, densaque errorum caligine veritatem obnubilantibus; tantæ lucis radii eruperint cunctis miraculorum virtute perspicui: ut audiretur ab omnibus, loquente muto, imo et defuncto virtutis voce clamante, illum esse Deum verum, quem Severinus coluisse, cuius ossibus tanta posse præstare, idem Dominus concessisset: ac proinde palam factum cunctis mortalibus, ea fide, iisdemque ritibus sacrificiis Deum esse colendum, quibus idem vir sanctissimus divinum sibi numen conciliaverat. Cui micanti fulgori si filii

tenebrarum oculos aperire voluissent, reclam per quam incederent viam evidentissime perspexissent.

45. At vero non simul cum Severino præclaræ ejus virtutes extinctæ sunt: nam et illa eum Deus auxit benedictione, ut locupletem sanctorum morum hereditatem veluti testamento relictam transmiserit in discipulos; quos egregia enitusse sanctitatem, non solum quæ unus ex illis Eugipius scribit ostendunt, sed et Ennodius Ticinensis tujuus temporis scriptor celeberrimus docet. Scripsit enim iste Vitam S. Antonii ejusdem S. Severini discipuli. Fuerat hic nepos æque sanctissimi viri Constantii Lauriacensis episcopi, cuius meminit pariter Eugipius in Vita ipsius sancti Severini. Quomodo autem idem Antonius post obitum Severini e patria exire coactus, pluribus annis una cum discipulis quos collegit, vitam exercuerit eremiticam, in qua mirifica resplenduit sanctitate, dono prophetiæ clarus atque miraculis; ac quomodo fugiens humanas laudes, demum inde recesserit, atque ubi aliae plures elucerent accensæ lucernæ, ne solus ipse vere lucerna ardens et licens intuentium pateret adspectum, in Lerinense monasterium se confulerit, et sancto ibi fine quieverit; idem Ennodius pluribus narrat. Asservari hactenus clarum miraculum ejus venerandum corpus in Ecclesia ejusdem cœnobii Lerinensis, accepimus; solemniisque ritu annis singulis ejus diei natalem a monachis S. Benedicti illic agentibus peragi, certa relatione comperimus. Sed de his modo satis.

Anno periodi Græco-Romanæ 5981. — Jesu Christi 488. — Felicis III papæ 6. — Zenonis 15. Odoacris reg. 13

1. *Quindecennalia Zenonis.* — Coss. *Dinamus* et *Fifidius* in Occidente, inquit Onuphrius, creati. *Quindecennalia Zenonis* post Leonis jun. obitum imperantis in hunc annum incident.

2. *Moritur Acacius Constantinop. episc.* — Ann. 1 ad 7. *Acacii Constantinopol. episcopi* obitus contigit anno sequenti, *Eusebio consule*, ut scribit Victor Tununensis, cui suffragantur Nicophorus patriarcha, qui annos septemdecim et menses novem Acacio assignat, ac Theophanes, qui eum defunctum tradit anno Incarn. secundum Alex. cœl. lxxxi, kalendar. Septemb. currentis Christi anni inchoato. Hæc Tununensis verba: « Acacius Constantinopoli-

tanus episcopus sub damnatione moritur: et pro eo Flavianus episcopus ordinatur, cui tertio promotionis sua mense mortuo Euphemius Synodi Chalcedonensis decretorum custos in episcopatu succedit». Sed quem *Flavianum* Tununensis vocat, Nicophorus lib. 6, cap. 13 *Flavitanum*, Theophanes vero *Phravitam* appellant. Et Nicophorus in Chronicô, qui eum *Phravitam* nominat, tres menses, et dies xviii assignat. Denique Zonaras Acacio annos xvii, Flavitate vero menses tres cum semisse attribuit.

3. *Constantinopolitan. patriarcharum imagines in Ecclesiis positæ.* — Observat Valesius ad lib. 1 Theodori lectoris, morem olim fuisse, ut pa-

triarcharum imagines in Ecclesiis collocarentur. Nec patriarcharum solum, id enim non tam mirandum esset, cum patriarchæ non minus quam imperatores ipsi colerentur; verum etiam orphanotrophorum, et aliorum clericorum imagines honoris causa in Ecclesiis apponabantur. Testatur id vetus auctor apud Suidam in voce *Azizos*, ubi dicit, eos qui ab Acacio beneficiis affecti fuerant, vivente adhuc *Gennadio* ejus decessore, imagines ejus in cunctis Ecclesiis erexisse: præcipe vero in Ecclesia, quæ est juxta navale, Gennadini patriarcham et *Acacium* depinxisse; atque inter hos medium servatorem nostrum Jesum Christum, qui hec Gennadio diceret: «Destruere hanc Ecclesiam, et successoris ejus temporibus illam restaurabo». Baronius quidem num. 1 existimavit, eas imagines *Acacio* positas dum esset patriarcha, illumque primum ex patriarchis fuisse, qui hunc honorem affectari. Sed Baronium refellunt verba Suidæ, qui Ecclesiam illam juxta navale, in quo erat *Acacii* imago tessellato opere fabriecata, sub *Gennadio* patriarcha absolutam esse affirmat. Quare is mos ante *Gennadii* tempora jam invaluerat.

4. *Epistola Felicis IV perperam Felici III attributa*. — Ad num. 7. Epistola *Felicis papæ* ad sanctum Cæsarium Arelatensem episcopum de non ordinando in sacerdotem quemquam ex laicis quam Baronius recitat, data est a *Felice IV*, non vero a *Felice III*, quo Ecclesiam Romanam regente, sanctus *Cæsarem* monasticam vitam duxit. Fefellit Baronium codex, in quo librarii errore legitur: *Dat. III non. Feb. P. C. M. Sev. Boetii U. C. Le-*

gendum enim, post consulatum Marortii, idcoque anno **DXXVII**, quo ea nota temporia usurpata. Quam emendationem Sirmondus eruit ex codice Ms. Ecclesiæ Arlatensis, in quo ea Epistola legitur data *post consulatum Marortii*, id est, *Marortii*. Sed imperitus librarius locum, quem legere nescivit, ut saepe fit, corrupit.

5. *Translatio reliquiarum S. Sererini*. — Ad num. 13. Corpus sancti *Sererini* Noricorum episcopi ter translatum est. Primo anno sexto depositionis ejus, ut refert Baronius ex ejus Vita, idque ex monasterio, quod juxta *Fabiana* construxerat, in Italiæ *ad montem Feletem*. Eam translationem describit Eugipius in Vita sancti Severini cap. 42 qui eidem interfuit. Quare cum hic annus sextus sit a morte Severini, e quindecennialibus Zenonis imp. insigniatur, hæc translatio recte a Baronio hoc anno recitata. De duabus aliis suis locis sermo erit.

6. *Leontius et Illus morte affecti*. — Marcellinus in Chronico sub hujus anni coss. scribit: «Leontius interea rex, et Illus tyrannus in Papyrio Isauriae castello capti, decollati sunt. Capita eorum Constantinopolim allata præfixa hastilibus tabuere. Eodem anno Theodoricus rex omnium suorum multitudine Gothorum in Italiæ tendit». Illi et Leontii interitum hoc etiam anno recitat Theophanes ad annum nempe Incarnat. secundum Alex. **CDLXXX**.

Petri Fullonis interitus hoc anno contigit, ut anno **CDLXXXVI** insinuavi.

FELICIS ANNUS 7. — CHRISTI 489.

4. *Euphemius Flavitæ successor ideo improbandus, quod Acacii nomen non expunxerit a Diptychis*. — Redemptoris nostri annus quadragesimus octogesimus nonus, Probino et Eusebio consulibus aperitur: quo Euphemius ex Constantinopolitanæ Ecclesiæ presbytero eligitur post Flavitam ejus civitatis episcopus; de quo ista Evagrius¹: «Cum Euphemius litteras Petri Alexandrini

de mutua inter eos communione accepisset, animadverteretque eas Actis Concilii Chalcedonensis anathema indixisse; valde omnino commotus fuit; seque a Petri communione penitus sejunxit». Haec Evagrius, eademque Nicephorus: ex quibus plane idem Euphemius posset videri Catholicus; cum et hoc addidit, ut Chalcedonense Concilium probarit, atque nomen Petri in sacra Diptycha relatum expunxerit, Felicis vero papæ nomen ab Acacio abolitum in easdem sacras tabulas referret: sed quod

¹ Evag. l. iii. c. 23.

reliquerit in eis nomen Acacii, factum est ut Felix cum Apostolice Sedis communicatione indignum existimarit. Testatur haec omnia Nicephorus istis verbis¹: « Euphemius simul alque episcopatum inuit, nihil moratus, suis ipse manibus in sacris tabulis Petri Mogi nomen expunxit, et Felicis appellationem reposuit; atque in sacro suggestu considens, Synodales more recepto Epistolas Romanas ad Felicem dedit. Porro papa scripta quidem illius recepit, et Euphemio veluti Orthodoxo favil, sed illum in episcopalem communionem non admisit, propterea quod Acacii quoque et Flavitae nomen de sacro libro non deduxisset ». Haec Nicephorus. Sed quod Liberatus diaconus tradit, suscepisse a Felice Romano Ponitifice Euphemium scripta; intelligas ea fuisse commonitoria, non aulem communicatoria, sicut et esse comperiuntur litterae quas ipsius in Sede successor ad eumdem Euphemium scripsit, quibus eum adnitionuit, ut nomen Acacii aboleret, si vellet consequi Ecclesiae Catholicae communionem. Haec quidem hoc modo inter Euphemium atque Felicem hoc anno transacta sunt.

2. Inter ipsum autem Euphemium alque Alexandrinum episcopum Petrum Mogum res aliler se habuere. Confirmante enim Chalcedonense Concilium Euphemio, illo autem improbante; mutuo inter se digladiari coperunt, cogentes alter adversus alterum Synodos, seque mutuo anathemata ferientes usque in sequentem annum, quo ex hac vita perfidum illum Mogum abripi contigil, ut trahunt Evagrius² atque Nicephorus.

3. Summam plane Euphemius laudem conseculus fuisse, nisi illud divinæ Scripturæ, de eo diei poluisset³: « Coinquinatus es cum mortuis, depulatus es cum descendantibus in infernum »: dum videlicet haud adduci poluit, ut impii Acacii expungeret nomen e Diptychis. Flavitæ autem episcopi nomen quidem ab eo sive cassatum, sive inter defunctorum memorias non receptum, inde certum deducimus argumentum, quod eum de Acacii nomine illi a successore Felicis Gelasio negotium sibi facessit, nunquam in ejus litteris de nomine Flavitæ facta mentio reperitur, qui quidem ex scriptis ejus ad Petrum Romanam perlatis manifestus fuit comprobatus hæreticus: ob id igitur de illo minime tacendum fuisse, nisi id sponte Euphemius ante præstisset. Inde etiam accidit, ut in aliquibus Graecorum monumentis post Acacium eidem dicatur successisse Euphemius, nulla faela de Flavita penitus mentione: ut videre est in Actis magni illius Danielis Stylite, ubi describitur ejusdem Danielis obitus hoc ipso tempore, cum videlicet ipse Euphemius creatus est Constantinopolitanus episcopus. Res quidem memoria digna, cum sanctissimus vir miraculis plurimis nobilitatus, migraturus e vila hac, nihil magis quam fidem Catholicam quasi Dei depositum testatum alque obsignalum suis reli-

querit: posl quæ reddidit Deo spiritum, cum antea ista præcessissent, quæ his verbis ab auctore narrantur⁴:

4. *Danielis Stylitæ obitus et miracula.* — « Divinum mysterium Daniel celebravit, et intemeralia ipsa sumpsit sacramenta, et iis, quibus præerat, impertiit. Atque jam quidem Magnus extremum agebat spiritum; et ipse anistes episcoporum (is erat Euphemius, jam enim mortuus erat Acacius) cum aliis veniebat ad emigrationem. Aderat autem Rais fidelissima, et vir quidam qui possidebatur a dæmons, ac pergebat ad columnam; qui et sanctorum ad sanctum adventum, clamando, aperte significabat, et eos suis appellabat nominibus; et ipsorum, ut qui convenissent, meminerat Angelorum. Deinde adjiciebat fore ut tercia hora ejus diei Daniel excedat ad Dominum, et a diuturna habitatione immundus expellatur spiritus: quæ utraque suo tempore evenerunt. Quæ autem prius dicta est Rais magnifice parabat ea quæ pertinebant ad sepulturam: et cum multos adduxisset artifices, et jussisset fieri tumulum in inferiore parte columnæ et usque ad fastigium, statuit ex utraque parte tumuli homines qui faces ferrent, et laniپades tenebant in manibus, et ea canerent quæ cani solent in decessu.

5. « Cumque illa corpus infra detulisset, in plumbeo id ponit loculo: in hoc quoque servans magni Danielis testamentum. Illic enim mandavit discipulis: Seu imperatores, seu reges, aut ulli alii se invicem superare contendant in loculi sumplu et magnificentia; nolite suspicere: sed et illic et sic corpus deponi sinite, ubi et quomodo voluerit Rais fidelissima. Haec ergo peracta sunt, et expulsus est immundus dæmon, cum multum hominem discerpisset, etc. » Pergit dicere de mirandis quæ post ejus obitum contigerint. Sed illud observa: recusari jussisse, si quæ ab imperatore ultima munera solverentur, utpote homine consuetudine hæreticorum inquinato, et ob id a communione Catholicæ alieno. Sic igitur magnus Daniel octogenarius ex hac vita decessit, cuius memoriam cum viventis, tum mortui miraculis illustratam Dei Ecclesia perpetuali anniversarii solemnis consecravit.

6. *Theodorico adveniente in Italiam, præclare facta Epiphani Ticinensis et Laurentii Mediolanensis episcoporum.* — « His etiam consulibus (inquit in Chronico Cassiodorus) felicissimus atque fortissimus dominus noster rex Theodosius intravit Italiam: cui Odoacer ad Isontium pugnam parans, victus cum tota gente fugatus est. Eodem anno, repetito conflictu, Veronæ vincitur Odoacer ». Haec ipse. Sed quæ tunc transacta sint inter sanctum Epiphanium Ticinensem episcopum, et Theodosium regem, scribit Emodius Ticinensis diaconus verbis istis⁵ ex codice tamen nonnulli depravato acceptis.

¹ Niceph. I. xvi. c. 19. — ² Evagr. I. iii. c. 23. Niceph. I. xvi. c. 20. — ³ Baruch. III.

⁴ Extant apud Sur. die xi. Decemb. — ⁵ Eanod. Ticin. in Vit. S. Epiphani. Epis. Ticinæ.

7. « Dispositione cœlestis imperii ad Italiam Theodoricus rex cum immensa roboris sui multitudine commeavit. Ad quem vir integerimus Epiphanius, dum Mediolani positus esset, occurrit. Quem cum ille regum præstantissimus cordis oculis inspexisset, et solita judicij sui sacerdotem nostrum libra pensaret, invenit in eo pondus omnium constare virtutum : eujus integritatem velut fabritibus lineis ad perpendiculum mentis emensus est. Quique tali apud suos de illo sermone usus est : Ecce hominem, cui totus Oriens similem non habet; quem vidisse, præmium est; eum quo habitare, securitas. Fortissimo muro Ticinensis civitas, incolumi isto, vallatur : quos impugnantium nulla vis possit obruere, quos nunquam Balearis fundæ transcendat excursus. Si qua necessitas inter undas certaminum accesserit, tutum est apud istum matrem familiasque deponere, expeditum excursibus militare bellorum. Interea perduelles animos deditiij exercitus mutationum incendit ambitio : quorum caput Tufa fuit, homo in perfugarum infumia notitia veteri pollutus ; qui concepit mente, ut se desperantibus partibus cum ingenti multitudine redderet. Quod cum Theodoricus rex principaliter sollicitudine cognovisset, continuo omnem illam, quam totus Oriens vix sustinuit, contraxit manum, atque ad Ticinensis civitatis se angustiam contulit. Videres urbem familiarum cœtibus scatentem, domorum inumanum culmina in angustissimis resectata tuguriis cerneret, nee ad recipiendam habitantium densitatem solum ipsum posse sufficere.

8. « Inter hæc ille in bonis vir exercitatissimus, in quo animorum amplitudo cunctis pandebat accessum, opportunum sibi conjiciens tempus offeri, quo benignitatis sua pleno austro vela taxaret, et portum gloriae per variarum notitiam gentium et actuum celebritatem secunda navigatione perflingeret, primore in loco (quod nullæ chartæ veterum, nulli librorum de quocumque loquantur annales, quod cum stupore relator affirmet, yet cum admiratione lector admittat, ut eum sagacissima gente habitans, et quam nullæ suspicionum aura prætervolat, in rebus dubiis, quando metus periculi etiam mitia contra quoslibet corda sollicitat) sic illis fidelissimus extitit, ut inimicos eorum toto devinctos teneret affectu, et inter dissidentes principes solus esset qui pace frueretur amborum. Applicabat enim ad compendium unius, quiequid præstabatur ab altero : et reverentia personæ sua atque dulcedine sic largientis temperabat animum, ut nullatenus accenderetur, si aliquid a se beneficii per episcopum et inimicus acciperet. Ille fuit sic circa quemcumque, ut concordiam pugnantes servarent, et ejus quietem bella non laderent. Jam si ad illud veniamus, quot quotidiana et ipse pascebatur humanitate raptiores, et illis intra civitatem sumptuum necessaria ministrabat, qui foris prædia illius continua vastitate deleverant. Nam tot millia hominum uno eodemque tempore, cum diversa poscerent, reficiebat blanditiis, humiliabat alloquo,

paseebat muneribus. Si eujus liberi uxorque inimicis qualibet ex parte fuissent intercipientibus occupati, illico supplicationis illius prelio reddebantr suis, quos aurum redimere non potuisset effusio. Regi aplissimus et præ sanctis omnibus venerabilis existebat: ut quoscumque Romanorum bellandi licentia hominum ejus fecisset esse captivos, mox illi restitueret, quem sola intelligebat aliorum libertate ditari.

9. « Deinde enumerare nequeam, quanta ille subjicatorum agmina solo proprio reddit : quanta, ne vexarent, vir imposuit, etc. » Paulo post hæc sequitur, dicens : « Post hinc digressis Gothis, civitas Ticinensis Rugs est tradita, hominibus omni feritate immanibus, quos acris et acerba vis animorum ad quotidiana scelera sollicitabat : diem putabant perisse, qui illos sine facinore, easu aliquo interveniente, fugisset. Quos tam beatissimus antistes sermonum suorum melle deliniebat, ut effera corda auctorati se submitterent sacerdotis ; et amare discerent, quorum pectora odiis semper fuisse dedicata cognovimus. Mutata est per meritum illius perversitas naturalis, dum in horum mentibus radix peregrina apud illos affectionis inseritur. Quis sine grandi stupore credat dilexisse et timuisse reges episcopum et Catholicum et Romanum, qui parere regibus vix dignabatur ? Cum quibus tamen integrum pæne biennium exegit, ut ab eo flentes discederent etiam ad parentes et familiæ regresserunt ». Hæc Ennodius.

10. At quid Mediolanensis civitas passa sit, cum ei præcesset Laurentius episcopus, idem Ennodius docet his verbis, dum ejusdem episcopi res præclare gestas recenset¹ : « Veniamus ad illa quæ religioso sunt digna memoratu. Cum hostilis irruptio, more pecorum, Christianum populum per diversa distraheret : tu variorum generibus cruciatuum capiebaris in omnibus : tu paterna conventus pietate sustinebas tormenta multorum, ut ait Apostolus² : Quis vestrum cruciat, et non ego ? Inter ista tamen fractum te non vidit adversitas. Hoc triumphis suis decerpit sensit inimicus, quod eapti sacerdotis animum non subegit. Pugnabas adhuc pro absolutione plurimorum : et tibi nihil metuens, de plebis tuæ auxiliante pendebas. Nolo diutius tristibus immorari, nolo tragœdiam maligni temporis aperire : libens de illustri conversatione tua aliquanta prætervolo ; ne te, narrando, cogam denuo sustinere quæ passus es : quanquam Doctor Gentium in tribulatione exercitum se fuisse commoret, vociferans³ : Cum infirmor, tunc potens sum. Taceo inediā, frigus, et injurias, et illa quæ tibi inimici animus providit augmenta morborum. Sed credo hæc puerilia, et succo antiquæ valetudinis robusta membra tolerabant. Nonne e mortuis per compages artibus, et a passibilitate propria longa jam ætate distractis, sola anima flecti nescia

¹ Ennod in natu. Laurent. Epise. Mediolan. — ² 1. Cor. xi. —

³ 2. Cor. xii.

sustinebat, et ad imitanda intentione adversos impugnantes muro constantiae stabilita certabat?

11. « Post haec ad redivivum statum libertatis optatae, nunquam pia vola despiciens Christus Redemptor noster ocurril, et fractas ratione nominis vires artifici medela solidala, in vigorem salutiferum res contrita remeavit: cum ex alto benignis oculis cælestis dominator adspexit, Mediolanensem urbi lux est proprii redditia sacerdotis. Tunc enim rarus habitator, tunc horror (error) in domibus, et per dulcia cubiculorum limina confusa discursio. Tunc enim ubique pavor et luctus: et Dei tempora ferarum habitationibus deputata sordebat, cum marcens incuria splendidissima dudum atria situ vetusti humoris obnuberat. Lætitiam celeris tuo dedisti de redditu, tu regressus ad lacrymas, etc. » Haec et alia Ennodius; qui et de se ipso, quæ tunc passus sit, cum agit de rebus suis, haec ait¹:

12. « Tempore quo Italiam oplatissimus Theodoricus regis resuscitavil ingressus: cum omnia ab inimicis ejus inexplicabili clade vastarentur, et quod superest gladiis fames necaret: et excelsa montium, castrorumque arces penuria perrumpeseret, et in culminibus locatos armis senior egestas obsideret: ego annorum ferme sexdecim, amici qui me aluerat, tempestate ea, privatus sum: remansi solus, inops, re et consilio destitutus, etc. » Subdit enim, se Dei ope ex conjugio nobilis ac prælivitis puellæ postea in meliorem statum collocatum. At demum mutuo consensu illa cælibem sanctamque vitam professa, ipse vero Ennodius fuit diaconus ordinatus: cum post haec incidens in mortalem ægritudinem, ope S. Victoris curalus est, ut suis ipse scriptis affirmat.

13. *De rebus gestis ab Honorato Novariensi episcopo.* — Cum autem ejusmodi malis vehementer affligerentur Ecclesie; coegit tunc necessitas, ut episcopi, quibus facultas suppeteret, ne paterent greges quibus præerant hostium frequentibus incursionibus, ædificarent castella munita: inter alios enim id præstilisse Honoralum episcopum Novariensem, ejusdem Ennodii eidem inscriptum epigrama declarat his versibus:

VERSUS DE CASTELLO HONORATI EPISCOPI.

Pontificis castrum spes est fidelissima vilæ,
Cui tutor sanctus, quæ noctura pelant?
Hic elypus votum est, procul hinc Bellona recede.
Quod meritis constat, prelia nulla gravant.
Conditor hic muros solidat, munimina factor,
Nil metuat quisquis huc properat metuens.

Scias insuper, fuisse etiam et episcopis milites pro defendendis Ecclesie juribus: nam de his idem Ennodius in Epistola ad Faustum his verbis meminuit: « Ille mancipia sua a me sublata deflevit, et contra potentiam Ecclesiastici militis advocationem credidit regiam defensionem, etc. »

14. Quod autem spectat ad Honoram episco-

pum, a quo munitione castrum ereclum fuit ad suorum confugium hisce temporibus barbarorum tumultuum: licet in epigrammate nulla mentio; fuisse scias Honoram hunc Novariensem episcopum, ad quem ejusdem Ennodii oratio extat in dedicatione Basilice Petri et Pauli Apostolorum, quam prædecessor Victor episcopus ex fano idolorum purgatam converterat in Deo dicandum templum sub memoria eorumdem Apostolorum; auxil vero eamdem et ornavit idem Honoratus antistes, atque per S. Laurentium Mediolanensem episcopum, aliasque ad encaenia convocatos, ex more, præsules consecrari curavit. Haec quidem omnia in oratione in dedicatione dicta, ipso ejus exordio in primis narrantur, ipsius nomine Honorati, his verbis:

15. « Credo ego vos, fratres carissimi, tota mentis cura venerari, quod in loco hoc, manente templi nomine, velut perierit pro religione cultura; quod delubri reverentia fugatis instituatur libaminiibus; quod Sacrarium appelletur merito, postquam seniores hostias abjuravit, et in adolendi (adorandi) mutatione sacrificii, ædis nomen assumpsit; postremo quod in alio statum inconveniens migraverint fundamenta culminibus, et cum ad structuam pacum humanus sudor adjicerit ». Et paulo post de Victore prædecessore episcopo hujus operis auctore ista subjicit: « Requirendum sane, quis hujus operis, quis innovationis auctor extiterit: prædecessor nempe parvitalis nœc, venerabilis Victor antistes. Future annuntiatrix innocentie diuinitas nomen imposuit, etc. » Eadem Ennodius itidem islis versibus:

possessas linquite sedes,
Quod fecit Victor, victor ubique tenet.
Accidit ad eumulum merito successor et actis,
Qui morum lumen hinc, Honorate, geris.

At de facta dedicatione Basilice haec in dicta oratione: « Ubi sunt dii, quibus potentiam dederunt homines fulgore gemmarum? Non invideo: omnia ista (ut credo) fugerunt. Christus ingressus est: respiciamus, quibus fultus auxiliis. Venerunt cum eo cælorum radii, Apostolorum diademata Petrus et Paulus. Qui enim in restauralione ædis essent necessarii, nisi architectus et petra? nisi lapis et superædificans? nisi fundamentum et opifex? etc. » At de his modo satis ad insinuandum non Honoram tantum atque Victorem SS. antistites, sed etiam eum qui apud Catholicos omnes semper viguit sanctorum cultum.

16. *Franorum incursionses, in quibus Clodovei regis eluet justitia.* — Hoc eodem anno, qui innaturat quintus regnus Clodovei, idem rex Syagnum Romanum, qui Suesstonensem tenebat civitatem, vicit: quem fugientem ad Alarium Gothorum regem Arianum, ab eo petitum, redditum et acceptum idem Clodoveus occidit. Accidisse videtur, ut diruto penitus Occidental imperio, regnante in Italia Odoacre, qui in Galliis tunc gerebant prætorii præfecturas, easdem quibus præerant, retine-

¹ Ennod. in dict. rebus suis.

rent sibi civitates. Inter hos Syagrius fuit, quem (ut diximus) a Clodoveo peremptum Gregorius scribit. Porro hunc illum putamus Syagrum pronepotem Syagrii consulis ordinarii, his temporibus degenitem in Gallia, ad quem exlat Sidonii Apollinaris jocosa Epistola¹, qua eumdem inhaesisse Burgundionibus docet, cum eum appelleat novum Burgundionum Solonem.

17. His autem Francorum incursionibus non mediocre damnum est illatum Ecclesiis : sed tum eluxit justitia Clodovei, licet adhuc Gentilis ; de quo ista narrat Gregorius² : « De quadam, inquit, Ecclesia urceum mirae magnitudinis ac putebrutudinis hostes abstulerunt cum reliquis Ecclesiastici ministerii ornamentis. Episcopus autem Ecclesiae illius missos ad regem dirigit, ut si aliud de sacris vasis accipere non mereretur, saltem vel urceum Ecclesiae suae recipiat. Hæc audiens rex, ait nuntio : Sequere nos usque Suessionas ; quia ibi cuncta quæ acquisita sunt, dividenda erunt. Cumque mihi vas illud sors dederit, quæ papa poscit adimpleam. Dehinc adveniens Suessionas, cuncto onere prædæ in medium posito, ait rex : rogo vos, o fortissimi præliatores, ut saltem mihi vas istud (hoc enim de urceo supra memorato dicebat) extra partem concedere non abnuatis. Hæc rege dicente, illi quorum erat mens sanior, aiunt : Omnia, gloriose rex, quæ cernimus, tua sunt : sed et nos ipsi tuo sumus domino subjugati. Nunc quod tibi beneplacitum videtur, facito : nullus enim potestati tuae resistere valet.

18. « Cum illi hæc ita dixissent, unus levis, invidus, ac cerebrosus, cum voce magna, elevatam bipennem urceo impulit, dicens : Nihil hinc accipies, nisi quæ tibi sors vera largitur. Ad hæc obstupefactis omnibus, rex injuriam suam patientiæ

lenitate coercuit : acceptumque urceum nuntio Ecclesiastico reddidit, servans abditum sub pectore vulnus. Transacto vero anno, jussit omnem cum armorum apparatu advenire phalangam, ostensuram in Campo Martio suorum armorum nitorem. Verum ubi cunctos cirnire deliberat, venit ad urcei percussorem, cui ait : Nullus tam inulta, ut tu, detulit arma : nam neque tibi hasta, neque gladius, neque securis est utilis. Et apprehensam securim ejus in terram dejecit. At ille cum paululum inelutatus fuisset ad colligendam eam, rex elevatis manibus, securim suam capiti ejus defixit : Sic, inquit, tu apud Suessionas in urceo illo fecisti ». Hæc Gregorius. Fuisse autem vas illud Rhemensis Ecclesiæ, requisitum vero a S. Remigio ejus Ecclesiæ episcopo, tradit Hincmarus, dum ejusdem sancti res gestas refert.

19. Cæterum quæcumque alia damna intulissent suis Ecclesiis, idem Clodoveus factus postea Christianus (ut S. Remigius testatur) resarcienda curavit. De alio ab eo donalo ipsi S. Remigio vase argenteo, hæc in testamento suo idem S. Remigius habet : « Aliud argenteum vas decem librarum, quod mihi sæpe nominatus dominus illustrisque memoriae Hludovicus rex (quem, ut prædicti, de sacro baptismo fonte suscepit) donare dignatus est, ut de eo facerem quod ipse voluisse ; tibi hæredi meæ Ecclesiæ supra memoratae jubeo thuribulum et imaginatum calicem fabricari ; et epigrammata quæ Lauduni in argenteo ipse dictavi, in hoc quoque inscribi volo : quod per me faciam, si habuero spatum vitæ ». Hæc ipse in suo testamento¹ Remigius. Quod pertinet ad imaginatum calicem, intelligere potes propagatum ad posteros veterem usum effigiandi sacras imagines in calicibus, de quo Tertullianus meminit in libro de Pudicitia. At de his satis.

¹ Sidon. I. v. Ep. v. — ² Greg. Turon. de Gest. Franc. I. ii c. 27.

¹ Apud Briss. form. I. viii.

Anno periodi Græco-Romanæ 5982. — Jesu Christi 489. — Felicis III papæ 7. — Zenonis 16. Odoacris reg. 14. Theodorici reg. 1.

1. Consules. — Coss. *Eusebius et Probinus*. Prior Orientalis; cum ejus solius meiminerint Fasti Heracliani, ubi sæpius consules Occidentales per haec tempora prætermittuntur; posterior Occidentalis, et ex familia Aniciana. Reinesius enim in Syntagmate Inscript. pag. 68, ubi hujus familie genealogiam a se conditam exhibit, observat cognomen Probi, Probini, Probiniani ac Probæ Auicis plerumque datum fuisse. Eusebius post quinquennium iterum consul fuit.

2. Euphemius episc. Constantinop. Synodum Chalced. veneratus est. — A num. 1 ad 6. *Euphemius* Constantinopolitanus episcopus Chalcedonensem Synodum suscepit, et veneratus est, ac *Monsgum* eidem Synodo anathema dicentem exosum habuit, ut testatur Evagrius lib. 3, cap. 23. Id unum in ipso dignum reprehensione fuit, quod Acacii nomen e sacris Diptychis non expunxerit, ut testatur Gelasius papa in Epistola prima ad eundem data. De eo pluribus infra. Euphemio Ecclesiam Constantinopolitanam regente, sanctus *Daniel Styliita* octogenarius ad Deum migravit, ut refert Baronius ex Metaphraste in ejus Vita ad diem xi Decemb.

3. Theodorici in Italianam ingressus. — A num. 6 ad 43. Theodoricum hoc anno Italianam intrasse, non tantum Marcellinus et Marius Aventicensis, sed etiam Cassiodorus et Anonymus a Cuspiniano editus in suis Chronicis docent. Haec verba ejusdem Anonymi, sed librarii errore sub anni sequentis coss. collocata: « His coss. ingressus est rex Theodoricus in Fossato pontis Sontii V kalend. Septembris, et fugit Odoacer rex de Fossato, et abiit Veronam. Eo anno ingressus est Odoacer rex in Fossatum Ilerulis in Pineta existentibus. Et occisus est Libella magister militum, et ceciderunt plurimi ab utraque parte, et clausit se Ravennam Odoacer rex VI idus Julias. Et regressus est rex Theodoricus in Ticino XI kal. Septembris». Sed error irrepsit in numeros, qui corrigendi ex Anonymo Valesiano in Excerptis de Constantio Chloro, et aliis i mpp. Loco itaque V kal. Septembris, legendum, V kal. Octobris. Deinde loco VI idus Julias, legendum, pridie kalendas Octobris. Haec porro verba Anonymi Valesiani: « Zeno recompeans beneficiis Theodoricum, quem fecit patricium et consulem, donans ei multum et

mittens eum ad Italianam, pactuatus est, ut si victus fuisset Odoachar, pro merito laborum suorum loco ejus dum adveniret, tantum præregnaret. Ergo superveniente Theodorico patricio de civitate Nova (ibi enim morabatur, ut idem Anonymus jam insinuaverat, quod et indicat Marcellinus ad consultum Boetii) cum gente Gothica missus ab imperatore Zeno de partibus Orientis ad defendendam sibi Italianam. Cui occurrit venienti Odoachar ad fluvium Sontium, et ibi pugnans cum eodem victus fugit. At vero Odoacer abiit in Veronam, et fixit Fossatum in campo minore Veronense V kalendas Octobris. Itaque persecutus est eum Theodoricus, et pugna facta ceciderunt populi ab utraque parte; tamen superatus Odoachar fugit Ravennam pridie kalendas Octobris. Et perambulavit Theodoricus Mediolanum, et tradiderunt se ipsi maximi pars exercitus Odoacris necon et Tufa magister militum, quem ordinaverat Odoachar cum optimatibus suis kal. April. Eo anno missus est Tufa magister militum a Theodorico contra Odoacrem Ravennam. Veniens Faventiam Tufa, obsedit Odoacrem cum exercitu, cum quo directus fuerat, et exiit Odoachar de Ravenna, et venit Faventiam, et Tufa tradidit Odoaci comitem patricii Theodorici, et missi sunt in ferro, et adducti Ravennam ». Haec partim hoc anno, partim sequenti gesta, ex iisque lucem accipiunt, que recitat Baronius ex Ennodio in Vita sancti Epiphani episcopi Ticinensis, qui Theodoricum regem, dum Mediolani esset, invisit.

4. Clodoveus regni Francici fines amplificat. — Ad num. 16 et seqq. Cum *Clodoveus* Francorum rex anno CDLXXXI regnare cœperit, relata ab eo, quinto regni sui anno, de Syagrio Suessionum rege victoria pertinet ad annum CDLXXXVI. De ea Gregorius Turonensis lib. 2, cap. 27, scribit: « Anno quinto regni ejus Syagrius Romanorum rex Aegidii filius ad civitatem Saxonas, quam quondam supra memoratus Aegidius tenuerat, sedem habebat. Super quem Clodovechus cum Ragenario parente suo, quia et ipsi timebat, veniens campum pugnæ pro se præparari depositit, sed nec iste distulit ac resistere metuit ». Addit Gregorius Syagrium superatum, ad Alarium Gothorum regem Tolosæ moralem confugisse, a quo datus Clodoveo eum petenti, regno et vita privatus est. Porro per Saxon-

nas Turonensis Suessionas intelligit, ut multi alii rerum Francicarum scriptores. *Chararicus rex*, qui apud Morinos sedem habebat, cum Ragenario in auxilium adversus Syagrium a Clodoveo vocatus, « eminus stetit, non trah adjuvans partem, sed even- tum rei exspectans, ut cni eveniret victoria, cum illo et amicitiam configaret », inquit Turonensis lib. 2, cap. 41, qui addit, *Ragnacharium* apud Camera- eum regnasse. Eo bello defecit potestas omnis Romanorum in Gallia. Clodovei diliones aucte sunt prima Belgica integra : accessit et secundae Belgiae pars non ignobilis civitas metropolis Remorum, cum civitatibus Suessionum, et Catuellorum; necon civitates Meldororum et Tricassium in pro- vinceia Lugdunensi quarta, seu Senonia cum pagis aliquot Lugdunensis primæ : penetravit enim *Clodo- veus* usque ad fines Burgundionum, ut Gregorius lib. 2, cap. 23 indicat. Sed de his legendi recentes rerum Francicarum scriptores.

5. *Moritur Hengistus rex Anglo-Saxorum.* — Hoc vel superiori anno *Hengistus* Saxonum rex in- certo mortis genere obiit. Huntindoniensis lib. 2

eum quadragesimo anno adventus in Britanniam mortuum asseril, Malmesburiensis lib. 4 de reg., cap. 4 scribit : « Post hæc, anno trigesimo nono adventus sui, Hengistus diem clausit, vir qui successus suos non minus fraudibus quam viribus urgens, multumque stetit genuinæ indulgens, omnia eruen- tius quam civilius agere mallet ». Huntindoniensis vero et Malmesburiensis primum Anglorum in Bri- tanniam adventus annum reportunt ab anno Christi **cxxix**, quem tamen Beda ab anno **cxxxvii**, quo in Britanniā vocati sunt, in temporum intervallis dimetiendis dedit. *Hengisto* mortuo successit in Cantii regnum *Æsea* filius, de quo, sicut nec de ejus successoribus, antequam Christianam fidem amplectantur, verba non faciemus. Ab *Hengisto* originem duxit sanelus *Edilbertus* Cantii rex, qui sancto Gregorio Magno Ecclesiam Romanam admi- nistrante sacrum baptisma suscepit, et subditos ad religionem Christianam adduxit.

Moritur *Acacius* episcopus Constantinopolita- nus, ut anno superiori num. 2 diximus.

FELICIS ANNUS 8. — CHRISTI 490.

1. *Recrudescente in Africa persecutione, S. Fulgentius diros patitur cruciatus.* — Nonagesimo supra quadringentesimum Christi anno Faustus junior et Longinus secundo consules recensentur a Marellino, a Cassiodoro autem unus tantum consul ponitur Faustus. Quo anno in Africa (quantum ex Actis S. Fulgentii Ruspensis episcopi colligere licet) Vandalaica adversus Catholicos persecutio recrudescit, non quidem adversus Catholicos omnes, sed in illos duntaxat sacerdotes, qui lapsos in errorem reconciliarent punitentes. Scripta sunt Acta illa ab ejusdem Fulgentii discipulo exilio comite ad ipsius successorem Feliciam, omni fide testata, utpote scripta ab auctore res sui temporis prosequente : qui de dira eadem persecutione licet tantum per- tingat que ad eundem beatum Fulgentium spec- tent, tamen ex ejusmodi temui lucis speculo cætera quæ remanserunt obsenra possimus intelligere.

2. Porro res Fulgentii aggressuri, de ejus ge- nere atque natali pauca præfari opus esse putamus. Atque in primis corrigendum est error, qui in ejus

Vitæ exordium manifestus irrepsit, dum loco Gen- seriei, ponitur Hunericus; ubi auctor ejus genus deseribens, hæc ait¹ : « Fulgentius parentes habuit ex numero Carthaginem senatorium : avus de- nique ejus, nomine Gordianus, dum rex Hunericus memoratam Carthaginem victor invadens, senato- res plurimos, in eunatos amissis omnibus bonis ad Italiam navigare compelleret, inter cæteros etiam ipse impositam peregrinationem liberali voluntate suscepit : volens saltem facultatibus perditis, non perdere libertatem. Post enjus obitum duo ex filiis ejus, spe recuperandæ hæreditatis, Africam pro- vinciam repetentes, manere intra Carthaginem minime potuerunt, domo propria donata Arianis sacerdotibus : sed possessionibus suis ex parte an- toritate regia repetitis, ad Byzantium perrexerunt : ibique in Lepte civitale unius eorum nomine Clau- dius ex conjugie nomine Mariana, Christiana scili- cet et honesta femina, istum », Fulgentium videli-

¹ Apud Sur. tom. II. die I. Jan.

cet, « cui tanta gloria debebatur, genuit, etc. » Corrigendum itaque esse pro Hunerico, Genserium, illud in primis admonet, quod quae dicta sunt, non Hunerico, sed Genserico conveniunt, qui victor Carthaginem cepit, ut quae de eo superius diximus, declarant : nec patitur ratio temporis, ut sub Hunerico sit natus Fulgentius qui sub hac recrudescente persecutio jam abbatis nomine praefecturam gerebat monasterii. Qui igitur annum agens ætatis sexagesimum quintum (ut idem auctor testatur) in pace sub rege Hilderico decessit, hoc tempore eum egisse annos ætatis circiter duodecim, intelligere possumus. Quæ autem tunc ipse Fulgentius passus sit, idem auctor rem gestam sic exorditur :

3. « Nascitur rursus talis persecutio fidei, ut sanctæ memorie Faustum episcopum cogeret per diversas latebras commigrare, nec in ipso monasterio sineret jugiter quiescere. Tunc beatus Fulgentius timens, aut illo loco solus remanere, aut de loco in locum frequentius commigrare, consulto prius episcopo Fausto, vicinum monasterium petiit, ubi paucis et simplicibus fratribus, Felix nomine abbas præeral amicus ejus ab adolescentia, cum quo etiam laicus familiariter vixerat ». Et post nonnulla : « Cum subito Barbaricæ multitudinis provincia turbaretur incursu : videntes salutem temporalem fugæ præsidio vindicandam, labores illico perferendæ peregrinationis excipiunt ; limatoque consilio, procul abscedunt, ubi nulla belli nascentis opinio construendi monasterii præberet integrum facultatem. Permovent igitur castra spiritualia duces incliti cœlestis exercitus, et per ignotas Africæ regiones, monachorum suorum caterva comitante, pariter graduntur, ubique facientes gaudium bonis, invidiam malis.

4. « In territorio denique Siccensi dum cogitant certas sedes statuere, regionis fecunditate delectati, virorum etiam fidelium favore suscepti : presbyter quidam secta Arianus in fundo Babardilla perfidiam prædicabat, cui nomen quidem fuit inter homines Felix, natione Barbarus, moribus sævus, facultatibus potens, Catholicorum persecutor acerrimus. Hic beati Fulgentii nomen in illis regionibus clarum fieri sentiens, reconciliando oeculte mullos, quos deceperat, suspicabatur. Neque virum dignum sacerdotio vere adhuc esse monachum credidit, sed eum sub habitu monachi sacerdotis officium putat implere. Et revera sacerdotis officium etiam tunc laudabiliter implebat, non aliquantos reconciliando, sed omnes quos attingere poterat, ad reconciliationem salutaribus monitis invitando : cuius sermo dulcis et rectus quia dura quoque corda molliebat, nec immerito hunc presbyterum sic timere pro sua perfidia compellebat. Arripit igitur presbyter insani furoris stimulis concitatus Dei servos crudeliter persecuti ; et per omnes vias custodiis distributis, ambulantium simpliciter obsidet itinera. Necessarium quippe fuerat, athletas fortissimos voluntariis abstinentiæ

laboribus ad omnem tolerantiam præparatos, persequentium paululum tradi manibus : ut martyrialis agonis effecti participes, illata discent suppliea tolerare, probaturi quid profecissent, si flagellis membra omnia dissipantibus, a fide vera minime defecissent.

5. « Nescientes igitur cogitationes maligni serpentis, habentesque fiduciam conscientiae, nihil timentes, simul ambo gradiebantur secum loquentes. Et ecce subilo quasi violentia sævissimæ tempestatis invadit incertos, dividit junctos, ligat divisos, et feralibus vinculis oneratos perducit ad presbyterum Ariatum vinculos : efficiuntur subito sine crimine rei, sine belli sorte captivi. Quibus enim fugientibus nihil nocere potuerant Mauri, pœnas ingerunt Ariani. Tunc antequam teneretur Felix abbas, paucos solidos, unde fratrum sustentabatur inopia, simpliciter ubi metus pervaserat, projectit, et custodiendos Dei servis ipsi Deo committit. O divini singularis potentia miraculi ! Nemo valuit solidos illos projectos aspicere, nullus permisus est vietum pauperum pauperibus tollere. Sed illi soli, qui sic probandi fuerant, tenentur, ligantur, ad presbyterum perducuntur. Quibus ore terribili violentus presbyter intonat : Cur ex vestris regionibus occulite venistis Christianos reges evertere ? Bene enim miser Christianos reges esse dicebat, in quibus Christum regem regum miserabiliter exusflaverat, et quos Filium Patri æqualem negare similis antichristo docerat. Iliis ad haec veracissimæ responsionis verba parantibus, inferri præcepit verbâ primilus.

6. « Igitur Felix abbas vehementi charitate commotus : Parcile, ait, fratri Fulgentio, qui non potest tormenta perforre : nolite istum cædere inter vestras manus forsitan moritum. Convertatur in me vestra crudelitas : ego scio quid confitear, in me est omnis causa. Tunc dilectionis admiratione stupefactus, removeri paulisper beatum Fulgentium jubet, atque illum gravius cædi, ministris sævissimis imperat. Tunc hilari animo Felix abbas verbibus subditur : dolorem quippe cum gaudio sustinebat, quia beatum Fulgentium nihil adhuc pati videbat ». Et inferius : « Tunc sævissimus presbyter etiam de Felicis abbatis injurya minime satiatus, nec beato Fulgentio parcendum putavit. Beatus autem Fulgentius vir omnino delicati corporis, utpote ex familia natus illustri, violentos impetus fustium, repentina doloris acerbitate crescente, vix tolerans (sicut ipse nobis postea referebat) cogilavit presbyteri furentis insaniam vel mollire, si posset ; vel certe paululum, donec recrudesceret, avocare : quo facilius inter ipsas moras inveniret spatum respirandi, ne continuata pœna omnino intolerabilis fieret : Dico aliquid, si loquendi polestas tribuitur ; dum cæderetur, exclamat.

7. « Tunc presbyter putans cum confiteri velle, jubet quiescere cædentes : et sic adhuc ad flagella suspensum, loqui præcepit quod volebat. Ubi dum beatus Fulgentius eloquentiæ solitæ sermonibus

blandis, suæ peregrinationis narrare est aggressus historiam, presbyterum facit attonitum, diuque nimia verborum suavitatem delimitum, pñne totius crudelitatis reddit oblitum. Miratur presbyter beati Fulgentii facundiam, probat sapientiam, magnumque aliquem virum conjiciens, erubescit inferre violentiam. Sed ne proderet suam superatam esse sœvitiam: Cœdite, ait, iterum fortiter, et multiplicatis flagellis lacerate verbosum. Me etiam, puto, seducere cogitat; longoque inanis fabulae circuitu quid conficere molliatur, ignoro. Recrudescit iterum manus vesana tortorum, flagellisque inumeris beatus Fulgentius exaratur. Tandem presbyter de illa cœde confusus, virorum laudabilium merita sensit, nec apud se eos tenere dintius ausus est; sed deformiter decalvatos, ablatis etiam omnibus vestimentis, ex domo sua nudos inanesque projectit ». Porro decalvationem virorum etiam apud Barbaros magnum fuisse supplicium, docent leges Theodorici, quibus ejusmodi pœna pro diversis delictis infligitur. Pergit auctor:

8. « Sed nec illa decalvatio viris sanctissimis turpitudinem, nec nuditas attulit confusionem: quos tolerata propter odium religionis injuria, primæ jam confessionis decoraverat ornamento superna gralia fulcierdos. Processerunt itaque de domo presbyteri tanquam de loco gloriosi certaminis insignis victorie laureis coronati. Reversique per campum, ubi fuerant capti, solidos quos abbatem Felicem projecisse diximus, integro ibi numero servatos inveniunt; et quasi ex divina manu restitutos hilariter accipiunt: agentesque ineffabiles gratias Deo, qui consolatur humiles in omni tribulatione, revertuntur ad proximos fratres. Hujus autem crudelissimi facti detestabilis opinio cunctam simul mæstical regionem: nunliatur etiam Carthaginæ fama. Inter alios quoque Arianorum episcopus dolet mactatum gravi cœde beatum Fulgentium: et quia parentes ejus cognitos habebat idem episcopus, ipsumque beatum Fulgentium singulariter adhuc laicum dilexerat; adversus presbyterum suæ religionis et parochiæ, qui cœdis auctor extiterat, graviter commovetor, vindicare beatum Fulgentium parans, si querelam de memorato presbytero depnere voluisset. Sed beatus Fulgentius, multis ut hoc faceret suadentibus: Nou licet, ait, in hoc sæculo vindictam querere Christiano, etc. » Puniendus quidem erat presbyter ille, quod non inventos homines reconciliare lapsos, ita fustibus verberari jussisset: nam de illis tantum pœna sumenda erat, qui addictos jam Arianis ad Ecclesiam Catholicam revocassent. Post haec vero Fulgentius prefecturus in Ægyptum ad invisendos anachoretas, navigans in Siciliam, ab Euladio episcopo Syracusano detinetur: quomodo autem inde Romanam navigaverit, suo loco dicturi sumus. At de Fulgentio modo hactenus. Porro mitiorem putamus persecutionem hanc ab illa sub Hunericō excitata: siquidem haec illos tantum pertingeret Dei ministros, quos esset suspicio reconciliare Ecclesiæ clanculum pœnitentes.

9. *De Theodulo presbytero scriptore.* — Hoc anno, qui Zenonis imperatoris ultimus numeralur (nam anno sequenti, mense Aprilis decessit) moritur Theodusius celebris in Cœlesyria scriptor, de quo ista Gennadius¹: « Theodusius presbyter in Cœlesyria scripsisse multa dicuntur. Sed ad me liber ejus pervenit, quem de Consonantia divinæ Scripturæ composuit, id est, Veteris et Novi Testamenli adversus antiquos hæreticos, qui propter differenciam præceptorum vel ceremoniarum alium Veteris Testamenti Deum dixerunt, alium Novi. Moritur hic scriptor ante triennium, regnante Zenone ». Hæc Gennadius post tres annos ista scribens. Porro ejusdem Theoduli celebris est memoria vivens jugiter in tabulis Ecclesiasticis etiam apud Latinos decimo kalendas Aprilis, ubi Antiochenus presbyter dicitur. Certe quidem perditissimis his temporibus cum res Antiochenæ penitus collapsæ essent, dominantibus nefandis Eutychianis, iisdemque pollutibus auxilio imperatoris, hunc inventum esse Orthodoxum inter eos qui scriptis exagitarent hæreticos, maximæ fuit gloriae: etenim summæ constantiæ specimen extitit, unum hominem contra hæreticorum phalanges Orthodoxæ confessionis erexit vexillum.

10. *Cæsarius Arelatensis episcopus librum scribit de Gratia et libero Arbitrio ad refellendas Fausti lucubrations de eodem argumento, quarum texitur historia, erroresque deteguntur qui ubique improbantur.* — Quo etiam tempore in Occidente S. Cæsarius Arelatensis episcopus, doctrina celebris, sanitatile conspicuus, ad Felicem Romanum Pontificem de Gratia et libero arbitrio librum scripsit: quem agnitus ipse Felix non solum probavit, sed et scripta de eo Epistola confirmavit, vulgandumque ubique curavit: non extat ille quidem, sed quantus fuerit, ex Romani Pontificis addita illi Epistola (quod de aliis hactenus non meminimus factum) possumus opinari. De eo enim apud Gennadium hæc leguntur²: « Cæsarius Arelatensis urbis episcopus, vir sanctitate et virtute celeber, scripsit egregia et grata valde et monachis necessaria opuscula. De Gratia quoque et libero arbitrio edidit testimonia, divinarum Scripturarum, et sanctorum Patrum judiciis munita; ubi docet, nihil hominem de proprio agere aliquid boni posse, nisi cum divina gralia prævenerit. Quod opus etiam papa Felix per suam Epistolam roboravit, et in latius promulgavit ».

11. Sed accuratius disquirendum, quid est quod commentarium illum a Cæsario scriptum de Gratia et libero arbitrio « Felix papa per suam Epistolam roboravit », et quod (ut ait Gennadius) « in latius promulgavit? » Hæc ut percipias, lector, illa est tibi horum temporum rerum gestarum historia repræsentanda de rebus gestis in eadem Gallia Narbonensi et Aquitania. Idem enim Gennadius antequam de Cæsario agat, capite quod præcedit, recensens scripta Fausti ex abbate Lerinensi episcopi

¹ Gennad. de Script. Eccl. c. 91. — ² Ibid. c. 86.

Regiensis in Aquitania, inter alia haec habet¹: « Edidit quoque opus egregium de Gratia Dei, qua salvamur. In quo opere docet, gratiam Dei semper et invitare et praecedere et adjuvare voluntatem; et quicquid ipsa libertas arbitrii de labore piae mercedeis acquisierit, non esse proprium meritum; sed esse gratiae donum ». Haec Gennadius. Quisnam, rogo, sub tam pulchro titulo, adeo fidei Orthodoxae concinno, existimare posset inesse librum in quo lateret heresis, eeu anguis in herba sub prominentibus floribus? quod quidem haud rudes tantum, sed et desertos potuit decepisse.

42. Quot enim quantisque praconis lucubratio ista Fausti accepta fuerit (ut ex hoc magis periculum imminens innotescat, et quantum præstiterit Catholicæ Ecclesiæ Cæsarius suis scriptis, atque quam opportuna illis accesserit comprobatio facta a Felice Romano Pontifice per Epistolam, magis intelligas) necesse est, ut quæ Sidonius Apollinaris in sacris dogmatibus olim adhuc tyro jam diu ante de eisdem libris ad Faustum ipsum auctorem conscripsit, patienter audias. Res sane agitur (ut intelligis) magni momenti, ut pole que non in Galliis tantum atque in Italia, sed et Constantinopoli atque in Africana Ecclesia (ut videbis) exagitata, cui ipso sui exordio opus fuerit dignissimum Romanorum Pontificum intercedere auctoritatem, Felicis atque Gelasii successoris, illa probando scripta, quæ eo argumento a S. Cæsario edita essent; ista autem reprobando atque rejiciendo inter apocryphorum quisquiliis, quæ eodem argumento essent ab ipso Fausto conscripta.

43. Sidonius igitur ad eundem Faustum data Epistola, quomodo duo libri ab eo editi, a se vero diutius expediti in manus suas devenerint, docet: atque primum verbis istis ipsum ita compellat auctorem²: « Venisti, magister, in manus meas: nec exulto tantum, verum insulto: venisti, et quidem talis, qualem abhinc longo jamdiu tempore desideria mea præstolabantur. Dubito sane, utrum et invitus, aut certe similis invito: quippe quo providente (prohibente) vel (si tamen hoc nimis abnus) acquiescente, sim tuis libris insalutatus; iisque quod multo est injuriosius) territorium Arvernū cum præterirent, non solum mœnia mea, verum etiam latera radentibus. An verebare, ne tuis dictis invideremus? Sed Dei indultu, vilio nulli minus addicimur. Cui si ita ut cæteris a mea parte subjiceretur, sic quoque auferret congregandi æmulationem desperatio (disputatio) consequendi. An supercilium tanquam difficilis ac rigidi plororis extimescebas? Et quænam est cajusque (cuiquam) peritiae cervix tanta, quisve hydrops, ut etiam tepida vestra non ferventissimis laudibus prosequatur? An ideo me fastidiendum negligendumque curasti, quia contemneres juniores? quod parum credo. An quia indoctum? quod magis fero: ita tamen, ut qui dicere ignorem, non et audire: quia et qui Circen-

sibus ludis adfuerunt, sententiam de cursibus non ferunt. An aliquo casu dissidebamus, ut putaremus, iis quos edidissetis, libellis derogatur? Atqui, præsule Deo, tenues nobis esse amicitias, nec inimici fingere queunt». Haec enim seribat Sidonius, et conqueratur ad se missos non fuisse libros, satis intelligi posse videtur, Faustum illos non omnibus communicasse, utique ex mala conscientia timenterem, ne, qui in eis essent laquei sub herbis latentes, ab aliquo acuti ingenii viro et dogmatum calentissimo detecti, penitus dissiparentur. Sidonius autem etsi vir pius et doctus, penetralia tamen rerum Ecclesiasticarum adhuc junior haud fuerat perscrutatus. Sed pergit ipse:

44. « Ista quorsum? inquis. Ecce jam pando, vel quid indagasse me gaudeam, vel quid te celasse succenseam. Legi volumina tua, quæ Riochatus antistes ac monachus, atque istiusmodi bis peregrinus tuis Britannis pro te reportat; illo jam in presentiarum Fausto potius, qui non senescit, quicque viventibus non defuturus post sepulturam, fiet per ipsa quæ scripsit sibi superstes. Hic igitur ipse venerabilis, apud oppidum nostrum eum moraretur, donec gentium concitatarum procella deferveret (defremetur) (cujus imaginis hinc et hinc turbo tunc inhoruerat) sic reliqua dona vestra detexit, ut perurbane quæ præstantiora portabat operuerit, spinas meas illustrare dissimulans tuis floribus. Sed post duos aut iis amplius menses sic quoque a nobis cito profectum, cum quipiam prodiisset de viatoribus mystice gazeæ clausis involueris clam ferre thesauros, perniciibus equis insecurus abeuntem, qui facile possint itineris pridiani spatia prævertere, osculo in fauces occupati latronis insilui, humano loco (joco), gestu ferino, veluti si excussura quæcumque catulorum Parthi colla raptoris pede volatilio tigris orbata superemicet. Quid multa? capti hostis genua complector, jumenta sisto, fræna ligo, sarcinas solvo, quæsitum volumen invenio, produco, lectito, exercepo, maxima ex magnis capita defractans. Tribuit et quoddam diclare celerant scribarum sequacitas saltuosa compendium, qui comprehendebant signis, quod litteris non tenebant. Quibus lacrymis sane maduerimus, mutuo vicissim fletu rigati tunc, cum ab amplexu sæpe repetito separaremur, longum est dixisse, nec refert: quod triumphali sulficit gudio, spoliis onustum charitatis, et spiritualis compotem prædæ me domum retuli». Vidisti, lector, quanta aviditate Fausti libri illi fuerint expediti, quantave tandem inventi fuerint rapacitate sublati: qui in Britanniam miltebantur, ubi diu viginit (ut dictum est) dogma Pelagii. Ut non mireris si a Cæsario paratum antidotum voluerit Felix papa suis litteris ubique vulgari, ne conditum dulce venenum (quod a viris haud imperitis ipso primo gustu tam suave, tamque gratum apparuit) incaute legentibus necem inferret, cum landati viri laudibus adeo immensis prædicaretur. Fuisset hic integra ipsa reddenda Sidonii ad Faustum Epistola, nisi nimiæ prolixitatis

¹ Gennad. de Script. Eccl. c. 85. — ² Sidon. l. ix. Ep. ix.

argui veritus essem : tu ipsam oliosius consulas.

45. Et ne dubites Sidonium de alio aliquo a Fausto edito scripto potius intelligere voluisse, quan de opere de quo agitur; perpende accurate ipsius Sidonii verba illa, quibus ait : « Legimus opus operosissimum, multiplex, aere, sublime, digestum titulis, exemplisque congestum, bipartitum sub dialogi schemate, sub causarum themate quadripartitum ». Ita plane : apparel enim commentarium illum in duos libros esse distinctum : per capita titulosque divisum, dialogismi figuram eoneinne referentem, sub causarum themate quadripartitum. Nam priori libro tum adversus Pelagium omnia libero arbitrio hominis tribuentem, tum adversus eos qui cuneta divinæ gratiæ tantummodo accepta ferenda esse jaetarent, disputat : posteriori vero de præscientia et prædestinatione cumulatissime disserit, ut idem in Præfatione operis ad Leontium (quæ inscribitur Fausti professio fidei) apertissime protinetur : ut nemo jure inticias ire possit, alium aliquem a Sidonio Fausti exprimi commentarium, quam qui duobus libris partitus, de Gratia Dei et humanæ mentis arbitrio inseriptus habetur.

46. Sed lectorem monitum velim, posteriorem Fausti librum hand integrum reperiri, sed desiderari in eo illa de quibus ad Leontium idem Faustus in fine ista prefatur : « In quo quidem opuseulo post Arelatensis Concilii subscriptionem, novis erroribus deprehensis, adjiei aliqua Synodus Lugdunensis exigit ». Haec ibi. At quænam ista subscriptio Arelatensis Concilii? Numquid episcoporum Concilium Fausti commentarium illum subscriptione firmavit? minime gentium : verum subscriptisit Synodus Fausti illi tantum Epistolæ, quam dedit ad Lucidum presbyterum, ut hominen in errores lapsum revocaret ad Catholicam fidem. Sed cur, dices, illa subscriptio Arelatensis Concilii non in fine Fausti operis amplius, sed in fronte ipsius ante præfationem posita legitur, quam illis (ut ait) adjiei, Synodus Lugdunensis exigit? Numquid hoc easu factum? nequaquam : sed accipe Fausti vafrum consilium. Sic ipse quidem ad finem sui commentarii ista apposuit, quibus videri posset edita scripta ab ipso jam a duabus Synodis esse recepta : sed scias prudenter jureque inde postea esse sublata, et ante illud Fausti opus collocata, ut sua quæque tempori et auctoribus redderentur ne Fausti fraus simpliciores decipere posset.

47. Acturi nos vero de his quam accuratissime, in primis in memoriam revocandum putamus, post sancti Augustini obitum prodiisse quosdam, qui ex ejus scriptis male perceptis complures invenierunt errores, quos S. Augustini nomine et auctoritate defendere conabantur : sed eos pro defensione ipsius S. Augustini agens, sanctus Prosper valide confutavit. Dicebantur isti (ut Sigebertus¹ adnotavit) hæresis Prædestinatorum sectatores : qui idcirco eo nomine vocabantur, quia de prædestina-

tione et divina gratia disputantes, assererent, nec pie viventibus prodesse bonorum operum labore, si a Deo ad damnationem præsesti essent; nee impiis obesse, etiamsi improbe viverent, si a Deo prædestinati fuissent ad vitam : qua assertione boni a bonis avocarentur operibus, et mali stabilirentur in malis; quæ quidem (ut diximus) ex scriptis sancti Augustini male perceptis, qui hujusmodi erant, se accepisse jactabant. His autem detentus erroribus fuit Lucidus quidam magni nominis presbyter, ad quem Faustus Epistolam illam scripsit, quam ut vere Catholicam ab episcopis Coneitii Arelatensis probatam et subscriptione munitam diximus; cuius etiam auctoritate libros illos duos, de quibus est sermo, Faustus probare voluit. Ut igitur cuncta quam exactissime in re magni momenti explorata reddantur, hic tibi primum ipsam ad Lucidum Fausti Epistolam reddendam putavimus, ut de reliquis Fausti scriptis pretiosum a vili secernas : sic enim se habet :

48. « Domino devinctissimo et mihi speciali affectu venerando ac suspiciendo fratri Lucido presbytero, Faustus.

« Grandis charitas est, parvum cauti fratris errorem per Dei adjutorium et gratiam magis velle curare, quam, sicut summi antistites meditantur, a bonitate suspendere. Quid possum de hoc sensu, sicut vis, cum unanimitate tua, per litteras loqui, cum te præsens multa et blanda et humili allocutione nunquam potuerim ad viam veritatis attrahere? Loquentes ergo de gratia Dei et obedientia hominis, id omnimodo statuere debeimus, ut neque proni in sinistram, neque importuni in dexteram, regiam magis gradiamur viam. Illud autem venerationem tuam dixisse miratus sum, quod nullus unquam sub religiosa professione contra Catholicam fidem vel seripserit, vel prædicaverit, eum plurimi multiplie et profanos auctores suos etiam scriptorum monumentis crediderint inserendos, qui tamen Christiano nomine gloriabantur. Breviter ergo dicam, quantum cum absente loqui possum, quid sentire cum Catholica Ecclesia debeas, id est :

« Ut cum gratia Domini operationem baptizati famuli semper adjungas; et eum qui prædestinationem, excluso labore hominis, asserit, cum Pelagii dogmate detesteris.

« Anathema ergo illi, qui inter reliquas Pelagii impiates, hominem sine peccato nasci et per solum laborem posse salvari, damnanda præsumptione contenderit; et qui eum sine gratia Dei liberari posse erediderit.

« Item anathema illi, qui hominem cum fideli confessione solemniter baptizatum, et asserentem Catholicam fidem, et post modum per diversa hujusmodi oblectamenta prolapsum, in Adam et originale peccatum periisse asseruerit.

« Item anathema illi, qui per Dei præscientiam in morlem deprimi hominem dixeril.

« Item anathema illi, qui dixerit, illum qui pe-

¹ Sigeb. Chron. anno Dom. 415.

riit, non accepisse ut salvus esse posset, id est, de baptizato, vel de illius ætatis pagano, qui credere potuit et noluit.

« Item anathema illi, qui dixerit, quod vas contumeliae non possit assurgere ut sit vas in honorem.

« Item anathema illi, qui dixerit, quod Christus non pro omnibus mortuus sit, nec omnes homines salvos esse velit ». Hactenus Fausti anathematismi, qui mox ista subjungit :

20. « Cum autem ad nos in Christi nomine veneris, aut cum a sanctis sacerdotibus evocatus fueris : tunc opportune (si Dominus jussiterit) locis suis testimonia proferemus; quibus et quæ Catholicæ sunt, manifestentur; et quæ Catholicis sunt contraria, destruantur ». Haec Faustus, qui et mox subdit quæ de his ipse sentiat, verbis istis :

21. « Nos autem per illuminationem Christi veraciter et confidenter asserimus, et eum qui periiit per culpam, salvum esse potuisse per gratiam, si gratiæ ipsius famulatui laboris obedientiam non negasset : et eum qui per gratiam ad bonæ consummationis metas, servitio obsequente, pervenit, cadere per desidiam, et perire potuisse per culpam.

22. « Nos ergo per medium, Christo duce, gradientes, post gratiam, sine qua nihil sumus, laborem laboriosæ servitutis asserimus : sed omnimodo arrogantium et præsumptionem laboris excludimus; ut totis viribus desudantes, ne gratia in nobis evanescetur, quicquid de manu Domini suscepimus, donum pronuntiemus esse, non pretium : scientes laboris ipsius fructum officii rem esse, non meriti : cum Evangelista dicentes¹: Servi inutiles sumus : quod debuimus facere, fecimus. Haec quæ strictum pro Epistole brevitate memorata sunt, aut recipere se, aut respuere, unanimitas tua, recurrente sermone, respondeat. Cæterum qui hanc veritatis mensuram, gratia præcedente, et conatu assurgente, non sequitur, dignus erit qui a sacris liminibus arreatur.

23. « Ego autem individuam mihi bonitatem tuam toto sincerae benignitatis amplexu in via retinens, in matris Ecclesiæ gremio permanere, repudiato hoc errore, desidero. Qui si cito respuatur, ignorantiae fuisse videbitur, blasphemia vero reputabitur, si pertinaciter defendatur. Gravem namque in Auctorem retorquemus invidiam, si dicamus, quod ei possibilitatem capessendæ salutis noluerit dare qui periiit, ei duntaxat, qui capere jam possit arbitrii libertatem, cum minime negare possimus, quod mandati prævaricatorem in judicii sui examinatione damnabit. Qui enim non est obnoxius de suscepto, nescio quomodo reus esse possit de perditio. Ac sic peccantes in Deum, cuius in primis incautius asserimus gratiam, in postremis ejus videbimus impugnare justitiam. Ilujus autem Epistolæ

exemplar mecum relinco, in conventu sanctorum antistitum, si ita necesse fuerit, preferendum. Quam si suscipiendam putaverit fraternitas tua, aut subscriptam manu propria mox remittat, aut sequentibus scriptis omnino se improbasse respondeat. Quod si eam subscriptam (ut dixi) transmiserit nolueris, aperte adhuc te in errore persistere, ipso silentio comprobabis : ac proinde jam necessitatem mihi facies ad personam tuam publicis conventibus exponendam. Et ideo secundum hæc quæ a me sunt directa, rescribe, utrum ea, remotis circuitonibus, aut cognoscas, aut respuas ». Hactenus ad Lucidum Fausti Epistola.

24. Protulit vero idem postea eamdem Epistolam exposuitque cognoscendam Patribus in Concilio congregatis : qua Catholicæ cognita, undecim episcopi qui interfuerunt, eidem subscripserunt in hunc modum :

« Auxianus in Christi nomine episcopus relegi et subscripsi.

« Faustus exemplar Epistolæ meæ relegi et subscripsi.

« Paulus episcopus in Christi nomine relegi et subscripsi.

« Eutropius in nomine Christi episcopus relegi et subscripsi.

« Pragmatius in Christi signo episcopi relegi et subscripsi.

« Patiens in Christo episcopus relegi et subscripsi.

« Euphronius relegi et admiratus sum plenitudinem sanctam.

« Megelius episcopus relegi et subscripsi.

« Claudius in nomine Christi episcopus relegi et subscripsi.

« Lencadius in nomine Christi episcopus relegi et subscripsi.

« Julianus in nomine Christi episcopus subscripsi.

« Lucidus presbyter relegi et subscripsi.

Quod autem huic Epistole ipse Lucidus presbyter subscriptus legatur, accidisse videtur, ut qui per litteras palinodiam recantarat, etiam in Synodo coram episcopis id ipsum voluerit præstisse.

25. Voluimus hic episcoporum recensuisse nomina, quod omnes ferme magnæ famæ antistites fuerint, quorum apud Sidonium mentio habeatur : nam Auxanius primo loco positus, in Lucidi Epistolæ inscriptione Auxianus legitur; quem illum puto hujus temporis episcopum, apud Sidonium mendose « Aufianum » nominatum in antiqua lectione, qua mendosius recens habet « Julianum », Est mentio Auxani, qui et Auxanius scriptus reperitur, in Epistola Hilari papæ ad Leontium et alios episcopos de controversia inter eum atque Ingenium Ebredubensem episcopum. Nominatur et Faustus, ad quem extat Sidonii Epistola¹. Pragma-

¹ Luc. xvii.

¹ Sidon. l. vi. Ep. vi.

tius item, qui habetur ordine quintus, idemque sanctus¹, ad quem extant litterae Sidonii²; fuit iste episcopus Augustodunensis, idemque notus in Concilio Epaunensi. Patiens, qui sequitur ordine sextus, et ipse inter sanctos relatus, fuit episcopus Lugdunensis, de quo sæpe idem qui supra Sidonius³ meminit, nosque plura de eo in nostris Notis. Euphronii pariter, qui numeratur septimus, memoria apud Sidonium⁴ viget, quem sanctum nominat: sicut et Megelii, ad quem ejusdem Sidonii extat Epistola⁵. Claudius, qui ordine sequitur nonus, episcopus fuit Bisuntinus, idemque inter sanctos memoria⁶ celebris, qui item subscriptus legitur Concilio Epaunensi. De Leucadio nihil invenimus. Julianum vero, qui ultimo loco ponitur, illum putamus fuisse, qui Carpentoratensem rexit Ecclesiam, Epaunensique subscripsit Concilio.

26. At subjiciamus hic ejusdem Lucidi Epistolam, quam ad alium episcoporum Conventum in detestationem eorumdem errorum his verbis conscripsit:

« Dominis beatissimis in Christo reverendis Patribus Leontio, Euphronio, Fonteo, Viventio, Mamerco, Patienti, Viriano, Auxiano, Fausto, Megatio, Paulo, Graeo, Eutropio, Basilio, Leontio, Claudio, Leucadio, Pragmatio, Marcello, Praetextato, Juliano, Amicali, Joanni, Opilioni, Lieinio, Viventio, Theophrasto episcopis, Lucidns.

« Correctio vestra, salus publica; et sententia vestra, medicina est. Unde et ego sumimum remedium duco, ut præteritos errores accusando excusem, et salutifera confessione mea diluam.

27. « Proinde juxta prædicandi recentia statuta Concilii, damno vobiscui sensu illum qui dicit, humanæ obedientiæ labore divinae gratiæ non esse jungendum.

« Qui dicit, post primi hominis lapsum ex toto arbitrium voluntatis extinctum.

« Qui dicit, quod Christus et Salvator noster mortem non pro omnium salute suscepit.

« Qui dicit, quod præscientia Dei hominem violenter compellat ad mortem, vel quod cum Dei perirent voluntate qui pereunt.

« Qui dicit, quod post acceptum legitime baptismum in Adam moriatur quicunque deliquerit.

« Qui dicit, alios deputatos ad mortem, alios ad vitam prædestinatos.

« Qui dicit, ab Adam usque ad Christum, nullum ex Gentibus per primam Dei gratiam, id est, per legem naturæ, in adventum Christi fuisse salvatos, eo quod liberum arbitrium in primo parente perdididerint.

« Qui dicit, patriarchas ac prophetas, vel summos quosque sanctorum, etiam ante redemptionis tempora, intra paradisum deguisse. Itæ omnia quasi impia et sacrilegia repleta condemnio.

28. « Ita autem assero gratiam Dei, ut adnsum hominis et conatum gratiæ semper adjungam, et libertatem voluntatis humanae non extinctam, sed attenuatam et infirmatam esse pronuntiem, et perrietari eum qui salvus est, et cum qui periit potuisse salvari.

« Christum etiam Dominum et Salvatorem nostrum, quantum pertinet ad divitias bonitatis sue, pretium mortis pro omnibus obtulisse: et quia nullum perire velit, qui est Salvator omnium, maxime fidelium, dives in omnibus qui invocant illum.

« Assero etiam, per rationem et ordinem sæculorum alios lege gratiæ, alios lege Moysi, alios lege naturæ, quam Deus in omnium cordibus scripsit, in spe adventus Christi fuisse salvatos; tamen ex initio mundi ab originali nexu, nisi intercessione sacri sanguinis non absolutos.

29. « Profiteor etiam æternos ignes et infernales flammæ factis capitalibus præparatas: quia perseverantes humanas culpas merito sequitur divina sententia; quam justè incurruunt qui hæc non toto corde crediderint. Orale pro me, domini sancti et Apostolici Patres ». Hactenus professio Lucidi secundum ea quæ a nominatis episcopis in Synodo definita fuissent, in hoc incumbentibus Patribus, ut errores exploderent illorum potissimum, qui ex doctrina S. Augustini male ab ipsis percepta, sive in pravum sensum calumniouse detorta, pravas deduxissent conclusiones, quasi ex necessitate prædestinationis fatum introduxisset, sive alios errores, quos omnes ante hanc Synodum S. Prosper (ut dictum est) confutavit, cum adversus calumniatores doctrinæ ejusdem S. Augustini, responsionum quatuor libros conscripsit. Ex cuius sententia iidem nominati nuper episcopi ejusmodi emergentes condemnaverunt errores, nulla prorsus de S. Augustino habita mentione; ex quo fonte improbe illi atque falso assererent esse deductos, cum revera non ex S. Augustino ista proferre, sed pravis eorum sensibus convicti sint.

30. Bene quidem lucusque res gesta: sed qui inter eos consedit Faustus S. Prosperi successor episcopus Regiensis et æmulus, instar cauponis¹, qui miscens aquam vino, non justificatur a peccatis, primum summam fidem apud Patres invenit, quod successor esset acerrimi defensoris Catholicæ fidei, et Lucidum magni nominis virum ad pœnitentiam perduxisset, meruissetque laudem apud sacros Synodales conventus, quibus interfuerunt (ut vidimus) viri sanctissimi atque doctissimi: nam præter recensitos illos qui Fausti Epistolæ subscripsere, inter eos etiam, ad quos suæ pœnitentiae Lucidus presbyter libellum direxit, magnus ille adnumeratur Mamerco Vienensis episcopus, cujus præconia Sidonius Apollinaris posteris salis copiose testata reliquit; et alii, quorum apud eumdem auctorem celebri fama est, ut Leontius episcopus

¹ Martyrol. Rom. die XXII. Novembr. — ² Sidon. l. vi. Ep. II. — ³ Sidon. l. vi. Ep. XII. — ⁴ Sidon. l. v. Ep. XXV. — ⁵ Sidon. l. VII. Ep. III. — ⁶ Martyrol. Rom. vi. Jun.

¹ Eccl. xxvi.

Foro-juliensis, ad quem etiam Faustus libros illos suos inscripsit, et Sidonii extat Epistola¹; Theophrastus, ad quem item ipsius Sidonii data reperitur Epistola²; sicut et ad Eutropium³; ne non ad Græcum⁴, quem plurimum landat; item Joannes, cuius est mentio apud eundem Sidonium in Epistola ad Domnulum⁵; ne non Basilius, ad quem extant ipsius litteræ⁶.

31. Quod igitur duorum ista Conciliorum extarent monumenta a Fausto suis libris affixa, quibus visus esset a se editum commentatorum illum duobus libris distinctum confirmare voluisse: Cæsarius quod videret venenum ea arte esse paratum, ut decipere etiam prudentem hominem posset, eodem argumento (ut diximus) Catholicos edidit libros, quos Epistola sancti Felicis Romani Pontificis confirmavit: cum e contra Gelasii papæ censura scripta Fausti inter rejecta sint adnumerata.

32. At non unus tantum præstítit hoc Cæsarius, ut scriptis suis Catholicam fidem firmans, Fausti refutaret errores: sed et sanctus Avitus Viennensis episcopus eodem ferme tempore istud ipsum exhibuit: de quo habet ista ejusdem Ecclesiæ episcopus Ado⁷, cum de Fausto agit his verbis: « Faustus ex abbatे Lerinensis monasterii apud Regium Galliæ episcopus factus, Pelagianum dogma destruere coenatus, in errorem labitur: unde qui ejus sensus in hac parte Catholicos prædicant (sicut Gennadius de Illustribus viris scribens) omnino errant. Ita enim liberum arbitrium tam Augustinus, quam cæteri Catholicæ in Ecclesia Dei docent, ut illuminatio, virtus, et salus illi a Christo et per Christum et cum Christo sit: Faustus vero iste, ita liberum Christianum arbitrii docere conatur, ut illuminatio ejus, virtus, et salus non a Christo, sed a natura sit. Contra hunc scribit lucidissima fide Avitus Vienensis episcopus, ejus redarguens errorem: similiter et Joannes vir eruditus Antiochenus presbyter». Haec Ado.

33. Nou est quidem, ut pro Fauslo aliqua possit in ejus defensionem vel excusationem Apologia elaborari, quem constat in universo orbe Catholicæ impugnatum. Etenim in Occidente Cæsarius et Avitus doctissimi atque sanctissimi in Gallijs episcopi adversariis eum scriptis exagitarunt, eundemque in Africa S. Fulgentius Ruspensis episcopus septem libris vehementissime oppugnavit, de quibus Isidorus⁸: « Legimus de Gratia Dei et libero arbitrio Fulgentii libros Responsionum septem, Fausto Gallicæ Regiensis urbis episcopo Pelagianæ pravitati consentienti respondentis: obnititur ejus profundam destruere calliditatem». Haec ipse: sed qui præstant his omnibus Felix atque Gelasius Romani Pontifices eadem Fausti scripta rejecerunt: ut plane universum Occidentalem orbem in eosdem Fausti

libros insurrexisse, eosdemque oppugnasse, atque haeresis condemnasse manifestum sit.

34. In Oriente vero non unus duntaxat (quem refert Ado) Joannes presbyter Antiochenus eos Fausti libros refellit, sed Orthodoxi ferme omnes, obnitentibus contra et turbas moventibus Constantiopolis Scythiae monachis, qui de his libellum obtulerunt legatis Hormisdæ papæ Constantinopoli agentibus: quem eum illi recipere noluissent, ipsi Romam profecti eundem Pontificem convenire.

35. Sed ad Possessorem episcopum ea de re ipsum Pontificem litteris itidem consulentem, de Fausti libris ista rescripsit Hormisda: « Ili vero, quos de Fausti cujusdam Galli antistitis dictis confulisse litteris indieasti; id sibi responsum habeant: Neque illum, neque quemquam, quos in auctoritate Patrum non recipit examen Catholicæ fidei, aut Ecclesiastice discipline ambiguitatem posse gignere, aut religionis prejudicium comparare. Fixa sunt a Patribus, quæ fideles sectari debeant instituta ». Et post nonnulla: « De libero tam arbitrio et gratia Dei, quod Romana, hoc est, Catholicæ sequatur et servet Ecclesia, licet in variis libris beati Augustini et maxime ad Hilarium et Prosperum possit agnoscere; tamen in sermiosis Ecclesiasticis expressa capitula continentur, quæ si tibi desunt et necessaria creditis, destinabimus ». Haec et alia Hormisda papa ad Possessorem episcopum Africanum: quibus valeas intelligere libris illis Fausti ab omnibus contradictum, et a sede Apostolica Catholicæ Ecclesia eosdem esse rejectos. Sed de scriptis Hormisdæ ad Possessorem suo loco uberioris agendum erit. Quinam autem colligantur ex Fausti duobus libris illis errores scriptis S. Augustini et sententiæ Catholicæ Ecclesie adversantes, tu vide illos collectos a Maxentio in Responsione ad Hormisdam Romanum Pontificem¹, ubi in pluribus Faustus declaratur haereticus.

36. Videre namque est, eundem Faustum in conventibus sanctorum Patrum, ut Saul inter Prophetas, Prophetam et ipsum apparuisse, eadem cum illis sentientem: sed privatis postea scriptis dolosa arte totam de justificatione hominis destruxisse sententiam, dum captiose videri volens pugnare contra Pelagium, Pelagio favisse compertus est. Ejusmodi plane erant Pelagianorum, in quo et Pelagi ipsius (ut superiori tomo ostensum est) fallaces artes; dum videri volentes eam haeresim confutare, eamdem firmiter stabilirent. Cum igitur Fausti sententiæ ubique ab Ecclesia Catholicæ fuerit contradictum; videant quanto periculo quidam ex recentioribus, dum in Novatores insurgunt ut eos confutent, a S. Augustini sententia de prædestinatione recedunt: cum alioqui arma non desint, quibus adversarii profligentur.

37. Quantus fuerit Claudianus qui confutavit Faustum. — At non his contentus novus dogmati-

¹ Sidon. l. vi. Ep. iii. — ² Sidon. l. v. Ep. v. l. vi. Ep. iv. — ³ Sidon. l. vi. Ep. vi. — ⁴ Sidon. l. vi. Ep. viii. — ⁵ Sidon. l. v. Ep. xxv. — ⁶ Sidon. l. vii. Ep. vi. — ⁷ Ado in Chron. an. Dom. 492. — ⁸ Isidor. de Vir. illustr. c. 14.

¹ Extat ipsa tom. iv. Bibl. sanct. secunda edit.

sta, novas in Ecclesia astruere conatus est sententias, cum illud insultum edito scripto importunus invexit, ut assereret animas esse corporeas. Exalt hactenus ipsius ea de re elucubratio in epuscule quod inscripsit de Creaturis, in quo quidem miram quamdam deteximus hominis in erroribus astruendis calliditatem, an dicam nequitiam? cum, ut lectorem decipiat, abutens S. Hieronymi nomine, eam ex eodem auctore sententiam citat, qua ille¹ Origenistas impugnat. Audi, rogo, Fausti verba: « Sieut in quadam sancti Hieronymi fractatu legimus : Globos (inquit) siderum comparatos esse spiritus arbitrantur ». At quam procul ab hac sententia sanctus Hieronymus fuit, qui Origenistas ex philosophorum scholis deducentes ista figmenta ad corpora glorificata deridet? Verum ejusdem mendaciorum latebras et captiosas fallacias detectis et confutavit Claudianus Mamerici (Mamerti) episcopi Viennensis germanus, tribus diserlissimis libris ad Sidonium Apollinarem conscriptis, quos idem Sidonius luculentia laudavit Epistola². Sed cum eximia illa praeconia in ignominiam Fausti verlantur, adversus quem Claudianus disputavit : plane intelligere potes ejus erga Faustum priores affectus friguisse, imo et in contrarium esse conversos.

38. At quod in talem tantumque virum incidimus, ejus obviam veneremur sepulerum, et sacros cineres salutemus. Verum de ejus excellentia ante dicendum, et quae de eo premissit Sidonius, in medium adducenda. Qualis enim quantusque fuerit Claudianus cognomento Mamericus, pollens una cum theologicis facultatibus ceteris quoque scientiis, ipsi iidem tres libri sunt indices ; ut plane veritatis asserorem, non autem adulatorem Sidonium fuisse cognoscas, cum duabus Epistolis ejus scripta cumulatissime laudat, allera ad ipsum, altera ad Hypsidium data. Sed quod praestat in Claudiano, illud est, quod ad scientiae cumulum haud angustiori mensura probitatem adjicit ; ut paucis verbis istis Sidonius declaravit in alia ad ipsum Epistola data³ : « Cum precatu Deum placas, eumdem non modo amicis, sed et ignotis concilias : cum Scripturarum cælestium mysteria rimaris, quo te studiosius imbuis, eo doctrinam cæleris copiosius infundis ; cum tuas opes in usus pauperum prodigis, tibi quidem maxime, sed aliis quoque consultum facis, etc. » Et in Epistola ad Petreium⁴, post multa, quibus excellentem viri doctrinam commendat, hec de ejus sanctis operibus, quibus sacerdotium decorabat, addit : « Ceterum cetera quis competenti praeconio extollat ? quod conditionis humanæ per omnia memor, clericos opere, sermone populares, exhortatione mœrentes, deslititos solatio, captivos pretio, jejunos cibo, nudos experimento consolabatur ; pariter, et super his plura replicare

superforaneum statuo : nam merita sua, quibus divitem conscientiam censu pauperatus locupletavit, spe futuræ retributionis celare plus studui, etc. »

39. At ne contingat quempiam errare ex nomine, vel ex inimicis ; non hic Claudianus (ut aliqui opinati sunt) Viennensis episcopus fuit, sed presbyter germanus sancti Mamerici episcopi Viennensis : nominant eum presbyterum Gennadius¹ et Ado, sed et Sidonius pariter id ipsum affirms, additque eundem fratri accessisse vicarium, sive dixeris chorepiscopum : unde tuto eos redarguas, qui hunc ipsum Viennensem episcopum appellant. Accipe de eo quid Sidonius subdat² : « Episcopum fratrem majorem natu affectuosissime observans, quem diligebat ut filium, cum tanquam patrem veneraretur. Sed et ille suspiciebat hunc granditer, habens in eo consiliarium in judiciis, vicarium in Ecclesiis, procuratorem in negotiis, villicum in prædiis, tabularium in tributis, in lectionibus comitem, in expositionibus interpretem, in itineribus contubernalem, etc. »

40. Constat autem Claudianum amle Mamericum fratrem ex hac vita subductum ; cui Sidonius Apollinaris hoc in ejus sepulcro epitaphium scripsit, quod ad Petreium misit :

Germani decus et dolor Mamerici,
Mirantum unica gemma episcoporum,
Hoc dat cæspite membra Claudianus :
Triplex bibliotheca quo magistro,
Romana, Attica, Christiana fulsit :
Quan totam monachus virente in ævo
Secreta bibit institutione,
Orator, Dialecticus, Poeta,
Tractator, Geometra, Musicusque,
Doctus solvere vincula quæstionum,
Et verti gladio separe sectas,
Si qua Catholicam fidem lassessunt.
Psalmorum hic modulator et phonascens,
Ante altaria, fratre gratulante,
Instructas docnit sonare classes.
Hic solemibus annuis paravit,
Qua quo tempore lecta convenienter.
Antistes fuit ordine in secundo
Fratrem fasce levans episcopali.
Nam de pontificis honore (tenore) summi
Illi insignia sumpsit, hic laborem.
At tu, quisque doles, amice lector,
De tanto quasi nil viro supersit,
Udis parce genis rigare marmor.
Mens et gloria non queunt humari.

Hacenus epitaphium. Inter alia autem Claudiani scripta recenset Ado librum unum expositionis extremæ partis in Ecclesiasten ; at non extat : sed et aliae perierunt florentissimi ingenii lucubrations, non sine jaatura Ecclesiasticæ antiquitatis.

41. Qui vero ei superstes fuit ejus germanus Mamericus Viennensis episcopus, haud diu eam Ec-

¹ Hier. Ep. xvii, et contra Jean. Hierosol. — ² Sidon. I. iv. Ep. iii. et in pref. Cland. oper. — ³ Sidon. I. iv. Ep. ii. vet. edit. et inter scripta Cland. tom. iv. Bibl. sanct. p̄peram autem in edit. Torneiana sub titulo legit̄ Clandiani. — ⁴ Sidon. I. iv. Ep. xi.

¹ Gennad. c. 83. — ² Sidon. I. iv. Ep. xi.

clesiam gubernavit : mortuus est enim clarus sanctitate ; cuius ex hac vita ad Deum transitus dies solemnibus ritibus consecratus a posteris anniversaria memoria celebratur quinto idus Maii. Successit hunc Isicius (sive potius dixeris Esichius) ac post eum Avitus, qui (ut ex Adone dictum est) adversus Faustum stabilire conantem Pelagianum errorem commentarium scripsit.

42. De Fausto judicium. — Porro Faustus ipse, cum ejus fallacie detectae essent, quibus conatus est revellere Pelagianas serobes in lapsu simplicium, abalienavit a se animos episcoporum, atque decessit inglorius : quem miramur ab aliquibus imprudenter sane inscribi sanetum. Ista quidem priori editione ex adductis diversorum scriptis affirmasse, non indeeens quidem fuit. At vero ex postea cognitis et adductis, rursus ad judicium ipsum revocandum, haud existimamus indignum, cum tamen de ejus scriptis immota maneat sententia Patrum. Quod enim usque ad haec tempora nostra enidem Faustum continuit inter sanctos Martyrologium Gallianum, a quo ipsum Molanus primu[m] expunxit : quod etiam, ut accepimus, Ecclesia Regiensis in Gallia, ubi ipse sedet antistes, semper eum ut sanctum coluerit, celebrans ejusdem natalem dieima septima Januarii : ibique in ejus memoriam antiquitus erecta Basilica ejus nominis titulo insignita hactenus ejus cultu a fidelibus frequentetur : quodque tot s[ecundu]s, Christiano orbe spectante, Ecclesia Romana facente, nemine penitus (quod sciatur) contradicente, ista eidem Fausto exhibita intelligentur; opinari non prohibemur, de eodem Fausto accidere potuisse (quod de multis viris sanctis asseritur) quod delinquens erraverit, cum quæstio illa fuerit auctoritate Sedis Apostolicæ definita, et ejus opinio aliorum Patrum sententia condemnata, ipse suum errorem fuerit scriptis contrariis detestatus, quæ potuerint, ut alia quamplurima periisse, vel ipsum ante suorum scriptorum factam ab Ecclesia damnationem diem obiisse (incertus est enim ejus obitus annus) habentem in animo in his sequi, quod secundum doceret Ecclesia. Ita quidem ipsum compositum animo fuisse aliisque immotuisse, inde facile potest intelligi, quod semper (ut indicant Acta Conciliorum Arelatensis et Lugdunensis superius reedita) communicationem habuit eum sanctissimis Orthodoxis Galliarum episcopis. Maneant igitur Fausto integra jura sua, nec ex nostris scriptis sentiat pra[j]udicium; neque privato judicio novitali liceat convellere antiquitatem. Sed miramur eumdem ab aliis redigi in classem monachorum ordinis sancti Benedicti; cum antequam idem sanctus auspiceretur vitam monastieam, jam Faustus senex ex hac vita decessisset, jam longe antequam idem Benedictus nascetur, creatus episcopus. Haec igitur de his satis; quæ diversis temporibus actitata, hic in unum oportuit collegisse, ut perdifficilis quæstionis causa facilius percipi posset.

43. De scriptis Honorati episcopi Massiliensis, Gennadii aliorumque missis ad Romanum Pontifi-

cem. — Qui autem occasione scriptorum Cæsarii a Gelasio papa probatorum ad ista digressi sumus, prætermittere minime debemus, et S. Honorati Massiliensis episcopi hujus temporis scriptoris luculentissimi scripta ab eodem Gelasio papa fuisse pariter comprobata. Usu namque venisse videtur, ut Romani Pontifices quæ essent scripta Catholica cognosearent, cognitaque probarent. Porro de Honorato ista habet Gennadius ejusdem Massiliensis Ecclesiæ presbyter¹ : « Honoratus Massiliensis Ecclesiæ episcopus, vir eloquens, et absque ullo linguae impedimento ex tempore in Ecclesia declinator : et quia a pueritia in timore Dei crescens, etiam in negotiis Ecclesiasticis exercitatus est; os suum quasi armarium aperit, et in homiliarum modum ad utilitatem legentium multa componit, maximeque ad colendam fidei rationem, et revineendam hæreticorum perversitatem. In ejus libera prædicanda constantia non solu[m] vicinarum civitatum sacerdotes et populi delectantur, sed et longe positi, cum ad eos necessario pergit, summam ei docendi in suis Ecclesiis rogantes injungunt. Sanctus quoque papa Gelasius Romanae Urbis Pontifex per scripturam eognoscens ejus fidei integritalem, rescripto suo probatam indieavit ». Erant haec Apostolicæ litteræ, quibus innotescerat, commentarium illum ut consentientem in omnibus Catholicæ veritati ab omnibus absque offensionis serupulo tuto legi posse. Sed subdit haec demum idem Gennadius de ejusdem Honorati reliquis scriptis : « Sanctorum Patrum Vitæ ad ædificationem posteriorum eoaplat ipse legendas, præcipue nutritoris sui sancti Hilarii Arelatensis episcopi. Litanias ad supplicandam Dei clementiam cum plebe sibi credita pro viribus agit ». Haec ipse, cum adhuc Honoratus superstes esset, Ecclesiasticis officiis totus intentus. At quod ingemiscendum est, omnia disertissimi viri nobilia periere monumenta, quæ digna aestimata sunt ut a doctissimo viro Gelasio cognita probarentur.

44. Imitari voluit, ut par erat, suum episcopum Honoratum ipse Gennadius presbyter Massiliensis, dum a se scriptum de fide librum ad eumdem Gelasium Rom. Pontificem misit : sed non sicut ille ab ipso probatus appareat : non enim id ipse tacuisse de eo testari ; qui ad postremum sua recensens scripta (ut Suffridi editio habet) haec ait² : « Ego Gennadius Massiliæ presbyter scripsi adversus omnes hæreses libros octo, adversus Nestorium libros sex, adversus Pelagium libros tres, et tractatus de mille annis. Et hoc opus de fide mea misi ad B. Gelasium Urbis Romæ episcopum ». Haec ipse postremo capite, quo licet exemplaria careant, tamen revera Gennadii esse comprobat et scholiastes³.

45. Sed quod tradat, se ad Gelasium suas misse lucubrationes, et non ita de eis, sicut dixerat

¹ Gennad. de Script. Eccl. c. 99. — ² Ibid. c. 100. — ³ Suffrid. pref. ad Gennad.

de Honorati episcopi scriptis, ab ipso Gelasio probata, et scripture munita testetur; plane intelligi posse videtur, illa non absque erroris nube esse inventa. Sed si ita est, inquies: Cur Gelasius non ea inter improbata scripta rejicit? Ad hæc dici primum potest, librum Gennadii ad Gelasium esse missum, postquam illud Romanum Concilium, in quo de his actum est, fuerat celebratum; vel (quod verius est) ipsam Gennadii lueurbationem fuisse ejusdem cura Gelasii perpurgatam, ut que proxime dicturi sumus, ostendent. Ceterum quod ad Gennadii doctrinam spectat, ipsum aliquando æque ac Faustum impugnando Pelagium, favisse Pelagianis erroribus, qui ejus scripta accurate perlegerit, intelliget. Videas ipsum insuper et in hoc ipso de scriptoribus Ecclesiasticis libello plus satis favere Pelagianis, eos vero impugnare qui illis sunt adversati, ut superius saepe demonstratum est; in illam vero Pelagianorum classem rejiciendum, qui intrescent faventes Pelagianis erroribus, exterius visi sunt impugnare Pelagium: unus plane hic fuit ex presbyteris illis Gallicanis, de quibus Prosper et Hilarius apud sanctum Cælestinum papam conquesti sunt, adversus quos extat ejusdem Pontificis ad Galliarum episcopos data Epistola; contra quos etiam Concilium Arausicum collectum esse, suo loco superius dictum est; collega enim hic fuit Cassiani ejusdem Massiliensis Ecclesie presbyteri licet ille aetate proiectior, eademque fuligine denigratus, cuius iste videtur assectatus esse vestigia.

46. Quod autem exlat ejusdem Gennadii opus de definitionibus Orthodoxe fidei, sive de Ecclesiasticis dogmatibus¹, et in aliquibus codicibus sub Augustini nomine falso admodum fovebatur, a majoribus omnibus Gennadii cognitum esse, qui censuram apposuit, probe docet. Porro hunc Gennadii librum illum ipsum esse, quem ad Gelasium de fide a se scriptum ipse Gennadius tradit, æque intelligi potest, sed Gelasii præcepto emendatum: ipsum enim auctorem in meliorem frugem esse redditum, factumque plene Catholicum, et vita laudabilem, assumptum postea ad ejusdem Ecclesiae Massiliensis episcopatum, ut dicamus, Hadriani papæ in Epistola ad Carolum Magnum de eodem Gennadio elogium persuadet, quod sic se habet²: «Sanctissimorum pontificum hæc oblata sunt testimonia, id est, sancti Gennadii Massiliensis episcopi, qualiter veneranda sunt corpora et reliquiæ sanctorum, capite quadragesimo, ubi ait: Sanctorum corpora et præcipue beatorum reliquias ac si Christi membra sincerissime honoranda, et Basilicas eorum nomine appellatas, veluti loca divino cultui mancipata, affectu purissimo et devotione fidelissima adeundas. Si quis contra hanc sententiam venit, non Christianus credatur (sed Eunomianus et Vigilantianus creditur), sed Eunomianus». Hæc ex ipso Gennadio Hadrianus, accepta (ut apparet) ex commentario

illo, de quo modo mentio facta est, de Ecclesiasticis dogmatibus, capite septuagesimo tertio: quæ enim a capite vicesimo primo ejusdem commentarii usque ad quinquagesimum secundum interjacent, non esse Gennadii, sed Gennadii correctoris, optimè observavit doctissima schola Lovaniensis: fueritne id factum censura Gelasii librum ad se missum cognoscentis et emendantis, vel ejus jussione alius aliquis id præstiterit, haud affirmare omnino audem, vel negare. At de Gennadio haec tenus; quem librum illum scripsisse circa exordia imperatoris Anastasii, assequi licet: cum de Felice papa agens, ipsum vita funetum esse ait sub Anastasio imperatore, quem constat primo Anastasiu anno nondum absoluto vita funetum esse. Quod vero de reliquis scriptoribus, qui post hæc floruerunt, nihil scribat Gennadius, ut de Avilo episcopo Viennensi, et aliis: satis posse intelligi videtur, jam editum librum esse, ipso (ut dictum est) exordio ejusdem Anastasii imperatoris.

47. Rursum vero quod pertinet ad libros a diversis auctoribus scriptos ad Gelasium Romanum Pontificem missos, non Occidentales tantum id præstilisse noscuntur, sed etiam Orientales. Photius enim in Bibliotheca meminit de Joanne Orthodoxo episcopo Alexandrino, scriptam ab eo Apologiam, qua damnavit Pelagianos, eorumque primos auctores alique patronos Pelagium, Cælestium, et Julianum, et se ipsum ostendit Catholicis in omnibus consentire dogmatibus, hæreticorumque omnium sententiis penitus adversari. Vides igitur in universa Ecclesia Catholica Romanum Pontificem præsidere solitum arbitrum scripturarum, et quidem non præsentium tantum, sed etiam præteritorum auctorum: ut ea esse probata vel improbata omnes scirent, quæ ipsa Romana Ecclesia reciparet, vel rejiceret, cuius censura in Romano Concilio a Gelasio papa post alios edita reperitur; utpote quod et scientiæ clavem apud eam esse, majores omnes Orthodoxi absque controversia aliqua intellexerint, alique opere professi sint. Sed de his modo haec tenus.

48. *Petro Mogo mortuo Athanasius et ipse hæreticus subrogatur.* — Quod vero ad res pertinet Orientalis Ecclesie, hoc anno sedis Alexandrinæ invasor nefandus Petrus coguomento Mogus moritur, cum sedisset (numerando a tempore obitus Timothei Orthodoxi) annos tredecim, quibus instar feræ bestiæ depastus est vineam Domini: adeo ut Ecclesia nobilissima, quæ primum post Romanum locum obtinuit, a Catholica et Apostolica communicatione divisa, ceu palmes e vite præcisus, elanguerit penitus et aruerit; vixque post plurimos annos reviviscere, redditâ pace, valuerit. Ad hunc usque annum pervenisse Mogum, errareque eos qui dixerunt antehac morte præreptum, ex eo perspicue declaratur, quod vixit aliquo tempore sedis Euphemii; cum, teste Evagrio, ambo inter se conflictarent, altero adversus alterum cogente Syndicos. Subtracto itaque de luce hac impio, et demerso cum impiis in tenebras exteriores, in locum

¹ Extat apud Aug. in appen. ad tom. III. pag. 380. edit. Plantin.
— ² Hadrian. ep. ad Carol. Magn. tom. III. Ep. Rom. Pont.

ejus ab hæreticis hæreticus pariter est subrogatus Athanasius sede illa ac nomine prorsus indignus. Fuit hic cognomento Herniosus, Palladio aequæ hæretico communicatione conjunctus: de eo Evagrius, Nicephorus, Liberatus diaconus, Leontius scholasticus, et alii historici veteres meminerunt, licet res ab eo gestæ utpote filii tenebrarum obscuræ remanserint: hoc tantum de illo Leontius habet, quod cum Petrum Mogum reciperet, cum ipso non communicabant Acephali.

49. *Pelagius patricius justissimus injuria occiditur a Zenone.* — « Sub hujus quoque anni consulibus », inquit Marcellinus in Chronico, « Zeno imperator, in insula quæ Paganorum dicitur, Pelagiū gulam laqueo frangi præcepit ». Haec ipse. At non ita leviter magni ponderis factum prætereat, sed accuratius pertractemus. Iste siquidem Pelagius (quod superius diximus) summa animi altitudine atque constantia solus aggressus est agere, quod nec reliqui omnes comites imperatoris, vel ipsi Constantinopolitanæ sedis episcopi ausi sunt pertentare; nempe monere impurissimum atque sævissimum principem, ut a nefandis perpetrandis sceleribus desisteret: cujus rei causa mortem illam sibi nobilem comparavit, omni vita majorem: utpote magnum Baptistam imitatus, principem arguendo, aequæ cum eo accepit pro mercede a diro tyranno supplicium, imo coronam, quæ ipsum terræ cæloque reddidit gloriosum. Rem gestam breviter a Cedreno narratam accipe:

50. « Interfecit etiam, inquit, Zeno imperator Pelagium patricium, virum pæclarum, et carminum scriptione insignem; quod is pro sua prudenteria et justitia libertatem dicendi sibi sumens, Zenonis nefanda facinora palam incessebat. Moriturnus autem, manibus ad cælum erectis, Deum omnium gubernatorem sic est precatus: O justissime Deus, mihi quidem injustissime mors infertur, propterea quod libero ore Zenonis multa facinora violenta repressi, et quod fatuum ejus fratrem notui Cæsarem designari. Tu autem, Domine omnipotens, qui justitiae rationem habes, quamprimum eorum scelerata homicidia punio. Extat historia ab eo scripta versibus ab Augusto Cæsare exorsa. Homerocontra etiam composuit, et alia quamplurima laude digna. Zeno autem Zozimum prælerea interfecit Rhetorem Gazæum, et Arcadium præfectum, aliasque illustres viros ». Haec Cedrenus.

51. Porro innocentissimi Pelagi preces implorantis a Deo justissimam adversus seculistissimum imperatorem vindictam quam citissime exauditæ sunt: neque enim elapsus est annus, cum Zeno terribilem a Deo irato ultionem exceptit: quomodo autem id acciderit, anno sequenti dicturi sumus. Sic namque sæpe sèpius accidisse vidimus, ut cum Deus ob populi peccantis delicta sinat sævissimos regnare interdum tyrannos, qui seculostis pœnis addicant, potissimum vero potentes, qui impune hactenus delinquissent; cum vero iidem principes et innoxium sanguinem effundere non sunt veriti,

clamante illo sicut sanguine Abel¹ ad Dominum, mox et ipsi Deum vindicem experti sint. Ac jure quidem: nam cum omnis potestas a Domino Deo sit, tamen non nisi ad vindictam malorum (nt ait Petrus²), tandem vero bonorum eisdem principibus a Deo gladius imperitus est: quem cum inique in innocentes convertunt, ab eis a Deo qui dedit, auferunt: fitque secundum imprecationem Propheeticam³: « Gladius eorum intret in corda ipsorum, et arcus eorum confringatur ». Regni namque simul et vitæ dispendia miserrime patiuntur: sicut et Zeno diu toleratus a Deo, licet impurus, licet hæreticus, licet avarus et iniquus, expertus est: cum enim in Pelagiū virum innoxium atque timentem Deum gladium convertit, in se ipsum e cælo vindictam eduxit.

52. Cum autem innocentis Pelagi patricii obitus auditus esset, præter ea quæ Zeno in Catholicam Ecclesiam in dies magis magisque peccaret, magnus bonorum auctus est meror. Sed quæ tum Leontius monachus, qui divinas litteras profitebatur, dixerit, accipe a Suida, ubi de ipso agit his verbis⁴: « Leontius monachus sub Zenone, cum occulta Scripturæ loca prophætica gratia declararet, multos studiosos habuit asseclas. Cum vero quidam imperatoris portenta contra Ecclesiam moleste ferrent: Non (inquit) miranda sunt ea, quæ fiunt ab homine ad imperium ab hominibus adscito, cum⁵ Saul divino suffragio rex designatus Achimelech sanctissimum sacerdotem et ejus filios in domo Domini gladio conficerit. Aliis autem dubitantibus, et ingenium ejus e mansueto sævum factum esse opinantibus, quod initio imperii quædam pollicitus esset, quæ ad bonum tenderent: Non mutavit (inquit) naturam, sed in rebus secundis improbitatem declaravit longo tempore Illi exconsulis metu dissimulatam. Idem Leontius, cum quidam Clementis Stromatei librum legeret, et ad locum pervenisset, quo ille viros deridet qui faciem meretricio more pingunt et capillos tingunt, dixissetque Leontius: Num quisquam est præter imperatorem, qui capillos tingat, aut fuerit faciem? Monachus aliis subjevit: Nos universi de homine dubitamus, num is ullo modo sustineret ornatum mutare naturam: nec tamen hoc facere putavimus imperatorem. Perargute sane deriserunt monachi eos, qui naturam virilem transformare in muliebrem student ». Hactenus Suidas de Leontii viri doctissimi salibus in Zenonis putoribus accommodatis.

53. *Odvacer iterum vincitur et obsidetur.* — « Hoc eodem anno sub notatis consulibus, ad Duram fluvium (inquit Cassiodorus⁶) Odoacrem regem dominus noster Theodosius tertio certamine superavit: qui Ravennam fugiens, obsidetur inclusus ». Haec ipse: sed Marcellinus sub anni superioris consulatu haec refert. At præferendus fide Cassiodorus,

¹ Genes. iv. — ² I. Petr. ii. — ³ Ps. xxxvi. — ⁴ Suid. verbo Leont. — ⁵ I. Reg. xlii. — ⁶ Cassiod. in Chron.

qui res ante oculos positas scripsit; cuius auctoritate etiam liquet triennium interlapsum, usquequo Odoacre occiso, Theodorieus absque alieujus obice

tota est potitus Italia. Id ipsum Jordanus¹ atque Procopius² tradunt.

¹ Jord. de reb. Get. — ² Procop. de bello Gothicō I. 1.

Anno periodi Graeco-Romanæ 5983. — Jesu Christi 490. — Felicis III papæ 8. — Zenonis 17. Odoacris reg. 15. Theodorici reg. 2.

4. *Vicennialia Zenonis.* — Coss. *Longinus II* et *Fl. Faustus junior*, ut notatur in veteri charta Veneta apud Mabilonium in itinere Italico pag. 201. Dicitur etiam *junior* in Fastis Cassiodori, qui ideo ejusdem familie erat ac *Faustus* anno CDLXXXIII consul Occidentalis. Ad *Faustum* hoc anno consulem extat Epistola Ennodii tertia lib. 1, et Epistola v. ejusdem libri ubi *Faustus* vocatur *Avienus*. *Longinus* consul in Oriente creatus: erat enim frater Zenonis imp., ut ex dictis liquet, qui sicut in ejus quindecennialibus, ita et in vicennialibus imperii vivente Leone jun. suscepti, consulatum gessit. Begerus in Thesauro Numismatum Palatino, unum hujus imperatoris producit in postica inscriptum, *Victoria Augg.* infra Conob., id est, *Constantinopoli obsignata moneta*. In ea postica representatur *Victoria* scribens in clypeo, xxx, id est, vota tricennalia, a Zenone imp. in suis vicennialibus de more suscepta. Fallitur itaque *Ducangius* in *Dissert. de inferioris ævi numismat.* num. 42, ubi ait, vota decennalia et id genus alia post extinetam Theodosii familiam nummis adscribi desiisse. Caeterum voces hæ Auggg. vel Augg. nihil peculiare in nummis per hæc tempora censis denotant; cum legantur etiam in nummis Marciani, Maximi tyranni, Aviti, Glycerii Nepotis, Majoriani, Severi, Anthemii et Anastasii. Quare ea scribendi in nummis formula communis usui ac errori attribuenda.

2. S. *Cæsarius* adversus *Faustum Regensem episc.* scribit. — A num. 10 ad 42. Sanctus *Cæsarius* Arelatensis episcopus hoc tempore adhuc abbas erat in *suburbana civitatis insula*, ut scribit Cyprianus in ejus Vita, civitatis sc. Arelatensis, ut supra ostendimus; sed adversus librum *Fausti* episcopi Reiensis in secunda Narbonensi *de Gratia et libero arbitrio* non scripsit ante annum DXXIII, eo se, tempore, quo Constantinopolis a Scythis monachis, et ab Africanis in Sardinia exilibus contra *Faustum* agebatur. Plures in Gallia eos *Fausti* liberos admirati fuerant, horumque doctrinam secuti. Verum eo Christi anno sese eorum conatibus opposuit *Cæsarius* tunc Arelatensis episcopus, librum-

que edidit *de Gratia et libero arbitrio* eodem prorsus titulo, quem suo operi *Faustus* inscriperat. Ille librum a Felice papa hujus nominis IV laudatum, atque Apostolica auctoritate communatum, scribit interpolator Gennadii cap. 86, cuius verba recitat Baronius num. 10. Verum hic *Cæsarii* liber ad nos non pervenit. Eum an. DXXIII scriptum fuisse ex dicendis constabit.

3. *Synodus Arelatensis adversus Prædestinationianos.* — *Faustus* Regiensis episcopus suorum Lérinensium ac Cassiani magistri opinioni adhærens, Augustini sententiam de efficaci electorum Prædestinatione hac occasione impugnavit. Fama erat, nonnullos ita sancti hujus doctoris sententiam de gratuita Prædestinatione defendere, ut in absurdos prorsus errores declinarent, quos Augustiniani dogmatis adversarii altius exaggerabant. *Leontius* Arelatensis episcopus, qui ex Hilari papæ decreto in Galliis Synodos cogebat, Concilium *Arelate* indixit, in quo cum plurima contra nova ac periculosa dogmata Patres statuissent, uni *Fausto* communis consensu injunctum fuit, ut editis libris ea fusius pertractaret, de quibus in Synodo actitatum fuerat. Testatur hoc ipsem *Faustus* in *Praefatione* ad *Leontium*, cui opus suum inscripsit: « Quod pro sollicitudine, inquit, pastorali, beate papa Leonti, in condemnando Prædestinationis errore, Concilium summorum antistitutum congregastis, universis Gallicarum Ecclesiis præstitistis. Quod vero ad ordinanda ea, quæ collatione publica doctissime prætulisti, operam int̄imis humeris curamque mandasti, parum, ut reor, tanto negotio, parum sanctæ existimationi vestre consulisti, et me judicio charitatis, vos periculo electionis onerasti ».

4. *Prædestinationi in Concilio Lugdunensi damnati.* — Interim cum rursus errores de divinæ gratiae auxiliis suborti essent, in *Lugdunensi* Synodo eorum pariter confutandorum cura eidem *Fausto* commissa fuit. Asserit id *Faustus* in fine ejusdem *Praefationis*: « In quo quidem, inquit, opusculo post Arelatensis Concilii subscriptionem novis erroribus deprehensis adjici aliqua *Synodus* *Lugdunen-*

sis exegit ». At Faustus mala fide atque animo contra Augustini sententiam præoccupato demandatum munus executus, a rectiori dogmate exorbitavit; etenim dum Prædestinationam hæresim confutat, librosque duos de *Gratia et libero Arbitrio* scribit, Augustini de gratuita Prædestinatione sententiam totis viribus impugnat, et Massiliensium dogmata dudum a sancto doctore eversa restaurat. Sæpe fidem ex viribus liberi Arbitrii nasci docet: « Unde hic extra legem positi accusantur, increduti, nisi quia legem naturæ, cui tides juneta est, servare noluerunt. Unde objicitur incredulitas, nisi quia in promptu fuit credendi facultas? Liberi itaque Arbitrii ratio facit, ut remuneretur credens, ut damnetur incredulus », inquit Faustus lib. 2, cap. 8. Controversiam istam de Prædestinationis, quæ nostris diebus maximopere exarsit, accurate discussere Ein. card. Norisius lib. 2 Hist. Pelagianæ cap. 15, et Natalis Alexander saeculo quinto part. 2 Dissert. 5, cum quibus sequentia observanda.

5. *Exordium hujus sectæ.* — Inter cæteros, qui Prædestinationorum erroribus infecti censemabantur, erat quidam *Lucidus* presbyter, quem ut ab eo dogmate Faustus abduceret, Epistolam misit eundem amice conveniens, quo horridam sententiam exueret, publicam, sin minus obsequeretur, delationem apud Synodum interminatus: hanc Epistolam subscrispse undecim episcopi, ac ipse etiam postea *Lucidus*. Hæc apud Faustum legitur, in qua suorum errorum palinodiam canit. Primus, qui Prædestinationorum meminit, fuit Prosper Tiro in Chronico imperiali, qui ad annum Honorii xxiii ait: « Prædestinationis hæresis, quæ in Augustini libris male intellectis accepisse dicitur initium, his temporibus serpere exorsa est ». Cum vero Honorius anno cccxcv die xvii Januarii Theodosio Magno patri successerit, anno Christi cxxvii Prædestinationis hæresis ex isto auctore prorupit. Sigebertus ad annum cdxv illam recitat, ejusdemque mentionem faciunt Faustus in Præfatione ad Leontium, ac Arnobius junior in Expositione Psalterii. Verum anno cdxvi, Augustinus nondum de Prædestinatione electorum scribere cœperat, ut suo loco demonstravi, ideoque vana hæc Prædestinationis chronologia.

6. *Amonachis Adrumetius non repetendum.* — Baronius recte tradit, libros de Prædestinatione Sanctorum et de Dono perseverantiae contra Semipelagianos scriptos fuisse; itemque Prosperum et Hilarium Romanum profectos adversus eosdem a Cœlestino litteras obtinuisse. Verum num. 47 hæc scribit: « Post sancti Augustini obitum prodiisse quosdam, qui ex ejus scriptis male intellectis complices invexerunt errores, quos sancti Augustini nomine et auctoritate defendere conabantur: sed eos, pro defensione ipsius sancti Augustini agens sanctus Prosper, valide confutavit; dicebantur isti, ut Sigebertus adnotavit, hæresis Prædestinationis sectatores ». Sed imprimis falsum est, Adrumetinos monachos Prædestinationæ hæresi initium dedisse,

licet id etiam Sirmondus in libello de hac hæresi cap. 1 existimat; imo apud illos Semipelagianismus exorsus est, et in ipsis eunis ab Augustino suffocatus. Nam cum sanctus doctor accepisset quosdam Adrumetinos monachos in sinistras opiniones de divina Gratia et hominis Arbitrio prolapsos, quo eosdem ab errore revocaret, tibrum statim perscripsit de *Gratia et Libero Arbitrio*, de quo lib. 2 Retract. cap. 66, hæc habet: « Propter eos, qui cum defenditur Dei Gratia putantes negari liberum arbitrium, sic ipsi defendunt liberum arbitrium, ut negent Dei gratiam, asserentes eam secundum merita nostra dari, scripsi tibrum, cujus titulus est, de *Gratia et Libero Arbitrio*. Ad eos autem scripsi monachos Adrumetinos, in quorum monasterio de hac re cœperat esse contentio ». Hie ergo liber scriptus non fuit contra Prædestinationes qui liber arbitrio sublatu omnia Gratiae dabant, sed contra reliquias Pelagianorum asserentium liberum arbitrium auferri, si nulla hominum merita divinam Gratiam antecedant. Sanctus doctor a cap. 4 hujus libri totus in eo est, ut probet, Gratiam nulla hominum merita supponere, quod ex delatione Cresconii et Felicis intellexerat, quosdam oppositum docentes, ipsius ad Sextum Epistolam, in qua error ille refellitur, impnigare.

7. *Prosperi aetate incognita fuit.* — Sed quod neque eadem *Cœlestino* Pontifice in Galliis emerserit, neque a Prospero impugnata, vel a Pontifice damnata fuerit, docet ipsum Prosper, quem pro se testimonium dicere Sirmondus putavit. Hæc Prosper ad Augustinum scribit: « Multi ergo servorum Christi, qui in Massiliensi urbe consistunt, in sanctitatis tuae scriptis quæ adversus Pelagianos hæreticos condidisti, contrarium putant Patrum opinioni et Ecclesiastico sensui, quidquid in eis de vocatione electorum secundum Dei propositioni disputasti ». Non ergo isti erant Prædestinationes, qui sententiam sancti doctoris de vocatione electorum non impugnabant, sed eamdem uti Pauli Apostoli dictis conformem totis viribus defendebant. Quid vero sententiae Augustini objicerent, paulo inferius Prosper narrat his verbis: « Hoe autem propositioni vocationis Dei, quo vet ante mundi initium vel in ipsa conditione generis humani eligendorum et ejiciendorum dicitur facta discretio, ut secundum quod placuit Creatori, alii vasa honoris, alii vasa contumeliae sint creati, et lapsis curam resurgendi adiunere, et sanctis occasionem temporis afferri, etc. Removeri itaque omnem industriam, tollique virtutes, si Dei constitutio humanas preveniat voluntates, et sub hoc Prædestinationis nomine fatalem quandam induci necessitatem ». Hæc aliaque plura sanctus Prosper, in quibus nunquam designat *Prædestinationes*.

8. *S. Prosper contra adversarios S. Augustini scripsit.* — Neque etiam Baronio consentire possumus in eo quod autumat Prosperum contra Prædestinationes seripsisse. Prosper enim non eos refellit, qui suos errores sancti Augustini nomine et auctoritate

defendere conabantur, ut scribit Baronius, sed illos, qui Augustino obloquentes, per summam injuriam eidem immania errorum portenta affricabant, quo universos ab illius sententiis defendendis revocarent. Scripsit Prosper ad Capitula Gallorum, quibus sancti Augustini doctrinam contra Pelagianos, ut ait in *Præfatione*: « *Visum est, aut non intelligendo, aut intelligi eam nolendo, reprehendere* ». Profecto isti non fuere *Prædestinatiani*, qui in uno Augustino opinionis patrocinium locabant. Idem respondit objectis Vincentii, qui ea ipsa, quæ *Prædestinatiorum* dogmata fuisse publicant, Prospero ac reliquis sancti Augustini defensoribus imponit. Unde huic merito iratus Prosper scribit in *Proœmio*: « *Contexunt enim et qualibus possunt sententiis comprehendunt ineptissimarum quarundam blasphemiarum prodigiosa mendacia, ea que ostendenda et ingerenda multis publice, priuatinque circumferunt, asserentes talia in nostro esse sensu, qualia diabolico continentur indiculo, quæ falso in nos ad excitandam invidiam jactitari facile et sufficienter subscriptione unius probaremus anathematis, nisi malignitas eorum, qui se gravari putant, si de nobis bene sentiatur, etc.* » Ex his *Prosperi* verbis palet, Augustinum ejusque discipulos tanquam *Prædestinatianæ* hæreseos assertores a *Semipelagianis* accusatos fuisse.

9. *Prosper de Prædestinationana secta accusatus.* — Manifestum itaque est, *Prosperum* editis Apologiis errores non quidem, quos *Prædestinatiani* tradebant, sed quos Augustini hostes per summam calumniam de eodem sancto doctore, imo de ipsomet *Prospero* publicabant, confutasse. In Galliis *Prosper* tanquam *Prædestinatianæ* sectæ passim traducebatur, quasi doceret *adversaria veritati*; teste Celestino papa in Epistola ad episcopos Gallie. Sane hoc principale *Prædestinatiorum* dogma esse ferebatur: *Deum* alios prædestinasse ad gratiam et gloriam, alios ad malum et gehennam, ut patet ex anathematisnis *Fausti*; hoc autem a *Massiliensibus* Augustino objectum non vero a *Prædestinatianis* sub nomine Augustini defensum, scribit sanctus Fulgentius lib. I ad *Monimum* cap. 30. « *Non autem ignoras etiam præterito tempore illi luculentissimo sancti Augustini operi, quod scripsit de Prædestinatione sanctorum a quibusdam Gallis objectum, quod B. Augustinus in assertione prædestinationis divinae peccatores, non ad solum prædestinatos diceret judicium, sed etiam ad peccatum, cuius dicta, quia ipse celeri præventus est obitu, Prosper vir eruditus et sanctus recta defendit fide et copioso sermone* ». Postea duobus *Massiliensium* objectis recitatis ait: « *Huic itaque pravitali, quæ B. Augustini dictis, non ex veritate, sed ex labore objiciebatur, tali Prosper respondit* ».

10. *Et quidem a Semipelagianis.* — Cum vero plures in Gallia *Massiliensibus* ac *Lerinensibus* adhærerent, *Augustinianam* non modo sententiam de gratuita *Prædestinatione* ad fidem abhorrebat; verum etiam quoslibet ejusdem sectatores *Prædesti-*

natos ignominiæ causa appellabant. Ita *Prosper* ille *Tiro* cilatus, ita etiam *Arnobius* junior loquebatur in *Psalm. 146*, ubi ait: « *Nota tibi, Prædestinate, quod loquor, omnium generaliter bonam voluntatem Christi* ». At ex *Fausti* libris et *Epistola ad Lucidum*, hujusque palinodia, *Prædestinatorum* non modo nomen, sed et dogmata grandioribus veluti tibiis insinuere. *Lucidus* ex *Synodi præscripto* errores suos damnat in libello ad *Gallicanos* episcopos transmisso, et recitato a *Baronio* num. 18 et seqq. *Gennadius Massiliensis* in *Catalogi Hieronymiani de Hæresibus* Appendix, errores *Prædestinatiorum* etiam proponit, qui diversi non sunt ab iis, quos *Massilienses* a *sancto Augustino* traditos fuisse calumniabantur, ut inde plurimorum opinie derivarit, nullos unquam fuisse tales hæreticos, sed sub *Prædestinatorum* nomine *Augustinianæ* doctrinæ accusari. Certe non videtur verosimile tempore *Prosperi* aliquos fuisse *Prædestinatianos*; nemo enim horrida illa dogmata tunc defendebat, et nusquam *Prosper* illa a quopiam defendi insinuavit, sed a *Semipelagianis* esse illas sententias concinnatas, et publicatas asseruit, quo *sancti Augustini* et sectatorum de *prædestinatione* doctrinam in bonorum omnium detestationem traherent.

11. *Prædestinatiani fuere pauci et obscuri nomini.* — Ceterum minime dubitandum, quin nonnulli rudioris intelligentiae ea dogmata, vel omnia, vel aliqua etiam, juxta rejectum a nobis sensum propugnarint, sed hos nec eruditio, nec numerus condendæ sectæ pares faciebat; hoc ex *Epistola Lucidi* patet, qui illis erroribus se adhæsisse ore proprio fatetur. Profecto sequenti saeculo *Monimus* quidam Afer capitale dogma quod *Prædestinatiorum* fuisse dicunt, nempe homines a Deo ad peccata prædestinatos tenebat, teste *Iuculento Fulgentio* lib. I ad eundem *Monimum* cap. 3. Verum qui dannata illa dogmata tradiderint, adeo obscuri nominis fuisse videntur, ut an vere quidam tales fuerint, apud aliquos viros doctos dubium evaserit. Illic cum *Hincmari* factio anno circiter *cccc* *Prædestinationam* hæresim adversariis in faciem veluti illideret, Patres qui eidem resistebant, hanc hæresim aliquando fuisse negarint. *Sanctus Prudentius* episcopus *Trecensis* in lib. contra *Joannem Erigenam* cap. 4, ait: « *Tertiam vero hæresim, quam Pelagianis contrariam asseris, qua ita donum gratiae prædicatur, ut libertas arbitrii funditus auferatur, nec legimus, nec audivimus* ». Et postea: « *Nescio quem elogio tertio tuæ hæreos denotare volueris, nisi B. Augustini dictorum, quæ præmissus, imo Catholicorum omnium fideliter, veraciterque sequaces* ». Idem omnino sensus fuit *Florimistri* Ecclesiae *Lugdunensis* in libro contra eundem cap. 4.

12. *Hæresis Prædestinationana imaginaria non fuit.* — Cum itaque *Semipelagiani* doctores contra *sanctum Augustinum* argumentantes ea dogmata ex ejusdem doctrina veluti absurdâ inferri contenderent, quidam pinguioris *Minervæ* homines ea

ipsa devorarunt, indeque *Prædestinatiani* appellati sunt. Neque enim *Prædestinatiorum* haeresis imaginaria fuit, ut Jansenius Ypresensis episcopus, Usserius, Gilbertus Mauguinus in *Prædestinatione fabulae confutatione*, aliisque quidam dixere, autumantes *Prædestinatiorum* nomine sancti *Augustini* discipulos invidiose traductos fuisse, utramque *Synodum Arelatensem* et *Lugdunensem*, itemque *Lucidi* Epistolam fictitias esse, et subdola *Fausti* episcopi Regiensis arte compositas, ut sancti *Augustini* doctrinam sub nomine *Prædestinatianæ* haeresis a *Synodis Gallicanis* damnatau venditaret. Verum nullus sibi facile tantos de *Fausto* dolos persuaserit, ut coram universis Galliarum episcopis, tantorum mendaciorum architectum sese sistere non timuerit. Quo enim animo *Leontio* metropolitano Arelatensi doctissimo imponere ausus fuisset, quasi de remotissimis Asiae rebus prescriberet, non vero de iis, quæ in duabus nobilissimis urbibus nudiusterius gesta fuerant? Illud ergo solum dici potest, *Faustum* mandati a *Leontio* et a *Synodo postea Lugdunensi* sibi inpositi timiles excessisse, dum non modo *Lucidi* et quoruundam fortassis aliorum circa *Prædestinationem* errores, ut injunctum fuerat, confutavit; verum etiam occasione data sancti *Augustini* doctrinam de gratuita *prædestinatione* impugnavit, et *Semipelagianum* virus toto illo opere passim evomuit.

43. *Auctor Prædestinati Pelagianus fuit.* — Sirmondus anno MDCXLIII, auctorem anonymum publicavit, cui titulus, *Prædestinatus*. Scriptus est ille liber ante annos MCC, in eoque *Prædestinatiorum* haeresis, et liber sancto Augustino temere attributus, refutatur: « Tandem », inquit iste *Anonymous*, « aliquando ad manus nostras pervenit liber, qui Augustinum mentitur titulo, cum se hereticum ostendit in textu. Ille librum aliquando sibi oblatum sanctus Pontifex Cœlestinus ita execrationi habuit, ut eum perpetuo damnari juleret silentio ». Verum huic antori fides in omnibus adhiberi non potest. Librum enim hujusmodi sub sancti *Augustini* nomine confictum, et Cœlestino papæ oblatum, eius errores totum mundum, ut ait, vulnerarent, et hujus libri nec *Cœlestinum* ipsum in suis decretilibus meminisse, nec sanctum Prosperum, nec reliquos sancti *Augustini* discipulos et tideri Catholicae vindices illum scriptis impugnasse, aut illum confutasse haeresim, quæ sub sancti *Augustini* nomine suppositis libris totum mundum vulneraret, prorsus incredibile est. Deinde auctor ille *Prædestinati* meros Pelagianorum errores tueretur, et Catholicos etiam sub *Prædestinatiorum* nomine inseccatur, ideoque dubium non est, quin *Prædestinatus* librum illum confixerit, ut eum velut sancto *Augustino* suppositum refelleret, quasi erroribus *Prædestinatiorum* scatemem.

44. *Synodus Arelatensis adversus Lucidum.* — Sed redeo ad *Fausti* Epistolam et ad utramque *Synodum Arelatensem* et *Lugdunensem*, de quibus Baronius hoc anno agit. Scripsit *Faustus* ad *Lucidum*,

virum e secta *Prædestinatiana*, ut eum ab erroribus, quorum delatus fuerat, revocaret, in ejus exordio hæc prefatur apud Baronium num. 17. « Grandis charitas est parum canti fratri errorum per Dei adjutorium, et gratiam magis velle curare, quam sicuti summi antistites meditantur a bonitate suspendere ». Ex quibus patet, *Lucidi* errores Gallicanis episcopis innotuisse, eosque Ecclesiasticis censuris contra eundem uti meditatos fuisse; sed *Faustum* ejusdem corrigendi sibi onus assumentem Patrum sententiam suspendisse. Superest ea ad *Lucidum* Epistola cum subscriptionibus plurim, et quidem insignium Galfiae antistitum, nempe *Auxaniū*, *Fausti*, *Pauli*, *Eutropii*, *Pragmatiū*, *Patiens*, *Euphroniū*, *Megetiū*, *Claudiū*, *Leucadiū*, et *Juliani*, ut videre est apud Baronium num. 24. Cumque *Leontii* nomen illis in litteris desideretur, qui tamen praeses primo loco nominandus erat inde colligit Emin. card. Norisius, memoratam illorum xi episcoporum subscriptionem non spectare ad *Synodum Arelatensem*, sed peractam fuisse in quadam privato eorumdem pro dedicanda Basilica, vel aliquo quopiam congressu. Putavit Baronius plerosque eorumdem antistitum diversos non esse ab iis, qui sæculo sequenti Concilio Epaunensi interfuerere. Verum cum illud anno DXXVII, non vero DIX, ut credidit Baronius, congregatum sit; verosimilius est episcopos, qui *Fausti* litteras subsiguarunt tempore *Leontii* Arelatensis, diversos fuisse ab iis, qui Epaunensem *Synodum* habuere.

45. *Synodus Lugdunensis adversus Lucidum.* — Interim *Lucidus* cum passim in Gallia uti pravorum dogmatum professorem se traduci intelligeret, quo famæ suæ consuleret, patinodiae libellum contextuit, quem ad episc. Gallicanos transmisit, quorum nomina in Epigraphie recitantur apud Baronium num. 26. Hos inter leguntur *Leontius* metropolita Arelatensis, *S. Patiens* metropolita Lugdunensis, et *S. Mamertus* metropolita Viennensis. Incertum an *Lucidus* suum retractationis libellum miserit ad Patres *Synodi Lugdunensis*, vel ad Arelatensis Concilii episcopos. Em. tamen Card. Norisius probabilis censet, *Lucidum* suas litteras destinasse ad *Synodum Arelatensem*, quia hæc *Synodus* a *Leontio* contra *Prædestinatianos* coacta fuit: « Quod pro sollicitudine pastorali », inquit *Faustus*, « beatæ papæ Leontii in condemnando *Prædestinationis* errore Concilium summorum antistitum congregastis, universis Galliarum Ecclesiis præstítistis, etc. » Et postea: « In quo quidem opusculo post Arelatensis Concilii subscriptionem novis erroribus deprehensis adjici aliqua *Synodus Lugdunensis* exegit ». Quare cum *Faustus* laudet *Synodum summorum antistitum* Arelate a *Leontio* peractam pro *Prædestinatianis* extirpandis, ad illius *Synodi* Patres *Lucidus* scripsit, quorum sententia errores *Prædestinatianorum* damnati fuerant. Sirmondus putat, relatas *Synodos* congregatas fuisse circa annum CDLXXV, quæ opinio cæteris probabilior, tunc enim, ut constat ex litteris Sidonii Apollinaris *Patiens* Lugdunensis,

Græcus Massiliensis, aliisque episcopi, qui in Epigraphie litterarum Lucidi leguntur, vivebant. Illud certum, eas ante annum **cxxxiv** iudicatas esse; cum eo anno, die **xvi** mensis Junii *Aitus* episcopus Viennensis ordinatus fuerit post *Isicum* ejus patrem, Mamerli immedialum successorem. Plura de haeresi Praedestinatiana Card. Norisius.

16. *Doctrina et patria Fausti.* — Quoad Fausti libros *de Gratia*, licet non pauci viri docti eos Orthodoxos censuerint, nihilominus cum Gelasius papa eos damnaverit, Synodus Africanorum Patrum apud Sardiniam in Epistola ad Maxentium archimandritam impugnaverit, et sanctus Fulgentius, teste Isidoro lib. de Illustr. Script. cap. 44, libros septem *de Gratia Dei*, et *Libero Arbitrio* eisdem opposuerit, non immixto Baronius n. 16 et seqq. quemadmodum et plerique viri eruditii in eosdem libros insurrexere. Sirmondus tamen pro *Fausto* in Historia Praedestinaliana Apologiam satis prolixam conceinnavit, et in Notis ad Epistolam Faecundi ad Mutianum existimavit, Avitum Vienensem in Epistola ad Gundabodum regem, quæ ordine **iv** est, in qua Faustum *ortu Britannum, habitaculo Regiensem* vocat, intelligendum esse non de Insulanis, sed de Armoriceis Britannis. Verum Avitum de majori Britannia interpretandum esse, adventus Saxonum in Britanniam certo ostendit; cum non prius in Armoricanam deducta fuerit Britannorum colonia, quam eorum patriam *Saxones* occuparint, et pluribus post Britannorum in Galliis commemorationem annis Armorica *minor Britannia* appellata fuerit, ut suo loco monstravi. Quare cum adventus Anglorum in Magnam Britanniam contigerit post longam Fausti in insula Lirinensi commorationem, ipse abbas Lirinensis anno **cxxxiii** renuntiatus fuerit, in illud monasterium, non e minori, sed e majori Britannia venit. Hoc etiam deducit Usserius in Antiquit. Britumiarum Eccles. juxta secundam editionem cap. 13, tam ex Epist. ix lib. 9 Sidonii ad ipsummet Faustum data, quam ex Fausti Epistola vi ad Ruricium episcopum Lemovicensem, ut apud eum legere est.

17. *Faustus Regii officio Ecclesiastico coherestatur.* — Annus emortalis *Fausti* incertus, ad hæc tamen tempora pervenisse videtur; cum Gennadius, qui librum de Illustr. Script. initio imperii Anastasii seripsit, cap. 83, de Fausto uti adhuc vivente loquatur, et non solum quo principe imperante mortuus sit, ut ei in aliis auctoribus memorandis in more positum, non dicat; sed etiam asserat: « Sunt vero ejus et alia scripta, quæ quia needum legi, nominare nolui. Viva tamen voce egregius doclor et creditur et probatur ». Libri duo de *Spiritu sancto*, qui Paschasii diaconi nomine editi sunt, exstant sub Fausti Regiensis nomine MSS. in Bibliotheca Vaticana, et Faustum eorum parentem Sirmondus existimat. Trithemius pariter, qui hos libros MSS. viderat, antequam typis mandarentur, allegat eorum prima verba sub Fausti nomine, ideoque eosdem ipsemnet legerat. Quare *Faustus*

eorum auctor indubitatus. Ecclesia Regiensis, cuius is episcopus fuit, proprium de eo Officium celebret, quod ipsemnet legi in libro Chorali ejusdem Ecclesie anno **MDXLV** exarato. Verum quidem est in alio libro etiam Ms. proprietum Officiorum ejusdem Ecclesie a Petro de Millia episcopo Regiensi an. **MCCXCIV** ordinatorum, cuius inscriptionem anno **CDLXVI**, num. 5 retuli, nullam de Fausto fieri mentionem. Sed existimandum, sicuti *Faustum Molanus* primus omnium e Martyrologio Gallicano expunxit; ita Petrum de Millia primum ex episcopis Regiensibus illum ex Officiis propriis suæ Ecclesie erasisse, quem tamen ejus successores jure merito sacris ejusdem Ecclesie Fastis rursus inscripsere, ob rationes a Baronio in secunda Annalium suorum editione assignatas. Petrum enim de Millia in Institutionibus Reiensis Ecclesie Cathedralis aliqua immutasse, manifestum fit ex his verbis Sammarthanorum in episcopis Reiensibus, quando de illo episcopo sermonem habent: *Anno MCCXCIV, Officium B. Theclæ martyris patronæ Reiensis celebrari jussit.*

18. *Floret S. Honoratus Massiliensis episc.* — Ad num. 43 et seq. In Catalogo virorum Illustrium a Gennadio edito, qui legitur inter Opera divi Hieronymi juxta editionem Mariani Victorii; duo ultimi scriptores sunt *Pomerius*, et *Honoratus Massiliensis* episcopus, auctor Vitæ sancti Hilarii episcopi Arelatensis, nutritoris ejus, qui ideo usque ad hæc tempora vitam produxit, anno postea incerto demortuus. Eam sancti Hilarii Vitam Baronius desperitam existimabat, sicuti et Labbeus in Dissert. de Script. Ecclesiast., ubi eam perperam distinguit ab ea Hilarii Vita, quæ exlat apud Barralem in Chronologia Lerinensi et apud Surium ad diem **v** mensis Maii. Verum post Baronii mortem ea ex Ms. Codice Arelatensi, *ubi Reverentio* cuidam attribuitur, eruta est, et tam in Actis sanctorum Bollandianis, quam in fine Operum sancti Leonis Magni rursus typis data. Papabrocins tom. vii SS. mensis Maii in Appendice ad diem **v** ejusdem mensis, eam *Honorato* Massiliensi adjudicat; præsertim quod Miræus in quadam sua Epistola asserat suspectam sibi esse illam apud Gennadium Honorati Massiliensis mentionem, quod in exemplari a se viso *Pomerius* num. 91, recenseatur, et *Honoratus Massiliensis* prætermittatur. At eum catalogus episcoporum Arelatensium accurate habeat episcopos omnes, qui quinto saeculo Ecclesiam Arelatensem rexere; non dubium, quin librarii errore *Reverentius* dictus sit auctor illius Vitæ. Verum quidem est, in exemplaribus Gennadii scriptores non eodem ubique ordine collocatos esse, cum in veteri codice San-Germanensi, ut mihi per litteras significavit vir clarissimus Bernardus Montfauconus illins cenobii monachus, *Honoratus Massiliensis* positus sit num. 220, *Maximus Taurinensis* n. 221, et *Petronius Bononiensis* num. 222. Cum tamen *Maximus Taurinensis*, et *Petronius Bononiensis* in editione Victorianæ laudata divo Augustino et Orosio presbytero subjiciantur.

19. *Auctor Vitæ S. Hilarii episc. Arelatensis.*

— Sed nec hæc transpositio, nec illa *Honorati* in codice a Miræo citato omissio magnum hac in re pondus habent, quia certum est Vita sancti Hilarii auctorem antiquissimum esse, et *Gennadium* de alia sancti Hilarii Vita intelligi non posse, quam de ea, quæ modo sub ejus nomine lucem videt. Dicit secundo Papebrocius, testari *Honoratum* num. 30 se, dum Hilarii exequiae peragerentur, Hebraeam concinuentium linguam audisse, et *Honoratum* ante annum **cxxx**, episcopum Massiliensem dictum non esse, cum tamen illa Oratio recitata sit ab episcopo annos circiter **XL**, aut **L** nato. Verum si *Honoratus* an. **cxxxxvii** in lucem prodierit, an. **cxlx** vocem illam audivit, annoque **cxxxxvii** jam quinquagenarius Orationem illam habuit. *Grecus* enim, qui anno **cxxxv** adhuc vivebat, anno incerto mortuus est, etsi *Sobiniamus* ac *Canatus*, quorum solum nomen exhibent San-Marthani, *Honoratum* præcessere, eorum mors ante annum **cxxxvii** contingere potuit. Neque video ex ætate *Honorati* et ex ejus episcopatus exordio aliquid erni posse quod viri doctissimi opinioni suffragetur.

20. Gennadius scripsit lib. de Script. Illust. — Ad num. 45 et seq. Baronius, ut probet, Gennadium presbyterum Massiliensem hoc anno librum suum de scriptoribus Illustribus scripsisse, ait : « Hoc anno moritur Theodulus celebris in Cœlesyria scriptor, de quo ista Gennadius ». Theodulus presbyter in Cœlesyria scripsisse multa dicitur, etc. Moritur hic scriptor ante triennium regnante Zenone : « Haec Gennadius post tres annos ista scribens », inquit Baronius num. 9, qui ideo *Gennadium* librum illum hoc anno publicasse credidit. Verum, ut observavit Emin. card. Norisius lib. 2 Hist. Pelag. cap. 16, incertum est, an *Theoduli* mors hoc anno contigerit; cum Marcellinus in Chronico ad consulatum *Illi* anno **cxxxviii** gestum, tantum dicat, eum tunc inclaruisse, et multa conscripsisse. Ex laudatis itaque Gennadii verbis tantummodo colligitur, non vixisse *Theodulum* post annum **cxxxv** Zenonis emortualem, et librum de Script. Illust. eluebratum non fuisse post annum **cxciv**, quoniam non diceret Gennadius, *ante triennium regnante Zenone*. Quo vero ex illis tribus anno liber ille in lucem emissus sit, incomperfum.

21. Gennadius scribit lib. de Ecclesiasticis dogmatibus. — Gennadio attribuitur etiam liber *de Fide*, sive *de Ecclesiasticis dogmatibus ad papam Gelasium missus*, qui extat inter Opera SS. Augustini et Isidori Hispalensis. De eo enim cap. ult. de Script. Ecclesiast. videtur loqui, quando ait : « Et Opus de fide mea misi ad beatum Gelasium Urbis Romæ episcopum », ita enim legendum tradit Vossius lib. 1 Hist. Pelag. cap. 10, non vero, ut communiter ponitur, et hoc *Opus de fide mea*; nam pronomen *hoc* non potest denotare librum de Scriptoribus Illustribus; neque enim ille est liber de fide, ut inquit Card. Norisius laudatus. Baronius ex Adriani papæ, in Epistola ad Carolum Magnum de Gennadio loquentis, verbis colligit, cum ad me-

liorem frugem redditum esse, et postea ad Ecclesiæ Massiliensis episcopatum assumptum. Hæc Adriani papæ verba : « Sanetissimorum pontificum hæc oblata sunt testimonia, id est, sancti Gennadii Massiliensis episcopi, qualiter veneranda sunt corpora et reliquie sanctorum cap. quadragesimo, etc. » Verum Gennadii episcopatus prorsus commentitius, quemadmodum et episcopatus Prosperi ac Salviani. Gennadius enim presbyter tantum fuit Massiliensis, quem ex Semipelagianorum scriptorum laude ac Prosperi reprehensione in libro de *Script. Eccl.* constat, fuisse Semipelagianum, quando illum exaravit. Verum in posteriori Opere de dogmatibus Ecclesiasticis idem sensisse, licet communis tradat opinio, et Ecclesia Lugdunensis jam ab octingentis annis eum Pelagiano dogmati consentientem arguerit. Emin. tamen Card. Norisius citatus ostendit, eo in Opere sanam esse ejus doctrinam, et loca quæ in contrarium adducuntur, docte explicat. Et sane, inquit Card. Norisius, non aliter potuit scribere *Gennadius* ad *Gelasium*, quem sciret Faustum ac Cassianum reprobasse, quod initium salutis humanis viribus tribuisse, minusque quam par erat, divine gratiæ detulissent. Ex his manifestum fit, catalogum illustrum scriptorum ante decretum *Gelasii* de libris Apocryphis scripsisse, librum vero de dogmatibus Ecclesiasticis, postquam illud in lucem eunssum fuit, ideoque *Gelasium*, verum illius decreti auctorein esse, qua de re infra.

22. Liber ille interpolatus fuit. — Libro illi de Ecclesiasticis dogmatibus infarta sunt plura capita ex Cœlestini, ut putant, Epistola ad episcopos Galliæ, et quod caput est, maxima pars Concilii Arausicani secundi itemque Carthaginensis a capite 22 inclusive usque ad 51. Baronius scribit nescire se, an ista capita addita fuerint a *Gelasio* ipsomet Pontifice, vel ejusdem jussu ab aliquo alio. Verum cum Synodus Arausicana II anno **xxix** celebrata fuerit, *Gelasius* neque per se, neque per alterum hoc praestare potuit. Incerto itaque tempore, et ab incerto auctore illud additamentum factum.

23. Ejus Appendix ad lib. Augustini de hæresibus. — Ad hæc Gennadius subjunxit tanquam Appendices ad librum Augustini de *Hæresibus* quatuor hæreses, nempe Prædestinatianam, Nestorianam, Eutychianam, et Timotheanam, ut docet Hincmarus in lib. de Prædestinatione, cap. 1. « Sed et de hæresibus **lxxxviii**, inquit, idem doctor mirificus Augustinus conscripsit, quibus novissime hæresim Pelagianorum subjunxit. Inde Gennadius Massiliensis sacerdos valde doctus hanc Prædestinatianam, nonagesimam hæresim secte Pelagianæ supposuit. Deinde nonagesimam primam Nestorianam ponit, sieque Eutychianam, et post hanc Timotheanam ». Sirmondus in Histor. Prædestinatiana cap. 6 testatur extare codicem Ms. in Biblioth. S. Victoris Parisiensis, in quo post finem libri sancti Augustini de *Hæresibus* subjuncta est Gennadii Appendix in hunc modum : « Finit relatio S. Augustini episcopi de hæresibus. Hæc vero quæ sequuntur a S. Gen-

natio Massiliensi presbytero sunt posita ». xc Prædestinatiani sunt, qui dicunt, etc., xci Nestoriani dicunt, etc., xcii Eutychiani dicunt, etc., xciii Timotheani dicunt, etc. Tum denique: *Explicit liber de Hæresibus*. Hæc in illo Ms. Patres tamen Benedictini in Notis ad librum Augustini de *Hæresibus* observant in codicibus MSS. plerisque, addi tantum Nestorianos, et Eutychianos, et in quibusdam etiam Timotheanos: qua in re hi codices ab Hincmaro, et a codice Victoriano, qui Prædestinatianos memoriabant, diversi sunt.

24. *Moritur Mongus episc. Alexandriæ*. — Ad num. 48. Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. cdlxxxii, qui kalend. Septemb. superioris Christi anni inchoatur scribit: « Hoc anno Petrus Mongus Alexandriae decessit e vivis; et Athanasius cognomine Celites in ejus locum promotus est ». Quare recte Petri Mongi mors hoc anno a Baronio recitata. Nicephorus in Chronico et Tabulae Theophanis annos ei sex post Joannem Tabenniositam e sede expulsum assignant, quia se. Nicephorus et auctor illarum Tabularum annos tres Joanni Tabenniositatem attribuunt, annosque Mongi ab anno tantum cdlxxxv deducunt. Porro Athanasius, sicuti et Mongus hæretici fuere. Hujus Athanasii istius nominis et cuius Euthalius, de quo supra, diaconus fuit, nomen in sacros Coptitarum Fastos ad diem ix mensis Thot seu diem vi Sept. nostri insertum est, ut legitur apud Seldenum de Synedriis Hebræorum lib. 3, cap. 45, et apud Ludolfum in tom. ii Hist. Æthiop. p. 390.

25. *Post mortem Mongi Alexandria in duas factiones divisa*. — Petri Mongi morle non solum pax Ecclesiæ Alexandrinae redditæ non est, sed etiam Ecclesia illa in duas factiones divisa, aliis *Henoticum* Zenonis amplectentibus, Synodumque Chalcedonensem damnantibus, aliis vero suscipientibus quidem Concordiae Edictum, sed Synodum Chalcedonensem non anathematizantibus, indeque invicem inter se pugnantibus. De hoc conflitu loquuntur monachi Palæstinæ in Epistola ad Alcionem episcopum Orthodoxum, recitata ab Evagrio lib. 3, cap. 31. « Mortuo Petro inter se ipsos iterum discessi sunt. Et Alexandria quidem et Ægyptus ac Lybia intra suam communionem permansit. Reliquus item Oriens seorsum ab aliis communicavit, propterea quod Occidentales prorsus communicare illis recusabant, nisi Nestorium, Eutychem ac Dioscorum sub anathemate damnantes, Petrum quoque Mongum et Acacium iis adjicerent. In hoc igitur rerum statu, cum essent totius orbis Ecclesiæ Eutychiani et Dioscoriani ad exiguum prorsus numerum redacti sunt ». Duravit illa divisio usque ad initium Dioscori junioris, qui sedem Alexandrinam anno DXXVII indeptus est. Is enim, ut scribit Liberatus, « testatus est in expulsione Synodi se suscipere Edictum. Unde

cum satisfactum fuisset iis, qui propter Petrum Mogum extra illam Ecclesiam communicabant, uniti sunt ei. Nam usque ad istum Dioscorum in divisione erat Alexandrina Ecclesia ». Quæ Liberati verba, si perpendisset Valesius in Notis ad laudatum Evagrii locum, non hæsisset, an Evagrius de Petro Antiocheno, vel de Petro Alexandrino intelligendus sit, eum ea divisio non in Ecclesia Antiochena, sed in Ecclesia Alexandrina contigerit.

26. *Salvianus episc. Massiliensis non fuit*. — Vivebat adhuc hoc tempore *Salvianus* presbyter Massiliensis quem Baronius passim aliquie plures Ecclesiæ Massiliensis episcopum fuisse scripsere, decepti editionibus libri Gennadii de Script. Illust. tam ab Erasmo, quam a Mariano Victorio curatis, in quibus *Salvianus* Massiliensis episcopus perpetram dicitur, quod in correctioribus Gennadii editionibus non legitur. Et certe quomodo hoc tempore, quo eum in senectute versatuin esse testatur Gennadius cap. 67, episcopus Massiliensis esse potuit; cum sanctus *Honoratus* codem Gennadio teste, cap. 99, Massiliensem sedem occuparet: « *Honoratus* », inquit Gennadius, « Massiliensis Ecclesiæ episcopus, vir eloquens etc. » Scribit Gennadius: « *Salvianus* Massiliensis presbyter divina et humana litteratura instructus: et (ut sine invidia loquar) episcoporum magister scripsit scholastico et aperto sermone multa ». Et post alia, ait: « Composuit versu quasi Hexameron librum unum homilias episcopis multas, Sacramentorum vero quantum nec recordor ». Ita enim legitur in melioris notæ codicibus MSS. quorum unum profert Bibliotheca regia, tres Colberlina. Sed, ut observat Antelmius in Dissert. de Operibus SS. Leonis Magni et Prospere Aquitani, Dissert. vi, num. 8, cum aliqui haud existimarent, verbum, *composuit*, ista consequentia satis sustinere, *homilias episcopis multas* ad majorem claritatem adjunxere, *homilias episcopis factas*, quod tamen redundant, cum ultro id explicet dictio *composuit*: alii in hoc loco magis laborantes, pro *episcopis* verterunt, *ad episcopos*: tandemque alii textum omnium pessime depravarunt; cum illis nunquam possibile videretur, quorsum presbyter homilias episcopis fecisset, vel composuisset. Facili itaque negotio rem componendam arbitrati, ex hac voce *episcopis*, unum apicem I, in U. commutarunt, ac legerunt *homilias episcopis multas*. Tum, *homilias episcopis factus multas*. Nam ita variant inferioris pretii et posterioris ævi quidam codices MSS. et alii editi catalogi. Indeque exorta illa de *Salviani* episcopatu Massiliæ exacto sententia; cum tamen Gennadius nihil significare voluerit, quam *Salvianum* homilias elucubrasse, quas illius ævi præsules interdum exponebant ac recitabant, ut recte interpretatur locum itum Baluzius in Notis ad *Salvianum*, quem ex MSS. emendavit.

FELICIS ANNUS 9. — CHRISTI 491.

4. Miserrimus Zenonis interitus, et de eo iudicium. — Qui sequitur annus Domini quadringentesimus nonagesimus primus, unius tantummodo Olybrii consulis nota inseritur Fastis. Extat ad Olybrium Ennodii carmen et plures familiares Epistolæ, ex quibus præter avitam ejus insignem nobilitatem, doctum ipsum fuisse atque pium cognosces. Cujus consulatu (ut Cassiodorus atque Marcellinus tradunt, et alii omnes absque controversia ulla consernunt) Zeno imperator linem vivendi fecit. Mortuum tradunt hoc anno, sed quo mense et die, ab antiquis non proditur, a recentiore suo arbitrio ponitur octavo idus Aprilis. Sed quo mortis genere, accipe de pavendo Dei iudicio quid dicant historici : atque primum Evagrius¹ : « Cum autem Zeno absque liberis decimo septimo regni sui anno confecto esset, comitiali morbo extinctus est, etc. » At audi Cedrenum² : « Fertur, inquit, fama, Zenoni a quadam divina potestate fuisse caput abeissum, ut ea res conspectum hominum fugeret, solaque cune caput cum cervice conjungetur ». Sed haud est recepta sparsa vulgo sententia. Verum illud magis certum, ipsum quidem morbo comitali abreptum, adeo ut videretur mortuus, viventem vero fuisse sepultum : nam idem subdit : « Itaque uxorem et cubicularios propriæ saluti consulentes, mortuum in assere jacentem reliquisse : diluculo tandem quemdam eum nulla necessitudine attingentem sindonem cadaveri injecisse. Satellites porro, qui ad sepulcrum, in quo repositus fuit, custodiendum erant collocati, retulerunt se per duas noctes lamentabilem vocem adivisse ex sepulcro elatam : Miseremini, et aperite mihi. Cum illi dicerent, alium jam imperare : Nihil, inquit, euro : in monasterium me adducite. Sed cum non aperirent, ferunt aliquanto post monumentum fuisse reclusum, inventumque in eo Zenonem, qui præ fame suos ipse lacertos mandiderat, et caligas quas gestabat. Quia crebro comitali corripiebatur morbo, quæ ipso adhuc vivente Ariadna

Zenonem amabat, eadem mandaverat custodiis regii sepulcri ne aperirent ». Haec Cedrenus.

2. Zonaras autem alias causas, ut vivus sepe laretur, enarrat his verbis¹ : « Tradunt enim quidam eum gulæ et ebrietati indulgentem errore mentis afflīci solitum, et prolapsum a mortuo nihil destitisse. Cum vero ipsi etiam conjugi Ariadnae invitus esset, sic inebriatum, pro mortuo in monumentum imperatorum ab illa conjectum, lapide maximo, qui pro operculo esset, imposito : factumque sobrium, vociferatum quidem esse lamentabiliter; sed nemine curante, misere periisse. Alii dicunt, cum ægrotus acerbissimis doloribus urgesceret, pro mortuo habitum, et in sepulcro positum, ibique expirasse, lamentantem et domesticos implorantem, cum Ariadna prohiberet, ne quis monumentum aperiret, aut quicquam illum curaret ». Ille Zonaras. Verum Evagrinus asserens cum comitati morbo extinctum, haud his repugnat : mortuus enim creditus et ut mortuus sepultus est.

3. Hunc tandem Zeno consecutus est finem, postquam annos septemdecim et menses quinque (ut habet Marcellinus) imperasset, digno vita impia atque probrosa exitu consummatus, et horrenda morte præreptus; ut vivens inter mortuos deputatus sit, qui mortuus inter viventes, impius inter pios volnus adnumerari, fallens per simulationem Ecclesiæ Catholice judicium : sed Deum minime decipere potuit, enjus licet seram, diram tamen vindictam expertus est : ut ei acciderit, secundum quod de impiis Job sanctus vaticinatus ait² : « Involutæ sunt semitæ gressuum eorum : ambulabunt in vacuum et peribunt. Considerate semitas Thæma et itinera Saba, et exspectate paulisper. Confusi sunt, etc. »

4. Involutas plane fuisse semitas Zenonis gressuum, quæ singulis annis de ipso sunt narrata declarant. Involutas dixerim ; cum ad tempus faciem præ se ferret Catholici principis, cum pellens hæreticum tyrannum Basiliscum studuit apparere

¹ Evag. I. iii. c. 29. — ² Cedr. in Comp. histor.

¹ Zonar. tom. III. Annal. — ² Job. vi.

Catholicus ; cum et leges pro fide Catholica sanxit, haereticos expulit. Orthodoxos in Ecclesias restituit : rerum vero potitus, in tutoque imperio collato, rursum haereticos, pulsis Catholicis, revocavit. Ut plane tali exemplo apparuerit, maxime infidam esse fidem regnantis haeretici hominis, non ad pietatem, sed ad regni stabilitatem euncta volventis, ac susdeque miscentis. Toleratus est ipse diu a Felice Romano Pontifice, quod se esse negaret haereticum : communicationem vero cum haereticis ex Acacii consilio, praemissa fidei Catholicae confessione, se iniisse professus est ; sic plane studens occultare, quod erat, exhibens se Catholicum, cum non esset.

5. Verum involuera ista fictionum, quibus serpentes intus latentes obtegebantur, post aliquot annos Hormisdas papa, Apostolica usus auctoritate, palam fieri, ob oculosque omnium exponenda curavit, cum Justinum imperatorem adegit, ut Zenonis nomen tanquam haeretici ex Albo Catholicorum imperatorum expungeret. Quomodo autem res tanta fuerit peracta, suo loco dicemus. Non enim mortuus damnatus est ; sed qualis revera vivens fuerit, perfectius agnitus : cum defunctum absque penitentia haereticum Pontifex judeavit alienum a consortio communicationis Catholicae, qua solet prescriptis ritibus Ecclesia communicare cum mortuis.

6. *Anastasius imperator qui se simulat Catholicum.* — « Mortuo Zenone », inquit Evagrius¹, « Longinus ejus frater magnam adeptus potentiam, tametsi spem animo concepit se imperio potiturum, tamen ea quae exspectabat, minime est consecutus : nam Ariadna Anastasio, qui nondum ad senatorium ordinem ascenderat, sed solum in schola Silentiorum (sic enim dicitur) adscriptus erat, coronam imposuit imperatoriam ». Et paulo post : « Iste Anastasius patriam habuit Epidamnum, quae jam Dyrrhachium nuncupatur. Et primum Longinum fratrem Zenonis, officio fungentem magistri, quem vetustiores prefecturam ordinum aulicorum vocabant, mittit in patriam ; multisque aliis postea Isauris idem postulantibus, ad suos revertendi concessit potestatem ». Haec Evagrius. Res adeo inopinata suspicionem haud levem concitavit, promotum fuisse ab Ariadna Augusta inferioris Palatine militiae hominem ad maximum dignitatis fastigium ob turpem amborum commixtionem. Quodnam autem fuerit Silentiarum munus, ex quo Anastasius in imperium evectus est, Procopius sic breviter docet² : « Qui, inquit, in palatio imperatoris militantes, ea quae sunt quietis enrarent, Silentiarum sunt appellati ».

7. Sic igitur conatu Ariadnae imperatricis Anastasius imperator creatus, primum omnium Euphemium episcopum Constantinopolitanum adversarium sensit ; quippe qui eum coronari non consensit, nisi prius emissam Catholicae fidei professione : etenim eum non recte sentire de fide Orthodoxa, vehemens suspicio erat. At quid ille ? Ut re-

gnaret, statim absque obice interjecto, rectae fidei confessionem Euphemio oblitus. Hæc quidem in primis docet Theodorus lector, eum ait¹ : « Ei restitutus Euphemius episcopus, vocans eum haereticum, et indignum qui Christianis imperaret : Ariadna vero et senatores vi tractum cogunt. Ille vero consentire noluit, nisi scriptam ab eo confessionem retulisset, qua Chalcedonensis Synodi decreta determinationi fidei inserita comprobaret ; quod ille fecit. Manichæi et Ariani lætabantur propter inaugurationem imperii Anastasi : Manichæi, quod mater illius zelo ac studio ipsorum prædicta erat ; Ariani vero, quod Clearchum avunculum Anastasi consentientem haberent ». Hæc Theodorus. Quæ præterea verba transacta fuerint inter Anastasium et ipsum Euphemium episcopum Constantinopolis, Suidas sic narrat : « Hic sub Euphemio patriarcha Constantinopolitano, cathedra parata, cum quibusdam cœtus agitabat. Verum Euphemius minitabundus ei dieit : Ut, aut si frequentaret Ecclesiam cum ea consentiret ; aut nequaquam eam ad pervertendos simpliciores ingrederetur. Sin secus, inquit, feceris ; resecta tua coma te in triumpho ducam cum populo. Ex eo tempore quievit. felicis illius gloriae causa retinendæ ». Hæc cum dixit Euphemius, plane exaucitationem ei comminatus est : siquidem idem erat recidere imperatori cum, quod in ordinem monachorum redigere ad penitentiam, ut de pluribus factum legitur. Vidisti quanta sibi auctoritate sacerdotii sumat Euphemius, ut abrogationem imperii magna animi celsitudine infrepidus publice communatus fuerit imperatori. Quod timens ille, ab haereticorum cœtu ad tempus saltem abscessit, simutans se esse Catholicum.

8. Antequam vero ista de perfidia detecta et contradictione ab Euphemio Anastasio exhibita innotescerent Romano Pontifici, de creatione ejus summa celeritate nuntio Romanum allato, gavisus quidem est Romanus Pontifex Felix. Qui enim expertus esset, quanto discriminé sub Zenone in Oriente fides Catholica laborasset : existimans advenisse diem, quo priora illa infelicissima tempora, quibus sola heresis triumpharat, penitus desinarent, et fides oppressa consurgeret : gratulatoriam statim ad Anastasium Augustum dedit Epistolam, ut benignitate eum allicere et ejus capere animum festinaret : et sic haereticos anteverteret in hoc ipsum solitos omnem impendere diligentiam, ut recens creatum imperatorem in suas partes mille comparatis undique artibus veluti captivum adducerent. Scripsit igitur Felix papa ad Anastasium litteras gratulatorias, quarum Gelasius Romanus Pontifex ejus successor his verbis meminit in Communionario ad Faustum : « Prædecessor meus non solum minime ejus nomen attigit, verum insuper quando principia adeptus regie potestatis exercunt, in ejus se scripsit imperii promotione gaudere ». Hæc Gelasius.

¹ Evag. l. m. c. 29. — ² Procop. de bell. Pers. l. II.

¹ Theod. Lector. l. II. Collect.

9. Felix papa dat litteras gratulatorias Anastasio, cuius optima primordia vertuntur in pessima. — Quod enim ante imperium Anastasius haud adeo illustris persona esset, qui nec adhuc inter senatores militare meruerat; haud mirum videri debet, si qualis revera esset, haereticus, Romae minime innotuisset. Verum etsi quis ruinusculus de haeresi diffamatus fuisset, oblata ab eo fidei Catholicae confessione Euphemio, penitus evanuerat. Caeterum nec levis susurrus in populo adversus eum potuit diffamari, cum ab omnibus vir sanctissimus haberetur, prout populi acclamations declarant, quas recitaturi sumus. Hec igitur in his quae spectant ad Catholicam fidem fuerunt primordia Anastasi imperatoris, cum se per recte fidei professionem ab omni suspicione haeresis liberavit.

10. Qnod autem ad politicum statum pertinet, magnam quidem de se exspectationem concitavit, fore optimum principem, qui omnes praedecessores facile superaret. Talia quidem ab eo praestari debere, concitata de ipso exspectatio extorquebat: nam in pristino statu humili collocatus, specimen viri sanctissimi in omnibus fere vita actibus ediderat: unde hac ex parte in his quae foris apparebant, Ariadna Augusta excusationem meruisse, imo et laudem haud mediocrem consecuta esset: utpote quae obstitisset ne regnaret impurissimus Longinus frater Zenonis imperatoris, exexistetque in imperatorem virum optimis moribus adeo comparatum, ut eo nomine celebris, licet militare ordine infimus, haberetur: visa in his egregium factum sancte Pulcheriae initala, cum posthabitis illa reliquis, Marcianum virum rectissimum in imperii regimen divino consilio promovisset.

11. Cum vero recens electus imperator, ex more munera Circensis populo exhiberet, qualis de eo hactenus viguisse in populo tanta, quæve opinio parta, spes concepta, et exspectatio aquila, accipe quæ ex ejus temporis scriptis Cedrenus affert¹, verbis ex publicis Actis proditis: « Cum autem Anastasius, habitu sumpto imperatorio, in Circo sederet: omnis populus uno ore directe inclamavit: Sicut vixisti, ita etiam impera, Domine. Quippe qui ante galli cantum templum adire solebat, ibique dum concio dimitteretur, stabat Deum precans; frequenter jejunabat; et sua pauperibus et mendicis erogabat ». At ne putas adulatorias has fuisse populi voces, audi quid Gelasius papa habeat in litteris ad eum datis²: « Non me, inquit, latet, imperator, quod tuæ pietatis studium fuerit in privata vita: optasti semper fieri particeps pronissionis æternæ, etc. » Haec de pristinæ ejus vite institutis, quibus magna hominum admiratione diutius assuevisset. Iis ut responderent reliqui vita actus, cum moderandas suscepit habendas imperii, ista statuit, quæ idem Cedrenus subdit his verbis: « Delatores funditus ex urbe dejecti: abolevit etiam tributum, quod Chrysargyrum dicebatur, Auroar-

gentum alias. Id tale fuit: Quisquis mendicus, quævis meretrix, quævis repudiata, quivis servus, quivis libertus aerario aliquid impendebant; atque etiam de mulo, de simo, de jumentis, de canibus in urbe vel rure degentibus, homo sive mas esset, sive femina, animalium argenteum pendebat, tantumdem equus, bos, mulus, asinus, aut etiam canis obolos sex: et erat tum in agris, tum in urbibus magnus ejulatus, cum id tributum absque aliqua miseratione exigebatur.

12. « Itaque imperator, cum ea de re legatos ad eum misissent monachi Hierosolymitani et Timotheus Gazeus vir sapientissimus tragœdiam de ea finisset, excidit ista: atque eo sane tempore illum suam fecit liberalitatem, quod tributum illud quadriennale, quod magna cum omnium pernicie ingentem talentorum corradebat numerum, et Chrysargyrum appellabatur, sustulit, tabulasque ejus tributi descriptionem continentis in Cireo coram populo omnes crevavit. At Rempublieani quidem ille tanta magnitudo emendabat ». Eadem Theodorus Lector de Chrysargyro sublato; qui et alia ab eo tunc recte instituta recenset, ubi ait¹: « Anastasius Chrysargyrum remisit, et venationes sustulit, et magistratus qui venales fuerant, gratis contulit ». Hec ipse. At quis talia tantaque videns et audiens, summam elevandæ Reipublicæ spem de ipso recens creato imperatore non concepisset?

13. Sed quod omne quod non ex animo, sed ex ambitu partum est, quodve firmas non habet in virtute radices, et in charitate Dei minime fundatum est, diutius consistere haud valet, secundum illud Sapientis²: « Plantæ adulterinae non dabunt altas radices », ad momentum ferine ista sunt visa, et statim ab intuentium oculis evanescere: ac plane accidit perinde atque cum radice non evulsa, si stipes præcidatur arbuseculæ, multiplicatis fetibus erumpant hinc inde majori virore germina et coalescant: ita plane Anastasio accidit, cum post firmatum jam et stabilitum imperium, post excisum Chrysargyrum, ejus cupiditas in radice latens rursus pullavit in diriores exactiones et publica fuita. Nam accipe quid de ipso Suidas enarrat³: « Anastasius Romanorum imperator mulalus in deterius, universum imperium aristocratiam effecit, magistratibus omnibus vendendis, et delinquentibus ignoscendo, inexplebili pecuniae aviditate incensus. Unde factum, ut provinciae militaribus catalogis exhaustis, provinciales rebus insuetis et peregrinis percillerentur. Neque enim armis infestos barbaros propulsabat, sed pecunia subinde pacem redimebat. Ad haec in bona defunctorum inquirebat, et communem omnibus paupertatem donabat. Quorum enim ipse rem familiarem auferebat, iis paulo post pietatis nomine distribuebat; et quarum urbium ineolas mudabat, eaurum aedificia renovabat, ut et patriam studiose exornaret, tribusque coronis circumdaret.

¹ Cedr. in Comp. — ² Gelas. Epist. x.

³ Theod. Lect. Collect. l. ii. — Sap. iv. — ³ Sud. in histor.

Sub hoe Libyæ urbes graviter sunt afflicte ab iis qui Lazici dicebantur : præfecerat enim his nepotem ex filia Marium, hominem adolescentem, levissimoque præditum ingenio : rursus post illum Basianum filium. Is vero suis factis quovis modo superioris prætoris intemperiis superatis, effecit ut priorem statum desiderarent, quanvis neces et ademptas sibi opes recordarentur ». Hæc Suidas. Porro ad extremam Orientalis imperii cladem et Catholicæ fidei desolationem talem hominem in imperatorem ab impia Ariadna esse promolum, exitus patefecit.

14. *Civile bellum Constantinopoli.* — Quid autem infaustum hoc anno acciderit, cum idem Anastasius creatus est imperator, Marcellinus sub anni hujus consulatu ita ait : « Bellum plebeium inter Byzantios ortum, parsque urbis plurima atque Circi igne combusta ». Hæc ipse : sed enjus rei gratia ejusmodi civile bellum conflatum fuerit, nusquam mentio : putantur quidem illi qui Zenoni ejusque germano studiissent, ægro animo ferentes, illo posthabito, huic mediocris conditionis homini Romanum imperium esse decreatum, ejusmodi civilium conflictationum auctores fuisse. Confundunt nonnulli præsens incendium cum eo, quod a Zenone superstite contigisse diximus, eum bibliotheca regia conflagravit. Porro tunc accidisse creditur quod Procopius tradit, incensum esse nobilissimum omnium templum, Sophiam dictum : ait enim¹ : « Viles quidam et vulgi fax olim templum Christianorum conceremare ausi sunt, templum, inquam, quod Byzantini Sophiam vocant, opportuno in primis nomine exegitato. Permisit Deus impium fieri opus, prævidens nimirum in quantam olim elegantiæ templum restitui deberet. Etenim totum templum in cineres redactum Justinianus (quauquam multo post) ita reparavit et expolivit, ut quisquis de priori templo audierit, is monstrata præsenti venustate, optare possit illud jamdudum periisse ». Hæc Procopius; qui item addit de augustissima domo hospitali sancti Samsonis exusta. His plane funestis exordiis Anastasius est imperium auspicatus ; quibus faciem ipsum ferre ad Ecclesiam Catholicam inflammmandam videri poterat præsignatum. Reliqua de ipso interius annis singulis referemus.

15. *Joannes, episcopatu Coloniensi dimisso, in solitudinem divino consilio pergit.* — At vice versa hoc item anno accidit, ut cum Anastasius Silentarius esse desiens, creverit in imperatorem ; Dei consilio vir sautissimus Joannes ex antistite Coloniae in Armenia evaserit Silentarius : cum videlicet sedi nuntium remittens, profectus ad loca sancta, subiectus se disciplinæ magni Sabæ, mutatus in monachum, ob incomparabilem silentii observatiæ, Silentarius fuit cognominatus. Historia quidem scitu digna et Annalibus Ecclesiasticis congrua, cum præsertim a Cyrillo monacho discipulo admi-

randi illius Euthymii, qui his vivebat temporibus, scripta fuerit. Liceat absque invidia dicere, me neminem reperisse post sanctos Athanasium atque Hieronymum, qui majori fide scripserit sanctissimorum virorum res gestas, digerens eas atque distinguens accurate per tempora, ac ipse Cyrillus; dum quæ ipse vidit, vel sanctorum omni probitate præstantim virorum relatione didicit, absque levè suspicione mendacii, sinceram veritatem veluti sacrosanctum depositum posteris tradidit : nempe Acta Euthymii, itemque Sabæ, et Joannis Silentiarii de quo est sermo. Sed et ejusdem auctoris creduntur esse Vitæ Theodosii Cœnobiarœ, neenon Quiriaci anachoretae, qui iisdem temporibus claruere viri sanctissimi; sed quod illæ careant auctoris inscriptione, feruntur nomine ejus qui postremo edidit Metaphrastes, cum tamen ipse ea antiquitus scripta tantum exscripserit.

16. Sed quod spectat ad Joannis adventum in Palæstinam : erat quidem in Orientali Ecclesia florentissima fama sancti Sabæ abbatis in Palæstina degentis, ulpte viri ob egregias virtutes Deo acceptissimi : adeo ut cum ex aliis Orientis partibus, tum ex Armenia ad ipsum convolarent, qui exultioris monastice observantie cupidi essent : nam hæc de ipso in primis idem Cyrillus¹ : « Tunc quidem, inquit, agebat Sabas quinquagesimum tertium annum sue ætatis, quo tempore Anastasius quidem sedem tenebat imperatoriam, cum e vivis jam excessisset Zeno. Eodem autem anno ad Lauram accedit vir quidam divinus, quem dona decorabant spiritualia, genere Armenus, nomine Hieremias ; quem duo quoque sequebantur discipuli, qui vocabantur Petrus et Paulus, qui cognoscabantur ejus vitam aperte referre et exprimere ». Et paulo post : « Cum itaque Hieremias, et qui cum ipso erant, ita venissent ad Lauram ; divinus quoque episcopus et Silentarius Joannes eorum vestigia sequens, eodem accedit jam agens trigesimum octavum annum ætatis, etc. » His ducibus Armenos plurimos in Lauram confluxisse tradit. Porro quomodo divino monitu tantus antistes tum generis claritudine, tum egregiis virtutibus exornatus, missam faciens sedem, incognitus sub Sabæ disciplina profiteri coepit, ex ipso Cyrillo rem gestam audire pergratum erit : post enim enarrata gloria Joannis primordia et functionem muneris episcopatus, hæc subjecit :

17. « Cum hic ergo divinus Joannes transgisset jam decem annos in episcopatu, accedit, ut maritus sororis ejus, qui vocabatur Passinicus, Armeniorum haberet administrationem : qui instinctu satanico coepit damno afficere et conturbare eam quæ illi credita fuerat Ecclesiam : his quidem qui eam administrabant non permittens ut Ecclesiasticarum rerum curam gererent; eos autem qui intra ejus fines confugiebant, vi avellens, et jus asyli solvens ac violans. Qui cum sæpe rogaretur a Dei

servo, evadet deterior, Maria ejus sorore jam mortua. Cum autem ex eo vir justus in gravissimam incidisset afflictionem, cogitur venire Constantinopolim. Cum vero illic fuisset, et quae erant ejus Ecclesiae utilia peregrisset circa finem imperii Zenonis, Euphemio episcopo Constantinopolitano pro se decertante; Deo gratum init consilium, nempe ut in sanctam secedat civitatem, et per se quiescat ab omnibus hujus vite negotiis. Cum autem dimisisset eos qui cum eo erant presbyteros ac clericos, ac divinis jussis peractis, et omnibus nescientibus solus navem concendisset; venit Hierosolymam, et manet in primo sanctae civitatis Gerocomio, in quo Gerocomio est oratorium sancti martyris Georgii.

18. « Cum autem illic fuisset et mundanam illic turbam adspexisset; magno animi dolore affectus, Deum rogavit cum lacrymis, ut duceretur in locum sibi gratum et quietum et aptum ad salutem consequendam. Postquam autem in dicto Gerocomio mansit venerandus pater noster Joannes, in fundendis noctu ad Deum precibus versans longo tempore: cum una noce ex omnibus solus Gerocomii impluvium cælum adspexisset, adspicit repente stellam lucis, quæ habebat figuram Crucis, et ad ipsum veniebat, et audivit vocem ex illa luce dicentem: Si vis esse salvus, sequere hanc lucem. Is autem cum credidisset, protinus est egressus, et illam lucem secutus, venit in maximam Lauram S. patris nostri Sabæ, cum eo tempore esset Hierosolymitanæ Ecclesiae Pontifex Sallustius, quarla decima Indictione, trigesimo octavo ætatis suæ anno: quo quidem tempore a Deo constructæ maximæ Lauræ Ecclesiæ celebrata sunt encænia, seu dedicatio: Anaslaus aulem, morbo Zenone, suscepit imperium, ut eum audiri sua lingua loquenter ». Hæc de progressu Joannis Coloniensis in Armenia episcopi in Lauram Cyrillus, signans hunc ipsum annum etiam ex Indictione, quo nimirum decima quarla absoluta, decima quinla mense

Septembris inchoatur: ut videoas omnia quam exactissime redditæ temporis. Porro voluit Dens, tanto signo cælitus misso, fieri manifestum, haud ignaviae adscribendum S. Joanni, si Ecclesiam in persecutione reliquit. Verum et exitus declaravit, ex fructibus nempe productis, Dei voluntatem fuisse, ut nobilis Ecclesiae pastor pascendus ex Armenia transferretur in Palestinam, illie uberem fructum redditurus tempore suo, ut ejus vita Acta declarant, neenon Sabæ, quæ quis otiosus magna animi delectatione legere polerit.

19. *Italiae status.* — Quo autem statu res Italæ, confligenibus simul duobus Barbaris regibus, fuerint, Cassiodorus his paucis declarat: « Hoc consule (nempe Olybrio) Odoacer cum Erulis egressus Ravenna nocturnis horis ad ponlem Candidum a domino nostro rege Theodorico memorabili certamine superatus. Tunc etiam Wandali, pace suppliciter postulata, a Siciliae solita deprædatione cessarunt ». Hæc ipse. Porro adhuc biennio Odoacer Ravennæ se munieus restitit Theodorico, qui interea tota est potitus Italia.

20. *S. Patricii obitus.* — Sub hujus anni consulatu a Mariano Scoto ejus gentili (nam Hibernia Scolia dicta reperitur) obitus recensetur S. Patricii Hiberniae princi episcopi. Ait enim: « Sub Olybrio consule, S. Patricius Hiberniae archiepiscopus obiit, eum esset annorum nonaginta duorum (LXXXII). Qui cum esset annorum sexdecim vendilus est; sex annis vixit in servitio in Romanis partibus; sexaginta annis in Hibernia prædicavit ». Verum ex recensitis annis deducto numero, nonnisi octoginta dno ejus reperiuntur ætatis: sed alia est apud Probum, qui Vilam ejus scripsit, suppulatio annorum S. Patricii: qui cum centum atque triginta duobus annis vixisse tradit. Ad hanc plane ætatem eum pervenisse oportuit, si (ut ait) annos triginta natus extitit discipulus S. Martini. At qui vivens prædicatione, post obitum magis illas regiones miraculis illustravit.

Anno periodi Graeco-Romanæ 5984. — Jesu Christi 491. — Felicis III papa 9. — Anastasii 1. Odoacris reg. 16. Theodorici reg. 3.

4. Consul absque collega. — *Olybrius junior* absque collega consulatum gessit, ut omnes Fasti habent, et quidem in Oriente. Dicitur *junior* in Fastis Heraclianis et in Chronico Mariani Scotti : *Olybrius* enim anno **CDLXIV** consul ordinarius, pater fuit *Antice Julianae* hujus *Olybrii* matris. Auctor Chronici Alexandrini loquens de *Olybrio* marito *Placidie Valentiniiani* imp. filiae, ad eum Christi annum scribit : « Creavit *Olybrius* ex *Placidia Julianam* conjugem *Areobindi* magni illius herois, qui in Persie singulari certamine cum hoste est congressus. Ex quibus natus est *Olybrius junior* ». Huic uxor fuit *Irene* filia *Magnae* *Anastasii Augusti* sororis, ut doceat *Nicephorus* in Chronico et *Codex Ms. Biblioth. Caesareæ apud Lambeccium lib. 2*, p. 583. *Ducangius* in familiis Augustis Byzantinis pag. 74 dicit, ex *Juliana* et *Areobindo* natum etiam esse *Digalaiphum*, eamque in rem citat locum auctoris Chronici Alexandrini mox a nobis descriptum, et *Theophanem* in Chronico pag. 125. Verum auctor Chronici Alexandrini alium tibum *Juliane* et *Areobindo* non tribuit, quam *Olybrium*, et *Theophanes* anno *Incarnat.* secundum Alex. **CDXCVII**, qui kalend. Septemb. anni Christi **IV** exorditur, scribit eo anno *Areobindum* missum esse adversus Persas ab *Anastasio* imp., illum vero fuisse filium *Digalaiphi* et *Dyagestheæ* *Ardaburii* filiae, et avum paternum habuisse *Areobindum* qui *Theodosii junioris temporibus in præliis adversus Persas claruit*. Addit *Theophanes*, *Areobindum*, juniorum se. variis præliis Persicas acies iacevississe : *Quin etiam præcipuum Persarum in quodam conflitu occidit ducem*; ubi *Græcum* habet, εἰ γάρ συγπαντες, significatque *Theophanes* *Areobindum* in prælio, ad manus eum illo duce venisse, quod ipsum auctor Chronici Alexandrini his verbis explicat, οὐδὲν δέ τι παντού γενόντες εἰ περσοί, id est, *Areobindi*, qui singulari certamine in Perside pugnauit.

2. Ejus familia et vicennalia Zenonis imp. — Quare *Theophanes* et auctor Chronici Alexandrini de uno eodemque *Areobindo*, juniori se. verba faciunt. Ideoque *Olybrius junior*, non *Areobindi senioris*, ut putavit *Ducangius*, sed *Areobindi junioris* filius, et *Digalaiphus*, qui anno **CDLXI** consulatum gessit, non *Olybrii junioris* frater, sed avus, et *Areobindus* senior alavus anno **CDXXXIV**. Fastis

nomen dedit; quo pariter honore exornatus fuit *Areobindus junior* anno **VI**. Confirmat hæc Procopius in lib. 1 de Bell. Pers. cap. 8, ubi postquam expeditionem illam Persicam narravit, scribit : « Quatuor erant belli imperalores, *Areobindus*, *Olybrii* qui imperium Occidentis paucis ante annis tenuerat, gener, ac dum temporis magister militum per Orientem, etc. » Ex quibus Fasti consulares per hæc tempora lucem accipiunt, liquetque hallucinatum esse *Onuphrium* in Fastis, ubi *Olybrium* juniorem consulem Occidentalem facit, cum imperante *Anastasio*, qui hoc anno imperium incepit, *Areobindus junior* et *Juliana* uxor, de qua cerebra in Annalibus mentio, in Oriente vixeril. Fallitur etiam *Baronius* qui ait, *Olybrium* hoc anno consulem, non minus pietate et doctrina, quam nobilitate illustrem fuisse, intelligi ex *Ennodio*. *Ennodius* enim lib. 1, Ep. **xxiv**; lib. 2, Epist. ix; lib. 3, Epist. ii, et in carmine loquitur de *Olybrio Eugeneti* fratre insigni causidico, ut illum legenti patebit, et *Sirmondus* in Notis indicat. *Vicennalia Zenonis post Leonem jun.* imperantis in hunc annum incident.

3. Moritur Zeno imp. — A num. 4 ad 7. *Marcellinus* in Chronico ad *Olybrii* consulatum scribit : « *Zeno Aug.* vita decessit, iam sui imperii annis, quam *Basilisci* tyramidis computatis, anno **xvii**, mense **vi** ». *Baronius* loco, *mense vi*, habet, *mense v*, quia sc. mendoso *Marcellini* codice usus est. Verum enim *Zeno* anno **CDLXXIV**, mense Februario a *Leone* juniore filio in consortium imperii adscitus sit, et die nona mensis Aprilis currentis anni perrerit, imperavit annos **xvii** ac menses tres utroque extremo mense pro integro numerato. Neque aliter *Marcellinus* scripsera, sed librarii duas priores umbras in infima earum parte, quod sœpe contigit, copularunt, et loco, *menses iii*, scripsere, *menses vi*. Diem hujus imperatoris emortualem haclenus ignoratum docuit nos *Joannes Malela* in Chronico nuper in Anglia e tenebris eruto : « Imperator, inquit, *Zeno* dysenteria correptus fatis concessit annos natu*s ix* et menses *ix*, die *ix* mensis Xanthici, anno *Antiochiae* **DCXXXIX**, Indict. **xiv** ». Annus ille **DCXXXIX** Eræ Antiochenæ exorditur a kalendis Septembribus superioris Christi anni. Auctor Chronici Alexandrini scribil, *Zenonem* obiisse natum annos **LXV**, dies *ix*; sed numerus quinarius, vel additus a librario vel

in Malela prætermissus. In eodem Chronico Alexandrino alter error admissus in designando anno accepti ab Anastasio imperii, librario etiam potius quam auctori tribuendus. Nam ibidem dicitur Anastasius « Olybrio Areobindi filio, consule, coronatus mense Xanthico, seu Aprili, die quinta magnæ Hebdomadis, Indict. xiv, anno magnæ Antiochiae septimo ac trigesimo supra quingentesimum ». Verum loco, *septimo ac trigesimo supra quingentesimum*, legendum, *nono ac trigesimo supra quingentesimum*, qui annus Antiochenus mense Aprili præsentis Christi anni in cursu erat. Quare Anastasius imperator coronatus est die undecima mensis Aprilis in quam hoc anno quinta dies majoris Hebdomadis incidebat. Quo die *Anastasium* corona redimitum esse demonstrat Em. cardinalis Norisius in *Dissert. iii de Epochis Syro-Macedonum* cap. 4, ex annis, mensibus, ac diebus, quibus regnum tenuit, quod et in ejus obitu ostendemus. Post biduum itaque a Zenonis morte Anastasius, Ariadnae Augustæ opera, in ejus locum subrogatus est (1) : « Coronatus est Anastasius », inquit Theophanes in Chronico, « Indictione xiv, mensis Aprilis xiv, magna Paschalis solemnitatis feria quinta » : Sed loco *mensis Aprilis xiv*, legendum, *mensis Aprilis xi*. Pascha enim hoc anno die xiv Aprilis celebratum; feria vero quinta in Cœna Domini cum die xi ejusdem mensis concurrebat.

4. *Anastasius Henoticon Zenonis servandum jubet.* — A num. 7 ad 1t. Qualiter Anastasius imp. erga res Ecclesiasticas, et quia ratione se gesserit in earum administratione, docet Liberatus in Breviario cap. 18: « Non post multum tempus, inquit, moritur et Petrus Moggus Alexandriæ, et post eum in ea sede ordinatur Athanasius, qui et ipse in Edicto Constantinopolitanæ, et Antiochenæ, et Hierosolymitanæ communicavit Ecclesiæ. Cumque scandalizarentur et in ipso populi, eo quod nomen Petri haberet in Diptychis, ascenderunt quidam et adversantium, et communicantium ei, ad imp. Anastasium : et dum haberent contra principem contentionem, aliis quidem proponentibus anathematizari Synodus, et ita communicare : aliis vero pacatis in unitivo Edicto adjici ea, quæ satisfacerebant his, qui communicaverant Petro : considerans imperator quod si adjectionem Edicto ficeret, tumultum moveret Ecclesiæ, et anathematizari Synodus esset impossibile ; persuasit eis sufficere unitivum Edictum, ut communicarent ad invicem sibi, sicut et ceteri Ecclesiarum episcopi. Et cum non obedirent hoc agere, nihil impetrantes dimisit ». Ex quibus apparel, Anastasium imp. Zenonis Edictum prorsus secutum esse, nec præterea quicquam innovari voluisse.

5. *Miser status Ecclesiarum sub Anastasio imp.*

(1) Tota haec de conspiratione Ariadnae Augustæ in Zenonem historia, et de Anastasii exaltatione ejusdem Ariadnae favore mihi admodum suspecta est, cum Ariadnam Augustam ante Zenonem decessisse, et imperatorem ad alia vota transisse cum Arcadia, doceant Antiquitatum C. P. scriptores, ut Theodorus Lector in Tract. de Mulieribus apud Bandrium in Enarrat. Chronog. Antiq. C. P. l. 5, pag. 77, et Suidas in Excerptis v. ΣΤΗΑΙΝ. Ambò illi diserte affirmant Arcadia hinc, secundum Zenonis uxori, monumentum positum fuisse C. P. in loco ubi Zeno *judicavit eos qui cum Basilisco fecerant*. Ariadnam vero priuam, non tertam fuisse Zenonis uxorem, nemo est qui ambigat.

MANSI.

— Sed nullus Evagrio Iuculentius narravit statum Ecclesiarum sub *Anastasio*, ad quem plerique animum non attendentes, præsules innocentissimos reos existimavunt, et quæ ab antiquis inter se pugnantibus de iis, quæ tune gesta sunt, in litteras relata solido criterio non discussere. Evagrius itaque lib. 3, cap. 30, ubi de Anastasii imperatoris nunupatione locutus est, scribit : « Idem porro Anastasius, utpote pacis studiosissimus, nihil omnino innovari voluit, præcipue vero in Ecclesiæ statu ; modisque omnibus elaboravit, ut et sanctissimæ Ecclesiæ absque nulla perturbatione remanerent, et cuncti qui ipsius imperio parebant, altissima pace fruerentur, omni rixa et contentione, tum ab Ecclesiæ statu, tum a rebus publicis procul amanda. Et Chalcedonensis quidem Synodus iis temporibus nec palam predicabatur in sanctissimis Ecclesiis, nec omnino rejiciebatur. Singuli enim earnum presides, prout ipsis visum fuerat, agebant. Et nonnulli quidem eorum, cuncta quæ in illo Concilio exposita fuerant, pertinacissime defendebant. Neque in ejus decretis vel ullam syllabam remittere sustinebant : sed magna cum fiducia recedebant ab iis, qui decreta illius Concilii minime susciperent, nec illis communicare ullo modo sustinebant. Alii vero Chalcedonensem Synodus ejusque decreta non modo non suscipebant ; verum eliam illam una cum Leonis Epistola sub anathemate damnabant.

6. *Orthodoxi in varias sententias distracti.* — « Alii Zenonis Henotico mordiebant : idque tametsi inter se dissiderent de una aut de duabus naturis : hi quidem compositione imperialium litterarum decepti : illi vero paci et concordie magis studentes. Adeo ut totius orbis Ecclesiæ in varias factiones divisæ essent, ac ne antistites quidem sibi mutuo communicarent. Hinc multa dissidia in Orientis et in Occidentis partibus, et per Africam extiterunt, eum nec Orientales episcopi Occidentibus et Afros sociarentur, nec isti vicissim coirent cum Orientalibus. Quin etiam ad majorem absurditatem res progressa est. Nam nec Orientales antistites inter se ipsi communicabant : nec Occidentales item, nec Afri inter semetipsos communionem fovebant, nedum cum peregrinis et extraneis. Quæ cum imperator Anastasius videret, episcopos, qui aliquid innovarent, Ecclesiis exturbabat, si quem forte deprehendisset, aut Concilium Chalcedonense prædicantem contra inolitam locorum consuetudinem, aut idem sub anathemate damnavit. Et ex regia quidem urbe primum ejecit Euphemium, deinde Macedonium, cui successit Timotheus. Antiochia vero Flavianum expulit ». Ita Evagrius.

7. *Hac animorum disjunctione non ponderata,*

aliqui scriptores præsules sanctissimos criminati sunt. — Is agendi modus *Anastasii Ecclesiæ innumeris perturbationibus replevit*, quas tolli vix posse multi sancti præsules existimarent, nisi calamitosis illis temporibus œconomia nterentur, et salva religione orthodoxa, alia ad substantiam ejus non pertinentia dissimularent. Verum rigidiores et ardentiores Orthodoxi, quos primo loco nominat Evagrius, istos perinde ac hæreticos habebant; indeque qui tunc vel postea scripsere, tradunt eosdem Synodum Chalcedonensem non suscepisse, quod scilicet Henoticum Zenonis, in quo tamen nulla hæresis continebatur, amplectentur, vel *Theodorum Mopsuestensem*, et *Theodoreum*, quibus Acta Concilii Chalcedonensis favebant, pro hæreticorum fautoribus haberent. Et tamen *Euphemius*, *Macedonius*, *Flavianus*, aliqui sanctissimi præsules Ecclesiæ saluti consilentes, ut quidem autemabant, aliam viam non iniere, et quam tenebant rigidiores Orthodoxi Ecclesiæ detrimentosan fore putarunt. Eodem modo se postea gessisse sanctum *Germanum* episcopum dein Constantinopolitatum, quando *Philippieus* imperator sexlam Synodum generalem abrogare conatus est, infra videbimus. Sapienter Baronius anno 490, num. 62 loquens de iis, quæ scripta sunt in causa Catholicorum et Origenistarum, a quibus ultimis stabat Joannes Chrysostomus sanctitate et doctrina celeberrimus: « Cum sæpe contingat », inquit Baronius, « sapientissimos quoque falli, eosdem tamen a sapientia et insita probitate non excidere, cum nimis ad ea quæ agunt, recto sinceroque mentis feruntur intuitu, etc. Cum igitur de sanctissimorum virorum Epiphani, Hieronymi (ut de Theophilo dicere prætermittamus) atque Joannis Chrysostomi optima mente dubitare religio sit, quæcumque ab eis acta sunt, in meliori partem accipias necesse est.

8. *Elias episc. Hierosolymitanus in vituperationem reprobate Synodi Chalced. male adductus.* — Verum contra hanc regulam in factis hominum metiendis sæpe scriptores peccarunt, imo quæ jam ab aliis sincere tradita fuerant, in malum sensum interpretati sunt. Theodorus v. g. lib. 2, pag. 561 scribit: « Eliae Hierosolymorum episcopo præcepit imp. Anastasius, ut Synodum episcoporum, qui sub ipso erant, colligeret, et IV Synodum condemnaret. Elias vero Synodum quidem episcoporum minime convocavit. Ipse vero solus imperatori rescribens, Nestorium et Eutychen, Diodorum item ac Theodorum anathematizavit, et Synodum Chalcedonensem ». Verum Elias præsul sanctissimus Synodum Chalcedonensem nunquam reprobavit; sed apud rigidiores Catholicos a quibus hæc Theodorus accepit, idem erat Synodum Chalcedonensem non recipere, ac Diodorum et Theodorum, qui in eo Concilio approbati fuerant, damnare. Quod si Eliae litteræ extarent, eas in perversum sensum ab iis, qui, ut ait Evagrius laudatus, « in ejus decretis (sc. Chalcedonensis Synodi) vel ullam syllabam remittere, ac ne unius quidem litteræ mutationem

admittere sustinebant », exposita fuisse constaret.

9. *Goarus super Flaviani fide suspenso hæret animo.* — Goarus in Notis ad Theophanem legens hujus auctoris locum de Flaviano, quem anno 50, num. 3..... recitatibus, ubi et legi potest, ne bis eadem repetamus, videns Historicos Byzantinos de *Flaviano* episcopo Antiocheno inter se minime consentire, et alias eum ut virum sanctissimum, alias uti adhærentem hostibus Synodi Chalcedonensis repræsentare, nescit quo se verlat, quia scilicet non animadverterat rigidiores Orthodoxos per hæc tempora alias fere pro hæreticis habuisse. Sed ipsum Goarum loquentem audire juvat: « Discriminis, inquit, hand exigui Theophanem inter et Evagrium Flaviani Antiocheni episcopi fides subjectum et materia: hoc eam integrum perseverasse, illo corruptam penitus et extinctam asserente, monachorum gregem hand contempnendum suis litteris ab hæresi Flavianum vindicantium adducit Evagrius lib. 3, cap. 31, Xenajæ inimicitias, et ex similitudinibus calumnias, confictam ab adversariis hæreses notam, ut a fide discederet viam illatam, persecutio-nes, minas, seditiones, mortem ipsam intentatam et inflictum exilium narrat cap. 32. Quis tantæ constantiæ vir a sanctitatis et innocentiae judicibus, quales Baronius, Petavius et alii, in sanctorum album recenseri non mereretur? In adversum rapere me molitur Theophanes, et *Flavianum* imbellem, timoris mancipium, favoris ancupem a probis rejectum, ipsis hæreticis ob animum mutantem et incertum, exosum, ac propriis tandem technis muletatum repræsentat, hoc et tribus qui sequuntur annis. Utri fides adhibenda, Evagrio *Flaviani* temporibus vicini, an posteriori Theophani? Auctoribus suis inmititur Theophanes: testes juratos, senes, cum quibus de Flaviano disseruit, exceptio-nes majores adducit Evagrius. Hæreticus an Orthodoxus; sanctus an impius Flavianus? Decidant alii. Sanctum prædicabo, quem sanctus Theophanes ut impium damnat? Hæreticum asseram, quem veritatis et fidei assertorem fidelis Historicus Evagrius celebrat? Utrumque abhorret animus.

10. *Ob scriptorum ea loquentium dissidia.* — « Ut ut se res habeat, Flavianum suo jam tempore hæreses insinulatum mihi suggerit Evagrius; lumen ubi cap. 31, Nestorianum errorem impingit Xenajas. Ut quid enim Nestorii pravitatis admissæ rerum accusaret, quem solo fidei Orthodoxæ nomine poterat damnare: sola fidei integritas crimen erat in *Flaviano*: non ex Nestorii reatu crimen fuerat in Flavianum refundendum, quem sola fidei puritas reum agebat. Nestorianum itaque inclamabat Xenajas, quia quem Eutychianæ suæ hæresecos concium et adversarium noverat, Orthodoxum probare nequivat. Tum etiam cum cap. 32 seniores, quos memorat, in *Flaviani* defensionem adducit Evagrius, quos certe tanto studio, quasi juratos testes non proferret, nisi Flaviani nomen in judicium trahi ejus causæ totius agendæ providus non persensisset. Ab omni tamen hæresecos suspi-

cione laborasse, et Orthodoxam ejus fidem apud omnes testatam voluisse videtur Liberatus Breviarii cap. 18 et 19 ». Ita Goarus.

41. Fons et origo deceptionis eorum qui adversus Flavianum scripsere. — Verum inculpata *Flaviani* fides fuit, et quæ Theophanes de eo scripsit, a rigidioribus Orthodoxis, ut jam dixi, accepit, qui non communicabant cum iis qui *Henoticum* adserant, et apud quos omnibus in Synodo Chalcedonensi contentis non adhærere, idein erat ac eam ejurare. At *Flavianus* moderatior erat, satisque esse existimabat, ut Synodus damnaretur silentio, aut si de ea loquendum esset, alia œconomia utendum, ac consentiendum damnationi Diodori, Theodori, ac quorundam aliorum, ac insuper quorundam capitum ad substantiam fidei non spectantium. Unum ei tantum ante oculos erat, salus nempe Ecclesie et fidei integritas. Sed cum hæc ejus moderationis, nec Catholicis ardenteribus, nec hæreticis probaretur, ab utrisque insimulatus est, a Catholicis Eutychianismi, ab hæreticis Nestorianissimi. Indeque Evagrius, qui longe melius quam Theophanes, quæ in ejus causa gesta fuerant scire potuit, quo potest argumentorum genere ejus innocentiam tueretur; et contra Theophanes ab hæreticis et rigidioribus Catholicis deceptus eum Synodum Chalcedonensem *ex animi dejectione* reprobasse scribit. Quod *Flaviano, Macedonio* episcopo Constantinopolit. et *Eliæ Hierosolymorum* episcopo etiam contigit. Liceat enim uterque propter Synodi Chalcedonensis defensionem persecutionem sustinuerit, et dignitatem amiserit, ut reete Baronius suis locis ostendit, quia tamen in illis rerum circumstantiis Ecclesiæ utiliorem fore censuere œconomiam, quam ardentius in omnibus ejus juribus defendendis studium, vitare non potuere, quin ab aliquibus scriptoribus Catholicis incaute ab aliis deceptis infamarentur. Verum si in legendis antiquis auctoribus, qui de Euphemio, Flaviano, Elia, et Macedonio locuti sunt, quæ supra ex Evagrio retulimus, præ oculis habeas, nullius apud te momenti erunt, quæ adversus hos sanctos præsules dicta fuerint, quia eorumdem scriptorum deceptionis causa et origo tibi certo perspecta erit.

42. Chrysargyrum sublatum. — Anum. 41 ad 44. Theophanes anno Incarnat secundum Alex. CDXCIII, qui kal. Septemb. anni Christi quingentesimi exorditur, ait : « Hoc anno Chrysargyrum tributum et venationes sive pugnas cum bestiis publicas Anastasius abolevit, et magistratus qui antea venales erant, gratis contulit ». Evagrius lib. 3, cap. 39 et Glycas in Annal. pag. 255, Anastasium, quod intollerabile tributum sustulerit, summis laudibus exornant : « Quod ipsum sane præclarum facinus elevare mala cætera potuisset, si nihil in cultu, religioneque divina erroris fosisset », inquit Glycas, qui addit, imperatorem viros quosdam solitariæ vitæ deditos revertit, *qui apud ipsum hanc ob causam intercesserant*, hoc onus in universum sustulisse. Haec præclara actio Anastasii decennalia memorabilia reddidit.

43. Pugna et venatio cum bestiis abolitæ. — Quoad venationes cum bestiis, et sanguinaria illa certamina, inter bestias et homines in spectaculis publicis fieri solita, haec pariter ab Anastasio in suis decennalibus abolita. Sed quia postremis maxime imperii temporibus spectacula publica adeo erant consulibus dignitatem ineuntibus propria, ut viderentur hi summum illum quondam magistratum ad nihil aliud conservasse, quam ut ludis et spectaculis edendis populum Romanum talium rerum avidissimum oblectarent, continuatum est illud amphitheatralis venationis genus, quod in eo præcipue situm era, ut arte et industria vitarentur belluae, non sine ingenti tamen venatorum discrimine, sed tanto majore spectantium voluptate, eo quod feræ dörando, et vivendo diu oblectarent populum; cum illis cæsis breve fieret spectaculum, et terror existeret ex rugitu belluarum infernū : eadem vero subtilibus saltibus et levi corporum motu evitatae visum et lætos clamores elicenterent.

44. Aliud pugnæ genus cum bestiis relictum. — Illud spectaculum consolare, ut videre est, apud Wilthemium in Diptycho Leodiensi cap. 6, representatur, in Diptycho *Anastasii* viri e familia imperatoria, annoque DXXVII consulis, ubi hemicyclus floribus sculptus refert amphitheatrum, circa quem in angulis capita confertim locata populum spectantem designant. Jamæ duæ patentes aditum præbent amphitheatrales caveas, in quibus feræ detinebantur. Habent januæ in hyperthyro geminas decussatas palmas, omnium quondam spectaculorum et certaminum ambitiosissima præmia. In januis patefactis stant bestiarii, qui feras e caveis emittunt. Spectaculi genus est venatio, sed aliquantum diversa ab antiquissimis illis Romanorum amphitheatralibus venationibus, quæ sic edebantur, ut cum feris tantum pugnaretur. Ibi enim nihil tale. Quare videtur is venationis modus post decennalia Anastasii Aug. solus in amphitheatris valuisse. Vitabundum illud ludicra venationis genus graphicè describit Cassiodorus lib. 5, cap. 2, et egregie explicat Wilthemius in opusculo laudato.

45. Constantinopoli tumultuatur. — Ad n. 44. Theophanes anno Incarn. secundum Alex. CDLXXXV, qui kal. Septemb. sequentis Christi anni inchoatur, ait : « Hoc anno Anastasius imp. Isauros Constantinopoli commorantes ob pleraque fœda ab illis admissa flagitia urbe ejecit, qui post discessum tyrannidem excitare sunt moliti ». De ea tyrannide anno sequenti agemus; Baronius enim, qui Theophanem non viderat, scribit illius nusquam mentionem reperiri. Ex his lucem accipiunt, quæ ipse recitat ex Marcellino de bello plebeio hoc anno Constantinopoli orto.

46. Floret S. Joannes Silentarius. — A n. 45 ad 49. Vitam saucti *Joannis Silentarii* ex episcopi Coloniensis in Armenia, et monachi Lauræ sancti Sabæ in Palæstina scripsit Cyrillus monachus testis

in pluribus oculatus, ac refertur in Actis SS. Bollandianis ad diem xiiii mensis Maii. In ea dicitur sanctus Joannes natus *octavo mensis Januarii, septima Indictione, quarto anno imperii Marciani*, ideoque anno Christi *cxxiv*, *octavo decimo anno sue etatis* assumptis decem fratribus, Nicopoli contruxisse Cœnobium, et *anno etatis xxviii*, invitum ordinatum esse episcopum *Coloniae* a Sebastiae metropolitano. Postea dimisso episcopatu secessit ad Lauram sancti Sabæ eo tempore, quo *Salustius* præerat Ecclesie Hierosolymitanæ, *quarta decima Indictione, trigesimo octavo sue etatis anno*: *quo quidem tempore a Deo constructæ maxime Laure Ecclesie celebratæ sunt encænia*, ideoque hoc Christi anno, quo Indictio xiv in cursu fuit usque ad kalendas Septemb. et Zeno imperii sui *vicennalia* dedit. Hæc de initio Vitæ sancti Joannis Silentiarii, de quo rursus infra sermo redibit. Quod autem Baronius ait, Vitas *Theodosii* cœnobiarçæ et *Quiriaci* seu Cyriaci anachoretæ existimari scriptas a Cyrillo monacho, error vulgaris est, infra confutandus.

47. Bellum Italicum Theodoricum inter et Odoacrem. — Ad num. 19. *Anonymous Valesianus*, quæ anno superiori et currenti Theodoricus in Italia gessit, his verbis narrat: « Fausto et Longino. His eoss. Odoachar rex exiit de Cremona, et ambulavit Mediolanum. Tunc venerunt Wisigothæ in auxilium Theodorici, et facta est pugna super flumen Adduam, et ceciderunt populi ab utraque parte; et occisus est Pierius comes domesticorum III idus Augustas, et fugit Odoachar Ravennam, et mox subsecutus est eum patricius Theodoricus veniens in Pineta, et fixit fossatum, et obsidens Odoacrem clausum per triennium Ravennam, et factum est usque ad sex solidos modius tritici. Et mittens legationem Theodoricus Festum caput Senali ad Zenonem imperatorem, et ab eodem sperans vestem se induere regiam. Olybrio V. C. Hoc consule exiit Odoachar rex de Ravenna nocte cum Erulis ingressus in Pineta, in fossato patricii Theodorici, et ceciderunt ab utraque parte exercitus ».

48. Moritur S. Patricius Hiberniae Apostolus. — Ad num. 20. *Marianus* quidem Scotus, Sigebertus, et alii quidam mortem sancti *Patricii* episcopi, Apostoli et primatis Hiberniae hoc anno consignant; Bollandus tamen ad diem xvii mensis Martii in Commentario prævio ad ejus Vitam, ubi pluribus de triplici ejus captivitate, vita monastica, et peregrinationibus disserit, existimat mortem ejus contingisse anno quadringentesimo sexagesimo, et atatis cxx vel cxxii, ut plerique scriptores Hiberni tradidere. Totius Historiæ Patricianæ chronotaxim Bollandus verosimilibus conjecturis innixus digessit; sed cum tam multa in sanctorum Hibernorum Vitas irrepererint fabulis simillima, non est quod hic immoremur, qui certa querimus. Hæc tantum dicam, *Hibernos* olim umam rhythmicam poesim novisse, et habuisse in pretio, nullaque alia præter memoriam conservandæ antiquitatis illis adju-

menta fuisse. *Patricius* Romanis exultus disciplinis, litterarum (sine quibus Sacra nequeunt Christiana tractari) usum in Hibernian primus induxit: cumque auxiliarium e Britannia et Romano orbe Sociorum non tanta ei adasset copia, ut omnium Ecclesiæ necessitatibus posset facere satis; privatim ipse instituebat, erudiebatque indigenas, quos erectis ab se Ecclesiæ idoneos inveniebat: quibus sua manu scribebat, tradebatque Alphabetum, ex quo novos ipsi discipulos informarent. Quod qui consideraverit, non mirabitur tam multa commen-tilia in Vitis sanctorum Hiberniae reperi, eum latina lingua, quæ subjectis Romano imperio in Occidente atque Africa provinciis, abolita antiqua patria, facta fuerit naturalis, etsi non sine depravatione multiplici, *Hibernis* omnino peregrina esset, nisi sacra tractantibus, et domi vel peregre operiosius eruditis cognita; cum alibi etiam feminæ latine noscent et loqui et scribere.

19. Ei uni Hibernorum conversio debetur. — Vita tamen sancti *Patricii* multis fabulis purgari potest ope libri illius, quem ipsem *de sua Vita et conversatione composuit*, et ex iis, quæ litteris mandavit Josselinus monachus ordinis Cisterciensis, qui varia sancti Patricii Acta colligit stœculo duodecimo, quod utrumque opus Bollandus laudatus recitat; nam quoad *Probum* antiquioris Vitæ ejus scriptorem vel interpolatus fuit, vel non satis eductus de his quæ seripsit, cum mendosus apprehendatur in notissimorum Hiberniae locorum nominibus. Porro Hiberni *Patricio* debent, quod patria sua facta sit *Sanctorum Insula* et litterarum scientiarumunque fuerit aliquando gymnasium. Nam quamvis nonnulla Christianæ doctrinæ semina ante eum in Hibernia sparsa fuerint, et ideo sanctus Palladius *ad Scotos in Christum credentes missus* dicatur, conversæ tamen Hiberniae decus et titulus unius debetur *Patricio*, per quem non pauci aliqui atque ex vulgo homines; sed reges et principes, populique gregatim salutari tinti baptisatae, jugo fidei submisere cervices. Ipse sanctam *Brigidam* velavit, aliqua Concilia a Spelmano relata congregavit, ejusque opera plurimæ sparsim Ecclesiæ ecclesiæ, in iisque episcopi ordinati. Plura de eo Bollandus citatus.

20. Exordium regni Australium Saxonum. — Hoc anno secundum regnum Heptarchiaæ Anglo-Saxonice, regnum sc. *Australium Saxonum*, ab *Ella* principe, qui Australem regionem Britanniae occupavit indeque Britanos ejecit, institutum est, teste Huntidoniensi lib. 2, pag. 312, quod eisdem cladebatur terminis, ac hodie *Sussexia* provincia, et reliqua *Surrey* pars. Primus *Ella* fuit regum potentissimorum inter Anglo-Saxones.

21. Prosperi ex Manichæo conversi professio fidei. — Sirmondus *Prosperi* cuiusdam ex Manichæo conversi, pristinos *Manichæorum* errores de-testantis analheimatismos et fidei Catholice professionem publicavit ex codice Ms. Ecclesiæ Lugdunensis, in quo dicit Sirmondus ea Capitula subjici

Concilio Carpentoractensi anno DXXVII celebrato, sed consulum ordinem exigere, ut antecedant; cum in fine eorum legatur: « Not. sub die XIII kalendas Decembri, Olybrio juniore V. C. consule ». Cumque annus DXXVI Olybrii consulatu insignitus fuerit, ea ad eum Christi annum revocanda

esse censuit Sirmondus, cui adhæsit Labbeus in Edit. Concil. Verum *Olybrius*, qui illo Christi anno consulatum gessit, nullibi *junior* appellatus reperitur; ideoque ea Capitula currenti anno sine dubio edita, et in altera Edit. Concil. ad illum omnino referenda erunt.

GELASII ANNUS I. — CHRISTI 492.

1. *Felicitatis obitus et gesta, de ejusque prænepotibus Varsilla, Aemiliana et Gordiana historia.* — Christi Redemptoris nostri anno quadringentesimo nonagesimo secundo, consulibus Anastasio Augusto atque Ruffino, quinto kalendas Martias moritur S. Felix papa, cum sedisset annos novem minus diebus duodecim, summa laude Pontificia administratione perfunctus; receptusque cum beatis in cælis, in terra etiam venerandus in perpetuum anniversario cultu remansit ipsa die natalis sui¹. In Martyrologio enim Romano, explosa depravata lectio, qua legebatur Felix quartus pro tertio, haec leguntur dieta die vicesima quinta Februario: « Romæ natalis S. Felicis papæ tertii, qui S. Gregorii papæ atavus fuit; de quo is refert, quod S. Tarsillæ nepti apparet, illam ad cælestia regna vocavit ». Verum quod atavus Gregorii fuerit Felix tertius, et non quartus, ut Joannes diaconus existimat, tum ratio temporis persuadet, tum etiam patria affirmare cogit: siquidem ille Samuila, hic vero Romanus sicut et Gregorius fuit. Sed de his pluribus in Notis egimus. Porro historiam de Tarsilla atque Felice idem Gregorius publico concionis præconio evulgavit, itemque dialogorum commentariis est prosecutus, his scilicet verbis² post centum ferme annos:

2. « Tres pater meus sorores habuit, quæ cum clæ tres sacrae virgines fuerunt, quarum una Tarsilla, alia Gordiana, alia Aemiliana dicebatur. Uno omnes ardore conversæ, uno eodemque tempore sacratæ, sub distinctione regulari degentes, in domo propria socialem vitam duebant. Cumque essent

diilius in eadem conversatione, cooperunt quotidiani incrementis in amorem conditoris sui Tarsilla et Aemiliana succrescere; et cum solo hic essent corpore, quotidie animo ad aeterna transire. At contra Gordianæ animus cœpit a calore amoris intimi per quotidiana decrementa tepescere, et paulisper ad hujus sæculi amorem redire. Crebro autem Tarsilla dicere Aemiliane sorori suæ cum magno gemitu solebat: Video Gordianam sororem nostram de nostra sorte non esse: perpendo enim, quia foras defluit, et cor, ad quod proposuit, non custodit. Quam curabant blanda quotidie redargutio corripere, atque a levitate mortis ad gravitatem sui habitus reformare. Quæ quidem resumebat vultum subito gravitatis inter verba correctionis: sed cum ejusdem correctionis hora transisset, transibat pròlius et superducta gravitas honestatis; moxque ad levia verba redibat; puellarum gaudebat societate laicarum; eique persona valde onerosa erat quaecumque huic mundo dedila non erat.

3. « Quadam vero nocte huic Tarsillæ, quæ inter sorores suas virtute continua orationis, afflictionis studiose, abstinentiae singularis, gravitate vitae venerabilis, et honore et culmine sanctitatis excreverat (sicut ipsa narravit) per visionem atavus meus Felix hujus Romanæ Ecclesiæ antistes apparuit; eique mansionem perpetuæ claritatis ostendit, dicens: Veni, quia in hac te lucis mansione suscipio. Quæ subsequenti mox febri correpla, ad diem pervenit extreum. Et sicut nobilibus feminis, virisque morientibus nulli convenient, qui eorum proximus consolentur, eadem hora ejus exitus multi viri ac feminæ ejus lectulum circumsteterrunt, inter quas mater mea quoque affuit. Cum subito sursum illa respiciens, Jesum venientem vidit;

¹ Martyr. Rom. die xv. Febr. — ² Greg. homil. in Evang. xxxviii. et dialog. l. iv. c. 16.

et cum magna animadversione cœpit circumstantibus clamare, dicens : Recedite, recedite : Jesus venit. Cumque in eum intenderet, quem videbat, sancta illa anima a carne soluta est : tantaque subito fragranlia miri odoris aspersa est, ut ipsa quoque suavitas cunctis ostenderet, illuc auctorem suavitatis venisse. Cumque corpus ejus ex more mortuorum, ad lavandum esset nudatum, longae orationis usq; in cubitis ejus et genibus camelorum more inventa est obdurata cutis exerevisse ; et quid vivens spiritus ejus semper egerit, caro mortua testabatur. Hæc autem gesta sunt ante Dominicæ Natales diem.

4. « Quo transacto, mox Aemiliane sorori sue per visionem nocturnæ visionis apparuit, dicens : Veni : ut quia Natalem Dominicum sine te feci. S. Theophaniam jam tecum faciam. Cui illa protinus de sororis sue Gordianæ salute sollicita respondit : Et si sola venio, sororem nostram Gordianam cui dimitto? Cui (sicut asserebat) tristis vultu, iterum dixit : Veni ; Gordiana etenim soror nostra inter laicas deputata est. Quam visionem mox molestia corporis secuta est, atque ita ut dictum fuerat, ante Dominicæ Apparitionis diem, eadem molestia ingravescente, defuncta est. Gordiana autem mox ut solam remansisse se reperit, ejus pravitas exeredit; et quod prius latuit in desiderio cogitationis, hoc post effectu pravæ actionis exercuit. Nam oblita Dominicæ timoris, oblita pudoris et reverentiae, oblita consecrationis, conductorem agrorum suorum postmodum maritum duxit ». Hactenus Gregorius, quæ nos occasione sanctissimi papæ Felicis e cælis vocantis ad se prœceptes voluimus retulisse.

5. Sed non prætereamus de eodem Felice, quæ in libro de Romanis Pontificibus scripta leguntur his verbis : « Hie fecit Basilicam S. Agapeti juxta Basilicam S. Laurentii martyris ». Et inferius : « Hie fecit ordinationes duas in Urbe Roma per mensem Decembrem, presbyteros viginti octo, diaconos quinque, episcopos per diversa loca triginta unum. Hie sepultus est in Basilica S. Pauli Apostoli. Cessavit episcopatus ejus dies quinque. Et post transitum ejus factum est a presbyteris et diaconibus Constitutum de omni Ecclesia ». Hæc ibi. Porro Constitutum de omni Ecclesia, idem esse quod universale decretum spectans ad universam Catholicam Ecclesiam, superius alia occasione declaratum est. Verum haud rem novam aggressus, vacante sede, clerus Romanæ Ecclesiæ, qui sibi, ut jure concessum, jam (nt vidimus) tempore vacantis Sedis papæ Fabiani idem factitasse cognoscitur. Porro perditissimis temporibus istis Dei Ecclesiæ infestissimis, adversantibus ei imperatoribus et episcopis præcipuarum sedium Orientis, et in Occidente principibus Ariani, viguit tam in Romanis Pontificibus, quam in Romanæ Ecclesiæ clero Apostolicum robur atque constantia, ut nihil penitus remissum fuerit pristini eorum vigoris ac disciplinæ.

6. *Gelasius papa.* — Elapsis igitur diebus quinque, die secunda Martii creatur Romanus Pon-

tifex Gelasius ex patre Valerio. Quod vero Afer natione fuisse ponitur in libro Anastasii de Romanis Pontificibus; repugnare aliquo modo videtur, quod ipsem Gelasius ad Anastasium imperatorem scribens, hæc ait¹ : « Glorioso fili, te, sicut Romanus natus, Romanum principem amo, colo, suscipio ». Verum cum Africanus fuerit, multis potuit rationibus dici Romanus civis natus; sicut et Paulus, Tarsensis cum esset, se civem Romanum natum gloriat². De tempore autem ejus ordinationis, cum constet ex ipsis etiam litteris hoc anno sedere cœpisse, corrigendus est Marecellinus, dum post annum sequentem Gelasii ponit ingressum. Sub hujus enim anni consulibus leguntur plures litteræ (ut dicemus) ab ipso Gelasio datae³. Doctissimum quidem fuisse, cum sua scripta testentur, Euphemius Constantinopolitanus episcopus suis litteris testatus est : cæterum etsi doctus, minime tamen inflatus scientia, sed mente humilis : nam ad ipsum Euphemium⁴ : « Ego quidem », inquit Gelasius, « sum omnium hominum minimus, satis immeritus ad tantæ Sedis officium, nisi quod superna gratia semper operatur magna de parvis. Quid enim de me sentiam, cum hoc ipse de se Magister Gentium⁵ testetur, qui se ultimum et non vocari dignum Apostolum profitetur? » Hæc de se ipse.

7. *Quomodo Gelasius cum Euphemio per litteras egerit renuente delere nomen Acacii a sacris tabulis.* — Porro Euphemius Constantinopolitanus episcopus, simul ac Gelasium subrogatum in locum Feficis accepit, more majorum Epistolam scripsit, qua et sue fidei professionem inseruit, ut sic consequi mereretur Catholicæ Ecclesiæ communicacionem. Cum vero Gelasius missas ab eo litteras acceperisset, invenissetque fidei professionem in omnibus consonam Catholicæ veritati, reperit tamen quid in Euphemio magna reprehensione dignum esset, nimirum quod nequaquam e Diptychis nomen Acacii prædecessoris ab Ecclesia Romana damnati, ut Felix papa monuerat, expunxisset, sed pateretur in sacris recitari cum aliis episcopis Orthodoxis. Quamobrem detrectavit Gelasius Catholicæ communicatione Euphemium impertire; sieque non pacificas seu communicatoria ad eum litteras dedit, sed commonitorias potius, quibus ipsum admonuit, frustra sperare se posse Catholicæ Ecclesiæ communicationem nancisci, nisi anathemate damnato Acacio, nomen illius e sacris tabulis penitus aboleret. Hæc quidem ita transacta esse inter Euphemium atque Gelasium, litteræ Gelasii ad eumdem tunc redditæ satis docent.

8. Cum vero accepisset ex Gelasii prioribus litteris Euphemius, ipsum admodum resilire, atque procul abesse, ut optatam et expetitam communionem impertiret; rursus legationem aliam ad eumdem Gelasium misit per Sinelitum diaconum, cui ad eumdem litteras dedit, quibus eum persuauit.

¹ Gelas. Ep. x, tom. i. Epist. Rom. Pont. — ² Act. xxii. — ³ Gelas. Ep. i. xxix. — ⁴ Gelas. Ep. ix. — ⁵ 1. Cor. xv.

dere nisus est, ut absque damnati expunctione Acacii nominis, condescendens fide Catholicis communicare deberet. Quibus aliis præterea usus sit Euphemius argumentis, ut a Gelasio Catholicam communicationem extorqueret, posteriores quæ extant ad eum redditæ litteræ docent, quas hic ad rerum gestarum absolutissimam cognitionem necessario recitandas esse existimavimus : hisce namque litteris, quæ ipsorum alter adversus allerum jure prætendere videretur, elucidantur.

9. Non fuit controversia ista inter Catholicum et hæreticum, sed inter ambos fide Catholicos, licet Euphemius inter schismaticos potius fuerit adnumerandus. Certe quidem de Euphemio nequaquam dubitari poterit, quin faveret Orthodoxæ doctrinæ, qui rectæ fidei confessionem ab invito licet Anastasio magno animi robore exegit, nec destitit, quousque illam imperatoris ore prolatam et scripto professam accepit : quam ob causam liberins sibi agendum apud Gelasium Romanum Pontificem arbitratus est. Tu quidem ista perlegens, magnæ palæstræ spectator eris ; in qua tamen fortissimum licet virum viribus senties destitutum, penitusque languescere, cum altero pede implicitus communione Acacii teneretur. Sed Gelasii audiamus Epistolam, cujus hic est titulus¹ :

10. « Dilectissimo fratri Euphemio (Euphemiano) Gelasius ». Non exhorruisse Orthodoxos interdum vocare fratres Christianos etiam a communicatione extores, superius aliis exemplis est demonstratum : compagine enim humanæ naturæ et nominiis Christiani, licet non fidei Orthodoxæ, neque Catholicæ communionis conjunctione, ejusmodi reperitur a Patribus aliquando usurpata nomenclatura. Porro Epistola sic se habet :

« Quod plane cupimus, atque sincera fidei communionisque Catholicæ reintegrazione firmari asserit tua dilectio, quod alteri solus non sufficiat auditus, nisi per litteras spectaverit significationem provocatam (provocantem) (hoc est, reddens certiori eum qui ante litteris provocaverat) de his quæ circa nos dispensatio divina perfecit, ut sic in secundis vicem salutationis impenderem ». Haec idcirco Gelasius, quod Euphemius questus suis litteris esset, electionem Gelasii ex auditu tantum a se perceptam, cum nihil ipse provocatus licet litteris significasset, ut quæ post hæc idem Gelasius subdit declarant. Pergit vero : « Non arbitramur vel dilectionem tuam, vel aliquem sic hoc sperare potuisse, ut putaret nos vel aliquem piam potiorem quæ sunt gesta referentes debuisse responsa promereri : quia nimis judicaretur arrogans, si de prima Sede taliter existimasset ». Locus quidem subobscurus : vermin illa verborum videtur esse sententia, non putare eo sensu scriptum ab ipso, ut quereretur non acepisse litteras a Romano Pontifice, quasi ad id præstandum ex debito teneretur : nimis enim arrogans fuisset, id sibi sumere vo-

luisse : nam his addit : « Quod si (nt magis opinatur) quasi sociis, quibus præesse Christi munere delegatum est, Apostolicam Sедem institutum sibi noviter sacerdotem, præeuntibus oportuisse dixisti litteris indicare ; fuit quondam Ecclesiastica vetus hæc regula apud Patres nostros, quibus una Catholicæ Apostolicæ communio ab omni prævaricatore libera pollutione conslabat.

11. « Nunc autem, cum societatem præterre malitis extraneam, quam ad B. Petri purum redire illibatumque consortium : quomodo¹ cantabimus canticum Domini in terra aliena ? Quomodo dispensationis Apostolicæ antiqua fœdera præbeamus hominibus communionis extraneæ ? Quemadmodum vobis ordinationem renuntiatura est, cui, vestro etiam testimonio, hæreticos damnatos præponitis ? » Intelligis, puto, ex his, lector, veterem morem Romanæ Ecclesiæ, ut novo subrogato successore Romano Pontifice, de his litteras dare soleret ad omnes episcopos, quod omnium esset causa communis, cum præeminens membris caput visibile Catholicæ præficeretur Ecclesiæ : quo gaudio illi duntaxat reputabantur indigni, qui Catholicæ communionis expertes essent. Sed pergit inculcans, cur eo munere indignus fuerit ipse existimatus Euphemius ob retentam communicationem Acacii :

12. « Dicit forsitan tua dilectio, hæreticos damnatos dici Acacium et Petrum : cur (quod) fas non est præsentibus saltem litteris colloquamur ? quia aliter appellamus Dominicæ mensæ participes, aliter qui in ejus nobisem societate dissenliunt : quia ipse Dominus alio modo verba faciebat a sua prædicione discretis, alio discipulis regni caelestis secreta pandebat. Consequenter quoque Apostoli non ita a suo collegio separatis, quemadmodum fidei domesticis consortibusque loquebantur ». Hæc idcirco Gelasius, quod ut extraneo scribens, nullum Euphemio Apostolicæ salutationis et benedictionis ex more munus fuerat impertitus. At prosequitur ex litteris Euphemii objecta diluere : « Sed ait dilectio tua, tantum circa me sese charitatis habuisse, ut non solum ad scribendum fueris contentus, sed affatus audire : legisti sententiam² : Fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei : illud scilicet verbum, quod confessioni beati Apostoli Petri³, portas inferi minquam prævalituras esse promisit. Atque ideo rationabiliter existimasti, quia fidelis Deus in verbis suis, non nisi aliquid tale promisisset instituere, veram sponsionis suæ promissionem impleret.

13. « Ait denique dilectio tua, nos divinae prævidentiae gratia, quod ille monstraverit, sanctorum Ecclesiarum non deserere charitatem : quia me in Pontificali Sede locaverit non indigentem (sicut ait) doceri, sed intendentem omnia necessaria ad Ecclesiastici corporis unitatem. Ego quidem sum omnium hominum minimus, satis immeritus ad tantæ Sedis officium, nisi quod superna gratia semper

¹ Tom. i. Ep. Rom. Pont. Gelas. Ep. ix.

² Ps. cxxxvi. — ³ Rom. x. — ³ Matth. xvi.

operatur magna de parvis. Quid enim de me sentiam, cum hoc ipse de se magister Gentium testetur¹, qui se ultimum et non indignum vocari Apostolum protitetur? Verumtamen ut ad dilectionis tue verba redeamus: Si veraciter assecutus es haec divinitus mihi fuisse collata, quae et profecto quæcumque sunt bona, dona sunt Dei: sequere ergo hortamenta non indigenitis doceri, et secundum supernam dispositionem universa cunctaque insipientis, quae ad Ecclesiarum pertinent unitatem, et adversus diabolum conturbatorem vera pacis atque compagis (ut asseris) fortiter resistentis. Si ergo de me ista pronuntias; aut seetanda tibi sunt quae a Christo (ut perhibes) constituta sunt; aut palam (quod absit) Christi dispositionibus obviare deponis; aut ad veniam (venam) luxuriae de me cognosceris ista jaelare.

14. « Sed consequenter adnectis, condescendibilem me, et optima dispositione revocare posse concordiam. Proinde quoniam isto verbo frequenter utimini, quid sibi velit, explorem. Optima enim illa est Ecclesiæ Catholicæ atque Apostolicæ dispositio, ad meliora proficiendo condescendere, non ad inferiora descendendo deficere. Cum autem dicas condescendere nos debere vobiscum: interim jam vos aut descendere, aut descendisse monstratis. Unde, quæso, vel quo ista descensio est? Utique ex superiori quodam loco ad inferiora quæque depositos, a Catholicæ Apostolicaque communione ad hæreticam damnatamque prolapsos vos videtis, cognoscitis, non negatis: et non solum vos in infimis jacere delectat, sed eliam in superiore manentes sede vultis impelli. Condescendere nos vobiscum invitatis ad ima de summis; nos coascendere vos nobiscum rogamus ad summa de imis. Nunc igitur sub conspectu illius excelsæ justitiae judicet genus humanum, quis nostrum debeat alteri obedire.

15. « An dicas (ut eaëtra nunc omittam) descendit Dominus ipse de caelo? Deseendit plane, sed ut hominem ab errore liberaret, non ut ejus misceretur errori. Nonne ipse premonuit², ut qui in teolo consistenter, non descenderent nec ad ea quæ in domo videntur esse tollenda? Nonne pro omnibus Apostolus clamat unus, qui³ plus omnibus laboravit, cum de custodia veritatis ageretur: Quibus⁴ nec ad horam cessimus subjectionis gratia, ut veritas Evangelii permaneret apud vos? Videlicet cœlestem imaginis condescendere noxiis reeßantem? Postremo faciamus aliquem corruisse: ad quem benignissime sublevandum, paululum quispiam velit inflecti: Ergo ut erigatur jacens, miserantem convenit inclinari, non ut cum eodem præcipitur in foveam.

16. « Igitur per litteras, quas per Sinelitum diaconem destinasti de his quos baptizavit, quos ordinavit Acacius, majorum traditione confectam et veram, præcipue religiosæ sollicitudini congruam præbemus sine difficultate medicinam. Quo nos

vultis ultra descendere? Quid lacetis? Quid verecundamini verbis exprimere, quod corde gestatis? Ipsa vos saltem verecundia (quod nonnunquam fit) debuit commonere. An forsitan, ut hæreticorum, damnatorumque, et his vel eorum successoribus communicantium nomina consentiamus admitti? Hoc non est condescendere ad subveniendum, sed evidenter in inferna demergi. Parcite, quæso, et nobis et vobis. Quod si curam vestri adeo non habetis, date veniam nobis. Dolere et flere possumus et debemus: in hæc abrupta deduci non possumus, nec debemus, qui præstante Deo nostro, sinceram puramque paternæ traditionis fidem communionemque retinere, et ab omni prævaricatorum contagione discretam, etiam intentato periculo mortis, optamus: eligentes (si velit Deus) quælibet illa perpeti, quam causas incidere damnationis æternæ. Date, inquam, veniam: si tamen vos propter amorem cuiuslibet hominis vel timorem hæc libenter incurritis, nos propter amorem Dei et timorem gehennæ talia refutamus.

17. « Nec vos credatis, dissimulando causas atque personas, cuiuslibet amicitiis posse subrepere: quia (qua) neque vos ita subtilestis, qui non possitis intelligi; et nos, præstante Domino, non reperitis incertos. Nonne missis lucis litteris indicatis, cum ceteris hæreticis vos Eutychetem quoque respueris? Hoc si verum est: aut eos qui communicaverunt Eutychetis successoribus pariter abdicate; aut aliorum quoque hæreticorum successoribus communicantes admittite. Sed Acacius, inquis, nihil contra fidem, sicut Eutyches, et successor eius, legitur ubicumque dixisse: quasi non sit deterius et non ignorasse veritatem, et tamen communicasse veritatis inimicis. Si enim cum aliquis recte sapiens de fide Catholicæ communicet enim illis hæreticis, inter quos Eutychetem posuitis, vel successoribus eorum; non est fas eos inter Catholicorum altaria nominare: ita ergo illius Eutychetis successoribus communicando simili sorte tenetur obnoxius? De talibus quippe convenienter dicitur⁵: Descendant in infernum viventes: qui dum illa vita, qua⁶ justus vivit, vera atque Catholicæ putantur vivere, repente aut in prona pravitatis, aut in hæreticæ communionis inferna vergunt. Ecce quales Christo dicitis esse præponendos, cum ille nec animas nostras sibimet præcipiat anteponi». Vides Romanum Pontificem, quiam tenacissimus custos sit servandæ Catholicæ integritatis a communicatione perfidiæ hæreticorum intactæ? Sed et aliis occurrit argumentis Euphemii, ubi subdit:

18. « Imo et adhuc quereris, quando fuerit damnatus Acacius? Quasi revera, etiamsi enim nullus ante damnasset, non debuerit Orthodoxæ et Catholicæ communionis, cuius prævaricator extitit et desertor, participatione secludi: sicut etiam quilibet qui fuerit ante Catholicus, cuiusque hæresi communicans, merito judicatur a nostra socie-

¹ 1. Cor. xv. — ² Matth. xxiv. — ³ 1. Cor. xv. — ⁴ Galat. ii.

⁵ Ps. LIV. — ⁶ Rom. I.

tate removendus; aut in tali sorte defunctus, inter Catholicorum nomina nullatenus computari». Haec quidem objiciebantur ab Euphemio (ut postea patuit) quod diceret damnatum minime fuisse Acaicum in Concilio œcuménico. Sed pergit Gelasius.

49. « Miramur tamen, inquit, quomodo ista profertis, hoc est, ut et Synodus Chalcedonensem vos suscipere pro fide Catholica profiteamini; et eos quos damnavit sectantium communicatores, non particulariter (pariter) generaliterque putetis fuisse damnatos. Ostendite ergo, quae Synodus in unaquaque hæresi cum erroribus successores eorum his communicantes simulque omnes non damnet et complices. Itaque ille vester Acacius, qui Eutychianis hæreticis (hæresibus) detestabili communione factus est particeps, ab eadem Synodo sine dubitatione damnatus est, quæ et Eutychetem, Diocorumque cum successoribus eorum, hisque communicantes Synodico tenore prostravit: sic sequaces quoque eorum Timothicum Petrumque simili definitione dejecit. Proinde si ea quæ in Synodo Chalcedonensi pro fide et communione Catholica lege Apostolica definita sunt, vere certeque sectamini, sicut vestra professione multiplici continetur; aut successores ab illa Synodo damnatorum, hisque communicantes abjecite: aut, si istos admittitis, ea quæ in illa Synodo pro fide et communione Catholica et Apostolica sunt peracta, non solum falso vos retinere perpenditis, sed insuper labefactare conamini, et in Eutychianam hæresim sine retractatione reciditis, meritoque a Catholicis probamini esse vitandi: quia ut talem pestilentiam perpetuo possemus evadere, ea quæ contra ipsam ab ea congregatio sanctorum Patrum salubriter decreta leguntur, nullatenus inutilanda, non solum Sedis Apostolicae præsules, sed etiam Orientalium regionum Catholici censuere pontifices.

20. « An Petrum dicitis fuisse purgatum, cui communicavit Acacius? Veris assertionibus edocete, hoc ostendite, hoc probate, quibus ille modis, quibus ille regulis ab Eutychiana fuerit professione vel communione mundatus: ut cum id nihilominus evidenti rerum claruerit demonstratione convictum palam aperteque positis advertere, aut vos debere cedere veritati, aut adversus hanc manifesta diminutione contigere. Nec vobis blandiamini, quia fidem Catholicam profitemini vos tenere, quia Eutychetus nomen ademistis, quia ea veluti prædicare videamini, quæ Orthodoxa prædicavit antiquitas. Clamat enim nobis illa Evangelica sententia¹: Aut facite arborem bonam, et fructus ejus bonos; aut facite arborem malam, et fructus ejus malos: a fructibus enim arbor cognoscitur: id est, si voce, si fide, si professione Catholica et Apostolica fideliter veraciterque gloriamini, hujus et communione recipite: si vero hæreticorum, scilicet damnatorum, vel his aut successoribus eorum communicantium communio vobis placet, quid statis? quid

circumspicitis? simul et eorum aperte manifesteque, remotis obstaculis, dogma defendite. Quid enim juvat? imo et satis gravat dictis polliceri, quod factis negatur; ut non solum ipsa per se hæresis Eutychiana quæ sit funesta Christiano sacramento possitis agnoscerre, sed quanta et quam gravia hæresis ista in sui definitione contineat.

21. « Ecce ad quæ nos precipitia condescendere provocatis, atque ad quæ nos vitæ æternæ pericula cupitis inclinare. Hoc descensa salvare est ægrotantem, an cum languente consumi? Haec erit optima dispositio illius quam memoras, reparandæ concordie; an illa potius, ut rejectis contagis perfidorum, integra fide, sincera sui communione potiatur communio Catholica atque Apostolica; ne hæreticorum tabe depulsa, intemeratam suæ fidei confessionem nitatur adstruere, atque invicem sibi met congruentis Orthodoxæ professionis communionisque sit unitas? Hanc (sicut dilectionis tuæ litteræ cohortantur) meis quoque temporibus custodiri, qua valeo prece deponso, quæ per tot annos ab illis Patribus gloriose illibata intactaque servata est. Haec enim est (sicut ipse dicas) quam Dens noster de omnibus bene futuram, et secundum suam veritatem et regulam gubernandam et præscius ante constituit, et singulis quibusque temporibus sua dispositione convenienter aptavit. Haec est voluntas Dei, enjus tu ingeris mentionem, quam ego quoque pro meo modulo, quem Dominus donare dignetur, cupio prorsus implere: ut non reus de hujus talenti cœlestis diminutione reperiar: sed in hoc talento (sicut ipse quoque nos admonet) incrementum, Christi gratia postulo consequi, et nullum prorsus incidere detrimentum.

22. « Hinc est, quod prioribus dilectionis tuæ litteris (sicut tua quoque pagina designavil) pro vestra sumpsi salute tristitiam, ubi comperi quod erat vobis noxiun, et quod vera paci contrarium reperi. Contristatur enim Apostolus¹ de errore deviantium, et lætitiam recipit de eisdem sua prædicatione correctis. Si autem tua charitas (ut dixit) nescio quorum necessitate constringitur, quod (pace tua dixerim) sacerdos pro veritate promenda nec facere deberet omnino, nec dicere: ignoscat nobis hominibus timidissimis, si coactante nos terribilis et divini judicii grandi necessitate constringimur, sicut qualescumque ministros Christi decet, nos animas nostras pouere pro veritate salvandas, quam eas lucrari velle veritatis diminutione perdendas, ut non dicam contra fidem libitis enjuslibet abdicandas.

23. « Iste mihi sunt (quas dilectio tua commendat) certæ fidei perpetuae cum eo, quicunque voluerit, in Christi visceribus amicitiae. Hic non tam optamus præponi aliis (sicut prædictas) quam cum fidelibus cunctis sanctum et Deo placitum habere consortium. Hæc mihi (quam mandat dilectio tua) pax solida inconvulsa, et perennis: hoc unum

¹ Matth. XII.

¹ 2. Cor. vii.

vinculum (sicut etiam ipse desideras) salutare, quo cuncta uniri possit Ecclesia. Hoc quibus est creditum (sicut etiam ipse deprecari) protectio divina perficiat. Haec est (quæ Deus¹ est) charitas, quam poscis de² corde puro et conscientia bona, et fide non facta. Quomodo ergo de corde puro, si haereticorum fuerit participatione polluta? Quomodo conscientia bona, si malorum fuerit confusione permixta? Quomodo fide nou facta, si fuerit mixta cum perfidis? Quæ si prudentia tua (sicut etiam precamur) diligenter advertat, perspicit Apostolicam Sedem non vitare pacem, sed haereticorum damnatorumque vitare vestigia (contagia).

24. « Quæ etiam vos rationabiliter intuentes, creditis commonendum, populum Constantinopolitanum non permittere submoveri nomen perfidorum. Quisnam hoc in Ecclesia Dei (quæso te) possit audire, cum utique pastorem sequi grex debeat ad pascua salutaria revocantem, non per devia gregem pastor errantem? Dic mihi (rogo te) grex pro te, an tu pro grege redditurus es rationem? Certe si vobis hoc placet, multo magis causa est nobis justior, qui populm Romanum a fide illa sua laudabili, majorum traditione percepta, declinare non sinentem nos penitus libenter audiivimus; si vos Constantinopolitanam plebem ab haeretica communione discedere recusantem non vultis offendere». Haec idcirco Gelasius, quod Constantinopatana plebs Acacii nominis studiosa haud suaderi facile poterat nomen Acacii e Diptychis submoveri. Ad postremum vero quod idem Euphemius suis litteris petiisset mitti ab ipso Romano Pontifice legatos Constantinopolim pacis sequestres; cur id facere renuat, ejusmodi causam affert, quam subdit his verbis:

25. « Sed nos dicitis debere dirigere, qui eam valeat mitigare. Quomodo me auditura est, quem videtur habere suspectum si præsules suos despiciat admonentes? Nonne ipsis Apostolis est præceptum³, in aliquibus regionibus verbi prædicatione non uti: his quippe, in quibus non fuerant audiendi? Verumtamen, frater Euphemius (Euphemiane), sine dubitatione veniemus ad illud pavendum tribunal Christi (ut taceam quæ ex hoc sit metuenda vindicta) circumstantibus illis, a quibus fides ipsa defensa est. Non illic inficiationibus, non dilationibus, non inclusionibus est agendum; sed manifestissime comprobandum, utrum beati Petri gloria confessio cuiquam eorum, quos regendos accepit, quicquam substraxerit ad salutem; an eam auscultare nolens etiam cum suo periculo rebellis extiterit obstinata pernicies? Ibi certe dilucidabitur, utrum ego (sicut putatis) acerbus, asper, et nimis durus difficultisque sim vobis, qui cum ratione vestram salutem parturio, qui clamio: Etiamsi austерum videtur antidotum, accipite, quæso, bibite, vivite, nolo moriamini: an vos, qui a noxiis prohibiti, medicos ducitis execrando, imo qui vultis vobiscum medicos ægrotare, quam vos recipere sanitatem ».

tem ». Et alia manu: « Deus te incolumem custodiatur ». Haec Gelasius ad Euphemium Constantinopolitanum episcopum.

26. Sed aspidis surdae instar ipse vocem non exaudit incantantis, qui alias post hæc (ut suo loco dicturi sumus) struxit pro sua defensione adversus Pontificem rationes: resiliens enim obstinationem factus, eo magis obduruit, quod ea iure viderentur sibi concedi debere, quod solus adversus ingruentes haereticos in Oriente fidei Catholice ageret defensorem, tutareturque Chalcedonense Concilium adversus eundem imperatorem, illud ipsum labefactare conantem. Tali igitur praetextu justitiae, veluti thorace quodam superposito roboratus, sicut adversariorum illæsus exceptit ictus, et amicorum eum curantium admonitiones despexit, visus sibi sacrorum dogmatum magister esse, qui non indigeret ab aliis edoceri, ob idque derisit (sicut illud de Behemoth in Job¹) vibrantem hastam. Nihil plane in Ecclesia Dei execrabilius ipsi Deo, quam majori resistere potestati: nihilque a curationis spe magis alienum, quam delinquentis animus justitiam præ se ferens. De his enim Dominus ad suos²: « Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum et Pharisæorum, non intrabis in regnum cælorum ».

27. Haec autem omnia inter Gelasium et Euphemium transacta esse hoc anno, nihil prohibet ut dicamus: nam cum Gelasium hujus ferme anni exordio Pontificem creari contigerit, ut hoc eodem anno accepto de ejus electione nuntio Euphemius ad eum primo et secundo rescripserit, idemque Gelasius reddiderit ad eum litteras, nulli esse potest impedimentum angustia temporis, cum (quod superius demonstratum est) mensis unius spatio ad summum Constantinopoli missæ Romæ litteræ rediderentur; sicut et quæ Roma Constantinopolim mitterentur. Haec satis quod ad res gestas Gelasii ipso sui Pontificatus exordio cum Euphemio. Quid vero cum Anastasio imperatore egerit, jam dicemus.

28. Quod enim ipse Gelasius scisset eundem imperatorem Anastasium rectæ fidei Catholice confessionem Euphemio Constantinopatano episcopo obtulisse: licet nullas ab eo accepisset Epistolas, nihilominus ad eum scripsit pacificas ex more dari solitas litteras. Teslatur id ipse in Comonitorio ad Faustum his verbis: « Ego nulla ipsius scripta percipliens, honorificis (ut nostis) eum litteris salutare curaverim ». Haec ipse. Quæ autem reperiuntur datæ litteræ Gelasii ad Anastasium imperatorem, non hoc anno, sed sequenti potius scriptæ esse noscuntur, ut suo loco dicemus.

29. *Gelasius dat litteras circulares ad episcopos Macedoniae Acacianis inhærentes.* — Inter haec autem cum in scandalum plurimorum Thessalonicensis Ecclesiæ episcopos, idemque totius Macedoniæ provinciæ metropolitanus, qui alias semper,

¹ Joan. iv. — ² 1. Tim. i. — ³ Act. XIII.

¹ Job. xli. — ² Matth. v.

cum schisma aliquod obortum esset inter Orientales et Romanum Pontificem, ipsi Sedi Apostolice firmissime inhærere, suscipereque consuevisset ejusdem Sedis patrocinium, modo Acacianis turpiter iuhæsisset : idem Gelasius papa, ut reliquos ejus provinciæ episcopos in officio Catholicae et Apostolicae communionis contineret ; ad ejusdem provinciæ antistites litteras dedit Circulares, missas autem non ad Thessalonicensem, utpote indignum, sed ad Laurentium Lignidi episcopum. De illo vero ita ad Dardaniæ et Illyrici episcopos idem Gelasius¹ : « Noverit autem vestra fraternitas, Ecclesiæ Thessalonicensis antistitem nostris adhortationibus sæpius incitatum, contagia communionis externæ nunquam declinare voluisse, nec apud nos nomen Acacii, vel cælerorum sinilium perlidorum, hisque communicantium congrua professione damnasse : quapropter eum communionem Sedis Apostolicae non recepisse manifestum est ». Hæc Gelasius de episcopo, cuius tamen populus perstabat in fide : nam de eo et de statu Ecclesiarum ejus provinciæ cum in dictis litteris ad Laurentium agit, qualis esset, earum exordio narrat his verbis² :

30. « In prolixitate Epistolæ dilectionis tuæ, magno nos gaudio replesti in ea parte, in qua dictum est, quod in Thessalonensi Ecclesia, vel in aliis similiter recitata Epistola prædecessoris nostri de excessibus Acacii, cuneti ei anathema dixerint, nec quisquam communioni prævaricatoris sese misuerit. Unde quia nos admones dilectione fraterna, ut velut medicinam quamdam fidei episcopis per Illyricum, vel aliis ministrare debeamus : quanquam hoc copiosissime factum sit a beatae recordationis prædecessore nostro, ut (et) quia mos est Romanæ Ecclesiæ sacerdoti noviter constituto formam fidei suæ ad sanctas Ecclesias prærogare : haec eadem compendiosa nimis brevitatem studi renovare : ut sub qua fide vivendum sit, secundum statuta Patrum, per hanc nostram Epistolam propter brevitatem sine fastidio lector agnoscat. Confitemur ergo Dominum nostrum Jesum Christum, etc. » Ponit namque integrum Catholicae fidei confessionem, tanquam exemplar, quod Catholici omnes ad imitandum intueri deberent, ut merebantur et Catholici dici, et Catholica communione digni existimari. Sic namque moris fuit (ut ait) Romanorum Pontificum, fidelibus omnibus credendi formam prescribere, quæ (ut Gelasius profitetur) nihil haberet alienum diversum ab iis quæ iidem a majoribus accepissent ; verum omnia accommodata ad ingruentium heresum medicinam : sicuti ipse Gelasius eadem fidei confessione, quæcumque obortæ essent adversus veram Verbi Dei incarnationem hereses dannans, recte credendi regulam docuit. Porro hanc Epistolam ad Laurentium datam communem esse voluisse omnibus Macedoniae episcopis, et textus ipse declarat, cum et fidem aequem commu-

nem omnibus præscribit : ad finem vero hæc habet de officio ab eodem Laurentio requisito :

31. « Hæc ergo sunt, frater dilectissime, quæ pro antidoto nos debere mittere flagitasti, quod cum nullum amarum neque dulce noxiū habeat, bibere (videndum) ne refugite. Nam et de nostro conventu disposueramus quosdam dirigere, si ratio id temporis fieri permisisset : quod facere credimus opportune, cum illarum partium correctio ad nos, juvante Domino, legatione plenissima (sicut confidimus) fuerit nuntiata : sperantes etiam de Dei nostri misericordia, ut huic prædicationi nostræ elementissimus et Christianissimus imperator unanimitatem suam, auxiliumque conjungat, quatenus pro fide, qua pollet, in illis regionibus coercent, quin suis questiunculis et secundum elementa mundi (sicut Vas electionis ante prædictum¹) superflua vanaque concinant, nolentes contineri salutibus disciplinis. Sed vos (sicut ait idem Apostolus²) non ita didicistis Christum, si tamen illum audistis, et in illo docti estis, sicuti est veritas in Jesum : quam utique ille apprehendere poterit, qui Orthodoxorum Patrum (sicuti jam sæpe dictum est) observaverit instituta ». Hæc Gelasius : quibus plane significatur, magnam spem ipsum de fide Catholica imperatoris concepisse, cum audisset fidei Catholicae libellum Euphemio Constantinopolitano episcopo ab eo oblatum. Ita quidem hanc de se concitaverat Anastasius imperator expectationem ; sed perit illa prorsus, cum postea auditum est chartam suæ confessionis reddi sibi voluisse.

Eodem ferme tempore, sui ipsius Pontificatus exordio, idem Gelasius ad universos Dardaniæ episcopos litteras dedit monitorias per Tryphonem, quæ non extant : erant autem ejus argumenti, ut monens præciperet Dardanie episcopis vitare communionem Eutychianorum. Extat eorum responsio ad Getasium istis verbis³ :

32. *Litteræ et legatio Gelasii ad Dardaniæ episcopos de cavendis hereticis.* — « Domino sancto Apostolico et beatissimo Patri Patrum Gelasio Urbis Romæ, humiles episcopi Dardaniæ.

« Saluberrima Apostolatus vestri præcepta, Tryphone viro religioso filio nostro deferente, qua oportet devotione suscepimus ; et maximas Deo omnipotenti et beatitudini vestre referimus gratias, quod nos pastorali admonitione et Evangelica doctrina visitare dignatus es, domine sancte Apostolice et beatissime Pater Patrum. Desiderii enim et voti nostri est, jussionibus vestris in omnibus obedire ; et quemadmodum a Patribus nostris accepimus, Sedis Apostolice, quæ vita et meritis vestris delata est, præcepta intemerata servare ; atque religionem Orthodoxam, cuius estis prædicatores, fideli et inculpata devotione, prout nostræ rusticitatis sensus patitur, custodire. Eutychetus enim, vel Petri, Acaciique, et omnium sectatorum ejus atque consor-

¹ Gelas. Ep. VIII. tom. I. Ep. decretal. — ² Gelas. Ep. I.

³ Colos. II. — ² Ephes. IV. — ³ Post secundam Gelasii Ep. tom. I. Ep. decretal.

tium, velut quædam pestifera contagia, ante vestram quoque vitavimus jussionem, et multo magis nunc post admonitionem Sedis Apostolicæ et ab eadem nos pollutione necesse est abstinere : et si qui alii ejusdem Eutychetis sectam, vel Petri, et Acacii ant securi sunt, aut sequentur, vel eorumdem se complicibus atque consortibus aestimant immiscendos, a nobis, qui Sedi Apostolicæ secundum divina præcepta et Patrum statuta inculpati servire desideramus, omni ratione vitandi sunt.

33. « Et si qui prava intentione (quod neque arbitramur, neque optamus) a Sede Apostolica se crediderint segregandos ; ab eorum nos alienos esse consortio profitemur : quoniam (ut dictum est) Patrum in omnibus custodientes præcepta, et inviolabilia sacrosanctorum canonum instituta sectantes, Apostolicæ et singulari illi Sedi vestræ communi fide et devotione parere contendimus. Et quoniam suggestendi somitem nobis pro insita sibi benignitate beatitudo vestra concessit, aliqua memorato Tryphoni viro religioso filio nostro præceptorum vestrorum portatori suggestenda mandavimus. Et ut suggestionem ejus, quantum arbitramur, justam et rationabilem pro supplicatione nostra libenti animo Apostolatus vester dignetur admittere : justis (junctis) precibus exoramus (quod supplicatio nostra meretur effectum) unum ex Angelica Sede vestra cum sæpe dicto viro religioso ad nos usque præcipite destinare : ut sub ejus præsentia, quæ fides Orthodoxa et vestræ jussionis sinceritas postulat, ordinentur ». Hactenus Epistola : sequitur post hæc ibi posita episcoporum subscriptio.

34. Vides, qua sequerentur observantia Catholici episcopi Apostolicam Sedem, quantoque dignarentur honore ipsum Romanum Pontificem ; qui quidem non definit officio : licet enim ob tumultus bellicos aliquanto tardius, misit tamen ad eos secundum petitionem ipsorum Ursicinum episcopum ; adjecitque litteris suis, quas voluit esse communes omnibus illarum provinciarum episcopis, iteratam admonitionem de cavendis hæreficis et communicantibus illis : quam quidem Epistolam hoc tempore fuisse scriptam, satis ex eo appareat, quod numerat annos quadraginta quinque ab ortu Eutychianæ hæresis. Sed et horum temporum statum Italæ bellis Theodorici et Odoaceris exagitatae demonstrat verbis istis¹ : « Ubi primum respirare fas est a continuorum tempestate bellorum, quæ in illis provinciis, vel in istis temporum (temporibus) qualitas incessanter exercuit, cunctos per Dardaniam Domini sacerdotes fraternæ sollicitudinis charitate duximus alloquendos : primum quia regimen Apostolicæ Sedis adepti, strepitu publico (sicut dictum est) retardante, commissum nobis sacræ dispensationis officium, propriis (ut mos erat) litteris nequivimus indicare, quo vestra fraternitas de communionis Domini nobiscum munere gratu-

letur ». Vides, lector, ad hoc scribi solitas a Romano Pontifice recens creato litteras, ut ad quos ille scriberet, eosdem esse Catholice communictionis participes omnibus innotesceret.

35. Legavit igitur idem Pontifex cum bis litteris Ursicinum episcopum, ut hisce remediis eosdem populos non solum ab hæresi Eutychiana, sed a communicatione cum communicantibus ipsis hæreticis, alienos esse debere, instantius commoneret. Ad postremum vero eos cautos reddit his verbis : « Si, inquit, aures vestras de hac crediderit subreplice pulsandas : sollicitudine pastorali ad nos quantocius referre properetis, et communis studio Catholicoque tractatu pro domo unius Domini cuncti Catholici conferant sacerdotes ; ut quæ Orthodoxæ definitioni competunt, intemerata serventur ». Et paulo post : « Hæc autem vestra dilectio ad contiguas sibi quasque provincias vicinosque pontifices prudenter faciat pervenire ; ut Ecclesiarum presules, universæ veritatis instructione recepta, mortiferam declinare valeant falsitatem ». Circulares erant hæc Gelasii litteræ per universam saltem Græciam circumferendæ. Sic igitur res anni hujus se habuere : quæ autem post a refractariis tentata sint, dicemus anno sequenti.

36. *Defuncto Sallustio succedit Elias Hierosolymorum episcopus, qui monachos, duce Saba, apud se congregat.* — Moritur hoc anno Sallustius Hierosolymorum episcopus : eum enim pervenisset ad annum octavum suæ sedis, ex hac vita decessit. Ita quidem ex Cyrillo constat in Actis S. Sabæ, in quibus hæc de codem Sallustio enarrantur laude digna, cum præcavitus ne monachi schismate dividenserit¹ : « Lazarus, inquit, et Anastasius monasticæ perfectionis cum parvam aut nullam curam gererent, ad quasdam autem mundanas curas et pecunie emolumenta tota mente et anima conversi essent, maxime cum tunc Anastasius post Zenone suscepisset imperium, et schismata cum summa impudentia et licentia loquerentur adversus Ecclesiam : cum tunc ergo divinus Sallustius (erat autem is patriarcha Hierosolymitanus) statisset liberare fratres ab illa tempestate : primum quidem constituit, ut qui jam a me dictus est Marcianus eis præcesset, et corum susciperet rectionem. Cum vero intercessisset aliquantum temporis, ægrotabat quidem divinus Sallustius et corpore erat male affetus : ad eum ergo convenerunt omnes qui erant in solididine. Ipse autem communi suffragio eorum qui simul convenerant, statuit, ut monasteriis quæ erant circa sanctam civitatem præessent Sabas et Theodosius, ii quos præsens vobis ostendit narratio. Ab illo ergo tempore Theodosius quidem iis qui communiter vivebant, Sabas autem iis qui cum nemine congregabantur et erant omnino separati, præerant ». Sic itaque Sallustius ex hac vita recessus optimorum præsidum robore munitam re-

¹ Gelas. Ep. II.

¹ Cyril. in Vit. S. Sabæ apud Sur. tom. vi. die v. Decemb. c. 38.

linquere voluit monachorum Catholicam fidem.
Subdit vero Cyrillus :

37. « Postquam autem Sallustius migravit ex hac vita, Elias quidem, cuius saepe memini in Vita magni Euthymii, in sedem illius evehitur ». Et quidem hoc anno, ut appareat ex his quae inferius idem auctor ait, dum res gestas sub Elia tertio anno Anastasii imperatoris recenset¹. Porro ad secundum annum Anastasii Sallustium pervenisse, itidem ipsae res gestae indicare videntur. Fuit Elias Arabs genere, laudatissimus discipulorum S. Euthymii, de cuius sede idem sanctus (sicut de Martynio accedit) ante praedixerat : nam idem Cyrillus in actis Euthymii haec ait² : « Praevidit autem magnus Euthymius perspicaci oculo animi ea quae erant ventura Martyrio et Eliæ, nempe fore, ut Jacobi, qui clarus erat in choro discipulorum, unusquisque eorum sedis sit successor futurus ». Haec de predictione. Venerant hi ex Aegypto monachi, ut superius cum de Martyrio egimus dictum est : sed de Elia dicturi, eadem hic repetemus. Ait enim idem Cyrillus : « Cum ergo in Aegypto omnia essent plena turba et tumultu » ob haereticos occupantes Alexandrinam Ecclesiam, « duo quidam anachoretae, quibus nomen erat Martyrius et Elias, unus quidem Cappadox, alter vero Arabs, profecti ex monte Nitriæ, ad magnum illum veniunt Euthymium, etc. » Quot autem annos Elias sederit, dicemus in ejus obitu.

38. Magna plane Dei providentia factum est, ut e monasteriorum latebris in sedem illam sublimem evehelur Elias, qui in spiritu Eliæ adversantem Achab Ecclesiae Dei posset arguere, et prophetas Baal confodere verbi gladio. Constat autem eundem S. Eliam consecratum esse idem vitæ genus cum est factus episcopus, quod excoluerat antea monachus ; et nunquam bibisse vinum, ut Polychromus testatur apud Sophronium³. Subdit vero haec idem Cyrillus⁴ de eodem Elia : « Ubi factus est Hierosolymorum episcopus, statim omni studio contendit, ut circa se congregaret bonos monachos sanæ Resurrectionis circa Turrin David dispersos in aliquibus cellis. Monasterium quidem certe construit apud episcopatum, et cellas aedificat ad illos excipiendo : et unicuique eorum qui conveniebant, abunde suppeditabat ea quæ erant necessaria. Cum hi ergo omnes monachi illie congregarentur, divinissimus Sabas rursus emens multas cellas, in quibus illi prius habitabant, adjecit eas ad illos hospitio recipiendos, qui veniebant ad Lauram ». Haec ipse, qui et de hymno Trisagio haec paulo inferius habet⁵ :

39. « Quoniam autem quidam sequentes inanem vocem Petri cognomento Fullonis, qui eadem sentiens quæ Eulyches, cum Antiochenam sedem impie invasisset, saepe fuit expulsus a sacris vestibu-

lis, angelico ter sancti hymno inserebant : Qui propter nos fuit crucifixus : divinus Sabas adulterinam hanc tollens novitatem, aliam quidem sacerorum hymnorum consequentiam (quandoquidem sciebant eum recte proseQUI Armenos) permisit eis solita voce canere : solum vero hymnum Trisagium sauxit canere lingua græca : hoc quoque præterea præcipiens, ut die quidem Sabbati in templo spe-luncæ, diebus autem Dominicis fierent synaxes in templo Deiparae : in aliis autem Ecclesiis et Dominicis et insignioribus festis magis solemnibus a vespera usque ad mane producerent vigilias ». Haec Cyrillus.

40. In his autem observa, quod ait Sabam inslituisse, ut propria lingua ipsi psallerent, nempe Armena reliquos hymnos, ipsum autem Trisagion græca lingua concinere. Ea quidem ratione, ut audiretur ab omnibus, Catholicos longe aliter hymnum illum occinere, quam docuisset Petrus Fullo impius haeresiarcha ; et qua lingua ille haeresim sacrae cantioni admisceuisset, eadem Catholici illam absque ullo additamento occidentes, errorem redarguerent haereticorum, et se perspicue esse Catholicos declararent. Quo salubri consilio introductum est pariter in Occidentali Ecclesia, ut ubique solemnii ritu in Parasceve, cum sancta Crux adoratur, absque illo additamento, *Qui crucifixus pro nobis*, a nefario Petro Fullone apposito, Trisagion græca tantummodo publice concinatur : qui landabilis usus haetenus in detestationem antique blasphemiae perseverat.

41. *Miserrimus status Ecclesiae Orientalis, Anastasio in prava circa religionem abeunte.* — Hoc eodem anno, qui secundus est imperatoris Anastasii, cœplum esse bellum Isauricum, auctor est Marellinus, qui et sexennio illud perdurasse tradit, quinquennio vero Theodorus lector⁶. Cum ex rebus ipso exordio prospere succendentibus Anastasius insolentior factus, pœnitens se dedisse tidei Catholicæ professionem Euphemio, eamdem ab eo restitui sibi coegit : id quidem ipse Theodorus affirmat, et Cedrenus hoc amo ejus imperii secundo accidisse testatur. Quoniam autem colore id Anastasius egisse dicatur, audi Evagrius⁷ rem gestam referentem (ut puto) ab Eutychiano historico Zacharia, a quo et alia plura se deponuisse latetur : « Iste, inquit, Anastasius pacis studiosus cum in rempublicam, tum maxime in Ecclesiæ administratione nihil omnino rerum novarum moliri voluit : imo vero modis omnibus elaboravit, ut tum Ecclesiæ sanctissimæ ab omni tumultu et perturbatione vacarent, tum omnes qui ipsius parebant imperio, summa tranquillitate fruerentur, omni contentione et discordia ex rebus tam Ecclesiasticis, quam civilibus personis sublata.

42. « Quod autem ad Concilium Chaledonense attinet : illud id temporis neque palam in Ecclesiis sanctissimis prædicatum fuit, neque ab omnibus

¹ Cyril. in Vita Sabæ c. 69. — ² Cyril. in Euthym. apud Sur. die xx. Jun. — ³ Sopron. Prat. Spirit. c. 35. — ⁴ Cyril. in Saba c. 39. — ⁵ Ibid. c. 40.

⁶ Theod. Lect. Coll. I. II. — ⁷ Evag. I. m. c. 30.

rejecum. Nam singuli Ecclesiarum praesides arbitratu suo in ea re egerunt. Atque ut nonnulli decretis in eo Concilio editis firme et constanter adhaeserunt, et ne syllabam quidem de rebus ab eo definitis remittere, immo nec litterae mutationem adimere voluerunt; quin etiam ab illis qui ejusdem decreta repudiabant, magna cum animi confidentia refugerunt, reensantes penitus cum iis communicare: sic alii non solum illud Concilium et ejus decretata rejeerunt, verum etiam tum illud, tum Leonis de fide decisionem damnarunt anathemate. Alii vero Epistolam Zenonis de concordia mordicus tenuere; idque cum inter se, utrum una, an duas sint in Christo naturae, graviter dissiderent. Ac pars eorum ipsa litterarum compositione decepti sunt; pars ad pacem se magis inclinarunt: usque adeo uti omnes Ecclesiae in separatas factiones dividerentur, et earum praesides inter se ipsos minime communicare vellent. Unde plurimae dissensiones tum in Oriente, tum in Occidente, tum in Libya ortae sunt: dum episcopi Orientis, neque cum episcopis Occidentis, neque cum episcopis Libyæ, neque ipsi vicissim cum Orientalibus in gratiam reduci poterant. Sed res ad majorem absurditatem in dies prolapsa est: quippe antistites Orientis nec secum ipsi communicare voluerunt, nec Europæ præterea et Libyæ episcopi, nedum cum exteris.

43. « Quas res cum Anastasius imperator animadverteret, episcopos, sieubi eos novis rebus studentes, aut quemquam praeter consuetudinem illorum locorum, in quibus ætatem degebant, Concilium Chalcedonense praedicantem, aut idem ipsum dominantem anathemate comperiret, exturbavit ». Haec de prætextu Anastasii Evagrius: quibus plane significatur, ipsum imperatorem nequaquam fuisse Eutychianum hereticum, quod prohiberet damnari Concilium Chalcedonense; neque Catholicum, quod nec illud permitteret praedicari, cuius et a se editam professionem receptam voluit aboleri; at ipsum falso existimasse, imposito tum Catholicis tum haeticis silentio, pacem induci posse: cum vera pax semper justitiam consequatur, secundum Davidicum illud¹: « Justitia et pax osculae sunt ».

44. Cujusnam ergo heresis Anastasius sectator fuit? Acephalorum fuisse sectæ hereticum habent acta² Theodosii cœnobiarachæ; affirmant id ipsum Cedrenus et alii: fuerunt autem qui dixerunt eum secta fuisse Manichæum, utpote Manichæa matre natum. Leontius vero ait, Anastasium ex numero illorum haeticorum fuisse, qui ob id quod neutri duarum adversantium sibi partium inhaererent, nominati sunt « Hesitantes »: qui et ipsi, quod capite carerent « Acephali » dicti esse reperiuntur. De ejusmodi « Hesitantibus » cum Leontius agit, haec ait³ « Age de argumentis quoque nonnullis, que omnes hi Hesitantes objiciunt Ecclesiæ, paucis disseramus ». Et inferius: « Primum est, Synodus

Chalcedonensem non esse recipiendam, quod ei homines inconstantes et sibi ipsis dissimiles interfuerint: nimirum eos et Eutychetem ab officio removisse Byzantii, et Ephesum protectos Eutychetem una cum Diocoro recepisse, rejecto Flaviano ». Rursum post hæc confutata subdit: « Alterum argumentum est, quod hæc habita Chalcedone Synodus (uti de ipsis Actis intelligi potest) dixisse videatur, Diocorum non propter fidem abdicatum esse. Reete igitur sentiebat Diocorus, et male Synodus eum abdicabat. Talem Synodus quo pacto nos probare possumus? » Confutato et hoc falso ipsorum prætextu, ostendens eam fuisse tantum unius Anatolii episcopi Constantinopolitani sententiam, cum ibi dixit: « Non propter fidem depositus est Diocorus, sed quia fecit excommunicationem beato Leoni »; et aliis adversus eos inductis, pergit ipse Leontius: « Alterum dubium est, cur Synodus definitionem illam repudiaverit, qua continebatur verbum istud, ex duabus naturis; cum tamen sanctus ille vir Cyrus sursum deorsumque ex duabus naturis dicat ». Sed et his penitus confutatis, addit, haec dicens :

45. « Quarta difficultas est (secunda enim in duo dividitur) quod homines sectarios », nempe hereticos, « Synodus Chalcedonensis receperit, Theodoretum scilicet et Ibam ». Et postquam haec refellit, adjungit: « Rursum objiciunt: Cur Synodus ab eo », Theodoreto videlicet, « non postulaverit, ut sua scripta, quæ adversus duodecim beati Cyrilli capitula composuerat, anathematizaret? » Erant hæc objectiones « Hesitantium » adversus Chalcedonense Concilium, quas omnes idem Leontius perfacile dissolvit: quem consulant, quibus ea visa sunt alicuius esse momenti: cum aliqui iidem « Hesitantes » cum Eutychianis eos redarguerent, qui duas assererent in Christo naturas; quos idem Leontius egregie confutat. Sed hæc satis ad « Hesitantium » errores, quibus sub pacis nomine quasi neutri partium vellet haerere Anastasius imperator inhaerens, ab Euphemio palam quidem fidei suæ professionem, qua probarat Chalcedoneuse Concilium, reddi sibi voluit.

46. Istane principis vera prudentia, et non potius ea quam mortem Apostolus⁴ nominat? Ilac Anastasius usus recessit a Catholicæ fide, quam si asseruisset ut alii imperatores, cito Ecclesiæ pacem restituñere potuisset. Stutte enim in meditullio se constituens, tantum absuit ut exulem diu pacem Ecclesiæ redderet, ut ex discordiis novas discordias propagarit, omniaque ubique miscuerit turbis, atque dissensionibus agitarit. Sed quid accidit? Cum sic multiplicarentur in Oriente adversarii Chalcedonensis Concilii, qui unus ejus patrocinium suscepereat Euphemius Constantinopolitanus episcopus ab Orthodoxis compluribus colebatur licet extorris esset a communicatione Apostolicæ Sedis. Etenim non communicare cum Euphemio plane

¹ Ps. LXXXIV. — ² Cyril, in Vit. Theod. apud Sur. die xi. Jan. — Leont. de Sect. Act. v. et vi.

³ Rom. VIII.

videbatur iis qui erant in Oriente, id ipsum esse adversari Concilio Chalcedonensi, cuius erat ipse protector: sicutque veluti contingere solet in nocturno confictu, nec qui erant amici ab adversariis facile dignosci valebant, accidebatque omnes inter se

muluo commisceri, cum iniurias interduum se jungerent Orthodoxi putantes eos vere esse fidei Catholicæ defensores. Hæc ita hoc anno se habuere: reliqua autem dicemus inferius suis locis.

Anno periodi Graeco-Romanæ 5985. — Jesu Christi 492. — Gelasii papæ 1. — Anastasii 1. Odoaceris reg. 17. Theodorici reg. 4.

1. *Consules.* — Coss. *Anastasius Aug. et Rufus*, ille obscepsum anno superiori imperium in Oriente consul processit, hic in Occidente, si fides sit adhuc hæc Onnophrio sine teste loquenti.

2. *Obitus S. Felicis III papæ.* — A num. 1 ad 7. S. *Felix* papa hujus nominis III, die vicesima quarta mensis Februarii ad Deum migravit sexto se. kalendas Martii, quia hic annus bissextilis fuit. Anastasius quidem ejus sepulturæ diem præter morem prætermisit, et in Martyrologio Romano juxta ultimam ejus recognitionem nomen ejus inserbitur ad V kalendas Martii, seu ad diem xxv mensis Februarii, quia, ut conjicere licet, eo die sepultus fuit, et in annis communibus dies v kalendas Martii idem est ac dies xxv mensis Februarii. *Felicem* autem III, die xxiv Februarii vilam cum morte commutasse, ejus Sedis duratio, et interponitie in quod post mortem illius fuit, demonstrant. Ordinatus fuerat die vi mensis Martii anni CDLXXXIII, sed itque annos VIII, menses XI, dies XVIII, ut habent Anastasius Ms. Colbertinus variis catalogi ejusdem Bibliothecæ, Regino, Martinus Polonus, Luitprandus, et Hermannus Contractus, ideoque mors ejus contigit die vicesima quarta mensis Februarii currentis Christi anni, et dies ejus emortuatis in ea enumeratione comprehenditur. In Anastasio vulgato supra annos VIII et menses XI, dies XXIIII Felicis attribuuntur; sed errore librariorum, quam detectum Codices Ms. Anastasiiani in fine editionis regiae citati, qui omnes habent dies XVII, sicuti Ordericens lib. 2, Honorius Angustodunensis et variis catalogi, in quibus sc. excluditur dies, quo animam Deo reddidit. Baronius annos IX, minus diebus XII ei assignat, sed contra Anastasium et rectam Chronologiam. Papebrocius vero in conatu chronico-historico morteni ejus cum die XXX Januarii perperam ligat.

3. *Gelasius fit papa.* — Post Felicis III mortem cessavit episcopatus dies quinque, ut tradit Anasta-

sius vulgatus, cui consentiunt exemplaria ejus Ms., Ordericus, auctor auctioris Chronicæ Veterum Pontif. et variis catalogi nostri. Quare *Gelasius* natione Afer consecratus est Pontifex Romanus die prima mensis Martii in quam Dominica incidebat, ideoque ab interponitio Anastasius diem emortualem Felicis exclusit.

4. *Moritur Salustius episc. Hierosolymorum.* — A num. 36 ad 41. « Postquam archiepiscopus Salustius obtenta sede Hierosolymorum, per octo annos, mensesque tres in Christo dormiisset, mense Julio, vicesima tertia die, Indictione secunda, Elias in patriarchatu successit, quinquagesimo sexto beati Sabæ etatis anno », inquit Cyrillus monachus in Vita sancti Sabæ abbatis cap. 31. Ratus est sanctus Sabas *Theodosio Augusto XVI cos.*, ut habeat idem Cyrillus anno sc. Christi CDXXXIX, ideoque mors Salustii anno tantum quadringentesimo nonagesimo quarto contigit; qua de re dubitare nos non sinit Indictio II cum mense Julio conjuncta, quæ eo Christi anno in cursu erat. Quare Papebrocius in Historia patriarcharum Hierosolymitanorum mortem ejus in annum sequentem male confert. Nicephorus in Chronicæ de Salustio scribit: « Salustius, a quo separatus est episcopus Romanus propter Edictum Concordiae a Zenone editum annis VIII ». At cum Zenonis Henoticum turbaret quidem Ecclesiam, sed nullam heresim contineret, Salustius non destitutus esse Orthodoxus, ut ex his, quæ Baronius ex Cyrillo monacho narrat, intelligere est. Salustio successit Elias, quam præfecturam ei prædixerat sanctus Euthymius abbas, ut supra ostendimus. Porro Salustius paulo ante mortem SS. Sabam et Theodosium cœnobiarach monasteriis Palæstinae præfecit.

5. *Bellum Isauricum.* — A num. 41 ad 44. Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. CDLXXXV, qui kalend. Septemb. hujus Christi anni exorditur, postquam locutus est de flagitiis in urbe Constanti-

nop. ab Isauris commissis, et a nobis superiori anno recitatis, ait : « Longinus exmagister, istis » (nempe Isauris) « cum ingenti Barbarorum ac prædonum multitudine ad centum et quinquaginta millia collectis, et armorum atque pecuniarum, quas Zeno in Isauria reposuerat, copia fretus, in Isaurorum provinciam contendit ». Fuse postea in Isauria gesta narrat Theophanes, quæ Marcellinus ad consulatum Anastasii Aug. et Rofi, in pauca contrahit : « Dum bellum paratur Isauricum, dumque Isauri imperium sibi vindicare nituntur, in

Phrygia juxta Cotæum civitatem undique confluunt, ibique Lilingis segnis quidem pedes, sed eqnes in bello acerrimus a Romanis primus in pœlio trucidatur, omnesque simul Isauri fugæ dediti per montana asperaque loca Isauriam repetunt. Hoc bellum Isauricum per sex annos tractum est. Quem Marcellinus *Lilingim*, Theophanes vocat *Ninilingim*. Lectio tamen Marcellini retinenda videtur, cum Jornandes fib. de Success. Regn. cap. 107 *Lilingim* etiam habeat.

GELASII ANNUS 2. — CHRISTI 493.

1. *Consules*. — Quadringentesimus nonagesimus tertius Christi annus consulatu Albini in Fastis Cassiodori reperitur adscriptus; apud Marcellinum vero collega Eusebius additur. Porro in veteribus latinis monumentis unus ponitur consul Albinus, idemque junior inscriptus, quod alter Albinus major gesserit consulatum anno Domini quadringentesimo quadragesimo quarto una cum Theodosio imperatore. De hoc autem juniore Albino mentio est in titulo sepulture ad ostium cryptæ S. Juvenalis Narnie posito verbis istis : *HIC QUIESCIT PANCRATIUS EPISCOPUS FIL. PANCRATHI EPISCOPI, FRATER HERCULI EPISC. DEPOSITUS III. N. OCTOR. CONS. ALBINI JUNIORIS*. Ita ibi. Sed quod audis Paneratium episcopum filium Paneratii episcopi; memoria repeate quæ superius dicta sunt ex S. Hieronymo adversus Jovinianum, pristino more fuisse receptum ut conjugati frequenter ad episcopatum postularentur, ea tamen lege, ut a conjugé abstinerent.

2. *Theodorieus, occiso Odoacre, potitur Italia, litteras legatosque ad Anastasium mittit et ad Clodoveum; bene meretur de omnibus*. — Quod autem ad res gestas pertinet : « Hoc anno », inquit Cassiodorus, « dominus noster rex Theodoricus Ravennam ingressus, Odoacrem molientem sibi insidias interermit ». Quomodo autem id acciderit, Procopius breviter ita narrat¹ : « Theodoricus vero in Ravennæ obsidione cum annum jam tertium contrivisset, Gothique ipsi diutius hanc obsidendo, tedium ac molestia afficerentur, et Odoacris insuper milites

necessariarum rerum urgerentur inopia; convenitum adinvicem est (Ravennæ antistitis interventu pacificantis) Theodoricus Odoacerque æqua ac simili sorte ea in urbe ut viverent, pariterque potirentur imperio. Quibus conditionibus aliquandiu utrinque servatis, Theodoricus per causam, quod in se machinatus insidias esset, Odoacrem ad epulas fraudulenter vocatum eum occidisset, Barbaris sibi et hostibus conciliatis, qui reliqui fuerant, Gothorum solus et Italicenium imperium tenuit : Romani tamen imperatoris nec insignia quidem, nec nomen sibi desimpit, sed quoad vixit rex est appellatus, quo nomine suos Barbari nuncupant duces ». Haec de extincto Odoacre et Theodorici regno Italiae adepto Procopius. Sed praetermisserunt haec fuisse proditorie acta Cassiodorus atque Jordanus : ille, quia in gratiam Theodorici, cui erat ab Epistolis, cuncta disponeret : iste, quia suorum Gothorum scriberet historiam.

3. Quod vero ad Odoacrem regem pertinet : plane illi accidit, quod a sancto Severino Noricorum Apostolo fuerat prænuntiatum verbis illis : « Odoacer integer erit inter tredecim et quatuordecim annos ». Nam reliquis quibus supervixit annis usque ad decimum septimum, haud integer fuit : siquidem sæpe victus et obsessus triennio Ravennæ detentus est. Theodoricus autem rex una cum Ravenna integra potitus Italia, diulurno bello fatigatus ad stabiliendum adeptum regnum pacem optat : quam inire in primis cum Anastasio imp. cupiens, duos ad eum mittit legatos cum litteris, cum ipse alias sæpe (ut iisdem testatur) ab eodem imperatore

¹ Procop. de bello Goth. I. 1.

ante accepisset. Theodorici autem Epistola sic se habet¹:

4. « Anastasio imperatori, Theodoricus rex.

« Oportet nos, elementissime imperator, pacem querere, qui causas iraeundiae noscimur non habere: quando ille moribus obnoxius jam tenetur, qui ad justa deprehenditur imparatus. Omni quippe regno desiderabilis debet esse tranquillitas, in qua et populi proficiunt, et utilitas gentium custoditur: haec est eniū bonarum artium devota (decora) mater: haec mortalium genus reparabili successione multiplicans, facultates protendit, mores excolit; et tantarum rerum ignarus agnoscitur, qui eam minime quaevisse sentitur. Et ideo, piissime princeps, potentiae vestræ convenit et honori, ut concordiam vestram querere debeamus, cuius adhuc amore proficimus. Vos enim estis regnum omnium pulcherrimum decus, vos totius orbis salutare præsidium, quod cæteri dominantes jure suspiciunt (suscipiunt), quasi in vobis singulare aliquid inesse cognoscunt; nos maxime qui divino auxilio in Republica vestra curam didicimus, quemadmodum Romanis æquabiliter imperare possimus. Regnum vestrum, initatio vestra, forma est boni propositi, unici exemplar imperii: qui quantum vos sequimur, tantum gentes alias anteimus. Hoc tamini me frequenter, ut diligam senatum, leges principum gratanter amplectar, ut cuncta Italiae membra componam. Quomodo potestis ab augusta pace dividere, quem non optatis a vestris moribus discrepare? Additur etiam venerandæ Romanæ Urbis affectio, a qua segregari nequeunt, qui se nominis unitate junixerunt.

5. « Proinde illum atque illum (reticuit Cassiodorus nomina legatorum) legationis officio ad serenissimam pietatem vestram credidimus destinando: ut sinceritas pacis, qua causis emergentibus cognoscitur fuisse vitiata, detersis conditionibus, in sua deinceps firmilate restituta permaneat: quia pati vos non credimus inter utrasque Respublicas, quarum semper unum corpus sub antiquis principibus fuisse declaratur, aliquid discordiæ permanere; quas non solum oportet inter se otiosa dilectione conjungi, verum etiam decet mutuis viribus adjuvari. Romani regni unum velle, una semper opinio sit. Quicquid et nos possumus, vestris præconiis applicetur. Quapropter salutationis honorificentiam præferentes, prona mente depositimus, ne suspendatis a nobis mansuetudinis vestræ gloriosestam charitatem, quam ego sperare debui, etiam si alii non videretur debere posse concedi. Cætera vero per latores presentium pietatis vestræ verbo suggestenda commisimus, ut nec epistolaris sermo redderetur extensior, nec aliquid pro utilitatibus nostris prætermissee videremur ». Hactenus Theodoricus ad Anaslasium imperatorem. Porro missam hanc fuisse legationem post pacatas undique res ultimo anni hujus tempore persuadel, quod Gela-

sius kalendis Novembris ad episcopos Piceni provincie scribens, ad illam ferme diem tumultus bellicos perdurasse testetur.

6. Quinam autem fuerint duo hi a rege missi legati Constantinopolini, licet suppresserit Cassiodorus silentio; ex litteris tamen Gelasii papæ possumus intelligere, alterum ipsorum fuisse Faustum magistrum officiorum, cui idem Pontifex Commissorium dedit, ut paulo post dicturi sumus; alterum vero fuisse Ireneum, ex litteris ejusdem Pontificis ad Anaslasium imperatorem postea datis apparet: nam in ejus Epistolæ exordio de ambobus missis legatis, iisdemque reversis, haec habet: « Fannuli pietatis vestræ, filii mei, Faustus magister, et Ireneus, viri illustres, atque eorum comites publica legatione fungentes ad Urbem reversi, etc. » Quam hic Gelasius dicit publicam legationem, in Commissorio ad Faustum regiam legationem appellat: ut non sit dubium, de legatione missa a Theodoricu debere intelligi. Cæterum quod ad ejusdem legationis effectum pertinet; factus est voti compos Theodoricus, ut ab Anastasio imperatore pacem perfacile obtineret, utpote qui (ut dictum est) auro etiam ab hostibus eam redimere consueverit: sed etsi bellicosissimus quoque fuisse, ratio temporis exigebat, ut implicito ipsi periculosisimo Isaurico bello, pacem non dandi tantum, sed petendi onus incumberet.

7. Ad stabiliendum quoque sibi Italæ regnum eumdem Theodoricum legationem misisse constat¹ ad Clodoveum Francorum regem, ejusque filiam Audelelandam in matrimonium dari sibi postulasse quod ille grata concessit. Ante cujus connubium ex concubina adhuc in Mœsia positus duas Theodoricus genuerat filias, quarum alteram nuptui tradidit Alarico Wisigothorum regi, alteram vero regi Burgundionum in Gallia regnantiibus. Jam vero et antequam obtinueret penitus, occidissetque Odoacerum, cum Wandalorum rege in Africa regnante pacem sibi conciliasse superius dictum est. Sic igitur eum omnium in Europa regnantium principum fœdere Italæ regnum pacatum sibi reddidisset atque tranquillum: hinc factum est ut rebus politici moderandis animum penitus addixerit, usus Romanis magistratibus, de civibus omnibus ac potissimum senatoribus bene mereri solitus. In primis vero Aurelium Cassiodorum senatorem, virum illustrem hac doctum, auxit dignitate patriciatus, de qua eidem collata dignitate extant ejusdem Theodoricæ litteræ cum ad ipsum Cassiodorum, tum ad Senatum datae², in quibus magistratus tum ab ipso, tum a majoribus ejus bene perfuncti honorifica mentio habetur. Retinuit eum apud se, ejus consilio regnum moderari consuevit, et leges sancire populis, usus eliam ejus ministerio in conscribendis ad diversos Epistolis, ex quibus ipsius Cassiodori libri Variarum confecti sunt. At de his satis: reliqua vero de ipso annis singulis pro

¹ Cassiod. Ep. 1.

² Jord. de rebus Gott. — ³ Cassiod. Variar. l. 1. Ep. III. IV.

temporum ratione promemus. Jam ad res Ecclesiasticas revocemus orationem.

8. *Fausto legato Constantinopolim, Gelasius scribit Commonitorum ad refellendam Euphemii audaciam.* — Decreta, quam diximus, a Theodorico rege ad Anastasiū imperatorem legatione, alteri legatorum Fausto magistro Gelasius papa causam commendat quae vertebatur cum Euphemio episcopo Constantinopolitano a catholica communione diviso : ut si posset, quod justum esset ei persuaderet, nempe ut Ecclesiae Romanae aequissimis jussionibus parens, ejusdem consequi mereretur communicacionem frusta hactenus expeditam. Ilujus autem delegandi Fausto negotii ea potissimum ratio intercessit, quod acceptis a Gelasio anno superiore datis litteris Euphemius patriarcha, tantum absuit, ut illis pro consequenda communione Romani Pontificis acqueverit; ut etiam animo obstinationi resiliens, non solum Acacii nomen e sacris tabulis minime dempscerit, sed et ejus defendendi suscepereit patrocinium : imo et eo dementiae progressus fuerit, ut inops consilii, quid aliud faceret nescius, ipsam Apostolicam Sedem ad judicium vocare in animum duxerit, et jactarit praeter haec alia plura ab eisdem hæreticis et schismaticis contra Apostolicam Sedem effuturi solita. His accessit, quod ab eo et aliis Orientalibus ad concitandam Anastasiū imperatoris invidiam et odium adversus Romanum Pontificem, in vulgus sparsum fuerit, ipsum Anastasiū ab episcopo Urbis Romæ non recipi, neque a senatu Romano : cuius rei causa ipse imperator commotus est.

9. Ne igitur horum occasione Romana Ecclesia in discriumen adduceretur, arcataque inter duos hæreticos principes Anastasiū et Theodoriū durioribus angustiis premeretur; viro pio Fausto magistro alteri legatorum tautæ molis negotium credidit, ut eum esset Constantinopoli, objecta dilueret, tentata destrueret, atque sequester pacis existens, Orientalis Ecclesiae cum Occidentali conciliator accederet. Profectus est Faustus, naviterque negotium susceptum peregit; sed non ex sententia ut erat in optatis absolvit, refragante Euphemio, et majora rixarum fomenta miscente. Qui et de omnibus que transacta erant cum ipso, datis ad Gelasium litteris, eum reddidit certiorem. Quibus acceptis Gelasius, ad eum rescripsit adversus adversariorum columnias defensionem, qua posset idem Faustus ab adversariis objecta refellere. Extat ipsa quidem Commonitorii nomine nuncupata, quod scilicet eum Gelasius admoneret, quoniam modo petulantiam calumniantium retundere valide posset. Est vero ejus argumenti tractatio, qua rerum gestarum series aperiatur, et illorum refellantur objectiones, digna utique quam perlegas et exacte consideres; cuius hic est titulus :

10. « Beatissimi Gelasii papæ commonitorium ad Faustum magistrum fungentem legationis officio Constantinopoli ». Quod quidem tum scriptum videtur, cum ad litteras ipsius Fausti Gelasius respon-

dit, cum ad eum ille scripsisset de Graecorum animo obstinato. Epistola autem ita habet :

« Ego quoque mente percepi, Graecos in sua obstinatione manusuros : nec cui velut insperatum videri potest, quod est ante præcognitum. Quapropter non jam propter religionis causas student dispositionibus publicis obviare, sed potius per occasionem legationis regiæ Catholicam fidem mo- liuntur evertere, et tali commento nituntur spe- rata præstare. Quid sibi vult autem, quod dixerit imperator a nobis se in religione damnatum; cum super hac parte et decessor meus non solum mini- me nomen ejus attigerit, sed insuper quando prin- cipia adeptus regiæ potestatis exercuit, in ejus se scripsit imperii promotione gaudere; et ego illa ipsius unquam scripta percipiens, honorificis (ut nostis) eum litteris salutare curaverim? Decessores mei, sacerdotes qui prævaricatoribus se communi- casse propria voce confessi sunt, a communione Apostolica submoverunt. Si isti (imperatori scilicet) placet se misere damnatis, nobis non potest impun- tari : si ab eis velit discedere, tanto magis a nobis non potest esse damnatus, sed potius ad gratiam sin- cereæ communionis admissus ». Hæc quod ad excusationem Pontificium pertinet : sed quod nec recipi se a Senatu, ut hæreticum, esset ejusdem impera- toris Anastasiū querela ; haec ad ipsius senatus excusationem idem Gelasius subdit in eodem ad Faustum Commonitorio :

11. « Ad senatum vero pertinet Romanum, ut memor fidei, quam a parentibus se suscepisse me- minit, contagia vilet communionis externæ, ne a communione hujus Sedis Apostolice (quod absit) reddatur externus. Veniam sibi dari proponunt. Legatur ex quo est religio Christiana, vel certe detur exemplum in Ecclesia Dei, a quibuslibet Pontifici- bus, ab ipsis Apostolis, ab ipso denique Salvatore veniam nisi corrigentibus se fuisse concessam. Au- ditum autem sub caelo nec legitur omnino, nec di- citur, quod eorum voce depromitur : Date nobis veniam, dum tamen nos in errore duremus.

12. « Id quoque pariter ostendant, qui no- bis canones nituntur opponere : quibus hoc cano- nibus quibus regulis, qua lectione, quove docu- mento sive a majoribus nostris sive ab ipsis Apostolis (quos potiores merito fuisse non dubium est) seu ab ipso Domino Salvatore, qui judicaturus creditur vivos et mortuos, sive factum est unquam, vel faciendum esse mandatur. Mortuos suscitasse le- gimus Christum : in errore mortuos absolvisse nou- legimus. Et qui certe hoc faciendi solus habuit po- testalem, beato Petro principaliter mandat Aposto- lo¹ : Quæ ligaveris super terram, ligata erunt et in cælis ; et quæ solveris super terram, soluta erunt et in cælis. Super terram, inquit. Nam in hac ligatio- ne defunctum nusquam dixit absolvī. Quod ergo nunquam factum est, vel mente concipere formi- damus, scientes in divino iudicio non posse penitus

¹ Matth. xvi.

excusari ». Hæc idcirco Gelasius, quod petiissent Orientales Acacii communicatores, dari illi veniam, quod in Romanum Pontificem deliquisset, a quo fuerat excommunicatus : quod nisi fieret, comminarentur se penitus a Romana Ecclesia discessuros. Ad hæc quidem ipse Gelasius ista respondit :

43. « Si autem, quod nunc prætendunt, a Romana Ecclesia se sunt divisuri; id jamdudum fecisse monstrantur. Euphemium vero miror, si ignorantiam suam ipse non perspicit, qui dicit, Acacium ab uno non potuisse damnari. Itane non perspicit, secundum formam Synodi Chalcedonensis Acacium fuisse damnatum? nec novil eam, aut se nosse dissimulat? in qua utique per numerosam sententiam sacerdotum erroris hujus auctores constat fuisse damnatos, sicut in unaquaque hæresi a principio Christianæ religionis et factum fuisse, et fieri, manifesta rerum ratione monstratur, decessoremque meum executorem fuisse veteris constituti, non novæ constitutionis auctorem. Quod non solum præsuli Apostolico facere licet, sed cuiuscumque pontifici; ut quoslibet, et quemlibet locum, secundum regulam hæresecos ipsius ante damnatae a Catholice communione discernant. Acacius quippe non fuit novi vel proprii inventor erroris, ut in eum nova scita prodirent, sed alieno facinori sua communione se miscuit. Itaque necesse est, ut in eam recideret justa lance sententiam, quam cum suis successoribus per conniventiam Synodalem suscepérat auctor erroris.

44. « Nobis oponunt canones, dum nesciunt quid loquuntur : contra quos hoc ipso venire se produnt, quod primæ Sedi sana rectaque suadenti parere fugiunt. Ipsi sunt canones, qui appellations totius Ecclesie, ad hujus Sedis examen volvere deferrit; ab ipsa vero nusquam prorsus appellari debere, sanxerunt : ac per hoc illam de tota Ecclesia judicare, ipsam ad nullius committare judicium. Nec de ejus inquam præceperunt judicio judicari, sententiamque illius constituunt non oportere dissolvi, cuius decreta sequenda mandarunt.

45. « In hac ipsa causa Timotheus Alexandrinus, et Petrus Antiochenus, Petrus, Paulus, et Joannes et cæteri, non solum unus, sed plures utique nomen sacerdotii præferentes, sola Sedi Apostolicae sunt auctoritate dejecti : cuius rei testis etiam ipse docetur Acacius, qui præceptionis hujus extitit executor. Quod utique sicut Apostolicam Sedem juxta formam Synodicam fecisse, manifestum est; sic neminem resultare potuisse, certissimum. Hoc igitur modo recidens in consortium damnatorum, est damnatus Acacius, qui eorum damnationem, antequam prævaricator existeret, fuerat executus. Nobis ausi sunt facere canonum mentionem contra quos semper ambitionibus illicitis fecisse monstrantur.

46. « Qua ipsi Synodo, vel secundum cujus Synodi formam Alexandrinum Joannem de Ecclesia, cui ordinatus fuerat, expulerunt? qui nullis ausis evidenter nec ante convinci, nec postea pro-

vocans etiam in judicio competenti potuit accusari. Quod si dicunt : imperator hoc fecit. Hoc ipsum quibus canonibus quibus regulis est præceptum? Cur huic tam pravo facto consensit Acacius, cum auctoritas divina dicat¹ : Non solum qui faciunt prava reos esse, sed etiam qui consentiunt facientibus? Quibus canonibus, quibusve regulis Calendion exclusus est, vel primi urbium diversarum Catholici sacerdotes? Qua traditione majorum Apostolicam Sedem in judicium vocant? An secundæ sedis antistites et tertiae, cæterique bene sibi concordia sacerdotes pelli debuerunt; et qui religionis extitit inimicus, depelli non debuit? Viderint ergo si alios habeant canones, quibus suas ineptias exequantur.

47. « Cæterum isti qui sacri, qui Ecclesiastici, qui legitimi celebrantur, Sedem Apostolicam ad judicium vocare non possunt? et Constantinopolitanæ civitatis episcopus quæ utique per canones inter sedes nullum nomen accepit, in communionem recidens perfidorum, non debuit submoveri? An qui homini mentitus est imperatori, et qui imperatorem læsasse prohibentur, depelli debuerunt; et in Deum, qui suminus et verus est imperator, Acacium delinquentem, sinceramque communionem divini sacramenti studentem miscere cum perfidis secundum Synodum, qua hæc est damnata perfidia, non oportebat excludi? Sed velint, nolint ipsius judicio antiquæ canonum constitutiones firmabuntur. Sed religiosi viri atque perfecti secundum canones concessam Sedi Apostolicæ potestatem nimirum conantur eripere, et sibimet eam contra canones usurpare contendunt? O canonum magistros atque custodes! Nobis nullum fas est inire certamen cum hominibus communionis alienæ, divina Scriptura dicente² : Hominem hereticum post primam et secundam correctionem devita, sciens quod hujusmodi delinquat proprio judicio condemnatus. Ecce cognoscant, quia non solum ab alio, sed a se ipso damnetur hereticus.

48. « Itud autem nimis est impudens, quod Acacium veniam postulasse configunt, et nos extitisse difficiles. Testis est frater vester, filius meus, vir illustris Andromachus, qui et a nobis abundanter instructus est, ut cohortaretur Acacium, deposita obstinatione resipiscere, et ad Sedis Apostolicæ remeare consortium : quique se sub jurejurando magnis cum eodem molitionibus egisse testatur, nec ad ea quæ recta sunt potuisse deflecti, sicut rerum probatur effectu». Quod vero hic dicat Gelasius, «a nobis instructum Andromachum ad Acacium cohortandum», non ita intelligi potest, ut id Gelasius ipse præstiterit, cum idem Acacius jandiu antequam ipse Pontifex crearetur, decessisset ex hac vita : sed illud, « quod a nobis », hoc est, ab ipsa Apostolica Sede factum intelligit. At pergit : «Certe proferatur judicium, quando miserit, quando veniam postularit, correctionemque suam nobis pro-

¹ Rom. i. — ² Tit. iii.

miserit exhibendam : nisi forte hunc animum ges-
sit, quem successores ejus habere perspicimus, ut
tamen si veniam postularet, sic sibi vellet impendi,
ut nihilominus in errore persisteret : ubi utique
non tam a nobis recipi videretur, quam nos potius
ad suam traducere pravitatem. Quem reatum se
confessuros asserunt ante certamen? Si reatus est,
utique corrigendus est. Si corrigendum non pulant,
fallaciter se reatum perhibent profiteri : nisi (quod
est infelicius) cum et fatentur reatum, et non aesti-
mant corrigendum.

19. « Illud quoque me ridere libuit, quod ait : Si necesse fuerit, veniam postulare : existimans ni-
mirum tunc se peccati veniam necessario postulare,
si ei concedamus ne peccare desistat; imo etiam
(quod absit) cum eodem consentiamus nos quoque
peccare. Nescio inter quae mundi prodigia haec vox
possit admitti. Remitti culpa de praeterito potest,
correctione sine dubio subsequente. Nam si deinceps
simitur mansura perversitas, non est benignitas
remittentis, sed consentientis assensio. Non est mi-
rum si isti Sedem beati Petri Apostoli blasphemare
praesumunt, qui talia portenta vel corde gerunt, vel
ore diffundunt, et nos insuper superbos esse pro-
nuntiant : cum eis prima sedes, quicquid est pietatis,
non resistat offerre, illi eam ipso protervo
spiritu subjugare se posse confidant. Sed captos
mente facere ista, non mirum est : sic phrenetici
solent medicantes quosque vel ut hostes putare, vel
cadere.

20. « Quero tamen ab his : judicium quod
praetendunt, ubinam possit agitari : an apud ipsos,
ut iidem sint inimici et testes et judices? Sed tali
judicio nec humana debent committi negotia, ne-
dum divinae legis integritas. Si quantum ad religio-
nem pertinet : nonnisi Apostolica Sedi juxta cano-
nes debetur summa judicij totius. Si quantum ad
saeculi potestatem : illa a pontificibus, et prae-
cipue a B. Petri vicario, debet cognosci; quae divina
sunt, non ipsa eadem judicare. Nec sibi hoc quis-
quam potentissimus saeculi (qui tamen Christianus
est) vindicare praesumit, nisi religionem forsitan
persequens.

21. « Quid tamen dicerent, si non chartis suis
in omnibus vincerentur? Ineptas itaque suas sibi
servent, nisi resipiscant potius cogitantes Christi
vocem non esse superfluam, quae confessioni beati
Petri Apostoli ¹ inferni portas nunquam praevalitu-
ras asseruit. Quapropter non veremur, ne Aposto-
lica sententia resolvatur, quam et vox Christi, et
majorum traditio, et canonum fulsit auctoritas; ut
totam potius Ecclesiam semper ipsa dijudicet. Sed
cogitent magis (si quis in eis religionis est sensus)
ne pravitatem suam nullatenus deponentes, apud
Deum hominesque Sedis Apostolicae perpetua con-
stitutione damnentur. Sic autem dicitur fuisse defi-
nitum, ut deinceps de negotio nihil dicatur; quasi
vel nunc eos (quemadmodum nostis) meo duxerim

nomine specialiter alloquendos : neque plane cum
istis non corridentibus inenunda congressio, quiem-
admodum cum aliarum quoque haeresum sectato-
ribus dimicatio remienda. Vos autem salvos et sos-
pites quantocius huc reverti, continuis Divinitatem
votis expelimus ». Hactenus ad Faustum legatum
Commonitorium de his quae ipse adversariis res-
pondere deberet, cum jura impeterent Apostolice
Sedis.

22. Vidisti, lector, ex responsionibus papae Ge-
lasii, quoniam progressa fuerit arrogantia Constanti-
nopolitanorum antistitum, Apostolice Sedi veluti
captivæ sub jingo Barbarico insultantium; unde eis
animositas tanta succrevit : ut qui ministri esse so-
lerent in mandatis (ut vidimus) exequendis Aposto-
licæ Sedis, modo idem, quod illie vigeret adhuc
imperium, in Occidente autem fuerit desolatum,
stalim putarint Romanæ Ecclesiæ jura, quasi super
homines vel incenia innixa, non Dei promissione
firmata, esse diminuta atque collapsa. Cum e contra
in ipsis Romanis Pontificibus videoas eumdem inesse
vigorem, atque eamdem residere in iisdem cum
auctoritate et potestate etiam majestatem, optime
consciis prædecessores suos etiam temporibus eth-
nicorum imperatorum, cum gravissimæ persecu-
tiones ingruerent, non solum nihil remisisse roboris
sacerdotalis, sed majorem semper præ se tulisse
constantiam; utpote qui probe scirent, supra fir-
mam petram fundatam Ecclesiam nullis unquam
posse labefactari contrariis, vel debilitari pressuris,
ino majora ex adversis virium sumere incre-
menta. Ut plane fiat cuique rem attentius intuenti
perspicuum, ipsam Ecclesiam, non hominum, sed
summi Dei regimine gubernari, providentia regi,
protectione defendi, et auxilio jugiter sublevandi. At
quid actum sit Constantinopoli, cum isthæc per
Faustum sunt allata atque relata, dicturi sumus
anno sequenti.

23. *Gelasii Epistolæ ad Honorium in Dalmatia episcopum de Pelagianis inquirendis.* — Jam
vero quæ ab eodem pervigili pastore Gelasio hoc
ipso anno adversus Pelagianos in provinceis Dalmatiae
et Piceni detectos acta sint, enarreremus. Extant
eo argumento conscriptæ hoc anno sub Albini con-
sulatu ipsius Gelasii papæ Epistolæ, e quibus re-
rum gestarum series satis sufficiens colligi posse
datur : exeripseramus nos ante ex codice Vaticano,
collatione facta cum vetustissimo exemplari pelito
e monasterio S. Petri in Avellana in Umbria sito,
quas nuper Vaticanis typis gaudemus editas. Porro
datae Gelasii primo noscuntur litteræ ad Honorium
in Dalmatia episcopum hoc anno, quinto kalendas
Augusti, sub consulatu Albini, licet mendose et
Fausti collegæ legatur : nullus enim Fausti consu-
latus sub pontificatu Gelasii reperitur. Ipsa autem
Epistola sic se habet ¹ :

24. « Dilectissimo fratri Honorio, Gelasius.

« Licet inter varias temporum difficultates con-

¹ Matth. xvi.

¹ Gelas. Ep. m. tom. I. Ep. Rom. Pont.

tinuis occupationibus implicati vix respirare valeamus; pro Sedis tamen Apostolice moderamine totius ovilis Dominici eutram sine cessatione tractantes, quae beato Petro Salvatoris nostri voce delegata est¹: Et tu conversus confirma fratres tuos: et item²: Petre, amas me? pasc oves meas: dissimilare nec possumus, nec debemus, quae nostram sollicitudinem forma perstringat, cum beato Paulo Apostolo sentientes atque dicentes³: Quis infirmatur, et ego non infirmor? Quis scandalizatur, et ego non uror? Ita quippe nos repente tristis, horrenda, et vix credibilis confecit opinio, ut mentem nostram confunderet, sauciaret, affligeret. Nuntiatum est enim, in regionibus Dalmatarum quosdam recidiva Pelagianæ pestis zizania semiuasse, tantumque illuc eorum prævalere blasphemiam, ut simplices quosque mortiferi furoris insinuatione decipient⁴. Addit his complura in detestationem Pelagiani erroris ante tum sententia Romanorum Pontificum, tum sacris Conciliis sèpius prædannati.

His acceptis Honorius litteris, negans, ad Gelasiū rescripsit, querens tanquam calumniam passus, cum accusaretur nomine negligentiae, et occultæ proditionis Catholice fidei. Gelasius vero, datis rursum ad eum litteris, quam expeditat in his peruestigandis videri studiosior quam remissior, declarat, his verbis exorditus Epistolam⁵:

28. « Miramur dilectionem tuam fuisse miratam, curam Sedis Apostolice, quæ more majorum cunctis per mundum debetur Ecclesiis, pro vestre quoque regionis fide fuisse sollicitam. Cumque ad eam perlatum esset, quod quidam per Dalmatias integratatem Catholicam vitiare niterentur, et divinis humanisque legibus ante dannatum Pelagianæ pestilentie virus inferre, non putaverimus uitatus differendum, quo minus haec diligentius inquirentes; ut, aut si fortasse irrepererant, de proximo sanarentur; aut anxietatem nostram, si falso probarentur jactata, relevant: aestimantes, melius non videri impatientius talia investigare voluisse, quam crescere dissimulando perniciem. Neque enim vel silentio premere causam hujusmodi, vel differendo fovere deberemus: cum diecente magistro Gentium⁶: Sollicitudine non pigri; atque iterum⁶: Qui præest in sollicitudine; reos procul dubio nos nisi continuo quæreremus, etiam si inaniter essent vulgata, convincerent. Nec interest per quos ad aures nostras eadem pervenissent dum quomodolibet ista referentibus, postquam nostram conscientiam penetrarent, in his veraciter indagandis pastorales excubias esse non oportuerit negligentes, quatenus vel evestigio possent lupis inhiantibus obviari, vel nullis existentibus feris, ovium custodia secura persistet⁷.

29. Vides quanta Gelasius ista inculcat energia: ex quibus plane intelligas, ex sanctorum Pa-

trum præscripto in haereticis sollicite inquirendis vigilantissimum esse debere studium primæ Sedis antistitis, indefessumque exhibendum officium, atque diligentiam incomparabilem adhibendam: in quo munere ex ipsius Gelasii sententia constet segnitiem magis culpandam, quam exquisitam improbandam esse solertiam; adeo ut præstet, delatum a quovis etiam innocentem in questionem adduci, quam sub levi suspicione relinquere Catholice fidei integritatem.

27. *Eadem haeresi per Picenum serpente, acriter illius provincie episcopos per Epistolam admonet Gelasius.* — Celerum quod pertinet ad Pelagianos in Dalmalia degere nuntiatos: veram eam fuisse detationem, credi absque piaculo potuit, cum in proximis provinciis transmarinis eadem erroris semina sparsa esse conperta sint. Etenim brevis interstitio maris ex adverso positam Piceni provinciam iisdem temporibus liquevit Pelagii fuisse contagione labefactatam. Hoc namque anno sub ejusdem Albini consulatu data habetur kalendis Novembris circularis Epistola ejusdem Gelasii ad omnes episcopos in Piceno positos, qua plurimum dolet, eamdem Pelagianam haeresim in eadem provincia coalescere cœpisse. Sed quo magis adversus eos Romanus Pontifex commoveretur, illud quidem fuit, quod non sicut in Galtiis, vel aliis provinciis Pelagianorum doctissimi fraudulentia calliditate sub Catholicismo nomine subque titulo defensionis Catholicæ pietatis, inio ei sub praefectu impugnandi ejusdem erroris Pelagiani, Pelagianam (quod vix credi possit) vafre nimis haeresim propinarant: verum homo rudis, illitteratus, obtusus ingenio, vecors, stupidus, et infantissimus eamdem cum doceret haeresim, qui eum audirent et essent, et qui inducerentur in errorem invenirentur etiam sacerdotes summi, populis præsidentes episcopi.

28. Ad hæc autem mala curanda legatum misit Gelasius papa Romulum S. R. E. diaconum cardinalem, cui et cum Apostolica ei tributa auctoritate litteras etiam ad diclos episcopos dedit. Auditamus igitur ipsum Gelasium juste expositantem cum episcopis Piceni provinciæ in Epistola ad eos simul omnes conscripta; ex qua tamen, omissis reliquis, illa duntaxat, quæ ad historiam pertinent, hic describemus, sic enim se habet⁸:

29. « Gelasius episcopus, universis episcopis per Picenum in Domino salutem.

« Barbaricis haetenus dolebamus incuribus et bellorum sæva tempestate vastari: sed quantum inter ipsa recentium calamitatum serventia pericula comperimus, perniciosorem diabolus Christianorum mentibus labem quam corporibus hostilis feritas irrogavit. Quod malum principaliter illarum regionum respicit sacerdotes, qui tanta segnitie, tantaque ministerii dissimulatione suscepti, commissarum sibi negligunt regimen animarum, ut eas etiam ab exiguis quibusque bestiolis lacerati

¹ Luc. xxii. — ² Joan. xxi. — ³ 2. Cor. xi. — ⁴ Gelas. Ep. iv. Ep. Rom. Pont. — ⁵ Rom. xii. — ⁶ 1. Cor. xiv.

⁷ Gelas. Ep. i. tom. i. Ep. Rom. Pont.

sub conspectibus suis impune patiantur : quinimum subrepentes nequias componendo, et depravatoribus acquiescendo fidelium, non solum eas minime retrahant, sed ipsi magis præbeant propria nutrimenta perditionis exemplo. Quid autem tales essent aucturi pontifices, si (quod absit) vel aliqua nova pestis et primitus ignorata prorumperet; vel ingenii aerioribus, sensibusque versutis, aut aliqua saecularium doctrinarum peritia callidis sacrilega blasphemiarum dicta promerentur, qui tam veteris erroris detrita commenta, tamque majoribus Ecclesiis et magistris, quam etiam nostra aetate convicta non recolunt, nec refutant, atque ab imperitis stultisque prolata non respunnt?

30. « Gratias omnipotenti Deo agimus, quoniam suorum corda per hujusmodi personas examinat, quae hoc ipsum virus nesciunt, quod loquuntur. Nam quid facerent populorum præsules sub astutioribus inimicis, qui se subjiciunt libenter indoctis? Quando utique etiamsi tanta erat in rectoribus Dominici gregis prorsus ignavia; ut ne tam vilem, hebetemque personam possint vel intelligere, vel refrenare; potius pastorali cura debuerint a nobis cognoscenda perquirere, quam suasionibus inconsideranter absurdis facile submittere voluntatem.

« Oblatus est enim nobis miserabilis senex, Seneca nomine, qui non modo totius est eruditionis alienus, sed ipsius quoque intelligentiae communis prorsus extraneus, in Pelagianæ voragini cœno (sicut de quibusdam in Apocalypsi¹ legimus) velut una ranarum impudenter immersus, inque illa fæce horribiliter volutatus, nullatenus inde qualiter emergere possit, inveniens; quia puritatem relinquens Catholicæ veritatis, quanto se per lubricum falsitatis eonatur attollere, tanto magis ejus lutosis foveis circumclusus obruitur, de illis unus existens, de quibus Petrus dicit Apostolus²: Illi vero, velut irrationalia pecora, naturaliter in captione et in pernicie, in his quæ ignorant blasphemantes in corruptione sua; et peribunt recipientes mercedem injustitiae.

31. « Revera enim sic ejus stolidus et obtusus est animus, ut de his venenis que male hausit et vomuit, nullam rationem vel accipere valeat omnino, vel reddere: sed induratus obcaecatione diabolica, sibique jam traditus, cordis sui funesta sit obstinatione damnatus; nihilque supersit ei, nisi ut Deus noster, qui dixit³: Que hominibus impossibilia videntur, apud se esse facilia, hujusmodi mentem potenti compunctione transfigat, ut secundum beatum Apostolum Paulum⁴ resipiseat a diaboli laqueis, quibus captivus definitur sententia divini judicii. Multa ex illis, quæ de Pelagianis sensibus nec in somnis omnino configerant, vobis magis patefacta prodidimus, eaque dudum convicta fuisse monstravimus, etc. »

32. Quænam autem essent Pelagianæ hæresis capita, quæ circulator iste prædicans, corrupterat populum illum alioqui pium haetenus, et qui antebæ nec vet levi suspicione hæresis reperiatur aspersus, idem Gelasius memorial, simulque jungit antidotum, quo episcopi illi et se ipsos et alios eo veneno potatos curare possent, ac pristinæ reddere sanitati. Tres autem enumerat Pelagianas sententias Gelasius, quarum senex delirus erat assertor. Eorum prima illa est, quod negaret intantes cum peccato originali concepi, et ei obnoxios redi. Secunda ista, parvulos sine baptismo non posse damnari. Tertia demum erat, hominem per liberum arbitrium, ipsa natura suffragante, posse beatum redi. Iстis tribus capitibus, imo portentis, Cerberus iste triceps haud levia populo illi damna intulit, tacentibus qui bestiam abigere debuissent episcopis, imo et eidem consentientibus: unde ad finem Epistolæ ipse Gelasius eosdem hujuscemodi exagitat querimonia :

33. « Nimis incusamus fratres et coepiscopos nostros maxime per Piceni provincias Dei Ecclesiam gubernantes, qui non solum ineptissimi senis abjectaque personæ pravum non deterruere colloquium, verum et suo nutririere consensu. Quis audiat? Quis ferat passos esse Pontifices, ut cadaver nescio quod indignum, presbyterum sibi non acquiescentem audiire communione privaret? Quomodo talis vel susceptus ab aliquo, vel patienter auditus est? » Hæc cum exclamat ipse Gelasius, et jure redarguat tantum sibi sumpsisse cariosum senem, ut resistenter ipsi presbyterum excommunicare præsumperit; demum silentio obvolutam haetenus pandit causam, cur tantam sibi deformè monstrum vindicaret auctoritatem: nimirum quod ad hæresim illecebras proposuisset carnis oblectationes atque lascivias. Magnum profecto et late patens esse solet ad illaqueandas animas ejusmodi hæreticorum rete: ut ubicumque tensum fuerit, capiantur omnes bestiae terræ; tantummodo vero evadant illi, qui sicut columbae pennis¹ cælestia petunt, et de quibus est Sapientis sententia²: « Frustra jacitur rete ante oculos pennarum ». Quod quidem plus satis infelicissima nostra tempora edocent. Sed audi insectantem ista Gelasium, et de inveterato dierum malorum sene hæc nefanda prodentem :

34. « Insuper leges dedit, libenter acceptus, ut servi Dei cum puellis sacris congregatione dedecorosissima miscerentur. Nam cum spirituales animi, etiam cum desint ista consortia, imaginariis infestentur illecebris: quemadmodum alterni sexus intuitu sic illicita volentes, non vehementius incitentur? » Hæc quidem probrobus senex, cum vim tantam assereret homini etiam sine Dei adjutorio inesse fibrae voluntatis, ut si vellet, posset inter adolescentulas versari, contrectare, et tamen nullatenus inquinari. Talibus ergo suis concessa licentia, et dempto a sacris virginibus candido pudoris vela-

¹ Apoc. XVI. — ² 2. Petr. II. — ³ Matth. XIX. Marc. X. Luc. XVIII.
— ⁴ 2. Tim. II.

¹ Ps. LIV. — ² Prov. I.

mine, superinducto autem naturalis furvo tegmine libertatis; quod libidinum putas lutum ejusmodi commixtione pororum esse contractum, concretum, et augmentatum, longe superans Augiae statulum Herculis sudore mundatum?

35. Sed etsi tanto sues isti essent obruti cœno libidinum, sanctissimi tamen voluerunt hominibus apparere, nobisque veluti corona redimiri digni victores, qui thorace libertatis arbitrii potentes, spicula carnis ut sagittas infantium se superasse jactarent, sicque divinam sententiam reddidissent irritauit, qua Sapiens asserit¹: « Scivi quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det: et hoc ipsum erat sapientiae, scire cujus esset hoc donum ». Hæc qui sapit, non qui dicentes se esse sapientes, stulti facili sunt. Adversus ergo ejusmodi sociantes se sacris virginibus pœnas decernit idem Gelasius² in Epistola data anno sequenti ad universos episcopos, qua et coercet clericos ejusdem Piceni provinciae negotiationibus et turpibus lucris vacantes.

36. Sed quod insitum est hæreticis, cum prava et adversaria Catholicæ fidei dogmata seclanda proponunt, ut in eos quos sciunt his adversari viros sanctissimos Catholicæ fidei defensores mox jacula maledictionum intorqueant: audi quid de sene bis pueru, ter fatuo, quaterque improbo idem Gelasius addat: « Adhuc majus scelus accrescit, ut sub conspectu et præsentia sacerdotum, beatæ memorie Hieronymum atque Augustinum Ecclesiasticorum lumina magistrorum, musca moritura (sicut scriptum est³) exterminans oleum suavitatis, lacerare contenderet. Sed quid miremur Ecclesiarum præsules isla negligere; quos (sicut a multis audiimus) contra canones omnia gerere, et contra Apostolicam disciplinam passim cuncta miscere, manifestum est; non servatis regulis, ordinare; liciteque non solum monachos, sed etiam ministros Ecclesiæ cum feminis ad peregrina migrantes, remeare rurus, et ab aliis episcopis in militiam provelhi clericalem? Quæ cum singula toleranda non sint: quis sustineat tot et tanta facinora perpetrari, quibus spectaculum Gentilibus et Judæis et Hæreticis non immerito præbentes, in ipsum (quod absit) tendere videantur religionis excidium? Digne ista facientibus aptabitur illa sententia dieentis Apostoli⁴: Nomen Dei per vos blasphematur in Gentibus ». Ne vero hæc ulterius progrediantur, quibus ut altius coalescerent, quæ haec tenus in Italia inter Odoacrem et Theodoricum fuere bella, occasionem præbuerant, idem Pontifex his admonet verbis:

37. « Sufficiat igitur haec tenus fuisse hæc commissa: et ut placetur Deus humanis rebus, sollicitius divina curentur. Nusquam loci prorsus inventiatur præfatæ pestis assertor, nec accessum prorsus Ecclesiæ, vel usquam participationem Catholicæ communionis inveniat, qui hæreticorum mavult

subsequi nefaria professione consortium: et hi cum quibus antea probabitur noxiū miscuisse colloquium, nisi resipiscunt, et ab ejus societate descendunt, ab Ecclesiastico remoti servitio, devota ultiōne plectantur, quo ceteris cavendi ministretur exemplum. Nullum adeat: nec usquam loci damnatae olim blasphemiae jam sinantur. Discreta suis habitationibus virorum atque feminarum (sicut sanctum propositum decebat) exerceatur circumspœla devotione. Contra canonum constituta nullus ad Ecclesiasticum permittatur officium: non ignoraturis provincie cuiusque rectoribus, nec de præteritis se veniam reperturos erroribus, si deinceps dissimulaverint vitare patefactos. Nec excusationis de cætero relinquentur occasio, si post præcepta præsentia, quæ per Romulum diaconum (cujus tolerantiam pro fide Catholica et pro religione vigilantiā grallissime comprobamus) duximus destinanda, quisquis super his omnibus aut contemptor, aut negligens reprehendetur antistes. Sicut enim ad Sedis Apostolicæ moderamina pertinet, cunctis sollicitudinem debitam ministrare congruenter Ecclesiis: ita necesse est ut in contumaces et desides traditam sibi divinitus non dissimuleat potestatem. Data kal. Novemb. Albino V. C. consule⁵: quo (ut dictum est) Theodoricus regnare in Italia cœpit.

38. Intueris, lector, nihil penitus Apostolici vigoris remissum vel hebetatum, deploratissimis licet temporibus, Ariano rege omnibus Italæ provinciis dominante; nihilque solite Romani Pontificis auctoritatis vel juris diminutum, quin idem Romanæ Urbis episcopus pro arbitrio absque ullo implorato a rege consensu liberas dirigeret legationes ad Italæ provincias corrigendas; non quidem favore fultus imperatoris, cui se constituerat adversarium; non amicitia et gratia Theodorici regnantis, cui Ariano existenti nulla poterat Pontifex communicationis compagine glutinari. Ut plane intelligas Romanæ Ecclesiæ summam auctoritatem Barbarum Arianumque regem reveritum esse, qui nulli fuit illius Sedis episcopo impedimento, quin plenissima auctoritate cuncta quæ essent jurium Sedis Apostolicæ exerceret. Ut merito hac ex parte lugenda sint tempora nostra, dum sub principibus Orthodoxis sæpe Catholicæ ingemiscit Ecclesia, suis ubique iuribus spoliata, quæ sub æmulis principibus hæreticis et Barbarico gladio libera atque secura, suo decora splendorè fulgebat, propriæ dignitatis ubique venerabilis majestate: cum subjici nescia exigebat auctoritate sua etiam ab hostibus dominantibus reverentiam. Sed ad Gelasium redeamus adversus Pelagianos agentem. Legitur ejus nomine volumen adversus Pelagianam hæresim, cuius est exordium: « De Pelagiis quidem sensibus », etc. fine tamen carere videtur: at nulla de eo est mentio apud Gennadium, dum Gelasii papæ scripta re legit.

39. *Vulgi tumultus Constantinopoli.* — Quod ad Orientales res pertinet, sub hoc eodem anni hujus Albini consulatu hæc Marcellinus in Chronico:

¹ Sap. viii. — ² Gelas. Ep. vi. tom. I. Ep. decret. — ³ Eccl. x. — Rom. ii.

« Bella civilia adversus Anastasii regnum apud Constantinopolim gesta sunt. Statuae regis reginaque tumibus per urbem tractae. Julianus magister militum nocturno prælio pugnans, Getico ferro in Thracia confossum interiit ». Hæc ipse : quæ accidisse videntur vulgi furore sine capite debacchantis, quod indignè ferret (ut dictum est) exclusum germanum fratrem Zenonis, hominis ob profusas impensas plebi infimæ acceptissimi. In ludis autem spectans vulgus tumultuatum esse, habent etiam litteræ Gelasii papæ ad Anastasium, anno sequenti suo loco ponendæ. Sed quæ sine auctore vel due tumultraria grassatio facta est, cito deferbuit. Quomodo vero post hæc detectus Euphemius Constantinop. episcopus favere Isauris, indignationem commeruit imperatoris, suo loco dietari sumus.

40. Quomodo episcopi Orthodoxi communicent Euphemio. — De Ecclesiasticis autem controversiis hoc anno Constantinopoli agitatis habet hæc Cyrillus¹ : « Tertio anno imperii Anastasii incidit gravis sedition inter eos qui præerant Ecclesiis, Romanis quidem Pontificibus dissidentibus et Byzantinis; quod Acacium, qui Constantinopolitanus quidem fuit episcopus, de rebus autem Christianis non recte sentiebat, inscriptum haberent in sacris Diptychis Byzantini, rursus exclusis Alexandrinis, qui Chalcedonensem quidem Synodus feriebant anathemate, Dioecori aulem admittebant communionem. Cum ergo inter eos invicem magna esset dissensio; qui prius dictus est Elias episcopus Hierosolymitanus, solius Euphemii, qui erat Constantinopoli, amplexabatur communionem, Occidentalibus (ut diximus) depugnantibus; Palladio vero Antiocheno, ad gratiam intuente imperatoriam, et ideo Chalcedonensem quidem Synodus feriente anathemate, ea autem amplectente quæ tenebant Alexandrinis, utpote quod Anastasius eadem quæ Alexandrinis sentiret ». Hæc Cyrillus.

41. At dum laudat Eliam, quod Euphemii tantummodo communionem teneret, absque dubio id egit, quod probaret defendereque Concilium Chalcedonense, rejectum ab Alexandrinis (quos nominat Occidentales) et a Palladio episcopo Antiocheno, atque ab ipso denique Anastasio imperatore : adeo ut res tunc Catholicæ fidei in Oriente in eo viderentur statu repositæ, ut omnes (ut dictum est) qui essent Catholicæ Euphemio communicarent; quod si secus agerent, viderentur consentire hæreticis primarum sedium patriarchis, et imperatoris sequi perfidiani. Ut non mireris, si Elias vir sanctissimus habitus, in meditullio positus inter Alexandrinum et Antiochenum hæreticos patriarchas, se cum Euphemio propugnante fiduci Catholicam consentire professus sit : cum tamen non ob hanc causam ipsum Elam dixerimus inter schismaticos numerandum, quod Euphemio communicaret : nam licet (ut idem testatur Cyrillus) controversiae hoc anno maxime verterent inter Romanum episcopum

et Constantinopolitanum; nondum tamen eo res progressa erat, ut Gelasius papa in Euphemium damnationis sententiam protulisset : quando autem id factum sit, suo loco dicemus. Rursum vero non erat pro Romana Ecclesia in Oriente legatus, qui colligeret absque Euphemii communicatione Catholicos : nam vidimus res Ecclesiasticas commississe Gelasium papam Fausto uni ex legatis Theodorici regis : quod proculdubio non fecisset, si aliquis legatus Apostolice Sedis fuisset in Oriente, cui ex more agenda tractandaque committere valeret. Neque enim in litteris ad Euphemium, vel ad imperatorem datis, vel ad episcopos Macedoniæ missis nulla est de aliquo mentio, qui in Oriente vices agebat Apostolicæ Sedis. Hæc ad Eliæ episcopi excusationem dicta sunt.

42. De apparitione S. Michaelis in Gargano monte. — Sub hoc eodem anno secundo Gelasii papæ facta ponitur² inventio cryptæ Gargani montis in Apulia, quæ ex apparitione S. Michaelis Archangeli redditæ celeberrima, pio est cultui mancipata. Rei geslæ extat historia, in eo tamen emendanda, dum ibi dicitur bellum tunc viguisse inter Neapolitanos et Sipontinos; restituendumque est, inter Odoacrem et Theodicum : ejusmodi enim bello et non alio privato tunc vexabatur Italia : cum Sipontini, qui se Theodorico dediderant, male habiti sunt ab Odoaere. Quamobrem occiso tandem Odoaere summa rerum potitus idem Theodoricus Siponlinis negotiatoribus duorum annorum tributa relaxari jussit. Extat de his Epistola ejusdem regis ad Faustum Præpositum³. Crevit majoribus in dies accessionibus semel cœptus illic religiosus cultus S. Michaelis Archangeli, quem et universa Occidentalis Ecclesia anniversaria solemnitate celebrandum suscepit; et locus ipse ob ingentia illic solita edi miracula jugi in posterum peregrinatione fidelium est frequentalus.

43. Cæterum alia apparitione erat Romæ illustris memoria S. Michaelis Archangeli, in cujus venerationem annua festa dies peragi consuevit. In ejus laudem Drepanius Florus celebris etatis suæ poeta ecclit sacram hymnum ; in ipsius vero exordio hæc de ejus apparitione, festaque die⁴ :

Clarent Angelici sublimia festa diei
Allatura piæ dona beata anmæ.
Hunc etenim Michael autæ cœlestis alumnus
Conspicu nobis consecrat ore diem,
Dignatus Petri, Paulique invisere Sedem,
Imperiumque lovens, inclyta Roma, tuum.
Qui proceres inter pia incenia luce coruscos,
Egregio vultu splendunt orbe novo.
Cum Deus expulsi lucem depromeret umbris,
Conderet et stabilem nocte ruente diem, etc.

Ex quibus facile intelligas, ante apparitionem in Gargano factam, jam celebrem Romæ fuisse cultum ejusdem Michaelis Archangeli.

¹ Sigebert. hoc. ann. II. Gelas. — ² Apud Cassiod. Var. L. II. Ep. XXXVIII. — ³ Extat tom. VIII. Bibl. sanct.

⁴ Cyr. in Vit. Sabæ c. 69. Sur. tom. VI.

44. Porro ipse Drepanius, cognomento Florus, diversus plane est ab eo, eius Sidonius Apollinaris in Epistola ad Lupum² meminuit sicut et Antidii aequae poetæ, de quo idem in carmine ad Felicem. De eo etiam errare illi convincuntur, qui Drepanium Florum ad tempora rejiciunt S. Gregorii papæ. Longe vero ante hæc tempora sub Theodosio ma-

jore alter Drepanius vixit clarus orator, quem Panegyricum eidem Theodosio dixisse meminimus: quem et illum putamus qui eodem tempore proconsulatum in Africa gessit, ad quem extat ejusdem Theodosii rescriptum¹; qui Pacatus dictus reperitur: hic autem poeticis facultatibus notus, Florus est nuncupatus. At de his satis.

¹ Sidon. l. viii. Ep. xi.

¹ De exhib. reip. l. iv. C. Theod.

Anno periodi Graeco-Romanæ 5986. — Jesu Christi 493. — Gelasii pape 2. — Anastasii 3. Theodorici reg. 1. et 5.

4. *Consules.* — Coss. *Eusebius II* Orientalis et *Albinus junior* Occidentalis. Prior ante quinquenium eamdem dignitatem gesserat, indeque cum numerali nota ab auctore Chronicæ Alexandrini, a Marcellino, et in Fastis Heraclianis editur. Ille *Eusebium* illum esse pulo, quem Theodorus lector, Theophanes, et aliquæ leges Codicis Justiniane*magistrum officiorum* per hæc tempora fuisse docent. Post *Eusebium* nullus ex privatis geminato consulatu exornatus est, isque honos hoc saeculo paneis concessus. *Albinus* dicitur *junior* in Epitaphio a Baronio num. 4 recitato, et in Chronicis Marii Aventicensis et Cassiodori, ideoque ejusdem familiæ fuit ac *Albinus* anno CDXLIV consul ordinarius. Cassiodorus lib. 1, Epist. xx, scribit ad Albinum et Albienum patricios, et ex Epistola Ennodii cxxxi libri 2, *Albinum* patricium fuisse etiam intelligimus; *Albinum* Boetius apud Theodoricum falso majestatis crimine delatum tuitus est, ut liquet ex lib. 4 de Consolat. prosa 4, quem ab Albino juniore diversum non existimo. Eusebium consulem Orientalem fuisse inde liquel quod Chronographus Cuspinianus Occidentales memorare solitus *Albinum* tantum profiteatur.

2. *Theodoricus regnum Italæ obtinet.* — A num. 2 ad 6. Chronographus Cuspinianus ad Albinum consulatum scribit: « Regressus est rex Theodoricus ad Ravennam et venit ad Fossum Palatioli IV kalend. Septembbris. Hoe consule quoque facta est pax inter Theodoricum regem et Odoacrem III kal. Martias, et ingressus est Ravennam rex Theodoricus III nonas Martias, et occisus est Odoacer rex a rege Theodoricu in palatio cum comilitonibus suis ». Anonymus Valeianus ait, Theodoricum legationem misisse ad Zenonem: « At ubi cognita morte ejus, antequam legatio reverteretur,

ut ingressus est Ravenna (loco Ravennam), et occidit Odoacrem, Gothi sibi confirmaverunt Theodoricum regem, non exspectantes jussionem novi principis. Vir enim bellicosissimus, fortis, cuius pater Walamir dictus rex Gothorum, naturalis famen ejus fuit: mater Ereliva dieta Gothicæ, Catholica quidem erat, quæ in baptismo Eusebia dicta. Ergo præclarus et bonæ voluntatis in omnibus, qui regnavit annos XXXIII ejus temporibus felicitas est secuta Italianam per annos XXX, ita ut etiam pax per gentibus esset: nihil enim perpere gessit, sic gubernavit duas gentes in uno Romanorum, et Gothorum, dum ipse quidem Arianæ seclæ esset, tamen militia Romanis sicut sub principe esse præcepit ». Ille etiam titulos virorum insignium, uti *Clarissimus* et aliorum, quemadmodum postremis imperatoribus regnantibus in Italia fieri consueverat, retinuit, ut ex Epistolis Cassiodori, Theodorici regis nomine scriptis, certo innotescit. Procopius lib. 1 Hist. Goth. cap. 4, scribit, Theodoricum adeptæ potentie post annos septem et triginta vivendi finem fecisse. Quare duæ epochæ regni ejus distinguendæ, altera ab anno CDLXXXIX quo post sumum in Italiani ingressum Odoacrem Veronæ vicit; et secundum hanc regnavit annos XXXVII; altera a currenti anno, quo Odoacrem occidit, juxta quam regnavit annos XXXIII. Prior illa epocha confirmatur ex Eugippio in Vita sancti Severini Noricorum Apostoli, de Odoacre *Severinum* dixisse tradente: « Odoacer integer erit inter tredecim et quatuordecim annos, videlicet regnum integrum significans ». Quare *Severinus* prædicti Odoacrem usque ad annum CDLXXXIX regnaturum. Porro Epistola Theodorici ad Anastasium imperatorem a Baronio recitata incerto anno scripta.

3. *Cassiodorum Theodoricus rex ad varias di-*

gnitates evehit. — Ad num. 7. *Theodoricus* Cassiodori præsertim opera usus est in administratione regni Italici. Hunc *Odoacer comitivæ privatuarum* ornaverat dignitate, et deinde comitem sacerarum largitionum eundem instituerat; sed post Odoaceris mortem in Brutiorum plagas sese recepit, ubi cum intellectisset, Siculos adversus *Theodoricum* rebellasse, eos tum eloquentiae, tum armorum viribus novi regis parere coegit imperio; sicque sese in aulam ipsius insinuavit. Exceptit eum rex cum eo honore, qui splendori generis et rarae virtuti debebatur, et non immemor officii, quod sibi strenue præstilerat *Cassiodorus*, eum Brutis et Lucanis præfecit. Expleto annuo magistratu, eum apud se

revocavil, ac postea quæstura donavit. Cumque in obēundo illo munere omnium sibi animos conciliasset, *Theodoriens* virum integritate notissimum honore magisterii affecit, et exinde ad prætorii præfecturam, culmen honoris altissimum evexit. Qua in dignitate, quamvis tributa imponendi munus populis exosum tractaret, ea tamen singulis tanta æquitate dispensabat, ut nemo gravari se taxatione quereretur, nemo solvere detrectaret. Hanc dignitatem gerebat *Cassiodorus* anno dī, quo *Theodoricus* Romam venit. Quæ omnia ex variis ejus Epistolarum locis deducta:

Conjugium *Clodovei* Francorum regis cum *Clotilde*, de quo anno seq. num. 9.

GELASII ANNUS 3. — CHRISTI 494.

1. *Insignis Gelasii papæ ad Anastasium Epistola parænetica.* — Christi annus quadringentesimus nonagesimus quartus consulatu Asterii atque Præsidii illucescit: quo remeantibus Theodorici regis legatis circa finem anni superioris Constantiopolim missis, nuntiatisque Gelasio papæ que ab imperatore Anastasio accepissent, ipse Gelasius apologeticam Epistolam ad eundem Augustum conscripsit. Citur ipsa in Capitularibus¹ regum Francorum: est namque celebris ob argumenti egregii dignitatem. Reddeamus eam integre, ut par est, exemplaribus Vaticanis e mendis (quantum licuit) emaculata: sic enim se habet, ut in ea sacerdotalis effulgeat eminentia, et rerum gestarum cognitionem haud mediocrem exhibeat: est autem hujusmodi²:

2. « Famuli vestræ pietatis, filii mei, Faustus magister, et Irenæus viri illustres, atque eorum comites publica legatione fungentes, ad Urbem reversi, clementiam vestram quæsiisse dixerunt, cur ad vos meæ salutationis scripta non misericordi. Non meo, fateor, instituto: sed cum directi dudum de partibus Orientis, vel videndi me, licentiam sibi vestris præceptionibus abnegata, tota Urbe disperserint; a litteris credidi temperandum, ne onerosus potius quam officiosus existeren. Videlis igitur non

mea dissimulatione provenisse, sed competentis fuisse cautelæ, ne respicientibus animis molestias irrogarem. Sed ubi serenitatis tuæ benevolentiam comperi, præfatis indicantibus, humilitatis meæ clemententer expetisse sermonem; jam revera perpendiculari, imputandum non immerito mihi, si lacerem: quia, gloriose fili, te sicut Romanus natus et Romanum principem amo, colo, suscipio; et sicut Christianus, cum eo qui zelum Dei habet, secundum scientiam habere desidero; et qualiscumque Apostolicæ Sedis vicarius, quodcumque plenæ fidei Catholicæ deesse compero, pro meo modulo suggestionibus opportunis supplere contendo.

3. « Dispensatione etenim mihi divini sermonis injuncta: vœ mihi est, si non evangelizavero. Quod cum vas electionis B. Paulus Apostolus formidet et clamet³: multo magis mihi exiguo metuendum est, si divinitus inspiratum et paterna devotione transmissum subtraxero ministerium prædicandi. Pietatem tuam precor, ne arrogantiam judices divinæ rationis officium. Absit, quæso, a Romano principe, ut intimatam suis sensibus veritatem arbitretur injuriam. Duo quippe sunt, imperator Auguste, quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas sacra pontificum, et regalis potestas: in quibus tanto gravius est pondus sacerdo-

¹ Capitul. Franc. I v. c. 167. — ² Gelas. Ep. v.

³ 1. Cor. ix.

tum, quanto eliam pro ipsis regibus Domino in divino reddituri sunt examine rationem. Nosli enim, fili clementissime, quod licet præsideas humano generi digitale, rerum tamen præsulibus divinarum devotus colla submittis, atque ab eis causas hæc salutis expelis; inque sumendis cœlestibus sacramentis, eisque (ut competit) disponendis, subdi te debere cognoscis religionis ordine potius quam præesse. Nostri itaque inter hæc, ex illorum te pendere judicio, non illos ad tuam redigi velle voluntatem.

4. « Si enim quantum ad ordinem perlinet disciplinæ, cognoscentes imperium tibi superna dispositione collatum, legibus tuis ipsi quoque parent religionis antistites, ne vel in rebus mundanis exclusæ videantur obviare sententiæ: quo, rogo, te decet affectu eis obedire, qui pro erogandis venerabilibus sunt attribuli mysteriis? » Quod audis Gelasium profiteri Pontifices obedire legibus principum; jam dictum est iterum superius, nec refugisse Romanos Pontifices parere legibus Ethnicon, imo et persecutorum imperatorum, quæ justitia pollerent et veritate. Pergit vero Gelasius: « Proinde sicut non leve discrimen incumbit pontificibus si luisse pro Divinitatis cultu, quod congruit: ita his (quod absit) non mediocre periculum est, qui cum parere debeant, despiciunt.

5. « Et si cunctis generali sacerdotibus recte divina tractantibus fidelium conveniū corda submitti: quanto potius Sedis illius præsuli consensus est adhibendus, quem cunctis sacerdotibus et divinitas summa voluit präeminere, et subsequens Ecclesiæ generalis jugiter pietas celebravit? Ubi pietas tua evidenter adverbit, nunquam quolibet penitus humano consilio elevare se quemquam posse illius privilegio vel confessioni, quem Christi¹ vox prætulit universis, quem Ecclesia veneranda confessio semper est ei habet devota primatem. Impeti possunt humanis præsumptionibus quæ divino sunt judicio constituta; vinci tamen quorundam potestate non possunt. Atque utinam sic contra nitentibus permicosa non sit audacia, quemadmodum quod ab ipso sacrae religionis auctore præfixum est, non potest ulla virtute convelli. Firmamentum enim Dei stat.

6. « Num quidnam cum aliquibus infestata religio est, quantumque poluit novitate superari, et non magis hoc invicta permansil, quo æstimata est posse succumbere? Desinant ergo (quæso te) temporibus tuis quidam per occasionem perturbationis Ecclesiastice præcipitanter ambire quæ non licet; ne et illa quæ male appetunt, nullatenus apprehendant, et modum suum apud Deum et homines non teneant. Quapropter sub conspectu Dei pure ac sincere pietatem tuam deprecor, obtestor, et exhortor, ut petitionem meam non indignanter accipias. Rogo, inquam, ut me in hac vita potius audias deprecans-

tem, quam (quod absit) in divino iudicio sentias accusantem. Nec me latet, imperator Auguste, quod pietatis tuæ studium fuerit in privata vita. Optasti semper fieri particeps promissionis æternæ. Quapropter noli, precor, irasci mihi, si te tantum diligo, ut regnum quod temporaliter assecutus es, velim te habere perpetuum, et qui imperas sæculo, possis regnare cum Christo.

7. « Tuis certe legibus, imperator, pateris nihil perire, Romano nomini nullum admittis ingeri detrimentum. Itane verum est, princeps egregie, qui non solum præsentia Christi beneficia, sed desideras et futura, ut religioni, ut veritati, ut sineceritati Catholicæ communionis et fidei temporibus tuis patiaris quemquam inferre dispendium? Qua fiducia, rogo te, illie ejus præmia peliturus es, cuius hic damna non prohibes? Non sunt gravia, quæso te, quæ pro luæ salutis æternitate dienuntur. Scriptum legisti²: Meliora sunt vulnera amici, quam oscula inimici. Quæso pietatem tuam, ut quo affectu dicuntur a me, eo tuis sensibus intimentur. Nemo pietatem tuam fallat. Verum est quod figuraliter per Prophetam Scriptura testatur³: Una est columba mea, una est perfecta mea: Una est Christiana fides, quæ est Catholicæ: Catholicæ autem veraciter illa est, quæ ab omnium perfidorum, atque ab eorum successoribus atque consortibus sincera, pura, immaculata communione divisa est. Alioquin non erit divinitus mandata discretio sed miseranda confusio. Nec ulla causa jam superest, si hoc in quolibet contagio voluerimus admittere, ne cunctis hæresibus aditum januamque pandamus. Qui enim in uno offenderit⁴, omnium reus est. Qui minima spernit⁴, paulatim decidit.

8. « Hoc est, quod Sedes Apostolica magnopere cavit, ut quia mundo radix est Apostoli gloria confessio, nulla rima pravitatis, nulla prorsus contagione maculetur. Nam si (quod Deus avertat, quod fieri non posse confidimus) tale aliquid proveniret: unde cuiquam resistere auderemus errori? vel unde correctionem errantibus posceremus? Proinde si pietas tua unius civitatis populum negal posse pace componi: quid nos de totius orbis terrarum sumus universitate facturi, si (quod absit) nostra fuerit prævaricatione deceptus? Si totus correclus est mundus, profana patrum suorum traditione despecta; quomodo non corrigatur unius civitatis populus, si prædicatio tida succeedat? » Haec ingrens Gelasius, haud dubium de Acacii abolendo nomine, cui cives faverent, intelligit; et proinde subdit: « Ergo, gloriose imperator, volo ego Ecclesiæ pacem; quam, etiamsi cum mei sanguinis impedio provenire posset, amplector. Sed precor te cuiusmodi debeat esse pax ipsa, non ulcumque, sed veraciter Christiana mente libremus.

9. « Quomodo enim potest esse pax vera, cui charitas intemerata defuerit? Charitas autem qua-

¹ Matth. xvi.

² Prov. xxvii. — ³ Cant. vi. — ³ Jacob. ii. — ⁴ Eccl. xix.

liter esse debeat, nobis evidenter Apostolus prædicat, qui ait¹: Charitas de corde puro, et conscientia bona, et fide non fieta. Quomodo (quæso te) de corde erit puro, si contagio inficiatur externo? Quomodo de conscientia bona, si pravis fuerit malisque commixta? Quemadmodum fide non fieta, si maneat sociata cum perfidis? Quæ cum a nobis sæpe jam dieta sint, necesse est tamen incessabiliter iterari, et tamdiu non faceri, quandiu nomen pacis obtenditur: ut nostrum non sit (ut invidiose jactatur) facere pacem, sed talem velle doceamus, qualis et sola pax esse, et præter quam nulla esse, monstratur. Eutychianum certe dogma, contra quod Apostolicæ Sedis cautela pervigilat, si creditur salva fidei Catholice posse veritate constare, promatur, asseratur; et quantislibet viribus adstruatur; ut non solum per ipsum, quam inimicū sit fidei Christianæ possit ostendi, sed quantas et quam lethales hæreses in sua contineat colluvione, monstrari. Si autem (ut magis confidimus) a Catholicis judicatis mentibus excludendum: quæso te, eur non et contagia simul eorum, qui hac probantur esse polluti, decernitis refutanda? cum dicit Apostolus², non solum qui non facienda faciunt, reos videri, sed etiam qui consentiunt facientibus.

10. « Proinde sicut non potest, perversitatis communicatore suscepto, non pariter perversitas, approbari; sic non potest refutari perversitas, complice sectatore perversitatis admissa. Legibus certe vestris criminum consciī, susceptoresque latrocinantium pari judiciorum poena constringuntur; nec expers facinoris æst. matur, qui licet ipse non fecerit, facientis tamen familiaritatē fœdusque reperit. Proinde cum Chaledonense Concilium, pro fidei Catholice atque Apostolice veritate communioneque celebratum, damnaverit Eutychetem detestandi furoris auctorem, non satis habuit nisi ut pariter ejus quoque consorcem Dioecorum cæterosque percelleret. Ille igitur modo sicut in unaquaque hæresi vel factum semper, vel fieri, non habetur ambiguum, successores eorum Timotheum, Petrum, atque alterum Antiochenum Petrum, non viritim propter singulos quosque rursus facto Concilio, sed Synodi semel acta regula consequenter elisit. Quemadmodum ergo non evidenter appetet, etiam cunctos simili tenore constringi, et qui eorum communicatores et complices extiterunt, atque omnes omnino a Catholica et Apostolica merito communione discerni? Hinc Acacium quoque jure dicimus a nostro consortio subinovendum, qui maluit in sortem transire perfidiæ, quam in Catholice et Apostolice communionis sinceritate constare; cum fere per triennium, ne in id veniret, Apostolice Sedis Epistolis doceatur competenter instrutus. Postquam vero communionis est factus alienæ, non potuit nisi a Catholice et Apostolice mox societate præcidi; ne per eum, si vel paululum cessa-

remus, nos quoque videremur subiisse contagia perfidorum.

11. « Sed revera vel tali percusus poena resipuit, correctionem promisit, emendavit errorem? aut ille tractatus lenius voluerit coereiri, qui etiam verbera dura non sensit? Quo in sua perfidia et damnatione moriente, tam ejus in Ecclesiastica recitatione non potest nomen adscribi, quam externæ contagium non debet communicationis admitti. Quapropter aut doceatur ab hæretica participatione sincerus, quorum se ille communicationi permisit; aut cum iisdem non potest non repellit.

12. « Si autem susurrant Orientis episcopi, quod ad eos Sedes Apostolica non ista conscripserit, quasi vel ipsi de recipiendo legitime Petro Sedem Apostolicam suis litteris fecerint certiorem; vel hujus receptionis inconditæ non jam pariter complices extitissent, quem sicut vere non possunt docere ab hæretica pravitate fuisse purgatum, ita se hæretorum nullatenus poterunt excusare consortes. Quod si fortassis adstruxerint, quod ad Apostolicam Sedem de susceptione Petri per Acacium cuncti consona voce retulerint; per eundem sibimet omnes pari voce sentiunt fuisse rescriptum. Apostolicæ vero Sedis auctoritas, quod cunctis saeculis Christianis Ecclesie prælata sit universæ, et canonum serie paternorum, et multiplici traditione firmatur. Sed vel hinc, utrum sibi quisquam contra Nicænæ Synodi constituta quippiam valeat usurpare, collegio potest unius communionis ostendi non mentibus externæ societatis aperiri. Apud illos si quis confidit, egrediatur in medium, et Apostolicam Sedem de utraque parte revineat et instruat. Tollatur ergo nomen e medio, quod Ecclesiarum discretionem procul a Catholica communione operatur; ut sincera pax fidei communionisque reparetur et unitas: et tune quis nostrum contra venerandam vel insurrexit, vel mitatur insurgere vetustatem, competenter et legitime perquiratur: et illuc apparebit, quis modesto proposito custodiat formam, traditionemque majorum; qui supra hæc irreverenter insiliens, rapina æqualem posse fieri arbitretur.

13. « Quod si mihi populi Constantinopolitani persona proponitur, per quam dicatur, nomen scandali, id est Acacii, non posse removeri. Taceo quia et hæretico quondam Macedonio pulso, et Nestorio nuper ejecto, plebs Constantinopolitana, Catholicæ permanere delegerit potius, quam majorum præsulium damnatorum affectione retineri. Taceo, quod qui ab eisdem ipsis damnatis præsulibus baptizati fuerant, in fide Catholica manentes, nulla sint exagitatione turbati. Taceo, quod pro rebus ludicris populares tumultus nunc etiam vestræ pietatis auctoritas refrenarit: atque ideo multo magis pro salute animarum suarum necessario vobis Constantinopolitane civitatis obtemperat multitudo, si eam ad Catholicæ et Apostolicæ communionem vos principes reducatis. Etenim, imperator Auguste, si contra leges publicas aliquid (quod absit) quispiam fortasse tentaret, nulla pati id ratione potuisses; ad

¹ 1. Tim. 1. — ² Rom. 1.

Divinitatis puram sinceramque devotionem ut libi plebs subdita redigatur, conscientiae tuae non putas interesse? Postremo si unius civitatis populi animus non putatur offendii, ne divina (ut res postulat) corriganter: quanto magis ne divina offendantur, Catholicorum nominis universi piam fidem nec laedere debemus omnino, nec possumus? Et tamen iudicemus nostra se poscunt voluntate sanari.

14. « Competentibus ergo sinant curari se posse remediis: alioquin (quod absit) in eorum transeundo perniciem, cum illis perire possumus, ipsos autem salvare non possumus. Jam hic quod sit magis sequendum, sub divino judicio vestre conscientiae derelinquo: utrum (sicut nos optamus) simul omnes certam redeamus ad vitam; an (sicut illi poseunt) manifestam tendamus ad mortem. Sed adhuc Apostolicam Sedem sibi medicinalia suggestente, superbam vocare arroganterque contendunt. Habet hoc qualitas saepe languentium, ut accusent magis medicos congruis observationibus ad salubria revocantes, quam ut ipsi suos noxios appetitus deponere vel reprobare consentiant. Si nos superbi sumus, qui animarum remedia convenientia ministramus; quid vocandi sunt qui resultant? Si nos superbi sumus, qui obediendum paternis dicimus institutis; qui refragantur, quo appellandi sunt nomine? Si nos elati sumus, qui divinum cultum puro atque illibato cupimus tenore servari; qui contra Divinitatem quoque sentiunt, dicant, qualiter nuncupentur? Sic et nos ceteri, qui in errore sunt, aëstinent, quod eorum non consentiamus insanie. Ubi tamen spiritus superbiae veraciter consistat et pugnet, veritas ipsa indicat». Hactenus ad Anastasium Augustum Gelasius papa.

15. Quod autem tota hac Epistola in eo tantummodo versetur Gelasius, ut reprehendat eos qui Acacii nomen adhuc retinerent in Diptychis; nec in Anastasium tanquam in haereticum improbantem Chalcedonense Concilium invehatur: intelligere satis possumus, ipsum imperatorem hanc et palam provenisse andraciae, ut se Eutychianum esse haereticum et Acephalorum sectae signiferum propagalarit. Post haec enim, et non ante praesentem annum Anastasium prælrium excitare cœpisse adversus Catholicam fidem, Marcellinus profitetur in Chronico, qui addit cum persecutione prodigiose esse terræ motum exortum: « Maximus terræ motus, inquit, extitit, ex quo Laodicæa, Hierapolis, atque Agathicum civitates eodem tempore prostratae sunt. Hæc Marcellinus ».

16. *Euphemio in sententia obstinatus persistente, Gelasius episcopos Dardanice et Illyrici ne cum eo communicent, confirmat.* — At ne istis quidem datis hoc anno a Gelasio papa litteris, vel minimum Anastasius persuaderi valuit, ut remolo obice, Ecclesiis unio redderetur et pax; Euphemio insuper cum suis in sententia obstinata persistente, imo et alias ab Apostolicæ Sedis communione revocare conante: cum ad decipiendos simplices illa jactaret, non esse ejusmodi inter se et Gelasium

quaestione, qua Catholicæ communio solvi deberet; utpote quod non de fide (ut mentiebatur) sed de moribus alteratio orta esset: per Apostolicam vero Sedem magis exerceri vindictam, quod ab Acacio spreta esset, quam justitiam defendi. His et aliis ille praetextibus dum involveret eos qui antea secum communicare renuerant, in suas partes blandis sermonibus captivos abducere satagebat.

17. Altamen complures ab eo resilierunt omnino, fortisque in sententia permanescere, ut episcopi Dardanice et Illyrici, qui nullis induci valuere argumentis, ut communicarent cum Euphemio et aliis illi conjunctis episcopis. Docent id quidem litteræ Gelasii papæ hoc eodem anno sub dictis consulibus dateæ tertio nonas Augusti: cum ad eosdem in fide consolidandos idem Pontifex duos legatos misit Cyprianum atque Macarium, ambos sanctæ Romanæ Ecclesiæ diaconos: quibus et dictas litteras dedit, quas a laude dictorum antistitutum verbis istis exorditur¹:

18. « Audientes Orthodoxæ vestræ dilectionis in Christo constantiam, atque ita vos antique fidei, communionisque sincere traditionibus inherentes, ut mentem Christianæ deditam veritati nullatenus inficerint prævaricatorum vicina contagia: magnificavimus Dominum; charitatemque vestram missis litteris alloqui per religiosos filios nostros Cyprianum atque Macarium diacones tota cordis aviditate curavimus. Quoniam pro Sedis Apostolicæ principatu, ejus sollicitudo delegata divinitus, cunctis debetur Ecclesiis, nos² vivimus, si vos statis in Domino: magnisque gaudiis triumphamus, cum ubique terrarum Dominum Sabaoth semen puræ confessionis reliquisse cognoscimus, etc. » Ad finem vero hæc de falsis schismaticorum praetextibus: « Nec quisquam omnino vobis persuadeat, Acacio prævaricationis suæ crimen fuisse laxatum: quia qui postquam in collegium recidens pravitatis, juris meruit ab Apostolicæ communione secludi, in hac quidem persistens damnatione defunctus est: absolutionem quam superstes nec quæsivit omnino, nec meruit, mortuus jam non potest impetrare ». Et inferius: « Sed neque vos quisquam circumvenire pertinet, quod dicat non de religione, sed de moribus esse certamen: vel Apostolicam Sedem non causam communionis Catholicæ fideique tractare, sed injuriam dolere, cum videatur ab Acacio fuisse contempta: quoniam hæc et hujusmodi, quatenus simplices quoque decipient, hi qui in errore sunt posili, spargere non quiescunt. Videtis enim (sicut supra jam dictum est) per nomina prævaricatorum, si (quod absit) in Ecclesia recitanda credantur, simul et contagium prævaricationis induci. Sedes autem Apostolica in tantum non contumeliam docet, sed tamen defendit, etc. » Quæ insuper ad excusationis prætextum iudicemus suo loco anno sequenti.

¹ Gelas. Ep. viii. tom. i. decret. Rom. Pont. — ² Thessal. iii.

19. *Romanam Synodum congregat Gelasius, in qua, inter cetera, de Romanæ Ecclesiae primatu decernitur.* — Placuit autem inter haec Gelasio, congregato Romæ Concilio septuaginta episcoporum, in eodem quaecumque ad fidem Catholicam illibate custodiendam, dissidia tollenda, pacemque in Ecclesia restituendam spectare viderentur, communi omnium episcoporum consensu, Deo inspirante, constituere : sed in eo potissimum laboravit, ut Catholicæ et Apostolicæ Ecclesiae communio nulla vel levi macula conspersa, illibata penitus et impoluta sarta tecta in omnibus servaretur. Ad hoc autem præstandum solliciorem curam impendens, non solum vindicasse voluit ipsam Ecclesiam ab omnibus (ut semper fuit) immunem hæresibus atque hæreticorum consortio; sed ut eam redderet a pravorum scriptorum contagione securam, omne studium adhibens, delectum habuit Ecclesiasticonrum librorum, qui haecemis editi legi solerent : distinguens, separansque quasi os Domini¹, mundum ab immundo, et secernens pretiosum a vili. Cujus rei perficiendæ gratia, decretum constituit ab Ecclesia Catholica perpetuo retinendum, in quo post recensitos canonicos libros tum Veteris tum Novi Testamenti, adjecit de primatu Romanæ Ecclesiae et aliarum patriarchalium Ecclesiarum juri bus, ad reprimendam Constantinopolitanorum antistitum præsumptionem, et audaciam infringendam, qua se Acacius primum, inde ejus successores adversus Romanam Ecclesiam proterve nimis erexerant ; ista subjiciens non nova, sed quæ a prædecessoribus servata, et a Damaso (ut vidimus) olim fuerant promulgata, longe vero antea ab ipso Ecclesiæ nascentis exordio (ut siue demonstratum est) traditione prodita, usu retenta, et observatione firmata, quæ sic se habent :

20. « Post Propheticas, inquit, Evangelicas atque Apostolicas Scripturas, quibus Ecclesia Catholica per gratiam Dei fundata est, illud etiam intimaudum putamus, quod quamvis universæ per orbem Catholice Ecclesie unus thalamus Christi sit : sancta tamen Romana Catholica et Apostolica Ecclesia nullis Synodicis constitutis cæteris Ecclesiis prælata est, sed Evangelica voce Domini et Salvatoris nostri primatum obtinuit² : Tu es Petrus, inquientis, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam, et tibi dabo claves regni celorum ; et quæcumque ligaveris super terram, erunt ligata et in cælis ; et quæcumque solveris super terram, erunt soluta et in cælis. Cui data est etiam societas beatissimi Pauli Apostoli vasis electionis : qui non diverso (sicuti hæretici garriunt) sed uno tempore, uno eodemque die gloria morte cum Petro in Urbe Roma sub Cæsare Nerone agonizans coronatus est ; et pariter supradictam sanctam Romanam Ecclesiam Christo|Domino consecrarunt, talemque

omnibus urbibus in universo mundo sua præsentia atque venerando triumpho prætulerunt.

21. « Est ergo prima Petri Apostoli sedes Romana Ecclesia non habens maculam, neque rugam, nec aliquid hujusmodi. Secunda autem sedes apud Alexandriam B. Petri nomine a Marco ejus discipulo et Evangelista consecrata est : ipse a beato Petro Apostolo in Aegyptum directus, verbum veritatis prædicavit, et gloriosum consummavit martyrium. Tertia vero sedes apud Antiochiam ejusdem beatissimi Petri Apostoli nomine habetur honorabilis ; eo quod illic, priusquam Romam venisset, habitavit ; et illic primum nomen Christianorum novellæ gentis exortum est. Et quamvis aliud fundamentum nullus possit ponere præter id quod positum est, qui est Christus Jesus : tamen ad ædificationem nostram eadem S. Romana Ecclesia post illas Veteris et Novi testamenti, quas regulariter suscepimus, etiam has suscipi non prohibet Scripturas, id est, sanctam Synodum Nicenam trecentorum decem et octo Patrum, mediante Maximo Constantino Augusto, in qua Arius hæreticus condemnatus est ; sanctam Synodum Constantinopolitanam, mediante Theodosio seniore Augusto, in qua Macedonius hæreticus debitam damnationem excepit ; sanctam Synodum Ephesinam, in qua Nestorius condemnatus est consensu beatissimi Cælestini papæ, mediante Cyrillo Alexandrinæ sedis antistite et Arcadio episcopo ab Italia destinato ». Hic observa, lector, nullam fieri de Theodosio ju niore mentionem, sicut de cæteris imperatoribus, sub quibus reliqua contigerunt Synodi celebrari ; quod ipse Theodosius male audire visus sit. Sed pergit : « Sanctam Synodum Chalcedonensem, mediante Marciano Augusto et Anatolio Constantinopolitano episcopo, in qua Nestoriana et Eutychiana hæreses simul cum Dioscoro, ejusque complicitibus damnatae sunt ». Haec de quatuor œcumenicis Synodis Gelasius.

22. Ad finem vero damnationem inserit omnium hæresiarcharum et schismaticorum, inter quos ad numerat recentiores hæreticos post Eutychetem atque Diocorum duos Petros, Alexandrinum et Antiochenum : atque ad postremum recenset Acacium eadem anathematis sententia innodatum. Haec Gelasius papa hoc anno statuit in Romano Concilio profutura posteris, si non præsentibus refractariis proficia forent. Sed de rebus Synodalibus hactenus.

23. *Ad diversos episcopos Gelasii Epistolæ de disciplina revocanda, et maxime de usu bonorum Ecclesie.* — At ipse licet rerum Orientalium totus assiduis curis distentus, haud tamen prætermisit quæ spectarent ad statum Occidentalis Ecclesie, ac præcipue rerum Italiæ. Hoc enim ipso anno sub nominatis consulibus Epistolam scripsit ad universos episcopos in Lucania, Brutis et Sicilia constitutos : cum enim ob bella inter Erulos et Gothos annis pluribus agitata Ecclesiastica disciplina colapsa admodum atque prostrata esset, ad eam restau-

¹ Iherem. xv. — ² Matth. xvi.

randam laboravit omnem curam impendens : qui et suæ Epistolæ exordio tradit, relatione Joannis Ravennatis episcopi, Italæ Ecclesiæ ob bella et famem esse sacris ministris exhaustas. Quamobrem ad Ecclesiæ ministros pertinentia accurata inspectione complura constituit.

24. De Ecclesiæ vero bonis rursus illud sollicitius inculcavit, ut de redditibus ejus tam ex fructibus, quam ex oblationibus quadripartita divisio fieret : quarum prima episcopo, clero secunda, tertia pauperibus, quarta vero ædificiis Ecclesiæ tribuenda. Addidit autem præter ea quæ hac de re fuerant a Simplicio constituta, provida ratione Gelasius, ut pars illa quæ in usum pauperum convertenda esset, nequaquam elanculo erogaretur, sed palam, omnibus videntibus atque scientibus; ne rapiendi vel ex parte diuinuendi eam daretur occasio : nam ait : « Ipsam nihilominus adscriptam pauperibus portionem, quamvis divinis rationibus se dispensasse monstraturus episcopus esse videatur : tamen juxta quod scriptum est¹ : Ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est : oportet etiam præsenti testificatione prædicari, et bonæ famæ præconii non faceri ». Haec ipse.

25. Rursum hoc eodem anno ad Siciliæ episcopos scribens, præter illam partem quæ erogari debet in pauperes, ut de sua episcopus debeat alere peregrinos atque captivos inculcat : quibus plane demonstrat, quod pars illa pauperibus debita, non in alios pauperes, quam in eos qui sunt scripti sue cuiuscumque diœcesis, sit eroganda : nam audi quid dicat² : « Præsulum auctoritas nostrorum emanavit, ut facultates Ecclesiæ episcopi ad regendum habeant potestatem : ita tamen, ut viduarum, pupillorum, atque pauperum, neconon et clericorum stipendia distribuere debeant : hoc eis etiam statuimus dari, quod hactenus decretum est. Reliquum sibi episcopi vindicent, ut (sicut ante diximus) peregrinorum atque captivorum largitores esse possint, etc. » Haec autem in Ecclesia Dei exolevisse, jam superius deploratum est : dolemus rem tanlam negligi, vel involuero aliorum prætextum prætermitti: unde mihi facile persuadeo hac potissimum causa Dei Ecclesiam assiduis afteri malis. « Etenim propter miseriam inopum et gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus³ », cognovi enim (dicam cum Propheta⁴) « quia faciet Dominus judicium inopis et vindictam pauperum ».

26. Hoc anno scripta extat Epistola Gelasii papæ ad Eonium episcopum Arelatensem de mutua conservanda charitate cum fide Catholica, accepta ex codice Arelatensi : sed corrigendam puto in ejus inscriptione, dum Eonium habet; ejusque loco restituendum esse Caesarium : etenim quomodo post hoc tempore sedisse Eonianus Arelate, si, qui post

eum sedet, Gæsarius, exploratissimum est tempore Felicis papæ, qui Gelasium processit, jam sedisse? Id quidem tum Felicis papæ ad eum date litteræ, quarum Gennadius meminit, docent; tum illæ quas ejusdem Felicis ad Caesarium ex codem archivo Arelatensi hic tibi primum edendas curavimus. Qua etiam castigatione emenda, quas a Symmacho papa ad Eonium Arelatensem episcopum datas Epistolas leges. Epistola vero Gelasii sic se habet :

27. « Dilectissimo fratri Eonio (Caesario) Gelasius.

« Inter difficultates varias copiam nos reperisse gratulamur, qua per divinam gratiam Sedis Apostolicæ regimen nos adisse pandentes, præternissum diu cum tua misceremus fraternitate sermonem, et salutatione directa, mutua charitate solliciti dilectionis quoque tuae prospera quereremus. Quanto enim totius ovilis curam, Christo Domino delegante, susceptam beati Petri Apostoli gubernatio principalis universo gregi in orbe terrarum, tanto pietatis affectu cunctas Ecclesiæ, earumque rectores amplectitur, et inter diversos mundi turbines si paterna fide vel traditione firmiter perseverant, ubi primum facultas arriserit, et querit anxia, et gavisa cognoscit. Quapropter, frater carissime, instantius religiosis viris tiliis nostris Euphronio presbytero et Restituto viro religioso, qui ad Italæ partes ad providam congregationi sanctæ substantiam comiabantur, remeantibus ad propria, silere nequivimus : sed omni voto dilectionem tuam duximus admonendam : quatenus et vigere apud nos alternae viscera gratiae fratres et coepiscopi nostri per Gallias constituti, charitate tua vulgante, cognoscerent : et desiderantibus omnium, per quos tua charitas voluisse, referret multo sospitatem, constaretque nullatenus quantumlibet sæculo detrahente divelli, sed Catholicam professionem manere semper ubique coniunctam. Dominus te in columem custodiat, frater carissime. Dat. X kal. Septemb. Astorio et Præsidio, VV. CC. cons. »

28. *Faustis auspiciis Clodoveus uxorem ducit Crotildem Burgundie regis neptem.* — Hoc ipso anno, qui numeratur decimus regni Clodovei regnantis in Gallia, idem rex feedere nuppiarum junxit sibi in matrimonium Crotildem Christianam feminam neptem Burgundie regis Gundebaldi (Gundebadi) nomine, ex qua ipsi bona cuncta fluxerunt, cum primum per mulierem fidelem salvus factus est vir infidelis. Rem gestam exacte descripserunt, qui res Francorum prosecuti sunt, ut Gregorius Turenensis¹; Amonius (quem Aimoneum, aliud Aimoinum nominant) neconon qui Vitam S. Remigii scripsit Hinemarus². Porro ex Amonio ista reddamus, qui rem sic auspicatur³ : « Quo ordine Clodoveus ad matris Ecclesiæ sinum ac Catholice pervenerit fidei

¹ Matth. v. — ² Gelas. Ep. vii. tom. i. Ep. decret. — ³ Ps. xi. — ⁴ Psal. cxxxix.

¹ Greg. Tur. de reb. gest. Franc. l. ii. c. 28. 29. — ² Hinemar. in Vita sancti Remigii apud Sur. tom. i. — ³ Aimon. de Gest. Franc. l. ii. c. 13.

unitatem, paucis dicam. Duxit uxorem ex genere Burgundionum Crotildem nomine, Christianam ab ipsis inueniabutis infantiae. Hæc tali quadam ex causa ad notitiam ipsius regis pervenit. Misera idem princeps tegatos ad Gundebaldum regem Burgundionum ferendae pacis gratia : qui dum in palatio immorantur, Crotildem pueram contemplati, inquirunt quæ sit. Dicitum est eis neptem esse regis ex fratre progenitam : quæ, inquit, parentibus orbata, nunc stipe alitur regia. Regressi itaque legati, annuntiant perfecta esse pro quibus ierant. Inter cætera dicunt vidisse se pueram adeo forma venustram, ut cuilibet potentissimo regi nuptui possit tradi : Quam, inquiunt, in regia manentem, patre ejus haec vita earente, patruus ab inuenire nutritivæ cœtate.

29. « Hoc auditio, rex Clodoveus amore capitur pueræ, sperans et ex hac occasione regnum Burgundia accipere posse. Dirigit evestigio quemdam sibi familiarem, nomine Aurelianum, qui munera pueræ a se missa perferens, speciem ejus diligenter contemplaretur. Hinc imperat, ut pueram adeat, de nuptiis voluntatem regis edicat; et quid in animo illa super hac re habeat, agnoscat ». Est mentio Aurelianii patricii apud Gregorium¹ Turonensem, cum agit de ejus servo apud sacras reliquias sancti Victoris Massiliæ liberato. Sed pergit auctor : « Ille præcepto parens, Burgundia partes ingreditur. Palatio appropinquans, socios silvis se abdere jussit : ipse habitu mendici circumiectus, ad aulam properat; et ut futurae sibi domine colloqui possit, explorat. Tunc fortasse illa ad Ecclesiam processerat Domino suarum vota relatura precum ; erat quippe dies Dominicæ. Aurelianus inter ceteros panperes præ foribus stans, egressum ejus oppriebatur. Expletis Missarum solemnitiis, egreditur puer, egenis (ut mos erat) eleemosynam largitura. Accedit Aurelianus ut mendicus stipem postulatus. Cumque illa aureum ei porrigeret : ipse apprehensam manum ejus, pallio super brachium reducto, nudam ori ejus osculaturus admovit. Bla pudore puerari perfusa dominum repetit. Mittit continuo puer, qui inventum (ut putabat) mendicum ad se deduceret compositum, quem taliter alloquitur :

30. « Quid tibi, o homo, visum, ut eleemosynam accepturus, manum meam veste denudans osculareris ? Cui ille, interrogata omittens, tale dedit responsum : Dominus meus rex Francorum, audita generositatis tua excellentia, desiderat te habere conjugem : ecce annulus ejus et cetera ornamenti sponsalia. Conversus autem, ut sacculum, quem post ostium deposuerat, stumeret, oblaturus ei munera que defulerat, furtim ablatum esse reperit. Questione habita, invenitur sacculus, recepit enim ut peregrinus, munera pueræ offert, de nuptiis jam securus. Nam illa ubi de tori copula audiuit, legato in hæc verba respondit : Non est, inquit,

fas Christianæ mulieri Paganum sortiri maritum : sed si hoc cunctorum præordinaverit conditor Deus, ut ille per me Creatorem agnoscat suum ; petita non abnuo, quinimo omnipotentis fiat Domini iusso. Illo dicente, regem per omnia assesum præbiturum ; rogat ita ut secretum apud se hoc verbum teneat, ne patruus aliquo illud pæco persentiat. Qui fidem dans, se id nulla proferre ratione, regreditur ad regem, quem prospero nuntio reddidit alacrem. Puella sane eum quem Clodoveus misera annulum inthesauris patruire reposuit custodiendum ». Quomodo autem eadem expedita prius, postea petita a patruo, assentiente illo, sponsalibus contractis, ad Clodoveum deducta, et illi conjuncta sit födere nuptiarum, idein auctor pluribus narrat. Sed hæc modo satis : quibus repræsentatam ferme videas in Aureliano industriam servi Abrahæ¹ quærentis conjungem filio domini sui, afferentisque munera futurae sponsæ pueræ, et in Crotilde ille primum eleemosynam large dante, et postea munera ab eo accipiente, sanctam redditam esse Rebeccam. Talibus plane dignis exordiis e domus Abrahæ patris credentium exemplo deductis tantum decuit connubium auspicari, ex quo fides esset in nobilem gentem fecundis germinibus propaganda.

31. At voluit Deus tanli conjugii primitias sibi offerri, ut sic magis cælestibus benedictionibus augeretur, cum videlicet primogenitum ex eo filium natum in cælum accepit. Nam subdit auctor, natum puerum, baptizatum et Ingomerem nominatum, adhuc in albis positum, antequam diuturniore vite hujus usura potiretur ex humanis subductum, quasi obisdem et pignus credituri (credituri) parentis ad Deum præmissum ; ut filius patris voluntate permissus fieri Christianus, precibus parentem generaret in fide. « Cum rex ignorans Dei consilium », inquit auctor, « nonnihil in sanctam reginam commotus, dixit : Quia puer in Dei vestri baptizatus est nomine, dii nostri illum præsenti luce fraudaverunt. Cui regina : Gratias ago, ait, omnipotenti Deo, qui dignatus est ex meo utero progenitum in suum recipere regnum. Genuit et alium filium, quem baptizatum vocavit Clodomirum : quo ægrotante, rex conjugem cœpit increpare, dicens : Et hic propter superstitionem vestram deorum iœcurrit offensam. Sed orante regina, puer salus est restituta ». Hæc auctor; eadem Gregorius, Hinemarus, et alii. Reliqua autem, quomodo videlicet rex ipse Christianam fidem est consecutus, suo loco dieturi sumus : hæc modo satis.

32. *Legatio Epiphanius episcopi Ticineus ad Theodoricum ad veriā implorandam pro perduellibus, tum ad regem Burgundionum, auctore ipso Theodorico, pro liberandis vel redimendis capti-vis; quæ omnia feliciter eveniunt.* — Hoc ipso anno, quo transacta sunt hæc inter Clodoveum atque Gundebaldum Burgundia regem, pariter ad eundem Gundebaldum Theodoricus rex legionem

¹ Greg. Turon. mirac. l. 1. c. 7.

¹ Genes. xxiv.

misit: qua functus est, ad hoc delectus, sanctissimus ille episcopus Ticinensis Epiphanius, hujuscemodi muneribus jam diutius assuetus. Sed et hoc ipso anno, antequam trans Alpes ad regem Burgundionum dirigeretur, nra cum Laurentio episcopo Mediolanensi ad sublevandas Ligurum afflictiones, quibus universus populus ille penitus obrutus tenebatur, ad ipsum Theodoricum regem se contulit, Ravennae adhinc consistentem, juraque regni disponentem: qui quidem, quo difficiliori negotio per plures annos anticipi semper fuisset suspensus eventu, rerum summam tandem consecutus, eo cautius atque prudentius agendum putavit, ut retineret adepta: nam praeter inita cum omnibus Europæ principibus foedera, conciliatosque sibi Romanos, ne spes aliqua Erulis superesset ad amissum regnum Italæ redeundi; quos sciret sibi adversatos esse, atque Erulis studuisse, ne rursum pro ills consurgerent, eosdem ut perduelles dure admodum exagitandos curavit. Quorum quidem cum haud exiguis numerus esset, et omnia eorum gemitis atque lacrymis repleta; ne rex in eos quicquam videretur hostiliter agere leges adversus eosdem difficiles promulgavit.

33. Cum vero irrogatae legibus pœnæ potissimum eos pertingèrent, qui Liguriam et Aemiliam provincias incolebant: ad hæc funera dimovenda populorum lacrymæ suos ipsorum rogant et urgent episcopos ad suscipiendam ad regem barbarum legationem. Sic igitur sanctus Laurentius Mediolanensis, itemque sanctus Epiphanius antistes Ticinensis Ecclesiæ, ambo selectissimi Domini sacerdotes, in hæc infelicia tempora, ut Dei donum, ad abstergendas infelicium lacrymas reservati, pro venia miseris promerenda ad Theodoricum proficeuntur, comitantibus eos reorum precibus de statu suo ad momentum perielitantium.

34. Quæ vero ab eisdem cum rege transacta sint, Ennodius Ticinensis Ecclesiæ diaconus lachinoso stylo in rebus gestis quas prosecutus est ipsius sancti Epiphanii scriptorum monumentis omni fidelitate posteris commendavit; simulque aliam illam lagationem recenset, quæ mox subsequenta est: cum postea Theodoricus rex ipsum Epiphanium, addito collega Victore episcopo Taurinensi, misit in Gallias pro redimendis Liguribus et aliis Italæ captivis a Burgundionum rege detentis, quorum diversa conditio erat: alii enim ex ills voluntarie extores, tum famis, tum belli acriter ingruentium necessitate solum vertentes patrium, in Galliam Lugdunensem se contulerant, ubi a Gundebaldo ibi agente rege detenti fuere; alii vero ab iisdem Burgundionibus saepè fines Italæ incursantibus captivi ducti erant. Perduravit ista grassatio usque ad annum præteritum, cum Theodoricus, pulsis Erulis, regnare cœpit, prout ex Cassiodoro intelligi potest, ubi ait¹: «Cum se feritas gentilis prioris temporis animasset, Aemilia et Liguria

nostra (sicut vos retinere necesse est) Burgundionum incursione quateretur, gereretque bellum de vicinitate furtivum; subito praesentis imperii», nempe Theodoriei, «tanquam solis ortu fama radiavit: expugnatum se hostis sua præsumptione congreguit, quando illum cognovit nomine probaverat esse singularem. Quoliens se optavit de suis tiniibus non exire Burgundio, ne principe nostro pugnaret adverso, etc.» Quomodo igitur ad redimendos captivos, hoc ipso anno mox post indulgentiam impetratam a Theodoricu rege idem (ut dictum est) Epiphanius in Galliam missus sit, Ennodius Ticinensis prosecutus est; ex cuius verbis, quo purior ipsa rerum gestarum series innotescat, hic cuncta reddeamus: sed deceat ut a priori legatione narrationem exordiamur cum ait.

35. «Interea subita animum præstantissimi regis Theodorici deliberatio occupavit, ut illis tantum Romanæ libertatis jus tribueret, quos partibus ipsius fides examinata junxisset. Illos vero, quos aliqua necessitas divisorum, ab omni jussit et testandi, et ordinationum suarum ac voluntatum licentia submoveri. Qua sententia promulgata, et legibus hac ita plurimis tali lege calcatis, universa Italia lamentabili justitia subiacebat. Itur rursus ad Epiphanium episcopum Ticinensem, illum qui manu medica publicis consueverat subvenire vulneribus, cuius fonte, arummarum saepè fuerat ardor extinxetus. Qui dum se diceret solum ad tantam sarcinam sustinendam non posse sufficere, rogatur pariter venerabilis Laurentius Mediolanensis episcopus. Qui profecti una Ravennam, etiam pariter pervererunt, suscepti pariter. Postquam illis agendi aditus reclusus est: beatus Laurentius necessarium duxit, illi polissimum perorandi copiam dari, cuius vestigia frequentium legationum laboriosus callis attriverat, et per tramitem hujuscemodi itineris cursitatem, non semel hispidum castrensis pulvis effecerat. Qui tali publicas petitiones est ordinatus eloquo :

36. «Quanlus, invictissime princeps, per innumerabiles successus felicitatem tuam favor divinus evexerit, si per ordinem relegam, agnoscens te votorum parcum majora semper a Deo nostro beneficia, accepisse, quam optasse memineris. Sufficit tamen horum unum narrare, sed maximum: quod apud te principem ibi servorum tuorum causas agimus, ubi solebat inimicus tuus hujus solii possessione gaudere. Habes plurimum Christo Redemptori nostro quod debeas: pro quibus rogamus, ipse largitus est. Cavendum nobis est, ne offendatur auctor muneris, si quod præstitit, non amenus. Diu suspendo fiduciam meam: placet ire per singula, que fando compéri atque perspexi accessisse tibi divinitatis auxilio. Scis quæ te policebaris aetarum, quando confertissimi inimicorum cuneis urgebaris, et circa muros hostilis tuae Ticinensis civitatule clangor streperet: quando armis numero adversarii præstantiores subsistere, sola tecum dimicante

¹ Cassiod. Var. I. XII. Ep. xxix.

cælitus invisibili virtute, non poterant. Audebat te aggredi, qui exercitus tuos nuda æstimatione pensabat : solitorum tuorum pondus omnis bellandi apparatus sustinere non valuit. Quotiens utilitatibus tuis aer ipse servierit, si recenses, tibi cæli serena militarunt, tibi convexa (conecta) pluvias pro voto fuderunt. Quis resistere dexteræ tuæ ausus fuerit et cum gratia superna pugnanti? Quotiens inimici tui ceciderunt mucronibus sodalium suorum? Quotiens tibi vicit, qui pro hostium tuorum utilitate certabat? His ergo donis cælestibus vicissitudinem, impensa circa homines pietate, restitue. Mysticæ oblationis holocausta sunt supplicantium lacrymas non sperni. Illud certe perpende, qualibus in regno successeris; quos (sicut liquet) malitia expulit. Casus illorum necesse est ut sequentes informet : ruina præcedentium posteros docet : cautio est semper in reliquum lapsus anterior. Non sincere exemplo militat, qui (non) respicit qua causa decessor ejectus est.

37. « His freta Liguria vestra, nobiscum profusa supplicat, ut legum vestrarum beneficia sic tribuat innocentibus, ut noxios absolvatis. Exigua est apud Deum nostrum misericordia, si illos tantum laesio non sequatur, qui reatu carent. Culpas dimittere, cæleste est : vindicare, terrenum. Post hæc siluit. At eminentissimus rex intit: quo loquente, attonita de voluntate ejus corda pavor arctabat.

38. « Quamvis te, venerabilis episcope, pro meritorum luce suspiciam, et multa apud me confusione tempore reposuisses beneficia, quibus frui te convenit, tranquillitate revocata : regnandi lamen necessitas, qua concludimur, misericordiae, quam suades, non ubique pandit accessum. Et inter res duas nascentis imperii, pietatis dulcedinem censuræ pellit utilitas. Exemplorum cælestium testimonio¹ assertio mea nititur. Offendisse legimus principem, qui cælitus destinatum nec inimicum subduxit exilio. Pœnam meruit levitas, quam potuit intulisse districtio. Ultionem suscepit, qui detrectat inferre. Locum divini judicij aut attenuat, aut contemnit, qui hosti suo, eum potitur, indulget. Justitia coercendi sunt, quos constat gratiam non secutos. Virtus transmittit ad posteros, qui præsentibus culpis ignoscit. Nam quod de Redemptoris nostri patientia loqueris : illos vere amplectitur lac gratiae, quos auctoritas legis informat. Nunquam a medico ad plenissimam curationem æger adductus est, nisi ab illo, qui primum putrida ferro membra desecuit, et latentem saniem penitus a sinu viscerum produxit in lucem. Qui criminatos patitur impune transire, ad crimina hortatur insontes. Tamen quia precibus vestrīs, quibus superna assentiuntur, obsistere terrena non possunt : omnibus generaliter errorem dimittimus : nullius caput noxa prosternet : quoniam potestis et apud Deum nostrum agere ut sceleratæ mentes a propositi sui perversitate discedant. Paucos tamen, quos malorum incen-

tores fuisse cognovi, locorum suorum tantummodo habitatione privabo, ne forte exurgens necessitas vicinos inveniat nutritores et malorum adjuta successibus bella consurgent.

39. « His præcellentissimus rex dictis, virum illustrissimum Urbicum acciri jubet ; qui universa palatii ejus onera sustentans, Ciceronem eloquentia, Catonem aequitatem præcesserat : cui præcepit ut generalis indulgentiae pragmaticum promulgaret. Quod ille ad omnem benignitatem paratissimus illico tanta brevitate et luce contextuit, ut et illa culparum genera cognoscerentur abolita, quæ putabantur fuisse reservata.

40. « Interea secretius rex præstantissimus sacerdotem venerandum Epiphanium imperat evocari : quem tali compellat afflatus : Judicij nostri ex ipsa sententia, gloriose antistes, pondus intellige ; ut si jam in toto regni nostri circulo pontifices esse videantur, tu potissimum in tanta re quasi unicus eligaris : nec enervata per meritum tuum hujusmodi aestimatorem illudit opinio : solus esse juste crederis, cuius splendore tanquam globis lunariis minorum siderum lumen obtunditur, et modicæ lucis radii pertulgida conscientiae tuæ luce fuscanuntur. Quis querat noctis lampadem, ubi solis jubar effulserit? quis candelæ præsidium, ubi caminis indesinentibus fidei pyra succenditur? Postremo talem a me oportet dirigi, qualem suscipiens libenter auscultet. Vides universæ Italæ loca originariis viduata cultoribus? In tristitiam meam segetum ferax spinas atque injussa plantaria campus appor-tat : et illa mater humanæ messis Liguria, cui numerosa agricolarum solebat constare progenies, orbata atque sterilis jejunum cespitem nostris monstrat obtutibus. Interpellat me terra, quo cumque respicio uberem vinetiæ faciem, tum aratris impexa contristant. O dolor! nullus humor illorum labris infunditur, quos a vini copia OEnotrios vocavit antiquitas. Hæc quamvis Burgundio immittis exer-cuit; nos tamen, si non emendamus amismus : populæ patriæ cessamus succurrere, si aurum apud nos habetur in conditis. Quid interest, pecunias, an ferro adversariorum animos inclinemus? Obtulisse quod mentes capiat hostis, viciesse est; occuluisse, superari.

41. « Suscipe ergo, Christo adjuvante, hujus laboris sarcinam, ex qua communem habeamus in cælesti reprobatione mercedem : quia novus iste propriis insignibus titulus laudis acercescit, per manus tuas de oppugnatoribus nostris sine sanguine triumphare. Princeps eorum Gondovadus (Gundebodus, Gundebadus, Gundebaldus) est, cui reverentiam tui venustas inseruit : quem videndi te nimia cupidio stimulat. Mihi crede, preium captivitatis Italicæ erit vester adspectus : redemptos putabo esse, quos cupio; si ad terras illas talis redemptor accesserit. Quam magno suffragio vincuntur oculi, quibus te offerimus. Sed quid demoror? manus arva poscent jam, polliceor tibi redivivum statum Liguriæ, polliceor soli lætitiam, et post Transalpi-

¹ Reg. xv.

nam peregrinationem reducem fecunditatem. Ex accidenti aurum tibi commodatur, pro qua talis legatus acturus es.

42. « Ad haec episcoporum lux Epiphanius respondit : Quanto venerabilis princeps, pectus meum tripudio repleveris, si sermone possit ambiri, pro divitiis meritorum tuorum immediate continua verba profunderem : sed quam sermoni meo interceptus denegetur successus, monstrant lacrymæ gaudiorum , quas dolorum alumnas nunc parturit exultatio. Proinde intellige, ad referendas optimo regi tam pro nobis, quam pro se ipso gratias, plus me sentire posse, quam eloqui. Justitia prius, an bellorum exercitatione, an quod his præstantius est, omnes retro imperatores te pietate superare commemorem ? Habes unde gentis nostre rectores accuses. Tu redimis, quos illi persæpe aut permisere fieri, aut fecerunt ipsi captivos. David¹ legimus, pro singularis laudationis exemplo , idcirco maxime eælorum proximitates adeptum, quod oblati manibus suis Saul pepercit inimico : et in testimonium concessæ potestatis , exuviam ejus particulam rapuit, per quam et licentiam probaret et votum.

43. « Deus bone, in quanta remuneratione hujus factum suscepis pro tot millibus oppressorum libertate tractantis, qui illum pro unius servati hominis sanguine sublimasti ! Perage ergo cœpta festinus, et felicitatis tuæ oblationem latus adporta : meque quamvis sim paratus, stimula, ne in offrendo tam odorato sacrificio tarditatis obice freneris. Christi Redemptoris nostri erit, concedere (sicut ex operibus futurum conjicimus) ut vere holocausta tua per meas manus possis offerre. Preco tamen, ut indultu clementie tue Victor Taurinensis urbis episeopus comes mihi et particeps hujus itineris adjungatur, in quo elarum est epitomen omnium constare virtutum : quo socio adhibito , de Deo securus respondeo, nullum effectum propriis petitionibus abnegandum.

44. « Quibus auditis, rex eminentissimus annuit : ac tremendus pontifex, dicto Vale, discessit. Extempore portande pro redemptione pecunie destinantur, suscipiuntur : egreditur : Ticinum impiger venit. Et quamvis adhuc hiemali tempore Martius mensis glacie fluminibus frenum imponeret, et cana nivibus juga Alpium transituris minarentur exitium : sed mortiferum frigus et concretas algore glebas fidei ardor exuperat : nunquam in gelu labitur eujus fundamentum petra solidavit. Ordinato ergo itineris sui viatico, profectus est : quæ poterat retinere necessitas, nec cibi ipsius capiendo mora sustinebatur. Et cum singulos cum ipso positos ille plenus discriminibus callis turbaret ; solus inter pericula timere non noverat, quem spes vitae certa comitabatur. Concurrebat omnis ætas et sexus ; et quos a vicinitate via ipsius longa intervalla sejunxerant, ardore animi proximabant.

45. « Quicquid habuit quisque pretiosum, obtulit ; et si non habuit, aliunde mercatus est. Patria ubique, ubique opulenta diffusio. Inemptis dapibus mensæ cunulabantur peregrinorum ; et illis, quas nisi comparatas habere non poterant, escis sine pretio utebatur externi. Tunc quoscumque indigentium reperit, illis quæ erant donata dispersit : domi forisque pascebat miseros : neque fieri potuit, ut quod ad ipsum delatum est, pauperum usibus subtraheretur. Hoc ordine , mira celeritate Lugdunum ingressus est, ubi Rusticius tunc episcopalem cathedram possidebat (dignus hic successor S. Patientis episcopi, ad quem adhuc laicum extat Sidonii Apollinaris Epistola¹) homo, qui et in sæcularis tituli præfiguratione sacerdotem semper exhibuit, et sub prætextu fori gubernationem gessit Ecclesiæ : qui trans Rhodanum fluvium adventui ipsius spiritualis lætitiae copia repletus occurrit : causam commemorationis inquirit : quæ essent astutiae regis edocuit ; quem ne inopinatum objectionum aut responsionum callidas inveniret , intra penetrale pectoris certaminum prolusionem firmabat. Quem postquam Gondebodus terræ illius dominus venisse cognovit : Itc (inquit ad suos) et videte hominem, quem et meritis et vultu semper ego Laurentii martyris personæ conjunxi. Qui quando nos velit videre , inquirite ; et cum jusserit, invite. Mox ad eum omnis Christianorum principi adstantium turba confluxit : qui altatim admiratione capiebantur, quod illa tot linguarum fama tamen minorem se in isto, quamvis etiam ampla , monstraret : cui nunquam sufficeret paupertas sermonum, quamvis ditior justo esset in reliquis.

46. « Constitutus est ergo videndi regis dies. Ad quem cum ingressus, salutavit : et sua utrique visione lætati sunt. Dedit summo viro Victori licentiam, si juberet, ipse principium legationis ordiri : qui ad illum omne pondus retulit, et fuit ad cunctam humilitatem paratissimus. Evestigio decus Italiae, antistes noster talibus verbis cœpit affari :

47. « Inexplicabilis mihi dudum, probatissime princeps, vestri amor imposuit per iter istud contra naturam et tempus bella suscipere, et crustati montis pericula non timere : quibus dudum in metallum aquas aretaverit, coagulatum ex liquore minatur exilium. Transcendi alienis mensibus, nunguidos per saltus posui gressus, quos in suis locis vis frigoris obligabat. Postremo mortem non timui, ut tibi celer præmium aeternæ lueis afferrem. Inter duos optimos reges testimonium in cœlestibus dictatoris adhibeo : si quod ille inisericorditer postulat, tu clementer accommodes. Munus repromissionis Dominicæ æqua lance dividite ; et cum ambo amplius habueritis, nemo damna lugebit. Certate, duces invictissimi ; et alterutrum vos, exequendo præcepta mystica, superate. In qua conflictatione sic bravium

¹ Reg. xxiv.

¹ Sidon. I. II. Ep. xi.

victor accipiet, ut victus præmium non amillat. Sequimini consilium meum, et ambo superiores, et ambo pares extabitis.

48. « Redinire cupit ille captivos, tu sine pretio redde genitalibus glebis. Mihi credite, nemo uberioris in hac causa, nemo maior accipiet, quam qui nihil acceperit. Defraudabilur præmium partis illius, atque ad tua compendia lucrum transit alterius, si quos vendere gloriosum est, donare disponas. Divites exercitus tuos faciet contempta pecunia, acquisita mendicos. Audi Italorum supplicum voces, et de te præsumentium preces serenus admitte. Audi Italiā nunquam a te divisam, et multum de animi tui clementia confidentem : quæ si una voce uteretur, hoc diceret : Quotiens pro me (si reminisceris) ferratum pectus hostibus obtulisti? Quotiens pugnasti consilio, ne bella subriperent; ne aliquis meorum duceretur in quacumque orbis parte captivus? Qnos nunc detines, tu nutristi. Dolose mihi virtus tua beneficium præstithit, si quos ab extraneis tutatus est, custos invasit. Quis catenarum nexibus impeditus, duræ sorti non ubiores lacrymas exhiberet, cum se ad conditionem liberator impelleret? Quis se subduceret, cum armorum tuorum crepitus audiretur, in quo in necessitatibus tutissimum habuere perfugium? Elisis collo manibus matrona sublimis, cum traheretur ad vincula, promisit sibi vindicem te futurum.

49. « Virgo ab stupratoris insidiis pudorem sumum tibi credebat displicere posse, si perderet. In summam capti sunt, quos nemo fugientes invenit. Agricolarum laboriosæ stirpes, et duris exercitatae lagonibus soboles, quas per terram suam pascit infabriata simplicitas, cum loris colla necterentur, et palmas vineiret arcta connexio : nihil pro defensione sua aliud clamitabant : scimus et evidenter agnoscimus, noune vos estis Burgundiones nostri? Videte ne ante piū regem, quæ facitis, excusat, et illa urbanorum consuetudine criminis suppressatis. Quotiens istæ, quas ligare præsumitis manus, domino communi tributa solverunt. Novimus, quia ille fieri ista non jussit. Haec auctoritate miseri pro solatiis utebantur. Multos tamen integratatis tuæ fiducia fecit interimi, dum capti superbius responderunt.

50. « Redde ergo residuos patriæ : redde origini, redde gloriæ tuae. Antiquus dominus provinciam dirigit, quam et modernus amplectitur. Remitte, quamvis ad alienam ditionem, qui se et ibi positi tuos esse cognoscant. Parum enim gratiæ impendimus illius imperio, eujus misericordiæ nihil debemus. Vacua sentibus illam quam bene nostis Liguriam, et reple culturis. Quantum muneribus tuis obnoxia sit, intelliget, si faciem suam aliquando cognoverit. Domesticum tibi semper est indulgere supplicibus, sicut superbos opprimere : sic in utroque fortissimus, ibi per gladium, hic per temperantiam triumphos acquires. nostris nostrorumque movere fletibus : sic in successione regni istius legitimus tibi hæres accrescat, et per spem adultæ

progeniei ad Burgundionum gubernacula reviscas. Et licet hoc Deo tribuas : adjice et illud, quod nec hominibus externis istud impendis. Sed junto tibi Italiæ domino etiam necessitudine affinitatis, sit filii tui sponsa laxa largitas; absolutio captivorum offerat pactæ sue munus, quod et Christus accipiat. Hæc cum dixisset, communio sancto Victore collega, surrexit; et usque ad pectus regium lacrymantes, et cum omnibus prope astantiibus capita submiserunt.

51. « Tunc rex probatissimus, ut erat fando locuplex, et eloquentiæ, dives opibus, et facundus assertor, verbis taliter verba reposuit : Belli jura pacis suasor ignoras, et conditiones gladio decisas concordia auctor eviceras. Lex est certantium, quem putas errorem. Frenum nesciunt inimicitæ, quod, tu Christiane lucis jubar, ostendis. Preliis temperantiam nullus adnectit, quæ oris tui motore, egregie moderator, attollitur. Statuta sunt dimicantium : Quicquid non licet, tunc licere. Ista sibi forte quies vindicet, quæ narrasti. Hostem suum qui non læsit, adjuvat. Paulatim adversarius a regni sui mole succiditur, cuius imperii radices viribus amputantur. Reposui regi partium illarum contumeliam, quam putas illatam : Iudicatus species federis, nihil egi studiosius, nisi, ut, quod est cautelæ, apertos inimicos agnoscere. Concedat tamen Divinitatis assensus, ut solidatum inter nos fœdus longa aetate servetur. Invenient partes illæ constantem in amicitia, quem senserunt pernicisum sibi fuisse, dum litigatur. Vos tamen sancti viri ad domos, in quibus manetis, sine tribulatione discedite ; dum ego animæ meæ et regni utilitate discussa, quæ me conveniat, præstare pronunsiem.

52. « His auditis, Pontifices abeisserunt. At ille, vocato Laconio, cui et rerum et verborum fides ab illo semper tute mandata est : quem et prærogativa natalium et avorum eurulis per magistræ probitatis insignia sublimarunt : cum quo confert, quotiens pia et religiosa meditatur. Et sicut non est cum viis sociata nobilitas, nec adstringitur ad illecebras ius naturæ : si quid ille benigne facere voluerit, duplicari iste hortatur adlibitus. Cui princeps : Vade, inquit, Laconi, et tota votorum tuorum vela suspende. Et sacerdos a nobis, et beatus Epiphanius libenter auditus est ; enjus te precibus fuisse permotum, cum apud nos verba faceret, animorum, indices lacrymæ testabantur. Vade et pleno pectore dicta sententias, per quas pactionis illius durissimæ nexus irrumpas. Liceat omnibus Italos, quoscumque Burgundionum nostrorum metus captivitatis fecit esse captivos, quo famis necessitas, quos periculorum timor advexit; postremo quoscumque concessit aut addixit consensus principis sui, noster absolvat. At paucos quos ardore præliandi tunc ab adversiorum suorum dominatione rapuerunt, pro illis preti quantulumcunque percipient; ne detestabiles apud illos fiant certaminum casus, quorum cum discribimus sustinuerint, luca non sentiant.

53. « Post praeceptum venerandi regis impiger ille verborum saltibus indulgentiae species aut formas exposuit, et chartas ad insignem antistitem detulit : quas ille cum exspectatissima devotione suscepit, et portitorem tanti doni ambienter amplexus est. Qui postquam rumor innotuit, tanta istius jam liberæ multitudinis frequentia subito aslilit, ut desolata crederes esse etiam incolis rura Gallorum. Nam testis hujus rei ego sum, per cuius manus pictacia ad clausuras jussio sacerdotis elicuit. Quadragecentos homines die una de sola Lugdunensi civitate redituros ad Italiam fuisse dimisso, identidem per singulas urbes Sabaudiae (Spaudiae) vel aliarum provinciarum factum indubitanter agnovimus. Ita ut istorum, quos sole preces beatissimi viri liberarunt, plusquam sex millia animarum terris patriis redderentur. Eorum vero qui redempti auro sunt, numerum ad liquidum cognovisse non potui; quia inter eos etiam multos fuga eripuit. Sic factum est, ut tunc ad liberationem omnium subjicatorum transeundi occasio concessa sufficeret. Postquam tamen pecuniarum ille eumulus effusus est, continuo ad expensas redemptionis suggestis necessaria, illa, que ibi est, thesaurus Ecclesiae Syagria, cuius prolixam querit vita narrationem : sufficit autem, ut ex operibus cognoscatur, quam verba transcendunt ». Ejusdem stemmatis hanc putamus esse Syagriam, cuius et Syagrius, qui apud eundem regem Burgundionum agebat magno ab eo honore habitus : nam Burgundionum Solonem appellat eum Sidonius, quem et Syagrii quondam consulis ordinarii pronepotem fuisse testatur¹. « Dedit etiam », subdit Ennodius, « præstantissimus inter Gallos Avitus Viennensis episcopus, in quo se peritia velut in diversorio lucide domus inclusit ». Hic illustris ille Alcimus Avitus, qui ejusdem regis Burgundionum salutem curans (ut auctor est Ado Viennensis) ad eundem dialogum scripsit, quo vehementer impugnavit haeresim Arianae : sed de eo inferius pluribus agendum erit. At pergit auctor :

54. « Quid pluribus? auro illorum ex maxima parte actum est, ne Gallis diutius servitium pubes Ligurum duceretur. Nec in uno loco summus vir in illa se regione continuit : ne forsitan in longinququo degentes dominorum feritas impediret. Fuit Genevæ, ubi Godigisclus germanus regis larem statuerat : qui formam fraternæ deliberationis sectatus, bonis operibus ejus se socium dedit. Brevis tamen tantæ liberatorum phalanges remissæ sunt, ut videres longe lateque agminibus ferventia itinera cum laude Dei nostri, tum etiam splendidissimi sacerdotis Epiphaniæ, cuius ministerio atque labore erexit, fuerant, redeuntium. Et ne tanti lux nostra trophæo munieris privaretur, atque ab oculis ipsius pulcherrimum spectaculum tolleretur, ipse cum his remeavit. Videres duci in triumphis cœlestibus vulgus liberum, et pro mactandorum sanguine ter-

ram inadefieri lacrymis exultantium ». Et paulo post : « Ecce tune comperimus armatorum nientes sanctitate superatas, et cessisse precibus electi legati principem, qui obvium semper lanceis pectus ingressit. Quantum acutior fuerit verborum quam ferri lamina, hinc lector agnosce : expugnavit sermo, cui se gladii subduxerunt.

55. « Dum ergo tertio mense cum tali trophæo Ticinum remearet antistes; ut Taranasiam jam venit (sic enim vocitur oppidum Alpibus vicinum) ibi quedam mulier gravi immundi spiritus vexatione laborabat : que continuo, percepta benedictione, absoluta discessit. Ipse tunc suis inopinatus nec suspicantium oculis astitit. Visus est subito, de quo vix credebatur aliquis posse rumor audiri. Mox tamen ut rediit, eurus ex more animum fatigat, ne forte quibus absolutionem Deus nosler per illum dederat, proprii census possessione turbarentur : præcipue ob nobilium considerationem personarum, quibus immanior apud suos poterat constare calamitas, si vitam inopem reduces sustinerent, et de peregrinationis incommodis sola misericordiae solertia perdidissent. Ad regem Theodoricum invictissimum per se mox ire noluit, ne forte laboris sui vicissitudinem in relatione gratiarum, aut in exhibitione munierum coram positus videretur exigere : flagitat enim quasi debitam retributionem, qui pro flagitatis principum iussionibus ipse quid actum sit auctor annuntiat. Hoc ergo ille totius acuminis vir perspiciens, declinare gestiebat. Scripsit tamen; et quæ gesta sunt, loqui commisit Epistolis : ne ant tacendo contemptor, aut occurrendo per arrogiantiam pronuntiarellur intemperans. Quantum tunc, admirande pontifex, tua plus egit absentia, quantum impetravit humilitas deprehensa; dicant illi quos de exilibus ditissimos reddidisti. Igitur omnia, quæ a piissimo rege pro miseris per paginam petiit, singularis antistes inuenientanter obtinuit, etc. » Haec tenus de legatione Epiphaniæ Ennodius Ticenensis, cui ipse comes ac sancto viro minister accessit.

56. Redempti sunt alias etiam sub eodem Theodoricō captivi, non pecunia regis, sed eleemosynis Romanæ Ecclesie, eas abundanter impendente Symmacho papa, de quo haec leguntur in libro de Romanis pontificibus : « Ille captivos per Liguriam et Mediolanum et per diversas provincias pecuniis redemit, et dona multiplicavit, et dimisit ». Sic ibi. Haec autem de legatione ad Gundebaldum cum contingisse auctor dieat biennio ante ejusdem Epiphaniæ obitum, hoc ipso facta sunt anno : nam idem desit ex hac vita (ut suo loco dicemus inferius) anno Domini quadragesimo nonagesimo sexto. His plane officiis idem Burgundionum rex demeruit Theodoricum : a quo, sumpta fiducia, petiit horologia ejus generis, quæ Rome aliquando vidisset, nempe tum ad aquæ fluxum attemperata, quæ clepsydras vocant; tum etiam quibus sol umbra gnomonis diei horas edoceat. Imperitus est Theodoricus quæ ille petisset, Boetio Severino viro in omnibus scientiis, et mathematicis præcipue facultatibus callentissimo

¹ Sidon. l. v. Ep. v.

in ejusmodi curandum opus incumbente. Extant ejusdem Theodorici regis de his tum ad Boetium datæ Epistolæ, tum ad ipsum Burgundiomum regem, cum horologia misit, redditæ litteræ¹.

57. Hæc quidem laude digna præstítit Theodoricus hoc ipso regni sui exordio, relaxans reos, redimensque captivos, sic sibi animos concilians subditorum : adjectit autem, quod licet Arianus esset, Catholicis bene usus est, non tantum nihil negotii illis more hereticorum facessens, sed et indulgens, et gratiis ornans, et omni officiorum genere prosequens, deque illis bene mereri in omnibus studens ; adeo ut se agro animo indignoque ferre monstraret, si quis in ejus gratiam e Catholicâ fide ad Ariannam sectam, cuius ipse cultor erat, transiret : quod et aliquando ejusmodi facto egregio declaravil, a Nicephoro et aliis ita descripto² :

58. « De Theodorio quiddam hujusmodi historiæ tradunt. Ministrum is quemdam saniorem fidem sectantem vehementer iusano amore prosequebatur, et ad voluptatem eo abutebatur. Et ille, ut quæ grata placitaque ei essent, faceret, a Consubstantiali fide descrivit ad Arianismum. Quod ubi Theodoricus comperit, caput illi, quem tantopere amaverat, resecuit, inquiens : Si Deo fidem sinceram non servasti, quonodo milii, qui homo sum, conscientiam sauam præstabis ? » Hæc Nicephorus : eadem Zonaras, et Cedrenus, licet in eo uterque erret, dum Theodoricum Africæ ducem appellant. Scribit id ipsum Theodorus lector libro posteriori Collectaneorum, sed nihil de fœditate ministri.

59. *Insigne miraculum Constantinopoli aduersus Arianam impietatem.* — Queuan autem miranda hoc tempore Anastasii imperatoris acciderint Constantinopoli de alio item a Catholicâ fide detinente ad Arianam perfidiam, et horrenda blasphemia impetrante sanctissimam Trinitatem, ex Theodoreto historico S. Joannes Damascenus enarrat, cum sic exorditur a titulo : « Ex historiæ Ecclesiastice Theodoreti tomo quarto ». Ita ipse ante rei gestæ narrationem. Sed in hoc ipso limine prudens lector objicit de titulo recitato, quonodo de rebus gestis sub Anastasio imperatore citari potuit Theodoreetus, quem constat etiam ante Zenonis Augusti tempora defunctum esse ; cum pariter liqueat, historiam Theodoreti quinque partitam libris Valentianiani tempora nūmine prætergressam et Theodosii junioris imperium? Nodus hic tibi primo solvendus, ne anceps in ipsa lectione fluctues, qui de auctoris fide jam justa objectione vacillas. In primis autem dici posse videtur, Theodoreturn pro Theodoro mendose conscriptum : nam tradit Suidas, Theodorum lectorum Ecclesiæ Constantinopolitanae scripsisse historiam Ecclesiasticam a Constantini temporibus usque ad Justiniani imperium, plane diversum opus a perbrevibus illis duobus Collectaneorum libris, quæ fragmenta potius esse videntur, quam ordinata rerum tractatio, quam idem Joannes Damas-

scensus inferius citat. Hæc scholiastes apud ipsum Joannem Damascenum sensit, et quidem haud insulse.

60. Sed magis placet, ut dicamus præter Theodoreturn Cyri episcopum, alium extitisse post eum Theodoreturn historicum, qui a S. Joanne Damasceno citatur. Nec putes hæc a nobis inani tantummodo opinione effingi, quæ scriptoris ejusdem sæculi assertione firmantur. Etenim idem, de quo modo egimus, Theodorus lector posteriori Collectaneorum libro eumdem Theodoreturn juniores citat his verbis : « Petrus Mogus reliquias Timothei Salofascioli effodisse fertur, quod et Theodoreetus scribit ». Hæc ipse de rebus gestis sub Zenone longe post obitum senioris Theodoreti : ut plane certo cerius affirmandum sit, post Theodoreturn episcopum Cyri Theodoreturn alium citatum tum a Theodoro lectore tum a S. Joanne Damasceno, clariusse : ex quo de Arianis admiranda ista, eo præfixo titulo, narrat his verbis³ :

61. « Hoc consulatu, octavo kalendas Januarii, res admiranda, terribilis et singularis, qua aures audientium obstupebant, evenit. Olympius enim quidam nomine cum Euthymius Arianæ factionis defensor cursorem saltantem citaret in balneis palatii Heleniani, accedens ad eum qui præmollicebat, et quosdain qui lavabantur ἐπαυσίοις, hoc est, ejusdem substantiae de Filio dici cōprobantes conspicatus, istiusmodi verbis eos compellavit : Quid enim est (inquiens) Trinitas? aut quo non in pariete inscripta est? Membrisque corporis necessariis apprehensis : Ecce (inquit) et ego Trinitatem habeo. Qua re qui illuc aderant, commoti, illum erant interfecuti; sed in valli ambitu prohibiti sunt a quodam Magno sanctorum Apostolorum presbytero viro admirando, Deique studioso, qui sic eos est allocutus : Justitie non latet oculum cuncta spectantis et punientis. Cum igitur hominis veneratione quievissent, surrexit Olympius » blasphemus ille Arianus « et calidarum aquarum balneo lotus (ut fit) ad illud quod frigidas continebat ingreditur (suscepit enim aquas e terra medium venerandi altaris sanctæ ædis Stephano protomartyri dicatae, quam Aurelianus inter veteres præcipuis dignitatibus illustris exædificavit, ex quo divinis aquam spectaculis fieri dignam existimo). In hanc ille cum descendisset, confessim egressus est, clamans : Misericordia. Et carnes suas ungulis dilanians, ab ossibus divellebat.

62. « Hunc illum qui circum aderant comprehensum linteo obvolverunt, et præ frigore animo deficientem reclinarunt. Rogantibus autem, quidnam illi contigisset? Respondit Olympius : Hominem vidi candidis induitum vestimentis, qui super Nerophorum incedens, tres mibi calidæ sielas infudit: Ne maledixeris, inquiens. Qui igitur erant illi necessitudine conjuncti, sublatum in aliud balneum, quod Arianorum bærebant Ecclesiæ, gesta-

¹ Cassiod. Variar. I. I. Ep. XLV. XLVI. — ² Niceph. I. XVI. c. 35.

³ Jean. Damascen. de Imag. orat. III.

runt. Verum cum ex linteo vellent illum eximere, omnes illius carnes dilacerarunt, atque ita moriens animam efflavit. Quæ quidem res per totum fere pervagata regnum est. Prodiderant autem quidam, Olympium cui id configerat, quodam tempore ab eorum qui Filium Homousium, hoc est, ejusdem essentia cum Patre fatebantur, cœtu, ad Arii partes defecisse.

63. « Verum cum ad aures regias pervenisset (erat autem rex Anastasius) jussit miraculum in tabula coloribus expressum ad Nerophorum collocari. Joannes autem quidam ædis illius, de qua supra mentionem fecimus, Stephano protomartyri sacræ diaconis et curator, vir qui (ut si quis alius) decreti illius, quo Filius ejusdem cum Patre essentia declaratur, se perpetuo studiosissimum ostendit; ipse quoque rem pictura, sed non simpliciter promulgavit. Nam eorum qui illic lavabantur, spectatoresque fuerant, quique in balneo ministrabant, nomina inscripsit, et ubi eorum singuli habitarent, indicavit. Quæ quidem pictura ad hoc usque tempus rem ipsam testatur, in fronte quartæ portiens, quod saepè vocalum est Oratorium, affixa.

64. « Ceterum quando res admiranda rem admirandam consecuta est, cum ejusdem argumenti sit, nefas est eam contemnere. Itaque licet præsens subeat tempus, illam non gravabor commemorare. Cum enim illi qui Arii partibus studebant, triumplum progrederentur; precibus impulerunt eum, cui palati Helenianorum eura fuerat demandata, ut tanquam balnei administrationis præfectus imaginem auferret et abscondere. Hic facili inventa excusatione, quod ob aquarum humiditatem esset corrupta, sustulit eam (ut aiunt), inter disputandum, et abscondit. Verum cum rex singula loca regia obiret atque inviseret, ad hunc quoque pervenit, et imaginem inquirendam, ac parieti rursus affingendam euravit. At Eutychianum (ministro enim illi id erat nomen) divina quædam sic invasit indignatio, ut dexter oculus ei diffueret, pessimeque reliqua item membra conflictarentur, quo ad sacrum oratorium ubi beatorum Pantaleonis et Marini pars reliquiarum conservatur, accederet: quod quidem oratorium Concordia vocatur, quoniam illuc episcopi centum et quinquaginta, imperatore Theodosio Magno regnante, concordes in eam sententiam convenerunt, ut divine Trinitati eamdem essentiam constituerent, et Dominum ex Virgine humanam assumpsisse carnem declararent. Verum cum illie septem circiter dies commoratus nihil acepisset adjumenti, quin etiam gemini excederentur: media quadam nocte, minister, cuius erant partes ut totam noctem insomnis duceret, secundum quietem vidil quendam regem astantem, manuque illum qui ægrotabat ostendentem, dicentemque: Quomodo hunc suscepisti? Isle cum illis sentit, qui in me maledicta conjicint: iste miraculi abscondit imaginem.

65. « Clericus igitur somno solitus, quod in quiete viderat, enarravit: negans fieri posse, ut is

ab ea calamitate liberaretur. At Eutychianus, eadem nocte, cum doloribus subactus obdormisset, adolescentem quendam eumuchum astantem vidi, splendido indutum vestimento, seque sic alloquenter: Quid habes? Cum autem ille: Vi morbi consumptus pereo, nec eurationem ullam invenio, respondisset, audivit eum dicentem: Nemo tibi potest opitnari: Rex enim vehementer iratus est tibi. Ipse vero: Quem (inquit) movebo, aut quid faciam? At ille: Si vis (inquit) eurari, ad Helenianorum balneum contendere, et prope combusti Ariani imaginem quiesce. Protinus is experieetus, unum e ministris vocavit. Admirati sunt autem, quoniam tertium jam diem vocis nisu earuerat. Se igitur, ut fuerat imperatum, abduci jussit. Verum cum ad locum pervenisset, prope imaginem collocatus, expiravit. Is enim, quem in somnis viderat, per animæ sejunctionem a corpore, morbi eurbationem significans, vera prænuntiavit». Haec ex citato auctore Joannes Damas enus. Narrant haec eadem de Olympio sacrilego Ado Viennensis, et Miscellæ auctor; sed in eo corrigendi, dum in Africa id referunt accidisse, id putantes scilicet, quod illic vigeret Ariorum principatus. Verum ab Anastasio, iacto fœdere cum Theodorico Ariano rege, Ariani Constantiopolis agere, Ecclesiam habere, conventus cogere licere, pactis conventis esse statutum, possumus intelligere.

66. Haec Deus adeo ingentia atque perspicua in primaria Orientis civitate his potissimum temporibus edi voluit adversus Ariam impietatem divinitus signa, ut universo innotescerent Christiano orbi, qui undique Ariani confertus erat; regnibus ubique Ariani principibus, Theodorico in Italia, Guntabundo in Africa, Alarico in Gallia Narbonensi, et Gundebaldo in Gallia Lugdunensi ac Viennensi: ne quis crederet illic esse Deum, ubi vi armorum principes dominarentur.

67. *Avitus episcopus Viennensis plura agit ac scribit pro fide Catholica.* — Potuerunt quidem haec signa, vel alia tanquam potens pharmacum expergiscere eos, qui eminentioris ingenii sed salutis suæ non oblii penitus essent. Inter alios enim Gundebaldum Burgundionum regem, de quo plura nuper locuti sumus, admonuerunt, ut errori nuntium omnino remitteret, fidemque Catholicam, quam veram esse sciebat, expeteret, id potissimum suadente sanctissimo viro Aleimo Avito episcopo Viennensi: de eo enim habet ista Gregorius¹:

68. « Cum autem cognovisset Gundebaldus assertiones haereticorum nihil esse a S. Avito episcopo Viennensi, Christum Filium Dei et Spiritum sanctum aqualem Patri confessus, clam ut chrismaretur, expetiit. Cui ait sacerdos: Si vere credis; quod nos ipse Dominus edocuit, exequere. Ait autem²: Si quis me confessus fuerit coram hominibus, confitebor et ego cum coram Patre n:eo, qui est in celis: qui autem negaverit me coram hominibus,

¹ Greg. Turon. de Gest. Franc. l. II. c. 34. — ² Matth. x.

negabo et ego eum coram patre meo, qui est in celis. Sic et ipsos sanctos ac dilectos suos beatos Apostolos cum de futurae persecutionis temptationibus doceret, insinuavit dicens¹: Attendite vobis ab hominibus: tradent enim vos in conciliis, et in Synagogis suis flagellabunt vos, et ante reges et praesides stabitis propter me in testimonium illis et gentibus. Tu vero cum sis rex, et a nullo apprehendi formides, seditionem pavescis populi, ne creatorem omnium in publico fatearis. Relinque hanc stultitiam; et quod corde te dicis credere, ore profer in plebe: sic etenim et B. Apostolus ait²: Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Sic et Propheta ait³: Confitebor tibi in Ecclesia magna, in populo gravi laudabo te. Et iterum⁴: Confitebor tibi, Domine, in populis, psalmum dicam nomini tuo in gentes. Metuens enim populum, o rex, ignoras, quia satius est ut populus sequatur fidem tuam, quam tu infirmatil faveas populari? Tu enim es caput populi, non populus caput tuum. Si enim ad bellum proficiscaris, tu praeceperis ad catervas hostium, et ille quo abieris subsequuntur. Unde melius est, ut te praecedente, cognoscant veritatem, quam te pereunte, permaneant in errore. Nam Deus non irridetur: nec enim diligit illum, qui propter regnum terrenum, eum non confitetur in saeculo.

69. « Ista ille oratione confusus, usque ad extum vite sue in hac insania perduravit, nec publice aequalitatem Trinitatis voluit confiteri ». Verum etsi non valuit S. Avitus ipsum Gundebaldum ab errore liberare, ejus tamen filium Sigismundum ad fidem Catholicam convertit, ut suo loco dicemus. Addit Gregorius, eundem Avitum, ipso regnante Gundebaldo, scripsisse commentarios adversus Eutychianam haeresim tunc in Oriente invalecentem; relegitque alia ab eo edita scripta. Quod insuper ad eundem spectat, non est praetermittendum, quod de ipso agens ejusdem Ecclesiae episcopus Ado, haec de ejus genere et ipsi conjunctis, dum ejus recenset scripta, habet his verbis⁵: « Avitus quoque Vienensis episcopus eloquentia et sanctitate praecepsus, et ejus frater Apollinaris Valentinus episcopus miraculis insignis, Isicii senatoris primum viri, postea Viennensis episcopi, duo lunina, clarissimi filii ». Ejus mater Audentia dicta est, ut de Virginitatis laude ad sororem scribebus Avitus ipse testatur. Sed pergit: « Hic b. Avitus adversus haeresim Arianiam, quae tunc non solum Africam, sed et Galliam, Italiannque magna ex parte occupaverat, magno sudore decertavit: quod clarissima ejus opera testantur. Scripsit enim dialogum haeresim illam oppugnans fidelissimo et doctissimo immortalique ingenio ad Gundebaldum Burgundionum regem filium Gundovei: item alios libros duos contra Nestorium et Eutychetem auctores erroris luculentissimo et castigato satis sermone. Fuerunt et alia illius plura

eximia opera in Christi Ecclesia probatissima »: Quae recensens Gregorius, ista subdit¹: Scripsit enim homiliarum librum unum de mundi principio, et de diversis aliis conditionibus libros sex versus compaginatos: Epistolarum libros nove, inter quas supradictæ continentur Epistole ». Sed periere omnes ejus Epistolæ gravi danno memorie rerum illorum temporum.

70. *Primordia S. Benedicti enucleantur, et mirabilis progressus ac fecunditas illius ordinis.* — Hoc eodem anno magnus ille monachorum patriarcha, Occidentalis decus Ecclesie Benedictus, Nursinus patria, Romæ litteris dans operam, ab Urbe recedens profecturus in solitudinem, sublimioris vitae monasticæ prima jecit feliciter fundamenta: habet hæc de tempore vetus historia Cassinensis. At cum de re ipsa liquido constet, de anno tamen diversæ admodum inter se pugnantes sententiae reperiuntur: quemam autem ipsarum magis sit veritati consentiens, id nobis est diligentius explorandum, et ab annis vita ejus et obitus tempore in primis natalis expiscandus est annus. Marianus Scottus complures fuisse tradit, qui sanctum Benedictum annos nonaginta sex vixisse testentur, obissequo anno Christi sexcentesimo tertio: eamdemque sententiam secutus est Sigebertus; quam ipsam et verisimilem esse Trithemius dicens, aliis errandi occasio fuit. Secundum autem hujusmodi assertiōnem, ipsum sanctum Benedictum natum esse anno Domini quingentesimo septimo, dicendum esset: quod omnino falsum esse, plurima sunt quæ demonstrant.

71. Re igitur accuratius pervestigata, longe longius horum sententiam a veritate discrepare, perfacile erit ostendere. Nam in primis, si vera ea sententia esset, dicendum plane opus erit sanctum Benedictum aequalem S. Gregorii papæ sub Pontificatu ejusdem ex hac vita migrasse, anno ejusdem Pontificis sedis decimo tertio, uno tantum vel paulo amplius ante ipsius Gregorii obitum: quod quidem valde repugnat iis quæ idem Pontifex in Dialogorum libro secundo de eodem sancto Benedicto conscripsit, dum quibus auctoribus res ab eo gestas didicerit, his verbis, ipsius narrationis exordio tradit²: « Hujus ego omnia gesta non didici; sed pauca quæ narro, quatuor discipulis illius referentibus, agnovi, Constantino scilicet reverendissimo valde viro, qui ei in monasterii regimine successit; Valentianino quoque, qui ammis multis Lateranensi monasterio præfuit; Simplicio, qui congregationem illius post eum tertius rexit; Honorato etiam, qui nunc adhuc cellæ ejus, in qua prius conversatus fuerat, præest ». Haec sanctus Gregorius, satis perspicue docens, post obitum sancti Benedicti quatuor substitutos esse in præfectura monastica successores, cum ipse ea de ipso sancto scriberet in Dialogis, quos liquet scripsisse anno quarto sui Pontificatus, dum sæpe in

¹ Matth. x. — ² Rom. x. — ³ Ps. xxxiv. — ⁴ Ps. lvi. — ⁵ Ado in Chron. ann. Dom. 492.

¹ Greg. de Gest. Franc. l. II. c. 34. — ² Greg. Dialog. l. II. in princ.

ilus tradit¹ ante triennium diram illam pestilenciam contigisse, quæ quidem ipsius Pontificatus exordio urbem vastabat, anno nimurum Domini quingentesimo nonagesimo primo. Si igitur ipse Gregorius anno Christi quingentesimo nonagesimo quarto Dialogorum libros conscripsit, quibus et vitam et obitum ejusdem S. Benedicti prosecutus est: quomodo dicto anno sexcentesimo tertio eum mortuum esse tradunt? Et quoniam pacto potuit Gregorius ejus scripsisse obitum, si post annos ferme decem ab ea scriptione ipse S. Benedictus dicatur fuisse superstes? Cum igitur quæ scripsit Gregorius de sancto Benedicto, testetur se accepisse ab ejus in monastica prefectura successoribus Constantino et aliis ejusdem discipulis in idem munus postea subrogatis; affirmare necesse est ipsum longe ante jam fuisse defunctum.

72. Veritati autem magis consentiens ea apparet esse sententia, qua ipse asseritur ex hac vita decessisse anno Domini quingentesimo quadragesimo secundo, quam attert Leo Ostiensis episcopus ex Cassinensis cœnobii antiquioribus monumentis; quibus etiam traditur, eundem sanctum Benedictum annos vixisse tantum sexaginta duos: qua ratione æque ponitur ipse natus anno Domini quadragesimo octogesimo; hocque anno quo ab Urbe ponitur recessisse, annum ætatis egisse decimum quartum. Sed falli, mea quidem sententia, puto, qui Benedictum ejus ætatis puerum erenum petiisse existimarent, haud assecuti Gregorii verborum sententiam. Nec sane verisimile est, ut tam teneræ ætatis puer adeo arduum vitæ arripuerit institutum, a quo potius per Romanum prudentem monachum revocandus fuisset, quam famulatu pollito impellendus. Hanc quidem sententiam de ejus pueritia cum erenum petiit, inde ortam puto, quod S. Gregorius puerum enni appellat. Sed cum talem fuisse studeat demonstrare, qui si voluisse, mundi voluptatibus frui utique valuisse, sed abstinuisse virtute animi; adolescentulum potius quam puerum eum exhibere videtur.

73. At reddamus hic verba Gregorij: « Fuit, inquit², vir vitæ venerabilis, gratia Benedictus et nomine, ab ipso sue pueritiae tempore cor gerens senile. Etatem quippe moribus transiens, nulli voluptati animum dedit; sed dum in hæc terra adhuc esset, quo temporaliter libere uti potuisset, despexit quasi aridum mundum cum flore. Qui liberiori genere in provincia Nursiæ exortus, Romæ liberalibus litterarum studiis traditus fuerat: sed cum in eis multos ire per abrupta vittorum cerneret, enī quem quasi in ingressu mundi posuerat, retraxit pedem: ne, si quid de scientia ejus attingeret, ipse quoque in immane præcipitum totus iret. Despectis itaque litterarum studiis, relicta domo rebusque patris, soli Deo vacare desiderans, sanctæ conversationis habitum quæsivit. Recessit igitur scienter nesciens, et sapienter indoctus ». Hæc

¹ Greg. Dialog. l. ii. c. 26. et 36. — ² Ibid. l. ii. in princ.

Gregorius. Quem igitur tempore abdicationis sœculi puerum dixit, adolescentem fuisse verisimile videri potest: nam et dum idem ipse Gregorius hominum distinguit ætates, illudque explicat Job: « Consumere me vis peccatis adolescentie meæ»; non pueritiam, sed adolescentiam esse primam ætatem in virtutum operatione dicit. Sed et scias esse pecuniale eidem S. Gregorio, ut per puerum intelligat adolescentem: nam inter alia puerum, immo puerulum eum dicit³ monachum, qui cum aliis construebat parietem monasterii, super quem paries ipse recidit; quem ex opera quam præstabat, adolescentem utique fuisse oportuit: sicut et cum ad Eulogium scribens⁴ agit de puer ordinato diacono, quem tamen nullum repulisset ætatis impedimentum.

74. Nisi magis plaet, ut eundem sanctum Benedictum dicamus puerum ab Urbe recessisse jam puberem, quem ut adhuc ætate tenerum nutrix (ut ait S. Gregorius⁵) est concepta, retinuitque apud se in loco illo qui Eutide (Enside) dicitur, aliquando ibi cœmigrata: domicilium namque illic fixisse nutricem, tota illa de tritico purgando atque capisterio fracto historia docet. Tunc vero demum constat recessi e loco illo ipsum Benedictum iuuisse consilium cum vulgato edito a se grandi miraculo, sibi timens, aufugit, jamque ætate adolescentis, animo promptius et viribus, perarduum illud vitæ genus sectandum suscepit. Ilæc satis de his quæ ad tempus spectant: ex quibus quæ in Notis antea dixeramus, corrigere.

75. Quod admiratione dignum est, sane quidem in S. Benedicti vocatione summa Dei in consulendo suæ Ecclesiæ innotuit providentia. Etenim tempore, quo (ut diximus) universa Italia, Gallia, Hispania, atque Africa a Gothis et Vandals hereticis Arianis possidebantur, Oriensque pæne totus esset infectus heresis; in tam tetre noctis obscuritate, densaque caligine, ejusmodi claritudo lucis effulgit, quæ universus Catholicus orbis illustraretur. Quantus autem splendor ex viro Dei Benedicto ad Ecclesiam illustrandam divinitus emiceruit, inferius suis locis ordine temporis enarrabimus. Sed quibus ista sint aucta progressibus, breviter audi.

76. Egit vir Dei tres annos in specu, tantum conscientia sancto Romano, ut S. Gregorius tradit⁶: inde vero Dei revelatione notior factus, et virtute miraculorum redditus universæ regioni illi conspicuus, invidiæ jaculis ab hominibus appetitus, postquam vires Salanæ confregisset, victor in omnibus, ad vitæ sanctæ æmulationem suo exemplo quamplurimos traxit: cum tanquam ex alveari excrescentia apum examina in alia vasa inferens, duodecim a se erecta monasteria replevit: sicque perseverasse usque ad annum Domini quingeniesimum undetrigesimum, atque postea migrasse

¹ Greg. Dialog. l. ii. c. 12. — ² Greg. l. xi. Ep. xviii. Rom. edit.
— ³ Greg. Dialog. l. ii. c. 1. — ⁴ Greg. Dialog. l. ii. c. 1. 2. 3. et seq.

Cassinum, ex Cassinensi Chronico compertum habetur.

77. At vero cum innumerorum p̄ne sanctissimorum, atque etiam doctissimorum Patrum patriarcha Benedictus fuerit fr̄ecundissimus propagator: perperam mea sententia illi faciunt, qui ei, quos non genuit, alienos partus supponunt: qui, inquam, nimio ejus ordinis, sub quo profitentur, amore, nonnullos fama illustres viros, qui etiam ante sancti Benedicti tempora floruerunt, ejusdem fuisse regulæ professores imprudenter et inconsulte nimis affirmant. Etenim non fecundis, sed sterilibus supponi aliena soboles consuevit. Præstitit hoc inter alios Trithemius, auctiorque cæteris posterioribus fuit id ipsum faciendi. Quid, rogo, cum S. Benedicto S. Cæsarius Arelatensis episcopus, qui, antequam nascetur ille, erat antistes, ut superius demonstratum est? Quid ad eundem pertinet Faustus Regiensis episcopus, qui eodem cum S. Cæsario vixit tempore? Quid insuper, ad sanetum Benedictum Eugipius abbas, qui, antequam ipse sanctus Benedictus sumeret monasticum habitum, jam sancti Severini discipulus et monachus erat, ut ipse de se testatur. Sed quid insuper Cassiodorum pro animi arbitrio, sub ejusdem sancti Benedicti regulis monachum referunt; cum agens ipse de monachis a se collectis in commentario de Divinis Iectionibus¹, nec ullam quidem (cum in eo argumento versatur) S. Benedicti vel regularum ipsius habuerit mentionem? quæ certe ante omnia ipsis suis monachis ob oculos ponendæ erant. Quid præterea Orientales sub institutis S. Basillii militantes monachi ad S. Benedictum pertinent, ut Anastasius Persa, idemque martyr illustris? Quid etiam S. Joannes Damascenus, et alii plures?

78. Dolui, fateor, considerans veritatis candorem non illustrari, sed obscurari ab his, qui nullum habentes delectum, quoscumque repererunt doctrina vel sanctitate claros vitae monastice alumnos eosdem sub S. Benedicti regula constituent professores; cum tamen jam ante tempora S. Benedicti constet etiam in omnibus Occidentalis Ecclesie provinciis viguisse diversa genera monachorum; ut quæ sepe superius dicta sunt, certissimam fidem faciunt. Non est nostrum modo de singulis agere; quos prudentissimus iudagator, adhibita temporis ratione, alterius potius instituti quam sancti Benedicti monachos fuisse cognoset: cum tamen illud gloriose prædicare liceat, coalescente nobili planta, majoribus incrementis in dies magis magisque dilatum esse eundem ordinem monachorum S. Benedicti, progressuque temporis complures alias extitisse in Occidente monachorum ordines, sub ejusdem sancti regulis militantes.

79. *Britanni ab invasoribus liberati morum pravitate fœdantur.* — Hoc eodem anno, qui quadragesimus quartus² numeratur a tempore imperii

Marciani, contigit Britanniæ Ecclesiæ ab hostibus insulte invasoribus liberari, qui Badonicum montem obsidentes dire ab incolis trucidati sunt. Fuit annus iste Gildæ sapientis (ut ipse testatur) natalis: quo tempore florens ille extitit Britanniæ Ecclesiæ status, ut qui pressi præteritis malis superfuerunt sacerdotes, pie sancteque Christianam religionem excoluerint; qui autem his postea successerunt, torpescentes otio, emarcescentesque putredine vitiorum Ecclesiæ illam adeo fœdavere, ut maximi fuerint paucis bonis qui remanserant causa iuctus. Sed Gildam isthac lamentantem audiamus³:

80. « Ex eo tempore nunc cives, nunc hostes, vincebant: ut in ista gente experiretur Dominus solito more præsentem Israelem, utrum diligat eum, annon, usque ad annum obsidionis Badonici montis, novissimæque ferme de furciferis non minuinae stragis: qui et meæ nativitatis annus est. Sed ne nunc quidem, ut antea civitates patriæ inhababantur, sed desertæ dirutæque hactenus squalent, cessantibus licet externis bellis, sed non civilibus. Hæsit etenim desperati insulæ excidii, insperatique mentio auxilii memoriae eorum, qui utriusque miraculi testes extitere: et ob hoc reges, publici, privati que sacerdotes, Ecclesiastici suum quique ordinem servarunt. At illis decedentibus, cuin successit ætas tempestatis illius nescia, et præsentis tantum servitutis non expers, ita cuncta veritatis ac justitiae moderamina concussa et subversa sunt, ut earum non dicam vestigium, sed ne monumentum quidem in supradictis propemodum ordinibus appareat, exceptis pancis et valde pancis, qui ob amissionem tantæ multitudinis, quæ quotidie prona ruit ad tarlara, tam brevis numeri habentur, ut eos quodammodo venerabilis mater Ecclesia in sinu suo recumbentes non videat, quos solos veros filios habet, etc. »

81. Quinam autem pravi mores omne hominum genus ibi corruerint, ipse exacte recenset atque deplorat, nempe polluta sacra altaria nece regiorum puerorum: dimissas legitimas uxores, et scorta subintroducta, incestuosas præterea et sacrilegas nuptias, cum cognatas, et eas quæ Deo voventur castitatem sibi impie matrimonio conjungerent: apostasiasque eorum, qui voventur monachatum. Sed haec quidem, quos refert, principes perpetrabant. In quas vero vitiorum voragine et peccatorum profunda ordinis Ecclesiastici viri demersi fuerint, idem ipse distincto volumine luget, atque redarguit, cuius hoc est exordium: « Britannia habet sacerdotes, sed nonnullos insipientes; quamplurimos ministros, sed multos impudentes; clericos, sed quosdam raptiores, subdolos; pastores (ut aiunt) sed occisioni animarum lupos paratos, etc. » Tu ipse, si cupis, ea consulas, quæ veluti celte exculta habes, unde cognoscas ob collapsam in ea insula in viris Ecclesiasticis canonicam vivendi formam meruisse illam habitatoribus reddi vacuam, atque alienigenis

¹ Cassiodor. Divin. lect. c. 29. 32. — ² Beda de Gest. Anglor. l. l. c. 10. et .6. ad fin.

³ Gildæ 1o ex sid. Britannor.

dari gentibus incolendam, quæ nberem redderent tempore opportuno provenitum. Quando antem id

acciderit, suo tempore dicturi sumus; jam vero ad sequentis anni res gestas oratio transferatur.

Anno periodi Græco-Romanæ 5987. — Jesu Christi 494. — Gelasii papæ 3. — Zenonis 16. Anastasii 4. Theodorici reg. 2. et 6.

1. Consules. — Coss. *Turcius Rufius Apronianus Asterius*, Occidentalis, et *Præsidius* etiam Occidentalis. Enī. card. Norisius in Cenotaphiis Pisanis, dissert. iv, § 1 de *Asterii* hoc anno consulis familia, nomine, cognominibus, ac dignitatibus egregie disserit, virosque doctissimos refellit, qui eum cum *Asterio*, verius *Asturio* anno **CDXLIX** consule confidere. Ipse met *Asterius* in eximio codice Virgilii in Bibliol. Medicea asservato, et a mille ducentis circiter annis exarato his omnibus nominibus sese appellat, subiectaque elegans epigramma de triplicibus Iudis Circensibus, Scenicis, et Theatralibus, ob honorem sibi delati consulatus a se editis. Cardinalis Norisius ibidem existimat *Præsidium* consulem in Oriente renuntiatum, quia, inquit, « in Fastis græcis primo loco ponitur ante *Asterium*, usi patet ex Chronico Alexandrino; eum tamen in latinis Fastis Cassiodori, et Auctarii Victorii Aquitani, aliisque *Præsidius* post *Asterium* nominetur ». Verum tam in Fastis græcis seu Chronico Alexandrino, et in Fastis græcis Heraclianis, qui quando Card. Norisius Cenotaphia Pisana elueubravit, luceem non viderant, quam in omnibus Fastis latinis, qui supersunt, *Præsidius* post *Asterium* nominatur, sicut et in tribus Gelasii papæ Epistolis *Asterii* et *Præsidii* consulatu notatis. Quare non minus ac *Asterius* consul Occidentalis fuit, licet Onuphrius eum etiam in Oriente creatum velit. Denique apud Mabillonum lib. 5 de Re Diplomatica pag. 354, *Asterius* dicitur *Circius Rufus Apronianus* ex inscriptione de qua infra, ab Aldo juniori mendose descripta.

2. Decretum de libris recipiendis et non recipiendis. — A num. 19 ad 23. Decretum de Scripturis divinis, et Opusculis sanctorum Patrum, *quaæ in Ecclesia Catholica recipiuntur* valde urget heterodoxos, qui traditionem rejicunt, et librorum canoniconum numerum pro libite, ac sectarum suarum commodo mutilant. Job enim, Tobiae, Judith, Machabæorum libri, Epistola ad Hebræos, Apocalypsis Joannis, Petri due, Joannis Apostoli iii, Judæ 1, in eo memorantur. Pearsonius in Vindictis Ignatianis prolixiorum sermonem de ejus auctore ac tempore, quo conditum est, instituit, et pag. 53, ait, se existi-

mare hoc Decretum post Synodum V, anno **DCLII** celebratam, promulgatam fuisse. Neque Catholici de hujus sanctionis auctore, annoque, quo ea emissa, inter se conveniunt; quod MSS. Codices eam tribus diversis pontificibus adscribant. Velustissimus Codex Collectionis Dionysii exigui, quem secum communicatum a Dacherio Baluzius testatur, hoc Decretum *Damaso papæ* attribuit, et Baronius anno LXIX, num. 4 refert, Cresconianam Collectionem continere Concilium Romanum sub *Damaso*, in quo de libris Apocryphis agitur, cuius Decreta repetita credit Baronius a Gelasio in Decreto LXXII episcoporum, de quo currenti anno cum Collectoribus Conciliorum verba facit. Verum Codex antiquissimus a Pearsonio lectus et a Lanfranco ex Beccensi cœnobio in Angliam detatus hunc titulum præfert: « Decreta Gelasii papæ de recipiendis et non recipiendis libris. Que scripta sunt ab eo cum LXX eruditissimis episopis ». Nicolaus I, Pontifex Romanus in Epist. XLII ad episcopos Gallie circa annum **CCCLXV** data, Lupus abbas Ferrariensis in fine Epistole ad Carolum Calvum, et in fine Quest. de Sanguine Christi, Gratianus dist. 45 cap. *Sancta Romana*, Burchardus Wormatiensis episcopus, variis Codices MSS. omnesque excusi *Gelasium* hujus Decreti auctorem produnt. Denique *Hormisdæ papæ* in antiquissimo Vergelleusi codice Baluzius, et Chiffletius in Jurensi, illud adscribi testantur. Inde Chiffletio in fine Notarum ad Vigiliū Tapsensem existimatum, Decretum hoc primo sancitum fuisse a Gelasio in Concilio Romano hoc anno; ita tamen ut non quasi Decretum Pontificium, sed velut totius Concilii quidam canon prodiret: tum deinde ab *Hormisdæ* editum esse sub forma Ponlistice Decretalis et in quinque titulos methodi gratia divisum, ac fortasse nonnullis in locis restitutum.

3. Gelasius hujus Decreti certus et indubitatus auctor. — Gelasium tamen celeberrimi hujus Decreti auctorem esse, et non nisi per errorem illud Hormisdæ attributum demonstrabo, et item, ni valde fallor, dirimam. In eo cum damnatorum volumen index texitur, inter ea libri Cassiani ac Fausti Reiensis numerantur hac præmissa sententia: « Cae-

tera quæ ab Hæreticis sive Schismaticis conscripta, vel prædicta sunt, nullatenus recipit Catholica et Apostolica Romana Ecclesia, e quibus pauca, quæ ad memoriam venerunt, et a Catholicis vitanda sunt, credimus esse subdenda ». Cumque plurimos libros hæreticorum aliorumque incertorum auctorum Patres Synodi Romanae damnassent, hos inter Cassiani et Fausti volumina posnere hoc titulo : *Opuscula Cassiani presbyteri Galliarum apocrypha, Opuscula Fausti Regiensis Galliarum apocrypha*. Sæculo sequenti exortis de Divina Gratia contentionibus ex *Fausti* præsertim libris, non modo in Occidente, verum etiam in Oriente, alii *Faustum* defunderunt, alii eundem acerrime confutarunt, præcipue monachi Scythæ, qui ex Asia erumpentes adversus eum Europam atque Africam commovereunt, ut anno DXX explicabimus. Eo rerum statu consultus *Possessor* episcopus Africanus a Trasimundo Africæ rege in exilium missus, dum Constantinopoli morabatur, ubi *Fausti* libri a pluribus defendebantur ut Catholicæ, a Maxentio vero et a monachis Scythis, ut hæretici damnabantur; consulit ipsemet Hormisdam papam, quid de iisdem libris sentiendum esset; eamque in rem Justinum diaconum suum ad eum misit. Extat ejus ad Hormisdam Relatio tom. IV Concil. pag. 1529, diciturque accepta XI kal. Augusti, Rustico V. C. cos. id est, anno DXX. Hæc Possessoris in ea verba : « Arbitror vestram beatitudinem non latere quantis in Constantinopolitana urbe Ecclesia laboret insidiis, et ad morem veteris morbi in saniem vulnus iterum quærat irrumpere, quod obductum creditur cicatrice. Unde enim quorundam fratrum animus de codice Fausti cuiusdam, natione Galli, Reginæ civitatis episcopi, qui de diversis rebus et frequentius de Gratia Dei diserte visus est disputare, in scandalum moveretur, aliis (ut se habent humana studia) in contrarium renitentibus me crediderunt de hoc ambiguo consulendum ». Addit postea Possessor : « Queso, ut consulentibus, quid de præfati auctoris dictis videatur, auctoritate Apostolæ responsionis agnoscant : maxime quod filii quoque magistri militum Vitalianus et Justinianus præcipue super hac re rescripto beatitudinis vestræ similiter informari desiderant ».

4. *Id ipsemet Hormisda, cui tribuitur, indicat.* — Hormisda Possessoris Epistolam die XVIII mensis Julii anni DXX accepit, et die XIII mensis Augusti ad eundem rescripsit Epistolam ordine LXX, in qua inter alia ait : « Hi vero quos vos de Fausti cuiusdam Galli antistitis dictis consuluisse, litteris indicatis, id sibi responsum habeant : neque illum recipi, neque quemquam, quos in auctoritate Patrum non recipit examen Catholicæ fidei, aut ecclesiastice disciplinae ambiguitatem posse gignere, aut religiosis præjudicium comparare. Fixa sunt a Patribus, quæ fideles sectari debeant instituta : sive interpretatio, sive prædicatio, seu verbum populi ædificatione compositum, si cum fide recta, et doctrina sana concordat, admittitur ; si discordat abo-

letur ». Ubi Hormisdam de Decreto Gelasii loqui recte observarunt Cardinales Baronius anno DXX, num. 21, et Norisius loco citato, pag. 445. Verum, quæ paulo post idem Pontifex subjungit, non sese, sed eundem Gelasium illius Decreti conditorem fuisse, manifeste insinuant : « Non improvide veneranda Patrum sententia fideli posteritati quæ essent Catholicæ dogmata, definiit ; certa librorum etiam veterum in auctoritatem recipienda, Sancto Spiritu instruente, præfigens, ne opinioni suæ lector indulgens, non quod ædificationi Ecclesiastice conveniret, sed quod voluptas sua conceperisset, assereret ». Decretum itaque de libris recipiendis, et non recipiendis, non ab Hormisda, sed ab aliquo ex ejus decessoribus in aliqua Synodo Romana emissum, non quidem ab Anastasio, et Synnacho, qui Gelasium secuti sunt, et Hormisdam antecessere, cum nullus unquam id asseruerit, nullumque Ms. alterutrius nomen preferat, sed a Gelasio, cui innumeri Codices illud attribuunt.

5. *Origo hujus erroris.* — Nec dici potest, illud scriptum esse a Damaso, cuius nomen librariorum errore prefert in Collectione Cresconiana ; cum plerique Opuscularum in eo memoratorum auctores post Damasum vixerint, et scripserint. Nihil præterea ab Hormisda immutatum, ut credidit Chiffletius ; cum Hormisda in sua ad *Possessorem* Epistola citata hunc remittat ad ea, que jam fixa fuerant a Patribus, nihilque novi de *Fausto*, de quo consultus fuerat, statuere voluerit. Apparet igitur Hormisdam tam ad *Possessorem*, quam ad legatos suos, qui Constantinopoli tunc agebant, Decretum Gelasii papæ misisse ac mandasse, ut illud ab omnibus religiose observaretur. Quo pacto *Possessoris* petitioni faciebat satis. Contigit vero, ut Decretum illud tunc in varia exemplaria transcriptum, et latius per Europam, Africam, et Orientem præsertim a *Fausti* adversariis disseminatum fuerit, et quia ab Hormisda papa missum fuerat, ejusque nomine ubique divulgatum, eidem ab aliquibus, temporis progressu, imprudenter adscriptum fuerit. Hæc falsæ illius inscriptionis sine dubio origo.

6. *Decretum de Libris recipiendis vel non recipiendis post hunc annum edition.* — Baronius et Conciliorum Collectores scribunt, Decretum Gelasii datum esse Asterio et Præsidio coss. hoc sc. anno ; verum refellunt eos Codices Ms. in quibus nota illa temporaria non habetur. Legi uniuersi in Bibliotheca Regia antiquissimo charactere exaratum, sed sine nota consulari, aliumque in Bibliotheca sancti Victoris Parisiensis, a quo ea etiam abest ; nec dubito, quin in cæteris Ms. desideretur ; cum Concilium Romanum LXXXII episcoporum, in quo illud missum ante annum CDXCVI celebratum non fuerit. In laudato enim Decreto hæc verba de Sedulio, leguntur : « Item venerabilis viri Sedulii Opus Paschale, quod heroicis descripsit versibus, insigne laude præferimus ». In fine vero libri Bucolicorum codicis Virgilii Medicei vetustissimi hæc habentur :

TVRCIVS RVFVS APRONIANVS ASTERIVS V. C. ET INL EX COMITE
DOMEST. PROTECT. EX COM. PRIV. LARGIT. EXPRAEF. VRBI PATRI
CIVS ET CONSVL ORDIN. LEGI ET DISTINCXI CODICEM FRATRIS MA
CHARII V. C. NON MEI FIDUCIAS ET EIVS CVI SIT AD OMNIA SVM
DEVOTVS ARBITRIO XI. KAL. MAII. ROMAE

P.

VEGILI

MARONIS

Distinxi emendans gratum mihi munus amici succedens operi sedulus incubui
BVCOLICON LIBER EXPLICIT

7. Carmen Paschale Sedulii anno sequenti publicatum. — Em. card. Norisius laudatus, qui eam clausulam produxit, observat in vetusto Codice Vaticano num. 4165, post Carmen Paschale Sedulii hæc legi : « Hoc opus Sedulius inter chartulas dispersum reliquit, quod recollectum et adunatum, atque omni elegantia divulgatum est a Turcio Ruffo Asterio quinto V. C. exconsule ordinario atque patricio ». Similem huic codicem etiam vidi Cuspinianus, qui ad consulatum *Asterii et Præsidii*, ait, carmen Sedulii a *Turcio Ruffo Asterio Quinto V. C. exconsule ordinario atque patricio* scriptum esse. Eadem annotatio erat etiam in codice, quo Aldus Manutius senior usus est; siquidem advertit, Opus illud non a Sedulio, sed a *Turcio Ruffo Asterio V. C. exconsule ordinario atque patricio* publicatum esse. Verum quidem est, Sirmondum in Notis ad Epist. xxiv lib. Ennodii scribere, in codice Remensi poematis Paschalis Sedulii hæc haberi : « Hoc Opus Sedulius inter chartulas dispersum reliquit, quod recollectum, adornatumque ad omnem elegantiam, divulgatum est a Turcio Ruffo U. C. consule ordinario atque patricio ». Verum ex laudatis MSS. liquet, loco *exconsule ordinario*, exscriptorem per errorem posuisse, *consule ordinario*; cumque Asterius ante annum sequentem *exconsul* dici non potuerit, ante eum annum *Sedulii* Carmina nec collegit, nec evulgavit, ideoque, nec antea Synodus Romana, in cuius Decreto de Sedulio mentio, celebrata fuit, ut recte videre Usserius lib. 3 de Primordiis Eccles. Britan. cap. 16., Pearsonius in Vindiciis Epistolarum sancti Ignatii pag. 46, et Card. Norisius laudatus, qui plura habet de Sedulio et ejus Opere. Cum vero mense Martio alia *Synodus Romana* habita sit, ea de qua agitur, pertinet ad annum cœxcvi, fuitque II Romana, sub Gelasio, non I, ut perperam hactenus a Conciliorum Collectoribus appellata, et horum exemplo ab aliis.

8. Gelasius PP. non ad Cæsarium sed ad Eonium episc. Arelatensem scriptis. — Ad num. 26 et seq. Refert Baronius Epistolam Gelasii papæ ad Eonium episcopum Arelatensem datam, X kal. Septembr., Asterio et Præsidio UU. CC. coss. sed suspicatur, *Eonium* loco *Cæsarii* perperam positum fuisse. Verum post Leontium, qui anno cœlxiv adhuc ecclesiast Arelatensem regebat, sedit *Joannes I*, ut habet Saxius in Pontificio Arelateusi; in Diptychis enim Ecclesiæ Arelatensis a Mabillonio tom. in Veter. Analect. pag. 432 publicatis, *Eonium* per errorem præponitur *Joanni*. Sanctum vero

Cæsarium initio tantum sequentis sæculi episcopum Arelatensem renuntialum esse, et Eonio successisse, ex dicendis certo constabit.

9. Clodoveus Clotildem uxorem ducit. — A num. 28 ad 32. *Clodoveus* Francorum rex *Clotildem* anno superiori uxorem duxit. Turonensis enim lib. 2, cap. 27, de Clodoveo scribit : « Anno regni sui decimo Thuringis bellum intulit, eosdemque suis ditionibus subjugavit », seu, ut accuratius habet auctor de Gestis Reg. Frane. cap. 10, *tributarios Francorum fecit*; Thuringi enim sequentibus annis reges proprios habuere. Confecto bello Thuringico *Clotildem* statuit in uxorem per legatum poscere, eamque in rem *Aurelianum* legatum in Burgundiam misit, ut fuse referunt Turonensis cap. 28, Auctor de Gest. Reg. Frane. cap. 41, Fredegarius cap. 47 et seq. et Aimoinus lib. 1, cap. 13. Haec legatio obita post ejus redditum e Thuringia. Tum anno cœxcii, ut testantur idem auctor de Gest. Frane. et Herimannus, *Aurelianu*s rursus ad Gundobadum Burgundionum regem missus est, ut *Clotildem* requireret nuptiali feedere *Clodoveo* copulandam, quod ægre obtinuit. *Clotildis* Orthodoxam religionem profitebatur, parentesque habuerat eadem fide imbutos. Denique *Clodoveus*, ut ex Turonensi lib. 2, cap. 29 et seq. liquet, bellum *Alemannicum* gessit *anno regni sui* xv, et priusquam illi expeditioni sese accingeret, duos ex Clotilde suscepserat filios, alterum hoc anno, alterum sequenti. Qui hoc anno natus est, *Ingomeres* dictus, qui post susceptum baptismum paucis duntaxat diebus vixit, ut seribit Turoneensis, qui cap. 28 jam prodiderat, *Clodoveum* habuisse *jam de concubina filium nomine Theodoricum*, de quo inferius plura. Addit Cointius anno cœxcii, num. 3 habuisse et ex eodem toro filiam *Theudechildem*. Sed hæc filia commentitia est, ut suo loco demonstrabimus.

10. Legatio S. Epiphanius Ticinensis episc. ad reges Burgundie. — A num. 32 ad 59. Fusa narrat Baronius legationem sancti *Epiphanius* Ticinensis episcopi a *Theodorico* Italiae rege ad *Gundebadum* Burgundionum regem missi, ut captivos, qui in bello facti fuerant, redimeret. *Gundebadus* eni Liguriam hostiliter populatus multa captivorum millia Lugdunum abduxerat, agrosque colonis paene vacuos reliquerat. Quare ad hos redimendos quarta legatio *Epiphanius* imposta est, adjecto ipsius ro-gatu collega *Victore* episcopo Taurinate. Hanc legationem Baronius et post eum Sirmondus in Notis ad Ennodium hoc anno consignarunt; et quidem recte, ut oslendit Epistola Gelasii papæ ad Rusti-

cum, data *VIII kalend. Februarias*, *Asterio et Praesidio UU. CC. coss.* a Dacherio tom. v Spicilegii, post utrinque mortem publicata: «Cæterum», inquit Gelasius, «frater noster Epiphanius, qui ad gentis suæ relevandos et redimendos captivos ad partes vestras destinatur, fraternitatem tuam certiore faciet quantam ob impiissimi Acacii causam persecutionem sustinemus». Quare decretum illud iter mense Januario, sed mense tantum Martio susceptum, ut testatur Ennodius in Vita sancti Epiphanius cap. 41, qui ait: «Ticinum impiger venit. Et quamvis adhuc hiemali torpore Martius mensis glaciales fluminibus frenos impomeret, et cana nivibus jnga Alpinum transituris minarentur extium, etc.» Tum cap. seq. asserit Ennodius, Rusticum trans Rhodanum fluvium adventui ipsius occuruisse, cum Epiphanius mira celeritate Lugduman venit. tbi Gundebodus sedem regiam habebat uti *Godegesilus* fratre eius Genevæ. Erat sanctus *Rusticus* episcopus Lugdunensis, ejus mentio ad diem xix Julii in continuatione Martyrologii Adonis. Porro vides Vitam Epiphanius ostendere Epistolam ad Rusticum sinceram et genuinam esse, cum altera confirmet quod in altera dicitur. Ennodius captivorum liberatione narrata ait: «Dum tertio mense cum tali trophyo Ticinum remearet antistes, ut Tarantasiæ venit, etc.» Quare cum Ennodius mense Martio sese itineri commiserit, mense circiter Junio Ticinum rediit; de his quæ gesta erant ad Theodoricum regem rationem per litteras reddidit, et quæ ab eo «pro miseris per paginam petiit, incunctanter obtinuit».

14. *S. Avitus Viennensis episc. regem Burgundiæ ad fidem Catholicam perducere conatur.* — A num. 67 ad 70. Collationem episcoporum Burgundiæ, præsertim *Aviti Viennensis* episcopi adversus Arianos, memorat hoc anno Baronius, quia ejus tempore non extabat. Verum postquam ea inter hujus S. præsulis opera lucem vidit, tardius habitam esse immotuit. De ea anno dī verba faciemus, interimque hie aliqua de *Avito* observabimus. Is nullo labore pepercit, ut Gundabodum regem ad fidem Orthodoxam adduceret: in libro enim Agobardi Lugdunensis episcopi adversus legem Gundabodi legitur: «Avitus fide Catholicus, eloquentia fauundissimus, ingenio acerrimus, sacrarum litterarum expositor suavissimus, litterarum etiam sacerularum doctissimus, et in metris facillimus, cum eodem Gundabodo frequenter de fide altercans, et dialogos in praesenti conficiens et Epistolis absenti scribens plura et clara ingenii sui et virtutis Opera reliquit». Unum ex illis dialogis seu collocutionibus proponit *Avitus Epist. xxii ad Gundabodi filium Sigismundum*. Turonensis lib. 2, cap. 34, testatur, *Avitum* rogante Gundabodo rege scripsisse contra haeresim, *nihil Divinitatis habuisse Dominum nostrum Jesum Christum*. Quæ fere continentur in *Epist. xxviii ad Gundabodum regem*. Idem *Avitus* exigente Gundabodo rege *Epistol. n* et in confutavit haereses Eutychianorum, Nestorianorum, Pho-

tinianorum, et Bonasiachorum. Sed præsertim contra haeresim Arianam decertavit scriptis integris libris, quorum aliqua fragmenta extant in ejus Operibus a Sirmondo publicatis, quæ Baronius periisse arbitratur. Bollandus ad diem Februarii varia de *Avito* colligit, ubi cum dicat, *Saussarium* in *Martyrologio Gallicano* celebrare ordinationem sancti *Aviti* die xvii mensis Junii, et in ejus Vita legatur: «Tempore Zenonis imp. B. *Avitus* episcopus Viennensem Ecclesiam post patrem *Isicium* æque episcopum suscepit regendam», si die xvii Junii *Avitus* ordinatus est, contigit id anno cdxcc, quo dies illa in Dominicam incidit, et Zeno adhuc imperabat. Hinc *Sigebertus* in *Chronico* ad annum cdxcc ait: «*Avitus Viennensis* episcopus claruit, qui Gallias ab Ariana haeresi defendit».

12. *Pugna Britones inter et Saxones ad montem Badonicum.* — Ad num. 79 et seqq. Refert hic Baronius celebrem victoriam ab antiquis Britonibus de Saxonibus reportatam, et Bedæ lib. 1, cap. 46, verba de anno XLIV, a tempore imperii Marciani elapso explicat, sensu a mente ejus alieno. Hæc Bedæ verba, postquam locutus est de prima Britannorum victoria: «Hoc ergo duce (nempe Ambrosio Aureliano) vires capessunt Brittones, et victores (sc. Anglos et Saxones) provocantes ad prælium, victoriam ipsi (Deo favente) suscipiunt. Et ex eo tempore nunc cives, nunc hostes vincebant, usque ad annum obsessionis Badonici montis, quando non minimas eisdem hostibus strages dabant quadragesimo circiter et quarto anno adventus eorum in Britanniam. Sed hæc postmodum». Ita Beda. Is in temporum intervallis dimetiendis Anglorum in Britanniam adventum repetit ab anno quadringentesimo quadragesimo septimo, quo, ut in eam venirent, a Britannis invitati sunt, licet fateatur eum communiori cæterorum gentis suæ Historicorum sententia Anglos et Saxones anno cdxlix illuc adventasse, quod utrumque a nobis suo loco explicatum. Quare juxta laudatum Bedæ locum anno quadringentesimo nonagesimo, aut insequentि pugnatum ad Badonicum montem, et Saxones fusi fugatiique. Hæc genuina Bedæ sententia.

13. *Controversia ex textu Gildæ orta.* — Haussit eam nobilis iste *Historicus* ex *Gilda*, quem postea cap. 22 laudat, sed cum auctores, quibus utitur, aliquando non satis intelligat, orta nostra ætate controversia, an *Gildæ* mentem assecutus sit. In libello enim de *Excidio Britanniae* juxta codices impressos ita hac de re loquitur *Gildas*: «Ex eo tempore nunc cives, nunc hostes vincebant; ut in ista gente experiretur Dominus, solito more præsentem Israelem; utrum diligat eum an non: usque ad annum obsessionis Badonici montis, novissimæque ferme de fureferis (ita Saxones vocat) non minimæ stragis, qui et meæ nativitatis est». Quæ verba etiam ex *Gilda* refert Baronius num. 80. Verum Usserius in *Antiquit. Britann.* Eccl. cap. 43 contendit, *Bedam* locum illum corrupisse, ac cum MSS. legendum: «Ex eo tempore (quo a Saxonibus

victoriam Ambrosius Aurelianus reportavit) nunc cives, nunc hostes vincebant, ut in ista gente experiretur Dominus, solito more praesente in Israelem, ultrum diligit eum an non : usque ad annum observationis Badonici montis (qui prope Sabrinum ostium habetur), novissimaque ferme de furciferis noui minimae stragis, qui que quadragesimus quartus (ut novi) orditur annus, mense jam uno emenso, qui et meae nativitatis est ». In margine habet Usserius, Ms. *Cantabrig. oritur*. Addit postea Bedam annum illum quadragesimum quartum a Gilda ad suam nativitatem et illam victoriam relatum referre ad anteriora tempora, ad adventum nempe Saxonum in Britanniam, licet *Gildas* tempus, quo ea scripsit, spectaverit, significaritque se a parentibus suis accepisse, et suae nativitatis et illius victoriæ eumdem fuisse annum. Praeterea scribit Usserius Sabrini maris mentionem ansam dedisse glossemati, quod *Gildæ* verbis ex Biblioth. Cantabrig. Ms. Codice attextum ipse exhibit, et nos ex eo.

14. Pugna Badonica ad annum DXX revocanda. — Alfordus vero in *Annual. Eccles. Britau.* anno DXX, num. 3 et seqq. ait, correctissima *Gildæ* exemplaria penes Bedam fuisse, huncque potuisse *Gildæ* mentem melius assequi, quam posteriores Criticos, ideoque anno Christi CDXCIII ad Badonicum montem pugnatum esse, quia scilicet Alfordus non animadverterat, *Bedam* Anglorum in Britanniam adventum non ab anno CDXLIX, sed ab anno CDXLVII deducere, qui vulgaris error supra a nobis detectus confutatusque. Subiungit vir doctissimus, nescire se quo ex Codice hunc texum Usserius emendarit, et *Cantabrigiensem* ex eo vilialum convinci quod montem Badonicum prope *Sabrinum ostium*, interjecta parenthesi, posuerit, quod *Gildæ* verbis additum, et alienum a veritate constat. Ita vir doctissimus. At licet verum sit referre debuisse Usserium, an *Gildæ* exemplaria MSS. quæ cum editis non convenienti antiqua sint, si plura vel unicum tantum, ac ubi asserventur, quia tamen in hoc opere vidimus, Bedam auctores, quibus utitur, quandoque non bene explicasse, quod et de Gregorio Tu-

ronensi observavimus; et veteres Britanniæ scriptores prælium *Badonicum* cum anno Anglorum in Britanniam adventus XLIV a Beda memorato non connectunt, licet cum alibi de more sequantur, non dubito, quin Usserius illud cum anno Christi DXX accurate copularit.

15. Pugna Badonica anno DXX pugnata. — *Cerdicu*s itaque, qui anno DIXI SAXONUM Occidentalium regnum inchoavit, ut ibi monstrabimus, in sequenti ab armis non destitit. Quare Saxones ejus usque ad mare Sabrinianum facta Britannorum depopulatione, inde itinere facto urbem *Badonissive Bathoniæ* obsidione cinxere; sed supervenientis *Arthuri* Britonum regis exercitus, hostium castra ad proximum montem compulit, et sequenti die prorsus proligavit ut ex Galfrido Monemuthensi lib. ix *Histor. Britan.* narrat Usserius laudatus, qui jam cap. 12 rei gestæ annum notarat, retuleratque ex antiquissimis Chronicis lingua Cambro-Britannica conscriptis, *a bello Badonico usque ad bellum de Camilan, in quo cæsus est Arthurus*, XXII annos numerari. *Arthurum* autem anno DCLII occisum, eo anno videbimus. Praeterea West-Monasteriensis, qui et *Florilegus* dicitur, diserte asserit hoc prehunc anno DXX factum esse. Denique Huntindoniensis lib. 2 enumerat duodecim bella ab *Arthuro* rege gesta adversus *Certicum* et *Kinricum* ejus filium, qui post palrem in West-Saxonia regnavit, atque ultimum fuisse in monte Badonis, et *Arthurum* victorem extitisse. Duodecim illa bella seu prælia narrant etiam alii scriptores Anglii quorum ultimum haberi non potuit, nisi jam fundato West-Saxonum regno, ut ex iisdem Historicis eruitur. Ex quibus consequens est, *Sanctum Gildam* auctorem libelli de *Excidio Britannie*, in quo prodit, se eo anno natum, quo ad montem Badonicum pugnatum, in lucem prodidisse anno DXX, et libellum illum conscripsisse anno DLXIV, qui ab illo prælio quadragesimus quartus est. Qui haec aliis annis assignarunt, rem implexam magis impedivere. De eodem libello et *Gildæ* morte suis locis sermo crit.

GELASII ANNUS 4. — CHRISTI 495.

1. Novae Gelasii litteræ ad Dardaniae episcopos refellentis commenta quibus Euphemius eos ad se allicere conabatur. — Sequitur ordine temporis annus Domini quadringentesimus nonagesimus quintus, consulatu Viatoris notatus in Fastis apud Cassiodorum et Marcellinum; addunt alii collegam Æmilianum: enjus exordio rursum fuit Gelasio pape adversus Orientales schismaticos laborandum. Qui enim communionem defuncti sovebat Acacii Euphemius Constantinopolitanus episcopus, causam iniquam et impiam falsis prætextibus ornans, Orientales episcopos Sedi Apostolicae communicantes, ab ejus conjugione divellere conatus est. Hæc cum Gelasio innotuissent, ipsis kalendis Febr. prolixam valde atque disertam Epistolam dedit ad Dardaniae episcopos, enjus est exordium: « Valde mirati sumus, quod dilectio vestra quasi novam et difficilem questionem, et adhuc tanquam inauditum quippiam nosse desiderat ». Alias enim superius litteras miserat, quibus cunetas quæ ab Euphemio afferebantur pro retinendo Acacii nomine rationes, veris certisque confutaverat argumentis. Est de illis mentio habita in dato ad Faustum commonitorio. Porro ex his postremo scriptis ad Dardanos litteris, ex Vaticana bibliotheca et codice veterissimo monasterii S. Petri in Avellana in Umbria in integrum (ut licuit) restitutis et editis, ista deproprompsisse sat est, quæ de Apostolicae Sedis auctoritate narrat his verbis¹:

2. Non reticemus autem, quod cunela per mundum novit Ecclesia: quoniam quorumlibet sententiis ligata, Sedes B. Petri Apostoli jus habet resolvendi; utpote quod de omni Ecclesia fas habeat judicandi, neque cuiquam de ejus liceat judicare judicio. Siqñdem ad illam de qualibet mundi parte canones appellari voluerint, ab illa autem nemo sit appellare permissus. Quapropter cum satis constet, Acacium nullum habuisse pontificium, sententia Sedis Apostolicae damnatum, sine ulla ejus notione solvendi: dicant certe, qua Synodo

hoc ille præsumpsit (Euphemius scilicet) quod nec sic quidem absque Apostolica Sede fas haberet efficiere? Cujus sedis episcopus? cuius metropolitanæ civitatis antistes? nonne parœcia Heracliensis Ecclesiæ? » nempe Constantinopolitanæ sub metropoli Heracliensis Ecclesiæ conslitutæ: quibus plane indicat Gelasius, omnia concessa Constantinopolitanæ Ecclesiæ privilegia absque consensione Apostolicae Sedis esse irrita. Post ista vero suggerit:

3. Sed nec præterimus, quod Apostolica Sedes frequenter (ut dictum est) more majorum, etiam sine ulla Synodo præcedente, et absolvendi quos Synodus inique damnaverat, et damnandi nulla existente Synodo, quos oportuit, habuerit facultatem. Sanctæ memoriae quippe Athanasium Synodus Orientalis addixerat; quem tamen exceptum Sedes Apostolica, quia damnationi Græcorum non consensit, absolvit. Sanctæ memoriae nihilominus Joanneni Constantinopolitanum Synodus etiam Catholicorum presulum certe damnarat; quem simili modo Sedes Apostolica etiam sola, quia non consensit, absolvit. Hemque sanctæ memoriae Flavianum pontificem congregatione damnatum, pari tenore, quoniam sola Sedes Apostolica non consensit, absolvit; potiusque qui illic receptus fuerat, Diocorum secundæ sedis praesulem sua auctoritate damnavit, et impiam Synodum non consentiendo submovit: ac pro veritate, ut Synodus Chalcedonensis fieret, sola decrevit, in qua pontificibus innumeris qui Latrocinio corruerant Ephesino veniam poscentibus sola concessit, et in sua perfidia permanentes nihilominus sua auctoritate prostravit: quam congregatio, quæ illic pro veritate reparanda collecta fuerat, est secuta. Quoniam sicut id, quod prima Sedes non probaverat, constare non potuit; sic quod illa censuit judicandum, Ecclesia tota suscepit, etc. » Hæc atque alia Gelasius, illa adducens exempla, quæ non in angulis facta essent, sed in summis causis, toto orbi perspicuis, omniumque sententia comprobatis.

4. Post nonnulla vero idem Gelasius papa ridet illud omnino ab Euphemio stulte admodum incul-

¹ Gelas. Ep. xi. tom. i. Ep. deer.

catum, dum ratione regiae dignitatis prærogativas sedium expenderet, atque sibi primatum supra Orientales Ecclesias vindicaret, quod regia nrbs Constantinopolis esset. In qua ipse : « Risimus autem, inquit, quod prærogativam volunt Acacio comparari, quia episcopus fuerit regiae civitatis. Numquid apud Ravennam, apud Mediolanum, Sirmium, apud Treviros, multis temporibus non constitit imperator? Numquidnam harum urbium sacerdotes ultra mensuram sibimet antiquitus deputatam quipiam suis dogmatibus usurparunt? etc. » Hactenus Gelasius in dicta Epistola ad Dardanos, ex qua etiam nonnulla sunt a nobis suis locis pro ratione temporis superius recitata. Porro hanc ipsam Epistolam non ipsis tantum Dardanæ episcopis voluit esse communem, sed vulgari in Orientales Ecclesias, notamque reddi omnibus Orthodoxis, necnon schismaticis et haereticis: nam hæc habet in fine : « Recte autem faciet vestra dilectio, ut ista quæ scribimus, pariter Catholicis et contraria sapientibus innotescant, quo et sanis necessaria firmitas, et male sanis competens medicina præbeatur. Dat. kal. Februarii, Viatore V. C. consule. »

5. *Concilium Romanum in quo Misenus absolutur.* — At cum ne sic quidem istis ipsis Gelasius quicquam proficerit, Deus per haereticum principem voluit Euphemium schismaticum episcopum sede dejici, atque abscindi qui scindebat Ecclesiæ: quomodo autem id se habuerit, paulo post dicturi sumus. Prosequamur interea ejusdem Gelasii papæ anni hujus res gestas. Qui igitur hoc anno mense Februarii (ut vidimus) dictam Epistolam ad Orientales scripsit, idem mense Martii habuit Romæ Synodum, cui interfuerunt episcopi quinquaginta quinque, presente simul etero Romano. Extant acta ipsa ex bibliotheca Vaticana de prompta, sed mendosa nonnihil, quæ et fine careant. Sed accedit opportune, Dei providentia, quæ rebus nostris invigilat, ut dum ea uteumque se habent depravata ac decurtata hic edere pararemus, vir doctissimus Fronto Dueceus societatis IESU professor, sponte, meque nihil penitus cogitante, miserrit eadem ex codice Virdunensi descripta, integra ipsa quidem; quæ etsi (ut in omnibus antiquis scriptis ferme accidit) aliquibus essent corrosa mendis, collatione tamen facta cum iis quæ Romæ habentur cusa¹, parum abest quin in pristinum candorem recipias restituta; quæ sic se habent :

6. « Residente in Synodo venerabili papa Gelasio una cum Bonifacio, etc. » Et inferius : « Gelasius episcopus Ecclesiæ Catholicæ Urbis Romæ dixit : Meminit dilectio vestra superiore conventu oblatum nobis a Miseno libellum in conspectu vestro fuisse recitatum : hunc eumdem si placet dilectioni vestræ, dенно recensem, ut acta nostra contineant. Et quia aliud se quoque petitorum præ manibus habere profitetur, quid etiam in hoc continetur, possimus agnoscere. Et adjecit :

Miseni libellus denuo reciletur. Anastasius diaconus recitavit. Datum a famulo vestro Miseno die octavo iduum Martiarum Viatore V. C. consule. Quantum ad meæ pertinet infelicitatis abruptum, errori meo qualibet ratione contracto definio non esse parcendum: quoniam hoc ipso pœna carere non debo, quod merui ad causam pœnalem, quæcumque foret, perduci.

7. « Quantum vero pertinet (respicit) ad remediale subsidium, duo sunt quæ me ad hoc suppliciter implorandum venire constringunt: ne vel ego desperatione magis perpetuis cruciatibus sim dignus addici Judæ prævaricatoris exemplo; et quia tanta est inestabilis illa clementia, quæ Apostolica potestate universum facinus possit absolvere. Hanc igitur solam in meo negotio, papa venerabilis, vocem miserandus effundo: paree prostrato, porrige manum jacenti. Nullis ignorantiae excusationibus nitor, nullas decipulas circumventionis obtendo; nec in quenquam calamitatis meæ studeo transferre discrimen: quia alios incusare non debo, qui poscam elementer absolvi: quia licet mihi pro mea defensione nihil afferam, non ambigam tamen hæc omnia tuo judicio esse tractanda. Tantum quæso, ut superno numini obsequentes, quod pronuntiat per Prophetam¹: Nolo mortem morientis donec revertatur et vivat: vos potius cuncta quæ in persona mea gesta sunt, benigna consideratione librantes (deliberantes), viaticum seni ægritudine et continua maceratione consuupto, ne sine Ecclesiastica communione rapiar, non negetis, ex alterius easu experimentum meæ formidinis intuentes: qui auxilium, etiam vobis conferre volentibus, non potuit indipisci. Et me per imperitiam hac clade potius implicatum hoc ipso dignanter ostendite, quod ad receptionis Ecclesiasticæ superstes gratiam valui pervenire.

8. « Quo lecto, Gelasius episcopus dixit: Petitorum Gesta retinebunt. Et adjecit: Ipse nunc Misenus adveniat: et petitorum quod obtulit, ipso praesente, recitetur. Cumque ingressus fuisse Misenus, prostratus in terram aliud petitorum obtulit, et rogavit ut susciperetur. Cumque susceptum fuisse, Gelasius episcopus dixit: Utraque petitoria quæ obtulit, ipso quoque praesente, legantur. Iterum Anastasius diaconus recitavit: Datum a famulo vestro Miseno, octavo id. Mart. Fla. Viatore V. C. cons.

9. « Quantum ad meæ perlinet infelicitatis abruptum (obtutum), errori meo qualibet ratione contracto definio non esse parcendum: quoniam hoc ipso pœna carere non debo, quoniam merui ad pœnalem causam quacumque sorte perduci. Quantum vero respicit ad remediale subsidium, duo sunt quæ me ad hoc suppliciter implorandum venire constringunt: ne vel ego desperatione magis perpetuis cruciatibus sim dignus addici Judæ prævaricatoris exemplo; et cætera quæ superius conti-

¹ Extant tom. 1. Ep. Rom. Pont. in Gelas.

¹ Ezech. xxxiii.

nentur. Item aliud petitorum recitat. Datum a famulo vestro Miseno sub die tertio (quarto) id. Mart. Fla. Viatore V. C. cons.

40. « Obtato primitus petitorio meo nihil aliud suppliciter exoravi, quam ut misericordia mihi Sedis Apostolice non in perpetuum negaretur; cuius mihi spem quoniam pro immensa Dei pietate, qua regitur, religere jam sentio, magis magisque conscientiam meam contagiis perfidorum, quae infelicitate potius quam studio circumventus incideram, tiberam purgatamque esse pronuntians, toto corde atque ore protestor sub divinae contemplationis intuitu, me omnes quidem hereses et quicquid inimicum est Catholicæ et Apostolice fidei communionisque sinceræ, prona mente refutare, tum præcipue Eutychianam heresim cum suo scilicet auctore Eutychete et ejus sectatore Dioscoro, vel successoribus ejus atque communicatoribus Timotheo Aeluro, Petro Alexandrino, Acacio Constantinopolitano, Petro Antiocheno, cunctisque eorum complicibus et communicatoribus respuere, damnare, et anathematizare perpetuo; omnesque istos et hujuscemodi horribiliter execrari: nec unquam me cum talibus ullum quolibet modo profiteor habiturum esse consortium, sed ab his omnibus futurum prorsus alienum. Quorum pravitatem licet nunquam votu[m]tate receperim; tamen quia me calamitatis impulsu minus cautus videor incidisse, sub conspectu Dei et beati Petri Apostoli ejusque vicarii, ac totius Ecclesiæ, mea (sicut dixi) professione (confessione), voceque condemnare, detestor, exhorreo: in sola mea fide communioneque Catholicæ et Apostolica semper duraturum esse confirmans. Cui petitioni meæ manu mea subscripti die tertio id. Martiarum, Viatore V. C. cons. Hæc vestrae beatitudini in Conventu venerandorum (episcoporum) credidi meis manibus offereanda ». Et alia manu: « Ego Misenus huic petitioni meæ et a me oblatæ subscripti, die et consule supra scripto.

41. « Gelasius episcopus dixit: Quæ lecta sunt, transcribantur. Et adjecit: Quid videtur fraternitati vestrae statuendum, vestri quoque consilii participatione desideramus agnoscere. Levaverunt se omnes episcopi et presbyteri, rogantes et dicentes: Exaudi Christe; Gelasio vita: dictum vicies. Quod vobis Deus dedit in potestate, præstate: dictum duodecies. Hoc fac, quod facit dominus Petrus: dictum decies. Ut indulgas, rogamus: dictum novies. Cum denudo sedissent, Gelasius episcopus dixit: Sedes Apostolica quidem, quæ Christo Domino delegante, totius Ecclesiæ retinet principatum, pro dispensatione curaque generali, quam vel pro fide Catholicæ, vel pro paternis canonibus regulisque majorum necessaria semper circumspectione dependet, Misenum atque Vitalem, quos contra Eutychianæ pestilentiae sectatores, vel contra eos qui talium se communione polluerant, suæ potestatis legatione suffultos ad Orientem dudum sub sanctæ memoriæ decessore meo præsule destinarat, quod

Apostolica præcepta declinantes quolibet modo in eorum, adversum quos missi fuerant consortia recidissent; Gestis Synodatibus rerum discussione patefacta, communione pariter et honore merito jure que submovit.

42. « Quibus tamen misericordia locum memor supernæ pietatis pro suo moderamine reservavit: et dum conditionem posuit ultionis, spem noluit propitiationis abscondi: sive suam sententiam temperavit, ut istorum veniam cum illorum malitie salute provenire, quorum fuerant participatione decepti; ac potius præberent eis, quos suo firmaverant in pravitate consensu, et salubrem correctionis metum, et emendationis imitandæ consortium. Denique sic ipsa animadversionis verba librata sunt, ut se illi et cum ipsis percusso adverterent, et ex eorum conditione non diffiderent posse salvati. In quo utique et his non est in totum via præclusa remeandi; et illis, si malling, per istos est oblata correctio, studiumque porrectum, quo possint meliore conatu præteritos compensare prolapsus: si favorem, quem prævaricatoribus facilis voluntate detulerunt, in reformationem Catholicorum potius converterent sacerdotum.

43. « Dictum est enim, tamdiu istos fore suspensos, donec, auctore Deo, et admissu Catholicorum principum, vel populi Christiani, Alexandrina Catholicum sacerdotem receperisset Ecclesia. Gratulandum scilicet crederetur, nullo modo Græcos non posse rennere quod viderent ab Apostolica Sede fuisse damnatum: facileque eos posse de istorum supplicio commoveri, ut noscent quid vitarent, et quid consequenter ambirent, ac velle putarent resipiscendo magis sentire cum rectis, quam jugiter errare cum perfidis. Exspectatumque diu est, ut his rationibus incitati contagia nefanda deponerent, una cum Apostolica Sede consentiendo, sicut de eorum speratum fuerat voluntate; nientesque Catholicis sacerdotibus revocandi studium potius commodarent, quo ipsi ad Orthodoxam recurrerent unitatem; et ipsis, qui illorum participes erroris extiterant, ministrarent præstitutæ receptionis effectum. Nec qua fieri potuit occasione cessatum est; quo competenter admoniti et sufficienter instructi, pariter pericula vitanda cognoscerent, ac patere sibi januam, si sinceris mentibus hanc petiissent, Apostolicæ communionis adverterent.

44. « Sed quia eo per ventum est, ut hortamentis quoque medicinalibus, dum etiam quæ referrent contraria non haberent, different tamen hactenus adhibere consensum; illorum quidem difficultatibus paternum quemdam debemus pii doloris affectum, deprecantes omnipotentiam Dei nostri, quæ sola quamvis devias in veritatis viam potest convertere voluntates, ut eisdem suæ prodigionis operatione mirabili spiritum resipiscentiae et efficaciam correctionis dignanter infundat. Quæ donec (sicut de ejus virtute confidimus) divina placatione proveinant, hunc interim qui supplicat desiderabiliter expetentem nullatenus perire patiamur: ut cuius

non sunt Orientales dejectione perlerriti, ne in errore persisterent, saltem curatione provocentur, ut redeant ad salutem; præcipue enim dispositionis Sedis Apostolicæ clementiam tenor comitetur ipse ditorum, neque prolata sibi repugnare constitutio judicetur. Definitum quippe est (ut superius jam prædictum est) eos de quibus agimus eatenus debere suspendi, donec auctore Deo, et præfatis adnitentibus, Alexandrina Catholice receperit Ecclesia sacerdotem: non abrupte et sine exceptione propositum est, sed ea ratione depromptum est, qua non sive illis adnitentibus, sive non adnitentibus, indiferenter videretur infixa sententia: ideoque sub quo tenore librata conditio est, eodem non existente, necessitatem suæ professionis absolvit. Quod enim cum adnisu prædictorum pronuntiatum est esse faciendum, hoc eodem non succedente non fieri posse, manifestum est. Sed cum eorum etiam faciendum memoratur adnisu, satis evidenter ostensum est quod sine hoc non posset impleri. Licet ergo illi, quorum deesse probatur adnisus, de sua sint obstinatione miserandi: tamen quia deest, sicut sine eo effici non potest quod eum eodem effici posse præsumptum est; ita de sistentibus causis, per quas hic articulus veniret ad terminum, insolubiliter non retinet obligatum.

45. « Quapropter lata sententia non existentibus per quæ possit usque ad sui exilium deputatam tenere mensuram, his consulendi, et his qui aretati tenebantur, tribuet libertatem. Et Apostolica quidem Sedes (ut saepe repetendum est) aestimans Orientales nullo modo non posse respuere quod Sedes Apostolica refutasset, eosque saluti propriae et Apostolica communione nullius præferre posse personam, hæc de eorum mentibus melius aestimarat. Sed quod iterum non facendum est, dolenda perniciies non velut improvidam bene de Orientalibus sentientem potest opinionem magis Apostolicae Sedis arguere, quam sua pervicaciæ potius deputare, quod oblatum sibi tramitem propriae redintegratiois secuta non fuerit: nec ideo tamen alii debet medicinalem desiderantibus impedire per suam pervicaciæ facultatem. Tunc enim dicta sunt de Graecorum consensione fidenter, quia et simul beati Petri societatem quibuslibet videbantur præponere posse personis; et qui extulerunt ante Catholici, aestimabantur consensuri facile veritati, atque ideo cuiuslibet hominis affectum in desideriis Apostolicae communionis non posse præponere: que cum nondum suscepserint per quas hic ordo decurreret voluntates; id quod per eas fieri posse præsumptum est, cernitur absolutum: quoniam (si desint per quos id efficiant) cum desunt qui pertinant, nullus provenire possit effectus; imo cum iidem ipsi, per quos judicabatur esse faciendum, ne efficiatur obsistant: qui si in hac sunt (quod absit) obstinatione mansuri, resoluta conditio est illius rei, quæ eorum studiis fiducialiter censebatur impleri.

46. « Sin vero (sicut potius optamus) fuerint

ad meliora conversi, ne inter hæc interim qui misericordiam postulat, vel ætate, vel morbo quo frequenter impeditur, possit intercipi, dum super istis est consulendum, ne defuncto jam nullum possit remedium subrogari; quippe cum dictum sit, sive illis adnitentibus, sive etiam fortassis invitatis, sed cum eorum magis adnisu quod promulgatum fuerat posse constare: sicut igitur cum illis adnitentibus nullatenus pace fixa (præfixa) perdurant: hoe etiam tenore B. Paulus Apostolus non ideo (quod absit) febellisse credendus est, aut sibi extitisse contrarius; quoniam cum se ad Hispanias promisisset ¹ iturum, dispositione divina majoribus occupatus ex cansis, implere non potuit quod promisit. Quantum enim ipsius voluntatis interfuit, hoc pronuntiavit, quod revera voluissest efficiere: quantum ad divini secreta consilii, quæ ut homo omnia non potuit licet Spiritu plenus agnoscerre, superna prætermisit dispositione præventus. Nec quia B. Petrus Apostolus pro affectu divinæ reverentiae ipsi Domino respondit ²: Non lavabis mihi pedes in æternum; febellisse (quod absit) aut in sua putabitor minime constitisse sententia, quod mox eidem divinæ eesserit voluntati: et quod se dixerit non esse facturum, causis adstrictis humanæ salutis expeteret prona voluntate faciendum.

47. « Idecireo illa non acedente via, qua eorum fuerat reconciliatio constituta, alteram licet adorari, qua subveniatur, quibus subveniendum esse decreatum est: maxime cum Miseno ex quolibet excessu, vel qualibet prævaricationis pœna sufficiat, quæ usque eo tractata est, ut sola considerationis humanæ suprema consideratione laxetur, remittendaque punitio sit, quæ non habet ultra quo crescat. Quia cum nulli anime Deus omnipotens et misericors per Ecclesiasticam pietatem quaerenti noluerit remedium denegari; non dubium est hoc ipso auctore Deo, et divina compunctione prodire, ut tunc de ejus receptione trahatur, quando ea non protelanda quoque necessitas compellat impendi: nostro præterea Salvatore B. Petro Apostolo præ cæteris delegante ³: Quæcumque ligaveris super terram, ligata erunt et in cælis; et quæcumque solveris super terram, erunt soluta et in cælis: sicut et his verbis nihil constat exceptum, sic per Apostolice dispensationis officium et possit generaliter alligari et totum consequenter absolvi. Præcipue cum ex hoc magis præberi cunctis oporteat Apostolice miserationis exemplum, ut absolutione damnati, si resipiscant universi, et ab errore se retrahant, atque ad Apostolicae communionis sinceram redeant unitatem (puritatem); vineulis se damnationis illius, quam universaliter merito prævaricatores exceperant, non ambigant exuendos.

48. « Neque enim qui longe positos ad integrum fidem curare nitimus, revertentes in præsentis supplices refutare debemus: ubi sollicite præcavendum est, ne conscientiae detrimentum negantes

¹ Rom. xv. — ² Joan. xiii. — ³ Matth. xvi.

usque ad extreum peccati (petenti) materiam (quod absit) nullatenus incidamus : censuræque veritas etiam circa supplices sine fine persistens transeat in reatum. Proinde quantum, premonente Domino possibilitatis humanæ desideranti remedia præbeamus, totum quod supra nostræ facultatis est modulum divino judicio relinquentes, non autem nobis poterunt imputare, cur prævaricationis offensam viventibus remittamus; quod Ecclesiæ, Deo largiente, possibile est : qui nos etiam mortuis veniam præstare deponent : quod nobis possibile non esse, manifestum est. Quia cum dictum sit¹ : Quæ ligaveritis super terram : quos ergo non esse jam constat super terram, non humano, sed suo judicio reservavit : nec audet Ecclesia sibi metu dicare, quod ipsis beatis Apostolis conspiciat non fuisse concessum : quia alia sit causa superstitionis, alia defunctorum.

19. « Tulerit Vitalis sortem divini judicii, cui etiam cum magnopere vellemus, non potuit subveniri : huic saltem prosint, dum eopia viventis admittat, in remedii assequendis alterius experimenta repente subfraeti. Cumque scriptum noverimus² : Unus assumetur, et unus relinquetur : hortatur nos intercepti periculum in superstite subsidia non differenda sanandi, qui hoc ipso recipiens divinitus indicatur, eum illi supervivit, qui ad hæc non meruit pervenire : et quoddam de intropte cœlestis judicii refulget examen; ostenditurque nobis evidenter in duobus, in quo fuerit causa sine venia, et in quo sit quæ indulgentia earere non debat, atque ideo quam ipse quoque, si superstes competenter Acacius expetisset, potuerat obtinere (quippe de quo sit positum est, insolubilem fore, ut non diceretur, etiam si forte corrigeret) multo magis huic qui communione ejus infectus, est imploranti flebiliter, pietatis est Apostolicæ non negare.

20. « Professus ergo Misenus regulariter, se omnes haereses, Eutychianam præcipue cum Eutychete, Dioscoro, Timotheo Aeluro, Petro Alexandrino, Acacio Constantinopolitano, Petroque Antiocheno, vel cunctis eorum successoribus, sectatoribus et communicatoribus detestari, eosque anathemate ferire perpetuo, communionis Apostolicæ et sacerdotalis gratiam, quam Catholica traditione percepit, recipiet dignitatis. Omnes episcopi et presbyteri surgentes in Synodo acclamaverunt : Exaudi Christe : Gelasio vita : dictum quindecies. Domine Petre, tu illum serva : dictum duodecies. Cujus sedem et annos : dictum septies. Vicarium Christi te videmus : dictum sexies. Cujus sedem et annos : dictum septies trigesies.

« Sextus notarius sanctæ Romane Ecclesiæ jussu domini mei beafissimi pape Gelasii ex scrinio edidi die tercio id. Maii, Flavio Viatore V. C. cons. »

21. Sic igitur apparuit divina vindicta in Vitalem episcopum irrogata, cum antequam Catholicae

communioni restitueretur, ex hac vita subductus est. Sed et in Acacii fautorum Euphemium Constantinopolitanum antistitem Deus pariter ultius est, cum eum (ut diximus) per Anastasium imperatorem in exilium duei voluit. Frequens est enim, ut qui monita patris non audit, tyrannum interdum experiri cogatur, et Deum ultorem sentiant, qui præpositos ab ipso negligunt monitores. Sed de Euphemii exilio historiam recitemus.

22. *Euphemius in exilium pellitur, eique subrogatur Macedonius.* — Hoc namque anno sub iisdem consulibus rei summam Marcellinus perstringens, haec habet in Chronico : « Euphemius episcopus Constantinopolitanus falso ab Anastasio principe accusatus atque damnatus, in exilium ductus est ». Haec ipse. Quænam vero in illum accusations objecta fuerint, audiamus : quas quidem Theodorus lector sic narrat¹ : « Anastasius insidias Isaurorum Euphemio acceptas retulit ». Revera autem, quod (ut Suidas ait) comminatus Euphemius illi fuisset, se illum in ordinem redacturum, si perseveraret haereticus. Sed pergit Theodorus : « Et cum prefectis scripsisset, episcopos domi præsentes congregavit. Hi ut imperatori gratificarentur, Euphemium excommunicant ac deponunt. Elegit autem imperator episcopum Macedonium quemdam presbyterum Ecclesiæ et custodem. Populus vero seditionem movet propter Euphemium, et ad Hippodromum supplicandi gratia currunt : at nihil efficiunt : pervicit enim imperatoris resistentia. Macedonius imperatori morem gerens, Concordiae Zenonis subscripsit ». Enotio scilicet. « Hic Macedonius vir erat religiosus et sacer, utpote a Gennadio educatus, cuius etiam (ut fama habet) nepos erat ex sorore. Euphemium imperator in exilium duci præcepit. Ille vero per Macedonium cautionem petit, ut sine insidiis inde abducatur. Macedonius vero aliquid laude dignum cogitans, ut cautio illi et ratio redderetur consensit : et cum Euphemius in baptisterio esset, episcopalia insignia a diacono sibi ipsi auferri præcepit, atque ita ad Euphemium accessit : factaque mutatione, pecunias illi ad sustentandos eos, qui eum illo erant, dedit ». Hucusque Theodorus.

23. Passus haec quidem est Euphemius, licet injuste, et a perfido imperatore Catholice fidei adversario : quod tamen contempnsisset parere Romanis Pontificibus in abdicatione Acacii nominis, meruit ipse justo Dei judicio abdicari. Sic plane qui gloriosum fuisset confessionis ob haec quæ passus est titulum consecutus; quod at ipsa Romana Ecclesia minime meruit ad communionem admitti (extra quam nulla potest esse, ex sententia Patrum, vera confessio, neque martyrium) infelix decessit inglorius, et postea (ut dicemus) nomen ejus e Diphylis est sublatum.

24. Quod vero ejus successori Macedonio Theodorus inurit notam subscriptionis Zenonis Enotio :

¹ Matth. xvi. — ² Luc. xvii.

¹ Theod. Lect. I. II. Collect.

longe aliter rem se habuisse, quae horum temporum scriptor *Cyrillus*¹ narrat, edocent; nam ait: «Euphemius quidem propter rectam de fide sententiam ab imperatore (o justitia!) impie depeffitur a sedis rectione, et in ejus locum evchitur Macedonius. Cum in his autem esset Ecclesia; iis quidem qui Euphemium sede expulerant assentiri non sustinuit Elias episcopus Hierosolymitanus, ut qui cum expulissent præter regulam; Macedonio vero non dubitavit communicare, et cum eo convenire, ut qui ipse quoque rectam fidem amplectetur: quod quidem non parum ab initio turbavit imperatorem ». Hæc de Macedonio *Cyrillus*: reliqua vero suis locis dicenda.

25. *Exilium et obitus S. Eugenii episcopi Carthaginensis*.—Moritur hoc eodem anno Gundabundus Wandalorum rex in Africa, regni sui anno duodecimo inchoato. Abripuit Deus e vita hominem, cum intermissam aliquandiu persecutionem instaurat: hoc namque tempore rursum sanctissimum virum Eugenium Carthaginensem exagitat, non ferens tantum virum in locis quibuslibet Wandalicæ ditionis licet exulem degere. Quod enim sciret ipsum restituere lapsos ad pœnitentiam, et stantes ad martyrium roborare, scribereque frequentes (ut dictum est ex Gennadio) litteras pastorales; consilium illud init, ut trans mare eum in Gallias amandaret: qui illuc delatus, Albigensem incoluit civitatem. Hæc quidem ex *Gregorio Turonensi*². Sed dum sub persecutione ab Hunerico facta ipsum in Gallias missum dicit plane fallitur, pervenisse eum; namque ad Anastasii imperatoris tempora, quæ de ipso narrat *Gelasius papa*³ ad episcopos Dardaniae manifestant. Sed et cum Gennadius⁴, dum de eodem agit scribens librum illum sub Anastasio imperatore, adhuc vita esse superstitem tradat; nullum videri possit reliquum esse dubium ad hæc tempora devenisse, atque ex Africa in Gallias transmissum esse. Imo et cum idem Gennadius nequicquam de ejus in Gallias relegatione ipse Gallus dicat; plane accidisse videri potest eundem *S. Eugenium* fuisse relegatum in Gallias post scriptum ab eo libellum illum de Scriptoribus Ecclesiasticis: adeo ut ad hoc tempus, ante tamen obitum Gundabundi

ejus in Galliis referendum exilium sit: etenim qui in locum ejusdem regis successit *Trasamundus*, ipso regni exordio pacem cum Catholicis habuit, de omnibus bene meritus.

26. Quomodo autem in loco exilii, in ipsa Albigensi civitate idem *Eugenius* diem clausit extremum, idem *Gregorius* ita narrat¹: «Hic cum magnis in sæculo polleret virtutibus, et jam victor de tormentis martyrialibus exiliisset: tempus vocationis suæ, quo accersiretur ad gloriam, Domino revelante, cognovit: illud præcipue, quod populis occultabatur, manifestum noscens se martyri Amarantho socium esse futurum (colitur iste martyr in ea ubi sepultus est civitate) ad ejus sepulcrum, dirigitur, prostratusque solo diutissime orationem fudit ad Dominum. Deinde expansis super pavimentum brachiis, spiritum cælo direxit. Qui a Christianis collectus in ipsa quam diximus crypta sepulturæ mandatus est ». Hæc *Gregorius*, qui et de miraculis illic editis subjicit narrationem. At de sancto Eugenio satis. Ultus est autem Deus ejus exilium in regem, quem hoc anno ex hac vita subduxit; cum in locum ejus successit *Trasamundus* ipsius germanus, de quo ista *Procopius*²: «Gundabundus excessit ex morbo anno regni sui duodecimo: post quem frater *Trasamundus* regnum suscepit, vir in dulce sapientia maxima, tum animi magnitudine omnes majores antecedens: Christianos autem non pœnis corporis aut suppliciis, ut ille, sed præmiis et honoribus omnibus ad deserendam fidem invitavit; non auscultantes vero minime plectebat. Si quos magis criminibus obnoxios vidisset, seu fortuna, seu voluntate, hos non dare præteriorum pœnas, sed præmiis muneribusque meliorem inducere mente cogebat. Fuit autem Anastasio principe amicissimus ». Itac de *Trasamundo* rege *Procopius*. Sane quidem *S. Fulgentius*³ ad hunc regem eum in libros scripsit, eum parente meliorem appellat. Huic *Trasamundo* *Theodoricus* Italiae rex matrimonio junxit sororem suam nomine *Ainalafriedam*, ut ex ejusdem *Theodorici* ad ipsum data Epistola constat: ad quem extat⁴ etiam alia qua eum antea redargutum suscipit, licet missa ab eo munera respuat. Sed de eo saepè inferius dicendum erit.

¹ Cyril. in Vit. S. Sabæ c. 69. apud Sur. tom. vi. — ² Greg. de Gest. Franc. l. II. c. 3. — ³ Gelas. Ep. XI. tom. I. Ep. Rom. Pont. — ⁴ Genn. de vir. illustr. c. 97.

¹ Greg. Turon. Mirac. l. I. c. 58. — ² Procop. de bello Wandal. l. I. — ³ Fulg. ad Trasam. l. III. in fin. — ⁴ Apud Cassiod. l. V. Ep. XLIV.

Anno periodi Græco-Romanæ 5988. — Jesu Christi 495. — Gelasii papa 4. — Anastasii 5. Theodorici reg. 3. et 7.

1. *Consulatus.* — *Fl. Viator* absque collega consul processit, ut in omnibus Fastis legitur, idque in Occidente secundum Onuphrium in Fastis.

2. *Concilium Romanum I.* — A num. 5 ad 22. Celebratum hoc anno Concilium Romanum, in quo *Misenus* olim Apostolice Sedis legatus, et *Acaciana* communione infectus, cum Ecclesia reconciliatus, cum jam Vitalis in excommunicatione mortuus fuisse. Indictum illud *VIII idus Martii*, ut in Actis legitur, *Flavio Viatore U. C. cos.* In fine Actorum apud Baronium num. 20, per librariorum errorem habetur, *tertio idus Maii*, sed legendum, *tertio idus Martii*, qui dies paulo antea ibidem semel et iterum expressus. Quare hanc Synodum Romanam primam sub Gelasio papa non fuisse, a collectoribus Conciliorum perperam haetenus traditum. Cum enim Synodus Romana, in qua de libris recipiendis et non recipiendis actum, quam *primam* appellant, anno superiori celebrata non fuerit, ut ibidem ostendimus, nec etiam currenti ante diem viii mensis Martii haberi potuerit, ut omnibus notum, ea vel autumno hujus anni, vel quod longe verisimilius, anno sequenti congregata, ideoque et *secunda Synodus Romana* sub Gelasio nuncupanda. In priori, in causa *Miseni* habita episcopi LV, in posteriori, in qua de libris Apocryphis actum, episcopi LXXII adfuere; indeque liquet, utramque eadem anni tempestate, quod etiam usus non ferebat coactam non esse.

3. *Euphemius Constantinop. episc. in exilium mittitur.* — A num. 22 ad 23. Marcellinus in Chronico scribit, *Euphemium* Constantinopolit. episcopum falso ab Anastasio imperatore accusatum atque damnatum, in exilium ductum esse et in ejus locum *Macedonium* subrogatum quod et Cedrenus habet anno Anastasii imp. quinto. Verum rectius Theophanes scripsit, haec facta esse sequenti anno. Isenim anno Incaruat, secundum Alex. c. lxxxix qui kalend. Septemb. sequentis Christi anni inchoatur, ait: « Hoc anno Anastasius Euphemium Euchaitam exulem misit. Ille fidem sibi dari per Macedonium postulavit, ut insidiarum securus, dum deduceretur, in itinere maneret. Macedonius fidem obstrin gere permissus Euphemium in Baptisterio adiit, archidiacono a suis humeris auferri prinsipus, atque privato sacerdotis habitu Euphemium conveniens,

pecunias mutuo ab aliis acceptas elargitus est illi adeo ut ex utroque capite non minimam a plerisque landem reportaret, virtutis quippe pietatisque jura tanquam a Gennadio, cuius nepos erat, educatus curabat ». Quare cum Euphemius anno **DX** sedem inierit, eamque annos vi et menses tres, teste Nicephoro in Chronico, tenuerit, manifestum est, eum anno tantum sequenti in exilium missum; cuius rci indicium aliquod sunt *quinquennalia Anastasi* imp. eo anno peracta; cum annis hujusmodi solemnibus addietis imperatores paci Ecclesiæ consulere soliti fuerint, eoque tunc obtentu Anastasius usus sit.

4. *Macedonius Zenonis Henotico subscriptus.* — *Macedonium Zenonis Henotico subscriptisse* Baronius negat, et Theodorum Lectorem lib. 2, qui illud asserit, non audiendum esse contendit. Verum id non tantum Theodorus, sed et Theophanes, Liberatus in Breviario lib. 16, cap. 26, aliique in litteras misere. Liberatus cap. 31 de Joanne Hemula Alexandrino episcopo scribit: « Qui et ipse Petrum et Athanasium praedecessores suos secutus in Edicto unitivo communicavit aliis sedibus, id est, Constantinopolitanæ, Antiochenæ, et Hierosolymitanæ ». Et paulo post de Joanne Niceota Hemula successore, subdit: « Denique eum ei imperator seripsisset, ut uniretur Constantinopolitano episcopo, haec rescripsit, quia non sufficeret ei ad perfectam unitatem, eo quod non anathematizaret Synodum », sc. Macedonius. Victor vero Tunumensis haec habet: « Anastasio Aug. cos. Macedonius episc. Constantinop. Synodo facta condemnat eos qui Chalcedonensis Decreta Synodi suscipiunt, et eos qui Nestorii et Eutychis defendunt ». Sed in eo errat, quod haec gesta scribit, *Anastasio Aug. cos.* anno sc. **CDXCVII**; secundo, *Macedonius* ad majora inconvenientia vitanda aliqua tantum Concilii Chalcedonensis Decreta reprobavit, et *Diodorum Tarsensem*, *Theodorum Mopsuestenum*, *Theodorum Cyrensem*, et quosdam alios episcopos qui in Concilio Chalcedonensi tanquam Catholici habiti fuerant, anathematizavit. De Decretis enim hujusmodi questionem tunc fuisse, ex infra dicendis liquebit. Ceterum *Macedonium* Concilium Chalcedonense suscepisse, licet Zenonis Henotico subscriptisset, patet non tantum ex Liberato citato; sed etiam ex

Epistola monachorum Palæstinæ, ad Alcisonem ab Evagrio lib. 3, cap. 31 recitata, ubi aiunt, Xeniam et sectatores inter alios Macedonium aggressos esse : « Sed et a Macedonio chirographum fidei suæ postularunt. Qui quidem eam exposuit, affirmans se trecentorum et octodecim SS. Patrum et centum ac quinquaginta fidem solam nosse : Nestorium vero et Eutychen, anathemati subjiciens, eosque qui dnos filios et duos Christos asserunt, aut qui naturas dividunt, nulla tamen mentione facta, nec Ephesinæ Synodi, quæ Nestorium depositus, nec Chaleedonensis, in qua depositus est Eulyches ».

5. *Communicat cum eo Elias episc. Hierosolymitanus.* — Ex quibus manifestum fit, *Macedonium* quidem Zenonis Edicto subscrisisse, sed Chaledonensem Synodum veneratum esse. Imo auctor libelli Synodici, in Synodo Constantinopolitana contra Euphemium, de Macedonio dicit : « Qui simplici convocata Synodo Decreta quidem Chaledonensis scripto confirmavit; Henoticum vero Zenonis metu Anastasii silentio præteriit ». Hinc monachi Palæstinæ in laudata Epistola aiunt : « Interea Xenaia et Dioseorus multis episcopis sibi adjunetis, intolerabiles erant, dum tumultus concitarent adversus eos, qui Synodum (sc. Chaledonensem) anathemati subjicere recusabant. Ex quibus eos, qui ad finem usque ipsis non cesserant, multis machinationibus in exilium ejici curarunt. Hoc modo Macedonium et Joannem episcopum Patti, et Flavianum in exilium tradunt ». Nec Cyrillus monachus in Vita sancti Sabæ cap. 69, Baronii sententiae favel, cum scribit : « Iis qui Euphemium sede expulerant, assentiri non sustinuit Elias episcopus Hierosolymitanus, ut qui eum (nempe Euphemium) expulissent præfer regulam. Macedonio vero non dubitavit communicare, et cum eo convenire, ut qui ipse quoque rectam fidem amplectetur » : tantum enim indicat Cyrillus, *Macedonium*, Synodum Chaledonensem amplexum esse, eamque ob rem cum eo *Eliam* communicasse, sed nullam Henotici Zenonis mentionem facit in quo cum nulla hæresis confineretur, impedimento illud non fuit *Eliæ*, quin communicaret cum Macedonio, qui in misero illo Ecclesie statu, œconomiae causa, illud suscepserat.

6. *Moritur Gundamundus Vandalorum rex.* — Ad num. 25 et seq. *Gundamundus* seu *Gundabundus* Vandalorum in Africa rex anno tantum sequenti obiit. Auctor enim fragmenti Augustani ab Henrico Canisio publicati docet, eum Africæ dominatum esse annos xi, menses ix, dies xi. Quare die vicesima prima mensis Septembbris sequentis Christi anni interiit; cum die undecima Decembbris anni CDLXXXIV regnare cœperit. De eodem rege citatus Auctor hæc narrat : « Gundamundus tertio anno regni cœmeterium sancti martyris Agilei apud Carthaginem Catholicis dari præcepit, Eugenio Carthaginensi episcopo jam de exilio revocato. Decimo autem anno regni sui Ecclesiæ Catholicorum aperuit, et omnes Dei sacerdotes, petente Eugenio Car-

thaginensi episcopo de exilio revocavit ». Utrum Ecclesiæ clausæ fuerint annos undecim, menses sex, dies quinque; an vero duntaxat annos decem, menses sex, dies quinque, in dubio relinquil idem scriptor, quia Canisius incidit in Codicem depravatum, qui sibi non constat, et utrosque characteres in eadem periodo sic exhibet : « Ecclesiæ fuerunt clausæ annos xi, menses vi, dies v, hoc est, ab octavo anno Hunericæ, id est, ex die vii idus Februarii usque in decimum annum regis Guntamundi in diem iv idus Augusti, in quo completi sunt supra dicti anni x, menses vi, dies v. Canisius ad marginem harum vocum anni x, reposuit istas, anni xi. Sed, ut advertit Cointius anno DCXLII, num. 39, mendum irrepsit, non in annos x, qui refinendi sunt, sed in annos xi, quorum loco restituendi anni x; ita ut legendum sit : « Ecclesiæ fuerunt clausæ annos x, menses xi, dies v, ab octavo anno Hunericæ ex die vii idus Februarii (anni videlicet quadringentesimi octagesimi quarti) usque ad decimum annum regis Guntamundi, in diem iv idus Augusti »; anni nempe quadringentesimi nonagesimi quarti quam sententiam confirmat idem auctor cum subdit : « Qui memoratus Guntabundus rex postmodum vixit annos duos, mensem unum; ubi dics negligit. Hermannus juxta editionem Canisii *Guntamundi* mortem cum anno CDXCVI recte copulavit.

7. *Eugenius Carthaginensis episc. primum ab Hunerico, deinde a Trasamundo in exilium missus.* — Baronius, qui fragmentum illud Augustanum non viderat, arbitratus est *Gundabundum* ex Africa, ubi *Eugenius* exul sub Hunericæ Gundabundi decessore vixerat, eumdem *Eugenium* Carthaginensem episcopum in Gallias transmisso, et Gregorium Turonensem lib. 2, cap. 3, errasse, quando de Hunericæ persecutione loquens, de Eugenio habet : « Apud Albigensem Galliarum urbem exilio deportatus est, ubi et finem vitae præsentis fecit ». Verum Eugenius non ex uno exilio in aliud transmissus, sed diversis temporibus eadem pena affectus. Anno CDXIV a Gundabundo in episcopatum Carthaginensem revocatus est, et ab episcopis Arianis multa pertulit, ut ex Epistola Gelasii papæ ad episcopos Dardanæ discimus. Ut enim sanctus Pontifex ostendat, debuisse Acacium Constantinopolitanum episcopum inerepare Zenonem imp. quod non sineret Ecclesiæ regulas custodiri, affert inter alia exemplum Eugenii, aitque : « Ecce nuper Honorico regi Vandalicæ nationis vir magnus et egregius sacerdos Eugenius Carthaginensis episcopus, multique cum eodem Catholicæ sacerdotes constanter resisterent saevienti, cunctaque extrema tolerantes, hodieque per secentoribus resistere non omittant ». Sed Ioco *resistrent*, legendum, *restiterunt*. Epistola dicitur data kalendis Februarii Victore V. C. eos. Sed ibi etiam Ioco *Victore*, legendum, *Viatore*, qui hoc anno consulatum gessit. Hoc mendum etiam Baronius corrigit, licet de emendatione a se facta lectorem non monuerit.

8. *Turonensis duo Eugenii exilia in unum con-*

fundit. — Cum vero *Gundabundus* episcopos exiles in suas Ecclesias anno præcedenti restituerit, quæ de Eugenio Gelasius papa scribit, de persecutionibus ab Arianis post ejus restitutionem excitatiss intelligi debent. Verum cum anno div *Trasamundus* Vandalorum rex et *Gundabundi* fratris successor rursus episcopos Orthodoxos in exilium miserit, apparet tunc Eugenium in civitatem Albigensem relegatum esse; dum episcopi Byzacenaæ provinciæ exiles in Sardiniam missi sunt, et *Gregorium Turonensem* secundum hoc Eugenii exilium cum priori conludisse. Colitur Eugenius die xiii mensis Julii, tam in Martyrelegio Romano, quam in quibusdam aliis. Mabillonius tom. iii Veter. Analect. refert antiquissimum Kalendarium

Ecclesiæ Carthaginensis, in quo legitur: « Nonas Jan. Depositio sancti Deogratias et Eugenii episcoporum », ubi de nostro Eugenio sine dubio sermo est.

9. *Nascitur Clodomerus Clodovei filius.* — Hoc anno, qui bellum Alemannicum præcessit, Clotildis « genuit alium filium, quem baptizatum Clodomeren vocavit, et hic cum ægrotare cœpisset, dicebat rex: Non potest aliud, nisi et de hoc, sicut et de fratre ejus contingat, ut baptizatus in nomine Christi vestri moriatur; sed orante matre, Domino jubente, convalevit », inquit Turonensis lib. 2, cap. 29. Clodomeres Clodoveo patri superstes, in Galliarum parte regnavit, ut suo loco ostendemus.

GELASII ANNUS 5. — CHRISTI 496.

1. *Obitus Gelasii papæ; de ejus scriptis accurate inquiritur, et maxime de volumine contra Eutychetem et Nestorium.* — Qui sequitur Christi Redemptoris annus quadringentesimus nonagesimus sextus consulem habuit Paulum sine collega, idemque Gelasii papæ novissimus numeratur: hoc enim anno, XI kal. Decembris ipsum ex hac villa migrasse, habent Indices Vaticani et Anastasius de Romanis Pontificibus, cum sedisset annos qualuvor, menses octo, dies undeviginti. De ejus Iucubrationibus ista Gennadius tradit¹: « Gelasius Urbis Romæ episcopus scripsit adversus Eutychetem et Nestorium grande et præclarum volumen, et tractatus diversarum scripturarum et sacramentorum limato sermone; et adversus Petrum et Acacium scripsit Epistolas, quæ hodie in Ecclesia tenentur Catholica: fecit hymnos in similitudinem Ambrosii episcopi ». Haec Gennadius de Gelasii papæ scriptis. Sed de his altior perscrutatio habenda est, cum videlicet qui ejusdem papæ nomine inscribitur liber de Duabus naturis adversus Eutychetem et Nestorium, num ipsius opus dicti revera possit, accuratius disseremus. Est ejus exordium: « Necessarium quoque fuit, etc. » Scimus in his quidem nobilia complurium Orthodoxorum sudasse ingenia, dum adversus Novatores inde sibi arma parantes studio

indefesso iniere certamen; cum e contra Orthodoxi una ferme sententia opus illud Gelasii esse negant.

2. In primis vero inter alios scimus Suffridum in Praefatione ad Gennadium præfixa, non esse Gelasii, sed Gennadii tractationem illam asseverare, accidisseque ut quem Gennadius librum misit ad Gelasium (ut ipse testatur¹) scripta eadem Gelasii nomine edita fuerint. Verum cum Gennadins illos sex libros non adversus Eutychetem, sed Nestorium, se scripsisse tradat, et neque eos ad Gelasium papam missos dicat, sed opus de fide sua (ut ait) ad illum dederit; et quodnam illud fuerit, satis sit suo loco superius demonstratum: nihil est ut Iucubratio illa, quæ Gelasio tribuitur, Gennadii esse dici possit.

3. Sunt præterea, qui negantes pariter scriptiōnem illam esse Gelasii papæ, eamdem tribuant Gelasio episcopo Cæsariensi cuius mentionem habet S. Hieronymus²; quod cum atate tunc juvenis esset, ad tempora Nestorii et Eutychetis supervixisse, atque ea scripsisse potuerit. At ne id quidem jure affirmari posse videtur; cum ex his quæ dicta sunt superius duos saltem episcopos numerari contingat post Gelasium usque ad Nestorii et Eutychetis tempora; nempe Joannem, qui una cum Porphyrio

¹ Genn. de Scrip. Eccl. c. 14.

² Hier. de Scrip. Eccl. c. 130.

Gazensi functus est legatione ad Arcadium imperatorem; et Elogium, qui reperitur interfuisse Concilio Diopolitano, ubi Pelagius dolose visus est recantasse palinodiam: qui autem primo loco ibi in Concilio Palæstino nominatur Elogius Synodo præsidens, metropolitanum oportuit Palæstinae totius fuisse, nempe Cæsariensem episcopum. Sic igitur nihil est, ut opus illud Gelasio Palæstino quoquo modo possit adscribi.

4. Sunt tamen alia revera nonnulla, quibus probari posse videtur, commentarium illum non esse Gelasii Romani Pontificis. Etenim cum Gennadius scribat, grande volumen a Gelasio editum adversus Eutychetem atque Nestorium: plane dissimile ab eo esse appetet, quod ejus nomine fertur per breve satis. Verum non unum duntaxat librum, sed quod grande et præclarum opus Gennadius nominal, in quinque libros fuisse partitum liquet: habet id enim Anastasius bibliothecarius in libro de Romanis Pontificibus, cum affirmat quinque libros adversus Neslorium et Eutychetem ab eodem Gelasio fuisse conscriptos; cum tamen opusculum, quod Gelasii nomine editum extat, unius libri periodo terminetur.

5. Haud aulem novum inauditumque est, ut his ipsis temporibus Gelasii papæ nomine scripta adulterina supponerentur: nam audi Cassiodorum locupletissimum testimoniū, temporisque hujus scriptorem: « In Epistolas, inquit¹, tredecim S. Pauli annotationes conscriptas in ipso initio meæ lectionis inveni, quæ in cunctorum manibus ita celebres habebantur, ut eas a S. Gelasio papa Urbis Romæ doctissimi viri studio dicentes conscriptas: quod solent facere qui res vitiosas cupiunt gloriosi nominis auctoritate defendere. Sed nobis ex præcedentibus lectionibus diligenti retraclatione patuerunt, subtilissimas quidem esse ac brevissimas dictiones, sed Pelagi erroris venena illic esse seminata ». Haec Cassiodorus; quibus intelligas id ipsum de eodem libello evenire facile potuisse. Si enim tempore Cassiodori Gelasii æqualis, sive ipso Gelasio vivente, sive potius paulo post ejus obitum, tantum nefas aggredi ausa est audax hæreticorum præsumptio, ut Pelagianum opus Gelasii nomine prænotarit: quid adeo mirandum, si commentariolus ille, de quo est questio, ejusdem nomine inveniatur eodem tempore esse vulgatus?

6. Sed est beneficio Dei, ut tibi ostendere possimus, ac velut digito indicare, quisnam auctor ejus opusculi Gelasius iste fuerit. Accipies enim id ex his quæ Photius in Bibliotheca habet his verbis: « Acta primæ Synodi », nempe Nicænæ, « tribus tomis, auctore Gelasio: quæ, inquam, non vere sunt acta ipsa, sed de rebus gestis in Synodo historia: humili namque sermone, sed diligentè tractat ea quæ in Synodo contigerunt ». Haec ipse. Est autem istud ipsum opus non aliud, quam quod græce scriptum Vati-

cana bibliotheca possidet, ab Alphonso Pisano Societatis Jesu professore in lucem vindicatum in sno, quod edidit, Nicæno Concilio. Quonam autem iste Gelasius vixerit tempore, in ejus operis Præfatione ipse declarat, dum se exagilatum ab Eutychianis hæreticis tradit, cum iidem invalescerent tempore Basilisci imperatoris. Cum vero ibidem auctor addat, se eosdem disputando confutasse hæreticos Eutychianos, et in exordio libelli illius Gelasii de duabus naturis habeatur, ob recentem obortam ea de re controversiam, se esse opus illud aggressum; unum enidemque Gelasium utriusque tractatus esse scriptorem possumus intelligere. Sic igitur cum nomen auctoris, tempus quo vixit, et quæ idem ipse in utraque scriptione præfatur, in unum conveniant: quæ alia de his esse potest ratio dubitandi?

7. Sed et ex nævo, imo profunda potius cicatrice, quæ in utriusque Gelasii operis facie cernitur, unum omnes cognoscent vultum unius ejusdemque Gelasii. At quenam ista? Inspice. Qui Gelasius de duabus naturis opusculum illud scripsit, cum in fine profiteatur se Catholicorum (ut ait) magistrorum testimonia afferre, quibus a se dicta confirmet: tamen inter plures sanctorum orthodoxorum Patrum assertiones, ponit post magnum Athanasium, ante Gregorium Nazianzenum Eusebium Cæsariensem, concelatum jam sëpe ab omnibus antesignanum Arianorum; ejusque tres sententias ex diversis locis acceptas refert: quæ quidem quam indigna sint Gelasio papa nemo non videt; quamque alienus sit auctor ille ab aliquo latino scriptore; cum in re tanta nitatur Græcorum duntaxat auctoritate, vix duobus latinis ex plurimis in testimonium adducatis. Quam vero e contra ea convenienter Gelasio illi a Photio recensito, cognosce, dum ipse in dicto opere de Nicæno Concilio eundem Eusebium Cæsariensem plurimum laudat, et titulis Orthodoxo magno viro dignis exornat, atque ab omni Arianæ hæresis suspicione vult exemptum, dum ipsum nunquam Ario consensisse, non sit veritus affirmare, dealbans Æthiopem. Ex qua fama enormi in vultu utriusque operis perspicua cicatrice quis unum enidemque esse Gelasium utriusque auctorem operis, visu, tactuque (ut ita dicam) admonitus negarit unquam? quem citans Joannes Romanus Pontifex ejus nominis secundus in Epistola ad Avienum et alios Senatores, absque aliquo titulo Romani Pontificis nominat.

8. Haec autem cum omni ex parte constantia firmaque, pie lector, satis intelligas, exultesque germanum operis auctorem iuuentum: haud tamen nos piget post victoriam instaurare certamen: adeo enim parvi facimus hostes, ut non timeamus victoria arma deponere, atque illos sinere armis uli quæ volunt, dareque auctorem opusculi esse Gelasium Rom. Pontificem. Ita liberaliter indulgendo libet in re seria cum pueris ludere (pueros sane dixerimus omnes qui inani studio veritatem oppugnare nituntur, utpote leves, imperiti, atque prudentiæ prorsus expertes, sed animo perlinaces, de quorum

¹ Cassiod. de Divin. lect. c. 8.

corde stultitiam virga tantum¹ fugabit) nam cum res sit in futo, neque si ista densus, ullum penitus ex hoc passura sit Ecclesia Catholica detrimentum.

9. Porro qui putant ex Gelasii papae verbis suam ipsorum haeresim confirmari, non sunt Sacramentarii quos omnes uno iectu auctor conficit, dum disertis verbis transubstantiationem panis et vini in Christi corporis et sanguinem adstruit; sed ii qui eam negant, cum tamen in utraque substantia Christum inesse confirmit. Verum quomodo insit in sacratissima Eucharistia Christi corpus et sanguis, cum iidem adversarii inter se haec tenus de hoc ipso indefesso certamine altercentur, nec constans permanens eorumdem sit una sententia, sed pro numero capitum, et varietate temporum, variae atque diversae reperiantur: plane a veritatis scopo omnes longius aberrare, cum una eademque sit semper veritas, intelliguntur.

10. Sed reddamus hic primum ipsa auctoris verba, quae illam exultantes atque pariter insultantes, publico conflictu inito, adversus Catholicos tanquam firmissimum arietem induxere. Sunt autem huiusmodi² quae velim attendas: «Certa sacramenta quae sumimus corporis et sanguinis Christi, divina res est, propter quod et per eadem divinae efficimur consortes naturae; et tamen esse non desinit substantia vel natura panis et vini. Et certe imago et similitudo corporis et sanguinis Christi in actione mysteriorum celebrantur. Satis ergo nobis evidenter ostenditur, hoc nobis in ipso Christo Domino sentiendum, quod in ejus imagine profitemur, celebramus, et sumimus; ut sicut in hanc, scilicet in divinam transeunt, sancto Spiritu perficiente, substantiam, permanente tamen in sua proprietate naturae: sic illud ipsum mysterium principale, cuius nobis essentiam virtutemque veraciter representant: ex quibus constat, proprie permanentibus, unum Christum, quia integrum verumque permanere demonstrant». Haec auctor a simili argumentum deducens de sacratissima Eucharistia ad Christi incarnationem, nimirum quod sicut in illa simul eum speciebus juncta divinitate unum efficitur corpus Christi, ita in mysterio incarnationis Verbo carni unito, unus ideoque factus sit Christus, duarum simul in una persona naturarum proprietate conjuncta.

11. At sicut in aliis rebus, ita in his non necesse est ut similitudo in omnibus aequa respondeat; sed satis sit, si aliqua tantum ex parte conveniat: nam et secundum jureconsultum³: Nullum simile est idem. Neque enim cum in S. Athanasii Symbolo dicatur: «Sicut anima rationalis et caro, unus est homo; ita Deus et homo, unus est Christus», similitudo ipsa procedit in omnibus, cum revera ejusmodi comparatio in pluribus reperiatur esse dissimilis, quam similis. Et ne longius argumentum petatur: cum ex ea deducerent ratione

Eutychiani, unam tantum dici debere in Christo esse naturam, sicut dicimus unam esse hominis humanam naturam, non duas humanas naturas, licet diversae substantiae, nempe corpus et anima conjugantur; tamen idem auctor adversus eos pluribus disputans, docet non esse necesse similitudinem in omnibus concordare: ut plane nihil sit ut quis importune ex ea similitudine ab ipso auctore exigere valeat, in omnibus simile demonstrare voluisse sacrum mysterium Eucharistie cum incarnationis Verbi oeconomia.

12. Quis igitur adeo severus censor ad illud auctorem astringi velit, ad quod longa disputatione quempiam velle teneri neget? Quis item tam austerus Orbilius ab auctore importune velit exigere eam vocum proprietatem ad quam ipse ea ratione nullatenus voluit obligari, et omnino praestare contempsit non in his tantum quae obliter dicta essent, sed ubi cardo vertitur tolius, de qua disputat, questionis? Profitetur auctor haec ipsa superius, nempe negligi vocum proprietatem, cum non de eis principalis est questionis; attendi tunc autem, cum adversus dimicantes hostes est de eisdem disserendum: «Aliud est, inquit, quod usitato loquendi compendio saepe de qualibet rei parte dicimus, et totum, quod est, sine dubio profitemur. Aliud, cum prorumpit humanae temeritatis audacia, quae sic aliquam partem nuncupare contendit, ut quod totum est, negare molitur: necesse sit pro veritate certantes, illos qui partem suscipiunt, partemque contemnunt, etiam de toto convincere».

13. Cum igitur non fractaretur ab auctore ibi questione de substantia vel accidentibus post transubstantiationem, quam disertis verbis affirmat, remanentibus; sed in exemplum adductum Divinæ Incarnationis, quod fit in sacratissima Eucharistia, ex parte saltem, etsi non ex toto conveniens: quis est qui exactiorem vocum proprietatem ab auctore requirat, ad quas ipse nolit adstringi? cum praesertim, ut illa accidentia post transubstantiationem remanentia speciali vocabulo species dicentur, nondum esset in Ecclesia usu receptum; quod posse, ventilata scholasticæ questione, reperimus factitari coepit. Vides ergo, quam inique ab eo quis extorqueat vocis proprietatem, ad quam noluisse teneri, adeo certo exemplo perspicue declaravit. Sic igitur qui dixit in Eucharistia substantiam panis et vini remanere, absque dubio ipsas dicere voluit, quas nos magis distinetu dicimus species ejusdem panis et vini, utriusque accidentia continentes. Sed haec tibi perspicua magis fient.

14. Intelliges enim ista facilius, si hoc ipsum attendas, quomodo nomen substantiae interdum impropter pro ipsis accidentibus substantiae inherenteribus consueverit idem auctor (si velimus esse Gelasium) usurpare. Agens ipse aliquando contra Pelagianos in Epistola data ad episcopos Piceni provinciae, ait peccato originali substantiam hominis esse depravatam; cum tamen eadem substantia hominis, quae ante erat, permanserit integra:

¹ Prov. xxii. — ² Gelas. adversus Eutych. et Nestor. — ³ L. quod Nerva ff. depos.

sed depravatam ait hominis substantiam, cum accidentia ipsa quae inerant homini tanquam in subjecto, ut originalis justitia, et alia dona, fuere vel deperdita, vel immunita: quae cum accidentia sint, adesse et abesse dicuntur substantiae hominis praeter subjecti corruptionem: adeo ut minime potuerit proprie dici substantiam esse corruptam. Verum cum aliquando voluit aliquid exprimere vere secundum substantiam fieri, substantialiter illud agi dicere consuevit, ut in libro de Anathemate, ubi ut vere exprimat mortem hominis, eam esse definit, cum quod erat, substantialiter non esse, vel substantialiter perire dicitur.

45. Sie igitur ejusmodi usu vocum, et attenta Gelasii dicendi phrasim, nihil est quod adeo mireris si dixit remanere in Eucharistia substantiam panis, cum sub nomine substantiae intellexerit usu dicendi de inhærente solitis panis substantiae accidentibus: quod si revera remanere panem communem in Eucharistia intellexisset, more suo non substantiam panis, sed substantialiter panem remanere dixisset: cum tamen revera non amplius in ea esse communem panem, sed illum transiisse in divinam substantiam, non ibi tantum disertis verbis affirmet, sed in Epistola etiam ad Dardaniæ episcopos scripta¹, ubi totidem verbis ait: « Ut salularis almonia panis illius, qui de cælo descendit, fideles hunc sumentes ad vitam perdueat aeternam ». Hæc ipse: ex quibus intelligas unam tantum in Eucharistia ipsum fateri substantiam, eamque divinam, quam non communem, sed panem cælestem appellat: sive quod ait, ibi remanere substantiam panis, usu dicendi, panis accidentia intellexisse.

46. Porro quis adeo severus vitio tribuat, his esse usos vocibus Patres, antequam usu venerit ut eadem sacra symbola specierum nomine dicentur? Sicut quis temere errasse dixerit antiquiores Patres, qui ante Nicænum Concilium in Filii Dei divinitate insinuanda, eundem consubstantialem Patri dicere prætermiserint, cum nondum ea vox fuerit usu recepta, quæ definitione ejusdem Nicæni Concilii promulgata est? Nova (omnes sciunt) in Ecclesia Catholica opus huius excogitare vocabula, cum hæretici prioribus abusi vocibus simpliciter proferri solitis, ex illis suam ipsorum pravam sententiam roborare conati sunt.

47. Ille igitur, lector, ex usu verborum, phrasique dicendi Gelasii papæ, et alia ejus sententia perspicue demonstratum, ipsum per substantiae nomen significare voluisse accidentium naturam, non autem ipsam communis panis substantiam, quam amplius non extare, sed in divinam esse transfusam sententiae ipsius nuper recitatæ tam ex eo contra Eutychetem commentario, quam etiam ex dicta Epistola ad Dardaniæ episcopos data demonstrant: ut plane scias nullam accedere veriorem germanioremque interpretationem ad cuiusque auctoris verba atque sententias, quam quæ

elicitur ex aliis ejusdem auctoris verbis atque sententiis. Eadem prorsus est ratio de his quæ in eamdem sententiam afferuntur ex Theodoreti libro primo atque secundo dialogorum; de quibus consulas quæ eruditissime in suis Controversiis afferat doctissimus Bellarminus¹ quibus penitus obstruit blaterantium et blasphemantium ora hæreticorum. Quæ cum obstinatio cum perfidia reserarit, frater collega noster Cardinalis de Perona archiepiscopus Senonensis, decus et ornamentum Ecclesiae Gallianæ, et Catholicæ totius validissimum fulcimentum, præstanti virtute scriptorum suorum tanquam novus² Daniel fauces Draconis occludet, cogetque disrumpi.

48. Sic igitur jam puto, vides, lector, veri cultor, ipsa ingentia tela, acuminata spicula illa, quæ tanta jaclantia insultantes vibrarunt hostes adversus Catholicam veritatem, secundum Davidicum³ illud, in sagittas infantium esse conversa; et tonitrua illa horrendum quiddam obstrepentia, diraque minantia, in tenuem auram difflantem pulvarem levem evanuisse: ita quidem, etiamsi millies convincere possent esse Gelasium scriptioñis illius auctorem. Ejusmodi plane sunt hæreticorum machinae bellicæ, quæ adspectu ipso perterreant, sed nullo negotio dissolvantur, cum veritas ipsa validioribus mendacium ieiñibus quatit. Insultavit petulans hæresis, instar filie Herodiadis coram rege saltantis, præconiumque studuit opprimere veritatis, cum domestico nostro nos confodere gladio credidit, testificationeque tanti Pontificis impias suas roborare sententias: cum alioqui velint, nolint, ejusdem Gelasii scriptis Novatores una cum aliis, in quos ipse invehitur, hæreticis atque schismatice, jugiter feriantur, ac penitus prosternantur.

49. *Gelasii decretum de communione sub utraque specie elucidatum.* — Sed instaurat denmo certamen cedere nescia hæreticorum procacia, eademque prostrata licet, audacior tamen in Gelasii scripta riursum insurgit, ut si possit, eundem constituat fidei Catholicæ proditorem; calumniari iterum eum quaerens, a quo se seit vehementius impeli. Sed dum notam inurere conati sunt impii ejusdem Gelasii commentariis, ipsi sese imperitos esse penitus demonstrarunt. Nam audi, quæso, quorum ipsorum temeritas sit progressa. Extat ipsius Gelasii papæ decretum, ex quo illi novam venati sunt objectionem, qua ipsum redderent suorum ipsorum adstipulatorem errorum: sed quænam ista fuerint, ut intelligamus, ipsum hic primo integrum reddere opus est, quod sic se habet apud Gratianum intextum⁴:

20. « Comperimus autem, quod quidam, sumpta tantummodo corporis sacri portione, a calice sacri cruxis abstineant. Qui proculdubio, quoniam nescio qua superstitione docentur adstringi, aut integra sa-

¹ Gelas. Ep. VIII.

² Bellarm. de Sacram. Euchar. I. II. c. 27. tom. II. Contr. — ³ Dan. XII. — ⁴ Ps. LXIII. — ⁵ De concer. dist. II. c. comperimus.

eramenta percipiunt, aut ab integris arceantur: quia divisio unius ejusdemque mysterii sine grandi sacrilegio non potest provenire ». Hæc Gelasii decretum, ex quo inferunt Novatores, necessario sub utraque specie communicandum: quibus nostri qui repugnant, Gelasium de sacerdote sacrificante dixisse, interprellantur. At revera nulla ibi de sacerdote sacrificante mentio habetur: ut plane quod generaliter esse dictum appetat, ad sacerdotes minime restringi debere, satis intelligi possit.

21. Rejicimus igitur frigidam ejusmodi, qua haud indigemus, solutionem, qui unde germanus sensus Gelasii verborum accipi possit, habemus. Dum enim ait, eos qui talia agerent, quadam superstitione teneri, plane occultos illos Manichæos significat, qui ob sectæ superstitionem, sic ipsi cum Catholicis communicare solerent, ne detegerentur hæretici; sed tamen abstinerent ab haustu vini, quod hæresis prohiberet. Hanc quidem non esse divinationem, sed germanum Gelasii decreti sensum, quæ sanctus Leo habet in sermone quarto habitu Quadragesimæ tempore satis aperte docent, his verbis detestatus Manichæoruin errores: « Cumque ad tegendam infidelitatem suam nostris audeant interesse mysteriis: ita in sacramentorum communione se temperant, ut interdum tutius lateant; ore indigno Christi corpus accipiunt, sanguinem vero redēptionis nostræ laurire omnino declinant. Quod ideo vestram volumus scire sanctitatem, ut nobis hujuscemodi homines ex his manifestentur indiciis: et quorum depreliensa fuerit sacrilega simulatio, notati et proditi, a sanctorum societate sacerdotali auctoritate pellantur ». Hæc S. Leo.

22. Quod igitur abstinentia calicis proderentur penitus Manichæi; idem plane remedium, quo usus est S. Leo, adhibendum putavit esse Gelasius, ut latentes sub Catholic nomine impios detegret Manichæos: hincque est quod subdit, dum sancti decreti rationem affert: « Quia divisio unius ejusdemque mysterii sine grandi sacrilegio non potest provenire »: nimirum non sine labe suspicionis nefandissimæ hæresis. Observa enim, non dictum esse: Non potest perfici sumique; sed: « Non potest provenire sine grandi sacrilegio »: quod scilicet nemo Catholicorum haustum calicis penitus exhorreret, ut Manichæi. Sic ergo ne si Catholicæ catice abstinerent, in suspicionem adduci possent hæresis Manichææ; neque si id facherent Manichæi, quod Catholicæ facherent, haud eo signo detegi possent: prudentissime quidem S. Leonis insistens vestigiis Gelasius id prohibens, istud quod vidimus sancivit decretum. Profecisse ejusmodi Gelasii remedium ad Manichæos pervestigandos, plane docent quæ apud Anastasium Bibliothecarium scripta leguntur, nempe Manichæos sub ejus Pontificatu inventos, ejusdemque auctoritate in exilium deportatos, eorumque codices publice concrematos. Vides, lector, quomodo ignoratione rerum gestarum Novatores temere ante victoriam consueverint parare triumphum; sed, et perspicis eorum immensa stu-

dia quam facillime veluti inflatas bullas cito disrumpi.

23. *Ejusdem sententia de potestate Ecclesiastica et politica.* — Sed nec quidem his finis pugnacis hæreticorum proterviae, dum ex aliis ejusdem Gelasii papæ scriptis aliam rursus captant oppugnandæ veritatis occasionem, qua iidem Novatores rerum sæcularium usu verbis Gelasii putant penitus excludi Christianæ religionis antistites, quibus spiritualium tantummodo præfecturam creditam esse volunt. Sunt autem ista verba Gelasii in libello quem de Anathematis vinculo scripsit, illud arguentis, non esse sæcularis potestatis de personis Ecclesiasticis judicare; dum hanc politicæ atque Ecclesiasticæ potestatis distinctionem habet: « Fuerint, inquit, hæc ante adventum Christi, ut quidam figuraliter, adhuc tamen in carnalibus actionibus constituti, pariter reges existerent et pariter sacerdotes: quod sanctum Melchisedech fuisse, sacra prodit historia¹. Quod in suis quoque diabolus imitatus est, utpote qui semper quæ divino cultui convenienter, sibimet tyrannico spiritu vindicare contendit, ut Pagani imperatores iidem et maximi pontifices dicerentur.

24. « Sed cum ad verum ventum est eumdem regem atque pontificem, ultra sibi nec imperator pontificis nomen imposuit, nec pontifex regale fastigium vindicavit. Quamvis enim membra ipsius, id est, veri regis atque pontificis secundum participationem naturæ, magnifice utrumque in sacra generositate (generatione) sumpsisse dicantur, ut simul regale genus et sacerdotiale subsistant²: attamen Christus membror fragilitatis humanæ, quo suorum saluti congrueret, dispensatione magnifica temperans, sic actionibus propriis, dignitatibusque distinctis officia potestatis utriusque discrevit, suos volens medicinali humilitate salvari, non humana superbia rursus intercipi: ut et Christiani imperatores pro æterna vita pontificibus indigerent, et pontifices pro temporalium cursu rerum imperialis dispositionibus iterentur: quatenus spiritualis actio a carnalibus distaret incursibus; et ideo militans Deo minime se negotiis sæcularibus implicaret³; ac vicissim non ille rebus divinis præsidere videretur qui esset negotiis sæcularibus implicatus: ut, et modestia utriusque ordinis curaretur, ne extolleretur utroque suffultus, et competens qualitatibus actionum specialiter professio aptaretur. Quibus omnibus rite collectis, satis evidenter ostenditur, a sæculari potestate, nec ligari prorsus, nec solvi posse Pontificem: quo manifestius approbatur, Alexandrinum Petrum per imperiale tantummodo sententiam nullo modo potuisse prorsus absolvī ». Hæc ipse: quæ sunt accuratissime examinanda, singulaque in his contenta capita certis limitibus distinguenda.

25. Per hæc enim in primis insinuare voluisse Gelasium, ipsum secundum ordinem Melchisedech

¹ Genes. xiv. — ² 4. Petr. ii. — ³ 2. Tim. ii.

Regem atque Pontificem et Dominum dominantium Christum Redemptorem nostrum conservatam voluisse quam repererat in terris politicam potestatem, sed certis limitibus circumscriptam, ne se sacris rebus immisceat, omnes, puto, percipiunt. Rursus autem ita a politica potestate distinctum Ecclesiasticum statum, et auctoritatem sartam tetetam ab eodem Domino nostro relictam, ut tamen quae sunt regum regibus ministranda relinquat, eumdem Gelasium significare voluisse, omnesque consentiunt. At qui ita voluit utramque potestatem ab invicem omnino esse discreta, numquid negavit civilem potestatem Ecclesiastice subjiciendam? minime gentium: nam ad eundem Anastasium imp. idem (ut vidimus) Gelasius scribens, haec de regia potestate Christi sacerdotibus subjicieenda: « Nostri enim, filii clementissime, quod licet praesideas humano generi dignitate, rerum tamen præsulibus divinarum devotus colla submittis ». Et de ipso Romano Pontifice haec inferius: « Et si cunctis, inquit, generaliter sacerdotibus reete divina tractantibus fidelium convenit corda submitti: quanto magis Sedis illius præsuli consensus est adhibendus, quem cunctis sacerdotibus et divinitas summa voluit præeminere, et subsequens Ecclesie generalis jugiter pietas celebravit? »

26. Intelligis ex his, ita distinctam a Gelasio civilem, et Ecclesiasticam potestatem, ut tamen civilis subjiciatur Ecclesiastice in his quae sunt ad Deum, prout inquit S. Apostolus¹: « Omnis pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his que sunt ad Deum »: subordinatam subjectamque sibi habeat ad hoc ipsum potestas Ecclesiastica politicam præfecturam; et in his que ad haec pertinent, sacerdotes illis præcipiant atque jus dieant, et eosdem in omnibus moderentur. Nam ad hoc spectat quod idem Apostolus ait²: « Nescitis quia angelos judicabimus? quanto magis saecularia? » Non ergo Gelasius ea distinctione discrevit regiam a Pontificia potestate, ut negaret huic illam esse subjectam: neque enim ait ex Apostoli sententia³: « Nemo militans Deo implicet se negotiis saecularibus », voluit saecularium illis inhibuisse jus ac potestatem in his que ad Deum pertinent: non enim sententia Apostoli potuit veritusse, quae illorum esse, judicare nimurum saecularia, idem Apostolus tradit. Haec quoad judiciam pertinet potestatem.

27. Quod autem ad temporalium rerum dominium spectat, haud his carere debere Christi Ecclesiæ sacerdotes potuit Gelasius intellexisse, qui quoniam modo redditus Ecclesiarum, et oblationes fidelium quadripartita deberent divisione distribui, Epistola⁴ sua data ad episcopos Lucanie, Brutii, et Siciliæ, statuit. Nam, et quod ad Romanam Ecclesiam pertinet, in diversis Occidentalis orbis provinciis latifundia possedisse, quae saepe superius dicta sunt, manifeste declarant. Cum igitur neque quo-

ad jus, neque quoad res saeculares, sive dixerimus temporales, Gelasius quicquam voluerit Ecclesie immunitum: reliquum est, ut salvis rebus ac iuribus saecularibus, quae omnia omnino (ut vidimus) in his quae ad Deum pertinent, competunt sacerdotibus, actiones prohibite his illæ tantum saeculares esse dicantur, de quibus ait Paulus Apostolus¹: « Nemo militans Deo implicat se negotiis saecularibus ». Quenam vero sint ista, eum Patres, tum etiam canonici juris interpres declararunt. In reliquis vero, nempe in his, quae sunt ad Deum, vides quanta vi in ipsum imperatorem Gelasius ipse se erigat, et sub rege Gothorum licet, leges Urbis præscribat, dum Pontificia edita sanctione, vetuit conservata haec tenus Lupercalia, nullo ab impi regi requisito consensu, vel « placet » (ut aiunt) accepto.

28. *Adversus Gentilios ritus et Lupercalia libellus apologeticus Gelasii.* — Quis credere possit, post tot Christianorum imperatorum edicla adversus idolatriam sapientissime lata, postque sanctorum Pontificum ad eamdem extirpandam adhibita studia, viguisse tamen adhuc Romæ ad Gelasii tempora, quae fuere ante exordium Urbis allata in Italiam Lupercalia? Et quis satis digne admirari queat, eadem quoque recepta ab hominibus Christianis? Sed et non obstupescat amplius, audiens eadem habuisse defensores Christianos, qui Gelasio illa penitus extirpare conanti restiterint, eosdemque fuisse nobiles senatores? Adversus hos autem idem Pontifex acerrimam struxit Apologiam, qua quod ipse tam nefaria prohibendo statuerat decretum, ut sancte pieque sancitum, voluit custoditum; ne posteritas eonvallere auderet, quod auctoritas Pontificia decrevisset, et edita nobili scriptione firmasset: quam cipienti lectori hic ex Vaticano codice editam describendam esse putavimus, erroribus (quantum licuit) emaculatam: multa enim habet quae ad rerum gestarum horum temporum pertineant cognitionem, est autem libelli palam editi ejusmodi inscriptio:

29. « Gelasius papa adversus Andromachum senatorem, caterosque Romanos, qui Lupercalia secundum morem pristinum colenda constituebant ». Hic ille esse videtur Andromachus vir illustris, homo Christianus, frater Fausti magistri officiorum, cuius se opera usum ad monendum Aca- ciuum Constantinopolitanum episcopum, idem is Gelasius tradit in Commonitorio ad eundem Faustum ejus germanum dato, de quo suo loco superiorius dictum est. Ipse autem apologeticus libellus Gelasii sic se habet:

30. « Sedent quidam in domibus suis, nescientes neque quae loquantur, neque de quibus affirmant; de aliis judicare nitentes, cum se ipsi non jndicent; et velint prius accusare, quam nosse; ac docere, quam discere; et indiscussis rebus, nec investigatis causis, nec rerum ratione quiesita, quod eis in buccam venerit, inconsideranter effundere,

¹ Heb. v. — ² 1. Cor. vi. — ³ 2. Tim. ii. — ⁴ Gelas. Ep. vi.

¹ 2. Tim. i.

et præcipitanter evomere, non veritatis assertione prolatæ censentes, sed studio cacologiæ, quæ nesciunt, arguentes : coque progressi sunt, ut etiam recte facta malevolentia propenso lacerare contendant. Qui si saperent, non præcipitarent omnino sententiam ; sed perscrutatis ante rebus, loquenda depromerent. Verum quia nos arguunt segnes esse censores in vitiis Ecclesiæ coercendis : et a nobis consequenter agnoscant, non tantum corporalis adulterii esse peccatum, quod et discuti debeat et jure puniri, sed esse longe majus fornicationis et adulterii genus, quod in quolibet Christiano (quia membrum omnis Christianus Ecclesiæ est) competenter debeat vindicari. Tanto enim sacrilegii majus est crimen, quam animæ fornicatio peior est corporis : nam per animæ fornicationem ab ipsis Dei conjunctione disceditur, atque ad immundos spiritus spiritualis adulterii genere transitur.

31. « Quomodo autem non in hanc partem recidit, qui cum se Christianum videri velit et profiteatur et dicat, palam tamen publiceque prædicare non horreat, non refugiat, non pavescat, ideo morsos gigni quia dæmonia non colantur, et deo Februario non libetur ? Video ubi haec deliramenta conceperit. Quomodo prævaricator non est, qui in has blasphemiae profanitates incurrit ? Quomodo sacrilegus non aestimetur, qui abjurata unius Dei providentia et potestate, quam confessus est, ad prodigiosas superstitiones et vana figmenta seducitur, secundum Apostolum¹ longe deterior reus jureque dammandus, confessam veritatem deserere, quam si in eam nullatenus credidisset ? Quamvis enim ridiculosa sint figmenta quæ proferat, tamen ipse affectus et voluntas in criminis est, et professio ac prædicatio jure damnanda. Ac per hoc qui in alium sententiam damnationis vult sine dilatione proferri, in quo alium judicat², semetipsum se condemnare cognoscat.

32. « Nuinquid enim Pontifex vindicare debet in eos qui adulterium corporale committunt; et in eos qui sacrilegium, id est, fornicationem et adulterium spirituale gerunt, non debet vindicare ? Nonne ipse Dominus³, cum adultera ad eum esset adducta, accusantibus dixit : Si quis vestrum sine peccato est, primus in eam lapidem mittat ? Non ait : Si quis vestrum non similiter adulter est, sed : Si quis sine peccato est. Quolibet ergo obstrictus quisque peccato in alterius peccati reum lapidem non audeat mittere.

33. « Quibus tunc pro sua conscientia discedentibus, mundi Salvator adjecit : Mulier, ubi sunt accusatores tui ? Nemo te condemnavit ? Nec ego te condemnabo. Sed vade, ulterius jam noli peccare. Tenes et teneris, urges et urgeris : obstringis et obstringeris : Pontificis discussionem flagitas, vindictamque deposcis. Memento in adversum omne crimen esse proferendum. Numquid non etiam leges humanæ dicunt, quod reus reum facere non

possit ? Festucam¹ vides in oculo fratris, et in trabem non vides ? Qui mœchos accusas, adulterium facis, et corporales adulteros spiritualis adulter incessis ? Certe discussionem poscis : homo diligens, malurus, religiosus, non vis aliquem in Ecclesia peccare ; peccantem cupis discuti, et pœnæ consequenter addici. Quæcumque in alium promis, et in te proferre cogeris : hoc enim facis, ne segnitia Pontificis accusetur et maculetur Ecclesia. Debet ergo et Pontificis in omnibus malefactis sollicitudo et severitas non deesse et ab omnibus Ecclesiæ fama purgari.

34. « Sed dicas forsitan, te laicum, illum Ecclesiæ ministrum. Et ego gravius crimen exagerrans : Verum dicis, nec ego diffiteor. Tanto sollicitius examinandus est, quanto magis propinquus est. Tanto magis reus est, quanto in illo ministerio constitutus, et haec facere minime debuisse. Ecce censura non deest : auditus, et si convictus fuerit, vindictæ consequenter addicitur. Age modo, quid vis de te ? Numquid quia in ministerio sacro non es ? in plebe sacra non es ? An nescis, et te membrum esse Summi Pontificis ? An nescis, totam Ecclesiam, sacerdotium vocitatum ? Postremo si ille reus est, qui accedens ad ministerium Ecclesiæ delinquit, numquid et tu reus non es, qui post confessionem veritatis ad prava et perversa, et profana, et diabolica, quibus te renuntiare professus es, figura reduceris ? Itaque etiam tu, post blasphemias palam publiceque profusas, a sacro corpore modis omnibus abstinentus es : Non potes enim² mensæ Domini participare, et dæmoniorum ; nec calicem Domini bibere, et calicem dæmoniorum : nec potes templum Dei esse, et templum diaboli : lux simul, et tenebrae in te convenire non possunt. Viderim utrum urgeas atque compellas in alio maleficia vindicare ; tu tamen sceleris tui pondus non potes declinare. Et quanto in alio transire crimen non pateris impunitum, tanto quid etiam in te pro rerum ratione facere debeamus, ostendis.

35. « Verumtamen in ipsis blasphemis tuis, quibus es jure plectibilis, imperitiam tuam evidenter agnosce, et sicut ait ille, voluntatem habere te mentiendi, artem fingendi non habere : cum sic te intelligas malum habere affectum, perversumque apostolandi propositum, ut tibi materia prorsus vanitatis illius nulla suppeditet, nec possis adstruere quod corde concupiscis et ore deponis. Dic mihi, cum sapientiæ in Romanis historiis legatur, Livio auctore, sapissime in hac Urbe exorta pestilentia, infinita hominum millia deperiisse, atque eo frequenter ventum, ut vix esset unde illis bellicosis temporibus exercitus potuisset adscribi : illo tempore deo tuo Februario minime litabatur ? An etiam cultus hic omnino nihil proderat ? Illo tempore Lupercalia non celebrabantur ? Nec enim dicturus es, haec sacra adhuc illo tempore non cœpisse, quæ ante Romulum ab Evandro in Italiam

¹ Hebr. vi. — ² Rom. ii. — ³ Joan. viii.

¹ Matth. vii. — ² 2. Cor. x.

perhibentur illata. Lupercalia autem propter quid instituta sunt (quantum ad ipsius superstitionis commenta respectant) Livius secunda Decade loquitur : nee propter morbos inhibendos instituta commemorat, sed propter sterilitatem (ut ei videtur) mulierum, quae tunc acciderat, exsolvendam. Proinde si vel ad hoc ipsum aliquid hoc valeret; hoc intermisso, non morbus acciderit, contra quem Lupercalia reperta non sunt; sed feminæ nequaquam generare debuerant, pro quarum fœcunditate concinnantur inventa.

36. « Quid dicturi estis de peste, de sterilitate, de bellorum tempestate continua? numquid et hæc propter sublata Lupercalia contigerunt? Si autem non propter ista vel vitanda vel curanda Lupercalia sunt provisa; quid inani turbatione jactamini? Quid Tuscia, quid Aemilia, ceteræque provinciæ, in quibus hominum prope nullus existit: ut bellicæ necessitate consumerentur, Lupercaliorum fecit offensio, quæ longe ante vastatæ sunt, quam Lupercalia tollerentur? Quando Anthemius imperator Romam venit, Lupercalia utique gerebantur; et tamen pestilentia tanta subrepit, ut toleranda vix fuerit. Numquid per Campaniam Lupercalia gerebantur, quæ sublata morbos illic et pestilentiam procrearent? Sed dicturi estis : ad Romam, tanquam ad caput, omnia pertinere; et quod hic factum non est, diversis provinciis ad eam pertineni iibus obfuisse. Cur ergo antequam ad Romam iste provinciæ pertinerent, præter Lupercalia, propriis opibus floruerunt? Ut sterilitas sit continuata terrarum, Lupercalia sublata fecerunt, an nostrorum merita peccatorum? de quibus olim dictum est :

Et quicquid Romani meruerant perdere mores.

Sterilitas certæ seminarium debuit provenire, propter quam auferendam Lupercalia instituta jactantur; non sterilitas terrarum, propter quam Lupercalia non sunt instituta.

37. « Quid in Africa? unde sterilitas? Quid in Galliis? Lupercalia ista fecerunt, an nostri mores, furtæ, homicidia, adulteria, injustitiae, iniuriantes, ambitiones, cupiditates, perjuræ, falsa testimonia, oppressiones miserorum, bonarum causarum impugnatio, malarumque defensio, et in omnibus inaudita perversitas, postremo (quod supra omnia est) Deo fictæ mentes, et sacrilegia, artesque magicæ etiam Pagani horrendæ? Ecce quæ faciunt omnia adversa, et inimica nobis, non Lupercalia quæ sunt pro vestra salute sublata.

38. « Sed quid dicitis vos ipsi, qui Lupercalia defenditis et agenda proponitis? Vos eadem non pretiatis, vos eorum cultum celebritatemque viles vulgaremque redditis. Si offensio Lupercaliorum vobis adversa procuravit, vestra culpa est, qui quod vobis singulariter prodesse putatis, negligentissime et tam longe impari cultu, et devotione ea ducitis celebranda, quam profanitatis vestræ celebravere maiores. Apud illos enim nobiles ipsi currebant, et

matronæ, nudato publice corpore, vapulabant. Vos ergo primi in Lupercalia commisistis. Satius fuerat non agere, quam ea cum injuria celebrare. Sed deduxistis venerandum vobis cultum et salutiferum, quem putatis, ad viles trivialesque personas, abjetos et infimos. Si vere ergo profitemini hoc sacrum ac potius exercitamentum vobis esse salutare, ipsi celebrate more majorum, ipsi cum amiculo nudi discurrите, ut rite vestræ salutis Iudibria peragatis. Si magna sunt, si divina, si salutifera, si in his vitæ vestræ pendet integritas : cur vos pudet per vos ipsos talia celebrare? Si pudet et dedecus est : itane salutiferum est et divinum et profuturum, quod vos ipsi dedecus esse fateamini? Nemo religionem profitetur, quam per se execui prorsus erubescit et refutavit. Ipsa verecundia vestra vos doceat, crimen esse publicum, non salutem, non Divinitatis cultum, de quo sapiens nullus erubescit; sed instrumenta pravitatum, quibus mens vestra contra semetipsam testimonium ferens, quod gerendum protitetur erubescit implere.

39. « Castores vestri certe, a quorum cultu desistere noluitis, cur vobis opportuna maria minime præbuerunt, ut hiemis tempore venirent huic navigia cum frumentis, et civitas inopia minime labaret? An diebus sequentibus hoc futurum est aestatis? A Deo constitutum beneficium est, non Castorum vana persuasio. Dicite nobis, nec Christiani, nec Pagani, ubique perfidi, nusquam fideles; ubique corrupti, nusquam integri, qui tam utrumque tenere non potestis, quam sibi utrumque contrarium est: dicite, inquam, Lupercaliorum patroni, et revera divinitatis Iudibria, et cantilenarum turpium defensores, digni magistri vesaniae, et qui non sine causa sana capita non habetis, digni hac religione, quæ obscenitatum et flagitiorum vocibus celebratur: videritis ipsi, quid vobis salutis impedit, quæ tantam moribus labem perniciemque proponit. Nec est, quod dicatis, potius hæc agendo et facinora uniuscujusque vulgando deterreri a talibus commissis animos, et pudore refrenari, ne de his publica voce cantetur; quando (sicut ille ait) non tam deterrere, quam admonere animos hæc Iudibria videantur, et sicut ille dixit :

Iram atque animos a crimine sumunt :

Eo impudentiores effecti, quo criminis publicato, expositaque verecundia, nihil superest omnino quod pudeat, nec habet quod metuatur publicari; sed jam se fiducialiter exerat, qualis in propatulo non per coercionem, sed potius per quamdam letitiam et celebritatem nominum decantata est quælibet illa persona (profana): in eo et religione se præstare confidit, ut sint unde numinum solemnia celebrentur, quæ nisi criminum decantationibus non coluntur.

40. « Dicite nobis itaque, qui voluntatem profanitatis habetis, cuius causas asserere non potestis; qui tuendæ habetis propositum falsitatis, quam de-

fendere non potestis : quid dicturi estis de siccitate, de grandine, de turbine, de tempestatibus, variisque cladibus, quae pro morum nostrorum qualitate proveniunt? numquidnam et haec omnia pro sublatis Lupercalibus contigerunt? an in malis moribus castigandis, meritis retributionibus inferuntur? Sed non mirum est, homines non iudicio divino velle ista contingere; sed vanæ superstitionis incurribus, quibus sua crimina et malefacta cooperant, auctoritatem cœli sidera perhibent adhibere, et iadâlem inducunt errorem, necessitatemque peccandi, facinoraque sua non de cordis proprii perversitate procedere, sed cœlo anclore pendere. Proponite igitur, pro quibus aut submovendis malis, aut pro merendis bonis Lupercalia vestra fuerint instituta: et videamus que illa bona provenerint, cum Lupercalia gererentur; et quæ mala successerint, cum Lupercalia viderentur ablata.

41. « Figite gradum: ad quod vestrum excidiū dicālis haec prodīgia fuisse reperta, digni qui monstrum nescio quod pecudis hominisque mixtura compositum, sive vere, sive false editum celebretis. Si propter pestilentiam submovendam (ut antiquiora præteream) ecce antequam meis temporibus tollerentur, pestilentiam gravem tam in hac Urbe, quam in agris hominum pecudumque fuisse, non dubium est. Si pro sterilitate jactatis: cur in Africa, vel Gallia ista contingunt, ubi nec fuerint aliquando Lupercalia, nec constat fuisse sublata? Cur nunc Oriens omnium rerum copiis exuberat et abundat, qui nec celebavit unquam Lupercalia, nec celebrat? An dicitis, illie nocere, ubi per plurima sæcula fuerant celebrata, et repente sublata sunt? Videamus ergo, si his temporibus, quibus dicitis agitata, et rite ac plena sti (sicuti vobis videtur) devotione completa sunt, numquam faues, numquam pestilentia prorsus exilierit. Si vero saepenumero his cladibus ad extremum periculi ventum est, apparet his malis submovendis nihil Lupercalia profuisse etiam eo tempore, quo (sicut dicitur) ut putatis, competenti ordine gererentur; sic de singulis quibusque necessitatibus, propter quas dixeritis fuisse provisum: si constilerit etiam illis non desissee, vana hujus remedii convincitur esse præsumptio.

42. « Verumtamen cur non hoc etiam experiamini, utrum valeant aliquid etiam rite celebrata? Et vos per ludibria ista discurrите, vestrorum more majorum; ut divinam rem ei salutarem vobis (ut dicitis) devotius celebrando, saluti vestre propiciere magis magisque valeatis. Numquid enim haec celebrarentur, a Gallis Roma capta non est, et saepenumero ad extrema quæque pervenit? Numquid bellis civilibus sub hac celebritate non concidit? Nunquid Lupercalia deerant, cum Urbem Alaricus everlit? Et nuper cum Anthemii et Ricimeris civili furore subversa est, ubi sunt Lupercalia? cur istis non profuerunt? Certe si divinum est, si salutare vobis: cur non per vos ipsi, ut majores vestri ista facitis? cur causas vestre salutis minuitis? cur de

coloratis? cur eliditis? cur ad vilia quæque deducitis? Quid imputatis nobis, cum ipsi remedia vestra calcetis? Satius est non tentare, quam contumeliose peragere. Majores certe vestri, si vitiōse (utilis videbatur) sacrum aliquod celebrassent, instaurandum esse ducebant. Cur non, quod vitiosum cultum redigistis per indignas quasque in exequendo personas, competenti instauratione reparatis, ut causas vestræ salutis plenus perfectiusque tractetis? Cur vos pudent gøre, si salutare est, si divinum, quod tractasse sit deoēus?

43. « Sed, inquis, vel imaginem ipsius rei non debere moveri. Si prodest, si salutare est; cur non imago polias apud vos, et non ipsa sit veritas? Aut si certe nee tunc profuit, quando ritu integro (sicut dicitur) tractabatur; quid quereritis ejus imaginem, cuius nec ipsam profuisse cernitis veritatem? Sed dicitis, tot sæculis rem gestam non oportere secludi: nihilominus multis temporibus paganitatis supersticio ventilata est; sacrificetur in templis dæmonum, et in Capitolio profana vanitas celebretur. Cur portionem defendilis, et quæ majora sunt præteritis? Si plura genera vanitatum multis acta sæculis probabantur esse sublata: cur portio quantovis tempore ventilata non possit auferri? Si temporibus præscribitur, imputate majoribus vestris, qui cum hac temporis præscriptione non usi sint, posse quod superfluum est, et debere removeri, dum plura et majora sublata sunt, indicarunt.

44. « Sed dicitis, etiam Christianis temporibus haec fuisse: sed etiam illa aliquandiu Christianis quoque temporibus celebrata sunt. Numquidnam quia sub primis præsulibus Christianæ religionis ablata non sunt, ideo sub eorum successoribus tolli minime debuerunt? Multa sunt quæ a singulis Pontificibus diverso tempore sublata sunt noxia, vel abjecta. Non enim simul omnes in corpore curat medicina languores, sed quod periculosius conspiicit imminenter; ne aut materia corporis non sufficiat medicina, aut pro conditione mortali simul omnia non possit avertere. Quære quale sit unde agis: Si bonum est, si divinum, si salubre: merito quandocumque tolli non debuit. Si nec salubre, nec divinum: causandum tibi magis est, cur tardius auferratur, quod superstitionis constat et vanum: quod certe Christianæ professioni non convenire, manifestum est.

45. « Postremo (quod ad me perlineat) nullus baptizatus, nullus Christianus hoc celebret: sed soli pagani, quorum ritus est, exequantur. Me pronuntiare convenit, Christianis ista perniciosa et funesta indubitanter existere. Quid me incusat, si quod professo nonini inimicum est, a consortibus professionis Christianæ pronuntio submovendum? Ego certe absolvam conscientiam meam: ipsi videant qui iustis admonitionibus obediē neglexent. Quod etiam prædecessores meos forsitan fecisse non ambigo, et apud imperiales aures hac submovenda tentasse. Et quia auditos esse non constat, dum haec mala hodieque perdurant; ideo

hæc ipsa imperia defecerunt : ideo etiam nomen Romanum, non remotis etiam Lupercalibus, usque ad extrema quæque pervenit. Et ideo ea nunc removenda suadeo; quæ cum nihil profuisse cognosco; tanquam contraria verae religioni noxia potius extitisse pronuntio. Postremo si de meorum persona præscribendum aestimas prædecessorum ; unusquisque nostrum administrationis sue redditurus est rationem, sicut etiam in publicis dignitatibus fieri pavidetis. Ego negligentiam accusare non audeo prædecessorum : eum magis credam fortasse tentasse eos ut hæc pravitas tolleretur, et quasdam exlitisse causas et contrarias voluntates, quæ eorum intentiones præpedirent, sicut ne nunc quidem vos istos absistere insanis conatibus velle perpenditis ».

Hacenus Gelasius in *Andromachum*.

46. Profecil autem Romanus Senatus, ut non Lupercalia tantum, in que Gelasius eo modo declamavit, sed etiam quæ minoris esse superstitionis, et majoris oblectamenti videri poterant spectacula abstulerit saltem ad tempus, que in novis creandis consulibus celebri cultu peragi consueverant : delinita olim ad tollendam idolatriam, et superstitionis suspicionem male superinducto Christi nomine, dum (quod ex Salviano¹ diximus) non in Martis vel aliorum deorum honorem, sed ad Christi gloriam eademi celebrari Circensia faterentur ; falso praetextu, sed digno velamento obtegentes potius quam abolentes superstitionem avitam. At rem fucatam saniori judicio delestanles, serioque agendam esse censentes, aliam longe nobiliorem loco Gentilium munierum paravere spectaculi pompam : dum profusa illa impensa fieri solita in editione Circensium, in pauperum fuit vestimenta conversa, de qua ista Ennodius Ticinensis in defensorio libello habet his verbis : « Mentior, inquit², nisi egena agmina adventum consulatus vestri in subsidio museriarum præstolantur. Etenim purpura vestra, qua anni vocabulum nobis datis, subveniente miseris, vestimentorum largilate pellit algorem. Probe jam iterum necessitatibus ferunt auxilium decora Faslorum ; et veteri infidelitate deposita, in tali præparatione census dispendia efficiuntur luera animarum ». Hæc Ennodius.

47. Haud vero hæc parvi fuere momenti : quanta enim hacenus in creatione consulum, etiam regnantibus Christianis principibus, superstitionis viguisset, vix quis crederet, nisi fidelissimus testis adesset ista deplorans hujus sæculi scriptor, quem retulimus, Salvianus Massiliensis episcopus, cujus hic iterum sunt verba reddenda³ : « Quid enim, inquit, numquid non consulibus, et pulli adhuc Gentilium sacrilegorum more pascuntur, et volulis pennæ auguria queruntur, ac pæne omnia fiunt, quæ etiam quondam Pagani veteres frivola atque irridenda duxerunt ? Et cum hæc omnia ipsi agant, qui annis nomina tribuunt, et a quibus anni

ipsi exordium sumunt : credimus nobis bene annos posse procedere, qui a rebus talibus ordiuntur ? Atque utinam sient hæc propter consules tantum fiunt, ita illos tantum incestarent, propter quos fiunt. Illud est feratissimum, et gravissimum, quod dum consensu publico aguntur, honor paucissimum sit crimen omnium : ac si ex singulis bini inaugurentur, prope est ut in omni mundo nullus evadat ». Hæc Salvianus talia nefanda deplorans : ex quibus magis perspicue, lector, intelligas jure questum esse Gelasium ob ejusmodi superstitiones a Romanis retentas atque defensas Romanum esse penitus collapsum imperium, et Romanum nomen abolitum, regnantibus in Occidente Gothis, et aliis ubique barbaris.

48. *Translatio corporis S. Severini Neapolim.*

— At quæ reliqua sunt sancti Pontificis monumenta hic reddamus. Inter alia quæ reperiuntur decrela Gelasii, illud fuit, ut qui suum occidissent episcopum, in posterum indigni proprium habere pastorem, sub vicinioris episcopi diecesi redigerentur. Ista Gelasius seripsit⁴ ob Scyllaceorum geminatum cædem Pontificum.

49. Sub Pontificatu quoque Gelasii (quo loài autem ejus Sedis anno nescitur) facta est ejusdem Pontificis auctoritate translatio venerandi corporis S. Severini Neapolim nobilissimam Campaniæ civitatem ; eamque pance descriptis Eugipius ejusdem sancti discipulus. Mirifice enim civitas illa studiosa semper huius reliquiarum sanctorum martyrum et confessorum : non enim satis habuit e proximo accipere S. Januarium, et e longe ex Africa ejusmodi ditari thesauris ; sed et e Danubii ripis sacra pignora S. Severini in Italiam delata, a S. Gelasio Pontifice impetravit, quæ in præsenlem usque diean honorificentissimo cultu prosequitur : cuius rei gratia videatur locuplem benedictionem Obedendum⁵ consecuta, ut sicut ille in sua recipiens Arcam Domini, multiplicibus bonis affluit ; ita civitas ista recipiens sacra Dei templa, ipsa sanctorum corpora, meruerit semper amplioribus gloriæ accessionibus illustrari. Sed quæ pauca de hac translatione scribat idem Eugipius audiamus :

50. « Illustris femina Barbaria (Barbara) beatum Severinum, quem fama vel litteris cum suo quondam jugali optime noverat, religiosa devotione venerata est : quæ post obitum ejus audiens corpuseulum sancti in Italiam cum multo labore perduclum, et usque ad illud tempus terre nullatenus commendatum, venerabilem presbyterum nostrum Marianum, sed et cunctam congregacionem litteris frequentibus invitavit. Tunc S. Gelasii Sedis Romanae Pontificis auctoritate, et Neapolitano populo exequiis reverentibus occurrente, in castello Lucullano per manus S. Victoris episcopi mausoleo quod prædicta femina condidit, collocatum est : qua celebritate multi languoribus diversis afflicti quos recensere longum est, recepere protinus sanitalem.

¹ Salv. de vero judic. l. vi. — ² Exstat tom. II. Conc. — ³ Salv. e vero judic. l. vi.

⁴ Gelas. Ep. xxv. q. n. c. 25. — ⁵ 2. Reg. vi.

Inter quos quedam venerabilis ancilla Dei, Processa nomine, civis Neapolitana, cum gravissimum ægritudinis pateretur incommodum, sancti funeris provocata virtutibus in itinere properanter occurrit; et ingressa sub vehiculo, quo corpus venerabile portabatur, statim caruit omnium languore membrorum. Monasterium igitur eodem loco constructum ad memoriam beati haec tenus perseverat: cuius meritis multi obsessi demonibus sunt curati, et diversis obstricti languoribus receperunt ac recipiunt, operante Domini gratia, sanitatem: cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Habes, egregie Christi minister, commemoratorium, de quo opus efficias cum magisterio fructuosum ». Haec tenus Eugipius, qui scriptam omni fide ejusmodi de rebus gestis S. Severini tractationem misit (ut sua Epistola præfatus est) ad Paschasi Romanæ Ecclesiæ diaconum, cuius ad eundem Eugipium reddita extat Epistola: quod quidem viri clarissimi monumentum hic tibi reddi, grato accipies animo, eum intelleges hunc illum esse Paschasi diaconum, cuius S. Gregorius in Dialogis miraculum recitat: cuius et extant libri duo de Spiritu sancto. Epistola autem sic se habet:

51. « Domino sancto semperque carissimo Eugipio presbytero, Paschasi diaconus frater in Christo carissimus.

« Dum sanctos peritiae tuae facundia, et otii felicitate, perpendens amaritudines occupationesque multiplices peccatorum, te tractare contemnis: pudoris jacturam dilectionis contemplatione sustineo. Direxisti commemoratorium, cui nihil possit adjicere facundia peritorum; et opus quod Ecclesiæ possit universitas recensere, brevi reserasti compendio, dum B. Severini finitimas Pannoniorum provincias incolentis vitam moresque verius explicasti, et quæ per illum divina virtus est operata miracula diuturnis mansura temporibus tradidisti memoriae posteriorum. Nesciunt facta piorum periire cum sæculo: ut omnes præsentem habeant, et secum quodammodo sentiant commorari, quibus eum relatio pervexerit lectionis. Et ideo quia tu haec, quæ a me narranda poscebas, eloctus es simplicius, explicasti facilius: nihil adjiciendum labori vestro, studio nostro credidimus. Siquidem aliter audita narramus, aliter experta depromimus. Facilius virtutes magistrorum a discipulis expoununtur (quæ suggesturunt crebris conversatione docentium) divinis charismatibus inspiratis sanctis bonorum mentibus excolendis.

52. « Quantum gesta sanctorum utilitatis imperiant, quantum fervoris attribuant, quantum puritatis infundant: de hac re Apostolice vocis auctoritas latius innotescens¹: Forma (inquit) facti gregis, et B. Paulus Timotheo præcipit² formam esse fidelibus. Unde idem Apostolus³ justorum catalogum summa brevitate contexens, ab Abel incipiens, insignium virorum pergit narrare virtutes.

Sic et ille fidelissimus Mathathias morti gloriosissimæ jam propinquans, filiis suis hereditario jure sanctorum exempla distribuit: quorum certaminibus admirandis celebrius excitati, animas suas pro legibus sempiternis sanctitatis fervore contemnerent. Nec paterna liberos fecellit instructio. Tantum enim profuerunt memoratis facta majorum, ut aperta fide armatos principes deterrent, castra sacrilega superarent, cultus arasque daemoniacas longe latenter diruerent, civicamque coronam, gestis decoratis perennibus, splendenti patriæ providerent. Unde nos ornamenti sponsæ Christi quiddam fraterno ministerio provideri gaudemus: non quo ullis (ut credo) temporibus defuerit clarior vita majorum, sed quod domum magni regis plurimorum vexilla trophyorum habere conveniat. Non enim vera virtus excluditur numerositate victorum, sed optatis successibus haec tenus ampliatur ». Hucusque in codice Paschasi diaconi Epistola; quem illum ipsum esse, cuius S. Gregorius in Dialogis, meminit, nomen, tempus, locus, et sacra funelio docent.

53. *Cætera acta S. Gelasii cui succedit Anastasius.* — De cæteris, ab eodem Gelasio rebus gestis hæc leguntur in libro de Romanis Pontificibus: « Hujus temporibus inventi sunt Manichæi in Urbe Roma; quos in exilium deportari præcepit, quorum quoque codices ante fines Basilicæ S. Marie incendio concremavit. Hic sub Gesta Synodica cum fletu, et sub satisfactione libelli purgatum Misenum episcopum revocavit, quem et Ecclesiæ suæ restituit, qui peccaverat in causa Acacii et Petri. Hic fuit amalor cleri, et pauperum, et clerum ampliavit. Hic liberavit periculo famis civitatem Romanam. Hic fecit conslitutum de omni Ecclesia. Hujus temporibus iterum venit relatio de Græcia, eo quod multa mala facta essent a Petro et Acacio Constantinopolitano ». Sed dicendum potius horum occasione patrata: nam hi jampridem decesserant: sicut et antea factum esse constat, quod subdit auctor de Joanne his verbis: « Eodem tempore fugiens Joannes Alexandrinus episcopus Catholicus venit Roniam ad Sedem Apostolicam: quem B. Gelasius suscepit cum gloria, cui etiam, et secundam sedem præbuit ». Sed, et quod adjungit de Acacio et Petro tanquam viventibus a Gelasio damnatis, procul abhorret a vero ubi ait: « Ipsiis temporibus fecit Synodus, et misit per tractum Orientis, et iterum damnavit in perpetuum Acacium, et Pelrum, si non pœnitentes sub satisfactione libelli postularent pœnitentiam secundum humanitatem primæ Sedis Ecclesiæ ». Hi enim jam damnati erant, et vita functi. His addit auctor:

54. « Illic dedeavit Basilicam S. Euphemia marlyris in civitate Tiburtina milliario vicesimo ab Urbe: dedicavit autem et Basilicas alias sanctorum Nicandri, Eleutherii, et Andreæ via Lavicana ad fundum in villa Pertusa (Petrosa). Fecit autem Basilicam sanctæ Mariæ via Laurentina in fundo Cispini, milliario ab Urbe vicesimo. Hic fecit libros

¹ 4. Petr. v. — ² 2. Tim. ii. — ³ Hebr. xiii.

quinque adversus Nestorium et Eutychetem, qui hodie in bibliotheca, et archivio Ecclesiae continentur. Fecit, et hymnos in modum beati Ambrosii episcopi, item duos libros adversus Arium ». Ea nimis ratione, quod regnantiibus in Italia Gothis iisdemque Arianis, hos voluit fidei veræ doctrina confodere, a quibus armorum potentia Catholici populi tenerentur oppressi. Sed addit : « Fecit etiam et Sacramentorum pœnitentes et orationes lauto sermone, et Epistolas fidei elimoto sermone. Multum sub hujus episcopatu clerus crevit. Hic fecit ordinationes duas in Urbe Roma per mensem Februarium, et Decembrem, presbyteros tringinta duos, diaconos duos, episcopos per diversa loca numero sexaginta septem : qui etiam sepultus est in Basilica S. Petri Apostoli undecimo kalend. Decembris. Et post obitum ejus cessavit episcopatus dies septem ». Hactenus ibi Anastasius.

55. Sic igitur eodem anno, vicesima octava mensis Novembris in locum Gelasii papæ subrogatus est Anastasius Romanus ex Petro genitus in regione quinta, Caput tauri cognominata : cuius res gestas suis locis dicturi sumus. Porro de tempore creationis Anastasii corrigendum est Marcellini Chronicon, cum post annos duos, sub consulatu Joannis Scythæ et Paulini, ejus in Sedem ingressum ponit.

56. *Flavianus episcopus Antiochenus.* — Eodem quoque anno Palladius Antiochenus episcopus moritur, eum annos decem sedisset : inque locum ejus Flavianus junior subrogatur, qui quidem pro Concilio Chalcedonensi adversus imperatorem, et alios haereticos stetit, cuius rei causa meruit cum aliis episcopis confessoribus exilium animo constanti subire : sed quando id contigerit, suo loco pluribus dicendum erit : modo vero ex Cyrillo haec pauca de ejus Orthodoxa fide promamus : « Postquam autem, inquit, Flavianus quoque, qui post mortem Palladii Antiochenæ præfuit Ecclesiæ, eadem quæ ii », nempe Elias Hierosolymitanus et Macedonius episcopus Constantinopolitanus, « sentiebat, et in recta veraque ratione ingrediebatur : non poterat amplius contineri ira imperatoris, qui adversus pietatem solum erat fortissimus, nec ferre poterat eorum concordiam; sed efferratur, acri ira percitus, utrosque damnat exilio, etc. » At haec de exilio Eliae et Flaviani longe postea contigerunt, quæ suo loco dicentur.

57. *Epiphanius Ticinensis altera legatio ad Theodoricum et obitus.* — Eodem ipso anno, nempe post biennium a legatione ad Gundebadum regem Burgundionum, Epiphanius episcopus Ticinensis ad Theodoricum regem Italiæ pro Liguriæ populis iterum legatione perfunctus, ex hæ vita migravit. Rem gestam Ennodius Ticinensis narrat his verbis : « Cum necdum biennio exacto a deliberae quietis gremio, tanquam a portu cymba illata tempestate propellitur. Nam infirmis Ligurnm et labantibus humeris vix ferenda tributorum sarcina mandabatur. Rursus ad te, afflictorum consolator, accurritur.

Doceres frustra reddidisse patriæ vices, si illis in solo avilo periclitantibus non adesses. Et quia apud te nunquam fatigatus est qui rogavit, suscepisti causam infelicitum, et te protinus ad reditiva onera preparasti. Ravennam pro nobis regem rogatorus excurris. Quantas ibi, postquam Gallicana insignia effugeras, minas cæli, procellarumque discrimina, adhuc quasi ævi integer, aut valens corporis munitus exuperas? Nunquam tibi ad officium animorum se membra quamvis invalida subduxerunt : frigus, pluvia, Padus, jejunia, navigatio, periculum, tonitrua, sine tecto mansio in ripis fluminis incerti, pene sine terra portus virtuti tue dulcia fuerunt, et grata successui. Consolatus est de præsentia tui ille eminentissimus rex, qui te videre ambienter optabat. Exposuisti necessitates nostras adventu tui, antequam diceres : et quales tecum habitantium lacrymæ te compulerint, docuerunt superata discrimina. Ast ubi ad principem ingressus est, ita loqui cœpit.

58. « Solita, rex venerabilis, mentis tranquillitate famulorum preces intellige. Et me ad postulanda necessaria, et vos ad tribuenda usus informat. Lex tua est, ductor invictæ, misereri jugiter. Tu semper nutristi spem intercessionum in posterum, dum præsentibus non resistis : viam supplicationi nostræ patefecit ad reliqua semper apud vos beneficij fides impetrati. Liguribus tuis largire quod proferas, tribue quod reponas. Futurorum quæstus est temporalis indulgentia. Boni principis mos est cum virtutibus amare famam, et regnum ita ordinare, tanquam ad stirpis suæ posteros transitorum. Nutantes domini haec tantum, quæ accipiunt, diligunt : firmissimi illa potius, quæ dimittunt. Sie terris semina parva committimus, ut multiplicata capiamus : fœnus sine crimine fit triplicatum : boni imperatoris est possessoria opulentia. Concede immunitatem anni præsentis Liguriæ : qui eos ab extermis, qui supplicant, reduxisti. Quam uberem præsentem nativitatē habuerimus, clementia vestra astantes interroget : nemo illi mentitur, cui serviant, qui convincant.

59. « Ad haec princeps : Licet nos immanium expensarum pondus illicet, et pro ipsorum quiete legatis indesinenter munera largiamur : tamen vis meritorum tuorum tractatibus nostris reverenter intervenit. Opus est fieri quidquid injunxeris; juvat omne quod præcipis : aestimamus enim compendiis nostris. Nihil tu quasi ex accidenti depreceris, qui habes in nobis plurima quæ reposcas. Duas tamen præsentis indictionis fiscalis calendri partes cedemus, tertiam tantummodo suscepturi : ne ant ærarii nostri angustia Romanis pariat majora dispendia aut supplicatio tua expectatae patriæ gaudia non reportet. Taliter præfato regi egit gratias summus antistes ; a quo Vale dicens, abscessit, etc. » Haec Ennodius de legatione ultima Epiphanius; qui (ut idem auctor ait) regressurus in patriam Parmæ ægrotare cœpit, ac Ticinum perveniens septimo die decepsit, anno suæ ætatis quinquagesimo octavo,

cum sedisset annos triginta, sedereque cœpisset (ut diximus) anno Domini quadragesimo sexagesimo sexto. Suffectus est in ejus locum Maximus qui adfuisse reperitur Symmacho papæ adversus

Laurentium schismaticum. Exlat ejusdem Ennodii oratio in laudem Maximi episcopi, quæ incipit : « Prodit religiosæ votum conscientiæ » : et quæ sequuntur.

Anno periodi Græco-Romanæ 5989. — Jesu Christi 496. — Anastasii II papæ 1. — Anastasii imp. 6. Theodorici reg. 4. et 8.

1. *Quinquennalia Anastasii Aug. — Paulus absque collega consulatum gessit, ut omnes Fasti habent, idque in Oriente; erat enim frater Anastasii Aug. ut testatur Marcellinus in Chronico ad ejus consulatum : « Augustatico suo », inquit Marcellinus, « dudum Anastasii militibus præstito, donativum quoque hoc fratre consule tribuit. India Anastasio principi elephantem, quem Plautus poeta noster Lucabum nomine dicit, duosque camelopardalas pro munere misit ». Ilæc sunt indicia quinquennialium Anastasii imp. annis enim Iujusmodi festis destinatis imperatores vel consulatum sumebant, vel in propinquiores et illustriores eam dignitatem transferebant, donativum militibus dabant, et animalia antea non visa populis exhiberi jubebant. Sic Severus imp. in decennialibus suis, teste Dion. lib. 76, elephantem et crocodilum Romanum advehi jussit. « Id animal est Indicum ac tum primum, quod sciām, Romanum advectum est », inquit Dio de crocota loquens, de quo animali legendus Salmasius in Notis ad scriptores Historiæ Augustæ. Sic etiam Antoninus Pius, ut testatur Capitolinus in ejus Vita cap. 10 edidit munera, « in quibus elephantes et crocodiles, et strepsicerotes, crocodilos, atque hippopotamos, et omnia ex toto orbe terrarum cum tigridibus exhibuit ». Porro Scaliger lib. 7 de emendat. Temp. pag. 681 recte observat Marcellinum citatum *Indiae* nomine *Aethiopiam* intelligere, quam a Veteribus ita appellatam fuisse ibidem ostendit, et nos suo loco certis argumentis demonstrabimus.*

2. *Moritur Gelasius PP. — A num. 4 ad 56.* Anastasius scribit, *Gelasium* papam sepultum esse *in Basilica B. Petri Apostoli XI kal. Decembris*, nempe die vicesima prima mensis Novembris : sedisse vero *annos quatuor, menses octo, dies novem*. Verum cum die prima mensis Martii anni cœxen, Pontifex Romanus consecratus fuerit, et e vivis excesserit *XIII kal. Decemb.* hujus anni, quo Marianus Scotus in Chronico de Gelasio ait : *Obiit XIII*

kalend. Decembris, die sc. decima nona mensis Novembris, quo et Martyrologium Bedæ attributum et Martyrologium Usuardi depositionem ejus consignant, Gelasius Ecclesiam Romanam administravit annos **iv**, menses **viii**, dies **xviii**, die emortuali excluso ; quot anni, menses, ac dies eidem attribuuntur in MSS. Anastasii Freheriano et uno Thuaneo, in Luitprando, in Orderico lib. 2, in Honorio Augustodunensi, in Catalogo Regionis, et in Chronico Hermanni contracti. His adde utrumque Catalogum a Mabillonio tom. iii Veter. Analect. publicatum, in quibus idem legitur. In catalogo Vaticano-Palatinato, et in uno Ms. exemplari Anastasii habentur dies **xix**, uti revera Anastasius scripsit, sed librarii in editionibus vulgatis denarium omisere. Porro Anastasium diem Gelasii emortualem in illa enumeratione inclusit. Cum vero idem Anastasius diem sepulture, non vero diem obitus Rom. Pontificium de more memoret, ut ipsem et diserte insinuat, *Gelasius non nisi XI kalend. Decembris*, seu die **xxi** mensis Novembris sepultus est, ut etiam habet Chronicorum auctiū Veteranum Pontificum, ubi tamen, sicuti et in plerisque Catalogis, menses et dies, quibus supra annos **iv** sedit, corrupti sunt.

3. *Gelasius auctor libri de duabus naturis. — Liber de duabus in Christo naturis a Baronio num. 4 et seqq. adjudicatur Gelasio papæ. Verum Sirmondus testatur, eum in MSS. probæ notæ descriptum reperiri inter indubitas ejus Epistolæ, et viri docti observarunt illum Gelasii papæ nomine citari a sancto Fulgentio in libro *de quinque Questionibus*, apud Ferrandum diaconum cap. 18 et a Joanne II papa in Epistola ad Avientum, cœterosque senatores, qua fidem de Christi Divinitate et Incarnatione variis testimoniosis confirmat. Gelasio Opus illud etiam tribuunt Gennadius cap. 94 de Script. Ecclesiast., Honorius Augustodunensis lib. 3, cap. 93, et Anastasius, aut quisquis est auctor Vitæ Gelasii in libro Pontiticali. Quoad argumentum quod inde desumunt Heterodoxi, ut probent substantiam pa-*

nis et vini in Eucharistia remanere, illis jam abunde satisfactum est a Baronio num. 11 et seqq., ab auctoribus Catholicis qui de controversiis tractarunt, ac nuper a Nalali Alexandro parte i quinti saeculi Ecclesiæ pag. 680 et seqq. Non itaque Opus illud *Gelasio Cyziceno* Cæsareæ Palæstinæ episcopo attribuendum, ut contendit Baronius num. 6 et seqq. Gelasius enim Cyzicenus, qui Basilico tyranno imperante, ut ipsemet in sua Præfatione testatur, vixit, tantum græce scripsit libros tres, quorum titulus : *Historia de Actis Nicene primæ Synodi*, quæ in Incem emissæ est, sed in qua auctor in quamplurimis falsus, ut videre est apud Natalem Alexandrum parte ii quarti Ecclesiæ saeculi, Dissert. xii ubi ejus hallucinationum specimen exhibet.

4. *Non est auctor Breviculi Hist. Eutychianistarum.* — Valesius in lib. i Observat. Ecclesiast. ad Evagrium cap. 1, et passim in Notis ad eundem Evagrium, Gelasio papæ attribuit Tractatum inscriptum : *Breviculus Historiæ Eutychianistarum*, seu, ut vetus habet inscriptio : *Gesta de nomine Acacii*. Sed nullus dubito quin deceptus fuerit; prior enim hujus libelli pars totidem verbis excerpta est ex Breviario Liberati diaconi, qui opus illud imperante Justiniano elucubravit; posterior vero ex ipsis Gelasii Epistolis collecta ut legenti patet.

5. *Missale Gelasius recognovit.* — Gelasius antiquum *Missale*, seu codicem de Missa recognovit, ut postea fecit sanctus Gregorius Magnus, et post ipsum quamplurimi Pontifices Romani. Nam Johannes diaconus in Vita sancti Gregorii Magni, quam referunt Bollandus ad diem xi mensis Martii, et Mabillonius saeculo i Benedictino, hæc scribit lib. 2, cap. 2 : « Sed et Gelasianum codicem de Missarum solemnniis, multa subtrahens, pauca convertens, nonnulla adjiciens pro exponendis Evangelicis lectionibus, in unius libri volumine coaretavit », sc. Gregorius M. Utriusque Pontificis Missalia separatim extabant anno Domini ccxxxvi in abbatia Centulensi, sive sancti Richerii, ut animadvertisit Bona Cardinalis eruditissimus lib. i Rerum Liturg. cap. 25, § 10. Sic enim recensentur in Chronicis, hujus monasterii lib. 3, cap. 3, tom. iv Spielegi in indice Bibliothecæ : « De libris Sacrarum, qui ministerio altaris deserviunt, Missales, Gregoriani tres; Missalis Gregorianus et Gelasianus modernis temporibus ab Albino ordinatus : Missales Gelasiani xix. Sed codex Gelasianus perit, Gregorianus vero, liber Sacramentorum sancti Gregorii appellatus, editus est cum Notis Hugonis Menardi monachi Benedictini.

6. *Gelasius transtulit reliquias S. Severini.* — *Gelasio* papa sedente, facta est secunda *translatio* reliquiarum sancti *Severini* presbyteri Noricorum Apostoli ad *Lucullum Castrum*, sive oppidum *Lucullanum*, ut testatur Eugippius in ejus Vita cap. 12. Erat autem Castellum illud Neapolim inter ac Puleulos, ubi conditum est postea cœnobium, cuius meminit sanctus Gregerius lib. 2, Epist. xl, et in aliis Epistolis. Cum vero sanctorum transla-

tiones annis quinquennialibns imperatorum et id genus Festis addictis de more fierent, nullaque per totum Gelasii pontificatum hujusmodi Festa edita sint, præterquam currenti Christi anno, quo Anastasius *quinquennialia* dedit, appareat secundam hanc *Severini* translationem currenti anno peractam esse. De ea loquitur Baronius num. 49 et seqq., sed perperam eam confundit cum terlia, de qua anno cœli sermo erit.

7. *Anastasius fit Pontifex Romanus.* — In Anastasio vulgato legitur, post *Gelasii* papæ mortem cessasse Pontificatum *dies octo*, in uno Ms. Colbertino, et in duobus Thuanis, ac Orderico, *dies septem*, in auctiori Chronicô veterum Pontificum, *dies sex*. Verum cum *Anastasius* natione Romanus Pontifex ordinalis fuerit die vicesima quarta mensis Novembris, in qua hoc anno Dominica incidit, inter pontificium sex tantum dierum fuit, diebus emortuali Gelasii et natali Anastasii in summanum collatis. Baronius Anastasii ordinationem in diem xxviii mensis Novembris differt, ut videre est n. 53 et Papebrocius in Conatu Chronicæ-Historicæ, eamdem in diem viii mensis Septembris Natali Deiparæ sacrum retrahit, quod ex dictis ac dicendis subsistere non potest.

8. *Moritur Palladius episc. Antiochenus.* — Ad num. 56. Cum *Palladius* Antiochenus episcopus anno cœlxxxviii *Petro Fulloni* successerit, et teste Nicephoro in Chronicâ amos x sederit, mors ejus configit anno quadragesimo nonagesimo octavo, ut recte Theophanes, qui ad annum Incarnat. secundum Alex. cœxcii, kalend. Septemb. illius Christi anni inchoatum, scribit : « Palladio Antiochiae præsule defuncto, imperator Flavianum presbyterum, et ejusdem Ecclesiæ missum, in mortui locum designavit : Flavianum hunc Chalcedonensibus decreatis mentem oppositam temuisse narrant ». Sed rumor ille falsus erat, ut ex dictis liquet.

9. *Obitus S. Epiphanius episc. Ticinensis.* — Ad num. 57 et seqq. Sirmondus, qui Ennodii Ticenensis episcopi Opera Notis illustravit, tradit sanctum *Epiphanium* episcopum Ticinensem, cuius Vitam Ennodius scripsit, ad Deum migrasse XII kal. Februarii sequentis Christi anni, etatis duo de sexagesimo nondum expletio; natum anno cœxxxix, creatum episcopum anno cœlxvii. Verum *Epiphanium* anno cœlxvi renuntiatum esse episcopum, currentique demortuum, accurate scripsit Baronius et post eum Bollandus in Actis SS. ad diem xxi mensis Januarii, licet nenter viderit Epistolam Gelasii papæ ad Ayitum Viennensem episcopum, de qua anno cœxcii mentionem fecimus. Ex ea enim cœli Vita sancti Epiphanius collata, annus emortualis ejus certo erui potest. Ennodius narrata legatione sancti Epiphanius ad Gundebodus et Godegesilum Burgundionum reges, mense Martio anni cœxciv obita, cap. 13 subdit, tertio mense Ticinum remeasse sanctum antisitem, reducibus captivis, quos uterque rex dimiserat. Tum subjungit, *nec dum biennio exacto a deliberatæ quietis gremio,*

suscepisse causam infeliciun Ligurum, imposta illis a Theodorio Italiæ rege tributa deprecaturum inter *minas cœli procellarumque discriminia, Ravennam*, ubi agebat Theodosius, sese contulisse, et duas indictionis fiscalis partes ab eo impetrassæ. Sed dum Ticinum rediret, Parma ingressus catarrhum contraxit, quo, postquam Ticinum pervenit, sublatus est *septimo die*, ideoque vel autumno vel hieme. In Fastis Romanis ac Ticinensis *XII kal. Februarii*, a quibusdam *XI kal. Februarii* constitutus Epiphanius, sed dies *xxi Januarii* ad ejus mortem, et dies *xxii ejusdem mensis* ad ejus sepulturam referri non possunt, cum Ennodius in fine ejus Vitæ scribat : « Illud silentio præterire non debeo, quod ejus sanctæ reliquie nsque in diem tertium, quo cum summa veneratione reconditæ dignoscuntur, tanto lumine ac decore vestitæ, cunctorum visæ sunt oculis ut splendorem vitæ vultus signaret defuncti, etc. » Dies itaque mortis ejus incertus, licet verosimile sit, eum die *xxi Januarii*, ad Deum immigrasse; ad Pascha tamen currentis anni vitam non pertraxit.

10. *Orationes in die Natali episcoporum habitaæ.* — Natus erat Epiphanius juxta dieta anno *cxxxviii*, cum anno ætatis *lviii* mortuus sit. Aserit Ennodius eum quinquagesimo octavo ætatis anno ductum esse ad fumulum, et *triginta in sacerdotali conversatione vixisse*. Qui episcopatus ami incompleti numerandi. Constat enim ex Ennodio eum anno superiori in ipsum finem etiam vergente, Padu iluvio sese commississe, et Ravenna egressum *per omnes Emilie civitates celerem venisse, tanquam ad sepius receptaculum properantem*; ideoque medio circiter mense Januario hujus anni Ticinum pervenisse, ac *septimo post die obiisse*. Inter Ennodii Carmina, nonum hunc titulum præfert : « Dictio,

quæ habita est in Natali S. ac beatissimi papæ Epiphani, in annum *xxx sacerdotii* ». Quæ Oratio, non hoc anno, ut putavit Sirmundus, sed præcedenti recitata in die ejus Natali. Is tamen recte advertit in Notis pag. 74, quemadmodum principes Natali suo Panegyricis orationibus laudari mos erat, ut testantur Panegyriei dicti in quinquennialibus, decennialibus et aliis : ita etiam episcopos anniversario die suscepti episcopatus. Illud discrimen inter utrosque fuit, quod episcopi solum die suo Natali Panegyricas orationes haberent, imperatores vero non tantum singulis annis die Natali genuino; sed etiam singulis quinquennialis die Natali imperii publicis laudibus celebrarentur. Juvabit legere exercitatio nem *ix de Nataliis episcoporum* a Willemino Ernesto Tentzelio viro doctissimo nuper publicatam.

11. *Zamasphes fit rex Persarum.* — Hoc vel sequenti anno Persæ Cabadem regno submovent : « *Conspiratione enim facta omnibusque insurgeantibus eum abdicant undecimo ex quo regnarat anno, et in Lethes castellum conjiciunt; regni vero polestem in Zamasphem transferunt, qui et ipse Perozi filius erat, et alioqui lenitatis et justitiae nomine optime audiebat* », inquit Agathias lib. 4 qui jam dixerat, legem ab eo lalam, *qua feminæ viris communes prostituerentur*, hujus commotionis causam fuisse.

12. *Alia ad hunc annum referenda.* — Bellum *Alemannicum* a Clodoveo Francorum rege hoc anno gestum, et baptismus ab eo susceptus, ut anno *cxcix* ostendens. Moritur Athanasius patriarcha Alexandrinus hæreticus, ut videre est anno sequenti. Euphemius episc. Constantinopolit. in exilium missus, ut dictum est anno superiori nūm. 3. Obitus Guntamundi Wandalorum regis ibid. num. 6. Finis belli Isaurici, ut anno *cxcviii*, num. 3 refertur.

4. *Anastasii papæ ad Anastasiū Augustum legatio et litteræ.* — Quadringentesimus nonagesimus septimus Christi annus Anastasio Augusto iterum consule adnotatur : quo Anastasius papa ipso sui exordio Pontificatus, nihil antiquius habens

quam succurrere periclitanti sub hæretico principe Ecclesiæ Orientali, legationem ad eumdem misit, quo eum ad meliorem frugem revocaret : functi sunt amplissima hac legatione præstantissimi viri, nempe Germanus episcopus Capuanus sanctitate

conspicuus, qui et sub Hormisda Pontifice iterum eodem munere functus est, et Cresconius episcopus Tudertinus vir plane egregius. Datae ab ipso tunc litteræ ad Anastasium imp. hactenus integræ extant : reddemus hic eas, quod ex eisdem qui in hac legatione scopus Romani Pontificis fuerit, possimus apertissime noscere. Sed ante illud monere debeamus, toleratum hactenus ab Apostolica Sede Anastasium imperatorem, ea niminum spe, ut ad Catholicæ fidei, unde aberraverat, lineam reducereatur, et per eum Orientalis Ecclesia schismatibus et haeresibus lacinata, posset aliquo modo sanari. Ipsa autem Epistola sic se habet :

2. « Gloriosissimo ac clementissimo filio Anastasio Augusto Anastasius episcopus.

« Exordium Pontificatus mei, primitus oblata populis pace, pronuntio, et consequenter pro tide Catholica humilis pietati tuæ precator occurro. In quo primum mihi divinum favorem propinquasse confido, quod nunc consonantia in me augustissimi nomini tui non dubium præstat auxilium ; ut sicut præcelsum vocabulum pietatis tuæ per universas gentes toto orbe perfulget, ita per ministerium humilitatis meæ (sicut semper est) sedes beati Petri in universalis Ecclesia assignatum sibi a Domino Deo teneat principatum : nec propter unum mortuum diutius tunica illa Salvatoris desuper contexta per totum, male sortis patiatur incertum, quæ sola in discessionem pro firmitate sui venire non potuit : serenitate tua præcipue Rempublicam gubernante, cui etiam in privata vita tantum circa sinceram religionem studium fuit, ut (sicut fama certissima celebravit) nemo magis vel inter præcipios sacerdotes præfixas a sanctis Patribus regulas Ecclesie custodisse dicatur : quod sanctum studium cum majestate imperii creuisse contidimus.

3. « Legatione itaque fungimur pro Christo ; ne eos propter offensionem vel scandalum patiamini publice nominari, quorum merita, vel actus illum judicem latere non possunt, in cujus jam sunt iudicio constituti. Nec illic se potest interserere in corpore mortali adhuc temeraria præsumptio, in quo non solum confessio facit aperta merita singulorum, sed etiam silentii ipsius non potest latere secretum.

4. « Namque et praedecessor noster papa Felix, et etiam Acacius illic proculdubio sunt, ubi unusquisque sub tanto judee non potest perdere sui meriti qualitatem. Itaque monente nos beatissimo Paulo Apostolo ¹, ne quid sit in hoc offendiculum in Ecclesia ; dum quod facere non possumus, de his qui jam transierunt judicare conemur, observandum esse tranquillitas tua cognoscat. Ait enim de his qui de rebus ad Deum solum pertinentibus judicare præsumunt : Nemo ² enim nostrum sibi vivit : et nemo sibi moritur : sive enim vivimus, Domino vivimus : sive morimur, Domino morimur. Sive ego vivimus, sive morimur, Domini sumus : in hoc

enim Christus resurrexit a mortuis, ut et vivorum et mortuorum dominetur. Tu autem quid judicas fratrem tuum ? aut tu quare spernis fratrem tuum ? Omnes enim stabimus ³ ante tribunal Christi. Scriptum est enim ⁴ : Vivo ego (dicit Dominus) quia mihi flectetur omne genu, et omnis lingua confitebitur Deo. Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo. Non ⁵ ergo amplius invicem judicemus : sed hoc judicare magis, ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum. Monet igitur B. Apostolus, ne de his nobis presumamus iudicium, de quibus nemo potest melius vel verius judicare, quam Deus : ne sibi in hoc quispiam temerarios ausus usurpet, et propter hoc pax et unitas Ecclesiæ dissipetur. Nam in Regnorum libro dicitur ⁶ : Non quomodo videt homo, videt Deus : quia homo videt in facie, Deus autem videt in corde. Item in Paralipomenon libro primo ⁷ : Et nunc, o Salomon, scito Deum patrum tuorum, et servi illi in corde perfecto, et animo volente, quoniam omnia corda scrutatur Deus, et omnem cogitationem novit. Item in Ezechiele ⁸ : Hæc dicit Dominus Deus : Sic dixistis, domus Israel, et cogitationes spiritus vestri ego novi. Unde, et de Domino iudice dieitur in Evangelio ⁹ : Sciens autem Jesus cogitationes eorum, dixit : Quid cogitatis mala in cordibus vestris ?

5. « Precamur itaque clementiam vestram, ut specialiter nomen taceatur Acacii, et quod multis ex causis scandalum vel offendiculum Ecclesiæ concitavit, speciali appellatione taceatur : cum (sicut diximus) in generalitate, sacerdotum uniuscujusque meritum illum judicem latere non possit qui novit quid cuique tribuendum sit pro aestimata dispensatione meritorum, cui soli cogitationes quoque manifestæ sunt ». Hæc quidem adeo vehementer inculcat Anastasius, quod qui ex bona conscientia Acacium defenderent, nihil detrimenti in ipsum inferri ex sententia in eum lata a Felice Pontifice niterentur ostendere ; niminum quod cum diversorum siut fora diversa iudiciorum, judicetque Ecclesia secundum ea quæ in acta certa probatione inducuntur, judicet vero Deus secundum illas quæ latent in corde cogitationes, ob id ex Ecclesiæ iudicio inferri divino examini præjudicium non possit. Sic igitur Anastasius papa apud imperatorem de Acacii nomine abolendo, cuius causa schismate divisæ essent, Orientales, instantius urget, ostendens ex iis quæ ad iudicium Ecclesiasticum perducta sunt, Acacium jure esse damnatum, cum addit :

6. « Quantos vero excessus atque præsumptiones habuerit Acacius, ne clementiæ tuæ suggestere per singula fortasse videatur onerosum ; Cresconio vel etiam Germano fratribus et coepiscopis meis quos misimus ad serenitatem tuam, de causis singulis, qualis fuerit, instructionem plenissimam dedimus, clementiæ vestræ specialius recensendam, si hoe pietati tuæ placuerit curiosius indagare, ne

¹ 1. Cor. ix. — ² Rom. xiv.

¹ 2. Cor. v. — ² Eccl. XLV. — ³ Philip. II. — ⁴ 1. Reg. XVI. — ⁵ 1. Paral. XXVIII. — ⁶ Ezech. XXI. — ⁷ Matth. IX.

in aliquo suggestionibus nostris veritas defuisse videatur : ut pro divina sapientia vestra perspicue videre possitis, non superbia vel elatione Sedis Apostolice in Acacium talon processisse sententiam, sed facinoribus certis (quantum nos extra illud iudicium, quod solum fali non potest, aestimamus) zelo magis divinitatis exortam.

7. « Nos vero huiusmodi supplicantes, controversiam in Ecclesia remanere nolumus; cum magis vitanda contentio sit, sicut dicitur in Proverbii¹ : Odium suscitat contentiones : omnes autem qui non contendunt, protegit amicitia. Nam, et Apostolus ad Corinthios² : Cum enim sint inter vos emulationes, et contentiones, nonne carnales estis, et secundum hominem ambulatis? Item ad Philipenses³ : Si qua ergo consolatio in Christo, si quod solatum charitatis, si qua societas spiritus, si qua viscera, et miserationes : implete gaudium meum, ut id ipsum dicatis, omnes eamdem charitatem habentes : nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate mentis invicem aestimantes semetipsis superiores : non sua singuli respicientes, sed aliorum.

8. « Hoc tamen praeceps insinno serenitati tuæ, gloriissime et clementissime fili Auguste, ut cum cause Alexandrinorum patuerint piissimis auribus vestris, ad Catholicam et sinceram fidem eos auctoritate, sapientia, divinisque vestris monitis redire faciatis. Nam quid tenendum sit in religione Catholica secundum definita Patrum, et prædicationem omnium sacerdotum qui in Ecclesia floruerunt, si hoc quoque præceperitis, scientibus in memoriam transmittendo renovabimus, ignorantibus ad dicendum pro officio nostra instructionis offeremus, ut nulla extra haec ingeniorum jaetantia vel pravitatis audiatur.

9. « Illud vero peculiarius pro amore imperii vestri et beatitudine, quæ consequi poterit regnum, pro Apostolico officio prædicamus, ut (sicut deceat, et Spiritus sanctus dictat) monitis nostris obedientia præbeatur, ut bona omnia vestram Rempublicam consequantur, sicut in Exodo promittitur⁴ : Si audieris vocem Domini Dei tui, et quæ placeat ei feceris coram ipso, et obedieris præceptis ejus, et custodieris omnem justitiam ejus : omnem infirmitatem quam importavi Aegyptiis, non importabo in te : ego enim Dominus sum, qui salvum facio te. Et illuc iterum tuba potentissima canitur⁵ : Et nunc, Israel, quid Dominus Deus tuus postulat a te aliud, quam ut timeas Dominum Deum tuum, et ambules in omnibus viis ejus, et diligas eum, et servias Domino Deo tuo ex toto corde tuo, et ex tota anima tua custodire præcepta Domini Dei tui, et justitias ejus, quas ego mando tibi? Haec me suggesterent frequentius non spernat, ante oculos habens Domini in Evangelio verba⁶ : Qui audit vos, me audit : et qui vos spernit, me spernit : et qui me spernit,

spernit eum qui me misit. Nam Apostolus conciens Salvatori nostro, ita loquitur⁷ : Quapropter qui haec spernit, non hominem spernit, sed Deum qui deit Spiritum sanctum suum in nobis.

10. « Pectus clementiae vestræ secretarium est publice felicitatis; et per instantiam vestram, quam velut vicarium Deus præsidere jussit in terris, Evangelicis Apostolicisqne præceptis non dura superbia resistatur, sed per obedientiam quæ sunt salutifera compleantur. Nam secundum Ecclesiæ Catholicae consuetudinem sacratissimum serenitatis tuæ pectus agnoscet, quod nullum de his vel quos baptizavit Acacius, vel quos sacerdotes sive levitas secundum canones ordinavit, ulla eos ex nomine Acacii portio læsionis attingat, quo forsitan per iniurium tradita sacramenti gratia minus firma videatur. Nam et baptismum (quod procul sit ab Ecclesia) sive ab adultero, vel a fure fuerit datum, ad percipientem munus pervenit illibatum : quia vox illa, quæ per columbam sonuit, omnem maculam humanæ pollutionis excludit, qua declaratur ac dicitur⁸ : Hic est qui baptizat Spiritu sancto et igne. Nam si visibilis solis istius radii cum per loca fœdissima transeunt, nulla contactus inquinazione maculantur ; multo magis illius, qui istum visibilem fecit, virtus nulla ministri dignitate constringitur. Nam et Iudas cum fuerit sacrilegus atque fur, quicquid egit inter Apostolos pro dignitate commissa, beneficia per indignum data nulla ex hoc detrimenta senserunt, declarante hoc ipsum Domino manifestissima voce : Scribæ, inquit⁹, et Pharisei super cathedram Moysi sedent : quæ dicunt, facite : quæ autem faciunt, nolite facere. Dicunt enim, et non faciunt. Quidquid ergo ad hominum profectum quilibet in Ecclesia minister officio suo videtur operari, hoc totum contineri implente divinitatis effectu, ita ille per quem Christus loquitur, Paulus affirmat¹⁰ : Ego plantavi, Apollo rigavit, sed Deus incrementum dedit. Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. A Deo autem non queritur, quis, vel quis prædictet, sed quem prædictet : ut invidos¹¹ etiam Bene prædicare Christum confirmet, quo malo diabolus ipse dejectus est, et hoc ipse prædicare non desinit.

11. « Ideo ergo, et hic, cuius nomen dicimus esse reticendum, male bona ministrando sibi tantum nocuit : nam inviolabile sacramentum, quod per illum datum est, aliis perfectionem suæ virtutis obtinuit, ei autem obfuit. Quod cum ita sit, aliquorum in tantum se extendit curiosa suspicio, ut imaginentur, profato a papa Felice judicio, postea inefficaciter in sacramentis quæ Acacius usurpavit, egisse : ac perinde eos metuere, qui vel in consecrationibus, vel in baptismale ministeria tradita suscepserunt, ne irrita beneficia divina videantur. Meminerint in hac quoque parte similiter tracta-

¹ Prov. xx. — ² 1. Cor. iii. — ³ Philip. ii. — ⁴ Exod. xv. — Deut. x. — ⁶ Lue. x.

⁷ Thess. iv. — ⁸ Math. iii. Lue. iii. — ⁹ Math. xxiii. — ¹⁰ 1. Cor. iii. — ¹¹ Philip. i.

tum prævalere superiorem : quia non sine usurpatione nominis sacerdotii adjudicatus hoc egit, in quo virtutem suam obtinentibus mysteriis, in hoc quoque aliis rea sibi persona non nocuit : nam ad illum pertinuit, quod tuba Davidica canitur¹ : Verumtamen Deus conquassabit capita iniuriorum suorum, verticem capilli perambulantium in delictis suis. Nam superbia semper sibi, non aliis facit ruinam ; quod universa Scripturarum cœlestium testatur auctoritas : sicut etiam per Spiritum sanctum dicitur a Prophetā² : Non habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam. Unde cum sibi sacerdotis nomen vindicaverit condemnatus, in ipsius verticem superbiae tumor inflectus est : quia non populos, qui in mysteriis donum ipsius silebat, exclusus est : sed anima sola illa quæ peccaverat justo judicio, propriæ culpæ erat obnoxia : quod ubique numerosa Scripturæ testatur instruc̄tio. Unde remotis hominum studiis, sive versuīis, in hac adhuc præsenti fragilitate positorum, secundum preces nostras adnisi, et auctoritate imperiali offerte Deo nostro unam Catholicam Ecclesiam et Apostolicam : quia hoc solum est, in quo non solem in terris, sed etiam in cœlo triumphare possitis ». Subscriptio.

42. « Omnipotens Deus regnum, et salutem tuam perpetua protectione custodiat, gloriosissime et clementissime semper Auguste ». Hactenus Anastasius papa ad Anastasiū imperatorem. Porro Festum quoque patricium cum legatis Apostolicæ Sedis profectum esse, libellus apocrisiariorum Ecclesie Alexandrinæ declarat, qui paulo post recitabitur.

43. *Apocrisiarii Ecclesie Alexandrinae libellum deferunt legatis Constantinopoli degentibus.*— Cum hos suscepisset Apostolicae Sedis legatos Anastasius imperator, bene illos habuit, detinuitque spe pacis usque ad finem anni sequentis, dolosam molitus interea, si quo modo ad subscribendum Enotico Zenonis ipsum Romanum Pontificem posset inducere : quomodo autem id tentaril per ipsum Festum legalum anno sequenti, suo loco dicemus. Constat etiam Macedonium Constantinopolitanum episcopum erga Romanum Pontificem fuisse redditum propensiorem ; sed volis suis passum esse ipsum imperatorem magnopere adversarium, quæ paulo post dicturi sumus, significabunt. Cum vero per universam Orientalem Ecclesiam innotuisset ab Apostolica Sede legatos esse missos Constantinopolim pro pace Ecclesiarum concilianda : apocrisiarii Alexandrinæ Ecclesie egerunt id ipsum cum legatis Constantinopoli agentibus, nimirum ut Ecclesia Alexandrina in communicationem Catholicam ab Ecclesia Romana reciparetur : libellumque suppli- cem iisdem obtulere legatis : quem adhuc integrum asservatum in Codice Vaticano sæpius citato, hic describere, dignum duximus, quod luculentam contineat rerum gestarum tractationem in his quæ

spectant ad Epistolam sancti Leonis papæ, ab interpretibus depravatim : quibus videas, et admireris, quanta soleant arte hæretici suas hæreses honestare, et circumspecte vestire habitu Catholice veritatis : ut plane non adeo mirandum existimes, si ipsi errantes, in errorem traxerunt innumeram multidinem, mos iste vetus hæreticorum, ut illud potissimum eurent, ut comparatis undique velamentis sub Catholici nominis involuero impietatem abscondant. Sed audi : ita libelli se habet inscriptio :

14. « Libellus, quem dederunt apocrisiarii Alexandrinæ Ecclesie legalis ab Urbe Roma missis ab Anastasio papa.

— « Gloriosissimo atque excellentissimo patricio Festo, et venerabilibus episcopis Cresconio et Germano simul cum ejus potestate directis in legatione ab Urbe Roma ad elementissimum et Christo amabilem imperatorem Anastasiū, Alexandrinæ venerabilis Ecclesie Diocorus presbyter, et Chremon lector responsis ejusdem Ecclesie servientes.

« Venerabiles sanctæ Ecclesie Romanae Urbis atque Alexandrinæ non solum fidem rectam et immaculatam, ex quo salutaris in eis prædicatus est sermo, sed etiam in divino ministerio semper concordiam servaverunt. Quippe cum ab uno fuerit in utrisque jactum fidei fundamentum (Petrum memoramus beatum Apostolum, cuius per omnia sanctus Evangelista Marcus extitit imitator) ita ut si quando contigerit in rebus ambiguis quædam episcoporū Concilia celebrari, sanctissimus is, qui Romane præsideret Ecclesie, reverendissimum Alexandrinæ civitatis archiepiscopum deligeret, ut sui curam loci susciperet.

15. « Sed hosti humani generis, cui bona perosa sunt, qui in perniciem nostram impio semper furore grassatur, non piguit per satellites proprios zizania inter utrasque conserere, ut tantæ unitatis discordiam perpetraret. Nam Eutychete impissimo contra fidem, quæ in beatissimis Apostolis prædicata est, sentiente, et docere tentante, contigit per idem tempus Sedis Apostolicæ præsumētum tunc Leonem litteras ad Chalcedonense Concilium destinare : quarum litterarum fuere interpres hi, qui cum Theodoreto Cyrorum civitatis episcopo tunc fuerant Nestorianæ hæresis sectatores : contraque eam fidem, quæ a venerabilibus trecentis decem et octo Patribus est edita, supra memoratae litteræ probantur existere ; et non parvas occasiones his qui ejusdem nefandissimi Nestorii blasphemias vindicant, præstiterunt ; ita ut Licentius adstruerent eumdem Nestorium minime perversa sensisse. Iлиis igitur causis Deo amabilis populus noster offensus est, et de græca translatione arbitratus est in latino quoque sermone sensum similem contineri, ac sese ab unitate Romanae divisit Ecclesie. Neenon etiam Romanus antistes, existimans nos contra eam fidem, quæ tradita est a beatissimis Apostolis, conspirasse, a nostra se communione suspendit.

16. « Verumtamen ejus volentes satisfacere san-

¹ Ps. LXXXVI. — ² Psal. c.

etitali, nos eam fidem tenere, quam princeps Apostolorum Petrus, ejusque discipulus Marcus beatissimi credidernit, et post modum trecenti decem et octo venerabiles edidere pontifices, legatos ad Urbe Romam nostra dirigere curavit Ecclesia. Sed ibi quidam civitatis nostrae repertus est a recta fide dissentiens, atque ab ea ex causis quoque diversis alienus existens, qui hoc visus est perpetrare, ne ulla in suscipiendis legatis copia præberetur : qui nec ad faciem usque salutationis admissi, sine aliquo effectu reversi sunt.

17. « Quia vero ante non multum temporis Photinus religiosus diaconus sanctae Thessalonicensis Ecclesiae nobiscum de pace sanctarum Ecclesiarum verba conservit, dixitque se ante spatium parvi temporis destinatum a sanctissimo archiepiscopo Andrea Thessalonicensis Ecclesiae ad Romanum Pontificem Anastasium : et affirmabat de his, quæ nos vehementer offendunt, in translatione Epistolæ sibi satisfactum fuisse a supradicto præsule Romanæ Ecclesiae, quod scilicet in Epistolæ translatione comprobarentur errores : ipsam vero latinam Epistolam juxta fidem trecentorum decem et octo sanctorum Patrum editam constitisse. Insuper quædam retulit ex persona ejusdem antistitis fuisse narrata, quæ ad vituperationem eorum, quæ in translatione sunt indita, pertinerent : et ad illos, qui ea confringere tentaverunt, ad satisfactionem eorum qui reetiam fidem immaculatamque custodire non negligunt.

18. « Quibus abunde sanatis, cupientesque pristinam reintegrari concordiam : maluimus etiam a vobis, si vera sunt illa quæ Photinus religiosus diaconus nobis retulerat, edoceri, vestræque desideravimus occurrere sanctitati, et de his omnibus habere colloquium. Verum sanctitas vestra non semel, sed erekro nos docere dignata est, in Epistolæ interpretatione errores intersitos, non in latino textu fuisse conceptos. Quapropter supplicavimus vobis, ut confessionem nostræ fidei sumeretis, pro qua venerabilis Ecclesiae nostræ legatione perfundimur : quam fidem etiam ubique sanctissimus archiepiscopus intimavit, et approbantium accepit rescripta cunctorum. Quod si etiam vestram huic fidei sanctam Ecclesiam videritis congruere, nobis satisfieri jubeatis ; ut sublatis e medio scandalis, ad pristinam tam Romanam, quam Alexandrina venerabiles Ecclesie redeant unitatem.

19. « Hanc autem fidei confessionem vobis obtulimus taliter continentem ex Evangelicis Apostolicisque præconiis inspiratione divina solam veram rectamque fidem, quam trecenti decem et octo venerabiles Patres, qui in Nicaena Synodo congregati sunt, ediderunt : quam, et secundi sunt centum quinquaginta qui ad urbem regiam convenerunt, æque venerandi pontifices. Hanc etiam exequentes qui Ephesi collecti sunt Patres, annuente quoque Sedis Apostolicæ papa sanctissimo Cœlestino, saerilegum damnavere Nestorium, penam in eos qui tentaverint fidem aliam statuere præfigentes : quem

Nestorium nos quoque simul cum Eutychete contraria his quæ superius dicta sunt sentientes anathematis ultione damnamus, suscipientes duodecim illa capitula, quæ veneranda memoriae Cyrus Alexandriae Ecclesiae quondam archiepiscopus scripsit. Confitemur autem Unigenitum Dei Filium, et Deum, qui secundum veritatem factus est homo, Dominum nostrum Jesum Christum consubstantialem Patri secundum divinitatem, et consubstantialem nobis eumdem ipsum secundum humanitatem : qui descendit, et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine Theotoco, hoc est, Dei genitrix, unum Filium, non duos existere. Unius namque dicimus unigeniti Filii Dei sive miracula, sive etiam passiones, quas sponte pro nobis carne sustinuit. Eos autem qui dividunt, vel confundunt, aut phantasiam aliquam introducunt, nequaquam omnino recipimus : quia incarnatione illa, quam Dei genitrix secundum veritatem ex se edidit, augmentum filii non effecit : Mansit enim Trinitas, etiam incarnato, quod unum ex Trinitate est, Verbo Dei. Haec itaque scripsimus, non fidem novantes, sed vobis causa concordiae satisfacere cupientes. Omnem autem qui aliter sentit, senserit, seu nunc, seu aliquando in quoecumque loco, vel in quolibet Concilio, anathematis poena percellimus, præcipue vero Nestorium, et Eutychetem, universosque qui illis assentientur.

20. « Vestra igitur reverentia suscipiens fidem nostram, hanc se præsuli Romanæ Ecclesiae Anastasio asseruit relatarum ; quem et paratum existere memorabat satisfacturum illis, qui fuissent a nobis hac causa transmissi. Illud etiam asserebat, hanc fidem Dioscorum, Timotheum, Petrumque sensisse nostræ quidem civitatis archiepiscopos, nec deberi in Diptychis eorum nomina recenseri. Nos contra poposcimus, aut perduci adversus eos qui astruant talesque demonstrent ; aut si non reperientur qui eos convincere potuissent, nobis pro eorum persona satisfacentibus acquiescant ; demonstrantibus et approbantibus quod hanc fidem tenuerint, docuerint, eunctisque quos informaverunt, tradiderint præfati parentes nostri, et archiepiscopi Timotheus, Dioscorus, et Petrus. Vestra autem sanctitas renuit, dicens, non sibi fuisse præceptum, ab Apostolicæ Sedi antistite de his facere quæstionem.

21. « Hujus rei gratia obtestamus vos coram magno Deo, et Salvatore nostro Iesu Christo, qui de sancta et Dei genitrice Maria Virgine incarnatus, et natus est, qui concordem glorificationem servitatemque fidelium probat libenter et suscipit, et sanctis Angelis ejus, per hanc eandem immaculatam quæ de illo est fidem ; ut ad urbem Romanam, favente Domino, venientes, hanc chartulam offeratis Apostolicæ Sedi antistiti Anastasio, quæ ex persona sanctæ Ecclesie Alexandrinæ vobis oblata est : ut ejus sanctitas relegens, quæ sibi fuerint placita, seu h[ab]eris ad sanctissimum nostrum archiepiscopum datis, seu per aliquem internum manifestare dignetur. Nam cum a sanctitate ejus fidei rectæ fuerit servata confessio, quæ est a beatis Patribus

constituta, nos paratos existere profitemur ad Urbem Romanam legatos, qui pro unitate sanctorum Dei Ecclesiarum agere debeant, destinare.

22. « Confidimus autem in Domino nostro Jesu Christo, quod huius fidei ejus beatitudo consentiens, juxta illa quae in responsione sunt posita, velut proprios etiam nostros populos arbitretur, et pro eorum regimine sollicitudinem gerat, cupiens secundum Deum omnibus utilis approbari. Exemplum autem hujus chartulae apud nos detinuimus, necesse habentes, si qua mora provenerit quo minus sanctarum Ecclesiarum unitas fiat, in illo gloriose de cælis adventu Domini nostri Jesu Christi, cum venerit judicare vivos et mortuos, ante tribunal ejus, ubi nulla est acceptio personarum cum hoc assistere ad refellendum eos qui sanctarum Ecclesiarum neglexerunt unitatem ». Ilactenus hæretici Ecclesiæ Alexandrinæ, bis impii, dum sicut in sua fidei professione verbum nullum posuerunt de Synodo Chalcedonensi, ita nefandissimos hæreticos, et sacrelegos Dioscorum, Timotheum, et Petrum volunt salvos, atque eorum nomina inter Diptycha recitari; ac proinde haud dubium digni qui repellerentur ab Apostolica Sede. Videre plane fuit restaurata antiqua, sed diverso modo, ligamenta diaboli: dum sicuti olim ad decipiendos Gentiles Aegyptios, intra parietes ornatissime structos crocodilum, vel simiam, vel apin, aliud vel monstrum exhibere consueverat adorandum, ita modo ad seducendum populum Christianum Aegypti sub specie quadam foris ostensa Catholicæ pietatis, inducit miseros ad hæresum monstra colenda, et ipsos nefandos hæreticos venerandos.

23. *Festi legati consilium de inducendo papa Anastasio, ut subscriberet Zenonis Enotico; idem tamen papa defenditur.* — Sed quid interea laudabiliter egerit Festus Roma missus legatus ad Anastasiū imperatorem, audi: scribit enim de eo Theodorus Lector his verbis¹: « Festus quidam senator Romanus cum ad imp. Anastasiū propter quasdam civiles necessitates missus, ad imperatorem venisset, adhortatus est, ut memoria coryphaeorum Apostolorum Petri et Pauli multa enim reverentia et veneratione celebraretur. Quamvis itaque, et antea celebrata esset, tamen ex petitione Festi multo amplius, et splendidius panegyris illa celebrari cœpit ». Simul ac enim adversari cœpere Constantinopolitani antistites Apostolicae Sedi, ipsi Ecclesiæ Petri, et Petri successoribus Romanis Pontificibus, pariter et ipsius Apostoli Petri cultus Contantinopoli neglectus est, quem Festus senator restituendum curavit. Mos iste hæreticorum, ut prælia primo adversus homines ineuntes, in cælites demum illa convertant: quo in genere cognoscas Novatores audaciores progredi pugnatores, dum in Romanæ Ecclesiæ odium, non solum Petri Apostoli cultum penitus omiserunt, sed execrabilibus eumdem Neronem

truculentiores confodere blasphemias nunquam cessant.

24. Sed pergit Theodorus: « Per hunc Festum Macedonius episcopus Constantinopolitanus Anastasio Romano episcopo rationem reddere voluit: verum ne hoc faceret, ab imperatore est prohibitus. Festus vero (sicuti fertur) imperatori elanculo pollicitus est, persuasurum se Romano episcopo ut Concordiae Zenonis subscriberet. Cum autem Romanum venisset, Anastasium episcopum mortuum reperit ». Hæc Theodorus, eademque Nicephorus¹. Ex quibus satis apparet Anastasium papam integrum sincerumque in Catholica fide permanisse: decessisse autem, antequam a Festo ejusmodi perfidiae tentaretur. Reditum autem legatorum in sequentem annum fuisse productum, cum jam Anastasius papa decessisset, ex modo dictis apparet.

25. Porro quantum attinet ad integratatem Anastasii papæ: haud invidiam pati debet, quod in illud inclinasse monstrant litteræ Justini imperatoris, ut acquiesceret tolli tantum nomen Acacii, cæterorum autem qui cum eo communicassent Constantinopoli, non similiter. Id enim Justinus imperator ad Hormisdam papam scribens testatur his verbis²: « Anastasius religiosissimæ memoriam vestram culmen Ecclesiæ palam aperteque constituit, cum hoc idem scribebat negotium decessori nostro, satis esse pacem affectantibus, si nomen tantum reticeatur Acacii. Ergo priora vestrae sedis constituta sequitur, qui nou omnes memorias mortuorum judicat contemendas, etc. » Hæc Justinus imperator. Cæterum si attendas Epistolam Anastasii papæ ad Anastasiū imperatorem: etsi in ea de Acacii tantum nomine habita videatur mentio; nihilominus de cæteris cum Acacii nomine communicantibus nequicquam visus est decrevisse; sed tantum suggestisse, se recepturum quos baptizavit, vel ordinavit Acacius: quod Apostolica dispensando auctoritate fieri posse cognovit, cum sciret Gelasium papam se idem præstitudinum pollicitum esse.

26. At vero nullam concordiam iniisse Anastasiū papam cum Anastasio imperatore, sed magis illum execratum esse, satis declarant litteræ apologeticæ ipsius successoris Symmachii papæ ad eumdem Anastasiū imperatorem datae, in quibus hæc leguntur³: « Dicis, quod mecum Senatu conspirante, excommunicaverim te. Ista quidem ego: sed rationabiliter faclum a decessoribus meis sine dubio subsequor ». Hæc Symmachus Anastasii successor ad Anastasiū imperatorem: quæ profectam libere de prædecessoribus affirmare ausus non fuisset, nisi Anastasii papæ fides sincera, atque in ea tuenda probata in omnibus fuisset sacerdotalis constantia.

27. Ex his porro habes, unde corrigas, vel quo-

¹ Theod. Lect. Collect. I. II.

² Niceph. I. XVI. c. 35. — ³ Tom. I. Concil. — ³ Habentur tom. I. Bibl. sanct.

modo sanc intelligas quod in libro de Romanis Pontificibus habetur his verbis : « Eodem tempore », Anastasii papæ scilicet, « multi clerici et presbyteri se a communione ipsius retraxerunt, (rexerunt) eo quod communicasset sine consilio episcoporum, vel presbyterorum, vel cleri cunctæ Ecclesie Catholice, diacono Thessalonicensi nomine Photio (Photino), qui communionis erat Acacii ; et quia occulte voluit revocare Acacium, et non potuit : qui mutu divino percussus est ». Haec ibi, quæ scias contra Anastasium sparsa esse a schismaticis Laurentianis, de quibus suo loco dicetur. Etenim illum Photii cuin Anastasio consuetudinis usum in restituenda (ut vidimus ex libello Alexandrinorum legatorum) corrupta ab interprete Leonis papæ Epistola, in deteriorem adversarii acceperunt partem : cum tamen requisitum hujusmodi papæ officium nec hæreticis denegari poterat, dum non aliud pateret, quam ut depravata S. Leonis Epistola vitiosa translatione, ex prototypo ab archivio Ecclesie Romanae petendo, in pristinam germanitatem, integratatemque veterem redderetur.

28. Cæterum si contentiose nimis quis asserere velit, Anastasium propensiorem fuisse in restituendo sublato e Diptychis Acacii nomine, sed morte præventum id præstare minime valuisse : in hoc est quidem, quo magis magisque admireris Dei providentiam erga Romanam Ecclesiam, cum titubantem Apostolicae Sedis præsidentem Pontificem ex humanis ante subduxerit, quam quod meditaretur impletret ; et antea morte præreptum, quam vel tentari posset a Festo legato de subscribendo Zenonis Euotico. Ita namque sæpe divino consilio, quo potissimum Catholice fidei semper servare consuevit integratam, factum scimus, ut quam citissime morte multatus sit, qui in aliquod discrimen abducturus esset Catholicam Romanæ Ecclesiæ puritatem. Sunt

de his plura exempla suis locis redditâ, vel redenda : quibus plane secundum illud Davidicum¹ : Ecce non dormitabit, neque dormiet qui custodit Israel », noscas Deo Romanam Ecclesiam curæ esse.

29. *Joannes Mela Alexandrinus episcopus.* — Eodem anno Athanasius hæreticus episcopus Alexandrinus, cum sedisset annos septem, defunctus est : inque locum ejus illi non impar est suffectus Joannes, plane diversus ab illo Joanne Orthodoxo, de quo supra. De hoc autem habet hæc Liberatus diaconus : « Sic enim Athanasio hæretico tempus sui episcopatus complete, post eum ordinatur episcopus Joannes cognomento Mela, qui et ipse secutus est Athasanum prædecessorem, qui in edicto Unitivo communicavit aliis sedibus, id est, Constantiopolitanae, et Antiochenæ, et Hierosolymitanæ : in cuius præsulatu dum Alexandrina Ecclesia divisionem habuisset Dioscoritarum propter Petrum Mogum, quasi communicasset Synodo, etiam ipse defunctus est tempore Macedonii Constantinopolitani episcopi ». Haec Liberatus. Verum calumniouse quidem de trium sedium episcopis, nempe de Macedonio Constantinopolitano, Flaviano Antiocheno, et Elia Hierosolymano refert, recepisse Unitivum Zenonis ; cum aperte sit demonstratum hos esse professos Chalcedonense Concilium. De ipso autem Joanne liquet fuisse hæreticum, adversatumque sacrosancto Chalcedonensi Concilio : nam de eo ejusque successoribus hæreticis episcopis hæc Leontius habet : « Post Athasanum Joannes fit episcopus, rursumque Joannes alter, inde Dioscorus, et tandem Timolheus, qui omnes Unionis scriptum recipiebant, et Synodum anathematizabant ». Hæc Leontius : at de his satis.

¹ Psal. cxx.

4. *Anastasii secundus consulatus.* — *Anastasius Aug.* Il sine collega consul in Oriente processit, novumque morem induxit, ut septimo imperii anno imperatores consulatum capesserent; quod postea a *Justino* seniore, et a *Justiniano* ejus successoribus, post quos nulli amplius consules ordinarii fuere, præstitum. Hanc mutationem ex eo provenisse suspicatus sum in *Dissert. Hypat.* quod remissiones

tributorum publicorum, quæ hactenus in quinquennalibus, annisque hujusmodi solemnis destinatis, fieri solitæ essent ab imperatoribus, Anastasius, quem Suidas in voce Αναστάσιος, scribit, inexplebili pecuniae parandæ cupiditate flagrasse, septimo tantum imperii anno eas fieri præcepit. Procopius enim in *Hist. Arcan.* cap. 23, postquam Justinianum imp. criminatus est, quod intra annos

triginta duos, quibus time imperabat, quando ea Historia scripta, nullam tributorum remissionem fecisset, addit : « Quid si per septennalem, ut Anastasius imperator illis indulisset, publicorum dissolutionem, nec se quidem satis pro rei ac temporis conditione fecisset ». Jam antea idem Procopius Romanorum principum morem his verbis descriperat : « Fuit Romanis imperatoribus mos perantiquus, ut quae superessent Aëris alieni publici partes tenuiores, barum remissionem non semel, sed iterum ac saepius (in quinquennialibus nempe et id genus Festis) subditis darent, ne quia altritis fortunis nomina hæc dissolvenda non essent, perpetuo his angustiis versarentur, neve indebito exagitandi vectigalis ansam quæstores haberent. Hic autem princeps (nempe Justinianus) intra annos duos atque triginta nihil tale subjectis condonavit ». Existimo itaque illud de novo ab Anastasio inductum, ut anno imperii septimo indutgentiae debitorum fierent, et consulatus quinquennialibus debitus in annum illum differretur, aliaque et eo anno fierent, quæ in quinquennialibus, et decennialibus fieri solita essent. Certe Procopius lib. I de Bell. Pers. cap. 7 prodit, *Anastasium* Amidenis, qui egregie urbem adversus Persas defenderant, digna munificentia præstisset : « Siquidem, inquit, civitati ad septennium solidum vectigalia remisit; cum tamen imperatores hujusmodi debitorum remissionses cuilibet quinquennio alligassent.

2. *Moritur Athanasius episc. Alexandrin.* — Ad num. 29. In Historia Coptarum legitur, *Athanasium* episcopum Alexandrinum (qui haereticus erat) sedisse cum Petro Mongo, obiisseque *vicesima annensis Thot, die Martis*, postquam eam Ecclesiam administrasset annos vi et dies ccxxiii. Dies xx annensis Aegyptiaci Thot concurrit cum die xvii Septembris nostri, in quem anno superiori feria tertia incedebat. Quare mors Athanasii in eum retrahenda; quod Joannis Melæ seu Ioannis Hemulæ, ut a Theophane appellatur, Athanasii successoris mors magis confirmabit. Hinc liquet, *Athanasium* anno ccxc, die nona Februarii, Alexandriae sedere cœpisse, et *Petrum Mongum*, cuius vicarius fuisse dicitur, eodem anno interiisse. Liquet secundo, Theophanem Athanasii mortem recte copulasse cum anno Incarnat. secundum Alex. cdlxxxix, qui *kal. Sept.*

præcedentis Christi anni inchoatur, recteque Nicéphorum in Chronico annos vir ei tribuisse.

3. *Cum aliis patriarchis communicavit.* — Liberatus cap. 31 de Joanne Mela scribit : « Qui et ipse secutus est Athanasium prædecessorem qui in Edicto unitivo communicavit aliis sedibus, id est, Constantinopolitanæ, Antiochenæ, et Hierosolymitanæ ». Baronius scribit, calumniose id dici de trium sedium episcopis, nempe de Macedonio, Flaviano, et Elia ; eum profecti fuerint Chalcedonensem Synodus. At siue verum sit eos admisisse Concilium Chalcedonense, hoc tamen non obstat, quia Henotico Zenonis subscripti sunt economie causa, ut jam ostendimus de Macedonio, idque indicat de *Flaviano* episcopo Antiocheno Evagrius lib. 3, cap. 23. « Mortuo post haec Palladio, Antiochenis Ecclesiæ antistite, Flavianus cum in ejus locum successisset, Salomonem Antiochenum presbyterum misit Alexandriam, qui Synodicas ipsius perficeret, et Joannis vicissim litteras flagitaret ». Idem Evagrius cap. 30 testatur, postea *Anastasium* Antiochia Flavianum expulisse, quod Concilium Chalcedonense prædicaret.

4. *Floret S. Eleutherius episc. Tornacensis.* — Florebat hoc tempore in Galliis sanctus *Eleutherius* Tornacensis episcopus, de quo in antiquo ejus Vita apud Bollandum, ad diem xx Februarii hæc leguntur : « Decimo ordinationis anno, presidente papa Anastasio, Tornacenses omnibus Christianis rebelles ad fidem reduxit, et in eadem hebdomada plusquam undecim millia baptizavit ». Hic autem est decimus Eleutherii ordinationis annus, ut in ejus morte videbimus. Ita paulatim post *Chlodovei* baptismum Gallia fiebat Christiana.

5. *Moritur Aurelius Ambrosius Britan. rex.* — Ambrosius Aurelius Britannorum rex hoc anno moritur prodictione Pascenti Vortigerni regis filii, qui a morte patris in Germaniam fugerat, ut scribit Florilegus. Venit in Britanniam Pascentius cum manu valida, cumque in fugam fuisse conjectus, et *Ambrosium* ægrotare accepisset, conduxit Saxonem, qui Brilaenum se, medicumque simulavit, et venenum propinavit Ambrosio, cui *Utherus* ejus frater successit, postquam Pascentio occiso, ducibusque aliis, qui cum eo venerant, insigni Victoria politus fuit.

ANASTASII ANNUS 2. — CHRISTI 498.

1. Post obitum Anastasii conflatur schisma Laurentii aduersus legitimum papam Symmachum. — Qui sequitur annus Domini quadringentesimus nonagesimus octavus Paulino et Joanne Seytha consulibus Fastis adjicitur, idemque Ecclesiae Romanae Iunestus, scissa eadem diro schismate ob Anastasi papae successoris creationem oborto. Hoc enim anno idem Romanus Pontifex, cum sedisset annos duos minus diebus septem, moritur XVI kal. Decembris. Rediens enim Festus legatus Constantinopoli post obitum Anastasii papae, ut præstaret quod pollicitus fuerat imperatori, suadere Romano Pontifici subscrivere Zenonis Enoticum; cum jam de id agendo cum Anastasio spes omnis evanisset; operam dedit, ut successor crearetur, qui ad id præstandum suaderi facile posset. Sic igitur studiis ejusdem Festi negotium agentis Anastasii imperat, cum conaretur aliquem subrogari Pontificem qui ejus votis annueret, resistente vero majori saniorique parte Romani cleri atque senatus, ejus rei causa Ecclesiasticum bellum conflatur: de quo antequam agere aggrediamur, que sunt reliqua Actorum Anastasii papae dicamus: in dicto enim libello Romanorum Pontificum hæc habentur:

2. « Hic fecit Confessionem B. Laurentii martyris ex argento, pensantem libras centum (octoginta). Et inferius: « Hic fecit ordinationem unam in Urbe Roma per mensem Decembrem, creavit presbyteros duodecim, episcopos per diversa loca numero sexdecim: qui sepultus est in Basilica S. Petri Apostoli XIII kalendas Decembris, et cessavit episcopatus ejus dies quartuor ». Hac ibi. Fertur decretum nomine Anastasi papæ, cuius est exordium¹: « Sane Thessalonicenses episcopi, ele. » Sed quoniam in eo mentio habetur Timothei episcopi Constantinopolitanæ, neenou Dioscori junioris episcopi Alexandrini, ad Hornisdæ papæ tempora, et actiones referendum esse putamus: quod quidem miramur eruditos viros emendatores libri Decreto rum Romanorum Pontificum præteriisse: agemus de eo nos suo loco.

3. Quarlo autem die ab obitu Anastasii, nempe

decimo kalendas Decembris, Romæ in Basilica Constantiana creatur Romanus Pontifex Symmachus natione Sardus, patre Fortunato: quo item die in Basilica sancte Marie Laurentius in schismate creatur papa, id agente Festo patricio in gratiam Anastasii imperatoris, quod sciret ab eo fore subscribendum Zenonis Enoticum. Res insignis turpitudinis, universæ Ecclesiae palam facta, ita deseribitur a Theodore Lectore greco auctore¹: « Festus vero (sicut fertur) clanculum imperatori pollicitus, persuasurum se Romano episcopo, ut Concordia Zenonis subscriberet: cum Romam venisset, Anastasium episcopum mortuum reperit. Quapropter studium impedit, ut (quod quarebatur) quibusdam prætextibus subscriberetur. Multis enim pecunia corruptis, id perfecit, ut præter consuetudinem episcopus quidam eligeretur, Romanus natione, nomine Laurentius. Ordinantur itaque duo: a pluribus quidem ex diacono ordinatur Symmachus, ab aliis vero Laurentius. Quorum gratia Romæ cædes, rapinæ, et alia innumera mala perpetrantur ». Hæc Theodore de schismate, malisque inde secutis, et ad triennium propagatis, ut ipse testatur. Quæ autem postea contigerint, idem recenset, sed a nobis suo loco narranda: eadem quoque Nicephorus² habet.

4. At non clerus lantum, sed et senatus Romanus ea de causa muluis inter se discordis rixisque certavit; partis alterius, nempe Laurentii, patrocinium suscipientibus Festo atque Probino potentissimis senatoribus; alteri vero parti, Symmacho videlicet, Fausto exconsule et aliis senatoribus faventibus, quorum inter se conflictus ab Anastasio describitur: nos vero pro temporis ratione suis quaque reddemus locis. Haud enim anni unius, sed plurium fuit ejusmodi in Ecclesia Romana certamen; quod saepè consopitum, vehementiori eruptione recruduit. Parti quidem Laurentii additæ vires vehementer ex eo fuerunt, quod idem habuit promotorem Paschasiū sanctæ Romanae Ecclesiae diaconum, virum, qui tum ex doctrina, tum etiam ex vita sanctitate summam sibi

¹ XVI. q. VII. et tom. I. Concil.

² Theod. I. II. Collect. — ² Niceph. I. XVI. c. 36.

gloriam compararat; quo populus per facile commoveri posset.

5. De rebus autem hoc anno gestis Anastasius Bibliothecarius ista habet: « Facta contentione, hoc construxerunt partes, ut ambo Ravennam pergerent ad judicium regis Theodorici. Qui dum ambo introissent Ravennam, hoc judicium aequitatis inventerunt: Ut qui primo ordinalus fuisse, vel ubi pars maxima cognosceretur, ipse sederet in Sede Apostolica: quod tandem aequalis in Symmacho invenit et cognitio veritatis, et factus est praesul Symmachus ». Haec ipse. Vides, lector, quo necessitas impulit altercantes ut ad sedandum repentinum ingruens malum, quo universa Urbs sanguine foedabatur, subire judicium regis Ariani sponle delegerint: haud enim instans urgensque civile bellum patiebatur, ut congregandi, more majorum, Concilii tempus exspectaretur. Id quidem (ut dictum est) suasit, impulitque importuna et male suada necessitas legum nescia: cum tamen ea via repentinio compresso tumultu, datuſ es tandem locuse cogendae Synodi, de qua idem antor ista mox subdit: « Eo tempore papa Symmachus congregavit Synodum, et constituit Laurentium in Nucerina civitate episcopum intuitu misericordiae ». In ea quidem Synodo ab omnibus qui interfuerunt episcopis cognitus et approbatus est Symmachus Romanus Pontifex. Sed de Synodo dicendum anno sequenti quo celebrata esse cognoscitur.

6. Turbulentissimus quidem hoc anno fuit status Romanæ Ecclesiæ cum et clerici inter se mutuo scissi certarent, et senalores amplissimi ordinis magno periculo totius perdendæ Urbis inter se invicem obstinatis animis conflictarent: illud autem nuliebat incendium, quod res nequaquam eo statu reposita esset, ut palam omnino de alterius legitima electione constaret, quo de alterius intrusione certum quid patensque affirmari valuerit: adeo ut cuius essent potiora jura, videri potuisse aliquandiu excusabilis ignorantia; atque venialis fuerit culpa, magis Laurentio studere, quam Symmacho, usque ad Synodi decretum, quo causa Symmacho adjudicata fuit. Quis enim in re tanla acquiescere judicio sacerularis principis ejusdemque Ariani cogi posse, sibi videri poterat? Postea autem episcoporum Synodali sententiae non acquievisse, gravi culpa non caruit. At quid sanctus Gregorius papa in suis Diologis de Paschasio diacono eximie probitalis viro inhærente Laurentio, atque sub ejusmodi schismate tempore Symmachi papæ defuncto narrat, andamus, ubi ait¹:

7. « Cum essem adhuc juvenculus atque in laico habitu constitutus, narrari a majoribus atque scientibus audivi, quod Paschasius hujus Apostolice Sedis diaconus, cuius apud nos rectissimi et luculentissimi de sancto Spiritu libri extant, miræ sanctitatis vir fuerit, eleemosynarum maxime operibus vacans, cultor pauperum, et contemptor sui. Sed

hic in ea contentione, quæ in ardente zelo fideliū inter Symmachum atque Laurentium facta est, ad Pentificatus ordinem Laurentium elegit, et omnium post unanimitate superatus, in sua tamen sententia usque ad diem sui exitus persistit, illum amando atque preferendo, quem episcoporum iudicio præesse sibi Ecclesia refutavit.

8. « Ille itaque cum temporibus Symmachi Apostolice Sedis præsulis esset defunctus, ejus dalmaticam feretro superpositam dæmoniacus tetigit, statimq[ue] sanatus est. Post multum vero temporis Germano Capuano episcopo (enjus superius memoriā feci) medici pro corporis salute dictaverant ut in Angulanis thermis lavari debuisset. Qui ingressus easdem thermas, prædictum Paschasiū diaconum stantem et obsequenter in caloribus inventit. Quo viso vehementer extinxit, et quid illic tantus vir faceret, inquisivit. Cui ille respondit: pro nulla alia causa in hoc penali loco deputatus sum, nisi quia in parte Laurentii contra Symmachum sensi. Sed queso te, pro me Dominum depare: atque in hoc cognosces quod exauditus sis, si huc rediens me, non inveneris. Quia de re vir Domini Germanus se in precibus strinxit et post panicos dies rediit, sed jam dictum Paschasiū in loco eodem minime invenit. Quia non malitia, sed ignoranciæ errore peccaverat, purgari post mortem a peccato potuit. Quod tamen erendum est, quia ex illa eleemosynarum suarum largitate hoc oblinxit, ut tune posset promerere veniam, cum jam nihil amplius posset operari ». Haec Gregorius: qui dum ait persistisse in sententia Paschasiū usque ad diem exitus sui, exclusive intelligendum est: etenim omnium est receptum assensu, non posse in celum admitti, qui in terra se ab Ecclesia separavit. Gravis illa quidem Paschasiū culpa fuit, quod post receptum a sancta Synodo Symmachum in Romanum Pontificem, ei minime communicare voluerit; venia tamen factus dignus, cum in exitu ipso facti pœnituit.

9. *Longini miserandus exitus.* — Quod ad res pertinet Orientales: sub anni hujus consulibus meminuit Marcellinus in Chronico de Longino Zenonis imperatoris germano pœnas tandem Dei nutu exsolvenle omnium turpitudinum, quibus (ut diximus ex Suida) obrutus, sacra profanaque simul fœderaverat: « Hoc igitur anno », inquit Marcellinus, « Longinus Isaurus, cognomento Selinunteus, apud Antiochiæ Isauriæ civitatem a Prisco comite captus, Constantinopolim missus est; catenatusque per agentem circumductus, Anastasio principi, spectante populo, ingens spectaculum fuit, variisque deinde cruciis apud Nicæam Bilhyniæ civitatem expensus est. Nummis vero, quos Romani Terentianos (Tertianos), Graeci Folles vocant, Anastasius princeps suo nomine figuratis, placabilem plebi commutationem distraxit ». Haec Marcellinus. At de Follibus et Terenlianis, seu potius Tertianis nummis nos superius pluribus egimus.

10. *Joannes Silentiarinus innotescit.* — Hoc co-

¹ Greg. Dialog. I. iv. c. 40.

dem anno, sexta indictione currente, innotescit in Palæstina magnus ille Joannes anachoreta cognomento Silentarius, de quo superiorius dictus sub S. Saba incognitum vitam exercuisse monasticam: eum vero invitus cogeretur ejusdem Sabæ patris jussu initiari presbyteratu ab Elia episcopo Hierosolymitano, ne in sacerdotii iteratione sacrilegium patraretur, se jam episcopum fuisse ordinatum coelus est eidem propalare: quod cum et S. Saba divinitus cognovisset, ipso rogante, seorsum agere, et silere permisit: ex quo factum est, ut Silentarii fuerit cognomentum adeplus. Agebat autem hoc ipso Domini anno quadringentesimo nonagesimo octavo ipse Joannes suæ ætatis annum quadragesi-

num quartum. Scripsit vero res ab eo præclare gestas idem qui scriptis prosecutus est Acta sancti Euthymii abbatis Cyrillus, ut ipse testatur, dum tradit se convenisse ipsum Joannem, et monasticæ vitae institutum aggressum esse anno ætatis Joannis (ut ait) nonagesimo, Christi vero quingentesimo quadragesimo quarto: idemque (ut dictum est superiorius) vitam sancti Sabæ, omni fide diligentia, et integritate prosecutus est. Ilas Deus lampades in tanta lotius orbis Orientalis caligine voluit effulisse; ut per vastum mare omni ex parte procellarum turbinibus agitatum essent, que portum tuum ostenderent super pharum elevatae lucernæ.

Anno periodi Græco-Romanæ 5991. — Jesu Christi 498. — Symmachi papæ 1. — Anastasi imp. 8. Theodorici reg. 6. et 10.

t. Consules. — Coss. *Joannes Scytha* et *Paulinus Decius*: prior Orientalis qui sub Zenone imp. adversus *Illum* missus, tam hunc, quam *Leontium* in Papurio Castello stricta obsidione pressit, ut testatur Theophanes pag. 412, qui pag. 120 scribit, Joannem Scytham anno quinto Anastasii *Longinum* magistrum, cæterosque tyrranos per longam obsidionem cepisse, et gladio ferriisse; Anastasium imp. tam *Joannem Scytham*, quam alterum *Joannem Cyrtum* consulatus dignitate et aliis honoribus auxisse. Joannes *Cyrthus*, seu melius *Gibbus* anno **cxxxix** consulatum gessit, ut infra videbimus. *Paulinus* consul Occidentalis fuit, de enjus causæ defensione suscepta a Boetio contra Theodorici Italiæ regis aulicos, legendus Boetius lib. 1 de Consolat. prosa 4. Paulinum vero e familia Deciana fuisse, ideoque et consulem Occidentalem, liquet ex Cassiodoro lib. 9. Epist. xxii Paulino anno **xxxxiv** ab Athalarico rege data. Cum enim *Paulinus* ille e familia Deciana ibi dicatur, et in Fastis *junior* appelletur, evidens est *Paulinum* hoc anno consulem, cuius respectu ille *junior* dicitur, ex eadem ortum. *Paulinus* quidem hoc anno consul *junior* etiam vocatur in Epistola Symmachii papæ ad Eonium epise. Arelatensem, a Baronio anno **cxxxix**, num. 26 recitata, in ea enim legitur: « Data III kalend. Octob. iterum post consulatum Paulini junioris V. C. », anno nempe Christi quingentesimo. At vox *junior* in eam subscriptionem ab aliquo sciole, qui hunc Paulinum cum altero confudit, infarta. Quo-

modo enim *Paulinus* hoc anno *consul* dici potest *junior*, cum nullus ejusdem nominis eum in consulatu præcesserit? Sic nonnisi alicujus sciolii temerario ausu in Epistola Anastasii Aug. anno **dxvii** Hormisdæ papæ scripta, et a Baronio eo anno num. 48 et seq. relata habetur: *Data Constantinop. V idus Julii. Anastasio Aug. IV et Agapito coss.* Anastasius enim, qui eo Christi anno consulatum gessit, non Augustus, sed vir privatus fuit, nt suo loco monstrabimus. Utraque emendatio certa, et ad præcavendos errores necessaria.

2. Moritur Anastasius PP. — A num. 4 ad 9. Anastasius Bibliothecarius scribit, Anastasium papam **XIII kalend. Decembris** sepultum esse, seu die **xix** mensis Novembris, et sedisse *annum unum*, *menses undecim*, *dies quatuor et viginti*, quod etiam omnes fere Catalogi, Regino Ordericus lib. 2 et Hermannus Contractus habent. Quare cum anno **cxcvi**, die vicesima quarta Novembris pontificatum inierit, die **xvii** mensis Novembris præsentis anni vitam cum morte communitavit et die **xix** mensis Novembris seu **XIII kal. Decemb.** sepulturæ mandatus est. Ex diebus illis **xxiv** dies emortualis excluditur; neque enim Anastasius *annum unum*, *menses xi*, *dies xxiv* sedisset, si mors ejus die **xix Novemb.** contigisset. Tam Anastasius, quam varii Catalogi nostri ac Ordericus testantur, vacasse Sedem *dies quatuor*: ideoque *Symmachus* natione Sardus ordinatus est Pontifex Romanus die vicesima secunda mensis Novembris, in quam Dominica cadebat. *Symmachii*

ordinationis diem accurate notavit Anastasius qui ait, eum fuisse *a die x kal. Decembriarum usque in diem xiv kalend. Augustarum*: sed ab interponitio diem emorlualem Anastasii papae exclusit Anastasius Bibliothecarius. De schismate, quod in electione Symmachii fuit, legendus Baronius, et quae de eo sequentibus annis dicimus. Ex his corrumpunt quae habet Papebroeius in Conat. Chron. Anastasium sc. obiisse die viii Septembris et supra annum ac menses sedisse dies xxv.

3. *Interitus tyrannorum.* — Ad num. 9. Interitus *Longini Isauri*, quem Baronius hoc anno perperam fratrem Zenonis imp. arbitratur, pertinet ad annum quadringentesimum nonagesimum sextum, quo et bellum Isauricum profligatum est, et triumphus de tyrannis actus. Et quia hoc bellum in Annalibus non satis explicatur, et ex tribus Longinis multis errandi occasio sumpta, juvat hic illos interesse distinguere. Theophanes itaque anno Incarnat. secundum Alex. cdlxxxiv, qui kalend. Septemb. anni Christi cxcii auspicatur, ait: « Hoc anno cum Anastasius Dirrhaciensis Dicorus imperaret, Longini Zenonis fratris seditionem et insidias perpessus est, eumque mox in potestatem accipiens, Alexandriam Ægypti mittit exulem et presbyterum jubet ordinari. Ille septennio Alexandriae superstes mortem obiit. Imperator vero Longinum magistrum et advenas Isauros habens suspectos, magisterium Longino abrogavit »; ubi vides Longinum Zenonis fratrem alium esse a Longino magisterio milium privato, illumque posthae tumultus excitare non potuisse, cum presbyter ordinatus fuerit. Evagrius tamen lib. 3, cap. 19, utrumque confundit, aitque Anastasium, ubi ad imperium pervenit, « Longinum Zenonis fratrem, qui magistri, inquit, dignitatem gerebat » in patriam amandassee. Verum multipliciter peccat; neque enim Longinus Zenonis frater magister milium erat, neque etiam in patriam amandatus fuit; neque demum idem erat cum Longino alio magistro militum, quod recte animadvertis Zonaras, qui ait: « Anno secundo sui imperii, palriarcham Euphemium ejicit, etc. Longinum item Zenonis fratrem affectato regno Anastasius superatum Alexandriam relegat, ubi presbyter electus obiit. Isauros etiam multos in regia Urbe versantes expulit, quibus Longinus magister, non Zenonis frater, sed alius, assumptis, mota seditione, Orientales provincias populatur ».

4. *Tres Longini distinguendi.* — Marcellinus ad consulatum priuum Anastasii Aug. anno cxcii gestum, de bello Isaurico sermonem instituit, cuius verba eo Christi anno retulimus. Theophanes pariter anno secundo Anastasii imp. refert, *Longinum exmagistrum rebellionem Isaurorum executum esse*, cunctisque tyrannis imperatorem opposuisse Joannem Seytham et Joannem Cyrtum, seu melius, Gibbum. Denique Evagrius lib. 3, cap. 35, de hoc bello etiam scribit: « Longinus Zenonis consanguineus cum in patriam suam, sicut antea commemoratum est, advenisset, palam adversus imperatorem

bellum suscepit ». Ita Valesius in sua Evagrii versione, qui tamen verlens laudatum Evagrii tocnm lib. 3, cap. 19, Longinum eum Evagrio Zenonis fratrem in sua versione appellarat: et quidem recte, eum Graecum ibi habeat, Λογγῖνον Ζενόνος ἀδελφὸν; neque enim vox hæc, ἀδελφός eo in loco aliud quam fratrem significare potest. Sed quia Evagrius cap. 35 citalo ait, Λογγῖνος επὶ Ζενόνης ὥραρις, et ultima hæc vox, ὥραρις, tam fratrem vel sororem quam consanguineum designat, quem antea Valesius fratrem postea consanguineum vocat; cum utrobius, ut recte in versione Christoforsoni Longinus Zenonis frater dici debeat, Evagrio mentem suam erroremque manifestissime prodente. Nicephorus lib. 16, cap. 24, et cap. 26 Evagrium errantem seculus est et *Longinum exmagistrum* cum Longino Zenonis fratre confudit. In quem etiam errorem delatus est Ducasius in Familiis Byzantinis, ubi de Familia Zenonis Augusti agit.

5. *Bellum Isauricum anno superiori profligatum.* — Theophanes ad annum Incarnat. secundum Alex. cdlxxxviii qui kalend. Septemb. anni Christi cxcv inchoatur, mortem Longini Isauri, et aliorum tyrannorum his verbis refert: « Hoc anno Joannes Seytha posl diuturnam obsidionem tandem Longinum exmagistrum, et Longinum Selinuntium atque Athenodorum, caterosque tyrannos cepit, et gladio feriit, eorumque capita Byzantium Anastasio imp. misit: qui ludum equestrem celebrans, tyrannorum capita, et Isauros, qui missi fuerant, vincitos in triumphi morem circumduxit, ac tandem præfata capita palis affixa publice exposuit in Sycis (est suburbanum Constantinopoleos, hodie Galata dictum). Isaurorum autem multitudinem in Thraciam migrare adegit », ubi hæc verba: καὶ τοὺς πενθίντας δεσμίους τῶν Ισαύρων ἔθριψθεντες, sic verlenda, « et Isauros, qui missi fuerant, vincitos in triumphum duxil ». Eundem rem narrat Evagrius lib. 3, cap. 25, et duorum Longinorum mentionem faciens in errore perstat priorem Zenonis fratrem appellans, posteriorem *Longinum cognomento Selinuntium*. Marcellinus sub consulatu II Anastasii, et sub consulatu Joannis Seythæ et Paulini annis cxcv et sequenti gestis, eamdem rem recitat; sed quia unius Longini Isauri cognomento Selinuntii mentionem facit, Baronius Marcellini verba referens, tertium *Longinum* non solum cum Longino Zenonis fratre confundit; sed etiam ex tribus unum conflat. Verum tres Longinos distinguendos esse, nempe *Longinum* Zenonis fratrem natione Isaurum, *Longinum exmagistrum*, et *Longinum Selinuntium*, etiam natione Isaurum *præcipuum robur tyrannicæ factionis*, ut scribit Evagrius, certum tandem esse debet.

6. *Duratio belli Isaurici.* — Marcellinus in Chronicō, cuius verba anno cxcii, num. 5 retrahimus, asserit, bellum Isauricum *per sex annos* tractum esse. Jornandes de reg. Success. cap. 107, *pæne per sex continuos annos*, et Theodorus lector lib. 2, ait, durasse *quinque annos*, πέντε ἔτη, non

vero, *quinq̄ annos continuos*, ut perperam vertit Valesius. Verum bellum illud anno **cōxcvi** extinctum; cum Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. **cōlxxxviii**, qui kalend. Septemb. anni Christi **cōxcv** exorditur et Cedrenus ad annum v. Anastasi Ang. ejus finem referant, et tam Theodorus citatus, quam idem Theophanes recitat depositionem Euphemii ab episcopatu Constantinopolitano, cui Anastasius insidias Isaurorum adscribat, postquam tyrannorum interitum narrarunt. Quare cum certum sit, *Macedonii* initium ultra annum **cōxcvi** protrahi non posse, bellum Isauricum eo anno profigatum, anno nempe quinto, quo inchoatum fuerat, ut recte Theodorus lector. Jornandes vero qui *p̄ne per sex continuos annos* durasse tradit, illud ab anno **cōxcii** quo *Isauri* Constantinopoli tumultuari ceperunt, ut habet Marcellinus in Chronico, deducit. Porro idem Marcellinus satis errorem suum prodit, quando sub hujus anni consulatu affirmat, *Anastasium* Romanum Pontificem ordinatum esse, et *Longinum* Selinuntium Constantinopolim missum. Si enim ultrumque eodem anno contigit, ut scribit Marcellinus, et ex dictis sequitur, prefecto utrumque ad annum **cōxcvi** revocandum. Ex uno Marcellini errore in notitiam alterius ducimur. Denique Onuphrius in Commentario de triumphis non meminit hujus *triumphi* Anastasi de tyrannis devictis; cum tamen ex Theophane et Evagrio laudatis verus triumphus fuerit, qui fortuito easu in quinquennalia hujus imperatoris incidit.

7. *Nihil prætermittit Macedonius episc. Constantinop. ut Concilium Chalced. recipiatur.* — Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. **cōxcii**, qui kalend. Septemb. hujus Christi anni auspiciatur, scribit: « Hoc anno Macedonius imperatoris consilio monasteria urbis a præcipue Ecclesiæ communione ob Zenonis concordie sanctionem se dirimentia, studuit reconciliare. At cum propositum non posset exequi de convocandis in unum per urbem peregrinantibus episcopis, deque scripto firmandis, que Chalcedonensis Synodus recte decreverat, imperatori auctor fuit: quod per actum scripturae consignatum postea factum est. Adhortabatur subinde ad pacem et concordiam monasteria, Dii maxime, et Bassiani, et Insomnium, atque matronæ, quæ ab iis, qui unionis sanctionem admise-

rant, cœtus Ecclesiasticos separatiū agere proposuerant, aut potius exilia quæque sponte et alacriter tolerare. His igitur in arrepto semel consilio constanter perseverantibus, illos potius suæ concedere voluntati decrevit Macedonius, quam duriorem in eos ciere persecutionem. Porro matrona sancta inter vivos adhuc superstes, nec tamen cæteris feminis parens religiose vitæ normam observantibus, ob Zenonis sanctionem communionis impendens consortium, multa vel supra humanam fidem fortiter aggressa est, et tulit, dum Chrysagrius Ecclesiæ diaconus illam vi cogere velle. Altera pariter nomine Sophia inter moniales scientiarum cultu insignis multa passa, eximiam prorsus constantiam exhibuit ». S. Matronæ monasterium seminarum fuit ita appellatum, quod S. Matrona Pergensis in eo aliquandiu vixerit obieritque. Legenda Menæa ad diem ix Novemb. et ad diem x Octob. et quæ anno **cōxcii** de edicto unionis dixi.

8. *Anastasius imp. Concilii Chalcedonensis inimicus.* — Tununensis ad consulatum Gibbi sequenti anno gestum rem aliter narrat his verbis: « Anastasius imp. Flaviano Antiocheno, et Philoxeno Hieropolitanu præsulibus Constantinopoli Synodum congregat: et contra Diodorū Tarsensem, Theodorum Mopsuestenum cum scriptis, Theodoreum Cyri, Ibam Edessemum, Andream, Eucherium, Quirnum et Joannem episcopos, cæterosque alios, qui in Christo duas prædicabant naturas, duasque formas, et qui non confitentur unum de Trinitate crucifixum, una cum Leone episcopo Romano, et ejus tomo, atque Chalcedonensi Synodo inferre anathema persuasit ». Verum ut anno **cōxcii** demonstravi, scriptores qui de rebus Ecclesiasticis imperante Anastasio geslis scripsere, inter se non conveniunt ob dissidia, quæ inter ipsosmet Orthodoxos versabantur. Quæ in causa fuere, cur Historici falsis relationibus decepti res aliter sæpe narraverint, quam revera sese eæ habuerint. Quare Tununensis narratio ex Theophanis narratione corrigenda. Denique quis credat, Constantinopoli Synodum habitam a qua abfuerit *Macedonius* patriarcha Constantinopolitanus, et interfuerit Flavianus patriarcha Antiochenus? Hoc procul dubio absurdum. Porro *Flavianum* hoc tantum anno episcopum Antiochenum renuntiatum esse anno **cōxcvi** ostendimus.

SYMMACHI ANNUS I. — CHRISTI 499.

1. *Concilium Romanum indicit Symmachus in quo de creatione Romani Pontificis statuta.* — Christi annus quadringentesimus nonagesimus nonus uno consule Joanne Gibbo nolatus ponitur a Marcellino, et Cassiodoro : qui autem addit Asclepium, unde acceperit, non habet quo probet. Antequam autem consul Joannes in Oriente creatus innotesceret Occidentalibus, sive alia de causa id acciderit, post consulatum Paulini præsens annus reperiatur inscriptns, ut in Romano Concilio hoc anno prima die Martii a Symmacho Romano Pontifice congregato, non a Theodorico rege, ut perpetram tradidit Theodorus lector in Collectaneis : ipsa enim Acta Synodi id expresse declarant, quæ proxime reddituri sumus.

2. Qui igitur potior tempore, æque jure potior, anno superiori declaratns est legitimus Romanus episcopus Symmachus, mox ad Italæ episcopos litteras dedit, quibus iidem quamprimum ad Synodum convenire jubeantur. Cujus quidem Synodi convocandæ illud Symmachi consilium fuit, ut decernetur legitime creato Pontifici Urbis episcopatus; insuper, ut ab eadem canones sancientur, quibus retunderetur procitas ambientium : quod declarat ipsa Symmachus papæ archidiaconi ad Synodum præloquentio, quæ in ejusdem Concilii Actis, hoc præmisso titulo, legitur :

3. « Post consulatum Paulini V. C. die kalend. Martiarum, in Basilica beati Petri Apostoli, Synodo præsidente beatissimo papa Symmacho : beatitudo vestra, directis antebac per provincias auctoritatibus frequenter Italæ sacerdotum Synodum convocavit, quorum presentia in vesris videtur ocutis constituta. Nunc beatitudo vestra, quæ ad Ecclesiasticas indemnitates, vel ad pacem totius Ecclesiæ pertinent, seu concordiam, dignetur tractabilius ordinare ». Hæc præfato Fulgentio archidiacono, secutæ sunt Synodi faustæ acclamations Symmacho papæ : quibus saepius repetitis, idem Pontifex hæc ad eos : « Concilium dilectionis vestræ, neglecta brennis asperitate, sollicitudo nostra pro Ecclesiastica indemnitate specialiter congrega-

vit; ut episcopalem ambitum, et confusionis incertum, vel popularem tumultum, quem per subversionem diaboli usurpatione aliquorum tempore creationis meæ constat exortum, communicato patriter tractatu, in futurum possimus robuste, ac vivaciter (veraciter) amputare.

4. « Atque ideo caveamus in posterum, ne subversio disciplinæ, aut audacia præsumentium gestat tentare similia : et pari adunatione tractemus, expressis sententiis sancientes, quid circa Romani episcopi ordinationem debeat custodiri. Universi episcopi vel presbyteri dixerunt : Ut tial, rogamus : dictum est decies. Ut scandala amputentur, rogamus : dictum est novies. Ut ambitus extinguitur, rogamus : dictum duodecies (quindecies). Exaudi Christe; Symmacho vita : dictum est sexies. Cujus sedem et annos Deus conservet et augeat : dictum est quinquies. Ut de præsenti tiat : dictum est decies. Symmachus episcopus dixit :

5. « Quoniam fraternitas vestra curam provisionis nostræ suis exhortationibus incitavit, et paritem circa Ecclesiæ tranquillitatem Dei nostri contemplatione animum præstat (sicut præfati sumus) deliberatione in præsenti habita quid placeat ex omnibus, vestris informatis sententiis, quæ in hoc venerabili Concilio per Ecclesiastica recitentur officia. Cumque surrexissem, et paulo post iterum consedissent, Aemilianus notarius Synodi decreta vulgavit ». Quæ sunt hujusmodi :

6. « Propter frequentes ambitus quorumdam, et Ecclesiæ iuditatem, vel populi collisionem (quæ molesta, et iniqua incompetenter episcopatum desiderantium generavit aviditas) ut extinguitur futuris præsumptio fam perniciosa temporibus : constituit sancta Synodus, ut si quis presbyter, aut diaconus, aut clericus, papa incolui, et eo inconsulto, aut subscriptionem pro Romano Pontificatu commodare, aut pitacia promittere, aut sacramentum præbere tentaverit, aut aliquod certe suffragium polliceri, vel hac de causa privatis conventuolis factis, deliberare atque decernere : loci sui dignitate atque communione privetur. Universa

Synodus surgens exclamavit : Exaudi Christe : Symmacho vita : dictum est decies. Ille pax cum Symmacho ; dictum est quindecies. Cujus Sedem, et annos : dictum est octies ». Hisque absolutis acclamationibus, haec sancta Synodus subjicit :

7. « Pari severitate feriendo eum, qui hoc vivo (sicut dictum est) Pontifice, quolibet modo fuerit ambisse convictus, aut certe tentasse : omnibus pariter hujus culpæ reis anathematis pena plectendis Symmachus episcopus dixit : Ergo universitati placet quod ab omnibus recognoscitur vel probatur ista sententia ? Universa Synodus dixit : Placet : et quod omnibus placet, fiat ». Peractis his, aliam in haec verba subjicit Symmachus rogationem :

8. « Si (quod absit) transitus papæ inopinatus evenerit, ut de sui electione successoris (ut supra placuit) non possit ante decernere : siquidem in unum totius inclinaverit Ecclesiastici ordinis electio, consecretur electus episcopus. Si autem (ut fieri solet) studia cœperint esse diversa eorum de quibus certamen emerserit ; vincat sententia plurimorum : sic tamen, ut sacerdotio caret, qui captus promissione, non recto judicio de religione decreverit. Synodus dixit : Placet. Dictum est decies ». Quod audis, lector, prædecessorem de sui successoris electione decernere, non sic accipias, ut Romani Pontifices sibi ipsis subrogarent successores : nunquam enim post Petrum id ab aliquo reperitur fuisse tentatum : sed quod modestiæ causa dignum putarent sede Petri, ut decadentis Pontificis de successore sententia rogaretur : quæ tamen ipsius Romanæ Ecclesiæ cleri consilio, num rata esset habenda, omnium rogata sententia, collatis suffragiis, scrutatur. Adjecit porro haec Symmachus :

9. « Propter occultas antem fraudes, et conjurationum secretas insidias, quas hujus sententia distinctionis consequitur : Si quis ad Ecclesiasticam pertulerit notitiam consilia eorum qui contra hanc Synodum de Pontificali egerint ambitu, et rationali probatione convicerit : particeps actionis hujusmodi non solum purgatus ab omni culpa sit, sed etiam remuneratione, quæ non indigna sit, subleveletur ». Secentæ sunt haec consuetæ acclamations : confirmatisque decretis, adjecta est subscriptio septuaginta duorum episcoporum, quæ singulorum expressa nominibus iisdem subjicitur Actis : appositum item chirographium Romanorum presbyterorum numero sexaginta septem, et diaconorum quinque.

10. Qui autem presbyterorum primo loco subscripsit, fuit Cælius Laurentius archipresbyter tituli S. Praxedis : ille ipse, quem diximus creatum anno superiori in schismate contra Symmachum. Porro in hoc ipso Concilio eundem ordinatum episcopum Nucerinum, habet Anastasius Bibliothecarius, « intuitu (ut ait) misericordiæ ». Cum vero haec omnia Theodorico Ariano regi Theodorus adscribat; procul a veritatis scopo aberrare, ipsa Acta declarant. Sed et decipitur, dum etiam Pontificatum Symmacho ab eodem confirmatum effutiit verbis istis :

« Theodoricus Afer (ita pro Gotho) Romæ tunc temporis potens, licet Arianus esset, collecta episcoporum Synodo, Symmachio Romanum episcopatum confirmavit, Laurentium vero unius civitatis nomine Nuceriae episcopum constituit ». Itæ ipse, quæ cuncta ex certis germanisque ejusdem Synodi Actis corrigenda sunt. Non ante autem sequentem annum Romanam venisse Theodoricum, ex Cassiodoro suo loco dicetur.

11. *Symmachus frustra admonet Anastasium imp.* — His igitur de creatione Romani Pontificis a Symmacho ac universo Concilio stabilitis, ad Orientalis Ecclesiæ turbines idem Symmachus papa convertit obtutum : et cum aliquandiu exspectasset ab Anastasio imperatore accipere litteras, quas consueverunt omnes Christiani imperatores ad recentis creatum Romanæ Ecclesiæ praesulem in ore majorum dare, nec quicquam ab eo litterarum acceptisset : ipse Symmachus ad eum scripsit, admonens ut a communicatione, et patrocinio hæreticorum desisteret. Sed tantum abest, ut Anastasius litteris Symmachii obtemperarit, hæreticosque a se dimoverit, ut etiam qui erant in Oriente Catholicæ communionis antistites, et his subditii Orthodoxi, eisdem, immisis in eos militibus, cogerent cum hæreticis communicare. Quid vero demum his permotus idem Symmachus papa fecerit, inferius suo loco dicemus. Ita quidem in deploratissimo statu collocatis rebus Orientalis Ecclesiæ, in dies magis magisque collabentibus, multa spes erat ut more solito sublevandæ essent ope Romani Pontificis, a cuius se communione præciderant ob Accium illi ipsi qui ibi videbantur esse fideles, et defensores Concilii Chalcedonensis.

12. *Bulgarorum irruptio et terre motus.* — Ita autem cum populo simul et principe delinquentे, Deus Barbaros in eum movet. Hoc enim anno gens ignota nomine, ex intimis Borealibus finibus palabunda progressa, timenda cunctis, violento agmine sese infudit in Thracias : fuerunt hi Barbari Bulgari nominali, de quibus Romanos superantibus ita sub hujus anni consulatu Marcellinus in Chronico : « Aristus Illyricanae ductor militie cum quindecim millitus armatorum, et cum quingentis viginti plaustris armis ad preliandum necessariis oneratis, contra Bulgaros Thraciam devastantes progressus est. Bellum juxta fluvium Zurtam consertum, ubi plus quam quatuor millia nostrorum aut in fuga, aut in præcipito ripæ siccæ, et sine flumine interempta sunt. Ibique Illyricana virtus militum periit, Nicostrato, Innocentio, Tanco, et Aquilino comitibus interfectis ». Haec Marcellinus : sed qui ab eis victus est ferro Anastasius imperator, auro hostem superare contendit, dum ingenti vi auri persoluta, ad tempus grassationem illam a Bulgaria redemit.

13. Additum est ad vindictam, ut quod Marcellinus testatur, magno terræ motu Pontica regio concuteretur. Quid antem mirandum tunc acciderit Neocæsareæ in Ponto civitatis, Theodorus Lector in

Collectaneis¹ hoc dignum memoria afferit : « Cum Neocæsareo terræ motus aliquando futurus es set; miles quidam civitatem ingressus, duos milites in illam abeuntes, et alium quemdam post fergum istorum clamantem vidit, ac dicentem : Servate domum in qua theca est Gregorii. Et terræ motus factus est, ac maxima civitatis portio prolapsa, domus vero Gregorii mirabilium patratoris servata ». Hæc Theodorus : quibus vides esse Deo curæ reliquias ac monumenta sanctorum vivorum. Sie igitur frequentibus diversisque cladibus affligitur Oriens, quandiu perfidia illie hæretica viguit.

44. Sed antequam ultius te mœrentem tristri narratione perducam, hic, lector, paululum consistens, contemplare, rogo, præsentis temporis Ecclesiæ Catholice statum quo (mirum dictu) nullus esset reperiri in toto terrarum orbe penitus princeps Christianus Catholicus : nam et qui velamento fidei Orthodoxæ diu latuit Anastasius imperator, jam apertissime cognitus hæreticus, Catholice fidei oppugnator, juste meruit tandem a Romano Pontifice excommunicatione percussi, cum ipse acerbius tanto accepto vulnere sevili. Quis ista considerans, animum non desponderet, atque putaret scintillam fidei Orthodoxæ tot undique e portis inferri seva rabie erumpentibus ventis agitata exstingui ?

45. *Alemanno bello feliciter confecto, Clodoveus cum suis Franci ad Christum convertitur.* — At nequicquam timeas, sed potius velim exultes ad istiusmodi serium divinæ sapientiæ lumen : « Ludit » quidem « ipse », ut Sapiens ait², « coram eo omni tempore, ludit in orbe terrarum » : quo sic doceat mortales, non hominum arbitrio et humanae potentiae inniti, sed divina Providentia Ecclesiam regi, erigique demersam, secundum illud propheticum de Domino dictum³ : « In manibus abscondit lucem, et præcipit ei, ut rursus adveniat ». Ita namque veluti ludo quodam tenebras absconsione lucis inducit : statimque adaperiens manum, easdem redditæ luce fugat. Etenim hoc ipso anno (quis credat?) quo tam dense tenebrae operiunt ubique terram, et caligo populos, in Galliis plane divinitus novæ lucis fulgidum sidus apparuit, cum videlicet Clodoveus ille magnus Francorum rex, de cuius regni exordio plura superius dicta sunt, illustratione sacri baptismatis filius lucis efficitur : hoc ipso (inquam) anno qui ejus regni numeratur decimus quintus⁴, a S. Remigio Rhemensi episcopo ipsum esse baptizatum, qui res ab eo gestas sunt prosecuti, testantur. Quomodo autem Deus, qui⁵ de tenebris fecit splendescere lumen suum, ipse illuxit in corde Francorum regis ad illustrationem Catholice fidei, antiquior cæteris historicis Gregorius Turonensis ita narrat⁶ :

46. « *Regina vero* » Clotildis videlicet femina

Christiana, Clodovei conjux, de qua plura superius, « non cessabat predicare, ut Deum verum cognosceret, et idola negligeret; sed nullo modo ad haec credenda poterat commoveri; donec tandem aliquando bellum contra Alamannos commoveretur, in quo compulsus est ex necessitate, quod prius voluntate negaverat. Factum est autem, ut conligente utroque exercitu, vehementer cederentur, atque exercitus Clodovei valde ad internectionem ruere cœpil. Quod ille videns, elevatis in cælum oculis, compunctus corde, commotus in lacrymis ait : JESU CHRISTE, quem Clotildis prædicat filium Dei vivi, qui dare auxilium laborantibus, victoriamente in te sperantibus tribuere diceris, tuæ opis gloriam devolut efflagito : ut si mihi victoriam super hos hostes indulseris, et expertus fuero illam virtutem, quam de te populus tuo nomini dicatus probasse se prædicat : credam tibi, et in nomine tuo baptizer. Invocavi enim deos meos, sed (ut experior) elongati sunt ab auxilio meo : unde credo illos nullius potestatis esse præditos, qui sibi obedientibus non succurrunt. Te nunc invoco, et tibi credere desidero, tantum ut eruar ab adversariis meis.

47. « Cum autem haec diceret, Alamanni terga verentes, in fugam labi cœperunt. Cumque regem suum cernerent interemptum, Clodovei se ditionibus subdunt, dicentes : Ne amplius, quæsumus, pereat populus : jam tui sumus. At ille prohibito bello contractoque populo, eum pace regressus, narravit reginæ, qualiter per invocationem nominis Christi victoriam meruit obtinere ». Insignis plane nobilisque ista de subactis Alamannis victoria fuit, ut ex Theodorici Italiae regis litteris intelligi potest, quas legatis dedit missis statim in Gallias ad Clodoveum, ut per eos eidem de victoria accepta gratularetur : ipsæ autem litteræ sic se habent⁷ :

48. « *Lnduin (Ludovico) regi Francorum Theodoricus rex* ». Sic namque pro diversitate nationum diverso modo Clodoveum (ut diximus) inuenies appellatum.

« Gloriosa quidem vestrae virtutis affinitate gratulamur, quod gentem Francorum prisca ætate residem feliciter in nova prælia concitasti, et Alamannicos populos causis fortioribus inclinatos victrici dextera subdidisti. Sed quoniام semper in auctoribus perfidiae resecabilis videtur excessus (quia ex primiorum plectibilis culpa omnium debet esse vindicta) motus vestros in fessas reliquias temperate : quia jure gratiae merentur evadere, quos ad parentum vestrorum defensionem resipitis configuisse. Estote illis remissi, qui nostris finibus celantur exterriti. Memorabilis triumphus est, Alamannum acerrimum sic expavisse, ut tibi eum cogas de vitæ munere supplicare. Sufficiat illum regem cum genti sue superbia cecidisse : sufficiat innumerabilem nationem partim ferro, parlim servilio subjugatam : nam si cum reliquis confligis, adhuc

¹ Theod. Collect. I. II. prope fin. — ² Prov. VIII. — ³ Job. XXXVI. — ⁴ Hincmar. in Vit. sancti Remigii apud Sar. tom. I. — ⁵ 2. Cor. IV. — ⁶ Greg. Tur. de Gestis Francor. I. II. c. 30.

⁷ Apud Cassiod. Variar. I. II. Ep. XL.

cunclos superasse non crederis. In talibus causis acceperit frequenter expertum : illa mihi feliciter bella provenerunt, quae moderato fine peracta sunt. Is enim vincit assidue, qui novit omnia temperare : dum jucunda prosperitas illis potius blanditur, qui austeritate nimia non rigescunt. Cede itaque suaviter genio nostro, quod sibi gentilitas communis remittere consuevit exemplo. Sie enim sit, ut et meis petitionibus satisfecisse videamini, nec sitis solliciti ex illa parte, quam ad nos cognoscitis pertinere.

19. Quocirca salutantes gratia, honore et affectione, qua dignum est, illum et illum legatos nostros ad excellentiam vestram consuetuam charitate direximus, per quos et sospitatis vestrae judicium et speratae petitionis consequamur effectum. Quædam vero, quæ ad nos pro vestris utilitatibus pervenerunt, per harum portidores verbo vobis insinuanda commisimus : ut cautores effecti, optata possitis Victoria constanter expleri. Vestra siquidem salus, nostra gloria est; et toties regnum Italæ proficere judicamus, quoties de vobis lata cognoscimus. Citharœdum etiam arte sua doctum pariter destinavimus expetitum ; qui ore manibusque consona voce cantando, gloriam vestrae potestatis obblebet. Quem ideo fore credimus gratum, quia ad vos eum judieasti magno opere dirigendum ». Hæc Theodorieus ad Clodoveum regem, qui datus ante ad eum litteris, eitharcœdum ad se mitti rogaverat ; quem ipse Theodoricus a Boetio patricio viro cum aliis facultatibus tum musica scientia disertissimo diligendum, scripta ad eum Epistola¹, in mandatis dederat. Qui autem a tanta clade superfuerunt Alamanni, haud in Germaniam reversi sunt, sed a Theodorico rege in Italiam vocati, ut patet ex Ennodio, qui hæc habet in Panegyrico : « Quid, quod a te Alamanniae generalitas intra Italæ terminos sine detimento Romaniae possessionis inclusa est? cui evenit habere regem, postquam meruit perdidisse. Facta est Latialis eustos imperii semper nostrorum populatione grassata, cui feliciter cessit fugisse patriam suam, etc. » Sed ad Clodoveum revoeetur oratio.

20. His itaque de Alamannie bello feliciter confecto narratis, jam quæ sunt reliqua de ejusdem Clodovei Christianitate dicamus. Subdit autem ista Gregorius² : « Tunc regina accersiri clam S. Remigium Rhemensis urbis episcopum jubet, deprecans, ut regi verbum salutis insinuaret. Quem sacerdos accersitum secretius cœpit instigare, ut Deum verum factorem earli et terræ erederet, idola negligeret, quæ neque sibi neque aliis prodesse possunt. At ille ait : Libenler te, sanctissime pater, audiā : sed restat unum quod populus, qui me sequitur, non patitur relinquare deos suos. Sed vado, et loquor eis juxta verbum tuum. Conveniens autem cum suis, priusquam ille loqueretur, præcurrente potentia Dei, omnis populus pariter acclam-

mavit : Mortales deos abjieimus, pie rex : et Deum quem Remigius prædicat immortalem, sequi parati sumus. Nuntiantur hæc antistiti : qui gandio magno repletus jussit lavaerum præparari. Velis depictis adumbrantur plateæ Ecclesiæ, cortinis albentibus adornantur, baptisterium componitur, balsama diffunduntur; micant fragrantes odore cerei, totumque templum baptisterii divino respergitur ab odore : talenique ibi gratiam adstantibus Deus tribuit, ut æstimarent se paradisi odoribus collocari.

21. « Rex ergo prior poposcit se a Pontifice baptizari. Procedit novus Constantinus ad lavaerum, deleturus lepræ veteris morbum, sordentesque manus gestorum antiquorum recenti latice deleturus. Cui ingresso ad baptismum, sanetus Dei sic infit ore fœundo : Mitis depone colla Sicamber : adora quod incendiisti : incende quod adorasti. Erat enim S. Remigius episcopus egregiae scientiae, et rhetoriceis apprime imbutus studiis, sed et sanctitate ita præclarus, ut Silvestri virtutibus æquaretur. Est enim nunc liber Vitæ ejus, qui eum narrat mortuum suscitasse. Igitur rex omnipotentem Deum in Trinitate confessus, baptizatus est in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, delibutusque saeco christiale eum signaculo Crucis Christi. De exercitu vero ejus baptizati sunt amplius quam tria millia. Baptizata est et soror ejus Albofledis; quæ non post multum tempus migravit ad Dominum; pro qua cum rex contristaretur, S. Renigius consolatoriam misit Epistolam, quæ hoc modo sumpsit exordium : Angit me et satis angit vestrae causa tristitia, quod bonæ memoriae germana vestra transiit Albofledis : sed de hac re consolari possumus, quia talis de hoc mundo migravit, ut suscipi magis beat, quam lugeri. Conversa est enim et alia soror ejus Lanthildis nomine, quæ in heresim Arianorum dilapsa fuerat : quæ confessa æqualem Filium Patri et Spiritum sanctum, chrismata est ». Haec enim ipse de conversione Francorum.

22. *De S. Vedasto primo Clodovei catechista.* His igitur a Gregorio de Clodovei, et Francorum baptismo narratis, jungenda sunt quæ de S. Vedasto episcopo Atrebateni Albinus Flaccus sanetissimi viri res gestas prosecutus recenset his verbis³ post relatam victoriam de Alamannis feliciter consecutam : « Hæc, inquit, accepta victoria, de qua ante diximus, regi populoque suo causa fuit salutis æternæ, et ne lueerna (S. Vedastus videlicet) sub modio lateret absconditus, sed supra candelabrum positus, exemplis vel prædicationibus in domo Dei lucens, ab errore idolatriæ et caligine ignorantiae in viam plurimos educeret veritatis. Igitur superatis hostibus, et rebus in pace compositis, et Alamannis suæ subjectis ditioni, rex ovans cum laude triumphi ad patriam rediit. Et ut fidelis tantæ sibi glorie largitori sponsor appareret, festinavit servorum Christi saera imbuī prædicatione, et sancti baptismi ablui sacramentis. Venit autem ad Tullum

¹ Apud Cassiod. l. ii. Ep. xl. — ² Greg. Turon. de Gest. Franc. l. II. c. 31.

³ Apud Sur. tom. i. die vi. Februar.

oppidum : ubi sanctum agnovit Vedastum laudabilem religionem soli Deo servire, et dulcissimos contemplativae vitae carpere fructus. Hunc vero ad sanctum Remigium Christi carissimum sacerdotem ad Rhenorum properans civitatem sibi socium assumpsit, quatenus per singulos itineris sui gressus saluberrimis ab eo imbueretur doctrinis, et Catholicae fidei firmis initiaretur fundamentis : ut paratus fide et virtutem scientia, a tanto pontifice (Remigio scilicet) spirituali ablueretur lavaero et ab illo donis celestibus confirmaretur, quod ab isto divina prius proveniens gratia, Evangelicis cœptum fuerat prædicationibus.

23. « Hic ad fontem vitae festinante deducebat regem : ille in fonte salutis æternæ venientem abluebat : ambo propemodum pari pietate patres, hie doctrina fidei, ille baptismatis unda. Utrique æterno regi regem temporalem munus obtulerunt acceptabile. Hi sunt duæ ¹ olivæ, et duo candelabra Iucentia : a quibus rex præfatus in via Dei eruditus, miserante Deo, portam æternæ lucis ingressus cum forlissima genle Francorum credidit Christo, et facta est gens sancta ², populus acquisitionis, ut annuntiantur in eo virtutes illius, qui eos de tenebris vocavit in admirabile lumen suum. Sacra igitur Evangelicæ auctoritatis narrat historia ³, Dominum Jesum Jericho pergentem, ad confirmando fidei suæ majestatis corda populi præsentis, cuidam cæco ad se clamanti lumen reddidisse oculorum, ut per corporale unius cæci lumen, spiritualiter multorum illuminarentur pectora. Ita et sanctus Vedastus, Deo Christo donante per eujusdam illuminationem cæci, fidem quam verbo prædicavit, in corde regis miraculo confirmavit : ut rex ipse intelligeret, tam sibi esse necessarium cordis lumen, quam cæco oculorum illustrationem : et quod divina operata est gratia per preces famuli sui in oculis cæca nocte castigasti, hoc per sermones ejusdem famuli, eadem operante potentia, per spiritualis intelligentiam lucis in suo pectore perficeretur.

24. « Nam regia excellentia condigno comitatu cum multitudine maxima populi, iter agentibus illis, venerunt in quemdam pagum, qui incolarum terræ illius consuetudine Ungise pagus dicitur, prope Reguliacam villam, quæ sita est super florigeras Axonæ fluminis ripas. Et ecce ejusdem fluminis fontem rege transeunte cum multitudine populi, obviavit illi cæcus quidam, hujus diutissime solaris expers luminis, forte nec sua cæcatus culpa, sed ut manifestarentur opera Dei in illo, et per illius illuminationem præsentem plurimorum illuminarentur corda spiritualiter. Qui cum intellexisset a prætereuntibus, S. Vedastum Christi servum in eodem iter agere comitatu, clamavit: Sanele et electe Deo Vedaste, miserere mei, et supernam pio pectore diligentius deposce potentiam, ut meæ subveniat misericordia. Non aurum posco, nec argentum, sed ut mihi lumen per sanitatis tuæ preces restituatur.

¹ Zach. iv. — ² 1. Petr. ii. — ³ Lue xviii.

oculorum. Sensit itaque vir Dei virtutem sibi adesse supernam, non ob illius cæci tantummodo curationem, sed plus propter præsentis populi salutem tolm se in sacras effudit preces, in divina fidei pietate; et dexteram cum signo Crucis posuit super oculos cæci, dicens: Domine Jesu, qui es lumen verum, qui aperuisti oculos cæci ad te clamantis, aperi oculos istius : ut intelligat populus iste præsens, quia tu es Deus solus faciens mirabilia in cælo et in terra. Mox ille cæcus, lumine recepto, gaudens perrexit viam suam. In quo loco, tempore sequenti, a religiosis viris aedificata est Ecclesia in testimonium miraculi istius; in qua orantibus et credentibus usque hodie beneficia præstantur divina.

25. « Igitur rex a viro Dei Evangelicis apprime imbutus disciplinis et hoc præsenti miraculo in fide firmiter confortatus, nihil moratus in via, nihil dubitans in fide, sed magna alacritate animi, magna festinatione mentis sanctissimum pontificem Remigium videre properavit ; ut illius sacratissimo ministerio, Spiritu sancto operante, in remissionem peccatorum et spem vite æternæ Catholicæ baptismatis vivo ablueretur fonte. Cum quo aliquantis moratus est diebus, ut Ecclesiasticis satisfaceret sanctionibus, et pœnitentiae (secundum Apostolicum præceptum) prius ablueretur lacrymis, dicente B. Petro ¹ principe Apostolorum: Pœnitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi; et in nomine sancte Trinitatis celestis mysterii baptismi suscipere. Sciens vero B. pontifex, Apostolum dicere Paulum ²: Omnia vestra honesto cum ordine fiant : statuit diem quo rex intraret ad suscipienda divinæ pietatis sacramenta. Quale fuit tunc sanctis Dei gaudium, qualis in Ecclesia Christi latilia, cum viderent regem Nînive ad prædicationem Jonæ de solio majestatis sue descendisse, et in cinere sedisse pœnitentiae, et sub pia Dei sacerdotis dextera sue excellentiæ caput humiliare? » Haetenus de his quæ sacrum præcessere baptismum Albinus. Laborasse etiam et quidem impigre sanctum Solemnum episcopum Carnutensem in conversione Francorum, auctor est Sigebertus ³.

26. *Remigius Francorum Apostolus, miraculis insignis, Clodoveum baptizat.* — Verum præ cæteris S. Remigio conversionis ejus populi atque regis esse gloria tributa videtur, ipseque Francorum appellatus est Apostolus. Nam et Hormisa Romanus antistes, in litteris postea ad eundem S. Remigium, cum eidem credidit vices suas, datis, quæ haetenus extant, haec habet ⁴: « Vices nostras per omne regnum dilecti et spiritualis filii nostri Ludovici, quem nuper, adminiculante superna gratia, plurimis et Apostolorum temporibus æquiparandis signorum miraculis prædicationem salutiferam co-militibus, cum gente integra convertisti, et sacri

¹ Act. ii. — ² 1. Cor. xiv. — ³ Sigeb., in Chron. an. 490. — ⁴ In Vit. Remigii apud Sur. die xxi. Jan.

dono baptismatis consecrasti, etc. » Hæc Romanus Pontifex. Sed et ipse S. Remigius in testamento suo (ut dicetur) affirmat, divino munere factum, ut ad conversionem Francorum plura signa faceret.

27. Quod vero de miraculis plurimis Apostolicis temporibus aequiparandis tradit Hormisda editis ab eodem S. Remigio, quibus Clodoveus et universa gens Francorum Christianam fidem fuerint amplexati; hæc summatim in rebus gestis S. Remigii scripta leguntur¹: « Videntes, Franci scilicet idololatriæ, miracula quæ siebant per B. Remigium reverebantur eum; et licet Pagani diligebant eum, in quo lux cœlestis gratiæ omnibus resplendebat: et rex illorum libenter illum audiebat, et auditu eo multa faciebat, et a multis nequitiis se cohibebat. Erat enim S. Remigius vir sapiens atque sanctissimus, egregius rhetoricus, præclarus in virtutibus, cæcis visum restituens, mortuis vitam reparans, dæmonia ejiciens, omniumque infirmitatum languoribus medelam præbens »: et inferius de miraculo, quod divinitus editum est ante baptismum, hæc habet auctor Hinemarus:

28. « Cum illi tres, pontifex scilicet, et rex atque regina, dispositis sedibus consedissent, circumstantibus quibusdam clericis qui cum pontifice venerant, et familiaribus regis atque reginæ, et sanctus pontifex regem monitis instrueret salutari bus, ac Evangelicis disciplinis imbueret: ad confirmandam veræ fidei prædicationem per sanctum deproptem pontificem, etiam visibiliter ostendere Dominus voluit, quod cunctis fidelibus promisit²: Ubi sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Repente namque lux copiosa totam replevit Ecclesiam, ut claritatem solis evineceret; et cum luce vox pariter audit: Pax vobis: ego sum, nolite timere: manete in dilectione mea. Et post hæc verba lux quæ advenerat recessit, et incredibilis suavitatis odor in eadem domo remansit: ut palenter ostenderetur, illuc auctorem lucis et pacis atque suavitatis venisse; quem nemo eorum qui aderant, praeter episcopum, propter fulgorem luminis fulgor perculti intuere valuerunt: tantaque claritatis gloria pontificem sanctum perfudit, ut splendor ex eo procedens, plus conspicuam domum in qua sèdebant reddiret, quam lucernarum lumina ibidem lucentia. Rex autem, et regina pedibus sancti se prosternunt sacerdotis, et cum magno pavore et gemitu consolationem ejus requirunt; et quid sibi ad utilitatem atque salutem pertinens esset agendum, cum magna expectant devotione, parati audire et opere complere quæ a sancto Pontifice disserent ». Hæc secuta sunt sancti Remigii exhortatio et alia quæ baptismum præcedere solent.

29. Quid rursum factum sit; Apostolorum temporibus (ut verbis utar Hormisda) dignum miracu-

lum, illud plane ingens recolitur tum ab Amonio, tum etiam ab Hinemaro ejusdem Rhemensis civitatis episcopo, nempe ampullam chrismatis columbæ ore cœlitus advenientis allatam esse, qua tum fons ipse more solito, tum etiam rex Clodoveus sacratus est, cujus exemplo et reliqui omnes successores Francorum reges consueverunt inungi. His tam ingentibus signis plane innotescere fecit Deus, quantæ molis esset, ut reges Francorum cum populo suo Christianæ religioni adnectorentur.

30. « Baptizatus autem rex (subdit Hinemarus) cum gente integra plurimas possessiones per diversas provincias S. Remigio tam ipse quam Franci potentes dederunt: quas ipse per diversas Ecclesiæ tradidit; ne Franci eum rerum temporalium cupidum esse et ob id ad Christianitatem eos vocasse pularent, et fidem Christi ac sacerdotium vili penderent ». Hæc ille. Meminit ipse Remigius et de bonis datis ab eo ante baptismum (ut patet ex ejus testamento) atque de aliis postea impertitis: quamobrem jucundius erit hæc haurire ab ipso fonte: ex quo etiam illud accipitur memoria dignum, nempe ipsum regem Clodoveum mox factum Christianum, cuncta quæ fuerant belli tempore Ecclesiæ ablata, restitui voluisse, addidisseque iisdem alia magni pretii bona. Sed cum primum mentionem habeat de bonis donatis Ecclesiæ in gratiam S. Genovefæ sanctissimæ virginis Parisiensis, de qua plura sunt dicta superius; hic recensemus, quæ auctor Vitæ ejus, quod hoc ipso vixit tempore, de eodem Clodoveo Ecclesiam erigente ait his verbis¹:

31. « Gloriose memorie Clodoveus rex, qui ob ejus amorem, in carcerem retrusis sœpe veniam dedit, et ob diversa crimina animadversione dignissima capite plectendos, in ipso prope carnificis ielu, supplicante pro eis Genovefa, absolverat, Basilicam mirabilis opere extruendam suscepit sanctæ virginis adhortationibus permotus: quæ postea, illo e rebus humanis excedente, studio illustrissimæ Clotildis reginæ conjugis ejus mirifice ædificata et exornata in sublime crevit fastigium tripli porticu insignita ». Superstes fuit hæc admiranda virgo diutius, utpote quam idem auctor propagasse vitam dicat ultra octoginta annos. Sed, et quibus donis, quo sedulo studio, quantaque reverentia et officiis eam frequentaverit Clodoveus, praeter illa quæ dicta sunt, accipe ab ipso Remigio, cuius hæc ipsa sunt verba in testamento descripta, quod apud Brissonium quam fidelissime editum invenies²:

32. « Crusciniacum vero et Faram, sive villas, quas sanctissima virgo Christi Genovefa a rege Christianissimo Ludovico pro compendio itineris sui, cum Rhemensem Ecclesiam sœpissime visitare soleret, adipisci proueruit, almoniisque ibidem Deo famulantium deputavit: siue ab ea ordinatum est, ita confirmio, ut Crusciniacus futuri episcopi successoris mei obsequiis et sartatectis principalis Ec-

¹ Hinemar. in Vit. S. Remigii apud Sur. die XIII. I. an. — ² Matth. XVIII.

¹ Apud Sur. die III. Januar. — ² Brisson. Formul. I. vii.

clesiae deputetur. Faram vero eidem episcopo, et sartis tecis Ecclesiae, ubi jacuero, perpetualiter servire jubeo ». Rursum vero Gentilis adhuc idem Clodoveus complura contulit dona S. Remigio ; quæ ille (ut dictum est) ne offendiculum poneret Evangelio, omnia erogavit in pauperes, ipse continens nihil prorsus ex eis accipiens. Quanta autem eidem sanctissimo sacerdoti Remigio pro rerum temporalium contemptu Deus rependerit, ipsum hæc profitement, in eodemque testamento mox ista subdenter attende, quæ et superius memoravimus.

33. « Et quia ex omnibus episcopis Galliarum pro fide, et convocatione Francorum potissimum me laborare cognovit, dedit mihi Deus tantam gratiam in conspectu ejus, virtusque divina per Spiritum sanctum me peccatorem plurima signa ad salutem præfatae gentis Francorum operari fecit : ut non solum ablata omnibus Ecclesiæ regni Francorum restitueret, sed etiam de propria gratuita bonitate plurimas ditaret Ecclesiæ. Neque prius de regno ejus quantum passus est pedis Ecclesiæ Rhemorum jungere volui, donec ut hoc omnibus Ecclesiæ adimpleret, obtinui. Sed neque post ejus baptismum, nisi Condiciaeum et Julianum, super quibus idem dictus puer, et unanimis mihi Hodowaldus, et incolæ loci illius multiplicitibus xeniis obnoxie deprecantes, quod regi debebant, Ecclesiæ meæ solvendum, me petere compulerunt : quod idem piissimus rex et gratulante accipiens, promptissima voluntate largitus est ». Addit, et de aliis bonis in Aquitania, et Septemmannia (Septemmannia) positis, ab eodem rege Rhemensi Ecclesiæ dono datis, deque vase argenteo decem librarum ipsi Remigio elargito, ex quo thuribulum et imaginatum calicem tieri debere jussit. Sed exigua sunt hæc respectu eorum quæ aliis totius Galliæ donavit Ecclesiæ. At de his hactenus.

34. *Iterum recrudescit schisma.* — His autem de rebus Francorum gestis hoc anno narratis, tumultus urbani rursus Romanam revocant orationem. Etenim licet conflatum schismæ per sanctam Synodum hoc anno (ut vidimus) kalendis Martii celebratam videri potuisset esse sedatum, acerbiori denuo couatu recruduit : non quod amplius de illegitima electione fuerit negotium Symmacho ab adversariis facessitum : sed quod calunioso agentes, in eundem maxima quæque crimina intulerunt, cum et Theodorici regis Ravenna agentis auxilium in eundem Symmachum implorarunt. Res autem gesta ab Anastasio Bibliothecario ita narratur¹ : « Post annos vero quatuor aliqui ex clero zelo duici, et aliqui ex senatu, maxime Festus et Probinus incriminaverunt (insimulaverunt) Symmachum, et subornarunt falsos testes, quos miserunt Ravennam ad regem Theodoricum accusantes B. Symmachum; et occulte revocaverunt Laurentium post libellum Romæ factum, et fecerunt schisma, et divisus est

iterum cleris : nam alii communicarunt Symmacho, alii Laurentio. Tunc Festus et Probinus senatoris miserunt relationem regi, et cœperunt agere, ut visitatorem daret rex Sedi Apostolicæ. Tunc rex dedit Petrum Altinæ civitatis episcopum, quod canones prohibebat ». Hæc auctor, in eo tautum mendax, dum quarto anno ab electione Symmachi ea facta esse testatur : ad quartum enim annum referenda est Symmachii facta in Synodo plenior purgatio, de qua suo loco dicturi sumus.

35. Verum hoc anno ista contigisse, cum adhuc Theodoricus Ravennæ se contineret, quo libellus accusationum ad eundem regem missus habetur, Cassiodorus certissimam fidem facit, dum anno sequenti ejusdem Theodorici regis Romanam adventum recenset : quæ autem hæc secuta sint, dicemus anno sequenti. Porro acerbiorum hunc iterum excitatum schismaticorum motum fuisse, ea quæ in Palmari Synodo scripta leguntur, fidem faciunt, nempe spoliatum Symmachum papam Ecclesiæ bonis : haec namque in apologetico deplorat Ennodius verbis istis : « Quæ enim judiciorum forma præcesserat, ut vobis hostiliter disruptis, etiam per suggestionem vestram, sublatis Ecclesiæ opibus, qui diu fuerat cibis esurientium, famis mancipium videbatur effectus, dum alimentis distributor egebat, et fieret in dominatu servitus, et in servitute dominatus ? » Hæc ipse. Sed de his suo loco inferius.

36. *Dux Symmachii Epistolæ ad Eonium Arelatensem episcopum.* — Hoc eodem anno, post consulatum Paulini videlicet, exhibet nobis codex Arelatensis duas Symmachii papæ Epistolas datas mensibus Septembri atque Octobri ambasque scriptas ad Eonium episcopum Arelatensem, sive potius Cæsarium ; quarum prior sic se habet :

« Dilectissimo fratri Eonio (Cæsario) Symmachus.

« Dilectionis tuæ litteras mandataque filio nostro Crescentio presbytero in nuntio deferente suscepimus, quibus constat inter Arelatensem et Viennensem Ecclesiam aliquodd ordinandis episcopis in vicinis civitatibus oriri luctamen : illa re videlicet faciente, quod decessor noster sanctæ recordationis Anastasius tractans confusionem provinciæ, aliqua contra veterem consuetudinem jussit observari, decessorum suorum videlicet ordinationem (quod non oportebat) sub qualibet necessitate transgrediens. Nam dum ad Trinitatis instar, cuius una est atque individua potestas, unum sit per diversos antistites sacerdotium : quemadmodum priorum statuta a sequentibus convenit violari ? Ille accedit, quod hæc sit sententiarum varietas ad ipsam sacrosanctam Catholicam religionem credimus pertinere : cuius omnis potestas infringitur, nisi universa quæ ad invicem sacerdotibus semel statimuntur, perpetua sint. Quod alias contingere poterit, si successor decessoris actibus non tribuerit firmitatem, et roboro quæ gesta sunt, faciat rata esse quæ gesserit. Quanta enim

¹ Anastas. in Symma.

vicariis beatissimi Petri Apostoli judicabitur esse reverentia, si quæ in sacerdotibus præcipiat, eisdem transeuntibus dissolvantur? Relegentes ergo veterum antistitum super hæc causa ordinationes, quibus Ecclesiasticum gravatur scrinium: dilectionem tuam enixisse commonemus, ut in ordinandis per singulas urbes sacerdotibus cana ae reverenda servetur antiquitas, nec novella constitutio vetustæ sanctionis robur inminuat: quia non aliter inter vos poterit servari concordia, nisi novis cupiditatibus antiquitatis reverentia modus prudenter adhibeatur consilio. Dominus te incolumem custodiat, fili et frater carissime. Dñi. III kal. Octobr. I. Term. P. C. Paulini junioris V. C. » Posterior antem hæc est:

37. « Dilectissimo fratri Eonio (Cæsario) Symmachus.

« Movit equidem nos, quod dilectionis tuæ relatio declaravit: namque (neimpe) contra regulas Ecclesiastici constituti, et adversum reverentiam canonum tractatum per subreptionem Viennensis Ecclesiae pontificis, Sedi Apostolicae dudum præidente prædecessore nostro, se inculpabiliter aliqua

mernisse; cum, si sit vera conquisitio, effectum non possint impetrata frivole possidere, nec a nobis aliquid novi poterit ordinari, nisi quæ a Patribus prædecessoribus nostris in hac causa statuta claruerint. Tamen ne facile alterius partis absentia præjudicabiliter videremur aliqua decrevisse, id magis duximus ordinandum, ut fraternitas tua competenti tempore de Ecclesiastico ordine instructum non moretur, et omni causa dirigere, qui apud nos veritatem causæ competenter alleget; quatenus pertractatis omnibus quod statnendum est, sub deliberationis robore sentiatur. Illud etiam dilectionem tuam facere debere præcipimus, ut fratrem et coepiscopum nostrum Viennensis urbis antistitem misso nuntio et scriptura communoneat, ut constitutis diebus is quoque hominem proprium dirigat, qui partis ejus allegationes competenter insinuet: ut de promotis ab utraque parte suggestionibus securius quæ in perpetuo servanda sint disponantur. Quia semper suspectus judicat, qui sub unius, quod videtur eligit deploratione sancire. Dominus te incolumem custodiat, frater carissime. Data sub die III kal. Novemb. P. C. Paulini V. C. »

Anno periodi Graeco-Romanæ 5992. — Jesu Christi 499. — Symmachi papæ 2. — Anastasii imp. 9. Theodorici reg. 7. et 11.

4. *Consules.* — *Joannes Gibbus* absque collega consul processit, ut Fasti omnes habent, et quidem in Oriente; hic enim est *Joannes ille*, quem supra cum versionibus vulgaribus *Joannem Cyrtum* appellavimus. Verum interpretem Theophanis male illum eo nomine appellasse ex eo liquet quod *Marcellinus* et *Victor Tununensis*, qui sequenti saeculo vixerunt, eum *Gibbum* nominent arguento manifesto illum eo nomine vulgo tunc appellatum; quia tamen in Graeco dicitur: Ιωάννης τὸ ἐπίκινον κυρτός; cum vertere debuisset interpres, *Joannes cognomento Gibbus* (κυρτός enim gibbum, seu gibbosum significat) vocem illam latinam fecit, et hunc *Joannem Cyrtum* vocavit, ut etiam *Christophorus* in sua versione, et *Raderus* in versione *Chronici Alexandrinus*, a quo errore cavit *Valesius* in versione *Evgrii lib. 3, cap. 25*, ubi de isto Joanne sermo est, quem recte *Joannem Gibbum* appellat. Baronius ait *Gibbum* appellari a *Gassiodoro* in *Chronico*, sed *Cassiodorus* eum tantum *Joannem* sine cognomine nuncupat. Præterea *Baronius* scribit, antequam ejus creatio Occidentalibus innotesceret

adhibitam in Occidente fuisse formulam *post consulatum Paulini*, anno superiori consulitis Occidentalis. Sed licet consul in Oriente creatus, in Occidente nuntiatus fuisset, liberum erat, vel similem formulam usurpare, vel nomen consulis Orientalis in Actis publicis memorare, ut alibi demonstravi. Denique *Joannem Gibbum Omuphrius consulem Occidentalem* perperam existimavit, quia sc. Theophanem tunc adhuc ineditum non viderat.

2. *Synodus Romana I sub Symmacho PP.* — A num. 4 ad 41. *Synodi Romanae* sedente *Symmacho* celebratae, in Collectionibus Conciliorum, et in Annalibus Ecclesiast. suo ordine hactenus non collocatae, variarunt hallucinationum causa fuisse. Hunc ordinem ibidem perturbatum esse observavit *Sirmonodus*, et IV Synodo suum locum assignavit. Verum restat præcipua difficultas infra proponenda, quam nos tandem eluctatos esse, et omnes sex *Symmachianas Synodos Romanas* in integrum restituisse existimamus. Prima *Synodus Romana* sub *Symmacho* currenti anno celebrata, *post consulatum Paulini V. C. kalendis Martiis*, ut habent vul-

gatae ejus Editiones, quibus suffragantur codices MSS. San-Germanensis, Carolo Magno, ut ex charactere appareat, imperante, exaralus, et Victorinus ab annis amplius quadringentis. In velutissimo quidem codice Ms. Biblioth. Colbertina apud Baluziuin in Nova Collect. Concil. dicitur haec Synodus habila *Paulino consule sub die kalendarum Martiarum*, anno sc. superiori. Sed cum Symmachus die tantum xxii mensis Novembris illius anni pontificatum consecutus fuerit, haec subscriptio evidenter mendosa. Merlinus in sua Concil. Collectione ex Synodis Symmachianis, solius istius meminit, eamque *secundam* appellat, sed manifesto errore, ut ex dicendis liquebit.

3. *Gesta in hac Synodo.* — Actum in hac prima Synodo de tollendo ambitu in Comitiis Pontificis et de praecludenda schismatis via. Ob id decreatum, ut cujusvis ordinis clerici, qui papa incolumi suffragium alieni in proxima futura Romani Pontificis electione polliciti fuissent, aut sacramento se in alicujus gratiam obstrinxissent, loci sui dignitate, et communione privarentur. Baronius num. 10 refert, *Laurentium* anno superiori in schismate contra Symmachum creatum, praesenti episcopum Nucerinum factum esse; quam in rem Anastasium Bibliothecarium cilit. At is annum rei gestae non memorat, et ex his que infra dicemus, constabit, *Laurentium* in secunda tantum Synodo Romana episcopatum illum adeptum esse. Prieterea Baronius num. 4 reprehendit Theodorum Lectorem, quod adscribere videatur *Symmachi* confirmationem *Theodorico* Itiae regi. Verum quomodo intelligendus sit *Theodorus*, anno 9, num. 9 ostendemus.

4. *Bulgari primum innotescunt.* — Ad num. t2. *Bulgarorum* in Oriente nomen sub Anastasio imp. primum auditum, idque hocanno, quo, ut Baronius ex Marcellino in Chronico narrat, Romanorum exercitus ab eis fusus ac deletus est in Thracia. Tum anno dñi Thracia rursus ab eisdem deprædata, ut ex eodem Marcellino eo anno num. 39 narrat Baronius. Sed anno dñi, ut Baronius ibidem num. t ex Cassiodoro in Chronico habet, *Theodoricus* Itiae rex *Sermium* Bulgaris eripuit, quod in Illyricum transeuntes expugnarat. Nicephorus Patriarcha in Breviario, et Theophanes in Chronico pag. 297 docent, *Bulgaros* primum incoluisse regiones Maeotidi Paludi conterminas, juxta *Cophinum* fluvium Tanai proximum. Adjacens regio ad ortum *Magna Bulgaria* vocabatur, idque nominis inde consecuta est, quod sese circa Volgan fluvium porrigeret. *Patzinacitis* vicinos fuisse Bulgarios, auctor est Porphyrogenneta lib. de Administ. Imp. cap. 5, 8 et 37 et *Patzinaciti* eos tractus incolebant, quos *Danapris* et *Danastris* fluvii permeant, quorum alter est quem *Dnieper* vocant, seu *Borysthenes*. Verum progressu temporis prolata dominatione, armorumque vi ac fortitudine imperium ad Danubium usque produxerunt. *Justiniano* imperante Bulgari rursus *Thraciam* allixere tandem-

que a *Belisario* victi sunt, ut infra videbimus: de ipsorum ad fidem Christianam conversione sancto nono verba facturi.

5. *Bellum Alemannicum a Clodoveo rege gestum.* — A num. 45 ad 34. Baronius Siebertum in Chronico secutus bellum *Alemannicum* a *Clodoveo* magno, paulo antequam baptizarelur, gestum, hoc anno consignat. Verum bellum illud anno quadragesimo sexto contigisse certum esse debet. Turonensis lib. 2, cap. 30 et seq. fuse illud narrat aitque, *actum anno xv regni sui fuisse*, pugnamque ad *Tulbiacum* initam. Idem habet Auctor de Gest. Francorum. Tacitus lib. 4 Hist. *Tulbiacum*, seu *Tolbiacum in finibus Agrippiniensium* collocat. Alamanni Francos ultro laessebant spe potiundarum provinciarum, quæ sinistre Rheni ripæ vicinæ sunt. Clodoveus cum in eo prælio frustra Deorum, quos colebat opem implorassel, conversus ad Christum dicensque, « Te nunc invoco, et tibi credere desidero, tantum ut eruar ab adversariis meis », de Alamannis victoriari obtinuit, sed nihil ei cessit præter Alemanniam, neque enim in finitimos populos movit, pace cum Ostrogothis ac Burgundiobus servata.

6. *Boiarii seu Boii ab Alamannis diversi erant.* — Cointius anno cdxvi, num. 5 et seq. auctoritate Aventini lib. 3 Annal. Boiorum, ubi asserit *Suevos* et *Boios* communis vocabulo Alamannos fuisse, Alamannis a Clodoveo devictis, *Boioarios* adjicit, aitque ab hoc tempore *Boios* fedus societalemque cum Francis perpetuo fecisse. Hadrianus vero Valesius lib. 24 Rer. Fran. p. 460 et seqq. contendit *Boios* gentem Gallicam fuisse, quæ nihil commune cum *Boiariis* haberit; sed hos antiquitatis amore ac qualicunque nominum similitudine a rerum Boearum scriploribus ita vocalos, ut gentis obscuræ et ignobilis origines augustiores facerent. Verum hæ opiniones vanæ, et contra veterum scriptorum auctoritatem excogitatae. Valesium enim refellit Strabo lib. 4, p. 206, ubi inquit: « *Deinceps montium* », scilicet Alpium, « *partes*, quæ orlum spectant, et ad meridiem vertuntur, Rhæti et Vindelici tenent, Helvetiorum et Boiorum contermini, quorum campis imminent ». Helvetii autem Rheno et Laeu Constantie seu Briganlino terminabantur. Quare *Boii* hanc Suevia partem, quæ vicina est Danubii origini et proxima loca lacui Constantiae *Algoviam* usque habitabant, loca nempe inter lacum Constantensem et Augustam Vindelicorum posita. Idem Strabo lib. 7 Possidonium citat, aitque *Boios* post diversas ultra Rhenum sedes occupatas, habitasse tunc ad continua Helvetiorum. Tum: « Lacum Rhæti exigua parle, majore Helvetii et Vindelici attingunt: inde est Boiorum solitudo, usque ad Pannionias ». Plinius lib. 4, cap. 24, de desertis *Boiorum* etiam mentionem facit, et eundem situm illis assignat.

7. *Boiarii a Boiis non diversi.* — His ita constitutis invictè probatur Boioarios a Boiis diversos non fuisse. Iornandes enim lib. de Reb. Got. c. 55,

referens que inter Gothos imperantibus Leone et Glycerio circa annum cœlxxiii gesta sunt seribit : « Danubium Theodomir Gothorum rex congelatum cernens, pedestrem dicit exercitum : emensoque Danubio Suevis a tergo improvisus apparuit. Nam regio illa Suevorum (quæ a Danubio usque ad Mœni fluvii originem extendebatur) ab Oriente Boioarios habet, ab Occidente Francos (qui Alsatiam, Spiram, et Vormatiam obtinebant) a meridie Burgundiones (id est Helvetios, quorum regio Burgundia Transjurana appellabatur, et ante quadringentos annos antiquum Burgundie nomen adhuc retinebat), a septentrione Thuringos», qui tunc Thuringiam, Hassiam, ac Veteraviam, uti olim, continebant.

8. *Theodoricus Italiæ rex Alamannos fugientes recepit.* — Vides Boioarios ante quinti sœculi finem partem Orientalem antiquæ Suevie occupasse, et verosimiliter Palatinatum superiorem, seu Nordgaviam ultra Danubium sitam e regione Ratisponæ, cum viciniis urbium Norlingæ, Nurembergi, Dillingæ, Augustæ Vindelicorum, Kempfæ, Memmingæ versus *Lycum Fl.* usque ad Ulnam civitatem : et parte alia usque ad lacum Constantiensem. *Helvetii* vocabantur etiam *Alamanni*, uti omnibus nolum; ideoque cum sub quinti sœculi finem Suevi et Alamanni a *Bois* seu *Boioariis* distincti fuerint, sine fundamento dicitur, *Clodoveum*, cum Alamannos vicit, *Boioarios* etiam superasse, hosque illorum partem fuisse. Præterquam quod nullus ex antiquis prætensiæ hujus de Boioariis victoria, horumque cum Francis aut Clodoveo fœderis mentionem fecisse reperitur. Paruere *Boii* seu *Boioarii* Theodoro Italiæ regi, quoad vixit, isque Alamannis postquam regem suum amiserunt, in extremis regni sni terminis, hoc est, ut rete Hadrianus Valesius lib. 6. p. 257, in Rhætiis, quæ provincie Italiæ proxima Alamannorum finibus erant, terras assignavit. Hinc Ennodius in Panegyrico, quem eidem regi paucis post annis dixit : « Quid quod a te Alamannia generalitas intra Italiam terminos sine detrimento Romanæ possessionis inclusa est? cui evenit habere regem, postquam meruit perdidisse; cui feliciter cessit fugisse patriam suam; nam sic adepta est soli nostri opulentiam ». Quibus positis Aventini et tot scriptorum, qui eum sœculi sunt, fabulosæ narrationes corrunt ut ex dicendis anno bœvi magis patebit.

9. *Clodoveus rex die Natali Christi baptizatus.* — Post illam victoriam *Clodoveus* baptizatus est a sancto Remigio episcopo Remensi, de quo Alcuinus in Vita sancti Vedasti Atrebatenensis episcopi, ait, illum statuisse diem quo rex Ecclesiam intraret, ad suscipienda divinæ pietatis Sacra menta. Diem illum interpretatus est Paschi Domini Fredegarius in Epitome cap. 21, et in errore induxit Illu menarum, in Vita sancti Remigii, Flodoardum lib. 4, cap. 13, et ante nostram atatem recentiores pene omnes. Sed Epistola Acti Viennensis episcopi in regno Burgundie ad *Clodoveum* scripta, ubi accepit eum fidem Christi amplexum esse, Fredegarium

errasse, et die Natali Domini Clodoveum baptizatum esse, demonstrat. Ait enim Avitus : « Gaudeat ergo quidem Graecia, habere se principem legis nostræ, sed non iam, quæ tanto muneris dono sola mereatur illustrari, quod non desit et reliquo orbi claritas sua. Siquidem et occidnis partibus in rege non novo, novi jubaris lumen effulgurat. Cujus splendore congrue Redemptoris nostri Nativitas inchoavit, ut consequenter eo die ad salutem regenerari ex iuda vos pateat, quo natum redemptionis sue cœli Dominum mundus accepit. Igitur qui celeber est Natalis Domini sit et vestri, quo vos se. Christo, quo Christus ortus est mundo; in quo vos animam Deo, vitam præsentibus, famam posteris consecrastis ». — « De exercitu Clodovei », inquit Turonensis, « baptizati sunt amplius tria millia ». Fredegarius dicit sex millia, quos Hincmarus citatus sic conciliat : « Baptizantur de exercitu ejus tria millia virorum, exceptis parvulis et mulieribus ». Eadem qua Clodovens die « baptizata est et soror ejus Alboledis ». Tuni : « Conversa est et alia soror ejus Lantechildis nomine, quæ in heresim Arianorum dilapsa fuerat, quæ confessæ æqualem Filium Patri et Spiritum sanctum chrisimata est ». Post Clodovei regis conversionem usus iste baptizandi in Natalitiis Domini perseveravit apud Francos. Guntramnus enim Francorum rex apud Turonensem lib. 8, cap. 9, queritur dilatum esse nepotis sui baptismum ultra Natalis Domini solemnitatem.

10. *Anastasius PP. gratulatur Clodoveo de baptismo ab eo suscepto.* — Anastasius papa, ubi accepit *Clodoveum* Francorum regem baptismō regeneratum, statim gratulatorias ei litteras per Eumenium presbyterum misit, a Daclerio tom. v Spicilegii publicatas, in quibus ait : « Tuum, gloriose tili, in Christiana fide cum exordio nostro in pontificatu configisse gratulamur. Quippe Sedes Petri in tanta occasione non potest non laetari, cum plenitudinem gentium intuetur ad eam veloci gradu concurrere, et per temporum spatia repleri sagem, quam in aliud jussus est mittere idem piscator hominum et cœlestis Hierusalem beatus claviger ». Cum vero *Anastasius* mense Novembri anni cœlxxvi Romanus Pontifex creatus fuerit menseque Novembri anni cœlxxvii vivere desierit, baptismus Clodovei regis, in alium diem Christi natalitium incidere non potuit, quam in Natale Dominicum anni cœlxxvi.

11. *Secundum schisma anno di excitatum.* — Ad num. 33 et seq. Anastasius Bibliothecarius, postquam narravit quæ in primo adversus *Symmachum papam* schismate gesta fuerant, loquitur de secundo, quo quidam clerici et quidam senatores rursus accusarunt *Symmachum* et *Laurentium* occulte revere carunt quod *Theodoricum* Italæ regem movit, ut Petrum Altinæ civitatis episcopum visitatorem daret *Sedis Apostolice*. Rei gestæ tempus exprimit Anastasius a Baronio landatus, quando affirmat id factum esse post annos iv, scilicet a Synodo II Ro-

mana, in qua Laurentius factus est episcopus Nucerinus, ut ex dicendis palebil. Quare *Petrus Altinæ episcopus* anno tantum *dui* visitator Romanam missus est. Is enim annus *iv* est ab anno *D*, ideoque postquam *Theodosius* Romæ fuit, non vero antea, ut putavit Baronius, qui ideo perperam Anastasium reprehendit, quasi in tempore memorando errari. Sed de his postea.

42. Symmachi PP. ad Eonium episc. Arelatensem Epistolæ. — Ad num. 36 et seq. Duæ *Symmachi* papæ ad *Eonium* Arelatensem episcopum Epistolæ *post consulatum Paulini U. C.* datae, vere scriptæ sunt ad *Eonium*, non vero ad *Cæsarium*, ut credidit Baronius. Nam sanctus *Cæsarius* initio tantum sequentis sæculi Arelatensis episcopus renuntiatus est, ut infra videbimus. Præterea ex Epistolæ diversis annis datae. Prior que tam a Baronio num. 37, quam a Labbeo tom. *iv* Concil. pag. 1292, inverso ordine refertur, ad præsentem annum pertinet, ut ejus subscriptio demonstrat : *Data sub die iii kalendas Novemb. post consulatum Paulini U. C.* qua formula præsens annus denotatur. Questus erat *Eonius* Arelatensis episcopus apud Symmachum papam, Viennensem episcopum *contra regulas Ecclesiastici constituti Ecclesiae* suæ jura invasisse. Quare Pontifex, qui a prædecessoribus statuta servari volebat, *Eonio* injungit, ut aliquem ad se dirigat, *qui apud se veritatem causæ alleget*, utque Vienneensem episcopum moveat, quo *is quoque hominem proprium dirigat, qui partis ejus allegationes competenter insinuet*.

43. Sub anno et ordini restitur. — Tum Symmachus acceplis aliis litteris ab *Eonio* per Crescen-tium presbyterum missis, quibus dicebatur Anastasium papam *aliqua contra veterem consuetudinem* jussisse observari, Symmachus *Eonium* commo-nuit, *ut in ordinandis per singulas urbes sacerdotibus* (controversia enim inter utrumque episcopum ex ordinatione episcoporum *in vicinis civitatibus exorta erat*) *cana ac reverenda servetur antiquitas*, *nec nocella constitutio vetustæ sanctioris robur immiuat*, ubi loquitur Symmachus de divisione utriusque provinciæ alias a Leone Magno facta quam infringi pati nolebat. Epistola *Eonii* ad Symmachum periit, sed hæc nos doet Symmachi ad

Eonium Epistola a Baronio num. 36, et a Labbeo loco laudato recitata. Ejus haec est subscriptio : *data III kalendas Octob. iterum post consulatum Paulini junioris U. C.* ideoque anno Christi *D*, ut recte apud Labbeum, non vero currenti, ut perpe-ram apud Baronium legitur. Hæc Epistola (enjus initium : *Dilectionis tue litteras, etc.*) data, postquam hoc anno Symmachus ad *Eonium* scripsisset Epistolam cuius initium : *Movit equidem nos, etc.* quam numero superiori ad præsentem annum per-hinere ostendimus. Utraque itaque Epistola in fu-tura Conciliorum editione ordini suo restituenda, ac præterea ex subscriptione illius, quæ data est *III kal. Octob.* vox *junioris* ab aliquo sciole intrusa, expungenda erit ; eum *Paulinus* anno *cdxcviii* consul ordinarius dici non possit *junior*, quia nul-lus ejusdem nominis eum in consulatu præcesserat, quemadmodum anno superiori num. *t* jam diximus.

44. Florent in Galliis SS. Euspicius et Maxi-minus abbates Miciacenses. — Hoc circiter anno contigit Virdunensium defecio a *Clodoveo* Fran-corum rege. Aimoinus enim lib. *i*, cap. *t7*, refert id aecidisse post hujus regis baptismum, et ante expeditionem Burgundicam, quam tamen anno se-quenti suscepit. In Vita sancti *Maximini* Miciacen-sis abbatis, quam *Duchesnus* tom. *i* Script. Franc. edidit, legitur cives Virdunenses adversus *Clodo-veum* regem rebellasse, et cum muri arietibus atque aliis machinis jam cedere viderentur, sanctum *Euspicium* ejusdem civitatis presbyterum missum esse ad principem, qui ejus precibus motus *impunitatem quamvis noctutissimis* tribuit, jussisque, ut *Euspicius* et *Maximinus* nepos ejus comitatui ad-hærerent. Cumque Aurelianensem urbem rex advenisset, *Euspicio* et *Maximino* tribuit agrum Mie-aensem aliasque possessiones, ut *in eis famulis Dei absque ullo liceret Domino famulari incommmodo*, inquit Auctor Vitæ sancti Maximini. Jaeta lunc fun-damenta celebris monasterii *Miciacensis*, enjus *Euspicius* et *Maximinus* senior primi abbates fuere, illeque post biennium, *Maximinus* vero circa annum *DXX* ad Denim migrarunt, ut videre est apud *Cointium* in *Annal. Ecclesiast. Franc.*

COROLLARIUM

DE LEGATIONE ECCLESIAE ALEXANDRINÆ

AD APOSTOLICAM SEDEM.

ANNO CHRISTI 452.

1. Meminisse debes, lector, cum hoc ipso Annalium tomo superiorius ¹ impii Dioseori funesta scelerata narraremus, atque deploraremus pariter Alexandrinae Ecclesiae acerbissimum casum; nos ad aliquam consolationem levamenque tristitiae, mentionem obiter habuisse de missa ab Alexandrino patriarcha hoc tempore, dum præsens cuderetur tomus, legatione ad Clementem VIII Romanum Pontificem: quid tamen per legatos gestum esset, haud potuimus, pendente adhuc eadem Romæ causa, aliquid affirmare ac certum quid scribere. Ne igitur te de exitu rei animo suspensum dimisissse videamur: quid postea gestum sit coram ipso Romano Pontifice, cum ab eo iidem sunt auditi legati, et quomodo divino auxilio ex sententia tantum negotium confectum sit, sicut jucundum tibi fore putamus audire, nobis haud molestum erit referre: ex quibus et tu (si Catholicus es) haec sciens, plurimas Deo gratias agas; sin autem transfuga inter impia hæreticorum agmina prolieris, magis magisque erubescas et confundaris, in te illud propheticum dictum audiens²: « Erubescere Sidon, ait mare».

2. At non invidiam patiar neque calumniam, si vetera præ manibus habens, recentia tractem: pro me enim honorificam satis fortemque Dominus noster visus est habuisse suis verbis apologiam, cum ad opulentum parabolaram convivium apposuit hujusmodi corollarium³: « Ideo omnis Scriba doctus in regno cælorum similis est homini patri-

familias, qui profert de thesauro suo nova et vetera ». Et sponsa, quæ gerit typum Ecclesiae, mystice in Canticis cecinit⁴: « Omnia poma, dilecte mi, nova et vetera servavi tibi ».

3. Non satis quidem sufficio divinam admirari providentiam in Ecclesiæ regimine mille signis quotidie magis magisque elucescentem: quibus apparet luce perspicua, nolle Deum in maxima qualibet et horrenda Ecclesiæ temestate sileri præconia veritatis. Sic enim in passione Domini arripiuntibus fugam Apostolis, latro confitetur in cruce, et⁵ Centurio aperta voce vere Filium Dei Christum professus est: tacentibus, si fieri posset, eunctis hominibus qui confiteri deberent; tunc fore ut lapides clamorem emitterent, Dominus dixit⁶. Suppetunt quidem de his innumera argumenta: sed non est opus ut ab antiquitate petamus exempla, cum præsentis sæculi rerum status his plus satis abundet. Cum enim negant Catholicam fidem filii desertores, Romanæ Ecclesiæ rebellantes, traducunturque in errorem Boreales provinciæ, atque insurgunt blasphemantes et insanientes in cathedram Petri: ecce Indi et Antipodes credentes Christo, se filios esse Romanæ Ecclesiæ gloriantur, ejusdemque ubera sugentes, matrem sciunt, et matrem appellant, ab eaque se in Christo esse genitos recognoscunt.

4. Dum igitur in ipsum Romanæ Ecclesiæ Pontificem phrenetici isti, dicendi potius arreptiti, jacinnt contumelias atque evomunt toxicatas vipereo ex ore blasphemias: in immensum multiplicato fœ-

¹ Anno Christi 452. — ² Is. vi. xxiii. — ³ Matth. xiii.

⁴ Cant. vii. — ⁵ Matth. xxvii. Marc. xv. Luc. xxiii. — ⁶ Luc. xix.

nore aliunde compensat Deus benedictiones, laudes, praeconia, summosque glorie titulos : adeo ut non toleranda libenter tantum, sed et expetenda quodammodo videantur reproborum hujuscemodi maledicta, pro quibus adeo amplam confertamque Deus rependit benedictionum mensuram, secundum illud Davidicum¹ : « Forte respiciet Dominus afflictionem meam, et reddet mihi Dominus bonum pro maledictione hodierna ». Unde et cecinit² : « Male dicent illi, et tu benedices ».

5. Nam idem penitus accidit, quod idem Prophet³ fore prædixerat, cum (secundum S. Augustini⁴ sententiam) de hæreticis ista vaticinatus es : « Polluerunt testamentum ejus » : dum conati sunt abolere promissiones Dei. Sed quæ hos mox subsequatur pœna peccati, sic subditur : « Divisi sunt ab ira vultus ejus » : nam maxima omnium indignatio, cum Deus impium mentis percutit cæcitate, et e sua ejicit domo; atque a suis dividens, alienum ab hæreditate constituit. Sed quod nullum alferat Ecclesie damnum segregatio impiorum, illud æque subjicitur : « Et appropinquavit cor illius » : etenim tunc evidentiora amoris signa Christus ostendit Ecclesiæ, majora dona impertiendo. Quod hoc nostro sæculo præcipue factum cognoscimus, dum impii Novatores irritum reddere conati testamentum ejus, nempe factas a Christo Petro promissiones, divisi sunt ab Ecclesia Romana : sed tunc magis cor Christi ipsi appropinquasse cognoscitur, cum novum ei adjicit orbem ; et qui per tot sæcula errore sepulti, inter mortuos fuerant deputati Alexandrini, iudicem quasi nova resurrectione ad vitam revocati ipsi matri omnium Romanæ redduntur Ecclesiæ, ex qua fuerant propagati, carissima so boles, Marci filii, et cum ipsis omnes Ægypti provinciæ, atque his communione conjuncta universa Ecclesia Æthiopica : ita ut magno miraculo, rerum versa vice, Æthiopes dealbentur, dum super carbones facies Borealium denigrantur. Sed jam quæ spectant ad tanti ponderis legationem Epistolas re citemus, primamque ordine ponamus quæ scripta est ab Alexandrino patriarcha nomine Gabriele : sic enim se habet :

6. « In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti unius Dei. In nomine Dei compatientis atque misericordis. Gloria Deo sempiterna. Salus a Domino. O Deus, da salutem.

« Humilis Gabriel Dei gratia famulus sedis S. Marci in urbe Alexandrina Ægyptia et in omnibus aliis locis sibi conjunctis, Australibus, Maritimis, et Æthiopicis nouagesimus septimus patriarcharum, S. Marci Evangelistæ successor salutem impartitur, atque osculum offert spirituale Patri Domino, Patronum Patri, patriarcharum principi, tertio decimo Apostolorum gloriosi Domini nostri Iesu Christi, et quinto SS. Evangelistarum, S. Petri Apostoli successori ». Quod audis appellari ipsum Clementem

Romanum Pontificem, Apostolorum decimum tertium, ob vitæ sanctæ merita id ab eo dictum intel ligas : sicut Gregorius Nyssenus eodem reperitur usus dicendi genere, ubi in oratione habita in funere Meletii ita exorditur : « Auxit nobis numerum Apostolorum novus Apostolus, etc. » Itemque scias sic quinque Evangelistam eumdem nominari, quod notum esset, quod quæ a Romanis Pontificibus de fide docentur, nulla vel levi valeant mendacii suspicione labefactari. Sed et alios audi, quibus eumdem cumulat titulos, dum pergit : « Petræ fidei super ejus cathedra in magna Roma sedenti, cui data est a Deo potestas ligandi atque solvendi, cuius n entio sit in sacro Evangelio, cum dicit : Tibi, o Petre, dedit claves regni cælorum : quod ligaveris super terram, ligatum erit in cælis, et quod solve ris super terram, solutum erit in cælis. Tu enim loco ejus constitutus, et successor es super terram, pater noster, et dominus noster, atque corona capitis nostri, dominus papa Clemens octavus, papa Romæ. Misereatur mei Dominus benedictione orationum ejus.

7. « Gratias agimus Deo allissimo, euunque sanctificamus et magnificamus : quod te constituit Christus Catholicæ fidei habenas tenentem, et sanctæ Catholicæ et Apostolicæ Romanæ Dei Ecclesiæ fundamenta servantem, misericordem et pinn super universum populum Christianum, ac diligenter omnes in Christum credentes, instar beatissimi Petri, qui te succedere fecit in ejus cathedram. Tu qui effectus es caput et maximus patriarcharum, et magister et prædictor totius populi Dei, illos doctrinas tuis spiritualibus irrigas, eosque sermonibus tuis cibas salutaribus. Quam ob causam sanctas litteras tuas ad humilitatem nostram misisti per filium benedictum, dilectum, amabilem, devotum, Orthodoxum, Hieronymum Vecchietum : Quibus postquam astitimus, sigilloque excellenti aperto, eas deosculati sumus, ac si sanctam tuam deoscularemur imaginem, et ab eis gaudio affecti sumus, tanquam Pauli Apostoli, cæterisque Catholicis Epistolis : et gratias egimus Deo excelso ob nimiam erga nos dilectionem tuam : ac preces ad Dominum (cui laus) effudimus, ut te super Sedem suam cum quiete et tranquillitate ad annos plurimos conservel.

8. « Certiore autem te facimus , pater spiritualis, olim venisse filium benedictum Joannem Baptistam cum litteris domini patris papæ Gregorii XIII (Deus misereatur nobis benedictione orationum ejus) ad patrem patriarcharum Amba Joannem , in patriarcharum numero nonagesimum sextum. Ipsum Joannem Baptistam rediisse ad humilitatem nostram cum litteris domini patris papæ Sixti V, quæ dilectionem et unionem cum sancta Catholica Romana Ecclesia, et salutares sermones, gregisque custodiam, ac pro eo mundi Creatorem orare et precari adinonebant : quod quidem acceptavimus, eique obedivimus. Crevitque apud nos, et apud omnes filios nostros Christianos Dei populos

¹ Reg. xvii. — ² Psal. cv. i. — ³ Psal. lxx. — ⁴ Aug. in Ps. lxx.

gaudium et lætitia, quod ad nos pervenerunt litteræ tuæ, maxime paler, per dictum filium tuum benedictum Hieronymum. Rogamus itaque sanctitatem tuam, eique supplicamus, ne obtiviscaris nostri in continuis orationibus et petitionibus tuis ad Deum, ut nos adjuvet, atque confirmet in fide recta, efficiatque ut quæcumque divina atque spiritualia iusseris mandata, adimpleamus, nosque liberet a rapacibus Satanae lupis: sumus etenim miseri ac impotentes, et in mari peccatorum immersi; neque alia nobis remanet salus, quam summi Dei gratia, et continua ac sanctæ pro nobis orationes vestrae. Apud me enim humilem nulla est socordia vel repugnantia erga divina præcepta: et sicuti antiquitus erant Patres prædecessores in Sede Romana, et in S. Marci sede ad hoc usque tempus spirituali cum dilectione ac vera charitate, ita eorum vestigia imitamur.

9. « Certiorem eliam redlimus patris papæ sanctitatem, quod tempore patris patriarchæ Ambro Gabrieли in patriarcharum numero Alexandrinae regionis nonagesimi quinti (cujus animæ Deus tribuit requiem, nostrisque misereatur orationibus ejus) venit ad eum nuntius patris papæ Urbis Romæ, vir doctus, et virtute præditus, nomine Ambrosius, episcopus Auriensis, qui in Ecclesiis nostris Ægyptiis celebravit, sanctumque exposuit Evangelium, præsentibus præbyteris, diaconibus, aliisque Christianis; factumque est eis gaudium magnum atque ineffabile: et ego humilius Gabriel scriba litterarum patriarchæ atque famulus et hujus Epistole scriptor his actibus præseus eram. Rursus ipse ego humilius Gabriel sedis sancti Marci famulus, cum hujus rei memoriam perpenderim, gavisus sum valde ob unionem dilectionis; desideravitque anima mea, ut sic etiam fiat sanctitatis vestræ tempore: utque nostram erga sanctitatem vestram dilectionem, nostramque in divina charitate approbetis unionem cum Ecclesia Romana, quæ est caput et basis omnium Catholicarum Ecclesiarum.

10. « Si vero quæsiverit prædictus D. pater de professione et fide nostra in Christum Dominum, deque mirificæ incarnationis ex immaculata semper Virgine Maria demonstratione: hæc omnia sunt apud vos definita a Patribus antecessoribus sanctis patriarchis, in archivis Romanis servata, prout etiam apud nos scriptis est traditum. Si autem quæsiveris de paupertate, miseria, oppressione, ac nimio labore nostro, in quibus vivimus; quamplurima sunt, nec ea alias scit, quam solus Deus, cui laus: sumus tamen divites, excelsi Dei gratia, ejus freti misericordia, quæ adjuvat inopes et indigentes, si euti sum ego miser. Gloriosum ergo Dominum roget pater omni tempore, ut nos sua misericordia adjuvet, suaque gratia amplectatur; ut mandata divina, atque præcepta Evangelica, quæ nobis iusserit, adimpleamus.

11. « Sanctitatem tuam certiorem facio ego humilius, missos esse a nobis cum his litteris filios be-

neditos sacerdotem Josephum, et sacerdotem Abdellmessia (benedicat eis Deus) ut sistant coram Domino Patre, nostroque nomine salutem ei impartiantur, pedesque vestros deosculentur, et gratias vobis agant de vestra in nos benignitate, vicesque nostras gerant, et vobis nostram narrent paupertatem ac miseriam, atque monachorum, pupillorum, et locorum nostrorum. Rogamus ideo patris sanctitatem, ut illos et nos benigne respiciat et commendatos habeat, utque ad nos ejus ope et auxilio salvi redeant et incolumes ad continuam dilectionem et hujus negotii ac divinæ servitutis, quam nobis injunxit, perfectionem; et ipsi innolescere faciant sanctitati vestræ ore, absque scriptis, quod sis Christi vicarius, et patriarcharum atque Catholicæ et Apostolicæ Romanae Ecclesie caput, tibique ore proprio testimonium perhibebunt; et quicquid dixerint, veluti ex ore nostro accipies; et quæ pater eos docuerit, nobisque significaverint cum ad nos reversi fuerint acceptabilius, nemine repugnante; et que ipsis mandaveritis et præceperitis, nos exequemur.

12. « Deum altissimum rogamus, ut Ecclesia sit una Catholicæ et Apostolicæ sine divisione, et sine separacione, ut efficiamur Christi membra, dilectionis et charitatis ligamine colligati sine schismate, precibus sanctissimæ Dominae Mariæ semper Virginis, et optimorum Patrum nostrorum Sanctorum Apostolorum. Amen, et Iaus Deo sempiterna. Epistole versus sunt oecolonia octo, excepta divini nominis invocatione signoque sancto; neque inter versus est aliquid interpositum, neque in ejus marginibus verbum aliquod, præler id quod scriptum est in ea, suntque obsignatae conjunctiones ejus solito Cameræ nostræ sigillo, et Domino nostro gloria sempiterna. Scripsimus die decima sexta mensis Hatur benedicti, anno a sanctis Martyribus millesimo trecentesimo decimo, id est, die xxii mensis Novembr. anno Domini MDXCVI ». Peculiaris ista est antiquitus servata Alexandrinorum fidelium et totius Ægypti chronologia, ut a SS. Martyribus numerent annos, ex pietate nempe deducla. Etenim horrendentes nomen Diocletiani imperatoris acerbissimi Christianorum persecutoris in annorum numeratione, quam ille ab exordio sui imperii faciendam præscripserat, recensere (quod posteros fecisse diximus) ipsi ab ejusdem imperatoris anno primo itidem numerum deducentes, loco nominis persecutoris Ecclesiae Diocletiani, S. Martyres posuere. Sed quod in dicto numero inveniantur ipsiæ chronologiam inchoasse ab anno Domini ducentesimo octogesimo tertio, primus vero annus Diocletiani a nostris (ut vidimus) numeretur anno Domini ducentesimo octogesimo quarto: nihil tamen scias esse disperpanlie, cum idem sit apud eos octogesimus tertius tertia ex parte, qui apud nostros Latinos octogesimus quartus: nam mense Thoth, qui incipit quarto kal. Sept. ipsi annum auspicantur. His vero ad postremum hoc additur:

« Perveniat, volente Deo, Romam ad manus magni papæ, ex Alexandriæ Coptorum patriarcha ».

Illi subjicitur admonitio ab eodem patriarcha suis legatis data, quæ sic se habet :

13. « In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti unius Dei. Gloria Deo. Sempiterna salus a Domino. O Deus, da salutem.

« Missa hæc benedictio est ab humili Gabriele Dei gratia sedis S. Marci Alexandriæ, Ægypti, Æthiopiarum, et cunctarum provinciarum famulo : benedictis filiis religiosis monachis fidelibus presbyteris, reverendo sacerdoti Josepho, et reverendo sacerdoti Abdelmessiæ monachis deserti S. Macharii, benedicat eis Deus. Quod autem ab ipsis volumus, est, quod gloriosi Domini obtulimus donum, et cum eorum dilectione convenimus, ut ipsos mittemus ad dominum patrem, patrum patrem, capitum et patriarcharum principem super S. Petri Apostoli cathedra in regione Romana sedentem, Catholicum et Apostolicum Christi Domini super gregem ejus successorem et vicarium dominum papam Clementem VIII. Perpetuos efficiat Deus al-tissimus dies pontificalis ejus, et misereatur mei abjecti, totiusque populi Christiani, meritis orationum ejus. Amen.

14. « Itaque obtemperaverunt rogationibus nostris, curamque et humanitatem ipsorum requisivimus, ut ubi pervenerint ad D. papam Clementem, pedes ejus pro nobis deosculentur, ejusque mandata auscultent, et eis obedient, sintque coram eo et in ejus famulatu stantes et obedientes ejusque sermones auscultantes, ac si essent ex ore Christi Domini, ex praesentia et reverentia ejus timentes ac trementes, sanctitati ejus supplices, quousque ad nos inde redierint; et vices nostras gerant, eique narrent paupertatis et miseriae nostræ ac monachorum nostrorum pupillorum et locorum statum : Patris sanctitati supplicetis, ut vos et nos benigne respiciat, atque commendatos habeat, utque ad nos redeatis ejus auxilio salvi et incolumes ad continuam dilectionem, et ad omnium quæ vobis præcepimus observantiam in divina servitute erga D. papam Christi successorem, qui est caput patriarcharum, et basis Catholicæ et Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ : et quicquid dixeritis ex ore vestro, tanquam ex nostro erit prolatum : et in sermonibus ejus confirmamini; quoniam omnia, quæ ipse vobis ore suo dixerit, tanquam ex ore Christi erunt pro-lata.

15. « Ideo ea suscipite, eisque obedite, et mandatis ejus ne sitis repugnantes : Quicumque enim divinis ejus præceptis non obtemperaverit, Christo Domino, qui sua gratia ipsum erexit, minime obtemperat. Itaque omnia quæ vobis dixerit D. pater circa sanam professionem, atque rectam in Catholicæ et Apostolicæ Romana Ecclesia fidem nobis referens, et ea exequemur una cum gente nostra. Quamobrem eundem vobis repetimus sermonem, ut sitis auscultantes et obedientes absque repugnancia. Omnia enim quæ mandaverit D. pater, nos exe-

quemur : et quicquid Evangelium per os ejus reprobaverit, si apud nos erit, reprobabimus. Cumque redieritis ad nos, et optimæ renuntiaveritis mandata, non transgrediemur ea. Horum autem omnium fundamentum es, ut Ecclesia Romana, et Alexandrina sit una, vinculo charitatis sine divisione colligata.

16. « Deum rogamus, ut sanctum papam diu servet incoludem : et confirmatio hujus est signum sanctum et venerabile super ejus marginibus sigillum, et laus Deo sempiterna. Scripsimus die decima sexta mensis Natur benedicti, anno juxta Coptorum computationem millesimo trecentesimo decimo, id est, die vicesima secunda mensis Novembris, anno Domini MDXCIII ».

17. Illi additur Epistola Joannis Comus Alexandriæ, quem antiquitas nominare consuevit chorepiscopum, utopte qui res Ecclesiæ Alexandrinae loco episcopi administraret : cui cum inditum vides titulum discipuli, scias ita dici solitos esse inferiores episcopos :

18. « In nomine Dei æterni, sempiterni, vivi et perpetui in æternum.

« Discipulus peccator inutilis osculatur terram, inclinans caput suum peccatis obnoxium, inquinatum, vile, subtus pedes mundos dominicos, paternos, patriarchales patris nostri capitum, et principis nostri, et vigilantis de salute animarum nostrarum, patris nostri justi, et vasis honorabilis electi patris patrum, et principis principum, tertii decimi Apostolorum mundorum, et quinti Evangelistarum sanctorum, patris corporalis, et angeli spiritualis, sedentis supra Sedem S. Petri Apostoli, tenentis in manu sua pura sceptrum principatus et crucem fideli, mitrati, induti stola sacerdotali sacerdotis in æternum secundum ordinem Melchisedech, in cuius manu est absolutio et ligatio et honoratio, timentis Deum pastoris boni ovium rationalium, patris honorandi, electi papa Clementis octavi in Urbe magna Roma, Catholicæ, Apostolica : perpetuus Deus excelsus principatum ejus pacificum a molestiis, et misereatur servi pauperis peccatoris per exauditionem orationum et petitionum suarum. Amen, Amen, Amen.

19. « Quod autem repræsentat discipulus peccator sanctitati patris, est, pervenisse ad discipulum Epistolam benedictionis a sanctitate patris comitem fratris dilecti amabilis Hieronymi Vecchietti, quam accepit discipulus honoratione ac magnificatione, eamque legit discipulus stans pedibus suis, et intelleximus quicquid in ea nobis scripsit ex verbis elegantibus ; et gratias egimus Christo Domino, cui gloria, qui dignos nos fecit ad recipiendam hanc gratiam maximam, et donum egregium; quia discipulus non est dignus hujusmodi propter magnitudinem peccatorum suorum multorum. Item pervenit ad nos quod nobis donavit sanctitas patris ex abundantia gratiarum suarum, hoc est, liber quatuor Evangeliorum sanctorum impressorum, et suis nobis pro eo maxima lætitia et gaudium et consola-

tio : Deus excelsus autem perpetuel principatum patris multo tempore. Nec lateat sanctitatem patris : ubi pervenissent litterae sanctitatis patris ad discipulum in urbe Alexandrina, absuisse patrem patriarcham Amba Gabrielem patriarcham Alexandriae in partibus provinciae. Se id ad exigendam eleemosynam a piis hominibus in nomine monachorum pauperum egenorum : eo ipso misimus ad eum litteras ex parte nostra affirmantes ei, ut praesens esset in Ægypto, ad assistendum litteris sanctitatis domini patris. Cum autem accepit litteras discipuli, statim præsens fuit in Ægypto.

20. « Et direximus ad eum fratrem dilectum Hieronymum Vecchiettum : conuenit eum in Ægypto civitate munita, et tradidit ei litteras domini patris, quas legit ad verbum ; et quicquid ei scripsit, accepit magna auscultatione et obedientia atque exhibitione, et statim scripsit ad vos responsum litterarum quantum in eo satis erat amplificationis verborum, et direxit ad vos litteras sigillo munitas secundum consuetudinem comitis legatorum, hoc est, nostri patris sacerdotis Joseph, et nostri patris sacerdotis Abdellmessia, ex primis monachis monasterii sancti Macarii in deserto sancto in Valle Atrum ; et jam scripsit pater patriarcha Amba Gabriel litteras suas sigillo munitas et signatas ad monachos dictos, et præcipit eis, ut obedientiam exhiberent, et dicerent sermonem ad sanctitatem patris papæ, neque discederent a præceptis illius, et a quacumque re, quam præceperit pater, non discederent ictu oculi, quia quicunque audiverit doctrinas patris, ipse audiet doctrinas Christi Domini, cui gloria : et qui contradixerit sermonibus patris, ipse contradicet Christo Domino : cui gloria.

21. « Voluntas autem in eo est, ut sint simul concordes in charitate spirituali, et sit Ecclesia una Romana, et Alexandrina, neque sit inter nos differentia ulla in quacumque re. Et quod discipulus peccator Joannes Comus sedis S. Marci Alexandriæ volebat præsens esse apud sanctitatem patris (sicut Christus Dominus seit, cui gloria) et exhibere inclinationes subtus pedes ejus mundos, et osculari manus ejus puras, et non potuit discipulus id exequi propter multis causas : quia discipulus vir senex est, et multarum infirmitatum, et non potest iter facere, et præcipue ab hac remota regione; præterea propter obsequium Ecclesiarum Alexandriæ, et negotia egenorum et pauperum et infirmorum et pupillorum et viduarum, et hujusmodi.

22. « Et ideo direximus ad sanctitatem patris puri filium nostrum carissimum, filium Barsum ministrum ex filiis nostris et filiis Ecclesie sanctæ, ut exhiberet ad sanctitatem patris multas inclinations, et oscularetur pedes ejus mundos vice discipuli. Et quod petendum a beneficentiis sanctitatis patris, absque præceptione super illum, est, ut habeat curam filii nostri filii Barsum archidiaconi, quam maxime poterit, eumque respiciat oculo sollicitudinis et misericordiæ; eo quod misimus illum ad sanctitatem vestram puram, ad adipiscendam bene-

dictionem, et documenta egredientia ab ore tuo puro : et jam præcipimus ei, ut exhiberet obedientiam, et ne unquam discederet ab omnibus quæ ei injunxerit sanctitas patris. Et quod petendum a sanctitate patris, propter Christum Dominum, cui gloria, est, ne ægre ferat discipulum peccatorem, quasi audacem et præsumentem super sanctitatem sua pura : quia discipulus inutilis est et peccator, atque exitus totius negotii incumbit misericordiæ Christi et orationibus patris acceptis.

23. « Jain pervenit ad nos, quod donavit sanctitas patris de eleemosyna sancta accepta nomine Ecclesiarum Alexandriæ per manum fratris dilecti Hieronymi. Christus autem Dominus, cui gloria, retribuet sanctitati vestre pure pro eo dupla in regno cœlorum : et jam distribuimus illud, secundum distributionem vicarii fidelis in pecunia domini sui : jamque perpetua facta est memoria D. Patris super templa sacra, omni tempore in Ecclesiis Alexandriæ, tempore sacrificiorum, et orationum nocturnarum et diurnarum ».

24. Quanta vero his temporibus angustia laboret Alexandrina Ecclesia sub immani Turcarum dominio, quæ his subduntur tibi facile indicabunt : ut plane terribilem Dei vindictam adversus eam et omnes Orientales, ubi defecerunt a communione Apostolicæ Sedis, immissam, nemo prudens absque mentis horrore, animique pavore valeat contemplari. Ut de ea lugubre illud Hieremiacæ carmen sit occinendum¹ : « Hæcne est urbs perfecti decoris, gaudium universæ terræ ? » Que enim omnium Orientalium Ecclesiarum florentissima et opulentissima erat, eo nunc paupertatis et angustiæ redacta, ipsis etiam sacerdotalibus indumentis necessariisque subsidiis caret, quæ sibi a Patre Patrum Romano Pontifice impendi rogat. Dei namque diram hanc esse vindictam, ut sacerdotes laborent inopia, quisque intelliget, qui Domini sententiam in Eli filios et eorum posteros prouulgatam attendit², cum fore dieit ut rogaturi essent ut admitterentur ad unam partem sacerdotalem, ut comedenter bucellam panis : et quod ait ipse Dominus per Malachiam³ : « Ad vos mandatum hoc, o sacerdotes : Si nolueritis audire, mittam in vos egestatem, etc. » Iteratumque plane quod per Isaiam de Ægypto prædixerat⁴ : « Tradam Ægyptum in manu dominorum crudelium, et rex fortis dominabitur eorum ». Tale judicium et reliquis subituri, qui ab Apostolica Sede rebellant : ut cladibus pressi, cogantur tandem cognoscere et invocare matrem, cujus se filios esse negarant. Sed audi petentes matris ubera, qui diu errantes ab utero locuti sunt falsa.

25. « Verumtamen sanctitas patris (perpetuel Deus excelsus principatum ejus) propter Christum Dominum non obliviscatur nostri , Ecclesiarum nostrarum, ac nationis nostræ, ac Alexandriæ existentium : quoniam Ecclesiæ ac natio nostra pau-

¹ Thren. II. — ² I. Reg. II. — ³ Malach. II. — ⁴ Isa. xix.

peres sunt valde : neque percontandum est de præsenti earum paupertate, inopia, atque indigentia. Nam Alexandria tres sunt Ecclesiæ Catholicæ, una nomine principis Angelorum sancti Michaelis, secunda sancti Marci Evangelistæ Catholicæ, ac tertia nomine martyris magni sancti Georgii extra urbem ad littus maris salsi; et omnes tres Ecclesiæ indigent ædificatione, vestitu, et impensis pauperum atque egenorum.

26. « Item tributa et reliquæ exigentiae propter judices ac rerum præsides, quotiescumque tentaverit dæmon, quem Deus excelsus confundat ; ac discipulus non potest iis satisfacere : nostra enim natio, populique nostri omnes, cum pauperes sint atque inopes, his satisfacere non possunt : sed si sanctitas patris sollicita fuerit de discipulo, ac de nostris populis et natione nostra, satis erit. Si vero sanctitas patris interroget de statu nostro, ac de statu nationis Christianorum Coptorum, deque præsenti eorum inopia, indigentia ac paupertate, quicquid contingat illis ob solutionem tributorum atque exigentiarum, quantaque patientur verbera, contemptum, positiones in catenis et vinculis et carcerebus, ac cætera id genus, et nisi auxilium Christi (cui gloria) apprehendat eos, discederent aliqui a fide Christi. Discipulus autem hujus rei causa in maximo labore est; quoniam sumus in summa persecutio[n]e.

27. « Et quod petendum a sanctitate patris, est, non obliviscatur nostri in eleemosyna singulis annis nomine Ecclesiarum et pauperum Alexandrinæ urbis, et in hoc obtineatis maximam mercedem et permanentiam, sicuti sanctitas patris ostendit, ut perpetua sit memoria vestra sancta super templo sacra in Ecclesiis Alexandriae omni tempore, et in perpetuum. Jam pervenit ad nos cum fratre dilecto et amabili Hieronymo, quod donavit sanctitas Domini patris ex vestitu Ecclesie sanctæ, et ornatis vestibus sericis : et jam scripsimus nomen domini patris supra vestitum sacrum. Modo egemus alio indumento albo pro vestitu sacerdotis tempore sacrificii mundi, sicut et vestitu ministrorum tempore ministerii : idque totum repræsentamus auribus sanctitatis domini patris.

28. « Discipulus autem stat pedibus suis ad obediendum mandatis sanctitatis patris : quoniam omnes sumus auscultantes, obedientes, atque erecti ad omnia quæ nobis præceperit, et ad implendum negotium, Deo volente; quia sumus sub obedientia : nam pater est summus patriarcharum, et caput capitum, et successor sancti Petri Apostoli ; et quod ligaverit, erit ligatum ; et quod solverit, erit solutum. Debitum vero quod attinet ad nos et ad omnes sacerdotes ac ministros, et ad populum Christianum, est auscultare et obedire, nulloque modo contradicere patri in omni re, quam nobis præceperit : nam qui debito contrarius fuerit, erit ejus status perditus atque inutilis.

29. « Petimus autem a Christo Domino (cui gloria) ut vos perpetuel ac stabiliat supra Sedem

S. Petri multos annos, et perpetuel principatum vestrum, subjiciatque inimicos vestros sub pedibus vestris, ac vestras doctrinas et sanctas nobis prodesse efficiat. Nos exspectamus responsum vestrum ad nos in quo opus erit : nam nulla unquam differentia inter nos erit cum sit Ecclesia una Romana, atque Alexandrina. Si vero interrogetis de fratre ac amico vestro patre patriarcha Amba Gabriele patriarcha Alexandriæ, ipse orat pro vobis nocte ac die, et est sub obedientia vestra, statque pedibus suis ad obediendum, et exspectat responsum vestrum cum legatis discipulis prædictis; et sic omnes sacerdotes et ministri orant pro vestra sanctitate, ut semper permaneat. Petilio autem discipuli ab abundantia gratiæ vestræ erit, ne obliviscantur nostri in recordatione ad extremum orationum vestrarum sanctorum, ut remittat nobis peccata nostra per vestras preces acceptas ante Dominum Deum. Atque innovatio petitionis a sanctitate patris est in commendatione filii nostri filii Barsum, et quamprimum ejus redditus ad nos cum responso post osculum terre sub pedibus patris : perpetuel Deus excelsus principatum ejus multo tempore. Datum die sabbati benedicti, duodecimi mensis Chiach benedicti Coptici, anno millesimo trecentesimo decimo a captivitate martyrum mundorum, id est, die decima octava mensis Decembris, anno nativitatis Domini MDXCIII. Minimus discipulorum discipulus peccator Joannes Comus urbis Alexandriae.

30. « Quod repræsentandum sanctitati Domini patris est, quod discipulus jam direxit ad sanctitatem patris filium nostrum Barsum ministrum, nempe archidiaconum Ecclesiæ sancti Marci Catholicæ Alexandriæ : pater autem respiciat illum oculo sollicitudinis et misericordiae ac miserationis, et toto tempore mansionis ejus Romæ detur ei aliquis ex magistris, qui illum dirigit ac doceat sapientiam et philosophiam et ceteras scientias ac virtutes, ut oblineatis in hoc mercedem perfectam abundantiorem portionibus, ac Deus excelsus pascat vos, perpetuel mansionem vestram, et faciat nos semper esse sub obedientia vestra ».

31. Audisti clamores, perceperisti lacrymas, considerasti angustias et miserias, quibus per multa sæcula pressi Alexandrini, tandem e tenebris emergentes, ad lucis radium apertis oculis, salutem implorant, secundum illud propheticum de iisdem Ægyptiis olim pronuntiatum¹ : « Clamabunt ad Dominum a facie tribulantis, et mittit eis Salvatorem et propugnatorem, qui liberet eos : et cognoscetur Dominus ab Ægypto, et cognoscent Ægypti Dominum in die illa, et colent eum in justitiis, etc. » Quam autem id verum sit, audi ipsorum legatorum professionem Romæ editam coram ipso sanctissimo Clemente papa Octavo et sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalibus, quam hic tibi subjicimus.

32. « In nomine Patris et Filii et Spiritus san-

¹ Isa. xix.

cti, Dei unius. Amen. Sanctissime ac beatissime pater.

« Ego humiliis frater Joseph de episcopo filius quondam Michaelis de oppido Menciat Eldairelmo-harræ Ægypti nationis Coptorum monachus et presbyter monasterii S. Macarii in deserto Ægypti ordinis S. Antonii, ac unus ex procuratoribus et oratoribus reverendissimi patris et domini Gabrielis patriarchæ Alexandrini nationis Coptorum, ad pedes sanctitatis vestrae constitutus, ac tam procuratorio nomine prædicti domini Gabrielis patriarchæ mei principalis, quam etiam meo proprio et privato infrascripamt sancte Catholice fidei professionem facturus una cum religioso viro fratre Abdelmessia Elmechini filio Petri de civitate Georgeæ etiam Ægyptio monacho et presbytero ejusdem monasterii S. Macarii, altero ex procuratoribus et oratoribus prædicti domini Gabrielis patriarchæ collega meo, promitto pro eodem domino Gabriele patriarcha nostro principali, quod ipse illam ratam et gratam habebit, ac suscipiet et acceptabit, et intra tempus competens ratificabit et omologabit, atque de novo juxta presentem formam de verbo ad verbum faciet et emittebit, et sua manu subscriptam et suo sigillo obsignatam ad sanctitatem vestram et hanc sanctam Apostolicam Sedem transmittet. Sanctam igitur Catholicam fidem explicite et expresse profitendo, dico et affirmo quod sequitur :

33. « In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, Dei unius. Amen. Sanctissime ac beatissime pater.

« Ego humiliis frater Abdelmessias Elmechini filius Petri de civitate Georgeæ Ægypti nationis Coptorum monachus et presbyter monasterii S. Macarii in deserto Ægypti ordinis S. Antonii, ac unus ex procuratoribus et oratoribus reverendissimi patris et domini Gabrielis patriarchæ Alexandrini nationis Coptorum ad pedes sanctitatis vestrae constitutus, ac tam procuratorio nomine prædicti domini Gabrielis patriarchæ mei principalis, quam etiam meo proprio et privato infrascripamt sancte Catholice fidei professionem facturus una cum religioso viro fratre Joseph de episcopo filio quondam Michaelis de oppido Menciat Eldairelmo-harræ etiam Ægyptio monacho et presbytero ejusdem monasterii S. Macarii, altero ex procuratoribus et oratoribus prædicti domini Gabrielis patriarchæ collega meo, promitto pro eodem domino Gabriele patriarcha nostro principali, quod ipse illam ratam et gratam habebit, ac suscipiet et acceptabit, et intra tempus competens ratificabit et omologabit, atque de novo juxta presentem formam de verbo ad verbum faciet et emittebit, et sua manu subscriptam et suo sigillo obsignatam ad sanctitatem vestram et hanc sanctam Apostolicam Sedem transmittet. Sanctam igitur Catholicam fidem explicite et expresse profitendo, dico et affirmo quod sequitur :

34. « In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, Dei unius. Amen. Sanctissime ac beatissime pater.

« Ego humiliis Barsum filius Amineldanuchi ex familia Elachim civitatis Alexandriæ Ægypti, archidiaconus patriarchalis Ecclesiae S. Marci, nepos et orator Joannis Comus sedis sancti Marci ejusdem civitatis Alexandriæ, ad pedes sanctitatis vestrae constitutus, ac tam nomine prædicti Comus Joannis mei principalis, quam etiam meo proprio infrascripamt sancte Catholice fidei professionem, quam coram sanctitate vestra professi sunt me præsente sacerdotes Joseph et Abdelmessias oratores reverendissimi patris domini Gabrielis patriarchæ Alexandrini nationis nostra Coptorum, promitto pro eodem Comus Joanne meo principali, quod ipse illam ratam et gratam habebit, ac suscipiet et acceptabit, et intra tempus competens ratificabit et confirmabit, atque de novo juxta presentem formam de verbo ad verbum faciet, et sua manu subscriptam et suo sigillo obsignatam ad sanctitatem vestram et hanc sanctam Apostolicam Sedem transmittet. Sanctam igitur Catholicam fidem explicite et expresse profitendo, dico et affirmo quod sequitur :

35. « Corde credo, et ore confiteor, quod unus est Deus verus, omnipotens, incommutabilis, incomprehensibilis, ineffabilis et aeternus. Pater et Filius et Spiritus sanctus, unus in essentia, trinus in personis. Pater ingenitus, Filius a solo Patre genitus, Spiritus sanctus a Patre Filioque aeterniter procedens, non sicut a duobus principiis, a duabus spirationibus, sed ab utroque tanquam ab uno principio, et unica spiratione. Pater non est Filius aut Spiritus sanctus. Filius non est Pater, aut Spiritus sanctus. Spiritus sanctus non est Pater, aut Filius; sed Pater tantum Pater est, Filius tantum Filius est, et Spiritus sanctus tantum Spiritus sanctus est. Nullus alium aut precedit aeternitate, aut excedit magnitudine, aut superat potestate, sed absque initio semper est, et sine fine. Pater est generans, Filius nascens, Spiritus sanctus procedens, consubstantiales, coæquales, coomnipotentes, et coæterni. Haec tres personæ sunt unus Dens, non tres dii, una essentia, una substantia, una imensitas, unum principium, unus creator visibilium omnium et invisibilium, corporalium et spiritualium, qui quando volui universas condidit creaturas sua bonitate, quas et valde bonas, voluit. Et idco reprolo et anathematizo omnes haereses et haereticos sentientes et docentes contraria.

36. « Firmiter etiam credo et profiteor, quod Unigenitus Dei Filius Patri consubstantialis semper cum Patre et Spiritu sancto existens, in plenitudine temporis, quam divina misericordiae consilium inscrutabile dispositus, ut nos a peccato Ad te ac cæterarum culparum nostrarum sordibus mundaret, et a morte et in inferno liberaret, incarnatus est de Spiritu sancto in immaculato utero beatissimæ Mariæ semper Virginis, veram et integrum hominis naturam assumpsit, corpus videlicet et animam rationalem, in unitate personæ divinæ, tanta unitate, ut unus et idem Christus sit Deus et homo, Dei filius et hominis filius, ita quod una natura non

confunditur cum altera, nec una transit in allera, nec una miscetur alteri, nec altera evanescit, sed in persona omnino una sunt duas perfectas naturas, divina scilicet et humana, satis earumdem naturalium proprietatibus, duas voluntates, duas operationes, ita ut Christus sit tantum unus. Et sicut formam servi Dei forma non ademit; ita formam Dei, servi forma non minuit: qui enim verus Deus est, idem verus est homo: Deus per id quod in principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum et Deus erat Verbum: homo per id quod Verbum caro factum est, et habitavit in nobis: Deus per id quod de quinque panibus quinque millia hominum satiavit, quod Samaritana aquam salientem in vitam æternam promisit, quod Lazarum quatriduanum a mortuis resuscitavit: Homo per id quod esurivit, sitiuit, fatigatus est, et in ligno crucis clavis affixus est: Unus et idem secundum divinitatem æqualis æterno Patri, immortalis, impassibilis, secundum vero humanitatem minor Patre, mortaliter et passibilis.

37. « Insuper firmiter credo et prædico eumdem Dei filium incarnatum, vere natum esse ex Maria semper Virgine, et ideo ipsam Virginem fateor veram Dei matrem atque genitricem; item vere passum, vere mortuum et sepultum, vere cum anima descendisse ad inferos ad liberandas animas sanctorum Patrum, quæ in limbo definebantur, alligato insatiabili homicida: subinde ex mortuis vere surrexisse, et per quadraginta dies Apostolos docuisse de regno Dei, moxque ad caelos ascendisse, sedereque ad dexteram Patris et venturum esse in fine saeculorum ad judicandos vivos et mortuos.

38. « Credo et profiteor nullum unquam hominem ex semine Adae conceptum et natum, fuisse salvatum, aut fore salvandum nisi per fidem mediatoris Dei et hominum Domini nostri Iesu Christi in sanguine et morte ipsius, qua nos reconciliavit æterno Patri, et delevit chyrographum iniquitatum nostrarum æterna redemptio inventa.

39. « Item firmiter credo, Legalia omnia Veteris Testamenti, seu Mosaicae legis, quia Christum figurabant, licet divino cultui illa aetate congruerent, ipso adveniente cessasse, et jam promulgato Evangelio servari non posse sine interitu salutis æternæ. Omnes igitur post illud tempus circumcisionis, sabbati, ciborum eadem lege prohibitorum, reliquorumque legalium observatores alienos a fide demunio, et salutis æternæ non posse esse particeps nisi aliquando ab his erroribus resipiscant: ab his enim omnibus liberavit nos Christus, et septem novæ legis sacramenta instituit, quæ veneror, credo, et profiteor, videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Ordinem, Matrimonium, et Extremam unctionem; que omnia ea dignesumtibus, virtute passionis ejusdem Domini nostri Iesu Christi, gratiam conferunt. Ista septem sacramenta perficiuntur tribus, verbis videlicet, et rebus, ac ministro; verbis, ut forma; rebus, ut materia; ministro qui facere intendat quod facit Ecclesia.

« Recipio insuper quicquid de eisdem sacramentis sancta et Catholica Ecclesia Romana docet et prædicat.

40. « Credo, quod si vere pœnitentes in Dei charitate decesserint, antequam dignis pœnitentiæ fructibus de commissorum et omissorum pœnis satisficerint coram divina justitia, eorum animas pœnis purgatori post mortem purgari, utque a pœnis hujusmodi releventur, prodesse eis fidelium vivorum suffragia, missarum scilicet sacrificium, orationes et eleemosynas, ac alia pietatis officia, que a fidelibus pro aliis fidelibus fieri consueverunt, secundum Ecclesie instituta: illorumque animas, qui post baptismum susceptum nullam omnino peccati maculam incurserunt; illas etiam que post perpetrati peccati maculam (ut dictum est) purgate sunt, in cælum mox recipi, et intueri clare ipsum Deum trinum et unum, sicuti est, pro meritorum tamen diversitate alium alio perfectius: Illorum vero animas, qui in actuali mortali peccato, vel solo originali decedunt, mox in infernum descendere, pœnis tamen disparibus perpetuo puniendas.

41. « Firmiter etiam teneo et credo Symbolum fidei a trecentis decem et octo Patribus in Concilio Nicæno, et a centum et quinquaginta in Concilio Constantinopolitano traditum, ac semper in Ecclesia usque modo inviolate custoditum, videlicet :

« Credo in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem caeli et terre, visibilium omnium et invisibilium, et in unum Dominum Iesum Christum, Filium Dei unigenitum, et ex Patre natum ante omnia saecula, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum non factum, consubstantialem Patri per quem omnia facta sunt: qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendit de cælis, et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine, et homo factus est; crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus et sepultus est, et resurrexit tertia die secundum Scripturas, et ascendit in cælum, sedet ad dexteram Patris, et iterum venturus est cum gloria judicare vivos et mortuos, cuius regni nou erit finis. Et in Spiritum sanctum Dominum et vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit, qui cum Patre et Filio simul adoratur et conglorificatur, qui locutus est per Prophetas: et in unam Sanctam, Catholicam, et Apostolicam Ecclesiam: confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum: et exspecto resurrectionem mortuorum, et vitam venturi saeculi. Amen.

42. « Confiteor, teneo, et prædico, unum cumdemque Deum Veteris et Novi Testamenti, hoc est, Legis, Prophetarum, atque Evangelii auctorem esse; quoniam eodem Spiritu sancto inspirante, utriusque Testamenti sancti locuti sunt. Itaque suscipio omnes libros canonicos quos suscipit sacrosancta Romana et Catholica Ecclesia; sunt vero infrascripti: Testamenti Veteris, quinque Moysi, id est, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium; deinde Josue, Iudicium, Ruth, quatuor Regum, duo Para-

Iipomenon, Esdræ primus et secundus, qui dicitur Nehemias, Tobias, Judith, Esther, Job, Psalterium Davidicum centum quinquaginta psalmorum, Parabolæ, Ecclesiastes, Canticum Canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Isaias, Hieremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel, duodecim Prophetæ minores, id est, Oseas, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Michæas, Nalum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias, duo Machabæorum primus et secundus : Testamenti Novi, quatuor Evangelia, secundum Mattheum, Marcum, Lucam, et Joannem, Actus Apostolorum a Luca Evangelista conscripti, quatuordecim Epistolas Pauli Apostoli, ad Romanos, due ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philipenses, ad Colossenses, duæ ad Thessalonenses, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebreos, Petri Apostoli duæ, Joanni Apostoli tres, Jacobi Apostoli una, Judæ Apostoli una, et Apocalypsis Joannis Apostoli.

43. « Item amplector, suscipio, et approbo, sacrosanctam Synodum Nicenam primam trecentorum decem et octo Patrum, et profiteor et sequor quicquid illa decrevit, et reprobo et damno quicquid illa damnavit, et maxime impiam haeresim Arianorum cum ipso auctore Ari, qui affirmare ausus est Filium Dei non esse ab æterno ab ipsa Patris substantia genitum, sed ex tempore atque ex nihilo procreatum.

44. « Item amplector, suscipio, et approbo sanctam Synodum Constantinopolitanam primam centum et quinquaginta Patrum, et credo quicquid illa decrevit, et reprobo quicquid illa reprobavit, et maxime impiam haeresim Macedonii cum ipso auctore, qui affirmare ausus est, Spiritum sanctum non esse Patri et Filio coæternum et consubstantiale, atque ideo nec esse Deum, sed creaturam.

45. « Item amplector, suscipio, et approbo sacram Synodum Ephesinam primam ducentorum Patrum, et credo quicquid illa decrevit, et reprobo quicquid illa reprobavit, et maxime impiam haeresim Nestorianorum cum suo auctore Nestorio, qui duas personas in Christo constituebat, asserebat non esse a Verbo Dei carnem assumptam in unitate personæ, sed per solam inhabitationem instar templi sanctificatam, et Christum non esse dicendum Deum incarnatum, sed hominem deiferum, nec beatam Mariam ejus genitricem dicendam esse Deiparam, sed Christiparam.

46. « Item amplector, suscipio, et approbo sanctam Synodum Chalcedonensem sexcentorum trintiginta Patrum quartam in ordine universalium Synodorum, et credo ac sequor quicquid illa decrevit, et reprobo ac damno quicquid illa reprobavit, et maxime impiam haeresim Eutychis et Dioscori Alexandrini cum ipsis auctoribus qui affirmare ausi sunt, non esse in Christo post unionem Verbi cum carne duas integras, perfectas, inconfusas et impermixtas naturas cum unitate hypostasis, sive personæ. Et reprobo secundam Synodum Ephesinam, imo potius Latrocinium, quod factione ejus-

dem Dioscori, occiso beato Flaviano episcopo Constantinopolitano, legatis Summi Romani Pontificis fugatis, et episcopis cæteris terrore armorum ad assentiendum compulsi, Eutychianam haeresim impie confirmavit.

47. « Item amplector, suscipio, et approbo Synodum Constantinopolitanam secundam centum sexaginta quinque Patrum, quintam in ordine universalium Synodorum et credo quicquid illa decrevit, et reprobo quicquid illa reprobavit, et maxime impiam haeresim Petri, Anthimi, Severi, et aliorum, qui existimantes ipsam divinam naturam trium personarum divinarum pro nobis crucifixam, Trisagio verba, Qui crucifixus es pro nobis, addebant.

48. « Item amplector, suscipio, et approbo Synodum Constantinopolitanam tertiam ducentorum octuaginta novem Patrum, sextam in eodem ordine, et credo quicquid illa decrevit, et reprobo quicquid illa reprobavit, et maxime impiam haeresim Sergii, Pyri, Pantli, Petri, Cyri, Macarii, ac Theodori, qui unam tantum in Christo voluntatem et operationem statuentes, unam quoque duntaxat naturam cuin Eutychianis asserere conabantur.

49. « Item amplector, suscipio, et approbo Synodum Nicenam secundam trecentorum quinquaginta Patrum, septimam in eodem ordine, et credo quicquid illa decrevit, et reprobo quidquid illa reprobavit et maxime impiam haeresim leonoclastarum qui venerandas Christi et sanctorum imagines, tanquam si idola Gentium essent, e templis auferendas, et flamnis absundendas esse dicebant.

50. « Item amplector, suscipio, et approbo sanctam Synodum Florentinam amplius quam centum et quadraginta Patrum, et credo quicquid illa decrevit, de processione Spiritus sancti a Patre et Filio, de consecratione panis azymi, vel fermentati, de purgatorio, et beatitudine animarum, de primatu Summi Romani Pontificis, neconon de sacramentis et libris canoniciis ; et reprobo ac damno quicquid illa reprobavit atque damnavit.

51. « Praeterea amplector, suscipio, et approbo quaecumque alia Concilia, que recipit et approbat sacrosancta Catholica et Apostolica Romana Ecclesia, et maxime sanctam œcumenicam generalem Synodum Tridentinam novissime celebratam ; ac damno et reprobo omnes haereses, et autores carundem, quos et quas reprobat et damnat dicta sancta Catholica et Apostolica Romana Ecclesia ; neconon quicquid illa tenet et docet, cum omni devotione et reverentia suscipio et amplector. Illos quoque doctores, et sanctos Patres, quos eadem Romana Ecclesia approbat, reverenter suscipio. Teneo et confiteor sanctam Apostolicam Sedem, et Romanum Pontificem in universum orbem tenere primatum et ipsum Romanum Pontificem successorem esse B. Petri principis Apostolorum, et verum Christi vicarium, totiusque Ecclesiæ esse caput, et omnium Christianorum patrem ac doctorem existere, et ipsi

in beato Petro pascendi, regendi, et gubernandi universalem Ecclesiam a Domino nostro Iesu Christo plenam potestatem traditam esse : ejus Ecclesiae unitatem tanti faciendam esse affirmo ut nullos extra eamdem Ecclesiam Catholicam existentes æternæ vitæ participes fieri posse confitear.

52. « Insuper promitto me tanquam obedientia filium, ordinationibus, praeceptis, censuris, ac jussionibus sanctissimi domini nostri D. Clementis divina providentia papæ octavi, et successorum suorum Romanorum Pontificum canonice intrantum, et Sedi Apostolicae semper et fideliter obtemperaturum.

53. « Hanc veram Catholicam fidem, quam in praesenti sponte profiteor, et veraciter teneo, eamdem integrum et inviolatam usque ad extremum vitæ spiritum constantissime, Deo adjuvante, reliquere ac confiteri, atque a meis subditis, seu illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit teneri, doceri, et prædicari, quantum in me erit, curaturum : Ego idem frater Joseph de Episcopo, procurator et orator supradicti reverendiss. D. Gabrielis patriarchæ procuratorio nomine ejus, et meo proprio ac privato, ut supra, spondeo, voveo, ac juro. Sie me Deus adjuvet et haec sancta Dei Evangelia.

« Ego presbyter Joseph supradictus : et hic character manus meæ testificatur de me in hac scriptione, et in duabus similibus. In Urbe Roma, decima quinta die mensis Januarii, anno millesimo quingentesimo nonagesimo quinto nativitatis Christi.

54. « Hanc veram Catholicam fidem, quam in praesenti sponte profiteor, et veraciter teneo, eamdem integrum et inviolatam usque ad extremum vitæ spiritum constantissime, Deo adjuvante, reli-

nere et confiteri, atque a meis subditis, seu illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit teneri, doceri, et prædicari, quantum in me erit, curaturum : Ego idem frater Abdelmessias Elmichini, procurator et orator supradicti reverendiss. D. Gabrielis patriarchæ, procuratorio nomine ejus et meo proprio ac privato, ut supra, spondeo, voveo, ac juro. Sie me Deus adjuvet et haec sancta Dei Evangelia.

« Ego presbyter Abdelmessias supradictus : et hic character manus meæ testificatur de me in hac scriptione, et in duabus similibus. In Urbe Roma decima quinta die mensis Januarii anno millesimo quingentesimo nonagesimo quinto nativitatis Christi.

55. « Hanc veram Catholicam fidem, quam in praesenti sponte profiteor, et veraciter teneo, eamdem integrum et inviolatam usque ad extremum vitæ spiritum constantissime, Deo adjuvante, reliquere, et confiteri, atque illos, quorum cura ad me in munere meo spectabit, fideliter docere : Ego idem Barsum archidiaconus patriarchalis Ecclesie S. Marci, nepos et orator supradicti Conni Joannis, ejus nomine, et meo, ut supra, spondeo, voveo, ac juro. Sie me Deus adjuvet, et haec sanctæ Dei Evangelia.

« Ego Barsum archidiaconus patriarchalis Ecclesie S. Marci supradictus : et hic character manus meæ testificatur de me in hac scriptione, et in duabus similibus. In Urbe Roma decima quinta die mensis Januarii, anno millesimo quingentesimo nonagesimo quinto nativitatis Christi ».

Hactenus legatorum publice recitata fidei professio coram Summo Pontifice de ipsis optime merito, praesentibus S. R. E. cardinalibus.

FINIS TOMI OCTAVI.